Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTINI

AB AZPILCVETA

DOCTORIS NAVARRI

CONSILIORVM

SIVE RESPONSORVM,

VOLVMEN SECVNDVM:

NVNC SECVNDO IN LVCEM EDITVM,
diligenter recognitum, ac multis denuò locupletatum consilijs.

LVGDVNI,
SVMPTIBVS IOANNIS BAPTISTÆ BVYSSON.

M. D. XCIIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIORVM
SIVE RESPONSORVM
MARTINI AB AZPILCVETA
DOCTORIS NAVARRI

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij sacramenti materia est vtriusque consensus, forma autem sunt verba, vel signa, quibus ille hinc inde manifestatur.*

CONSILIVM PRIMVM.

QVÆRITVR, quis consensus sit materia matrimonij, an primus, an secundus?

Ad quæstionẽ respondeo primò, me non satis intelligere quis consensus appellatur in quæstione primus, & quis secundus volentium contrahere.

Secundo, quod si per primum consensum intelligitur consensus primus consentientis, & per secundum consensus posterius consentientis, perpensa varietate de hac re opinionum, ego delegi eam, quam posui in Manuali confessariorum, [a] scilicet quod consensus vtriusque est materia; & verba, vel signa, quibus ille idoneè exprimitur, forma.

a cap. 22. nu. 20.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium fictè per procuratorem fictionis ignarum, cum vna, & deinde per se cum alia contrahens, bis censetur contraxisse. sed coram Deo solum secundum tenet.*

1 *Matrimonium qui cum duabus eodem tempore contraxit, pro remedio, antequam molestetur, accedat ad officium sanctæ Inquisitionis.*

CONSILIVM II.

NEDEDIT mandatum P. ad contrahendum matrimonium cum A. sine intentione vlla contrahendi cum illa: P. recepto mandato ignarus huius intentionis mandãtis, cum A. contraxit. Deinde idem N. contraxit matrimonium publice, & consummauit cum alia. Quæritur quid agere debeat.

1 Respondeo primo, quod D. consulens censebitur in foro exteriori contraxisse bis matrimonium tam à iudice ecclesiastico, quàm sæculari. Secundo, quod in foro interiori iudicabitur contraxisse tantùm cum secunda, & quod ei cohabitare debet. Tertio, quod ad excusandum se à pœna, quam meretur in foro exteriori, oportet vt ipse accedat ad Illustrissimorum Inquisitorum Romanæ Vrbis officium, & præsentet vnam petitionem, quæ contineat vnam narrationem facti; & præter eam dicat se pœnitere plurimum, quod vsus fuerit præfata simulatione; & quod confitetur eam plane corã prædictis Illustrissimis & supplicet eisdem, vt sua sententia diffinitiua condemnent eum pœna, & pœnitentia, quam meretur in foro interiori, & exteriori, vtentes misericordia solita: attento quod nondum est vocatus ad vllum iudicium, neque ecclesiasticum, neque sæculare; & quod venit ad Vrbẽ mille labores & pericula passus; & quod sponte sua confitetur hoc peccatum, quod tamen non commisit propter vllum errorẽ, quem circa sacrosanctum sacramentum matrimonij haberet; & quod se subdit eorum summo iudicio, promptus ad suscipiendam pœnam, & pœnitentiã, quam lacrymabũdus petit.

SVMMARIVM.

1 *Plebeius nobilem, primogenitum, & diuitem se fingens, quo nobilis secum matrimonium contrahat, Deum, & familiam offendit, sed tenet matrimonium.*

2 *Papa ex iusta causa matrimonium non consummatum dissoluit. & num. 4.*

2 *Error personæ & conditionis seruilis matrimonium annullat, ad quem multum accedit error, vilitatis. num. 3.*

3 *Error personæ, vbi plebeius, nobilis, primogenitus, patri diuiti in primogenio successurus falsò creditur. dici posse videtur, ad effectum, vt Papa matrimonium ratum dissoluat. num. 4.*

CONSILIVM III.

APLEBEIVS, se nobilem, primogenitum, & diuitẽ fingendo matrimonium cum nobili puella ex illustri familia orta nepte D. B. cõtraxit. Quæritur an matrimonium teneat: & cùm non sit matrimonium consummatum, an adiit iusta causa, vt illud Papa dissoluere valeat.

1 Ad propositam quæstionem respondeo primo, præfatum A. si præmissa sunt vera, grauissimè offendisse Deum optimũ maximum, & Illustrem D. B. & familiam eius, tot fallitatibus & dolis aspirando & machinando ad tam sacrum sacramentum, quod sanctissimè & limpidissimè vt vnum de septem sacramentis à D. Iesu Christo summo Deo nostro institutum iuxta canonem [a] summa reuerentia tractandum est.

a 1. sess. 7. Cõcily Tridentini.

Secundo, quod etsi præfatus A. grauissimè peccauit vtendo falsitatibus & dolis præfatis, ad inducendum præfatum Illustrẽ D. B. & eius neptem in multos errores, non tamen videtur induxisse penitus in errorem personæ, qui solus ipso iure annihilat matrimonium, [b] & nos post alios tradimus in Man. nostro confess. [c] & consequenter dicendum videtur de rigore iuris matrimonium præfatum per verba de præsenti contractum seruata forma in id necessaria per Concilium Tridentinum inducta in cap. 1. [d] esse validum, & non separabile regulariter.

b Cap. 1. 20. qu. 1.
c Cap. 22. nu. 32.
d De reform. matr. sess. 24.

2 Tertio, quod S. D. N. qui, vt dixit Anglicus poëta relatus à glossa in proœmio elem. propter suam admirabilem altitudinem & potentiam, est quidã stupor mundi, *Nec Deus est nec homo, quasi neuter inter vtrumque*, potest iusta de causa dissoluere illud; quia nondum est consummatũ iuxta glossam celeberrimam & receptam. [e]

e In capit. ex publico. de cõuer. coniug.

Quarto, quod meo tenui iudicio in casu proposito occurrit iusta causa id faciendi. Tum ob multa falsa, & dolosa quæ machinatus est præfatus A. Tum ob scandala magna, & etiam homicidia, quæ probabiliter præsumũtur occursura. Tum quod error non solum personæ, sed etiam conditionis seruilis ipso annihilat matrimonium, vt habetur in dict. c. 1. [f]

f 29. qu. 1. & toto titulo de cõiugio seruorum.

3 ET error vilitatis, & (vt ita dicam) plebeitatis, qua præsertim vir creditur valde nobilis, cum sit plebeius, multum accedit ad errorem seruilis conditionis apud nobiliores, quorum de numero sunt Illustres D. B. & eius neptis. Tum quod error, quo falsò creditur esse aliquis primogenitus in primogenium patris diutis successurus, censeri potest error personæ, annihilans matrimonium, vt & nos tradimus vbi supra [g] post Calderinum [h] & Hostiensem [i] quos sequitur Angelus. [k]

g Nume. 32.
h In c. 2. de cõiug. seruorii.
i in summa.
k In summa, verbo matrimonium, impedimento 4. §. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 Tum denique quod licet nulla prædictorum constituât omnino errorem sufficientem personæ, qui matrimonium ipso iure dirimat: omnia tamen coniuncta videntur profecto constituere errorem proximum errori præfato personæ dirimenti: quæ conficiunt iustam causam, ob quã S.D.N. iustè ac sanctè posset illud dirimere, iuxta glossam præfatam celeberrimam, [a] præsertim considerando, quod præfatus A. per se ore proprio finxit præfata falsa, & dolo malo persuasit ea præfato Illustrissimo D.B. octogenario, & præfatæ nepti in cuius potestate manebat; quorum alter ob iuuenilem eius ætatem, & alter ob senilem facilè poterant decipi: & quod non solum quo ad vitam in terris pacificè agẽdam, sed etiam quo ad vitam æternam consequendam plurimum prodest præfato A. vt præfatum matrimonium dirimatur, ad gloriam Iesu Christi, qui nos omnes saluet in æternum. Amen.

a *Cap. ex publico. de conuers. coniug.*

SVMMARIVM.

1 *Infideles sponsi, qui se citra animum consummandi matrimonium cognouerunt, conuersi matrimonium contrahere debent secundum formam Trid. Conc. & subiiciuntur aliis canonum impedimentis.*

CONSILIVM IV.

IACOBVS & Lętitia neophyti nuper baptizati in proximo prętcrito Sabbato Pẽtecostes, dũ essent in Hebraismo, factis tantum sponsalibus de futuro per instrumentum dotale parentum, se ipsos per incontinentiam semel carnaliter cognouerunt, non animo, vt aiunt ipsi, tunc consummandi matrimonium; cum existimarent nullũ adhuc inter eos esse posse matrimonium; quia nondum secundum ritum Hebræorum publicè & legitimè contraxerant. Quibus sic stãtibus conuertunt se ad fidem.

Quæritur nunc, an inter eos fuerit legitimum matrimonium, an post baptismum debeant in facie Ecclesiæ saltem in dubio contrahere.

1 Respondeo primo, quod proculdubio præfati Iacobus & Lætitia debent denuo contrahere matrimonium, vt sint veri & legitimi coniuges: quia nullo iure naturali, diuino, nec humano potest esse inter aliquos verum matrimonium, nisi cõtrahant illud per verba de præsenti. sicut enim sufficit cõsensus legitimus sine copula subsequuta ad essentiã matrimonij, iuxta c. *sufficiat*. [b] & leg. *nuptias*. [c] ita requiritur consensus per verba de præsenti, & nõ qualis qualis, sed liber, & legitimus, [d] Vnde Augustinus, relatus in cap. 1. [e] dixit duas esse fides circa matrimonium; alteram pactionis, siue promissionis; alteră consensus, qua mutuo se recipiunt in coniuges: & quod hæc requiritur ad constituendum matrimonium, & illa non sufficit. Non obstat cap. *ex parte*. [f] quamuis habeat, quod per illa verba, *Ex hac hora te habebo in vxorem*, licet sint de futuro, cõtrahitur verum matrimonium: quia licet formaliter sint de futuro, virtualiter tamen continent consensum de præsenti, vt in eo declarant omnes doctores: qualia si fuissent verba præfatorum Iacobi, & Lętitię, verum matrimonium esset inter eos contractum, nec oporteret denuo inter eos contrahere, per ea, quæ in alio casu aliqua parte huic simili nuper respondi.

b 27. q. 2.
c *ff de reg. iu.* d *Cap. cũ locum. de sponsal.*
e *De sponsal.*
f *De sponsal.*

Secundo respondeo, quod præfati sponsi tenentur contrahere matrimonium secundum formam sacrosancti Concilij Tridentini quod sunt faciendę proclamationes; &, si per eas inuenirentur cognati, vel affines intra 4. gradum, non possent absque dispensatione verum matrimonium contrahere; licet ante cõuersionem & baptismum potuissent: quia simul ac fuerunt Christiani effecti, cœpit obligare illos ius canonicum, de quo in cap. *non debet*. [g] Concilium Tridentinum arg. cap. 1. [h] & cap. *gaudemus*. [i] Salua, &c.

g *Decẽ sang. & affinit. & ca. 1. de reformat. sess. 24.*
h *De constit.*
i *De diuort.*

Aduerte Auctorem per hoc, quod hic requirit expressionem consensus per verba, non excludere expressionem consensus, si fiat per signa vt sup. cons. 1. & infra cons. 5. n. 12.

SVMMARIVM.

1 *Catholico cum hæretica matrimonium non licet contrahere, contractum tamen tenet.*
2 *Matrimonium præsumptum, quod olim oriebatur ex copula post sponsalia, non cessat, nisi vbi Concil. Trid. est receptum, & eius decretum sess. 24. de refor. matrim. cap. 1. fuit in parochiali publicatum. & num. 4.*
3 *Sponsalia clandestina valida, licet non matrimonium post Concilium.*
5 *Sponsalia inualida aliter, quam ob defectum consensus, vt sunt contracta à Catholico cum hæretica, causant quidem, vbi Concilium non est receptum, impedimentum publicæ honestatis, non tamen iuncta cum sequenti copula inducunt matrimonium præsumptum. & num. 11.*
6 *Promissio de matrimonio cum hæretico contrahendo turpis, & ipso iure nulla.*
7 *Sponsalia cum vna ex pluribus filiabus Petri ob incertitudinem personæ sunt nulla.*
8 *Sponsalia per superuenientem hæresim dissoluuntur.*
8 *Matrimonio contrahendo plus impedimentum præsens, quam futurum, obstat.*
9 *Sponsalia cum duabus contrahere iurans, dicens, Iuro contrahere matrimonium cum vtraque vestrum, alteram cognoscens, matrimonium non censetur contrahere.*
10 *Sponsalia per copulam in matrimonium transire præsumũtur ne præsumatur peccatum fornicationis.*
10 *Hæreticam sponsam cognoscere vxorio affectu, per quem contrahitur matrimonii, grauius est peccatum, quam cum eadem fornicari.*
11 *Sponsalia per causam notoriè iustam dissoluuntur ipso iure.*
12 *Cognoscentes se affectu maritali sine præcedentibus spõsalibus ita demum contrahunt matrimonium, si aliquo signo externo ad inuicem animum contrahendi sibi significent.*
12 *Matrimonium ad contrahendum requiritur & sufficit mutuus consensus de præsenti hinc inde per signum exterius significatus.*

CONSILIVM V.

QVÆSTIO hæc vt noua, ita magna videtur: pro cuius resolutione diuido casum in duas partes. Prior sit, an sponsalia de futuro Catholici contracta cum hæretica, cõsecuta copula carnali, transeant in matrimonium? Posterior, an in casu proposito, etiam si talia sponsalia non transirent per copulam in matrimonium, censendum sit matrimonium cõtractum per copulam carnalem & cohabitationem menstruam enarratam.

1 Pro resolutione prioris præsuppono primo, quod quãuis non liceat Christiano Catholico contrahere matrimonium cum hæretica, si tamen contrahit, validum est, iuxta glossam memorabilem, [a] & omnes communiter. [b]

a *Cap. non oportet. 28. q. 1.*
b *In 4. li. sent. dist. 29.*

Secundo præsuppono, quod in parochiis, in quibus Cõcilium Tridentinum est receptum & publicatum, non habet locum cap. is qui finem de sponsa. argumento [c] Concilij Tridentini: adeo quod nullum sit in eis hodie post præfatũ Cõcilium matrimonium præsumptum per copulam carnalẽ subsecutam, vt nos adnotauimus in Man. confess. [d] In terris tamen, in quibus præfatum Concilium nõdum est receptum, & minus in Ecclesiis parochialibus decretũ dicti Concilij publicatum, iura antiqua videntur seruanda. Tum quia lex non recepta non ligat, vt est in cap. in istis. [e] & glossa solemni latè dilatata per Felinum. [f] Tum quia in prędicto Concilio, [g] expresse statuitur non esse locum illi cap. nisi in parochijs, in quibus fuerit publicatum, & lapsi 30. dies.

c *Ca. 1. de reform. matr.*
d *Cap. 25. nu. 144.*
e *§. legei. 4. d. 1.*
f *In cap. 1. de treu. & pac.*
g *Ca. 1. 3. sess.*

3 Tertio præsuppono, quod licet per præfatum Cõcilium [h] matrimonia aliter quam coram parocho, & duobus testibus contracta in terris vbi receptum est præfatum Concilium Tridentinum sint ipso iure nulla: sponsalia tamen de futuro videntur valida, vt dicimus in Man. conf. [i]

h *Cap. 1.*
i *Cap. 22. nu. 3.*

4 His præsuppositis, pro parte affirmatiua huius quæstionis, scilicet, quod præfata sponsalia transeant in matrimoniũ per copulam carnalem, facit primo, & quidem neruosissimè d. cap. *si qui*. [k] quatenus habet sponsalia de futuro per copulam carnalem subsecutam facere matrimonium saltem præsumptum, & quod illi non est derogatum per Concilium Tridentinum in parochiis, in quibus illud non est publicatũ, vel non sunt lapsi triginta dies à publicatione facta, & quod in casu proposito narratur Concilij præfatum non esse receptum in terris, in quibus casus hic contigit, nec ea. eius [l] in parochiis publicatum.

k *De sponsal.*
l *I. de reform. matr. sess. 24. cap. 1. de sponsal. lib. 6.*

5 Secundo facit, quod sicut sponsalia etiam quamlibet nulla ob aliam causam, quam ob defectum consensus, producunt impedimentum publicæ honestatis, [m] ita & in casu nostro secuta copula inducere videntur matrimonium.

m *In cap. in malis promiss. 22. q. 4. l. iuris gentium. § si ob malum ff. de pact. l. generaliter. ff. de verbor. obligat.*

6 Pro parte autem negante, nempe quod non transeant in matrimonium, facit primo, quod omnis promissio turpis rei est ipso iure nulla. [n] At promissio Catholici de

n *Lege Papinianus. ff. de minor. cap. ad audientiam. de decim.*
o *1. de sponsa.*
p *Lib. 6.*
q *Capit. 3. de rescr. matri.*

contrahendo matrimonium cum hæretica est promissio rei turpis: cum secundum omnes peccatum sit contrahere matrimonium cum hæretica, licet contractum teneat, vt prædictum est & consequenter præfata sponsalia, fuerunt nulla, & ita nullum videntur producere effectum, argumento ca. *non præstat*. [a] & illius poëtę:

a *De reg. iur.*

Ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.

7 Secundo facit, quod promittens contrahere cũ vna filia Petri, qui habet multas filias, habens copulam cum vna, non videtur contrahere matrimonium; quia sponsalia illa propter incertitudinem personæ sunt nulla, secũdum glossam notabilem Bernardi [b] quam Præpositus efficaciter defendit.

b *cap. ex literis. 2. de spõs.*

8 Tertio facit cap. *non solum*. [c] allegatum à Ioanne Andreæ [d] quod secundum ipsum probat sponsalia de futuro dissolui per superuenientem hæresim. Nec obstat, quod in casu proposito non superuenit: quia plus obstat circa matrimonia & sponsalia impedimentum præsens, quàm superueniens: affinitas enim præsens reddit matrimonium nullum, non autem superueniens, [e] cognatio item spiritualis idem facit. [f]

c *28. qu. 1. d. in sum. de spons. num. 4.*
d *cap. 1. c. de conuersion. de eo qui cognouit consan.*
e *Ca. 2. de cognat. spirit. ca. ad limina. 30. qu. 2.*
f *Lib. 8. tit. 8. de effect. spõs. qu. 13.*

9 Quarto, quod qui iurauit contrahere sponsalia cum duabus, dicens, *Iuro contrahere matrimonium cum vtraque vestrum*, licet postea rem habeat cum altera earum, non censetur contrahere matrimonium, eo quòd illa sponsalia erant nulla secundum Astensem sum. [g] quem sequitur Ioannes Brunnus. [h] Ergo cum in casu nostro sponsalia fuerint nulla ratione turpitudinis promissionis, consequitur eadem ratione dicendum ea non sufficere, vt per copulam carnalem secutam censeatur matrimonium contractum.

g *Lib. 8. tit. 8. de effect. spõs. qu. 13.*
h *De sponsal. cõsilio. 1. post n. 5.*

10 Quinto, quod ratio potissima, quare sponsus cognoscens sponsam præsumitur id facere animo consummandi matrimonium, est, ne in dubio præsumatur peccare: quæ ratio cessat in casu proposito: nam Christianus promittens hæreticæ contrahere cum ipsa, non euitat peccatum cognoscendo illam vxorio affectu, immo magis peccat cognoscendo illam tali affectu, & contrahẽdo cum illa, quam cognoscendo affectu fornicario; quia committit grande sacrilegium, secundum omnes, [i] ergo non est censendus velle complere sponsalia, seu consummare matrimonium.

i *In dist. 39.*

11 Sexto, quod sponsalia quamuis iusta dissoluuntur ipso iure per causam notoriè iustam, præsertim si sunt clandestina, vt resoluit Siluester, [k] quem nos sequimur in Man. conf. [l] At in proposito casu causa non solum dissolutionis, sed etiam nullitatis sponsalium est notoriè iusta; quia notorium est non posse illa sine peccato sacrilegij impleri. ergo cẽsẽda sunt dissoluta, & nullius momẽti. Per quæ oia hæc pars videtur probabilior.

k *Verba sponsal. qu. 11.*
l *Cap. 21. nu. 18.*

Nec obstant opposita. Non primum: quia præfatum cap. *iis qui fidem*. non procedit in sponsalibus, quæ sunt ipso iure nulla per prædictas rationes.

Non obstat etiam secundum: quia sponsalium varij sunt effectus, vt tradit Ioannes Andreas, [m] & effectus publicæ honestatis est diuersus ab effectu transmutandi sponsalia in matrimonia, de quo in d. cap. *iis qui*. & ita concedo quod sponsalia nulla producebant effectum publicæ honestatis impedimenti ante Concilium Tridentinum sed nego, quod producerent effectum transmutandi illa in matrimoniũ. Tum quia à diuersis non fit illatio. [n] Tum quia in hoc casu non est eadem ratio. Tum quia cap. *illud*, [o] est exorbitans à regula illa supradicti cap. *non præstat impedimentum*. [p] immo & ab illa iuris naturalis, *Ex nihilo nihil*. Et ideo tamquam exorbitanti Concilium Tridentinum, [q] derogauit. Tum quia nusquam reperitur expressum sponsalia ipso iure nulla producere effectum matrimonij per copulam subsecutam.

m *In sum. de spons. a nu. 2.*
n *Lege Papinianus. ff. de minor. cap. ad audientiam. de decim.*
o *1. de spons.*
p *Lib. 6.*
q *Capit. 3. de rescr. matri.*

12 AD POSTERIOREM respondeo illam pendere à quæstione illa parum tractata, an cognoscentes se carnaliter vxorio affectu, nullis præcedentibus verbis matrimonium, vel sponsalia efficiẽtibus, cẽseantur cõtrahere matrimonium: Et quo ad forum quidem exterius respondendum est quod non, si non constaret de tali vxorio affectu per confessionem vtriusque: quo ad forum autem conscientiæ dubitari potest: quia glossa, [r] recepta ait, quod ad contrahendum matrimonium verba requiruntur in valentibus loqui, per illud c. *tua*. [s] & hi de quibus loquimur valebant loqui.

r *Dict. ca tua.*
s *De spons.*

In contrariam partem facit, quod secundum receptiorem sententiã sufficit, quod interueniant nutus, vel alia signa exteriora, vel sensibilia sufficiẽtia ad exprimendũ cõsensũ vxoriũ, vt resoluitur in d. c. *tua*. & c. *cũ apud*. [t] à nostris & à Theologis, [v]

t *Eod. tit.*
v *In 4. di. 27.*

ita quod secundum omnes licet non sufficiat solus consensus, nec sola verba illum exprimentia sine illo; sufficit tamen & requiritur quod interueniat consensus, quo vir de præsenti vellit accipere fœminam, & quod verbis, vel alio signo exteriori eis æquipollenti ab vtraq; parte alteri significetur: quod clarè colligitur ex cap. *licet*. [a] ibi, *vel mutuo consensu*. Et quia id pendet ex facto, ideo non dilato latius. Salua, &c.

a *De sponsal. duorum.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium consensum vtriusque partis requirit.*
2 *Consensus defectus ex protestatione colligitur. & aliis cõiecturis.*
3 *Testis vnius dicto fides non est adhibenda: ne deponenti ex interuallo contra id, quod prius in iudicio etiam summario deposuit, creditur. & num. 4.*

CONSILIVM VI.

DISTVLI dicere id quod sentiebam super hoc dubio, donec afferretur mihi D. Tiberij informatio, ne qui causam commendaui dominationi vestræ reuerendissimæ, magis affectu quam ratione duci viderer. Nunc ea visa, & perpensa confessione Ioannis de Castayud, & testium dictis; proculdubio videtur dubium resoluendum negatiuè. Primo quidem ob ea, quæ ipse D. Tiberius eruditè adduxit. Deinde, quod matrimonium sine consensu vtriusque partis consistere nequit, vt est textus in c. *si inter*. [b] ibi, *mutuo consensu*, & ibi, *vtroque dicente*: qualis hic non fuit, quia defuit consensus alterius partis, & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum. [c]

b *De sponsa.*
c *Leg. non solis ff. de rob. tred. cap. fin. de prob.*

2 Quod autem omnes non habuerint intentionem contrahendi, neque consentiendi, sed decipiendi prędictam Mariam abnuentem, iudicandũ est ex multis cõiecturis: nempe, quod cum contraheret, expressit se nolle contrahere secundum legem Romanã, & quod ipsemet id testatus fuit, tam cum interrogaretur, quàm cum ad aram Sancti Antonij solemniter iudice deferente iuramentũ iurauit: & quod Bartholomæus, & Francus testes principales testantur se fuisse rogatos ab eo promissio pretio, vt essent fictionis & deceptionis illius iniquę mediatores, & quod ad contrahendum sinistram manũ contra morem omnium obtulit: & quod id per se est verisimile, eo quod prędicta Maria erat pauper, ipse autẽ Ioannes filius patris diuitis: & quod prudentissimus Vicarius generalis maxima inquisitione præmissa ita iudicauit, cum adhuc factum esset recens: & quod tam ille, quàm illa iudicatis saltem facto paruerunt, ille quidem contrahendo cum alia, illa verò cum alio: & quod 30. circiter annis sine vllo conscientiæ scrupulo manserunt sic cõiugati: & quod firmiter creditur, quod numquam ea de re vlla quęstio mota fuisset, nisi amor inordinatus habendi partis aduersæ fuisset causa eam mouendi.

3 Secundo, quod non satis videtur probari, quod ter fuerunt dicta verba contractoria matrimonij, quia sola vna testis 13. annorum dicit illud, & duo testes principales solum deponunt de vna sola vice, quam illa dicit esse tertiam; & omnes contestantur, quod illa vice renuit Ioannes se velle contrahere secundum legem Romanam, & ita cum non videatur satis probari, quod ter fuerunt dicta illa verba; & probatur sufficienter, quod illa vice, qua fuerunt dicta, interuenit renuntio, siue noluntas Ioannis contrahendi secundum legem Romanam; necessario videtur iudicandum nõ fuisse contractum vllum matrimonium inter illos ob adiectionem declarationis noluntatis contrahendi; & consequenter matrimonium inter eos contractum, defectu consensus, & intentionis alterius partis, fuisse omnino nullum.

Tertio, quod, etiam si esset probatum quod ter fuit contractum matrimonium, vt dicit prædicta testis; quia tamen illæ tres vices fuerunt continuæ, declaratio noluntatis contrahendi secundum legem Romanam adiecta tertiæ cogit præsumere, quòd ea nolũtas fuit etiam in duabus vicibus præcedentibus, per ea multa, quæ prædictus D. Tiberius adduxit; addito præsertim, quòd ideo videtur nõ declarasse in duabus prioribus vicibus illam noluntatem, quia de lege Romana nulla fuit in illis facta mentio à despõsante illos, &c in tertia sic.

4 Quarto, quod depositio secunda Ioannis nil videtur obstare. Tum quia antea in prima depositione deposuit contrarium: & deponenti contrarium eius, quod antea deposuerat ex interuallo non creditur, iuxta glossam receptam, [d] quam Panormitanus, Felinus & alij approbant tam per illũ textum,

d *In cap. cum in tua. de testibus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm per cap. *sicut*. [a] & cap. *per tuas*. [b] etiamsi prima depositio fuisset facta in iudicio summario, & secunda in plenario, iuxta glossam singularem recep. ibi per Panormitanum, Felinum & alios, [c] & ante illos dixit Innocentius receptus ab omnibus. [d] Tum quia post illam secundam depositionem solemnius idem quod in prima ad altare diui Antonij deposuit.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia non contrahit, qui iureiurando mulieri, vt illa potiatur, dixit, Promitto tibi me aliam non ducturum, nisi te: sed videtur quod sic deceptam teneatur ducere, iudexque fori externi eum coget.*

CONSILIVM VII.

SEMPRONIVS cum iuramento mulieri viduæ hæc protulit verba, *Promitto tibi me nõ aliam ducturum vxorem, nisi te, neque aliam mulierem ingressuram in domum meam, nisi te ipsam.* ita autem Sempronius mulierem est allocutus, vt illam ad secum concumbendum induceret, vt induxit.

An Sempronius teneatur dictam mulierẽ ducere in vxorem? & suppositа obligatione, an ab ipsa liber esse possit, si vel mulier se monialem faceret, vel ipse Sempronius sacris ordinibus initiaretur?

1 Respondeo primo, quæstionem hanc esse magnam, & quod veriorem puto opinionem Hadriani, [e] quod per præfata verba non fuerunt contracta sponsalia inter præfatos, saltem quo ad forum conscientiæ tantum: & quod licet de rigore iuris non fuerint contracta sponsalia, videtur tamen interuenisse deceptio, qua Sempronius decepit præfatam viduam, argumento l. *vnica*. [f] & diffamatio, propter quas videtur teneri ad contrahendum matrimonium cum ea.

Secundo, quod si Sempronius fateatur præfata coram iudice in foro exteriori, condemnabit eum ad contrahendum matrimonium cum ea, per opinionem Panormitani, [g] nisi ea fuerit contenta remittere illi obligationem illam, iuxta cap. *præterea*. [h]

Aduerte hoc responsum non esse integrum. Deest. n. responsum ad vltimum dubium.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia per parentes, sponsis præsentibus, vel ratificantibus, contracta tenent, & sponsos obligant, num. 3. alias non. num. 2.*
2 *Parochus non intererit matrimonio contrahendo, sciens horum alterum cum alia tertia persona sponsalia de futuro cõtraxisse.*
3 *Pœna ad matrimonium contrahendum nemo obligari potest.*
3 *Sponsalia etiã iurata, mutuo consensu, etiam tacito dissoluuntur.*

CONSILIVM VIII.

PARENTES sponsalia inter A. filium, & B. filiam contraxerunt, & ex parte B. fuerunt iurata, pacto appositо, vt is, per quem fieret, quo minus matrimonium inter eos contraheretur, alteri pœnæ nomine 300. solueret. Nunc A. sponsus matrimonium cum B. sponsa, nisi aucta dote conuenta, contrahere negligit: B. autem ad augendam dotem non teneri, nec velle, respondet.

Dubitatur primo, an teneantur ad matrimonium contrahendum.

Secundo, an præfata pœna peti possit.

Tertio, an obligationem contrahendi sibi mutuo consensu remittere possint.

1 Ad has quæstiones respondeo primò, quod si præfati sponsi non fuerunt præsentes, quando parentes contraxerunt pro eis sponsalia; neque posteaquam scierunt ea esse inter ipsos per suos parentes contracta, ratificauerunt ea; omnes quæstiones manent solutæ: quoniam illa nihil valuerunt, & nullum effectum produxerunt. [i]

2 Secundo dico ad primam quæstionem, quod si præfati sponsi fuerunt præsentes prædictis sponsalibus, cùm contraherentur, vel ea postea ratificauerunt, tenentur contrahere matrimonium, etiamsi illa non iurassent cõtrahere: quia sponsalia valuerunt: & magis illa, quàm ille, cum illa iurassent contrahere, & non ille; quia duo vincula sunt fortiora vno, [k] & consequenter ei volenti contrahere cum alio poterit opponi vinculum sponsalium cum altero ab ea contractorum, & iuratorum, argumento cap. *ex literis*. & cap. *iurauit*. cum eis adnotatis, [l] adiuncto d. §. *porro*. Et parochus, cui hoc impedimentum denunciabitur, non audebit interesse matrimonio eorum contrahendo, donec Episcopus declaret esse dissoluta sponsalia inter illos per respurtionem præfati spõsi: quod non declarabit Episcopus, nisi audito illo.

3 Ad Secundã respondetur, quod non poterit peti pœna illa: quia nemo potest obligari per pœnam ad contrahendum matrimonium. [a]

Ad Tertiam respondetur, certũ esse quod sponsalia etiam iurata possunt solui de consensu amborum sponsorum, [b] & quod si sponsus verè noluit contrahere cum sponsa sine auctario dotis, neque ipsa cum illo dando auctarium, videntur sibi mutuo remisisse fidem, & promissionem datam, & etiam iuramentum vti accessorium earum: & quod non indigebit absolutione vlla, si res ita se habet. Cauendum autem, an res ita se habeat: quia non videntur omnino cõuenire in sese mutuo absoluendo. Quamuis de rigore iuris per quamdam consequentiam satis præsumetur sponsus voluisse discedere à sponsalibus, si satis probetur eum noluisse contrahere, & implere sponsalia in forma conuenta sine auctario nouo dotis, & quod illa noluit dare auctarium, & per consequentiam voluit etiam discedere ab illis.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de futuro dissoluuntur, si superueniat aliquid, quo tunc existente verisimiliter non fuissent contracta.*
2 *Pœnitentiaria super occultis tantum in foro conscientiæ dispensat.*

CONSILIVM IX.

FRANCISCA contraxit sponsalia de futuro cum Francisco: deinde Franciscus propter crimina fuit bannitus. Quæritur, an Franciscа indigeat dispensatione Pœnitentiariæ, vt possit legitimè alij nubere.

1 Respondeo, præfatam D. Franciscam consulentem non egere dispensatione sacræ Pœnitentiariæ. Tum quia sponsalia de futuro dissoluuntur, quando superuenit aliquid, quod si à principio interuenisset, verisimiliter non fuissent cõtracta, per cap. *quemadmodum*. [c] adiuncta glossa & ei adnotatis: & sic delicta, & bannimenta, quæ post illa contracta superuenerunt præfato D. Francisco, si interuenissent tempore quo ea fuerunt contracta, non contraxisset ea cum illo.

2 Tum quia si præfata sponsalia trãsissent in matrimonium per aliquem modum legitimum, non potuisset sacra Pœnitentiaria dispensare, & ita nihil profuisset eius dispensatio, & sic non egisset præfata D. consulens tali dispensatione inutili. Tum quia dispensatio sacræ Pœnitentiariæ non prodest, nisi quo ad occulta, & quo ad forum conscientiæ tantùm: & præfata D. consulens vel non indiget illa, vel indiget etiam quo ad forum exterius, quia videntur fuisse publicè contracta.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium bona fide contra ius humanum contrahentes, & longo tempore continuantes in sua bona fide sunt relinquendi.*

CONSILIVM X.

CONVENERVNT parentes A. masculi, & B. fœminæ filiorum suorum, in domo vnius eorum, vt contraherent matrimonium, vel sponsalia post Concilium Tridentinum, sed nescitur quæ verba protulerunt, præter quam quod symposium fecerunt, & præfati A. & B. manibus se tetigerunt: & postea mortuo A. sine copula carnali, ad consilium Rectoris contraxit B. cum patre A. mortui bona fide, in qua manserunt decem annos, & nunc manent suscepta prole. Quæritur quid faciendum.

1 Respondeo primo, multa posse adduci circa hanc quæstionem pro eius vtraque parte ab eo, cui vacaret id facere. Secundo, quod omissa vlteriori perscrutatione, videtur consulendum præfato D. Rectori, vt nihil super hac re moneat præfatos, qui cõtraxerunt, sed relinquat eos gaudere suo matrimonio bona fide contracto, & continuato: attento quod impedimentum præfatum est iuris humani tantùm, & quod nescitur an fuerit ortum, quia nescitur qualia verba fuerunt prolata, & per consequentiam non potest probari fuisse ortum impedimentum in foro exteriori: & scitur quod non interuenit copula carnalis: & quod quando impedimentum est

solius

a *Cap. gemma. de sponsa.* b *Cap. præterea. de sponsa.*

c *de iure iuran.*

a *Eod. tit.* b *De probat.* c *In capi. veniens. 2. verbo vtraque pars de testib.* d *In cap. præterea. verb. incontinenti. de testib. cogend.* e *In 4. lib. sẽt. quæst. 12. de spons.* f *§. fin. Co. de rapt. virg.* g *In capit. ex parte. de spõs.* h *De spons.* i *Cap. 1. §. porro. de despon. impub. lib. 6.* k *Cap. 1. de treug. & pace.* l *De spons.*

solius iuris humani tantùm, & matrimonium est contractum bona fide, & continuatum tanto tempore eadem bona fide, relinquendi sunt contrahentes in illa sua bona fide permanere; vt est casus in cap. *quia circa*, [a] secundum intellectum veriorem Goffredi, quem citat ibi Hostiensis quemque nos irrefragabiliter defendimus in cap. *si quis autem*. [b]

SVMMARIVM.

1 *Affinitatis impedimentum sine copula carnali non oritur.*
2 *Publicæ honestatis impedimentum oritur ex sponsalibus & matrimonio non consummato.*
3 *Publicæ honestatis impedimentum restringitur per Concilium Tridentinum, & hoc solum quo ad illud quod oritur ex sponsalibus de futuro: quod autem oritur ex matrimonio rato durat vt prius, vt declarauit Pius V. & num. 4.*

CONSILIVM XI.

PETRVS contraxit matrimonium per procuratorem cum Maria, quę mortua est, priusquam esset consummatum, immo & priusquam de facie fuisset cognita. Quæritur, an & quod impedimentum sit inter ipsum & sororem D. Matiæ iam mortuæ, nomine Ioannam, ortum, quo minus matrimonium contrahatur.

1 Respondeo primo, quod nullum impedimentum consanguinitatis, neque affinitatis, neque cognationis spiritualis, neque legalis, quod impediat matrimonium, est inter illos, vt palam est: quia si esset vllum tale, maxima esset impedimentum affinitatis, quod tamen non est: quia non fuit habita copula carnalis cum sorore mortua, & sine copula carnali non potest inueniri affinitas, per definitionem affinitatis, quam ponit glossa recepta in arbore affinitatis.

2 Secundo, quod impedimentum, quo ipsi prohibentur contrahere matrimonium inter se, vocatur impedimentum publicæ honestatis, de qua est textus solemnis in cap. *sponsam*. [c] cuius verba sunt, *Sponsam alterius (maxime si est nubili ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare*. Ex quo colligunt omnes doctores, contrahi publicæ honestatis impedimentum impediens & dirimens matrimonium inter sponsam, & omnes consanguineos sponsi: dummodo sponsa sit septennis, cum contrahit sponsalia, iuxta cap. *literas*. & cap. *accessit*. [d]

Tertio, quod id quod statuunt prædicta iura de sponsa, quæ contrahit sponsalia de futuro, idem est seruandum fortiori ratione in ea quæ contrahit matrimonium, vt declarat Panormitanus receptus ab omnibus. [e]

Quarto, quod idem quod statuunt prædicta capp. de sponsa quo ad consanguineos sponsi, censetur statutum & seruandum de sponso quo ad consanguineas sponsæ, vt satis expressit prædictus Panormitanus receptus ab aliis bis, [f] proferendo illud verbum, *& contra*, licet solùm expresse exemplificet de affinitate.

3 Quinto, quod Concilium Tridentinum, [h] restrinxit hoc impedimentum publicæ honestatis, & statuit duo. Alterum, quod post illud non nasceretur ex sponsalibus, quæ ipso iure forent nulla: per quod corrigit capit. 1. [i] Alterum, quod etiam natum ex sponsalibus validis non impediret, nisi in primo gradu consanguinitatis; id est sponsa contrahere posset cum consanguineo sponsi, qui vlteriori gradu quam primo esset consanguineus prioris sponsi; & è contrario sponsus posset contrahere cum consanguinea sponsæ, quæ illi esset consanguinea vltra primum gradum, non autem cum ea quæ in primo gradu esset consanguinea: per quod corrigit præfatum cap. *sponsam*. & alia similia, quibus antea prohibebatur matrimonium inter sponsam, & omnes consanguineos sponsi vsque ad quartum gradum, & è contrario inter sponsum, & omnes consanguineas sponsæ vsque ad quartum gradum.

4 Sexto, quod fel. recor. Pius V. declarauit in extrauagante quæ incipit, *ad Romanum Pontificem*, &c. quod correctio, qua Concilium Tridentinum correxit præfatum capit. *sponsam*. cum ei similibus, non se extendit ad impedimentum publicæ honestatis, quod diximus supra nasci ex matrimonio per verba de præsenti contracto, etiam non consummato, licet aliqui vocent illud sponsalia, sed non sunt propriè talia, immo sunt verum matrimonium ratum, licet non consummatum, vt tradit Panormitanus, [a] communiter receptus, & multùm dilatatus ibidem à Felino, [b] ita quod extrauagans prædicta intendit in summa, quod solum impedimentum publicæ honestatis natum ex sponsalibus propriè dictis, quibus non contrahitur matrimonium, sed solùm spondetur & promittitur, vt habet l. 1. & 2. [c] quod impedit & dirimit matrimonium, restringatur ad primum gradum.

Septimo, quod præfata Ioanna erat consanguinea prædictæ Mariæ sororis suæ in primo gradu: quia fratres & sorores sunt consanguinei in primo gradu secundum ius canonicum, vt habetur in arbore consanguinitatis, & eius glossa recepta, & consequenter prædictus P. non potest contrahere cum prædicta Ioanna propter impedimentum publicæ honestatis, quod est inter ipsum, & consanguineas primi gradus prædictæ Mariæ mortuæ, qualis est prædicta Ioanna; quod cum sit natum ex matrimonio de præsenti, impediret & dirimeret, etiam quod esset in vlterioribus gradibus.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus regulæ cap. non firmatur de reg. iur. lib. 6. num. 4.*
2 *Matrimonium vi contractum per spontaneam cohabitationem sine nouo consensu videtur contrahi; sed contrarium verius. num. 3.*
2 *Matrimonium ignoranter cum coniugato contrahens, vxore mortua non separatur, si decepta de nouo contrahere velit. & num. 3.*
3 *Matrimonium solo consensu [illegible] si sit legitimus.*
3 *Matrimonium [illegible] consensum requirit, tunc incipit valere.*
4 *Votum ante pubertatem [illegible] ratificatum, ex eo quod pubes factus [illegible] sed requiritur vt ratificet sciens illud irritabile.*

CONSILIVM XII.

AN habita dispensatione super impedimento matrimonij iam contracti, quod altera pars ignorabat, sit necessarius nouus consensus amborum, etiam partis ignorantis?

1 Et quidem pro parte negante facit primo, quod regu. illa cap. *non firmatur*. [d] & illa, *quod initio*. [e] quæ habet, id quod nullum est ab initio, tractu temporis non conualescere: fallit, cum tractu temporis superuenit id, ob cuius defectum actus non valuit; vel ablatum est id, quod impediebat actus valorem: vt alienatio, quæ facta est sine assensu Capituli, est nulla; postea illo consentiente ratificatur, [f] & matrimonium, quod non valet inter ancillam, & liberum hominem ignorantem eam esse ancillam, fit validum, si resciuerit eam esse ancillam, & maritali affectu tractauerit eam. [g]

2 Secundo, videtur ad hoc casus in cap. *ad id*. [h] quatenus habet, eam quæ metu contraxit, fieri vxorem eius, cum quo contraxit, si cohabitauerit illi sine alio nouo consensu; & ibi glossa allegat similes, [i] & ita ibi videtur casus adiuncta glossa pro hac parte.

Tertio videtur casus in d. cap. 1. [k] quatenus habet, eam, quæ contraxit matrimonium cum aliquo nesciens eum habere vxorem, non esse separandam mortua prima vxore; & nihil meminit de huiusmodi nouo consensu.

3 Sed contrarium est tenendum cum glossa, [l] cui concordat S. Thomas cum alijs omnibus, [m] præsertim Scoto, [n] vbi prædictæ glossæ tenoris bonam partem refert. Primo quidem, quod licet matrimonium solo consensu contrahatur, [o] illud tamen debet esse legitimum, [p] qualis non est consensus solutæ cum coniugato, qui non potest habere duas vxores. [q]

Secundo, quod matrimonium contractum ab insciа impedimenti, cum eo, qui vxorem habebat viuentem, est ipso iure nullum secundum omnes, & patet in d. cap. 1. quatenus probat à contrario sensu esse faciendum diuortium, etiam quo ad vinculum coniugale ad petitionem vxoris, quæ ignorans nupsit marito alij coniugato, etiam quod petat diuortium post mortem primę illius coniugis: & cum primus consensus non fuerit matrimonialis, nullatenus (vt verbis Scoti vbi supra vtar) potest esse licitus virtute illius; & ideo ad hoc, quòd sint coniuges requiritur consensus.

4 Tertiò, quod vt votum simplex factum ante puber-

a *In rubr. de sponsal. & Nouell. & seq.* b *Nouell. 2. & seq.* c *ff. de sponsa.*

d *De reg. iur. lib. 6. eff. eodem.* e *Cap. 3. de his quæ fiunt à præla.* f *Cap. propositit. de coniu. seruor.* g *De sponsa.* h *In cap. 1. de eo qui duxit in matrimon. quam poll. per adult.* i *De eo qui duxit.* k *Prædicti ca. 1.* l *In 4. di. 35.* m *Quæ 1.* n *cap. sufficiat. 27. q. 2. & ca. cum apud. de sponsa.* o *cap. cum locum eod. tit.* p *Ca. gaudemus de diuortiis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem censeatur ratificatum sic, vt à parentibus irritari nequeat, non sufficit quod post pubertatem intendat illud implere pubes factus credens illud à principio valuisse, sed oportet vt sciens illud à principio fuisse irritabile ratificet, vt pulchre determinat Caietanus. [a]

Quartò, videtur casus expressus in cap. *veniens*, [b] in illis verbis: *potuit de nouo consentire*. vbi glossa addit, quod valebit matrimonium vt ex nunc, ideſt ex tempore cõsensus noui, & non ex tempore contractus, sed nec ex tempore noui consensus, si mulier non consentiret: & ita determinauimus in Manuali confess. [c]

Non obstant contraria: non primum: quia illud intelligitur de actu, qui non est ipso iure nullus, vel cum superuenit omne illud, quod requiritur ad actus valorem, & consequenter consensus nouus, si is fuisset necessarius.

Ad secundum, quod qui vel quæ per metum contraxit, scit vel scire debet matrimonium non valere: & ita si cessante metu cohabitat, sponte videtur consentire de nouo, & ita nouè contrahere matrimonium.

Ad tertium respondetur, quod illud cap. 1. quatenus habet non esse separandam vxorem inſcię contrahentem, debet intelligi, si vult denuo consentire, vt glossa ibi satis explicat.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum matrimonij probabiliter ignorans non est monendus quo ad effectum vitandi peccatum, à quo excusat ignorantia; sed fic quo ad effectum, vt sublato impedimento, valide denuo contrahi possit.*

CONSILIVM XIII.

AN coniux ignorans impedimentum matrimonij dirimens debeat [illegible] illo, etiam si sit occultum, ad hoc, vt denuo in matrimonio consentiat?

1 Respondeo primo, [illegible] necessarium ad excusandum eum, vel eam ignorantem à peccato, si probabilis erat ignorantia: quia illa excusat à peccato vt est in cap. 2. [d] cap. *ignorantia*. [e] cum eis adnotatis & tradit S. Thomas receptus communiter. [f] Secundo, quod ad hoc vt matrimoniũ incipiat valere, oportet vt ignoranti coniugi innotescat impedimentum, & habita iusta dispensatione consentiat nouè, vt dictum est in Manual. confess. [g] vbi additur quod coniugi ignoranti debet notificari prefatum impedimentum, & fieri libertas ad consentiendum, vel renuendum consentire; & quod satis videtur id notificari, & dari libertas faciendo, quod ibi apponitur.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in gradu prohibito contrahentes, obtenta dispensatione, de nouo consentire necesse habent. & num. 5. & per totum.*
2 *Dispensandi mandata super matrimonio contracto hanc olim ex stylo continebant clausulam, vt in contracto matrimonio remanere possent: hodie additur, de nouo prestito consensu. & num. 1. & 15.*
3 *Impedimenta, excepto primo gradu ascendentium, sunt de iure positiuo, quæ Papa auferre potest. num. 9. cum seq.*
4 *Papa dispensare potest per legem specialem, & tollere impedimenta quo ad aliquos, ita vt in illis locum non habeant.*
5 *Matrimonium sacramentum est: & Papa quod non est sacramentum, non adhibitis necessarijs ad sacramentum, efficere non valet.*
6 *Dispensatio reualidat collationes beneficiorum, & contractus à principio nullos, non tamen matrimonium absque nouo consensu. & num. 14.*
7 *Dispensatio superueniens matrimonium contractum sub conditione, si Papa dispensauerit, sola non reualidat.*
8 *Graduum Leuitici prohibitio non moralis, sed iudicialis.*
9 *Papa inter fratrem & relictam fratris ob grauem causam dispensat.*
10 *Gradus primus ascendentium & transuersalium pertinet ad naturalem honestatem.*
11 *Papa potest auferre impedimenta, ita vt subsequens consensus sit legitimus, sed non vt consensus illegitimus sufficiat ad matrimonium.*
13 *Consensus olim præstitus censetur durare: vnde si alter consentiat, efficitur consensus.*
15 *Matrimonium præcedentibus denunciationibus contractum, habita dispensatione super defectu occulto denuo sine paro-*

cho & testibus contrahitur.

CONSILIVM XIIII.

1 AD interrogata respondeo, quod in signatura sacræ Pœnitentiariæ propositæ fuerunt variæ supplicationes, in quibus petebatur dispensatio pro coniugibus, qui matrimonium contraxerunt, & postea detecto aliquo impedimento, præsertim affinitatis ex actu fornicario prouenientis, supplicabant vt secum dispensaretur.

2 Antiquus quidem sacræ Pœnitentiariæ stylus erat, vt cum talibus dispensaretur, vt in contracto matrimonio remanere possent, &c. Sed dubitatum fuit, an esset necessarium vt de nouo consentirent. Et stante decreto sacri Concilij Tridentini videtur etiam necessarium, quod saltem coram parocho & duobus testibus præstetur hic nouus consensus.

Pro defensione styli, & ita pro parte negatiua, quod non sit necessarius nouus consensus saltem expressus, adducebantur huiusmodi argumenta.

3 Primum, quod fere omnia impedimenta huiusmodi, præsertim illa quæ nata sunt ex copula fornicaria (qualia impedimenta, quia solent esse occulta, frequentius proponuntur in foro conscientiæ) excepto primo gradu ascendentium, sunt ex iure positiuo. vnde cum illa possit Papa auferre, videtur quod impedimento sublato prior consensus possit dici reualidari, & ita non sit necessarius nouus.

Eam opinionem videtur tenuisse Innocentius, [a] sed clarius Ioannes Andreas, [b] quam opinionem idem Ioannes Andreas suo tempore ait fuisse secundum omnes, & ipsum sequuntur Ancharanus Panormitanus Præpositus. [c] Ancharanus latè, [d] quam etiam sequitur D. Couarruuias nunc Episcopus Segobiensis. Et quamuis distinctio Ioannis Andreæ in eo quod distinguit gradus prohibitos in Leuitico, & eos gradus accipit, quasi sint in lege Euangelica iure diuino prohibiti, non sit tenenda, vt infra latius dicam: tamen in eo quod dicebat de impedimentis lege canonica inductis, quod Papa posset ea liberè auferre, videbatur non carere magna ratione. & si negaretur post dispensationem seu legitimationem valere matrimonium prout ex tunc, vt ait Ioannes Andreas, quia hoc esset quodammodo dicere quod Papa posset supplere consensum coniugum; saltem hoc non videretur negandum, quod valeant prout ex tunc, nempe post obtentam dispensationem: quæ videtur fuisse sententia Innocentij. [e]

4 Secundum argumentum, quod pro ea opinione facit, est, quia negandum non est, quod Papa per generalẽ constitutionem possit tollere & mutare multa huiusmodi impedimenta, sicut in Concilio Lateranensi tempore Innocentij III. habito, [f] & in Concilio Tridentino factum est, [g] & in 3. & 4. gradu affinitatis fornicariæ, [h] & quia dubium poterat esse, an ex dicto decreto essent omnino sublata, vel cessent impedientia contrahendum, non autem dirimentia contractum, S. D. N. per propriam constitutionem declarauit illa impedimenta esse omnino sublata; & quatenus opus esset, ipse illa penitus abstulit. Sumebatur ergo ex his argumentum hoc modo: Quemadmodum Ecclesia potest per legem generalem mutare ac tollere huiusmodi impedimenta, ita etiam per legem specialem, nempe cum aliquibus ex causa dispensando, potest eadem tollere, ita vt in illis locum non habeant, & consensus ab illis præstitus censeatur omnino legitimus. Facit pro hoc glossa singularis [i] in qua expresse dicitur, quod tanta est Papalis potestas circa ea quæ sunt simpliciter de iure positiuo, quod reuocat illa, vt ex tunc. & quia hęc glossa est Ioannis Andreæ addit hoc pertinere plurimum ad ea, quæ dixit in d. cap. *per venerabilem*.

Tertio adducebatur cap. fi. [k] in quo ponitur à principio fuisse impedimentum seruitutis, & ad conseruandum illud matrimonium ibi non dicitur quod de nouo vterque debeat consentire; sed innuit quod matrimonium sit legitimum, si vir postquam sciuit, quam duxerat, esse ancillam, facto, vel verbo in eam consensit. Ad idem potest optime referri cap. 1. [l] vbi videtur quod non sit necessarius nouus consensus viri, quia ille erat in dolo, sed si mulier eum velit, ipse cogendus est, vt habeat eam tamquam vxorem. Ad idem etiam videtur pertinere cap. *veniens*. [m]

5 Et quia præcipuum argumentum eorum, qui asserebant nouum consensum legitimum esse omnino necessarium, vt

a *In cap. 2. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult.*
b *In cap. per venerabile. qui filij sint legit.*
c *In eod. cap. & reperis.*
d *consil. 499.*
e *In titulis c. 1.*
f *cæt. non debet. de cons. & affin.*
g *In decr. de eland.*
h *ca. 2. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult.*
i *In clem. 1. de immunit. eccles. in verſ. in rectis.*
k *De coniug. seruo.*
l *De eo qui duxit in matrim. quam poll.*
m *Eod. tit.*

infra latius dicemus, erat; quia cùm matrimonium sit sacramentum, si à principio non fuit legitimè contractum, non potest reualidari; quia nulla est potestas humana, quæ possit facere, vt quod non est sacramentum, non adhibitis his, quæ necessariò requiruntur, sit tale; propterea in contrarium adducebatur hoc argumentum: Si duo contrahunt per verba de præsenti, & alter verbis tantùm, non autem animo, nec mente consentit, non est dubium hoc non esse matrimonium quo ad Deum: quare neque erit sacramentum, & quamdiu hic perseuerabit in eo animo, non erit sacramentum: quòd si mutauerit animum, illud, quod non erat sacramentũ, sine alio consensu nouo illius coniugis, qui simpliciter à principio verbis & corde consensit, efficietur sacramentum. ergo videtur, quod facto hominis matrimonium, quod prius non erat sacramentum, possit effici tale. quod si hoc potest facere priuatus, multo magis videtur posse facere Papa tollendo impedimentum à lege canonica inductum, vt supra latius diximus.

6 Quinto adducebatur quoque à simili, quod quamuis collatio alicuius dignitatis à principio fuerit nulla; si postea dispensatio accedit, videtur reualidari. & hæc est opinio Innocentij & Hostiensis, [a] quos sequitur Antonius, [b] qui hoc præsertim vult locum habere, quando illud impedimentum veniret ex irregularitate occulta: vt tunc verè dicendum sit, illum, qui postea est dispensatus, esse tutum in conscientia; eo quod collatio, quæ prius erat nulla, validetur per dispensationem subsequentem. Hanc opinionem Antonij & aliorum sequitur Felinus, [c] à simili, & sic deducebatur argumentum: Quemadmodum propter irregularitatem, vel aliud impedimentum occultum, collatio beneficij, per quam etiam sit quoddam matrimonium, est quidem nulla; sed si postea accedit dispensatio, validatur; ita quod ille sic obtinens beneficium est tutus in conscientia: pari modo matrimonium, quod à principio fuerit nullum ob aliquod impedimentum occultum, si postea accedit dispensatio, videtur reualidari.

7 His tamen non obstantibus contraria opinio post longam disputationem fere per tres signaturas super ea habitas fuit approbata; nempe requiri nouum consensum, vt matrimonium dicatur legitimè contractum. Ratio præcipua, quæ vt hoc omnes assereremus vicit, est, quia matrimoniũ Christianorum est sacramentum, quod si à principio fuit nullum, non potest ab vlla humana potestate confirmari; quia si hoc esse posset, diceremus Papam id, quod nõ erat sacramentum, posse facere sacramentum, quod est falsum. Vnde cum matrimonium, seu contractus matrimonialis habitus stante aliquo impedimento dirimente contractum, non possit dici sacramentum; fit necessariò, vt postquam fuerit sublatum impedimentum, adhibendus sit nouus consensus legitimus, ex quo legitimum matrimonium, quod sit sacramentum, oriatur. Et in confirmationem adducebatur cap. *super eo*. [d] vbi dicitur non esse matrimonium, etiam si præcedant verba de præsenti, si illis additur aliqua conditio, vt, si pater consenserit. & quamuis fere omnes iuris Pontificij doctores innuant potius, quàm expresse dicant, adueniente conditione valere matrimonium, neque opus esse nouo consensu; id tamen, quod in glossa, [e] dicitur, nempe quod si ante euentum conditionis alter coniugum cum altero contrahat, valet hoc secundum matrimonium, apertè probat illum priorem consensum, etiam si esset per verba de præsenti, ob conditionem appositam non esse talem, ex quo inducatur matrimonium: nam si esset, cùm sit sacramentum, esset indissolubile. ac propterea Panormitanus qui dubitat de ea glossæ opinione, rectius feciſſet, si ob hanc rationem glossæ refutasset eam opinionem, qua dicebat, adueniente conditione esse matrimonium; nam causa diuersitatis, quam ille ait se non videre in matrimonio, & alijs contractibus, est, quia hoc est sacramentum, alij verò sunt tantùm contractus ciuiles, ac politici. & hæc est communis opinio Theologorum: ob quam etiam rationem sacramenti reiicienda est communis opinio Canonistarum in hac parte.

In eodem cap. *super eo*. quærunt doctores; Quid si stante aliquo impedimento dirimente contractum, contrahant per verba de præsenti sub hac conditione, si Papa dispensauerit; an accedente dispensatione sit matrimonium sine nouo consensu? Innocentius, Cardinalis, Panormitanus & communis opinio nostrorum est, quod ex illo consensu non possit effici

a *In cap. nisi cum pridem. de renunc.*
b *In cap. insinuat. qua. 1. de elect.*
c *In cap. cum dilectus. 4. de accus.*
d *Decis. ap. Pos.*
e *2 illius cap.*

matrimonium; & singuli suas rationes afferunt: sed illa Panormitani facit ad nostram quæstionem principalem, cùm ait, *Quia matrimonium non poterat esse à principio tempore contractus, ergo non potest retrotrahi*. hæc enim ratio probat, stante quocunque impedimento dirimente contractum, non posse vllo modo confirmari matrimonium, quacumque dispensatione aduentente: quæ opinio Panormitani hic expresse videtur repugnare cum his, quæ dixit in capit. *per venerabilem*. [a]

Theologi autem, quorum opinionem in hoc verisimam iudico, non dicunt illud matrimonium nõ valere ob aliquam illarum rationum à Zabarella, vel Panormitano adductarũ; sed quia consensus, ex quo inducitur matrimonium, debet esse mutuus, purus, ac sine vlla conditione. Adducta etiam fuerunt multa à simili in alijs sacramentis, quæ suppleri non possunt, sed necessaria est repetitio sacramenti: vt si quis aqua rosacea baptizaret, Papa non potest facere, vt ratum sit hoc sacramentum, sed necessario est reiterandum. Item si quis confiteatur sacerdoti excommunicato, hæretico, vel schismatico, cùm scit eum esse talem, debet repetere confessionem. Et vt aliquid etiam ex iure ciuili pro hac opinione citetur, facit l. *inter stipulantem*. [b] vbi apertè dicitur, rei sacræ, vel religiosę, & hominis liberi nullam esse stipulationem: quin etiam si dicatur, *Eum, cùm seruus esse cœperit, dare spondes?* vel, *Eum locum, cum ex sacro religioſove profanus esse cœperit, dare spondes?* huiusmodi stipulationem ait ibi Vlpianus nullam: & addit optimam rationem: *quia nec præsentis obligationem temporis recipere potest: & ea duntaxat, quæ natura sui sunt possibilia, deducuntur in obligationem*. A simili ergo in casu nostro, quia tum inter illos, in quibus est aliquod impedimentum dirimens contractum, non potest esse legitimus consensus, fit, vt nec postea possit confirmari, cùm est sublatum impedimentum: quemadmodum non valet stipulatio, nisi in his quæ de præsenti promitti possunt.

His positis, nunc respondendum est ad ea argumenta, quæ pro altera parte adducebantur.

8 Ad primum ergo fatendum quidem est ea impedimenta esse iuris positiui, & Papam posse illa auferre per legem generalem; sed negandum est, quod vigente illa lege canonica possit facere, vt consensus, qui à principio illegitimus & nullus fuit, sit legitimus & validus; quia hoc esset quodammodo supplere consensum; quod omnes tam Theologi, quam Pontificij iuris doctores negant fieri posse: sed de hac re latius in secundo argumento tractabimus. Ad illam vero communem opinionem nostrorum, [c] fatendum est verè & ingenuè in ea tripliciter nostros errasse. Primum peccarum est, dum putant prohibitionem Leuitici valere in lege Euangelica. Alterum peccatum est, quod in his aiunt Papam posse dispensare, prout nunc. Tertium peccatum est, quod aiunt in impedimentis lege canonica inductis posse dispensari, vel legitimari prolem, prout tunc: quod perinde est, ac si diceretur posse Papam facere vt proles sit legitima, ac si à principio matrimonium esset legitimè contractum. ac quamuis posset aliquid subtiliter dici, quod ipsi totum referunt ad effectum legitimationis prolis, non autem ad stabilitatem matrimonij: sed quia dicunt hoc posse fieri in impedimentis lege canonica inductis, quia illa Papa potest tollere, fit vt ipsi iudicarint, sublato impedimento huiusmodi matrimonium ita confirmari, ac si tunc legitimè contractum fuisset: ac propterea censent ipsi prolem omnino ea via legitimari posse, ita vt excludat etiam venientes ab intestato. Ad primum ergo peccatum nostrorum, dum putant gradus in Leuitico prohibitos obligare nos, qui sub lege Christiana sumus, dicendum, hoc verum non esse; & hæc est communis opinio Theologorum, quamuis Paludanus cum nostris sentire videatur. Rationes Theologi plurimas adducunt: præcipua est, quod nos nullis præceptis legis veteris tenemur, nisi quatenus ius naturale, & morum honestatem attingunt: hæc autem prohibitio graduum Leuitici non est simpliciter moralis, sed potius est cæremonialis, vel iudicialis, quod omnes fatentur, & latè multis adductis rationibus, quas inceptum esset hic repetere, docet noster Franciscus Victoria; & cum ex multis locis noui testamenti apertè demonstretur legem amplius non obligare: sicur est illa vox Domini in cruce pendentis, *Consummatum est*: [d] & illud decretum Concilij Apostolorum, [e] *Visum est Spiritui sancto, &*

a *3 qui fil. sint legit.*
b §. *sacram. de verb. oblig.*
c *In cap. per venerabile.*
d *Ioan. 19.*
e *Actor. 15.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis, nihil aliud imponere vobis oneris, quam hæc necessaria: & illud Pauli Rom. 7. *Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. Itaque vos fratres mortificati estis legi per corpus Christi:* quod declarat Paulus comparatione mulieris, quæ mortuo viro soluta est à lege viri. & ad Gal. 4. affert similitudinem pueri, qui sub pædagogo est vsque ad tẽpus præfinitũ à patre. & ad Hebr. 7. *Reprobatio fuit prioris mandati propter infirmitatem eius & inutilitatẽ.* & Hebr. 8. inducit illud Hierem. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo super domum Israël, & super domum Iuda testamentum nouum, non sicut testamentum quod feci patribus eorum:* & addit Paulus: *nouũ antiquauit prius, quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est.* ex quibus, & aliis, quæ aliunde colligi poterant, rectè probat Victoria omnia præcepta legis antiquæ, quæ cessare potuerunt, cessauisse, ac proinde præcepta moralia nullam vim habere nunc ex lege; sed omnem vim, quam habent, habere vel ex iure naturali, vel quia sunt aliqua in Euangelio, aut lege canonica repetita: ex quo infert idem vir doctissimus, hæreticum esse, si quis asserat Christianum prohiberi aliquo gradu consanguinitatis, quia sit in Leuitico prohibitus: quia esset quodammodo asserere pugnare legem cum Euangelio, quod est damnatum. [a]

a *ea, maiores de baptismo & eius effec.*

At quamuis hæc omnia vera esse iudicem, negandum tamen non est in aliquibus canonibus maiorem habitam fuisse rationem illorum graduum, qui expresse erant in Leuitico prohibiti, quod habetur in cap. *literas*, iuncta glossa, [b] quod quidem factum est ob honorem quemdam diuinæ legis, & quia illi gradus inueniuntur aliquando præcepto diuino fuisse prohibiti: propterea tamen dicendum non est Christianos ea prohibitione Leuitici obligari ob rationes supra adductas: & hæc de primo peccato sufficiant.

b *In vers. diuina lege, de restitut. spo lia.*

Alterum peccatum est, cum dicunt in his impedimentis lege diuina inductis Papam posse dispensare, vt nunc: quod illi intelligunt, vt si matrimonium contractum est stante aliquo illorum impedimentorum Leuitici, Papa possit dispensare, ita vt matrimonium valeat, ac si nunc, idest, post dispensationem statim esset contractum: quod quidem illi ita accepisse videntur, quasi Papa in omnibus illis impedimentis possit dispensare; quod verum non est: nam in primo ascendentium, vt inter patrẽ & filiam, & matrẽ ac filium, ac filiastrum & nouercam, ac vitricum & filiastram dispensare non potest: nõ quia in Leuitico, sed quia iuri naturali est contrarium, vt inter quos debet esse dominatus, & subiectio iure naturali, inter eos sit paritas matrimonij; & quia hoc natura abhorret, vt pater filiæ, vel matri filius carnali copula misceatur, quod etiam multa animãtia detestari narrantur. Inter fratres etiam, ac sorores, vel relictas ex fratribus quamuis aliqui iudicarint iure naturali esse prohibitum matrimonium, tamẽ verior ac receptior opinio est nõ esse in illis tale impedimentum; rectè tamen videtur dixisse Alexander Alensis, qui inter fratrem ac sororem ait prohibitum matrimonium ob quamdam decentiam & honestatem à iure naturali profectam; ac propterea numquam legitur fuisse dispensatum, vt quis sororem suam ducere posset.

c *de diuort.*

9 Inter fratrem tamen & relictam fratris ob grauem causam fuit aliquoties dispensatum: & si illa non habuerat prolem ex aliis fratribus, similitudine illius, quod Deut. cap. 25. habetur, in cap. fin. [c] legitur cum tota ea natione Liuoniensi cum ad fidem Catholicam venerunt, fuisse dispensatum. Ergo vera non est illa opinio, quod in vniuersum Papa in illis impedimentis contentis in Leuitico possit dispensare: quia saltem in primo ascendentium, quia iure naturali est prohibitum, non potest Papa dispensare: ac si à iure diuino essent adhuc illa impedimenta, sicut ipse videtur accepisse, cum referenda essent ad præcepta negatiua, in nullo posset Papa dispensare, sed quia, vt supra diximus, omnis vis huiusmodi prohibitionum fuit sublata, fit vt inter Christianos in huiusmodi impedimentis tantùm consideranda sit prohibitio à iure naturali emanans, vt in primo gradu ascendentium, ac primo etiam transuersalium ob honestatem quamdam naturalem, vt supra dixi.

10 Reliqua verò omnia impedimenta pertinent ad prohibitionem canonicam: ex quo fit, vt non possit dici constare illa distinctio, vt in his impedimentis valeat prout nunc, in illis prout tunc; quia, vt supra diximus, excepto primo gradu, in quo Papa non potest dispensare, alia omnia à lege canonica vim inter Christianos habent: quare eadem potestas est dispensandi in omnibus.

11 Ad tertium peccatum, cum dicunt, in impedimentis lege canonica inductis Papam posse dispensare, vt valeant, prout tunc; respondendum est ex his, quæ supra dixi in probanda parte affirmante; quod requiritur nouus consensus: nam cum matrimonium sit sacramentum, & constare non possit sine legitimo consensu; si hic nõ præcessit, à nullo suppleri potest: sed quia de hac re latissime supra tractauimus, non videntur hic ea fastidiosè reperenda: & hæc de primo argumento.

12 Ad secundum, fatendum quidem est, Concilium generale, ac Maximum Pontificem per se posse auferre aliqua impedimenta, vt factum fuit in magno Concilio Lateranensi & nuper in Concilio Tridentino. [a] quod etiam fuit declaratum & extensum per extrauagantem, Sanctiss. D. N. Pij V. & posse etiam addere aliqua impedimẽta, sicut in eodẽ Tridentino Concilio. [b] factũ fuit, & ex eo textu probatur, quod Papa generalem constitutionem edendo possit tollere huiusmodi impedimenta; ita vt illis sublatis, consensus, qui subsequetur, sit legitimus, sed vt consensus, qui à principio fuit illegitimus, possit efficere matrimonium, quod sit sacramentum; hoc inde nullo modo probatur, nec probari potest. quin etiam ex decreto de clandest. si rectè consideretur, clarè demonstratur, ante latam legem generalem non posse dici vlla ratione vel additum, vel sublatũ impedimentum matrimonio: nam in eo decreto, in quo tolluntur clandestina, in principio tamen damnantur anathemate illi, qui dicerent ea ante illud decretum contracta, vera ac rata matrimonia nõ fuisse: ergo à contrario, qui dicit matrimonium stante aliquo impedimento dirimente contractum posse fieri verum ac ratum (quod propriè ad rem nostram facit) videtur eodem anathemate damnandus. Et ad glossam singularem [c] dicimus ipsam secum afferre responsionem; quia loquitur in his quæ sunt iuris positiui, quod etiam fatemur. sed quod fiat matrimonium sacramentum sine legitimo consensu, obstat ius diuinum, vt supra diximus.

a *Sess. 24. de reform. mat. cap. 4.*

b *In decret. de clandest.*

c *In cle. vnic. de imm. eccles.*

Ad tertium, dicendum est c. fin. [d] & ca. 1. & cap. *veniens.* [e] propriè pertinere ad forum externum. & quod matrimonium non sit inter illos ratum demonstratur: quia si post scientiam veri, quod vxor sit serua, & ipso volente consentire, si illa nolit, & interim alteri nubat, tenet hoc secundum matrimonium, vt omnes fatentur; ergo primus ille consensus nullius est momenti; & ille qui potest facere ratum matrimonium, est hic secundo præstitus post scientiam impedimenti, sed necesse est quod sit mutuus, vel verbis, vel facto indicatus nec te moueat, quod in d. c. fin. nõ videtur haberi ratio consensus ancillæ, sed tantùm est mẽtio de consensu viri; hoc enim verum est; quia præsumendum est coniugem, qui habet deteriorem causam, non negaturum esse cõsensum: quare in eo casu ancilla, quæ faciebat meliorem conditionem, libenter consentiebat: sed si nollet præstare cõsensum, esset quidem cogenda in foro externo, modo prius alteri non nupsisset. Idem etiam colligitur ex c. primo supra citato; vbi dicitur, quod vir, qui erat in dolo, cogendus est vt cohabiter; sed ex eo quod significatur ad petitionem mulieris posse fieri diuortium, demonstratur inter eos nõ esse matrimonium: vnde si alter contrahat, valebit hoc secundum matrimonium. Idem dicendum est ad ca. *veniens.* quod propriè referendum est ad forum externum, & intelligi consensum legitimum secundo loco esse præstitum.

d *De coniug. seru.*

e *De eo qui dux. in mat. quam pol. per adult.*

13 Quartum argumentum, quod videbatur multum stringere, fuit solutum duobus modis. Primum, quod consensus illius, qui simpliciter verbis & animo consensit, cessetur semper durare: vnde cum alter, qui verbis tantum consentit, cõstituit etiam animo cõsentire, sit mutuus, purus, ac perfectus consensus: & hæc solutio videtur bona. Altera fuit, quod etiã hoc casu requiratur nouus consensus mutuus, ac plenus: & quod hæc coniux quando habet in animo, corde, & verbis consentire, debet cautè interrogare alterum, vt tum etiam mutuo consentiat, pro quo facit, quia cum per procuratorem contractum est matrimonium, soler semper præsentibus cõiugibus peti, si ipsi etiam cõsentiant, prout procuratores nomine ipsorum fecerunt.

14 Quintum argumentum, quod similitudine quadam collationis inualidæ nititur, facile dissolui post: nam quia illa omnia sunt iuris positiui, rectè per dispensationem possunt

confirmari;

confirmari, secus est in matrimonio, quod est sacramentum, ac propterea pendet à iure diuino.

Qua quidem dispensatione habita, fuit constitutum, vt in futurum mutaretur stylus, & in huiusmodi supplicationibus adderetur hæc clausula, *de nouo præstito consensu.*

a *De clan.*

Sed dubitatio magna orta fuit, an propter decretum Cõc. Trid. [a] in hoc secundo consensu præstãdo necesse sit saltem adesse parochum cum duobus vel tribus testibus: & propter illa verba decreti, *Et huiusmodi contractus irritos ac nullos decernit,* visum fuit esse necessariam præsentiam parochi & testiũ: sed quia hoc in multis casibus non posset fieri sine periculo maximi scandali, & in Concilio nõ videtur fuisse cogitatum de huiusmodi casibus occultis, dictum fuit Illustrissimo Cardinali Propœnitentiario, vt nomine totius signaturæ exponerer Sanctiss. videri æquissimum, vt per aliquam constitutionem declaretur, quando præcesserunt denunciationes, vel aliàs seruata est forma Concilij, in hoc secundo consensu sufficere, vt secreto præstetur, sed ita vt coniux, qui ignorabat, in genere intelligat impedimentum dirimens matrimonium subesse, & necessarium esse, vt de nouo mutuo cõsentiant, vt matrimonium valeat. & ita Illustrissimus Cardinalis Alciatus Propœnitentiarius retulit in signatura placuisse Sanctiss. vt in huiusmodi impedimẽtis occultis, quando matrimonium est renouandum, possit hoc fieri inter ipsos coniuges secretè, & quod non sit necessaria præsentia parochi, vel testium: & ita exprimenda est clausula, *& secretè inter se contrahere.*

Vide pro hoc vltimo dicto infrà de despons. impub. consil. 3.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentalia, & sacramenta, excepto baptismo in morte, ab hæretico vel schismatico scienter accipere non licet.*

2 *Benedictio nuptiarum, siue bene, siue male, puta ab hæretico accepta, nec auget, nec minuit vinculum essentiale matrimonij.*

CONSILIVM XV.

INueniuntur homines, qui suscipiunt benedictionem nuptialem à sacerdotibus Græcis hæreticis, qui blasphemant ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ: & ex istis inueniuntur quidam, qui propterea dereliquerunt vxores suas: & isti homines sunt Orthodoxi, qui habitant inter Græcos hæreticos in Bosna Turcæ supposita. Quæritur quid agendum sit.

1 Respondeo primo, quod oportet eos pœnitere peccati, quod in hoc admiserunt, quia nulli Catholico licet accipere ab hæreticis vel schismaticis, quos nouit esse tales, sacramentalia, de quibus est benedictio nuptialis, neque sacramenta, præter baptisma in morte vt est in c. *præter.* [b] iuncta glossa [c] communiter recepta [d] per nostros, cui concordat D. Thomas communiter receptus. [e]

b *§. verum.*
c *Verbo sed agentibus. d. 32. dist.*
d *3 par. q. 92. art. 3. & in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 1. quæstiuncula 3.*
e *Matth. 19. §. 33. qu. 2. & in 1. inter corporalia. de translat. prælat.*

2 Secundo, quod etiam peccant separando se à suis vxoribus, cum quibus legitimè contraxerunt: quia benedictio nuptialis neque bene accepta auget vinculum substantiale & essentiale matrimonij, neque malè accepta minuit illud; quia illud vinculum est indissolubile. iuxta illud Christi [f] *quos Deus coniunxit*, &c. relat. in capit. *quos Deus.* [g] & consequenter quod debent ad eas redire, etiam si secundas duxerint. [h]

f *Matth. 19.*
g *cap. 1. & vlt. de sponsa duorum.*
h *cap. 1. & vlt. de sponsa duorum.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in foro exteriori præsumitur contractum per hæc verba, Volo hunc accipere in maritum; & hæc, Volo hanc accipere in vxorem; prolata à viro & muliere ad interrogationem parochi præsentis, & postea subdentis, Ego non possũ modo vos coniungere, sed coniungam post Pascha. At coram Deo attenditur contrahentium intentio.*

CONSILIVM XVI.

PArochus, vt matrimonio tunc cõtrahendo interesset, accersitus, volentibus matrimonium contrahere dixit, *Cùm sit tempus quadragesimale, non possum vos coniungere: coniungam vos post Pascha:* statimque interrogauit virum in hæc verba: *Vis tu Petre Mariam in vxorem accipere?* & Petrus respondit, *Volo.* similiter Mariam interrogauit, *Vis tu Maria Petrum in virum tuum accipere?* & Maria respondit, *Volo.* his auditis subiũxit parochus, *Ego vos post Pascha coniungam.* Dubitatur an si inter Petrum & Mariam matrimonium contractum.

1 Respõdeo, quod iudex, in cuius tribunali tractaretur hoc negotium in foro exteriori, iudicaret esse matrimonium cõtractum inter præfatos Petrum & Mariam: in foro autẽ cõscientiæ, quia mulier affirmat voluisse quidem matrimoniũ contrahere, si parochus voluisset eos coniungere; sed quod tempore quo ipsa verba prædicta protulit, ex quo parochus dixerat ea quæ præmittuntur, noluit eum in maritum accipere, sed solũ sponsalia de futuro contrahere; non est matrimonium: nam perinde est, ac si diceret in effectu, Volo hunc Petrum habere pro marito, quando contraxero cum eo; sed nunc non accipio eum in talem.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere nequeunt, qui se per adulterium polluerunt, si probetur fidem datam de post mortem mariti contrahendo.*

2 *Vxor duorum nulla esse potest: vnde matrimonium secundum non valet.*

3 *Mariti prioris mors nisi probetur, præsumitur eo viuente matrimonium cõtractum cum secundo, cum quo præsumatur viuere vsque ad centesimum annum.*

4 *Matrimonium, nisi aliunde impediatur, sufficit si in præsentia parochi & testium contrahatur, etiam si desint aliæ solemnitates.*

5 *A iure antiquo non recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo.*

6 *Filij spurij nati viuente primo coniuge, non legitimantur per subsequens matrimonium.*

CONSILIVM XVII.

ANquis possit ducere in vxorem eam, quam antea cognouit, dum dubitatur an esset nupta alteri, & dubium est vtrum maritus viuat, vel vita functus sit?

1 Huius quæstionis decisio videtur pendere plurimum ex facto: & ideo respondetur primo, quod si probari posset virũ dedisse fidem contrahendi matrimonium post mortem mariti sui, viuente illo, non valet matrimonium propter impedimentum, de quo in titulo. [a]

a *De eo qui ducit in vxo. quam pol.*

2 Secundo, quod non valeret matrimonium, si viueret adhuc maritus concubinę: quia nulla potest esse vxor duorum, vt per totum tit. [b]

b *De sponsa duorum.*

3 Tertio, quod nisi probetur mors mariti prioris, præsumeretur eo viuente fuisse contractum, & ita nullum iudicaretur; quia præsumitur quis viuere vsque ad centum annos. [c]

c *l. fin. & ibi not. C. de sacrosan. eccle.*

4 Et nota matrimonium aliàs non impeditum valere etiam omissis aliis solẽnitatibus, modo præsentia parochi, & duorum, vel trium testium sit suffultum, esto quod possit ob id parochus castigari, [d] quoniam à iure antiquo nõ est recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo, [e] & iure antiquo nullum matrimonium eo solo, quod clãdestinum esset, redebatur nullum, vt ipsummet Concilium, [f] affirmat: iure autem nouo prædicti Concilij tum demum fit nullum matrimonium ob clandestinitatem, quando non fuit cõtractum præsente parocho, & duobus testibus.

d *cap. cum inhibitio. de cla. despons.*
e *l. præcipim⁹. cod. de appellatio.*
f *In princ. ea. 1. de reform. matrim. sess. 24.*

5 Et nota hic filios spurios natos ante legitimum matrimonium non fieri legitimos per matrimonium contrahendũ. [g]

g *cap. tanta. qui fily sint legitimi.*

SVMMARIVM.

1 *Fidem præstitam, & præcipue in sponsalibus præsertim iuratis, in vtroque foro seruare quilibet tenetur.*

1 *Trid. Conc. circa sponsalia de futuro nihil mutauit: quare perinde in eis locum habent antiqua iura post illud, ac antea.*

2 *Matrimonium contractum absque parochi præsentia, vel alterius presbyteri de eius vel ordinarij licentia, vel sine testibus, est nullum post Conc. Trid.*

3 *Matrimonium præsumptum per copulam affectu maritali post sponsalia habitam cessat post Conc. Trid.*

4 *Sponsalia etiam iurata diluuntur si sponsus etiam post motam litem contrahat de præsenti cum altera.*

CONSILIVM XVIII.

PEtrus contractis solemniter sponsalibus de futuro cum Paula, antequam matrimonium per verba de præsenti coram parocho & testibus per Concilium Tridentinum ad id requisitis contraheret, habuit rem cum ea, & postea frequenter confessus est illam esse suam vxorem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæritur primo, an præfatus Petrus teneatur esse maritus Paulæ.

Secundo, an sit iam verè talis.

1 Ad horum prius respondeo affirmatiuè, quod præfatus Petrus tenetur esse maritus Paulæ in vtroque foro; quia in vtroque foro tenetur quis ad præstandam fidem, præsertim stipulatam, [a] & maximè fidem sponsalium, quæ sunt futurarum nuptiarum promissio, [b] præsertim iuratorum. [c] Nec quicquam obstat Concilium Tridentinum quippe quod nihil circa sponsalia de futuro mutauit; & ita in eis perinde habent locum antiqua iura post illud, ac antea habebant. [d]

2 Ad posterius respondeo (& quidem doleo) negatiuè, nimirum, quod præfatus Petrus in neutro foro est verus maritus Paulæ: quia nullo modo quis potest fieri hodie maritus alicuius, nisi contracto matrimonio coram parocho vel de licentia eius, vel ordinarij, coram altero presbytero, & duobus vel tribus testibus, secundum ius nouum inductum à prædicto Concilio, [e] & inter prædictum Petrum & Paulam non fuit contractum matrimonium saltem coram parocho & testibus.

3 Nec prodest Paulæ cap. illud solemne, *is qui fidem*, [f] quod habet matrimonium præsumi contractum inter sponsum & sponsam de futuro, sequuta copula carnali: quia sublatum est illud per præfatum Concilium Tridentinum quod & nos nuper admonuimus in nostro Manual. confess. [g] vbi diximus cessare hodie huiusmodi matrimonia præsumpta.

4 Quare cum Petrus contrahendo de facto matrimonium cum altera, possit præfata sponsalia dissoluere, licet cum grauissimo eodemque mortifero peccato, etiam post motam litem, prudentiæ (vt mihi videtur) fuerit, vt prædicta Paula, & mater eius prudentissima Hadriana, antequã illam moueant, rem hanc prouidè tractent, nullisq; iniuriis nec minis prædictum Petrum exasperent, & ad iram prouocent, immo publicè dicant se ipsius nobilitati & Christianitati fidere; secreto autem quanta maxima poterunt instantia, querelis, lacrymis, & eiulatu plenæ moueãt Illustrissimum Cardinalem & alios magnates, quo misereãtur earum, & nitantur persuadere prædicto Petro, vt in constantia & fide suæ maximæ nobilitatis iurata perseueranꝫ præstet promissa: quin & magnopere curent, vt Maiestas Regia, quæ huiusmodi fraudibus maximè est inimica, scribat ei, & Illustrissimo Cardinali, ne rem adeo fœdam in suo Regno cum filia tanti ministri sui admittat. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Promittens ducere aliquam in vxorem, tenetur ducere, etiam si talem promissionem fecerit absque animo adimplendi.*
2 *Iuramentum, quacumque arte verborum concipiatur, debet adimpleri in eo sensu, quem cui iuratur intellexit.*

CONSILIVM XIX.

PRomisit quis puellæ ducere eam in vxorem absque animo implendi, sed potius decipiendi. Quæritur, an teneatur eam ducere, cum non haberet intentionem eam accipiendi?

1 Ad quæstionis præfatæ decisionẽ, & ad ea quæ respondẽtur à prædictis viris doctissimis, addo primo, quod qui promittit mulieri, præsertim virgini, ducere illam vxorem, tenetur ad implẽdam promissionem, etiam si absque animo illam ducendi promiserit. Tum quia omnis promissio rei notabilis licitæ deliberata obligat promittentem ad implendum promissum sub pœna peccati mortiferi iure naturali, & canonico. [h]

2 Tum quia quacumque arte verborum iuretur, ita iuramentum est implendum, vt is cui iuratur intelligit, [i] & nos diximus in nostro Manual. confess. [k] & in nostro comment. super cap. *humanæ aures*. [l]

SVMMARIVM.

3 *Conuersationem, vsque ad tactum & impudica oscula deueniendo, cum puella sub fictione illam in vxorem ducendi habens, ob id non tenetur illam in vxorem ducere, etsi dotem damni illati compensatiuam dando satisfacit.*
2 *Restituere damnum qui tenetur puellæ læsæ, potest id secreto facere, ac etiam palam, adiecta tamen causa dationem honestante.*
3 *Dotem qui puellæ deceptæ tenetur præstare, non cogitur antequam nubat fructus dotis persoluere magis, quam si ex contractu teneretur.*

CONSILIVM XX.

VIrginem quidam vir diu solicitauit, fingendo eam velle vxorem ducere, & tantùm ad tactus & oscula peruenit. Postea ad Deum conuersus dubitat an teneatur illam ducere, seu saltem dotare: & quomodo salua eius fama, cùm eam non cognouerit, dotem constituere valeat: & an dotem in manibus mercatoris teneatur constituere, vt lucretur interesse interim dum nubit.

1 Visis & perpensis suprascriptis responsis egregia pietate & eruditione datis, respondeo primo illa mihi videri iuridica, attento quod D. consulens volens decipere non peruenit ad habendum rem cum decepta, & quod offert iustam restitutionem damni, quod illa ex sua conuersatione passa est.

2 Secundo, quod etsi aliquo respectu conueniat (vt primus D. consultor tangit) ne nomen D. consulentis in restitutione exprimatur; aliis tamen videretur conuenientius, etsi non necessarium, vt exprimeretur se facere illam ob egregiã, quam habet de virtute illius Christiana opinionem conceptam, & quod videt eam non habere fortunas suæ virtuti respondẽtes. Et licet expediret (quod cumulatæ pietatis fuerit) vt D. consulens fiat presbyter in pœnitentiam præfatæ deceptionis, non tamen est necessariæ iustitiæ.

3 Tertio, quod licet prudens & vtile consilium sit, quod præfatus D. secundus consultor addit, nempe quod pecunia restituenda reponatur in manibus alicuius, vt inde aliquid lucri eueniat præfatæ puellæ, iusta cap. *per vestras*, [a] non tamen videtur necessarium, modo D. consulens tradat illa, quæ ob damnum illatum restituturus est ei, & eo modo, quo restituendo, ac si deberet ex contractu, satisfaceret.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

SVMMARIVM.

1 *Pubes, qui cum impubere contraxit sponsalia, non potest cum alia, etiam impubere, antequam fiat pubes, consentiente. sine peccato contrahere matrimonium, & contrahendo punitur, licet teneat matrimonium.*

CONSILIVM I.

VIr vigesimum annum agens contraxit sponsalia de futuro cum agente decem. Quæritur quid agendum.

1 Respondetur primo valere sponsalia, & non posse puberem discedere à puella etiam de consensu eius, donec pubescat, & peruenerit ad duodecimum annum.

Secundo, quod expectare debet, donec illa pubescat; & si tunc noluerit ipsa contrahere cum ipso, potest vterque resilire à præfatis sponsalibus: si autem ipsa voluerit contrahere cum illo, tenetur ipse ad contrahendum cum illa.

Tertio, quod si vir contrahat cum alia matrimonium per verba de præsenti, etiam de consensu sponsæ, antequam illa perueniat ad pubertatem, vel postquam peruenerit ad pubertatem sine consensu eius, peccabit grauissimè, quamuis matrimonium aliàs legitime contractum valeret, sed deberet ipse puniri secundum communem opinionem DD. [b] quam sequitur etiam Couarruuias. [c]

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium per verba de præsenti inter impuberes contractum, matrimonium quidem non est, nec adueniente ætate efficitur; sed talia sponsalia, quæ plus obligant, quàm sponsalia contracta per verba de futuro: vnde tales tenentur: & si nondum cum alijs de præsenti contraxerunt, qui renuit vt contrahat potest cogi.*
2 *Coactio, qua iudex cogit sponsum ad contrahendum cum sponsa, non est iniusta; immo ei sine peccato, nisi adsit causa, non potest resilii.*

CONSILIVM II.

N. & M. impuberes per verba de præsenti contraxerunt inter se matrimonium, à quo M. vellet resilire, & cum alio contrahere. Quæritur an liceat.

1 Respondetur primo, certum esse non contrahi matrimonium inter impuberes, nec inter puberem & impuberem, etiam si se desponsent per verba de præsenti; sed tantùm iuris fictione censentur sponsalia de futuro, [d] nisi sint pubertati proximi, & malitia vel potentia suppleat ætatem.

2 Secundo, certum esse quoque talia sponsalia non transire

al. l. ff. de pac. & leg. 1. ff. de verb. obvig.
b l. 1. ff. de spō sal.
c Cap. ex literis. de sponsal.
d Arg. l. præcipimus. C. de appell.
e Cap. 1. de reform. matr. sess. 24.
f De sponsal.
g Cap. 25 nu. 144.
h Cap. 1. de pact. cap. iuramenti. 22. qu. 5.
i Cap. quæcumque. 22. qu. 5.
k Ca. 16. nu. 18.
l 22. q. 5. à n. 6. & seq.
a De donatio. inter vir. & vxor.
b In cap. de illi. 1. de diffinitione temp.
c In epitomat. super 4. lib. ca. 5. §. 1. &c.
d Cap. 1. §. fidem quoque. de despō. impub. lib. 6.

in matrimonium per solam ætatem superuenientem, vt ibidem habetur: & ita, si alter non vult esse coniux alterius, nõ potest cogi ad illud.

a De reg. iur. lib. 6.

Tertio, quod mea sententia vtraque pars obligatur contrahere cum altera in foro cõscientiæ, nisi aliqua iusta de causa excusetur: quoniam matrimonium illud est pactum, quàm sponsalia de futuro, secundum omnes; & sola sponsalia de futuro obligant in conscientia ad contrahendum; ergo & illud matrimonium. argumento reg. *cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus*. [a] Quod autem supra dixi non posse cogi ad illud, in hunc sensum dixi, videlicet, quod si ipse contraxerit cum alia, erit validum matrimonium, & erit inseparabilis ab illa: sed antequam cum alia contrahat, poterit compelli ad contrahendum cum illa, tamquam sponsus eius, qui virtualiter contraxit sponsalia cum illa priore: nec se poterit defendere iustè sine peccato ab huiusmodi coactione, quam conscientia in foro interiori, & iudex in exteriori facere poterit. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qui seruata forma Concilij contraxere ante iustam ætatem, de licentia ordinarij iterum, omissis solemnitatibus, coram parocho, vel debita etiam ad hoc præcedẽte licentia coram alio sacerdote, & duobus testibus secretè, cum impedimentum sit occultum, contrahant.*

CONSILIVM III.

ROgatus quid facere debeant duo coniuges, qui pridem post Concilium contraxerunt matrimonium, & susceperunt filios, & nunc resciuerunt vxorem non habuisse tempore contractus duodecim annos, quamuis maritus haberet plusquam quatuordecim.

b Vide cons. seqq.

1 Respondeo, quod latissima super hoc disputatio haberi potest, tangendo ea, quæ nuper allegauimus coram S.D.N. super dispensatione ad contrahendum matrimonium inter duos Illustrissimos impuberes. [b]

Sed omissis illis, videtur respondendum, debere præfatos, de quibus quæritur, dicere ordinario, quod ipsi ex causa quadam, quam non oportet ei notam facere, habent scrupulum, qui iam cessauit, de valore matrimonij sui contracti coram parocho ante tot annos: & quod ad deponendum illum vellent denuo contrahere: & quod supplicant ei, vt det eis licentiam id faciendi coram suo parocho, vel alio sacerdote de sua licentia, non præmissis denuntiationibus per Concilium Tridentinum requisitis, attento quòd iam antea cum illis contraxerunt: & post illam licentiam habitam, adeant suum parochum, vel alium sacerdotem, cui det licentiam ipse vel ordinarius ad assistendum matrimonio contrahendo: & vocatis duobus vel tribus testibus amicis suis, qui rem teneant secretam, contrahant in nomine Domini, qui nos omnes saluet. Amen.

Aduerte hic præsentiam parochi, ac testiũ requiri ad cautelam, ne detecto impedimento matrimonium validum negetur: nam in conscientia possunt inter se sine parocho, & testibus valide contrahere. Vide supra de sponsal. cons. 14. in fine, & clarius in Manual. confess. cap. 22. n. 70.

SVMMARIVM.

1 *Coniugio regulariter ineptus est, qui debitum reddere nequit. num. 18.*
2 *Leges determinantes ætatem ad matrimonium, vidontur. sed non sunt naturales. num. 13. 14. & 18.*
3 *Obligari quis ad impossibile nulla lege nec priuilegio potest.*
4 *Matrimony de essentia videtur esse actualis potentia coeundi tempore contractus, sed non est. num. 14. & 19.*
5 *Pueros ante certam ætatem voto solemni non obligari facit ius humanum.*
6 *Papa consensum ad matrimonium requisitum supplere nequit, nec discretionem, nec potentiam iure naturali ad matrimonium necessaria. num. 20.*
7 *Papæ omnis lex humana subiicitur.*
8 *Lege humana multa iuris diuini indeterminata determinantur: ita vt licet ipsum indeterminatum sit iuris naturalis indispensabile, ipsum tamen determinatum sit iuris humani dispensabile. & num. 12.*
9 *Aetatis ad matrimonium determinatio iuris humani, super quo Papa dispensat. 12. & 13.*
10 *Matrimonium ante pubertatem ex aliqua vrgentissima necessitate contrahi potest.*
11 *Pubertati proximus, masculus inquã post decimum annum cum dimidio, & mulier post nonum cum dimidio, contrahendo, saltem naturaliter obligatur.*
12 *Ius naturæ ad matrimonium contrahendum prudentiam requirit; sed humanum, respiciendo id quod solet communiter accidere, determinat quando illa eueniat.*
13 *Coëundi potentiam inesse multis ante tempus à iure præfixum.*
15 *Impotentia non omnis ad coeundum, etiam perpetua, est contra matrimonij essentiam.*
15 *Senex ad coëundum impotens potest matrimonium contrahere. & num. 18.*
16 *Papa est legem diuinam nec tollere, nec limitare, nec in ea dispensare proprie possit, attamen ex ratione desumpta ex alia lege diuina potest declarare ea non procedere in tali & tali casu.*
17 *Vota, & iuramenti iure naturæ reddendi obligationem remittit Papa, faciendo de voto & iuramẽto non voti, non iuramentum.*
17 *Vota nec fiant, vel iuramenta, potest ex causa Pontifex efficere.*
19 *Corporum traditio necessaria est ad verum matrimonium, etiamsi in tradente non adsit potentia copulæ.*
19 *Traditio corporum necessaria ad matrimonium potest fieri sine actu carnali.*

CONSILIVM IV.

TRactatum est diu in Hispania de mandato Regiæ Maiestatis Catholicæ per multos proceres, & tandem auctoritate eiusdem cõclusum, vt ad vtilitatem priuatam & publicam contrahantur duo matrimonia, alterum inter Illustrissimum Don Ioannem Ludouicum de la Cerda Ducem Medinæ cæli, & Marchionem, ac Comitem aliorum dominiorum, & Domnam Ioannam del Alama Ducem Alburquerquensem relictam quondam Don Gabrielis Illustriss. Excellentiss. q. Ducis Alburquerquensis, qui ante paucos annos fuit Ducatus Mediolani Gubernator, eamdemque multorum dominiorum dominam: alterum inter Illustrissimos & Excellentissimos Don Ioannem de la Cerda Marchionem de Cogolludo filium & successorem prædicti Ducis Medinæ cæli, & Domnam Annam del Alama, & de la Cueua, filiam prædictæ Ducis Alburquerquensis, impuberes, quidẽ, sed præter communem aleam animorum & corporum viribus à Deo & natura dotatos. Conclusum inquam est, dummodo intra sex menses, quorum iam tres sunt elapsi, S. D. N. dignetur dispensare, vt prædictus Don Ioannes Marchio de Cogolludo ætatis duodecim annorum possit contrahere matrimonium cum prædicta Domna Anna decem annorum, & non aliter, nec aliàs: quoniam visum fuit viris eruditissimis, nulla pœna, nec arrha, nec fideiussione fieri posse certam & securam prædictam Ducem Domnam Ioannam de matrimonio futuro inter prædictam Domnam Annam filiã suam, & prædictum Don Ioannem de la Cerda filium prædicti Ducis Medinæ cæli, nisi mediante prædicta dispensatione. Et quia sunt, qui subdubitẽt, an S.D.N. id facere possit, petitur informatio iuris, quo palam ostendatur suam Sanctitatem id facere posse.

Responsurus ad hanc quæstionem, à nemine, quod sciam, tactam, primum opem diuinam submississimo animo imploro; deinde humiliter supplico S.D.N. vt dignetur sublimitatem animi sui demittere ad hæc humilia, quæ humiliter suæ censuræ sublimi, eidemque profundo iuris tam naturalis, & diuini, quam humani callo munitæ subiicimus. Et quidẽ pro parte negante, quod non possit, facit primo cap. *quod sedem*. [a] vbi puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio, & videtur loqui de aptitudine requisita iure naturali diuino: nam per illum textum tenet Sotus, [b] quod impotentia ad carnalem actum omni iure impedit matrimonium: & postea in solutione 2. argumenti tenet, quod senex omnino impotens ad actum matrimonialem nulla ratione potest matrimonium contrahere. At prædicti Illustriss. domini ambo sunt impuberes; quia puella nõ impleuit duodecimum annum, neque attigit, & puer nondum impleuit decimumquartum, neque attigit illum: & ita præsumuntur impotentes ad actum carnalem, & consequenter omni iure esse inepti cõiugio, cui consequens est, Papam non posse eos aptos facere.

a De frig. & malef.
b In 4. lib. sent. dist. 34. quæst. 1.

2 Secundo, quod lex tam canonica, quã Cæsarea, quæ statuit, ne fœmina ante duodecimum annum completum, nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

masculus ante quartumdecimum annum completum possit contrahere matrimonium, [a] videtur esse potius lex naturalis diuina, quam humana, cum vbique gentium seruetur, [b] & Papa licet possit supplere omnem defectum prouenientem ex lege humana, [c] non potest tamen supplere defectum prouenientem ex lege naturali & diuina; quia secundum Vrbanum vsque ad sanguinem tenetur eam seruare, [d] ergo non potest supplere prædictum defectum.

3 Tertio, quod nulla lege, neque Papæ priuilegio, vel dispensatione fieri potest, vt quis obligetur ad impossibile, [e] nam neque Deus, secundum S. Hieronymum receptum ab omnibus, obligat quem ad impossibile, at impossibile videtur prædictos dominos impuberes debitum coniugale reddere posse, vt præcitatæ leges significant. ergo non possunt obligari Papæ priuilegio ad reddendum illud.

4 Quarto, quod ad substantiam matrimonij requiritur, vt contracturus illud tempore contractus habeat potentiam coëundi, vt præ cæteris tradit Scotus, [f] illa ratione, quæ videtur firma, quod de substantia matrimonij est datio potestatis sui corporis pro parte, quam dat sibi alter: & qui illam non habet, non potest eam dare, iuxta illud, *Nemo dat, quod non habet.* [g] Cum ergo præfati Illustriss. impuberes non possint dare potestatem suorum corporum, quam non habent; consequens videtur, per nullam dispensationem posse illos contrahere matrimonium.

5 Quinto, quod prædicti domini impuberes non possunt se obligare ad contrahendum matrimonium spirituale cum Deo per votum solemne, secundum omnium sententiam, ex defectu sufficientis discretionis, & prudentiæ: ergo nec ad perpetuam seruitutem matrimonialem, cum iudicium sufficiens ad obligandum diabolo, vel homini, sufficiat ad obligandum Deo, iuxta glossam solennem & receptam. [h]

6 Sexto denique, quod Papa non potest supplere consensum necessarium ad matrimonium, vt tenet Ioannes Andreas quem sequitur Panormitanus, [i] quem sequuntur alij illa firmissima ratione, quod licet Papa possit supplere defectus iuris humani iuxta cap.1. & ei notata, [k] non potest tamen supplere defectus naturales, vt Speculator receptus ab aliis tenet, [l] pro quo aptus textus in clem. *pastoralis.* [m] per quem Cardinalis etiam receptus, [n] adnotauit, Papam non posse supplere defectum citationis, quia iuris naturalis est. At præfati domini impuberes non videntur habere tam liberum, tam discretum & prudentem consensum, quàm necessarius videtur iure naturali ad tantum sacramentum, & iugum maritale perpetuo duraturum, argumento textus & glossæ singularis in cap. *notificasti.* [o] ergo Papa non potest illum supplere.

7 His tamen non obstantibus, contrarium proculdubio est dicendum. Primo quidem, quod Papa est summus, & vnicus summi Christi Dei & hominis Vicarius, de quo est illud Ioannis Anglici citatum per glossam. [p] *Papa stupor mundi, qui maxime rerum Nec Deus est, nec homo, quasi neuter, & inter vtrumque*, cui omnis lex humana subiicitur, [q] saltem quo ad hoc, vt pro loco & tempore iuste possit eam relaxare, vt dixit D. Thomas receptus ab omnibus, [r] & probatur irrefragabiliter per l. *princeps.* [s] & cap. *proposuit.* [t] & per tradita ab Innocentio, [v] & per alios alibi sæpe.

8 Secundo, quod licet aliqua generalia indeterminata sint iuris naturalis, vel diuini: determinatio tamen eorum quo ad quantitatem, tempus, vel locum facta à legislatore homine constituit ius humanũ: ita quod ipsa determinata, puta tempus, locus, sint iura humana, & non naturalia, nec diuina. Verbi gratia, ius naturale diuinum est, vt delicta puniantur. [x] At determinatio, quod illa vel illa pœna, tanta vel tanta, tempore vel loco illo vel illo puniantur, ius humanum est secũdum omnes: & licet non possit legislator homo statuere, ne crimina puniantur; potest tamen dispensare, [y] ne illa vel illa pœna, illo vel illo tempore, & loco puniantur. Præceptum item, vt confiteamur saltem semel omnia peccata mortifera, diuinum est, latum à redemptore omnium Christo Domino Deo nostro, vt declarauit sacrosanctum Concilium Tridentinum, [z] determinatio autem, vt confiteamur illa semel in anno, [a] humana est, & licet Papa non possit dispensare, vt non teneamur confiteri mortifera saltem semel in vita; potest tamen ex causa iusta dispẽsare, vt non teneamur cõfiteri mortifera semel in anno, vel in Quadragesima secundum mentem omnium, [a] quidquid Panormitanus, [a] inuoluat. Ita etiam licet præceptum de ieiunando sit præceptum iuris naturæ indigenti eo ad salutem, vt tradit D. Thomas, [b] determinatio vero, quod illo vel illo tempore ieiunemus, est præceptum humanum: & licet Papa non possit dispensare super lege illa naturali de ieiunando, potest tamen dispensare, & quotidie dispensat ex causa super ieiunio illius vel illius diei. Insuper, licet præceptum de cessando aliquo tempore ab opere seruili, vt vacemus Deo, & diuinis, ac spiritualibus, sit præceptum naturale, & lex naturalis; præceptum tamen determinans, vt illo vel illo tempore feriemur ab opere seruili, & Deo vacemus, atque rebus diuinis, præceptum est humanum, & lex humana, vt colligitur ex D. Thoma etiam recepto, [c] vnde infertur omnia festa Christianorum, etiam dies dominicos, esse præcepta, & iura humana, vt post multos alios nos quoque intulimus in Man. confess. [d] & vltra omnes irrefragabiliter probat Thomas Vvaldensis. [e]

9 Sic igitur, licet iure naturali ætas aliquorum annorum requiratur ad matrimonium contrahendum; determinatio tamen eius, quod requiratur in masculo ætas quatuordecim annorum completorum, & in fœmina duodecim, ius est humanum, & lex humana est: & ita licet Papa non possit dispensare, quod nullorum annorum ætas requiratur ad contrahendum matrimonium, potest tamen dispensare ex causa, quod non requiratur ætas quatuordecim annorum in masculo, & duodecim in fœmina.

10 Tertio, quod est casus in cap.2. [f] quatenus habet expressè, matrimonium posse contrahi ante pubertatem pro aliqua vrgentissima necessitate, puta bono pacis. Et ne quis dicat cap. istud loqui de sponsalibus tantum, consideret glossam & ante illam Innocentium intelligere illum textum de coniunctione tam matrimonij, quàm sponsalium; & quod Panormitanus, [g] probat irrefragabilibus argumentis potius intelligendum esse de matrimonio, quàm de sponsalibus.

11 Quarto, quod pupillus proximus pubertati, qualis est fœmina post nonum annum dimidiatum, & masculus post decimum dimidiatũ, contrahere potest, & contrahendo obligari saltẽ naturaliter iuxta l.1. [h] & per alia, quæ citat Decius, [i] immo & tunc negotium rectè gerit tutore auctore, vbi eius auctoritas est necessaria iuxta §. pupillus. cum ei concordantibus. [k] At matrimonium est contractus: ergo auctore Papa, cuius auctoritas tantum, immo plus potest in spiritualibus, quàm tutoris in temporalibus, [l] poterit contrahere matrimonium.

12 Quinto, quod licet iure naturali ad contrahendum matrimonium requiratur discretio, prudentia, & iudicium, ius tamen, quod determinat tale iudiciũ euenire masculo in 14. anno, & fœminę in 12. non est ius naturale, sed humanum determinatum arbitrio legum latorum, qui respiciunt id, quod communiter accidit, vt ait Celsus, [m] & ita, quando contingit discretio & prudentia alicui ante tempus determinatum, fanctè potest legislator, habita ea de re iusta informatione, permittere, vt illud ante determinatum tempus fiat. At per iustam informationem constat prædictos Illustrissimos dominos impuberes habere, præter communẽ suorum æqualium, aliam prudentiam, discretionem, & iudicium sufficiens ad cognoscendum & iudicandum magnitudinem sacramenti matrimonij, & iugum maritale perpetuum, vt in facto proponitur, ergo iustè potest S. D. N. permittere inter illos matrimonij contractum.

13 Sexto, quod licet coëundi potentia non soleat euenire vt plurimum ante prędictas ætates, tamen frequẽter euenit ante illas, illis maximè, qui nati in murice & auro, & nutriti, vt ille ait, inter superbas opes, & delicias, vires maiores, maiusq; robur corporeum sibi quęrunt. Vnde Gregorius lib. Dialogorum 4. relatus à glossa, [n] in summa refert. quemdam puerum ætatis nouẽ annorum nutricẽ suam feciſſe prẽgnantem: & D. Hieronymus narrat in epistola ad Vitalẽ presbyterum, se audisse, quemdã puerum decẽ annorum grauidã feciſſe suam nutricẽ, Salomonemq; in decimo anno genuisse Roboã, & Achaz in anno ætatis vndecimo Ezechiã, & sunt viri magna fide digni, qui asserunt quamdã puellam decẽ annorum ante paucos annos peperisse in regno Neapolitano. Cũ ergo prædicti domini impuberes sint in murice & auro nati, & in deliciis nutriti, sitq; iam puer duodecim annorũ, ac puella decem, facile potest per iustam informationẽ & corporis statura suã-

deri,

a *Ibidem.*
b *2.2.q.147. art.3.*
c *2.2.q.122. artic.4.&5.*
d *eap.13.nu.1. e In lib.de sacramentis cap.14.*
f *De desponsi. impub.*
g *Ibid.*
h *ff. de actio.& obligi. i In l.pupillus. in negotia. ff. de reg. iur. k Institu. de tutelibus §. pupil. l Arg. cap. vlt. de iudi. lib.6.*
m *In l.4.& 5. ff. de legib.*
n *2. quæst. 1.*

a *l.4.ff. de vit. nupt. & l. Sicinius. Co. de nupt. & cap. impuberes & c. de illu. & ca. fin. de despon. impub.*
b *Arg. cu. ius gentium. Ius. naturale 1. dist.*
c *Cap. cuncta per mundum. 9. qua. 3.*
d *Cap. sunt quidam. 25. quæst. 1.*
e *In. impossibilium. ff. de reiur. & ca. nemo ad impossibile. eod. tit. lib. 6.*
f *Lib. 4. sent. dist. 34. qu. 1.*
g *Cap. quod autem. de iure patron. l. si vniuersa. Co. de leg.*
h *In sum. 20. qu. 2. & in ca. mulier. 32. q. 2.*
i *In ca. per venerabilem. n. 21. qui fil. sint leg.*
k *De trãsac. l. Tit. de legat. § nunc ostendendum. ver. 18.*
l *In §. cæterũ. de re iud.*
m *Ibidem.*
o *33. quæst. 5.*
p *In prœm. Clem.*
q *Cap. cuncta per mundum. 9. qu. 3. ca. innotuit. de ele. 11. 2. q. 96. a. 5. ad secundũ. ff. de legib.*
r *De concess. præben.*
s *In dict. cap. innotuit.*
t *Ita vulneratus ff. ad l. Aquil. & ca. vt fama. de sentent. excõ.*
v *Sess 14. ca. 6.*
x *Cap. omnis. de pœnit. & remiss.*
y *In 4. sentẽt. dist. 17. & cõ. in cap. omnis.*
z *Cap. omnis. de pœnit. & remiss.*
a *In 4. sentẽt. dist. 17. & cõ. in cap. omnis.*

deri, eos habere potentiam coëundi; qua probabiliter creditа, nulla est difficultas dispensationi locum esse cessante præcipua causa, ob quam facultas contrahendi matrimonij in illas ætates differtur, argumento ca. *cum cessante.* [a] & l. *adigere.* [b]

14 Septimo, quod potentia actualis coeundi non est de substantia matrimonij, secundum sola iura naturalia diuina. Tum quia pueri quatuordecim annorum possunt contrahere matrimonium, licet non euenerit potentia coëundi secundum receptam sententiam, quæ probatur, eo quod nullatenus debent tales propter frigiditatem separari. Tum quia impedimentum, quod processu temporis tolli potest naturaliter, vel per artem, non est contra substantiam matrimonij, secundum D. Thomam receptum, [b] & probatur in cap. *fraternitatis.* & fere toto tit. de frig. & malef. Tum quia nullum impedimentum naturale, quod non est perpetuum, est contra essentiam & substantiam matrimonij, etiam secundum legem humanam canonicam vt est in d. cap. *fraternitatis.* in quo ipse Innocentius III. definit, impedimentum perpetuum esse illud, quod non potest tolli per naturam, vel medicinam, absque periculo vitæ probabili. At impotentia prædictorum dominorum ad actum carnalem (si qua talis esset) tolli potest, & vita comite tollitur processu temporis: ergo eorum petitio non solum non continet, vt S. D. N. dispenset contra id, quod de iure naturali est contra substantiam matrimonij, sed neque id quod de iure humano est contra substantiam eius, sed solùm vt relaxet ius humanum, quo vetitum est fieri matrimonium ante illas ætates.

15 Octauo, quod non omnis impotentia ad actum carnalem, etiam perpetua, est contra substantiam matrimonij, etiam secundum legem humanam: senex enim quamliber impotens, & quamlibet senio grauatus, potest contrahere matrimonium; quod tota seruat Ecclesia, vt ait Scotus vbi supra, propter rationem, quam reddit D. Thomas. [d] Mulier etiam sciens virum esse aliqua impotentia perpetua facti impotentem ad actum carnalem, & hoc non obstante contrahit cum eo, tenet matrimonium, per rationem, quam reddit S. Thomas. [e] Ergo defectus potentiæ ad actum carnalem ratione talis ætatis non est contrarius, iure naturali solo inspecto, substantiæ matrimonij; quia illa crescente tolli potest, & passim tollitur: quamuis iure humano ob illam reddatur quis inhabilis ad contrahendum: & consequenter S. D. N. iusta de causa iustè illum tollere potest.

16 Nono denique, ad redundantiam, licet non ad necessitatem, facit, quod quamuis Pontifex Maximus non possit tollere, neque limitare legem Dei naturalem, vel diuinam, & consequenter nec dispensare super ea, accepto verbo dispensationis propriè & strictè, secundum eos, qui verius & exactius videntur nobis loqui; eo quod inferior non potest tollere, nec limitare leges superioris, nec consequenter legislator humanus legem Dei legislatoris supremi, [f] potest tamen eam interpretari, & declarare, vt non debeat seruari, quando ratio desumpta ex alia lege ipsiusmet Dei naturali vel diuina id suadet: vt in clem. 1. [g] declarat illam legem naturalem Decalogi, quæ damnat homicidam, non comprehendere occidentem ad defensionem sui omnino necessariam, & in ca. 1. [h] declarat, legem Decalogi de seruando iuramento non obligare iurãtem seruare statuta Ecclesiæ quo ad illicita. Potest etiam per viam epicheiæ, siue epiùciæ, siue æquitatis, de qua Philosophus, [i] & S. Thomas, [k] efficere, quod aliquod factum hominis, quod suapte natura includitur sub verbis legis naturæ, vel diuinæ, propter aliquam causam non includatur sub ea. Verbi gratia, lex naturæ & diuina præcipit, vt inferior obediat superiori, iuxta l. *vt patriæ parentibusque obediamus.* [l] At Pontifex Maximus potest efficere iusta de causa, non quidem vt inferior non obediat superiori, sed vt is qui est inferior alicuius, desinat esse subditus illius per suam iustam exemptionem, & consequenter ne teneatur parere illi, qui iam non est suus superior.

17 Potest etiam facere, quod votum, & iuramentum, quæ per legem naturalem sunt reddenda & implenda, [m] iusta de causa desinant esse vota, & iuramenta, [n] & consequenter licet non possit efficere, quod vota, & iuramenta licita non debeant adimpleri, quia id esset tollere, vel limitare legem naturalem, vel diuinam; potest tamen efficere iusta de causa, quod non sint vota, nec iuramẽta: quod post alios declarat Sotus, [o] & ante illum profundius Caietanus ad aliud propositum, P&c

a *De appella. §. quamuis ff. de iurepar.*
b *De iureiur. lib.6.*
c *In prad. di. 24. artic. 2. in corp. quæst.*
d *2.2.q.120. art.1.*
e *ff. de iust. & iur. & cap. 2. de maior. & obed.*
f *In Cap. magna. de voto. & cap. si vero. de iurrits. in 6. & ca. dilectus. de iudæis. cap. 1. & literatura. 3. de voto. Lib. 3. q. 4. art. 1. de iust. & iur. 2.2.qu.100. art.8.*
g *Arg. cap. inferior. 21. dist. idem. ne Romani de elec. & De hom.*
h *De iureiur. lib.6.*
i *5. Eth. 2.2. q. 120. art.1.*
k *ff. de iust. & iur. & cap. 2. de maior. & obed.*
l *In Cap. magna. de voto. & cap. si vero. de iurrits. in 6. & ca. dilectus. de iudæis. cap. 1. & literatura. 3. de voto. Lib. 3. q. 4. art. 1. de iust. & iur. 2.2.qu.100. art.8.*
m *In epito. 4. 2. par. cap. 6. §. 9.*
n *In loco cita to in argu. 8. pronostra parte addutto.*
o *In lib. 5. de iust. cap. 74.*
d *1. dissim. el. Portuia. ff. de minoribus.*
f *27. q. 2.*
g *cap. commissura. de sponsa.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem vti Ecclesiæ pastorem incomparabilem,& huic sæculo accommodatissimum & necessarium D.Iesus,cuius est summus Vicarius, pro sua in populum Christianum misericordia quam diutissimè seruet incolumen. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Impuberibus quibusdam, vt matrimonium de præsenti contrahere possent, concessit*[a] *dicitur Pius V.*
2 *Impuberes non habere consensum sufficiens ad matrimonium de præsenti contrahendum, esse insinuare videatur cap. 2. de despons. impub. verius tamen est id solum verificari in infantibus, & aliis doli non capacibus. num. 3. nam in aliis potest inuenire. num. 4. & 6.*
3 *Decretalium decisarum initia antiqua etsi ad opportunitatem facilioris citationis ponantur, ex eis tamen potest desumi aliqua præsumptio mentis statuentis.*
5 *Tolerare, verbum est generale ad tolerantiam bonam & approbatiuam, & ad illam qua actus non approbatur, sed relinquitur impunitus; & in vtroque significatu sæpe in canonibus reperitur.*

CONSILIVM V.

1 BEATISSIME Pater, interrogatus heri à S.V. an viderim aliam dispensationem antehac à sacrosancta Sede Apostolica datam aliquibus impuberibus ad contrahendum matrimonium, respondi me non vidisse: sed postea sub noctem didici, quod fel. rec. Pius V. cuius acta S.V. præter fere omnium successorum morem raro & mirabili exemplo libenter solet imitari in iis quæ iure sustineri possunt, & in aliis ad viam iuris redigere, dispensauit per suum legatum & commissarium Rosanum in Hispania in quodam simili casu illius nationis. Quare humillimè supplico S.V. vt dignetur condonare mihi hanc importunitatem, & audire duo, quæ sequuntur.

a *De despons. impub.*

2 Alterum est, quod ad illa duo argumenta, quæ S.V. opposuit mihi grauissima ex cap. 2.[a] quæ nullus comminiscentium in illud meminit: quorum vnū est, quod per illa verba, *vbi non est consensus, & infra*, significari videtur quod impuberes non possunt habere consensum sufficientem ad matrimonium: secundum est, quod illud capit. non videtur probare quod matrimonium inter impuberes contractum approbari possit, sed tantùm quod propter vrgentem causam solum tolerari possit; & quod multa tolerantur, quę nō approbantur.[b]

b *cap. cum iuuenis dudum. de prob n*

3 Ad quorum prius respondebam, quod Gregorius Nonus non posuit clausulam illam integram, *Vbi non est consensus, non est coniugium*, sed solùm posuit initium, scilicet, *Vbi non est consensus. & cætera*, ad opportunitatem allegandi, vt sæpissime fecit in compilatione libri Decretalium; & quod omisit residuum, ad denotandum quod id non erat verum in omnibus impuberibus, sed solum in infantibus, & aliis, qui non sunt doli & consilij capaces. Ad quod facit, quod licet Antonius Augustinus, vt S.V. optimè ponderauit, non ponat in initio cap. illam clausulam, vt ego putabam, ponit tamen postea in sua nota desumptam ex Nicolao, quem Gratianus citat. c Ex quo patet, quod Gregorius IX. noluit vt illa integra reponeretur in suo libro Decretalium.

c 30. q. 2. c. 1.

4 Salua grauissima censura Sanctitatis vestræ, humiliter respondetur primo, quod per memoriale, quod heri Sanctitati vestræ tradidi, irrefragabiliter probatur posse inueniri consensum sufficientem ad coniugium inter impuberes, vt inuentus fuit in casu cap. *continebatur*. d & in casu cap. vlt. e Et ita nec per illud cap. nec per vllum alium textum potest probari contrarium.

d De despons. impub.
e De eo qui cog. consang. vxo. sua.

Secundo, quod præfatum cap. adeo non probat contrarium huius conclusionis, quod immo videtur probare illam, ea consideratione vt supra. Facit etiam illud, quod idem Antonius, f allegat ex quodam loco Greg. illa verba, *Manifestum est, cum puberem esse, qui gesticulatione sui corporis talis est, vt iam procreare possit, licet ad metas legibus definitas non peruenerit.* cui satis concordat cap. *puberes*. g in illis verbis, *Certum est. eum puberem esse qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare iam potest.* Facit etiam, quod Nicolaus Papa relatus à Gratiano, h ex illa clausula integra, *Vbi non est consensus, non est coniugium*, solum infert, quod pueri in cunabulis existentes non possunt contrahere matrimonium, nec contractum pro eis à parentibus eorum valere: & ita mens eius fuit, dicere quod consensus infantilis non sufficit; quod omnes fatentur.

f Ead. titulo.
g Clem. de iudicijs.
h In cap. vbi 30. q. 2.

5 Ad posterius autem argumentum cum eadem reuerentia & humilitate respondetur, præsupposito quod verbum, *tolerare*, est generale, & significat ferre, pati, & sustinere, secundum omnes Latinè callentes; & ita est genus ad patientiam, & sufferentiam bonorum, & malorum, iuxta illud Terentij, *Vna tecum bona malaque tolerabimus*. Vnde duplex est tolerantia: altera, per quam actus approbatur tamquam bonus: altera, per quam actus non approbatur, sed relinquitur impunitus, iuxta glossam celebrem & receptam. a De priore approbatiua loquitur cap. *si quando*. b quatenus habet, Papam patienter sustinere, vt ab eius mandato rationabiliter supplicetur: & cap. *cum teneamur*. c quatenus habet, Papam æquanimiter sustinere, ne mandatum eius, quo mandat alicui prouideri, impleatur, si ipse habeat aliud beneficium sufficiens, & in l. *quæsitum*. d sententia bona appellatur tolerabilissima, & in cap. *tolerabilius*. e patientia malorum pœnæ, per quam vitatur consensus in peccato, dicitur tolerabilis, & toleranda; & tamen actus ille toleratus est optimus. vnde patientia martyrum appellatur tolerabilis, quæ tamen adeo est bona, vt per eam ipsi dicantur, *victorum genus optimum*. De posteriori, qua non approbatur actus, sed tantum relinquitur impunitus, loquitur præfatum cap. *denique*. f & cap. *cum iamdudum*. g

a *In ca. denique. 4. dist.*
b *De referip.*
c *De præben.*
d *ff. de hæred. inst.*
e *32. quæst. 5.*
f *4. distin.*
g *De præben.*

6 Hoc igitur præsupposito, respondetur quod præfatum cap. non est intelligendum de tolerantia priore approbatiua. Tum quia in dubio verba in meliorem partem sunt intelligenda. h Tum quia sancta Sedes Apostolica approbauit matrimonia cōtracta inter impuberes in casu cap. *continebatur*. i & cap. fin. k sequuta copula carnali, non tamquam contracta per copulam carnalem, quia illa non facit matrimonium, sed à tempore quo illa fuerunt contracta per verba de præsenti, per quæ matrimonium contrahitur. Tum per alia, quæ in hesterno memoriali fuerunt Sanctitati vestræ præsentata, & alia plura, quæ in informatione prima fuerunt scripta.

h *Capit. 2. de reg. iur.*
i *De despons. impub.*
k *De eo qui cognou. cons. vxo. su.*

Refertur Greg. 13. die 13. Aprilis 1580. respondisse Sedem Apost. ob hoc non esse interpellandam, cum si desit discretio, vel potentia consummandi matrimonium Sedes Apost. nihil posit. Quod si neutrum deesse cognouerit Ordinarius, poterit (si causa, quæ narrantur sunt veræ) suo iure dictam licentiam concedere.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Parochi remittere nequeunt denunciationes trinas matrimonijs contrahendis præmittendas.*

CONSILIVM I.

QVIDAM volentes matrimonium contrahere, & timentes ne si publicaretur, antequam esset contractum, à maleuolis retardaretur, vel etiam impediretur, quæ fuerunt, an denunciationes trinæ, quæ ante fieri debent, possint à parocho remitti.

1 *Cap. 22. num. 70.*

1 Ad quam quæstionem respondimus id quod diximus in Manu. confess. l scilicet, quod parochi non possunt relaxare obligationem præmittendi tres denunciationes faciendas super impedimentis eorum qui volunt contrahere matrimonium. Tum quia Concilium Tridentinum concedendo hanc facultatem Episcopis, videtur tacitè negare parochis, vt ibi diximus. m Tum quia illa trina denunciatio præcepta fuit ante Concilium Tridentinum per Concilium generale, de quo in cap. *cum inhibitio*. n quod Concilium Tridentinum non tollit, immo confirmat: & secundum mentem communem doctorum non poterant parochi obligationem illius cap. tollere, vel relaxare, &c.

m *Arg. cap. nonne. de præsumpt. & Lcap. fraxor ff. de iud.*
n *De clādest. despons.*

SVMMARIVM.

1 *Commendatarius potest omnia, quæ Abbati titulari competunt ratione dignitatis; & si sit exemptus habens iurisdictionem quasi Episcopalem. potest regulariter omnia, quæ sunt iurisdictionis Episcopalis, & est ordinarius: vnde & ipse remittit denunciationes matrimoniales. & num. 2.*
1 *Indefinita locutio legis & canonis intendentu tradere regulam æquipollet vniuersali.*
2 *Diœcesanorum appellationi non veniūt inferiores Episcopo prælati, etiam exempti licet veniant appellatione ordinariorum.*

CONSILIVM II.

AN Commendatarius abbatiæ, quæ habet iura episcopalia, & est nullius diœcesis, possit tamquam ordinarius

i *Cap. 1. de form. matrimon. sess. 24. & reg. nō præiud. de re. iur. lib. 6.*
k *Cap. 1.*
l *Arg. c. a. de nonnull. de iureiur.*

a *Sess. 24. ca. 1. de refor.*

remittere denunciationes matrimonium, quæ fieri deberent in ecclesijs suæ abbatiæ, iuxta decretum Concilij Tridentini. a

1 Videtur dicendum affirmatiuè quod sic. Primo quidem, quod quidquid potest Abbas titularis ratione dignitatis, potest commendatarius illius, vt notat Panormitanus, b quem & alios sequitur Decius. c

b *Ca. querelam de elect.*
c *In cap. edoceri. in vltim. q. de rescript.*

Secundo, quod omnis ordinarius potest remittere denunciationes matrimoniales: quoniam præfatum Concilium Tridentinum indefinitè disponit, quod ordinarius possit; & indefinita canonis vel legis intendentis tradere regulam, æquipollet vniuersali, iuxta glossam solemnem & receptam. d

d *Cap. vt circa de elect. li. 6. verbo alium ecclesiæ fluorum.*

2 At palam est præfatum Abbatem commendatarium esse ordinarium, per glossam adiuncto textu cap. *ordinarij*. e & per rubricam de offi. ordinar. adiuncto cap. *cum ab ecclesiarum prælatis*. f

e *De officio ordi. li. 6.*
f *Ead. titulo.*

Tertio, quod glossa solemnis & recepta, g definit plurimum referre, an constitutio cōcedat aliquam facultatē diœcesanis, an ordinarijs: quia priore casu videtur concedere solis Episcopis, posteriore verò etiā alijs inferioribus ordinarijs.

g *Clem. de iudicijs. & Lcap. vbi Panor. & alij.*

Quarto, quod prælati exempti, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem, possunt regulariter facere omnia, quæ possunt in diœcesi sua Episcopi, circa ea quæ sunt iurisdictionis, iuxta glossam quæ putatur singularis. h

h *Cle. 1. ver. propriæ. de rescr. nō alie.*

SVMMARIVM.

1 *Parochi loci, vbi contrahitur matrimonium, siue sit habitationis viri, siue mulieris, præsentia sufficit.*
3 *Matrimonium sine præsentia parochi contractum nec vim sponsalium habet, adeóque notorie nullum est, vt contrahentes propria auctoritate possint alteri nubere. num. 2.*
4 *Deflorans virginem tacitè saltem rogantem, vel leuiter sine deceptione rogatam, quamuis interfecerit matrimonium ob impedimentum nulliter contractum, non tenetur eam in conscientia nec ducere, nec dotare; licet secus in foro exteriori. & num. 5. & 7.*
6 *Fornicatio commissa post matrimonium contra formam Concilij contractum liberat quidem virum ab obligatione validè contrahendi, sed non dotandi, si quam forte prius occasione defloratione contraxerat.*

CONSILIVM III.

QVÆSITVM fuit primo, coram quo parocho contrahi debeat matrimonium, quando coniungendæ sunt personæ diuersarū parochialiū, viri, an mulieris, vel vtriusq;?

Secundo, an qui matrimonium sine parochi præsentia contraxerunt, possint ab eo absque iudicis licentia discedere.

Tertio, an matrimonium sine parochi licentia contractum vim saltem sponsalium habeat.

Quarto, an matrimonio sine parochi præsentia cum virgine contracto, si vir eam deflorauerit, nec amplius cum ea contrahere velit, eam dotare teneatur.

Quinto, an ad idem teneatur, qui virginem pellicentem defloratam.

Sexto, matrimonio sine parochi præsentia cum virgine contracto, & consummato, si mulier cum alio fornicatur, an vir qui eam defloravit, nec amplius cum ea contrahere intendit, ad damni restitutionem teneatur.

Septimo, an etiam ad idem teneatur coniugatus, vel in sacris constitutus, qui cum virgine coit, & eam defloravit.

1 AD PRIMAM respondeo, quod ad hoc, vt matrimonium valeat, sufficit quod interueniat parochus habitationis fœminæ, quando contrahitur in parochia habitationis eius; & sufficit parochus viri, quando contrahitur in parochia habitationis viri, vt declarauit Congregatio Illustrissimorum Cardinalium ad dubia Concilij Trid. declarāda deputatorum.

2 AD SECVNDAM respondetur affirmatiuè, quod contrahentes matrimonium sine præsentia parochi, vel eius substituti, possunt discedere à tali matrimonio propria auctoritate, & sine vlla iudicis auctoritate potest vir ducere aliam fœminam, & fœmina nubere alij viro. Tum quia tale matrimonium est ipso iure nullum, & omnino irritum, per i Concilium Tridentinum & impedimentum non præstat, quod de iure non sortitur effectum. k Tum quia censetur ab illegitimis personis contractum, per prædictum i Concilium: & consequenter adeo notoriè nullum, quod non est cur adeatur iudex ad illud dissoluendum. m

3 AD TERTIAM, quod tale matrimonium non videtur habere vim sponsalium. Tum quia contextus prædicti n Concilij habet huiusmodi contractū esse irritum, & nullum, & habendum pro contracto inter personas omnino illegitimas, inter quas non possunt interuenire sponsalia. Nec obstat cap. 1. a Tum quia matrimonium contractum, eo quod sit contractum inter impuberes, non censetur contractum inter personas omnino illegitimas. Tum quia casus ille est specialis, & non est trahendus ad alia salte dissimilia, & in quibus non militat eadem ratio, argumento ca. *præsenti*. b & cap. *qualis*. c

a *§. 1. de despons. impub. lib. 6.*
b *§. loca. de prob. lib. 6. c. 25. dist.*
c *De adult. c. ca. 16. n. 16.*

4 AD QVARTAM respondeo, quod is qui matrimonium cum virgine sine parochi præsentia contraxit, & eā deflorauit, ad eum modū satisfacere tenetur, vel nō tenetur, quo modo tenetur, aut non tenetur is qui defloravit virginem volentem, & non deceptā: quomodo autē hic teneatur, aut non teneatur, videatur c. 1. & 2. d & ea quæ nos diximus in Man. confess. e vbi resoluimus, eum, qui defloravit aliquam leuiter rogatam sine vlla deceptione, & à fortiori rogantē saltem tacitè, non teneri ad dotandum eam in foro conscientiæ, licet in foro exteriori sic: cum verò, qui defloravit magnis precibus ad consentiendum adductam, teneri ad dotandum.

d *De adult.*
e *ca. 16. n. 16.*

5 AD QVINTAM respondeo, quod adolescens deflorans virginem pellicientem seu inducentem ad fornicationem, vel stuprum, in foro conscientiæ non tenetur ad ei restituendum aliquid, sed in foro exteriori condemnabitur, vt in dicto Man. f dicitur in simili fortiori casu, videlicet, cùm adolescens non rogatur, sed rogat, leuiter tamen, & sine vlla deceptione, vt proxime dictum est.

f *Vbi supra.*

6 AD SEXTAM respondeo primo, quod qui contraxit cum aliqua contra formam prædicti Concilij & consummauit matrimonium, si postea illa fornicata fuerit, non tenetur contrahere cum illa, argumēto cap. *quem admodum*. g quatenus probat, eum qui iurauit ducere aliquā, non teneri, si postea fornicata fuerit. Secundo, quod tenetur ad dotandum, si ante illam fornicationē erat obligatus: quia fornicatio sequens non est causa tollendi obligationem, qua ante illam tenebatur dotare. h An autem teneretur ante illam fornicationem, videtur colligi ex responsione ad quartam.

g *De iureiur.*
h *Arg. totius tituli Instit. quibus modis tollitur obligatio.*

7 AD SEPTIMAM respondeo, quod si coniugatus, vel sacris initiatus defloravit virginem consciam coniugij, vel ordinis sacri, non tenebitur quidem illā ducere, vt proponitur in ipsa quæstione; nec tenebitur eam dotare in foro conscientiæ, si defloravit volentē, vel rogantem, vel tantùm leuiter rogatam sine vlla deceptione, per responsa ad quæstionē quintam. Si autē defloravit rogatam magnis precibus, tenebitur ad dotandā in vtroq; foro, per responsum ad quartā quæstionem. Addo tamen id, quod apud neminē legere memini, preces quæ videātur esse leues, si fierent à gregario iuuene, posse dici graues, si fierent ab aliquo magnæ auctoritatis viro puellæ gregariæ, argumento illius vulgaris, *Preces superioris sunt iussus*. i & glossa, k & consequenter fieri posset, quod rogatio, quæ esset leuis, si fieret à gregario iuuene, diceretur grauis & importuna, si fieret ab aliquo, cui notabilem auctoritatem adderet coniugium, aut sacer ordo.

i *l. 1.*
k *Verbo quēadmodum. ff quod iussu.*

Aduerte, ne ex solutione primæ quæst. inferas; Ergo si solus parochus viri interueniat, quando matrimonium contrahitur in parochia fœminæ, vel è conuerso, sit nullum, quia refertur à sacra congregatione resolutum validum esse, vt etiam auctor refert consilio seq.

SVMMARIVM.

1 *Parochi vnius cōtrahentiū præsentiam etiā sufficere in quacūq; parochia cōtrahat, Congregatio Concilij declarasse refertur.*
2 *Parochi illius præsentia requirenda potius videtur, in cuius parochia. siue sit viri, siue mulieris contrahitur matrimonium, & hoc etiam censuit Congregatio. & nu. 1.*

CONSILIVM IV.

VTRVM ad matrimonij valorem sufficiat præsentia parochi viri in parochia mulieris, vel contra præsentia parochi mulieris in parochia viri?

1 Respondeo primo, quod decisio huius quæstionis pendet ex intellectu illorum verborum Concilij Tridentini, l quibus requiritur ad valorem matrimonij præsentia parochi, vel alius sacerdotis de licētia ipsius, siue ordinarij; & ex intellectu verborum, quibus Congregatio Illustrissimorum Cardinalium cum assensu Papæ declarauit præfata verba, cum dubitaretur vtrius parochi præsentia requireretur, quando vir & mulier sunt diuersarum parochiarum.

l *cap. 1. de reform. sess. 24.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundo dico, quod quia inciuile est iudicare de lege, nisi ea tota perspecta, [a] ita non potest apte respondere huic quæstioni, nisi respectis omnibus uerbis, quibus constat declaratio illa præfatorum Illustrissimorum.

Tertio, quod ego à fide dignis accepi, quod declaratio præfatorum DD. Cardinalium constabat ex uerbis, quæ significant id, quod adieci in Manual. confess. [k] scilicet sufficere parochum mulieris, cum in eius parochia contrahitur, & parochum uiri, cum in eius parochia contrahitur. Nunc autem subaudio præfatam Congregationem declarasse, quod præsentia parochi vnius contrahentium sufficit, in quacumque parochia contrahatur.

Quarto dico, quod si per priora verba declarant, arbitror non sufficere præsentiam parochi viri, si contrahatur in parochia fœminæ, neque è contrario, si contrahatur in parochia viri. Si vero declarant per verba posteriora, arbitror sufficere alterum parochum, in quacumque parochia contrahatur.

2 Quinto, quod prior declaratio in dubio mihi videtur esse germanior verbis & menti Concilij. Tum quod secundum illam neutri parochorum datur auctoritas in aliena parochia, per aliam verò sic: quod ægrè conceditur in his quæ pertinent ad forum exterius, cum præiudicio tertij. [c] Tum quod duplex ratio secundum primam interpretationem concurrit: scilicet quod est parochus alterius contrahentium, & contrahitur in parochia sua: & secundum alteram vna tantùm, scilicet quod est parochus alterius contrahentium: & duo vincula sunt fortiora vno. [d] Tum quod parochus, in cuius parochia contrahitur, videtur quadamtenus esse parochus vtriusque contrahentium, alterius quidem propriè ratione domicilij, vel habitationis, alterius verò ratione contractus matrimonij, iuxta cap. [e]

Sexto, quod si vir parochum suum duxerit in parochia mulieris, cum qua volebát contrahere, nihil concludit pro matrimonio. & consideratio illa subtilis, quod mulier per matrimonij contractum mutat domicilium ad locum domicilij viri, [f] nihil prodest: quia matrimonium est causa illius mutationis, & acquisitionis domicilij, & præcedit eum saltem natura, siue ordine naturæ: & cum effectus non possit esse causa suæ causę, mutatio illa & acquisitio domicilij noui non possunt esse causa matrimonij, quod est ipsorum causa, iuxta tradita per Aristotelem & omnes, [g] & sæpe à nostris recepta. Nec argumenta sumpta ex facultate exercendi iurisdictionem voluntariam in alieno territorio videtur posse concludere pro matrimonio. Tum quod in proposito non agitur de exercenda iurisdictione, sed de exhibenda præsentia. Tum quod illa concluderent, quod præsentia parochi viri sufficeret in parochia, quæ non est viri, nec mulieris, quod non videtur admittendum. Quæ omnia subiicio Illustrissimi Domini mei, quæ emunctissima est, censuræ.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium, cui nec parochus, nec alius sacerdos de parochi seu ordinarij licentia assistit, adeo nullum est, vt partes à se ipsis possint discedere. & alteri copulari. & seq.*
3 *Diuortium quo ad cohabitationem potest petere coniux, qui ex suspicione probabili timet ne alter sibi mortem machinetur.*

CONSILIVM V.

N. & M. contraxerunt matrimonium per verba de præsenti coram quodam presbytero, & quibusdam aliis testibus, nulla denunciatione in Ecclesia faciendarum facta, & postea septennio conuixerunt vt veri coniuges.

Quæritur primo, an matrimonium valuerit, vel ratificatum fuerit per cohabitationem septennij.

Secundo, supposito quod non valuit, an possint à sese separari, & cum alijs contrahere.

1 AD PRIOREM quæstionem respondeo, quod si præfatus presbyter non erat parochus vllius eorum, neque habuit licentiam ab eorum parocho, vel ab ordinario, ad assistendum præfato matrimonio, vt quæstio ipsa videtur significare, illud fuit nullum, & cohabitatione præfata septennij non fuit factum validum per [h] Concilium Tridentinum.

2 AD POSTERIOREM respondetur, quod ex prioris solutione redditur ipsa superflua, cum ex illa sequatur quod etiam sine alia vlla causa, quàm defectu præsentiæ parochi, vel alterius sacerdotis de licentia eius vel ordinarij, matrimonium contractum adeo sit nullum, vt vir ipse possit se ab illa putatiua coniuge separare: & consequenter potest quilibet eorum nouè contrahere matrimonium, vir quidem cum alia fœmina, & ipsa mulier cum alio viro, perinde ac si illo septennio in puro concubinatu conuixissent.

3 Quamuis etiam si matrimonium valuisset, posset petere separationem ex suspicione probabili, quod illa machinaretur sibi mortem, per textum singularem. [a] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium de licentia parochi tempore pestis coram acolytho contractum est nullum.*
2 *Episcopus, seu parochus solis presbyteris potestatem astistendi matrimonio contrahendo delegare potest.*

CONSILIVM VI.

AN valeat matrimonium contractum tempore pestis coram sacrista Ecclesiæ parochialis, clerico minorum tantum ordinum, de licentia facta sibi ad id per parochum eiusdem Ecclesiæ?

1 Respondeo quod non. Tum quia tamquam necessarium statuitur in Concilio Tridentino, [b] quod matrimonium quod non contrahitur præsente parocho, aut alio sacerdote de eius licentia, sit nullum: vnde cum prædictus sacrista neque sit parochus, neque sacerdos, matrimonium coram illo cõtractum erit nullum. Tum quia verba illius canonis videntur adeo clara pro hac parte, quod in nullo casu videtur posse ab illa forma recedi. Tum quia, si dicatur propter pestem posse ab illa recedere, oportebit continuo dicere posse ab ea recedere propter metum, & quodlibet aliud notum impedimentum: & consequenter aperietur ostium ad inducẽdas multas fraudes, & aliqua, & maiora forsan impedimenta, quàm quæ ante Concilium oriebantur ex matrimoniis clandestinis.

2 Tum denique quòd nec parochus, nec Episcopus, siue Ordinarius (hoc enim verbo vtitur Concilium, & non verbo Episcopi) potest delegare hanc assistentiam, nisi ei, qui sit sacerdos, etiam si parochus nondum fuerit presbyter, neque Episcopus consecratus, sed tantùm subdiaconus: quos tamen demandare posse illam sacerdoti, non videtur dubitandum.

SVMMARIVM.

1 *Parochus contrahentium, & non loci vbi contrahitur, interesse debet matrimonio contrahendo.*
2 *Parochianum non facit habitatio ad tempus extra domicilium.*
2 *Domicilia duo potest quis habere in locis separatis, si in vtroque aqualiter habitet.*
3 *Confessio sacramentalis facta parocho rurali, ad quem pœnitens rusticandi gratia aliquoties accedit, non valet.*

CONSILIVM VII.

CIVITATIS incolæ, & in rure prædia habentes, & ad rusticalia exercenda aliquoties in anno ad rus accedentes, dimissa in vrbe parte familiæ, coram parocho rurali & testibus matrimonium contraxerunt, cum in dicta ecclesia esset Conc. Trid. receptum, & publicatum. Quæritur, an matrimonium teneat?

1 Ad quæstionem hanc respondendum est, proculdubio prædictum matrimonium iudicandum esse inualidum, illa ratione syllogistica in prima figura, & modo tertio, qui dicitur vulgo, *Darij*, scilicet; Omne matrimonium contractum post Concilium Tridentinum receptum & rite publicatum, aliter quam præsente parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, aut ordinarij licentia, est inualidum & nullum, [c] at matrimonium prædictum est contractum post Concilium Tridentinum rite & rectè publicatum, aliter quàm præsente parocho, aut alio sacerdote de ordinarij, vel parochi licentia; ergo est inualidum & nullum. Non obstat, quod prædictus presbyter ruralis erat fortè parochus Ecclesię parochialis illius ruris. Tum quia contextus Concilij intelligendus est de parocho contrahentium, vel saltem alicuius eorum, secundum omnes: & prædictus presbyter nullius cõtrahentium erat parochus, licet esset erat parochus ruris.

2 Non obstat etiam, quod prædicti contrahentes, vel alter eorum habẽt domus & prædia in illo rure, siue pago, & quod aliquanto

a *In cap. litteras. §. fin. de restit. spoliat.*

b *cap. 1. de reform. matri. sess. 24.*

c *cap. 1. de reform. matrim. sess. 24. Concilij Tridentini.*

a *De sepult. lib. 6.*

b *Sub fin. eo. tit. & lib.*

c *§. iuris prudentibus. ff. ad municip. & §. fi quis. eo. tit.*

d *End. tit.*

e *De pœn. & remiss. & ca. fin. de præsumt. dist. 6.*

f *Ca. 5. & cõ. 9. sess. 14. eiusdem Concilij.*

a *Cap. litteras. de restit. spoliat.*

b *Cap. 25. nu. 144.*

c *Lugdunen. ss. 9 qu. 2. & cle. 1. de priuileg.*

d *cap. 1. de treu. & pace. auth. itaque. C. communia ff. de succession.*

e *De foro cõpet.*

f *l. cum quidam puella. ff. de iurisdict. omnium iud.*

g *in 2 Physicorum.*

h *cap. 1. de re format. mat. sess. 24.*

aliquanto tempore soleant ibi commorari causa recreationis, vel rusticãdi, vel exercendi per se, vel per alios aliqua rusticalia: quia ea non sufficiunt ad faciendum quem parochianum parochiæ ruris, vt est casus irrefragabilis in cap. *is qui*. [a]

3 Nec obstat, quod potest quis habere duo domicilia in duobus locis separatis: quoniam id est verum quando quis in vtroque loco æqualiter habitat, & non aliàs, vt est casus in c. 2. [b] & in l. *assumptio* [c] ibi, *si vtrobique*, &c. cui satis concordat l. *eius qui*, [d] & Paulus Iurisconsultus in l. *Labeo*, [e] requirit ad hoc, vt ex æquo se habeat ad vtrumque locum. & nemo auderet dicere, quod confessio sacramentalis facta prædicto presbytero rurali sine licẽtia sui parochi valeret: quia id esset contra cap. *omnis vtriusque sexus*, [f] & contra Concilium Tridẽtinum requirens quod sit iudex competens, & habeat iurisdictionem spiritualem in consitentem. [g] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ob defectum parochi non definit esse validum si in parochia Concilium Tridentinum non est publicatum.*
2 *Matrimonium contractum coram schismatico parocho saltem coloratum titulum habente: si non fuit vt talis declaratus & parochia priuatus, validum est.*

CONSILIVM VIII.

ANTENEAT matrimonium coram parocho schismatico tum parochialẽ ecclesiam regente contractũ?

1 Ad quęstionem respondeo primo, desiderare me scire, an hoc contigerit in terris vbi est receptum Concilium Tridentinum & vbi ei us canon, qui de hac re disponit, sit publicatus in ecclesia parochiali, cui subditi sunt contrahentes: quoniam si non est receptum, ita vt prędicitur, censendum est validum matrimonium, iuxta canones antiquiores.

2 Secũdo, quod, si receptum est, & publicatio facta, videtur distinguendũ, an prefatus sacerdos habuerit canonicam institutionem: si enim eam habuit, & non est per sententiam declaratus schismaticus, & priuatus suo iure, videtur censendum validum: si autem non obtinuit institutionem canonicam, neque coloratam, videtur censendum non fuisse validum, per ea quę non vacat in presentia scribere.

SVMMARIVM.

1 *Parochus etiam qui sacerdos non est matrimonio contrahendo præsens esse potest. num. 2. & sect.*
1 *Alternatiua vna pars declarat alteram: sufficitque alteri implere. num. 6.*
1 *Relatiuum alius significat similem qualitatem in relato.*
2 *Verba sunt in propria significatione accipienda, à qua tamen propter communem vsum recedi tur interdum. num. 3.*
2 *Parochus est, qui habet partem curæ animarum populi intra certos limites congregati, vel habet parochiam, licet sacerdos non sit. num. 3.*
4 *Parochus nondum sacerdos potest omnia, quæ ad parochum spectant, per se exercere, exceptis actibus pertinentibus ad ordinem.*
4 *Dare licentiam alteri, vt exerceat sacramenta, potest etiam is qui non habet ordines.*
4 *Episcopus non consecratus omnia quæ pertinent ad Episcopum, præter ea quæ sunt ordinis exercere potest.*
5 *Parochus actu regimen animarum ante promotionem ad ordines habet.*

CONSILIVM IX.

VTRVM in contrahendo matrimonio sufficiat præsẽtia parochi, qui nondum est sacerdos?

1 Pro parte negante facit, quod [h] Cõcilium Tridentinum videtur requirere, quòd sit sacerdos, per illa verba: *Parochus vel alius sacerdos*. Tum quod vna pars alternatiuę declarat alteram. [i] Tum quod relatiuum, *alius*, significat similem qualitatem in relato. & ita cum altera pars alternatiuæ habeat, *sacerdos*, cum relatiuo, *alius*; præsupponit, quod alia pars alternatiuæ, quæ est, *parochus*, debeat intelligi de parocho sacerdote.

2 Pro affirmatiua tamen facit primo, quod verba in propria significatione sunt accipienda. [k] At verbum, *parochus*, secundum linguæ Latinę callentiores significat habentem munus præbendi quędam necessaria vitæ quibusdam: est enim dictio Græca deducta ἀπὸ τῦ παρέχειν, quod est præbere, vt ad notauit Budæus. [l] Et parochus, de quo est quæstio, licet nondum sit sacerdos, habet potestatem præbendi quędam necessaria vitæ spiritualia.

3 Secundo, quod licet interdum recedatur à propria significatione propter vsum communem, [a] & quod secundum vsum communem idem significat parochus, quod curatus sacerdos: attamen quia etiam secundum vsum communem Iuristarum significat eum, qui habet partem curę animarũ, videlicet populi infra certos limites congregati, iuxta Archidiaconum, [b] receptum cõmuniter ibi, & in rubrica de parochijs & alie. par. sed etiam canonibus insertum significat habentem parochialem ecclesiam, vt satis colligitur ex d. cap. *licet canon.* & cap. *cum ex eo.* & cap. *commissa.* [c] & cõstat prouisum canonicè de Ecclesia parochiali, etiam si nondum sit sacerdos, habere Ecclesiam parochialem, & curam animarum certo loco deputatarum: ergo etiam secundum communem vsum dicitur parochus.

4 Tertio, quod parochus, de quo est quęstio, potest facere omnia: quæ pertinent ad habentem parochialem Ecclesiam, etiam per se, exceptis actibus pertinentibus ad ordines, arg. cap. *suffraganeis*. & cap. *transmissam*. [d] quę probant electum & confirmatum in Episcopum, & nondum consecratum, posse exercere omnia pertinentia ad Episcopum, præter ea quę sũt ordinis: & præterea dicit glossa recepta, [e] posse parochum adhuc non presbyterum, de quo est quęstio, dare licentiam religioso ad administrãda omnia sacramẽta in sua parochia: quia illud nõ requirit ordinẽ. at exhibere presentiam matrimonio cõtrahendo nõ pertinet ad ordinem: ergo potest eã exhibere.

5 Quarto, quòd huiusmodi parochus dicitur habere regimen animarum actu, vt probant prędictum cap. *licet canon.* & cap. *cum ex eo.* & cap. *commissa.* [f] quatenus expresse habẽt, eũ, cui est collata Ecclesia parochialis, debere assumere presbyteratum intra annum à commisso sibi regimine animarũ: per quod clarè presupponunt eũ habere regimen animarũ: ante promotionem ad presbyteratum.

Quinto facit, quod in d. Concilio, 8 vndecies facit mentionem Synodus de parocho, & nulla illarum vicium facit mentionem de sacerdotio, nisi cum actus permittitur fieri per alium, quàm parochum: & ita sensus germanus illius canonis videtur esse, quod parochus sine sacerdotio potest exhibere presentiam matrimonio contrahendo, sed non per alium, nisi sit ille sacerdos.

6 Sexto, quod ad satisfaciendum dispositioni alternatiuę sufficit prestare alteram partium. [h] At Concilium alternatiuę requirit parochũ, vel aliũ, qui sit sacerdos. ergo sufficit quod sit parochus, licet non sit sacerdos.

Septimo, quod non est verisimile, voluisse Conciliũ tollere proprio parocho auctoritatem exhibendi presentiam in actu, qui non requirit ordinem, cogendo eum ad concedendũ illum alteri propter sacerdotium: cum maiorem auctoritatẽ habeat ipse in hoc, quàm sacerdos.

Aduertendum, referri sacram Congreg. inclinasse in sententiam, vt parochus non sacerdos non possit matrimonio contrahendo interesse, sed debeat licentiam alicui sacerdoti illi interessendi concedere, vt etiam auctor tradit consilio seq.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Episcopi non sacerdos matrimonijs contrahendis non præsit, sed sacerdotem ad id deleget.*

CONSILIVM X.

AN vicarius Episcopi, qui sacerdos non est, possit presẽtiam matrimonio contrahendo prestare?

1 Respondetur, quod articulus est satis anceps, in quo intellexi Congregationem sacri Concilij, cum quæretur an sufficeret in contrahendo matrimonio præsentia parochi, qui nõdum sacerdos est, inclinasse in negatiuam, ponderando verba Concilij posita cap. 1. [i] *vel alio sacerdote*. in quibus colligi videtur, quòd etiam parochus, si vult matrimonium auctorizare, debet esse sacerdos. vnde licet affirmatiua sit etiam de iure probabilis, non auderem tamen recedere à declaratione sacrę Congregationis. Quare consulto faciet talis Vicarius dando licentiam alteri, qui sacerdos sit, vt matrimonio contrahendo interesse possit.

Vide supra Concilium proximè præcedens.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium coram parocho & testibus licet ad id non vocatis contractum valet.*

a *l. Lab. ff. de supel. leg. cap. ex literis. de sponsalibus.*

b *In cap. licet canõ. de elec. lib. 6.*

c *De elect. li 6.*

d *De electio.*

e *In clemẽ. 1. de priuileg.*

f *De electio. lib. 6.*

g *Cap. 1. de re formatio. matrim.*

h *Leg. plerũque. ff. de iure dot. cap. in alternatiuis. ciũ gloss. de reg. iur. lib. 6.*

i *De reform. matri. ses. 24.*

h *Capit. 1. de reform. matri moniy. i. l. ff. de re. dub.*

i *l. nõ aliter. ff. de leg. 3.*

k *ff. de munc. & honorib. in l. fin.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM XI.

QVidam contrahere volentes matrimonium, & suspicãtes quod parochus, cuius præsentia erat necessaria ad valorem matrimonij, iuxta [a] Concilium Tridentinum nollet esse præsens illi cõtrahendo, vocauerunt eum quasi ad aliud propositum in quandam domum; & mox eo præsente, & ignorante quid agere volebant, surrexerunt prędicti cõtracturi, & mutuo se receperunt in coniuges per verba de præsenti coram illo parocho, & aliis duobus vel tribus testibus. Quæritur an matrimonium valeat.

1 Respõdeo, quod multa pro vtraque parte possunt adduci: sed quia non vacat, breuiter dicimus, prędictum matrimonium valere. Tum quia est contractum presente parocho, & duobus vel tribus testibus; quod solum requirit prędictum Concilium ad substantialem valorem matrimonij. Tum quia non requiritur saltem regulariter, vt testes sint rogati, & sciãt ad quid rogantur, sed sufficit quod sint præsentes ad id quod agitur per aliquem sensum corporeum: & prædictus parochus, licet nescisset quod fuisset vocatus ad hoc, vt videret contrahi dictum matrimonium, tamen vidit, & audiuit illud contrahi per sensum corporeum visus, & auditus: ergo satisfactum fuit Concilio. Tũ quia finis & causa principalis, propter quam id statuit Concilium fuit vt matrimonium alioquin indissolubile contrahendum nõ esset adeo clandestinè, vt probari non posset, & quod sciretur esse contractum, & in casu proposito satisfactum fuit huic fini, & causę principali: quia potest probari, & scitur esse cõtractum; immo est magis publicum, quam si parochus sponte, & prudens rei futuræ adisset locum, vbi contrahendum erat: quoniã parochus cõquerẽdo de contrahẽtibus, quòd eũ decepissent, magis illud publicabit, quàm aliàs publicasset. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Licentia, quam dat parochus sacerdoti, vt intersit matrimonio cõtrahẽdo, sufficit vt sit verbalis, & probari potest per testes.

1 Scriptura fit ad faciliorẽ probationem, in nullõ, actu est necessaria, nisi in casibus, in quibus lex eã ad actus valorẽ requirit.

CONSILIVM XII.

VTRVM licentia, quam dat parochus alteri sacerdoti vt sit presens pro eo matrimonio cõtrahẽdo, debeat esse scripta, an sufficiat data verbo tãtùm, & quomodo probetur?

1 Respondeo, quòd sufficit verbalis tantùm. Tu quia omnis dispositio potest fieri verbo, nisi canon vel lex requirat ad actus valorem scripturam, iuxta glossam singularẽ & receptam. [b] Tum quia quamuis sententia definitiua debeat in scriptis ferri, iuxta cap. vlt. [c] quia id ibi specialiter statuitur; interlocutoria tamen, & alia præcepta in iudicijs possunt verbo tenus fieri, iuxta glossam receptam [d] quia nulla iura specialiter requirunt ad eorum prolationem scripturam. Tum quia etiam collatio beneficij potest fieri; & probari absque scriptura secundum omnes. [e] Tum per illa multa, quæ post alios adducit Decius [f] pro illa conclusione communiter recepta, quod ad essentiam & valorem gratię non requiritur scriptura: & sic dici potest, quòd prędicta licentia potest probari per testes. Tum quia quo ad effectum probandi regulariter testes & instrumenta æquiparantur. [g] Tum quia nihil valerent, saltem quo ad forum exterius, dispositiones sine scriptura factę, si per testes absque scriptura non possent probari, vt palam est, cum facta non præsumantur, nisi probentur. [h] Tum denique quod regulariter scriptura non requiritur ad probationem, sed tantum ad illam facilius faciendam. [i]

SVMMARIVM.

1 Speciali nota digna, nisi specialiter notentur, neglecta cẽsentur.

2 Matrimonio interesse potest sacerdos habens generalem à parocho licentiam exercendi curam.

3 Parochus vices suas committere valet, & à regula non discedit, nisi expresse caueatur.

4 Vicarius parochi contrahendis matrimonijs assistere valet, & hoc etiam si sit datus ab eo, qui ad modicum tempus sine licentia scripta Episcopi recesit.

5 Parochi in matrimonio cõtrahẽdo assistẽtia requiritur, ne desit probatio, nec reputatur inter functiones digniores parochi.

CONSILIVM XIII.

AN sacerdos ex generali licẽtia sibi impertita à parocho, vt possit exercere omnia, quę ad curam pertinent, possit interesse matrimonio contrahendo, iuxta decretum Concilij [k] Tridentini.

1 Ad hanc quęstionem respondetur, quod pro parte negante, scilicet quod non sufficiat licentia generalis parochi, facit, quod ea quę sunt speciali nota digna, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta, [a] & prędicta licentia videtur speciali nota & concessione digna.

2 Pro parte autem contraria facit primo, quod regulariter concessio & dispositio generalis generaliter est intelligenda, [b] ergo cõcessio vicium suarũ facta alicui sacerdoti à parocho, comprehendit etiam vicem, & facultatem assistendi matrimonio contrahendo.

Secundo, quod à regula non est discedẽdum, nisi expressè caueatur discessio, & exceptio, iuxta glossam celebrem [c] cui similis in rub. de reg. iur. [d] & probatur per l. 1. [e] At omnis parochus regulariter omnes vices suas potest committere alteri sacerdoti generaliter, & specialiter, argumẽto glossę solemnis & receptę: [f] quaten [g] habet, iure canonico omnia esse delegabilia: ergo parochus generaliter & specialiter potest committere prędictam licentiam assistendi.

Tertio, quod sacerdos, cui committitur generaliter exercenda in aliqua parochia, potest administrare omnia sacramẽta, immo & dare licentiam alteri sacerdoti ad administrãdum illa omnibus parochianis, iuxta glossam notabilem [g] quatenus habet prędictum sacerdotem posse ministrare sacramentum Eucharist. & extremę vnctionis: ergo à fortiori potest prędictam assistentiam facere, argumento auth. *multo magis*. [h] cùm administratio sacramentorum longè maior sit, quam assistentia prędicta.

4 Quarto, quod consuetudo est optima legum interpres, [i] & receptum videtur, quod omnes vicarij substituti à parochis nondum factis presbyteris iux. cap. *licet canon*. [k] vel aliam absentiam iuxta [l] Concilium Tridentinum, [m] etiam quando parochi absunt ad paruũ tempus sine licentia scripta Epis. vt durante illa absẽtia absistãt matrimoniis cõtrahẽdis, etiãsi non mãdetur specialiter illa assistẽtia. ergo ita seruãdum videtur.

5 Quinto, quod ratio, quare illa assistentia iubetur committi alteri sacerdoti, non est quod illa sit maior & dignior functio parochi: quandoquidem alię functiones sacramentales sunt longè maiores; sed vt non desit probatio matrimoniorum, ne clandestinè matrimonia contrahãtur: & consequenter non obstat argumentum pro contraria parte formatum, scilicet quod speciali nota digna videntur neglecta, nisi specialis de illis fiat mentio.

SVMMARIVM.

1 Cardinales in suis titulis habent iurisdictionem quasi episcopalem; vnde & dant licentiam, vt in eis coram non parocho sacerdote à suis subditis matrimonium contrahatur.

1 Matrimonij contrahendi coram alieno parocho licentiam dare potest ille, qui est ordinarius illius parochi, coram quo & in cuius parochia debent contrahere: at si matrimonium sit contrahendum in aliena parochia vel diœcesi, nec licentia, immo nec præsentia parochi, vel ordinarij ipsorum contrahere volentium sufficit, nu. 3. & 4. quandoquidem præsentia auctoritatiua ordinarij, parochi ve, vel alterius sacerdotis ab ipsis licentiati, quæ à sacro requiritur Concilio: in alieno territorio, in quo sunt priuatæ personæ, præstari non potest. nume. 4. & 5.

2 Licentiam pœnitentiæ sacramentum, ordinesque etiam extra diœcesim ab alieno accipiendi, sicut & alios contractus faciendi dat proprius ordinarius; quia in his sola sufficit licentia. nu. 6. secus quo ad contrahendum matrimonium, in quo sola licentia non sufficit, sed auctoritatiua requiritur præsentia. nu. 4.

3 Voluntaria iurisdictione vtimur extra territorium, modo in ea exercenda non requiratur præsentia auctoritatiua. nu. 6.

4 Banna matrimonialia debent fieri in parochia, non ipsorum contrahentium, sed in qua contrahitur matrimonium.

6 Extra territorium suum existens ordinarius potest licentiam dare alicui sacerdoti, vt interfit matrimonio per subditos ipsius licentiatis contrahendo, modo illud contrahatur in territorio eiusdem licentiantis.

CONSILIVM XIV.

QVIDAM volentes contrahere matrimonium inter se, & timentes impedimentum sibi factum iri in ciuitate, cuius erant incolæ, abierunt in aliam ciuitatem longè ab illa sitam, in qua post aliquot dies de licentia ordinarij prædictæ ciuitatis, cuius erant incolæ, contraxerunt matrimonium

trimonium in facie Ecclesiæ. Quæritur, an valeat matrimonium?

Respondeo primo, quod decisio huius quæstionis pendet à declaratione illius particulæ, quæ habetur in Concilio Tridẽtino [a] *Qui aliter quam presente parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licentia, &c.* de quo ordinario intelligatur.

1 Secundo dico, quod sufficit licentia illius ordinarij, cui subiicitur parochus eius, cuius præsentia sufficeret ad contrahendum in parochia huiusmodi parochi; ita quod sufficeret licentia Episcopi, vel vicarij eius generalis, vel alius prælati, qui habet iurisdictionem quasi episcopalem, quæ esset superior parocho, cuius parochianus est, qui vel quæ vult contrahere, qualem habent Illustrissimi Cardinales in suis titulis, [b] argumento glossæ singularis, [c] quatenus habet, tenendum esse, saltem post factum, Episcopum, vel vicarium generalem posse dare religioso licentiam administrandi sacramentum Eucharistiæ, vel extremæ vnctionis parochianis parochorum Episcopo subiectorum: & quod etiam ante factum id sit tenendum affirmat communis, & probat efficaciter Bonifacius. [d]

2 Maior tamen est difficultas; an licentia ordinarij proprij sufficiat ad contrahendum matrimonium extra diœcesim & territorij suum. Nam pro parte affirmante facit primò, quòd sacerdos de licentia parochi potest audire confessionem illius parochiani extra parochiam (vt ita dixerim) licentiati secundum omnes, [e] & etiam Episcopus extraneus potest ordinare subditum alterius Episcopi de licentia eius extra ipsius episcopatum, secundum omnes. [f]

Secundo, quod mulier, vel minor, qui iure prohibentur communi vel particulari contrahere aliquibus casibus sine licentia suorum iudicum, possunt contrahere cum illa, extra eorum territoria, si nihil aliud obstat secundum omnes. ergo.

3 Tertio, quod potest quis sua voluntaria iurisdictione vti extra suum territorium, vt habet glossa, [g] iuncto textu. [h]

Quarto, quia alioquin sequeretur, quod si duo Romani diuersarum parochiarum vellent contrahere in aliqua domo alicuius Illustrissimi sita in tertia parochia, non possent contrahere in ea, etiam ambobus parochis præsentibus; & quod ad hoc esset necessaria licentia Papæ, vel eius vicarij.

Quibus tamen non obstantibus pars negatiua videtur vera. Primo, quod præsentia ipsiusmet ordinarij proprij, licet esset sacerdos, non videtur sufficere extra suam diœcesim, nec præsentia parochi extra suam parochiam: quia id videtur significare verba illa prędicta ipsius Concilij, *de ipsius parochi, seu ordinarij licentia*: videntur enim significare, quod præsentia parochi, vel sacerdotis ipsius licẽtiati debet interuenire in sua parochia, & quod nõ sufficit vt interueniat in aliena. & idem eadem ratione videtur de præsentia ordinarij, vel licentiati ab eo, quod non sufficiat, vt interueniat extra territorium, vel diœcesim suam, sed quod interueniat intra illam.

4 Tũ quia parochus extra suã parochiã, & ordinarius extra suã diœcesim vt est cẽsetur priuatę personę, saltẽ quo ad exequẽdũ suã potestatẽ ibi, l. 3. adiũcta gl. i & gl. [k] adiũcto tex. l Tũ quia bãna, seu proclamata facienda tribus diebus festis cõtinuis, videntur esse facienda in parochia, in qua est contrahendum, iuxta cap. fin. [m] & notata ibi per Innocentium, & latius per Panorm. tanum receptum, & Præpositum. [n] Tum quia alioqui Episcopus, vicarius generalis eius, & parochus possent ira ad ciuitatem per cẽtum millia distantem ad exhibendam suam presentiam matrimonio contrahendo per sibi subditum, & etiam possent ibi licẽtiare aliquem sacerdotem, qui eiusmodi presentiam præstaret. quod videtur contra mẽtem Concilij, & ita non dicendum. [o]

5 Tum quia ratio quare Concilium desiderauit presentiam parochi, vel sacerdotis ab eo, vel ab ordinario licentiati, in cõtrahendo matrimonium, fuit, vt cum maiori auctoritate illud contraheretur: quæ auctoritas cessat, cum eiusmodi præsentia exhibetur extra parochiam, vel territorium; quia, vt dictũ est ibi censentur esse priuatę personę: & sensus genuinus prędicta clausulę videtur esse, quod parochus, vel sacerdos alius de licentia eius, debet esse præsens matrimonio contrahendo, & quòd illud cõtrahatur in sua parochia, vel quod sacerdos licentiatus ab ordinario sit præsens matrimonio contrahendo, & quod illud contrahatur in sua diœcesi, vel territorio.

6 Ad opposita responderi potest: Ad primũ negando, quod sit eadem ratio de confessione & ordine ac matrimonio. Nam id de confessione & ordine verum est, sed non est eadem ratio de volente contrahere matrimonium de licentia parochi: quia in assumptis sufficit consensus facientis facultatem confitendi, vel ordinandi sine præstatione præsentiæ, vel auctoritatis eius in contrahendo autẽ matrimonium non solum requiritur consensus parochi, vel ordinarij, sed etiam præsentia auctorizans per potestatẽ, quam habet in subditum in eo loco, in quo contrahitur matrimonium.

Ad secundum respondetur, quod etiam in assumpto eius sufficit decretum siue licentia iudicis sine præsentia illius auctoratrice, quod in matrimonio non sufficit.

Ad tertium autem concedo posse vti quem iurisdictione voluntaria extra suum territorium, & consequenter posse parochum & ordinarium extra parochiã & diœcesim existẽtes præstare licentiam alij sacerdoti ad auctorizandum matrimonium sua presentia in parochia vel diœcesi licentiati: sed negando, quod executio illius auctorizationis posset fieri extra parochiam vel territoriũ eius, per prædicta, quæ subtiliter sentit gl'ossa. [a]

Ad quartum respondeo, concedendo consequentiam, & sequelã; sed negando, quod ea sit nimis dura: præsertim quia, si illa concederẽtur, consequeretur illud absurdum, quod illatum est in quarto argumento pro nostra parte facto, nempe quod vnus Romanus de licentia parochi sancti Laurentij posset contrahere matrimonium ab hinc mille miliaria præsente sacerdote sibi nominato, & quod patsim parochialiarij parochiarum possent præstare presentiam necessariam matrimonijs contrahendis in alienis parochijs. Salua, &c.

Vide tamen supra consil. 9. & 10 ex quibus videtur posse concludi contrarium.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium clandestinum contrahentes ante Conc. peccabant, sed censuram aut pœnam non incurrebant.

2 Absoluti ab omnibus virtute cruciatæ, etiam ab oblitis reseruatis, & censuris eisdem annexis absoluti censentur, cum de omnibus & ipsis contritionem habuerint.

3 Sponsalia per copulam ante Conc. fiebant matrimonium.

4 Matrimonium qui clandestine ante Concil. contraxerunt, possunt nunc secrete coram parocho & duobus testibus denuo contrahere.

CONSILIVM XV.

DVo ante Concilium Tridentinum dixerũt ad se mutuo verba apta quidem ad contrahendum sponsalia de futuro, sed nesciunt an fuissent sufficientia ad constituendum matrimonium de præsenti, & coniuxerunt sic in hunc diem, & habuerunt & habẽt liberos. Quæritur, quid facere debeãt.

1 Respondeo primo, quòd videntur peccasse contrahendo matrimonium clandestinè contra cap. *cum inhibitio*. [b] & quod peccatum hoc per solam contritionem & confessionem potuit deleri, & videtur iam esse deletum per confessiones tot annorum præteritas.

2 Secundo, quod non videntur indigere absolutione vlla censurarum: quia iure communi nulla censura incurritur ob matrimoniũ clandestinũ: & si qua excõmunicatio inuenitur in diœcesi sua contra sic clandestinè contrahentes, illa potuit tolli ab Episcopo, & per bullam cruciatæ, quam consulentes videntur accepisse, & post eam acceptam confessi fuisse, & absoluti à confessarijs: & quamuis fortè ipsi non fuissent confessi illud peccatum, quia tamen habuerunt contritionem omnium peccatorum suorum in ge nere, & confessarij absoluunt communiter ab omnibus censuris, quatenus possunt, iuxta ea quæ nos consuluimus in Man. confess. [c] manserunt absoluti ab eo tempore, quo post acceptam bullam confessi fuerunt, per quamdam singularem conclusionem, quam nos ponimus in prędicto Manuali, [d] etiam si non soluerint prænã per constitutionem synodalem impositam: quia solutio eiusmodi non est necessaria in foro conscientiæ, iuxta gloss. sing. [e]

3 Tertio respõdeo, quod nõ indigent vlla ratificatione matrimonij: quia licet verba prędicta nõ fuerint sufficiẽtia ad effi ciendum matrimonium de presenti, fuerunt tamen sufficientia saltem ad contrahenda sponsalia de futuro; & quia sequuta fuit copula, transierunt per illam in matrimonium, iuxta c. *ii qui*. [f] cui erat locus ante Concilium Tridẽtinum, ante quod hæc fuisse facta presupponitur in casus propositione.

4 Quarto possent ad maiorem securitatem, licet non sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

necessarium,nouè,si & quatenus opus est contrahere matrimonium coram suo parocho,adhibitis duobus testibus secretò: quia in hoc casu non sunt necessariæ denunciationes, & alia,quę requirit Concilium Tridentinum argumento eorũ, quę nos diximus in Manu.consil.[a]

a *Cap.22.nu. 70.*

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS IN DESPONSATIONE, VEL ALIIS contractibus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium post Conc.Trid.per verba de præsenti sub licita conditione coram parocho & testibus cõtractum, si antequã mutetur voluntas,purificatur conditio.perinde est, ac si tunc purè contractum fuisset, adeo vt non possit postmodum cum altera contrahi nu.6.nec est opus vt amplius cõtrahatur, secundum magis communem,nu.7.vnde nec erit necesse,vt denuo coram parocho fiat.num.5.conditione autem pendente, minorem habet vim,quàm sponsalia de futuro purè contracta:cùm ex hoc,sicut nec ex sponsalibus de futuro sub conditione contractis,nequaquam oriatur publicæ honestatis impedimentum.num.4.& 10.& si interim consensus reuocaretur,prædictum matrimonium euaneseret.nu. 4. idem, si iuxta cum altera contraheret, & secundum teneret.numero 4.*

2 *Cõsensus de præsenti ad esse tiam matrimonij necessarius debet esse liber,liber inquam à metu & coactione, pendens autem ab alterius voluntate,modo sit spontaneus,similis est illi, qui à quacumque alia pendet conditione.num.8.*

3 *Matrimonium confert gratiam ex opere operato, vt cætera sacramenta.*

4 *Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum oritur quidẽ statim ex sponsalibus de futuro purè contractis,sed non,si sint contracta etiam per verba de præsenti sub conditione , nascitur autem ea purificata.num.10.*

6 *Conditionalis dispositio purificata conditione,perinde ab eo tẽpore censetur perfecta,ac si à principio purè fuisset contracta.*

9 *Matrimonium inter absentes per procuratorem, etiam post Concilium contrahi posse videtur, secus per nuncium seu per epistolam.*

CONSILIVM I.

AN qui contraxerunt matrimonium coram parocho & testibus per verba de presenti sub conditione licita, teneantur post purificatam ipsam conditionem denuo coram parocho iuxta præceptum Concilij contrahere?

1 Pro parte affirmante facit primo cap.*super eo.*[b] quatenus haber,eum qui contraxit matrimonium per verba de presenti cum conditione,si patri eius placuerit , superueniente eius beneplacito,cogendum esse ad contrahendum matrimoniũ: per quod videtur presupponere nõ fuisse prius contractum.

2 Secundo,quod ad substantiam & essentiam matrimonij nõ sufficit consensus de presenti,nisi fuerit liber: quia requiritur ad id liber consensus,iuxta glossam singularem , [c] quæ suam conclusionem probat per ca.*cum locum.* [d] & alia:& consensus pendens ab alterius voluntate non est liber , vt habet dictum cap.*super eo.*nec eadem ratione pendens ab alicuius alius conditionis implemento.

3 Tertio,quod matrimonium est sacramentũ,quod ex opere operato confert gratiam,secundum communem & veram opinionem,quam pro infallibili articulo fidei tenendã esse ait Cõcilium Tridẽtinũ, [e] & in cã.1.declarauit:& videtur absurdum dicere,quod cõditione impleta,ignorante fortè vel dormiente vtraque parte,vel altera,cõferatur eis gratia ex opere operato,cũ coniugandi debeant se parare ad gratiam illã suscipiendam,in quod præfatum Cõcilium expresim hortatur. [f]

4 Quarto,quod matrimonium per verba de præsenti sub conditione contractum,effectu est sponsalia de futuro : cum secũdum omnes valeat matrimonium cuiu libet partis, si pẽdente conditione contrahat cum alio, vel alia : & quod pendente conditione non producit impedimentum iustitiæ publicæ honestatis plusquam sponsalia conditionalia,iuxta c. 1. g & quod si alter eorum ante adimpletam conditionem mutaret voluntatem,non esset matrimonium coram Deo,etiam si parte alia ignorante illa mutatio fieret. [h]

Quinto , quod hanc partem videntur tenere Theologi, quos refert Couarruuias.[i]

b *De condit. appos.*

c *In cap.notificasti.33. qu. 5.*

d *De sponsal.*

e *In sess. 24. de reformat. matrimon. c 1.*

f *In dict. ca. 1.*

g *§ fi.de Def pons.lib.6.*

h *Arg.cap.fi. de procurat. lib.6.*

i *In epito. 4. 2.par.cap.3.*

A 5 Pro parte autem contraria negante facit primo præfatũ cap.*super eo.*quatenus in casu illius interrogatus fuit Papa, an ille , qui sub conditione contraxit matrimonium per verba de præsenti , adueniente illa posset compelli ad consummandum illud;& Papa respondit posse compelli ad contrahendum.quod verbum videtur intelligendum de contractus perfectione , siue consummatione , vt responsio congruat interrogationi,sicut congruere debet. [a]

a *Ar.ca. qualiter & quando.tit 2. sub.fi. de accusa. & l.final.Co. de fideicomm.libert.*

Secundo facit,quod verba,omnia illius cap.quæ pro parte contraria ponderari possunt,solùm probant,quod consensus conditionaliter præstitus non perficit matrimonium,durante conditione ; quod nemo negat:& à contrario sensu significant , quod consensus continuatus vsque ad impletam conditionem perficit illud. Nam verba illa significant in directo sensu , consensum non esse liberum , pendente conditione:à contrario vero,quod ea impleta sit liber,cum desinat pendere , & verba illa , *Nisi patris voluntas interueniat, & c.* significant in directo sensu,non fieri matrimonium antequam conditio impleatur; à contrario verò sensu , quod sic illa impleta. & verba Alexandri citata ibi in directo sensu significant valere matrimonium contractum cum altera, pendente conditione,ab eo,qui contraxit matrimonium de præsenti sub illa:& à contrario sensu significant , quod non valeret,si contraheret post impletam illam.

B

C 6 Tertio,quod regula iuris receptissima est, quod dispositio conditionalis adueniente conditione purificatur , & perinde ab eo tempore censetur perfecta, ac si à principio purè fuisset contracta, [b] & nullo canone inuenitur exceptum ab illa regula matrimonium:ergo iudicandum est secundum illam,iuxta glossam solemnem. [c]

b *§.omnia.ad iuncto §.ex conditionali.Inst. de verb. obli.*

c *l. finis quod initio ff. de reg. iur. & in rub. eodem tit. lib. 6.*

Quarto,quod durum videretur dictis contrahentibus , si postquam contraxerunt semel iuxta formam Concilij Tridentini præmissis denunciationibus in facie ecclesiæ, vel coram parocho,& testibus,matrimonium per verba de presenti, iterum deberent cum eadem solemnitate contrahere post adimpletam conditionem : & quod etiam esset grande scandalum populo,si illi post impletam conditionem nulla mutatione consensus antea facta , dimissis primis sponsis , validè (quod esset admittendum,si prima opinio esset vera) contraherent cum alijs.

D

Quinto,quod æquum videtur, vt quemadmodum contrahens matrimonium per procuratorem cogendus est in eo perseuerare,nisi probet se mutasse voluntatem , & reuocasse mandatum;ita etiam contrahentes conditionaliter per verba de præsenti,cogerentur perseuerare in contractu, nisi volens discedere ab eo probaret se mutasse voluntatem , per d. capit.fin. [d]

d *De procur. lib.6.*

7 Sexto , quod communis opinio Canonistarum est pro hac parte,vt ipsemet Couarruuias testatur,inclinando in opinionem Theologorum:& à communi opinione non est discedendum sine textu , vel efficaci ratione , iuxta conclusionem Ioannis Andreæ, [e] communiter receptam per cap. *de libellis.* [f] & nullus textus nec vlla ratio adduci potest , cui facile non respondeatur.

E

Septimo,quod hæc opinio fauet sacramenti auctoritati,fidei datæ conseruationi, obuiat leuitati , aufert materiam delinquendi,& dissidia inimicitiasque contrahendi.

Ad primum oppositorum responderi potest , quòd adeo non obstat,quod potest in arguentem retorqueri,vt in primo & secundo argumento pro hac parte factis retorquetur.

8 Ad secundum respondetur primò , quod iura probantia consensum matrimonij debere esse liberum intelligẽda sunt de libertate à metu & coactione, ita quod sit spontaneus, & non meticulosus, vt dixit prædicta glossa singularis, g & in casu proposito agitur de consensu conditionali spontaneo:& ita nihil obstat proposito. Secundo , quod etiam intelligendo verbum,*liberum*,ita vt significetur non pendens,vel non suspensus conditione, nihil obstat:quia concedimus cum communi consensum conditionalem non esse quidem liberum in hac significatione , pendente conditione:& consequenter concedimus non fieri per illum matrimonium,durante conditione,& suspensione : sed negamus quod non sit liber, adimpleta conditione : nec pars contraria potest dicere contrarium: & ita quamuis consensus conditionalis non sufficiat ad constituendum matrimonium , durante conditione; sufficiet tamen, simul ac impleta fuerit cõditio:quia incipit esse liber.

F

c *Co. de inoffic. testam.*

e *In cap. 1. de const. f 20. distinct.*

f *Præfati tit. notificasti.*

g *Præfati tit.*

9 Ad tertium eadem facilitate responderi potest, qua respondebatur ante Concilium Tridentinum ad simile argumentum , quod fiebat ad probandum, quod matrimonium non poterat contrahi per literas,vel literas , vel per nuncium inter absentes:eadem item facilitate,qua defendi possent matrimonia,quæ quotidie cõtrahuntur per procuratores in absentia;cum contingere possit,quod altera pars contrahentiũ dormiat,vel nihil cogitet,quando altera pars accipiẽs literas, vel nuncium,vel audiens verba procuratoris coram parocho & testibus præstat consensum.

10 Ad quartum respondetur , concedendo , quod matrimonium conditionale per verba de præsenti contractum nõ habet maiorem vim durante conditione , quam sponsalia de futuro:immo nec tantam,quantam illa , si sint pura , sed negando,quod non incipiat habere maiorem vim, quàm sponsalia de futuro,simulac conditio impletur ; quia per illud implementum consensus,qui à principio fuit suspensus , & vsq; ad implementum perdurauit pendens , & non liber,fit in illo instanti liber,& sufficiens ad constituendum matrimonium: sicut etiam sponsalia de futuro nullam vim habent pendente conditione;sed in illo momento,quo illa impleta fuerit, fiunt efficacia,& producunt impedimentum publicę honestatis,& alios effectus,quos producunt sponsalia de futuro pura.quod cum omnes tam Theologi,quàm Canonistæ concedant,non satis intelligo cur non aduertant, quod qui hoc concedit de sponsalibus conditionalibus,consequenter tenetur concedere idem de matrimonijs conditionalibus.

Ad quintum respondetur,quod si prædictus D.Couarruuias audiuisset me verbo supradicta proponentem , & inducentem,vt me audiuit totum fere quartum librum Salmanticæ prælegentem,non inclinasset in opinionem Theologorũ, quia id non satis perpenderunt ,&c.

SVMMARIVM.

1 *Filia post vigesimumquintum annum stuprum committens exheredari nequit,nec dote priuari.*

2 *Matrimonio collocare qui puellam tenetur,siue sit pater de iure,siue hera vel herus ex promissione , constituitur in mora per lapsum vigesimiquinti anni,vel saltem per lapsum temporis sufficientis arbitrio boni viri.num.3.*

3 *Indeterminato tempore promittens facere,intelligitur obligatus intra tempus arbitrio boni viri declarandum exequi. & num.4.*

4 *Nuptiæ primæ nec directè nec indirectè prohiberi possunt virgini fœminæ,aut masculo.*

5 *Pacta ad augmentum , diminutionem operari non debent.*

5 *Dote promissa ancillæ,si honestè vixerit,non tollitur quin deficiente conditione ei debeatur iustum salarium iuxta tempus seruitij.*

6 *Promissio geminata plurimùm operatur.*

6 *Conditione,sub qua facta est promissio,deficiente,seu defecta, si promittens perseueret aliquid attendando circa negotium ipsum,censetur denuo se obligare.*

CONSILIVM II.

AN MVLIER, quæ promisit ancillę centum pro dote,si ei honestè seruiret,teneatur dare illa,si post nouẽ annos seruitij,& vigintiquinque ętatis ipsius ancillę permiserit se illicitè deflorari?

1 Pro vtraq; parte quęstionis multa possent adduci,quibus vtraque coloraretur:sed nobis vero propior videtur pars affirmatiua,scilicet quod præfata D.consulens videtur obligata ad soluendum ei centum promissa , vel saltem salarium honestum,& consuetum solui ancillis eius qualitatis,cuius erat,& est præfata.Primo quidem,quòd filia non potest exheredari, nec dote sua priuari à parentibus , propterea quod peccet in corpus suum,& stuprum admiserit post ǀvigintiquinque annos,eo quòd fuerint in mora tradendi eam marito,per Auth. *se si post.* [a] & constat magis peccare filiam committendo stuprum manentem in custodia & domo parentum,quàm peccet ancilla manens in custodia & domo heręsuæ:ergo minus poterit illa pro minori peccato dote sibi promissa priuari.

2 Secundo,quod sicut parentibus definitur à iure tempus vigintiquinque annorum ad incurrendum moram collocãdi filiam in matrimonium , eadem vel maiori ratione videtur constitutum idem tempus ei, qui sua promissione tenetur ad locãdam aliquam in matrimonium:ergo prędicta hera tenebatur eam locare , antequam attingeret viginti sex annos , & ita ob moram perdidit facultatem negandi dotem promissam.

a *l.1.ff de iur. delib. cap. de restitu. de offi. deleg.*

3 Tertio,quod ea,quę debent fieri in tempore indeterminato,facienda sunt intra tempus,quod leges vel bonus vir determinauerunt, [a] ergo præfata hera promittendo centum pro dote sine vlla prefixione temporis tacita , vel expressa, videtur promisisse dare illa centum pro dote intra tempus , quod iudex vel bonus vir arbitraretur.At bonus vir iure arbitrari posse videtur tempus nouem annorum esse sufficiens tempus,immo sufficiente maius ad tradendam illam dotem, & constituendam in mora præfatam heram: & cõsequenter præfatam ancillam non peccasse post illam moram quę debet nocere potius heręquàm ancillę,iuxta reg. *mora sua cuilibet est nociua.* [b] sicut & parentibus nocet mora dotãdi filiam quo ad hoc,vt dictum est in primo arg.

b *De reg iur. lib.6.& l.vinum.ff.de re. cred.*

4 Quarto,quod virgini,siue sit vir,siue mulier , non possunt directè,siue indirectè,prohiberi nuptię primę , vt habetur toto tit. [c] Ergo per conuentionem præfatam de dando cẽtum,si seruierit honestè,non debet intelligi,quod debeat seruire honestè tota vita sua,sed vsque ad certum tempus,quod prudenti viro videbitur iustum: & seruitium nouem annorũ videtur iustum Romę, vbi communiter accipiuntur ancillę ab heris cum promissione dandi eis id,quod conuenit ad collocãdas post seruitium trium vel quinque annorum.

c *De indict. viduit.*

5 Quinto,quod præfata hera tenebitur ei soluere salarium honestum cuiusliset anni,in quo seruiuit,etiam si non teneatur ad omnia centum soluenda:quoniam promissio illa dandi centum pro dote fuit facta ad augendum salarium: & quę fiunt ad augmentum non debent operari diminutionem, [d] & si præfata hera absoluetur à solutione centum, & non condemnaretur ad soluenda salaria honesta, promissio illa operaretur diminutionem eius,quod iure naturali & diuino debetur, iuxta illud Euangel. [e] *Dignus est operarius mercede sua.* cum adductis à Gratiano ex Dionysio. [f] Et consequenter necessario tenetur præfata hera soluere centum promissa, aut omnia salaria prefatorum nouem annorum , inter quę non videtur multum distare,si rixa & impensę litis coniungantur cum debitis salariis.

d *l.rem. legatam. ff. de adim. leg. & c. si. de verb. signif.*

e *Luc.10.*

f *Cap. Eccle siam.15. qu. 1.*

6 Sexto,quod ipsa hera repromisit illa centum in sponsalitijs;& posteaquam sciuit eam fuisse defloratam, procurauit vt spõsalia verterentur in matrimoniũ,ne sibi & ancillæ resultaret incõmodũ:quę geminatio multũ prodesse poterit ãcillę ad vincendum,& nocere dominę ad hoc,vt vincatur in iudicio,iuxta adnotata post alios per Felinum , g de geminatione actus:præterquã quod ancilla, vel maritus eius , si fortè probaret,quod domina sciuit,vel olfecit stuprum,antequam fieret repromissio, condemnaretur in iudicio virtute secundę repromissionis,& cogeretur soluere promissam dotẽ, & perdere multas curas,labores,& impẽsas in lite faciendas , & aliquam honoris sui iacturam.

a *In capit. si quãdo. de rescrip.*

Per quę omnia consulendum videtur prefatę D. heręs , vt faciat super hoc aliquam bonam concordiam,qua fiat contẽta illa ancilla;vel,si id fieri nequit,det ei eleemosynam , quã ad nubendum promisit.

SVMMARIVM.

1 *Clausula illa bona fide posita in fine instrumenti census(quod si quid in eo contineatur contrarium bullæ Pij V.habeatur pro non apposito)excusat partes,item & notarium coram Deo: at in foro exteriori tunc demum si per illam pacta bullæ cõtraria verè tolluntur.& num.2.*

CONSILIVM III.

QVÆRITVR , an instrumentum constitutionis census,in quo multa pacta & clausulę ponuntur cõtra bullam Pij V. iustificetur per clausulam generalem, quę in fine eiusdem instrumenti apponitur,scilicet, *Non intendentes partes contraire Bullæ Pij V.& si quid contra illius dispositionem appositum est volunt pro non apposito haberi,& ad illius formam reduci*; an etiam excusetur notarius, & partes quo ad vtrumque forum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Respondeo, quod (vt rectè proponens illam insinuat) nõ potest excusari notarius à peccato, ponẽdo clausulas cõtrarias fine positæ bullæ Pij V. propter præfatã clausulã generalẽ, quã in fine ponit, nisi iusta ignorãtia eũ excusaret: quæ ignorãtia iusta posset euenire duplici de causa. Altera, quòd inter doctos dubitatur, an prædicta clausula sit contraria alicui parti bullæ præfatæ: ignorantia enim illa, quę nascitur ex socordia, vel negligentia interrogandi doctos, non videtur probabilis. Altera est ex eo, quod dubitant, an in terra, in qua conficiunt instrumentum, obliget præfata bulla quo ad illud, cõtra quod clausula illa adiicitur: vt enim nos, [a] profundè diximus, non omnes particulæ præfatæ bullæ videntur in omnibus terris extra statum Apostolicum necessario seruandæ.

a *In cõment. de vsur. super præfata bulla num. 105.*

2 Secundo respõdetur, quod si ambę partes bona fide absque fraude sua & notarij conuenirent, vt clausula præfata generalis apponeretur, esset tantę virtutis, vt deleret clausulas contrarias, & excusaret notarium ab infamia, & suspicione mala fouendi vsuras, vel aliam iniquitatem. Item putarem eũ excusatum in foro conscientiæ, quamuis fortè in foro exteriori reprehendi posset ob ignorantiam supinam, socordiam, vel fraudem, quam præfatæ bullæ sanctissimę facere voluisse crederentur. Partes autem in hoc bona fide conuenientes à peccato excusarentur, & permitteretur eis in vtroque foro, vt curarent effici aliud instrumẽtum, si opus esset, absque vllius partis damno.

QVI CLERICI, VEL VOVENTES MATRIMONIVM CONTRAHERE POSSVNT.

SVMMARIVM.

1 Votum religionis non tollitur per sponsalia, etiam cum copula postea subsequuta.
1 Matrimonium per verba de præsenti non tollit votum religionis præcedens, si statim vult illud adimplere.
1 Religionis, & castitatis voto astrictus, si postea habeat copulam carnalem cum puella, cum promissione illam in vxorem ducendi, tenetur votum implere. & num. 2.
2 Votum religionis non tollit, sed differt restituendi obligatio, siue ante, siue post votum nata sit.

CONSILIVM I.

QVÆSITVM est, an qui post votum emissum de intranda religione, & seruanda castitate, promisit puellæ ducere eam in vxorem, vt consentiret in copulam carnalem, quod illico fecit, & manet ob id infamata, teneatur potius votum implere quàm eam ducere, vel contra potius eam ducere quàm votum implere.

b *De reg. iur. lib. 6.*

1 Respondeo, quòd pro implemento voti facit, quod prius fuit obligatus Deo, quam puellæ; & consequenter prius debet ei solui, per cap. *qui prior.* cum suis similibus. [b]

c *De sponsal.*

Secundo, quod sponsalia de futuro nulla ratione tollunt votum de intranda religione, argumento c. *commissum.* [c] quatenus probat, quod etiam matrimonium per verba de præsẽti contractum non tollit votum, si vouens vult illud statim adimplere.

d *Qui cle. vel vou.*

Tertio, quod est casus formalis in cap. *rursus.* [d] quatenus habet eum, qui vouit castitatem, peccare promittendo alicui contrahere matrimonium, & magis si iurauit promissionem; & quod non obstante iuramento tenetur adimplere votum castitatis, quamuis matrimonium per verba de præsenti contractum præferatur voto castitatis, vt ibidem habet.

e *Et cap. 2. de adult.*

2 Quarto, quod non obstat, quod puella fuerit infamata, & quod ipse obligatur ad restituendum ei damnum, quod intulit, per ea quæ habentur in cap. 1. [e] Tum quia illa obligatio tolli potest per restitutionem damni illati, dando ei tantùm, quanto eget, vt æquè bene collocetur, non obstante hac infamia, ac collocata fuisset, si nõ fuisset infamata. Non obstat etiam dicere, quod transiturus ad religionem debet prius soluere sua debita, arg. cap. 1. & aliorum, quibus id contra Paludanum & Siluestrum probamus in com. 1. de reg. 8 quia obligatio voti præcedit obligationem restituendi.

f *De obligatio ad ratio.* g *Super cap. cui portio. 12. qu. 1. num. 8.*

Sed quia contra hoc facit, quod ex eo sequeretur, eum, qui fecit votum de intranda religione, non teneri prius ad soluendum debita contracta post votum, quod videtur reprobari per allegata: [a] ideo melius respõderi potest, quod illa obligatio restituendi poterit differre ingressũ religionis, donec fiat, sed non tollit votum, neque obligat ad remanendum.

a *In dicto nu. 8.*

SVMMARIVM.

1 Peccati venia non datur nisi correcto, & male percepta restituenti. num. 2.
2 Fingens beneficiarius se habere illum ordinem, sine quo fructus seu distributiones non lucraretur, restituere tenetur ijs, quibus accreuissent.
3 Intentio nedum ordinantis, sed etiam ordinem suscipientis saltem virtualis conferendi & suscipiendi sacramentum ordinis est necessaria; alioqui non imprimitur character, potestque in conscientia sine dispensatione coram Deo vxorem ducere. num. 5. & cum eadem manere, num. 9. licet secus quo ad Ecclesiam, quæ adhæret apparentibus, & non occultis. num. 4.
6 Dispensatione fori exterioris non eget, qui cùm coram Deo verè impeditus non esset, creditur, etsi falsò, dispensatus.
7 Probat dispensationem obtentam semiplenè fama, adiuncta probatione direptionis bonorum, ac tolerantia ordinarij; quę probatio perfici posset per iuramentum suppletiuum.
8 Interrogatus super aliquo impedimento fori exterioris, quod verè coram Deo non patitur, vt se purget, potest allegare se dispensatum, dispensationemque amissam, peteréque sibi deferri iuramẽtum, & iurare exterius simpliciter, addita tamen intrinsecus cautela, qua euitetur mendacium.
9 Legitima proles est, nata ex muliere, quæ bona fide nupsit subdiacono, quem talem probabiliter ignorabat, vel quem probabiliter credebat sufficienter dispensatum.

CONSILIVM II.

N. PROVISVS de prębenda in quadam collegiata, iubente patre, vt posset lucrifacere fructus, ad subleuãdam domum necessariis, ficto animo accepit sacrum subdiaconatus ordinem: post octo annos, dimisso beneficio, fingens secum dispensatum, duxit vxorem, & prolem suscepit plurimam, & militię sæculari se dedit. Quæritur, quo medio præfatus N. possit exire à peccatis, quibus (vt multis videtur) est vinctus, ita vt coram Deo & hominibus iudicetur absolutus, & regno Dei dignus, quam minima honoris iactura facta.

1 Ad quæstionem propositam respondeo, petita prius ope diuina, primo quidem quod D. consulens ad recuperandam & conseruandam postea gratiam Dei, quam perdidit, debet primum indolere plurimũ de peccato illo grandi fictionis adeo magno tempore continuato cum mala fide; quia peccati venia non datur nisi correcto & pœnitenti. [b]

b *Cal. egitur 24. q. 2. & c. venie. de reg. iur. lib. 6.*

2 Secundo, quod debet restituere fructus omnes, quos percepit inseruiendo canonicatui & prębendę sine vero subdiaconatus ordine, quę nec suscepit, nec voluit suscipere, sed tantum finxit decipiendo proximos, ad quos pertinuissent illi, & quibus fuissent quæsiti, si non malè percepissẽt eos ipse; quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. [c]

c *Cassetus ad liena. 1. a. 9. & cap. peccatum. de vsur. iuris lib. 6.*

3 Tertio, quod debet credere se non esse subdiaconum, nec vmquam fuisse coram Deo, & in foro conscientię; quia noluit assumere illum, nec habuit vllam intentionem assumendi; & ordinatus ab Episcopo, vel baptizatus ab alio sine animo & intentione actuali, vel virtuali recipiendi ordinem, vel aliud sacramentum, non recipit illud coram Deo, & quo ad forum interius, sed est falsarius, fictor, peccato mortali se maculans, vt est in cap. *maiores.* [d] & tradit S. Thomas ab omnibus receptus, [e] sicut & intentio ministri ordinatis requiritur secundum eumdem, [f] vt ibi pulchrè tradit Caietanus.

d *§. item quæritur. de hæreticis. e 3. par. q. 60. art. 7. f In eadem 3. par. q. 60. ar. 8.*

4 Quamuis etiam credere debeat, quod quo ad forum exterius sit censendus ordinatus, & cogi possit ad vrendum ordine, & puniri, nisi eo vtatur, quando Ecclesia id facere iubet, nihil curando de defectu intentionis recipiendi ordinem, & de mala fictione ordinati: quia de non apparentibus idem iudicium est, quod de non existentibus, in foro exteriori. [g]

g *Le. duo filii Titij ff. de testamen. tutel. & cap. si sacerdos. ad finita glo. verb. remanere. de offic. ordi.*

5 Quarto, quod ex præmissis infertur non fuisse vmquam, neque esse necessariam dispensationem Papæ D. consulenti ad contrahendum matrimonium, non obstante subdiaconatu quo ad forum Dei & interius; quia quo ad illud non est subdiaconus,

a *Cap. ad dissoluẽdum. de despon. impuberum.* b *l. decem. ff. de verb. obli.*

diaconus: & quod non est non potest tolli, & dissolui, [a] quia priuatio præsupponit habitum. [b]

6 Quinto, quod etiam probabiliter dici potest non esse in proposito casu necessariam dispensationem quo ad forum exterius. Tum quia probabiliter credi potest neminem vmquam facturum esse illis controuersiam super hoc: eo quod in facto præsupponitur vxorem D. consulentis, & cognatos vtriusque, & etiam alios extraneos credere dispensationem interuenisse; & quod ipsi sunt licitè coniuncti, non obstante illa; & quod in neutro foro est hactenus accusatum prædictum matrimonium tamdiu continuatum, quod iam sunt multi liberi suscepti; & ita minus videtur accusatum iri in futurum.

Sexto, quod si accusaretur, responderi posset à D. consulente, & ab vxore, & à filijs, primò quidem negando ordinem talem verè suscepisse, sed solùm finxisse suscipere, vt satisfaceret precibus, & minis matris, & vt non negarentur ei alimenta, & vt lucrifaceret illa ex seruitio facto Ecclesiæ ad sustentandam decenter suam nobilitatem: & ad colorandam eiusmodi responsionem, allegare, quod numquam vsus fuit ille tali ordine nisi semel, & tunc non quia erat ordinatus verè, & ad seruiendum Deo, sed ad lucrandos fructus præbendæ ad se alendum: & quòd numquam vllibi est visa nec inuenta dispẽsatio super impedimento talis subdiaconatus, nec inuenietur in vllo regesto Curiæ Romanæ, quia non egebat ea coram Deo: & quod non est verisimile, quod homo nobilis & Catholicissimus fuisset ausus contrahere matrimonium in statu subdiaconatus, & alia similia, quæ D. consulens posset congerere, præsertim si haberet aliquos testes, quibus fecretò & amicè dixisset, antequam ordinem susciperet, ipsum illum suscepturum, vel suscepisse fictè, & non verè ad satisfaciendum matri & suę sustentationi: neque vllum Christianum esse adeo malum iudicãdum, quod ecclesiam tam insignem relinqueret, & arma caperet ad exercendum ea perpetuo inseruiendo fidei Catholicæ Romanæ absque vlla dispensatione super impedimento subdiaconatus, si vero animo suscipiendi ordinem ordinatus fuisset.

7 Sed quia probatio ordinationis publicæ poterit multis modis probari, securius videtur, vt respondeat alio modo, scilicet, quod habuit dispensationem: & ad probandum illam allegare famam præfatam sparsam de dispensatione habita, & quod est prædita cum multis alijs bonis, quæ perdiderũt tam maritus, quàm vxor in tumultibus tot & tam grandibus, quod vix suas vitas seruarunt: & quod præfata fama cum probatione amissionis bonorum, quæ in facto allegatur, seruiret eis pro semiplena probatione: & in supplementum probationis plenę posset addere præsumendum esse Episcopum, vicarium eius, vel parochum, coram quo contractum fuit matrimonium, vidisse dispensationem, de qua erat fama, & offerre iuramentum faciendum licitè eo modo, quo infra dicetur iustè offerri, & fieri posse.

b *22. quæst. 5.*

8 Septimo, quod præfatus D. consulens potest iustè offerre iuramentum super prædicta dispensatione habita & perdita, ad finem propositum gerendo in mente & quo ad Deũ & interius forum aliud quam sonent verba eius foris quo ad homines & forum exterius, per illa quæ nos latè adduximus in commu. cap. *humanæ aures.* [c] vbi efficaciter probamus, eum qui non tenetur respondere secundum mentem interrogantis, posse respondere id quod est verum secundum suam mentem, licet sit falsum secundum mentem interrogantis. interrogatus enim quis, an peccauerit, vel confessus fuerit confessario certum peccatum, quod ipse nullo iure naturali diuino vel humano tenetur ei reuelare, potest respondere quod non, intelligendo intra se ita vt sit obligatus ei manifestare illud, licet verè id fecerit vel confessus fuerit; per illum modum, quo in Euangelio interrogatus Dominus ab Apostolis quando futurum esset vniuersale iudicium, respondit se nescire, intelligendo intra sese nescire ad indicandum illud eis, quamuis ab æterno illud sciebat; & per alia quæ cum hoc dicto Domini adducimus in d. cap. *humanæ aures.* & D. consulens nullo iure tenetur ad confitendum se obtinuisse & perdidisse veram dispensationem, quia numquam tali indiguit: & ita potest iustè affirmare, immo & iurare se habuisse dispensationem ad ducendam vxorem post subdiaconatum susceptum, intelligendo intra mentem suam per verbum dispensationem facultatem à diuino & humano iure sibi datam

c *Cassetus ad liena. 1. a. 9. & cap. peccatum. de vsur. iuris lib. 6.*

DE EO QVI DVXIT IN MATRIMONIVM QVAM POLLVIT PER adulterium.

SVMMARIVM.

1 Adulterium solum non impedit, quin adulter possit adulteram viro suo superstitem ducere, nec sola fides data: at si concurrat fides data de contrahendo cum adulterio dirimit.
1 Machinatio in mortem coniugis, si sit ex parte vnius tantùm, non dirimit secus si ex parte vtriusque: nisi forte occidissent in alium finem, quam contrahendi: quia tunc non esset machinatio, nec dirimit matrimonium etiam inter adulteros contractum. num. 2.
2 Vxoricidium machinatum ideo Ecclesia statuit esse impedimentum dirimens, vt sic impediret, ne qui cupiunt ducere quas amant, incitentur ad occidendas coniuges.
2 Adulterium cum machinatione causat impedimentum dirimens.

CONSILIVM I.

MARITVS vxorem adulteram, & adulterum oderat, & per insidias occidere parabat: adulter, & vxor hoc scientes absque intentione contrahendi matrimonium illius mortem machinati sunt, & secreto occiderunt, postmodum matrimonium contraxerunt in facie Ecclesię. Quæritur, an teneat.

1 Respondeo, præfatæ quæstionis decisionem pendere ab illa generaliori, an occidens coniugem alterius ad alium finem, quàm ad contrahendum matrimonium cum relicto, vel relicta, impediatur contrahere matrimonium cum illo, vel illa. Pro cuius decisione dico primo, quod Panormitanus [b] videtur sibi satisfeciſſe quo ad omnes casus: resoluendo primo, quod solum adulterium habitum cum aliqua, viuẽte vxore, non impedit matrimonium cum illa, mortua sua vxore. [c] Secundo, quod nec fides data per verba de præsenti, vel de futuro, non interueniente adulterio, per c. fi. [d] Tertio, quod neque machinatio mortis vnius volẽtium contrahere, sed machinatio vtriusque sic, per cap. 1. [e] per quam resolutionem videri potest dicendum quod in casu proposito non valuit matrimonium: quia vtraque pars consensit, & cooperata est mortem mariti, præsertim quod interuenit etiam adulterium viuente marito: & ita concurrunt adulterium & machinatio mortis ab vtraque parte.

b *Tum in ca. 1. de eo qui duxit in matrim. quã in cap. 1. de conuersio. infide.* c *Cap significauit. de eo qui duxit in matrimoniũ.* d *Ibid. sit.* e *De conuersio. infidel.*

2 Secundo, quod prædicta resolutio Panormitani non videtur tangere punctum huius quæstionis: quia illa agit de casu, in quo vtraque pars procurat, seu machinatur mortem ad contrahendum matrimonium post illam: quæstio verò nostra est de casu, in quo neutra pars procurauit, nec machinata est mortem coniugis ad finem contrahendi matrimonium, sed ad alium. S. Thomas non videtur satis apertè hoc determinare, [f] solùm ait, quod adulterium cum machinatione mortis coniugis impedit matrimonium; sed non aperit, an dicatur machinari mortem, eo solo quod occidit, an

f *In lib. 4. sẽt. dist. 35. in ex. litera. & quo lib. 5. ar. 15.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

requitatur quod machinetur, siue procuret mortem ad contrahendum matrimonium. Nos autem in Manual. confess.[a] re satis perpensa dicimus nõ videri mortis machinationẽ quo ad hunc effectum interuenire, nisi procuretur mors ad effectum contrahendi matrimonium cum relicto, vel relicta. Pro quo facit principaliter cap. 1.[b] quatenus probat non impediri matrimonium inter duos, eo quod alter occiderit coniugem alterius in bello, vel odio, aut alia causa, quàm contrahendi matrimonium cum eius coniuge. Secundo facit glossa cap. *super hoc.*[c] quatenus determinat hoc impedimentum non nasci ex sola occasione, sed ex illa facta ad matrimonium contrahendum cum eius cõiuge. Tertio, quod S. Thomas,[d] ait, quod tunc demum vxoricidium inducit impedimentum dirimens contractum, quãdo quis interficit vxorem, vt contrahat matrimonium cum qua est mœchatus. Quarto, quod Panormitanus etsi non omnino apertè, tacitè tamen,[e] sentit quod requiratur propositum contrahendi cum coniuge relicto, vel relicta. Siluester etiam hoc ipsum videtur tenere.[f] Denique quod ratio & fundamentum inductionis huius impedimenti fuit, ne coniuges suos vel suas coniuges occiderent ad contrahendum matrimonium cum alijs, quos, vel quas amant; quæ ratio funditus cessat, cum alia de causa eos, vel eas occidunt: & causa finali cessante cessat lex,[g] & in casu proposito prædicti oratores non occiderunt maritum alterius ad finem contrahendi inter se matrimonium, sed longè alium. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium, cum fide sub conditione etiam impossibili, vel nulliter data causat impedimentum dirimens.*
2 *Conditio impossibilis, modo non sit contra essentiam matrimonij, vitiatur, & non vitiat.*

CONSILIVM II.

QVIDAM, qui rem habuit cum coniugata, cum illa vir absens fuisset per septem annos, respondit se id facturum, si illa probaret posse fieri, vt dicebat: nec aliud factũ est, nisi quod perseuerabant in adulterio. Postea viro mortuo duxit illam. Dubitatur, an sit matrimonium validum: quia non promisit formaliter, sicut doctores requirunt, quod duceret illam post mortem viri; sed quod duceret, si ostenderetur quod posset eo viuente. Quod autem sit inualidum, videtur, quia est promissio adulteri de ducenda adultera: & quidem doctores & textus simpliciter dicunt talem promissionem esse impedimentum dirimens.

1 Respondeo vero propius videri, ortum fuisse hoc casu impedimentum impediens & dirimens matrimonium, de quo in rub. de eo qui duxit in matrimonium, &c. Tum quia interuenit promissio conditionalis ducendi adulteram, si probaret id fieri posse propter absentiam tam longam mariti: & licet promissio conditionalis non habeat effectum obligandi promittentem ante conditionem impletam, habet tamen effectum ad hoc, vt verè dici possit esse datam fidem, quæ datio cum adulterio sufficit,[h] &c. Tum quia non requiritur valor promissionis ad hoc, vt ex illa, & ex adulterio oriatur impedimentum, cùm palam sit omnem promissionem etiam puram de contrahendo cum adultera post mortem eius mariti nihil valere.

2 Tum quia nihil prodest dicere, quod dicta promissio fuit facta sub conditione impossibili. Tum quia, vt dictum est supra, non requiritur promissio valida. Tum quod in matrimonialibus conditio impossibilis reiicitur, & non vitiat, sed vitiatur,[i] modo non sit contra substantiam matrimonij, qualis hæc non est, vt per ibidem notata probatur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qui viuente prima, publicè, sed nulliter cum secunda impedimenti occulti ignara contraxit, tenetur vel eam dotare, vel iterum cum eadem legitimè contrahere. nu. 2. quod occultè inter se contrahere validè possunt. num. 3. expedit tamen vt adhibeantur parochus, testes, & notarius. num. 4. Quod si hæc secunda vxor, sciens primam adhuc viuere, passa fuisset se à dicto viro cognosci carnaliter, dispensatione opus esset.*
4 *Matrimonium publicè, sed ob occultum defectum nulliter contractum, quando denuo secretè validè contrahitur, expedit quandoque adhibere notarium.*

CONSILIVM III.

ANTONIVS VIVENTE priore vxore, motus rumore mortis eius, quæ degebat longè absens ab eo, contraxit cum B. absolutusque fuit ab illo peccato per iudicem competentem, demum est mortua prior vxor. Quæritur quid oporteat eum pro salute vtriusque hominis facere.

1 Respondetur primo, quod præfatus A. non potest iustè conuiuere matrimonialiter cum prædicta B. nisi denuo contrahant matrimonium: quia prius contractum non valuit quicquam, quia fuit contractum viuente priore vxore, quod lex Christiana non patitur.[a]

Secundo, quod A. non potest contrahere cum B. quæ habita notitia primæ vxoris adhuc viuentis non abstinuit à copula adulterina; nisi habita dispensatione quo ad vtrumque forum super impedimento, quod nascitur ex tit. *de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult.* vt probatur per cap. 1. & totum illum titulum.

2 Tertio, quod præfatus A. potest cogi ad contrahendum denuo cum B. vel ad dotandam eam, eo quod videtur decepisse illam, & abstulisse pudorem eius deceptoriè, & infamasse, per cap. 1. & 2.[b] & ea quæ vtiliter traduntur in nostro Manual. confess.[c] eo quod non manifestauit ei se habuisse vxorem, de cuius morte non habebat certum testimonium.

3 Quarto, quod ex quo prædictum impedimentum est occultum, potest dictum matrimonium denuo contrahi clandestinè absque denunciationibus, quas requirunt antiquæ iura, & noua Cõcilij Tridentini, quia vt declarauit Pius V. potest matrimonium contrahi denuo absque denuntiationibus, quando prius contractum fuit cum illis, quod praxis sacræ Pœnitentiariæ seruat, & latius tradimus in d. cap. 16.[d]

4 Quinto, quod conuenit plurimum in hoc casu, ne causa, propter quam prius matrimonium fuit nullum, sciatur ab alijs, quàm ipsis A. & B. ne detur occasio Inquisitori loci tractandi de illa iterum; qui licet cessaret monstrato absolutionis instrumento; tamen fieret aliqua molestia, & spargeretur mala fama de A. etiam quod est reconciliatus; & fieri potest matrimonium coram parocho & testibus, nescientibus illis quidquam de culpa in specie, sed tantùm in genere, vt tangitur in sequenti dicto.

Sexto, quod licet omnia supradicta non requirantur in omnibus casibus, in quibus matrimonium prius publicè contractum denuo est contrahendum; secundum tamen, & quartum, & hoc quod sequitur frequentissimè seruari possunt, & debent; videlicet vt contrahant etiam præsente parocho, testibus, & notario, qui cum illis testibus fidem faciat de matrimonio denuo contracto; attestando quod fuit rogatus à prædictis A. & B. vt faceret publicam fidem de hoc matrimonio contracto coram præfato parocho & testibus, eo quod prius matrimonium, quod publicè antea contraxerunt, non erat validum ob quoddam impedimentum, quod ipsi sciunt, & conuenit eis ne publicetur. quoniam si huiusmodi instrumentum non fieret, contingere posset quod mortuo parocho & testibus reuelaretur impedimentum prædictum, scilicet, quod prius matrimonium fuit contractum viuente priore vxore; & si non posset probari postea denuo contractum fuisse sublato impedimento, ipsi castigarentur, & filij eorum iudicari possent illegitimi, & multa alia scandala orirentur.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qui viuente prima cum alia impedimenti ignara publicè contraxit, mortua prima, si impedimentum sit occultum, potest cum secunda, nouo præstito consensu, clam validè contrahere; sed & debet, vt posit in eo perseuerare. numero 2.*

CONSILIVM IIII.

CONTRAXIT M. clam ante Concilium Tridentinum cum N. & postea ea viuente cum O. ignara prædicti matrimonij, in facie Ecclesiæ, deinde obiit N. postquam habuit liberos ex præfata O. Quæritur remedium, quo possit præfatus M. contrahere cum præfata O. denuo, & viuere cum illa absque scandalo, & peccato, non obstante quod N. fuit à principio vera vxor præfati M.

1 Ad hanc quæstionem respondemus primò, necessarium esse remedium, quo præfatus M. & O. conuiuere possint absque peccato: quoniam matrimoniũ eorum non fuit validum;

quia matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinum contracta, licet peccarint contrahentes, erant valida: & ita cum M. fuit coniugatus cum O. iam erat verus maritus N. & non poterat contrahere cum præfata O. quia lex humana non patitur vllum virum habere simul plures vxores, nec vnam fœminam plures viros, iuxta cap. *gaudemus.*[a] quod se fundat in Euangelio[b] Marci.

2 Secundo, quod nullum remedium potest adhiberi, vt ipsi conuiuant absque peccato mortali, præterquam contrahendo denuo matrimonium, cùm possint contrahere iam illud mortua præfata N. vxore legitima.

Tertio, quod possunt contrahere, si volunt, contrahendo nouè, legitimè nouo consensu præstito, & non aliàs: quia matrimonium, quod ab initio est nullum ob aliquod impedimentum, non potest validari, nisi denuo contrahendo, vt tradimus in nostro Manual. confess.[c] & supra repetimus in alijs consilijs.

Quarto, quod possunt contrahere absque scandalo contrahendo denuo clam: quia omne matrimonium contractum inualidè in facie Ecclesiæ potest etiam post Concilium Tridentinum denuo contrahi clam & secretè, vt diximus in dicto Manua. confess.[d] Quo iure de consensu Papę vtitur sacra eius Pœnitentiaria. Modus autem notificandi impedimentum vxori ignoranti, ne renuat denuo consentire, tangitur in præd. Manual.[e]

SVMMARIVM.

1 *Papa solus dispensat super impedimento procedente ex eo, quod quis duxit alteri adhuc viuenti nuptam.*

CONSILIVM V.

1 AD Quæstionem respondetur, quod non potest Episcopus permittere matrimonium contractum inter eos, de quibus quæritur; quia illud à principio non valuit, eo quod viuebat maritus mulieris, & mortuo illo oportet nouè contrahere; quod non possunt facere sine dispensatione propter impedimentum, quod est inter eos natum ex titulo *de eo qui duxit in mat. quam poll. per adult.* super quo solus Papa dispensat; quia est impedimentum impediens, & dirimens, secundum omnes.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

SVMMARIVM.

1 *Cognationem spiritualem non contrahit non baptizatus baptizans; secus si baptizatus, licet non confirmatus teneat ad confirmationem.*

CONSILIVM I.

AN non baptizatus baptizando contrahat cognationem spiritualem? & an baptizatus non confirmatus tenendo ad confirmationem eamdem contrahat?

1 AD PRIOREM respondeo, quod sicut nondum habens vitam carnalem non potest esse cognatus alterius carnaliter, sic expers vitæ spiritualis non potest esse cognatus alterius spiritualiter: & consequenter non baptizatus, vt ait S. Thomas communiter receptus,[f] non contrahit cognationem. Non dixi autem vt Siluester nondum natus carnaliter &c. Quia nondum natus carnaliter potest esse cognatus alterius.[g]

AD POSTERIOREM respondeo, quod baptizatus non confirmatus tenens confirmandum contrahit cognationem spiritualem, vt concludit Siluester,[h] quia habet vitam spiritualem. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Infans occidens nec lege Cornelia ligatur, nec pœna irregularitatis, nec aliter potest se obligare. nu. 2. quia regulariter præsumitur me apax doli. nu. 3. At si, haberet talem rationis & iudicij vsum, quod sufficeret ad peccandum, obligaretur iuramento, nu. 4. & esset occidendo irregularis, nu. 5. & factus compater contraheret cognationem spiritualem, num. 3. & hoc etiam si plene non intelligeret id, quod agit. num. 7.*
2 *Pupillus, seu impubes, quidquid videt, ignorat: hoc est, licet possit habere tantum vsum rationis, qui sufficiat ad peccandum, plenè tamen id quod agit non intelligit. num. 7.*
2 *Patrinus is regulariter assumi debet, qui sit aptus ad catechizandum infantem, & erudiendum in virtutibus: sed defectus huius qualitatis non impedit quin contrahatur cognatio. num. 6.*

6 *Lex generaliter loquens, non distinguens inter sexum & sexum, etatem & etatem, omnes generaliter comprehendit, licet maior ratio militet in vno, quam in alio.*
7 *Rationis vsum etsi impubes non habere dicatur, ita vt ignoret quod agit, non tamen tollitur quin habere possit sufficiens iudicium ad peccandum.*

CONSILIVM II.

QVÆRITVR, an infans tenens baptizatum in baptismo fiat patrinus, & contrahat cognationem spiritualem cum baptizato. Ex quo infertur solutio quæstionis post hæc propositæ, scilicet, an puer decennis tenens puellam sexennem, contrahat prædictam cognationem, tenendo eam ad confirmationem.

1 Quæstio hęc noua est, & profecto difficilis. Pro parte negante facit primo, quod infans occidens aliquem non patitur pœnã legis Cornelię de sicariis,[a] nec incurrit irregularitatẽ.[b]

2 Secundo, quod carens rationis iudicio non potest obligari, nec iniuriam facere, licet pati sic.[c] At infans est expers rationis, & iudicij, & æquiparatur furioso,[d] immo & de pupillo maiore infante dixit Imperator,[e] quod quicquid videt ignorat.

Tertio, quod patrinum oportet esse doctum, qui docere possit baptizatum fidem Catholicam, & admonere eum castitatem, & alios bonos mores, iuxta ca. *vos ante.*[f] & tradit ante & post alios S. Thomas.[g] At infans non potest prædicta docere, neque admonere: ergo neque potest esse patrinus.

Quarto, quod, vt profundè docet S. Thomas,[h] ineptus est quilibet intra primum septennium ad quoquo modo contrahendum, & quod ideo non potest contrahere sponsalia. ergo pari ratione nemo poterit se obligare intra illud septennium ad faciendum ea, quæ ad officium patrini spectant.[i]

3 Pro parte autem affirmante facit primo, & grauissime, quod infans licet non præsumatur doli capax, & communiter verè non sit talis, frequenter tamen est talis, & adeo quidem, vt Hippolitus,[k] resterur se vidisse, & scire, quod multi infantes in 6. vel 7. anno plus doli & malitiæ exercent hodie, quàm olim in 14. & 15. & probatur irrefragabiliter per illud B. Gregorij,[l] asserentibus filium cuiusdam quinquennem propter blasphemiam arreptum à diabolo de vlnis patris in gehennam inferni, quem refert S. Thomas,[m] & Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij,[n] quod fieri non potuit, nisi fuisset doli capax. Nec obstat quod aliqui dicunt id fuisse factum ad terrendum patrem, & non propter peccatum filij: quoniam, vt rectè ponderat Sotus,[o] verba ipsa B. Gregorij repugnant eis.

4 Secundo facit, quod infans doli capax etiam obligatur iureiurando, & potest esse periurus, vt probatur ex multis, quæ Ioannes ab Anannia scribit.[p]

Tertio, quod iudicium sufficiens ad obligandum Diabolo, est sufficiens ad obligandum Deo, iuxta glossam celebrem.[q]

5 Quarto, quod licet clem. 1.[r] absolutè statuat infantem occidentem non fieri irregularem, tamen Ioannes, Andreas, & Panormitanus,[s] aiunt esse limitandum, vt procedat in eo, qui non est doli capax: is enim illam incurrit, vt ipsi ibi aiunt. quæ opinio communiter recepta est secundum Didacum,[t] & Hippolytum,[v] qui licet verè dicat posse inueniri infantem doli capacem, & hodie aliquos in 6. & 7. anno plus habere doli & malitiæ, quam olim in 14. & 15. parum consideratè tamen in hoc allegat glossam cap. fina.[x] quia non loquitur de infante, sed de puero.

6 Quinto, & efficacissimè facit, quod lex generaliter loquens generaliter est intelligenda,[y] etiam si maior ratio militet in vna specie, quam in alia,[z] & tradit post & ante alios Decius.[a] At canones generaliter statuunt, vt leuans de fonte baptismi contrahat cognationem spiritualem, nõ distinguendo inter sexum & sexum, nec inter ætatem & ætatem, inter iuuenem & senem, puerum & infantem: ergo in omnibus illis habet locum, quamuis aliqua maior ratio militaret in iuuene, quàm in senio confecto, & in puero vel infante.

Sexto, quod nemo auderet dicere, quod senio confectus & iamiam moriturus non contraheret cognationem, si quem leuaret de fonte: ergo neque id negare debet de infante doli capace, cum maior sit spes quod huiusmodi infans possit instruere leuatum, quàm senio cõfectus & iamiam moriturus.

Septimo denique, quod nulla ratio reddi potest, cur infans, vel furiosus leuando de fonte non contrahant prædictam

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognationem, nisi quia non habent vsum rationis, nec sunt capaces doli, vel prudentiæ. Cum ergo in infante homine vsus rationis & doli & prudentiæ capax esset hęc ratio, consequens est, vt & cessare debeat in illo responsio negatiua, scilicet quod non contrahat illam cognationem.

7 Quibus omnibus satis perpensis, videtur resoluendum primo, quod argumenta pro parte negante adducta debent intelligi de infante, qui nondum habet vsum rationis, nec potest peccare, nec obligare se voto; argumenta vero pro parte affirmante adducta, de illo infante, qui iam vtitur ratione, & potest peccare, & obligare se voto.

Secundo ex hoc sequitur, quod non est necessaria dispensatio in specie proposita, ad hoc vt oratores contrahant, si verba illa in supplicatione porrigenda posita, *quod omnino ignorabat quid ageret*. intelligantur de ignorantia, quę causaretur ex defectu iudicij, & vsus rationis sufficientis ad peccandum, & obligandum se voto; quia non fuisset doli capax.

Tertio, quod esset necessaria dispensatio, si verba illa prædicta significarent ignorantiam, quam habet impubes etiam doli capax ante secundum septennium, de qua ignorantia loquitur l. vlt. [a] quatenus habet impuberem ignorare quidquid videt: illa enim ignorantia non solum inuenitur in eo qui nondum est septennis, nec vtitur vsu rationis, nec potest peccare, sed etiam in eo qui est maior septennio, & iam habet vsum rationis, & potest peccare, vt prædictum est.

a Cod. de fal. mon.

SVMMARIVM.

1 *Cognationem spiritualem tunc demum contrahit minor tenendo in baptismo, vel confirmatione, si habet iudicium ad peccandum mortaliter.*

CONSILIVM III.

TANNORVM duodecim tenuit Iuliam puellam sex annorum, dum susciperet sacramentum confirmationis. Quæritur an inter ipsos sit contracta affinitas spiritualis.

1 Respondeo, quod ante paucos dies multis & firmissimis rationibus nixi respondimus, quemdam infantem doli capacem, & habentem iudicium sufficiens contrahere prędictam cognationem spiritualem, leuando alium infantem de baptismatis fonte. ex quo infertur, quod si is, de quo quæritur, non maior 12. annis erat iam discretus, & doli rationisque capax, & habebat iudicium sufficiens ad peccandum mortaliter, contraxit cognationem spiritualem impedientem & dirimentem matrimonium cum ipsa Iulia, [b] & licet per Concilium Tridentinum, [c] aliquot cognationes spirituales fuerunt sublatæ, ista tamen non. Si autem is non maior 12. annis erat doli & rationis expers, adeo quod non habebat iudicium ad peccandum sufficiens, non contraxit prædictam cognationem, sed quia credo eum non fuisse adeo rationis vsu carentem, non subiicio prædictas rationes, sed concludo necessariam esse dispensationem, quo iustè possint contrahere.

b Cap. 1 §. 1. de cogn. spir. in 6.

c Ca. 2. de reform. matri. sess. 24.

Vide in cons. superiori.

SVMMARIVM.

1 *Patrinus non requiritur quod sit maior baptizato, nec gerit personam patris: cum in baptismo baptizans patris, & aqua matris personam gerant.*

CONSILIVM IIII.

AN PATRINVS ętate maior baptizato esse debeat?

1 A Respondetur, quod pro parte affirmante facit primo, quod Panormitanus & Archidiaconus determinant, [d] nó debere patrinum esse baptizati, qui non est maior baptizato saltem 14. annis, argumento §. *minorem*. [e] qui habet, adoptantem debere maiorem adoptato 18. annis. Secundo, quod patrinus censetur pater baptizati: & monstrum videtur, quod quis dicatur pater alicuius, nisi sit maior eo tot annis, vt possit esse pater eius naturalis, cùm ars imitetur naturam. Tertio, quod argum. à patrino baptizari ad patrinú confirmati valet. [f]

d In cap. debitum. de bap tis.

e Instit. de adoption.

f Ca. 1. in prin. de cognat. spirit. lib. 6.

Quibus non obstantibus, pars negatiua videtur vera. Tum quia fundamenta Panormitani & Archidiaconi videntur infirma, & parabolica. Tum quia præsupponunt falsum, scilicet patrinum, vel matrinam gerere personam patris, vel matris. quia tantum baptizans gerit personam patris, & aqua matris, vt ait Augustinus.

Vide tamen quoad hoc vltimum dictum infra Consequ. in fin.

SVMMARIVM.

3 *Baptizans in necessitate filium suum ex vxore, nullum contrahit impedimentum, seu cognationem talem, quæ impediat vsum matrimonij.*

A

2 *Cognatio impediens & dirimens contrahitur, vbi quis filium suum fornicarium etiam in necessitate baptizat.*

CONSILIVM V.

SPONSI ante Concilium Tridentinum in eorum terris publicatũ se carnaliter cognouerunt, & prolẽ susceperũt, & cũ paruulus in periculo mortis esset, pater eũ baptizauit.

Dubitatur primo, an impedimentum ad contrahendum matrimonium cum dicta sponsa contraxerit.

Secundo, an baptizans in tali necessitate suum & concubinæ filium illud incurrat.

1 AD PRIOREM quæstionem respondeo, quod ex prędicto baptismo nullum impedimentum, quod noceat, ortum est inter prædictos parentes baptizati: quia per sponsalia præcedentia, & copulam carnalem subsequutam constitutum fuit matrimonium de præsenti, iuxta cap. *is qui*. [a] & pater baptizans in necessitate in casu relato filium suum, & vxoris suæ, nullam contrahit cognationem, quę noceat, vel impediat vsum matrimonij, vt est casus in cap. *ad limina*. [b] quia per actum bonum non debet præiudicari matrimonio sanctè antea contracto: & certum est quod Concilium Tridentinum nihil obstat matrimonio clandestinè contrahendo in terris, in quibus non est publicatum, [c] quæ responsio firma est in foro exteriori, in quo præsumptio est iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium: præsumitur enim, copulam, quam sponsus habet cum sponsa, esse matrimonialem, & vxorio affectu habitam. est etiam firma quo ad forum interius conscientiæ, si res ita habet coram Deo, ac præsumitur exterius. si autem copula prædicta verè fuisset fornicaria, & non habita vxorio affectu, secus esset dicendum; quia non esset coram Deo & in foro interiori cõtractum matrimonium, & consequenter attendenda est decisio sequentis quæstionis.

a De spons.

b 30. qu. 1.

c Cap. 1. sess. 24. de reform.

2 AD SECVNDAM respondeo affirmatiuè: regula enim iuris habet, quod inter baptizantem, & patrem & matrem baptizati oritur cognatio impediens, & dirimens contractum matrimonij, [d] & quamuis prædictum Concilium, [e] abstulerit aliquas cognationes spirituales, non tamen abstulit hanc, vt ex eius tenore apparet. & ita qui fornicarium filium baptizat in necessitate, includitur sub illa regula, & non excluditur per d. cap. *ad limina*. & alia similia ei, quod tantum excusat patrem baptizantem filium suæ vxoris in necessitate, nec potest extendi ad patrem baptizantem filium fornicarium suæ concubinæ: quia non est eadem ratio, cum in illo casu agatur de non præiudicando matrimonio iam contracto, in hoc autem de non præiudicando contrahendo; per quod videntur solui argumenta, quæ in contrarium adducit Sotus, [f] qui tamen non fuit ausus tenere cõtrarium, nec etiam Paludanus vt nos diximus in nostro Manua. [g] Salua, &c.

d Capit. 1. de cog. spir. in pri cip. lib. 6. e In prædicto cap. 2.

f In 4. dist. 42. art. 1.

g Cap. 22. nu. 40.

SVMMARIVM.

1 *Regula illa. Potest quis per alium quod per se, fallit in cognatione spirituali, & aliis, num. 5.*

1 *Matrimonium per procuratorem & literas contrahi posse, expresso quidem iure cauetur; sed de cognatione spirituali hoc non reperitur expressum. num. 9. & verior videtur negatiua. num. 5. & 7.*

1 *Cognatio spiritualis olim contrahebatur, etiam mediante persona sui coniugis suscipientis num. 10.*

2 *Patrinus in baptismo fideiussorem, pædagogum, & cognatum se facit. num. 10.*

3 *Cognatio spiritualis actum proprium patrini per se tenentis & respondentis requirit. num. 4.*

3 *Cognatio spiritualis est attinentia ex sacramenti datione prouenientes.*

6 *Impedimenta matrimonij restringi Reipublicæ interest.*

6 *Patrinum sola præsentia sine alio actu non facit.*

7 *Cognationem spiritualem per alium non contrahi, verius: sicut etiam dicitur de corporali & legali cognatione. num. 5.*

8 *Consuetudine induci posset, vt cognatio spiritualis per alium contrahatur, sed an sit inductum, dubitatur.*

8 *Consuetudinem esse, nisi probetur, non creditur.*

CONSILIVM VI.

AN cognatio spiritualis, siue compaternitas contrahatur per alium, scilicet per procuratorem, vel mandatarium, ita vt per inde impediat matrimonium, ac si per seipsum fuisset contracta?

1 Pro parte affirmante facit primo regula illa iuris, *potest quis per alium quod potest per seipsum*. [h]

h Lib. 6. iuxta suos comment.

Secun

Secundo, quod potest quis contrahere matrimonium per alium. [a]

a Cap. fin. de procurato. li. 6.

Tertio, quod secundum antiqua iura Concilium Tridentinum præcedentia cognatio spiritualis per alium contrahebatur: vxor enim, vel maritus suscipientis, vel leuantis, fiebat patrinus & cognatus spiritualis earum personarum, quibus suscipiens, vel leuans fiebat. [b]

b Cap. Martinus. de cognat. spiri. extra cõcord. ei.

2 Quarto, quod patrinus per susceptionem baptizati nihil aliud videtur facere, quam constituere se quemdam anadochum, & fideiussorem pro perseuerantia illius in fide Catholica, & pædagogum, & eruditorem ipsius, iuxta cap. *vos ante*. [c] At certum est, quod potest quis per alium fideiussor fieri, & ad docendum obligari, ergo & patrinus fieri.

c De consecr. dist. 4.

3 Pro parte negante facit primo, quod ad hoc, vt quis fiat patrinus requiritur leuatio, vel tactus, [d] & quod quo ad hoc parificantur carnalis generatio, & spiritualis, [e] sed carnalis requirit actum patris, ergo & spiritualis actum patrini.

d Ca. vlt. 30. quæst. 4. & cap. debitũ. de baptis.

e Ca. 1. de cognatio. spirit. li. 6.

Secundo, quod cognatio spiritualis definitur esse attinentia prouieniens ex sacramenti datione secundum glossam receptam, [f] quæ probatur per canones, qui de hac re loquuntur, per illa verba, *suscipit, accipit, tenet, leuat*. & interdum per illa verba geminata, *ad suscipiendum accedant*. [g]

f Cap. 1. 2. 3. 4. & 5. & ca. omnes. 30. q. 1. & cap. 1. 2. & 3. & capi. suscepturn. 30. qu. 3. ca. 2. & cap. Martinus. & ca. contracto. & ca. vemens. de cognat. spiritua.

g Cap. fin. de offic. deleg.

4 Tertio, quod canones antiqui habent, quod patrinus offert, respondet, gestat, profitetur, [h] per quæ omnia coniuncta probatur, quod requiritur propria persona, vel propria manus, oblatio, & responsio, & consequenter, quod non sufficit aliena persona, iuxta notata in cap. *cum parati*. [i]

h Cap. 2. de reform. matr. sess. 24.

i Ca. 1. illud. & seq. & ca. in quo. c. quæsit. cap. mater Ecclesia. de cõsecr. dist. 4.

Quarto, quod requiritur, vt baptizandus personaliter aqua tangatur, iuxta cap. 1. ibi, *Ego baptizo te*, quasi *non alium loco tui*. & si est adultus, per se respondere debet, non per alium. [k] Ergo etiam requiritur, quod patrinus per se teneat, & respondeat, & non per alium.

k De appellat. cap. 2. primo refert de hæret. lib. 6. cap. cupientes. de elect. 10. lib. 1. De baptis. in Ca. cũ pro paruulis. de consecr. dist. 4. & Iure. & l. post mortẽ. §. final. ff. de adoptio.

5 Quinto, quod cognationis tres sunt species, carnalis, legalis, & spiritualis. Prima diuiditur in consanguinitatem, & affinitatem: secunda in adoptionem, & arrogationem: tertia in paternitatem, & compaternitatem, & fraternitatem. sed prima quo ad neutram sui speciem contrahi potest per procuratorem: quod patet per se, & ex definitionibus consanguinitatis & affinitatis datis per glossas receptas in arboribb. earum. Item neque secunda quo ad aliquam sui speciem, [l] ergo nec hæc tertia, vt pars congruat suo toti vniuerso. [m]

q Ca. quæ cõtra. 2. dist. 1. Cap. quem pœnitet de pœnitent. dist. 1.

l Paulus. affinat. per procuratorem. ff. de acquir. hæred. & l. 2. Cod. de his qui veniã ætat. impet.

m Cap. fin. de offic. deleg.

Sexto ficit, quod regula prædicta, potest quis per alium, &c. fallit etiam in aliis multis casibus, vt notat glossa illius. nam non potest quis confiteri per alium, [n] nec adire per procuratorem hæreditatem, [o] nec per alium petit masculus veniam ætatis, [p] nec substituit quis datus ad certum ministerium. [q]

n Cap. 1. de cognat. spirit. in 6.

o Ca. 2. de reform. matri. sess. 24.

6 Septimo facit, quod videtur expedire reipubl. vt impedimenta matrimoniorum potius restringantur, quàm amplientur, vt colligitur ex Concilio Tridentino, [r] quod iubet, quod parochus antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab his, ad quos spectabit, scisciteturquem vel quos elegerint, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum vel eos tantum ad suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat. Per quę verba satis probatur, Concilij mentem & propositum fuisse, vt illi tantum fiant patrini, qui ad id nominantur, & nominati suscipiunt baptizandum, qualis non potest esse absens.

r Cap. 2. de reform. matr. sess. 24.

Octauo, quod non sufficit, quod quis consentiat, neque quod sit præsens, ad hoc, vt fiat patrinus, sed requiritur vt suscipiat, teneat, vel tangat, & faciat aliquem personalem actum, iuxta canones in 2. argum. citatos; qualem non facit, qui per procuratorem suscipit.

s Ca. 1. illud. ff. de ed. Aqui. & cap. audit. 2. de elect. in 6. in capi. 1. de cognat. spirit. lib. 6.

Nono, quod nemo diceret, quem contrahere cognationem spiritualem ex eo, quod rogaret, vel mandaret alicui, vt baptizaret alium: ergo neque contrahet, qui mandat alij, vt teneat, vel suscipiat. [s]

t In Mercur. regula potest quis. de regu. iuris. lib. 6.

7 Respondeo igitur dico primo, quod per hæc omnia posteriora coniuncta videtur verior de iure hæc posterior pars negatiua, quam tenuit Archidiaconus, [t] quem sequuntur ibi Ioannes Andreas, Ancharanus, Dominicus, & Franciscus, & Ioannes Andreas, [u] contra suum magistrum Marsilium & eum videtur sequi Bartholus, [x] dum dicit, ita tenere Canonistas, quem sequitur ibidem Aretinus post Ioannem Imolensem, quod etiam tenet Siluester, [y] & alij alibi; licet contrarium tenuisset prædictus Marsilius, quem Cardinalis & Panormitanus videntur sequi, licet non omnino firmiter, [z] Panormitanus enim, quem sequitur Angelus, [a] dicit ante factum sequendam esse opinionem Ioannis Andreæ, post factum verò opinionem Marsilij.

u In 4. dist. 42. art. 1. §. ne autem. col. 3. C. de caduci. tollen.

x In cap. licet ex quadam. de restitu.

y In lc. consentaneum. col. 6. opposit. 5. C. quomodo & quando index.

z In l. de quibus nu. 17. ff. de legib.

a In ead. l.

8 Dico secundo, quod per consuetudinem induci posset contrarium, scilicet, quod cognatio spiritualis contraheretur per alium, & sic per procuratorem, & mandatarium: quia quæcumque induci possunt per legem, possunt induci per cõsuetudinem, vt late probamus in commẽt. *de spoliis cleric.* [b]

b §. 14. nu. 7.

Tertio dico, quod an consuetudo id habeat, nec ne, dubitari potest: nam Baldus significat partem affirmãtem, [c] quod etiam videtur sentire Felinus, [d] cum dicit communiter id teneri; quia verbum illud, *communiter*, non videtur referri ad ius, cum communiter teneatur contrarium, sed ad factum consuetudinis. sed ipse id non credo. Tum quia, vt prædixi, contrarium est iure communi tenendum: & neque glossæ, nec alij doctori, quantumuis præcellenti, asserenti esse aliquam consuetudinem, præsertim contra ius commune, est credendum, nisi aliter probetur, secundum eumdem Baldũ, [e] quem sequitur Iason, [f] & est verior & receptior sententia contra Bartholum, [g] & quosdam alios à se allegatos. Tum quia non asserit firmiter esse consuetudinem generalem inter omnes, sed solùm inter principes, qui non possunt personaliter ire ad suscipiendum baptizandum. Tum quia numquam in tota ætate mea vidi aliquem esse cognatum iudicatum spiritualem, eo quòd per mandatarium vel procuratorem aliquem baptizauerit, vel susceperit in baptismo, vel confirmatione. Quãquam standum esset huiusmodi consuetudini, vt prædixi, in ea regione, in qua probaretur illã vigere.

c In l. 1. §. ne autem. col. 3. C. de caduci. tollen.

d In l. 1. Papinianus. ff. de testib.

e In lc. consentaneum. col. 6. opposit. 5. C. quomodo & quando index.

f In lc. consentaneum. col. 6. opposit. 5. C. quomodo & quando index.

g In l. de quibus nu. 17. ff. de legib.

h In ead. l.

Non obstant opposita. Ad primum enim respondeo concedẽdo, esse verum regulariter, posse quem facere per alium, quod potest per se ipsum, & eum qui facit per alium id, quod potest per se, videri facere per se ipsum: negando tamen, quod id non fallat in multis casibus, vt tactum est in 6. argu. pro hac parte facto, de quibus vnus est hic:

9 Ad secundum, concedendo, quod quis potest contrahere matrimonium per procuratorem: negando tamen ex eo inferri posse etiam contrahere spirituale cognationem. Tum quia sunt diuersa & separata, & à diuersis & separatis nó bene infertur. [i] Tum quia nullo iure expresse nec tacitè cauetur, quod quis contrahat matrimonium personaliter per se ipsum, immo expresse cauetur, quod potest contrahere per nuncium & literas, [k] & multi canones supra citati, qui quasi expresse requirunt præsentiam & actum aliquem personalem susceptionis, vel tactus, ad hoc vt quis sit patrinus. Tum quia, vt ait Aretinus [l] prædicta præsentia & actus videntur introducta pro solemnitate producendi effectum cognationis spiritualis, quæ tamen non sunt introducta ad effectum producendi actum matrimonij.

i I. Papinianus. ff. de rimo. l. fin. ff. de calu. cap. ad audientiam. de decim. kl. mulierem. ff. de vitu nup tia. l. iuffrein. ff. de spons. ca fin de procur. lib. 6.

l In d. §. fortasse.

10 Ad tertio respondeo, concedendo, quod secundum iura antiqua cognatio spiritualis contrahebatur per personam sui, vel suæ coniugis: sed negando, quod ex eo inferatur posse contrahi per procuratorem. Tum quia ratio, quare contrahebatur per coniugem, erat, quia per consummationem matrimonij coniuges fiunt vna caro, & vna persona: quæ ratio cessat in alijs. Tum quia nemo vmquam dixit, quod coniux, ex eo quod rogaret coniugem, vt baptizaret, vel susciperet, fieret patrinus, vel patrina, sed solum quod coniunx communicabat illam cognationem spiritualem coniugi, propterea quod essent vna caro. vnde retorqueri potest argumentum contra arguentem, sic; Speciale est in coniugibus, vt per suum vel suam coniugem contrahant huiusmodi cognationem: ergo regulariter est dicendum contrarium. [m]

m Ar. ca. præsenti. §. loca. de prab. lib. 6.

Ad quartum respondeo negando assumptum, quod patrinus nihil aliud faciat, quam se constituere fideiussorem, vel pædagogum: quia immo se facit cognatum spiritualem, & non qualem qualem, sed patrem, vel matrem eius, Ecclesia vniuersa id testante: & ideo non sufficit promissio erudiendi, & curandi, vt perseueret in fide, sine tactu corporali, per quem nascatur illa cognatio spiritualis, quæ est dignior, secundum omnes. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Actus factus contra legem regulariter est nullus: fallit, quando lex absque eo quod expresse actum annullet, vlterius progreditur imponendo pœnam contrafacienti, nec validitas actus fauorem respicit illius, cui pœna imponitur. num. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 Patrini etsi plures, quàm duo, contra prohibitionem iuris communis, & Concilij, designati & admissi fuerint, actus tamen tenet, & omnes efficiuntur patrini.

CONSILIVM VII.

PARENTES cuiusdam baptizandi nominauerunt tres patrinos, quos admisit parochus contra. [a] Concilium Tridentinum. Quæritur quid iuris.

1 Respondeo, quod pro parte negante facit, quod factum contra legem non valet. [b]

Pro parte autem affirmante facit primo, quod aut est dicendum nullum eorum esse patrinum, aut omnes: sed durum est dicere primum, ergo dicendum erit secundum.

Secundo, quod multa prohibentur, quæ tamen facta tenent. [c]

2 Tertio, quod licet regulariter actus factus contra legem non valeat per d. l. *non dubium*. fallit tamen, quando lex expressè non annullat actum, & addit pœnam extrinsecã, quæ potest consistere cum actus valore, & valor actus non respicit fauorem eius, cui pœna imponitur, vt resoluit Bartholus communiter receptus, [d] & in casu proposito præfatum cap. 2. non annihilat adhibitionem plurium patrinorum, & addit pœnam parocho admittenti plures patrinos: & valor actus patrinorum non respicit fauorem, vel vtilitatem parochi, sed baptizandi: ergo valet actus.

Quarto, quod quantum ad hoc nihil noui induxit Concilium, quia etiam iure antiquo prohibebatur, ne plures patrini fierent eiusdem baptizandi. [e] Attamen semper seruatum est, vt omnes leuantes, immo & tangentes, etiam si non essent designati à parentibus, fierent patrini, & haberentur pro talibus, per cap. *quamuis*. [f] & à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus per nouum exprimitur.

3 Cum ergo per nouum Concilij ius non annulletur actus patrinorum plurium, non est dicendum eorum actum esse nullum, vt diximus in nostro Manual. confess. [g]

Quinto, quod non debet alteri per alterum iniqua inferri conditio, [h] ergo nec per parochum admittentem plures patrinos debet inferri iniqua conditio baptizato, vt careat patrino, & minus solemnitati tanti sacramenti, quod iam inde à nascente Ecclesia ornatur assistentia patrini tamquam pædagogi baptizandi. & ideo merito Concilium addidit pœnam parocho, nulla de annullatione actus facta mentione.

Sexto, quod non obstat dicere, quod sublato vno remanent alij duo: quia nulla ratione potest dici, cur magis aliorum adhibitio valeat, quàm vnius, cùm omnes fuerint designati, & omnes à parocho admissi, & omnium nomina in libro descripta.

SVMMARIVM.

1 *Incestus, qui inter consanguineos & affines committitur, etsi causet impedimentum impediens, secus tamen si committatur inter cognatos spirituales. num. 8. nec est proprie incestus, num. 6. licet cognatio spiritualis sit nobilior carnali quo ad reuerentiam & casus in iure expressos; non tamen ab vno ad aliud arguitur. num. 10.*
2 *Impedimenta plura cum adsint, potest ab vno peti dispensatio, absque eo quod de alio fiat mentio; potestque postea super alio separatim impetrari alia dispensatio. nu. 5. etiam si vna à Papa, & altera ab Episcopo esset petenda. nu. 9. sed & absolutio ab vna ex duabus excommunicationibus potest obtineri, alia tacita. num. 5.*
3 *Falsa expressio vitiat quidem gratiam; ac taciturnitas illius, quod scitum principem redderet difficiliorem, tunc demum vitiat, cùm iura id iubent exprimi.*
4 *Criminoso facta collatio beneficij, tacito crimine, modo non inducat irregularitatem, tenet.*
7 *Filiam spiritualem pœnitentiæ cognoscens sacerdos adulterium dicitur committere, sed impropriè.*
11 *Coniunctæ personæ cùm sit mentio in iure, intelligitur in dubio de coniunctione carnali, non autem de spirituali.*

CONSILIVM VIII.

I. & A. qui erant cognati cognatione spirituali compaternitatis, tractauerunt de matrimonio inter se contrahendo, & scripserunt Romam pro dispensatione habenda, nullis sponsalibus, neque matrimonio contractis; antequam tamen impetraretur dispensatio, vel mandatum, vel commissio ad dispensandum, habuerunt inter se copulam: & commissio ad dispensandum fuit impetrata, nulla mentione facta de copula. Quæritur, an impetratio sit subreptitia.

Pro parte affirmante facit primo, quod taciturnitas eius, quod expressum redderet principem difficiliorem ad gratiam concedendam, reddit eam nullam, [a] & videtur quod Papa difficilius concessisset dispensationem, si nouisset eos copulam inter se habuisse.

1 Secundo, quod incestus impedit matrimonium contrahendum, [b] & copula inter cognatos spiritualiter videtur esse incestus: ergo oportet habere dispensationem super eo.

2 His tamen non obstantibus, contrarium est dicendum. Primo quidem, quod nullo iure canonico, vel Cæsareo cauetur, quod in impetratione dispensationis super vno impedimento matrimonij debeat fieri mentio de alijs, ad hoc vt valeat dispensatio quo ad impedimentum, ad quod illa impetratur: & non est inducenda obligatio iuris sine iure ad id obligante. [c]

3 Secundo, quod licet omnis expressio falsi, qua mouetur princeps ad facilius concedendam gratiam, faciat eam subreptitiam, & ipso iure nullam, [d] non tamen omnis taciturnitas veri, cuius expressio retraxisset principem ad non tam facile concedendum, reddit gratiam nullam, sed sola illa, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi in tali impetratione. quæ est resolutio Rotæ, [e] & Egidij, [f] & Felini, [g] relata à nobis in Man. confess. [h] pro qua facit glossa recepta, [i] quatenus habet in impetratione beneficij faciendam quidem esse mentionem de beneficio habito, sed non de cura vel ordine illi annexis, licet mentio illorum difficiliorem redderet principem ad concedendum: quia id nullo iure præcipitur.

4 Facit etiam, quod valet collatio beneficij facta criminoso crimine non inducente irregularitatem, & inhabilitatem ad beneficium, non facta mentione de illo crimine, licet expressio illius difficiliorem reddidisset principem ad conferendum, vt sentit Innocentius, [k] & resoluit Felinus post alios. [l]

5 Tertio, quod valet impetratio absolutionis ab vna excommunicatione, non facta mentione de alia, secundum glossam 1. communiter receptam. [m]

Quarto, quod passim contingit in curia impetrari dispensationem super vno impedimento matrimonij, non facta mentione de alio, & postea impetratur dispensatio super alio, quarum vtraque iudicatur valida.

6 Quinto, quod copula inter cognatos spiritualiter tantùm non est verè incestus: quia incestus definitur esse consanguineorum affiniumque coniunctio, [n] & palam est cognatos spiritualiter tantum non esse consanguineos, neque affines, vt manifestè demonstrant rubricæ diuersæ de consanguinitate & affinitate, & de cognatione spirituali: & expressè dicitur, [o] quod talis cognatio non est consanguinitas; neque iura, glossæ, & doctores appellant illam copulam incestum; & si cubi appellaretur, deberet intelligi de appellatione impropria, & similitudinaria: sicut in cap. *si sacerdos*. [p] appellatur adulterium copula sacerdotis cum filia spirituali pœnitentiæ, quam tamen constat non esse verè adulterium.

7 Non obstant citata in contrarium: non primum, quia nõ cuiuscumque veri taciturnitas reddit gratiam nullam, sed solùm illius quod iura iubent exprimi, per resolutionem positam in secundo fundamento.

8 Ad secundum respondetur primo, negando copulam inter cognatos spirituales esse verum incestum, per tertium fundamentum. Secundo, quod nullibi probatur, quod per talem copulam inducatur impedimentum ad contrahendum matrimonium, & ita non est dicendum, per primum fundamentum. Tertio, quod impedimentum incestus non dirimit matrimonium contractum, & super eo potest dispensare Episcopus, immo videtur consuetudine sublatum, per ea quæ dixi in Manual. [q]

9 Et ideo esto quod esset necessaria dispensatio super illa, posset haberi ab Episcopo ante vel post impetrationem super cognatione ipsa spirituali, quam certum est non esse necessariam ad hoc vt matrimonium contractum valeat, secundum omnes; neque est vllus qui dicat eam necessariam etiam ad impediendum peccatum, quod in contrahendo committeretur, per prædicta.

10 Nec obstat, quod nobilior est coniunctio spiritualis, quam carnalis, [r] quia id verum est quo ad ius quoddam reuerentiale, & spirituale, & quo ad effectus expressos in iure, non tamen quo ad alia.

11 Vnde licet coniuncta persona possit pro coniuncta agere sine mandato, & canonici vnius ecclesiæ sint coniunctæ personæ spiritualiter, non tamen potest alter pro altero agere sine illo, vt est glossa celebris, [a] recepta à Panormitano & communi, & dilatata per Felinum concludentem, quod vbicumque aliquid statuitur in iure de coniuncta persona, debet intelligi de coniuncta carnaliter, & non de coniuncta spiritualiter, nisi quo ad effectus expressos: & nullibi reperitur expressum quod huiusmodi coniunctio & copula sit incestus, nec pariat vllum impedimentum ad matrimonium, licet ipsa cognatio spiritualis producat impedimentum, non solum ad contrahendum, sed etiam ad dirimendum contractum.

a Cap. postulasti, de reseri.
b Ca. 1. & 2. & cap. transmissa. de eo qui cons. vxo.
c Arg. ca. consuluisti. 2. qu. 1. & cap. 2. de translat. prælat.
d Cap. super literis. de ref. l. & si legib. Co. si contra ius vel vtil. pub. qua effect. sub ca. dilatat. 25. qu. 2.
e De ref. 2. decis. sin. numm. 5.
f Decis. 698.
g Dict. ca. postulasti. de rescrip. col. 4. h Ca. 22. nu. 80.
i In clem. 1. de prob. in verb. vel alteri.
k In ca. propositum. de cleric. prohibend. in verbo excommunicatorem.
l In ca. 2. nu. 4. de rescript.
m In capit. ex parte. de off. ord.
n 30. q. 1. ca. 1.
o In t. 1. 30. q. 3.
p 30. qu. 1.
q Cap. 22. nu. 75.
r Cap. sta. & cap. pitat. 30. qu. 3.

DE EO QVI COGNOVIT CONSANGVINEAM VXORIS SVÆ.

SVMMARIVM.

1 *Incestus cum consanguinea, sicut cum affine, impedit matrimonium contrahi cum quacumque alia, secundum Canonistas contra Theologos. & num. 2.*

CONSILIVM I.

AN incestus cum consanguinea impediat contrahere matrimonium cum alia, sicut incestus habitus cum affine?

1 Respondeo, quod communis opinio Theologorum videtur tenere quod non. nam id tenet S. Thomas, [b] communiter receptus, & Sotus. [c] S. Antoninus 3. par. cap. 16. §. 4. titul. 1. Siluester, [d] quos sequitur Couarruuias. [e]

Tum quia videtur eis nullo iure id caueri, eo quod cap. 1. & 2. & 4. [f] solum tribuunt illud incestui cum affine habito, & non incestui cum cõsanguinea. Tum quia vt ait Richardus, [g] non videtur hoc inductum ob grauitatẽ criminis, sed ob iniuriam quæ fit matrimonio per coitum cum cognata coniugis.

2 Contrarium vero tenent Canonistæ plerique cum Panormitano & Præposito, [h] quos sequuti fuimus in nostro Man. conf. [i] cum Angelo. [k] Tum quia, vt ibi dixi, stylus curiæ id seruare videtur, quatenus cum dispensat, vt consanguinei, qui se incestu polluerunt, contrahant inter se matrimonium, apponit clausulã vt superstes sine spe coniugij maneat. Nec dicatur, incestum quidem impedire matrimonium contrahendum inter ipsos consanguineos, qui se incestu polluerunt, non autem cõtrahendum cum aliis: quia per illam clausulam iubetur superstes sine spe coniugij manere cum alio. Tum quod cap. *si duo*. [l] habet consanguineos matrimonio coniunctos separari debere, & posse cum aliis contrahere, si iuuenes sint; significando indigere dispensatione, quę propter iuuenturem & timorem incontinentiæ illis concedi potest. Tum quia c. fi. [m] de concubinariis consanguineis habet, *Si alter eorum morte preuentus fuerit, alter quamdiu viuit grauiter pœniteat, & sine spe coniugij maneat.* Tum quia cap. *de incestu*. [n] habet, *incestuosos nullo nomine deputandos.* Tum quia cap. *qui propinquam*. [o] habet, *Qui propinquam sanguinis vxorem ducunt, & separantur, non licebit eũ, quamdiu vterque viuit, alias vxores sibi in coniugio sociare, nisi ignorantia excusentur.* Tum denique quia ratio Richardi non concludit: quia potest assignari aliqua alia ratio, quare præd. capp. [p] dispõnunt de incestu cum affine, & non de incestu cum consanguinea; scilicet quia de illo plus potest dubitari, quam de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Deflorans virginem post sponsalia nulliter cum eadem impedimenti ignara contracta, vt minimũ tenetur dãnum resarcire.*
2 *Dispensationem petere non tenetur, qui simpliciter cum aliqua occultum impedimentum ignorante in gradu prohibito contraxit: & hoc, etiam si tacite in mẽte sua gerat intentionem illam petendi, quòd si eam deflorauit, damnũ resarciat: si tamen intendebat se obligare, vel promisit illã petere, tunc tenetur: at si solum promisit eam ducere, si Papa dispensabit, non tenetur illam procurare: ea tamen à parte obtenta, tenetur (contra sententiam Innocentij) ducere.*

CONSILIVM II.

AN qui cum matre rem habuit, postea contraxit sponsalia cum filia, cum qua etiam rem habuit, post quæ iterum habuit rem cũ matre, teneatur in foro conscientiæ quærere pro viribus dispensationem, vt possit contrahere valide cum filia, & post eam obtentam contrahere solemniter cum eadem?

1 Pro parte negante facit, quod impossibilium nulla est obligatio, [a] ergo sponsalia illa non valuerunt, quia non erant possibilia ob impedimentum affinitatis in primo gradu.

Pro parte affirmante facit primo, quod decepit filiã ignorantem fornicationem eius cum sua matre, & consequenter impedimentum, quod erat inter ipsos: & ita tenebitur resarcire damnum defloratorias eius. Secundo, quod non est omnino impossibile quod posset fieri iustè aliquo modo, saltem per dispẽsationem Papæ, quamuis aliquo modo sit tale, [b] saltem si solet super eo dispensare princeps, vt ille §. significat in illis verbis, *non valet*, ac satis probat l. *quidam relegatus*. [c]

2 Pro resolutione videntur considerandi multi casus. Primus, si contraxit sponsalia simpliciter, nulla facta mentione expresse, nec tacitè de dispensatione: quo casu sponsalia videntur omnino nulla, & ita ad nil obligantia, [d] quamuis ob deceptionem, qua sciens impedimentum contraxit cum ignorãte, teneatur resarcire damnum ex alio capite, nempe damni dati. Secundus casus, si contraxit cum proposito & intentione obtinendi & procurandi dispensationem: quo casu videri potest alicui ipsum teneri ad procurandum dispensationem; sed alij videri potest contrarium: quia non sufficit intentio vnius partis se obligandi, nisi id alij patefiat, [e] sicut neque emendi, vel vendendi, nisi emat, vel vendat; nec ascendendi arborem, nisi ascendat, iuxta notata per glossam. [f] Et puto, quod, si intra se habuit animum obligandi se Deo, qui vbique est præsens, teneretur in foro interiori, alioqui non. Tertius casus est, si promisit ducere, si Papa dispẽsaret: quo casu si non promisit procurare dispensationem, non videtur teneri ad eam procurandam, immo neque ad contrahendum procurata illa per aliam partem, secundum mentem Innocentij, [g] quamuis contrarium putem verius per adducta à Couarruuia, [h] sed licet teneatur ad contrahendum, nõ videtur teneri ad procurandam dispensationem. Quartus, in quo promisit tacitè vel expressè illam procurare: quo casu tenebitur adhibere mediocrem diligentiam ad impetrandam illam, & ad contrahendum post eam impetratam, &c.

Vide infra Consi. de consang. & affini.

DE CONSANGVINITATE ET AFFINITATE.

SVMMARIVM.

1 *Affinitatis impedimentum ex illicito coitu, tam occulto, quàm publico nascitur.*
2 *Matrimonium iustè nemo contrahit, nisi credat non adesse impedimentum.*

CONSILIVM I.

ANTONIVS vellet matrimonium contrahere cum Lucretia, quam Hieronymus eius frater adamarat, & dubitat an secreto eam cognouerit. Quæritur, an Antonius tuta conscientia illud matrimonium contrahere possit.

1 Ex coitu carnali illicito nascitur affinitas iure canonico quo ad effectum impediendi matrimonium, secundum omnes, siue coitus sit publicus, siue occultus, vt colligitur ex definitione affinitatis data in arbore affinitatis, [i] & singulariter colligitur ex cap. *discretionem*. [k] quatenus probat non referre quo ad hoc, an coitus incestus sit publicus, aut occultus, colligitur etiam in cap. *concubuisti*. & aliquot aliis, [l] quatenus probant per coitus admissos cum cognatis primi gradus impediri matrimonia: & clarum est huiusmodi coitus esse solere secretos, & occultos.

2 Et ideo sicut publicus coitus generat affinitatem quo ad forum publicum & conscientiæ, ita coitus occultus generat affinitatem quo ad forum conscientiæ, & consequenter præfatus Antonius cum præfata Lucretia non potest iustè contrahere matrimonium, nisi coram Deo credat quod Hieronymus non cognouit Lucretiam, vel nisi obtinuerit dispensationem, saltem quo ad forum conscientiæ tantum, etiam si nullatenus probari posset, nec vllum scandalum ex contracto matrimonio generaretur; quod stylus sacræ Pœnitentiariæ quotidie seruat. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahendum non potest impediri ad dictum vnius testis asserentis se ab vno alio audiuisse eos esse consan-*

a l. impossibilium. ff. de reg. iur. & l. nemo ad impossibile. de reg. iur. lib. 6.
b l. apud Iulianũ §. constat. ff. de legat. 1. c ff. de reb. dub. & l. interdicit. ff. de condit. & demonstrat.
d Arg. reg. nõ præstat. de reg. iur. lib. 6.
c Arg. l. qui absenti. ff. de acq. poss. f In l. in vendentis. Co. de contrab. emp.
g In ca. super eo. de condit. appos.
h In epit. li. 4. 2. par. ca. 3.
i Lib. 6.
k De eo qui cognou. consag. vxo. sua.
l 32. qu. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

guineos. Idem est, si secundus deponens de veritate nollet iurare: secus esset, si plures deponerēt, se à pluribus id audiuisse, vel vnus tantum iuratus deponeret de veritate. nu. 2.

1 *Tutior pars non est de necessitate sequēda, sed sufficit vt tutam, etiam in contrahendis matrimoniis sequamur.*

CONSILIVM II.

VOLENTIBVS duobus, viro scilicet, & muliere, contrahere matrimonium, dum fierent denunciationes in Ecclesia, mulier quædam declarauit & testificata est interecedere inter eos impedimentum, quia vt ab vno ex suis maioribus audierat, quarto consanguinitatis gradu sibi inuicem attinebant. Quæritur, an istud sit impedimentum, ita vt contrahere non valeant.

1 Videtur resoluendum, quod dictū præfatæ mulieris non sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum inter eos, quos ait se contingere 4. gradu consanguinitatis. Tum quia est vnica testis, quæ nihil probat.[a] Tum quia est testis de auditu, qualis non probat, etiam in hac materia, nisi audisset à pluribus maioribus,[b] & hæc non audiuit nisi ab vno tantum. Tum quia dictum vnius testis de auditu, & alterius de veritate sine iuramento non probat sufficienter impedimentum, etiam ad contrahendum, secundum Panormitanum.[c] Tum quia ad oppositа respondeti potest.

Ad primum quidem concedendo testes de auditu plures, & qui à pluribus audierunt, probare quidem per allegata in argumento; sed quod hæc est vnica, & singularis, & non auduit à pluribus.

Ad secundum, non esse necesse eligere tutiorē viam: quia sufficit eligere tutam, vt nos latè probauimus in cap. *si quis autem.*[d]

2 Ad tertium negando, quod ex eo, quod dictum vnius testis de veritate sufficiat, cōsequatur quod dictum vnius testis de auditu sufficiat; quoniam maioris ponderis est dictum de visu, & veritate, quam de auditu, etiam si dictum de auditu esset validum: quia testimonium de veritate est probatio naturalis, & regularis; testimonium autem de auditu irregularis; & non est relaxandum vltra casum, ad quem admittitur. argum. cap. *tua.*[e] & ait Felinus.[f] Et esto quod eiusdem valoris esset dictum testis de auditu, cuius est testis de veritate, intelligendum tamen esset de testimonio de auditu valido, quale non est hoc, de quo loquimur, per supradicta pro nostra parte.

Ad quartum negando, quod hoc testimonium nemini nocear, cum palam lædat facultatem à iure naturali, diuino, & humano concessam volentibus contrahere.

Ad vltimum, negando assumptum, licet enim cap. *in omni.*[g] probet denunciatorem admitti pro vno teste, non tamen probat sufficere vnum, immo clarè requirit alterum, vel duos.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei sunt, cū vnus descendit ab alio, vel ambo à tertio.*
2 *Primum genus affinitatis hodie post cap. non debet, de consanguinit. & affinit. solum inducit impedimentum: hoc autem contrahitur inter viros, & consanguineas mulierum cognitarum, & vice versa.*

CONSILIVM III.

IVLIVS duxit vxorem Artemisiam sororem Saturni, & ea mortua duxit Pantam, & mortuus est. Quæritur, an Saturnus possit ducere Pantam.

1 Respondeo quod sic. Tum quia nullum impedimentum canonicum inuenitur inter eos; non quidem consanguinitatis, quia non sunt consanguinei, quia non descendit vnus ab alio, nec ambo à tertio, quod requiritur ad consanguinitatem, iuxta glossam receptam in arbore cōsanguinitatis: neque impedimentum affinitatis, quia nec Saturnus cognouit vllam consanguineam Pantæ, neque Panta vllum consanguineum Saturni, quod requiritur ad impedimentum affinitatis, iuxta glossā receptam in arbore affinitatis, quoniam Iulius non erat consanguineus Saturni, sed solum cognatus, vel affinis eius.

2 Tum quia solum primum genus affinitatis inducit hodie post cap. *non debet.*[h] impedimentum; quia per illud sublata sunt secundum & tertium genus affinitatis. Primum autem genus affinitatis solum contrahitur inter viros & consanguineas mulierum, & inter mulieres & consanguineos virorum.

Nam genus affinitatis, quod oritur inter viros & mulieres cognitas ab affinibus eorum, & è contrario inter mulieres, & viros cognitos ab earum affinibus, est quidem genus affinitatis secundum, vel tertium, sed non primum, quod solum hodie inducit impedimentum, vt dictum est. Et ita inter Saturnum & Pantam est quidem genus affinitatis secundum, quia ortum fuit ex coniunctione Iulij affinis sui cum Panta, & non ex coniunctione consanguinei; & ita nō inducit impedimentum hodie. Et qui contrarium responderunt Reuerendissimo Episcopo, inaduertenter putauerunt omne genus affinitatis inducere impedimentum; quia solum primum genus inducit illud, & non secundum, nec tertium, vt dictum est.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas propriè sumpta non contrahitur, nisi interueniente copula carnali, quæ sit completa per seminis commixtionem, adeo vt non sufficiat claustra pudoris fracta fuisse; sicut nec pollutio extraordinaria, vel contra naturam, nu. 5. eaque definitur quod sit proximitas personarū ex copula carnali prouenientes. nu. 4. & 5. quæ licet de iure ciuili non proueniat nisi ex iusta maritali copula, tamē de iure canonico oritur etiam ex illicita, & etiam cum propriis consanguineis habita. nu. 3. & 4. At quæ oritur inter ipsosmet maritum & vxorem qui non affines sed affinitatis causa appellātur, item & quæ oritur inter sponsos, propriè affinitas non est. nu. 2. sicut nec quæ oritur ex matrimonio rato, & non consummato. nu. 1. & 4. per totum. Vnde sacrum Concil. quod prohibet ne nisi cum principibus dispensetur in primo & secūdo affinitatis gradu, non est extendendū ad dictas affinitates impropriè dictas. n. 8.*
3 *Affinitas & affinitatis impedimentum differunt, sicut cognatio, & cognationis impedimentum: nec omnis affinitas parit impedimentum, etiā quod sit licita; quia extra quartum gradum illud non producit num. 7.*
8 *Iustitia publicæ honestatis impedimentum fuit solo iure humano post legem Euangelicam introductum; vnde facilius tollitur, quam alia impedimenta.*
9 *Dispensatio, & actus dispensationis sunt restringendi, quia sunt contra ius, & sic odiosi: at facultas dispensandi est fauorabilis, adeo vt illius restrictio & sublatio sit odiosa, & strictè intelligenda.*

CONSILIVM IIII.

CONTRA id, quod aliàs respondi, scilicet non contrahi affinitatem, nisi ex copula carnali, dicuntur aliqui scrupulum mouere, ex eo quod S. Thomas in additionibus ad eius tertiam partem.[a] videtur tenere, impedimentum affinitatis nasci ex sponsalibus, vel matrimonio ante copulam carnalem habitam. Ad cuius sublationem præsupponō primo, verbum hoc, *affines*, generaliter & largè sumptum significare secūdum suam etymologiam duo, quorum vnum trahitur ad finē alius, & è contrario: quo modo accepit Cicero, ibi, *Huic sceleri ne paucos affines esse puteris.* & Modestinus,[c] ibi, *affines dicuntur, eo quod alter ad alterius cognationis finē accedit*: per quem contextum idem dicit glossa recepta & approbata per omnes.[d]

2 Hoc etiam modo videtur accipi in l. *non ideo minus.*[e] quæ habet, institutionem vxoris factam à marito appellando eam affinem valere; licet, vt ibi ait glossa, vxor propriè non sit affinis viri, sed causa affinitatis, vt habet lex præallegata *non facile.* sic etiam accipitur in l. *quod seruus.*[f] quæ dicit, inter sponsum & sponsam de futuro esse quamdam affinitatem: vbi glossa recepta per omnes ait, impropriè, & non propriè esse affinitatem, & ita largo & generali modo illam ibi appellari affinitatem. Sic etiam glossa recepta per omnes,[g] ait, regulam illius legis, quæ habet, ratione affinitatis non dari successionē, procedere vniuersaliter, licet aliquando vxor succedat marito, & aliquando maritus vxori; quia licet largo modo & impropriè maritus & vxor possint appellari affines, non tamen sunt propriè tales.

3 Secundo, quod aliud est loqui de affinitate, aliud loqui de impedimento affinitatis: sicut & aliud est loqui de cognatione, siue de consanguinitate, & impedimento cognationis, siue consanguinitatis, sicut enim non omnis cognatio vel consanguinitas parit impedimentum cōsanguinitatis, ita neque omnis affinitas parit impedimentū affinitatis: & consequēter non omnis, qui ait esse aliquam affinitatem inter aliquos, videtur

a *Cap. cum à nobis. de testibus.*
b *Ca. licet ex quadam. de testibus.*
c *In ca. 1. nu. 2. de consanguinit.*
d *De pœn. di. 7. num. 35. & sequ.*
c *De consāg. & affini.*
f *In capi. licet ex quadam. de testib. nu. 1.*
g *De testib.*
h *De consāg. & affinit.*

dicere inter eos esse impedimentum affinitatis, nec iure Canonico, nec Cæsareo, quo non nascitur affinitas, nisi ex legitimis nuptiis copula carnali subsequuta, licet iure Canonico nascatur etiam ex sola copula illicita sine vllis nuptiis legitimis præcedentibus, iuxta cap. *discretionem.*[a] & ei concordata, quæ omnia sunt ab omnibus vtriusque iuris interpretibus recepta.

4 Tertio, quod hæc consequitur rectissimā esse definitionem affinitatis, quam posuit glossa in arbore affinitatis typis excusa tam in Decreto Gratiani,[b] quā in Decretali,[c] quam lib. 6.[d] & receptam per omnes in omnibus prædictis locis, & per omnes Theologos,[e] post S. Thomā,[f] scilicet, *Affinitas est proximitas personarum ex copula carnali prouenientes omnes carens parentela*: intelligendo per illa verba vltima, quod ea ratione qua est affinitas, non requirit vllam cōsanguinitatem interuenire, licet alia ratione possint cōcurrere cōsanguinitas, & affinitas, vt concurrit cum contrahatur etiam ex concubitu consanguineorum licito, vel illicito, vt declarat S. Thomas.[g]

5 Quarto, quod ex his colligitur, quam friuolus sit scrupulus, quo angere cupiūt nos, & nostrum respōsum, ex eo quod videtur eis dixisse S. Thomas ex solo matrimonio sine copula consequuta nasci impedimentum affinitatis in primo gradu impediens & dirimens matrimoniū. Tum primo, quod additiones prædictæ nō sunt D. Thomæ, sed longè post eius mortem collectæ ab alio, vt in titulo ipsarum expresse docetur. Tum secūdo, quia S. Thomas in 4.[h] vnde videtur desumpta additio illa, expresse tenet definitionem datā à prædicta glossa prædictæ arboris affinitatis, scilicet, quod est propinquitas personarum ex carnali copula prouenies omni carens parentela, & quia bona definitio est de substantia & essentia definiti, & conuertitur cum eo; ita quod cui conuenit definitū, conuenit definitio, & è cōtrario, vt probatur in l. 1.[i] & l. 1. cum notatis à Bartholo & aliis,[k] & latè tradit Decius, & citati ab eo,[l] consequitur, quod S. Thomas approbando illā definitionem, sentit expresse non posse dari propriā affinitatem sine interuentu copulæ: quia definitio eius habet eā nasci ex copula & coitu. Tum tertio, quod ipsemet S. Thomas paulo post ait,[m] quod affinitas adeo requirit copulā carnalē ad sui productionem, quod quantumcumq; aliquis claustra pudoris inuadat, vel frangat, nisi cōmixtio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, vnde nec copula contra naturam, neque extraordinaria pollutio generat affinitatē, secundū eumdem,[n] pro quo facit cap. vlt.[o] & cap. *extraordinaria.*[p] Tum quarto, quod nō obstat id quod ipsemet S. Thomas subdit, ex contractu matrimonij per verba de præsenti nasci quādam propinquitatem, seu affinitatem, quæ pertinet ad societatem: quia loquitur de affinitate generaliter & largo modo sumpta, sicut leges citatæ in primo præsupposito, quarum omniū glossæ receptæ ab omnibus dicunt eam non esse propriè affinitatem. Tum quinto, quod aliud est dicere quod aliqui sunt affines, & aliud, quod inter eos est impedimentū affinitatis, vt habet præsuppositum secundum, & ideo ex eo quod S. Thomas dixerit ex matrimonio solo nasci affinitatē, non infertur quod dixerit ex illo nasci impedimentum affinitatis: quia à diuersis non fit illatio.[q]

6 Tum sexto, quod aut est dicendum S. Thomā loqui variè, aut esse sibi ipsi concordandū, si dicamus loqui variè, non est ei credendum; quia testi variè vel cōtrario modo loquenti non creditur, vt tradunt Panormitanus & Felinus,[r] & alia citata per ipsos. Aut esse ipsum sibi concordandum: & nō sese offert alia concordia melior, quàm quod in vna parte loquitur de affinitate propriè dicta, & de impedimento affinitatis, & in alia de affinitate largo modo & generaliter dicta: quoniā glossæ citatæ in primo præsupposito sic concordant textus de affinitate loquentes impropriè & largo modo accepta. Tum septimo, quod ipse est fere solus, & omnes iuris interpretes sunt ei contrarij, & communis opinio præfertur singulari, vt est doctrina receptissima Ioannis Andreæ.[s]

7 Tum octauo, quod etiam singularis opinio præfertur communi, quando neuosiore ratione nititur, vt probat cap. *capellanus.*[t] vbi Panormitanus ab omnibus receptus tradit, & Felinus & citati ab eo,[v] & S. Thomas fortiore ratione tenet id quod communis fere omnium, quam id quod prædictis scrupulosis videtur dicere.

Per quæ omnia concluditur efficacissime, friuolum esse prædictum scrupulum: & quod illo non obstante planè asse-

a *De eo qui cognouit consang. vxoris sua.*
b *Sub 35. qu. 5.*
c *Post titu. de cōsang. & affinit.*
d *Post tit. de eogn. spirit.*
e *In 4. li. sen. dist. 41.*
f *In q. 1. art. 1. quæstiuncula 3.*
g *In prædicta quæst. 1. art. 1. quæstiuncula 3.*
h *Dist. 41. qu. 3. art. 1.*
i *Ff. de dolo.*
k *Ff. de testa. In vrb. de probatio.*
l *In respōsione ad secūdum.*
m *Ibidem.*
n *De sponsal. Per. q. 2. & 3.*
o *Papinian. ff. de minorib.*
p *In prine. proœm. decret. in prima eius gloss.*
q *In c. 1. de essit.*
r *De feriis. vbi cap. 1. de constitu. 54.*
a *Sess. 24. ca. 1. de reform.*
b *Leu. 18.*
c *Arg. ca. pœna. de pœnit. dist. 1. cum similib.*
d *De reg. iur. lib. 6.*
e *In cle. 1. de essit. vic.*
f *In ca. postu lasti. de reser. num. 10.*
g *Vbi sup. nu. 8.*
a *q. 55. art. 4.*
b *In Catilina. c In l. mulier facile. 3. ff. de gradibus affinit. d In arbore affinit. e C. de hæred. instit. f Ff. de cōdit. causa data.*
g *In l. affinitas. C. communi de succes. sio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Responsum alterius Doctoris.

1 Videtur respondendum primo, quod si dicta sponsalia fuerunt absolutè, vt præmittitur, contracta, nulla fuerunt, nullamque produxerunt obligationem. arg. l. *si stipulor.* [a] vbi si quis sororem adoptiuam nupturam sibi stipuletur, non valet stipulatio, quia statim fit contra bonos mores, vnde non obligat. Facit cap. *non est obligatorium.* [b] Et hanc opinionem admittunt omnes doctores infra adducendi. Nam vt inquit Petrus Sotus in hac materia, [c] non valet promissio rei quæ iure implerinon potest. [d]

2 Secundo, si dictis sponsalibus adiecta fuit conditio, si Pontifex dispensabit; res habet maiorem difficultatem. Nam Couarruuias, [e] tenet hæc sponsalia esse etiam valida. Antonius de Butrio, [f] idem tenet; in quam partem inclinat Præpositus ibi, licet relinquat cogitandum; & inter summistas renet Angelica, [g] & inter Theologos Adrianus. [h] Contrarium, scilicet quod hæc sponsalia sint nulla, & nullam producant obligationē, tenent Innocentius, Hostiensis, Ioānes Andreas, Cardinalis, Ancharanus, Abbas, [i] Aretinus, [k] qui in causa inter Ducem Mediolani & Marchionē Mantuæ tenet, quod sponsalia contracta inter habentes impedimentum publicæ honestatis, sub conditione, si Papa dispensauerit, de iuris subtilitate non obligant partes, etiam quod post dicta sponsalia Pontifex mandasset super d. impedimento dispensandum; licet additio Abbatis, [l] adducere videatur Aretinum pro contraria parte, & hanc opinionem Innocentij prædictā fateur communem, idem Adrianus vbi vsupra, & alij.

3 Hanc eamdem opinionē tenet inter summistas Rosella, [m] Siluester, [n] & Victoria de sacramentis, [o] & contra Adrianum tenet Sotus, [p] & concludit quod non obstantibus prædictis sponsalibus vna pars, etiam altera inuita, & etiam post obtentum dispensandi mādatum à Papa potest ab eisdem recedere. Pro quo dicto facit Baldus, [q] qui respondit, quod si inter consanguineos sit tractata parentela, & subsequuta sponsalia, vna pars potest ad aliud conuolare matrimoniū, siue Papa velit, siue nolit dispensare. quod dictum refert & sequitur Parisius. [r] Et hanc partē amplectimur per rationes, quas vltimo loco refert & ponit Sotus vbi supra, & tanto magis in casu proposito, in quo agitur de dispētatione in secundo consanguinitatis gradu, cui resistit Concilium Tridentinum, [s] & in quo raro solet Pontifex dispensare. Couarruuias autem & alij loquuntur in gradibus magis remotis, in quibus facilius dispensari solitum erat. Item ex quo sumus in casu, in quo dispensatio nondum est obtenta: in quo casu, inquit Sotus nullum est dubium, quin vterque possit, etiam altera parte inuita, à pactō recedere.

4 Et certè pro hac parte me multum vrget tex. l. *inter stipulantem.* [t] dum reprobat hanc stipulationem; *Eum locum. cum ex sacro religioſove profanus esse cæperit, dare spondes?* & subdit rationem, quæ communis est casui nostro, dicens: *Quia nec præsentis obligationem temporis recipere potest: & ea dumtaxat, quæ natura sui possibilia sunt, deducuntur in obligationem.* Sed quod, si tacitè vel expressè promisit propriis expensis & labore dispensationem impetrare, & cum vt dictum est secūdum magis communem opinionem prædicta sponsalia non obligent, vtique nec hoc accessorium tenebit: frustra enim expectatur euentus illius rei, quæ etiam quod eueniret, nullum produceret effectum. [v]

5 Descendendo autem ad articulū stupri, videtur, quod ex quo ex narratis cōstat dictam puellam seductam, & prout etiam præsumitur ex Carrerio, [x] Abbate: & ibi additio, [y] dictus iuuenis tenetur eamdem dotare, & ducere, [z] & Dominatione tua in Man. confessī. [a]

6 Nec obstat, si dicatur textum c. 1. & 2. [b] procedere solum inter subditos locorū & terrarum subiectarū iurisdictioni Ecclesiæ, non autem in locis subditis principi sæculari, in quibus seruāda est pœna iuris ciuilis, vt notat Abbas, [c] de iure autem ciuili stuprans nō tenetur stuprata ducere, vt ait Carrerius. [d] Nam respondetur Abbatem, & alios doctores solū dicere ius canonicum mitigasse quo ad subditos Ecclesiæ pœnā legum statutam contra stuprātores; ita tamen, vt iudex sæcularis minimè prohibeatur pœnam legalem imponere suo subdito, qui stuprum perpetrauit: non negant tamen quin iudex ecclesiasticus possit hunc stuprātorem oppidi subiecti principi sæculari in hac materia, quæ etiam spectat ad forum ecclesiasticum, punire pœna canonica, secundum Ancharanū, [a] & hoc tāto magis procedit in hoc casu, in quo (vt audio) oppidum, in quo moratur dictus iuuenis, & mulier, est sub principe sæculari, qui vniuersali statuto obligat stuprantes, vt ducant defloratas; vnde ex hoc capite potest iudex ecclesiasticus in decisiuis sequi & seruare ipsorum laicorum leges, secundum Abbatem, [b] & ibi Felinum. [c]

7 Facit etiam c. 1. [d] Cum autē teneatur dictus iuuenis eamdem ducere, vtiq; tenetur necessariā dispensationē pro posse obtinere. [e] Nam vt singulariter inquit Iason, [f] qui ex statuto tenetur aliquid facere, tenetur facere vt actus valeat; vnde & legatario debetur ab hærede via ad ædes legatas, ne ius ipsius legatarij sit inutile, vt est in l. *binas ædes.* [g] & habet Bartholus, [h] licet secus sit in fundo empto, quia potuit emptor apertius legem dicere vt ait Decius. [i] Quæ ratio cū cesset in hac puella seducta, nō videtur dubiū quin iuuenis, qui tenetur eā ducere, teneatur etiā procurare dispensationē ad hoc necessariam: sicut & qui tenetur dare hominē, talem debet dare, qui ab eo non possit auferri, iuxta l. *qui decē.* [k] cum concordatis ibi per gloss. [l] & l. 3. vbi etiā gloss. [m] Hoc autē totū debet dictus iuuenis suis expensis procurare. [n] Et si d. mulier dubitat ne dictus iuuenis procedat bona fide in procurāda dicta dispensatione, poterit pro suo interesse in ipso negotio assistere, & adesse. [o]

8 Ex quibus arbitror dictū iuuenem condemnandū iuxta petita à dicta puella; & hoc multo magis, si nedū promisisset eam in vxorē ducere, sed & iurasset, vt voluit Tabiena. [p] & Baldus. [q] Nā licet non valeat promissio rei sacræ, seu religiosæ; si tamen adsit iuramentū, adiecta cōditione, si ex priuilegio, seu dispētatione principis dicta res fieret profana, teneret. Et hæc opinio potest teneri, licet Sotus, [r] teneat in hoc casu dicta sponsalia non obligare.

Responsum Doctoris Nauarri.

9 Visis supradictis, quę prudenter & erudite sunt perpensa, & citata, & aliquot aliis, arbitror partes Reuerēdi. Episc. esse, declarare quidē nullū extare matrimoniū inter præfatū iuuenem, & præfatā puellā, iuxta petitionē præfati iuuenis; teneri autem eū ad cōtrahendū matrimoniū cum illa, si S. D. N. placuerit dispēsare super præfato impedimēto consanguinitatis gradus secūdi; teneriq; ad procurandā bona fide præfatā dispensationē, & ad acceptandā, si ea per præfatā puellā, vel procuratores suos fuerit obtēta: & casu, quo nō potuerit obtineri, obligatum esse ad dotandam eam arbitrio boni viri: impensas autem, quæ in dispensatione impetrāda factæ fuerint ab vtraque parte soluendas esse, siue ipse, siue ipsa eam obtinuerit.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas, quæ ex illicita, sicut & quæ ex licita procedit copula, semel orta, etiam post mortē sic cogniti durat, matrimoniumque postea subsequutum dirimit, at antea contractum non, immo nec impedit illius vsum, nisi respectu delinquentis, qui non potest sine peccato debitum exigere: restringitur tamen modo post sacrum Concilium ad secundum gradum; ita vt quæ oritur ex illicita copula in tertio vel quarto gradu, nullum ex prædictis amplius operetur effectum. nu. 2. & 3.*

3 *Impedire dicitur etiam id, quod in aliqua tantum parte impedit.*

4 *Negatiua præcedens, omnia quæ sequuntur, destruit, & contrarium eorum ponit.*

CONSILIVM VI.

DVBIVM est, an impedimentū, quod propter affinitatem ex fornicatione cōtractā inducitur, & matrimoniū postea factū dirimit, quod ad eos tantū, qui in primo vel secūdo gradu coniūguntur, restringitur, habeat locum etiā in impedimento affinitatis superuiuentis post contractum matrimonium, vt non extendatur vltra dictum secundū gradum.

1 In hac quæstione: si errore amanuensis non est scriptum, *superuiuentis*, pro *supervenientis*, non video quod dubium contineatur; cum palam sit, affinitatem contrahi ex coitu illicito iure canonico, cap. *discretionem,* [s] & tradit glossa recepta, [t] & quod affinitas semel contracta non extinguitur morte personæ, qua mediante contrahitur, iuxta cap. *fraternitatis*, [v] & traditur à dicta glossa recepta.

2 Si autem per errorem scriptum est, *superuiuentis*, pro, *supervenientis*; respondendum videtur, quod nulla affinitas superueniens matrimonio contracto dirimit illud, licet partem culpabilem impediat ab exigendo debito, [x] & consequenter palam esse impedimentum huiusmodi præueniens matrimonium in prædictis duobus gradibus longe maioris virtutis esse quo ad matrimonium præuentū, quàm superueniens quo ad matrimonium præueniens ipsum; cum præueniens affinitas matrimonium sequens impediat, & dirimat, superueniens autem nec dirimat, nec impediat, nisi quo ad hoc ne culpabilis debitum exigat, per iura supradicta.

3 Maius dubium esset, an affinitas tertij & quarti gradus contracta ex illicito coitu superueniens impediat exactionem debiti; licet præueniens non dirimat matrimonium contractum, per expressam Concilij Tridentini decisionem, [a] nec etiam impediat contrahendum, per declarationem Pij V.

Nam pro parte affirmante facit, quod aliud est dirimere matrimonium, de quo loquitur Concilium & aliud impedire tantum, de quo ait declaratio Pij V. & aliud exactio debiti, de qua nihil statuit Concilium, nec declaratio prædicta: & secundum ius commune vetatur exactio per prædictam affinitatem superuenientem: & casus omissus habetur pro omisso. [b]

Pro parte verò negante, quod non impediat exactionem, facit, quod lex per similitudinem rationis extenditur ab vno ad aliud. [c] Facit etiam, quod Pius V. declarauit, quod nec dirimit, nec impedit; & consequenter non obstante illa, licitè contrahitur. quod videtur consequi, quod etiam licitè petatur debitum. Tum quia minus est exigere, quàm contrahere, ergo qui concedit contractionem, à fortiori videtur concedere exactionem, argumēto cap. *cum licet quod est plus.* [d]

4 Tum quia id, quod impedit exactionem debiti, quod ad aliquam partem impedit matrimonium; & prædictus Pius V. declarauit simpliciter, quod non impedit, & consequenter quod nulla ex parte impedit: quia negatiua præcedens, omnia quæ sequuntur destruit, & contrarium eorum ponit, iuxta glossam singularem receptam. [e] Facit etiam, quod verba declarationis Pij V. scilicet quod non impedit matrimonium, satis includunt per proximè dicta impedimētum exactionis; & ita per illa tollitur illud: quia lex generaliter loquens intelligenda est generaliter. [f] De hoc autem dubio, quod aliàs in sacræ Pœnitentiariæ prætorio propositum fuit, & non resolutum, non videtur loqui quæstio proposita: & ideo non resoluo illud, tametsi multum inclino in partem negantem, scilicet vt non extendatur.

Et ita refertur sacram Congreg. inclinasse in hanc partem, vt incestus vltra secundum gradum superueniens non impediat exactionem debiti.

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio super affinitate non extenditur ad publicam honestatem concurrentem, nisi de ea saltem tacitè fiat mentio.*

2 *Dispensationem super affinitate taciturnitas publicæ honestatis concurrentis non vitiat, remanet tamen ipsum publicæ honestatis impedimentum.*

3 *Impedimento vno ex duobus sublato, remanet alterum.*

4 *Subreptio non vitiat gratiam, nisi pro illa parte, cuius fuit causa: potestque gratia & rescriptum pro vna parte valere, & non pro altera.*

CONSILIVM VII.

QVÆRITVR, an dispensatio super affinitate extendatur ad publicæ honestatis impedimentum, & an valeat quo ad affinitatis impedimentum.

1 Per dispensationem, per quam tollitur affinitatis impedimentum, non censetur sublatum impedimentum publicæ honestatis concurrentis cum affinitate, iuxta glossam communiter receptam in arbore affinitatis circa principium, cui videtur contraria glossa 3. cap. *non debet.* [g] quæ est vera, quando saltem tacitè fit mentio de illo: altera verò, quando nec expressè, neque tacitè fit talis mentio, iuxta concordiam, quam inter illas ponunt Panormitanus & Præpositus. [h]

2 Sed quæstio noua est, an dispensatio super affinitate valeat saltem quo ad affinitatis sublationē, licet non valeat quo ad sublationem publicæ honestatis. Nam pro parte negante facit, quod tacetur aliquid, quo expresso difficilius concessa fuisset dispensatio super affinitate; & ita videtur subreptitia. [i]

3 Sed præfata glossa arboris affinitatis à nemine adhuc ponderata contrarium tenet, & idem videtur sentire Panormitanus & Præpositus, [k] & alij omnes, qui sequuntur eam in sensu prædicto, quatenus in cōfirmatione eius allegant illud vulgatum, Vno de duobus vinculis sublato, remanere aliud, [l] per quod significant, per impetrationem dispensationis super vinculo affinitatis, nulla facta mentione expressa, nec tacita de vinculo publicæ honestatis, alterum quidem tolli, & non alterum: & hoc est aptum ac singulare exemplum illius theoriæ Rotæ, [a] scilicet taciturnitatem veri, quod expressum retraheret principem à gratia facienda, non efficere illam subreptitiam, nisi sit tale, de quo iure caueatur illud esse exprimendum, quam decisionem nos quoque sequimur in Manu. consessar. [b]

4 Cuius theoricæ exemplum, vt prædicta Rota dixit, est in collatione criminoso facta à principe, quæ valet regulariter per resolutionem Felini & eorum, quos ille citat, [c] quod nos resolutius tractauimus nuper. [d] Tum quia subreptio non vitiat gratiam, nisi quo ad illud, cuius causa fuit; & potest esse gratia subrepitia quo ad aliquid, & valida ac non subrepitia quo ad aliud, [e] vt dicit Nicolaus de Millis, [f] Panormitanus, [g] & sic potest pro parte valere rescriptum & gratia, & pro parte non; & sic vtile per inutile non vitiatur.

SVMMARIVM.

1 *Incestum qui cum consanguineis commiserunt, secundum communem Canonistarum contra Theologos, contrahunt impedimentum impediens contrahendi cum quacunque.*

2 *Dispensatio super vno ex duobus impedimentis, tacito altero, etiam si expressum principem difficiliorem reddidisset, valide impetratur; remanet tamen in suo robore non narratum, nu. 1. & 3. & super eo potest separata ab habente potestatem fieri dispensatio. Vnde qui a Papa obtinuit dispensationem super impedimento affinitatis dirimente, potest separatim antea vel post ab Episcopo obtinere dispensationem super incestus impedimento impedrente. nu. 4. sicut diaconus, qui vult ducere affinem, potest separatim impetrare dispensationem super impedimento diaconatus, & separatim super impedimento affinitatis. nu. 7. Fallit prædicta conclusio, quando lex id, quod tacitum fuit, exprimi iubet. Vnde qui impetrat remissionem super secūdo homicidio debet exprimere remissionem primi. Item fallit, quando materiæ sunt adeo connexæ, vt vnus defectus alterū augeat. Vnde qui fuit dispensatus super defectu natalium, si velit obtinere dispensationem super pluralitate beneficiorū, tenetur de prima dispensatione mentionem facere. nu. 6.*

4 *Episcopus dispensat quidem super impedimento impediente procedente ex delicto incestus, at super impedimento consanguinitatis dirimente solus Papa.*

5 *Copulæ, nullis præcedentibus nec matrimonio nec sponsalibus inter consanguineos, sine animo & intentione, vt sic facilius impetrarent dispensationem, habitæ, nec de iure, nec per sacrum Concilium est facienda mentio: at nunc tempore Pontificatus Gregorij XIII. de eiusdem S. D. N. mente, de ea est facienda mentio. Quod si etiā contraxerunt matrimonium, vel sponsalia clandestine, de ea etiā ignoranter habita; quod si publicè contraxerunt, solum de scienter habita esset facienda mentio.*

CONSILIVM VIII.

AN consanguinei, qui copulam habuerunt secretè, teneantur exprimere Papæ hoc delictum, si petant dispensationem contrahendi inter se?

1 Respondeo, visum fuisse aliquibus in hac curia, esse necessarium, eo maximè, quod incestuosi prohibentur contrahere non solū inter se, sed etiā cum aliis, vt communis tenet opinio Canonistarum, contra communem Theologorum, vt scripsi in Manu. [h] quod seruat curia, vt ibi dixi, & nūc hic repeto: pro qua dudum allegaui quatuor textus, qui expresse id probant, & ita duo impedimēta concurrūt in prædictis, vnum consanguinitatis, aliud incestus; & ita impetratio tacita copula incestuosa videri potest impetratio subreptitia: quia tacetur aliquid, quo expresso difficilius dispensasset Papa, quod argumentum maximū coloris habet, præsertim quod sublato vno ex duobus vinculis, alterum non videtur sublatum. [i]

2 Sed oppositum est tenendum per multa, & primo ex decisione Rotæ, [k] quam sequitur Felinus & allegati ab illo. [l]

3 Quatenus haberi in impetratione dispensationis non esse necessario faciendam mentionem, nisi de illis tantum, de quibus iura iubent; etiam si talia sint, quibus expressis difficilius Papa dispensaret: & quia stylus curiæ videtur tenere, vt impetratio super vno impedimēto matrimonij valeat, non facta mentione de alio; non quidem ad hoc, vt censeatur sublatum aliud, neque quo ad hoc, vt possit contrahi matrimonium licitè ante dispensationem super alio; sed quo ad hoc, vt dispensatio valeat, & censeatur sublatum impedimētum, super quo habita est illa; & quod post habitam dispensationem super alio;

Universidad de Deusto
Biblioteca

alio instè poterit contrahi matrimonium.

4 Ex quibus infertur primo (cum in casu proposito sint duo impedimenta, primum consanguinitatis, secundum incestus; & impedimentum consanguinitatis solus Papa tollere possit, impedimentum autem incestus etiam Episcopus ex iusta causa,) [a] quod habita dispensatione à Papa de consanguinitate,non facta mentione de copula,habita dispensatione ab Episcopo super incestu,ante,vel post dispensationem consanguinitatis,possit matrimonium contrahi.

Secundo infertur parum referre quo ad hoc, quod copula sit occulta,vel manifesta,& confessario confessa,& absoluta,vel non confessa,nec absoluta, si Episcopi dispensatio non interuenit.

5 Addendum tamen,quod si dicta copula occulta, vel manifesta, eo fine fuerit habita, vt facilius impetrarent dispensationem, esset faciendа mentio eius tempore Sanctiss. Domini nostri,qui declarauit non esse animum dispensandi cum talibus:quamuis iure antiquo,& etiam Concilij Tridentini, [b] non videtur id obesse,si neque matrimonium,neque sponsalia contraxerunt. Si autem contractis illis publicè habuerunt scienter copulam, vel contractis clandestinè habuerunt eam etiam ignorantes,non valebit dispensatio, nisi fiat mentio de illa; & si fiat,non dabitur huius Sanctiss. Domini tempore,& merito: quia Concilium Tridentinum vbi supra statuit ne cum huiusmodi dispensetur;immo neque cum eis, qui scienter,vel ignoranter non seruatis solemnitatibus requisitis contraxerunt,etiam si non consummauerint. [c]

6 Obstare autem prædictis videtur, quod indulgentia secundi homicidij non valet,non facta mentione de indulgentia prioris, secundum Gulielmum de Cuno, [d] relatum per Baldum ibi:& etiam dispensatio concessa super pluralitate illegitimo non valet,non facta mētione de priori dispensatione super defectu natalium, qua factu est habilis ad vnum. [e] Sed respondetur ad primum,quod lex illa tertia requirit expressionem iterationis, siue geminationis delicti. Ad secundum,quod caput illud 2.illo casu illam mentionem requirit ob specialem rationem:& ratio specialitatis est, quod illæ dispensationes se contingunt,& sunt quasi idem;& tacitum auget delictum,vel defectum expressum,super quo dispensatur, quæ ratio cessat in casu nostro,in quo dispensatio fit super diuersis: vnde gratia facta de pœna adulterij non requirit mentionem de gratia pœnæ homicidij, nec gratia pluralitatis beneficiorum facta illegitimo requirit mentionem gratiæ factæ de non ieiunando certis diebus,vel non soluendo pœnā periurij,vel fruendi stationibus Romanis.

7 Per quæ respondimus gratiam ducendi vxorem factam subdiacono occultissimè,& malè ordinato,nō vitiari,eo quod tacuit,præsertim absque dolo,quod erat affinis illa quam volebat ducere:nec gratia postea impetrata super affinitate,non facta mētione de dispensatione super ordine, fuit subreptitia; quia sunt res separatæ, nec vna auget alteram, nec vllo iure requiritur mentio alterius in altera.

Vide infra consilio seq.

SVMMARIVM.

1 *Taciturnitas illius, quo expresso difficilius dispensasset Papa, vitiat gratiam:sed hoc procedit, quando lex mandat illud exprimi, vt quod in impetratione secundi beneficij fiat mentio de altero,quod prius obtinuit,nu.2.& vt impetrans remissionem secundi homicidij mentionem faciat de gratia primi. num.1.& 4.in aliis non.num. 3. Vnde qui impetrat dispensationem super gradu affinitatis, vel consanguinitatis, non cogitur exprimere incestum causantem impedimentum impediens.nu.4.& 5.*

2 *Duplici excommunicatione,vel alio impedimento dupliciter ligatus,ab vno potest valide absolui,& dispensari altero tacito.nu.3.quod quia non censetur sublatum,durat.num.4.*

5 *Incestus peccati impedimentum impediens contrario vsu fuit sublatum seu saltem pro eo nō petitur dispensatio, nisi quando quis vult ducere quam per incestum polluit: sed & Episcopus super eo dispensare potest.*

6 *Occultum peccatum incestus qui etiam ad effectum petendi dispensationem super alio impedimēto reuelat, peccat grauiter.*

CONSILIVM IX.

AN Valeat dispensatio super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis, non facta mentione de copula prius habita?

1 Respondetur,pro parte negante facere primo,quod tacitum est illud,quo expresso difficilius dispensasset Papa;& per consequens non valere. [a]

Secundo,quod impetratio veniæ pro secundo homicidio commisso non valet,si non fiat mentio de venia data pro primo,secundum Gulielmum, [b] per illum textum,quem sequitur ibi Baldus, [c] communiter receptus,vt tradit Felinus. [d]

2 Sed contrarium videtur verius. Tum quia nullo iure cauetur, dispensationem super vno impedimento matrimonij esse nullam, eo quod super altero non sit habita. Tum quod stylus Curiæ videtur habere, quod dispensatio facta super vno impedimento valeat, antequam dispensetur super alio; licet non possit iusto iuris effectum sortiri, donec super alio dispensetur, sicuti excommunicatus duplici excommunicatione frequenter absolvitur ab vna,antequam absoluatur ab aliis,& valet prior absolutio, licet non restituatur ei communio,donec ab altera absoluatur.per cap.*ex parte.* iuncta glossa recepta. [e]

3 Tum quod Egidius ait, [f] quod non omnia tacita,quorum expressio potuisset mouere principem ad difficilius concedendam gratiam,illam vitiant, sed ea solùm de quibus reperitur iure expressum, quod in impetranda gratia debeant exprimi,nam impetranti beneficium, & dicenti se criminosum, Papa verisimiliter difficilius illud concederet; at tacere hoc minime nocet:quia valet collatio facta criminoso, nisi sit crimen inducens inhabilitatem ipso iure:quem refert, & sequitur Felinus, [g] & declarat pulchrè Rota. [h]

Quibus sic constitutis,non obstant in cōtrarium adducta. Nam ad primum respondetur,scilicet ad cap. *postulasti.* quod textus ille loquitur de taciturnitate in beneficiis prius impetratis, in quibus iure cautum est debere prius exprimi, per cap. *cum adeo.* [i] & cap. *si motu proprio.* de præbend.lib.6.

4 Ad secundum,cui non videtur ab aliquo doctore hactenus satisfactum, respondetur primo eodem modo, scilicet quod etiam iure cauetur per dictā l.2. [k] & ibi Baldus, [l] quod in impetratione veniæ pro secundo homicidio debet exprimi venia data pro primo.Ex quibus infertur,quod quibus rationibus defenditur, impetrantem dispensationem super impedimento consanguinitatis non teneri manifestare copulam incestus,eisdem etiam rationibus defendi potest, impetrantem dispensationem super impedimento affinitatis non teneri ad reuelandum incestum admissum.

Nec obstat prædictis,quod aliud est impedimentum consanguinitatis,vel affinitatis,& aliud impedimentum incestus; & consequenter quod vno illorum sublato non censeatur alterum sublatum. [m] Nam respondetur illa esse diuersa impedimenta,& quod sublato vno non cēsetur sublatum alterum; negando tamen, quod sint paria : quia impedimenta consanguinitatis,& affinitatis sunt impedimenta impedientia, & dirimentia, impedimentum autem incestus solum impediens: itaque licet peccent contrahentes sine dispensatione illius, non tamen dirimit contractum, secundum omnes, præcipue secundum Paludanum, [n] quem sequitur D. Antoninus, [o] eo quod videtur consuetudine abrogatum, vt air idemmet Paludanus & citati à nobis in nostro Manu. conf. [p] cui credimus.

Primo, eo quod in tota nostra ætate numquam legimus, nec audiuimus dispensationem super hoc solo impedimento, nisi aliud consanguinitatis vel affinitatis committatur, impetratam etiam ab Episcopo,quem in hoc dispēsare posse communis habet opinio.

Secundo,quod etiam si non esset abrogatum, tamen nullo iure cauetur, vt vna cum alio impedimento debeat impetrari; & per consequens sufficeret, vt per se impetraretur.

6 Tertio,quod hic loquimur de incestu secreto, quod non est reuelandum in literis Apostolicis cum grandi opprobrio volentium contrahere, sed sufficeret impetrare clam à summo Pœnitentiario,vel suo Episcopo : immo arbitror grauiter peccaturum,qui se cōiugemque suam huiusmodi notarit infamia, contra præceptum Decalogi, & ea quæ diximus super eo. [q] Salua,&c.

Aduerte.quia refertur Congreg.censuisse consanguineos, vel affines, qui tacita copula obtinuerunt dispensationem super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis,esse subreptitios, & matrimonium postea contractum esse nullum : cui sententiæ videtur etiam ipse D.Nauarrus postea adhæsisse in quarta editione sui Man.

a *Arg. capit. postulasti. de rescript.*
b *In l.2.C.de episcop.audit.*
c *In nu.4.*
d *In ca.super literis.de rescript.*
e *De offic.ord.*
f *In decis.69. incipiente,Clausso extra Rotam.*
g *In ca.postulasti.col.3. de rescript.*
h *In nouis de elect.2. de rescript. col.pen. & finali.*
i *De rescript.*
k *C. de Episcopis audit. l.Num.4.*
m *Arg. cap. ex transmissa. de aucto. ca.1. sic dicendo. §. de seruis. non ordinandis.*
n *In 4.dist.34. qu.1.col.3.*
o *In 3.part. 1.cap.11. §.4.*
p *Cap.22.nu. 75.*
q *In ca.16. decis nostra M.S.*

confess.

a *Cap.22.nu. 86.in fine.*

confess.[a] & ita obseruat praxis.Vide etiam consilium præcedens,& duo sequentia.

SVMMARIVM.

1 *Incestus delictum,quod impedit, sed non dirimit,inter consanguineos perpetratum non vitiat mandatum Apostolicum super impedimento gradus dirimente dispensando antea impetratum, nec dispensationem matrimonij postea subsequutam.& num.2.*

1 *Impedimenta matrimonialia duo patiens, dispensationem super vno,altero tacito impetrare non prohibetur;sed non debet contrahere,nisi vtroque sublato.*

3 *Filij nati ex matrimonio valide contracto, sed cum peccato, sunt legitimi.*

3 *Debitum matrimoniale vt sanctè petere possint,qui cum impedimento impediente tantùm contraxerunt, dispensatione egent episcopali.*

4 *Parentum confessio subsequens obtentam dispensationem super occulto impedimento filijs negantibus non nocet quo ad legitimitatem.*

4 *Opinionem grauis auctoris sequens in ijs, quæ sunt iuris humani diuersimode intellecti,non peccat.*

5 *Incestum occultè post commissionem ad dispensandum admissum cōmissario interroganti contrahentes fateri non tenentur:peccant tamen, si cū iuramento absolutè negāt.& nu.1.*

CONSILIVM X.

I NTRACTABAT de matrimonio contrahendo cum C.secundo gradu consanguinitatis sibi attinente:& post missam informationem ad Vrbem, & impetratam commissionem dispensandi,antequam dispensatio fieret, cognouerunt se carnaliter; & postea commissarius accepto iuramento, quo iurarunt sese non cognouisse, dispensauit, & contraxerunt publicè matrimonium, & multis annis vixerunt coniugati. Quæritur de remedio salutis animæ & corporis præfatorum.

Ad hanc quæstionem respondeo primo,illam esse grauissimam,& multiplicem;ita quod eius plena decisio multarum aliarum decisionem requirat; ideoque non vacare nobis nunc eam pro dignitate decidere: tamen pro amicitia, qua sum in dominum interrogantem,per pauca seminaria ita eam tractabo,vt ex eis colligi possint in id necessaria.

Secundo, quod præfati grauissimè peccauerunt per incestum, & periurium; quorum oportet eos verè pœnitere, vt condonentur à Deo misericordissimo.

Tertio, quod iure ipso attento valuit dispensatio præfata. Tum quia in impetratione commissionis eius Papalis nō fuit admissa vlla subreptio; quia nondum incestum admiserant. Tum quia nullo iure cauetur, quod non possit impetrari dispensatio super vno impedimento, non facta mentione de alio;quamuis non possit contrahi matrimonium iustè, donec super vtroque dispensetur. sicuti excommunicatus duplici excommunicatione absolui quidem potest ab vna,non facta mentione de altera; licet non possit iustè communicare cum proximo,donec ab omnibus absoluatur,iuxta cap.*ex parte.*& glossam magnam eius receptam in theoria & praxi. [b] Faciunt multa quæ adducit Felinus. [c]

2 Quarto,quod præfatum matrimonium valuit, quamuis iniustè fuerit contractum : quia impedimentum incestus, licet impediat contrahendum,non tamen dirimit contractum, secundum omnes,& ita, cum per præfatam dispensationem fuisset sublatum impedimentum secundi gradus consanguinitatis,quod impedit & dirimit,solum remansit impedimentum incestus impediens,& non dirimens,iuxta tradita in nostro Manual. confess. [d] super quo potest dispensare Episcopus,vt tradit.ut ibidem. [e]

3 Quinto,quod filij præfatorū sunt legitimi;quia nati sunt ex legitimo matrimonio,licet cum peccato contracto, qualia sunt,vt ego arbitror,pleraque matrimonia.

Sexto, quod ad manendum cum salute animæ, corporis, & honoris sufficit prædictis consulentibus legitimè pœnitere,& confiteri,& pœnitentias iniunctas implere,& impetrare dispensationem ab Episcopo petendi debitum à se mutuo, ad hoc,vt suo matrimonio sanctè fruantur.

4 Septimo, quod consultè ac prouidè facient tacenda, & non fatendo incestum illum,quem admiserunt; cuius tamen publicatio non noceret filijs legitimis natis, & negantibus illum, per ea quæ traduntur per Bartholum & alios [f] & alibi sæpe de filio non credente matri dicenti eum esse spurium.

5 Octauo facit pro consulentibus,quod quando aliquid dependet ex intellectu iuris humani diuerso modo intellecti, non peccat quis insequendo intellectū grauis auctoris, etiam si ille esset verè falsus, secundū Innocentium, [a] communiter receptum per Baldum & alios,quos citat Felinus, [b] & ea quæ nos tradidimus nuperrime. [c]

Nono facit,quod ante multos annos tenuit Thomas correctror Pœnitentiariæ, qui post fuit Episcopus Ilerdensis; quosdam,qui impetrarunt cōmissionem ad dispensandum, & postea ante dispensationem commiserunt incestū, non fuisse obligatos ad confitendum illum commissario interroganti, quia fuit occultus & secretus, & eius manifestatio nō erat ad substantiam dispensationis necessaria,per iura vulgata.

Aduertendum,casum,de quo in præsenti consilio,differre ab illis, de quibus in duobus præcedentibus consiliis : sed nihilominus referri sacram Congregationē inclinasse,& in hoc casu hos ad sedem Apost. pro quibusdam certis literis obtinendis remittendos à iudicibus,antequam in vim priuatarum literarum dispensent. Item aduerte id de quo in 6.dicto in fin.fortè non exigi nisi ad cautelam, vt videtur posse colligi ex conf.sequ.Nec enim videtur necessarium vt qui contraxerunt cum impedimento impediente,& consummauerunt, teneantur impetrare dispensationem ad petendum debitum.

SVMMARIVM.

1 *Incestus inter consanguineos post literas Apostolicas de dispensando,antequam dispensatio fieret,subsequutus, causat quidem impedimentum impediens, sed nō annullat dispensationem,nec matrimonium subsequutum.*

CONSILIVM XI.

QVIDAM quarto gradu consanguinitatis sese attinentes decreuerunt contrahere matrimonium; & procurarunt impetrare dispensationem à Papa,& obtinuerunt eam commissariam:antequam tamen dispensatio fieret, cognouerunt se carnaliter,& postea dispensatione consequuta contraxerunt matrimonium, & assequuti fuerunt benedictionem nubentiū à parocho,qui solus in cōfessione sciebat incestum, & susceperunt prolem. Quæritur quid oporteat eos facere.

1 Videtur respondendum non indigere præfatos consulentes alia dispensatione super præfato impedimento consanguinitatis:sed peccasse,quando contraxerunt non habita dispensatione super incestu à Papa, vel ab Episcopo qui eā dare poterat,sed quia illud impedimentum licet impediat contrahendum,non tamen dirimit contractum,matrimonium remanet legitimum,per multa,quæ non vacat nunc scribere.

Vide consilium proximè præcedens.

SVMMARIVM.

1 *Filius fornicationem committens cum cognita à patre iure diuino grauissime peccat & plusquam si cum alia.& nu.4.& si erat patris concubina, non poterat cum illa contrahere matrimonium iure Romano,num.2.illud propter honestatem prohibente.num.5.*

2 *Baptismus etsi tollat adulterij peccatū,attamen secundum aliquos non tollit affinitatem ex illo procedentem : quod tamen non est verum. num.5.*

2 *Affinitas licet naturali ratione oriri videatur ex illicita copula,tamē solo iure canonico est inducta,nu.3.7.& 8.ita vt non extendatur ad copulā in infidelitate habitā, n.6.& 7.& tunc demum oritur,si copula naturali ordine habita fuerit. nu.4.*

3 *Cognitam fornicariè à patre in infidelitate, conuersam, conuersus filius ducit in vxorem,& num.6.*

4 *Naturalis iuris non sunt omnia,quæ naturali vtuntur ratione, nisi sint per se nota, vel quæ in bona consequentia ex per se notis inferuntur.*

8 *Consanguinitas seu cognatio ex copula etiā illicita iure Ethnico Romano & Pontificio oritur.& num.8.*

8 *Cognationis impedimentū,etiā ex illicita copula in infidelitate contractū, lex canonica ampliauit quo ad postea conuersos.*

8 *Affinitatem ex illicita copula lex canonica decreuit esse impedimentum,vt sic cohiberet fornicationem.*

CONSILIVM XII.

AN qui Iudæus coijt cum ea, cum qua pater Iudæus coierat,factus Christianus possit contrahere matrimonium cum eadem facta Christiana? Cuius quæstionis decisio videtur pendere ab illa, an nascatur affinitas impediens & dirimens matrimonium ex coitu illicito inter Iudæos & Paganos?

a *In capit. per tuas.il 2.de simon.*
b *In cap.1. de senten. & reiud fal.7.*
c *In commen. de alienat. rum eccles in summa 8. & 13.*

b *De sentent. excommuni. c In cap.quærelam. de iureiur. & in cap. omnipotens.de accusat.& in cap. 2. de rescript. in 6.*
c *Cap.22.nu. 74.*
d *Num.75.*
e *Num.75.*
f *In l. filium. num.8.ff. de lib. qui sunt sui vel alieni iuris.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Et pro parte affirmatiua facit primo, quod Amos 2. pro grauissimo peccato improperatur, quod pater & filius ad eamdem puellam accedebant;& quod D.Basilius ad Diodorum ex eo inferre videtur,absurdum esse contrahi matrimonium inter filium,& amicam patris,attenta lege diuina; licet non prohibeatur sæculari.

Secundo,quod D.Gregorius,[a] videtur dicere,ordine naturæ fieri incestuosum eum, qui cognoscit cognitam etiam illicitè à cognato suo.

2 Tertio, quod D. Thomas, [b] receptus significat affinitatem naturali ratione inductam, & consequenter apud omnes Iudæos & Paganos inueniri.

Quarto, quod Ioannes Andreas & Cardinalis dicunt, [c] quod per baptismum tollitur adulterium, & non affinitas: per quod præsupponunt ante baptismum nasci affinitatem.

Quinto,quod etiam iure Romano antiquo à Paganis condicto videtur nasci affinitas ex coitu illicito, quo ad effectum impediendi nuptias, iuxta l. *liberi*. [d] quæ vetat liberis ducere parentum concubinas:quod affirmat Præpositus in dicta arbore affinitatis sequutus Cardinalem ibi citando & in hoc l. *& nihil interest*. [e] quæ habet nihil interesse, an cognatio descendat ex iustis nuptiis, an non:quod ipsum tenet Panormitanus sequutus eumdem Cardinalem. [f]

3 Pro parte autem negatiua,scilicet, quod nulla affinitas ex solo illicito coitu contrahatur iure naturali,nec veteris legis, nec vllo iure antiquo Romano Ethnico , facit primo , quod textus expresse habet in d. l. *non facile*. [g] affines non esse nisi ex iustis nuptiis,& idem habet textus. [h]

Secundo , quod nullo iure antiquo Romano , nec veteris testamenti probatur,quod non possit quis contrahere matrimonium cum persona cognita carnaliter ab aliquo cognato suo,etiam à patre.

Tertio, quod ex nullo iure naturali illud elici potest: quia id non est per se notum, nec ex per se notis in bona consequentia inferri potest , & consequenter non est iuris naturalis,cum solum tale sit ius naturale,vt est in ca.*ius naturale*. [i] & tradit D.Thomas,[k] per totam. [l]

Quarto , quod nullo iure veteris testamenti id conuinci potest , immo ex [m] Leuit. per locum ab speciali probatur contrarium.

Quinto , quod in nullo Bibliorum , vel vllo iuris Cæsarei loco aliquis appellatur affinis ob coitum illicitum : & in d. l. *non facile*. [n] expresse dicitur affinitatem nullam posse prouenire nisi ex iustis nuptijs.

4 Ad opposita respondetur. Ad primum quidem concedendo , quod peior est fornicatio cum amica patris , quàm cum alia : sed negando , quod ex ea nasceretur affinitas ante ius Pontificum.

Ad secundum,quod verba illa, *ordine naturæ*, posita in dicto cap. non significant coitum illum , de quo loquitur , esse incestum iure naturæ,sed tunc demum esse incestum , si copula habeatur ordine naturæ.

Ad tertium, quod non omnia quæ nituntur ratione naturali,sunt iuris naturalis;alioqui omnes leges rationales essent naturales : sed illa tantum , quæ sunt per se nota , vel in bona consequentia ex per se notis inferuntur , vt prædictum est.

5 Ad quartum & quintum respondeo,quod DD. in eis allegati non satis cautè loquuti sunt ; nam eorum fundamenta nihil concludùt:non prædicta l.*& nihil*. quia in ea non agitur de affinitate,sed solùm de cognatione,sine parentela;confirmat enim suum dictum ex eo , quod non possit quis ducere sororem vulgo quæsitam; quia licet ex illicito coitu sit habita, cognata tamen , siue consanguinea , & soror eius est. nec etiam prædicta l. *liberi*. Tum quia non habet inter filium & concubinam patris non posse consistere matrimonium ratione affinitatis,sed ratione prohibitionis, qua propter honestatem lex Romana id prohibuit, sicut & inter alios , multos, vt videre est per totum titulum , [o] in quem intellectum inclinat glossa , [p] si satis perpendatur. Tum quia apud Romanos non erat illicitus concubinatus,vt habet expresse textus, [q] & consequenter ibi non interuenit coitus lege Romana illicitus: & ita ad summum solum probare posset ex concubinatu induci affinitatem,qui non contingit in casu proposito,sed quidam coitus illicitus vagus,qui nullo iure Romano Ethnico,nec veteris testamenti probatur impedire matrimonium.

Tum quia lex illa,*liberi*.potest retorqueri pro hac parte;ponderando primo , quod non habet nullos cognatos posse iungi matrimonio cum concubinis suorum cognatorum , sed tantum , quod liberi non possint iungi matrimonio concubinis parentum.Ponderando secundo , quod illa lex solùm prohibet matrimonium inter filios, & concubinas parentum , non autem inter filios,& alias mulieres,quas etiam vago coitu parentes eorum cognouerunt : & quod de vno definit , de alio negare videtur,[a] saltem quando in alio est diuersa ratio,vt ibi ait Dominicus qualis est inter cõcubinatum,qui iure illo putabatur licitus, & inter vagum coitum , qui non probabatur: leges enim Romanæ Ethnicæ per concubinã significant mulierem in domo retentam,quali quamdam vxorem, vt colligitur ex l. 1.& d. l. *in concubinatu*. [b] & annotatis ei per Bartholum. Cum ergo lex illa solum loquatur de liberis , & non de aliis aliter cognatis à latere , cumque solum loquatur de concubinis,& non de aliis aliter cognitis , significare videtur non ineludere omnes cognatos, neque omnes mulieres qualitercumque cognitas;& consequẽter, quod non intendit inducere affinitatem,quam iura Pontificia induxerunt,tam extensam,quam est consanguinitas,seu cognatio.

6 Sunt tamen qui dicant , quod licet ex coitu illicito non oriatur affinitas impediens iure naturali,nec diuino, nec Romano Ethnico,tamen ille coitus illicitus producit post baptismum affinitatem impedientem, & dirimentẽ matrimonium, & confirmant hoc ex illo Pauli. [c] *Qui adhæret meretrici , vna caro cũ ea efficitur*. Sicut cognatio tertij & quarti gradus non impedit matrimonium inter Iudæos & Gentiles , [d] sed post baptismum fit tale impedimentum. Sed contra hos concluditur. Tum eo quod non enti non potest inesse qualitas, [e] ergo ei, quæ non est affinitas , non potest adiici qualitas impediens matrimonium:& consequenter cum nulla affinitas fuerit nata inter Iudæos ex illicito coitu,non potest dici quòd per baptismum eorum fiat affinitas dirimens matrimonium.

7 Tum quia affinitas nascitur ex copula , & non ex baptismo:& ita si ex copula præcedente baptismum non fuit nata affinitas,non potest nasci per baptismũ sequentem. Non obstat eorum fundamentum. Tum quia à separatis non fit illatio:& consanguinitas,siue cognatio est res separata ab affinitate,vt constat ex ipsa rubrica de consang. & affinit.in qua illæ coniunguntur per coniunctionem, *et*, quæ denotat copulata esse diuersa,iuxta glossam. [f] Constat etiã per diu ersas arbores cõsanguinitatis,& affinitatis,& per alia innumera.Tum quod non solùm sunt separata,sed longe dissimilia: quia omni iure naturali diuino veteris & noui testamenti,& iure Romano Ethnico,& Pontificio nascitur cognatio & consanguinitas ex coitu illicito,vt exprimit prædicta l.*& nihil interest an ex licito,vel illicito oriatur cognatio*. [g]

8 Et ideo non est mirum , quod cognationi iam natæ ante baptismum post illum adiicitur qualitas impediens matrimonium: quia ei quod est, qualitas adiici potest : affinitas autem nullo iure prædictorum,excepto Pontificio,nascitur ex illicito coitu,& ex Pontificio nõ potest ea inter Iudæos nasci,quia non ligantur eo, [h] & ita ei,quod non est ante baptismum,non potest adiici qualitas post illum. Ad confirmationem autem concedimus illud dictum Pauli probare quidem , quod non sine ratione iure Pontificio inducta est affinitas ex coitu illicito contra omnia iura Romanorum,& aliarũ nationum : sed non probat , quod etiam tempore Pauli ex tali coitu nascebatur affinitas,& quod illa ante baptismum nata fiebat impedimentum post baptismum, sicut & homicidium,quod ante baptismum committitur , licet inducat quemdam horrorem, non tamen talem, qui fiat irregularitas post baptismum impediens ordinationem , quæ iuris Pontificij inuentum est,secundum Innocentium receptum. [i] Sic etiam coitus illicitus , qui non producit affinitatem ante baptismum , non producit post illum affinitatem impedientem matrimonium. Confirmatur etiam , eo quod ratio , quare iure Pontificio inducta est affinitas ex coitu illicito , non est , quia ex eo nascantur amicitiæ, cum ex eo potius separatio & inimicitiæ communiter gignantur, vt palam est ; sed illa, quod ius Pontificium fornicationi est valde inimicum : & vt Christianos, in quam sunt proni , arceret ab ea , statuit , vt ex ea oriretur affinitas prædicta , quæ impediret matrimonium, & consequenter fornicationem , quia tolleretur libertas contrahendi matrimonium fornicatori. Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Dispensandi causam quidem præstant nedum vrgens iustaq; ratio seu maior vtilitas,sed & ignorantia prohibitionis,secundo proles habita , tertio diuturnitas matrimonij male contracti.quarto scandalum graue, vt mortis euitandæ ; quinto miseria puellæ indotatæ , puta mouens principẽ ad misereñdũ;sexto minor ætas 18.annorum.n.2.Sed hæc de rigore iuris non sufficiunt ad dispensandum in secundo,cum Conc. eam dispensationem restringat ad solos principes , iuncta publica vtilitate. eod.num.2.*

CONSILIVM XIII.

AN infrascriptæ quinque causæ sufficiant ad iustè dispensandum cum quibusdam super cognatione in secundo gradu.

1 Pro parte negante facit illud Cõcilij Tridentini de reformat. matrimonij. [a] *In secundo gradu numquam dispensetur , nisi inter magnos principes,& ob publicam causam.*

Pro parte affirmante facit illud eiusdem Concilij de reformat. [b] *Si vrgens,iustáque ratio,& maior quandoque vtilitas postulauerit cum aliquibus dispensandum esse,id causa cognita, ac summa maturitate , atque gratu,à quibuscumque.ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; aliter que facta dispensatio subreptitia censeatur.* Prima causa,ignorantia rigoris prohibitionis , iuxta illud Pauli, [c] *misericordiam sum consequutus, quia ignorans feci.* Secunda,proles iam habita. [d] Tertia diuturnitas matrimonij male contracti. [e] Quarta,scãdalum inde oriundum mortium puellæ,& cognatorũ. [f] Quinta,misericordia Papę;quia puella est pauper , & eam vult iuuenis patruelis honestè dotare. [g]

2 RESPONDEO primo,quod huius petitionis & adiectę informationis auctores eruditè ac amicè colligunt causas dispensandi hoc casu , quibus addi potest minor ætas decem & octo annorum, quæ miserationem ad pœnam diminuendam inducit. [h]

Secundo , non arbitror illas solas sufficere de rigore iuris quo ad dispensandum cum prædictis. Tum quia verba præfati Concilij sunt præcisa,quatenus continens nullatenus dispensandum esse in præfato secundo gradu , nisi cum principibus, & ob vtilitatem publicam;quorum neutrum concurrit in eo.Tum quia tam S.D.N.quam fe.rec.Pio V.frequenter ita visum est de similibus causis.

Tertio,quod sicut misericordię Domini non est numerus, ita misericordiæ S.D.N. nemo alius ab ipsomet modum necessarium imponere potest. [i]

SVMMARIVM.

1 *Episcopus propter scandalum dispensat super impedimentis occultis dirimentibus matrimonia publicè contracta , si non possit haberi recursus ad Papam,nec ad eius legatum.*

CONSILIVM XIIII.

AN Episcopus super impedimentis dirimentibus dispensare valeat cum ijs,qui de facto matrimonium publicè & in facie Ecclesiæ contraxerunt?

1 Respondeo primo , vt diximus in Manul. confess. [k] nos fuimus primi omnium,qui in Academijs Hispanię vulgarunt opinionem tenentem Episcopum posse dispensare in impedimentis etiam dirimentibus matrimonium , quando impedimentum esset occultum , & matrimonium publicum , & separatio magno scandalo foret , & non posset , vel nonnisi cum magna difficultate haberi recursus ad Papam,vel Legatum eius,propter paupertatẽ,aut alia legitima impedimenta.

Secundo , quod non potest dari certa regula de concurrentia prædictorum necessariorum ad hoc, vt Episcopus huiusmodi potestate vti possit , sed relinquitur arbitrio viri prudentis,iuxta l.1.[l] & cap.*de causis*.[m] Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Dotis incompetentia tam mulieris nubendæ,quam eius sororum,etiam per tertium supplenda,causam sufficientem præbet dispensandi,vt consanguineo nubat.& num.2.3.& 5.*
2 *Paupertas parentis , quæ narratur pro obtinendis dispensationibus in gradibus prohibitis , attenditur etiam habito respectu ad hoc quod non possit filias competenter iuxta suam conditionem dotare.& num.6.*
3 *Preces principis nudæ etsi fortè non videantur sufficiens causa dispensandi in gradibus prohibitis; attamen si dictæ preces fundentur super iusta causa,secus erit.& num.4.*
3 *Dispensatione ad preces aliorum obtenta, modo causæ expressæ sint veræ,vti possunt ipsi dispensati.nn.4. & 7.*

CONSILIVM XV.

INSTANTE quadam vniuersitate,& Regia Maiestate, Pontifex dispensauit cum quadam M. vt posset nubere suo consanguineo, ex eo quod quidam F.volebat nedum dictam M. competenter dotare , sed & alias eius sorores in certum euentum dotare, quas I. earum pater non poterat secundum suum gradum competenter dotare. Dubitatur an dispensatio sit legitima,& sit tutus in conscientia.

1 Ad hanc quæstionem respondeo primo,quod sua Sanctitas mota fuit ad dispensandum per prædictas causas. Primo quidem,quod air illas sibi fuisse expressas , & constat eas esse notabiles,& magni momenti ad dispensandum in his secundum ius & etiam stylum Curiæ.

Secundo, quod sua Sanctitas ponderat indigentiam præfati I.etiam quo ad dotem præfatæ M. qualitatis ponderatæ, quod scilicet non poterat dare ei idoneam dotem ad nubendum sine hac dispensatione.

Tertio,quod etiam ponderat quod præfatus F. dotat præfatam M.in decem millibus ducatis: quod arguit aliquam indigentiam sui patris.

3 Quarto,quod etiam ponderat quod præfatus F. promittit dotare alias quatuor filias in certo euentu : quod etiam præsupponit indigentiam patris sui ad onera tam grandia.

Quinto , quod etiam sua Sanctitas ait quod oppidum Victoriæ,& maiestas Regia propter præmissa mota sunt ad exorandam præfatam dispensationem : ita quod preces Regis præsupponunt indigentiam præfati I. ad dotandum omnes suas filias decenter.

4 Sexto,quod non ait sua Sanctitas se dispensare simpliciter ob preces Regiæ maiestatis,sed ob preces præfatæ Victoriæ,& Regiæ maiestatis,fundatas super dote decem millium, quam præfatus F. constituit præfatæ M. & super onere dotandi decenter alias filias,& super promissione F. dotandi eas in certum euentum.

5 Septimo denique,quod sua Sanctitas respondit Illustrissimo D.Legato,quod inclinaret se ad dispensandum,si præfatus F. se obligaret ad dotandas alias filias præfati I. & quod dato consensu ad obligandum se ad id in certum euentum, dispensauit.

Per quæ proculdubio nobis videtur dispensationem præfatam fuisse fundatam super indigentia præfati I.ad dotandas decenter secundum statum suum præfatam M. & alias filias.

6 Secundo respondetur,quod præfatum breue fideliter & prudenter est impetratum , estque conforme ad memorialia ex Hispania missa:quia illa multis modis,vt prædictum est, significant indigentiam præfati I.ad dotandas filias suas decenter:& licet in eis non dicatur,nec appelletur pauper expressè, appellatur tamen tacitè & æquipollenter : & non refert quid de æquipollentibus fiat:neque in præfato breui appellatur simpliciter pauper , sed cum additione ad dotandas tot filias secundum statum suum. Nec debet sua dominatio reputare id sibi esse dedecori, cùm id passim contingat nobilibus viris suæ conditionis,& magnis principibus,& dominis.

7 Tertio respondetur, quod dispensatio præfata est valida, & sine vllo scrupulo possunt vti ea per eam dispensati,si præfatæ causæ , super quibus dicta dispensatio ; sicut & preces Regiæ,& Victoriæ fundatæ fuerunt,sunt veræ.

SVMMARIVM.

1 *Subreptitia est dispensatio matrimonialis,in qua narratum fuit oratores ignorasse impedimentum,cum vnus sciret: nec propter induisibilitatem prodest ignoranti ; immo si postea sciuit,vterque eget vt reualidetur.*

CONSILIVM XVI.

QVÆRITVR,an dispensatio de contrahendo matrimonio non obstante quarto gradu consanguinitatis, cum supplicatione quod ignorantes impedimentum contraxerunt matrimonium , valeat , si vir sciebat vel scire tenebatur impedimentum , quod tamen fœmina penitus ignorabat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Respondeo primo decisionem huius quæstionis pendere ab illa, an ignorantia impedimenti fœminæ efficiat vt ipsa & vir dicantur ignorasse impedimentum, & puto quod non, & quod vir indiget reualidatione dispensationis: & quia id iam scit mulier, indigebit & ipsa. Secundo, quod dispensatio prædicta non prodest viro, nec per quamdam consequentiam vxori propter indiuisibilitatem & vnionem huius matrimonij.

DE FRIGIDIS ET MALEFICIATIS.

SVMMARIVM.

1 *Diuortij sententia etiam quo ad vinculum si ob veram probatã perpetuam impotentiam sit lata, valet; secus si sit lata ob præsumptam; nisi prius coniuges per triennalem cohabitationem probentur impotentes: aliter autem licentiati conuolantes ad alia matrimonia tenentur ad primum redire, & dictum triennale experimentum facere. num. 3.*

2 *Impotentia coeundi ex maleficio procedens potest esse quo ad duos inter se tantum: vnde horum vterque, lata sententia diuortij, & licentiati possunt iustè alia inire matrimonia.*

4 *Papa ex causa potest matrimonium ratum, modo non sit consummatum, dissoluere, ita vt vterque ad alias possit conuolare nuptias.*

CONSILIVM I.

CAROLVS & Anna matrimonium inter se contraxerunt, & cum simul per aliquod tempus minus triẽnio cohabitassent, nec illud consummare valuissent, ab ordinario ob illorum impotentiam per sententiam impetrarunt, vt scilicet Carolus cum alia, & similiter Anna cum alio matrimonio iungi possent, prout factum est, ex quo filios vterque procreauit. Dubitatur, an iustè in secundo matrimonio perseuerare possint, attento quod sententia præfata videtur iniusta ex eo, quod vterque cum alio, vel alia filios habuit.

1 Respondeo sequentia. Primum, quod sententia diuortij lata inter Carolum & Annam non videtur fuisse iusta: quia non videtur fuisse verè probata impotentia, cum per consequutum matrimonium constet vtrumque illorum fuisse potentem. nec etiam fuit probata impotentia præsumptiuè, quia ad id requirebatur cohabitatio triennalis sine facultate coëundi, per cap. *laudabilem*. & cap. vlt.[a] & notata in cap. *fraternitatis*.[b] iuxta resolutionem receptam communiter Panormitani in eiusdem capp.

a *De frigo. & malef.*
b *Eod. tit.*

2 Secundo, quod possibile est, quòd inter Carolum & Annam interuenit verum impedimentum perpetuum maleficij, non obstante quod vterque illorum habuerit potentiam coëundi cum alijs: quia potest quis maleficio impediri quo ad vnam personam, licet non impediatur quo ad aliam, argu. cap. *si per Sortiarias*. [c] & colligitur ex notatis à Panormitano & alijs vbi supra: sed non est præsumendum tale impedimentum, nisi præcedente cohabitatione triennali sine facultate coëundi.

c *33. qu. 1.*

3 Tertio, quod per nullum remedium iuris ordinarij possunt iustè remanere, vt nunc de facto iniustè remanent, nisi redeundo prius ad cohabitandum per triennium, & experiendum impotentiam, & iurandum illud cum septima manu, vt dicitur in dicto cap. *laudabilem*. [d]

d *Et dict. cap. vlt.*

4 Quarto, quod potest dari remedium extraordinarium dispensationis Papalis, secundum illam opinionem omnium purè Canonistarum, & eorum qui sunt Canonistæ simul, & Theologi, immo & aliquorum paucorum purè Theologorum, ex quibus est Caietanus quos nos quoque referimus, & sequimur in Manual. confess. [e] secundum inquam illam opinionem, quę habet posse Pontificem Maximum dissoluere iusta de causa matrimonium ratum, & non consummatum: quandoquidem matrimonium inter eos contractum non fuit consummatum, vt in facto proponitur: & satis iusta videtur esse causa prædicta. nam & in simili casu dispensauit sua Sanctitas quo ad forum conscientiæ cum multis. Verum tamen est, quòd illi, quibus cum dispensauit, contraxerunt occultè, hi autem publicè: & ita videri potest alicui facilius potuisse dispensare cum illis, quam cum his. sed quia illi contraxerunt mala fide, & nulla sententia diuortij prius inter eos lata, hi autem bona fide, & sententia diuortij prius lata, satis potest dici esse par ratio, saltem ad dispensandum quo ad forum conscientiæ tantùm.

e *Cap. 22. nu. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Publicatis testibus, etsi saltem super eisdem articulis alij non sint recipiendi testes; hoc tamen fallit, quando deponitur per artis propriæ peritiam. & nu. 25.*

2 *Testiculis ambobus carẽs etsi generare non possit, nec semẽ emittere, matrimonium tamen contrahere potest. modo possit virginem defl orare. seu cum muliere coire. n. 3. vt sic coeundo possit in se ipso & muliere sedare copulæ appetitum, aliàs secus. 11. 16. 20.*

2 *Seminis commixtio non est de essentia matrimonij, modo mulier possit membrum viri recipere, & vir ita intromittere, vt sibi ipsis in desiderio copulæ satisfaciant, illud sic sedando. nu. 12.*

3 *Matrimonium cum sit viri & mulieris coniunctio individuam vitæ vitatem continens, eo debent animo illud contrahentes contrahere, vt intendant cũ coniugibus habitationem individuam & perpetuam facere, & nu. 4. hoc tamen ad illud contrahendum non sufficit; cum alia requirantur, vt est quod personæ sint habiles. num. 14.*

4 *Copula non est de essentia matrimonij, actualis inquam, secus est de potentiali, quę necessario requiritur, n. 7. & 14. immo etiam actualis per commixtionem seminum actualem, vel potentialem requiritur ad hoc, vt sit consummatum. num. 8.*

5 *Impedimentum perpetuũ impotentiæ vsque ab initio matrimonij contracti patientem, etsi alter possit diuertendo relinquere, cum tale non sit matrimonium, n. 9. & 12. concedi tamen eis volentibus potest, vt tamquam frater & soror cohabitent, n. 5. cum omni inquam castimonia, abstinentes se ab omni immunditia, n. 10. ab osculisque, & tactibus impudicis. nu. 15.*

5 *Cohabitatio maris & fœminæ, qui verè coniuges non sunt, periculosa cẽsetur; vnde nec concedenda, nisi personarum qualitas excludat suspicionem peccati. num. 14.*

6 *Senes etsi generare non possint, possunt tamen matrimonium contrahere; & hoc modo possint ita erigere, vt possint membrum in vas mulieris immittere, ita vt appetitum copulæ hinc inde sedari valeat. num. 15.*

8 *Consummatio matrimonij copulam actualem, & commixtionem seminũ actualẽ, vel potentialẽ requirit, vt sic repræsentare possit indissolubilem Christi & Ecclesiæ coniunctionem.*

11 *Spadones, quorum multæ sunt species, illi valide contrahunt matrimonium, qui etiamsi semen non emittant, ita tamen valent coire, vt appetitus seu ardor copulæ in vtroque sedari valeat.*

13 *Seminis mutuam commixtionem ad matrimonij consummationem necessariam esse, nullibi cautum esse videtur.*

17 *Matrimonij nullitatem post prolem natam, & pro sua tractatam, proponens vir prætendens se vsque ab initio impotentem fuisse, non est audiendus. & num. 23.*

18 *Legitimi ex iuris præsumptione reputantur filij nati ex cohabitantibus in figura matrimonij, licet quæ contrarium possit probari, attamen ad id probandum non debent admitti parentes, qui eosdem vti proprios filios nominauerunt.*

19 *Confessio etsi possit tamquam erronea probato errore reuocari, fallit, si versaremur in errore facti proprij, qui nisi alia concurrant, non excusat: & tanto minus est admittendus, si velit allegare suam turpitudinem. nu. 23.*

20 *Confessioni coniugum non standum in his, quæ per partes non sunt inducibilia, vel remissibilia.*

20 *Coeundi impotẽtia, ad effectum, vt matrimonium declaretur nullum, non probatur ex carentia testiculorũ, modicitate membri, & ineptitudine ad generandum: sed nec ex præsenti impotentia argui potest quod affuerit etiam tempore contracti matrimonij. num. 21.*

22 *Speciali & individuo effectui, qui dicitur subsequutus, magis adhærendum, quam generali regulæ contrariis dictanti, vnde si in casu hoc speciali reperitur hunc generasse, huic effectui magis inhærendũ, quã generali regulæ asserẽti tales nõ posse generare.*

23 *Generales regulas multos fefellisse & fallere reperitur: vnde specialibus magis adhærendum.*

23 *Virginis matrix, etiam claustris pudoris minime fractis, potest semen recipere, & ita concipere.*

24 *Medici in suis regulis sæpè falluntur, sicut & oculi & manus ipsarum obstetricum insp iciẽtium integritatem, & alias mulierum dispositiones.*

CONSILIVM II.

POST QVAM B. spado cũ L. circiter annos xiiij. tamquam cum sua legitima vxore cohabitauerat, & filios susceperat, & longo tempore tamquam suos & à se genitos in domo

domo sua educarat, coram ordinario Episcopo comparuit, & petijt prædictum matrimoniũ nullum & inualidum fuisse & esse declarari, eo quod nunc & tempore contractus erat, & fuerat ad copulam impotens: medici & in materia periti, dato ab ordinario iuramento, tria testati sunt: Primum, quod d. B. carebat omnino testiculis: Secundo, quod illius genitale membrum maius dimidio digiti auricularis non erat: Tertio, quod propterea nunc erat, & fuisse à natiuitate constabat ad generandum inhabilem.

Quærit modo iudex quid agere debeat in re tam graui, vbi agitur de honore personarum, & filiorum legitimatione: maximè cũ dicta L. petat ante sententiã alios adhiberi peritos.

Duo dubia videntur in hoc casu concurrere. Alterum est, an prædicte L. petitio, qua petit, vt alij peritiores & in arte periti consulantur ante diffinitiuam sententiam, sit admittenda, necne?

Alterum, an nihilo alio probato, quàm quod supra dictum est, debeat iudicari præfatum matrimonium validum, necne?

1 AD PRIMVM DVBIVM respondeo, prædictam petitionem debere admitti: quia licet testes non sint admittendi regulariter post publicationem testium super iisdem saltem articulis, iuxta cap. *fraternitatis*. [a] cum multis aliis citatis à glossa & doctoribus vtrobique & alibi sæpe; fallit tamen prædicta regula in testibus deposituris per artem & peritiam, vt est textus satis expressus in ca. *causa*. [b] & traduntur ibi Baldus Panormitanus & Felinus, [c] quæ recepta conclusio est.

a *De testibus. clement. 2. eo. tit.*
b *De probat. & in c. fraternitatis. nu. 8. de testib.*

AD ALTERVM DVBIVM respondeo, quod ante paucos menses respondi ad aliam quæstionem ex Hispanijs ad me missam, quæ profecto digna erat Papali decisione: quod responsum cum suo casu, quia in eo tanguntur multa huc pertinentia, ad verbum subscribam, & post illud huic respondebo.

Sequitur responsum prædictum cum suo casu ex Hispania transmisso.

QVIDAM carens testiculis 18. abhinc annis contraxit matrimonium cum L. in facie Ecclesiæ: & antequam huiusmodi matrimonium contraheret, consuluerunt officialem ecclesiasticum illius loci, si, stante quod vir ipse carebat testiculis, poterat contrahere matrimonium: qui officialis respondit posse cõtrahere, ex eo maximè, quia vir ipse eam defloruerat, & aliquibus vicibus ante contractum matrimonium habuerat copulam carnalem cum ipsa muliere, quia erant concubini: & tam ipse; quam mulier dixerunt prædicto officiali, quod ille erat potens ad copulam & commixtionem carnalem sexuum, & quod emittebat aliquod semen, quamuis parum, & ineptum ad generandum. Sed quia nunc aliqui curiosi imposuerunt illis scrupulum asserentes prædictum matrimonium esse nullum ex eo, quia carens testiculis est incapax ad generandum, & quod similes homines de iure non possunt contrahere matrimonium, prout creditur, quod tenent omnes Theologi & Canonistæ: tamen Medina, [d] & frater Ildefonsus de Veracruz, [e] tenent, tales homines, licet careant testiculis, posse contrahere matrimonium. Ideo desideratur valde pro eorum tutiori conscientia consilium excellentissimæ dominationis vestræ.

d *In lib. de ex tibatis. & in speculo coniugiorum.*
e *In speculo coniugiorum.*

1 Quæstio hæc satis magna est in specie, in qua proponitur, & longè maior mihi fit propter opinionem prædicti D. Michaëlis à Medina, cui consulens videtur inniti. Quapropter dicam primo quid mihi videtur de prædicta opinione, & deinde quid in specie de hac proposita quæstione.

Opinio prædicta prædicti Reuerendissimi patris, eiusdemque eruditissimi viri habet in summa, verum matrimonium posse contrahere cuiuslibet generis spadones; ita quod illa, quæ cum aliquo eorum contraxerit, etiam postquam resciuerit illum non posse ita cum ea coire, vt emittat semen, & fiat seminum commixtio intra vas genitale, potest licitè cohabitare illi, & possunt ambo se osculari, amplexari, & condormire in vno lecto, & commiscere quoquo modo honestius potuerint, tamquam veri coniuges: quamuis teneamus illud matrimonium non dici cõsummatũ, nec ex eo oriri affinitatẽ, & quod Pontifex Maximus posset illud auctoritate sua maxima dissoluere, sicut alia matrimonia rata non consummata.

f *In 4. hi qui 32. qu. 7. & si spadoni. ff. de iure dotium.*

2 Pro qua facit primo glossa, [f] quatenus habet vtroque testiculo carentem posse contrahere matrimonium: quod videtur probari in l. *si serua*. [g] Nec obstat, quod glossa in princ. intelligat illum §. de spadone habente saltem vnum testiculum. Tum quia est sine textu, & contra legem generaliter loquentem, quæ debet generaliter intelligi. [a] Tum quia in fine dicit quosdam tenere spadonem posse contrahere, etiam si generare non posset. Nec obstat l. *Pomponius*. [b] quam doctissimus Dominicus Sotus ait limitare prædictum. § *si spadoni*. Non enim id facit, vt ex eis collatis palam est: sed potius probat dicendum esse generaliter, spadonem nõ esse morbosum, quia spado vnum testiculum habens non est morbosus.

a *l. de pretio. ff. de publ. in rem act.*
b *§. spadonẽ. ff. de ædil. edi.*

Secundo, quod vir & vxor pari iure sunt in hac materia censendi, [c] & fœmina apta est ad matrimonium, siue seminet, siue non, modo sit apta ad patiendum copulam viri, secũdum Innocentium communiter receptum, [d] ergo & vir siue possit emittere semen, siue non, modo possit immittere membrum genitale intra membrum genitale fœminæ.

c *Ca. intelleximus. & ca. tua. de adult.*
d *In c. fraternitatis. de eo qui cog. cons. vxor. sua.*

Tertio, quod non videtur vllo iure caueri, quod de essentia copulæ carnalis sit seminis cõmixtio. nam cap. vlt. [e] quod ad hoc citat Panormitanus, [f] quem illud citantem prædictus Sotus & alij sequuntur, non probat illud: non enim habet, quod ille adolescens, de quo agitur, immiserit membrum virile in membrum fœmineum, & quod non potuit seminare, sed solùm quod non potuit carnaliter cognoscere; quod ob aliam causam potuit contingere.

e *De sponsa. f. In cap. 2. de frigid. & malef.*

3 Quarto, quod vix reperitur spado potens defl orare virginem, qui aliquale semen nõ emittat, etiam si sit ineptus generationi, vt aliqui medici affirmant: ergo poterit matrimonium contrahere.

Quinto, quod definitio matrimonij, nempe coniunctio viri & mulieris individuam vitæ societatem continens, posita Instit. *de patria potest*. [g] & relata à Gratiano, [h] conuenit spadonum matrimoniis: siquidem spadones contrahentes matrimonium eo animo cõtrahunt, vt faciant cum suis coniugibus habitationem individuam & perpetuam, vt palam est.

g *In principio*
h *27. q. 2. §. 1.*

4 Sexto, quod ad essentiam matrimonij non requiritur copula carnalis, siue coitus, sed sufficit consensus in mutuã eamdemque perpetuam & individuam cohabitationem. [i] Vnde & inter sanctissimam Virginem matrem, & sanctissimum Ioseph fuit verum & perfectum matrimonium, [k] quicquid Gratianus sentiat, [l] contra quem tenet D. Thomas communiter receptus. [m]

i *l. nuptias. ff. de reg. iuris cap. sufficiat. 27. qu. 2.*
k *Ca. B. Maria. ead. cau. & quæst.*
l *In cap. sufficiat. §. si ergo, & in ca. quod autẽ. §. ecce. 27. quæst. 1.*
m *In 4. sententiarum dist. 30. qu. 2. ar. 2.*
n *In cap. consultationi.*
o *In cap. laudabilem. de frigid. & malef.*
p *32. dist. cap. in omnibus. 81. dist. & ca. 1. de cohabit. cleric.*
q *Cap. definimus. 18. qu. 2.*
r *In cap. sicut non. §. 1. 32. q. 2.*
s *1. ad Corin. 7.*
t *Cap. omne 27. qu. 2.*
v *Cap. B. Mariæ ea. causa, & quæst. x. d. c. B. Maria.*
y *In 4. di. 34. z. Quæst. art. 2. post conclusionem quartam.*
a *In cap. 2. & 3. de frigid. & malefic. & d. cap. fraternitatis. de eo qui cog. consang. vxo.*

5 Septimo vrget, quod Lucius Papa, [n] & Cælestinus, [o] expresse faciunt facultatem conuiuendi eis, qui propter impedimentum perpetuum alterius vel vtriusq; possunt iustè separari, si etiam postquam sciuerũt illud, voluerint sibi mutuo cohabitare perpetuo, & iuri suo discedendi ab impotenti renunciare, quam non videntur vllatenus potuisse iustè facere, nisi coniunctiones illæ vera matrimonia essent, propter probabile periculum peccandi mortaliter imminẽs eis conuiuentibus in tam coniuncta societate sine vinculo coniugali, arg. cap. *interdixit*. [p] & multorum quibus regulariter vetatur cohabitatio matium & fœminarum non coniunctorum matrimonialiter: quia periculosa est hæc non coniugum maris & fœminæ cohabitatio. [q]

Octauo, quod communiter DD. simpliciter docent, senes, qui vt plurimum non possunt coire, & minus generare, posse verum matrimonium contrahere.

6 Nono, quod matrimonium non solum fuit institutum ad generandam prolem, sed etiam ad euitandam fornicationem, vt latè docet Gratianus, [r] allegando illud Apostoli. [s] *Propter fornicationem habeat vnusquisque suam vxorem*. At licet matrimonium spadonis non possit dirigi in finem prolis habendæ, potest tamẽ in finem fornicationis vitandæ. Nec obstat, quod tria sunt bona matrimonij, nempe fides, proles, & sacramentum. [t] Quia ad veram essentiam matrimonij non requiritur quod ex eo proles habeatur, [v] alioqui inter steriles non esset matrimonium, nec fuisset inter Virginẽ matrem & S. Ioseph: quorum vtrumque est falsum. [x]

n *In cap. 2. & 3. de frigid. & malefic. & d. cap. fraternitatis. de eo qui cog. consang. vxo.*

7 Contra tamen hanc Medinæ opinionem faciunt multa: & in primis, quod communis opinio fere omniũ tam Theologorum, [y] quam etiam ibi nouissime sequitur Sotus, [z] quam Canonistarum, [a] tenet, quod impotens ad copulam est impotens ad matrimonium contrahendum.

Secundo facit, quod licet sine consecutione carnalis copulæ actualis possit esse verum matrimonium, secundum opinionem communem, quale fuit inter Virginem matrem & Ioseph; nõ tamẽ potest esse absque copula potentiali. Impossi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilitas enim coëundi, & habendi copulam, reddit matrimonium nullum.[a]

Tertio facit illud. [b] *Et erunt duo in carne vna.* id est, fient quodammodo vna persona ex carnis copula, vt exponit D. Thom. [c] & sentit Gregorius, [d] & ita necessaria est carnis copula actualis, vel saltem potentialis, ad hoc, vt valeat matrimonium.

8 Quarto facit, quod ad hoc, vt sacramentum matrimonij significet indissolubilitatem coniunctionis Christi ad Ecclesiam, requirit coniunctionem sexuum, vt ait Augustinus, [e] aut carnalem copulam, secundum Papam Benedictum, [f] ergo sine carnali copula, vel commixtione sexuum, quod videtur fieri per commixtionem seminum actualem, vel potentialem, non potest consistere matrimonium.

9 Quinto irrefragabiliter videtur facere, quod si post contractum matrimonium consiterit, non posse illud copulam carnalem consequi, dissoluendi sunt coniuncti; & ei qui fuerit ad copulam habilis, danda facultas cũ altera persona contrahendi, [g] quod fieri non posset, si verum matrimonium inter eos interc essiset; cùm, secundum omnes, matrimonium ratum, etiam nondum consummatum, sit indissolubile in hunc sensum, quod iuxta fere omnium Theologorum sententiam non potest solui quo ad vinculum, nisi per professionem alicuius religionis probatæ, etiam per dispensationem Papæ: & licet secundum Canonistas possit per hanc dissolui, non tamen debet id fieri sine maxima causa.

10 Sexto, quod friuolum videtur dicere, Pontifices illos Max. & grauissimos, Lucium, & Cœlestinum, [h] dum his, qui ob impedimentum perpetuum dissoluuntur, faciunt facultatem coniuendi vt frater & soror, voluisse dicere, quod possent cohabitare in vna domo, condormire in vno lecto, osculari, amplexari, & alia omnia munia cõiugum sibi mutuo reddere, excepta copula, quam non possunt habere: eiusmodi enim cohabitatio longè aliena est à cohabitatione fratrum & sororum, quæ debet esse castissima, & ab omni impuditicia aliena, vt palam est. Et ad argumentum, quo Medina ad id asserendum nititur, quodque ipse grauius supra muniui, mox respondebitur. & mea sententia satis est cuiuslibet eruditi modesto animo ad id credendum, quod omnes, qui super ea re vsque ad Medinam scripserunt, tam Theologi, quam Canonistæ, ita illa duo responsa duorum illorum sanctissimorum Patrum intellexerunt. Quare nos quoque hanc, quę fere omnium est, opinionem sequimur, & suscipimus.

11 Non obstant pro contraria opinione adducta. Ad primũ enim respondeo, quod spadonum multa sunt genera, & species, [i] & concedo non solum spadonem, qui vnum testiculum habet, posse contrahere matrimonium, sed etiam qui nullum habet, etiam si sint thlasiæ, quibus testes fracti sunt, siue thlibiæ, qui eos habent attritos, modo arrigere collem & virgam, & coire possint, iuxta prædictas duas glossas in argumento citatas. quod etiam eruditissimus Alciatus tradit, [k] in quod me mouet maximè, quod ex medicorum respõsis didici, per huiusmodi spadonum coitum sedari, siue tolli, vel vitari tentationem, & periculum fornicandi tam in viro, quàm in fœmina; etsi non tantùm, quantùm, si vterque de more aliorum seminaret. aiunt enim spadonem sic arrigere & coire potentem, etiam si nihil seminis immittat in vuluam mulieris, exsiccare tamen illum humorem vtrinque seminarium, ita vt eo exonerentur. & consequenter huiusmodi matrimonium consequitur illum finem, in quem est institutum, quatenus est remedium. Nego autem, alios spadones, siue sint castrati, qui penitus non erigunt, siue quia naturaliter sine testibus geniti sunt, siue quia ante pubertatem omnino exsciissi, siue sint thlasiæ, siue thlibiæ, si nequeant arrigere, neque coire intra vas debitum, ita vt prædictum est contrahere posse.

12 Ad secundum concedo in eo assumptum, & quod matrimonium contractum cum fœmina nihil seminante, potente tamen recipere semen viri intra suam vuluam seminantis, est verum matrimonium, & eadem ratione contractum inter fœminam seminantem, & spadonem potentem intra vas debitum illam ad id prouocare, ita quod etiam ipse per illam prouocationẽ exsiccet suum humorem, quo calefit, & sedet suam tentationem, & passionem. ex hoc tamen non sequitur idem dicendum de alijs spadonibus, & fœminis ad coëundum prædicto modo impotentibus: quia longe alia in eis ratio aliud, vt palam est, suadet.

13 Ad tertium conceditur, ad consummationem matrimonij non esse necessariam seminum viri & mulieris commixtionẽ; quia id nullo iure efficaciter probatur, præsertim quod D. Thomas, [a] post Aristotelem, [b] quorum vtrumque late refert Caietanus, [c] dicit, semen fœminæ esse quid imperfectum in genere seminis, & ideo de se non esse aptum generationi, nec necessario requiri ad conceptum, sed sufficere & requiri coitum supradicto modo habitum.

Ad quartum cõceditur, spadonem, de quo loquitur, posse contrahere, vt ad primum est dictum.

14 Ad quintum respõdetur, definitionem matrimonij non esse intelligendam de coniunctione cuiuscumque viri & fœminæ, sed tantùm illorum, qui habẽt legitimas personas contrahendi: & negatur omnes spadones habere tales personas, vt dictum est ad primum, per argumenta pro parte negatiua adducta.

Ad sextum concedimus non requiri ad essentiam matrimonij carnalem copulam actualem coniugum, sed bene potentiam eorum ad eam habendam.

Ad septimum respondetur concedendo Pontifices illos Maximos in eo citatos facere facultatem coniuendi, de qua in eo, sed negando non potuisse eos eam cohabitationem iuste facere: nam licet regulariter cohabitatio virorũ cum fœminis sit periculosa, frequẽter tamen non est talis, vt cum cognatio valde propinqua tollit periculum, iuxta cap. *in omnibus.* [d] vel cum deuotio & virtus animorum ab eo liberat, argumento cap. *quod Deo pari.* [e] quatenus probat non solùm iustè, sed sanctissimè sibi mutuo cõuiuere posse coniuges, qui voto abstinendi à venereis pari consensu se astrinxerunt: vel ætas, vel morbus, vel aliquid aliud huiusmodi, cui innitentes facile possunt conuiuere, vt frater, & soror, vel vt pater, & filia, & patruus, & neptis: fatemur autem multos coniugatos esse adeo iuuenes, adeo infirmo, & in venerea propensos, & à virtute, animi abstinentia, & deuotione in Deum, & virtute castitatis & pudicitiæ alienos, vt non deberent ipsi tali facultate vti, nec vt vterentur permitti: sicut neque cum est suspicio de lapsu, & lubricitate, permittitur etiã clericis cohabitatio cum fœminis etiam primi vel secundi gradus. [f]

15 Ad octauum respondetur, concedendo, senes contrahere posse regulariter, esse que personas ad id faciendum legitimas: si tamen essent omnino impotentes, non deberent contrahere, secundum illam Scoti, quæ sua subtilitate digna est, sententiam, [g] qui subdit, nonnullas, quæ cum senibus contrahunt, potius desponsare diuitias, quàm personas, licet ei Medina repugnare videatur. Illi autem senes per superius dicta dicendi sunt impotentes, qui nec generare, neque adeo arrigere possunt, vt immittere queant genitalia membra in mulierum vulnas; qui ideo non deberẽt, nec possunt inter se contrahere; & si contraherent, matrimonia essent inualida: ideoque non licere eis impudicè osculari, amplexari, & minus ad se polluendum prouocare; cùm non liceat etiam iustis coniugibus prouocare ad pollutionem extra vas & modum ordinarium, & ipsi non possint intra vas debitum ordinario modo se polluere.

16 Ad nonum concedimus matrimonium esse institutum, quatenus est remedium, ad vitandam fornicationem, & ita concedimus valere matrimonium contractum à spadone, qui licet non possit generare, nec mittere semen in vuluam mulieris, potest tamen cognoscendo eam intra vas, & ordinario modo, facere vt tollatur vel sedetur appetitus vtriusque ad habendam copulam carnalem conceptus, qui ad fornicandum posset incitare.

Circa igitur primum, videlicet opinionem admodum reuerendi patris eiusdemque viri doctiss. fratris Michaëlis à Medina, videtur dicendum in summa, eam esse partim amplectendam, & partim relinquendam, vt ex prædictis colligi potest.

Circa verò secundum breuiter dico, matrimonium, de quo est quæstio, esse mea sententia validum, & non posse quo ad vinculum diuidi: quia vir est eius generis spadonum, qui possunt contrahere; cum vxorem, quam habet, defloraverit, & illa adeo appetitui commiscendi se viro satisfecerit, vt elegerit cum eo contrahere; & ipsa patiendo intra vas debitum coitum eius ordinarium, etiam sedet appetitum ipsius viri: eo maximè, quòd in facto præsupponitur eum aliquale semen emittere potuisse, hoc enim ex prædictis circa primum

efficaciter

efficaciter inferri videtur.

Sequitur responsum ad primo propositam secundam quæstionem principalem.

17 PRÆMISSO igitur tenore prædicti respõsi, respõdeo ad secundum principale dubium, quod nihilo alio probato, quàm eo, quod in facto proponitur, proculdubio iudicandum est prædictum matrimonium fuisse & esse validũ, ab eo qui sequeretur opinionem prædicti doctoris à Medina, vt palam colligitur ex eo sed quia illa nullatenus videtur tenenda, per prædicta: respondeo, quod ad iudicandum prædictum matrimonium non fuisse, nec esse validũ, plurimum vrget cõclusio illa, quę desumitur ex tenore responsi præmissi; scilicet, non posse consistere matrimonium inter illas personas, quarum altera non habet potentiam coëundi cum altera. & prædicti medici iurati; & artis periti attestati fuerũt tria, videlicet, quod carebat omnino testiculis, & membrum virile non erat maius quam dimidium digiti auricularis, & quod ob hæc est, & fuit ad generandum prorsus inhabilis.

Sed pro contraria parte, nempe, quod prædictum matrimonium est validum, facit primo confessio vtriusque, tam B. quàm L. qui ambo tractando, nominando, & educando prædictos duos filios intra domũ suam magno tempore tamquam filios suos à se genitos, per quamdam consequentiam confessi sunt habere potentiam coëundi, immo & generandi. cùm enim habere filium necessariò præsupponat potentiam coëundi, & generandi; qui vel quę confitetur se patrem, aut matrem alicuius, necessario cõfiteri videtur se habere, vel habuisse potentiam coëundi, & generandi, [a] & ideo prædicti B. & L. qui confessi sunt toties & tanto tempore prædictos esse filios suos, non debent audiri negantes id; nec consequenter B. qui negat eos esse filios suos, iuxta c. *per tuas* [b]. & l. *generaliter* [c] vnde illud desumptum fuit.

18 Secundo facit, quod etiam si ipsi negarent, tamen prædicti filij præsumuntur esse sui; quia filius natus ex nupta viuente cum suo marito præsumitur filius eius [d].

Tertio, quod non obstat dicere, quod potest probari cõtra præsumptionem, qua quis præsumitur esse filius alicuius vt dicta l. *filium* probat efficaciter: quia in nostro casu vltra prædictã præsumptionem concurrit confessio ipsius B. contra quam non debet audiri, vt prædictum est.

19 Nec obstat, quod confessio facta per errorem potest reuocari probato errore, vt est in l. *nõ fatetur* [e] & glossa recep. [f] quia illud intelligitur de errore facti alieni; quia error iuris non excusat, [g] nec error facti proprij, [h] nisi concurrentibus certis circumstantiis, vt traditur in locis prædictis, & in ca. *præsumitur.* [i] Et in hoc casu, si quis erat error facti, ille erat proprij facti, videlicet, de impotentia coëundi, & non concurrit aliqua de prædictis circumstantijs. ergo non licet illi ea reuocare.

20 Quarto, quod non obstat dicere quod non est standũ confessioni coniugum confitentium vel negantium aliquid, quod non est inducibile, vel remissibile per consensum partium, iuxta mentem glossæ [k] & declarationem Panormitani; [l] & in hoc casu videntur prædicti coniuges confiteri aliquid, quod non est inducibile consensu partium contra matrimonium; eo quod, confitendo se habere filios, confitebantur se habere potentiam coëundi, & generandi, quæ non erat inducibilis per cõsensum partium. Non inquam hoc obstat. Tum quia potentia coëũdi & generandi non est de essentia matrimonij, secundum prædictam opinionem Medinæ, quam si teneremus, vt prædixi, omnia essent plana: sed quia diximus eã non esse tenẽdã, alia ratione dico nõ obstare, nẽpe quod nõ probat se impotẽtẽ ad coëũdũ. nõ enim hoc dicunt medici, solùm enim testantur tria suprædicta in argumento pro contraria parte formato, videlicet quod caret omnino testiculis, & quod membrum eius genitale non est maius quam dimidium digiti auricularis, & quod prorsus ineptus est ad generandum. quæ tria non concludunt necessariò non fuisse illi potentiam coëundi, vt in præmisso responso probatum est: cum secundum omnes inueniatur spado, qui careat vtroque testiculo, & arrigat virgam, adeo vt virginem defiorare possit; qualem posse contrahere matrimonium, etiã si generare nequiret, in prædicto præmisso consilio [m] firmiter tenendum probauimus.

21 Quinto facit, quod fieri potest, quod à tempore contractus matrimonij vsque in diem inspectionis medicorum fuerit B. mẽbrũ genitale contractum, sicut Sulpitius testatur in vita sancti Martini fuisse viro sancto contractum simile, adeo vt tempore suę mortis videretur membrum infantis: & quod verisimile est membrum pudore medicorum præsentium contractius, quàm altàs apparuisse: & certum est eius modi membrum apperitu coëundi calefactum crescere, & in aliquibus pluisquã in duplũ, vel amplius, & ita potuisse coire.

Sexto, quod nec medici, nec B. dicunt eum non habuisse potentiã seminãdi, & verisimile est eum solitu seminare, cum alioqui nullatenus potuisset credere prædictos filios fuisse suos, nec continere iram, qua moueretur ad occidendum vel accusandum L. aut certè ad petendũ diuortiũ propter adulterium.

Septimo, quod nihil obstat dictum medicorum, quatenus habet, eum qui caret testiculis, non posse generare: quia potentia generandi non est de substantia matrimonij, sed solùm potentia coëundi: alioqui inter steriles, etiam coire potentes, & seminantes, non posset consistere matrimonium, quod est contra omnes.

22 Octauo, quod potius est standum ei, quod videmus in specie, siue in individuo effectum, quàm ei, quod in genere definitur non esse effectum, vel fieri non posse. [a] Ita quod à regula generali, immo & vniuersali, discedimus in casu, in quo in specie inuenitur contrarium, siue casus ille specialis præcedat, siue sequatur, [b] & sic videtur in hoc casu particulari recedendum à regula illa generali medicorum dicentium, carentem vtroque testiculo non posse generare; eo quod videmus in particulari filios natos, & educatos longo tempore ab vtroque parẽte, & habitos & nominatos ab eis pro filiis suis, sicut & frequentissimè multi egroti, quos medici per suas regulas generales definiũt nullatenus à suis morbis vnquã liberãdos, immo & quã citissimè morituros, sanã tur, & liberãtur.

23 Nono, quod licet probatio prædicta sufficeret ad impediendum matrimonium contrahendum inter prædictum B. & L. & etiam ad dissoluendum contractum, si non haberent filios: tamen cum videat Ecclesia eos multo tẽpore esse confessos habere filios, & agnoscere & tractare illos pro filiis, & matrem eorum idem etiam nunc facientem, & quod est tam honesta, quod numquam de illa est conquestus B. & quod frequenter quę iudicantur steriles, fiunt pregnantes; & multæ ante legem Euangelicam, & post illam senio confectę, & centũ ac plures annos natę genuerũt filios; & quod idẽ Deus est, & gubernat nunc, qui olim; credendum profectò videtur potius euentibus & gestis in specie & individuo, quàm regulis generalibus, quę multos fefellerunt, & fallunt non solùm medicos, sed etiam ipsammet Ecclesiam, iuxta capit. *à nobis.* [c] capit. *fraternitatis.* [d] quatenus habet, ob euentum, qui nonnumquam contra peritorum in arte regulas euenit, mutari iudicium etiam Ecclesię. Facit, quod regulariter nulla virgo manẽs virgo, fit pregnans, & tamẽ interdum cõtigit virgines concipere sine violatione clausti pudoris ex semine viri circum illud effuso, testante id D. Thoma. [e]

Decimo, quod magis videtur credendum prædictę L. dicenti habuisse copulam cum B. & ex eo genuisse filios, quam B. Tum quia vxores solent petere communiter separari à viris impotentibus coire, & non contra viri impotentes ab vxoribus potentibus, vt experientia docet, & est argumentum ca. fin. [f] & cap. *proposuisti.* [g] Tum quia ipse multo tempore idem fuit verbo & facto confessus. Tum quia suam turpitudinem videtur allegare, contra cap. *cum super.* [h] quandoquidem cõsequenter videtur confiteri se peccasse contrahendo cum L. & abutendo ea, & non confitendo illa peccata confessario, vel sine vlla emendatione communicando corpori & sanguini Domini: per responsum enim præmissum [i] constat huiusmodi impotentes in his omnibus peccare.

24 Vndecimo facit, quòd hanc partem tenendo solũ credimus contra illam regulam medicorum, quod carens vtroque testiculo non potest generare: tenendo autem contrariam, crederemus contra multas regulas naturales, diuinas & humanas, nempe prædictam fœminam honestam toties & tanto tempore adulteratam fuisse, & B. patronum adulterij fuisse, & filios adulterinos & spurios esse, & parentes eorum tanto tempore mentitos fuisse, & in tam graui peccato perseuerasse contra tot regulas iuris naturalis, diuini, & humani, contentas in cap. fi. [k]

Nõ obstat argumentũ pro parte oppositæ formatum, quia

a *Cap. quod autem. §. ecce. 27 quæst. 2.* b *Genes. 2. & Matth. 19.* c *In d. cap. 19.* d *In d. ca. fi. & ternatæ. 35. quæ. 10. de eo qui cog.* e *In ca. nõ est dubium. & in ea. cum societas. 27. qu. 2.* f *In capit. lex diuina. vbi caus. & qua.*

g *ca. fraternitatis. cap. fin. de frigid. & malefic. & c. decreta. 27. qu. 2.*

h *In cap. 2. & 3. de frigid. & maleficiis.*

i *l. spadonum generalis appellatio est. ff. de verb. sig.*

k *In d. l. spadonum.*

a *3. par. q. 31. art. 5. ad 3.* b *Lib. 1. de generat.* c *2. 2. qu. 154. ad 12.*

d *81. dist. cap. Robis. de cohabitat. cler. & mul.* e *33. quæst. 5.*

f *cap. 5. de cohabitat. cler. & mul.*

g *In 4. sent. dist. 34. qu. 1. ad 2.*

a *Arg. l. illud. ff. de acquir. hæred. & ca. præterea. de offic. deleg.* b *De probat. ff. de nõ numer. pœn.* c *Lege. filium. ff. de his qui sunt sui vel alieni.*

d *Dig. de conf. ff. Et in cap. fi. de confess.* e *Glo. ignorãtia. de reg. iur. lib. 6.* f *Cap. ab excommunicat. de rescript. & leg. qui quis. Cod. de rejud. simil.* g *Dig. reg. iur. lib. 6.* h *Cap. super eo. de eo qui cognouit consanguineã vxo. suæ. & in cap. iuramenti. 2. de probation.*

m *Num. 3.*

a *Cap. gener. de reg. iur. li. 6. & leg. in toto. ff. de reg. iur.* b *Leg. sed & posteriores. ff. de legib. & glossa. si scientia. ff. qui satisd. cog. adiuncta alia in authe. offeruatur. Co. de lit. contest.*

c *2. de ff. exc.* d *De frigid. & malefic.*

e *Quodlib. 6. art. 18.*

f *De frigid. & malef.* g *De probat.* h *De conces. præben. & c. inter dilectos. de donat.* i *Numer 3. 8. 10. & 15.*

k *De præscr. ca. 2. de regulis iuris in 6. l. meritò ff. pro socio. & aliis similibus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

satis superq; diluitur in quinto & sexto argumẽtis, in quibus ostenditur, quod medici supradicti nõ deponunt prędictum B. caruisse potentia coëundi, immo neque potentia seminandi sed tantùm caruisse testiculis, & potentia generãdi: & per responsum præcedens, [a] constat esse spadones carentes vtroque testiculo, qui possunt coire; & quod potentia generandi non est de essentia matrimonij, sed solùm potestas coëundi. & in sequentibus fundamentis ostenditur credendum esse in hoc casu particulari propter multas circumstantias in eo concurrentes, quod in B. fallit illa regula medicorum, quę habet carentem testiculis non posse generare, sicut, vt ait Cyprianus, [b] sæpe manus, & oculi obstetricum, & pari ratione aliorum artis peritorum falluntur: & frequenter experimur multas eorũ regulas in multis casib[s] cõtra sua prognostica fallere. & in prædictis fundamentis, [c] responsi præmissi probatur, quod ad solum iudicandum hoc matrimonium validum, non est opus defendere B. potuisse generare, sed solùm potuisse coire, hoc est membrum suum genitale immittere in vas genitale vxoris, quo se, & vxorem saltem ex parte exoneraret appetitu coëundi, siue fornicandi modo ibi prædicto.

a *Num.3.*

b *In cap. nec aliqua.27. q. 1.*

c *Num.13, & 16.*

25 RESPONDENDVM igitur videtur ordinario consulenti, partes ipsius esse accipere alios medicos physicos, vel aliàs artis peritos, quos prædicta L. ad id duxerit eligendos non obstante publicatione aliorum testium: & si quid maioris lucis pro ea, vel pro B. allatum fuerit, illud diligenter perpendere, iuxta omnia supradicta: quod si nihil aliud probatũ fuerit vltra id, quod in facto narratur, declarare prędictum matrimonium fuisse de se validum, & nullatenus eius dissolutionem esse faciendam. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Spado ad copulam omnino impotens potest remanere in coniugio de facto contracto, vti frater & soror, non vtendo delectatione carnali.*

2 *Impotentia coëundi est impedimentum etiam dirimens matrimonium.*

CONSILIVM III.

QVIDAM spado, cui Turcę omnia virilia absciderunt, ita quod nec virga nec testiculi remanserunt, contraxit matrimonium cum Christiana id sciente, & monita. Quæritur, an possint remanere in coniugio tamquam frater & soror.

d *Cap.22.nu. 60.*

1 Respondetur id, quod nos diximus in Man. confess. [d] videlicet, quod posset quidem remanere vt frater & soror nullatenus vtendo delectatione carnali, sed non vtendo illa per oscula, tactus vel amplexus, præsertim se polluendo.

2 Quia id numquam licet facere extra coniugium legitimum, quale non est hoc ob impedimentum impotentiæ coëundi, quod secundum omnes est impedimentũ non solum impediens, sed etiam dirimens: quod ipsum etiam nunc absque scrupulo affirmamus.

DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTVM ECCLESIÆ.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium alicui ad tempus prohibere ex causa potest Papa, immo & sua lege aliquod genus personarum inhabilitare: certas autem personas suo interdicto inhabilitare, indignum, & sine exemplo esset. nu. 2.*

2 *Parocho, & Episcopo interdicere, ne tali intra tale tempus volenti contrahere præsentiam suam præstent, nec alij præstandi licentiam faciant, si subsit causa iudicio boni viri rationabilis, iustè potest Papa. & nu. 3.*

3 *Fascinationis factæ timor iusta causa videtur, vt prohibeatur parocho, & Episcopo, ne tali volenti contrahere intra tale tempus præsentiam præstent.*

CONSILIVM I.

QVIDAM iuuenis filius nobilissimę ac illustrissimæ familiæ, vt prætenditur, fascinatus, vult inuito eius patre cum muliere vilissima matrimonium contrahere, non sine maximo eius familiæ dedecore. Quæritur modo, si ab eius patre iustè potest impetrari à summo Pontifice motus proprius, per quem filio prohibeatur, ne per annũ absque patris voluntate contrahat; & si contraxerit, sit irritum & inane; ad hoc vt infra tale tempus videatur, si orationibus mediantibus, ab huiusmodi fascinatione liberari possit, adeo quod in se reuersus, quod sibi & suæ familiæ conuenit, faciat.

1 Respondeo primo, certum esse circa hanc quæstionem, quod Papa summus Christi Vicarius potest iusta de causa matrimonium interdicere alicui vsque ad aliquod tempus, vt satis probat totus titulus *de matrim. contract. contra interdictum Ecclesiæ.*

Secundo, huiusmodi interdictum inducere quidem impedimentum impediens matimonium contrahendum, sed non dirimens post contractum: vt ibidem probatur.

Tertio, constare quod Papa potest facere legem, qua aliquod genus personarum fiat inhabile ad contrahendum, vt colligitur ex tit. de consang. & cognat. spirit. & nouissime ex [a] Concilio Tridentino.

a *Cap.1. de reform. matr. sess. 24.*

2 Quarto, rem sine exemplo esse, quod Papa per suum interdictum particulare duas personas alioqui habiles faciat inhabiles ad contrahendum inter se matrimonium, ita vt contractum sit nullum, & ita mea sententia indignam quæ petatur, & indigniorem quæ concedatur, [b] cui consequens prędictum motum proprium non debere peti, neque concedi.

b *Arg. cap. legatur. 24. q. 2. & ea habebet. 24. qu. 3.*

Quinto, quod videtur iustè & honestè interdicere posse Papam cuipiam parocho, & ordinario, ne interessent, præsentesve essent, neve facerent facultatem, siue licentiã alteri presbytero, vt possit illi interesse, censuras, & alias pœnas imponendo eis, si contra fecerint; modo iusta causa id prohibendi subesset. Tum argumento cap. final. [c] Tum quia habet potestatem summam prohibendi peccata, & occasionem eorum, vt in hac ipsa materia satis exprimitur in prædicto tit. *de matrim. contract.* & ca. *præterea*, [d] accepta tamen prius informatione de iustitia talis causæ prohibitionis temporariæ.

c *De clande. despons. & Ci. i. de consang.*

d *De sponsal. & præsentia c. fin. de cla. des ponsa.*

3 Sexto, quod prædicta fascinationis suspicio proueniens ex tanta imparitate personarum, & ex tanto tantæ familiæ dedecore, & ex tãta pertinacia iuuenis diuitis & nobilis in deligẽdis nuptiis adeo indecoris, & timor quod pœnitentia, quæ illos de more consequetur, possit esse occasio, vt illa vel ferro occidatur, vel veneno, videntur iustæ causæ, vt S. D. N. prohibere dignetur sub censuris & pœnis grauissimis parocho prædictæ mulieris, qui nunc est, & qui mutato domicilio foret, & ordinario eius, ne interessent huiusmodi nuptijs, nec alijs presbyteris facultatem in eis interueniendi facerent intra annum ad effectum piũ in quęstione propositum: quia quę causa in hoc iusta sit, cum non definiatur à iure, arbitrio prudentis & boni viri definiendum est. [e] Salua, &c.

e *Leg. 1. ff. de iur. delib. & c. de causs. de offic. dele.*

Aduertendum tamẽ temporibus nostris Papam ex causa prædictæ consimili inhabitasse quandam Illustriss. personã ad contrahẽdũ cũ quadã mulierem: itemque & quendam alium, qui vt eluderet sponsalia de futuro, pro quibus lis mouebatur, tentabat cum alia cõtrahere matrimonium de præsenti. Timebãtur enim in vtroq; casu non leuia scandala.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ne quis cum hæretica contrahat potest Papa præcipere, nisi aliquæ particulares circumstantiæ contractum adeo iustum facerent, quod redderet tale præceptum iniquum.*

2 *Papa licet possit inhabilitare ad contrahendum matrimonium certas personas, inter quas iure naturali, diuino, & humano, tenet alias matrimonium contractum; an tamen conueniat, non facile est iudicare.*

2 *Doctrinæ generales circa moralia non sunt adeo veræ communiter, ac circa naturalia.*

3 *Prohibitiones matrimoniorum non sunt facile faciendæ propter facilem transgressionem.*

4 *Leges etiam generales, quæ præiudicant alicui particulari, solent dici iniustæ. & non ligare.*

CONSILIVM II.

VTRVM Papa possit præcipere propter bonum publicum, ne quis ducat vxorem hæreticam, irritando matrimonium, si fortè post præceptum cõtraheretur?

1 Respondeo primo, quod põt præcipere ne contrahat, iuxta intellectum verum cap. *caue*, & cap. *non oportet*, [f] nisi aliquę circumstantiæ conditionum, personarum, locorum, vel temporum contractum adeo facerent iustum, quod redderet præceptum iniquum. [g]

f *28. qu. 1.*

g *Argu. cap. non semper, & ca. qui resistit. & cap. Iulianus. 11. q. 3.*

2 Secundo, quod mea sentẽtia nõ debeo respondere huic quæstioni, quatenus per eam quæritur generaliter, an summus Pontifex possit addere huiusmodi præcepto clausulam, qua reddat aliquam certã personã inhabilẽ ad contrahendum cũ aliqua alia certa persona, inter quas iure naturali, diuino, &

humano

humano recepto & seruato renet matrimonium cõtractum.

a *In prin. 2. q.*

3 Tum quia est quęstio vaga & generalis, quali raro respondent Iurisconsulti respondentes potius ad praxim, quàm ad disputationem, eo quod doctrinæ generales circa moralia non sunt adeo verę communiter, ac circa naturalia, vt ait S. Thomas. [a] Tum quia non memini legisse apud aliquos, qui testarentur aliquem Summum Pontificẽ id vmquam tentasse: & ideo licet in ea essem opinione, quod de absoluta potestate posset hoc facere, non tamen facile mihi persuadere m, quod conueniret, vt pręciperet fieri hoc ętate nostra, in qua multi (proh dolor) multa etiam vetera pręcepta eius ęgrè suscipiunt.

4 Et non solum pręcepta particularia, sed etiam generales leges, quę præiudicant alicui particulari, solent dici iniustę, & non ligare, vt colligitur ex c. cũ omnes. & notata ibi per Feli. [b]

b *Num. 1. & seq. const.*

QVI FILII SINT LEGITIMI.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio Imperatoris non se extendit ad spiritualia.*

2 *Dispensatio ad quæcunque beneficia data illegitimo, dum esset secularis, restringitur ad secularia, nec se extendit ad regularia, etiam si dispensatus postea fiat regularis.*

3 *Professio in religione approbata tollit irregularitatẽ procedẽtem ex defectu natalium quo ad suscipientem ordinum, sed non vt possit habere dignitates, seu prælationes.*

4 *Dispensare censetur Papa eo ipso, quod inhabili scienter confert beneficium, alij autem inferiores, licet habeant potestatem dispensandi, tamen ob hoc non censentur dispensare, nisi expresse dispensent.*

5 *Lex mandatum-ve Papæ & dispositio non trahitur ad præterita perfectè acta, etiam si plenum adhuc non sint sortita effectum, sed effectus dependeat à futuro euentu, nisi ex verbis dispositionis legis vel præcepti aliud insinuetur.*

CONSILIVM I.

REGVLARIS quidam, cùm laicus esset, ab Imperatore fuit legitimatus, & ab Apostolico Nuncio ad ordines sacros & quæcunque beneficia ecclesiastica fuit dispensatus; postea religionem approbatam ingressus, & professus est, & beneficia & dignitates ordinis est adeptus. Quæruntur tria. primò, an tuta conscientia illa retinere valeat virtute talis dispensationis.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primo, legitimationem Imperatoris; nihil profuisse prædicto consulenti religioso quo ad habendum dignitates ecclesiasticas regulares, immo neque sæculares: quia nec Imperator, nec Rex possunt legitimare, nec habilitare quemquam ad spiritualia beneficia, & dignitates, &c. vt habetur in cap. *lege.* [c] vbi expresse glossa recepta ab Archidiacono, & vtroque Cardinali ibi, & ab omnibus. [d]

c *10. dist.*

d *In cap. per venerabilẽ. qui filij sint legitimi.*

2 Secundo, quod dispensatio facta à Nuncio non monstratur; & ideo non potest satis certo responderi, an illa dispensatio extenderetur ad prædictas dignitates, & administrationes regulares, nec ne, [e] sed verisimilius videtur, quod nõ prodest ei quo ad beneficia, dignitates, & administrationes regulares; arg. cap. *cum de beneficio.* [f] ex quo Dominicus, & Francus in vltimo notabile colligũt, quod verbum qualificatiuum additum in literis beneficialibus; quod potest denotare qualitates diuersas, intelligitur de qualitate congruente personæ impetranti: & quia consulens adhuc erat laicus sæcularis, quando obtinuit dispensationem à Nuncio ad beneficia, videtur illa intelligenda de beneficiis sæcularibus, & non de regularibus.

e *Arg. l. iniuste. ff. de legi.*

f *Sub finem de præb. lib. 6.*

3 Tertio, quod ex his sequitur, eum indigere alia dispensatione maiori, qua possit habere beneficia regularia, vel dignitates, & administrationes regulares. Nec obstat, quod defect[9] natalium, & irregularitas ex eo procedens tollatur per professionem legitimam in regione factam, per ca. 1. 8 quia id intelligitur, vt in eodem cap. exprimitur, quo ad ordines sacros, nõ tamen quo ad dignitates & prælationes.

g *De fil. pres.*

SECVNDA QVÆSTIO. quæritur, cum religiosi facultatem, seu priuilegium habeant, vt possint cum illegitimis ad beneficia & officia ordinis obtinenda dispẽsare, an salte eligendo, cõferẽdo, seu prouidẽdo censeantur dispẽsare.

4 Respondeo, quod prælati prędicti consulentis nõ potuerunt eum admittere ad prælationes & dignitates sui ordinis, nisi prędicta dispensatione, etiam si prędicti prędati habuissent potestatem dispensandi, & scijssent eius defectum: quia licet Maximus Pontifex conferendo aliquam dignitatem ei, quem nouit esse inhabilem ad eam, videatur dispensare tacitè conferendo eam ei, inferior tamen habentis potestatem dispensandi non videtur ob hoc dispensare, nisi expressè dispensct, iuxta duo dicta singularia Innocentij, quorũ alterũ posuit in cap. *veniens.* [a] & alterum in cap. *diuersis fallacijs.* [b] quæ in specie contraria secundum hanc distinctionem cõciliantur à Panormitano in prędictis locis, quem etiam post alios nos sequimur in Man. confes. [c]

a *De fil. pres.*

b *De cleric. coniug.*

c *Ca. 25. nu. 74.*

TERTIA QVÆSTIO, si Papa motu proprio & viuæ vocis oraculo mandet Generali ordinis, ne admittat illegitimos ad dignitates, an per huiusmodi decretum dispensatio antea obtenta sit reuocata.

5 Respondeo primo, facilè videri posse cuipiam, quod nec huiusmodi viuæ vocis oraculum factũ Reuerendissimo Generali, nec breue idem continens directum toti ordini, præiudicat prædicto consulenti. Tum quia lex non trahitur ad præterita. [d] Tum quia cap. *statuimus*, [e] quod disponit, quod canonicus maior in ordine præferatur minori, non præiudicat antea receptis, qui iam quæfierunt prędecẽtiam. [f] Tum quia forma data testamẽtis faciẽdis non cõprehendit testamẽta iã facta, etiam si testatores eorum viuant, & nondum sint sortita effectum, [g] & eadem ratione habilitatio illegitimi ad dignitatem iam facta, licet nondum sit sortita effectum, non videtur tolli propter statutum, & minus propter mandatum de non admittendis illegitimis ad dignitates. Tum quod videtur casus in specie in cap. *ex tua*, [h] quatenus probat, quod literæ Apostolicę pręcipientes, vt filijs presbyterorum tollantur Ecclesię, quas patres eorum immediatè tenuerunt, non pręiudicant filijs presbyterorũ, qui dispẽsatione Apostolica facti habiles tenent eas. Tum ob alia multa, per quę cõcluditur, quod pręterita perfectè acta non tolluntur per dispositionem sequentem, etiam si effectus eorum pendeat à futuro euentu, vt Panormitanus, Imolensis, Felinus & omnes concludũt, [i] & colligitur ex Bartholo & alijs. [k]

d *Cap. fin. de rõs. & lege leges. C. de legi.*

e *De maior. f luxta cap. 1. eod. tit.*

g *Leg. iubemus. C. de testam. cum ei annot.*

h *De fil. pres. byt.*

i *In d. cn. fin.*

k *In l. omnes populi. q. 3. de iustitia & iure.*

Secundo respondeo, quod quia tenor prędicti oraculi viuę vocis facti, vel breuis idem continentis, potest esse varius, & talis quod prejudicaret prędicto consulenti, & talis quod non prejudicaret illi, non possum ipse respondere quidquam certum, nisi mõstretur illud, vel eius copia, quod non fit in quęstione proposita.

SVMMARIVM.

1 *Filij ex matrimonio nullo, rite tamen in facie Ecclesiæ contracto & durante amborum, vel alterius coniugi ignorantia nati, sunt legitimi.*

2 *Papa, immo nec Deus, potest facere, vt factum, non sit factum, & num. 10. licet possit fictionem & præsumptionem in contrarium inducere.*

3 *Papa sacramentũ sine his quæ sũt de eius essentia facere nequit.*

3 *Cõsensus verus, & liber viri ac mulieris est de essẽtia matrimonij.*

4 *Papa nequit quæ sunt de sacramenti essentia supplere.*

4 *Matrimonium inter inhabiles contractum non ratificatur per solam Papæ dispẽsationem, sine nouo contrahentiũ consensu.*

5 *Resuscitatus ad suam vxorem sine nouo matrimoniali consensu redire nequit.*

5 *Papa stupor mundi, nec Deus est, nec homo.*

6 *Papa, quidquid fieri potest lege humana, potest per se ipsum.*

6 *Papa, & Imperator sunt canones, & leges animatæ.*

7 *Papa plusquam consuetudo & priuilegium potest.*

7 *Consuetudine induci potest, vt nati ex matrimonio putatiuo bona fide aliquo certo tempore continuato sint legitimi.*

8 *Papa ex causa legem naturalem & diuinam limitare, & desuper in aliquo occurrenti casu dispensare valet.*

9 *Papa leges suas & prædecessorum reuocare potest, cum omnibus effectibus ab eis productis, modo non processerint virtute iuris naturalis, vel diuini, num. 11. nec reseruati Deo, aut Regi sæculari. nu. 12. 14.*

12 *Legitimat nequaquam Papa natos extra terras Apostolicas, nisi simul dispensando in radice matrimonij.*

13 *Leges super matrimonio latas, quatenus humanæ sunt, potest Papa ita cum suis effectibus reuocare, vt fingatur eas non latas, & effectus ab ipsis productí, quatenus eius subiiciuntur potestati, non essent producti. & nu. 14.*

15 *Papa sine magna & iusta causa legem suam de non contrahendo in quarto gradu cum effectibus subsequutis reuocando peccat, sed valet actus.*

15 *Papa plenitudine potestatis sine magna causa vti non debet.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 *Papa non potest licite sine magna causa ob scandalum quod alias sequeretur suas leges etiam habentes clausulam (scandalo non obstante) revocare, nec in damnum rerum temporalium suorum subditorum, & num. 16.*
15 *Papa non potest suas leges cum scandalo populi revocare.*

CONSILIVM II.

ANPAPA possit facere, vt post mortem alterius coniugis putatiuę, quę verè non erat coniux ob impedimẽtum consanguinitatis, vel affinitatis, filij incestuosi fiant legitimi, approbando matrimonium inter ipsos, perinde ac fierer, si ambo viuerent, & approbaretur à sua Sanctitate.

Quęstio hęc est maxima, & maximo dignissima cothurno, quam quo ad vtrumque forum paulo latius, sed quam breuissime fieri potest tractabo.

1 Respondeo igitur primo, quod filij, qui nati fuerunt antequam vterque coniugum sciret impedimentum, sint legitimi absque vlla Papę dispensatione: quia ignorantia impedimenti parentum vel alterius eorum efficit legitimos filios, si matrimonium contraxerunt factis legitimè denunciationibus debitis, & nullo denunciatore apparente, vt clarè probatur in cap. 2. & in cap. *referente*. & cap. *ex tenore*. adunctis suis glossis communiter receptis,[a] & cum in casu proposito matrimonium fuisset contractum seruata forma Concilij Tridentini, & quod præmissis denunciationibus nemo denũciauit impedimentum, si vterque parentum vel alter eorum verè ignorabat impedimentum, certum est filios eorum ante scientiam impedimenti natos esse legitimos.

2 Pro parte negante, scilicet quod filij, qui concepti & nati fuerunt postquam vterque parentum sciuit impedimentum, non possunt legitimari per S.D.N. ita vt sint legitimi à tempore, quo fuerunt cõcepti, & nati, per approbationem matrimonij factam à sua Sanctitate post mortem alterius parentũ, facit primò quod non potest eius Sanctitas facere, vt quod factum est, non sit factum, iuxta l. *in bello*.[b] & cap. *si Paulus*.[c] vbi D. Hieronymus ait etiam Deum ipsum non posse id facere: quia implicat cõtradictionem, vt declarat D. Thomas,[d] qui[e] reddit rationem sui dicti clariorem, quod licet Papa & Imperator inducere possint fictionem aut præsumptionem alicuius actus, qui verè non fuit factus, vt fingatur, vel præsumatur esse factus, iuxta cap. *ex quibus*.[f] & tradit Bartholus,[g] & ponendo exemplum de l. *postliminium*.[h] fingente redeuntem ab hostibus non fuisse captum; & de lege Cornelia fingente captum ab hostibus mori cum capitur ab eis: non tamen posse efficere, quod verè non fuerint capti: quia non possunt facere, quod duo verè cõtradictoria sint vera, vt tradit S. Thomas vbi supra.

3 Secundo, quod non potest facere Papa, vt aliquod sit verum sacramentum à D.N. Iesu Christo institutum, nisi concurrãt ea quæ sunt de substantia & essentia sacramẽti, per ea, quæ omnis turba doctorum Theologorum tradit,[i] & probatur in cap. *veniens*,[k] tradit S. Thomas receptus:[l] & ita per nullam potestatem humanam potest effici verum sacramentum Eucharistiæ sine vero pane, & vero vino, neque sacramẽtum baptismi sine vera aqua, nec consequenter verum matrimonium sine vero consensu viri & mulieris: quia sicut panis verus, & vinum verum sunt de essentia sacramenti Eucharistię, & aqua vera de essentia baptismi, ita consensus verus viri & mulieris est de essentia matrimonij,[m] & non qualis qualis cõsẽsus, sed liber.[n] Sicut ergo Papa, qui potest efficere quod aliquid præsumatur esse sacramentum Eucharistiæ, vel baptismi, vel ordinis, tamen non potest efficere vt aliquid sit verè vnum horum sacramentorum sine his quæ Christus Deus voluit esse de essentia eorũ, ita licet possit inducere præsumptionem, qua putetur aliquid esse sacramentum matrimonij,[o] non tamen potest efficere, vt id quod coram Deo non est sacramentum matrimonij, sit tale verum coram hominibus.

4 Tertio, quod Papa non potest supplere consensum requisitũ, vt post Ioannẽ Andreã tradit Panormitanus, pquos etiam nos post alios sequuti sumus in Man. confess.[q] insinuando rationem eam esse, quæ iure naturali & diuino ad substantiam matrimonij requiritur. Sed & Franciscus Aretinus tenet,[r] quod matrimonium contractum inter inhabiles non ratificatur per solam dispẽsationẽ Papę, sed oportet vt nouo consensu post dispensationem nouè cõtrahatur, quod in casu nostro fieri non potest.

5 Quarto, quod mors omnia soluit,[s] & consequenter matrimonium, adeo quod Lazarus resuscitatus non potuisset de iure accedere ad suam vxorem; si quam habuisset, & reliquisset viuam, non contrahendo nouè matrimonium, iuxta glossam solemnem.[b]

Pro parte affirmante, scilicet, quod potest facere Papa per suam dispensationem & dispositionem, vt per matrimonium prædictum fiant filij legitimi, facit primo illud poëtæ Anglici relatũ à glossa, *Papa ſupor mundi*.[c] & infra, *nec Deus eſt, nec homo, ſed neuter inter vtrumque*. pro quo est cap. *cuncta per mundum*,[d] & cap. *proposuit*.[e]

6 Secundo, quod quidquid potest fieri iustè per canonem humanum, potest fieri per Papã, cùm ipse sit pater & auctor canonum, immo etiam canones viui iuxta, cap. *ipſi ſunt canones*.[f] per quod addit ibi glossa summos Pontifices esse canones animatos, sicut & Imperator est lex animata.[g] At posset generali canone statui, vt filij eorum, qui bona fide certo numero annorum permanserint in matrimonio aliàs legitimè contracto per ignorãtiam probabilem, sint legitimi, sicut statutum est, vt sint legitimi filij, quorum pater vel mater bona fide putauit matrimoniũ, ex quo geniti fuit, esse verũ, iuxta supradicta:[h] quia talis canon non esset cõtra ius naturale, neque diuinum. ergo etiam Papa potest per suam dispensationem id facere, cùm qui potest facere quod est plus, possit facere quod est min[us], per reg. *cui licet quod eſt plus, & quod minus eſt licebit*.[k]

7 Tertio, quod Papa plus potest facere, quàm consuetudo, etiam immemorabilis, & priuilegium, vt palam est. At cõsuetudine immemorabili & priuilegio induci potest, quod in aliqua prouincia, vel in aliquo genere hominũ sint legitimi filij nati ex matrimonio putatiuo bona fide, aliquo certo tempore continuato: quia hoc non est contra legem naturalem, neque diuinam. ergo etiam id potest efficere Papa.

8 Quarto, quod Papa potest limitare iusta de causa legem naturalem, & diuinam, & dispensare circa illas iusta de causa in aliquo casu occurrenti, vt tradunt Innocentius & omnes[l] per l. *Lucius*.[m] & Papa dispensat iusta de causa super omni voto, licet illud iure naturali obliget, immo etiam in solemni castitatis, faciendo monachum verum, qui vouit tria substantialia religionis vota, habilem ad coniugium, secundũ Innocentium à Canonistis receptum,[n] & etiam Caietanum contra S. Thomam,[o] tanta est eius potestatis plenitudo, vt monstrãt illa plurima, quę citat Felinus.[p]

9 Quinto, quod glossa putata singularis,[q] recepta communiter habet tantam esse plenitudinem potestatis Papæ, quod potest revocare omnes leges à se, vel prædecessoribus suis latas, cum omnibus effectibus ab eis productis, ita vt censeantur revocatę à tempore, quo factę fuerunt, cum omnibus effectibus ex eis consequutis. At lex, quę inducit impedimentum in 4. consanguinitatis gradu, est lex lata per Papas, quia nec iure naturali, neque diuino vllo sunt prohibita matrimonia in illo gradu. ergo potest revocare illam cum suis effectibus: ita vt censeatur revocata non tantùm ex nunc, sed & ex tunc, scilicet à tempore quo fuit lata, quę glossa procedit etiam in Papa revocante legem sui prædecessoris: loquitur enim de revocatione, qua Clemens V. revocauit legem factam à Bonifacio VIII. prædecessore suo habendo illã pro infecta: per quã eamdem glossam Petrus ab Ancharano tenet hanc partem,[r] quin & Panormitanus magnificando illam glossam asseruit ferè idem.[s]

10 Præmissis pro vtraque parte suprædictis, ad concordiam reducendo dico primo, argumenta pro priore parte negante formata concludere illam quo ad ea, quæ iure naturali & diuino sunt instituta pro sancto sacramento matrimonij, & consequenter quod Papa nõ potest efficere quod matrimonium non fuerit verè solutum per mortem vxoris, iuxta illud Pauli,[t] secundum solam naturalem & diuinam legẽ loquentis, *Coniux mortuo coniuge ſoluta eſt à lege illius*. neque facere potest, vt matrimonium, de quo agitur, non fuerit iniustum: quia contradictoria eius est vera, scilicet, quod fuit iniustum: & non potest Papa facere vt duo contradictoria sint vera, vt prædictum est: nec consequenter potest efficere, vt prædictũ matrimonium verè reuiuiscat inter prefatos coniuges inhabiles ad illud, cessante inhabilitate per dispensationem, vel alio modo, sine nouo consensu: quia iure naturali & diuino consensus est de substãtia & essẽtia matrimonij, vt dictũ est. Nec potest facere quod fiat sacramẽtũ sine materia, & forma quas instituit Christus ad eius essẽtiã necessarias: quia, vt prædictũ

est, non

a *Authen. de nuptijs. §. deinceps. col. 4.*
b *In ca. licèt. 32. qua. 7.*
c *In proœmio Clem.*
d *9. qu. 3.*
e *De consec. præben.*
f *Cap 1. de eſſit. cap. ſi Romanorũ. 19. diſt.*
g *9. qu. 3. §. fin. in ax. de conſtitũ. col. 4.*
h *§. fin. in ax. de conſtitũ. col. 4.*
i *Cap. 2. cap. referente. & ca. ex tenore. cum ſuis gloſſis, qui filij ſint legi.*
k *De regul. iur. lib. 6.*
l *In cap. omnis. de conſec. di. 4.*
m *Decis. 1. In nouis eo. tit.*
n *In dict. cap. per venerabilem. nu. 26. qui filij ſint legitimi.*
o *Decis. 1.*
p *In dict. leg. §. is qui pro emptore. ff. de uſucap.*
q *Clem. 1. de immuni. eccl.*
r *In cap. cum ad §. fi. de ſtatu monach.*
s *22. qu. 92. art. 11.*
t *In capit. 2. nu. 6. de eſſit. q In clem. 1. verb. præmiſſis. de immu. eccleſiar.*
u *In 2. & 3. dicto.*
a *Qui filij ſint legitimi.*
b *§. facta. ff. de capitu. eo poſtli. reuerſ.*
c *32. quæſt. 5.*
d *1 par. q. 25. art. 3. & 4.*
e *In 3. art.*
f *Et cap. tua. de ſponſal.*
g *In l. ſi is qui pro emptore. à nume. 2. ff. de uſucap.*
h *ff. de captiu.*
i *In 1. diſt. lib. 4. ſent.*
k *De præſb. nõ bapt.*
l *2. par. q. 64. art. 1. & 2.*
m *Cap. ſuffi ciat. 27. qu. 2.*
n *Cap. cum lo cum. de ſponſ.*
o *Dict. cap. ii qui. & c. tua. de ſponſ.*
p *In cap. per venerabilẽ. num. 22. qui filij ſint leg.*
q *Ca. 22. nu. 80.*
r *In conſ. 142. num. 4.*
s *In cap. 2. cap. referente. & ca. ex tenore. cum ſuis gloſſis, qui filij ſint legi.*
t *1. ad Corinth. 7.*

est, non potest legem naturalem & diuinam tollere. Nec potest etiam facere, quod filij nati post scientiam vtriusque parentis impedimenti, non fuerint illegitimi; quia implicat contradictionem, quod aliquis fuerit & non fuerit illegitimus.

11 Secundo, quod Papa non potest efficere, vt leges à se vel prædecessoribus suis factę habeantur pro infectis quo ad illos effectus, quos iam operatę sunt virtute iuris naturalis, vel diuini; nõ enim potest efficere, quin cõiuges, qui inualidè cõtraxerunt, vel eo vsi sunt, peccauerint mortiferè: neque quod non damnentur ob illa peccata à Deo si eos non pœnituerit eorum iustè; neque quod non peccauerint mortiferè accipiẽtes sacramentum pœnitentiæ vel eucharistiæ in illo malo statu; quia deletio & extinctio peccati mortiferi iam admissi nõ pertinet ad nutum Papę, sine iusta contritione, & necessaria confessione, iuxta cap. *legatur*.[a] & cap. *venia non datur niſi correcto*.[b] neque gratia sacramentalis recuperari potest per solã legis reuocationem: quia solus Deus illam restituit.[c]

12 Tertio, quod nec sua Sanctitas reuocare possè videtur prędictas suas leges ad effectum tollendi effectus, qui licet nõ sint reseruati soli Deo, sunt tamẽ reseruati Regi secularis: quales est legitimatio filiorum natorum extra terras Apostolicas, quam licet Papa facere possit dispẽsando in radice matrimonij, non tamen potest simpliciter dispensando circa ipsam solã legitimationem, vt satis sensit Panormitanus,[d] & videtur pra xis seruare illud, vt colligitur ex[e] Rota.[f]

13 Quarto, quod Papa potest reuocare omnes leges à se vel prædecessoribus suis super matrimonio latas, quatenus sunt humanæ: & ita reuocare, quod fingantur non esse factæ & perinde iudicentur ea super quibus factæ sunt, ac si nunquã fuissent factæ, per multa quę adduci possunt ex dictis Bartholi & aliorum nouorum repetentium,[g] quæ fundantur super prædicta glossa.[h]

Quinto, quod non solum potest sua Sanctitas leges prędictas reuocare, & fingere vt pro infectis habeantur, & censeãtur non esse factę quo ad ipsamet, sed etiam quo ad effectus ab eis vel propter eas productos; ita quod non habeatur pro productis; & perinde iudicandum sit de omnibus rebus, super quibus factæ sunt, ac si non fuissent factæ: etiam si effectus essent excommunicationes, suspensiones, interdicta, & irregularitates, vel alię inhabilitates, modo sint tales, quæ subiiciantur potestati eius mirabili, vt glossa prędicta à plerisque fere omnibus recepta tenet, & multis rationibus confirmari potest. Dixi, *modo ſubiiciantur poteſtati eius*: nam illos, qui soli diuinæ potestati, vel alterius superioris secularis reseruantur, non potest reuocare, neque pro non consequutis habere, vt dictũ est,[i] qualis est cõdemnatio ad infernum, vel absolutio ab illo & à peccatis, vel impressio characteris baptismi, confirmationis, & ordinis, quę per ea, vel propter ea consequutę sunt, iuxta cap. *hi qui*. & cap. *quod quidam*.[k] & ca. *degradatio*.[l] cum eis & alibi sępe adnotatis & recuperatio gratiæ sacramẽtalis, quę per contrariationem eorum perdita fuit, & à solo Deo recuperari potest, vt dictum est.

14 Sexto, quod certum est, legem, qua non licet contrahere in 4. consanguinitatis gradu, in quo attinentes prædicti cõtraxerunt, non esse legem naturalem, neque diuinam, sed solum humanam positiuam inductam per Papas, vel Concilia quorum caput est Papa: & consequenter posse illam reuocare S.D.N. in Concilio vel extra Concilium, licet non fuerit facta ab ipso, sed à prædecessoribꝰ suis, per d.c. *cuncta per mundũ*.[m] & capit. *proposuit*.[n] & quod potest reuocare, ita vt pro grad u consanguinitatis, qui iam contraxerant, nullam informationem acceperit: & ipsi coniugati credentes se esse iam dispensatos manserunt in eodem coniugio, & susceperunt prolem. Queritur, an filij eorũ sint legitimi censendi.

1 Respondeo primo, quod si Episcopus commissarius non accepit informationem, nec fecit dispensationem, non erunt censendi legitimi: quia non habebant bonam fidem, & sciebant, vel scire debebant inter ipsos esse impedimentũ. Si autẽ Episcopus, accepta commissione, facta, vel non facta, informatione dispensauit, licet non satis ordine iuris seruato, credo quod erunt legitimi, si bona fide credebant dispensationem fuisse legitimè factam: quia habuerunt iustam causam credẽdi eam bene factam, quod sufficit ad legitimandum prolem, argumento cap. *ex tenore*. & glossę communiter receptę,[o] & per alia quę non vacat nunc scribere.

a *In cap. innotuit. de elect.*
b *Arg. ca. nihil. de præſcr. & capit. 2. de oper. no. nunc.*
c *In l. rejcrip. Co. de præcip. Imp. offi.*
d *In ca. ſi quã do. num. 4. de reſc.*
e *Qui filij ſint legitimi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE DIVORTIIS.

SVMMARIVM.

5 *Adulteria coniugum: siue sint publica, siue occulta, ipso iure suâ operantur effectum, tam quo ad amissionem exigendi debitum, quam recuperandi amissum: mutuáque compensatione tolluntur, etiam si diuersis contingant temporibus, alterumque sit publicum, alterum verò occultum. Vnde vir adulter, etiam occultus: nisi vxorem adulteram publicam etiam post sententiam diuortij iustè latam dimissam, velit recipere, vel repetere, non est absoluendus. num. 2. & 3. & hoc etiam quod mulier taceat. num. 4.*

5 *Pollutio extraordinaria non videtur æquiparanda adulterio, nec quo ad effectum perdendi ius exigendi debitum, nec iam amissum recuperandi.*

6 *Sodomiticum crimen an sit æquiparandum adulterio quo ad effectum perdendi ius exigendi debitum, vel non, remissiuè.*

CONSILIVM I.

VIR PROPTER notorium adulterium vxoris: apud iudicem diuortium iustè obtinuit, postea secretè peccauit, & nunc continet.

Quæritur primo, an sit cogendus repetere vxorem tacentem quidem, sed perseuerantem in peccato, & quæ repetita cessaret peccare?

Secundo, quid si dictus vir etiam nunc peccet aliquando sed secretè?

Tertio, quid si publicè etiam ipse postea peccauit?

Quarto, quid si femel vxor ita dimissa, cognito adulterio viri petiit reconciliationem; sed viso quod vir noluit reconciliari, perseuerauit in adulterio, & nunc tacet?

Quinto, an inquam vir sit cogendus vxorem repetere?

Sexto, an sicut adulterium viri impedit, ne possit vxorem notoriam adulterã dimittere; idem operetur pollutio extraordinaria precedens, vel sequens, maximè si timetur quod in eadem perseuerabit, cogãtque eumdem, vt mulieri publicæ adulteræ reconcilietur.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM dico primo certum esse adulteria coniugum, quo ad effectum perdendi, vel recuperandi ius petendi debitum, mutua compensatione tolli.[a]

Secundo, quod sicut alter coniugum per suum adulterium ipso iure perdit ius debitum exigendi, ita ipso iure recipit & recuperat illud adulterio suæ consortis, per ea quæ latius adduximus in Manu. conf.[b]

Tertio, quod non videtur quo ad hoc differentia, an eodẽ tempore simul vir & vxor adulterentur, an succesiuè prius vir & postea vxor; aut contra prius vxor, & postea vir. Tum quia nullo iure id cauetur; sed solum statuitur virum & vxorem perdere ius exigẽdi debitum per suum adulterium, & recuperare illud per consortis adulterium. Tum quia id in quo fundatur prædicta compensatio, est illud, *Frangenti fidẽ, fides frangatur eidẽ.*[c] & in id vtroq; casu videtur habere locũ. ex quo sequitur, idem esse iudicandũ in casu proposito, quod iudicaretur, si vxor prius adulterata fuisset publicè, & postea vir secretè.

Quarto, quod licet quo ad forum exterius plurimum referat, an adulterium sit publicum, nec ne, per cap. *significasti.* & cap. *porro.*[d] & per eis adnotata; quo ad forum tamen Dei & cõscientiæ (quo ad quod omnia sunt nuda, & aperta,[e] nihil vel certè parui refert, quo ad nostrum propositum.

2 His præsuppositis, ad primam quæstionem respondeo, non videri absoluendũ in foro Dei & conscientiæ præfatum maritum, nisi velit suam vxorem recipere. Tum quia, si vtrũque adulterium esset publicum; vel vtrumque secretum, id esset respondendum: & vt prædictum est, nihil aut parui refert, an sint publica, an secreta quo ad forum Dei & conscientiæ.

AD SECVNDAM respondeo, quod à fortiori idem est respondendum, si maritus interdum, vel raro adulteretur, immo tunc nullum dubium foret.

AD TERTIAM, quod idẽ à fortiori dicendum, si mariti adulterium esset notorium.

3 AD QVARTAM respondeo, prædictũ maritũ teneri ad idem in foro Dei, non obstante prædicta separationis sententia. Tum quia quo ad illud forum per suum adulterium amisit ius sibi per illam sententiam quæsitum. Tum quia sententia ipsiusmet D. N. Iesu Christi veri Dei, qua ipso iure absoluitur à necessitate cohabitandi vxori, non prodest ei, per prædicta: ergo à fortiori minus proderit sententia hominis.[a]

AD QVINTAM, à fortiori tenebitur præfatus maritus recipere illam, si ea cognito viri adulterio petiit ab eo reconciliationem. Addo, quod vbicunque supra reperitur verbũ *tenetur recipere*, potest addi quod tenetur & repetere. Confirmatur per illud Apostoli,[b] *Vir caput est mulieris, & tenetur eam regere.*

4 Item cum mulieres sint timidiores, etiam si cupiant, non tamen solent ex verecũdia repetere maritos: vnde etiam augetur obligatio viri, vt ipse repetat eum etiam tacentem: potest tamen vti aliqua honesta arte, vt tacitè moneat aliquem: qui tanquam communis amicus à seipso videatur moueri, vt cupiat, & roget, ac instet ipsos virum & vxorem reconciliari.

5 AD SEXTAM respondeo, quod non auderem legẽ, quæ habet perdi per adulterium ius petendi debitum, extendere ad pollutionem extraordinariam præcedentem, vel sequentẽ, etiã continuatam. Tum quia lex penalis non est extendenda ad casum in ea non comprehensum.[c] Tum quia non est eadem ratio propter multa, que considerari possunt diuersis inter adulteriũ, & huiusmodi pollutiones: & à diuersis non fit illatio.[d] Quid autem de vitio Sodomitico, vide Couarruuiam.[e] Salua, &c.

SVMMARIVM.

2 *Fornicatio precedens sponsalia non probet legitimam causam sponso ab eis recedendi, nec marito, etiam si eamdem solum post matrimonium resciuisset, diuertendi tamen si ipsa ob illam sibi timẽs clam aufugisset, tenetur vir eamdem, quæ forte erubescit petere vt recipiatur, repetere. num. 4.*

2 *Debitor etiam non exactus, sure potest, modo sciat, vel scire debeat creditorem id velle, tenetur soluere debitum. & num. 4.*

3 *Maritus, qui tentatur vxorem, quia ante matrimonium fornicata fuit, occidere, non potest ob id eam deserere, nec est absoluendus, nisi proponat saltem post aliquam moderam ei nõ denegandam moram ad eam redire.*

4 *Maritus ad vxorem, quæ ipsum ob fornicationem ante matrimonium commissam sequi non audet extra patriam, reuerti tenetur, non obstante mutuo dedecore, quem timet. si inter notos videatur tali cohabitare mulieri: quia nõ est iustus timor, aut iusta causa.*

CONSILIVM II.

POSTQVAM prima nocte reperisset vxorem ei traditam vt virginem, fuisse prius corruptam, per triduum abstinuit ab vxore; quæ timẽs sibi clam ad patrem reuersa est; & vir alio migrauit; & in patriam ob dedecus non vult ad illam reuerti, nec mulier ob timorem fortè audebit ipsum sequi.

Quæritur primo; an credens ducere virginem in vxorem, ducendo corruptam, possit eam dimittere.

Secundo, an maritus sic dimissus teneatur vxorem tacentem requirere, & repetere.

Tertio an timor occidendi eam, si cohabiter illi, excuset vir tum ne secum viuere teneatur.

Quarto, cum huiusmodi vxor virum, ob timorem, ne ab eo occidatur, extra patriam sequi recuset, & maritus indecorum reputet cum ea in patria habitare, & ipsa nec virum, nec debitum, petat, sed taceat, adhuc teneatur maritus ad eam redire, & debitum soluere.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo negatiuè: quia nullibi reperitur scriptum, quod maritus possit relinquere vxorem propter fornicationem ante matrimoniũ per eam admissam; copula enim præcedens non continet iniustitiam contra maritum, nec consumat matrimonium sequens; nec est sufficiens causa, vt sponsus per verba de futuro promittens aliquam ducere in vxorem, possit iustè ab implemento suę promissionis recedere, vt est in cap. *quemadmodum*,[f] vbi hoc expressè Panormitanus & alij notarunt.

2 AD SECVNDAM respondeo affirmatiuè, quod sic: quia debitor tenetur soluere creditori sponte, etiam non expressè exactus, si scit, vel debet scire, quod creditor vult suum debitum sibi solui, & non detineri à debitore, licet obmetum vel aliam causam grauem non petat expressè, arg. ca. *sæpe.*[g] quatenus habet, paria esse retinere alienum, vel capere illud; quia præceptum de non retinendo,[h] vtrumque præcipit, scilicet non rapere, nec detinere alienum, secundum D. Thomam,[i] & in nostro Manu.[k]

a *Arg. authẽ. multo magis. Co. de sacrosanct. eccles.*

b *Ad Eph. 5.*

a *Cap. intelleximus, & cap. ita de adulteriis. cum eis adnot.*

b *Cap. 22. à nu. 23.*

c *l. cum proponas. Cod. de pact. cap. penult. de iureiurando.*

d *De diuortijs.*

e *Ad Hebr. 4. capit. Deus omnipotẽs. 2. quæst. 1.*

a *Cap. inter opera. de spõs.*

b *Cap. 19. de reforma. sess. 25. Conc. Tri. & 4. monomachia. 2. qu. 4.*

c *Iudith. 12.*

d *Genes. 39.*

e *Act. Apost. cap. 5. & cap. qui resistit. 11. quæst. 3.*

f *Et quæst. 5.*

a *Cap. penult. de pœnit. dist. 1. l. præsentis. de pœnis.*

b *Leg. Iuuenianus. ff. de minorib. cap. ad audientiã. de decimis.*

c *In 4. par. 3. cap. 7. §. nu. 5. num. 6.*

f *De iureiurando.*

g *De reg. ff. in lint.*

h *Leuit. 19.*

i *22. qu. 2. d. fin.*

k *Cap. 17. in princ. & nu. 54.*

3 AD TERTIAM respondeo quod non, nisi fortè ad aliquantulum temporis: quia in sua manu situm est resistere ope diuina eiusmodi tentationi, quam, cum possit tenetur vitare, vt quotidie per orationem dominicam orat ex formula Christi.

4 AD QVARTAM respondeo, quod si vxor probabiliter id timet coram Deo, non tenetur sequi maritum extra territorium vbi degit: & quod vana & mala imaginatio est, quod sit dedecus coram Deo, & bonis Christianis, habitare cum huiusmodi vxore: quandoquidem inter opera caritatis computatur ducere meretricem etiam publicam, ad hoc, vt à via erroris in viam rectam reducatur.[a] Nec excusatur à peccato grauissimo, qui prouocatus ad duellum acceptat illud, & exequitur; eo quod commilitones, & alij vulgares, qui colunt diabolum, & suas leges, reputent illud non acceptare esse probrosum; cum Deus iustissimus, & veri honoris conseruator optimus id grauissime prohibeat.[b] Nec excusatur à fornicatione, qui rogatus à pulchra puella in opportuno ad id loco consentit ei, eo quod Holofernes,[c] & eiusdem farinæ homines contrarium reputant probrosum, sed dissentire tenetur, sicut Iosephus dissensit,[d] nam *obedire oportet Deo magis quàm hominibus.*[e] *Et ibant Apostoli gaudentes à cõspectu Concilij.*[f] Non obstat responsioni ad secundum, quod communiter dicitur, debitorem non esse in mora soluendi ante petitionem creditoris: quia quo ad forum interius sufficit petitio interior; qualis videtur esse in casu proposito; præsertim si vxor est iuuenis, & vir non est continens: etenim creditor non desinit petere sponte, sed coactus metu, verecundia, vel alia causa, quam nouit debitor, vt notatur in l. *vinum.*[g] Salua, &c.

Aduertendum secundum dictum, de quo nu. 1. intelligendum secundum distinctionem, quam facit D. Natar. in Manual. confess. cap. 22. nu. 27. vers. (Dixi superuenientem) ne sibi contradicat.

SVMMARIVM.

1 *Adulteri occulti pœnitentis petitio ad vxorem porrecta, vt velit respicere, etiam iuncta pertinacia vxoris, nõ æquipollet sententiæ diuortij: vnde ante illam non poterit irreuocabiliter religionem ingredi, licet posit ob id illam dimittere. nu. 3.*

2 *Adultera pœnitens potest quandocũque viri professionem reuocare, probãdo eumdem ante professionem adulterasse & vir adulter occultus non potest ingredi religionem nisi sententia diuortij, ex eo quod mulier timens viri sæuitiam, nec illi cautioni, quam vir dare potest, acquiescendo ad virum reuerti recusset, vel etiam ex capite adulterij lata esset. num. 4. & hoc dummodo vir pœnitens rogauerit, sed frustra, vxorem, vt vellet respicere. num. 3.*

2 *Moram cõmittere non dicitur mulier, quæ rogata ideo non vult ad virum reuerti, quia timet ne contra ipsam ob adulterium commissum sæuiat, est que parata stare iudicio iudicis.*

CONSILIVM III.

EXCELLENTISSIME Domine, super casu sequente, & rationibus pro vtraque parte adductis desideratur iudicium vestrum. Vir ex vrgentibus & vehementibus præsumptionibus habens vxorem de adulterio suspectam, contra eamdem ad diuortium coram ordinario iudicium intentauit: vxor negauit adulterium, & simul se subduxit de domo viri, ac adultero adhæsit: verum, quoniam vir ob eius inopiam, & potentiam vxoris, non potuit dictum adulterium probare, in causa non fuit vlterius processum. Post aliquot annos dictus vir, qui tamen interim nec ipse continuit, sed secrete adulterium perpetrauit, ad cor rediens, ab ordinario loci petijt, vt cogeret dictam eius vxorem ad cohabitandum cum eo: negauit vxor reuerti, asserendo ante omnia terminandum iudicium diuortij contra ipsam intentatum: & quia vir non habebat modum litigandi, nec hæc eius petitio effectum habuit; vnde per aliquot annos quieuit; sed tamen nec continuit, immo secrete adulterauit: tandem per communes amicos eandem vxorem interpellari fecit, vt vellet ad ipsum reuerti, quia obliteratis omnibus ante actis volebat eamdem recipere, & vxorio affectu tractare. negauit d. vxor velle reuerti; & prolem ex adulterio, non tamen notorie, procreauit. vir etiam & ipse minime continuit, sed secrete peccauit: nunc autem non sperans in sæculo ab vxore separatus continere, decreuit denuo iudicialiter & extraiudicialiter tẽtare rogare, vt reuertatur; & si hoc obtinere non possit, de cætero continere, & religionem ad loca remota accedendo ingredi, & professionem emittere. Ob hoc Romam venit, & consilium petit pro salute animæ suæ; & an hoc ei liceat exequi.

Pro negatiua facit primo, quod tunc demum vir sine licentia vxoris religionem ingredi potest ex capite adulterij, si de eo constet notorie, vel lata sit sententia diuortij, vt ait glossa in cap. *Agathosa.*[a] vbi Archidiaconus & Turrecremata[b] quorum neutrum cum hic intercedat, nec licebit religionem ingredi.

Secundo propter adulterium non potest vxor dimitti, si vix simili laborat vitio,[c] nec religionem intrare.[d] Non obstante, quod viri delictum sit secretum, vxoris autem publicum,[e] Archidiaconus d. cap. *nihil.* & licet vir ageret pœnitentiam præteriti peccati, non tamen tollitur ius exceptionis mulieri competentis.[f]

Pro affirmatiua facit: nam ideo vxoratus inuita vxore prohibetur ingredi religionem, quod ex lege matrimoniali tenetur eidem adhærere, nec potest eam iure suo priuare: ergo seruitute cessante cessare debet & prohibitio, vt deducitur ex cap. *constitutus*, vbi glossa 1. cap. *veniens.* vbi glossa 1. & cap. *Agathosa.*[h] & alibi sæpe. Sed sic est, quod in casu præmisso peractis prædictis dictus vir liber erit à prædicta seruitute, adeo vt possit ab eadem vxore diuertere: ergo poterit religionem intrare, vinculo matrimonij non obstante. Consequentia patet, assumptum probatur ex Goffredo[i] dum inquit, si maritus sit correctus, & vxor sit impœnitens in peccato perseuerans, potest petere diuortium, & dimittere eam secundum eundem Hostiensem,[k] Turrecrematam,[l] qui addunt S. Thomam & Bonauenturam quos refert & sequitur Sum. confess.[m] inquiens, quod licet occultus adulter non possit nec dimittere, nec accusare vxorem publicè adulteram; si tamen vir egit pœnitentiam, & mulier monita nollet se emendare, poterit vtrumque. idem tenet Paludanus,[n] adducens rationẽ, quia vltima mora nocet, S. Antoninus,[o] Siluester,[p] Sotus:[q] facit etiam ad hoc glossa in cap. quemadmodum ver. præcedentem. de iureiur.

Ad contraria respondetur: & ad primum dicitur requiri vel sententiam, vel notorietatem quo ad forum exterius, & ne Ecclesia, cui non constat de adulterio, cogere possit diuertentem ad dimissam reuerti. Vnde Goffredus,[r] inquit: *qui post sententiam diuortij ingreditur religionem, irreuocabiliter ingreditur: at qui ingreditur ante, ingreditur quidem sed reuocabiliter.* idem & clarius notat D. tua in Manual. confess.[s] dum vult in foro conscientiæ innocentem posse diuertere sine iudicis sententia. ratio est, quod non sententia, sed delictum ipsum priuat vxorem adulteram iure suo, vt deducitur ex cap. *auxit Dominus.*[t] & ex Abbate,[v] & Ioanne de Anania.[x]

Ad secundum respondetur, vt suprà dictum est, quod procederet, si dicti coniuges numquam se nec adinuicem repudiassent, nec aliud interuenisset, quod eandem vim obtinere posset, vt est prædicta repetitio, & admonitio, quam fecit vir vxori, per quam dicta vxor in vltima mora & contumacia constituitur pertinaciter, quod voluit & vult permanere in adulterio. Vnde, sicut si post reconciliationem peccaret, posset dimitti,[y] ita & si modo peccet post prædictam interpellationem & monitionem, quæ vim reconciliationis habet, ex prædictis, maximè ex doctrina Soti vbi supra. Ne igitur hæc obstinata mulier ex dolo suo reportet lucrum sine sui spirituali vilitate in perniciem viri, qui ad Deum vult conuerti, cupio huic pœnitenti licere religionem in remotis locis ingredi, si tamen reperire poterit beneuolos receptores.

Sed numquid ingrediendo teneatur propalare se vxorem adulteram habere? Et si de hoc non interrogetur, non video quod teneatur. maius dubium est, si nominatim interrogetur, an vxorem habeat, & fortè adhuc posset respondere se ex hoc capite nullum habere impedimentum: & si adhuc vrgeretur respondere an habeat vxorem viuentem, & fortè respondendo ad intentionem interrogatus posset negare, intelligendo se non habere vxorem, quæ præbeat ei ad ingressum impedimentum, vt in simili voluit D. tua in suo Manual.[z] post Siluestrum.[a]

RESPONDEO, quod quæstio hæc magna est in se, & eam erudite profecto, & acri iudicio, magnoque caritatis zelo tractauit, qui adduxit prædicta, quisquis ille sit. Et primo respondeo, quod facti narratio videtur secum pugnare,

a *Ver. fornicationis. & ver. conuersionis.*

b *27. qua. 2.*

c *Cap. nihil inuenitur. 32. q. 6. cap. significasti. de diuo.*

d *Abb. ca. ne uicrs. num. 7. de conuers. coniug.*

e *Abb cap. cõstitutus. n. 9. de conuers. cõiug. S. Thom. in 4. dist. 35. q. 2 art. 6. Sot. dist. 30. ar. 6. ad fin.*

f *Abb. cap. si. num. 8. de adult. & ibi Ioan. de Anania. penul. g De conuer. coniug.*

h *27. qua. 2.*

i *Tit. de diuo. nu. 15.*

k *Eod. tit. nu. 11.*

l *Cap. nihil inuenitur. 32. q. 6.*

m *Lib. 4. tit. 22. de diuort. q. 15. fol. 240.*

n *In 4. dist. 35. qu. 1. art. 2.*

o *In 3. par. c. 21. §. 6. vers. 7.*

p *In ver. matrimonium 9. nu. 6. & ver. diuortium. num. 9.*

q *In 4. di. 36. ar. 1. ver. qua propter.*

r *De conuers. coniug. nu. 7. in quæst. 14.*

s *Cap. 22. nu. 23.*

t *32. qu. 1.*

v *Cap. gaudemus. nu. 5. de conuer. cõiug.*

x *Dict. cap. si. col 3. de adul. y. Arg. glo. ca. quemadmodum. per illũ textum, de iureiur.*

z *Cap. 12. nu. 19.*

a *Verb. iuramentum. 3. q. 2. ad fin.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quatenus habet maritum non potuisse probare adulterium, & quod vxor fugit ab ipso, & adhęsit adultero: item quod maritus petijt diuortium, & postea repetit vxorem, & quod illa vult ferri sententiam super diuortio, & quod ipse non potest facile habere super eo sententiam.

Secundo, quod præfata narratio facti non videtur sufficiens, eo quod non continet causas, ob quas vxor negat reditum, cum tamen neget adulterium.

1 Tertio, quod ego cupio determinationem præfati D. eruditissimique consulti esse veram; & quod iugulum quæstionis videtur consistere in probando, quod pœnitentia præfati viri, adiuncta requisitione, & petitione, qua vxorem petit, & cum eius pertinacia æquipollet sententiæ diuortij: & quod pro parte affirmante videntur adducta supra omnia substantialia, quæ adduci possent.

2 Quarto, quod pro parte negante facit, quod non videtur inueniri vllus canon, qui hoc exprimat, nec videtur occurrisse vllus casus, in quo expresse aliqua glossa vel auctor ordinarius id dixerit; & quod in foro exteriore ingressus huius viri in monasterium, etiam consequuta professione, reuocabitur, si vxor præfata suæ malè actæ vitæ pœnitens petierit illum, & probauerit ipsum quoque adulteratum fuisse: & quod nó est in mora resipiscendi, neque regrediendi ad maritum, eo quod fortè allegat, quod non audet regredi ad maritum timore iusto mortis, ne veneno, vel aliquo alio modo publicè vel secretè occidat eam; & quod parata est stare iudicio iudicis, coram quo lis est ad instátiam mariti cœpta, & quod non datur ei, vel non potest dari cautio sufficiens de non occidendo eam publicè, neque secretè.

3 Et quod præfati auctores, quamuis dicant, quod adulter secretus post iustam pœnitentiam, & requisitionem sufficiéntem, potest adulteram impœnitentem dimittere, & petere diuortium; non tamen dicunt, quod potest intrare irreuocabiliter religionem. quod non abs re videtur omittere: quia dimissio, & petitio diuortij nulli tertio præiudicat, ingressus autem religionis grauiter præiudicare potest monasterio, & religioni, quam ingrederetur, & profiteretur: & quod non potest ipse dicere verè etiam quo ad forum conscientiæ, & coram Deo tantum, se non habere vxorem, quæ non possit suo ingressui præiudicare: quia immo posset, probando mariti adulterium, cum per pœnitentiam eius non sit ablatum vxori ius compensandi suum adulterium per adulterium mariti, saltem in foro exteriori. quin etiam posset quis dicere sententiam diuortij datam ex eo, quod non probauit adulterium obiectum marito, nihil prodesse ei quo ad forum conscientiæ: attento, quod secundum receptam opinionem sententia in se iniusta non prodest coram Deo ei, pro quo datur. licet ad hoc replicari posset, quod illa proficeret quoad forum exterius, & pœnitentia iusta & requisitio sufficiens mariti cum pertinacia vxoris excusaret eum quo ad forum interius conscientiæ, iuxta præfatos auctores.

4 Itaque securius mihi videtur, quod obtineat sententiam diuortij, quam (vt ex facto coniicio) facile habebit, & tunc in nomine Domini ingrediatur religionem, respondendo ad interrogata modis eruditissimè suprascriptis. Dixi autem, quod facile obtinebit: quia potest petere diuortium, vel quod iubeatur redire ad suum maritum. & si replicauerit, quod timet, ne occidatur ab eo, triplicabitur, quod dabit cautionem iuratam. & si respondeatur, quod illa non sufficit, addi potest, quod si non est contenta de tali cautione, quam maiorem ipse dare non potest, feratur sententia diuortij vel ex capite adulterij, vel ex capite inimicitiæ capitalis, quam ipsa fatetur, iuxta textum singularem. [a]

a In c. literas § final. de restitut. spoliat.

SVMMARIVM.

1 *Adulter a damnata per iudicem secularem, & monasterio inclusa, eam viro intra biennium repetente, redire debet; secus, si per ecclesiasticum sententia diuortij sit lata: quia tunc potest ingredi etiam religionem. num. 3.*
3 *Adultera de mariti sęuitia timens non tenetur ad eum redire, nec credere quod sincero animo repetatur. num. 2.*

CONSILIVM IIII.

VXOR sæpius adulterata fuit, & ob id à marito expulsa, & deinde reconciliata iterum peccauit: vnde per iudicem ecclesiasticum instante marito lata fuit sententia diuortij, & vxor in monasterium inclusa est.

Quæritur, an marito petenti iterum reconciliari vxor restitui debeat; cum dicat illius amore teneri, & quod metu consensit in diuortium.

1 Respondeo, quod, licet vxor damnata adulterij per iudicem sæcularem, & in pœnam eius inclusa intra monasterium debeat redire ad maritum eam recipere volentem intra biennium, iuxta authen. [a] vxor tamen separata à viro per sententiam iudicis ecclesiastici non tenetur redire ad maritum, nec è contrario maritus ad vxorem, iuxta glossam memorabilem. [b]

a Sed hodie. C. ad leg. Iul. de adult.
b Cap. Agathosa. 27. qu. 2.

2 Secundo, quod non est facile credendum marito dicenti se metu consensisse in diuortium, si sententia iudicis fuit illud factum: quia fingere potest id maritus ad effectum trahendi illam ad cohabitationem secum faciendam, quo eam ferro vel veneno occidat: cuius rei in casu proposito suspicio & coniectura nasci potest ex eo, quod illa post primam reconciliationem adulterata fuit, & tanta instantia illam petit post adeo notorias repulsas, quod non videtur procedere ex amore, quo fingit se amare eam, sed ex ira, quam habet occultam contra eam, ex amore contrahendi cum alia post mortem ipsius præsertim in viro gentis Hispanæ, quæ procliuior est ad parum amandas vxores etiam castas, quam ad conciliandas sibi vxores adulteras, præsertim vltra primam vicem.

3 Tertio, quod, si hæc mulier ob prædictas coniecturas, vel alias, probabiliter putat, quod maritus quærit eius cohabitationem ad habendam opportunitatem occidendi eam ferro, vel veneno in vindictam, vt postea possit aliam ducere, non tenetur ad ipsum redire, per textum singularem, [c] & consequenter potest bona conscientia vti sententia, quam habuit diuortij, & intrare monasterium conuertitarum. [d] Primum tamen dictum intelligendum secundum terminos glossæ, [e] scilicet de volente ingredi religionem.

c Ca. literæ. § fin. de restit. spo.
d Arg. gratia. cap. Agathosa.
e Pen. d. cap. Agathosa.

SVMMARIVM.

1 *Sęuitia viri perpetuo duratura dat causam perpetuo diuortio, vt pro sęuitia ad tempus duratura potest concedi separatio, seu diuortium, etiam temporale: primum autem non potest concedi, nisi parte citata, secundum verò potest; & mulier interim poterit recipi in aliquo monasterio.*
2 *Ingressum mulieris secularis in monasteria monialium ex manifesta & rationabili causa Concil. Trid. & bulla Pij V. non impediunt, cum licentia tamen Episcopi, vel superiorum in scriptis obtenta.*

CONSILIVM V.

EXISTENTE discordia cum lite inter virum & vxorem propter sæuitiam viri, & alias querelas, petit mulier an possit inscio & inuito viro obtinere facultatem ingrediendi monasterium monialium, interim dum hæ controuersiæ componuntur, & vir mitior reddatur; & an hoc ei liceat facere tuta conscientia.

1 Duo videntur obuiare concessioni huius facultatis. Alterum est, quod per eam separatur vxor à suo marito. Alterum est, quod sit facultas fœminæ sæculari & nuptæ ad ingrediendum monasterium regularium, quod vetatur in cap. 1. [f] Quorum tamen prius tollitur ea ratione, quod præfata vxor non petit diuortium, nec separationem à thoro, quę non possunt peti neque dari sine citatione aduersæ partis, iuxta capit. 1. [g] sed petit licentiam manendi aliquantulo tempore in monasterio, quo discordia inter eos durabit; quod in summario informationis dari potest. [h] Tollitur etiam illa ratione, quod propter sæuitiam coniugis probabiliter perpetuo duraturam potest separatio perpetuo concedi, [i] ergo etiam propter sæuitiam parum duraturam potest concedi separatio parum duratura. [k]

f De statu. lib. 6.
g De causa. possess.
h Arg. l. quæsitum. ff. de usufruct.
i Cap. literæ. § fin. de restit. spoliat. cum similibus.
k Arg. l. qui de tota. ff. de rei vendic.

2 Posterius autem tollitur ea ratione, quod cap. 1. [l] etiam adiuncta innouatione Concilij Tridentini & Pij V. non impedit ingressum sæcularis intra regulares monachas ex manifesta & rationabili causa cum licentia Episcopi, vel superioris in scriptis obtenta; ita quod de licentia Episcopi & superioris præfatarum monacharum in scriptis obtenta, posset mea sententia præfata vxor manere intra præfatas monachas; quoniam causa est rationabilis, & non potest esse non manifesta

l De stat. regul.

inter personas adeo illustres. Quanto ergo magis poterit manere iustè inter illas de licentia S.D.N. qui viuat in æternum. Amen.

Aduertendum referri à sacra Congregatione processisse quamdam formulam, secundum quam similes mulieres debent recipi in monasterijs; ideoque occurrente casu ad illam recurrendum.

SVMMARIVM.

1 *Nupta Iudæo, Turcæ, Pagano, catechumeno, immo & schismatico, siue hæretico, qui non secundum sufficientem formam baptismi baptizati fuerunt, cum matrimonium non teneat, non potest tali cohabitare. nu. 2. At si nupsit schismatico, vel hæretico secundum sufficientem formam baptizato, cum matrimonium teneat, non potest ab eo diuertere: & si diuertit, tenetur redire ad virum, si ipsum vult tractare honestè absque contumelia creatoris, & absque eo quod trahere tentet ad peccatum mortale, aliàs non. num. 2.*

CONSILIVM VI.

QVÆRITVR, quid si hæretica, seu schismatica nupta schismatico, postmodum conuersa nubat Catholico, vel postquam nupserit conuertatur, debeat cogi redire ad primum, cum sine licentia recesserit: quia aliquando redire ad primum esset periculum errandi iterum, & relabendi in aliquod peccatum, & in contumeliam fidei Christianæ, alioquin non consentirent cohabitare insimul. hoc dicimus, quando alter coniugum non vult cóuerti, cùm vt plurimum aliqui hæretici contrahant cum conditione.

Secundo, quid si Catholica nubat infideli Turcæ, & cum eo habitans in sua fide, an possit absolui, & Eucharistiam sumere, vel non assentiente, postea Catholico nubere.

1 AD PRIMAM respondetur primo, quod matrimonium contractum inter fidelem, & infidelem baptizatum valet, & consequenter inter Catholicam, & hæreticum, iuxta glossam receptã, [a] & D. Thomam receptum, [b] licet non inter fidelem, & infidelem non baptizatum, qualis est Iudæus, Turca, vel Paganus, iuxta glossam, [c] etiam si iam esset catechumenus, vel catechumena, vt eadem glossa dixit, & traditur, [d] præsertim per Sotum q. 1.

a Cap. non oportet. 28. q. 1.
b In 4. di. 39.
c Capit. caue. 28. qu. 1.
d Dist. di. 59.

Secundo, quod serio animaduertendum est in casu proposito. Nam si prædicti hæretici, & schismatici sunt baptizati iuxta formam prouinciæ Bosnæ, censentur non baptizati, vt aliàs dixi. *in cons. 4. de baptis.* Si autem sunt baptizati iuxta formam Græcorum antiquam, de qua loquuntur iura & DD. in ea citati, censentur baptizati, & consequenter valet matrimonium: si autem secundum formam Bosnæ, non valet matrimonium.

Tertio, quod illa, de qua quæritur, nullatenus tenetur redire ad priorem, si erat baptizatus secundum formam Bosnæ: si autem erat baptizatus secundum formam aliam, tenetur redire, si vult ille tractare honestè illam absque contumelia creatoris, & absque attractione ad peccatum mortale, & aliàs non quamuis non possit nubere alij, iuxta notata cap. *gaudemus*. [e] & ea quæ nos tradimus in Manual. [f]

c Cap. quanto. de diuort.
f Capit. 22. & num. 48.
g Dist. ca. ea lege.
h Cap. nemo. cap. mereatricem 32. qu. 4.

2 AD SECVNDAM respondetur, quod non potest absolui: quia prædictum est in quæstione præcedenti, quod matrimonium contractum inter Catholicam, & Turcam non baptizatum non valet, per textum glossæ, [g] & consequenter eorum cohabitatio esset status fornicationis, qui est malus & intolerabilis. [h]

SVMMARIVM.

1 *Coniugata potest coniugi, qui à fide apostatauit, si eam sine contumelia creatoris tractat, licitè cohabitare; & de illius solo consensu possunt filij baptizari: at eo viuente non potest alteri nubere, etiam si deberet in seruitutem iniustè redigi. num. 2. & 3.*
3 *Consentiens mater filiæ, vt cui non licet nubat, peccat; sed pœnitenti, & facienti quod in se est, vt à peccato discedatur, est danda absolutio.*
4 *Coniugati propria auctoritate sine legitima probatione impedimenti maleficij vel impotentiæ diuertentes, & secundas nuptias contrahentes non possunt absolui, quia perseuerant in peccato.*

CONSILIVM VII.

1 PRO resolutione quæstionum Episcopi Græci, ad primam quæstionem dicẽdum primo, quod mulier nupta fideli, si ille fiat infidelis, non potest alteri nubere, [a] potest tamen conuiuere illi sine contumelia creatoris eam tractanti vt post cap. *si infidelis*. [b] traditur in 4. lib. sent. [c] & filij paruuli baptizari possunt de solo consensu vxoris, [d] vt habet glossa, Panormitanus & alij, [e] & debent educari penes illam, [f] & non est cur illi denegentur sacramenta.

a Cap. quanto de diuort.
b 28. qu.
c Dist. 39
d Cap. Iudæi. 28. qu. 1.
e In capi. fin. de conuers. infid.
f Dist. ca. Iudæi.

2 AD SECVNDAM dicendum, quod si præfata vxor fidelis nubat alteri viuente priore marito, peccat, etiamsi crederet quod à superioribus infidelium, inter quos viuit, redigeretur in seruitutem per aliquam calumniam ei impositam, nisi nubat: & ita negandum est ei sacramentum pœnitentiæ, quod non dantur non contrito, [g] & sacramentum Eucharistiæ, eo quod perseuerat in mortifero peccato, non debet ministrari, [h] quod ipsum est dicendum de illo, qui sciens eam alteri viuenti fuisse nuptam ducit illam in vxorem.

g Ca. firmissime. 33. qu. 1. & cap. quod quidam. de pœn. & remi.
h Ca. quotidie. de consecr. dist. 2. adiuncta glossi. ver. affectu.

3 AD TERTIAM, quod sacramenta sunt deneganda marito, qui duxit alteram, viuente priore vxore, & etiam priori vxori, quæ nupsit Turcæ: quia perseuerant in peccato mortifero notorio, matri verò, si pœnitet eam consensisse peccato filiæ, & faciat id quod debet, vt filia resipiscat, possunt conferri sacramenta, non aliàs, iuxta cap. *peccati venia non datur nisi correcto*. [i]

i De reg. iur. cap. legatur. 24. qu. 2.

4 AD QVARTAM, quod non debent dari sacramenta illis, de quibus quæritur: quoniam auctoritate propria sine probatione legitima se separauerunt propter impedimentum frigiditatis, vel maleficij, & se alijs matrimonio coniunxerunt: quia perseuerant in peccato mortifero. [k]

k Cap. frater mitatis. & ca. fin. de frig. & malef.

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM ET VXOREM.

SVMMARIVM.

1 *Heres scriptus, cuius culpa testator obiit, illi succedere nequit, & à fortiori venit priuandus si illum occidit.*
2 *Fornicatio matrimonium præcedens, nec vxori, nec eius heredi obest.*
2 *Bona constante matrimonio quæsita sunt mariti, nisi aliud consuetudine, vel statuto caueatur. num. 3.*

CONSILIVM I.

IN contractu quodam antenuptiali in Italiæ partibus adiecta fuit clausula, quod si alter coniugum decederet non relictis liberis, ad superstitem pertinerent omnia mobilia, & debita, etiam actiua, cum onere soluendi omnia passiua. Accidit, quod maritus pro certo sciuit adulteratam esse vxorem: ipsa enim, cum celare non posset, confessa fuit; & quia admonita à praua consuetudine non cessabat, immo maritum veneno tollere parabat, vnde & communem cum ea mensam fugiebat; in tali anxietate constitutus maritus præuenire malens, quam præueniri, curauit illi certum venenum dari, ex quo postea in febrim incidit, & post plurium dierum spatium defuncta est, nescius se ex veneno mori: vnde & factum occultum est.

Quæritur, an maritus ad aliquid teneatur heredibus vxoris virtute prædictæ clausulæ, & quia incertum est vter coniugum superuixisset, si naturali morte vterque mortuus esset, cùm vterque fere ætatis esset eiusdem.

1 Pro parte negante est textus in l. 2. [l] quæ habet, heredem scriptum, cuius negligentia mortuus fuit testator, non posse succedere illi, per quam Azo in summa dicit à fortiori esse priuandum eum, si occiderit illum.

1 ff. de his quib. vt indi.

Pro parte affirmante facit, quod illa voluit illum occidere prius & quod fuit adulterata, & quod ante matrimonium fuit corrupta, & pro virgine tradita, & quod nulla bona mobilia in dotem attulit.

Sed respondeo primo, quod hæ rationes pro parte affirmatiua nihil concludunt: quoniam ipse quoque maritus adulteratus fuit, & non licuit ei præuenire eam veneno, eo quod ipsa voluit illum præuenire. Neque fornicatio præcedens matrimonium quidquam obest vxori, vel hæredibus eius, iuxta notata in cap. *quemadmodum*. [m]

m De iureiurand.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 Secundo, quod alia ratione posset eius intentio defendi, nempe quod, vt audio, Romæ vtuntur iure Cæsareo, exceptis illis casibus, in quibus per statuta Vrbis receditur ab eo: & quod iure Cæsareo omnia, quæ maritus & vxor constante matrimonio quærunt, pertinent ad solum maritum sustinentem onera matrimonij, cum obligatione restituendi dotem, si quam accepit.[a]

3 Nec obstat capit. *significauit.*[b] quia intelligenda est eius decisio, quando pactum nuptiale, vel consuetudo terræ aliud haberent, vt Panormitanus & Præpositus communiter recepti declarant.[c] Nescio tamen an sit aliquod Romanum statutum contrarium ei, quod supra dico me audisse. Nec etiam obstat dicere, quod pactum prædictum nuptiale significare videtur, quod, si pactum illud non esset adiectum, hæredibus præmorientis deberetur dimidium bonorum quæsitorum durante matrimonio: quia hoc ex nulla parte illius colligitur, licet colligatur pactum illud fuisse fauorabilius vxori, quàm marito, immo nihil profuisse marito, vxori autem potuisse prodesse plurimum: quod nihil præfatæ nostræ decisioni obstat, vt palam est.

Aduertendum, immo magis veram, & communem sententiam esse, occidentem ipso iure succedere occiso, licet ab eo prout indigno posit per fiscum auferri, gloss. l. bis consequenter. §. 1. verb. non pertinere. ff. familiæ herciscundæ. Salic. l. 1 num. 5. cap. vnde vir. qui loquitur de coniuge occidente alium ciuem coniugem, Clarus. §. homicida. verb. priuetur. De hac materia vide etiam Palatium de donat. int. vir. in rubr. §. 70. num 13. & seq. fol. 121. Et de marito, qui si occidat vxorem adulteram amittit lucrum, quod ei lex defert. Couar. in 4. decret. par. 2. cap. 7. §. 7.

a Leg. dotis fructus. & l. plerũque. ff. de iure dotiũ. leg. Quintus Mutius. ff. de donation. inter virum & vxor.
b Quod est 2. extra eod. de donatio. inter virum. & vxo.
c In eodem c.

SVMMARIVM.

1 *Donationem iuramento firmatam, factam vxori, non potest vir etiam legando ad pia opera reuocare, secundum communem, nisi obstet ius municipale.*

CONSILIVM II.

PAVLVS donauit Romæ vxori suæ ducenta scuta in augmentum dotis, & iurauit non reuocare illam donationem, & veniens ad mortem reliquit centum ex illis alijs operibus pijs. Quæritur an vxor teneatur soluere illa legata.

1 Respondeo, quod præfatus Paulus non potuit reuocare illam donationem iuratam, secundum communem opinionem, quam nos semper sequuti fuimus, & nunc sequimur, per ea quæ adducit Couarruuias.[d] An autem hæc opinio seruetur in Vrbe, nescio; quia sum alienigena, & parum versatus circa Vrbis statuta, quamuis credam vix posse ab Vrbis Senatu statui licitè contrarium huius opinionis.

d Inz. par. rubrica de testamentis nu. 10.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

SVMMARIVM.

1 *Mors mariti an per famam solam, vel cum alijs coniecturis probetur, arbitrabitur iudex.*
2 *Testis vnus deponens de fama illam non probat.*

CONSILIVM I.

VXOR, eo quod subolfecit maritum suũ mortem obiisse, cuperet secundo nubere, sed tamẽ dubitat id posse iustè facere, eo quod mors mariti in dubio versatur: quia tãtum vnicus testis deponit de publica fama; alter, quod audiuit illum valde ægrotare. Quæritur, quid iuris.

c De sponsal.
f C. Ad repud.
g §. si autem.
h Vt lite non contest.
i In d. c. in præsentia.
k In epitom. super 4. lib. Decreta. 2. par. cap. 7. §. 3. num. 4.
l In l. de minore. §. plurimum. nu. 13. ff. de quæstio.
m Num. 52.

1 Respondetur primo, quod omnium textuum in hac materia disponentium optimus videtur esse cap. *in præsentia*,[c] & post illud auth. *hodie*,[f] & cap. *quoniam frequenter.*[g] adiuncta glossa,[h] in quibus omnibus locis, & alibi sæpe tractant de hac re doctores: & quidquid alij alibi dicant, verior sententia videtur esse, quam tradit Panormitanus quem sequitur ibi Præpositus,[i] & Couarruuias,[k] videlicet, quod relinquitur arbitrio iudicis, an fama mortis coniugis absentis satis probet eam sola, vel cum alijs coniecturis, etiam si nulli sint testes deponentes de visu, vel scientia mortui.

2 Secundo, quod non videtur satis bene probata fama mortis præfati viri: quia solus vnus deponit de illa, & non tam amplè, quam illa requirit, iuxta doctrinam Bartholi,[l] quam etiam nos post alios retulimus in rub. de iud.[m]

Tertio, quod, si probaretur per duos vel tres testes idoneos, ita vt requirit Bartholus,[a] sufficeret satis abunde cum coniecturis alijs supradictis bene probatis, ad hoc, vt iustus & æquus iudex arbitrari possit prædictam mortem esse satis probatam, ad hoc, vt prædicta vxor possit licite secundo nubere: & quẽdo sine vllo scrupulo id arbitrarer, in gloriam D.N. Iesu Christi, qui nos omnes saluet. Amen.

a Vbi supra.

SVMMARIVM.

1 *Viuere vltra centum annos etsi homo non præsumatur, non tamen præsumitur vsque ad dictum tempus viuere. & num. 2.*
2 *Vxor, nisi certo sciat mortuum maritum, alij non nubat. etiam si de eo absente ante annos 8. audierit ab aliquo quod ad mortẽ paralyticus ægrotabat: quod si nupsit, donec sciat eum viuere, non separetur.*

CONSILIVM II.

QVÆ nupsit in Iudia, & marito se absentante, venit ad Vrbem, & nil certi sciuit de morte ipsius, nisi quod ante septem aut octo annos dixit ei quidam, quod ægrotabat ad mortem, & iacebat paralyticus non potens ambulare, nec edere sine ope & aliena manu, & nunc cupit nubere; Quæritur an possit.

1 Pro desiderio huius consulentis facit lapsus quindecim annorum, & testatio vnius, quod ante octo annos vidit eum ægrotum, & paralyticum, & quod suo iudicio non poterat diu viuere; & quod licet præsumatur hominem non viuere vltra centum annos,[b] non tamen præsumitur viuere vsque ad 100. annos, vt efficaciter probat Corneus,[c] & quod secundũ glossam receptam,[d] mulier, quæ verisimile credit maritum esse mortuum, posset alteri iustè nubere.

2 Contra tamen facit, quod iure Pontificio non potest nubere mulier, antequam habeat certum nuncium de morte mariti, quantocumque tempore ille absit,[e] & quod quilibet præsumitur posse viuere centum annis; & quod multi ægroti etiam podagra & chiragra laborantes conualuerunt ad simplices mensas redacti, vt ait D. Hieronymus,[f] & quod nullus est testis, nec vlla fama de morte mariti. Quibus pro & contra perpensis, auderem dicere, quod non teneretur illa separare se à marito, si iam contraxisset, donec sciret maritum viuere.[g] Si tamen essem iudex, non auderem dare illi licentiam contrahendi.[h]

b l. fin. C. de sacros. eccles.
c In cons. 181. vol. 2.
d In cap. in præsentia. de sponsalib.
e In d. cap. in præsentia.
f In cap. legimus. de cons. dist. 5.
g Arg. cap. fi. de secund. nupt. & cap. inquisitioni. de sent. ex comm.
h Per d. cap. in præsentia.

Aduerte, quia præcedens dictum fortè intelligitur quando bona fide contraxisset. Sed & quia materia hæc est satis anceps, vide D. Nauar. in Manual. confess. cap. 6. num. 40. & cap. 22. num. 53. Sot. in 4. q. 37. q. vnica, art. 5. Couar. in 4. decret. cap. 7. §. 3. num. 4. Rebuf. in præx. sup. regul. de dispens. in grad. prohib. gloss. 5. num. 43. & Monoch. de Arbitr. iudic. quæst. lib. 2. casu 420. num. 118. & sequ.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium post adulterium, & promissionem de contrahendo post mortem coniugis, contractum non tenet.*
2 *Matrimonium secundum, vbi primi mariti mors non probatur, præsumitur nullum.*
2 *Sententia super matrimonio lata non sic in rem transit iudicatam, quin probato sufficienter contrario retractari valeat:*
3 *Matrimonium coram parocho & testibus contractum tenet, licet aliæ solemnitates non intercesserint.*
4 *Filij adulterini per subsequutum matrimonium non legitimantur.*
4 *Matrimonio nihil obest defectus licentiæ Episcopi, nec concubinatus triginta annorum.*

CONSILIVM III.

OCTAVIVS vir diues filios ex Septimia eius concubina suscepit: Septimia verò longè ante matrimonium cum alio viro contraxerat, qui ab ea discesserat, nec amplius comparuit, nec de eo habita est notitia: & cum dubium esset an Octauius & Septimia personæ habiles ad contrahendum matrimonium essent, & an filij ex adulterio suscepti essent, & verisimiliter ab Episcopo licentiam ad contrahendum habere desperarent, absque dicta Episcopi licentia, & nullis denũciationibus præcedentibus, & absque alijs solitis solemnitatibus, cum senes ambo essent, & in concubinatu per triginta annos vixissent, coram parocho & testibus contraxerunt, & ordinarius habita de facto notitia contra eos processit, sed

pro matrimonio sententiam tulit, quę in rem iudicatam transiuit. Modo agnati Octauij, seu alij consanguinei ab intestato hæredes venientes, dubitant primo, an matrimonium inter Octauium & Septimiam contractum fuerit validum. Secundo, an filij suscepti ante matrimonium contractum sint legitimi. Tertio, an possint ad retractandam præfatam sententiam agere.

1 Huius quæstionis decisio videtur plurimum pendere ex facto: & ideo respondetur primo, quod si probari posset, Octauium aliquando viuente primo marito promisisse, siue dedisse fidem contrahendi matrimonium cum illa post mortem mariti sui, non valet matrimonium propter impedimentum, de quo in tit. *de eo qui duxit in matrimon. quam pol. per adulterium.*

Secundo, quod etiam matrimonium non valet, si viuebat maritus concubinæ, tempore, quo fuit contractum, de quo dubitari dicitur in facto; quia nulla potest esse vxor duorum, per totum titulum. *de sponsa duorum.*

2 Tertio, quod nisi probetur mors prioris mariti, præsumetur eo viuente fuisse contractum, & iudicabitur nullum; quia iure communi præsumitur quis posse viuere vsque ad centum annos, vt notatur in l. fin.[a]

Quarto, quod cum sententia super matrimonio lata non ideo transeat in rem iudicatam, quin data informatione collusionis, vel alia sufficiente, de integro possit cognosci, iuxta cap. *lator.* & cap. *tenor.*[b] potest opponi ab hæredibus Octauij de nullitate contractus matrimonij cum Septimia, per quem tota fraudis structura destruetur.

Quinto, quod si per exceptiones oppositas contra parochum & testes elidatur probatio secundi matrimonij, etiam cadet Octauius. Ad iudicandum autem hoc, maior informatio facti desiderari potest.

a C. de sacros. eccles.
b De re iud.

3 Sexto, quod si matrimonium probetur contractum coram parocho & duobus testibus, etiam sine alia ordinarij licentia, iudicabitur verum matrimonium, etiam si alię solemnitates non interuenerint, esto possit rector ob id castigari,[a] quoniam à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo,[b] & iure antiquo nullum matrimonium eo solo, quod esset clandestinum, reddebatur nullum, vt ipsummet Concilium Tridentinum,[c] affirmatiue autem nouo illius Concilij Tridentini demum fit nullum matrimonium ob clandestinitatem, quando non fuit contractum præsente parocho, & duobus testibus. & in facto præsupponitur, hoc de quo loquimur, fuisse contractum coram illis: ergo nec iure antiquo, nec nouo potest dici nullum.

4 Septimo, quod filij concubinæ, qui probabuntur fuisse nati viuente priore marito, non legitimabuntur quidem per hoc secundum matrimonium, quamlibet solemniter contractum esset; alij tamen, qui probarentur nati postea legitimarentur per ipsum contractum eo modo quo in facto narratur, iuxta cap. *tanta.* quod vtrumque probat,[d] etiam si nati essent durante lite super matrimonio priore.

Octauo, quod nil officit prædicto matrimonio quo ad substantiam & veram existentiam, quod non probetur esse factum de licentia ordinarij, neque quod parochus mentitus fuerit ei interuenisse: quia sufficit quod ipse parochus vere interfuerit, vt colligitur ex dicto Concilio neque quod 18. 20. vel 30. annis fuerint concubinarij, & adulteri, si non interuenit fides de contrahendo: ob hæc enim non tollitur, quin iudicetur Octauius coniux Septimiæ, licet parochus aut testes aliàs castigari possint.

Ex quibus colligitur quæstionis dubiæ responsio, quam quia contra consulentem esse videtur, non est cur amplificem.

a C. a. cum inhibitio. declã. desponsa.
b Leg. præcipimus. C. de appellat.
c In cap. 1. de reform. matr. sess. 24.
d Qui si l. 6. ff. legit.

FINIS QVARTI LIBRI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIORVM SIVE RESPONSORVM MARTINI AB AZPILCVETA DOCTORIS NAVARRI

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, INQVISITIONIBVS ET DENVNCIATIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Offensus potest tuta conscientia instare apud iudicem, vt delinquens pœna mortis merita mulctetur, modo cesset rancor, & adsit iustus finis, à quo ad id moueatur.*

CONSILIVM I.

QVÆDAM mulier, cuius filius fuit occisus, contra interfectorem querelam exposuit apud curiam secularem, vt iuxta suorum demeritorum exigentiam puniretur, & sine odio & rancore intendit ius suum prosequi vsque ad vltimum supplicium, si de iure tali pœna veniret puniēdus: quæ omnia cum ad aures loci ordinarij, &c. Quæritur an possit ista mulier tuta conscientia, &c.

1 Respondeo, quod est tuta. Tum quia licet quilibet teneatur dimittere rancorem, & remittere odium inordinatum, [a] nemo tamen tenetur remittere iniuriā sine satisfactione præuia, iuxta cap. *& qui emendat.* iuncta glossā & cap. *si quis prælatus.* & cap. *si illic.* adiunctea glossā, [b] & clarius cap. *si quis contristatus.* adiuncta glossa. [c] Tum per ea quæ scripsimus in Manual. [d] Tum per illud D. Thomæ. [e] *Si intentio iudicantis feratur principaliter ad aliquod bonum, ad quod pervenitur per pœnā peccantis, puta ad emendationem peccantis, vel saltem ad cohibitionem eius, & quietem aliorum, & ad iustitiæ conseruationem, & Dei fauorem, potest esse vindicatio licita, aliis debitis circumstantijs seruatis.* Salua, &c.

Aduertendum præterea referri quendam ordinarium à sacra Congregatione Cardinalium reprehensum, eo quod cuidam mulieri recusanti dare pacem in scriptis ijs, qui eius occiderunt filium, asserenti se odio prædictas homicidas non prosequi, mandauerat denegari sacramentum confessionis, & communionis.

SVMMARIVM.

1 *Correctio fraterna à denunciante peccatum occultum potest omitti si probabiliter creditur non profutura. & nu. 2. item & iustus timor damni præsertim animarum excusat. nu. 3.*
1 *Correctio creditur non profutura peccanti ex deliberatione, secundum quam, & non ex passione is creditur peccare, qui omnino sine freno peccat peccatum, ac si nō esset prohibitum.*
2 *Occultum peccatum infectiuum aliorum, siue alteri nocitum, sine correctione præcedente reuelandum, quale est fornicatio. num. 4.*
3 *Conscientia magis seruanda, quam fama.*
3 *Socium criminis denunciandum secreto superiori tanquam patri præcipere superior, & statuere potest religio: & qui contrarium docet, dogmate damnando inuoluitur.*
4 *Accusari potest ob bonū publicum etiā is qui est iam correctus.*
5 *Collegio notum non dicitur, quod illud repræsentanti notū est.*

CONSILIVM II.

AN possit fieri denunciatio criminis occulti ante fraternam correctionem?

Secundo, an notum parti repræsentanti totum collegium videatur notum toti collegio?

1 Respondeo, quod denunciatio criminis occulti fieri potest ante fraternam correctionem, quando probabiliter creditur quod non emendabitur peccans per fraternam correctionem; & quod id iustè credi potest, quando peccator huiusmodi peccat ex electione, vel malitia, & non ex passione, vel infirmitate: & quod præsumitur quis ex electione & malitia peccare, qui frequenter, & quasi improhibitè, ac si non esset prohibitus, sine freno peccat; tradit Thomas, [a] & Richardus, [b] Siluester, scilicet quod correctio fraterna non est præmittenda, quando creditur non profutura vt ait S. Tho. [d]

2 Peccatum etiam occultum infectiuum aliorum non requirit correctionem, vt ait Richardus, [e] & Siluester. [f] Peccatum, quod est nociuum alteri, potest sine correctione denunciari, vt ait Siluester vbi supra, & præterea Panormitanus, [g] ait timorem excusare à correctione quem sequitur Sotus. [h]

3 Conscientia enim magis seruanda, quam fama, vt ait S. Thomas, [i] & Sotus, [k] & adde quod nos [l] dicimus, posse procedi sine correctione præuia, si timetur damnum futurum, præsertim animarum. Iulius III. in statutis Franciscanis ait, damnandum esse dogma, quod habet religiosum criminis socium non teneri ad denunciandum illud superiori.

4 Fornicatio est peccatum infectiuum, & denunciari potest sine præuia monitione vt ait S. Thomas. [m] Accusari potest etiam iustè ad bonum commune is, qui iam est emendatus quo ad se, vt scribit Innocentius, [n] Siluester. [o]

5 SECVNDVM DVBIVM, quatenus habet notū parti repræsentanti collegium, videri notum toti collegio, sic resolutur, dicendo non videri id firmum, cum notum syndico non censeatur notum Capitulo.

SVMMARIVM.

1 *Infamis & criminosus repellitur ab accusando, nec eius testimonio creditur. num. 2. sed & iure Pontificio sola facti infamia notatus ab accusando repellitur. num. 1.*
2 *Socio criminis contra socium deponenti non creditur.*
3 *Iudicis factum in dubio iuste & bona intentione factum fuisse præsumitur, nisi probetur contrarium.*
3 *Occulta delicta vt aliquibus manifestentur, potest quandoque iudex mandare, immo id faciens præsumitur iuste & bona mente fecisse.*
4 *Iudex non potest procedere contra aliquem via accusationis, nisi adsit accusator, non quicumque, sed legitimus: nec per denunciationem, si non præcesserit correctio fraterna: nec per inquisitionem, nisi præcedat infamia non quæcumque, sed legitima, orta à beneuolis, & ante iudicium.*

CONSILIVM III.

VIR nequam regularis & apostata confessus est inter alia commisisse crimen pessimum cum alio eiusdem regulæ viro probo, & optimæ famæ.

Quæritur primo, vtrum confessio illa contra præfatum Patrem sit recipienda in iudicio.

Secundo, an debeat ei fides adhiberi, cùm non habeat vllum contestem, neque vlla indicia sufficientia.

a *In 4. dist. 19. qu. 2. ar. 3. ad 2.*
b *Ibidem.*
c *Verbo correctio.*
d *2. 2. q. 33. a. 8. ad 1.*
e *In 4. Verbo correctio. qu. 6.*
f *Verbo correctio. qu. 6.*
g *Inc. nouit. de iudic. num. 51.*
h *De regim. vel obseruan. secret. memb. 2. qu. 2. circul. 6.*
i *Quodl. 11. qu. 3. art. 2.*
k *De regim. memb. 2. qu. 4. conclus. 1.*
l *In rubr. de iudic. num. 92.*
m *In 4. d. 19. q. 2. a. 3. ad 2.*
n *In cap. de his de accusat. Verbo accusator. qu. 3.*

Tertio, an prælatus examinator illius infamis, qui fecit vt idem infamis diceret coram quinque vel sex fratribus nescientibus hoc dictum, & postea dixit alij fratri sic, quod cum esset secretum, modo est quasi publicum, bene fecerit, nec ne?

Quarto, quomodo præfatus Pater possit se defendere ab hac calumnia.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quòd præfatus frater apostata non habet legitimam personam ad accusandum alium; quia est criminosus, & infamis, quales non permittuntur ad accusandum, [a] vt tradit glossa, [b] quæ sentit quod etiam infamis infamia facti repellitur ab accusando: quam glossam esse seruandam iure Pontificio tenet ibidem Panormitanus communiter receptus, & Goffredus, [c] & alij, quos ipse citat, & probant satis iura citata per præfatam glossam præsertim cap. *omnipotens.* & cap. *memini mus.*

2 AD SECVNDAM, respondetur, quod non est standum suo dicto. Tum per cap. 1. [d] quod habet, eis, qui confessi sunt proprium crimen, non esse credendum deponentibus contra alios participes suorum criminum: pro quo glossa communiter recepta, [e] & Panormitanus citant alia, quæ apud illos & citatos ab eis videri possunt. At præfatus frater confitetur crimen proprium nefandum, ergo non est credendum ei de participe illius criminis. Tum quia est criminosus, & infamis infamia iuris, & facti, & ita non est credendum ei, per cap. *testimonium.* [f] cum multis aliis, quæ citant ibi Barbatius & Felinus. Tum quia testimonium vnius dicitur testimonium nullius, in cap. *cum à nobis.* [g] cum suis concordantibus & ipse non habet contestem, neque alia indicia sufficientia, vt ponitur in facto.

3 AD TERTIAM respondeo, non posse me sine ampliori relatione præfatum prælatum examinatorem condemnare, nec absoluere, quippe qui alia iusta de causa potuit id facere, & etiam aliqua iniusta: & iudex in dubio præsumitur bene facere; quamuis admitteretur probatio contraria, quod mala mente & iniustè id fecerit; quod non est credendum, donec probetur, per cap. *in præsentia.* [h] & l. *merito.* cum similib. ff. pro socio.

4 AD QVARTAM respondeo, quod ex prædictis responsis potest colligi modus defendendi præfatum Reuerendum patrem, opponendo, quod prælatus præfatus examinator non potest procedere per solum dictum præfati fratris. Tum quia non potest procedere per viam accusationis, quia non potest esse legitimus accusator; nec per viam denunciationis, quia non præcessit correctio fraterna; nec per viam inquisitionis, quia non præcessit sufficiens infamia, iuxta cap. *super his.* [i] adiuncto cap. *inquisitionis.* [k] per quod probatur, quod non sufficit vnius, vel alterius, neque trium testium dictum ad procedendum per viam inquisitionis: sed oportet quod sit orta infamia: nec sufficit qualiscumque infamia, vt procedi possit contra huiusmodi approbatos viros, & prælatos, sed oportet quod sit exorta legitime à beneuolis, ante quam incipiat procedi, vt est casus in cap. *qualiter & quando.* [l] & ibi glossa notabilis recepta, quæ declarat non sufficere illam, quæ oriretur ex maleuolis, & in casu presenti si qua oborta est, censenda est orta ex illo maleuolo, & ex machinatione examinatoris, quæ non est iudicanda sufficiens, per ea quę nos latissimè dicimus in rub. de iudic.

SVMMARIVM.

3 *Correctio, seu admonitio fraterna, quæ regulariter denunciationem præcedere debet, non est necessario præmittenda contra illum, qui ex malitia & quasi improbitate peccat, modo is talis vere sit. num. 1. neque est necessaria in criminibus aliorum infectiuorum, vt est hæresis, & etiam fornicatio regularium: & hoc, si non speratur emendatio. num. 2.*
3 *Inquisitionis iudicium præcedere debet infamia, etiam quo ad regulares; nec sufficit depositio de delicto vnius, immo nec duorum etiam legitimè receptorum testium: at quo ad impedienda mala futura potest; modo de dicto futuro malo sufficienter aliunde, quam à maleuolis & susurronibus, timendum esse constet. num. 4.*
3 *Socij criminis depositio, etiam quod existent duæ mulieres de seipsis contra reum deponentes, non aperit viam iudici, etiam religiosorum, procedendi contra suos monachos; sed inquisitionem debet præcedere infamia, & denunciationem admonitio fraterna: possunt tamen legitime inchoato iudicio admitti ad coadiuuandas aliæ probationes.*

CONSILIVM IIII.

DVÆ mulierculæ prælato denunciauerunt, quod N. sacerdos religiosus ad eas accedere frequenter, & quasi improhibitè solebat, & sine fræno eas carnaliter cognoscebat; & interrogatæ quando, dixerunt, ante vnum annum. Cum d. N. sit modo vir egregiæ opinionis, & ante præfatum tempus bonum religiosi nomen habuerit; dubitat superior, an teneatur inquirere, & procedere contra dictum N. & quidam doctor ob quatuor rationes asseuerat superiorem teneri ad inquirendam veritatem, & procedendum contra d. N. Superior desiderans, nec omittendo, nec operando, diuinæ maiestati vllo modo displicere, petit à Dominatione vestra, quid in hac re debeat facere.

Ad doctrinam S. Thomæ citatam à prædicto D. Doctore post alios respondetur primo, pigere me quod adeo debilia tela in clypeos crystallinos, canones scilicet resplendentes, intententur; pudere que quod adeo male collimata iaciantur.

1 Primo, quod non est necessaria monitio, neque correctio, quando aliquis freqtenter, & quasi improhibitè, & sine freno malitiosè in aliquod peccatum lapsus est. Non inquam obstat: quia D. consulens nullatenus potest dici de ordine illorum, qui frequenter, & quasi improhibitè, & sine fræno in peccatum ex malitia labuntur: quoniam ex his quæ narratio facti continet, apparet ipsum ante tempus, quo præfatæ mulierculæ dicuntur asseruisse eum cum illis peccasse, & tempore illo quo dicunt id fecisse, & longo tempore postea fuisse habitum pro religioso egregiè bono, sincero, & virtutibus Christianis valde ornato, qui non solùm improhibitè, & effrenatè, & ex malitia & consuetudine, sed neque frenatè, neque ex infirmitate, neque ex ignorantia peccasse, peccareve putaretur. Et ita doctrina illa S. Thomæ nullatenus ipsi adaptari potest: quoniam lex vel dispositio non potest adaptari ei cui verba eius non adaptantur, vt est in l. 4. [a] vbi Bartholus receptus id colligit, & cap. *indemnitatibus.* [b] quatenus ad hoc iuris optimum appellat Felinus. [c]

2 Non obstat secundo doctrina eiusdem S. Thomæ, [d] quod hæresis & fornicatio sunt crimina infectiua aliorum, & quod crimina infectiua possunt denunciari ante admonitionem & fraternam correctionem. Nihil inquam obstat. Tum quia S. Thomas non loquitur de quoliber peccante hæresim, vel aliud crimen infectiuum, sed de illo qui peccauit eiusmodi crimen, & non speratur emendatio: litera enim eius sic habet: *Si autem non speratur emendatio, tunc considerandum est, an crimen sit infectiuum, vt est hæresis vel fornicatio.* D. autem consulens non est talis, de quo non sperabatur emendatio, si quid peccasset, immo necunde apparet legitimè illum peccasse peccatum, cuius infamulatur: immo, vt prædictum est, in casu proposito narratur eum fuisse & esse egregium virtutis studiosum, & ante tempus quo dicitur peccasse, & eo quo dicitur peccasse, & multo tempore post iudicatus est castus, & bonitate conspicuus. Tum quia S. Thomas expresse habet, [e] quod etiam in peccato hæreseos occulto habet locum præceptum de correctione fraterna præmittenda; si verisimiliter creditur propter eam emendatum iri. Tum quia quædam hæresis est dicere, quod S. Thomas & qui eum sequuntur omnes teneant in peccato fornicationis non esse locum præcepto de correctione fraterna, quando speratur correctio, sed solum quando non speraretur emendatio, & probabiliter timeretur aliorum infectio, vt ipsemet limitat in locis supradictis.

3 Non obstat tertio doctrina Panormitani, [f] qui in nulla parte sui commenti meminit de iudicio, licet meminerit de præsumptione illa quali quali, quæ iuuare potest probationem: quod nihil facit contra ea, quæ prædiximus. Non enim ex hoc sequitur quod procedi possit per viam inquisitionis, non præcedente infamia; neque quod procedi possit per viam denunciationis, non præcedente monitione charitatiua, quod nos dicimus. Nam nec dictum vnius testis, neque duorum etiam legitimorum sufficit ad inquirendum specialiter: vti est casus expressus in cap. *inquisitionis.* [g] quod in prima responsione citauimus: & ad procedendū per viam denunciationis Euangelicæ requiritur admonitio, [h] vt declaratur. Tum quia Panormitanus loquitur de socio, & sic viro consorte criminis; nos autem loquimur de fœmina cōsorte criminis, quæ longè

a *Leg. qui accusare. ff. de accusat. cap. prohibentur. 2. qu. 1.*
b *In cap. 1. de accusat.*
c *In ca. omnipotens. de accusatio.*
d *De confess.*
e *In verbo eō fessis.*
f *De test.*
g *De testib.*
h *De renunciat.*
i *De accusat. & Eod. tit.*
k *2. de accusa.*

a *Toties ff. de dam. inf.*
b *§. supradic. de elect. lib. 6.*
c *In cap. nonnulli. de reser.*
d *Ibid.*
e *In 2. 2. qua. 33. art. 7.*
f *In d. ca. quo manv de testi.*
g *De accus.*
h *In eod. cap.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

minorem præsumptionem facit, quàm vir; quia regulariter repellitur à testimonio in criminalibus, à quo non repelluntur viri. Tum quia in casu d. cap. *quoniam.* iubebantur adduci mulieres participes criminis, postquam crimen fuit denunciatum legitimè, & procedebatur per viam iustæ denunciationis: quo casu concedimus posse adduci testes etiam non legitimos ad quale quale augmentum probationis: sed in nostro casu agitur de incipiendo processu, & quæritur an possit incipi virtute dicti consortis criminis sine notorietate, infamia, denunciatione legitima, & accusatione; & dicimus non posse, per textus supra citatos.

4 Non obstat quarto id quod dicitur nos dixisse in rubri. de iud. scilicet posse inquiri contra aliquem absque infamia vel indiciis, ad impedienda & euitanda mala futura, & etiam contra hæreticum, suspicione aliqua præcedente. Quoniam in casu nostro nec id vel leuiter timebatur, nec timetur, nec de illo habebatur suspicio, nec habetur, nisi ab indiciis maleuolis, susurronibus, & detractoribus, quales olim etiam de Christo Domino nostro fuerunt aliquot Pharisæi, & principes, & scribæ populi, de quorum conceptis & dictis nō est curandum, [a] quia cæci sunt, & duces cæcorum. [b]

a *Cap. qualiter. 1. & 2. de accus.*
b *Matthæi 15.*

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio specialis de aliquo delicto contra aliquem, nondum de eo diffamatum, formari non potest, etiamsi adsint duo vel tres idonei testes.*
2 *Delicti participes non est testis idoneus; vnde per duos illius participes quis non potest conuinci, maximè si sint mulieres, quæ contra sacerdotem non debent in criminalibus admitti.*
3 *Reuelans delictum occultum, antequàm à iudice iuridicè iubeatur, peccat, quid autem, si iudex iubeat, vide remissiue. nu. 4.*
3 *Testis vnus integer si deponat de delicto ipso, semiplene probat; secus si deponat de sola confessione delinquentis: quia deponit solum de indicio, ex quo semiplene probato nihil probatur de delicto.*

CONSILIVM V.

QVIDAM sacerdos verè commiserat delictum, nulla tamen laborabat infamia circa hoc.

Quæritur primo, an stantibus duobus testibus possit iudex via inquisitionis procedere contra dictum sacerdotem inquirendo specialiter de illo.

Secundo, an prædictus sacerdos possit conuinci per duas mulieres, quæ erant complices criminis.

Tertio, an cum sit vnus fide dignus, qui scit delictum hoc per confessionem ipsius delinquentis, possit illud reuelare, antequam à iudice interrogetur iuridicè.

Quarto, an si iudex ecclesiasticus præciperet etiam sub pœna excommunicationis, vt quicumque sciuerit tale delictum reuelet, teneantur in conscientia reuelare qui sciunt, si delinquens nulla laborat infamia.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondetur præfatum testimonium non esse sufficiens ad inquirendum specialiter contra præfatum sacerdotē, vt habet decisio expressa, quę est Innocentij III. [c] quatenus habet nō posse inquiri contra aliquem etiam propter dicta duorum vel trium testium etiam idoneorum, nisi laboret infamia: in quod faciunt plurima quæ nos congessimus in rubr. de iudic. [d]

2 AD SECVNDAM, quod non potest per præfatas mulieres conuinci præfatus sacerdos. Tum quia confitentur se participes criminis: & particeps criminis non est idoneus testis, vt est in cap. 1. [e] cum ei latè adnotatis. Tum quia sunt mulieres, quæ non debent admitti contra sacerdotem in causa criminali. [f]

3 AD TERTIAM respondeo, quod præfatus fide dignus peccaret grauiter reuelando illud secretum, antequam à iudice ordine iuris seruato iuberetur id facere: & quod licet dictum eius sufficeret ad probandam confessionem semiplene, ad probandum tamen delictum etiam semiplene non sufficeret, quia licet dictum vnius testis idonei deponentis de ipsomet delicto inducat semiplenam probationem; dictum tamen testis etiam idonei deponentis de confessione vel indicio, nihil videtur probare de ipso delicto: quia indicium nisi plenè probetur, nihil probat de delicto, secundum Bartholum communiter receptum: in quod, quia non vacat, nec est necesse, non dilato magis.

c *De accusa.*
d *In cap. minime. de accusat.*
e *In ca. inquisitionis. de accusatio. à nu. 32. & seq.*
f *Cap. mulierem. 33. qu. 5. cap. forus. ad iunct. a glo. de verb. signif.*

4 AD QVARTAM, quæ nec vllam de iuris ordine mentionem facit, colligere potest responsum D. consulens ex nostris dictis in nostro Manu. confess. [a] & in rubr. de iud. vbi supra, & latius in cap. *inter verba.* [b]

a *Cap. 18. nu. 1. remissiuè & decisiuè n. 38. & 40.*
b *11. quæst. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Accusatus de crimine, pendente lite, modo non præcesserit infamia de eo apud graues viros, promoueri potest, & concurrere ad beneficia.*

CONSILIVM VI.

AN accusatus de crimine possit pendente lite promoueri?

1 Respondetur, quod sic. Tum quia cap. *omnipotens.* [c] cum suis concordantibus limitatur non procedere in accusato per maleuolos, & non grauato apud graues & bonos viros, secundum Hostiensem & Ioannem Andream, [d] quos refert & sequitur multum ibi commendans Felinus & meritò: quia alioqui facillimè cuique pateret via optimos & doctissimos impediendi ab assequutione beneficiorum per concursum; si sola accusatio à quouis maleuolo, vel improbo facta, non sequuta apud bonos & graues viros infamia, sufficeret ad repellendum à concursu, & petitione beneficij; quod esset absurdum, & ita non dicendum. [e]

SVMMARIVM.

1 *Quærenda facilius impediuntur, quam quod quæsita tollantur: vnde prælatus, & seruus, qui non possunt nocere ecclesiæ nec domino in quæsitis, præiudicant tamen in quærendis.*
2 *Appellatio interposita à sententia lata super crimine inhabilitante ad honores, etsi suspendat ipsam sententiam, ac inhabilitatis pœnam quo ad honores adeptos, quos retinet, non tamen tollit infamiam (si qua ante orta erat) impedientem, ne ad nouos eligatur honores.*
3 *Accusatus de crimine inhabilitante ad honores, non debet post iudicium & eo pendente ad illos eligi, nu. 5. & hoc, si præcesserit legitima inscriptio, n. 4. & propter accusationem sit factus infamis apud graues viros: adeo vt licet sit sparsus rumor quod accusatus fecit tale delictum, si tamen graues viri illud non credant, non impediatur. n. 6. & 7. sicut nec impediret, si accusatio malo animo facta fuisset. num. 7.*
3 *Denunciatus de crimine inhabilitante ad dignitates, ea pendente, non debet ad illas eligi: & hoc, dummodo denunciatio fuerit rite recepta, videlicet præcedente fraterna correctione, n. 4. & non formata animo calumnioso & malo, & quod de dicto crimine remaneat apud graues viros diffamatus, & quod non fuerit à maleuolis orta, nu. 7.*
4 *Inquisitus de crimine inhabilitante ad dignitates, ea pendente, non debet ad illas eligi: & hoc modo inquisitio non sit solùm generalis informatoria, licet cum voluntate deueniendi ad specialem, nu. 7. sed debet esse simpliciter contra talem personam solemniter formata, & super ea cœptum iudicium taliter, quod reus saltem fuerit ad illi respondendum citatus, num. 5. præcesserit que infamia apud graues & honestos viros suborta. n. 7. & sit de graui crimine, num. 8. & quod non fuerit à maleuolis suborta, nec calumniosè formata. n. 7.*
6 *Infamatus infamia impediente promotionem non dicitur is, cui sententia condemnationis fuit intimata, sed tamen graues viri non credunt, nec crediderunt reum esse de dicto crimine culpabilem.*
8 *Promotionem ad honores non impedit omnis accusatio, denunciatio, & inquisitio, sed debet esse de crimine graui, puta capitali, vel status.*

c *De accusa.*
d *In cap. minime. de accusat.*
e *Lo. nō quod absurdum. ff. de bon. libert. &c.*

CONSILIVM VII.

SVPER antinomia l. 1. vers. *ergo.* [f] ex vna parte, & l. *reus.* [g] ex altera, dico primum eam optimè tolli per earumdem glossas Accursij quæ in summa habent, quod præfatus vers. *ergo.* agit de honore præterito iam quæsito, l. autem *reus.* de honore futuro nondum quæsito: & ideo nil mirum, quod appellatio non iuuet tantum in casu illius, quantum

f *Dig. nil nouari appellpend.*
g *Dig. de minor. & bonor.*

a *Cap. quemadmodum. de iureiur.*
b *Leg. seruus. cum glos. Co. de pact.*
c *16. qu. 6.*
d *In ca. eum nostris. de confess. prabend.*
e *C. de dignit. lib. 12.*
f *De reg. iur. lib. 6.*
g *In cap. omnipotens. de accusat.*
h *Dist. distinct.*
i *Dig. de mu. & honor.*
k *Dig. de lib. causa.*
l *Capi. super his. de accusat. in Dist. ta. super nu.*
n *De inquisit. §. quando. o In cap. 1. de offic. ord. & cum congruit. ff. de offic. præs. p De censib. lib. 6.*
q *§. fin. Instit. de offi. iud. & idem. 2. aut lite pend. & l. vbi cœptum. ff. de iud.*

tum in huius: quia *Turpius eicitur quam nō admittitur hospes.* [a] & seruus potest nocere in quærendis, & non in quæsitis. [b] Prælatus item potest nocere Ecclesiæ in quærendis, non autem in quæsitis, vt ait glossa fin. [c] & irregularitas non priuat ipso iure beneficio quæsito, quærendo verò sic, vt ait Innocentius. [d] Secundo, quod ille versic. *ergo.* facit aliquid, sed ex longinquo, pro parte affirmatiua quæstionis, an suspensio suspendatur per appellationem: & leg. illa *reus.* facit, sed ex longinquo, pro parte negatiua eiusdem quæstionis.

2 Tertio, quod tenens partem affirmatiuam præfatæ quæstionis facile potest respondere præfatæ l. *reus.* quod ratio, quare reus condemnatus de crimine inhabilitante ad honores, non debeat promoueri ad illos, etiam si appellauerit, quod habet illa lex, non est quia appellatio non suspendit sententiam; sed quia infamia exorta ex receptione inter reos ob crimen faciens quempiam inhabilem ad honorem, impedit eum ab illo assequendo, iuxta l. 2. [e] & cap. *infamibus.* [f] & ita illam intellexit glossa recepta. [g]

3 An autem illud c. & dict. l. *reus.* cum allegatis à suis glossis obstent promotioni N. electi Prioris generalis, ea ratione, quod accusatus non sit promouendus, alia quæstio est, ad quam non respondi antea; cum præfata respondere: quia non quærebatur de illa. Nunc autem quando quæritur, licet occupatissimus, respondeo primo, quod pro eius parte affirmante præfati præfatum cap. *omnipotens.* & cap. *tantus Daniel.* [h] quatenus habent, denunciatum de aliquo crimine, pendente causa denunciationis, non debere promoueri ad aliquam dignitatem: & præfatus Prior N. videtur fuisse denunciatus de crimine, & quod pendente denunciatione contra Priorem fuit ipse electus.

Secundo, quod l. *reus.* [i] & l. *qui de libertate.* [k] probāt, eum qui de crimine accusatur, vel seruus esse prætenditur, lite pendente non esse promouendum ad dignitatem: at super crimine præfati Prioris videbatur lis pēdere tempore suæ electionis, & promotionis.

4 Pro parte tamen negāte, quæ verior est, facit primo, quod non pendebat lis vlla super aliquo crimine contra præfatum Priorem tempore suæ electionis: non quidem super accusatione, quia nemo illum accusauit: nam accusationem debet præcedere inscriptio, [l] non item super denunciatione, quia denunciationem præcedere debet correctio fraterna, [m] quarum neutra in casu prędicti Prioris interuenit, non item super inquisitione: quia nondum fuit processum contra eum specialiter, licet generaliter & præparatoriè contra totum conuentum processum fuisset. Duplex enim est inquisitio, scilicet generalis, siue præparatoria, qua generaliter Episcopus, vel Visitator inquirit crimina nemine nominato; & altera specialis, siue solemnis, qua procedit specialiter contra eum, quem per generalem inquisitionem, vel infamiam, vel aliam viam inuenit culpabilem, secundum Speculatorem, [n] receptum communiter ab omnibus, [o] & singulariter probatur in c. 1. [p] & nemo per solam generalem & præparatoriam inquisitionem dicitur inquisitus, & contra neminem dicitur pendere lis propter generalem inquisitionem.

5 Tum quia nondum est iudicium cum ipso cœptum, cum nondum sit citatus, siue vocatus, siue iussus respōdere ad culpam intimatam: & sine citatione nō potest esse iudicium, nec lis pendens. [q] Tum quia alioquin contra omnes, qui per generalem inquisitionem inuenirentur notati, censeretur cœpta lis inquisitionis, antequam citarētur, & antequam quidquam eis intimaretur, quod est contra mentem omnium vbi supra, quodque nemo vmquam dixit. Tum quia non potest dici litem inquisitionis pendere, donec incipiatur: non potest autem incipi, donec citatio, vel intimatio culpæ ad respondendum, quod effectu idem est, fiat. & consequenter propter inquisitionis pendentiam non potest præfatus Prior à promotione repelli: & ita propter nullius litis super crimine pendentiam potuit repelli, quæ profecto ratio omni responsione maior est, & ex ea efficax solutio colligitur ad d. l. *reus.* quæ de reo accusato, immo & condemnato promouendo appellatione pendente loquitur: & ad dict. l. *qui de libertate.* quæ etiam de illo, contra quem super seruitute lis pendebat, agit: & ad d. cap. *omnipotens.* & cap. *tantu Daniel.* quæ loquuntur de denunciatis, contra quos procedebatur.

6 Secundo pro eadem parte negante facit dictum Hostiensis, [a] communiter recepti ibi per alios, & Felinum, [b] & antea per Ludouicum, [c] quem ille, & alij communiter vitiose citant, scilicet, quod tunc demum impeditur promotio per accusationem, quando propter illam accusatus est factus infamis apud bonos & graues viros, & non aliàs. & præfatus Prior per visitationem generalem non fuit factus infamis apud bonos & graues viros, immo neque apud aliquos alios: quia visitatio fuit secreta; & nulli præter Visitatorem, notarium, & deponentem, sciebant Priorem fuisse notatum de tali crimine, donec fuit intimata pœna suspensionis, quæ intimatio non produxit infamiam. Tum quia conuentus, qui erat electurus, non credidit eum ita deliquisse, nec tenebatur credere, iuxta doctrinam Innocentij probatam à Felino. [d] Tum quia fuit lata sine vocatione, siue indicatione culpæ, & sine vlla copia se defendendi facta, & ita inualidè, & nullitèr.

7 Tertio, quod præfatum dictum Hostiensis adeo est verum, quod, etiam si nec ipse, nec alius illud dixisset, attamen asserendum: quia ratio, quare accusatus, denunciatus, vel inquisitus non debet promoueri, est, quia per talem accusationem, denunciationem, vel inquisitionem factus est infamis, vt supra in concordia antinomiæ tetigimus, & affirmat Ananias per glossam receptam, [e] nemo autem dicitur infamis, vel laborare infamia, nisi ea sit apud bonos & graues viros, licet tumor aliquis sit sparsus, & etiam creditus apud aliquos, vt probatur in cap. *qualiter & quando.* [f] cuius glossa & recepta ab omnibus id declarat, & subdit, quod requiritur etiam quod non sit orta ab inimicis, neque maleuolis, ergo accusatio, denunciatio, vel inquisitio non impedit promotionem, nisi per eam sit orta infamia apud bonos & graues viros.

Quarto, quod pendentia accusationis, vel inquisitionis factæ calumniosè, vel malo animo, non impedit promotionem, vt probat cap. *memimmus.* [g] at hic malo animo interuenit, vt coniicitur ex multis in facto contentis.

Quinto, quod voluntas accusandi, inquirendi, vel denunciandi non sufficit ad hoc, sed oportet quod actu pendeat, vt notat Ananias. [h] At in casu proposito non fuit inquisitio formata contra Priorem, sed solum facta preparatio per generalem inquisitionem, & voluntas fortè descendendi ad specialem, ad quam tamen per octo menses non processerat, nec vt creditur processisset, nisi vt innocentem electionem perturbaret contra breue Apostolicum, quo iubebatur ne directè vel indirectè impediret liberam electionem Prioris faciendam.

8 Sexto, quod tunc demum accusatio, denunciatio, vel inquisitio infamat, quando est facta de graui causa, puta capitali, vel status, vt notat Ananias, [k] & probat, eo quod aliàs sequeretur, quod accusatio de fractione silentij, vel ieiunij, vel omissione precum horariarum vnius vel alterius diei, induceret hunc effectum; quod est absurdum, & contra mentem contextus præfati cap. *tantu.* & d. cap. *omnipotens.* & similium, quæ loquuntur de graui crimine, ar comburere vnum librum de consilio seniorum, relicto transumpto ad id necessario, non erat tale: & præterea iam fuit super eo sententia nullam vel leuissimam pœnam continens lata. ergo, &c.

a *In cap. memimus. de accusat.*
b *In dicto ca. omnipotens.*
c *Singu. 443.*
d *In dict. cap. omnipotens. num. 4.*
e *ibi in d. cap. omnipotens.*
f *2. de accusa.*
g *In verb. ad inquirēdum.*
h *De accusa.*
i *In d. ca. memimus. nu. 2.*
k *In dict. cap. omnipotens. nu. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Legem humanam aliquid nec iure naturali nec diuino præceptum obseruare iubentem qui bona fide credēs bene facere non obseruat iudex, nec mortaliter peccat, nec ad aliquam tenetur restitutionem parti, idem dicitur, si eamdem ex causa sibi bona fide iusta iudicata, etsi reuera talis non esset, non obseruat. num. 5.*
2 *Indiciorum copiam reo torquendo, non diuina, nec naturalis, sed sola humana lex, & hoc subobscure, & tunc demum si petatur, dari iubet.*
3 *Iudex tunc demum aliquid sibi sub pœna mandatum omittendo pœnam incurrit, si pars vt id faceret petiit.*
4 *Torquens iudex reum, contra quem vera sufficientia adsunt indicia, ad nullam coram Deo tenetur pœnam, licet contra legem humanam non dederit indiciorum debitam copiam.*
5 *Testes contra reos condemnandos examinatos repetendos esse, nec diuina, nec naturalis, sed sola humana lex, cui etiam particulari consuetudine derogari potest, mandat.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Consuetudo à pœna saltem temporali excusat transgredientem etiam legem naturalem.*

CONSILIVM VIII.

SACERDOS quidam pius, & doctus, olim inquisitor multos reos aliàs sufficiẽter indiciatos torqueri fecit, non data eis copia indiciorum, nec assignato termino ad faciendas suas defensiones, quia non petierunt sibi dari: & præterea in causis processit ad reorum condemnationem, non repetitis testibus, qui de cõsuetudine loci vt plurimum non soliti sunt repeti. Cum igitur in præmissis bona fide; & credens bene agere processerit, quæritur an teneatur ad aliquam satisfactionem partis læsæ.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod non videtur teneri ad vlteriorem restitutionem faciendam parti, saltem in foro conscientiæ. Primo quidem, quod ipse omisit dare copiam indiciorum sine dolo, & bona fide, non credens se male facere: idque omisit in materia nullo iure naturali, neque diuino, nec humano claro præcepta: & qui iudex modo præfato transgreditur legem humanam subobscuram, non peccat mortaliter, secundum Innocentium, [a] quem commendat Baldus, [b] & vtrumque sequitur Felinus. [c]

2 Secundo, quod lex de danda copia indiciorum reo est humana, & obscurè lata. Quia licet communis opinio teneat dandam esse copiam indiciorum ante torturam, iuxta doctrinam Bartholi, [d] ob rationes quas tradit Alexãder, [e] nullus tamen videtur textus in hoc expressus: quãdoquidem l. *vnius*, [f] quæ videtur omnium probatissima, obscurè id dicit; immo in sensu directo solum probat id esse faciendum postulante reo, significans à contrario sensu non esse necessarium id facere, eo non petente.

3 Tertio, quod D. iudex non incidit in pœnam, sub qua tenetur aliquid facere, nisi requiratur à parte, iuxta glossam receptam & notabilem, [g] & alia multa quæ tradit Felinus, [h] & citati ab eo.

4 Quarto, quod licet regulariter iudex mereretur pœnam, non dando copiam iudiciorum etiam non petenti; id tamen falleret quo ad forum conscientiæ, quando indicia verè coram Deo essent sufficientia: quoniam omnia sunt ei aperta, [i] & ita quo ad Deum D. consulens non peccauit: quia præfati rei erant sufficienter indiciati, vt ponitur in casu.

5 AD SECVNDAM, de omissione repetitionis testium, respondeo, quod neque ob illam videtur D. consulens ad vlteriorem restitutionem teneri. Tum per argumenta responsionis præcedentis. Tum quia consuetudo illius terræ habebat vt plurimum ne repeterentur necessario, vt ponitur in casu; & cùm lex de repetendis testibus iuris naturalis non sit, nec diuini, sed tantùm humani, potuit ibi consuetudine limitari. [k] Tum quod consuetudo excusat à pœna saltem temporali, etiam transgredientem legem naturalem, iuxta glossam, [l] quæ habet similem in cap. *cum venerabilis*. [m] Tum quia qui transgreditur legem humanam ex causa, quæ bona fide sibi videtur iusta, licet verè non sit omnino talis, non peccat plusquam venialiter, secundum mentem D. Thomæ, [n] vbi pulchre hoc explicat Caietanus & tradimus nos in Manu. confess. [o] & paulo explicatius infra, [p] vbi hoc videri potest.

a *In capi. pertuas. 2. de sim.*
b *In l. ab eo. Co. quomodo & quando iudex.*
c *In c. 1. in li. mi. 2. de re iudic.*
d *In l. fi. in q. pen. de qu.*
e *Consil. 65. volum. 1. col. 2.*
f *§. cognitionũ. ff. de quæstio.*
g *In capi. fin. de rescriptis, in verb. damnis.*
h *In cap. si autem. de rescri. num. 4.*
i *Ad Hebræos 4. & capit. Deus omnipotens. 2. qu. 1.*
k *Cap. fin. de consuet.*
l *Cap. denich. 4. distinct.*
m *De consuetud.*
n *In 2. 2. qu. 96. art. 6. & 2. 2. qu. 147. art. 3.*
o *In 9. prælu. num. 14.*
p *In capi. 23. num. 42.*

CONSILIVM I.

DE Episcopo accipiente pro expeditione literarum collationis beneficij tertiam partem fructuum illius; an id iure facere possit, ita vt collatio valeat?

1 Respondetur primo, quod omnis beneficij collatio, prouisio, confirmatio, electio, præsentatio, & quælibet alia dispositio simoniaca simonia reali est ipso iure nulla, per extrauagantem, [a] & plurimos antiquos canones, quos pro singulis modis prædictis prouidendi & aliis multis citat Cosmas in glossa Concilij Bituricensis, [b] per quæ, & per tradita à nobis post alios in Man. confess. [c] id colligitur: quo Concilio fuit etiam expresse prohibitum ne quid exigeretur à collatoribus pro literis seu bullis prouisionis beneficiorum.

2 Secundo, quod omnis, qui tradit spirituale beneficium per modos supradictos, & alios, & accipit aliquod temporale pro illa traditione, committit simoniam realem, si ab vtraque parte compleatur saltem in parte traditio, & acceptio per prædicta.

3 Tertio, quòd omnis, qui accipit aliquod temporale pro expeditione literarum collationis, prouisionis, confirmationis, præsentationis, electionis, vel cuiuslibet alius dispositionis beneficialis præfatarum traditionum, censetur accipere pro traditione illa spirituali, ad cuius probationem literæ expediuntur. Tum quod non solum committitur simonia accipiendo aliquid pro traditione rei spiritualis, sed etiam accipiendo aliquid pro eo, quod est annexum rei spirituali, vt patet ex definitione simoniæ data à glossa, [d] quam nos profundè declaramus in d. Manu. [e] & per cap. 1. [f] & constat expeditionem literarum ad probandum collationem, vel aliam traditionem rei spiritualis, esse quid annexum rei spirituali ex eo, quod de illarum iustitia & valore non potest cognoscere iudex sæcularis. [g] Tum quod sophistica, falsa, inusitata, & puerilis interpretatio est, dicere, quod liceat accipere pro literis titulorum beneficiorum spiritualium, & non pro titulis ipsis. Tum per dictum cap. 1. [h] quod cum multis ei concordantibus clare definit, ordinantem Episcopum, qui capit ab ordinato aliquid pro pastellis, & literis ordinationum, esse simoniacum: quia censetur capere pro traditione ordinũ, & eadem ratione qui capit aliquid pro literis, vel expeditione literarũ, quibus probanda est traditio beneficij per aliquem modum tradendi, est simoniacus.

4 Tum quod valor solarum literarũ expeditionis sine respectu ad traditionem rei spiritualis non valet vno scuto, neque dimidiato, neque quandoque vno iulio: copia enim simplex literarum expeditionis tanti valet in sua substãtia, quanti valent literæ tituli originalis, semoto respectu ad traditionem rei spiritualis. Et constat valere parum ipsam copiam simplicem. Nam palam est pro vno iulio extrahi copiam simplicem originalis scripturæ: & ita grande peccatum mortale esset iniustitiæ accipere pro substantia literarũ expeditionis tertiam partem fructuum, contra legem naturalem contentam in 7. præcepto Decalogi, quod est iuris naturalis, & alia præcepta, vt declarat S. Thomas, [i] & sentit alio in loco, [k] & cõsequenter teneretur restituere illam, cùm omnia peccata iniustitiæ obligent ad restituendum iniustè acceptum, per cap. *peccatum*, [l] & cap. *si res aliena*. [m] & nos latius tradimus in dict. Man. [n]

5 Tum quod pretium scripturæ literarum est aliud à tertia parte, quæ accipitur pro annata; quia illud soluitur notario, hæc verò Episcopo: & consequenter non potest dici eam accipi pro pretio literarum, sed pro traditione tituli. Cui consequens est, illam acceptionem esse simoniacam, & esto non esset simoniaca, esset tamen peccatum mortale iniustitiæ inducens restituendi obligationem.

6 Quarto, quod negari non potest id esse vetitum per Concilium Tridentinũ, [o] quo simoniaci reputantur omnes modi conferendi, instituendi, & prouidendi spiritualia beneficia, accipiendo aliquid temporale pro illis.

Quinto, quod etiam non prodest Episcopo dicere dictam Concilij Bricensis prohibitionem sublatam esse per Regiam constitutionem (de qua per Rebuffum, [p] permittentem per huiusmodi posse quid accipi) & per non vsum. Tum quia constitutio illa fuit præfato Concilio conformis cum aliquantula illius relaxatione; quia per illud vetatur, ne quidquã accipiatur, & constitutio permittit accipere vnum aureum. Tum

a *De simon.*
b *In tit. de simonia. in prin.*
c *Cap. 23. num. 103. & 111.*
d *1. q. 3. in tit. ma.*
e *Vbi sup. num. 100.*
f *De simon.*
g *Arg. capit. quãto. de iud. cum ei adiect.*
h *De simon.*
i *In 2. 2. qu. 100. art. 1. & 2.*
k *In 2. 2. qu. 62. art. 1.*
l *De reg. iur. lib. 6. in 14. qu. 6. in Cap. 17. & 7. & in tradit. de redit. emit. qu. 2. num. 2. & 7.*
o *In cap. 14. de reform. sess. 24.*
p *In prax. tit. quot modis beneficia amittuntur. num. 13.*

quod iura simoniacam labem vetantia non possunt tolli per non vsum, quia sunt conformia iuri diuino, & naturali, contra quod præscribi non potest, vt latè notatur per omnes. [a] Tum quod ad tollendã legem canonicam receptam requirũtur 40. anni, vt latè tradit post alios Felinus, [b] & à Concilio Tridentino nondum sunt lapsi 22. anni, quod innouauit omnia iura statuta contra simoniacam labem, & innouauit etiam insueta contra illud, [c] non obstantibus contrariis, etiam consuetudinibus immemorabilibus. Per quæ omnia satis superque monstratur non licere prædicto Episcopo percipere prædictam tertiam partem, & teneri eum restituere ea, quæ percepit, nisi remissionem vel condonationem aliquam iustam consequatur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo capiendi vnum scutum pro subscriptione & registratione seu sigillo bullæ prouisionis beneficij non excusat secretarium collatoris.*
2 *Notarius non potest magis capere pro calamo, quam Episcopus pro ordinatione.*
2 *Innouatio legis antiquæ consuetudine abrogatæ operatur vt antiqua consuetudo amplius non excuset.*

CONSILIVM II.

QVÆRITVR, vtrum tuta conscientia Romæ à secretario Cardinalis collatoris, cum ibi ita cõsueruerit, possit accipi scutum vnum pro subscriptione, & registratura bullæ prouisionis beneficij ecclesiastici, quamuis nullum aliunde laborem in huiusmodi bulla habeat. Item pro impressione, seu appensione sigilli in supradicta bulla alterum scutum accipi possit, cum & ita se consuetudo habeat, cumque Concilium Tridentinum neque cap. 14. sess. 24. neque cap. 1. sess. 21. de hoc aliquid decreuerit.

1 Ad duas quæstiones præmissas videtur respondendum negatiuè. Tum quia prædictũ Concilium, [d] expresse habet, ne quid accipiatur pro institutionibus, vel collationibus beneficiorum. Tum quia idem latius iubetur cap. *ex multis*, [e] & cap. *instituatur*. cap. *cum in ecclesia*. & cap. *Iacobus*. [f] quæ probant non licere quidquam accipere pro collationibus beneficiorum, etiam in pios vsus conuertendũ: quamuis quantum ad hoc prædictum Conc. Tridentinum limitauerit illa.

2 Tum quia cap. 1. & cap. *sicut Episcopum*. [g] statuitur, ne notarius magis capiat pro calamo, quam Episcopus pro ordinatione, & institutione. Tum quia prædictum Concilium Tridentinum innouauit omnia iura antiqua: & ita licet in desuetudinem abiissent, reuixerunt tamen, & sunt hodie valida. Tum quia prædictum Concilium declarauit, nullam consuetudinem etiam immemorialem cõtra hæc quidquam valere. Cum itaque consuetudo nihil prosit; & iura antiqua, quæ hoc prohibẽt, sint innouata per nouissimum, quod idem prohibet; consequens est non licere supradicta.

SVMMARIVM.

1 *Simoniã nõ cõmittit, qui in actu collationis exigit id quod pariter exigeret, si nõ ab ipso, sed ab alio fieret dicta collatio. n. 4.*
2 *Immemorialem quasi possessionem qui habet exigendi aliquid à collatario beneficij, quamcumque causam iustam dictæ exactionis etiamque & priuilegij Papæ allegando, eo ipso quod illam vel illud allegat, probat.*
3 *Annatam, seu fructuum dimidium primi anni vacationis beneficiorum plurimæ ecclesiæ ex antiquissima consuetudine percipere solent, hocque Pontifex iustè concedere potest.*
4 *Collationis tempore collatarius promittens collatori soluere quidquid ei iustè debebit, non est simoniacus; quia promissio eius quod tacitè inest non vitiat.*

CONSILIVM III.

CANONICI cathedralis ecclesiæ N. nonnullarum parochialium collationem habentes, soliti sunt ab Ecclesiis, quas ipsi conferunt, quamdam præstationem exigere, & præcipuè à plebe montis Morini medietatem decimarum per immemorabile tempus exegerunt. Nunc modernus de plebis rector, cui à Gregorio xiii. fuit liberè facta collatio, nulla obligatione seu onere adiecto, recusat talem præstationem medietatis decimarum dictis canonicis persoluere; canonici verò ipsum teneri omnino prætendunt, & ad talem obligationem probandam adducuntur tria instrumẽta collationum dictæ plebis, in quibus promittuntur ea, quæ solent in collationibus promitti: promittitur etiam dicta medietas decimarum, quæ deducitur in promissionem ac stipulationem in ipso actu conferendi, cum in dictis instrumentis dicatur, quod is, cui fiebat collatio, promisit, & conuenit medietatem decimarum persoluere, quæ quidem præstatio in prædicto instrumento collationis nuncupatur afflictus, in reliquis verò instrumentis collationum non appellatur amplius afflictus, sed promittitur tamquam debita huiusmodi præstatio de iure, & antiqua & laudabili consuetudine, nullo alio tali præstationi imposito nomine, siue causa, nisi quod sit de iure, & laudabili consuetudine. Accedit præterea, quod & alij etiam, quibus post collationes in dictis instrumentis contentas fuit liberè à Papa facta collatio, dictam medietatem decimarum dictis canonicis persoluerunt, prout & alij ante fecerant, quibus ab ipsis canonicis erat facta collatio. Quam quidem præstationem modernus rector soluere recusat, cum nulla ostendatur causa illam præstandi; & initium, quod ex dictis instrumentis appareat, videtur vitiosum, cùm libera debeat esse collatio, nullo pacto, promissione, seu conditione appolita, prout in dictis instrumentis collationũ promissum apparet. Quæritur, an talis præstatio valeat de iure fieri absque simoniæ labe.

1 Respondeo primo, quod narrata in hoc facto secum pugnare videntur, quatenus primò in eo dicitur, quòd canonici prædictum dimidium decimarum consueti sunt petere, & exigere à plebe montis Morini. Deinde præsupponitur, quòd non plebs, sed rector plebis solet illud soluere, vel quod nunc rector renuit soluere; de plebe autem, an ipsa velit, vel nolit, nihil dicitur: & nemo non videt, plurimum referre ad iudicandum interuenisse simoniam, an plebs, cui non confertur rectoria, dicatur soluere solita, an rector, cui illa confertur, sit solitus soluere.

Secundo, quod in facto præsupponitur solitum solui prædictum dimidium decimarum canonicis, etiam cum rectoria confertur à Papa, & non à canonicis; cui cõsequens est, quod prædicti canonici nõ sunt soliti capere prædictum dimidium propter collationem, quam faciunt; quandoquidem illud capiunt, etiam cùm ipsi illam non faciunt.

2 Tertio, quod in facto præsupponitur à tempore immemoriali factam fuisse hanc præstationem, cui consequens est, posse probari per illud quamcumque iustam causam, quæ ad id imponendum occurrere potuisset à principio, arg. l. *hoc iure*. [a] & cap. *super quibusdam*. [b] & eis adnotatorum. At palam est priuilegio Papæ potuisse illud onus iustè imponi siue plebi, siue rectori, præsertim consentienti, qui consensus probabitur etiam per illud tempus, si oportuerit, & allegatus fuerit per prædictos canonicos.

3 Quarto, quod in multis ecclesiis habet antiquissima consuetudo, vt medietas fructuum beneficij, quoties vacauerit, debeatur fabricæ, vel mortuo beneficiario, vel alicui alij, vt clarè colligitur ex extrauagante, *suscepti*. [c]

Quinto, quod iustissimè potuit Papa imponere huiusmodi annatæ solutionem faciendam, quoties vacauerit, prædictis canonicis, seu Capitulo eorum ad se honestè sustentandum, argumento prædictæ extrauagantis: & ita, si voluerint canonici allegare ista, audiri debebunt.

4 Sexto, quod certum est, cum cui confertur beneficium, posse iustè sine labe simoniæ promittere conferenti, vel cuilibet alij etiã in tituli acceptatione, quod post acceptationem soluet, quicquid iustè debebit: quia expressio eius, quod tacite inest, non inducit simoniam, vt habet glossa memorabilis, [d] Quare non auderem in præsentia subscribere me consilio cõtra illos dato, & mihi ostenso, licet videatur mihi illud à viro ingenio, iudicio, & eruditione præstanti redditum. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij, cum pacto, vt dimidia fructuũ detur collatori, vel tertio, est simoniaca; & si sequuta collatione, dicti fructus dentur, efficitur realis ab vtraque parte completa habens annexas censuras. nu. 3.*
2 *Pensionem etsi ex iusta causa possit imponere Episcopus super beneficio; attamen quia hoc est contra ius regulare, Episcopus numquam censetur velle facere, nisi id exprimat.*
2 *Dispensare censetur Papa, eo ipso, quod scienter facit actum, qui sine dispensatione non teneret; Episcopus autem nõ, nisi expresse dicat se dispensare.*

CONSILIVM IIII.

AN committatur simonia realis, si Episcopus cõferat beneficium simplex vni, cum pacto, & conditione vt dimidium fructuum daret alteri, & ille acceptet illam colla-

k *In cap. fin. de consuetud.*
l *In cap. 1. de treug. & pace. num. 7.*
c *In cap. 14.*
a *In cap. 1. de natis. in prin.*
b *In cap. 1. de treug. & pace. num. 7.*
c *Cap. 23. num. 103. & 111.*
d *De regul. iur. lib. 6. in 14. qu. 6. in Cap. 17. & 7. & in tradit. de redit. emit. qu. 2. num. 2. & 7.*
e *Vbi sup. num. 100.*
f *De simon.*
g *Arg. capit. quãto. de iud. cum ei adiect.*
h *De simon.*
i *In 2. 2. qu. 100. art. 1. & 2.*
k *In 2. 2. qu. 62. art. 1.*
l *De reg. iur. lib. 6. in 14. qu. 6. in Cap. 17. & 7. & in tradit. de redit. emit. qu. 2. num. 2. & 7.*
o *In cap. 14. de reform. sess. 24.*
p *In prax. tit. quot modis beneficia amittuntur. num. 13.*
a *§. ductus aquæ. ff. de aqua quotidia. & æstiua.*
b *De verbo. sig.*
c *Ne sede vacante. inter cõmunes.*
d *Cap. ad audientiam 2. de rescrip. ar. cap. significasti. de elect. & l. 3. de lega. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem cum prædicto pacto,& cõditione,& capta possessione det dimidium fructuum eius alteri?

1 Respondeo, quod Panormitanus expresse dixit, [a] quod conferens alicui beneficium cum pacto, vel conditione, vt aliqua pars fructuum sibi detur, committit simoniam; & eadem est ratio, si faciat pactum, vel ponat conditionem, quod aliqua pars fructuum detur alteri. Tum quia omne pactum, & omnis modus, & conditio, quæ iure non inest, adiecta collationi beneficij efficit eam simoniacam, vt habet cap. *quam pio.* [b] & facit glossa solemnis, [c] & hic apponitur collationi pactum, conditio, vel modus. Tum quia non possumus dicere, quod Episcopus adiiciendo præfatam cõditionem voluit imponere pensionem: quia non dixit illud Episcopus, & cum Episcopus vult facere aliquid contra ius commune, etiam in casu in quo id facere potest, non videtur illud facere velle, nisi id exprimat.

2 Illa enim est differentia solemnis inter Papam, & inferiores, quod Papa faciendo aliquid, quod non potest valere propter aliquem defectum iuris, nisi dispenset, si scit illum defectum, videtur ta citè dispensare, non autem inferior eo, nisi expresse dicat se dispensare: quæ est doctrina Panormitani recepta, [d] quam colligit ex concordia duorum dictorum Innocentij. [e] Et ita cum imponere pensionem beneficio sit contra ius regulare. [f] Episcopus non potest id sine iusta causa facere, nec videtur velle pensionem imponere, nisi id exprimat. Tum quia aliud est imponere pensionem super beneficio, & aliud facere collationem conditionalem, vel modalem: & in casu proposito fuit facta collatio conditionalis, vel modalis, vt in ipso casu proponitur. Tum quia verba prædicta Episcopi non significant mentem suam esse onerandi beneficium pensione, sed beneficiarium modo & onere soluendi dimidium fructuum.

3 Itaque dolens profecto respondeo, prædictam collationem esse simoniacam, & realem ab vtraq; parte completam, & consequenter inducere censuras. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia etsi dicatur tunc committi, cum pro spirituali traditur temporale, non tamen requiritur actualis traditio: cum sola conuentio, nu. 3. immo & voluntas quærendi spirituale per contractum non gratuitum sufficiat. nu. 4. ad hoc tamen, vt sit realis, non sufficit sola voluntas, immo nec conatus, nu. 2. nec promissio dandi temporale. sed requiritur vera traditio rei, nu. 5. illius inquam, ad quam vt detur principaliter & cum effectu seu re ipsa respicitur. nu. 6.*

2 *Conatus qui fuit aliquid facere, non ligatur pœna contra tale quid facientem decreta.*

5 *Instrumentum continens obligationem promissæ summæ iuxta conuenta traditum causat adimplementum conuentæ simoniæ: & hoc, si receptio instrumenti erat principaliter intenta. secus si principaliter intendebatur receptio pecuniæ, & minus principaliter traditio instrumenti ad probandum. n. 6.*

5 *Remissionis instrumentum falsi debiti quod hinc inde vere subsistere credebatur, prout simoniacè conuentum fuerat, tradens simoniam non adimplet. nu. 6. & per totum consilium.*

CONSILIVM V.

ISs, ad quem pertinebat collatio cuiusdam beneficij vacantis, indubiè credebat debere se centum Petro petenti sibi cõferri illud beneficium, & Petrus etiam certo credebat deberi sibi illa 100. & conuenerunt ambo, vt Petrus remitteret & donaret illud debitú collatori beneficij, & quod ipse conferret illud eidem, remissione facta per d. Petrum, collator contulit ei beneficium: collato illo, constitit collatorem nihil debuisse Petro. Quæritur, an interuenerit in hoc casu simonia, & qualis.

1 Pro parte negante, quod nulla in hoc casu interuenit simonia, facit primo, quod ad hoc, vt interueniat illa, requiritur vt aliquod temporale detur pro spirituali, vel contra aliquod spirituale pro temporali, iuxta definitionem simoniæ positam in summa, [g] receptam communiter à S. Thoma & aliis, [h] declaratam à nobis in Manu. confess. [i] & in casu proposito nil temporale fuit datum pro spirituali; quia reuera nihil debebat collator, & ita reuera nil fuit remissum, vel donatum.

2 Secundo, quòd, qui tentat facere aliquid, quod verè non facit, non incurrit pœnam contra facientem illud impositam: vt qui percutit laicum credens esse clericum non est excommunicatus, iuxtam glossã, Panormitanú & alios. [k] Neque qui iugulat hominem mortuum, putans se iugulare viuum, est irregularis, vt tradimus in Manu. confess. [a] post Archidiac. [b]

3 Pro parte vero affirmante, quod interuenerit simonia, facit primo, quod omnis traditio rei spiritualis facta mediante aliqua conuentione, aut conditione, saltem tali, quæ iure non inest, dicitur simoniaca, [c] & cõstat in hoc casu traditam fuisse rem spiritualem, præmissa conuentione & conditione remissionis, & donationis, quæ consequuta fuit.

4 Secundo, quod simonia est voluntas studiosa emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexũ, iuxta glossam prædictam, [d] ideſt voluntas quærendi aliquod spirituale per contractum non gratuitũ, vt nos declaramus vbi supra, & ita non requiritur ad essentiam simoniæ, quòd detur aliquod temporale pro spirituali; quia sufficit, vt interueniat voluntas emendi, siue quærendi non gratuito aliquid spirituale, quod constat hic interuenisse.

Pro resolutione dico primo, negari non posse interuenisse in hoc casu aliquam simoniam, per rationes pro parte affirmante factas. Nec obstant rationes pro parte negante adductæ: quia soluuntur per rationem secundam pro parte affirmante adductam, qua probatur ad essentiam simoniæ sufficere voluntatem quærendi spirituale per contractum non gratuitum, quod hic contigit.

5 Secundo, quod ad dicendum quod non fuit simonia realis, multum facit deeisio illa Caietani, [e] relata à nobis in prædict. Man. [f] scilicet quod promittens in instrumento publico 100. scuta alteri, vt conferat sibi beneficium sine vllo animo emendi illud, nec soluendi illa, non committit simoniam, quod ipsum illum sequutus dixit Sotus, [g] facit inquam, eo quod etiam in nostro casu, licet interuenisset animus remittendi, & donandi, verè tamen nihil fuit donatum, vel remissum. Facit secũdo, quo ad simoniam realem requiritur, quod conuentio fuerit completa pro vtraque parte, vt traditur in d. Manu. [h] & in hoc casu licet conuentio fuerit cõpleta ex parte collatoris, non tamen videtur impleta ex parte collatarij, quia verè nihil remisit, vel donauit, licet putauerit se donasse.

Sed ad dicendum quod sit realis, facit primo, quod nos tenuimus ibi firma ratione contra Caietanum. Deinde facit id, quod nos ibidem subiecimus, videlicet, quod esset simonia realis, conuentio, qua conuenirent duo, vnus ad dandum spirituale, alter ad dandum instrumẽtum promissionis 100. si alter daret spirituale promissum, & alter traderet instrumẽtum eiusmodi promissum, etiam si numquam solueret: & in casu proposito conuentum fuit de dando beneficio, si alter chirographum remissionis traderet, quod tradidit.

6 Sed pro solutione prioris horũ facit, quod nos tenuimus cum Caietano dicendo, quod talis nõ esset simonia realis, sed quod esset tantum simonia conuentionalis.

Pro solutione autem posterioris facit id, quod nos statim ibidem subiecimus, videlicet quod non cõplerur simonia realis propter traditionẽ instrumenti de soluendo factam ab eo qui daturus est temporale, quando is qui traditurus est spirituale principaliter cõsiderat quod promittitur, & minus principaliter instrumentum ad solam probationem promissionis exposcit: quod in nostro casu videtur contigisse, quia in eo collator principaliter desiderauit remitti & donari sibi, quod putabat debere, & minus principaliter chirographum, tantùm ad hoc, quod probaret, si opus esset, remissum esse sibi debitum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est, conferre beneficium vacans, cum pacto quod resignetur alteri, vnam certam pensionem sibi, & alteram (si beneficium alterius erit capax) tertio reseruando.*

1 *Realis & completa etiam dicitur illa simonia in qua non omnia hinc inde conuenta, sed solum pro parte adimplentur.*

2 *Error circa ius humanum obscurum, intellectúque difficile, non est peccatum mortale.*

CONSILIVM VI.

CARDINALIS quidam habens indultum ad conferendum beneficia cuiusdam Ecclesiæ, vacante quodam canonicatu eiusdem, contulit illum cuidam familiari nobili, dicendo, Accipe illud, quia postea resignabitur cum pẽtione, ita quod tibi pensio scutorũ 100. & reliquum, si maioris pensionis erit capax, alteri reseruabitur. Qui familiaris acceptauit illum; & quia erat litigiosus, renunciauit illum colligenti, reseruata sibi pensione centum scutorum, per concordiam, in qua si maior pensio potuisset reseruari, eo erat animo quod consensisset, vt reliqua maior pensio reseruaretur, cui vellet Cardinalis. Quæritur, an fuerit admissa simonia etiam realis.

1 Pro parte negante facit, quod non videtur interuenire vlla pactio, sed tantum quædam admonitio, & significatio modi, quo posset habere familiaris pensionem prædictam, & quod non videtur fuisse exequuta voluntas Cardinalis: quia renunciatio non fuit facta, vt ipse volebat, & in eum, quem ipse elegisset, si lis non fuisset consequuta.

Pro parte verò affirmante facit, quod familiaris consensit voluntari Cardinalis, volentis, vt canonicatus renunciaretur, & renuncianti reseruaretur illa pensio, immo & altera alteri; item quod licet non fuerit exequuta voluntas Cardinalis in totum, fuit tamen exequuta quo ad partem, quod videtur sufficere, per ea quæ scripsimus in Manual. [a] Et denique quia cum pactum sit duorum in idem consensus, [b] & in casu proposito D. Cardinalis consenserit in hoc, vt ipse conferret canoniam familiari, & familiaris renunciaret illam reseruando sibi pensionem centum, & alteri quidquid amplius posset reseruari, non potest negari interuenisse in hoc pactum, & consequenter simoniam conuentionalem: & cum ex parte Cardinalis fuerit completa in totum, & ex parte familiaris saltem pro parte, consequitur eam fuisse realem, per ea quæ in dicto Manual. [c] scripsimus.

Quare respondendum videtur, vt cõsulens porrigat summo Pœnitentiario petitionem contentam in scheda, quam ad me misit, addendo in fine illius sequentia verba, si per verba Latina voluerit eam porrigere; sin autem, per verba Italica.

2 Attento quod prædicta simonia adeo subtilis videtur, quod à paucis, nisi valde eruditis, iudicabitur esse talis: & ideo orator non iudicauit eam fuisse talem: & quod non est simonia à iure naturali, vel diuino prohibita, sed solum iure humano canonico inducta: & quod error circa ius humanum obscurum & difficile intellectu non est peccatum mortale, secundum Innocentium, [d] receptum à Felino, & alijs relatis per eum. [e] Attento denique quod huiusmodi consensus inter conferentes, & familiares, quibus conferunt, solent interuenire quasi quædam gratiarũ actiones sine cogitatu simoniæ.

SVMMARIVM.

1 *Collatario dicens collator, Ego dabo tibi beneficium, & tu ex fructibus illius dabis mihi 20. scuta, quæ pro tuo prædecessore expendi, præsumetur simoniacus: at si vere accepit pro dictis expensis. & non pro collatione, non erit talis coram Deo; tanto minus, si non ideo minus contulisset, etiam quod dicta 20. non esset habiturus.*

CONSILIVM VII.

QVIDAM Episcopus coniecit in carcerem quemdam monachum, & archipresbyterum suę diœcesis propter monetam falsam, quam simul conficiebant: pro quorum victu expendit duodecim, vel plures fortasse ducatos. Præterea cum iste archipresbyter aufugisset, prædictus Episcopus soluit 25. alios ducatos iis, qui eum ceperunt: nam ita promissio facta erat. Morte deinde ipsius archipresbyteri interueniente Episcopus contulit archipresbyteratum in quemdam sacerdotem; sed ante collationem dixit huic sacerdoti: Ego feci tot expensas in capiendis his malefactoribus: dabo tibi hoc beneficium, & tu ex fructibus ipsius dabis mihi 25. ducatos: quos sacerdos postea dedit, qui tamen volebat tunc soluere 12. ducatos: sed cum Episcopus iterum dixisset ei, vt mitteret sibi 25. ducatos, misit per fratrem. Sciendum tamen est, quod iste Episcopus non contulit huiusmodi beneficium principaliter propter pecuniam: nam etiamsi sciuisset illam sibi non posse solui, nihilominus dedisset ei beneficium, quantum existimare potest.

Quæritur modo, an talis Episcopus, & sacerdos archipresbyter factus commiserint simoniam: & si posset iterum conferre Episcopus archipresbyteratum in eundem sacerdotem, in euentu quod beneficium vacaret. hoc factum sciunt plures fratres istius archipresbyteri, ac tres aut quatuor alij, & fortasse plures.

1 Respondeo primo, prædictum Reuerendissimum quisquis ille sit, iudicatum iri simoniacum in foro exteriori; quia in eo præsumeretur prædictos 25. ducatos datos & acceptos esse principaliter, & tamquam causa, sine qua non fuisset inductus ad conferendum beneficium. [f]

Secundo, quod in foro conscientiæ non est iudicandus simoniacus: quia verè, & coram Deo, coram quo nihil valet præsumptio contra stantem veritatem, iuxta cap. *humanæ aures.* [a] & cap. *tua.* [b] cum notatis vtrobique, [c] non fuerunt dati principaliter pro beneficio, sed pro impensis factis pro capiendo, & alendo beneficiario, cuius morte vacauit beneficium, immo neque tamquam causa sine qua non fieret collatio, vt ex facto colligitur: & huiusmodi datio vel acceptio non est coram Deo simoniaca, per illa multa, quæ nos in hoc citauimus in Manu. confess. [d]

SVMMARIVM.

1 *Electores meliorem & vtiliorem eligere tenentur: quod si absque rationabili causa minus dignum eligant, peccat quidem, sed tenet electio, si electus est dignus, nec ad restitutionem tenentur, at si eligant indignum, indeque sequatur damnum, tenentur restituere, non quidem digno excluso, sed ipsi ecclesiæ. num. 2.*

3 *Amicitia sperata, vtilitasque priuata eligentis, non facit vt eligendus sit reputandus dignior altero non tali.*

4 *Eligere debentium si aliqui conueniant, non nisi pro se ipsis, vel pro aliquibus reciproce suffragium ferre, committunt simoniam conuentionalem, quæ si ab vtraque parte compleatur, efficitur realis, habens pœnas excommunicationis, n. 5. in qua ante absolutionem celebrantes efficiuntur irregulares. n. 6. sed & sic electi statim de prædicto vitio habita notitia tenentur resignare taliter obtenta beneficia. num. 5.*

4 *Suffragari sibi inuicem, vel alteri, si conueniant electores, committunt simoniam, quia sic per pactionem acquiruntur beneficia.*

7 *Excommunicatus à peccato, etiam quod sit contritus, absolui non potest, nisi prius ab excommunicatione absoluatur.*

CONSILIVM VIII.

CVM ad triginta presbyteros beneficiarios duarum ecclesiarum parochialium pertineret auctoritate Apostolica præsentatio curionum, quos curatos appellant, eligendorum ex ipsismet beneficiariis, & institutio ad Episcopũ; maior pars eorum conuenit, vt in quibuscumque vacationibus occurrentibus ita eligerent de se ipsis, vt pro nullo alio suffragia ferrent, donec ipsi omnes fierent curati, siue curiones; & vt conuenerunt, ita etiam conuentionem fuerunt exequuti. Quæritur quid iuris.

1 Ex hoc facto resultant multæ quæstiones, quæ sic decidunturPrima quidem, quod prædicti presbyteri debent eligere digniorem ad exercẽdam prædictam animarum curam, iuxta cap. *licet.* [c] & alia quæ allegat glossa in d. cap. *licet.* & glossa pragmaticæ sanctionis Gallicanæ, [f] & Panormitanus, Francus, & Decius. [g] Mihi semper placuit, & placet resolutio, quæ colligitur ex S. Thoma, [h] quæ communiter videtur recepta, videlicet quod eligentes quidem tenentur eligere meliorem & vtiliorem: & si absque causa rationabili eligunt minus dignum, peccant quidem peccatum acceptionis personarum, sed valet electio, si quem eligunt est dignus.

2 AD SECVNDAM respondeo, quod, si elegerint dignum, etiam omisso digniore, non tenentur ad restitutionem: si autem indignum elegerint, & inde consequutum fuerit aliquod malum, sic: & quando tenentur restituere, non tenentur restituere digniori prætermisso, sed Ecclesiæ læsæ, vt resoluimus in Man. confess. [i]

3 AD TERTIAM respondeo, quod prædicti presbyteri sic conuenientes & coniurantes peccãt primo peccatum acceptionis personarum, accipientes pro causa eligendi amicitiam, & spem prouidendi sibi, vel alijs amicis, cum illa non faciat eligendum dignum electione, vt colligitur abundè ex S. Thoma. [k]

4 Secundo peccant peccatũ simoniæ. Tum quia omnes, qui faciunt aliquam conuentionem, quo sibi vel alteri quæratur beneficium spirituale, committunt simoniam, [l] & prædicti faciunt eiusmodi conuentionem. Tum quia canonici ita conuenientes, vt vnus suffragetur alicui in vna electione, vt alius suffragetur ei in altera, simoniam committunt, vt diximus in dicto Man. confess. [m] post Angelũ, [n] & Siluestrum, [o] addita noua & neruosa ratione.

5 AD QVARTAM, quod scientes se fuisse electos virtute huiusmodi conuentionis, & coniurationis, tenentur statim, ac sciuerint, renũciare illa beneficia curata, iuxta c. *de regular.* & cap. *ex insinuatione.* [p] & glossam receptam, [q] & quod

a *Cap. 27. nu. 219.*
b *In ca. si quis 15. qu. 1.*
c *Cap. quam pio 1. qu. 2. & capi. cum prædem. & ca. si. de pactis.*
d *In summa 1. quæst. 1.*
e *In 2. tom. tract. 9. qu. 2. de simon.*
f *Cap. 23. nu. 100.*
g *Lib. 9. qu. 3. art. 1. de iust. & iure.*
h *Cap. 23. nu. 105.*
a *Cap. per tuas. de simonia.*
b *Cap. 1. col. fin. de re iud.*
c *Num 105.*
d *In ca. diuersis fallacijs, de cleri. coniug.*
e *In cap. veniens. de fil. presbyt. & dicto cap. diuersis fallacijs.*
f *Cap. extirpanda. de præbend.*
g 1. *Quæst. 1.*
h *In 4. dist. 25. & ab cod. 2. 2. qu. 100.*
i *Capit. 23. à num. 100.*
k *In cap. si vero. 2. de sent. excom.*
a *Cap. 23. nu. 100. vers. 5. & num. 101. &c.*
b *De iureiur. cap. 15. qui.*
c *Et in cap. 23 qui.*
d *Cap. 23. nu. 100. vers. 5. & num. 101. &c.*
a *22. quæst. 5.*
b *De iureiur. cap. 15. qui.*
c *Et in cap. 23 qui.*
d *Cap. 23. nu. 100. vers. 5. & num. 101. &c.*
e *8. qu. 1. cap. vnum, §. nec autem. 25. di. cap. constitutie. 2. de appellat.*
f *Tit. de elect. §. ego N. ver. vtiliorem.*
g *In dict. cap. constitutis de appell.*
h *2. 2. qu. 63. art. 3. ad 3.*
i *Capi. 17. & nu. 72. & 73.*
k *In di. ar. 2.*
l *Cap. quam pio. 1. q. 2. cap. cum pridem. & cap. fin. de pact.*
m *Cap. 23. n. 100. vers. nãcum quis.*
n *In summa verb. simonia 3. §. 2.*
o *Verbo simonia q. 15. nu. 4*
p *De simon.*
q *Ca. ex multis. 1. qu. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic conuenientes & coniurantes admittunt simoniam mentalem, & conuentionalem tantum, si non fuerit completa; si autem fuerit ab vtraque parte completa, erit simonia realis, per quam incident, vel indicerunt in pœnas, de quibus in Manual. confess.[2]

a Vbi sup.

o AD QVINTAM respondeo, quod prædicti conuenientes & coniurati tenentur pœnitere tam grauis peccati, cuius antequam pœniteat, reatus durat, & post pœnitentiam etiam excommunicatio Papæ reseruata per extrauagantem 2. [b] & consequenter si antequam absolutionem consequerentur, missarunt, facti sunt irregulares. [c]

b De simon. c Ca. 2. & c. si celebrat de cleric. excom. ministr.

7 AD SEXTAM, quod ex prædictis colligitur, ad eam respondendum affirmatiuè: quandoquidem venia non datur nisi correcto, nec quis absolui potest nisi contritus, aut certè adeo attritus, quod eum pœniteat peccati, & proponat ab illo cessare, nec amplius illud committere, [d] immo nec possunt absolui à peccato, nisi prius fuerint ab excommunicatione absoluti, per ea quæ adduximus in Manual. [e]

d Cap. peccatum. de reg. iur. lib. 6. cap. firmissime. 15. qu. 1. & cap. omnis. de consec. dist. 4. e Cap. 26. nu. 7. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Simonia sola voluntate committitur, sed non pœna eius incurritur, num. 5. nec obligat restituere. nu. 3.*
2 *Electores ad cœligendum, alios non habentes vocem vocare, & eis vocis suffragium dare possunt; quod in dubio non præsumitur. & seq.*
4 *Subscriptio, quam feci scripturæ continenti multa capita, venit restringenda ad ea quæ ad me de iure spectant, vt sic euitetur delictum.*

CONSILIVM IX.

MANDATO de simoniacè aliquem eligendo, & Ecclesiam defendendo, tam vocem actiuam habentes, quàm N. qui solum quo ad defendendum vocem habebat, se subscripserunt. Dubitatur, an dictus N. inciderit in pœnas simoniacorum.

1 Pro parte affirmante facit primo, quod simonia est voluntas emendi, vel vendendi spirituale pro temporali, iuxta glossam receptam, [f] & declaratam à nobis in Manu. confess. [g] & ita etiam non dando, nec accipiendo spirituale pro temporali, sola voluntate potest committi simonia. Vnde si quispiã hic us nullam habens potestatem vellet conferre aliquod spirituale pro temporali, committeret simoniam; sicut qui vellet furari, committeret furtum, licet non furaretur. [h]

f 1. quæst. 1. in sum. Cap. 23. nu. 100. g Ca. si cui. de pœnit. dist. 1.

2 Secundo, quod electores habentes potestatem eligendi ad aliquod beneficium possunt vocare aliquos ad cœligendum secum, & dare illis voces æquipollentes suis, argumento cap. *Cumana*. [i] & notatorum in cap. *obeuntibus*. [k]

h De elect. k 63. dist.

Tertio, quod licet consulens non haberet potestatem, nec vocem ad conferendum beneficium, habebat tamen eam quo ad dandam potestatem defendendi Ecclesiam.

3 Pro parte vero negante facit primò, quod simonia mentalis nullam pœnam, nec censuram, nec restitutionem habet annexam. [l]

l Cap. fi. de simonia.

Secundo, quod habentes ius eligendi, vel conferendi, non censentur in dubio dare alijs vocem ad conferendum. Tum argumento præfati cap. *Cumana*. & ca. *in Genesi*. [m] Tum quod nullus videtur bona sua velle iactare. [n] Tum quod præfatus D. consulens quasi inaduertenter fuit admissus ad subsignandam scripturam, quarenus continebat commissionem potestatis conferendi beneficium.

m De elect. n Leg. cum de indebito. ff. de probat.

4 Tertio, quod in dubio actus præsumitur bonus, [o] nec est præsumendum esse malum id quod potest iudicari esse bonum. P At subsignatio consulentis potest interpretari bona quo ad collationem potestatis ad defendendam Ecclesiam: ergo non est interpretanda malè ad dandam potestatem ad collationem faciendam.

o Cap. 2. de reg. iur. & l. merito. ff. pro socio. p Leg. si procurator ff. de con. indeb. & cap. 2. de iure iur. lib. 6.

5 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur concedendo quod potest committi simonia sola voluntate committendi eam; sed negando quod per talem simoniam incurratur vlla censura, per d. cap. fin. [q]

q De simon.

Ad secundum respondetur concedendo quod habentes potestatem eligendi possunt dare voces alijs ad cœligendum illis; negando tamen quod in dubio videantur eas dare: & in casu nostro non fuerunt datæ; & ita in casu nostro non debet præsumi fuisse illi datam ab alijs ampliorem potestatem, quam habebat, per prædicta.

Ad tertium, quod simonia non fuit commissa propter dationem potestatis ad defendendum Ecclesiam, sed propter potestatem datam ad conferendum. Per quæ pars hæc posterior videtur verior. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est, patrono, qui præsentare promisit, sed postea non præsentauit, petenti sibi in gratiam dictæ promissionis aliquid pecuniarum concedi, tradere, non quidem realiu, sed conuentionalis tantum, quæ sola simoniacum ad beneficia obtinenda inhabilem nequaquam reddit. n. 2. & 4.*
3 *Criminoso, etiam quod sit conuentionalis simoniacus, num. 4. & cuicunque alteri crimini obnoxio, modo non sint de ipso iure expressè inducentibus irregularitatem, vel inhabilitatem ad ea facta collatio tenet. nu. 3.*
4 *Ratificare possum simoniæ delictum in mei gratiam perpetratum, sicut & cætera alia delicta. nu. 7. ex eo tamen quod pecuniam in mei gratiam solutam restituo, non probatur necessario ratihabitio, cum illam alia mente & ob alium finem potuerim & possim numerare, puta, ad releuandum dantem à damno, num. 5. & seq. & ad seruandum meum honorem, n. 11. & similes alios fines principales: & hoc, etiam si aliter non dedissem dictam pecuniam, nisi in mei gratiam malè data, & sic perdita fuisset. nu. 8. & seq.*
5 *Species peccatorum distinguuntur magis ex diuersitate finis, quam rerum, temporis, & personarum.*
6 *Confessio qualificata non potest reiecta qualitate acceptari, nisi quando ius præsumit contra confitentem, vt in delictis, cum ea malo animo facta præsumantur.*
9 *Turpiter ob delictum perpetrandum promissum, etiam sequuta causa, non obligat; immo neque ex dicta causa promissum potest solui: etsi posit ob aliam causam & ob alium finem principalem dari. puta, ad conseruandam amicitiam, in signum grati animi, & reciprocæ benevolentiæ. n. 8. & ad conseruandum proprium honorem, & æstimationem. nu 11. & 9.*

CONSILIVM X.

PATRONVS cathedralis, Episcopo tunc ægrotante, promisit præsentare L. & cognatus rogatus à patrono, vt in gratiam prædictæ promissionis aliquam summam pecuniarum concederet, eam tradidit: sed patronus, antequam ipsum L. præsentaret, obiit, & promissio nullum habuit effectum: & L. cui post mortem patroni hæc tantummodo innotuerunt, rogatus à cognato, dictam summam, ne damnũ sentiret, ei soluit. Quæritur, an L. factus sit inhabilis ad alium episcopatum seu beneficia obtinendum.

1 Pro resolutione huius dubij dico primo, certum esse quod prædictus patronus, & cognatus admiserunt simoniam. [a]

a Ca. de hæt. de sim.

Secundo, quod simonia illa non fuit realis, per quam incurruntur censuræ, & aliæ pœnę ipso iure, quas nos tetigimus in Man. confess. [b]

b Cap. 23. nu. 111.

2 Tertio, quod prædicta simonia fuit conuentionalis tantum, ab vna parte solum completa, & ita punibilis, & ob eam posset quis priuari beneficio etiam iam habito, vt dicitur in dicto Man. [c]

c Vbi sup. nu. 103.

Quarto, quod nulla simonia conuentionalis tantum facit quem ipso iure inhabilem ad beneficia, licet ob eam per sententiam posset inhabilitari, vt tangitur in dicto Manu. [d]

d Num. 103.

3 Quinto, quod collatio tali simoniaco facta, & electio de illo celebrata ipso iure valent, vt elicitur ex dictis, [e] & quia quidquid inuoluat Felinus, [f] & alij alibi, veritas est, quod collatio facta crimino so ipso iure valet; nisi quando crimen est tale, quod inducit ipso iure irregularitatem, vel inhabilitatem expresè, per ea, quæ ipsemet Felinus citat & scribit retractans prius à se dicta, [g] & irrefragabiliter probari potest per illa, quæ ibi tangit ipse, & citati ab eo in suis locis, & per illam regulam glossę receptam, [h] scilicet, quod nulla pœna incurritur ipso iure, nisi in casibus expressis in eo.

e In l. Aurelius. §. idem quæsiuit. ff. de liber leg. f In cap. bona il 2. sub fin. de postul. prælat. & in c. cum venissent notab. 2. de instit. g Ca. 1. de præsumpt.

4 Sexto, quod ex iis sequitur prædictum L. etiam si esset verum quod admisisset simoniam prædictam per ratificationem, tamen non esse excommunicatum, non suspensum, non irregularem, neque inhabilem ipso iure ad vllum beneficium; & quod collatio illi facta, & electio seu præsentatio de illo celebrata ipso iure valeret, & sine vlla dispẽsatione retinere posset: quamuis iudex causa cognita posset eum priuare iure per ea sibi quæsito.

h In ca. fin. de iur. patr.

Item dico, quod per ea, quæ contra ipsum proponuntur, & adducuntur, non est dicẽdum quod ipse admiserit simoniam etiam conuentionalem tantùm. Primò quidem, quia ipse non

admisit

admisit eam per se, vt præsupponitur in facto.

a I. Papinianus ff. de minor. & ca. ad audientiã. de decim.

5 Secundo, quod non probatur satis eum ratificasse illam. Nec enim probatur aliud, quàm quod cognato pecuniam, quã contemplatione ipsius dederat patrono, ne retrocederet à promissione, restituit eo fine, ne cognatus afficeretur damno propter amorem eius. per quod non probatur eum ratificasse simoniam admissam à cognato. Primo quidem, quod à diuersis non fit illatio. [a] At aliud est ratificare simoniam à cognato commissam, & aliud soluere illi pecuniam ab ipso datam, non eo fine, vt approbaret simoniam à cognato commissam, sed longè alio, videlicet, ne pateretur iacturam ob id, quod amicè fecit. quorum diuersitas constat ex eo, quod sunt diuersi actus, diuersæ personæ, diuersa tempora, & diuersi fines principales: quæ quatuor, præsertim vltimum, inducunt speciei diuersitatem, iuxta S. Thomam. [b] Deinde, quod in dubio non est præsumendum delictum. [c] At solutio prædicta potuit fieri bene nobiliter, & meritoriè, & etiam male, & vitiosè: ergo præsumendum est, quod fuit facta bene, nobiliter, & meritoriè.

b 1. 2. q. 7. & 19. c Cap. 2. de reg. iur. & l. merito. ff. pro socio.

6 Tertio, quod de solutione illa per solam confessionem præfati L. constat: at confessio eius est qualificata, cum qualitate, quod fecit illam prædicto fine. ergo, quantum constat quod fuit facta, tantùm constat quod fuit illo fine facta: quia confessio qualificata non potest ita diuidi, vt acceptentur confessa, qualitate reiecta, secundum Bartholum receptum. [d] quem sequitur Panormitanus. [e]

d In l. Aurelius. §. idem quæsiuit. ff. de liber leg. e In cap. bona il 2. sub fin. de postul. prælat. & in c. cum venissent notab. 2. de instit.

Quarto, quod non obstat, quod Bartholus ibi limitat suum dictum, quando præsumptio iuris esset contra sic confitentem, vt quia confitetur delictum, puta homicidium cum qualitate, quod ad suam defensionem fecit: quia in nostro casu agitur de confessione actus, qui in se non est delictum, Bartholus autem loquitur de confitente actum, qui per se est delictum. sicut in simili in ijs quæ per se sunt delicta præsumitur in dubio malus animus, [f] in ijs autem quæ non sunt delicta, in dubio præsumitur bonus, per iura citata.

f Ca. 1. de præsumpt.

7 Quinto, quod non obstat, quod ratificatio habet locum in delictis, [g] etiam in simonia, [h] quia negamus in nostro casu vllatenus fuisse ratificatam simoniam: quia illa fuit commissa in dando pecuniam, vt ad episcopatum præsentaretur L. quod non ratificauit ipse, sed solum soluit pecuniam sic datam, vt non pateretur iacturam amicus; quod longè aliud est, quam ratificare simoniam in dando illam pecuniam commissam: præsertim quod iam omnis spes & finis habendi episcopatum per illam promissionem essent adempta; & nequeat præsumi, quod soluit in finem, in quem data fuit, scilicet ne promissio reuocaretur, cum iam esset omnino irrecuperabiliter data.

g Cap. cum quis. de sent. excom. h Cap. penul. cum gloss. in verb. ratum habente. de elect.

8 Sexto, quod non obstat, quod præfatus L. non soluisset illam pecuniam, nisi data fuisset ob causam prædictam; quia hoc solum arguit, quod illa datio fuit causa impulsiua soluendi, non tamen finalis & principalis: & causa talis impulsiua non inducit simoniam, vt per plura exempla probatur in dicto Manual. [i]

i Cap. 23. nu. 100. ver. quinto quod.

Septimo, quod potest quis iustè & sanctè dare aliquid alicui pro recompensatione damni, quod suscepit delinquendo pro illo, vel pro subsidio vitę illi, qui pro suo amore peccauit, proponendo pro finali & principali causa virtutem, caritatem, & misericordiam, per allerta in d. Manual. [k] potest enim quis dare subsidium vitę ob amorem Dei principaliter illi, qui ob amorem suum occidit aliquem, & vertit solum; quod non dedisset, nisi illud damnum pro eius amore suscepisset; nullatenus approbando, neque ratificando maleficium, quod pro eo fecit.

k Ca. 17. nu. 41.

9 Qui etiam promisit aliquid, vt quodpiam maleficium faceret, consequuto maleficio, licitè posset soluere illi promissum; non quidem vi promissionis, nec ratificationis maleficij; sed in eleemosynam, & subsidium paupertatis suę, & conseruationem sui honoris: quod pulchrè ante nos dixit Caietanus, [l] ita quod promissio illa mala, vel delictum amore ipsius factum, non sint causa principalis illius doni, sed solum causa sine qua non. sic prędictus L. potuit reddere prędictam pecuniam prędicto suo cognato, non quidem principaliter tamquam debitam iustitia legali, neque tamquam datam pro simonia, sed tamquam insumptam ob amorem eius, intendendo pro fine principali amicitiam, & sui honoris conseruationem, & gratitudinem, quam merebatur ille amor, quo motus fuit ad dandam illam prędictus cognatus; licet datio illa sibi

l In 2. q. 62. ar. 1.

a De simon.

b Leg. cum de indebito. ff. de probat.

10 Octauo, quod non obstat cap. *sicut tuis*. [a] quatenus probat, eum qui soluit, vel reddit pecuniam pro sua promotione se ignorante & etiam inuito datam, reputari simoniacum. Tum quia illud agit de promoto, nos autem loquimur de nullatenus promoto, nec ob eam simoniam promouendo. Tum quia illud agit de illo, qui probatur aliunde soluisse vel reddidisse pecuniam; nos autem de illo, quem non constat aliunde soluisse, quam per suam confessionem qualificatam circumstantia principalis finis videlicet quod fine bono longè alio, quàm ratificationis soluisset, qualem solutionem nemo potest asserere fuisse malam.

11 Nono, quod nemo præsumitur ita iactare bona sua, vt reputari debeat imprudens, & omnino stultus, [b] & si præfatus L. præsumeretur ratificasse præfatam simoniam, præsumeretur vanus, imprudens, & stultus: quia sine vlla spe, & specie boni, honesti, vtilis, delectabilis, suam pecuniam iactasset; cùm fecisset actum malum sine vlla spe promotionis factæ, vel faciendæ, nec voluptatis, vel vtilitatis inde manantis, cum iam promissor & promissio penitus interiissent.

Cum igitur præfatus L. ignorasset simoniã præfatam, donec promittens & promissio interiissent, nihilque fuerit assecutus, nec speret assequi; cumque simoniam illã postquam sciuit, nullatenus approbauerit expresè; nec constet eum fecisse aliquem actum, per quem præsumi debeat ratificasse illam; immo actus, qui ei obiicitur, sit ita bene qualificatus, vt debeat laudari potius, quàm vituperari, cum feratur esse Abbas in primis, & primariæ nobilitatis, quem plurimum decebat facere illum actum principaliter ad conseruandum honorem suum, & amicitiam tanti magnatis; credendum est fecisse illum ad hunc finem principaliter, & non ad ratificandum sine vlla spe simoniam, vt sua fide restatur: consequitur nullam ob hoc debere pati repulsam.

SVMMARIVM.

1 *Personatum, seu temporale beneficium instituens, cum pacto quod ad illud præsentabit resignantem sibi suum beneficium, est simoniacus.*
1 *Præsentare promittens aliquẽ ad beneficium nondum erectum, sed erigendum, vanum & nullam facit promissionem.*
2 *Simoniace fundantes beneficium possunt in pœnam primari bonis dicto beneficio applicatis.*
3 *Ordines accipiens ad titulum beneficij nulliter erecti est male promotus.*
3 *Dispensationis faciendæ causa ex pluribus simul iunctis potest colligi.*

CONSILIVM XI.

QVIDAM A. clericus cum P. clerico iuxta Tarraconensis diœcesis constitutionem & consuetudinem personatum dotare & constituere valoris 10. ducatorum conuenit, & dictum P. ad sic creatum & constitutum personatum præsentare, & cum eo pro alio beneficio simplici permutare: & postmodum absque ordinarij auctoritate, seu decreto, personatum iuxta dictam formam dicti valoris erexit, & dotauit partim super rebus mobilibus, partim super pecuniis debitis, & non exactis, nec minus in stabilia bona conuersis: & personatum sic creatum permutauit pro alio beneficio parui valoris cum d. P. & ipse P. ad titulum d. personatus & aliàs legitimè fuit ad sacros ordines promotus, non tamen in eisdem ministrauit. Quæritur quid iuris.

1 Ad quæstionem propositam respondeo primo, erectionem personatus, de quo agit quæstio, male fuisse factã. Tum quia non potuit illa fieri sine auctoritate Papæ, vel ordinarij iuxta constitutionem Tarraconensis diœcesis, vt in consilio 8. de iur. patron. diximus. Tum quia non fuit dos eius constituta super reditibus censualibus, nec aliis reditibus perpetuis, vt debet constitui secundum eamdem constitutionem. Tum quia fuit facta saltem partim super rebus mobilibus, & pecuniis cuiusdam crediti nõdum exacti, nec in bona stabilia conuersis. Tum quia fuit facta, antequam decretum erectionis fieret ab ordinario, contra eamdem constitutionem. Tum quod fuit vana: quia fuit factum pactum de præsentando ad beneficium nondum institutum. Tum quod fuit simoniaca: quia facta fuit cum pacto permutationis factæ, vel faciendæ sine auctoritate superioris. Tum quia proponitur facta fuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

interueniente quadam renunciatione sine vllius superioris auctoritate. Tum quia, vt diximus in d. consi. 8. de iur. patron. nullum pactum potest apponi in fundatione à patronis aut fundatoribus horum personarum, quod nō possit apponi in fundationibus vel erectionibus aliorum beneficiorum perpetuorū, præterquam quod sint temporaria, & non perpetua.

2 Secundo dico, quod S.D.N. iustè posset omnes præfatos, qui in præfata erectione mortaliter peccarunt, pro crimine simonię, & aliis quæ in hac re admiserunt, priuare saltem quo ad forum conscientiæ illis bonis, quæ fuerunt data pro erectione hac iniusta & simoniaca, & applicare oratori pauperi clerico illa quo ad vitam suam, relicto saluo iure petendi post eius vitam illis, qui ad aliqua eorum prætendere potuerint esse sibi ius repetendi propter inualiditatem, siue nullitatem actuum, quos temere fecerunt: quandoquidem non intenderunt facere perpetuam donationem, sed solùm quo ad vitam eius, quo ad quam solum intenderunt personatum constituere.

3 Tertio, quod paupertas oratoris, & ordinatio eius ad præfatum personatum nullum, & abstinentia ab executione ordinis male assumpti, & confessio spontanea peccatorum, & humilis petitio redemptionis bonorum malè assignatorum beneficio personali quo ad vitam suam, & secretum peccatorum in hoc commissorum videntur posse suam Sanctitatem mouere, vt illam faciat ei in pœnam culparum fundantium, & amorem Iesu Christi D.N.

SVMMARIVM.

1 *Præsentatus ad beneficium litigiosum, cum pacto quod suis expensis teneatur verificare iura præsentantis, est simoniacus.*
1 *Præsentans cum pacto, quod ei, nisi præsentatus intra tempus à iure statutum suam prosequatur præsentationem, liceat præsentationi contrauenire. & oportuna agere, non est simoniacus, si per hoc pactum aliud præsentanti non reseruetur, nisi id quod ei iure competit. num. 2. 4. 5.*
1 *Interpretatio continens delictum in dubio reiicienda.*
2 *Facta prouidorum recta præsumenda, etiam ex parte literam impropriando.*
2 *Argumentum à contrario non valet ad inducendum delictum, & pœnam eius.*
3 *Intellectus l. Titia §. fin. ff. de manu test. varius.*
3 *Lex apte varios recipiens sensus, pro firmo fundamento, nisi pro parte vitio carente, citari nequit.*
4 *Dictio, nisi. post negatiuam orationem, nisi accedat aliquod affirmatiuum, in odiosis & pœnalibus secundum communem nihil ponit: idem secundum aliquos in non odiosis.*
5 *Præsentans, præsentato ius suum non prosequente, potest alium præsentare.*

CONSILIVM XII.

1 ABBAS & conuentus præsentauerunt quemdam ad beneficium sui iuris patronatus litigiosi cum pacto quod nihil ipse præsentatus intra tempus à iure prosequeretur suam præsentationem in solidum, ipsi possent contrauenire præsentationi, & agere ea, quæ forent opportuna & necessaria. Euenit quod quidam impetrauit prædictum beneficium sub prætextu, quod in huiusmodi præsentatione esset admissa simonia, & causa in Rota commissa: quæsitum fuit de sensu & intellectu præfatæ clausulæ, vtrum contineret simoniam, an reseruatio prædicta nitatur iure communi.

Hoc dubium resoluendum videtur, scilicet quod solum videtur reseruatum ius contraueniendi, & agendi solum illa, quæ iure communi poterant præsentantes facere, etiamsi nulla huiusmodi reseruatio in præsentationis instrumento fuisset facta.

Primo quidem, quod interpretatio contraria, quam aduersa pars prætendit, nullo iure firmo nititur: quia negari non potest, sensum clausulæ, de quo agitur, esse dubium, & clausulam illam vario modo intelligi posse: & intelligendo modo quo aduersa pars ait, contineret præsentantes labem simoniæ incurrisse: & intelligendo eo modo, quo nostra pars ait, vitatur delictum simoniæ, quod est maximum, [a] ergo in dubio reiicienda est illa interpretatio. [b]

Secundo, quod secundum interpretationem contrariam verbum illud *in solidum* significaret, quod præsentatus teneretur verificare suis impensis, quod ius patronatus pertinet ad præsentantes, quod tamen est nimium diuinare: nullum enim verbum in instrumento præsentationis id significat: sed aduersa pars pro suo affectu videtur diuinasse.

2 Tertio, quod facta virorum prouidorum, quales sunt Abbas, & monachi præfati valde Illustris monasterij, relata in aliqua scriptura debent præsumi rectè facta, etiá impropriando aliqua ex parte literam, [a] & præfata clausula impropriando tantillum eius literam potest intelligi, vt nullam contineat reseruationem potestatis, quæ iure non competat præsentanti post factam præsentationem, ergo illa sic est interpretanda.

Quarto, quod interpretatio contraria non potest colligi ex prædicta clausula, nisi argumento à contrario sensu: & huiusmodi argumentum nihil valet, quando colligitur aliquid, per quod disponens incideret in aliquod delictum, & pœnam eius. ergo non potest illud ex ea sumi.

3 Quinto, quod nihil faciunt pro aduersa parte dicta Didaci à Couarruuia quæ dicitur ipsa pro se citasse. [b] Tum quia citat illa, quatenus tractat intellectum legis *Titia*. [c] qui multipliciter & probabiliter à multis intelligitur, vt ipse Didacus ibi, & alij, [d] & alij alibi tradunt, & lex, quæ multiplicem eundemque probabilem intellectum habet, non potest pro firmo fundamento allegari, [e] nisi allegaretur pro parte quæ vitio caret, [f] & ita vel ille §. non potest citari pro firmo fundamento ad propositum casum, vel est intelligendus pro nostra parte, cum sic intellectus non concludat vitium & delictum.

4 Tum quia ipsemet Didacus expresse tenet, quod dictio *nisi*, quæ sequitur negatiuam orationem, nihil ponit, nisi aliquid aliud affirmatiuum addecat; sequutus in hoc Adrianum, & alios dicentes, quod qui promittit alicui non ducere aliam nisi eam, non promittit ducere illam, nisi aliquid aliud affirmatiuum interueniat; quod multis ibi confirmat. Tum quia communis opinio habet, etiam referente Decio, [g] quod dictio *nisi*, sequens orationem negatiuam, nihil ponit in odiosis & pœnalibus, cuius contrarium certe defendi non potest ab eo qui tenuerit glossam illam solemnem, [h] cui fere omnes consentiunt, & nemo probabiliter ab illa dissentire potest. Ergo nec in proposito nostro potest fieri interpretatio, qua illa dictio, *nisi*, ponat aliquid odiosum & pœnale, cum nihil affirmatiuum ad hoc faciens contineat; neque consequenter, vt ponat reseruationem alicuius potestatis contrariæ iuri communi, per quam auctor incidat in delictum, & pœnas; sed tantum reseruationem potentiæ, siue potestatis faciendi ea, quæ iure communi licuisset ei facere.

5 Sexto, quod sine vlla verborum impropriatione potest ita intelligi præfata clausula, vt solum videatur per eam reseruari potestas faciendi ea, quæ iure communi potest præsentans, non prosequente præsentationem præsentato. Nam, si præsentatus omitteret prosequi causam, eo quod moreretur, vel renunciaret suo iuri, vel etiam priuaretur per sententiam iudicis, vel ipso iure ob haresim, vel aliud crimē, verè & propriè diceretur eam non prosequi; & omnibus illis casibus iure communi liceret ei, qui eum præsentauit, alterum præsentare, iuxta cap. *si electio*. [i] cum ei adnotatis adiunctis ca. *licet*. [k] Ergo hęc interpretatio est suscipienda; quia inhęret proprietati verborum clausulæ prędictæ. [l]

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca præsentatio gratiam subsequutam annullat.*
2 *Simonia vt sit realis, sufficit ex duobus in pactum deductis alterum compleri.*

CONSILIVM XIII.

INTER F. & P. & populum præsentatorem Ecclesiæ parochialis cōuenit, vt F. renunciaret illi Ecclesię, & populus præsentaret P. & P. ipsi F. soluere pro pensione 16. scuta; & consequenter F. renunciauit in manibus ordinarij, qui contulit illam P. qui dedit mandatum ad consentiendum pensioni prędictæ, quod tamen noluit admittere Papa, & ita non soluit. Quæritur an titulus P. sit canonicus.

1 Respondeo, quod præfatus P. non habet canonicum titulum præfatæ rectoriæ: quoniam eius præsentatio fuit simoniaca. Primo quidem, quia conuenit inter F. & P. vt ille renunciaret beneficium, & hic constitueret pensionem, siue consentiret illius constitutioni.

Secundo,

a *Cap. nisi sensi viri prouidi. de prab. cum ei annot.*

b *In epi. 2. fin. cap. 4. nu. 6. cs. ff. de manu test.*
d *In l. alfenus C. de transac.*
e *l. in obligat. ff. de reb. dub. cum ei adnot.*
f *Leg. in ambigua. ff. de legib.*

g *In dict. l. actione.*

h *Cle. 1. verbo facere. de vsuris.*

a *Cap. tanta est labes. de simon.*
b *Ca. 1. de restitut. l. meritò. ff. pro socio.*

i *De electio. lib. 6.*
k *2. de prabb. lib. 6.*
l *Arg. l. non aliter ff. de leg. 3. &c.*

Secundo, quod inter F. & populum patronum conuenit, vt F. renunciaret, & populus præsentaret P. & ita interuenerunt duo pacta simoniaca, immo & forrè tertium, scilicet quod populus præsentaret P. & P. consentiret constitutioni pensionis 16. scutorum: quæ tria clare sunt simoniaca.

a *Arg. t. quæ pro. 1. qu. 2. & ca. 5. de pact.*

2 Nec obstat, dicere, quod licet prædicta pacta sint simoniaca simonia conuentionali, non tamen sunt talia simonia reali, quia non fuit completa ex vtraque parte, quod requiri ad simoniam realem dicimus nos post alios in Manual. confess. [b] & quamuis F. compleuisset pro sua parte, quia renunciauit, P. tamen non impleuit, quia non soluit pensionem. non inquam hoc obstat. Tum quia conuentio secunda, qua conuenit inter F. & patronos, vt ille renunciaret, & hi præsentarent P. completa fuit ab vtraque parte: & etiam prima satis potest dici completa ex parte P. quia dedit mādatum ad consentiendū constitutioni pensionis. Tum quia etiam tertia conuentio, quæ forte facta fuit quod populus præsentaret P. & P. consentiret constitutioni pensionis, potest dici completa ex vtraque parte. Salua, &c.

b *Ca. 23. nu. 100. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Renuncians beneficium principaliter, vt ob id ad aliud præsentetur, est simoniacus, secus si secundario, & vt in causam impulsiuam. Idem dicitur de præsentante. & num. 8.*
2 *Simonia non est dare aliquid ratione, quam pro pretio quærendi spirituale.*
3 *Præpositio, pro, aliquando principalem, aliquando remotam causam signat.*
4 *Temporale pro spirituali minus principaliter dari & accipi potest.*
5 *Causa solum impulsiua esse potest illa, sine qua non fieret actus.*
6 *Simonia non est mutuare Episcopo principaliter ob amicitiam, & secundario vt querat sibi, vel alij beneficium.*
7 *Simonia non est dare pro sustentatione ministri, pro damno iniustè dato, & pœna peccati.*

CONSILIVM XIIII.

SEMPRONIVS petijt à patrono præsentationem ad dignitatem vacantem, & pertinentem ad eius præsentationem; & quo facilius eam obtineret, obtulit se relicturum vnum beneficium simplex valoris cētum ducatorum: & post multum temporis commisit patronus suo procuratori, vt præsentaret Sempronium ob aliquas causas, modo ipse renunciaret præfatum beneficium simplex liberè in manibus ordinarij ad conferendum cui vellet: quo facto Sempronius obtinuit præsentationem, & dignitatem. Quæritur, an interuenerit simonia realis.

1 Respondeo primo, ægro animo me onus respondendi huic quæstioni accepisse: quia per plurimas [a] & grauissimas occupationes non poteram illi pro eius dignitate respondere: sed vim mihi fecit amicitia rogantis, & auctoritas Illustrissimi, cui seruit.

Secundo, quod non minor varię à varijs responsum fuisse illi: quia multa pro eius vtraque parte possent adduci.

Tertio, quod arbitror D. consulentem de rigore iuris in foro exteriori iudicatum iri simoniacum realem, si omnia proposita in facto probarentur: quoniam ex illis resultaret conuentum & pactum fuisse inter patronum, & ipsum in absentia per nuncios, vt consulens prius renunciaret beneficiū, & postea patronus vel procurator eius præsentaret illum ad dignitatem. & omne pactum huiusmodi, etiam si nihil temporale detur, vel accipiatur, est verè, vel præsumitur in foro exteriori simoniacum, argumento *c. quam pio.* [c] & *ca. cum pridem.* [d] & traditmus nos in Manu. confess. [e] & cum ab vtraque parte, tam à patrono, quam à consulente fuerit impletum, consequens est debere iudicari simoniam fuisse realem, per ea quæ post alios nos tradimus vbi supra. [f] Cui consequens est, iudicandum esse in foro exteriori D. consulentem incurrisse excommunicationem, & præsentationem sibi à patrono, & institutionem ob eam ab Episcopo factam inualidas & nullas, & fructus male perceptos.

2 Verum satis defendi posset per supradicta inter patronū & consulentem acta non interuenisse veram simoniam coram Deo, & quo ad forum conscientiæ, per ea quæ nos altius alijs tradimus vbi supra, [g] præsertim primo per illa verba: *Non est simonia, dare, vel accipere aliquid ratione, quā pro pretio, vel causa principali & immediata quærendi aliquid spirituale, puta pro sustentatione ministrorum, vel pro liberalitate, vel eleemosyna, vel pro solutione obligationis, legis, vel consuetudinis, vt sentit S. Thomas,* [a] *& exprimit ibidem Caietanus & melius in summa,* [b] & nos probauimus in cap. *sicut.* [c] Et si narrata sunt vera, consulens non obtulit renunciationem præfati beneficij simplicis principaliter pro pretio, & causa principali & immediata quærendi præsentationem ad dignitatem, sed pro causa impulsiua, & incitatiua ad eam habendam.

a *Arg. t. quæ pro. 1. qu. 2. & ca. 5. de pact.*
b *Ca. 23. nu. 100. & seq.*
c *Lqu. 2.*
d *Ex cap. fin. de pactis.*
e *Cap. 23. nu. 102. cum seq.*
f *Num. 103.*
g *Num. 100. in 4. notab.*

3 Secundo colligitur hæc responsio ex illis vbi supra positis verbis. *Præpositio, Pro, aliquando significat pretium, vel causam principalem immediatam: in qua significatione accipiendo vniuersaliter est verum nil pro re spirituali vel ei annexa posse accipi, vt probat cap. sicut. & cap.* non satis. [d] *& declarat Archidiaconus,* [e] *nihil inquam, etiam paruum, vel minimum, secundum S. Thomā.* [f] *Aliquando significat causam impulsiuam, vel remotam, vel sustentationem, vel aliam ex prædictis; & in hac significatione verum est posse accipi aliquid pro spirituali, iuxta glossam iuncto textu,* [g] *vbi etiam Archidiaconus, & communis.* [h] Et præfatus D. consulens non renunciauit, nec voluit renūciare beneficium suum simplex pro pretio dignitatis, neque pro causa principali immediata habendi eam, sed pro causa impulsiua, & incitatiua animi patroni ad præsentandum eum ob suam sufficientiam, & quia relicturus erat vnum canonicatum, quem habebat incomparibilem dignitati, & spectabat ad præsentationē ipsius patroni, & ob alias qualitates, quas sciebat patronus inesse illi, & ob quas decebat eum præsentari.

a *De simo.*
e *In cap. ordinationes. & cap. iudices. quæst. 1.*
f *In 4. lib. sē. dist. 25. qu. 3. art. 5. ad 1. & in d. qu. 100. art. 3.*
g *In dict. ca. iudices. & c. Agatho. 63. dist.*
h *In cap. ad Apostolicā. de simonia. i Num. 101.*

4 Tertio colligitur ex illis vbi supra, [i] positis verbis, *Licet dare vel accipere aliquid temporale minus principaliter, & tamquam pro causa impulsiua & excitatiua pro spiritualibus. Tum per proxime dicta. Tum per glossam cap.* cum esset. [k] *& cap.* cum ad nostram. [l] *quæ aiunt simoniam quidem admittere illum, qui prælato inseruit principaliter ob beneficium ecclesiasticum, præsertim interueniente pacto, non autem qui principaliter ob alium iustum respectum inseruit, licet secundario & minus principaliter ob illam spem seruiat: quod pulchre de more declarat Adrianus.* [m] *Tum quia glossa illa celeberrima,* [n] *ait peccare quidem eum, qui surgit ad matutinas preces principaliter propter distributiones quotidianas, non autem illum, qui surgit principaliter vt Deo inseruiat, & minus principaliter & secundario vt eas lucretur. Tum quia Verbanus Papa,* [o] *& Cœlestinus,* [p] *determinarunt licere clericis seruire Deo in ecclesiis ob spem ascendendi ad dignitates illarum: immo Gelasius,* [q] *dixit eos ad hunc ascensum spe maioris commodi compellendos. Tum quia glossa recepta,* [r] *dicit expresse per illum textum licere clerico seruire in Ecclesia ad quærendam aliquam dignitatem, modo principaliter ob id non seruiat: cui similis est glossa cap.* hoc ad nos. [s] *Tum denique quod glossa* [t] *recepta communiter, & confirmata multis contra Sotum,* [v] *habet, quod licet peccet qui mutuat principaliter ob lucrum; non tamen qui principaliter id facit, vt iuuet proximū, quamuis minus principaliter & secūdario id speret.*

i *De electio. lib. 6.*
k *2. de prabb. lib. 6.*
l *Arg. l. non aliter ff. de leg. 3. &c.*

m Quolib. 9. art. 1. sub litera L. M. N. O.
n In cap. 1. de clericis non resid. lib. 6.
o In ca. si officia. 79. dist.
p in ca. quid prodest. 61. dist.
q In cap. conluluit. 74. dist.
r In dict. ca. quid prodest. 59. dist.
s Cap. conluit. de vsuris.
t Supra c. 17. num. 209.
v In 4. dist. 25. qu. 1.
y Quodlib. 8. art. 2.
z 23. quæst. 5. num. 27.
a In l. 2. §. fi. ff. de donat.

5 Quarto colligitur ex illis verbis, quæ habent, *Causam impulsiuam & incitatiuam voco etiam illam, sine qua nō fieret actus, modo ille fiat principalius ob aliam, quam illam; vt in hac specie dixit Maior,* [x] *& ante illum sensit S. Thomas,* [y] *loquens de clerico surgente ad matutinas ob distributiones, alias non surrecturo. Tum quia, vt in comment. cap.* cum minister. [z] *probauimus, non est bona definitio illa Bartholi,* [a] *qua desinit causam principalem, esse causam, qua cessante cessat effectus. Tum quia secundum eam omnis causa, quæ appellatur sine qua non esset principalis, quod est falsum secundum omnes, & per supradictos textus & glossas, quæ habent locum etiam in his, qui non seruirent Ecclesiis, vel prælatis, nisi sperarent beneficia: & quia actus virtutum licet fiant vitiosi ob finem principalem temporarium, non tamen fiunt tales ob minus principalem, per adducta in d. cap.* cum minister. *post Adrianum ibi citatum, alioquin enim omnes fere actus nostri essent vitiosi, quia paucissimi sunt puré propter solum Deum, & solam virtutem, sine aliquo respectu, retributionis, quem etiam Dauid habebat in seruiendo Deo.* [b] *Inclinauit cor meum, &c. propter retributionem, & vt quidam dixit, Quis virtutem amplectitur ipsam, Præmia si tollas? Itaque vere coram Deo incurrit simoniam, quicumque dat, vel facit aliquid temporarium, etiam minimum, vel spirituale pro spirituali, tamquam pretium eius vel causam principalem & immediatā eius habendi, & è contrario nemo, qui alia ratione, & minus principaliter dat, vel accipit etiam temporale pro spirituali, vere coram Deo, & in foro conscientiæ simoniam committit, quamuis in foro exteriori interdum præsumatur cōmittere. Quæ solutio ex prædictis, & ex Archidiacono & Caietano vbi supra irrefragabiliter colligitur.*

b Psalm. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et ex narratis in facto quæstionis colligitur, quòd consulens non ret. unciauit præfatum beneficium principaliter, & pro causa principali habendi dignitatem, vt dictum est: licet id feciſſet pro causa, ſine qua non fuiſſet fortè conſequuta præſentatio patroni: neque patronus præſentauit conſulentem principaliter ob renunciationem beneficij, accipiendo illam pro cauſa principali, ſed ad ſummam pro cauſa impulſiua, ſine qua fortè non feciſſet præſentationem.

6 Quarto, facit, quod ibidem aio reſpondiſſe me pridem, non commiſiſſe ſimoniam illum, qui mutuauit Epiſcopo nouè prouiſo bonam pecuniæ ſummam principaliter, & immediatè, vt ei beneficeret, & ad ineundam amicitiam, ſperans ſecundario ſibi vel alij gratiam alicuius beneficij; quia non mutuauit pro pretio, neque pro cauſa principali & immediata rei ſpiritualis, ſaltem vt hoc in loco ſpirituale accipitur, ſed pro bono, & æquo, & bona amicitia ineunda, licet ſecundariò & mediatè ſperaret aliquam gratiam beneficiariam.

7 Quinto facit, quod ibidem, [a] dicitur non eſſe ſimoniam, dare, vel accipere pecuniam pro impenſis, vel pœna excommunicationis, vel abſolutionis per iurisdictionem ſpiritualem impoſita, [b] etiam ſi pœna non erogetur pauperibus, [c] licet id eſſet melius. Ad quod reducendum eſt, quod ait S. Thomas, [d] cum aliis quibuſdam. Quorum ratio eſt, quod non dantur illa temporalia pro pretio rerum ſpiritualium, neque pro cauſa principali immediata earum, ſed pro intereſſe, & damno partis iniuſtè accepto, vel dato, vel pro pœna peccati, & contumaciæ.

8 Cum ergo D. conſulens non renunciauerit beneficium pro pretio, neque pro cauſa principali & immediata quærendi præſentationem, ſed pro cauſa impulſiua & illectiua animi patroni, vt eam faceret principaliter pro ſufficientia & virtute animi, quæ inerant renuncianti; cumque patronus non præſentauerit eum propter renunciationem, accipiendo illam vt pretium renunciationis, neque pro cauſa principali & immediata ſuæ præſentationis; dicendum eſt à neutro fuiſſe vllam ſimoniam commiſſam coram Deo, & in foro interioris, licet à iudice exteriori iuſtè poſſet præſumi eſſe commiſſam: quia, vt habetur 1. Reg. [e] & in c. *humanæ aures*. [f] homines & forum externus iudicant ſecundum ea quæ apparent externius, Deus autem & forum conſcientiæ ſecundum ea quæ verè & realiter ſunt, etiam ſi ſint contraria præſumptis.

Sexto, quod licet ſecurius eſſet D. conſulenti eligere viam fori exterioris per Datariam ad tollendum quem concepit ſcrupulum, faſtidioſior tamen & damnoſior erit illa fibi; quia oportebit eum quærere abſolutionem ab excommunicatione, & refectionem tituli, & nouam prouiſionem, & facere reſtitutionem fructuum, vel componere ſe cum Camera Apoſtolica; quæ magnum ſumptum requirunt: & ceſſant omnia illa eligendo viam conſcientiæ, & fori interioris: & ſi præfata dignitas non pertineret ad præſentationem prædicti patroni, conſulerem ei, vt eligeret viam exterioris fori; quia credo præfata narrata in facto probari poſſe per prouiſiones patroni, & per eius commiſſarium, & alios qui ea nouerunt; & poſſet illa impetrari à Sede Apoſtolica & inferri ei magna moleſtia mihi tamen ſatis videntur probare fundamenta ſuperiora proxima nullam interueniſſe in caſu propoſito ſimoniam quo ad Deum, & forum conſcientiæ, & conſequenter poſſe ipſum ſedare animum ſuum. Salua, &c.

Aduerte candide lector, ne hoc reſponſum ſit tibi cauſa erroris. nam D. Nauarrus reſpondet ex ſuppoſitione, videlicet quod nulla nec actualis, nec virtualis interceſſit conuentio, quodque nec reſignatio fuit facta in cauſam & finem principalem obtinendi præſentationem: quam ſuppoſitionem potuit D. Nauarrus facere ex qualitate perſonarum, quarum alteram nos nouimus, de qua o[mnium] eius eximiæ virtutes nihil mali poterat ſuſpicari. nam ſi a[d]mittatur narratio facti, non poteſt negari, quin interceſſerit v[ir]tualis conuentio, dum præſentator mandat ſuo procuratori, vt p[rae]ſentet Sempronium, modo Sempronius renũciet aliud beneficium: ex quibus conſtat, quod præſentans non fuit contentus ſola oblatione, ſed voluit vt prius exequutio fieret. ſed & oblatio reſignationis reſpicit principaliter ipſam præſentationem. rogauit enim patronum, vt præſentaret, offerens ſe reſignaturum prædictum aliud beneficium. Vnde ij, quibus ſimilis contingat caſus, caueant ne ſe ipſos decipiant: quia moraliter loquendo huiuſmodi vix poſſunt eſſe aliena à vitio ſimoniæ.

SVMMARIVM.

1 *Renuncians beneficium in manibus ordinarij, cum ſpe quod collator, vel etiam præſentator præſentabunt, & conferent ſecundum voluntatem reſignantis, nullo iure peccat, nec eſt ſuppoſitus extrauaganti Pij V de confidentiis, quæ non omnem intentionem reſignantis, ſed ſolùm illam quæ eſt illicita damnat. num. 2. & hoc modo ceſſet omnis etiam tacita conuentio. num. 4.*
2 *Lex ſeu conſtitutio, quæ fit ad alterius legis interpretationem, ſecundum terminos legis interpretata eſt intelligenda.*
3 *Præſumptiones inductæ à Pio V. ad probandam confidentiam non habent locum in foro conſcientiæ.*
4 *Impetrare quis licite poteſt beneficia ea ſpe, quod ea renunciando in alios poterit inde aliquam vtilitatem, vel penſionem licite imponendam habere.*

CONSILIVM XV.

MVLTI renunciant beneficia ſuæ in manibus ordinarij purè, ſimpliciter, & liberè, cõcepta tamen ſpe, quod illi conferant ea illis, quibus ipſi volent, vel quod patroni præſentabunt ad ea, quos ipſi volent, nullo tamen pacto, nec modo, nec conditione ſuper hoc expreſſis.

Quæritur, an huiuſmodi pecent, & incidant in pœnas contra renunciantes cum confidentia per Pium V. impoſitas in extrauagante cuius tenor exprimitur in noſtro Manu. confeſſ. [a]

1 Reſpondeo, quod non. Tum quia nihil videtur fieri ab eis illicitum, neque interuenit voluntas id faciendi, & conſequenter non eſt peccatum; cum omne, quod eſt tale, ſit tranſgreſſio alicuius legis iuſtæ, vel voluntas eam tranſgrediendi. [b] Tum quia nullo iure naturali, diuino, nec humano talis ſpei cõceptio prohibetur: ergo non eſt dicendũ eſſe prohibitam. [c]

2 Non obſtat extrauagans ſel. rec. Pij V. de confidentia, quatenus in duobus locis reprobat confidentiam procedentem ex ſolo animo & conſcientia renunciantis, vel conferentis, vel præſentantis: non inquam hoc obſtat. Tum quia loquitur de confidentia illicita, de qua Pius IIII. edixit: nam conſtitutio interpretans aliam intelligenda eſt ſecundum terminos interpretatæ, [d] & extrauagans Pij V. facta fuit ad interpretandum dictam extrauagantem Pij IIII. & conſequenter intelligenda eſt de confidentia illicita, quia ex multis locis illius colligitur eam conſtituere de tali.

3 Tum quia illa conſtitutio Pij V. non emanauit tantum ad declarandum quæ confidentia ſit illicita, quantum ad inducendum modos probandi eam per indicia & præſumptiones, vt ex eius tenore patet; quod ad forum contentioſum pertinet, & non ad forum conſcientiæ, in quo ceſſant præſumptiones. [e] Tum quia alioquin conſequeretur, quod fere omnes collatores, electores, & præſentatores, etiam Cardinales, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, Reges, Duces, &c. admitterent confidentiam illicitã, & animabus ſuis mortiferam: nam fere nemo illorum eſt, qui non concipiat aliquam ſpem alicuius gratiæ referendæ ſibi à beneficiario, quem eligit, vel præſentat, vel cupit vt per renunciationem ſuam ei conferatur; quod omni iure naturali, diuino, & humano licet, cum omni tali debeat quis eſſe gratus benefacienti, vt habent iura, [f] & tradit S. Thomas, [g] & præſupponit Iuriſconſultus. [h]

4 Addo, quod idem videtur dicendum de his, qui impetrant aliqua beneficia à S. Sede Apoſtolica vel aliunde, concepta ſpe, quod renunciando ea in alios, conſequentur aliquam penſionem, vel vtilitatem legitimè conſtituendam; dummodo nullo pacto, vel conditione expreſsè vel tacitè id fiat, cùm [illegible]o iure id plus videatur prohibitum, quam id quod ſup[illegible] eſt determinatum.

SVMMARIVM.

1 *Renuncians beneficium principaliter, vt detur digno, cum minus principali ſpe gratitudinis, etiam ſine qua non fieret illa, non eſt ſimonia.*
2 *Debitum quod nõ eſt legale, ſed antidorale, nõ habet vim pretij.*
2 *Simoniacum eſt reſignare ſpirituale ob amicitiam conſequendam, vel quando inde mediate aliquod temporale.*
3 *Cauſa ſine qua non, non ſemper eſt principalis.*
4 *Beneficium acquirendi ſpe prælatus ſeruire licet, modo hæc ſpes ſit minus principalis cauſa ſeruitij.*

CONSILIVM XVI.

SIMONIA an ſit renunciatio beneficij facta principaliter, vt idoneo conferatur, & ſecundario cum ſpe quod erit gratus

a *Num.* 102.
b *Arg. ca. ve nerabilibus. §. porro. de ſe ntentia excom municat. li. 6.*
c *Arg. ca. dilectus. de pœnit.*
d *In. 4. d. 15. 25.*
c *Cap. 16.*
f *22. quæſt. 5.*
a *Cap. 23. nu. 110.*
c *In dict. qu. 78. art. 2.*
f *In ca. ad audientiam. il 2. de reſcrip. nu. 10.*
g *In cap. tuã. de stat. & qualit.*
h *In dict. nu. 106.*
i *23. qu. 5. nu. 27.*
k *In l. 2. §. ſi. ff. de don.*
l *In 4. d. 25. q. 1.*
m *In Quolib. 8. art. 2.*
b *§. definitio. 33. qu. 1. ca. nam cauſa ſpi cientiam. de conſtit.*
c *Cajetanus 22. qu. 2. §. 13 ſiderandum. auth. de trie. & ſemiſ. col. 3.*
d *Authen. ſi ſtatuto hac interp. §. 2. col. 6.*
e *Cap. tua. & cap. ſi. qui. de ſponſal. & c. humana. au- res. 22. quæſt. cum ea ſi ni- bus late nãtur ratis.*
f *Leg. ſi non ſortem. §. li- beratum. ff. de condict. indeb. cap. ſi in officio. de teſtament. g. 2. qu. 7. art. 2. ad 2. h In l. ſed & ſi. S. conſulebat. ff. de petitio hared.*

gratus? & quid vbi erat talis, quod ſine ipſa non renunciaret?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM reſpondeo non eſſe ſimoniacum reſignantem ſuum beneficium principaliter, vt detur alicui idoneo, cum ſpe minus principali concepta, quod ei gratus ſine qua non renunciaret: nec contra erit ſimoniacus, qui recepit beneficiũ ex renunciatione huiuſmodi. Tum quia non eſt ſimonia, dare, vel facere aliquid ſpirituale minus principaliter ob aliquod temporale, nec contra dare vel facere aliquod temporale minus principaliter pro ſpirituali, vt per plura exempla declaramus in Man. [a]

2 Tum quia in eodẽ cap. [b] determinamus veriùs eſſe, quod intentio renunciandi, intentione tollendi obligationem antidoralem, non inducit ſimoniam; quia debitum, quod non eſt legale, ſed tantùm antidorale, non habet vim pretij, vt colligitur ex D. Thoma, [c] ergo nec intentio inducendi debitum antidorale inducet ſimoniam: quia quod operatur propoſitũ in propoſito, operatur oppoſitum in oppoſito. [d] Tum quia ſimonia, nulla committitur, eo quod quis per huiuſmodi renũciationem, vel illius acceptationem principaliter & immediatè velit quærere beneuolentiam, & amicitiam, quæ ſunt bona inæſtimabilia, qualia licet quærere ex ſpiritualium collatione, & actione, etiam ſperando mediatè & minus principaliter aliquod temporale ex illa beneuolentia, & amicitia, & contra licet dare vel facere aliquod temporale principaliter ad quærendam beneuolentiam, & amicitiam, quæ ſunt bona inæſtimabilia, ſperãdo ex eo mediate & min[us] principaliter aliquod ſpirituale donum, vel factum, vt efficaciter colligitur ex vtro que Thoma, [e] arguẽdo ab vſura ad ſimoniã. quæ eſt fundamentalis ratio limitationis, qua Felinus, [f] limitauit Innocentium, [g] immo & eius, quod nos adiecimus illi vbi ſupra. [h]

3 AD SECVNDAM, videlicet an cauſa alicuius actionis dicatur principalis eo ſolum, quod eſt cauſa talis, quod nõ fieret actus, ſi illa non interueniret: ad quam, quia eius deciſio videtur eſſe radix & fundamentum multorum aliorum num quam non contingentium, paulo latius reſpondendo dico, quod vt in com. cap. *cum miniſter*. [i] probauimus, non eſt bona definitio illa Battholi, [k] qua definit cauſam principalem, eſſe cauſam, qua ceſſante ceſſat eſſe actus. Tum quia multis cauſis minus principalibus, ſine quibus actus nõ fieret, conuenit. Tum quia ſecundum eam omnis cauſa, quæ appellatur ſine qua non, eſſet principalis; quod eſt falſi in ſecundum omnes. Tum quia multi ſacrifici dicũt Miſſas ſanctè, & ſine ſimonia, quas non dicerent, ſi pitantiæ ſolitæ non darentur eis, vt in hac ſpecie dixit Maior, [l] & ante illum ſenſit D. Tho. [m] dicẽs, quod bene facit clericus ſurgens principaliter ad horas propter Deum, licet minus principaliter ſurgat propter diſtributiones, quas ob id lucratur; etiam ſi non ſurgeret ad illas, niſi ſciret ſe illas lucraturum. Tum quia alioquin nulla fere actio eſſet bona, ſiue virtuoſa; quia paucæ ſunt collatione aliarum, quæ propter ſolum Deum & ſolam virtutem fierent, ſi nulla ſperaretur retributio, iuxta illud: *Quis virtutem amplectitur vnam, Præmia ſi tollas?*

4 Tum quia gloſſæ, [n] quæ habent licere ſeruire prælato minus principaliter ob beneficia, procedunt etiam in illis, qui non ſeruirent, ſi aliàs illa non ſperarent. Tum quia Vrbanus Papa, in cap. *ſi officiat* [o] & Cœleſtinus, [p] determinarunt licere clericis ſeruire Deo in eccleſijs ob ſpem aſcendendi ad dignitates earũ; imò Gelaſius qui [q] dixit eos ad hũc aſcenſũ ſpe maioris commodi compellendos, intellexerunt etiam de illis clericis, qui non ſeruiſſent prædictis Eccleſiis, niſi illa ſperarẽt. Tum denique quia alioqui oporteret dicere, omnes fere clericos, quantumlibet religioſos, inſeruientes ſummis, & alijs inferioribus Pontificibus ſperantes aliqua ſacerdotia, de quorũ fructibus tandem ſuſtententur, eſſe ſimoniacos; cùm pauci eorum ita purè ſeruiant, quod ſeruirent eis, etiam ſi talia non ſperarẽt: quod eſt maximè abſurdũ. Hæc ſatis, quæ raptim & tumultuariè dicta ſubmitto cuiuſuis melius ſentiẽtis cenſuræ.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualia tradi poſſunt ſub conditione, vel modo, qui iure neſt; & hoc, dummodo conditio exprimatur eo modo quo ineſt. & non aliter.*
1 *Renuncians be- ficium ea intentione, vt certæ detur perſonæ, etſi videat lare ſpirituale pro temporali, tamen non eſt prohibitũ & vt plurimũ qui ſic renũciat, communiter principaliũ renunciat ob aliud quam vt detur illi. num 2. in fin.*
3 *Mandatum datum ad libere reſignandum, & ſucceſsiue admiſſa reſignatione ad rogandum collatorem, vt certæ conferat perſonæ, ſimoniam non continere Rotæ pronuntiauit.*
4 *Intentio conſidentialis, quam damnat Pius V. intelligitur de expreſſe vel tacite in conuentionem deducta.*

CONSILIVM XVII.

QVOD renunciare beneficium intentione, vt conferatur alicui, videtur eſſe vetitum per Piũ V. in bulla eius, quã nos referimus ad literã in noſtro Man. Cõſ. [a] & per extra uagentem eiuſdem quæ incipit, *Quanta*. pro quo facit, quod quamuis ſpiritualia poſſint dari, vel dimitti ſub cõditione, vel modo, qui iure ineſt, [b] & tradit vtiliter Felinus, [c] & de iure inſit conditio, vel modus vt beneficium ab vno renunciatum conferatur alteri; non tamen iure ineſt, quod cõferatur illi aut illi certæ perſonę: & omnis conditio & modus: qui exprimuntur aliter, quàm iure inſunt, inducunt ſimoniam. [d]

2 Sed nos contra reſpondimus in d. noſtro Manu. [e] Tum quia nullo iure id cauetur, & glo. ſingularis recepta, fid tenet. Tũ quia tam illud ca. *ordinationes*, quàm c. *qui ſtudet*. [f] requirunt dationem, & receptionem per pactum, vel cõditionem, vel modum expreſſum dãdi, vel recipiendi. Tum quia renũciare ſola intentione, vt alteri detur, non eſt ſimonia; quia non conuenit ei definitio eius, quę ſecundùm gloſſam receptam, [h] & declaratam à nobis, [i] eſt voluntas ſtudioſa emendi, vel vẽdendi ſpirituale, vel ſpirituali annexum: qualis non eſt volũtas ſola reſignandi, ſine pacto conferẽdi illud facto cum collatore: neque poteſt dici cõtractus non gratuitus, neque gratuitus, nec voluntas contrahendi gratuito, neque non gratuito cum eo, cui conferendum eſt illud. Tum quia qui nimis emungit elicit ſanguinem, [k] & transfertur in ca. *denique*. [l] Tũ quia id expreſſe tenuit Sanctus Antoninus. [m] Tum quia minus principalis intentio accipiendi vel dandi aliquid temporale pro ſpirituali nõ efficit ſimoniã, vt probatur poſt alios, [n] & vt plurimũ qui renũciat beneficium ſola intentione vt detur alicui, principalius renunciat ob aliquid aliud, quàm vt detur illi.

3 Tum quod DD. Rotæ declarauerunt, non committere ſimoniam, eum, qui dedit mandatum ad renunciandum cum clauſula, vt poſt admiſſam renunciationem aliqui amici rogarent collatorem, vt conferret ei, cui volebat renuncians, vt refert Caſſador, [o] & certũ eſt ex tali mãdato colligi intentionẽ renunciantis fuiſſe, vt ei cõferretur. Tum quod vix vllus eſt, qui renunciet ſponte ſuum beneficium, qui non habeat intẽtionem taciturn, vel expreſſam, principalem, vel minus principalem, mediatam, vel immediatam, vt conferatur alicui & ita eſſet eiicere laqueum quamplurimis, contra capi. de viduis. [p]

4 Tum quod non obſtat conſtitutio Pij V. quia eſt intelligenda de intentione tacitè vel expreſſè in conuentione deducta.

Neque etiam obſtat eiuſdem Pij V. conſtitutio de confidentia: quia non probat definire ipſum, quod ſola illa intentio efficiat ſimoniam, ſed quod præſumatur ſimoniaca, vt in dicto Man. dicitur, &c.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de præſtando conſenſu in penſionem ſuper meo beneficio, ſi alter reſignet ſuum beneficium in fauorem eius quem volo, eſt illicitum, & ſimoniacum. nu. 2. & 4.*
2 *Reciprocæ conuentiones circa ſpiritualia ſunt ſimoniacæ; & ſi adimpleatur, ſunt ſuppoſitæ cenſuris & pœnis: ſecus, ſi ſolum habita fuerunt tractatus, & diſcurſus, licet poſtea libere illi ad effectum perducti fuerint. & num. 4.*
3 *Beneficium ſi quis reſignet in manibus ordinarij, præmiſſo pacto vt conferatur tali, eſt ſimonia.*

CONSILIVM XVIII.

FRANCISCVS, & M. frater Petri tractarunt, quod Petrus reſignaret beneficium in manibus ordinarij, ad effectum; vt Ioãnes frater Fráciſci de eo prouideretur, & quod Franciſcus poſt conſentiret ſuper ſuo beneficio penſioni in fauorem Petri, Petrus autem ad effectum prædictum reſignauit, & Ioannes fuit prouiſus, & Franciſcus in penſionem conſenſit.

Quæritur, an prædictus tractatus, & inde ſequuta ſint illicita, & an cõſtitutio penſionis ſit ſimoniaca, & an Ioannes teneatur dimittere beneficium.

1 Reſpondeo primo, quod omnia prędicta potuerunt fieri

a *Ca. 23. nu. 110.*
b *Cap ſignificaſti. de elect. & l. 3. ff. de le. 1.*
c *In ca. ad audientiam. 2. de reſcrip.*
d *Cap. cum pridem. & c. fi. de pact.*
e *Vbi ſup. nu. 107. & 110. ver. 6. not.*
f *In cap. ordinationes. 1. q. 1.*
g *Ead. cau. & quæſt.*
h *in ſumma 1. q. 1.*
i *In d. c. 23. n. 100.*
k *Prouerb. 30.*
l *4. diſt.*
m *2. p. ſit. 1. c. 5. §. 11.*
n *In d. ca. 23. num. 100.*
o *In dec. 2. de ſimon.*
p *27. quæſt. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

licitè,& illicitè,licitè quidem,si Franciscus, & M. frater Petri simpliciter tractauerunt,nihil promittendo,neque paciscendo,sed solùm inter se differendo,& discutiendo modum,quo illa fieri possent,vt Petro cõstitueretur pẽsio præfata auctoritate Papæ;illicitè autẽ potuerũt fieri si tractata fuerũt,promittendo, & paciscendo,quod quædam renunciationes , collationes,& consensus ad quasdam pensiones fierent , & darentur,si aliæ quædam renunciationes,collationes,& cõsensus ad pensiones fierent,& darentur.

2 Secundo respondeo , quod si hæc omnia processerunt ex tractatu Francisci & fratris Petri illicito concluso per pactionem & promissionem,qua Franciscus promisit fratri Petri facere illa,vel illa,si ipse efficeret , vt Petrus frater suus faceret illa,vel illa;& contra frater Petri promisit facere illa,vel illa,si Franciscus faceret illa, vel illa, quę promisit; si inquam omnia ista processerunt ex dicto tractatu illicito , omnia fuerunt illicita, siue Petrus ignorarit illa, siue non, quãuis si eo ignorante fuissent facta,non incidisset ille in censuras.

3 Tertio,quod Petrus simoniam admisit,si renunciauit beneficium in manibus ordinarij,præmisso pacto,quod ordinarius conferret illud Ioanni. Dixi,*præmisso pacto:* quia sola intẽtio in mente retenta,vt beneficium conferretur Ioanni , non inducit simoniam,vt nos post S. Antoninum & alios diximus in Manu.conf.[a] per glossam.[b]

4 Quarto,quod constitutio pensionis à Francisco facta,eo quod Petrus prima vice renunciauit beneficio , vt daretur Ioanni,fuit simoniaca,si facta fuit ob pactionem præcedentẽ, aliàs non:& ita proportionabiliter dicendum est de alijs.

SVMMARIVM.

1 *Simonia non dicitur reciproca,quando non interuenit pactum, nec conuentio.*
2 *Resignare in fauorem,intentione,vt alter prouocatus simile faciat ex gratitudine,non est simonia reciproca.*
3 *Confidentia non omnis est iudicanda illicita,sed tantum inordinata.*
4 *Renunciatio non est illicita,etiam interueniente intentione mẽtali,si non adfuerit expressa vel tacita conuentio.*

CONSILIVM XIX.

REnunciauit quis beneficium in fauorem N.quem M. amicus resignantis volebat, hac intentione in mente retenta,vt M.tantumdem faceret ob gratitudinem in fauorem filij sui. Quæritur,an hæc fuerit confidentia damnata pœnis.

1 Respondeo,quod simonia non dicitur reciproca , quando non interuenit pactum,nec conuentio ; quia tunc dicitur renunciatio reciproca,quando plures reciprocè conueniunt, vt alter in fauorem amici alterius renunciet.arg.cap. *vbi periculum,*[c] ibi. *Non in se reciprocent considerationis intuitum , vel in suos.*[d] & satis significat,[e] Concilium Tridentinum. At in præsenti nulla fuit talis conuentio,ergo non fuit reciproca.

2 Et quamuis aliquis habeat aliquam intentionem mouendi alium ad faciendum aliquod aliud simile in fauorem filij sui ratione gratitudinis,non ex eo sequitur quod sit facta reciproca conuentio.[f] Et dato quod esset aliqua reciprocatio mentalis,non tamen esset illicita,& reprobata per d. Concilium,[g] quia non omnis confidentia,sed tantum inordinata est illicita,vt in nostro Man.[h]

3 Et ita non omnis reciprocatio,sed tantum inordinata iudicanda esset illicita:quia reciproca illicita est,quando conueniunt duo,vt alter renunciet beneficium in fauorem alicuius quem alter designat,vt ille alter renũciet in fauorem alterius, quem ipse designauerit.[i]

4 Nec obstaret,quod intentio præfata interuenisset : nam quando non interuenit conuentio tacita,vel expressa,etiam si interueniat intentio mentalis, non propterea renunciatio est illicita.[k]

Nota,quod bene potest cõferri beneficium alicui cum intentione mentali tantum sine pacto ob quandam ordinatam & studiosam gratitudinem ex obligatione naturali antidorali suadente,vt benefacienti benefaciamus.[l] Vide differentiam, quæ ponitur inter ea quæ incontinenti fiunt,& quæ ex interuallo,iuxta l.*lectam,*[m] & l.*legem.*[n]

SVMMARIVM.

1 *Resignans beneficium in manibus ordinarij cum spe quod conferatur portionario,de quo speratur quod resignabit libere portionem conferendam postea Titio,de quo etiam speratur quod de portione disponet ad voluntatem primi resignantis,si cesset conuentio,etiam quod omnia postea libere perficiãtur, non est confidentia prohibita.& nu.3.& 4.*
2 *Mandatum de renunciando,cum clausula vt post renunciationem rogaretur collator,vt conferat alicui, non est illicitum, secundum Rotam.*
2 *Ordinarius licite potest illum qui iam resignauit beneficium,vel in cuius gratiam fuit libere resignatũ,interrogare vt nominet aliquem cui cupit illud conferri,& conferre.*
5 *Lex fundata in præsumptione non habet locum in foro Dei, cum veritas sit in contrarium.*
5 *Lex naturalis est,vt recipiens beneficium teneatur benefacienti benefacere.*

CONSILIVM XX.

THeopompus renũtiauit beneficium suum liberè & purè in manibus ordinarij,intentione & proposito in mente,vt conferretur cuidam portionario , & portionarius resignaret portionem dandam Titio:& ita fuit factum.postea Titius,cui fuit collatum beneficiũ : præstabat renunciãti singulis annis partem fructuum beneficij renunciati. Quæritur, an sit confidentia illicita,& simoniaca.

1 Respondeo,quod perpensis quæ supra narrantur,non video vllam confidentiam illicitam & punibilẽ admissam fuisse coram Deo. Tum quia confidentia,qua quis renuntiat beneficium suum in manibus collatoris,cum spe in animo retenta quod ipse dabit illud cuipiã eo digno,pro quo ipse rogauerit, aut quem ipse nominauerit,licita est,si non fuerit pactus cum collatore,antequam renunciaret,quod ipse ei illud conferret, vt habetur in nostro Manu. [a] adeo quod DD. Rotæ decidерunt licitum esse mandatum de renunciando,cum clausula,vt simul ac renunciasset,rogaret eum, vt conferret tali, vel tali, secũdum Casladorum.[b]

2 At cum D.consulens renuntiauit Ecclesiam in manibus ordinarij,non fuit pactus cum eo,vt conferret illam præfato portionario;nec ipse portionarius cum renunciauit portionem,pactus fuit cum ordinario,vt conferret illam Titio , vel illi,cui vellet D.consulens; licet fortè intra suam mentem & voluntatem id gereret,quod non officit,vt in nostro Manu.[c] Tum quia nihil obest D.consulenti,quòd ordinarius post renuntiationem simpliciter& liberè factam petijt ab eo , cui vellet illam conferri,vel quod de consensu eius contulit illam portionario:quoniam id fuit factum post renuntiationem. Neque eadẽ ratione obstat ei quidquam,quod etiam ordinarius contulit portionem Titio , quia id voluit D. consulens; quia etiam id fuit factum post renunciationem portionis.

3 Nec obstat,quod in casu narratione dicitur , quod licet Titio nihil dictum fuit,cum ei conferretur portio,ipse tamen accepit eam in confidentiam pro illo,quem vellet eligere D. consulens:quia illa narratio non cõcludit confidentiam illam fuisse illicitam,sed tantum licitam : quoniam continet , quod nihil fuit dictum Titio;& ita præsupponit , quod ordinarius, vel consulens sperabant quidem,quòd ipse Titius renunciaret illam in quem vellet consulens , sed nihil tale fuit expressum;& talis confidentia solo animo concepta,& in mente retenta , donec renunciatio fuisset facta , & sortita effectum, non est illicita,vt [d] vbi supra probauimus. Tum quia nec obstat,quod præfatus Pius V. statuit,vt sufficeret , quod confidentię crimẽ alterius tantum partis conscientia sit admissum: quoniam nulla pars in hoc casu crimen confidentiæ commisit,cum confidẽtia(si qua interuenit)fuisset licita,& omni iure permissa,vt supra probamus.

4 Tum quia non obstat,quod ipsemet Pius ait confidentiam illicitam censeri probatam eo ipso,quod renuncians beneficium post illud renunciatum accepit omnes vel aliquos fructus eius;quoniam D.consulens non accepit fructus beneficij à se renunciati,sed fructus portionis.

5 Quoniam item non asserit Pius V. quod sit confidentia illicita coram Deo accipere aliquos fructus beneficij renunciati post renuntiationem; sed quod præsumitur , quod præcesserit confidentia illicita per pactum, quod darentur ei tales fructus post renuntiationem. & lex fundata super præsumptione non habet locum in foro Dei,cum veritas sit in contrarium.[e] Et in casu proposito veritas est in contrarium : quia nullum tale pactum præcessit , licet aliqua bona confidentia mentalis interuenerit , oriens ex illa lege naturali, qua beneficium capiens tenetur benefacienti benefacere,[f] quoniam præfatus D. consulens posteaquam nouit extra.

a *Cap.23.nu. 107.& 109.*
b *In cap.ordinationes, in verb. presio. 1.q.1.*
c §.*cæterum.*
d *De ele.li.6.*
e *Cap.15.sess. 25.*
f *Arg.l. nec, natales.C. de prob. cap. in præsentia. eo. tit.*
g *Cap.15.*
h *Cap.23.nu. 111.*
i *Vt dict. cap. 23.num. 110.*
k *Gloss singu. cap. ordinationes.1.qu.1. & d.cap. 23. nu. 107. 109. & 111.*
l *Leg. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. & l.sed & si. §. consuluit. ff de pet. hæred.c. cum in officijs. de testa.*
m *ff si cer. pe.*
n *C. de pact.*

a *Cap.23.nu. 109.*
b *Decis.2.de simon.*
c *vbi supr.nu. 107.*
d *In d.n.109.*
e *Arg.cap.nõ præstat impedimentũ,&c. de reg.iur.lib. 6.*
f *In l.de precio ff.de pœn.in rem act.*
g *In l.cum vt inter eorum, de rerum permut.*
h *7.de renun. in antiq.*
i *In reg. de vsur.q.12.*
k *De simon.*
l *Cap.tuæ. c. ij. qui fidem. de spons.*
m *Leg. si non sortem. §. libertus.adducta glossa ff. de cõd. indebit. l.sed cessi §. ff. solut. ff. locat.*

Pij V. nullos fructus percepit , & ita videtur satisfeciſſe, per extrauag.d. Pij V. quatenus videtur habere , quod qui confidẽtiam admisit, euitet pœnas extrauagantis si celeriter ab ea discesserit. Salua,&c.

Aduerte,quia hoc vltimum dictum merito fuit dubitatiuè adiũctum,quia illud ex dicta extrauag. non ita latè deducitur , sed solum in certo casu.

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca renunciatio est ipso iure nulla, & omnia quæ post illam sequuntur.*
2 *Titulus beneficij per simoniam resignati remanet penes simoniacum,donec per sententiam eo priuetur: quia per simoniam beneficium non vacat nu.3.*
4 *Extrauag.2.de simon. nihil statuit de beneficijs ante habitis, vel post habendis.*
5 *Lex,vel sententia generaliter loquens tum generaliter intelligenda est,cum nulla alia lege,nec efficaciori ratione restringitur.*
5 *Beneficium per simoniam realem renunciatum non acquiritur etiam ignoranti illam,quia est alienum, & vere non vacat: aliud videtur,quando beneficium vere vacans mihi ignoranti simoniacè confertur.*

CONSILIVM XXI.

AN SIMONIACVS,qui resignauit accepta pecunia ad resignãdum à quodam consanguineo resignatarij ignorantis hoc factum,dici possit abdicasse à se ius,ad effectum,vt beneficium potuerit acquiri sic ignoranti , & fecerit fructus suos durante ignorantia?

1 Pro parte negatiua , quam asserimus , quod simoniacus non abdicet à se titulum,facit primo dictum Innocentij receptum[a] & est expressa decisio Rotę[b] quam Sarnensis refert & ait esse sequutam Rotam.[c]

2 Et ratio est:quia omnia, quæ sequuntur post simoniam, sunt nulla:ergo resignatio,& alia erũt nulla,& ita manebit titulus penes simoniacum,donec per sententiam priuetur.

3 Dico secundo,quod nullo argumento efficacius concluditur decisio prædicta Rotæ 7.de renun. quam per extrauagantem.[d] Tum quia illa habet omnem dispositionem per simoniam realem factam super beneficijs esse ipso iure nullã. cum ergo renunciatio beneficij sit dispositio de beneficio,illa est ipso iure nulla,quod consequitur per illam non vacare beneficium renunciatum.[e]

4 Tum quia illa nihil statuit de beneficiis habitis ante simoniam commissam,neque de habendis postea ; sed solum statuit,vt collatio,electio, vel quæuis alia dispositio facta de beneficio per simoniã realẽ,sit ipso iure nulla , nulla mẽtione facta de beneficiis habitis ante illam,neque de habendis post eam.Nec obstat,quod DD.loquentes de beneficiario ignoranter per simoniam promoto,non distinguunt , an illud vacauit per obitum,an per renunciationem.

5 Tum quia lex,vel sententia generaliter loquens tum generaliter est intelligenda, quando nulla lege alia , nec efficaciori ratione restringitur,vt notatur per glossam & Baldum,[f] at in casu proposito est manifesta ratio restringendi. cũ enim vacat beneficium per obitum,vel priuationem à iure vel homine factam,vel per renunciationem liberam,verè vacat beneficium;& ideo potest fieri eius,cui per simoniam commissam cum alio à renunciãte à se ignoratam confertur. at cum prætenditur vacare per renunciationem factam per simoniã realem,quia illa est ipso iure nulla,non vacat ; & ideo etiam ignoranti illam non potest quæri,quia est alienum.

SVMMARIVM.

1 *Permutare volenti qui dat temporale,ne eum pœniteat,sed inceptam perficiat permutationem,simoniam cõmittit:& hoc, quando dat prædicta ex pacto,num.6.vel in principalẽ causam dictæ effectuandæ permutationis,aliàs secus.nu. 4. & 6.*
2 *Preces,subsistente iusta causa obtinendi à collatore beneficium, simoniam non inducunt.*
3 *Mutuare ad amicitiam ineundam,vnde mediate beneficium consequatur,licet.*
4 *Intentio minus principalis non inducit simoniam.*
5 *Causa principalis definitio quod sit,sine qua non fieret actus,reprobatur.*
6 *Simonia solo iure humano prohibita,sola intentione , sine pacto non committitur,secus si sit diuino iure prohibita.*

CONSILIVM XXII.

FRANCISCVS & Petrus conuenerunt super suorũ beneficiorum permutatione in manibus sanctæ Sedis Apostolicæ & fuit signata supplicatio:sed antequam illa signaretur,mutuauit P.aliquot pecunias F.animo eas recuperandi,intercessitque fideiussor pro eo accipiente alias per viam cambij:& postea cum signata fuisset supplicatio , ante tamen quam extenderetur consensus, P.præstitit F. aliquod officia ei grata,interecedendo vt fideiussor,& solicitando in lite , quã super beneficio permutando F.patiebatur:idque fecit,& facit partim ob amicitiam inter eos iam diu contractam, partim vt ostendat se gratum ei volenti per permutationem transferre in ipsum Petrum beneficium,quod valde desiderat consequi partim ne discedat à proposito permutandi cum illo, quod iure facere posset:quæ officia omnia respiciunt in se spem habendi beneficium. Quæritur,an Petrus in hoc simoniam admiserit, vel an sana conscientia possit permutationem complere.

1 Ad dicẽdum,quod admittat simoniam,facit,quod P. dedit & dat aliquas pecunias,vel alia,quę sunt pecunia æstimabilia F.vt faciat præfatam permutationem , & ne retrocedat ab illo proposito:per quod videtur præstare temporale pro spirituali,& consequenter esse simoniam.[a]

Sed contra videtur dicendum.Primo,quod simonia definitur esse studiosa voluntas emendi , vel vendendi spirituale, vel ei annexum,secundum glossam receptam,[b] & S. Tho.[c] vbi omnes hoc tenent , post quos paulo latius tradimus nos in Man.nostro confess.[d]

2 Secundo,quod preces,quibus rogatur collator beneficij, non inducunt simoniam,quando subest debita causa,propter quam confertur beneficium,secundum eumdem S.Thom.[e] at in nostro casu subest causa debita,scilicet dignitas,siue idoneitas personæ,ac permutatio iusta:& obsequia, de quibus in facto, præstita compermutanti ad summum videntur esse quædam preces:ergo tanto minus inducent simoniam, quãto minus iuris habet ad conferendum compermutans, quàm collator.

3 Tertio,quod licitum est mutuare alteri ad consequendã eius amicitiam,ex qua ei proueniat aliquod beneficium, iuxta doctrinam eiusdem S. Thomæ , [f]vbi clarius id explicat Caietanus,quam sequimur in com.de vsur.[g] & in Man.con.[h]

4 Quarto,quod ea,quæ minus principaliter intenduntur, non inducunt simoniã,iuxta ca.*quid proderit.*[i] & ca.*si officialis.*[k] quatenus cum glossis,habent quod obsequia eorum, qui principaliter inseruiunt ecclesię & prælatis propter Deum , vel quia iustum & honestum est, licet minus principaliter inseruiant ad consequendum aliquod beneficium ecclesiasticum, non committunt simoniam,sed neque qui vadunt ad officia diuina principaliter propter Deũ,& minus principaliter propter distributiones quotidianas,iuxta.glo.singularẽ.[l] At causa principalis, propter quã Petrus vult quærere beneficium præfatum,est id,quod dat per permutationem , & non obsequia prædicta,quę non præstat illi principaliter propter habendum illud beneficium,sed minus principaliter,& quod præfatus P. nihil dedit præfato F. præuio pacto , vt illam permutationem perficeret:immo per ipsum Petrum stat quo minus perficiatur,vt in facto proponitur.

5 Quinto,quod nõ obstat dicere,quod Barthol[9],[m] ait,quod causa principalis est illa,sine qua non fieret effectus ; & quod præfatus Petrus non præstitisset tot officia F. quod præstitit, nisi sperasset per illa eum retinere in proposito transferendi præfatum beneficium in ipsum per permutationem. Non inquam hoc obstat: quia illa definitio Bartholi non est bona, vt nuper in commentario capite *cum minister.*[n] clare monstrauimus per multa exempla,& iura , quibus probatur quod multi ad officia diuina non irent aliquoties,nisi distributiones quotidianas lucrarentur:multi non inseruirent Papę , neque prælatis,nisi sperarent beneficia,quibus essent digni: multi sacerdotes aliquando non missarent , nisi pitantię offerrentur eis,& nisi rogarentur vt id facerent:immo rari sunt;qui virtuti studeant sine vlla spe inde consequendi aliquid , iuxta illud Iuuenalis, *Quis virtutem amplectitur ipsam Præmia si tollas?* Attamen rari ex prędictis ponunt finem principalem in distributionibus,pitãtiis,precibus,& beneficiis speratis,sed in Deo ipso,in honestate,& virtute,licet minus principaliter per illa temporaria moueantur ad illa.Nam vt Ioannes Maior apertè

a *Cap. Salua 107.1.q.3.& c. sunt nonnulli. 1.qu.1.*
b *In summa 1.q.1.*
c *In 2.2. qu. 100.art.1.& in 4.dist.21.*
d *Cap.23.nu. 100.*
e *Vbi sup.art. 5.ad 3.*
f *In 2.2.qu. 78.artic.2.in corp.qu.*
g *Num.22.*
h *Cap.17.nu. 209.*
i *61.dist.*
k *59.dist.*
l *In capi. 1 de cler.non resi. lib.6.*
m *In l.2.§.fi. ff.de don.*
n *23.q.5.n.39.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

exemplificar, [a] passim contingit aliquem habere aliquod negotium magnum in platea, ad quod tamen agẽdum non iret, saltem tali, vel tali hora, nisi superueniret aliud munus, quo superueniente vadit principaliter quidem propter negotium maius, & minus principaliter propter superueniens.

6 Sexto denique facit peremptoriè, quod nemo committit simoniam iure diuino prohibitam, nisi qui intendit emere, vel vendere spirituale, vel illi annexum, vt probamus in dict. Manu. conf. [b] & quod prædictus P. nullam talem voluntatẽ habuit; & ita non commisit simoniam iure diuino prohibitã. Nulla vero simonia iure humano inducta committitur sine pacto, seu conuentione, [c] nam intentio intra mentem retẽta, vt fiat hoc, vel illud; quod non posset licitè per pactum exprimi, non efficit simoniam iuris humani, vt vtiliter tradit D. Antonin. [d] & tradimus nos vbi supra, [e] cũq; præfatus P. nullatenus intenderit, nec intendat emere aliquod ius per præfata officia; cum que illa faciat nullo pacto præuio, vt ob ea F. permutet; cum que illa sint officia, quæ passim amicis fiunt ab amicis; cũmque non sint illa causa principalis consequendi beneficium illud, sed alia beneficia commutandi cum eo; nulla profectò simonia iuris diuini aut humani verè reperitur in hoc casu, præsertim quo ad forum conscientiæ. Salua, &c.

a *In 4. dist. 25.*

b *Cap. 23. nu. 100. in princ. & corol. 4.*
c *Cap. tua. eiũ glos. & Doct. de simon.*

d *Par. 2. tit. 1. cap. 8. §. 11.*
e *Nume. 107. ad 10.*

SVMMARIVM.

1 *Resignanti, & ante præstitum consensum, mutuam pecuniam petitam qui numerat ob amicitiam principaliter, non est simoniacus: at si principaliter, ob resignationem adimplendam, cessante omni pacto numeret, erit simoniacus mentalis, qui beneficium sic receptum restituere in conscientia non tenetur. num. 2.*
1 *Mutuo si collatario pecuniam principaliter ad acquirendam eius amicitiam, sperans ab eo vt ab amico beneficium, & ille motus principaliter ob amicitiam conferat, non est simonia.*

CONSILIVM XXIII.

ANTONIVS dixit Petro velle se illi renunciare canonicatum, & quod quæreret datam, quam appellant paruam; & multis mensibus in eadem voluntate permanens, antequàm præstaret consensum, petiit ab eo quamdam summam pecuniæ mutuam, qui eam illi mutuauit cum obligatione soluendi, post quod extendit consensum, & Petrus per literas expeditas accepit possessionem. Quæritur, an admiserit simoniam, & teneatur relinquere canonicatum.

1 Respõdeo in foro interiori minime cogẽdũ ad dimittẽdũ. Tũ quia verè nulla interuenit simonia realis, cũ nulla emptio formalis interuenerit, neq; aliqua æquipollẽs; quia verus cõtractus mutui intercessit. Tũ quia nulla conuentio illicita interuenit. Tum quia, qui mutuat pecuniam alicui principaliter ad contrahendam vel augendam cum mutuatario amicitiam & subleuandam eius necessitatem, non committit vsuram, nec consequenter simoniam, licet secundariò speret ab eo aliquod beneficium, etiam conferendum sibi iustè principaliter propter amicitiam, & realiter postea conferatur illud ei ab eo, vt colligitur ex S. Thoma, [f] vbi clarius Caietanus explicat, quem nos sequimur in comment. de vsuris, [g] vbi etiam citauimus Sotum; [h] clarius hoc dicentem: idem etiam dicimus in Manu. confess. [i]

2 Tum denique quod si intercedat simonia mentalis etiam secundę speciei, illa videlicet, qua quis intentione praua, non tamen expressa, neque deducta in pactum, quærit aliquod beneficium spirituale, non tenetur illud relinquere, per cap. fin. [k] & ea quæ nos ibi latè tradimus. Cum igitur Petrus nõ emerit, nec vllo contractu onerosõ quæsierit ab Antonio renũciationem prædicti beneficij, immo ipse suo motu proprio voluerit ei renunciare; cumque nulla conuentio interuenerit inter ipsos, vt Petrus mutuaret pecunias, & Antonius renunciaret; cumque post oblatum beneficium mutuauerit pecuniam ob amicitiam, & necessitatem, & gratitudinem, quàm debebat ei propter amorem, & voluntatem benefaciendi, quam ei monstrabat; cum que liceat mutuare alteri ad conciliandum sibi eius amorem & amicitiam, etiam sperando quod ratione amicitiæ postea in eũ est aliquid ille collaturus: cum denique non teneatur quis restituere beneficiũ quæsitum per simoniam mentalem, hoc est faciendo, vel dãdo aliquid temporale corrupta intentione, non tamen deducta in pactum: consequens est prædictum Petrum iustè posse retinere præfatum beneficium, nulla super eo habita dispensatione, cùm facile per adducta pro hac parte soluantur allegata pro contraria.

f *2. 2. q. 78. a. 2. ad 3. & in corp. quæst.*
g *Super ca. 1. 14. q. 3. n. 22.*
h *Lib. 9. qu. 1. art. 2. de iust. & iur.*
i *Cap. 17. nu. 209.*
k *De simon.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniam non inducit sola intentio resignatarij gratiosè dandi temporale. & reciproca spes resignantis gratiosè accipiendi; etiam si id non facerent, nisi sperarent consequi quod intendunt, num. 2.*
2 *Simonia si sit solum mentalis, etiam quod sit reciproca, non habet censuras, nec actum vitiat.*

CONSILIVM XXIV.

ANVLLVM beneficium ecclesiasticum habens rogauit B. habentem plura, vt renunciaret in fauorem eius vnum simpliciter in manibus Papę, nullo inter eos inito pacto de danda vel accipienda vlla remuneratione; quamuis B. haberet spem mentalem tantùm recipiendi aliquam remunerationem, & B. voluntatem etiam mentalem tantùm faciẽdi eam: & expeditis literis, acceptáque possessione, A. dedit aliquam remunerationem, & B. eam accepit.

Quæritur, an incurrerint simoniam aliquam talem, quę obligeret eos ad relinquendum beneficia, vel ad faciendum aliquam restitutionem.

1 Pro parte affirmante facit, quod omnis pactio, vel conuẽtio, qua promittitur spirituale pro temporali, vel contra temporale pro spirituali, est simonia, [a] & in casu proposito licet nõ interuenerit pactio expressa, videtur tamen interuenisse tacita super remuneratione danda, & accipienda.

Pro contraria tamen parte est textus expressus in cap. fin. [b] secundum communem & fere omnium intellectum, quẽ nos neruosius omnibus aliis defendimus in Manu. confess. [c] Non obstat oppositum: quia negamus in hoc casu interuenisse pactum vllum tacitum de danda vel recipienda remuneratione: quia longè aliud est sperare ab aliquo aliquid, si fecero illud, aut illud, & illum velle dare id quod sperat ille, si fecerit illud, aut illud, & facere pactum etiam tacitum de illo accipiendo, vel dando. Tum quia velle pacisci non est facere pactum, sicut nec velle emere, est emere, nec velle ascendere arborem est ascendere illam, nec velle confiteri est confiteri, nec velle contrahere matrimonium est contrahere illud, vt notatur in glossa. [d]

2 Tum quia simonia mentalis non inficit actum, nec ad vllam restitutionem obligat, [e] etiam si pertingeret ad culpam mortalem, vt clarè nos vbi supra probamus. Tum quia non omnis spes remunerationis temporariæ accipiendæ vel dandæ pro datione rei spiritualis est illicita, sicut nec omnis confidentia, vt nos probamus [f] alioquin fere omnes, qui cõferunt beneficia, essent simoniaci, & cõfidentiæ vitio infecti; cùm fere omnes habeant spem, quod beneficiarius reddet ali quam gratiam re, verbis, vel animo, & quod erit gratus, iuxta legem naturalem, quæ nos obligat, vt benefacienti benefaciamus. [g] Tum quia nõ est simonia renunciare beneficium, etiam in manibus ordinarij, ea mente ac intentione, vt detur tali vel tali; etiam si eo animo esset, vt non renunciaret illud nisi speraret, quod conferretur illi; dummodo non pacisceatur, nec conueniat cum ordinario, vt illud ei conferat, iuxta D. Antoninũ, [h] quem retulimus & sequimur in d. Man. [i] Salua, &c.

a *Cap. quam pio. 1. qu. 2.*
b *De simon.*
c *Cap. 23. nu. 102.*
d *Lege in vnam decretu. C. de contrahend. empt. cap. ex parte. de spons. sal.*
e *Dict. ca. fin. de simon.*
f *In d. cap. 23. num. 100.*
g *Leg. si mutuo ff. de condict. indebit.*
h *2. par. tit. 1. cap. 5. §. 11.*
i *Cap. 23. nu. 107.*

SVMMARIVM.

1 *Annatæ solutio pro beneficio ad resignatarium, at pro reseruata pensione ad reseruatarium spectat. vnde si & hanc resignatarius soluere promittit, committitur simonia, etiam quod dicat se illam soluere velle solo intuitu subleuandæ paupertatis resignantis; quia decipit se ipsum, cum eam soluat etiam vt resignet.*
1 *Gratuita solutio oneris ad resignantem spectantis potest quidem a resignatario fieri, sed reuera vix sine simonia esse potest.*

CONSILIVM XXV.

SVNT duo sacerdotes, quorum alter vult renunciare beneficium suum in manibus Papæ, reseruata sibi pensione, quæ illi placuerit; sed non habet vnde soluat annatam. Alter vult donare purè & gratuitè id quod est necessarium ad soluendam illam, si absque peccato fieri potest. Respondet quidam eruditus, quod sic, si nulla alia de causa, quam subuentionis leuandæ paupertatis id faceret. Quæritur an sit iusta responsio.

1 Respondeo

1 Respondeo primò, quod in argumento, siue facto, præsupponitur vnum falsum, scilicet annatam esse soluendam à renunciante beneficium: quod tamen non est verum; quia immo est soluenda à renunciatario, licet compositio, quę soluitur pro pensionis impositione, debeat solui ab eo, cui reseruatur, saltem si voluerit expedire literas.

Secundo, quod in foro exteriori iudicabuntur ambo simoniaci. [a]

Tertio, quod etiam videtur aliud falsum in facto præsupponi, scilicet, quod resignatarius vult gratuito dono donare resignanti, vel soluere pro eo annatam, siue compositionem; cum tamen etiam præsupponat, quod non soluerit eam, si renunciaret in fauorem alterius; & ita non solùm vult soluere illam, quia Titius est pauper, sed etiam eo quòd vult resignare beneficium in fauorem suum.

Quarto, quod præfatus D. consultor rectè respondet quo ad forum conscientiæ sub conditione, si renunciatarius soluit dictam pecuniam non alia de causa, nisi &c. Attamen conditio non purificatur, cum renunciatarius velit soluere illam pecuniam, non solum vt paupertatem Titij subleuet, sed etiã vt renunciet in fauorem eius vt palam est, &c.

a *Arg. c. quæ pio. 1. qu. 2. & cap. fi. de pæ.*

SVMMARIVM.

1 *Mediator rogatus vt oblata restitutione expensarum bullarum suadeat resignationem, si illam simpliciter fieri procuret, & postea pecuniam gratuito à resignatario absolutè datam recipiat, non dicitur causa simonia realis, sed solùm mentalis ex parte resignatarij; ex parte autem mediatoris, si proposuit resignantem simoniacè interpellare.*

CONSILIVM XXVI.

IOANNES beneficiatus in Ecclesia N. erat valde amicus cuiusdam Ludouici. Petrus videns quod dictus Ioannes ex dicto beneficio nullos percipiebat fructus, adiuit Ludouicum amicum Ioannis, & dixit illi; Domine Ludouice, quandoquidem Ioannes nullos fructus percipit ex suo beneficio, fac mihi gratiam, vt intercedas cum illo, vt dictum beneficium in meum fauorem resignet, & ego soluam illi expẽsas, quas fecit in expeditione bullarum. Ludouicus rogauit Ioannem, vt dictum beneficium resignaret in fauorem Petri; & non dixit illi, quod Petrus solueret illi expensas, quas fecit in expeditione bullarum, sed simpliciter absque aliquo pacto & conditione resignauit illud in fauorem Petri. Petrus autẽ postquam assequutus fuit beneficium pacificè, quodam die dedit Ludouico gratuito 17. scuta, non dicendo illi, Ego do ista scuta, vt des Ioanni, neque minus do tibi illa, quia procurasti resignationem: sed simpliciter illa dedit. Ludouicus illa recepit, & Ioanni resignatori nihil dedit, neque minus aliquid super hoc dixit.

Dubitatur, an iste Ludouicus incurrerit simoniam, aliquãve irregularitatem, quia tempore supradicto erat presbyter, & obtinebat beneficia, ptout obtinet, & semper celebrauit.

1 Respondeo primò, quod Petrus resignatarius peccauit peccatum simonię saltem mentalis, quo ad forum saltem exterius, sed non talis simoniæ realis, quæ ipso iure inducit excommunicationem & nullitatem tituli, iuxta extrauag. 2. [b] Ioannes autem nihil peccauit: Ludouicus verò, si cũ rogatus fuit, proposuit animo promittere præfato Ioanni impensas bullæ nomine Petri, potest dici peccatum peccasse simoniæ mentalis, sed non tale, quod ipso iure induceret vllam censuram.

Secundo, quod Ludouicus recipiendo prędicta secura nullam simoniam commisit. Quare gratias agat Deo, qui eum liberauit ab ea, quasi à fauce draconis, quem vtinam semper omnes vincamus. Amen.

b *De simoni.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniam committere saltem in foro exteriori censetur, qui etiam post quæsitum ius in re aliquid dat ante adeptam possessionem.*
2 *Papæ beneplaciti reseruatio non excusat exequentes conuenta, antequam illud impetretur.*

CONSILIVM XXVII.

QVIDAM renunciauit beneficio in fauorem alterius in manibus Papæ, reseruata pensione: & post signatam supplicationem & præstitum consensum, ante adeptã possessionem cõuenit inter partes fieri aliquam reseruationem sub beneplacito Papæ, quæ sine illo non licuisset: sed antequam beneplacitum Papæ accederet, exequuta fuerunt, & adepta fuit possessio. Quæritur; an interuenerit simonia realis.

1 Respondeo, præfatas cõuentiones iudicatum iri simoniacas, saltem in foro contentioso. Tum quia fuerunt factæ ante adeptam possessionem: & non licet habenti etiam verum & bonum ius in beneficio, & carenti eius possessione, quærere illam per dationes & remissiones rerum temporalium, vt expresse adnotauit Panormitanus communiter receptus. [a]

2 Dixi, *quo ad forum contentiosum*, nam quo ad forum conscientiæ saluari fortè posset per ea quæ nos adducimus in Manu. confess. [b] Tum quia non prodest ei reseruatio beneplaciti Papæ: quia antequam beneplacitum eius impetraretur, resignatarius accepit possessionem beneficij, & resignans retinuit ea, quæ per conuentionẽ ei reseruabantur. & quod reseruatio huiusmodi beneplaciti nihil profit si antea fiat, quod conuẽtum est, præsupponit pro certo Ludouicus Gomez, [c] & multis probari potest, & prætoriũ facræ Pœnitent. seruat, & nũc imprimitur in dicto Manu. confess. vbi suprà. [d] Salua, &c.

a *In cap. dilectus. de simo.*
b *Cap. 23. n. 101.*
c *In qu. 12. li. f. de irien. pos.*
d *Num. 107.*

SVMMARIVM.

1 *Conuentio omnis circa beneficia simoniaca est; sed hoc tunc demum, cum datio rei spiritualis principaliter respicit acceptionem pretij rei temporalis, vel ei aquipollentem, nu. 7. non tamen requiritur quod sit pecunia, sed sufficit promissio alicuius facti. quod sit causa principalis promissionis rei spiritualis nu. 2. seu quod sit tamquam illius pretium. nu. 8.*
5 *Maior expressio fructuum beneficij facta per resignatarium, & resignantem, ad effectum, vt admittatur resignatio cum reseruatione certæ pensionis, etsi videatur continere in se traditionem facti, quod sit loco pretij rei spiritu alis obtinendæ, tamen vere id non continet, nume. 6. & 7. nec continet simoniam. num. 8. licet sit mala, profana, falsa, & peccatum. nu. 3. & o. causeque subreptionem. num. 6. & 7.*
5 *Taciturnitas veri, & expressio falsi, possunt quidem causare subreptionem, sed non simoniam & num. 6.*
6 *Simonia ad hoc vt committatur, requirit contractum, per quẽ pro spirituali principaliter detur pretium rei temporalis, vel ei æquiualentis.*

CONSILIVM XXVIII.

AN EXPRESSIO valoris vero maioris facta à resignante, & resignatario pensioni consentiente, efficiat eos simoniacos.

1 Pro parte affirmatiua facit primò, quod conuentio circa beneficia ecclesiastica videtur simoniaca. [c] At inter prędictos conuenit, vt mentirentur valorem beneficij Papę circa beneficialia. ergo, &c

2 Secundo, quod ad hoc, vt aliqua conuentio sit simoniaca, non requiritur, quod alter det, vel promittat alteri aliquam pecuniam, vel rem ea æstimabilem; sed sufficit, quod faciat, vel promittat facere aliquid tamquam quoddam pretium, & causam principalem promittendi rem spiritualem: vt cum quis pro spirituali renuntiat suo beneficio in fauorẽ vnius, vel alterius, vt præ alijs declaratum est in Mã. [d] & in casu proposito videtur facta conuentio mentiendi, vt Papa admitteret resignationem cum reseruatione pensionis: quod mendacium fuit causa principalis: cur Papa tantam pensionem admisit, & cur resignans resignauit, cum ipse non resignasset, nisi reseruata illa pensione, nec Papa eam reseruasset, nisi expresso valore vero maiori.

c *Cap. cum pridem & c. fin. de pact.*
d *Cap. 23. nu. 100.*

3 Tertio, quod qui exprimit valorem vero maiorem, ad finem, vt fiat renuntiatio, videtur dare aliquid profanum & temporale pro renuntiatione beneficij: dat enim verba mendacia, quę non solùm sunt profana, sed etiam falsa: ergo admittit simoniã. & similiter qui renunciat beneficio, vt constituatur sibi certa pensio, & mentitur pretium beneficij, vt illa sibi constituatur, credens eam alioqui sibi non constitutam iri, videtur renunciare ob aliquod profanum malum, & temporale, prædictum scilicet mendacium.

4 Pro parte verò negante facit primò quod simonia est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituali annexum pro temporali, iuxta glossam receptam. [g] & hoc casu nulla occurrit voluntas emendi, vel vendendi.

Secundo, quod per temporale positum in illa definitione potest intelligi pecunia numerata, vel aliquid ea æstimabile,

g *1. q. 1. in sũma.*

secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

secũdum vulgarem intelligentiam: & in casu proposito neutra pars alteri promittit, vel dat pecuniam numeratam, nec aquid ea æstimabile.

5 Tertio, quod ad incurrendam simoniam circa beneficiũ non sufficit voluntas tacendi aliquod verum, vel exprimendi aliquod falsum ad obtinendum beneficium, quo non tacito, vel non expresso Papa non concessisset illud. quia nulla iura loquentia de taliter impetrantibus, qualia sunt cap. *ad aures.* cap. *si proponente.* cap. *super literis.* [a] cap. *si motu proprio.* [b] & alia similia, nulla inquam eorum exprimunt, nec insinuant eiusmodi impetrantes incurrere simoniam, sed solum perdere, vel non perdere gratiam.

6 Quarto, quod omnis simonia requirit contractum, vel voluntatem contrahendi super re spirituali, ita quod alter det aliquid alteri in verum pretium, vel similitudinem, aut in causam principalem pro re spirituali, vel illi annexa. at id hic non contingit: quia nullus contractus interuenit inter resignanté, & resignatarium, quo alter alteri daret, vel pro altero faceret tamquam in quoddam pretium, vel causam principalem rei spiritualis; sed solùm conuenit inter eos, vt mentirentur Papæ pretium, per quod gratia fuit facta subreptitia; quod non sufficit ad inducendam simoniam per proximè dicta.

Quinto denique, quod conuentio, vt ambo, resignaturus, & resignatarius, supplicent Papæ pro admissione resignationis, vel pensionis, nó est simoniaca, nec efficitur talis, eo quòd aliqua qualitas beneficij vel personæ taceatur, quæ esset exprimenda, vel exprimatur quod esset tacendũ, licet taceatur vel exprimatur maior vel minor valor beneficij: quia de similibus idem est iudicium. [c]

7 Ob hæc posteriora fundamenta videtur verior pars negatiua. Et ad primum oppositorum respondeo, negãdo, quod omnis conuentio circa beneficialia sit simoniaca: locatio enim, & conductio fructuum beneficij, & constitutio vicarij cum illo vel illo salario, & conuentio prædicta, vt ambo supplicent pro resignatione & reseruatione pẽsionis, & id genus aliæ conuentiones non sunt simoniacæ, etiamsi alioqui essẽt iniquæ, & malæ, sed illa sola conuentio, quæ principaliter respicit dationem iuris spiritualis vnius in alterum pro aliquo temporali, vel simili pretio. quod non contingit in casu proposito: quia neutra pars dat, vel promittit alteri quidquã ob pretium, vel quasi pretium iuris spiritualis; sed solum conueniũt ad impetrandum subreptitiè ea, quæ volunt, nihil dando, vel promittendo alicui pro obtentione.

8 Ad secundum respondeo, concedendo, quod admittitur simonia, non solùm quando pecunia, vel aliquid ea æstimabile datur pro spirituali, sed etiam cùm aliquid, quod non est æstimabile pecunia, fit, vel promittitur in quoddam pretium & recompensam rei spiritualis: at negando, quod in casu proposito contingat aliquid tale, vt in responsione ad primum est declaratum.

At tertium respondeo, concedendo, quod expressio illa maioris valoris est res profana, falsa, mala, & peccatum, sed negãdo quod sit simonia: non enim est pecunia, nec ea æstimabile, nec est aliquid quod datur aut promittitur in quoddam pretium Papæ, vel parti, vel alicui mediatori.

Aduerte, quia copia huius responsi non videtur integra, sed supplenda ex consilio sequenti in fine.

SVMMARIVM.

1 *Simonia non est, vbi non datur temporale pro spirituali, immo nec si detur, modo non detur in causam principalem seu immediatam pro habendo spirituali, num. 10.*
3 *Auctoritas viri docti asserentis aliquid non esse ad summũ plusquam veniale excusat à peccato mortali, & illius pœna, etiã si erret.*
4 *Pensionẽ sine auctoritate Papæ impositam, vel nulliter constitutam velle soluere paria sunt: vnde sicut ex prima potest incurri simonia, si propter illam detur spirituale, ita & propter secundam & num. 5.*
5 *Fructuum maiorem expressionem si faciat resignatarius, ad hoc vt resignanti reseruetur maior pensio, & sibi conferatur beneficium, videtur equipollenter dare temporale pro spiritualibus, & sic simoniam committere, sed verè non committit. nu. 11. quia intentio partium non fuit dare temporale pro spirituali, nec vt dicta falsa expressio esset pretium, nume. 8. nec causa principalis, vt fieret resignatio. num. 10. Verum quia maior expressio facta fuit ex conuentione partium, ad hoc vt desiderata resignatio compleretur, quæ aliàs completa non fuisset: ideo auctor non audet à simonia excusare. nu. 11. iuncta figuratione quæstionis.*
7 *Maior expressio fructuum valoris beneficij dolose facta, ad hoc vt resignatio cum reseruatione certæ pensionis admittatur, causat subreptionem, iuncta positione casus.*
8 *Intentio dantis vel facientis temporale attendenda in iudicanda simonia: nam si cesset intentio emendi, & detur non in causam principalem: seu immediatam pro habendo spirituali, non erit simonia. nu. 10.*

a *Cap. postulasti. de reser. lib. 6.*
b *Ca. non potest. de prab. eo. lib.*
c *Ca. dudum 2. de elect.*

CONSILIVM XXIX.

ANCOMMITTANT simoniá resignãs & resignatarius conuenientes, vt exprimatur valor beneficij esse 160. ducatorum, cum non sit nisi 100. vt pensio 60. ducatorum constituatur à Papa quę expressa veritate non fuisset constituta: quia oportebat, vt resignanti manerent 100.

1 Quæstio profectò quotidiana & difficilis est. Nam pro parte negãte facit, quod in casu proposito nihil spirituale videtur dari pro temporali, neque contra: ergo non committitur simonia: quia non cõuenit ei definitio eius, de qua 1. q. 1. [a] & in locis citatis in Manu. confess. [b]

2 Secundo, quod ignorantia excusat à peccato; & à pœna peccati. [c] At prędicti ignorauerunt prędictum pactum fuisse simoniacum. ergo, &c.

3 Tertio, quod auctoritas alicuius viri docti excusat quem à peccato, etiam si erret, vt tradit Panormitanus communiter receptus, [d] & glossam eius. [e] Et præfati duo cõuenientes nõnullos habuerunt auctores doctos & expertos, qui dixerunt id non esse peccatum saltem plusquam veniale: ergo non admiserunt simoniam, quæ excommunicatione plecti mereretur, cum id quod est veniale tantum ea non plectatur. [f]

4 Pro parte verò affirmante facit primo, quod nihil refert quid de æquipollentibus fiat. [g] At si duo ita conuenirent, vt alter renunciaret beneficium 100. ducatorum in fauorem alterius, & alter promitteret soluere ei 60. pro annua pensione sine consensu Papę, committeretur simonia, vt palam est. Sed qui cõueniũt, vt valor beneficij valẽtis 100. exprimatur esse 100. & 60. ad hoc vt cõstituatur pẽsio 60. à Papa, æquipolléter cõueniũt ac duo suprædicti, cũ habeãt propositũ, vt resignatio fiat, & pensio male & inutiliter constituta soluatur.

5 Secundo, quod omne pactum expressum vel tacitũ dandi spirituale pro temporali, vel contra, sine consensu Papę, est simoniacum. [h] At conuentio hęc inter resignantem & resignatarium facta, vt exprimatur maior valor beneficij ad constituendam, maiorem pensionem, quam aliàs constitueretur est pactum vel conuentum dandi aliquid spirituale, scilicet beneficium, pro temporali scilicet pensione male & inutiliter imposita sine consensu Papę; quia id Papa minimè nouit: ergo est simoniacum.

6 Tertio, quod omne mendacium de re graui est peccatũ mortale, iuxta illud Psalmi, [i] *Perdes omnes qui loquuntur mẽdacium*, & tradit Sanctus Thomas, communiter receptus, [k] & hoc mendacium non fuit officiosum tantùm, immo fuit perniciosum, & de re graui & pernicios̃a, qua imponebatur seruitus grauis rei spirituali, scilicet beneficio, & directum ad acquirendum spirituale: & ita videtur simonia.

7 Pro resolutione videtur dicendum primo, hoc prefatum mendacium fuisse peccatum mortale, vt probat 4. argu. pro parte affirmante formatum.

Secũdo, quod fuit mendacium, siue falsitatis expressio talis, quę fecit gratiam nullam: fuit enim expressio dolosa falsitatis, quę facit gratiam subreptitiam, & per cõsequens nullã. [l]

8 Tertio, quod ad dicendum, quod inducit simoniam, vrgent duo prima argumenta pro parte affirmante allata.

Sed contra facit primo, quod animus & intentio prefatorũ conuenientium non fuit vendere aliquid, vel emere, neque dare, vel recipere spirituale pro temporali, vel cõtra: & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum. [m]

Secundo, quod actus agentium sunt iudicandi secundum intentionem principalem eorum, [n] & intentio prędictorum principalis fuit, vt resignatio fieret, & pensio admitteretur, & non quod pensionis constitutio esset pretium renunciationis: sicut obsequia, vel munera prestita collatori, vel presentatori beneficij ad quęrendam amicitiam eius non censentur pretiũ collationis, quam postea ipse facit ex amicitia per illa obsequia

a *In summa, b Cap. 23. nu. 100. c Cap. 2. cap. nam de cons.*
d *In cap. tapellanum. per illum text.*
e *De sent. excom.*
f *Cap. nemo. cap. nullus. 11. quæst. 3.*
g *Le si ff. mãdati. cap. licet ex quadam. de test.*
h *Cap. quamplures. 1. qu. 2. & ca. fin. de pactis.*
i *Psalm. 5.*
k *2. 2. qu. 110. art. 4.*
l *Cap. super literis de fide instrum. cap. 2. de legitim. 2. 3. 2. de iudicijs. ex. L. & sicut. ex. Cod. si contra ius vel vtilit. publ.*
m *Le. non omnis. ff. de verb. obligat.*
n *Leg. si quis. ff. de rebus dubijs.*

& munera prius contracta, vt probamus in d. Manuel. [a]

9 Tertio, quod alioqui sequeretur, quod omnis subreptio facta in impetratione beneficij esset simoniaca: quia est quoddam temporale, quod fit vt detur aliquid spirituale, quod sine illo non daretur: quod videtur absurdum, & à nemine hactenus assertum, & ita non dicendum. [b]

10 Quarto, quod datio, vel factio alicuius rei temporalis, quæ est causa minus principalis vel mediata quærendi aliquid spirituale, non est vera simonia, per multa quæ adduximus in d. Manuali. [c] Et præfatum mendacium non videtur fuisse causa principalis & immediata acquisitionis beneficij, sed quædam impellens & remota: causa verò principalis fuit, ne tantam iacturam resignans ex sua resignatione acciperet, & quædam sustentatio ei remaneret: quamuis expressio falsa tantorum fructuum mouisset Papam ad pensionem constituendam.

11 Per quæ quatuor fundamenta arbitrarer, quod non fuit in hoc casu commissa simonia, si solum mendacium, & sola expressio falsi valoris sine conuentione inter partes promissa interuenisset. At quia vltra illam falsam expressionem conuenit inter partes, vt ea fieret ad perficiendam resignationem desideratam, non auderem excusare illam à simoniæ labe ob argumenta pro parte affirmante formata.

12 Quare principaliter dico, consulentem debere petere in sacra Pœnitentiaria absolutionem, & dispensationem, si & quatenus oporteret, sine vlla nominis expressione, narrato quam breuissime poterit toto facto, relictis, tamen quæ non sunt necessaria. & meam operam polliceor ad corrigendam petitionẽ, si antequã ea offeratur, mihi monstrata fuerit, &c.

a *Cap. 23. nu. 100.*
b *Leg. nam quod absurdum. ff. de bonis libertorũ.*
c *Num. 100. & 101.*

SVMMARIVM.

1 *Resignanti non licet pacisci quod alius aliud teneatur renunciare beneficium, seu pensionem soluere, vel expensas bullarum restituere, nisi exprimatur Papæ.*

CONSILIVM XXX.

TRES videntur quæstiones proponi. Prima, an liceat renunciare Ecclesiam parochialem in fauorem alicuius, eo pacto, vt ille renunciet aliud beneficium simplex in fauorem sui nepotis?

Secunda, an liceat renuncianti imponere renunciatario onus soluendi, vel reddendi sibi 60. duc. quibus redemit pensionem quæ aliàs dicta parochialis grauata fuerat.

1 Tertia, an liceat pacisci, vt prędictus renunciatarius soluat impensam bullæ expediendæ super renunciatione prædicti beneficij simplicis?

Ad quas tres omnes respondeo negatiuè: quia omnes pactiones & conuentiones super beneficijs & eorum renunciationibus sunt simoniacæ, & prohibitæ, [d] nisi cum fiunt ita, vt de iure tacite insunt, [e] vt ait glossa memorabilis, [f] quales tamen non sunt prædictæ. quare oportet exprimere illas Papæ in supplicationibus, quæ super prædictis renunciationibus fient. Credo tamen Papam non esse illas admissurum. Si tamen hæc omnia sine conuentione tacita vel expressa liberaliter expedirentur, & postea confectis omnibus, & adepta possessione, redderentur vel soluerentur prædicta, nulla esset simonia, neque confidentia coram Deo: quamuis si patefierent, ita vt probari possent, notarentur vitio simoniæ, vel confidentiæ in foro exteriori, propter ea, quæ habentur in nostro Manual. [g]

d *Cap. quamplures. 1. q. 3. cap. fin. de pactis.*
e *Cap. significasti. de elect.*
f *Cap. ad audientiam. 2. de rescript.*
g *Ca. 23. nu. 111.*

SVMMARIVM.

1 *Simonia conuentionalis est, si resignandi promittitur, quod percipiet nihilominus fructus, vel quod talis eius propinquam ducet in vxorem: tamen adhuc non incurritur pœna. num 2. efficietur autem talis, si ex vi pacti recipiat dictos fructus, aliud ve loco illorum, num. 3. vel sequatur matrimonium. num. 4. quod si à pacto recedatur, licet postea libere contrahatur, vel aliquid ex sola liberalitate detur, etiamsi aliquis, sed minus principalis respectus ad præcedentia habeatur, non incurritur pœna. num. 3. & 4.*
1 *Ignorantia circa contractus simoniacos an sit probabilis excusans, ex qualitate personarum dijudicari potest.*

CONSILIVM XXXI.

TITIVS & Sempronius conuenerunt tacitè, vel expressè, quod Titius renunciaret beneficium suum in fauorem Sempronij, & quod frater Sępronij duceret neptem Titij, & quod Titius perciperet post renunciationem omnes fructus beneficij, dum viueret. Renunciato beneficio, & accepta possessione, discesserunt à pacto de fructibus retinendis à Titio, & postea dedit Sempronius quasdam pecunias in remunerationẽ huiusmodi dissessionis. Quæritur quid iuris?

1 Primo dico præfatam renunciationem fuisse simoniacam ob illud pactum, quo pacti fuerunt, vt Titius post renunciationem acciperet fructus, & etiam ob aliud pactum, si fuit expressum quod neptis Titij nuberet fratri Sempronij.

Secundo, quod ignorantia iuris tale pactum reprobantis non excusat eos; quia non erat probabilis, attenta eorum qualitate.

2 Tertio, quod præfata simonia fuisset conuentionalis tantùm, si Sempronius nõ egit vt frater eius duceret neptem Titij, nec vllos fructus beneficij soluit, neque reliquit, vt Titius caperet illos post renunciationem: & consequenter renunciatio valuisset, & non incidisset in excommunicationem, per ea quæ nos scribimus in Manual. confessi. [a]

Quarto, quod ex narratione proposita non colligitur matrimonium fuisse consequutum, neque Titium accepisse fructus, sed quod Titius, & Sempronius discesserunt à pacto de dandis vel relinquendis fructibus beneficij Titio.

3 Quinto, quod illa discessio à pacto de relinquendis fructibus duobus modis potuit fieri: primo cum promissione, vt Sempronius remuneraret illam discessionẽ aliqua pecunia: alio modo libere sine vllo pacto, quo se astringeret Sempronius, licet spes aliqua minus principalis liberæ remunerationis intercederet inter vtrumque: ita quod Sempronius ad nihil teneretur vi pacti, sed solùm vi gratitudinis liberæ. & si discessio primo modo fuit facta, simonia illa conuentionalis facta fuit realis, per quam censura & pœna simoniæ incurritur ipso iure: si autem secundo modo fuit facta discessio, simonia non fuit facta realis.

4 Sexto, quod caueant ne pactum de contrahendo matrimonio vllatenus exequantur, antequam omnino discedant ab eo: ita quod ex vi pacti non fiat exequutio, sed ex sola amicitia liberali, quamuis aliquis respectus minus principalis ad illud posset haberi.

a *Ca. 23. nu. 104. 105.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca est omnis renunciatio beneficij ecclesiastici cum pacto etiam conditionali, etiam inani, & inutili, saltem si præbuit causam dictæ renunciationi. num. 2.*
1 *Regressum habens, si vigore regressus beneficium adipiscatur, & illud denuo resignet, non habebit amplius regressum; quia expirauit, quando illi locus factus fuit.*
3 *Conuentionalis simoniaca resignatio ab vna tantum parte adimpleta valet, & tenet, nec habet pœnas.*

CONSILIVM XXXII.

HABEBAT quidam regressum per decessum, aut aliàs quomodocumque vacaret, ad quamdam præbendam in quadam Ecclesia cathedrali, quam obtinebat quidam illius frater, qui propter quædam delicta per eum commissa dubitans priuari ea: dixit fratri, quod si restitueret ei suam præbendam, cum liberaretur, illam vacare permitteret, ad effectum vt esset locus regressui; & ille, qui habebat regressum, acceptauit, si sibi remaneret ius suum, prout prius habebat: quod sic fuit factum, quia possessor renunciando seu cedendo vacare permisit dictam præbendam, & habens regressum accepit possessionem. postea verò alter frater liberatus ab eo dictam prębendam petijt; & quia qui illam habebat, considerans quod illius regressus expirabat, noluit illam restituere, mouit oratori litem: & in effectu qui prius cesserat, videns quod non habebat ius, cessit liti. Dubitatur, an orator incurrerit aliquam simoniam.

1 Respondeo primò, quòd in hoc casu vera simonia contigit, quando frater, qui titulum, & verum ius, & bonam possessionem in beneficio ecclesiastico habebat, renunciauit illud in manibus superioris, ita quod vacauit, & factus fuit locus regressui alterius, cuius virtute illud adeptus fuit, pacto facto, quòd si renuncians liberaretur à delicto, cuius accusabatur, renunciatarius illud ei restitueret, si ob id regressus eius non expiraret; & omnis renunciatio beneficij ecclesiastici facta cum conditione, modo, vel pacto, est simoniaca. [b] Nec prodest quidquam, dicere, quod habens regressum, non

b *Cap. dudũ. iuncta gloss. verbo libere. de prab. li. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

promisit absolutè,sed cum conditione,si regressus eius ob illam restitutionem non expiraret. Tum quia eo ipso, quod beneficium fuit renunciatum,regressus fuit sortitus suum effectum , & expirauit ; & quia res semel extincta reuiuiscere nequit,[a] non potuit expirare postea per restitutionem beneficij:& ita illa promissio, licet fuisset facta verbis conditionalibus,effectu tamen fuit absoluta.

a Leg.qui res. §. aream. ff. de solution.

2 Tum quod ad constituendum actum simoniacum sufficit promissio conditionalis , saltem talis,quæ præbeat causam actui spirituali faciendo:generaliter enim iura damnant omnia pacta,siue absoluta,siue conditionalia in spiritualibus,[b] & in casu proposito promissio illa conditionalis fuit causa , vt renuncians renunciasset suum beneficium.

b Cap. quam pio. 1. q. 2. cap. fin. de pactis.

3 Respondeo secundo , quod prædicta simonia fuit conuentionalis tantum,& non realis;quia solum fuit completa ex vna parte , scilicet renunciante , & non ex altera , scilicet regressum habente, iuxta scripta in nostro Manual. [c] & consequenter renunciatio valuit , & neutra pars incurrit excommunicationem , & sufficit vtrique vera contritio , & bona confessio peccati, per notata ibidem. [d] Salua eiusdem summi Pœnitentiarij summique eiusdem prætorij censura.

c Cap. 23. nu. 104.

d Num. 111.

SVMMARIVM.

1 *Resignans cum pacto, vt ei relinquantur fructus percipiendi in vita sua,est simoniacus , sed non est comprehensus sub extrauaganti de confidentijs ; vt esset , si dicti fructus essent alteri dandi. num. 4.*

2 *Completa ex parte debentis resignare dicitur simonia , eo ipso quod talem facit resignationem , qua si non esset simoniaca valeret,nec requiritur quod si talis, vt per illam resignatario aliquod ius quæratur.*

3 *Simoniam conuentam pro sua parte non dicitur adimplere resignans in manibus Papæ, nisi post præstitum secundum consensum, secus si resignet in manibus ordinarij:nec resignatarius tradendo instrumentum obligationem rei temporalis promissæ continens dicitur adimplere nisi & traditio instrumenti esset pars rerum promissarum.*

CONSILIVM XXXIII.

QVIDAM rogauit fratrem suum,vt renũciaret quamdam capellaniam in manibus Papæ in fauorem nepotis vtriusque , cum pacto, & chirographo tradito ei à nepote de relinquendo resignanti omnes fructus ad vitam suam, & ita resignauit:sed antequam consensum præstaret, & ille extenderetur,aduertentes illam pactionem esse illicitam , & simoniacam , rupto & laniato chirographo resiluerunt penitus à prædictis pactis ; & decreuerunt vt simpliciter sine vllo pacto resignaret : & ita rogatus resignauit , & fuit signata supplicatio in fauorem resignatarij.

Quæritur,an sine peccato possit resignatarius expedire literas,& frui capellania,eius possessione apprehensa.

1 Respondeo , quod pro parte negante facit primo , quod pactio prædicta videtur simoniaca realiter:quia resignaturus resignauit beneficium vt promisit , & resignatarius tradidit chirographum de relinquendis fructibus : & ita fuit impleta simonia ab vtraque parte. Secundo , quod pactio prædicta videtur continere confidentiam illicitam,eo quod resignatarius promisit relinquere fructus eius resignanti ad vitam suam;quod videtur facere conuentionem simoniacam confidentialem, per declarationem Pij V. cuius bulla non requirit complementum confidentiæ vtriusque partis , vt & nos adnotauimus in Manual.confess. [e]

e Cap. 23. nu. 110.

2 Sed contrarium visum est verius duplici ratione. Prima, quod non videtur fuisse simonia completa ex parte resignantis: eo quod resignatio eius non valuit , neque per illam vacauit illa capellania ; & ita non fecit actum , per quem posset quæri ius resignatario;quod videtur requiri per extrauagantem 2.[f] ad hoc,vt illa censeatur completa ex parte resignantis. Sed hęc ratio non videtur sufficere ad excusandum. Tum quia frater solum promisit resignare , & resignauit ; & licet per illam resignationem non fuerit quæsitum ius alteri, nihilominus tamen ipse fecit quod promisit. Tum quia resignans non potest transferre ius in resignatarium,sed solum resignare, & superior post acceptatam resignationem tradit ius resignatario , secundum omnes. Tum quia resignatio beneficij spiritualis est actus spiritualis,& dare aliquid pro illo actu solo resignandi est simonia. [g] Tum quia,vt simonia realis committatur non requiritur quod actus spiritualis,qui promittitur,valeat,sed sufficit quod valeret , si non esset simonia infectus. Nam qui promisit conferre propter 100. scuta beneficium , complet ex parte sua promissum conferendo illud, licet collatio non valeat, simonia impediente valorem , vt palam est. Secunda ratio est , quod non videtur interuenisse confidentia , eo quod resignatarius nullos fructus percepit, priusquam discederetur à pactis. Sed nec ista ratio videtur satisfacere : quoniam vitium confidentiæ incurritur absque complemento promissorum ex parte vtriusque , & qui promisit resignare compleuit ex parte sua ; quod sufficit, vt nos adnotauimus in dicto Manual. [a]

f De simonia.

g Arg. ca. quã pio. 1. qu. 2.

a Cap. 23. nu. 101.

3 His tamen rationibus videtur posse defendi desiderium contendentis. Prima quod prædicta simonia non videtur fuisse completa ex parte resignatarij;quia ipse nullos fructus dedit; & licet chirographum , siue apocham tradidisset, tamen non fuit traditum vt pars promissionis,sed vt probatio eius;& tradere scripturam pro probatione promissi non est implere partem promissi,vt & nos adnotauimus vbi supra. [b]

b Num. 110.

Secunda ratio,quod nec etiam resignans videtur compleuisse pro parte sua: quia resignatio , antequam extendatur consensus resignantis,nihil valet,secundum stylum curiæ; & ita fuit actus,qui non valuisset,etiamsi nulla simonia interuenisset; quia liberum erat ei retrocedere : quamuis iure communi,& extra curiam facta resignatio,sine alia consensus extensione,valeat,iuxta cap. *quam periculosum*. [c]

c 7. qu. 1.

4 Tertia ratio , quod non videtur vlla fuisse confidentia in hoc casu.Nam licet resignare cum pacto,vt resignatarius resignet aliquando in fauorem resignantis , vel alterius , vel vt soluat aliquot fructus alicui,sit confidentia à Pio V. damnata; resignatio tamen cum pacto,vt resignatarius det aliquos fructus resignanti,non est talis confidentia,vt ex contextu bullę Pij colligitur. Salua,&c.

Vide tamen infra conf. 75. num. 1.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vt sit completa,sufficit quod vtrimque saltem pro parte sit adimpleta.*

2 *Renunciatio simoniacè reciprocè facta,non tenet : vnde ab excommunicatione absoluti possunt secretè petere ab Episcopo,vt acta ab ipsis ignorantibus id esse prohibitum facta retractentur,& vtrique suum restituatur beneficium.*

CONSILIVM XXXIIII.

DVO conuenerunt , vt alter eorum renunciaret suum beneficium curatum,vt conferretur alteri habenti duo beneficia simplicia , & ille renunciaret illa,cum pacto, vt ordinarius conferret ea nepoti renunciantis curatum : & vterque impleuit pactum quo ad renunciationem , & alter etiam quo ad literarum expeditionem,& possessionis apprehensionem. Quæritur quid iuris.

1 Respondetur primo , quod simonia fuit realis,& inciderunt partes in excommunicationem;quia licet non fuit completa ex vtraque parte in totum,completa fuit tamen ab vna parte in totum,& ab altera in parte , quod sufficit per ea quæ nos tradimus in Manual.confess. [d]

d Ca. 23. nu. 105.

2 Secundo respondetur , quod prædicti consulentes satisfacerent suis conscientijs , si primum absoluerentur ab excommunicatione simoniæ incursa ; & si ignorabant se illam incurrere,quod est verisimile,cum destiterint ab executione totali,curent,vt omnia acta , quibus perpetrata fuit simonia, retractentur , & Episcopus secreto illis , quatenus opus est, conferat sua beneficia , attenta prædicta ignorantia; & si beneficia sunt iuris patronatus,quod patroni non reclamant; & quod renunciationes ipso iure fuerunt nullæ propter simoniacam labem ; immo & alteri , propterea quod alter eorum ordinatus fuit ad titulum sui beneficij;& quod si sciuissent & aduertissent eam labem incursuros , non renunciassent. Sed hæc omnia non sufficerent quo ad expediendum se in foro exteriori , si probarentur in eo omnia , ea quæ fuerunt facta: ideoque curent seruare , seruatique facere secretum , apertè à Deo & confessario eius petendo veniam.

SVMMARIVM.

1 *Simonia conuentionalis est resignare beneficium litigiosum cum pacto,vt resignatarius subsequuta victoria consentiat constitutioni pensionis : & si postea dictæ constitutioni pensionis consentiat , etiam quod pensionem non soluat,efficitur realis.*

1 *Simoniace si ignoranti conferatur beneficium , vel reseruetur pensio , ignorans pœnis non ligatur quidem. sed simul ac resciuerit , tenetur sic acquisita dimittere , vel supplicare pro retentione. num. 2.*

2 *Nouam , vt vocant petens prouisionem pro beneficio eidem ignoranti simoniace collato retinendo,tenetur,& sufficit, vt exprimat fructus quos post scientiam percipit.*

2 *Resignatio beneficij facta liberè in manibus ordinarij ea intentione,vt conferatur alicui,cum subsequuta collatione,tenet; secus si adsit pactum.*

3 *Procurator habens mandatum ad simoniace resignandum,si illud adimpleat , facit vt à die adimplementi mandans remaneat ligatus censuris.*

3 *Scientia collatoris inferioris Papæ , etiam si sit Cardinalis,non sanat pacta simoniaca.*

CONSILIVM XXXV.

MEDIANTIBVS procuratoribus resignatum fuit quoddam beneficium litigiosum,sub conuentione tamen,quod euicta lite principalis assignationi certæ pensionis consentire,& soluere resignanti teneretur : prouisus consensit assignationi,sed pensionem non soluit.

Quæritur primo , an sit simonia realis ex vtraque parte completa , ita vt si nouam impetret prouisionem , sit necesse fructus perceptos insinuare.

Secundo quæritur etiam, quid si in manibus ordinarij Episcopi resignauit beneficium absque pacto, sed ea intentione,& ad effectum , vt detur , seu conferatur N. prout collatum fuit,an N.illud valeat retinere.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo primo,pactionem illam fuisse simoniacam,& quod licet à principio tantùm fuisset conuentionalis,postea tamen subsequente victoria,& consensu in reseruatione pensionis præfixo , facta fuit realis , iuxta ea , quæ post alios scripsimus in Manual. [a] ad 104. Secundo , quod simonia illa,quia fuit facta ignorantibus prædictis resignante , & resignatario , non fecit eos incidere in censuras,iuxta c. *de simoniace*. & ca. *de regular*. [b] attamen effecit,vt obligarentur ad renunciandum sic adeptis, cum primum id nouissent,per eadem iura & adnotata eis.

a Cap. 23. à num. 100. ad 104.

b De simon.

2 Tertio,quod ex his infertur,eos, quo possint ea iustè tenere,debere supplicare S.D.N.vt liceat eis illa retinere,facta mentione fructuũ,quos perceperunt post prædictam notitiã.

AD SECVNDAM respondetur , quod plurimum refert an sola intentio animi absque pacto & conuentione interuenisset,an etiam pactum,& conuentio. Nam si sola intentio interuenisset,nihil obstitisset,& essent salua simul omnia,per ea quæ post D. Antoninum dixi in Manual. [c]

c Cap. 23. nu. 103. & 107.

3 Si autem interuenisset conuentio & pactum,& procurator habuisset mandatum ad sic paciscendum , censeretur simoniacus , & censuris ligatus prædictus consulens iam inde à renunciatione , collatione , & pensionis constitutione factis , [d] nec prodesset scientia ordinarij , licet esset Cardinalis: quia nullus inferior Papa potest auctoritate sua efficere , vt conuentio simoniaca non sit talis , per tradita in Manual. vbi supra. [e] Si autem procurator non habebat mandatum speciale ad sic paciscendum , solum à tempore quo nouit id factum fuisse censeretur obligatus ad renunciandum , vel ad obtinendum facultatem iustè retinendi à S.D.N.iuxta dicta supra in quæstione prima.

d Arg. ca. qui per alium. de reg. iu. lib. 6. & ca. mulieres. de sententia excommuni

e Num. 107.

SVMMARIVM.

1 *Nullitas actus non excusat à pœnis simoniæ realis.*

1 *Resignatio infecta vitio simoniæ realis habet annexas censuras, etiamsi aliunde sit nulla, per illamque resignatario nullum ius acquiritur,immo nec causatur vacatio in damnum resignantis,num. 3. qui potest antiquo suo titulo vti , absque eo quod illius per at aliã reualidationẽ. At si essemus in casu non seruatæ formæ extrauagantis Pij V. de publicandis resignationibus,non egerent tales absolutione,cum per illam annulletur nedum resignatio. sed omnia exinde sequuta n. 3. & 4.*

4 *Papa circa ea quæ sunt iuris positiui potest ita legem reuocare,vt omnia inde sequuta habeantur pro non sequutis,etiam quoà sit excommunicatio,& irregularitas.*

4 *Resignationes beneficiorum in manibus Papæ, etiam admissæ, cum alijs inde sequutis , ex stylo sunt nullius momenti , nullumque producunt effectum,donec extendatur consensus, qui tamen retrotrahitur ad tempus datæ admissæ resignationis.*

CONSILIVM XXXVI.

A. & B. conuenerunt,vt B. procuraret, & esset mediator, vt frater eius renunciaret quemdam canonicatum in fauorem A. & quod A. renunciaret in fauorem B. vnum beneficium simplex:& A. & frater B. dederunt mandata ad resignanda illa beneficia,prout conuenerant , nulla facta mentione de pacto & conuentione præcedenti : & resignationes fuerunt factæ , & literæ expeditæ : & A. non fuit assequutus possessionem,canonicatus,quia erat litigiosus, & vertebatur lis super eo : nec B. publicauit resignationem factam in suum fauorem,& ob id illa resignatio fuit nulla.

Dubitatur,à quo tempore vacauerint prædicta beneficia, ad effectum,vt dicatur realis,vel conuentionalis simonia.

Videtur respondendum primo,quod propositio casus primo aspectu potest cuipiam videri dubia , & sibi repugnans. Tum quia habet literas fuisse expeditas,& non fuisse factam publicationem. Tum quia nihil proponit de publicatione renunciationis canonicatus , sed solum de omissione publicationis beneficij simplicis. Sed responderi potest ad primam rationem , quod non sufficit ad publicationem , quod literæ sint expeditæ; & quod requiruntur alia contenta in extrauagantem Pij V. Ad secundam autem responderi potest id fuisse per incuriam omissum,vel quia interrogantem non angit, quantùm altera.

1 Secundo,quod præsupposito quod neutra renunciatio fuit publicata , videtur dicendum ambas præfatas renunciationes & prouisiones fuisse simoniacas, & partes principales, quæ præfatam simoniam sciuerunt , incidisse in censuras extrauagantis 2. [a] quia præfata simonia fuit non solum mentalis,& conuentionalis,sed etiam realis , eo quod ab vtraque parte fuit completa. Nec obstat , quod fuerint nullæ. Tum quia omnes renunciationes interueniente simonia reali sunt nullæ. Tum quia tempore , quo fuerunt factæ, non fuerunt nullæ ex alia causa , quam simoniæ , licet postea per omissionem publicationis literarum annullata sit renunciatio beneficij simplicis.

a De simon.

2 Tertio,quod neutrum illorum beneficiorum vacauit per renunciationem ; quia renunciatio per simoniam realem facta est ipso iure nulla,per extrauagantem 2. [b] & per talem renunciationem non transfertur ius in eum , in cuius fauorem fit illa , nec vacat etiam in præiudicium ipsius renunciantis,vt determinauit Rota, [c] post Innocentium cõuniter receptũ. [d]

b De simon.

c Decis. 7. de renunciat. in antiq.

d In cap. cum vniuersorũ. de rerum permut.

3 Quarto, quod si neutræ literarum prædictarum fuerunt publicatæ , prout disponit præfata extrauagans Pij V. potest affirmari vnum paradoxum mirabile,nempe, quod nulli eorum , qui per præfatas renunciationes simoniacas inciderunt in censuras,indigent absolutione ab illis ; quia præfata extrauagans disponit , vt præfatæ renunciationes non publicatæ nullum effectum sortiantur, per hæc verba, *alioqui*, &c. Potestas enim Papæ tanta est in his , quæ sunt simpliciter iuris positiui , quod potest reuocare legem præteritam,ita vt habeatur pro infecta sic,quod effectus producti ab ea sint omnino nulli : & quod , etiamsi aliquis eorum fuerit excommunicatus,non indigeat absolutione,vt ait glossa singularis per illum textum irrefragabilem clem. 1. [e] communiter receptum ibi, & per Felinum, [f] & alios alibi.

e De immun. ecclesiarum. f In cap. 1. nu. 23. de constit.

4 Et præfata extrauagans Pij V. per præfata verba habet, præfatas renunciationes , & etiam extensiones consensuum pro infectis & nullius roboris esse cum omnibus inde sequutis:pro quo facit etiam stylus curiæ , qui habet , renunciationes , & prouisiones virtute illarum à Papa factas nullius esse momenti, nullumque producere effectum , donec extendatur consensus,& extenso illo sic,non solùm à tempore extensionis,sed etiam à tempore datæ renunciationis, admissionis, & prouisionis : quod est etiã aliud mirabile paradoxũ ignotũ antiquis canonibus,& comminiscentibus in eos, & omnibus Academijs , in quibus ipse prælegi, donec venirẽ ad Vrbem.

5 Quinto , quod vterque renunciantium potest iure suo antiquo vti eo modo,ac si non renunciasset ; & quod præfata beneficia non vacarunt, nec eorum collatio præcedens indiget aliqua reformatione sui tituli , quod est consequens prædictis , quod procedit secundum præfatam extrauagantem Pij V. hodie tamen per extrauagantem Gregorij XIII. secus est dicendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sexto, quod si renunciatio canonicatus fuit publicata, indigent tam resignator illius, quam resignatarius, quam etiam mediator, absolutione, & dispensatione irregularitatis, si celebrarunt: quoniam illi excommunicationem incurrerunt, & illa non tollitur per extrauagantis Pij annullantis consequta virtute renunciationis non publicatæ; quia publicata fuit.

Hoc dubium refertur propositum in officio sacræ Pœnitentiariæ, & quod ceteri sentiebant per annullatiuas clausulas dictæ extrauagantis Pij V. annullari effectus resignationis, sed non tolli excommunicationes incursas; hanc quæ approbasse Gregorium XIII.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacæ ad hoc vt sit conuentio in beneficijs facta, non est necesse vt per illam quid promittenti pereat, & stipulanti acquiratur.*
1 *Pensionem resignanti reseruandam, etiam literis non expeditis, soluere promittens, committit simoniam. & num. 2.*
3 *Simonias tot committi, excommunicationes; q; tot incurri, totidemq; absolutiones saltem virtualiter requiri, quot sunt conuentiones, etiam quod ex vnica beneficij resignatione interuenerint, de iuris rigore facile defendi potest.*
3 *Excommunicatio vnica ex pluribus causis copulatiue lata, seu incursa, non tollitur nisi per absolutionem respicientem omnes causas.*
4 *Procurator rogatus vt impetret sanari vnum gratiæ defectum, dubitans etiam alteri eamdem subiici, potest mandatum prosequi absque eo quod partem in probabili existentem ignorantia moneat. & num. 3.*
4 *Monere existentem in bona fide, de quo dubito, an id quod tenet sit alienum, non teneor. & nu. 3. magis autem teneor monere damnum vere dantem tenendo alienum, quam eum qui retinet rem pœnali via alteri per modum lucri faciendi debitam. num. 2.*
5 *Damnum in proprijs pati, & lucrum non facere, multum interest, teneor q; magis in primo casu monere bona fide non restituentem, quam in secundo casu non soluentem.*
6 *Legem humanam male intellectam transgrediens non peccat.*

CONSILIVM XXXVII.

IVLIVS & Octauius ante 12. annos coram notario & testibus pactum & concordiam in hunc, qui sequitur, modũ inierunt; quod si prædictus Iulius Ecclesiam quamdam in fauorem d. Octauij resignaret, ipse Octauius consentiret pensioni 200. scutorum super ea, ac omnes expensas in expeditione bullarum d. pensionis faciendas, nec non mediam annatam solueret, item pẽsionem solueret sine expeditione bullarum, adiecta clausula, Saluo Sedis Apostolicæ, beneplacito & non aliter. Itaque in d. instrumento quatuor simoniacę pactiones continebantur, quarum quarta erat Octauium se obligare eidem Iulio prædictam pensionem soluere, etiam literis non expeditis. Post hæc miserunt Romam literas procuratorias cum d. concordiæ instrumento, & facta fuit resignatio in manibus Pontificis in fauorem d. Octauij simpliciter, & de d. Ecclesia prouisus fuit ipse Octauius, reseruata dicta pensione dicto Iulio, cui iuxta conuenta consensit Octauius per d. procuratorem. sed Pontifici nulla facta fuit concordiæ mentio. Receptis literis prouisionis prædictus Octauius dictæ Ecclesię possessionem accepit, dubitans quodammodo Sedi Apostolicæ nullam factam fuisse mentionem d. concordiæ, sed consilio quorũdam doctorũ quieuit, dictamque pensionẽ per viam cõpensationis literis super ea minime expeditis persoluit per annos duos, & nõ vltra. Trãsactis præfatis duobus annis, Octauius certior factus fuit, quod apud Sedem Apostolicam nulla fuit facta mentio prædictæ concordiæ: & statim huc Romam ad procuratorem quemdam pro remedio misit, qui narrauit Pontifici qualiter bona fide dictus Octauius possessionem acceperat, & etiam narrauit tres pactiones simoniacas in d. instrumento contentas, & omissit quartam, non tamen data opera, sed bona fide, & ignorantia quadam: & sic in vtroque foro præfatus Octauius absolutionem, à censuris ob causam pactionum in dicto instrumento initarum incursis, dispensationemque & retentionem dictæ ecclesiæ à Sede Apostolica obtinuit. Postea verò Octauius scrupulis agitatus cœpit dubitare, an ista prædicta gratia fuisset subreptitia, eo quod narratum in ea inueniret se bona fide dictæ Ecclesiæ possessionem accepisse, credens se forsan dubiam fidem habuisse. Quapropter instrumentum prædictũ concordiæ, & dispensationis prædictæ bullam huc Romam ad alium procuratorem nũc transmisit, vt super hoc puncto dubiæ fidei à Pontifice re ualidationem prędictę gratiæ impetraret: quam cum præfatus procurator in foro conscientiæ obtinere non valuisset, ipsum Octauiũ de hoc conscium fecit: à quo tandem responsum accepit, qualiter ipse re melius perspecta, & considerata, inuenit tali reualidatione non indigere: quia reuera præfatam bonam fidem tunc habuerit; sed solum opus habere remissione fructuum præfatæ ecclesiæ perceptorum, eo quod professionem fidei à Concilio Tridentino requisitam nisi inde ad aliquot annos emiserat, pro qua item supplicaret Sanctissimo.

Prædictus autem procurator, qui videt prædictum Octauium nullum sibi formare scrupulum de inualiditate prædictæ dispensationis, eo quod in ea non fuit narrata Papę quarta pactio simoniaca, nempe quod ipse se obligauit soluere dictam pensionem, literis non expeditis; dubitat primo, an reuera illa quarta pactio sit simoniaca, & talis, vt exequtura, vt præmittitur, habeat annexas censuras, & pœnas.

Secundo quæritur, an dato quod prædicta pactio adimpleta contineat simoniam realem, præfata gratia iudicanda sit subreptitia ex eo capite, quod ex quatuor pactionibus simoniacis in prædicto instrumento contentis, & exequutis, tres tantum narratæ fuerint, omissa illa quarta, vt prædictum est, bona fide; sicque necessarium de nouo petere dispensationem pro omnibus prædictis pactionibus simoniacis, vel solum pro omissa.

Tertio, an cum de hoc dictus Octauius nullum sibi fecerit scrupulum, teneatur ipse procurator sub peccato mortali eum admonere de impedimento prædicto.

Quarto, an dictus procurator possit tuta conscientia impetrare pro dicto Octauio dictam fructuum remissionem, absque eo quod primo sanentur defectus alij supradicti, seu proponantur sanandi. Circa quæ dicam, quæ mihi in præsenti occurrunt, expectando à Dominatione tua vltimam & dignam eius singulari doctrina resolutionem.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeti potest, quod aut in supplicatione signata per Pontificẽ adest clausula, vt pensio soluatur, etiam literis non expeditis: & tũc cum credendum sit Rectorem pensionem soluisse in exequutione dictæ supplicationis, prout tenebatur, & poterat, non autem in exequtione suæ promissionis inualidæ fortè, & prohibitę,[a] vtique etiam quod conuentio fuisset simoniaca, non tamen diceretur completa; vnde cessarent pœnæ extrauagantis 2. de simon. ex doctrina Dominationis tuæ in tuo Manual.[b] & alibi. Aut in supplicatione non adest dicta clausula: & licet articulus sit magis dubitabilis, attamen adhuc idem teneri posse arbitror: nam etsi in hac materia omnis pactio videatur simoniam inducere,[c] hoc tamen fallit, quando per pactũ promittitur id quod aliàs inerat tacitè, seu ad quod quis sine pacto etiam tenebatur, promittiturque eo modo, quo inerat, vt post Felinum & alios notat Dominatio tua.[d] Sed sic est, quod secundum opinionem Gigantis,[e] cui magis adhærendum puto cum glossatore regul. Cancel. Innocentij VIII.[f] quam contrarię Prouincialis,[g] pensionarius, & Rector possit tuta conscientia respectiuè petere, & soluere pensionem, literis non expeditis, eo quia verè iam erat debita à die signatæ supplicationis. ergo dictus Rector per dictum pactum nihil aliud promisit, quàm soluere eidem id quod etiam sine dicta promissione soluere tenebatur.

Quod si instes, & quidem validè, Rectori ante dictã promissionem competere ius contra pensionarium exigentem excipiendi de literis non expeditis, vt expresse notat dictus Gigas, & ante eum dictus glossiator,[h] cui exceptioni per dictum pactum renunciando videtur pensionario donare aliquid vltra id ad quod tenebatur, quod simoniam inducit: & de hoc in materia nostra est textus,[i] vel saltem per dictũ pactum videtur se aliter obligare, nã sine pacto obligarus fuisset cum remedio exceptionis, nunc autem post pactum remanet obligatus sine exceptionis remedio; quod etiam simoniã inducit ex doctrina Dominationis tuæ vbi supra. Adhuc tamen posse responderi puto. Et ad primam partem oppositionis dico, quod tunc demum remissio inducit donationem, & per consequens simoniam, quando remittenti aliquid perit, & recipienti aliquid acquiritur, vt colligitur ex pulchrè notatis per Felinum post alios, quos adduxit.[k] Sed sic est, quod ex dicto pacto coram Deo nihil deperit promittenti, nec acquiritur stipulanti, cum & sine dicta promissione Rector teneretur in veritate dictam pensionem soluere, omissa exceptione literarum non expeditarum. ergo dicta exceptionis remissio, quæ (vt notant prædicti Doctores) respicit solum forum exterius, nihil operatur in foro conscientiæ. Eodem modo respondeo ad secundam partem dictæ oppositionis. nam coram Deo nihil magis Rector contra pensionarium exigentem pensionem excipere posset, si pactum non fecisset, quam si illud fecisset. ergo cum coram Deo nihil dederit cum effectu, nec coram eo simoniam commisit.

AD SECVNDAM quæstionem etiam respondeti potest, in primis supponendo hic vnam tantum adesse simoniam, licet procedat ex quatuor pactionibus simoniacis, quæ tamen omnes ad eumdem tendunt finem.[a] Nec enim qui per partes diuersis vicibus prerium conuentum soluit, plures complet emptiones. & successiuè vna tantùm est commissa censura, & nullitas.[b] Ex quo infero hic non habere locum regulam cap. *cum pro causis.* & cap. *officij.*[c] vbi quis potest dici absolutus ab vna excommunicatione, & non ab alia, vel ex alia causa incursa, & non ex alia: nec etiam habet locum regula §. *affirmatiuis.*[d] & cap. 2.[e] scilicet, vt sublato per dispensationem vno impedimento remaneat aliud: sed puto non esse in eo casu vt cogamur dicere dictam dispensationem ob dictam subreptionem esse in totum vel nullam, vel validam, & successiuè vel nullo remedio, vel vt denuo & ex integro dispensatio impetretur, egere. Aliud esset, si istæ essent duæ simoniæ distinctæ, vel duo alia impedimenta: quia tunc impetrata dispensatione super vna, vel vno, posset & deberet impetrari dispensatio super alio, facta, vel non facta mentione præcedentis dispensationis, secundum diuersitatem materiæ. Dominatio tua in tract. de datis & promis.[f] Videndum igitur est, an dicta subreptio vitiet dictam dispensationem obtentam.

Pro affirmatiua facit primo conclusio communis Doctorum,[g] per illum textum de rescript. quod taciturnitas veri, quod expressum principem ad concedendum magis difficilem reddidisset, gratiam annullat. Sed sic est, quod si princeps scisset hunc Rectorem vltra promissas conuentiones simoniacas hanc etiam addidisse, difficilius concessisset. argu. cap. 1. ibi, *Et quia funiculus triplex difficile rumpitur.*[h]

Secundo facit, nam quando dubitatur, an veritas tacita principem à concessione retraxisset, vel non, attenditur Curiæ concedentis stylus, ex Lapo.[i] Sed sic est, quod regulariter princeps non concedit vt pensio literis non expeditis soluatur; ergo si hæc pactio ei innotuisset, dictam gratiam non concessisset, vel saltem restrinxisset gratiam cogendo partes ad literarum expeditionem. ergo prædicti pacti taciturnitas gratiam subreptitiam reddidit.[k]

Tertio facit, quia hæc taciturnitas respicit damnum tertij, scilicet officialium Curiæ, ad quos solita emolumenta ex expeditionibus literarum peruenire solent: quo casu taciturnitas vitiat.[l]

Quarto facit, quia hoc pactum, quod fuit omissum narrari, inducit simoniam, quæ cum reddat hominem incapacem ad obtinenda beneficia saltem similia, & multo magis quo ad idem ex bulla Pij V. vtique hoc impedimentum videtur reduci ad genus illorum impedimentorum, de quibus iura statuunt, vt de eis fiat expressa mentio, ex his quæ notat Dominatio tua vt supra.[m] Horum autem defectuum omissio semper gratiam vitiat, ex eodem loco citato Dominationis tuę,[n] & tuo Manual.[o] & Couarruuia etiam vbi supra.[p]

Quinto facit, nam dato quod subreptio non vitiat gratiam, operatur tamen ne extendatur ad alium casum. vnde licet gratia prosit impetranti quo ad tria prima pacta simoniaca expressa, non tamen prodest quo ad quartum tacitum.

Pro negatiua facit regula quam in hac materia ponit Calderinus,[q] videlicet quod ex quo annullatio gratię est pœna, non facile ex omissione, seu subreptione alicuius rei debemus iudicare gratiam nullam, nisi videamus dictam nullitatem clare à iure inductam. Sed sic est, quod adducta in contrarium non conuincunt gratiam fore nullam; ergo nec nos eandem nullam debemus iudicare.

Ad contraria potest responderi. Ad primum quidem, quod procedit in subreptione procedente ex non iusta ignorantia: quod si ignorantia sit iusta & probabilis, vtique obreptio non dolosa non vitiat; modo princeps certioratus, non ideo minus licet difficilius, concessisset.[a] Immo etiam quod non esset probabilis, si tamen hæc omissio non fuit circa veritatem, quæ nobiliter principem difficiliorem reddidisset, adhuc tamen non vitiaret. ita Couarruuias,[b] adducendo Dominationem tuam pro sua intentione: idem etiam tenet Francus post Dominicum.[c] Sed sic est, quod si Papa etiam dictam conuentionem sciisset, non ideo denegasset gratiam ipsam, saltem eo modo, quo eam concessit: hic enim defectus respectu aliorum minimum quid est; vnde est excusandus, eo quia per eius procuratorem hæc gesta erant, ex Felino,[d] & quia potuit credere hanc quartam conuentionem contineri in narratione aliarum, ex eodem Felino,[e] & quia factum erat antiquum, & iam expirauerat effectus dicti pacti per mortem pensionarij.

Ad secundum respondetur, quod ex quo pensionarius iam tunc mortuus erat, non erat amplius locus, vt tractaretur de expeditione literarum pro pensione, quæ cessauerat. vnde etiam quod Pontifici narrata fuisset dicta quarta conuentio, non tamen iussisset Pontifex frustra dictas literas expediri, cùm iam per mortẽ pensionarij pensionis reseruatio cessaret.

Ad tertium respondeo, prout ad secundum, scilicet quod etiam quod Pontifici de dicta quarta conuentione mentio facta fuisset, non ideo pro dicto interesse officialium iussisset nugatorię literas expediri pro pensione iam extincta. vnde hoc quale quale interesse non est in hoc casu considerabile, saltem ad effectum gratiam vitiandi.

Ad quartum respondeo, beneficij Rectorem, narrando tria priora pacta simoniaca, sufficienter narrasse suam inhabilitatem ad beneficia procedẽtem ex vitio simoniæ. nam quoties idem effectus resultat ex qualitate non expressa, qui resultaret eadem expressa, tunc illam qualitatem tacere non nocet. ita Angelus,[f] quem allegat Felinus.[g] Sed sic est, quod dictus Rector narrando dicta tria pacta, æquè fatetur se simoniacum, ac si narrasset etiam quartum pactum; ergo illius omissio non vitiat. Nam quod dictam simoniam, quæ vnica est, & non plures, commiserit cum tribus vel quatuor pactis, hoc non mutat speciem: & quando dicatur sufficienter expressisse qualitatem, quæ eum inhabilem reddebat, secus esset, vt inquit ibi Felinus si ex hac qualitate fieret dupliciter inhabilis.

Ad quintum concedendo, quod dispensatio non debet extendi ad alium casum vel defectum ab expresso: sed nego hic subesse duos defectus, vel duo impedimenta; immo dico vnicam tantum adesse simoniam, commissam tamen per plura pacta. vnde non est necesse extendere dictam dispensationem ad casum non expressum: sed sufficit nobis quod taciturnitas dicti quarti pacti non inualidet dictam gratiam ipsi Rectori concessam, scilicet vt non obstante simonia per eum in dicto beneficio commissa possit illud retinere: & ita debet intelligi hæc doctrina, vt colligitur ex Felino.[h]

AD TERTIAM quæstionem principaliter, dum supposito quod dictus Rector sit simoniacus realis, & quod dicta dispensatio, seu reualidatio non sit sufficiens, quæritur an dictus procurator teneatur dictum Rectorem sibi de prædictis scrupulum non facientem monere de dicto defectu seu impedimento; non obstante quod dictus Rector sit in probabili ignorantia: & cùm hic tractetur de damno tertij, videlicet de præiudicio Ecclesiæ, cuius fructus & bona hic simoniacus, qui non ingrediendo per portam fur à Domino nuncupatur, percipit; vtique videtur ad huius dubij decisionem adaptari doctrina Adriani,[i] distinguentis, quod aut confessarius certo scit, vel probabiliter ei constat quod admonendo nihil proficeret; & tunc admonere non tenetur, quia tunc admonitio esset potius actus dementiæ; quàm prudentiæ; sed tamen non absoluet: aut dubium est, vel est spes quod proficiet; & tenetur eum admonere, & in quantum honestè potest hortari vt alienum dimittat.

Nec obstat quod ibi loquatur de confessario: nam ratio Augustini, cui innititur, est generalis, & procedit in casu nostro, dum inquit, *Quemcumque cum alieno ad me aduententem, si in quantùm possunt honestè, non compello vt restituat, participem furti me facio.*[k] cuius dictum refert, & successiuè sequi videtur Dominatio tua in tuo Manual.[l] loquiturque Dominatio tua generaliter de omni scitre: & ratio etiam adducitur, nam huius actionis fundamentum consistit in caritate, qua omnes omnibus tenemur, ex Richardo in hac materia.[m]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec huic opinioni, quantum ſpectat ad caſum noſtrum, obſtat doctrina Soti,[a] cum quo dicitur concordare Canus,[b] nam & ipſe admittit ignorantem inuincibiliter admonendum, niſi ſit certum quod nihil proderit, vel quod magnum ſequatur ſcandalum: quod non poteſt dici ſubeſſe in caſu noſtro, in quo ſola voluntas Rectoris ſufficit, nec aliud requiritur, quàm quod ipſe Rector velit de peccato exire, beneficium dimittendo, fructuſque vt poteſt reſtituendo, vel nouo remedio ſibi conſulendo.

a *In 4. diſt. 18. qu. 2. artic. 4. ad fin.*
b *De pœnit.*

AD QVARTAM, aut ſupponimus quod dictus procurator tenetur eius principalem monere; & tunc non poteſt pro eo procurare diſpenſationem pro dicto capite ſolo, niſi etiá velit pro alio, de quo principalis ſibi ſcrupulum non facit, diſpenſatione procurare. argumento eorum quę ſupra ad tertiam quæſtionem diximus. vltra quod in hoc caſu non ſolùm peccaret ex omiſſione, ſed etiam ex operatione, contra regulam Apoſtoli.[c] Aut ſupponimus hunc procuratorem non teneri dictum eius principalem de hoc monere; & certè adhuc idem credo, ſcilicet quod non poſſit procurare, vt tollatur vnum impedimentum, ſupponendo quod aliud debeat durare. Nam qui pro fructibus retinendis petit diſpenſationem pro vno defectu, videtur ſupponere & affirmare aliud non ſubeſſe impedimentum, quo minus poſſit fructus prædictos retinere: quod eſt falſum in caſu noſtro: nam dictus principalis non fecit fructus ſuos ex pluribus, ſcilicet ex capite non recitatarum horarum, itemque ex capite ſimoniæ perpetratæ. hoc autem licere, nec ipſe Sotus vbi ſupra auſus fuit affirmare, immo expreſsè negat, dum prohibet, ne ſacerdos mulieri in caſu prohibito ſeu non licito copulaæ, & ex alia cauſa non vera debitum marito deneganti dicat, vt debitum reddat.

c *Ad Rom. c. 1. in fine.*

d *Vbi ſupr. di. dub. 7. ad ſi.*
e *In ca. ſi quis animo. n. 75. de pœn. diſ. 7.*

Nec obſtat doctrina Adriani,[d] & Dominationis tuæ,[e] aſſerentium quod prælatus ſiue confeſſarius poteſt coniugatis minus legitimè copulatis, ſed inuincibiliter ignorátibus, dicere quod in bono ſtatu viuunt, ſeu quod ſunt tuti in conſcientia: nam ob hæc verba non infert illos legitimè copulatos, quod non poſſet dicere; ſed ſolùm aſſerit, quod ſunt in bono ſtatu; quod verum eſt, etiam quod ſint malè copulati: in caſu autem noſtro, qui petit gratiam remiſſionis fructuum ex capite omiſſionis profeſſionis fidei, tacitè dicit quod eoſdem fructus licitè & ex beneficio licitè obtento percepit; tacetque procurator prædictus id, quod Pontifici expreſſum eundem à conceſſione gratiæ retraheret: vnde commiſit ſubreptionem, quæ peccatum dicitur.

Sequitur reſponſio.

PERLECTA ſubtili, alta, & erudita reſponſione ſupraſcripta, dico primo, adducta eſſe in ea omnia quæ domini conſultoris propoſito conueniunt, adeo quidem, vt neſciam quis alius potuiſſet cogitare potiora.

1 Secundo, quod etſi diſputando præfatus Octauius ſaluari poſſit à ſimonia reſpectu quartæ pactionis, conſulendo tamen non auderem ipſe illum ſaluare. Tum quia ad hoc vt pactum ſit ſimoniacum in materia beneficiaria, non oportet, mea ſententia, vt fiat pactum, quo per illud aliquid pereat promittenti, & aliquid acquiratur promiſſario: quidquid ſentiat Felinus,[f] laudando Panormitanum, qui hoc videtur ibi dixiſſe, vt ponit exemplum de illo, qui exceptionem declinatoriam fori opponit: nam ſi quis conferret beneficium alicui, vel præſentare ad illud cum pacto, vt non opponeret exceptionem declinatoriam fori conferenti, præſentanti, vel alteri, ſimoniam profecto committere diceretur.

f *In cap. veniens. 1. de teſtib.*

2 Tum quia negari non poteſt, pactum de ſoluenda penſione conſtituta à Papa ſine literarum Apoſtolicarum expeditione, eſſe pactum commodans penſionario, & incommodans penſionem ſoluturo, vel quo ad ius fori animæ, vel fori exterioris, vel facti, faciliorem ſua natura reddens penſionis receptionem, ſiue recuperationem. quod ſatis videtur ad inducendam ſimoniam.[g] Tum quia quamuis conſiderationes ſublimes, & ſubtiles partem aduerſam colorent, ſubtilitate tamen ſua attenuantur, & ſolui poſſunt.

g *Ar. ca. quia pro. 1. qu. 1. ca. fin. de pactis.*

3 Tum quia facile defendi poteſt, & iuris rigori propius videtur, tot eſſe ſimonias, quot fuerunt pacta ſimoniaca, totque abſolutiones eſſe neceſſarias, quot ſunt excommunicationes per eorum ſingula incurſę formaliter, vel æquipollenter, vel vnam, quæ extendatur ad quatuor excommunicationes. Tum denique quod, etiam ſi dicatur vnam ſolam excommunicationem fuiſſe ortam ex illis quatuor pactionibus, illa tamen non tolletur tota, donec abſolutio quæratur omnibus cauſis expreſſis: quia excommunicatio lata ob multas cauſas copulatiuè non tollitur niſi per abſolutionem reſpondentem ad omnes illas, iuxta cap. *ex parte.*[a] Quare arbitror præfatum Octauium egere quodam *perinde valere*, ac ſi præfata quarta pactio fuiſſet expreſſa: ſatis tamen eſſet referre quartam, cum relatione generali ad alias contentas in gratia ſupplenda: quia narrata in gratia reformata videntur narrata in gratia reformante.

a *De officio ordin.*

Cæterum laudo plurimum, tum pietatis, tum eruditionis ergo ſolutiones præfati D. reſpondentis, quas ad tertium & quartum dubium ſapienter & piè reddit.

NVNC DESIDERATVR vltima Dominationis veſtræ reſolutio circa tertium dubium ſupra propoſitum, an procurator ſub peccato mortali teneatur Octauium, qui nullum ſibi de hoc facit ſcrupulum, admonere de impedimento prædicto, quod oritur ex eo quod in ſecunda gratię impetratione omiſit narrare prædictam quartam pactionem, videlicet ſe obligaſſe eidem Iulio prædictam penſionem, etiam literis non expeditis, ſoluturum fore; & impetrare dictam fructuum remiſſionem ex alterius capitis impedimento; quia videlicet quando accepit poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ, non fecit prædictam fidei profeſſionem.

4 Ad hoc etiam reſpondeo, videri dicendum, quod non tenetur præfatus procurator admonere præfatum defectum prædictum Octauium. Tum quia præfatus Octauius laborat ignorantia facti, qua putat ſufficienter fuiſſe ſatisfactum defectui ſuæ prouiſionis. Tum quia procuratori præfato non eſt omnino certum, quod illa pactio fuit ſimoniaca, & completa ex vtraque parte, per rationes ſuperius tactas. Tú quod ſimonia illa, ſiqua eſt, eſt iuris, humani, & non omnibus cogniti, immo etiam à multis doctis adeo ignorati, vt contrarium ſaltem diſputando defendi poſſit.

c *2. de ſimon.*

5 Tum quia non agitur de damno tertij, quod clarè videatur eſſe damnum, cùm neſciatur certè fructus præfati beneficij pertinere ad Eccleſiam, cùm non ſit adeo certum per præfatam pactionem prouiſionem manere nullam, per præfata. Tum quia Eccleſia non patitur damnum per diminutionem rerum ſuarum, ſed per ceſſationem nouæ acquiſitionis pœnalis, & ita non agit tantùm de damno vitando, quantum de lucro captando: cuius rei ſcientia non tantùm cogit, quantùm cogeret ſcientia damni rei quæſitæ vitandi. Tum quod fructus beneficij per ſimoniam quæſiti non debentur Eccleſiæ, ſicut pecunia quæ accipitur pro illo: quoniam de hac ſola loquitur cap. *de hoc.*[b] & mea ſententia potius eſſent reſtituendi ſucceſſori, quam Eccleſiæ, licet etiam in illius vſum conuerti poſſint, per ea quæ profundius alijs ſcripſimus in cap. *non liceat.*[c] declarando cap. *cum vos.*[d] & cap. *quia ſæpe.*[e]

b *De ſimon.*
c *12. qu. 2. §. 1. n. 1.*
d *De offic. ord.*
e *De elect. lib. 6. & cap. prædeceſſores. de offic. ordi. eodem lib. 6. In cap. per tuas. 11. 2. de ſimon.*

6 Tum quod tranſgrediens leges humanas male intellectas non peccat, ſecundum Innocentium,[f] quem Panormitanus ſequitur,[g] & multi alij alibi, & in his Felinus qui citat alios.[h] Tum quia Auguſtinus & Adrianus in dictis informationibus citati loquuntur de illo, qui certo ſcit rem eſſe alterius, quàm eius, qui tenet: nos autem loquimur de illo, qui neſcit hoc certo, immo iure dubitat, & ſcit beneficium non eſſe alterius, & quod poſſidens illud bona fide poſſidet; & pauci etiam docti ſciunt ad quem debeant pertinere illi fructus, eſto quod mala fide poſſideret. Per quæ omnia nullatenus auderem aſſerere præfatum procuratorem obligari ad monendum præfatum Octauium: adeo quidem, vt magis inclinem ad obligandum eum ad tacendum, iuxta cap. *quia circa.*[i] & ea quæ ſuper intellectu eius late tradimus in capit. *ſi quis autem.*[k] Saluà, &c.

f *In cap. 1. de elect. in 6.*
g *In ca. cap. Iannes. de ſepult.*
h *In cap. 1. ca lum. penult. de re iudic. ſic. falſis ſpon mo.*
i *De cenſib. & offitiis.*
k *De pœn. diſt.*

SVMMARIVM.

1 *Regularis etiam iubente ſuperiore reſignans officium, ſi ſit eccleſiaſticum beneficium, & ex pacto accipiat recompenſam, eſt ſimoniacus realis: quod ſi ſolum per verba generalia ſit data ſpes dictæ recompenſationis, non erit ſimoniacus. numer. 3.*
2 *Vexationem etiam à ſuperiore regulari ſuper beneficio iuſtè poſſeſſo ſibi illatam regularis data pecunia redimere poteſt.*
3 *Regularium prælati poſſunt iure communi ſuos religioſos etiam ſine iuſta cauſa ſuis beneficijs priuare.*

CONSILIVM XXXVIII.

NPresbyter regularis à ſuo Abbate de quodam officio in Eccleſia ſui monaſterij fuit canonicè prouiſus, & pluſquam per ſex annos illud pacificè poſſederat, cùm à ſucceſſore in dicta abbatia coactus illud in eius manibus renunciauit, cum pacto, quod dictus Abbas eum in alio dicti monaſterij ſeu Eccleſię officio teneretur remunerare, prout cum effectu poſtmodum fecit, & de alio ſimili officio prouidit; & poſtquam illud etiam per quatuor annos poſſederat, idem Abbas, ſeu eius ſucceſſor dictum N. inquietabat, & de dicto officio priuare volebat; & ne ſine officio diffamatus remaneret, dedit quamdam pecuniarum ſummam dicto Abbati.

Quæritur, an dictus N. ſimoniam commiſerit, & teneatur dictum officium dimittere.

a *De prab.*
b *§. prior. de ſtat. monach. & in cle. 2. de pœn.*

1 Reſpondeo primo, quod ex narratis in facto, & aliquantula maiore in quiſitione colligitur prædicta officia eſſe beneficia illius ſpeciei, quæ comprehendit illa beneficia eccleſiaſtica, quæ appellantur officia in cap. *de multa.*[a] & in cap. 2. & cap. *cum ad monaſterium.*[b]

Secunde, quod orator admiſit ſimoniam realem renunciando beneficium eccleſiaſticum regulare, cum pacto de danda ſibi compenſa, ſiue recompenſa ſufficienti, quam poſtea accepit.

2 Tertio, quod per largitionem pecuniæ, ne inquietaretur ſuper officio ſecundo in recompenſationem accepto, nulla ſimonia fuiſſet incurſa: quia poſt acceptam poſſeſſionem, maximè multo tempore pacificè retentam, potuit vexationem iniuſtam redimere, iuxta cap. *dilectus.*[c]

c *2. de ſimon.*

Quarto, quod ex hoc ſequitur, oratorem malè tenere ſecundum officium, nõ ea ratione, quod dederit pecuniam pro retentione illius, & vitanda moleſtia iniuſta, ſed quia malè accepit illud in compenſationem prioris virtute pacti ſimoniaci, per quam acceptionẽ pactum fuit ex vtraque parte completum, iuxta ea quæ tradimus in Man.[d]

d *Cap. 23. à num 100.*

3 Quinto, quod miſerendum videtur oratoris. Tum quia religioſus, tum quia coactus fuit à ſuperiore ſuo renunciare priori officio. Tum quia iure communi ſuperior Abbas poteſt priuare officiis, quæ ſuis monachis confert ad nutum, etiam ſine iuſta cauſa.[e] Tum quia fortè nõ fuit tam pactum, quàm ſpei oblatio, quam ſuperiores ſolent inferioribus facere, dicendo, relinque hoc amore mei, & prouidebitur tibi de alia re, &c. quales aliquando fiunt per verba generalia ſine animo ſe obligandi, iuxta cap. *cum veniſſent.*[f] & alia quæ in comment. extrauag. *ab ipſo.* Gregorij xiij.[g] tradimus.[h]

e *Dicti. ca. cũ ad monaſterium. §. tales.*
f *De inſtit.*
g *Super datis & promiſſis.*
h *Num. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Simonia ſaltem realis non eſt, ſi omiſſio impedimentorum iuxta conuenta competitori non oppoſitorum, non fuit cauſa, quare collatarius beneficium fuerit aſſequutus.*
2 *Promiſſio, quam concurrentes, ne alter alterum impediat, ſibi ipſis faciunt, quod obtinens conſentiat penſioni pro altero imponenda, non cauſat obligationem ciuilem.*
2 *Remiſſio obligationis, ſeu debiti, tunc demum poteſt inducere ſimoniam, ſi debitum ſit legale, quod poteſt ab inuito exigi.*
2 *Beneficium alicui procurans, vt ſic liberetur ab obligatione debiti non quidem legalis, ſed ſolum antidoralis, non committit ſimoniam ſaltem realem.*

CONSILIVM XXXIX.

VACANTE ſimplici beneficio valoris 15. ſcutorum annorum, Titius & Ioannes ſatagentes illud impetrare, ne alter alteri eſſet impedimento, pactum inierunt, quod alter eorum, qui impetraret, daret aliquam penſionem alteri, qui non poſſet impetrare: obtinuit Titius, & renuit dare penſionem, quam promiſit Ioanni, promittens ſe, quotieſcumque ſeſe offerret aliqua vacationis occaſio, non modo non petiturum beneficium, ſed omnem ſuam operam præſtaturum, quo poſſet Ioannes obtinere. Mox oblata occaſione vacationis, Titius iuxta promiſſum ſcripſit literas in fauorem Ioannis, qui obtinuit beneficium.

Dubitatum eſt, an in paciſcendo de danda vel accipienda penſione aliquam ſimoniam incurrerint, & ſimiliter in fauore præſtito mediis literis.

1 Reſpondeo primò, quod in impetratione prioris beneficij nulla fuit incurſa ſimonia, ſaltem realis, quæ cenſuram haberet annexam. Tum quia, vt verbo extra ſcripta certior ſum factus, conuentio prædicta non fuit cauſa, vt Titius obtineret illud, ſed fauor maior, quo fouebatur. Tum quia conuentio non fuit ab vtraque parte completa: quia Titius noluit conſentire penſionis ſuper beneficio iam obtento conſtitutionis.

2 Secundo reſpondeo, quod mea ſententia, etiam in ſecunda impetratione non fuit admiſſa ſimonia, ſaltem realis: ea neruoſa ratione, quod ſimonia nõ committitur per remiſſionem debiti factam, vel faciendam pro beneficio quærendo, niſi quando debitum eſt legale, quod à creditore poteſt exigi, & non quando ſolum eſt debitum de honeſtate, ſiue antidorale, vt nos tenuimus in noſtro Manu. confeſſ.[a] & in noſtro caſu prædictus Titius non debebat Ioanni quidquam per iuſtitiam legalem, per quam Ioannes poterat debitum illud exigere à Titio: quia erat debitum fundatum ſuper promiſſione, qua promiſerat ei conſentire in penſione conſtituenda ſuper priore beneficio, quæ fuit nullius valoris, & talis per quam non poterat prędictus Ioannes compellere Titium ad conſtituendam præfatam penſionem.

a *Cap. 23. n. 100.*

SVMMARIVM.

1 *Simonia eſt, conuenire inter concurrentes, vt alter alteri defectus non opponat, hoc addito, quod obtinens alteri penſionem accedente conſenſu Apoſtolico perſoluet; ſed non ſit realis, niſi vtrinque completur. num. 2.*
3 *Concurrat ſi irregularis etiam occultiſſimus cum alio, & obtineat, eius prouiſio obſtante irregularitate non valet; & ſuo concurrenti, quem impediuit à conſequutione beneficij, ad quod per concurſum ius acquiſiuerat, tenetur pro damno illato ſatisfacere.*

CONSILIVM XL.

IOANNES & Petrus clerici oppoſuerunt ſe vni beneficio parrimoniali vacanti: & Petrus minus dignus voluit opponere Ioanni digniori irregularitatem veram quidem, ſed occultam, quam probare nec poterat, nec deduxit in iudicium, ſed interuentu amicorum conuenit inter ambos, vt omiſſis omnibus exceptionibus ſe ſubmitterent examini, & qui iudicaretur dignior haberet beneficium, & ſolueret alteri penſionem quadraginta regalium annuam, cum beneplacito Sedis Apoſtolicæ, deinde Ioannes obtinuit beneficium, & poſtea diſpenſationem ſuper irregularitate, & ſuper retentione beneficij, nulla tamen de prædicta conuentione facta mentione.

Quæritur primo, an in hoc caſu interuenit confidentia, vel ſimonia vlla.

Secundo, an fuit valida prædicta collatio prædicti beneficij patrimonialis.

Tertio, an prædictus Ioannes teneatur aliquid reſtituere prædicto Petro, cum prædictus Ioannes eſſet incapax ad dictum beneficium, & tunc impediuit modo ſuprædicto prædictum Petrum aliàs dignum à conſequutione prædicti patrimonialis beneficij, maximè quia prædictus Ioannes hucuſque bona fide proceſſit, nullam credens fuiſſe confidentiam, nec ſimoniam.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM reſpondeo primò, quod nulla interuenit cõfidentia, ſed ſic ſimonia. Quia conuentio de non opponendo alicui exceptionem propter promiſſionẽ pecuniæ, eſt ſimoniaca, propter ea quæ nos diximus in Manu. confeſſ.[b]

b *Cap. 23. nu. 100. & ſequ.*

2 Secundo, quod prædicta ſimonia non videtur fuiſſe realis, ſed tantum conuentionalis: quia non fuit impleta ab vtraque parte: licet enim Petrus adimpleſſet non opponendo, Ioannes tamen non adimpleuit conſtituendo, neque ſoluendo penſionem; & conſequenter non fuit incurſa ipſo iure excommunicatio, nec conſequenter noua irregularitas celebrando, per ea quæ vbi ſupra ſcribimus.

Non obſtat dicere, quod pactum de non opponendo exceptiones fuit cauſa, vt prouiſor conferret beneficium Ioanni: & ita fuit adimpletum pactum ex parte oppoſitorum, ſeu concurrentium, vel candidatorum, & etiam ex parte prouiſoris, qui eo quod partes nil ſibi ipſis oppoſuerunt, prouidit, non inquam hoc obſtat. Tum quia hoc pactum non fuit factum cum prouiſore. Tum quia omiſſio oppoſitionis defectus nõ fuit cauſa prouiſionis beneficij: quia ea fuiſſet ſequuta, etiam ſi fuiſſet oppoſitio facta; quia cum irregularitas eſſet occulta, non poterat probari; & de non apparentibus & non exiſtentibus idem eſt iudicium exterius.[c]

c *Leg duo ſũt Tity. ff. de teſtam. tutel. & capit. ſi iacerdos. cum gloſſ. de offic. ordi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 AD SECVNDAM respondetur, quod non valuit collatio propter irregularitatem præcedentem, iuxta doctrinam Innocētij bene intellectam, & communiter receptam, [a] & facit cap. *clerici.* cum glossa & ei adnotatis. [b]

AD TERTIAM respondetur, quod tenetur ad restitutionem eo modo, quo impediēs aliquem ab officio vel beneficio consequēdo tenetur, iuxta tradita in prædicto Manu. [c] quoniam Petro erat ius ad rem quæsitum in beneficio coram Deo, & in foro conscientiæ. Quare plurimum interest animæ salutis Ioannis, conuenire quam optimo modo potuerit cum Petro, ita vt maneat contentus, modo caueat omnino, ne quidquam soluat ratione promissionis pensionis prædictæ. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Concurrere omittens pacto inito aliquid recipiendi, est simoniacus conuentionalis, & si promissum recepit à prouiso, efficitur realis num. 2.*
1 *Simoniam committit tollens recepto temporali impedimenta, quæ iuridice ad quærendum beneficium opponi possunt.*
2 *Vexationem redimere ab eo, qui potest obesse, & non prodesse in beneficio acquirendo, tunc demum licet, si iniustè inferatur, secus si iustè.*

CONSILIVM XLI.

QVIDAM petens ecclesiam parochialem vacantem promisit cuidam domino, se illam obtentam permuturum cum beneficio cuiusdam N. cui dominus ille volebat fauere in illo concursu, si efficeret, ne ille N. concurreret secum; & prædictus dominus fecit ne concurreret, & ita alter eam obtinuit. Quæritur, an fuerit admissa simonia, & qualis.

1 Respondeo primo, quod fuit admissa simonia: quia fuit promissum quod beneficium obtinendum daretur per permutationem alteri cum pacto, ne ille secū concurreret: quia simoniam committit, qui re æstimabili pecunia tollit impedimenta, quæ iuridicè opponi possunt sibi ad quærendum beneficium, vt expressè ait D. Thomas. [d]

2 Tum quia non obstat, quod ait Paludanus, [e] relatus à Caietano, [f] & à Soto, [g] dicens, quod licet redimere vexationem ab eo, qui potest obesse, & non prodesse: non inquā hoc obstat: quia illud intelligendum est de nocumento iniusto, non autem de iusto: electus enim petens confirmationem, si daret pecuniam alicui, qui non posset ei dare ius, sed potest aliquam iustam exceptionem opponere coram confirmatore, simoniam committeret, & præterea licet prædictus dominus & N. non possent dare directè ius aliquod prædicto presbytero, poterant tamen indirectè non ponendo impedimentum per concursum, quod iustè poterant ponere, vt palam est.

Secundo respondeo, quod prædicta simonia videtur fuisse conuentionalis tantūm, quia non fuit ab vtraque parte completa, per ea quæ nos scripsimus in Manu. [h] quem locū etiam quidam alius D. consulens egregie doctus allegare dignatus est, respondens rectè per eam non perire ipso iure collationem ipsi prædicto presbytero factam. Quare caueat ipse, ne permutet illam ecclesiam cum beneficio prædicti N. quia si hoc faceret, adimpleret ex sua parte pactum simoniacum; & cum iam altera pars adimpleuerit illud pro sua parte, censeretur ab vtraque completum, & consequenter pro simonia reali habendum: cui consequens esset collationem prædictam ipso iure nullam fieri. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Competitori digniori si vt desistat promittatur temporale, simonia est conuentionalis, & si ab vtraque parte obtento beneficio adimpleatur, efficitur realis, num. 2. & 3. annullans omnia sequuta. num. 4.*
2 *Mediatori, vt mihi collationem vel præsentationem impetret, si quid promitto, est simonia, & si obtento beneficio soluam, efficitur realis, habens excommunicationis pœnam, & nullitatem actus; ac ad illud reddor inhabilis, à solo Papa habilitandus. num. 4.*

CONSILIVM XLII.

BENEFICIO vacante iuris patronatus, tres petebant illud à septem patronis: & is qui videbatur dignior, & alius conuenerunt, vt ipse dignior desisteret à petitione, & iuuaret alium solicitando aliquos patronorum ad suffragandum alteri, & quod ipse assequutus beneficium solueret 60. scuta quolibet anno per quinquennium ipsi digniori: qui dignior quæsiuit duo suffragia alteri, qui obtēto beneficio soluit aliquam partem scutorum promissorum. Quæritur, an commissa fuerit simonia realis.

1 Ad hanc quæstionem respondetur primo, eam esse difficilioris resolutionis, quàm prima ipsius facies demonstrat: ideóque posse multa induci super ea per eum, cui ad id faciendum tempus suppeditaretur.

2 Secundo, quod omissis eis videtur esse breuiter respondendum, quod in casu proposito fuit admissa simonia realis: simonia quidem ea firma ratione, quod per mediatorem incurritur simonia, vt habet extrauagans, [a] & quod is qui dat vel facit aliquid temporale pro aliquo, vt ille impetret collationem beneficij, vel præsentationem ad illud, est tam simoniacus, ac ille qui dat vel facit aliquod temporale collatori vel præsentatori eius, vt tradit Innocentius, [b] quem in hoc citamus nos & sequimur in Manu. confess. [c] & certum est quod is qui obtinuit beneficium in casu proposito, dedit vel fecit promittendo alteri præfata scuta, ad hoc vt desisteret ab oppositione vel petitione beneficij præfati, & vt procuraret fauorem aliquorum patronorum, quod ipse fecit desistendo à sua petitione, & quærendo duo suffragia, & ita fuit mediator expressè vel tacitè quærendi præsentationem.

3 Quod autem simonia fuerit realis, patet ex eo, quod ab vtraque parte fuit impleta: quoniam alter destitit à sua petitione, antequam præsentatio fieret, & alter soluit partē præfatorum scutorum post beneficij assequutionem, per quod simonia, quæ antea erat mentalis & conuentionalis tantùm, facta fuit realis, per ea quæ nos scribimus vbi supra. [d]

4 Tertio, quod præfati domini consulentes incurrerunt excommunicationem, & inhabilitatē ad præfatum beneficium; & quod præsentatio, & institutio virtute illius facta, fuerunt inualidæ & nullæ per præfatam extrauagantem 2. & quærenda est reualidatio à Papa per Pœnitentiariam, si hæc sunt occulta, vel per Datariam, si sunt publica: nec alius præter Papam, vel eius commissarium, potest dare remediū legitimum absque dimissione tituli vel beneficij.

SVMMARIVM.

1 *Permutationem beneficiorum tractare quidem possunt partes, facere autem non, nisi cū auctoritate superioris, etiam si plura cum vno permutentur. n. 3. & hoc, dummodo beneficia sint ipsorum permutantiū, ita vt habeant ius in re. vnde non sufficit, quod habeat vterque, vel vnus illorum ius ad rem. nu. 2. sicut nec ego possum tibi resignare meum beneficiū, vt tu resignes tuum tertio. n. 3. esset q, simoniaca. n. 5. & si hinc inde adimpleatur, efficietur realis suppositā censura. num. 6. & 7.*
4 *Pensionem in permutatione beneficiorum potest Episcopus pro adequatione fructuū vni ex permutātibus reseruare, duraturam tamen solum, donec alter beneficium grauatū retinebit.*
4 *Permutationem auctoritate superioris initam qui pro sui parte adimpleuit, potest cogere partem, vt etiam ipsa adimpleat: & hoc, etiam si propter aliqua pacta illicita adimpleta incidisset in pœnas simoniacorum: & hoc, dummodo absolutio à censuris fuerit prius obtenta. nu. 7.*
7 *Resignatio simoniaca est ipso iure nulla, nec inducit vacationē.*
8 *Clausula illa (Saluo Sedis Apostolicæ beneplacito, & nō aliàs) posita in contractu vnius permutationis, non censetur repetita in alio etiam eidem annexo, sed nec sanat defectum simoniæ, si adimpleantur conuenta, antequam illud obtineatur.*

CONSILIVM XLIII.

CAIVS & Titius concordarunt, quod Caius renunciaret causa permutationis parochialem Ecclesiam, & simplex beneficium, quod possidebat, in manibus loci ordinarij, ad fauorem Titij. & similiter Titius renunciaret aliam parochialem, & simplex beneficium, quod possidebat, in manu loci ordinarij alterius diœcesis, in qua sita erant, ad fauorem Caij. Et propter inæqualitatem fructuum parochialium, & beneficiorum prædictorum, & etiam quia parochialis, quam Caius resignabat, erat grauata Apostolica auctoritate pensione annua scut. quadraginta; ideo concordarunt, quod Titius reseruaret sibi super fructibus beneficij, quod ipse resignabat ad fauorem Caij, annuam pensionem sicut nouem; & quod in euentum vacationis, seu cessationis pensionis prædictorum scut. quadraginta, talis pensio, seu vacatio illius esset ad fauorem Titij; & quod quilibet eorum fructus beneficij, & parochialis, quæ accipiebat, recipere inciperet à die habitæ

possessionis

possessionis illorum, & non antea. Præmissa omnia & singula pacta fecerunt, adiecta clausula, *saluo tamen beneplacito Sedis Apostolicæ.* & cum solitis protestationibus, & non aliàs: & sic renunciarunt, videlicet Titius parochialem, & beneficium in manu ordinarij ad fauorem Caij, & Caius parochialem in manu alterius ordinarij ad fauorem Titij, & Caius de voluntate Titij retinuit sibi beneficium simplex, quod tenebatur etiam resignare ad fauorem ipsius Titij, donec ille à Sede Apostolica dispensatione ad obtinendum duo sub eodem tecto impetrasset, quia obtinebat aliud in eadem Ecclesia. Accidit autem, quod quidam Lucius concordauit cum Titio, videlicet quod Lucius renunciaret Titio aliud simplex beneficium, quod in alia Ecclesia obtinebat, in manu ordinarij, & quod Titius faceret, quod Caius renunciaret beneficium quod retinuerat ad fauorem Lucij, reseruata tamen Titio annua pensione super dictum beneficium, quod Lucius recipiebat à Caio, scutorum septem, quæ propter inæqualitatem fructuum imponebatur.

Præfatæ concordiæ non sunt vsque adeo Apostolica auctoritate confirmatæ, nec pēsiones prædictas scut. 9. & aliam scut. 7. vmquam exegit Titius, nec recuperauit, nec inter partes pecuniæ aliquæ interuenerunt.

Dubitatur, an permutationes & resignationes prædictæ possint dici simplices, vel potius trianguläres, vel quadrangulares, & an possent fieri in manibus ordinarij, & an partes aliquam simoniam cōmiserint in præmissis, & in aliquam censuram inciderint, taliter, quod indigeant simpliciter, vel ad cautelam à Sede Apostolica absolutionem & dispensationem obtinere de præmissis.

1 Pro resolutione huius dubij præsuppono primò, quod nulli possunt permutare beneficia sua propria auctoritate, licet possint tractare non perueniendo ad conclusionem permutationis, & eam facere cum auctoritate superioris vt habet cap. *quæsitum.* cap. *cum olim.* cap. *cum vniuersorum.* [a] cum adnotatis eis per Panormitanum & communem.

2 Secundo, quod nemo potest permutare ius ad rem, quod habet virtute expectatiuæ, cum beneficio alterius, etiam cum auctoritate ordinarij: quia permutatio beneficiorū iam quæsitorum, & non quærendorum permittitur, iuxta cap. 1. in illis verbis, *sua beneficia,* [b] quæ ponderātur ibi per Philippū Francum & citatos per illum, & per Panormitanum, [c] & Federicum Senensem, [d] post Ioannem Monachum & Ioannē Andream, [e] & ratio est, quia rei alienæ permutatio non valet, [f] & beneficium expectatum non est expectantis, vt palam est, quæ communis sententia est, qua ratione neque ius quæsitum per præsentationem, vel nominationem, vel aliud, quod sit ad rem, & nō in re, potest permutari cum beneficio, vt Francus vbi supra expressit.

3 Tertio, quod potest quis plura beneficia pro vno permutare, si nihil aliud obstat, vt latè resoluit Federicus vbi supra. [g]

Quarto, quod nō potest quis permutare suum beneficium cum alio, vt suum detur tertio per superiorem ordinarium, secundum Ioannem Andream communiter receptum, [h] & Federicum. [i]

His præsuppositis, respondeo ad dubium primo, incognitas esse iuri permutationes triangulares, & quadrangulares, nec meminisse me legere vllibi eiusmodi vocabula, nec posse illas esse iuridicas, cum prædicta permutatio beneficiorum necessariò debeat fieri inter duos tantum de beneficiis, quæ iam sint quæsita illis.

4 Secundo, quod pensio prædicta nouem ducatorum potuit imponi ab ordinario, duratura dum Caius teneret beneficium sibi quæsitum per illam permutationem, ad coæquandos fructus vtriusque beneficij permutati, arg. cap. *ad quæstiones.* [k] quod in hoc citat Ancharanus, [l] & posset, si opus esset, efficacius probari, quam ille probat, & quam Felinus. [m]

Tertio, quod Titius potuit cogere Caium ad renunciandum beneficium simplex in fauorem suum causa complendæ permutationis.

5 Quarto, quod pactum, quo conuenit inter Lucium & Titium, vt Titius efficeret quod Caius renunciaret in fauorem Lucij beneficium, quod tenebatur renunciare in fauorem Titij, & Lucius renunciaret suum in fauorem Titij, continet simoniam conuentionalem, per cap. *quampio.* [n] cum enim non possit saluari per permutationem, quia illa non potest fieri nisi super beneficiis propriis, & fiat super spirituali-

bus, restat vt sit simoniacū, simonia saltem iuris humani, quo omnis renunciatio beneficij facta sub modo vel conditione est simoniaca, per prædicta iura, & per glossā aduncto textu. [a]

6 Quinto, quod prædicta simonia conuentionalis videtur facta realis, eo quod ab vtraque parte fuit completa: nam Titius compleuit quod promisit, procurando, vt Caius renunciaret in fauorem eius: Lucius item præstitit quod promisit, renunciando beneficium suum in fauorem Titij, & consequenter est facta realis.

7 Sexto, quod dolenter scribo, quod vterque illorum incidit in censuram extrauagantis. [b] Et idē de Caio dicendum est.

Septimò, quod Titius tenetur relinquere beneficium Lucij, & Lucius beneficium quod ei Caius renunciauit, quia renunciationes fuerunt nullæ per dictam extrauagantem, & per conclusionem illam communem, quæ habet beneficium non vacare per renunciationem simoniacam, quam tenet etiam Panormitanus. [c]

Octauo prædictus Titius debet, procurare absolutionem, & habita ea, potest cogere Caium, vt renunciet beneficium præfatum denuo in manibus ordinarij, causa permutationis, vt conferatur sibi, per prædicta.

8 Nec prodest dicere contra prædicta, quod tractatus permutationis fuit habitus, saluo Papæ beneplacito. Tum quia exequutio illius tractatus & concordiæ fuit facta sine illius beneplacito. Tum quia concordia secunda inter Titium, & Lucium, & Caium, fuit alia à tractatu & concordia habitis prius inter Titium & Caium solos, in quibus fuit posita illa protestatio, quæ cum non fuisset reperita in illa secunda concordia, nō potuit illi prodesse, arg. l. *non omnē.* [d] & l. *in agris.* [e] quatenus habēt, quod limitata causa, &c. & præterea exequutio præcessit beneplacitum, & sic fuit cōmissa simonia, prout diximus in Manu. confessi. [f] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Concordia, vt vnus iuri suo renunciet, & alter pecunias det, iure fori simoniaca iudicabitur: at si dentur solum pro restitutione expensarum, non autem pro pretio iuris, quod prætendebat, & cui vere nō renunciauit, quia nullū habebat, excusatur à simonia coram Deo, & ab obligatione restituēdi. n. 2.*
2 *Simoniacum iure fori quid iudicatur, quod iure poli nō est tale.*
3 *Simoniaca pacta ab alio inita, qui non consensit, renuat.*
4 *Protocollum simoniacum concordiam continens vt partium consensu comburatur expedire videtur.*

CONSILIVM XLIV.

LITIGANTIBVS N. & P. super beneficio, conuenit inter N. & quosdam amicos P. ipso non consentiente, vt N. cedenti iuri suo, si quod habebat, P. quamdam pecuniarum summam solueret. P. possessione adepta, prædictas pecunias soluere renuit, quas ipsi amici postea soluerunt. Quæritur quid iuris?

1 Respondeo primo, quod tota hæc concordia censebitur in foro exteriori simoniaca: quoniam per eam altera pars obligatur ad tradendum alteri parti rem spiritualem pro re temporali, quod est simonia cum per definitionē simoniæ, quam tradit glossa & communiter recepta tam à Theologis, quàm à Canonistis, & à nobis præ aliis declarata in nostro Man. confess. [h] & consequenter iudicabitur in prædicto foro nulla, & nullius valoris: & partes, quæ illā concordiam fecerunt, censebuntur in eodem foro excommunicati; quia non solum fuit simonia mentalis, & conuentionalis, sed etiam realis ab vtraque parte cōpleta, ideoque perfecta, & omnia prædicta mala, & etiam irregularitatē, si celebratū est, inducens, iuxta ea quæ nos post alios dicimus vbi supra, [i] & pecunia recepta iubebitur restitui Ecclesiæ, cui facta est iniuria, iuxta cap. *de hoc.* [k]

2 Secundo, quod probabiliter dici potest, quod si vere coram Deo N. non habuit voluntatē vendendi ius, quod prætendebat habere, sed solum recuperandi impensas, quas fecit, nec vere coram Deo beneficiū erat suum, non incurrit pœnas prædictas in foro conscientiæ, neque indiget absolutione ab vlla censura, nec obligatur ad restituendam pecuniam acceptam, nisi quatenus superat impensas factas; sed satis est ei pœnitere peccati mente, & conuentione, & renunciatione, quam gratuito licitè facere poterat, admissi, per ea quæ nos vbi supra insinuauimus.

3 Tertio, quod prædictus P. rectè agit renuendo approbare illam concordiam, & non potest cogi ad eam seruandam: & rectè facit volendo defendere suam possessionem, si putat

coram

a *In cap. cum nostris, de cōfess. præb.*
b *De cler. excom. minist.*
c *Ca. 17. à nu. 69.*

d 2. 2. *qu. 100. art. 2. ad 5.*
e *In 4. dist. 5. art. 3.*
f *In dict. ar. 2.*
g *De iustitia & iure qu. 6. ar. 1. ad*

h *Cap. 23. n. 103.*

a *De simon.*

b *In ca. tuam. de ætate & qualit.*
c *Cap. 23. nu. 106.*

d *Nu. 102. & seq.*

a *De ver. permut.*

b *De verum permut. li. 6.*
c *in d. cap. cū olim. nu. 4.*
d *Quæst. 13. de permut. bene.*
e *In dict. ca. 1.*
f *Leg. 1. ff. de ver. permut.*

g *Quæst. 12.*

h *In di. cap. 1. in fin. q. 40.*

i *Num. 109. & sequen.*
k *De simon.*

k *de ver. per.*
l *Consil. 279. quæstio proponitur. in ca. quia verisimile. de præsump. nu. 3.*

m *1. 94. 2. cap. In de pact.*

a *In ca. dudū. verbo, libere. de prab. lib. 6.*

b *2. De simo.*

c *In dict. cap. cum olim. & cap. cum vniuersorum.*

d *ff. si cert. pe. ess. de ac. rerum dom.*

e *Cap. 23. nu. 108.*

g *1. q. 1. in sū*

h *Cap. 23. nu. 109.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

coram Deo suum esse beneficium, & bona fide defendit illud: & nullam pœnam incurrit renuendo approbare illam: quia nemo tenetur approbare simoniaca pacta facta ab alio absque suo consensu: & obligatur ad renuendum eam, & execrandum, iuxta totam 1.q.4. & cap. *cum pridem.* [a] & tradita à nobis vbi supra. [b]

4 Quarto, quod præfatus N. indiget absolutione à prædicta simonia per Datariam Papæ, & non sufficit per Pœnitentiariam quo ad forum exterius: quia illa non habet facultatem id faciendi quo ad illud forum, sed tãtum quo ad forum interius, neque præfatus N. indiget illa quo ad illud forum interius, si non habuit aliam mentem, quam illam, de qua loquitur secundum responsum; sed satisfaciet cõueniendo cum aduersa parte, & notario, qui etiam male fecit accipiẽdo concordiam illam simoniacam, vt comburatur protocollum, in quo est concordia prædicta scripta, ita quod numquam amplius appareret, nec probari posset: quia de non existentibus & non apparentibus non est iudicium. [c] Salua, &c.

Aduerte, an huic cautelæ vltimo loco datæ obstent Bar. & Bal. l. 2. §. si plura ff. quemadmo. testam. & vide Deci. & additionem in cap. 1. num. 207. de prob. & an quod ponitur in 2. dicto, intelligatur procedere quando dicto H. nullum ius in dicto beneficio cõpetebat, vt videtur innuere auctor dum supponit quod beneficium non erit coram Deo ipsius N.

SVMMARIVM.

1 *Simonia in concordia beneficij per tertium commissa non nocet parti eam ignoranti, immo ius suum ei remanet illæsum. n. 3. at illam sciens, vel credere debens, statim debet renunciare ius, si quod ex illa quæsuit. nu. 2.*
4 *Credere tenetur quis simoniam ad eius vtilitatem commissam, si adsint præsumptiones verisimiles ad illam præsumendam.*

CONSILIVM XLV.

DVO litigantes, Ioannes Romæ morans, & Petrus in patria degens, fecerunt concordiam super beneficio litigioso, vt auctoritate Papæ dimidium fructuũ cederet Ioanni, & alterum Petro: quæ cõcordia fuit auctoritate Papæ confirmata, & literis expeditis exequuta: sed non fuit narratum Papæ id, quod ignorante Ioanne pater & frater eius promiserunt Petro dare durante vita Ioannis ei, donec assequeretur beneficium integrum, certos modios tritici, & aliorum granorum, non facta mentione de causa ob quam promiserunt: & præfatus Petrus accepit postea, dum vixit, omnes fructus integros prædicti beneficij, post cuius mortẽ obiicitur Ioanni simonia, vel confidentia illicita. Quæritur quid debeat facere Ioannes.

1 Respondetur primo, Ioannem quidem ignorantem promissionem patris & fratris sui non incurrisse vllum peccatum, vel excommunicationem, quæ ob prædictam promissionem incurrerunt ipsi, si eam fecerunt, vt Petrus consentiret concordiæ prędictæ, quia simonia per tertium commissa in collatione & prouisione non nocet parti ignoranti eam quo ad peccatum, & excommunicationem: quia peccatum alienum non nocet quo ad illa ignoranti, donec sciat, & consentiat vt habetur 1.q.4. per totam, præsertim cap. *iam itaque.* & tradit glossa. [d]

2 Secundo, quod præfatus Ioannes, simulac sciuit & credere debuit præfatos cognatos suos promisisse præfatos modios ob dictam causam, renũciare debuit ius, quod per illam concordiam acquisitum fuit ei, per c.1. [e] quod in hoc citat prædicta glossa recepta, [f] & traditur in cap. *ex insinuatione.* [g] nisi Papa illud sibi attenta eius ignorantia & bona fide confirmet, vel quatenus opus fuerit sibi denuo conferat, per notata in eisdem capp.

3 Tertio, quod præfatus Ioannes non perdit propter illam concordiam simoniacam tertij se ignorante factam ius, quod antea habebat, immo debet illud ei restitui, vel sine alia restitutione potest ad illud redire, per cap. *si beneficia,* [h] cum ei adnotatis.

Quarto, quod præfatus Ioannes non dicetur sciuisse, neque approbasse præfatam simoniam propter hoc solũm, quod pater eius soluerit præfatos modios Petro, eo quod esset procurator filij: quoniam non fecit ipsum procuratorem ad soluendum ei modios præfatos, sed solum ad recipiendum fructus, qui pertinebant ad ipsum ratione concordiæ factæ, se ignorante simoniam: quia diuersa sunt illa, & à diuersis non fit illatio. [a]

4 Quinto, quod cùm ab aduersarijs probatum fuerit præfato Ioanni, quod pater & fratres eius promiserunt præfatos modios Petro, antequam concordia confirmaretur à Papa, par est credere simoniam præfatam præcessisse: quoniam licet in instrumento promissionis non exprimatur illam promissionem factam fuisse, vt Petrus consentiret concordiæ, tamen sunt in eo quędam verba, quæ significant illud, scilicet quod soluerent durante vita præfati Ioannis, aut donec Petrus assequeretur beneficium integrum in ecclesia vbi erat: & idem significat qualitas personarum promittentium, & quod lis erat super beneficio, cuius fructus in concordia diuidebantur, & quod nulla alia causa exprimitur in instrumento, ob quã promissio fieret, & quod promissio illa suapte natura tendebat ad suadendum illam concordiam: & huiusmodi verisimilia sufficiunt ad probationem præsumptam. [b]

Sexto, quod vtile consilium erit Ioanni, vt præueniat aduersarios in impetrando à Papa aliquod *si neutri*, vel *si nulli, vel perinde valere*, vel aliam gratiam, quæ sibi videbitur conueniens, iuxta præcedentia dicta. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta auctoritate iudicis super beneficio, quod remanet illi cui debetur, licita est.*

CONSILIVM XLVI.

HIERONYMVS & Alexander presbyteri in Rota litigabant super quadam parochiali Ecclesia. Domini vero Auditores in principio huius causæ decierunt tria, scilicet, dictam parochialem Hieronymo de iure competere; & Alexandrum, qui erat in possessione, condemnandum esse in omnibus fructibus ex d. parochiali Ecclesia perceptis; & tandem possessionem & fructus eiusdem parochialis sequestrari debere. Post has decisiones R. P. D. proponens terminum seruauit ad ferẽdam sententiam, sed antequam cedulam subscriberet, dictus Alexander, qui omnino causam amittebat, hanc conuentionem, siue pactum Hieronymo proposuit, vt scilicet fructus, & expensas, in quibus condemnandus erat, sibi rẽmitteret, ipse vero liti cederet, & causæ, hoc pactum propter causas infra scriptas placuit Hieronymo; atque ita in actis huius causæ vna pars alteri cessit, & remisit. Huius rei postea certior factus est d. proponens, & deinde tota Rota; quæ, quia partes inter se iam conuenerant, mandauit Domino proponenti, vt causam expediret: itaque subscripta est cedula sub termino prędicto, qui antequam partes inter se conuenirent, seruatus fuerat, & in dicta cedula sententia promulgata est pro dicto Hieronymo, & in eadẽ sententia parochialis ei est collata, & tandem possessionem consequutus est.

Nunc dubitatur, an prędicti commiserint simoniam, quia pactum inierunt inconsulto Papa; an verò excusetur Hieronymus. Primo, quia nullum ius censsus est emisse, cum ab aduersario in se nihil transmissum sit. Deinde, quia censendum etiam est habuisse ius in ipso beneficio per collationem, antequam pactum illud iniret: quia collata sibi fuit dicta parochialis in ipsa sententia: sententia autem Rotę, & quæ in ea continentur, à termino seruato robur habent. Præterea, quia habito iure in parochiali, vt dictum est, fructus remisit ad redimendas suas vexationes, & innumeras molestias, & non principaliter propter acquirendam possessionem: nam si maximas molestias in hac re non experiretur, certe sequestratione possessionis & fructuum contentus fuisset. Tandem, quia remittere propriè non est dare tamquam pretium, sed donare.

1 Respondeo primo nullam in casu proposito esse coram Deo & in foro conscientiæ admissam simoniam, præsertim realem, per prædicta. Secundo, neque in foro exteriori videri incursam vllam talem simoniam: tum per superius allegata. Tum quia conuentio præfata fuit nota Prętorio Rotæ, & placita illi, & decreta fuit illi possessionis traditio. Tum quia satis videtur fuisse à Papa ratificata, cum iudex ab eo datus illam ratam habuerit. Tum quia auctoritate iudicis, præsertim tanti Prętorij, potest eiusmodi compositio iustè & sanctè fieri, [c] & denique quia etiam auctoritate ordinarij id fieri posse videtur, argum. cap. *extirpandæ,* [d] & per alia, quæ adduci possunt, quæ tamen non sunt necessaria. Saluta, &c.

a *Leg. Paym. ff. de minor. & c. Ad audientiã. de decim.*

b *Capit. quia non est de præsumptis. & l. non est verisimile. ff. quod metus caus.*

Et ca. fin. de pactis.
b *Num. 110.*
c *Leg. duo tiũt Titij. ff. de rest. aut. & capi. si sacerdos de offic. ord. iuncta glossa.*
d *In sum. ea. cau. & quæs.*
e *1. quæ. 5.*
f *In sum. 1. q. 4.*
g *De simon.*
h *De præb. li. 6.*

a *Leg. 23. nu. 102.*
b *Ca. dilectus 1. de simon.*
c *In summa 1. qu. 1.*
d *Cap. quam pia. 1. qu. 2. & ca. fin. de pactis.*
e *Cap. quam grauis. de crimine falsi. & cap. ex literis. de testib.*
f *C. cap. 23. nu. 102.*
g *Arg. cap. si essent. de prouiden. & ibi Ecnd. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Papæ beneplaciti reseruatio opposita in conuentionibus benefícialibus excusat ab omni saltem temporali pœna, & hoc quo ad illa quæ eius suppositа fuerunt beneplacito, & modo non deueniatur ad conuentorum exequutionem, antequam illud sit obtentum. nu. 3. & 4.*
2 *Vexationu vitandæ causa saltem post possessionem quæsitam dari quid potest, modo non detur ex vi præcedentis simoniacæ conuentionis: & vexatio, quæ timetur, sit iniusta. nu. 4.*
3 *Simoniaca est omnis pactio & conuentio super spiritualibus, scilicet dandi aliquid temporale pro spirituali, & hoc etiam si spirituale nec perdatur, nec acquiratur, vt patet in simoniaca resignatione, per quam nec resignans aliquid spirituale perdit, nec resignatarius acquirit. num. 4.*
3 *Pensio sine simoniaca prauitate secundum veriorem & communiorem sententiam sine Papæ auctoritate nec constitui, nec redimi per partes potest.*
4 *Resignatio simoniaca non tenet: vnde nec resignans perdit ius suum, nec resignatario acquiritur.*

CONSILIVM XLVII.

B. & G. litigantes super quodam beneficio, quod vterque per statuta fundationis sibi debitum contendebat, superuenientibus aliis litigatoribus eadem ratione sibi debitum contendentibus, conuenerunt, vt sese mutuo iuuarent contra alios, & alteruter eorum, qui obtineret, alteri constitueret certam pensionem, & impensæ essent communes: quæ omnia, excepta pœna pecuniaria, sub qua se ad id obligabant, beneplacito Papæ subdiderunt, ita quod sine illo nulla essent, & communibus impensis beneplacitum impetraretur. Post quę alter eorum, altero desistente, obtinuit victoriam, & possessionem pacificam adeptus pensionem noluit alteri constituere, nec soluere; sed vt alter à minis litigandi, quas faciebat, cessaret, dedit ei 500. iulios pro impensis & laboribus ante & post prædictam conuentionem factis ante beneplacitum Papæ impetratum, quod postea non curauerũt impetrare. Quæritur, an vllam pœnarum simoniæ incurrerint.

1 Pro parte negante facit primo, quod omnia conuenta fuerunt suppositа beneplacito Papæ, quod secundum receptam sententiam excusat ab omni pœna saltem temporali, vt traditur in Manu. confess. [a]

Secundo, quod licet cuique suam vexationem redimere, saltem post quæsitam possessionem pacificam, [b] & qui præfatos iulios dedit, habebat illam pacificam, & alter minabatur ei litem.

2 Tertio, quod neuter illorum quæsiuit, vel reliquit spirituale pro temporali, nec contra temporale pro spirituali: nam sine vlla alterius sui iuris renunciatione alter obtinuit sententiam, & possessionem pacificam, & constat simoniam esse emptionem, siue contractum non gratuitum dandi spirituale pro temporali, iuxta glossam receptam. [c]

Pro contraria tamen parte facit primo, quod omnis pactio, siue conuentio super spiritualibus videtur simoniaca, [d] & negari non potest præfatam conuentionem fuisse factam super beneficio spirituali, quo duo sese iuuarent contra alios in litigando, & quod qui obtineret solueret vel constitueret alteri certam pensionem.

Secundo, quod vterque putabat non licere sibi ita conuenire, nisi cum beneplacito Papæ, quod non erat necessarium, si nulla simonia incurreretur.

Tertio, quod promissio illa constituendæ pẽsionis facta ob auxilium accipiendum in litigando super beneficio non potest excusari à simonia, tenendo, vt omnes tenent, non posse quem vendere, vel constituere pensionem super beneficio suo, nec iam debitam & constitutam redimere sine Papæ auctoritate, secundum plerosque omnes, & rectè: licet Caietanus quem quidam sequuti sunt, sed male, cõtra in hoc teneat: aliud enim est quem remittere gratis pẽsionem sibi debitam, quod licet: aliud redimere pensionem à se debitam pecunia, quod non licet, & damnatur ex stylo Curiæ, qui facit ius. [e]

Non obstant opposita pro parte negante formata: Non primum. Tum quia non fuerunt omnia subiecta voluntati Papæ: quia voluerunt, vt pœna, sub qua se obligauerunt, valeret, esto non accederet beneplacitum Papæ.

4 Tum quia, vt probatur in Man. [f] in fine, beneplacitum Papæ nõ excusat, nisi posteaquam fuerit præstitum: qui enim promittit dare centum pro beneficio sibi conferendo, si placuerit Papæ, & non aliàs, & soluit illa pro ipso ei collato, antequam placeat Papæ, non excusatur à pœna simoniæ: nam positum sub conditione nihil operatur ante illius euentum. [a]

Non obstat secundum oppositum: quia, licet datio illorum iuliorum fuit facta post adeptam possessionẽ pacificam, promissio tamen de soluenda pensione ob adiutorium & impensas communes longè antea facta fuit, vt in facto proponitur; & datio illa non fuisset subsequuta, nisi pactio illa & adiutorium præcessisset.

Non obstat etiam tertium: quia ad essentiam simoniæ non requiritur necessario, vt aliquid iuris spiritualis acquiratur, vel perdatur pro temporali: satis enim est quod detur vel accipiatur temporale pro spirituali, qui enim renunciat beneficium suum pro mille scutis, nihil iuris spiritualis quærit, vel perdit; quia renunciatio non valet secundum Innocentium in cap. *cum vniuersorum.* [b] & decis. Rotæ, [c] & tamen committit simoniam secundum omnes. Item qui vendit beneficium alteri sine superioris auctoritate, simoniam grauissimam admittit, & tamen nihil iuris spiritualis perdit, vel quærit; quia nemo potest suum beneficium transferre in alium, neque relinquere, ita vt vacet, absque superioris auctoritate. [d]

Concludo igitur primo, quod conuentio præfata procul dubio fuit simoniaca simonia conuentionali, quatenus non fuit quo ad pœnam subiecta beneplacito Papæ, & quatenus fuit datum & acceptum adiutorium promissum ab vna parte, antequam beneplacitum Papæ impetraretur, iuxta 4. fundamentum.

Secundo concludo, quod dubitari potest an præfata simonia fuerit realis, & videtur non esse: quia illa tantum dicitur realis, quæ ab vtraque parte completa est, vt post alios resoluimus in Man. [e] & licet vnus præfatorum pro sua parte impleuerit, alter tamen nõ impleuit, quia non impositi pensionem, nec voluit soluere illam post beneficij consequutionem, & præfatos iulios dedit pro impensis, & pro redimenda vexatione iniusta, quam probabiliter timebat, quare sequitur, nullas pœnas incurrisse contra simoniacos latas.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus confidentiarius non est, qui tertio ignoranti impetrat beneficium, sperans quod ille in sui fauorem retrocedet.*
2 *Papæ beneplacitum, sub quo fit concordia, tollit, saltem quo ad pœnas, simoniam, modo non sequatur exequutio ante illud obtentum, puta receptio expensarum, pensionisve promissæ, & similia.*
3 *Resignans beneficium simoniacæ, remanet adhuc dominus sui beneficij: vnde si à resignatario aliquid percepit, potest compensare cum fructibus ab eodem resignatario perceptis. & num. 4.*

CONSILIVM XLVIII.

EXPONITVR D. V. quod vacantibus pluribus beneficiis sine cura, & non requirentibus residentiam, apud Sedem Apostolicam per obitum Baptistæ de anno 1552. de illis fuit prouisus Gerardus familiaris PP. ipso inscio, instante Cæsare amico dicti Gerardi, vt dictus Gerardus tamquam familiaris literas gratis expediret, & facilius obtineret, nulla tamen confidentia, vel pactione inter eos præcedente de illis postea resignandis, ante bullas factas super confidentia: licet postea dictus Gerardus ad instantiam dicti Cæsaris duo ex dictis beneficiis resignauerit in manibus Vicarij cuiusdam ordinarij extra portam Vrbis, qui Vicarius dicta duo beneficia contulit cuidam Bernardo, qui virtute dictę prouisionis dicta beneficia per plures annos possedit, sed quia dubitabat, quod dictus Vicarius extra diœcesim existens non poterat dicta beneficia per dictam resignationem dicti familiaris PP. tamquam reseruata conferre, præfatus Cæsar curauit, quod dictus Gerardus in fauorem ipsius tam dicta duo beneficia, quàm alia resignaret, prout resignauit, & incepit expedire bullas, licet non perfecerit.

Quibus sic stantibus fuit mota lis dicto Bernardo super dictis duobus beneficiis ad instantiam cuiusdam Iacobi in illis partibus, & postmodum causa commissa in Rota ad instantiam dicti Bernardi contra dictũ Iacobum: qua sic pendente,

a *§. omnis. Instit. de verb. oblig. & ca. si pro te. de rescript. lib. 6.*
b *De ver. permut.*
c *7. in antiq. eo. tit.*
d *Cap. quod in dubijs. &c. admonet. de renunc.*
e *Cap. 23. nu. 104.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad instantiam dicti Cæsaris dictus Gerardus, qui huiusmodi beneficia resignauerat, vt supra, fuit admissus ad causam pro suo interesse, licet nullum haberet, stantibus dictis resignationibus, sed ius erat penes dictum Cæsarem & Bernardum per dictas resignationes. Deinde inter dictum Iacobum & Bernardum de anno 1560. saluo semper Sedis Apostolicæ beneplacito, fuit facta concordia, & in ea dictum, & dictante dicto Cæsare, quod in euentum in quem dictus Gerardus cesserit omni iuri sibi competenti in quatuor beneficiis in fauorem dicti Iacobi, qui in illis ius prætendebat, sed non erat bonum, etiam dictus Iacobus cederet in fauorem dicti Bernardi omni iuri in dictis duobus beneficiis aliàs eidem Bernardo resignatis per dictum Gerardum, licet dictus Gerardus stante resignatione facta dicto Cæsari nullum ius haberet; & quod tunc dictus Iacobus & Bernardus promittebant dare pro expensis factis per dictum Cæsarem nomine dicti Gerardi quasdam res: & constituerunt procuratores ad consentiendum pensioni trium ducatorum de Camera cum dimidio, quilibet ex ipsis super dictis beneficiis, videlicet ducatos tres cum dimidio super dictis quatuor beneficiis, & totidem similes super dictis duobus soluendos dicto Gerardo, vel Cæsari, vel personæ nominandæ per dictum Cæsarem quolibet anno. Quibus stantibus dictus Cæsar fuit inquisitus super quodam crimine, & postea carceratus: qui in carceribus existens, recordatus, quod dictum beneplacitum, & confirmatio concordiæ, & cessio adhuc non interuenerat, curauit vt fieret supplicatio, quæ de anno 1566. fuit facta, & in ea fuit narrata dicta concordia facta, & aliàs prout in instrumẽto, quod haberetur pro expresso, vel de verbo ad verbum exprimi vel inseri posset: Papa illam confirmauit, dummodo pacta in eo apposita essent licita & honesta, & fuit reseruata pensio prædicta eidem Cæsari.

Sed quia d. Gerardus non cessit iuri super dictis beneficijs nisi de anno 1566. & tunc etiam procurator constitutus in dicta concordia consensit reseruationi dictæ pensionis in fauorem d. Cæsaris, & d. Iacobus de anno 1569. cessit etiam d. iuri super dictis duobus beneficiis in fauorem d. Bernardi; licet præfati consensus retrotrahantur ad diem dictæ supplicationis: dubitatur, an etiam dicta confirmatio retrotrahatur ad dictam diem concordiæ. Et quia pensio huiusmodi fuit soluta à dictis Iacobo & Bernardo, procuratori, seu negotiorum gestori dicti Cæsaris in illis partibus, etiam ante dictam confirmationem, & dictos consensus præstitos, existente dicto Cæsare in Vrbe & carcerato; propterea dubitatur, an receptio dictæ pensionis habita sponte non per viam iudicij à dicto Iacobo & Bernardo sit simoniaca, ex quo dicta pensio fuit soluta ante confirmationem PP. dicto procuratori d. Cæsaris, d. Cæsare ignoráte, licet non bene núc recorderetur an tũc sciuerit: & an dictus Cæsar teneatur ad restitutionẽ dictæ pensionis, tamquam malè solutæ ante dictam confirmationem sicut supra receptæ per eius procuratorem, hæredibus dictorum Bernardi, & Iacobi, qui illam soluerunt, vel illorum successoribus in dictis beneficiis, vel Cameræ Apostolicæ: & quatenus Cameræ debeantur, dictus Cæsar petit dictas pensiones forsan illicitè receptas compensari cum seruitiis dictæ Cameræ præstitis; & quatenus teneretur restituere dicto Bernardo, etiam compensari cum seruitiis eidem & fratri germano præstitis, cuius ipse fuit hæres; quatenus verò dicto Iacobo, superfluum, quod ipse soluisset, quod nõ ascendit ad scuta 16. vel circa, & essent illicitè recepta, & Cameræ applicanda, compensari vt supra, vel sibi tamquam seni per S.D.N. donari, vel illa dimittere dictis successoribus ad computum pensionum postea soluendarum; vel si essent illicitè recepta per procuratorem Cæsaris prædicti, absolui, cum non putauerit aliquam simoniam fuisse commissam, nec in irregularitatem incurrisse, etiam quod interim Missas celebrauerit.

Insuper dictus Cæsar de anno 1540. vel circa fuit prouisus de duobus beneficiis sine cura per obitum à Paulo III. & super illis mouit litem contra quemdam Philippum possessorem, & habuit sententiam fauorabilem in Rota, & literas executoriales, & credit etiam brachium sæculare. Sed quia quidam Carolus in illis prætendebat ius, intimatis illi dictis literis exequtorialibus fuit deuentum ad concordiam verbo inter eumdem Carolum, & Cæsarem, quod dictus Cæsar cederet omni iuri sibi in dictis beneficiis competenti in fauorem dicti Caroli: & dictus Carolus constituit procuratorem ad consentiendum pensioni medietatis fructuum dictorum beneficiorum in fauorem Cæsaris propria auctoritate percipiendæ, & ambo præfiterunt consensum in manibus notarij Cameræ, & fuit capta data parua super huiusmodi consensibus, non tamen fuit expedita supplicatio: & tam dictus Cæsar, quàm dictus Carolus acceperunt medietatem fructuum dictorum beneficiorum, licet Cæsar pretenderet dicta beneficia esse sua, & similiter dictus Carolus, vel post eius mortem successor, non sequuta confirmatione Apostolica. Quibus sic existentibus, dictus Cæsar de anno 1563. resignauit dicta beneficia in fauorem Antonij, qui ab illo tempore illa possedit.

Et quia etiam dubitatur, an dicti fructus sint legitimè percepti per dictum Cæsarem, qui bonum ius ad ambo beneficia, & sic ad omnes fructus habebat tam per dictam prouisionem, quàm per sententiam; ad tollendum omne dubium, supplicat etiam absolui, si pacta seruata fuissent illicita, vel promissio illorum fructuum, aut perceptio super dictis medietatibus, ex quo fuerunt obseruata per annos 20. & vltra ante supplicationem expeditam; vel si deberentur dictæ Cameræ, compensari vt supra; vel ab illis, & forsan simoniaca possessione absolui. Nam mihi responsa fuerunt sequentia à viro dicto.

Sub prætextu, quod d. Cæsar impetrauerit d. beneficia nomine Gerardi, non potuit considerari simonia, neque confidentia: quia nulla pactio nec datio inter eos intercessit, & confidentia dicitur simul fidentia: vltraquam prohibitio de confidentia fuit facta per fe. re. Pium III. & Pium V. cum clausula, *ne deinceps:* & non interuenerunt ea, quæ in illa continentur; nec concordia potest dici simoniaca, quia in ea est reseruatum beneplacitum Papæ, quando pacta ante beneplacitum non sunt effectuata, [a] & illud beneplacitum Papę reseruatum operatur, ne partes incurrant pœnã in contrahendo. [b] & quando compositio est confirmata per Papam pacifcentes excusati fuissent, [c] & purgatur vitium simonię accedente postea auctoritate Papæ. [d] Secundo pacta non fuerunt seruata ante confirmationẽ Papæ, sciente dicto Cęsare, qui erat in carceribus detentus, licet post confirmationem sciuerit fuisse perceptam; & quis non dicitur simoniacus, quando ab alio eo ignorante fuit simonia commissa. [e] Sed si procurator dicti Cæsaris sponte receperit à dictis Iacobo & Bernardo pensionem promissam in dictum euentum ante confirmationem Papæ, Cæsar non dicitur simoniacus: quia non videtur datum mandatum dicto procuratori à dicto Cæsare ad delinquendum, [f] & simonia debet probari concludenter, [g] aliàs in dubio est capienda præsumptio, ne contractus dicatur simoniacus: [h] & simonia incurritur, si dolo malo commissa fuit, [i] sed dictus Cæsar numquam habuit dolum committendi simoniam: quia à principio voluit adhiberi beneplacitum Papæ; & propterea si ante dictum beneplacitum prædicti Iacobus & Bernardus soluerunt dictas pensiones procuratori dicti Cæsaris absentis, & ignorantis, non est illi imputandum, & in simonia commissa pro ignorante Episcopus dispensat. [k]

Non obstaret, quod dictus Cæsar post confirmationem factam per Papam sciuerit pensionem fuisse solutam ante dictam cõfirmationem Papæ, & propterea teneatur ad illarum restitutionem: quia si non fuisset valida dicta concordia, & confirmatio Papæ, dictus Cæsar redibat ad dicta beneficia, tum quia in illis habebat bonum ius, tum quia virtute dictæ supplicationis & confirmationis concordiæ poterat habere accessum & ingressum ad illa, & dicti Bernardus & Iacobus fuissent obligati ad restituendos omnes fructus, vel si dictæ pensiones essent indebitè perceptæ, quia non sunt exactæ per prædecessorem beneficij, applicantur Cameræ Apostolicæ per constitutionem Iulij iij. vbi sunt constituti subcollectores spoliorum: & quia dictus Cæsar seruiuit dictæ Cameræ, vellet dicta seruitia cum dictis pensionibus compensare, & huiusmodi compẽsatio esset in foro conscietiæ admittenda; quia non potest cum Camera litigare: & Deus etiam permisit Iudæis, quando ex Aegypto recesserũt, vt peterent mutuo multa ab Aegyptijs, & illa sibi transportarent, propter tot seruitia à Iudæis dictis Aegyptijs facta.

Ad secundum dubium est magis facilis resolutio: quia dicta concordia nullo modo fuit confirmata à Papa, nec consensus resignationis & pensionis fuerunt extensi, prout regula Cancellariæ requirit, & remansit ius illorum penes

a Cott. decis. 230.
b Verall. dec. 104. in print.
c Gloss. in ca. cum pridem. in verbo illicite. vers. sed videtur. de pact.
d Dec. cons. 142. n. 2. vers. gloss. tamen. Felin. in cap. nil audientib. 2. nu. 3. vers. quod autem. de reser. Part. cons. 52. nu. 6. & 9. & c. 10. dub. 10. cap. de simoniace. & ibi Ant. Butrius. 2. de simo. & refert ibi Postil. vbi hab. de Anan. col. 3. in verbo fi-monia.
e Leg. 3. §. si procurator. ff. quod quisque iuris. Rot. dec. 7. circa pendente. in nou.
g Cott. dec. 132.
h Pur. dec. 14. in print. i Parisi. cons. 10. num. 19. in 4.
k Gloss. in ca. ex multis. in verbo passim. 1. qu. 3. Rodr. de simonia. tom. 4. par. cap. 6. num. 21. Tol. 324.

dictu m

dictum Cæsarem, cum quo dictus Cæsar non solùm medietatem, sed etiam fructus dictorum duorum beneficiorum accipere poterat; vnde si medietatem recepit, non dicitur commissa simonia, si tacuit quod dictus Carolus aliam medietatem reciperet, & quod titulus resignationis non habuisset effectum, quia prætendebat habere titulum ordinarij, licet non esset bonus; sed ex illo titulo potuit dictam medietatem fructuum percipere, maximè stante regula de triennali, per quã percipiẽs fructus etiã mala fide facit illos suos, quando titulum coloratum habet, [a] & idem Sarnensis, [b] dicit procedere etiam in foro conscientiæ; vbi subdit, quod si lex est iusta in foro fori, erit etiam iusta in foro poli: & qui habet regulam triennalem pro se, est tutus in foro conscientię, vt quis non possit molestari super beneficio, quod non potest retinere sine canonica institutione, [c] secundũ Rebuffum, [d] vbi dicit, quod si aliàs diceretur, dicta regula deduceret multos ad inferos. & à fortiori, in pensione, quam quis recipit, etiam dicta regula tenetur. Est etiam simoniacus, quando interuenit simonia à principio, [e] sed à principio non interuenit simonia in dictis concordijs, quia fuerunt factæ saluo Sedis Apostolicæ beneplacito, vt supra dictum est.

a Sar. in reg. de trien. qu. 42. nu. 1. Cres. in dec. f. 236. bibi. num. 11.
c Cap. 1. de regular. in 6. & intrad. de iurisd. lect. in 2. ampliat. n. 2. fol. 207.
d Gloss. in d. reg. & Sar. in 2. qu. nu. 12.

Ad tertium dicitur, quod si aliquis esset simoniacus quo ad beneficium etiam occultus, est suspensus quo ad se, non quo ad alios, sicut quilibet peccator, & propter talem suspensionem non incurrit irregularitatem celebrando vt ait Decius, [f] post Abbatem, quem allegat. [g]

f Consil. 141. num. 3. vers. 1. & vlt. & in cap. si celebrat. colu. 2. num. 4. de cler. excommunic. ministr.
g Cap. 23. nu. 109.

1 LECTIS SVPRADICTIS, Respondeo primo, quod supradictus D. consultor optime respondet, quatenus ait, quod in casu proposito præfatus Gerardus nullam in impetrando admisit simoniam, neque confidentiam illicitam, licet credendum sit habuisse confidentiam bonam & licitam, de qua non intelligi Piorum constitutiones probatur à nobis in Manual. confess. [h]

h Cap. 23. nu. 109.

2 Secundo, quod etiam optime respondet, quatenus ait, quod concordia non fuit simoniaca, quia seruatum fuit beneplacitum Papæ, cuius auctoritas abolet omnem simoniam, saltem quo ad pœnas eius, vt tradimus nos vbi supra.

Tertio, quod etiam bene respondet, quatenus ait præfatos pacisœntes non fuisse incursuros vllam simoniæ pœnam, si pacta & conuentiones non fuissent exequuta, antequam Papa confirmaret, & sibi placere illa diceret.

Quarto, quod non videtur satis cautè dicere pacta non fuisse exequuta ante beneplacitum Papæ. Tum quia in narratione casus expresè dicitur, quod res aliquæ fuerunt datæ pro impensis ipsi Cæsari. Tum quia Bernardus & Iacobus cœperunt possidere, & posse derunt bina beneficia ratione illius concordiæ, quia sciebant quod nulla alia ratione iustè possidere illa poterant. Tum quia vt simonia censeatur commissa in renunciatione, non requiritur, vt renunciatio valeat, sed sufficit, quòd fiat propter pecuniam, vel cum pacto: alioqui in nulla renunciatione committeretur simonia, quia nulla renunciatio simoniaca valet secundum Innocentium, [i] & Rotam, [k] & habetur in extrauagante 2. libi, *vel quaslibet alias dispositiones.* Tum quia ipsi soluerunt pensiones imponendas à Papa, antequam ille approbaret eas. Tum quia quæritur consilium in foro conscientiæ, & per verba narrationis apparet quo ad illud Cæsarem recepisse pensiones ante confirmationem, neque ipse id vllatenus negat: & in illo foro non est locus præsumptioni, per quam præfatus D. consultor vult eum excusare.

i Cap. cum vmerforum. de cr. permu.
k Dec. 7. de renunc. in anti.
l De sim.

3 Quinto, quod his est consequens prædictum Cæsarem malè recepisse res datas sibi pro impensis in lite factis, & pensiones ipsas, & præfatos Iacobum & Bernardum pessimè tenuisse prædicta beneficia sine vllo titulo iuridico.

Sexto, quod ijs est consequens prædictum Cæsarem teneri ad restitutionem illorum, quæ recepit, nisi excusetur ea ratione, quòd beneficia, & tituli eorum remanserunt penes eum, eo quod renunciatio beneficij simoniaca non valet, vt prædictum est; & consequenter prædicti Iacobus & Bernardus tenerentur restituere ipsi fructus perceptos ex beneficijs; & ita fieri posset compensatio, præsertim quo ad forum conscientiæ.

4 Ad secundum respondetur, quod omissis quibusdam, quæ præfatus D. consultor parum firmè, vel parum aptè dicere nobis videtur, respondetur primò, quod prædictus Cæsar remansit dominus præfatorum duorum beneficiorum; tum quia eius renunciatio non videtur valuisse propter defectum extensionis consensuum, tum quia si fuisset extensio facta, renunciatio fuisset simoniaca, eo quòd pacta super ea inita completa forent, antequam beneplacitum Papæ accederet; & ita non valuisset resignatio: & consequenter poterat accipere non solùm medietatem fructuum, sed etiam omnes, quia tituli remanserunt penes eum, cum renunciatio simoniaca non valeat, vt prædictum est: & ita ex hoc capite excusari potest à restitutione. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio beneficiorum, & venditio fructuum alterius simul correspectiuè fieri nequeunt, sed separatim sic, modo cesset omnis ciuilis saltem obligatio alterum faciendi, si alterum fiat. num. 2.*

CONSILIVM XLIX.

QVIDAM habens exequutoriales super quodam canonicatu litigioso, per quas condemnatus iubetur relinquere beneficium, ac restituere omnes fructus quinquennio perceptos ascendẽtes ad summam 300. ducatorum, vult permutare illud ius, quod habet sibi adiudicatum, pro quodam beneficio alterius, constituta pro pensione certa pecuniæ quantitate super prædicto canonicatu; vult etiam conuenire super fructibus prædictis, vt compermutator det ei 500. aureos in præsentia, & postea duas partes residuorũ fructuum, & vt retineat sibi tertiam pro laboribus & impensis.

Quæritur, an, & quomodo liceat hoc facere, non facta in permutatione mentione de hoc facto secundo.

1 Respondeo primo, non licere prædictis consulentibus permutare modo prædicto, cum pacto de soluendis fructibus à resignatario canonicatus, retẽta sibi certa parte illorum, non facta mentione in supplicatione de illo pacto: quia resignationes, collationes, & acceptationes beneficiorum resignatorum, quæ sunt necessariæ ad prædictam permutationem, hærent cum pacto dandi & accipiẽdi spirituale pro temporario, & è contrario, quod sine licentia Papæ est simoniacum per definitionẽ simonię receptam, quę ponitur à glossa. [a] & à S. Thoma, [b] & ab aliis alibi.

a 1. quæst. 1. in summa.
b 2. 2. qu. 100. art. 1.

2 Secundo, quod possunt fieri hæc per duo pacta diuersa, ita quod alterum non fiat propter alterum, nec coniunctim, sed diuisim, quorum alterum sit permutatio beneficiorum auctoritate Papæ, & alterum venditio prædictorũ fructuum auctoritate propria: sic quod fructus non emantur à resignatario canonicatus, saltem principaliter, propterea quod fit permutatio; neque fiat permutatio, propterea quod prædicto modo vendantur & emãtur prædicti fructus; sed quod is cui renunciatur canonicatus, emat vt quidam tertius prædictos fructus pretio, vt prædicitur, conuento.

Tertio, quod longe aptius esset, vt primo fieret prædicta permutatio sine promissione emendi & vendendi prædicto modo prædictos fructus, & post aliquot dies consequutos permutationem fieret emptio & venditio prædictorum fructuum, cauendo tamen tam coram Deo, quàm coram hominibus, ne vllus eorum promittat alteri se empturum, vel venditurum, si permutatio fiat, & aliàs non: & si quæ promissio huiusmodi antehac facta est, discedatur ab ea verè corã Deo vtriusque consensu, ita quod vterq; maneat liber ad vendendum, vel emendum post permutationem factam, ac erat ante illam quo ad obligationem iustitiæ legalem: quamuis posset interuenire aliqua decentia antidoralis, & spes quod consequetur inter eos illa emptio & venditio fructuum, per ea quæ nos tradimus in Manu. nostro. [c]

c Cap. 23. nu. 100. versic. quinto, &c.

SVMMARIVM.

1 *Mediator simoniæ in beneficio, si compleatur, incidit & ipse in excommunicationem.*
1 *Permutatio pinguioris beneficij cum minus pingui, cum pacto, vt fructus excedentes sibi restituãtur, est simoniaca; idem est, si conueniant vt constituatur pensio auctoritate propria pro adæquatione fructuum. num. 3.*
2 *Confidentialis simonia est, si compermutãtes pacisœntur, quod in certum euentum sibi ipsis priora restituant beneficia; & habet pœnas; & beneficia vacant apud Sedem Apost. vnde qui de illis ab ordinario prouidetur, non est tutus, num. 6. nec potest fructus percipere. num. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Cruciatæ vigore confidentiarius dimisso beneficio, potest à censuris ob id incursis absolui, at vt reabilitetur ad beneficia, a Pontifice est impetrandum. num 8.*

8 *Confidentiarius sit quidem inhabilis ad obtinenda beneficia, sed non ad ordines suscipiendos, quos à censura absolutus iuste potest percipere. num. 7.*

CONSILIVM L.

1 DICO primo quod in permutatione proposita fuit admissa simonia realis; eo quod interuenit conuentio, vt qui accepit beneficium maioris valoris per permutationem beneficij minoris valoris solueret compermutanti omnes fructus, qui excederent fructus beneficij minoris: quæ conuentio fuit exequuta ab vtraque parte, quia realiter vterque compermutatium impleuit eam soluendo per se vel per procuratores suos fructus beneficiorũ eo modo, quo fuit conuentum: & sic tam mediatores, quàm permutantes incide-
a *In commu.* runt in simoniam realem, & excommunicationem Papalem, per extrauagantem 2. de simonia. [a]

2 Secundo dico, quod etiam in præfata permutatione interuenit confidentia simoniaca: quia interuenit renunciatio, cum conuentione, quod in certo casu compermutantes tenerentur sibi mutuo restituere beneficia permutata: & consequenter incurrerunt pœnas impositas per Pium IIII. & V. committentibus confidentiam simoniacam: quarum vna est excommunicatio Papalis, & altera perditio habitorum beneficiorum, & tertia inhabilitas ad habendum alia, & quarta reseruatio beneficiorum per confidentiam habitorum, & aliorum per eam vacantium prouisionis, iuxta tenorem illarum, quarum summa ponitur in nostro Manual. confessl. [b]
b *Cap. 23. nu. 101.*

3 Tertio, quod renunciatio illa, qua quis suscepit minus beneficium, & renunciauit illud, & conuentio, vt qui resignauit minus constitueret pensionem illi qui renunciauit maius, & solutio anticipata fuerunt simoniacæ, vt palam est.

4 Quarto, quod etiam perceptio fructuum propensione anticipata fuit mala, & cum peccato facta: quia beneficium illud vacabat per prædicta, & non poterant ipsi qui soluerant illam auctoritate propria percipere fructus illius vacantis & reseruati Papæ. [c]
c *Argum. ca. 2. & ei adnotatorum. de iudic.*

5 Quinto, quod consilium, vt monachus qui recepit maius, recederet à monasterio, & resignaret illud in manibus Papæ, fuit sanctum, & bonum: & quod facta resignatione potuit bene absolui per præfatam cruciatam, vel Iobæleum ab omnibus censuris ob præfata incursis.

6 Sexto, quod prouisio minoris beneficij facta per superiorem ordinis virtute resignationis factæ à monacho nihil valet coram Deo: quia propter confidentiam erat reseruata eius prouisio Papæ, vt prædictum est.

7 Septimo, quod ordinario prædicti monachi, qui suscepit maius officium in permutatione, & postea resignauit illud in manibus Papæ, & fuit absolutus à censuris, fuit iusta, & recta: quia præfatæ extrauagantes non inducunt inhabilitatem ad ordines suscipiendos propter confidentiam, sed solùm ad beneficia.

8 Octauo, quod præfatus monachus indiget dispensatione, qua fiat habilis ad beneficia posthac obtinenda. Et quia hæc sunt satis occulta, & per alios tractata, videtur quòd sufficiat petere habilitationem à Pœnitentiario maiori.

9 Nono, quod in gratiam petentis ista subiiciam formam supplicationis faciendæ in prætorio Pœnitentiariæ, si melior ei non offeratur.

Illustriss. ac Reuerendiss. D.

CVM quidam N. cuiusdam religionis non mendicantis haberet quoddam officium eiusdem ordinis regulare; quidam patrui eius, quos habebat pro patribus, tractarunt eo ignorante & absente quamdam permutationem simoniacam & confidentialem inter ipsum & alium monachum eiusdem ordinis, qui habebat aliud officium eiusdẽ ordinis longè maioris valoris; & virtute mandati ab eis petiti & missi perfecerunt permutationem præfatam, & impleuerunt conuenta inter se & alium compermutantem, præfatus N. post annũ nouiciatus, nõ tamen statim reliquit beneficium, neque contradixit pactis, partim ob reuerẽtiam, qua erat erga patruos, partim ob iuuenilem ignorantiã, & incogitantiã, & partim quod nolebat perdere id, quod sibi bene quæsitũ putauerat, donec à confessario moneretur, postea tamen renunciauit simpliciter præfato officio in manibus S.D.N. qui contulit illud etiam simpliciter; & fecit se absoluere virtute cruciatæ, & cuiusdam amplissimi Iobelæi, fecitque se ordinari quatuor minoribus, & subdiaconatu: angitur tamen scrupulo, quod incurrerit inhabilitatem obtinendi aliqua beneficia in futurum. Quare supplicat humiliter D.V. Illustrissimæ, vt, si, & quatenus opus fuerit, iubeat eum absolui ab omnibus cẽsuris, quas ob prædicta forsan incurrit, & dispensare cum illo, vt possit obtinere quæcũque beneficia ecclesiastica, quæ poterat obtinere antequam prædicta permutatio fieret: Attento quod præfata simonia & confidentia non fuerunt per ipsum facta, nec ipso sciente; & quod postea quam sciuit facta, simpliciter renunciauit beneficium, vel officium per ea quæsitum; & quod est honesto loco natus, & esset ei dedecori, & scandalo aliis talis inhabilitas, immo & posset esse damnosa monasterio.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam conuentionalem facit omne pactum, quod est medium faciendæ permutationis beneficiorum, etiam si solum promitterem soluere pensionem, si qua detegeretur imposita super beneficio quod do: non tamen efficitur realis, etiam si cætera omnia adimpleantur, modo non adimpleatur pactum, ex quo oritur simonia.*

CONSILIVM LI.

VOLENTES duo sua beneficia permutare, conuenerunt, quòd, si vllum illorum beneficiorum inueniretur grauatum aliqua pensione, is, cuius erat illud ante permutationem, solueret illam pensionem. Consequuta permutatione, auctoritate ordinarij, nulla de præfato pacto facta mentione, post sesquiannum apparuit alterum illorum esse grauatum pensione 15. ducatorum. Quæritur, an interuenerit simonia, & quid sit agendum.

1 Respondeo primo, certum esse, quod interuenit simonia saltem conuentionalis: quia interuenit pactum, quod fuit medium faciendæ permutationis, & omne tale efficit renunciationem, collationem, & permutationem simoniacam. [a]
a *Cap. quam pio. 2. q. 1. in fi. de pact.*

2 Secundo respondetur, quod præfata simonia fuit tantum conuentionalis, & non realis: quia promissio de soluendo pensionem, casu quo inueniretur imposita, nondum est exequuta. Nec obstat, quod renunciationes & collationes ad permutationem necessariæ fuerint vtrimque factæ: quia illæ non inducebant simoniam, sed solùm promissio de soluendo pensionem, quæ nondum est impleta: & ita non peruenit ad simoniam realem, per ea quæ scripsimus in Manu. confess. [b]

Tertio, quod præfati DD. consulentes cauere debent, ne vllatenus is, qui debebat pensionem ante permutationem, soluat illam, antequam impetretur à Papa facultas id faciendi, quam puto facile concessum iri. &c.
b *Cap. 23. nu. 106.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniæ crimen, etiam si detur res modica, graue peccatum est; quia immutat naturam rerum; & potest crescere vsque ad hæresim, credendo dona Dei pecunia comparari posse, & num. 2. At quod datur alto respectu, quam pro pretio & solutione rei spiritualis, coram Deo non est simonia prohibita. num. 5.*

1 *Simonia committitur coram Deo, cum temporale quantumuis minimum datur in pretium rei spiritualis: & si attingit ad culpam mortalem, siue ratione quantitatis, siue ratione irreuerentiæ, siue magna deordinationis, habet annexam excommunicationem. num. 4. & 2. licet iudex, qui præsumit paruam rem non dari in pretium, tales excusset. num. 2. & 3.*

2 *Paruitas rei excusat quidem in omni actione à peccato mortali, & excommunicatione tali actioni annexa. n. 2. fallit tamen coram Deo, quando ratione irreuerentiæ, vel deordinationis crescet vsque ad peccatum mortale; quia tunc etiam haberet annexam excommunicationem. num. 4.*

CONSILIVM LII.

REX Siciliæ confert multa beneficia sui regni, vel præsentat ad illa, dimidium quidem eorum Siculis, dimidium verò eisdem, vel quibus placuerit. Multi Siculorum vadunt ad seruiẽdum Regi, qui degit in Hispanijs, vt cognoscantur ab eo, & à suis cõsiliariis, & aliis ministris, vt cum vacauerint beneficia conferantur eis, vicibus, quibus tenetur ea dare Siculis: qui quàm optimè possunt inseruiunt Regi, & eius ministris, dando eis munera à lingua, obsequio, & manu.

Quæritur, an admittant simoniam, & incidant in censuras. Quæritur item, an idem sit dicendum de Hispanis, qui veniunt ad Vrbem, & inseruiunt & dant munera Papæ, & ministris eius, vt beneficia, quæ sunt Hispanis conferenda, dentur eis.

1 Prò harum quæstionum solutione præsuppono primo, quod omnis, qui aliquod temporale dat pro quærendo spirituali tamquam pretium eius, siue sit paruum, siue magnum, peccat peccatum simoniæ coram Deo & in foro conscientiæ omni iure naturali diuino & humano, vt docet S. Thomas, [a] & colligitur ex eodem alibi. [b] Tum quia contra suam naturam res inæstimabilis reponitur in ordinem rerum vendibilium, & pecunia æstimabilis, vt diximus in comm. extrauag. *ab ipso*. [c] Tũ quia peccatum simoniæ posset crescere adeo, vt fieret hæresis, pro quo est casus in c. *quibusdã*. [d] & ratio firma, quod omne crimen quod est contra fidẽ Catholicã, est hæresis, [e] & tradimus nos post alios in ca. *nouit*. [f] & melius in Man. confe. 8. & cõstat contrarium esse fidei Catholicæ spiritualia dona Dei esse pecunia æstimabilia & vendibilia, dicente Petro ad Simonem Magum. [h] *Pecunia tua tecum sit in perditionem, qui arbitratus es dona Dei pecunia comparari*. transtatum in dicto ca. *quibusdam*. Dixi, *Coram Deo, & in foro conscientiæ*: Quia frequenter, vt cum res parua dicitur, fit, aut datur, non præsumitur in foro exteriori simonia, [i] quæ autem dicantur quo ad hoc parua; vel magna, videtur relinquendum arbitrio boni & prudentis viri, [k] in arbitrando autem debent considerari persona quæ dat, & cui datur, & quantitas & qualitas muneris, quod datur, secundum Panormitanum receptum. [l]

a *In 4. lib sẽt. dist. 25. q. 3. ar. 1. ad 1.*
b *In 2. 2. qu. 100. art. 3. & 4.*
c *Nu. 46. notab. 32.*
d *1. q. 1. ca. ff. 1.*
e *Ca. à recta. & cap. hæc est fides. 24. q. 1.*
f *Not. ab. 3. nu. 22. de testãc.*
g *Cap. 13. nu. 22.*
h *Actorum 8.*
i *Ca. etsi quæstiones. de simonia.*
k *Arg. l. 1. ff. de iure delib. & ca. de causis. de offic. de leg.*
l *In d. cap. & q. quæstiones. nu. 1.*

2 Offert se tamen in præsentia quæstio, quam non meminimus vidisse per alium motam, scilicet an secum trahat excommunicationem quo ad forum interius illa simonia, quæ propter paruitatem non præsumitur talis in foro exteriori, est tamen verè talis in interiori; eo quod qui dedit vel accepit, verè coram Deo dedit vel accepit principaliter in pretium, vel pro pretio rei spiritualis, quàm diximus suprà esse veram simoniam. Et quidem putamus eam non habere annexam excommunicationem, si propter rei paruitatem non attingit verè quantitatem culpæ mortalis: quia nulla excommunicatio generaliter lata includit eum, qui non peccat mortaliter, [m] & alibi sæpe diximus, præsertim in Manual. confess. [n] Si autem verè coram Deo attingit quantitatem culpę mortalis, licet iudex exterior arbitretur contrarium, quęstionis videtur grandis & quotidianę, & eo maioris, quo potest contingere in omnibus casibus, in quibus agitur de re vetita sub pœna excommunicationis ipso iure lata, & dubitatur an transgressor eius per paruitatem excusetur ab ea in foro interiori, si iudex arbitretur in foro exteriori eum excusari propter paruitatem.

m *Arg. capit. nemo. & cap. nullus. 11. qu. 3.*
n *Ca. 27. nu. 9.*

3 Tum quia in præsenti casu licet res minima fiat, vel detur pro spirituali, potest tamen fieri magna irreuerentia ex eo, quod res spiritualis reputetur vendibilis & æstimabilis pecunia; & quidem adeo, quod posset crescere vsque ad crimen hæreseos, cum illa reputatio videatur contra illud. [o] *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. & multi dates; vel accipientes, dare vel accipere possunt aliqua parua pro pretio rei spiritualis, quos iudices putant non dare, nec accipere illa pro pretio, sed tantùm pro amicitia, & honesto officio. Et omnis qui dat, vel accipit etiam paruum, verè, ac principaliter pro re spirituali, videtur peccare mortaliter, reputando illam esse vendibilem, & pretio numerario æstimabilem.

o *Actorum cap. 8.*

Nec obstat, quod furtum minimum solum est peccatum veniale, vt ait S. Thomas receptus, [p] per quod alibi sæpe & præsertim in dicto Manual. [q] post principium diximus, quod in omni materia peccati paruitas rei, & alia duo excusant à culpa mortali: non inquam hoc obstat: quia licet res quæ fit, vel datur, sit minima; irreuerentia tamen illa, quæ fit rei spirituali, reponendo eam in ordine rerum vendibilium, & æstimabilium; & temporariarum, non videtur res parua.

p *In 2. 2. q. 59. art. 3.*
q *Cap. 17.*

4 Quare in præsentia credo huiusmodi simoniam non habere annexam excommunicationem, si neutro respectu peruenit ad culpam mortalem: habere tamen, si alterutro peruenit ad illam, per suprædicta, & quia simonia est maximum peccatum, iuxta cap. *tanta est labes*. [a]
a *De simon*

5 Secundo præsuppono, quod nulla simonia, per quam fit vel datur aliquod temporale pro re spirituali, alio respectu quàm pro pretio & vera solutione eius, pura pro dono gratioso, vel sustentatione ministrorum, vel labore eorum, vel vexationis redemptione, &c. est simonia iure naturali vel diuino vetita.

Aduertendum, quod licet expresse non habeatur responsio ad quæstionem, tamen ex prædictis colligi potest.

SVMMARIVM.

1 *Promissio generalis gratitudinis etiam facta examinatori promouendorum ad beneficia non inducit simoniam.*

2 *Esculentorum paruorum receptio, ob quæ examinator promouendorum ad beneficia nequaquã fuit motus vt examinando cui fauit faueret, saltem coram Deo non inducit simoniam.*

3 *Examinator, qui vt amico roganti gratificaretur, promouendum in actu examinis alacriorem reddendo iuuit, si adiutorium non fuit notabile, in pœnas sacri Concilij nequaquam incidit, etiam si postea munuscula gratis oblata recepit bona fide.*

CONSILIVM LIII.

VACANTE parochiali, sacerdos cupiens sibi de ea prouideri, ad quemdam ex examinatoribus amici commendatitias detulit literas, hæcque vel similia addidit verba: Dominatio vestra habeat me commendatum, & cognosceret non fuisse personæ ingratæ. Vnde d. examinator, non ob dicta verba seu oblationem motus, sed vt amico gratificaretur, inter examinandum quædam ad fauorem dicti promouendi protulit verba, ob quæ quasi adiutus promptior ad respõdendum redditus, & successiuè idoneus ab omnibus examinatoribus renunciatus fuit; demum approbatus dicto examinatori donauit quædam esculenta valoris duorum vel trium iuliorum, quæ dictus examinator tunc simplici accepit animo.

Nunc autem dubitatur, an examinator in pœnas contra similia perpetrantes per Concilium Tridentinum, [b] statutas inciderit; & quia ministrauit, irregularitatem contraxerit.

b *Sess. 24. ca. 18. §. caueãt.*

1 Respondetur primo, quod per literas commendatitias, & promissionem prædictam, nullam incurrit simoniam, vel censuram, per ea quæ nos scripsimus in commen. extrauagantis de datis & promiss. [c]
c *Notab. 11. à nu. 18.*

2 Secundo, quod neque incurrit eas per dationem prædicti esculenti, saltem quo ad forum conscientiæ. [d]
d *Arg. ca. etsi quæstiones. de simonia.*

3 Tertio, quod maioris dubij est an incurrerit per fauorem, quem examinator prædictis verbis inter examinandum dedit: & magis puto non incurrisse, si notabile adiutorium per ea non fuisset datum: quia in nulla huiusmodi materia videtur incurri censura vlla per id quod non præstat, vel aufert notabile damnum, vel commodum, cum in omni materia excuset paruitas rei à culpa mortali, iuxta S. Thomam, [e] & tradimus nos in Man. confess. [f] & alibi sæpe, & probatur per cap. *vnum oratium*. [g]
e *2. 2. q. 39. ar. 4.*
f *Cap 17.*
g *25. dist.*

Cætera circa hanc materiam vide consil. 20. de sent. excom.

SVMMARIVM.

1 *Dantes ministrio, vt pro beneficio concedendo preces apud collatorem interponant, obtento beneficio simoniam realem committunt; secus, si vt solicitent, & reducant ad memoriam.*

CONSILIVM LIV.

VOLENS Titius de aliquo beneficio vel beneficiis prouideri, dedit cuidam famulo cuiusdam ministri Papæ duo vel forsan quatuor scuta, ad hoc, vt intercederet pro ipso Titio: & similiter alia munuscula, quæ forsan ad valorem duorum scutorum non ascendebant, substituto prædicti ministri dedit: & finaliter ipse Titius de beneficio quodam fuit prouisus valoris 16. scutorum. Quæritur an incurrerit pœnas.

1 Respondeo, quod si orator dedit prædicta scuta & munuscula prædicto famulo, vt intercederet, ita vt esset mediator ad concedendum beneficium, simoniam realem admisit; si autem dedit, vt dictum ministrum faceret memorem mandati facti, quo illud adimpleret, non addendo preces, quibus moueretur ad concedendum, posset dici non esse simoniam, vt videntur intellexisse, qui super hoc fuerunt consulti. Salua, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Simonia est, si prouisus de beneficio soluat, pensionem antiquam impedienti expeditionem literarum, vt cesset.*
1 *Beneficiarius dare potest aliquid molestanti de facto, vt ius quæsitum & possessum seruet.*
2 *Possessio beneficij res spiritualis, vel spirituali annexa.*

CONSILIVM LV.

ANN prouisus à Papa, & impeditus ad instantiam pensionarij, qui habet pensionem antiquam super beneficio impositam, expedire bullas, antequam soluat pensiones decursas, possit eas iustè soluere, vt expeditis bullis capiat possessionem?

1 Ad hanc quæstionem respondeo, quòd non; quia committeretur peccatum simoniæ: quoniam, quamuis liceat beneficiario pro iure spirituali iam quæsito & possesso conseruando dare aliquid temporale molestatori de facto, vt videtur probare cap. *dilectus*.[a] & glossas cap. *decimas*. [b] non tamen licet dare aliquid temporale pro iure spirituali quærendo, neque pro qua sito nondum possesso conseruando, vt finis præfatæ glossæ asserit, & Panormitanus resoluit.[c]

2 Eo quod possessio beneficij spiritualis est res spiritualis, vel quid annexum spirituali; & dare aliquid temporale pro quærendo aliquid spirituale, vel ei annexum, est simonia, iuxta glossam receptam,[d] quæ probatur in cap. 1. [e] Et ideo præfatus D. consulens caueat, ne quid promittat, vel det præfato impedienti suarum literarum, quibus apprehendenda est possessio, expeditionem, absque S. D. N. auctoritate, vel licentia.

a 1. *de simon.* b 10. *qu.* 7. *sis per verbo de cimas.* c *In dict. cap. dilectus. n.* 4. d 1. *q.* 1. *in tit.* e *De iur. patron.*

SVMMARIVM.

1 *Cardinalitium dignitatem vt assequatur, qui dat temporale, committit peccatum simoniæ, & incidit in pœnas extrauag. Bonifacij VIII. num.* 3. *Quod si Pontifex scit, & consentit, cessant quidem pœnæ temporales, sed non peccatum, nec pœna æterna. num.* 4.
2 *Fauorem, quo quis pollet apud principem, si recepta pecunia interponit pro cupido obtinere aliquam gratiam, peccat. & num.* 3.
3 *Dispensare censetur princeps superiorem non recognoscens, cum contra suam legem quid facit; saltem quando tacite mentionem facit, dictam actionem esse contra legem.*

CONSILIVM LVI.

ANN sit peccatum dare alicui donum, vt intercedat quod fiat Cardinalis, sciente id & permittente Pontifice?

Respondeo primo, quæstionem hanc quo ad vtrumque forum esse magnam, & dignam magna disputatione, quam nobis in præsentia non vacat facere.

1 Secundo, quod breuiter colligi potest ex tractatis à nobis in commentario extrauagantis S. D. N. quæ incipit, *Ab ipso*, nuper recognito, & nouè impresso, [f] quod non solùm dare aliqua temporalia pro adipiscendis spiritualibus est simonia iure naturali & diuino prohibita, sed etiam est peccatum mortiferum dare temporalia pro adipiscendis eis, quæ suapte natura sunt inæstimabilia & inuendibilia: & quod non solùm spiritualia omnia sunt talia, sed etiam aliqua alia, quæ sunt naturalia & naturaliter quæsibilia, quorum exempla legere licet in prædicto notab.[g]

2 Tertio, quod fauor, per quem vnus iuuat alium ad consequendam aliquam gratiam, est res suapte natura inæstimabilis, & inuendibilis, adeo quod etiam apud Ethnicos habebatur pro fumo, & re inæstimabili. Nam Alexander Seuerus, apud Platinam in vita Pontiani Papæ, iussit quemdam Turinum, qui munera accipiebat, quod magnæ esse auctoritatis apud Imperatorem videretur, in foro transitorio ad palum alligatum fumo necari, præcone clamante: *Fumo punitur, qui fumum vendidit:* eo quod huiusmodi fauores vendebat: quod in d. notab.[h] referimus.

f *In notabili vlt. & ex tactis in notab.* 3. & 10. g *Vlt. nu.* 46. h *Vlt. nu.* 45.

3 Quarto, quod dare donum pro fauore habendi Cardinalatum, est dare rem temporalem pro re non solùm sua natura inuendibili, sed etiam spirituali, vt palam est: & consequenter non solùm est peccatum mortale, sed etiam peccatum simoniæ, si detur sine licentia & consensu Papæ: & necessario consequitur ex prædictis, quod incidit in pœnas dictæ extrauagantis *ab ipso*.

4 Quinto, quod Papa potest peccare, & peccat, quoties agit actum, qui est peccatum lege naturali & diuina prohibitum, iuxta illud Pauli. [a] *Non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus digni sunt morte.* & ita peccaret peccatum simoniæ, quando ageret actum, qui iure naturali vel diuino est simoniacus, vt post sententiam S. Thomæ & communem, nos quoque tradimus in Man. nostro confess. [b] neque liberare potest alium eumdem vel similè actum agentem à peccato, licet liberare posset à pœna iure humano contra illum instituta, vt ibidem traditur, nec scientia & consensus suæ Sanctitatis excusaret præfatum consulentem à peccato simoniæ, magis quàm excusaret ab alio peccato homicidij, adulterij, fornicationis, & similium iure naturali & diuino prohibitorum.

a 1. *Ad Romanos* 1. b *Cap.* 23. *nu.* 108.

5 Sexto, quod quia princeps non recognoscès superiorem, agens aliquid contra suam legem, videtur dispensare contra illam, [c] secundum Panormitanum, [d] saltem quando tacite facit mentionem quod ille actus est contra legem, vt resoluit Felinus post Antonium, [e] posset probabiliter addi, quod si in casu proposito Papa consentiret prædictæ donationi, vti actui contrario prædictæ extrauagantis dans non incurreret pœnas eius, quæ humana lege adduntur, sed sic æternam, & alias pro peccato mortifero naturali & diuino iure impositas. Posset item probabiliter dici, quod si dans vel recipiès esset Episcopus, vel Cardinalis, non incurreret omnes pœnas extrauagantis prædictæ, sed solum excommunicationem, & alias, quas nos excepimus in eius commentario. [f]

c *Arg. l. quidam consulebant. ff. de ritu. nup. & l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tu.* d *In c. ſs quido de reſcrip.* e *Ind. cap. ſs quando. n.* 6. f *Num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Aulicum si rogo, vt mihi impetret beneficiū, adiecto pacto quod consentiam pensioni super illo eidem reseruandæ, simonia est: cessante autem conuentione, post obtentam gratiam beneficij libere possum consentire. num.* 2. *& hoc si gratia sit ita perfecta, quod non possit reuocari. nu.* 3.
3 *Gratia tunc dicitur perfecta, quando eo peruenit, quod non potest nec propter defectum consensus non præstiti, nec propter alium reuocari.*
4 *Fieri iustè non potest, quod sine peccato præsertim mortali fieri nequit.*

CONSILIVM LVII.

QVIDAM cum non speraret aliàs se posse obtinere beneficium, conuenit cum quodam aulico, vt cum primum ipse intelligeret vacationem alicuius beneficij, illum certiorem faceret, ad hoc vt aulicus illud impetraret pro N. & N. consentiret constitutioni pēsionis pro ipso aulico, quod factum est. Quæritur an fuerit commissa simonia realis.

1 Respondeo primo, quod in Manu. confess. [g] satis clarè respondetur prædictæ quæstioni, dum determinatur simoniacam esse conuentionem, qua clericus monens aulicum, vel familiarem Papæ conuenit cum ipso, quod alter impetret beneficium vacans, & alter promittit se consensurum pensioni imponendæ: quod est verissimum, quia est promissio de faciendo aliquid temporale pro habenda re spirituali, quæ palam est simoniaca per definitionem simoniæ datam à glossa, [h] receptam ab omnibus Theologis, & Canonistis, & declaratam à nobis latius quam ab aliis in dicto Manu. [i]

g *Cap.* 23. *nu.* 107. *vers. ad* 7. h 1. *quæst.* 1. *in summa.* i *Cap.* 23. *nu.* 100. k *In vers. ad oct. autem.*

2 Et paulo post, [k] palam determinatur quod licite potest sciens vacationem beneficij monere familiarem Papæ, & rogare, vt impetret illud sibi, nulla facta promissione de constituenda pensione impetranti, licet post impetrationem ei factam liberè absque pacto & promissione præcedenti consentiat pensioni constitutæ, vel constituendæ à Papa, vel etiam si in impetratione facienda à Papa exprimatur promissio vel conuentio de consentiendo pensioni à S. Sanctitate imponendæ, ita quod ex vtroque loco colligitur resolutio, quod promissio, vel conuentio inter monentem, & aulicum, siue familiarem facta, vt alter impetret beneficium, & alter consentiat constitutioni pensionis, est illicita, & simoniaca, nisi fiat cum consensu Papæ. licitum tamen est, quod sciens vacationem moneat eam aulicum, vel familiarem, & roget, vt illud sibi impetret, non facta promissione, neque conuentione de consentiendo pensioni, licet post impetrationem liberè illi consentiat.

Secundo, quod nulla ratione naturali, diuina, neque canonica potest consuli, nec responderi contrarium ab vllo iureconsulto, neque confessario Christiano religionis amico.

3 Tertio, quod ex his infertur, non posse dari vllam instructionem, per quam sciens vacationem beneficij expresè vel tacitè faciat promissionem de consentiendo constitutioni, & solutioni pensionis, antequam sit imposita, & gratia perfecta, ita quod non possit reuocari propter defectum consensus præstiti, vel alium; etiamsi numquam vllum beneficium alioqui speret se obtenturum.

4 Quandoquidem nihil potest fieri iustè, quod sine peccato præsertim mortali, quale est grauissimum peccatum simoniæ, fieri & obtineri non potest iuxta cap. *ita ne.* & cap. *tolerabilius*. [a] quæ habent tolerabilius esse omnia mala pati, quàm malo consentire. hoc intelligo quo ad pœnas simoniæ, nisi cùm beneplacito Papæ id fieret, cui tamen nullatenus debet placere, ne se suamque sedem, quæ sincerissima debet esse ab huiusmodi labe simoniæ, turpiter fœdaret.

a 32. *qu.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Resignatarius recusando soluere pensionem tertio reseruatam, eo prætexto, quod super pensione inter resignantem & pensionarium fuerit commissa simonia suam elidit collationem.*
1 *Simonia commissa inter resignantem, & tertium, cui pensio reseruata fuit, non solum vitiat ipsam pensionem, sed & ipsam collationem beneficij.*
2 *Confidentia in foro exteriori eo ipso probata censetur, quod probatur resignantem ea intentione resignasse, vt tertius, cui pensio reseruabatur, illam conuerteret in vtilitatem familiæ ipsiusmet resignantis.*

CONSILIVM LVIII.

RESIGNAVERAT A. suum canonicatum in manibus Pontificis in fauorem B. cum reseruatione certæ pensionis in fauorem cuiusdam C. Bullæ omnes fuerunt expeditæ, & sic virtute bullarum Apostolicarum de reseruatione dictæ pensionis in fauorem dicti C. hæredes prædicti C. petunt ab ipso B. solutionem pensionum abhinc aliquibus annis decursarum: ipse B. respondet illas non debere, quia fuit imposita prædicta pensio ad sustentandam & alendam familiam, & filios prædicti A. resignantis; quod promittit se probaturum, atque ideo esse confidentiam, & non debere pensionem. hæredes prædicti C. replicant contrarium. Quæritur quid iuris.

1 Respondeo primò, quòd replicatio hæredis prædicti C. est iuridica, videlicet, quod prædictus B. debet soluere pensiones decursas nondum solutas, vel quod ipse B. debet relinquere canonicatum, super quo constituta fuit pensio. Si enim constitutio pensionis non valuit, quia in renunciatione interuenit confidentia annullans constitutionem pensionis; à fortiori interuenit confidentia annullans renunciationem, ob quam fuit pensio constituta; qua magis vetatur renunciatio fiduciaria, quam pensio ob eam constituta, vt colligitur ex ipsismet extrauagantibus Pij III. & Pij V. quarum partes necessarias retulimus ad verbum in Manual. [b]

b *Cap.* 23. *nu.* 110.

Secundo respondeo, quod non interuenit in casu proposito confidentia illa illicita, & simoniaca, tam grauiter à prædictis Pijs punita quo ad forum conscientiæ, si inter ipsum A. & B. vel C. non interuenit pactum, vt pensio constituenda redderetur in sustentationem & alimenta filiorū suorum. licet intentio ipsius fuisset illa, & licet ideo renūciaret canonicatui, sperans, quod id postea ipse C. faceret, per ea quæ ipse scripsi vbi sup. [c] & paulo post in notabilibus extrauag. Pij V. [d]

c *Num.* 109. d *Num.* 110.

2 Tertio, quod si prædictus B. legitimè probauerit prædictam conuentionem interuenisse, immo & si probauerit intentionem principalem ipsius A. constituendi pēsionem fuisse, vt illa cederet sustentationi filiorum suorum, iudicabitur pensio illa constituta per confidentiam præsumptiuè illicitam, & ita esse inualidā; & eadem ratione iudicabitur renunciatio canonicatus, super quo fuit posita pensio, præsumptiuè fuisse facta ex illicita confidentia per contextum prædictæ bullæ Pij V. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Pensio, quæ super fructibus beneficij reseruatur, etsi secundum Panormitani receptam sententiam non sit quid spirituale, tamen iustè nec emi, nec redimi sine auctoritate Apostolica potest; quia est annexa rei spirituali, videlicet beneficio. num.* 2. *simonia tamen super ea contracta non habet annexam excommunicationem. num.* 3.

4 *Pœnitentiaria pretorium non dat facultatem, vt de in foro conscientiæ concessis testimonium detur; nec illud etiam si daretur, faceret fidem quo ad forum exterius.*

CONSILIVM LIX.

QVIDAM canonicus consensit, vt filio fratris resignaretur annua pensio 200. ducatorum, & è contra frater iuxta conuenta liberauit canonicum ab obligatione, qua tenebatur eidem ad alia similia annua 200. ducatorū soluenda.

Quæritur, an constitutio pensionis valeat, & an ambo inciderint in excommunicationem.

1 Respondeo primo, quod prædicta constitutio fuit simoniaca; quia licet pensio non sit quid spirituale secundum sententiam Panormitani receptam, Felini, & aliorum omnium, excepto Andrea Siculo, [a] per illum textum, & cap. *quamuis*. vbi Dominicus & alij idem tenent, [b] tamen non potest iustè emi secundum omnes, nec redimi secundum fere omnes absque auctoritate Apostolica, contra Caietanum, qui licet teneat posse redimi sine illa, non tamen concederet posse emi. & in casu proposito agitur de constituenda pensione per emptionem, siue contractum non gratuitum Papæ occultum: & ita etiam secundum illum hoc non potuit fieri.

a *In capit. ad audientiam. il. de reſcri.* b *De prab. li.* 6.

2 In materia enim simoniæ, quæ definitur esse emptio, vel venditio studiosa rei spiritualis, vel ei annexæ pro temporali, vel contra, secundum glossam [c] receptam à S. Thoma, [d] & omnes nostros. [e] In materia inquam simoniæ, appellatione emptionis, & venditionis, venit omnis contractus non gratuitus secundum omnes, quos etiam sequimur in Man. nostro, [f] cuius conclusionis rationem nouam & verissimam videmur primi tulisse in sacræ Pœnitentiariæ prætorio; scilicet, quod pensio, de qua loquimur, licet non sit res spiritualis, est tamen annexa rei spirituali, videlicet beneficio; & sicut emptio rei spiritualis est simoniaca, ita est etiam emptio rei annexæ spirituali, vt prædicta glossa recepta dicit.

c 1. *q.* 1. *in tit.* d 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. e *In rubr. de simonia.* f *Cap.* 23. *nu.* 100.

3 Secundo respondeo, quod licet prædicti duo fratres peccauerint, etiam mortaliter, conuentionem prædictam simoniacam faciendo, & exequendo, arbitror tamen eos non incidisse in excommunicationem, vt alias in prædicto prætorio dicere nouè memini, & addimus in Man. [g] quia iura non excommunicant omnes simoniacos, sed solùm simoniacos in ordine, & beneficio, iuxta extrauagantem, [h] & receptam sententiam, quam etiam fel. record. Pius V. in extrauag. *cum primum*. sensisse videtur: & simonia, de qua agimus, non est super beneficio, vt prædictum est.

g *Vbi supra. num* 11. h 2. *De simo.*

4 Tertio, quod consulens Christianè, prudenter, & vtiliter aget postulando à S. D. N. super prædictis absolutionem. Tum & necesse est suæ saluti æternæ, vt id faciat, saltem quo ad forum conscientiæ: esto quod forum conscientiæ, vt est officium Pœnitentiariæ, non faciat facultatem fidem faciendi, nec faciat quo ad forum exterius: cum quo ad illud, vt arbitror, non sit necessarium; & vt potest esse commodo, si secretissimè fides ea de re data seruetur, ita posset esse incommodo cuiusdam infamiæ, si ante vel post mortem in maleuolum deueniet.

SVMMARIVM.

1 *Pensio beneficialis, pretio dato, vel recepto, nec constitui, nec vendi sine Papa potest.*
2 *Pensionis venditio non inducit excommunicationem, nisi pro beneficio, vel ordine assequendo fiat. & seq.*
3 *Venditio in materia simoniæ omnem contractum non gratuitum comprehendit.*
4 *Pensionem si ego constituo super meo beneficio soluendam tertio, vt tibi suum resignet beneficium, & a te recipio promissionem, quod tu illam solues, est simonia conuentionalis: quod si soluis, efficitur realis habens pœnam, & tua prouisio est nulla. num.* 5.
5 *Simoniace promissum expedit quandoque soluere, sed mutata causa, & intentione.*

CONSILIVM LX.

VTRVM Paulus incurrat simoniam in foro poli, vel foro fori, eo quod rogauit Andream, vt consentiret constitutioni pensionis cuiuspiam super beneficio suo soluendæ Petro, vt renunciet alteri beneficio in ipsius Pauli fauorem; & Paulus non solùm rogauit, sed etiam promisit instrumēto publico ipsi Andreę, quod ipse solueret pensionem, & seruaret eum indemnem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Respondetur primo, quod non licet emere pensionem, nec constitutionem pensionis super beneficio ecclesiastico aliquo, neque vendere illam, vel constitutionem eius cassare sine auctoritate Papæ, vt dicimus in nostro Manual. confess.[a] Vide latius cons. 63.

a *Cap. 23. nu. 111.*

2 Secundo, quod emptio, vel venditio pensionis huiusmodi, vel constitutionis, non inducit ipso iure vllam excommunicationē: quia sola simonia super beneficio vel ordine commissa inducit ipso iure illam, vt ibidem traditur: & pensio non est propriè beneficium ecclesiasticum spirituale, licet sit ius ei annexum. sicut & ius patronatus, vt ibidem dicitur.

Tertio, quod fallit hoc, quando pensio, vel constitutio pensionis emitur, vel venditur tamquam gradus, seu medium acquirendi aliquod beneficium spirituale, vel aliquem ordinem: quia talis emptio, vel venditio in hunc finem facta, censetur simonia commissa super beneficio, vel ordine: sicut traditio, vel promissio pecuniæ alicui, vt sit mediator ad dandum vel renunciandum beneficium, censetur simonia secundum Innocentium, [b] allegatum in hoc à nobis in dict. Manual. confess.[c]

b *In ea tuam. de stat. & qualit.*
c *Cap. 23. nu. 106.*

3 Quarto, quod in hac materia, & definitione simoniæ tradita à glossa,[d] & à nobis declarata, [e] per venditionem & emptionem in cleditur omnis contractus non gratuitus, in quo tēporale datur pro spirituali, vel ei annexo: & ita est simonia.

d *In sum. 1. q. 1.*
e *In d. ca. 23. num. 100.*

Quinto, quod licet emptio & venditio præfatæ constitutionis pensionis simpliciter facta non censeretur simonia facta super beneficio; quia tamen non est simpliciter facta, sed ad finem quærendi ius spirituale beneficiale, censetur simonia facta super beneficio, vt traditio pecuniæ facta mediatori ad quærendum per suum fauorem beneficium censetur simonia facta super beneficio: cui consequens est factam fuisse in hoc casu simoniam super beneficio, & consequenter talem, quę inducit ipso iure excommunicationem, & prouisionis nullitatem.

4 Sexto, quod præfatus Paulus resignatarius, licet non possit excusari à peccato mortifero simoniæ, potest tamen excusari ab incursu excommunicationis, & nullitate prouisionis, si nondū soluit, nec soluerit in futurum ratione præfatæ promissionis vllam pensionem; quia simonia conuentionalis, nisi compleatur ab vtraque parte, non est simonia realis, quæ sola inducit ipso iure excommunicationem, per tradita à nobis vbi supra. [f]

f *Nu. 104. & seq.*

5 Septimo, quod si nondum Paulus soluit quidquam pro præfata pensione, ad conseruandam amicitiam inter ipsum, & Andream, conueniret multum, vt Andreas renunciaret liberè sine vllo pacto promissioni factę sibi à Paulo de soluenda pensione, & de seruando eum, indemnem, & postea ex interuallo ipse Paulus rogaret alium amicum, qui promitteret Andreę id quod antea promiserat Paulus, & ipse Paulus promitteret illi amico seruare eum indemnem à damno, quod posset pati ex solutione promissa. Nec Andreæ videri debet durum renunciare liberè promissioni sibi factæ. Tum quia considere potest virtuti Pauli. Tum quia promissio illa nihil valet, nec in foro conscientiæ, nec in foro fori. Dixi supra, *si nondum quidquam soluit Paulus*: quia si soluit, quærendum est remedium à Papa tam super nullitate prouisionis, quam super absolutione.

Aduertendum referri aliàs ab officialibus sacræ Pœnitentiariæ responsum, quod ego, si Papa sciente in tui resignatarij gratiam consentio, vt meum beneficium pensione grauetur, possum à te recipere etiam ex pacto indemnitatem. ratio est, quia cum communiter beneficiarij non patiantur sua beneficia pensione in gratiam tertij grauari, nisi recepta promissione indemnitatis, & hoc non lateat Pontificem, vtique admittendo huiusmodi pensionum reseruationes, tacitè etiam consentit, vt fiat dicta conuentio.

SVMMARIVM.

1 *Pensio vni ad vtilitatem tertij reseruata si in alterum ita transferatur, vt dicto tertio aliqua soluatur pecunia, simonia erit, nisi Pontifici hoc etiam exprimatur.*
2 *Pensio est ius spirituali annexum, quod suapte natura requirit præcedentem clericatum, obligans ad horas B. V. cuius illegitimus non est capax, nec potest emi, aut redimi pecunia. & num. 3.*

CONSILIVM LXI.

STATVS propositæ quæstionis in effectu est, an pensionarius, cui reseruata est pensio ad vtilitatem alicuius curialis, iustè possit de consensu curialis, soluta eidem certa pecuniæ quantitate, in alium transferre pensionem.

1 Respondeo primò, posse quidem, quatuor concurrentibus. Primum est auctoritas Papæ. Secundum consensus beneficiarij eam soluturi. Tertium consensus curialis. Quartum narratio quantitatis pecuniæ, quæ datur prædicto curiali, vt in id contentiat.

Secundo, non posse aliquo prædictorum deficiente: & quod facta narratione prædicta Papa vix assentietur.

2 Tertio, quod non obstat his, quod prædictus curialis non habet actionem, nec literas exigendi aliquid à prædicto pensionario: & consequenter quod per consensum illius nil iuris transfertur, neque ipse accipit aliquid tēporale, propter quod aliquid iuris spiritualis danti, vel alij quæratur: & ita, quod non admittitur simonia, per definitionē eius positam in summa, [a] & declaratam à nobis in Man. [b] & ab iis, quos ibi citauimus, & sic non admittitur simonia, etiam si præstatio illa pecuniæ non instructur Papæ. Non inquam hoc obstat: quoniam licet præstatio pecuniæ illi curiali non sit causa, quare vllum ius spirituale, vel annexum spirituali, qualis est pensio, transferatur de ipso in alium; est tamen causa, quare transferatur de alio in alium, & ad effectum incurrendi simoniam paria sunt dare aliquid collatori beneficij, qui transfert ius spirituale; vel dare alicui, qui sit causa collationis, vel renunciationis, secundum Innocentium, [c] receptum communiter, & relatum à nobis, [d] & talis est prædictus curialis in casu proposito.

a *1. qua. 1.*
b *Cap. 23. à num. 100.*
c *In ea tuam. de stat. & qual. & cap. tanta. de sim.*
d *In d. ca. 23. num. 100.*
e *1. tom. opus. tract. 32. resp. 10.*

3 Non obstat etiam, quod pensio est ius mere temporale, secundum Caietanum, [e] & quod ideo est redimibile pecunia. Tum quia non dixit quod sit emibile, hoc est, quod possit pretio constitui; sed solum, quod potest redimi & tolli ab eo, qui eam soluit: in nostro autem casu agitur de transferenda pensione in alium, & sic de emenda, vel constituēda alij. Tum quia etiamsi Cardinalis, [f] dixisset ante Caietanum quod pensio est ius mere temporale, quod etiam post eos Gigas & alij quidā alij dixerunt parum caute: tamen id falsum est, quod nos aliàs probauimus in sacro Pœnitentiariæ prætorio, monstrando, quod est ius spirituali annexum, vt est etiam beneficium, quippe quod suapte natura requirit clericatum, immo de stylo curiæ requirit quod sit legitimus, & per constitutionem Fel. re. Pij V. obligat ad horas saltem B. Mariæ: & ita non potest emi, nec redimi pluſquam ius patronatus. [g] Vnde merito stylus curię habet, vt remitti quidem possit gratis pensio, non autem constitui, nec redimi, vel transferri pretio, nisi auctoritate Papæ, prout, [h] latius probamus. Salua, &c.

e *In cle. 1. de supplen. negligen. prala.*
f *In cle. 1. de supplen. negligen. prala.*
g *Capde iure. & cap. cum sæculum. per locum ad ſpeciali. de iure patron.*
h *In conſ. 61.*

SVMMARIVM.

1 *Pensio mihi reseruata cum obligatione, vt terminos, prout exigentur, tertio soluam, non potest sine auctoritate Papæ recepta pecunia à rectore beneficij ita extingui, vt beneficium liberum remaneat: ob id tamen non incurritur nec excommunicatio, nec obligatio restituendi, at si do pecuniam dicto tertio, vt dicta pensio mihi remaneat libera à dicta obligatione, licite do, & tertius iuste recipit, & obligationem remittit. num. 2.*

CONSILIVM LXII.

QVÆRITVR in effectu, an Petro, cui Papa reseruauit pensionem cum obligatione soluendi postea illam Ioanni, qui nō erat capax illius pensionis ob leges regni, cuius erat beneficium, super quo illa ponebatur, liceat redimere illam pecunia, vel alia re absque auctoritate Papæ.

1 Respondeo primò, quòd videtur distinguendum. Nam aut per præfatam redemptionem beneficium, super quo posita erat, liberum manet, aut non: & priori casu non licet; quia id esset redimere pēsionem impositam à Papa super beneficio; quod non licet, vt irrefragabiliter probamus in Man. confess. [i] contra Caietanum. Posteriori verò casu licet; quia id non est redimere pensionem, sed obligationem, qua pensionarius tenetur ad disponendum sic vel sic de illa; siue de receptis per illam; quòd longe aliud est, cùm sit merè tem-

i *Ca. 23. n.*

porale separatum à iure spirituali; pensio verò est ius spirituale, vel saltem spirituali annexum, vt latius diximus in alio consilio. *Vide consil. 63.*

a *In c. postul. iast. & c. ad audientiam. 2. de rescript.*

2 Secundo, quòd licet malè faciat, & peccet peccatum simoniæ, qui emit vel redimit pensionē absque auctoritate Papæ, non tamen incurrit excommunicationem: quia, vt nos vbi supra diximus, propter simoniam in alijs rebus quam ordine & beneficio admissam non incurritur excommunicatio: & pensio non est beneficium, vt tenet recepta sententia. [a]

Tertio, quod præfatus Ioannes tenetur quidem pœnitere eius quod fecit, si per illud intendebatur extinctio pensionis impositæ super beneficio; sed non tenetur qua rere absolutionem excommunicationis, nec restituere recepta. Si autē non intendebatur extinctio pensionis, sed solum obligationis, qua tenebatur Petrus eis soluere; neque peccauit, neque tenetur ad aliquid aliud. Salua, &c.

Aduertendum reseri in sacro Auditorio Rotæ pronunciatum, pensiones, quæ Italo super caput Hispani reseruantur, extingui tam per mortem Itali, quam Hispani. quo stante, dubia, vel saltem limitanda videtur prædicta responsio.

SVMMARIVM.

1 *Pensio ecclesiastica est certa portio fructuum ex beneficio ad tempus separata. sed hæc definitio non est perfecta: primo, quia immo est ius percipiendi fructus. num. 7. Item eam non detur nisi clerico, est quid spirituale consequenter clericatui annexum. num. 4. vnde nec pecunia potest emi: & inde à simili sequitur, vt nec pecunia redimi possit sine Papa auctoritate. num. 4. & 5. alias committitur simonia, num. 5. licet Caiet. tenuerit contrarium. num. 1. sed sine pœna gratis remitti potest. num. 7. & 8.*
2 *Pensio sine auctoritate superioris ecclesiastici, & ab inferiore Papa sine causa valide constitui non potest.*
5 *Pensionis reseruatio præcipuit ordinem, nec aliquis Papa inferior potest eam laico concedere, immo nec Papa id auctoritate ordinaria potest, sed nec illegitimus, aut irregularis sine dispensatione est illius capax.*

CONSILIVM LXIII.

QVAERITVR, an pēsio legitimè cōstituta super beneficio ecclesiastico redimi possit sine auctoritate Apostolica.

1 Respondetur, quod partem affimantem tenuit Caietanus. [b] Pro quo facit primo, quod pensio est certa portio fructuum ex aliqua mensa vel beneficio ad tempus separata, secundum Guillermum de Lauduno Cardinalē & Imolensem, [c] quos sequitur Felinus, [d] & Gigas, qui alios refert, [e] & consequenter est res mere temporalis, & redimibilis.

b *Tom. 1. opuscul. tract. 31. & tract. 17. qu. 10.*
c *In cle. 1. de supplen. negligen. prala.*
d *In c. ad audientiam. 2. de rejcrip.*
e *In tractatu de pensionib. quæst. 1.*
f *Cap. Agat. 36. dist.*
g *In summa Iquæst. 1.*
h *2. q. 1. qu. 100. art. 1.*
i *Cap. 23. nu. 100.*
k *Ca. vestra. de loca. & c. querela. ne prael. vices suas.*
l *Ca. extirpanda. §. qui vero. verſ. illud autē. de prab.*
m *De conceſſ. prab.*
n *In c. ad audientiam. 2. de reſcrip.*
o *Leg. 1. C. de cupre. ex iuc. Daphnē. lib. 11.*
p *Verb. volue rit de ver. ſig.*
q *In proœm. Gregoriano.*
r *Cap. 1. de regul. iuur.*
s *De crim. fal ſi.*
t *De conſtit. vbi. de his qui ſunt ſui vel al. iuris. ca fraudulum.*
u *8. quæſt. 1.*
x *Cap. quanto de iud.*
y *2. 2. q. 100. art. 4.*

Secundo, quod pensio remitti potest gratis, vt asserit Cardinalis Alexandrinus. [f]

f *Cap. 23. nu. 100.*

Tertio, quod huiusmodi redēptio nulla ratione alia potest nō valere, quā quia esset simoniaca. At nulla simonia cōmitti tur, vbi nō datur vel accipitur spirituale pro temporali, iuxta definitionē datā à glossa cōmuniter recept. [g] & declarata à S. Thoma, [h] & latius à nobis post alios in Man. nostro conf. [i] At pensio est quid mere temporale, vt dictum est: quod videtur probari per definitionem pensionis ex Cardinale vbi supra, & communi suprādicta, qua definitur esse certa portio ex aliqua mensa vel beneficio ad tempus separata; & constat portionem fructuum non esse quid spirituale; cum tā illa, quàm toti fructus vendi & locari possint. [k]

g *Ca. vestra. de loca. & c. querela. ne prael. vices suas.*
h *Ca. extirpanda. §. qui vero. verſ. illud autē. de prab.*
i *De conceſſ. prab.*
k *In c. ad audientiam. 2. de reſcrip.*
l *Leg. 1. C. de cupre. ex iuc. Daphnē. lib. 11.*
m *Verb. volue rit de ver. ſig.*
n *In proœm. Gregoriano.*
o *Cap. 1. de regul. iuur.*
p *De crim. fal ſi.*
q *De conſtit. vbi. de his qui ſunt ſui vel al. iuris. ca fraudulum.*
r *8. quæſt. 1.*
s *Cap. quanto de iud.*
t *2. 2. q. 100. art. 4.*

2 Pro parte vero negatiua facit, quod pensio non potest cōstitui sine auctoritate superioris, secundum omnes, neque auctoritate inferioris, Papa sine causa, [l] licet constituta à Papa etiam sine causa valeat, arg. cap. *proposuit*. [m] & tradit Felinus. [n]

l *Leg. 1. C. de cupre. ex iuc. Daphnē. lib. 11.*
m *Verb. volue rit de ver. ſig.*
n *In proœm. Gregoriano.*

3 Ergo nec redimi poterit sine auctoritate superioris. argumento à correlatiuis, quod est validum, cum eadem ratio eidem suadet in vtroque correlatiuo, [o] vbi notatur hoc, & tractatur, & clem. sæpe. adiuncta glossa, [p] & late trādunt Abbas, & Felinus. [q] Tum quia eadem concurrere debent in destructione quæ in constructione. [r] Tum quia stylus curiæ id seruat, & ideo seruādum, arg. cap. *quam graui*, [s] capi. *ex literis*. & ibi post alios Felinus. [t]

o *Cap. 1. de regul. iuur.*
p *De crim. fal ſi.*
q *De conſtit. vbi. de his qui ſunt ſui vel al. iuris. ca fraudulum.*
r *8. quæſt. 1.*
s *Cap. quanto de iud.*
t *2. 2. q. 100. art. 4.*

4 Tum quod pensio non potest emi sine auctoritate Papæ, secundum omnes: ergo neque redimi: quia contrariorum eadem est disciplina. [v] Tum quod pensio, de qua loquimur, licet non sit quid spirituale, est tamen annexum spirituali, sicut ius patronatus, [x] & tradit S. Thomas, [y] immo magis annexū, quàm ius patronatus, quia illud est annexum antecedenter, vt ibi ait S. Thomas: pensio autem consequenter, vt beneficium.

v *Cap. 23. nu. 111.*
x *De iure patron.*
y *Vbi ſupra.*

5 Quod ideo dicitur spirituale consequenter secundum eundum ibidem, quia prærequirit rem spiritualem, videlicet ordinem: & pensio etiam prærequirit ordinem: quia nemo inferior Papa potest eam cōcedere laico, neque ipse Papa potest id facere potestate ordinaria secundum stylum curię; neque potest conferri illegitimo, & irregulari sine dispensatione, secūdum communem opinionem. At annexum spirituali neque potest vendi, neque emi sine vitio simoniæ, iuxta cap. *cum sæculum*. & ca. *ex literis*. [a] cum adnotatis eisdem, & tradit late S. Thomas, [b] ergo neque pensio poterit emi, vel redimi.

a *De iure patron.*
b *Vbi ſupra.*

Tum quod eadem ratione, qua posset redimi, posset quoque emi. Ratio enim, quare dicit Caietanus posse redimi, est quia est res mere temporalis; quæ ita concludit potentiam emēdi, ac redimendi.

6 Non obstant oppositа: non quidem primum: quia negatur, quod pensio ecclesiastica beneficialis, de qua loquimur, sit res merè temporalis. Nec obstat definitio, quia definiunt eā in argumento citati: quia non est bona. tum quia non conuertitur cum suo definito, vt debet conuerti, iuxta l. 1. [c] & notat Bartholus receptus, [d] conuenit enim illa multis, quibus non conuenit definitum: quia conuenit omnibus stipendijs, quæ constituuntur ex mensa Ecclesiæ, vel de fructibus beneficiorum ad tempus quibuscūque etiam laicis, cuiuscūque sexus, qualitatis, artis & officij fuerint, ob benemerita, vel ob aliquod officium in Ecclesiæ obsequium exercendum, quale habent aliquot medici, chirurgi, sacristæ, campanarij, latomi, & fœminæ curantes infirmos in hospitalibus beneficijs annexis, & cantores, bedelli, & alij similes, quibus non conuenit definitum, scilicet pēsio ecclesiastica beneficialis, de qua loquimur. Tum quia bona definitio pensionis, provt in hac materia capitur, ponitur à nobis in Manu. confess. [e] scilicet, quod *est ius non temporarium, sed spirituale, aut illi annexum non antecedenter, vt ius patronatus, sed dependenter, aut consequēter instar beneficij*.

c *ff. de dolo & contum.*
d *1 in l. 1. ff. de reſtam.*
e *Ca. 23. nu. 111.*

7 Ex quo colligitur primo, quod sicut beneficium non est fructus, qui percipiuntur ex illo, sed ius illos percipiendi; ita pensio non est certa portio fructuum mensæ, vel beneficij, sed ius percipiendi illam.

Secundo, quod sicut beneficium est ius spirituale, vel annexum spirituali non antecedenter, vt ius patronatus, sed cōsequenter, prout declarat S. Thomas, [f] ita & pensio, de qua loquimur, est quoddam ius spirituali annexum, & consequēter inuendibile. per quod soluitur primum argumentum.

f *2. 2. q. 100. a. 4.*

Ad secundum respondetur, concedendo pensionem remitti posse gratis, negando tamē, quòd possit redimi pecunia: quia longe alia ratio suadet contrarium: sicuti calix totus cōsecratus donari quidem gratis potest, non tamen vendi, iuxta cap. *reperiantur*. [g] & tradimus post alios in d. Manu. confess. [h]

g *1. qu. 1. & veſtimenta. de conſec. d. 1.*
h *Ca. 23. nu. 108.*

Ad tertium respondetur, quod simonia non solùm committitur in re omnino spirituali, sed etiam in re annexa illi, vt definitio simoniæ habet expressē: & ita potest committi in emptione & redemptione huiusmodi pensionis rei spiritualj annexæ, sicut & in venditione vel redemptione iuris patronatus. [i]

i *Ca. cum ſæculum. de iure patron.*

8 Quod autem simonia, quæ committitur in emptione vel redemptione pensiōnis, iuris patronatus, & similium, non habeat annexam excommunicationem ipso iure latam, habetur in d. Man. [k]

k *Dict. c. 23. num. 111.*

SVMMARIVM.

1 *Simonia non est, si ego alias licite extinguo pensionem, vt pecuniam receptam mutuum tibi illam traditurō tertio volenti aliam similem extinguere pensionem; & tu mihi promittas interim aliquot annua.*

CONSILIVM LXIV.

1 RESPONDETVR, quod præfatus Blasius proculdubio potest petere à prædicto Antonio prædicta secuta annua sibi ab eo promissa, sine vllo timore exceptionis simonię opponēdę ab Antonio: quia inter Antonium & Blasium nulla intercurrit simonia super vllo beneficio, neque super vlla pensione: quia neque Antonius quicquam iuris spiritualis, neque ei annexi dedit Blasio pro temporali, neque Blasius Antonio propter vllū ius spirituale vel ei ānexū

Universidad de Deusto
Biblioteca

datum Blasio. Neque obstat quod Blasius iuridicè extinxit vnam pensionem, quam habebat super beneficio alius tertij, vt pecuniam ex illa extinctione habendam mutuaret Antonio, ad hoc vt Antonius iuuaret Ludouicum ad redimendam iuridicè pensionem, quam Achilles habebat super beneficio ipsius: quia omnia illa iuridice fuerunt facta, & potuerunt fieri sine vllo peccato simoniæ; quia nihil spirituale, vel annexũ ei fuit datum alteri pro aliquo temporali, nisi pecunia quam dedit Ludouicus Achilli pro redemptione pensionis auctoritate Papæ redimendæ, quod iustè factum fuit, & fit quotidie: passim enim vnus cognatus, vel amicus alicuius fratris vel cognati alicuius beneficiarij mutuat pecuniam, vt iuuet fratrem, vel cognatum suum ad redimendam pensionem, quã alius clericus habet super eius beneficio. & quia res est clara & indubitata, non est alijs opus. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Pensionem ex facultate sibi simpliciter concessa transferens, reseruato sibi iure illam, dum vixit, exigendi, trãsgreditur suã facultatem; & sic facit actum nullum, immo simoniacum, immunem tamen à censuris.*

CONSILIVM LXV.

FVIT reseruata pensio N. super quodam beneficio cum facultate eam transferendi: qui N. vellet eam transferre cum reseruatione exigendi eam quoad vixerit. Quæritur an id facere possit.

1 Respondetur primò, quòd præfatus pensionarius nõ potest licitè transferre pensionem præfatam cum præfata reseruatione exigẽdi pensionem quoad vixerit, absque peccato mortifero simoniæ. quia licet negari posset pensionem præfatam esse beneficium; non tamen (quicquid dicant Cardinalis & Caietanus) potest negari esse quid spirituale, vel certe annexum spirituali multo magis, quam ius patronatus, quod est annexum illi. a Nec hoc est contra id quod in alio casu diximus: quia hic fit pactum de reseruandis sibi fructibus pensionis quoad vixerit, ibi verò nihil reseruauit si moriatur.

Secundo, quod dici posset per huiusmodi simoniam non incurri excommunicationem latam per extrauagãtem, b quę non excommunicat nisi simoniacos in ordine vel beneficio secundum receptam sententiam.

Tertio, quod transiatio iudicabitur nulla: immo & nisi nos defendissemus contrarium, nuper iudicata fuisset vna similis transiatio confidentialis, & onusta censuris per Pium IIII. & Pium V. *Vide cons. sequens.*

Quarto, quod auctoritas Papę est proculdubio necessaria, vt huiusmodi reseruatio sit valida: quandoquidem aliud est potestas transferendi, quam solam habet præfatus D. pensionarius; & aliud potestas transferendi cum tali reseruatione, quã ipse non habet: quia non dedit illã ei Papa, nec alius potuit illã ei dare: & ad valorẽ actus requirũtur potestas & voluntas. c

Quinto, cauendum esse ne faciat eam sine auctoritate Papę: quoniam prẽter quàm quod peccaret mortaliter, quod est summè cauendum, posset accusari vitij confidentiæ ab aliquo collitigatorum, & is in quem transferret priuari ea, instante beneficiario, qui soluit eam.

SVMMARIVM.

1 *Consulens sufficienter peritos rei, de qua agitur, non peccat, etiam si id quod agit esset, non quidem naturali, sed humana tantum lege vetitum.*

2 *Simonia illa sola censurarum pœnis per extrauagantes contra simoniacos ipso iure latis subiicitur quæ in ordine vel beneficio committitur: vnde ab illis immunis est, quæ committitur in emptione vel permutatione iuris patronatus, vel in pensione, quæ non vt beneficium vacabile in titulum, sed solũ ad vitam pensionarij duraturæ datur, & reseruatur. num.*

4 *Confidentiariorum pœna, de qua in extrauagantibus Pij IV. & V. non ligat eos, qui illam in pensione nequaquam à beneficiaria confidentia manante, sed antea legitime reseruata cõmittunt. num. 7.*

6 *Pensio, secundùm opinionem Cardinalis, est res temporalis: vnde à beneficio, quod est spirituale, ad illam in pœnalibus non est facienda extensio: nec qui in illius translatione confidentiam simoniacam committit, est censendus incurrisse pœnas contra confidentiarios ipso iure latas. num. 4.*

8 *Sententia etiam Principis inter alios lata, non videtur facere ius in aliis causis, maxime si adsit aliqua diuersitas.*

8 *Extendit dum Princeps sua sententia legem ad aliquem casũ, censetur declarare dictũ casũ sub lege non fuisse cõprehẽsum.*

9 *Pensionarius simonia confidentiali transferens pensionem in alium, etsi non incidat in pœnas extrauagantium, debet tamẽ puniri à iudice pœna amissionis pretij recepti: & hoc, nisi bona fide procedẽs, circũuentus, dolog. alterius inducẽs id fecerit.*

10 *Extensio legis sicut prohibetur in pœnalibus, ita & iuridicũ iudicis deputati ad procedendum contra delinquentes in dictam legem extendi non debet. & num 11.*

11 *Pensionem suam sibi reseruatam qui ex facultate sibi concessa in alium transfert, ita extinguit, vt amplius priuata auctoritate reuiuiscere non possit: & hoc, nisi dicta translatio esset nulliter facta. immo etsi dolo inductus valide transtulisset, ad huc tamen ab habente potestatem, tamquam fraudatus, deberet ad illam restitui. & num. 12.*

12 *Consensisse translationi pensionis non est censendus is, qui fuit circũuentus, & ita demum ei consensit, si id licite fieri posset.*

CONSILIVM LXVI.

QVIDAM pensionarius habens facultatem transferẽdi pensionem, quam habebat super beneficio à Papa cõstitutam, & volens vt tenens illud beneficium redimeret illã, transtulit eam in quemdam familiarẽ suum, ad id dolo quodammodo inductus, eo pacto, vt postea ipse caperet pretium redemptionis, & daret primo pensionario; prius tamen facta iussione præfato familiari, vt interrogaret viros in ea re doctissimos, an id fieri posset absque vitio simoniæ, vel confidẽtiæ damnatæ per Pium IIII. & Pium V. & responso ab ipsomet familiari reddito, se consuluisse viros eiusdem rei callentissimos, & respondisse quod sic.

Quæritur, an præfatus N. incurrerit pœnas statutas contra committẽtes simoniã, & confidentiã illicitã super beneficijs.

1 Respondeo primò, quod præfatus pensionarius non peccauit in præfata translatione: quia id fecit bona fide, credens id sibi licere probabiliter; & iustè. quia qui facit aliquid, quod iure naturali non est illicitum, de quo dubitat an lege aliqua humana sit prohibitum, & super ea re consulit viros in ea sufficienter peritos, qui consulunt id esse licitum, non peccat faciendo illud, etiamsi verè non esset iustum, & lege aliqua humana vetitum. vt est textus adiuncta glossa 2. & doctrina Panormitani ibi recepta, a & tradit D. Antonius, b quem nos quoque retulimus, & sequuti fuimus in Manu. conf. c & ante illos id generalius dixit Innocentius, d quod confirmatur per multa, quæ congerit Felinus. e

2 Secundo, quod in casu proposito non potuit interuenire simonia vlla quæ ipso iure inducat excommunicationem, vel aliquam aliam censurã. f Tum quia extrauagãs 2. f quę inducit excommunicationem ipso iure incurrẽdam contra simoniacos, habet locum solùm in simonia commissa in beneficio & ordine, & non in simonia commissa super alijs rebus spiritualibus, vel annexis eis, vt colligitur ex contextu illius, & prę cęteris testatur Caietanus, g quod nos quoque affirmauimus in d. Man. conf. h

3 At pensio, quę non datur in titulum, sed ad vitam pensionarij, ita vt per mortem non vacet ad hoc, vt conferatur alij tamquam beneficium vacans, non est beneficium, secundum Cardinalem receptũ ab omnibus, i & tradit Gigas, k & ideo non venit pensio appellatione beneficij, l & secundum Hostiensem & communem, m & tradit præfatus Gigas, n præsertim in dispositione pœnali, qualis est præfata extrauagãs 2. o argumento cap. *pœne*, p & l. *interpretatione*. q cum similibus. Tum quia aliàs in prætorio sacræ Pœnitentiarię definitum fuit, eum, qui committeret simoniam emendo vel permutando ius patronatus, iuxta notata, in ca. *de iure verò*, r non incurrere excommunicationem illius extrauagantis, modo non fuisset commissa in presentando; quia non esset commissa super beneficio, neque super ordine.

4 Tertio, quod præfatus pensionarius non incurrit confidẽtiam damnatam per bullas prędictorũ Pij IIII. & Pij V. quia illę solum damnant simoniam circa beneficia commissam, vt colligitur ex toto contextu præfatarum bullarum, quas nos referimus in præfato Man. s præsertim ex proœmijs illarum, quę palam monstrant factas fuisse ad tollendam corruptelam fiduciarię siue confidentiarię mancipationis beneficiorum: & constat ex proœmio dispositionis colligi causam finalem, & intentionem principalem disponentis, qua cessante cessat esse ctus, iuxta leg. fin. t Colligitur etiam ex ver. *huiusmodi* in eisdem bullis replicato, quod est restrictiuum, v & restringit eas

a *In c. capella nus. de ferijs. num. 6.*
b *In 1 part. ti. 3. cap. 10. §. 6.*
c *Cap. 27. nu. 284. & num. 288.*
d *In cap. per tuas. 2. de fimon.*
e *In cap. tale re iud. nu. 11. vers. simitta septimo.*
f *De simon. inter communes.*
g *In sum. ver. excommunic. cap. 72.*
h *Cap. 27. nu. 106.*
i *In cle. 1. de supplen. negl. prælat.*
k *In q. 1. de præsio.*
l *Cap. quamuis. de præb. lib. 6.*
m *Ca. postulasti. de rescr.*
n *Vbi super. q. 18.*
o *De simon.*
p *Dec. ad l. 1. ff. de pœn.*
q *De iure patron.*
r *De simon.*
s *Cap. 23. nu. 110. ff. de haered. inſtit.*
t *Leg. hunc modi ff. de ri. 1.*

ad confidentiam beneficialem supra relatam.

5 Nec obstat, quod per easdem bullas decernitur esse nullas pensiones, accessius, & regressus, quę imponũtur super beneficijs, quæ resignantur, vel conferuntur per confidentiam beneficialem damnatam. Tum quia à diuersis & separatis nõ fit illatio, a & aliud est ita damnare collationem, vel renunciationem beneficialem, vt omnia deinde sint nulla, quod faciũt illæ extrauagantes & aliud est dãnare confidentiã pensionalẽ, nulla beneficij præcedẽte collatione, neque renũciatione cõfidẽtiali, vt palã est. Tũ quia alia ratio suader illud, quę non suadet hoc. Ratio enim, qua pensiones, accessus, & regressus cõcessi super beneficijs per damnatã confidẽtiam collatis & resignatis annihilantur, est quia accessorium debet sequi naturam sui principalis, b & ita pensiones, accessus, & regressus accessorij præfatarum resignationum & collationum confidentialium non poterant subsistere, illis non subsistentibus; quæ ratio non habet locum in confidentia translationis pensionis iam rite constitutæ. Tum quia præfatæ extrauagantes solùm loquuntur de renunciationibus, electionibus, præsentationibus, & aliis modis prouidendi beneficia ecclesiastica statuendo quod illi per confidentiam facti sint nulli cum omnibus inde sequutis: nos autem loquimur de translatione pẽsionis rite constitutę, quę translatio non fundatur super vlla mala confidentiali prouisione. & ita sumus in casu longe remoto à casibus præfatarum bullarum, cum translatio pensionis rite constitutę nihil commune habeat cum confidentia mala prouidendi beneficia. Tum quia alioquin sequeretur, quòd si præfatus pensionarius remitteret ei qui debet pẽsionẽ vnius anni, confidens quod alio anno solueret aliquid vltra pensionem illius anni, incideret in pœnas præfatę confidentię damnatę, quod est absurdum, & nemo diceret. c

6 Tum denique quod pensio secundum Cardinalem, vbi supra receptum est in se res temporaria; & non licet arguere de confidentia rei spiritualis, quale est beneficium, iuxta cap. *dilecto*. d adeo quidem quod nec per somnium id venit in mẽtem præfatorum Piorum, &c.

ADDIMVS PRÆTEREA præfatæ nostræ informationi, quod dictus Procurator fiscalis pro sua multa eruditione, & mala informatione, multa quidem adducit subtilia, sed parum concludentia, & quæ dam pro sua bona conscientia fatetur præfato D. Abbati vtilia.

7 Primum enim, vt vir bonus, & dicendi peritus, qualis debet esse orator, & fisci Procurator, concedit duplicem esse confidentiam pensionalem, vnam propriam à radice infecta & à confidentia beneficiali manantem, alteram impropriam, quæ separata & seiuncta est ab illa radice infecta confidentię beneficialis, qualis est ista de qua loquimur; & præsupponit præfatas extrauagantes Pij IIII. & Pij V. non agere de hac impropria, quod præfati D. Abbatis intentioni est valde vtile.

Secũdum est, quod præfatus D. Abbas non incidit in pœnas præfatarum extrauagantium: quod profecto dignum est sua, quæ magna est, pietate Christiana, & non mediocriter iuuat intentionem D. Abbatis.

8 Tertium est, quod Pius V. extrauagãtem Pij IIII. ad confidentiam impropriam per sententiam in causa N. latam extendit. Sed huic argumento satis superque respõsum est in alia informatione sex vel septem modis peremptorijs, quos non expedit iterũ referre, qui possunt ibi videri; scilicet, quod illa sententia erat res inter alios acta, & quod non fundabatur in vitio confidentiæ, &c. Quibus nunc addimus, quod Pius V. ferendo illam sententiam, videtur sensisse, quod extrauagantes illæ non se extenderent ad confidentiam pensionalem non pendentem ex radice infecta beneficialis confidentiæ; quæ est sincera defensio D. Abbatis.

2 Quartum est, quod licet D. Abbas non inciderit in censuras præfatarum extrauagantium, debet tamen puniri in amissione pensionis cẽtum scutorum propter fraudem & dolum, quæ adhibuit. Ad quod respondetur, primo, quod D. Procurator hoc dicit per informationem falsam præfati aduersarij, qui suos grandes dolos & fraudes transfert in dominum suum simplicem, & candidum. Secundo, quod bonitate & simplicitate in hoc casu est vsus, & timore sancto, & reuerentia, quibus timuit offendere Deum, & S. Sedem Apostolicam, & eius leges; quod est omnino contrarium dolo, & fraudi, per notata in l. *iuris gentium*. e & tot. tit. de dolo. & D. Thomam. f

10 Item quod D. V. R. est deputatus iudex ad causas confidentiales cõprehẽsas in dictis extrauagantibus; quales non esse confidentias pensionales, quę non procedunt à radice infecta beneficialis confidentiæ, in alia informatione probatum est, & satis probatur ex eo, quod præfatus D. procurator ait illas esse impropriè confidentiales: cùm enim illæ extrauagãtes sint pœnales, & odiosæ, vt aliàs probauimus, & tales leges non debeant extendi per iura vulgata, consequẽs est non debere illas extendi ad eas confidentias, quæ solum impropriè dicuntur tales. a

11 Quintum est, quod pensio extincta per translationem, nõ potest reuiuiscere per auctoritatem priuatam: & consequenter, quod pensio iam transiata in præfatum Iacobum per consensum præfati D. Abbatis, cùm iam sit extincta quo ad Abbatem, non potest reuiuiscere quo ad illum auctoritate priuata. Ad quod respondetur primò, quòd ipse D. Procurator fisci expresse ait, præfatam translationem, eo quod esset per fraudem facta, non valuisse: cui consequens est non fuisse illam extinctam; quia nihilum nihil facit. b Secundo, quod etiamsi esset aliquo modo valida, debet irritari, quia quæ in fraudem fiunt, irrita sunt, aut irritanda, c & hoc est quod petit D. Abbas coram D. Bernardino Cotta: & hoc est quod orat D. V. R. vt dignetur remittere ipsum ad illum, qui potest cognoscere de illa causa: & D. V. R. est solum deputata ad causas confidentiales sub præfatis extrauagantibus comprehensas.

Tertio, quod dolus & fraus non debent prodesse præfato Iacobo, iux. cap. *sedes Apost.* d cum similib. & prodesset ei, si processus cœptus contra illũ coram D. Vicario, impediretur per iudicium D. V. R.

Sextum autem fere cõtinet idem, quod quintum, scilicet, quod pensio D. Abbatis quo ad 100. scuta fuit cassata per cõsensum eius, &c. & non potest ad illum redire, &c. & ita liberabitur commenda onere, illo, &c.

AD HÆC autem respondetur vt supra. Primo, quod translatio illa non valuit ex defectu consensus transferendi, quem non habuit D. Abbas, arg. l. *id quod nostrum*. e & notatorum in cap. *quæ in ecclesiarum*. f Quod autem non consenserit, patet ex actis, in quibus dicitur esse probatum, quod noluit D. Abbas transferre, nisi in casu licito, & quod vetuit ne traderentur scripturæ ad id necessariæ, & alia, quæ cõcludunt eum fuisse deceptum, & dolo & fraude supplantatum ab eo, qui comedebat panes suos, & rependit odium pro dilectione sua: & constat errantem, & ignorantem; & deceptũ non consentire. g Secundo, quod etiamsi quoquo modo valuisset, debet irritari: cùm, vt prędictum est, quæ dolo, fraude & calliditate fiunt, aut irrita sint, aut certe irritanda. & quia cognitio huius rei pertinet ad D. Bernardinum Cottam, supplicatur D. V. R. vt supra. *Vide cons. præcedens.*

SVMMARIVM.

1 *Dimissorias ad ordines suscipiendos qui data pecunia impetrat, & ordinatur, etsi attento solo iure naturali & diuino non dicatur simoniacus in ordine, attento autem iure Pontificio erit talis. & 2.*

1 *Simoniam in beneficio dicitur committere etiam is, qui dat temporale pro obtinendis ijs, per quæ beneficium obtinetur & hoc, attento iure Canonico: attento autem solo iure diuino, vel naturali, secus.*

CONSILIVM LXVII.

ANQVI dat pecunias mediatori, vt sibi impetret dimissorias, siue reuerendas ad ordines suscipiendos, quas per pecunias mediator impetrauit, comprehendatur in dispositione extrauagantis h supposito quod illarum vigore fuerit ordinatus.

Nam pro parte affirmatiua facit primo vulgata propositio, de qua post Aristotelem D. Thomas i quod actus humani accipiunt speciem potius à fine, quàm ab obiecto: vnde qui furatur, vt committat adulterium, est per se loquendo magis adulter, quam fur. Sed sic est, quod D. consulens dedit pecunias pro dimissorijs, ad hoc, vt ordines sacros acciperet; ergo eas dedit potius pro ordinibus, quàm pro dimissorijs; ergo est simoniace ordinatus; ergo comprehenditur, &c. quod confirmatur per leg. *verum* k vbi ait Iurisconsultus, quod qui

a *Arg. c. odia. & c. quæ à iure de reg. iuris. lib 6.*
b *Cap. non præstat de regul. iuris. lib. 6.*
c *Le. 1. & tot. tit. ff. qui in fraud. credit. & §. si quis in fraud. Inſtit. De actionib.*
d *De reſcript.*
e *ff. de reg. iur.*
f *De conſtit.*
g *Le. ſi per errorẽ. ff. de iuriſdict. omn. iudic. cũ mul. ti. ab omnib' vbi citatis.*
h *2. de simon.*
i *1. 2. q. 18. a. 6. & 7.*
k *ff. de furtis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rapuit, vel celauit meretricé, vt fornicetur,nó dicitur fur,nec vt talis punitur,vt ibi tenet Bartholus.

Secundo facit argumentum à simili textus in cap. 1. adiuncta glossa,[a] & ibi Innocentius,[b] vbi sic habet: *Sicut Episcopus manuum impositionem, ita neque examinator vocem, neque notarius calamum vendat.* & subiicitur generaliter, *Pro ordinatione igitur, eum qui ordinatur, aliquid dare prohibemus.* Ergo sicut qui notario scribēti,vel examinatori aliquid dat pro scriptura,& approbatione idoneitatis,pro ordinibus dare dicitur, sic etiam dicendum erit de eo, qui dat pecunias pro dimissorijs obtinendis.

Tertio facit,quod qui dant pecuniam examinatoribus, vt eos tamquam idoneos præsentent Episcopo ordinanti, tentant emere gratiam Spiritus sancti,id est ordinationem, vt ait textus,[c] & sunt ipso iure suspensi.[d]

Quarto facit,quod qui dat aliquid examinatoribus occasione examinis ad beneficium,pœnas contra simoniacos statutas incurrere dicitur per Concilium Tridentinum.[e]

Quinto facit eadem extrauagans,[f] quæ non solum punit simoniacè beneficia & ordines recipientes,sed etiam annullat præsentationes,&c.& sic reputat simoniacos eos, qui dāt aliquid temporale pro præsentatione.

Pro negatiua verò facit primò opinio quorumdam illustrium virorum,de quibus mihi verbo relatum fuit, eos consuluisse non committere simoniam in ordinibus,quos recipit, qui dat pecuniam examinatoribus,vt ad illos idoneus renuncietur,& approbetur.ergo multo minus erit talis, qui dat pecuniam pro dimissorijs.

Secundo facit,quod hæc licentia, siue dimissoriæ ad assumendum ordines,non concernunt substantiam illorum, cùm sint quid separatum & remotum ab ordinibus,& veluti quædam præparatoria ad ordines assumendos,vt palam eū:& cum pœna apposita præparato regulariter non extendatur ad præparatoria, vt ait Decius,[g] ergo nec pœna inflicta simoniacè ordinato extendetur ad committentem simoniam in præparatorijs ad ordines suscipiendos,arg.c.odia.de reg.iuris lib. 6. & glossi.ca.fin.de iure patron.

Tertio,quod qui ordinat,vel præsentat aliquem cum pacto,quod ordinatus non molestabit eum pro victu,non censetur incurrere pœnas d. extrauagantis, sed solum suspensionem ad triennium, per capit.final.[h] vbi post Abbatem antiquū hoc notant Ioannes Andreas,& Cardinalis, cuius dicti rationem reddunt ibi Panormitanus,& Felinus,[i] quia scilicet ibi simonia non erat commissa in ordine,sed in consequētibus illum.ergo sicut simoniacus in consequentibus ordiné non est propriè simoniacus in ordine,nec subit pœnas contra tales decretas,ita nec simoniacus in antecedentibus ordinem erit iudicandus simoniacus in ipso ordine.[k]

Ad opposita videtur posse respondēri. Ad primum quidē primo,quod assumptum illud non potest applicari ad casum nostrum:quia procedit in illis actionibus,ex quibus quasi per partes integrales conficitur vnum illud,quod erat vltimo loco intentum.vnde qui volens fornicari rapit meretricem, nó dicitur raptor,sed fornicator:quia hoc solum intendebat, vt ait Iureconsultus.[l] Aliud esset,si furatus esset pecuniam, vel equum,collimando hæc omnia in hunc solum finem, vt fornicetur:nam cum hæc sint actiones separatæ, non faciunt simul collectæ vnum quid solum.vtique iste talis fur erit simul & fornicator,duæque erunt actiones omnino separatæ,quarum prima erit pœnalis de iure ciuili,quo punitur fur actione furti,altera vero de iure canonico,quod punit fornicationem cū meretrice etiam habitam,& commissam: quæ colligūtur ex D. Thoma,[m] prout clarius apud ipsum videri possunt.Ergo in nostro casu,cum licentia ad ordines assumendos, & assumptio ordinum sint actiones diuersæ & separatæ, de vna ad aliam non potest inferri.[n] Secundo respōderi posset, actionem humanam,prout procedit ab operante, non ordinari nisi ad vnum finem proximum, & ab illo tantum specificari, licet ad alios remotos etiam referatur, vt colligitur ex eodem D.Thoma,[o] atque ita cum datio pecuniæ in casu nostro primo & principaliter facta sit propter dimissorias habendas, secundario autem & minus principaliter ad ordines assumendos,dici non poterit assumptio ordinum simoniaca, licet dimissoriæ ad illos assumendos fuerint per simoniam obtentæ.

Ad secundum respondetur concedendo assumptum in eo;negando tamen,quod inde sequatur committere simoniā in ordine omnes,qui prohibentur aliquid accipere: siquidem in fine concludendo prohibetur,ne quid detur pro ordinatione,nec pro vsupallij,nec pro chartis: vnde patet,quod dare pro chartis id est notario, non est dare pro ordinibus:& consequenter nec dare pro dimissorijs erit dare pro ordinibus. Nec obstat; quo dimissoriæ continent in se examen:quia hoc venit in consequentiam, & quæ in consequentiam veniunt attendi non debent.

Ad tertium respondetur, quo iura in illo citata debent intelligi de examinatoribus,qui rogant Episcopum,vt det ordines alicui, veluti faciunt Archidiaconi,qui si pro illo rogatu accipiant pecuniam, videntur formaliter committere simoniam in ordine;quia perinde est,ac si ordinans illam accepisset,vt post alios tradit D. tua in suo Manu.[a] & alibi sæpe, nó autem de simplicibus examinatoribus,& simplices dimissorias concedentibus, qui referunt accepta pecunia aliquos esse idoneos ad ordines, vel dant licentiam vt possint ordinari.

Ad quartum respondetur, Concilium loqui de examine ad beneficia per cōcursum,per quod acquirit approbatus ius ad beneficium:& ideo nihil mirum;cum pecunia dari videatur pro illo iure spirituali,quod dicatur tam dans, quam accipiēs committere simoniam in beneficio,quod etiam colligitur ex d.extrauagante 2. Atque ita posset hęc inductio retorqueri sic: Speciale est in examinatoribus, & Concilium nouū ius statuit contra examinatores ad beneficia per concursum, vt scilicet accipiendo aliquid ab examinatis,censeantur simoniaci in beneficio:ergo contrarium dicendum est de examinatoribus quo ad ordines aliquid accipiētibus ab approbatis, quia qui de vno dicit,&c.[b]

Ad quintum respondetur ex diuersis non bene inferri, & quod aliud sunt præsentatio,electio,collatio,&c. de quibus in d.extrauagante per quæ acquiritur ius ad beneficia,& aliud examen,& dimissoriæ,per quę nullum ius acquiritur ad ordines, vt palam est: nam restat in arbitrio ordinatoris, vtrum velit approbatos huiusmodi , & habentes dimissorias ordinare,nec ne,quod tamen secus dicendum est in prædictis actibus,in quibus collator non potest sine iusta causa respuere præsentatum,electum,&c. vnde cum emptio dimissorialium non possit dici formaliter emptio ordinum, non plus se extendet,quam fuerit intentio principalis emptoris,[c] alioqui enim ementes officia, & munera ecclesiastica magni valoris,sperantes minus principaliter,vt quotidie fit in Curia, sciente & consentiente Papa,quod occasione illorum promouebuntur ad dignitates ecclesiasticas,essent cēsendi simoniaci in beneficio;quod est absurdum,& ita non dicendū,[d] quia ex dicta officij emptione nullum ius acquirunt ad easdem, sicut nec ex d.examinis;vel dimissoriarum emptione acquiritur aliquod ius ad ordines.

Ad superiora mihi proposita respondeo primo,fundamenta,quæ adducuntur & tanguntur,ad alia multa dubia decidēda seruire posse:quamuis Panormitanus & Felinus non videtur dicere id,quod eis tribuitur.[e]

1 Secundo,quod licet eo respectu,& ratione,qua tua pietas desiderat hanc partem,quam tuetur,esse veram,ipse quoque idem desiderem;alia tamen ratione scilicet,quod expedit arcere multos,ne ad ordines inordinate accedant contra Gregorij sententiam;conuenit optare pœnas;quibus arceantur.

Tertio,quod fundamenta tuæ Dominationis, quibus hāc partem confirmas,& confutas alterius fulcra, videntur mihi plus satis sapere Metaphysicam,& rigorem Logicum dum satagis defendere tū demū simoniā in ordine cōmitti; cū pecunia datur vel promittitur pro ipsomet ordine vel ordinatione.

Quarto,quod hoc satis defendi posse videtur,si loquamur de simonia in ordine,iure solo naturali vel diuino attento cōtracta:vt etiam eadem ratione defendi posset, quod tum demum simonia,in beneficio,attento illo solo iure, admittitur, quando pro ipso beneficio pecunia datur,vel promittitur, & non aliàs: sed quod sicut per prædictam extrauagantem,[f] & alia multa cogimur dicere simoniam in beneficio contrahi saltem iure Pontificio attento, etiam cum datur pecunia, vel aliud temporarium pro collatione, electione, & præsentatione , nominatione , fauore , intercessione siue mediatione , & alijs similibus actibus ad acquirendū directis,& in renūciatione & priuatione alijs actib[9] ad perdēdum

directis

a Cap. ex parte.
b In ver mi nister. de simonia.
c In c. quando. 24. dist. à Glossa ibidē per c. reperiūtur. 1. qu. 1.
e Sess. 24. ca. 18. de reform. 2. de simon.
g In rubr. de iudic. n. 1. vbi etiam Ripanum. 14. & 15.
h De simon.
i In c. de simoniace. n. 4. 20. tit.
k Arg. l. illud. ff. ad l. Aqui.
l In d. l. verū.
m In Dict. ar. 6. & 7.
n Leg. Papinianus. ff. de minorib. c. ad audientiam. de decimis.
o 1. 2. q. 1. a. 3. ad 3.

a Cap. 22. nu. 106. 8. ad qui tum.
b Vulg. l. cum prætor. ff. de iudic. c. nauem de præsumpt.
c Leg. non simonis. ff. si certū petatur.
d Le. nā quod absurdum. ff. de bonis liber.
e In c. de simoniace. de sim.

directis;ita cogimur dicere,quod simonia committitur in ordine iure Pontificio attento,non solum quādo datur pecunia vel aliud temporarium pro pretio ordinis,sed etiam cum datur pro alijs actibus directis ad eius acquisitionem,quales sūt examinatio,approbatio, & fauor, intercessio , siue mediatio, qua quæritur consensus ordinantis ad ordiné insigniendum; licet verè coram Deo ordinandus nolit emere ordinem , quē scit esse inuendibilem,& inæstimabilem.

Quinto,quod negari non potest literas dimissorias esse de huiusmodi actibus,eo quod formaliter vel virtualiter continent fauoré vel intercessionē ad ordiné consequēdū,vel examinationē vel approbationé,vel conferunt ius quoddā petēdi & accipiēdi ordines,à quo maluerit ātistite:vel quod est quędam via directa in ordinem quærendum magna cum deliberatione instituta ab Ecclesia per potestatem supernaturaliter à Deo acceptam:& ita ius,quod per eas datur , est quoddam valde spirituale directum ad consequendum ordinem,qui est magis spirituale,iuxta ea quæ nos tractamus in Mā.cōs.[a] vnde possunt desumi aliquot fulcra pro quarto & quinto dictis supra positis.

a Cap. 23. nu. 30.

Sexto,quod per omnia supradicta videtur consulendum, simoniam,quæ committitur dando pecuniam pro literis dimissorijs, cēsendam esse simoniam commissam in ordine, attento iure Pontificio. Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio data excommunicato à superiore habente potestatem absoluendi valet,licet sit iniusta.*
2 *Absolutio etiam sacramentalis data excommunicato bona fide confesso valet.*
3 *Peccata habentia excommunicationem,vel alias censuras reseruatas annexas,confessa habenti potestatem absoluendi ab illis , & oblita , desinunt esse reseruata , & censuræ annexæ tolluntur per absolutionem generalem ab omnibus censuris.*
4 *Venia peccati non datur nisi correcto , & sic nec simoniaco in beneficio datur absolutio,nisi eo dimisso.*

CONSILIVM LXVIII.

REALIS simoniacus in beneficio an possit absolui ab excommunicatione,quam incurrit, sine renūciatione vel dimissione beneficij,super quo illa commissa fuit & licet non debeat absolui,absolutio tamen facta teneat?

1 Pro parte affirmante facit primo cap. *venerabilibus.*[b] quatenus habet absolutionem datam à superiore habente potestatem absoluendi excommunicato valere,licet sit iniusta . at per Iobælea datur potestas absoluendi à quibuscumque excommunicationibus:etiam reseruatis:ergo confessarius electus per illa,licet fortè male faciat absoluendo huiusmodi excommunicatum,tenebit tamen illius absolutio.

2 Secundo facit,quod absolutio etiam sacramentalis data excommunicato bona fide confessio valet,vt post Caietanum diximus nos in nostro Man.confess.[c]

3 Tertio facit,quod qui peccauit peccata reseruata, vel habentia excommunicationem,vel alias censuras reseruatas eis annexas ,& confitetur habenti potestatem absoluendi , ab illis,licet non meminerit illa confiteri,desinunt tamen esse reseruata,& tolluntur censuræ illis annexę per absolutionem generalem ab omnibus censuris & peccatis datam ei ab illo.

4 Pro parte autem negante facit regula libri 6. *peccati venia non datur nisi correcto.* Atqui simoniac[9] realis in beneficio , qui non relinquit illud,in quo scit,vel debet scire se nihil iuris habere per extrauagantem secundam [d] non est correctus.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus super irregularitate ex occulto crimine,puta simonia in ordine orta dispensat.*
2 *Beneficium ante irregularitatem adeptum ipso iure non perditur per irregularitem postea incursam,nec illius fructus etiā postea percepti.*

CONSILIVM LXIX.

SIMONIACVS in ordine realis,& sic excommunicatus , occultus tamen, celebrando factus est irregularis.

Quæritur,an Episcopus possit secum dispensare, & an indigeat dispensatione ad retinendum fructus beneficij ab eo perceptos.

Respōdeo primo,quod Episcopus potest dispensare super irregularitate occulta nata ex simonia occulta, & non dedu-

a Cap. 6. de reform. sess. 24.
b In cap. cum nostris. de concess. prab.
c Arg. c. 1. de reg. iur. li. 6.

cta in iudicium,per [a] Concilium Tridentinum.

Secundo,quod non indiget dispensatione circa retentionem fructuum,si beneficium collatum fuerit ante simoniā; quia non perditur ipso iure beneficium ante irregularitatem adeptum,iuxta solemne dictum Innocentij,[b] si autem beneficium collatum fuerit per ipsam simoniam,vel post illam; ita quod collatio fuerit nulla,oportet vt illa reficiatur per illum, qui potest illud beneficium conferre.[c]

SVMMARIVM.

Simoniacus pecuniam pro beneficio siue ecclesiæ acceptam , ipsemet restituat ecclesiæ , fructus autem ex illo percepti etiam pauperibus possunt restitui , item & postea legitime prouiso. num. 5.
1 *Fructus beneficij percepti per nulliter prouisum, si sint conuersi in vtilitatem ecclesiæ,vel pauperum,non debent denuo restitui.*
2 *Mediator,qui est causa sine qua non, vt beneficium conferatur inhabili,seu tam indigno,vt collatio sit nulla,tenetur in subsidium restituere fructus perceptos,& male impensos. nu. 3. sufficit autem quod pro illis satisfiat illi , qui primus iustam de beneficio obtinebit collationem. num. 5.*
5 *Fructus beneficij de iure sed non de facto vacantis spectant ad illum qui primus acquirit iustum titulum, immo etiam possunt restitui illi cui ignoranti fuit simoniace illud postea collatum. num. 6.*
6 *Simoniace ignoranter prouisus de beneficio ad aliud non tenetur, nisi vt cum primum resciuerit,aliud resignet;fructus autem antea percepti videntur ad ipsum pertinere.*

CONSILIVM LXX.

N.NOBILIS procurauit, vt beneficium ecclesiasticū conferretur B.inhabili,& indigno , pacto adiecto inter eos,vt ipse B.teneretur postea illud renunciare , fructusque restituere cuidam ipsius N.nepoti,prout factum fuit.Quæritur quid iuris.

1 Resolutio huius dubij videtur pendere à decisione illi[9], an procurans simoniacè alicui beneficium teneatur restituere fructus ab illo malè perceptos. Ad quod videtur dicendū primo , quod non tenetur restituere , si fructus illi fuerunt conuersi in vtilitatem ecclesiæ vel pauperum:quia videntur rectè impensi,& quia restitutio , si esset necessaria , videretur eis facienda.nam cap. *de hoc.*[d] quod iubere videtur pecuniam pro beneficio datam esse restituendā Ecclesiæ , cui facta est iniuria,intelligendum est de pecunia simoniacè data , & non de pecunia & fructibus quæsitis ex beneficio , vel alia re simoniacè quæsita,vt colligitur ex eius contextu , & annotatis ei per glossas & doctores.

d De simon.

2 Secundo dicendum,quod idem est asserendum de hoc nobili,quod de quolibet alio,qui est causa, vt beneficium detur alicui indigno,vel inhabili:ita vt collatio non valeat , nec quæratur illi ius in beneficio , [e] quia eadem ratio militat in omnibus;cum quilibet eorum sit causa , vt is, cui collatum est malè percipiat, & malè dispendat fructus beneficij male sibi collati.

c Arg. d. illud. ff. ad l. Aqui.

3 Tertio , quod stricto iure quilibet horū tenetur restituere fructus male perceptos,& male impensos ab illo indigno & inhabili,si ille nō restituerit.Tum quia omnis, qui est causa alicuius damni,sine qua illud non daretur,videtur illud dare,& saltem non restituente damnum principali auctore, tenetur restituere. [f] Tum quia secundum S. Thomam communiter receptum , [g] omnes , [h] quorum nos meminimus in Manu.[i] & latius,[k] nouem personæ aliæ à principali contentę illo disticho.

Iussio,consilium,consensus,palpo,recursus,
Participans,mutus,non obstans,non manifestans.

peccant vt ipse,& sex tenentur ad restitutionem eorum, quæ sibi obuenerunt,vel quorum causa fuerunt , ipso non restituente.puta iubens,consulens,consentiens simpliciter , recipiens,laudans,& participans.Et negari non potest, hunc, de quo in casu proposito , fuisse consulendo , vel consentiendo, causam,sine qua ille non percepisset , nec dispendidisset male fructus.

f Cap. fin. de iniur. & l. qui occidit. ff. ad l. Aquil.
g 2. 2. q. 62. a. 7.
h In 4. dist. 15.
i Cap. 11. nu. 15.
k Cap. 17. nu. 17.
l Leg. 1. & 10. ti. ff. de mag. conuen.
m Leg. si seruus. & Proculus. ff. ad legē Aquil. cum a liis ibi citatis per gloss.

4 Tū quia sicut magistratus malū tutorē nominās tenetur restituere dāna per illū illata pupillo in subsidiū , si tutor non restituat,[l] & sicut tenēs seruū noxiū tenetur de dāno ab eo dato,adeo quod nó satisfacit dādo seruū pro noxa,[m] ita cōse-

rens

Universidad de Deusto
Biblioteca

rés beneficia indigno nõ solũ peccat, iuxta c. *graue.* [a] & c. *perpetuo.* [b] sed etiã tenetur restituere dãnũ ab eo datũ, vt probat Cosmas, [c] & quo ad propositum paria sunt conferre, & ita procurare, vt conferatur, cum procuratio sit causa collationis, sine qua nõ conferretur, per supradicta, qualis fuit procuratio, de qua in proposito. Tum denique quod hic nobilis potest dici participasse de præfatis fructibus, quia fuerunt dati eius nepoti mediante facto ipsius, & ita videtur percepisse per illum à se nominatum, iuxta regulam, *qui per alium.* [d]

5 Quarto, quod dici posset, omnes hos tres, scilicet illũ, qui recepit illud beneficium, & nobilem, qui fuit causa illius malæ collationis, & etiam nepotem, ad quem venerunt fructus, excusari à restitutione, ea consideratione, quam nos probauimus in commẽ. c. *non liceat.* [e] post declarationem c. *cum vos.* [f] & capit. *præsenti.* [g] scilicet, quod fructus beneficij vacantis, de iure, & non de facto pertinent ad eum, qui primo fuerit illud canonicè consequutus. Et cum præfatum beneficium vacauerit de iure, licet non de facto, per totum præfatum tempus, fructus eius pertinebant ad eum; qui primo illud beneficium canonicè obtineret: & præfatus nepos, cui præfati fructus fuerunt traditi, fuit primus, qui canonicè saltem ex parte sua illud obtinuit, & consequenter omnes illi pertinuerunt ad eũ, & debuissent ei restitui, etiam si aliis fuissent dati.

6 Obicienti autem, quod collatio ei facta videatur simoniaca propter pactũ patrui initum cum præfato B. præcessore eius, respondeti posset quod id ignorabat nepos: & simonia aliena non nocet eam ignoranti, niũ quod ad hoc, vt teneatur renunciare beneficium, cum primũ eã rescierit. [h] Salua, &c.

Aduertendum Concl. de qua nu. 5. & 6. non carere difficultate, quia non videtur ita certam collationem simoniace factam ignoranti tenere, infra cons. 95. 97. Sed & hæc non videtur simplex simonia, sed fortè etiam considentialis: infra cons. 80. nu. 6. per quam beneficij collatio Papæ reseruatur. Supra cons. 50. nisi dicamus à Papa sufficienter obtentam prouisionem factam dicto nepoti. Vide tamen etiam cons. sequ. & cons. 73.

SVMMARIVM.

1 *Resignatarius promittens procuratori habenti mandatum ad resignandum, dare certum quid annuum pro eius filio minori, donec ad ætatem legitimam peruenisset, non dicitur promisisse eidem postquam peruenerit ad ætatem beneficium retrocedere: vnde nec retrocedendo dicitur simoniam ex hoc ca pite compleuisse.*

2 *Confidentiæ simoniacæ, per quas aliquid temporale capiebatur, numquam fuerũt tolerate: secus de non simoniacis, per quas resignatarius nihil aliud nisi beneficium retrocedere, vel debens conferre, seu præsentare, promittebat.*

3 *Simoniace ignoranter de beneficio seu pensione prouisus ita fructus bona fide durante suos facit, ac si simonia non fuisset perpetrata, at post scientiã tenetur nedum beneficiũ & pensionem dimittere, & fructus postea perceptos restituere, vel remissionem seu compensationem obtinere. num. 4.*

CONSILIVM LXXI.

CANONICVS procuratorem fratrem suum constituit ad renunciandũ liberè canonicatũ in fauoré cuiusdam clerici. Procurator verò pro suo filio infante occultè cõuenit, quod quousque filius peruenire ad ætatem legitimam, teneretur de fructibus dicti canonicatus dicto suo filio quinquaginta libras singulis annis soluere: & resignatarius soluit, & in fauorem dicti filij canonicatum ante Pij III. constitutionem contra confidentiarios editam renunciauit. Præterea pater alium clericum ad beneficium iuris patronatus præsentauit, cum pacto vt daret dicto filio suo medietatem fructuũ, prout de facto dedit. Idem pater absque titulo fructus de alio beneficio, quod præsentatus volebat resignare, in recompensam in fauorem filij accepit: & tandem aliam cum alio commisit pater simoniam; & filius ex dictis beneficiis, partim ante scientiam, partim post, fructus percepit, seu pensiones etiam. Quæritur quid agere debeat.

Respondendum videtur primò, quòd præfatus pater, qui habuit mandatum sui cognati ad renunciandum canonicatũ, & præbendam, & aliud beneficium, simoniam claram commisit renunciando canonicatum, & præbendam: quia pactus fuit cum renunciatario, quod ipse daret recompensam quinquaginta librarum filio eius in reditibus ecclesiasticis, quas & postea dedit; & ita simonia ex vtraq; parte fuit cõpleta, & sic facta realis.

1 Secundo, quod præfatus pater & mandatarius non videtur admisisse simoniam, præsertim realem, nec confidentiam in renunciatione beneficij: quia nihil promisit renunciatarius; nec super restitutione beneficij, cum filius peruenisset ad ætatem, fuit facta vlla conuentio, sed tantum accipiẽdi fructus illius, etiam antequam peruenisset filius ad ætatem legitimam, cum aliqua spe patris etiam de restitutione.

Tertio, quod præfatus pater admisit simoniam præsentando ad beneficium sui iuris patronatus clericum ea lege, vt daret filio suo dimidium fructuum eius; quę ab vtraque parte fuit completa, & ita realis.

Quarto, quod recompensa data plus obfuit, quam profuit: quia magis compleuit simoniam à se promissam, faciendo eã realem.

Quinto quod malefecit præfatus pater accipiendo fructus vnius beneficij, quod debebat dari in recompensam filio, & non fuit datum: quia sine vllo titulo legitimo percepit eos.

2 Sexto, quod licet confidentiæ simplices, quibus promittebatur restitutio beneficij, vel collatio, vel præsentatio tolerarẽtur, quãdo hæc facta fuerunt; confidentiæ tamen simoniacę, per quas capiebatur aliquid per simplicem cõfidentiã, numquam fuerunt nec Romę, nec alibi toleratę.

Septimo, quod parum profuit filio præfato studuisse bene, & euasisse in virum doctum, & recitasse horas, & habuisse animum suscipiendi sacros ordines, ad effectum lucrandi fructus, si tituli, per quos quęsiuit beneficium fuerunt nulli.

3 Octauo, quod multum tamen prodest præfato filio nesciuisse præfatas labes simoniacas: quoniam ipse potuit defẽdi, quod huiusmodi beneficiarius facit fructus, quos percepit durante bona fide, suos, ita quod non tenetur restituere illos, quos bona fide percepit, plusquam si absque simonia sua, & ab alio pro ipso commissa, illos percepisset.

4 Nono, quod omnes præfati, qui receperant fructus beneficiorum per præfatas simonias reales quæsitorum, & etiã præfatus filius, quos recepit postquam nouit præfatam simoniam, tenẽtur restituere illos, & etiam beneficia, quæ sic quęsierunt, vel obtinere condonationem, vel remissionem eorũ ob aliquam iustam causam, aut per compositionem iustam, & retentionem beneficiorum nouam à Sanctissimo Domino nostro, quem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Procurans laicus clerico conferri beneficium cum pacto, vt pars fructuum sibi detur, sequito effectu est simoniacus realis: cum obligatione restituendi accepta vel legitimo successori, vel in vtilitatem ipsius beneficij conuertendi, vel se cum Camera componendi.*

CONSILIVM LXXII.

LAICVS, vacante quodam beneficio, procurauit vt illud cõferretur cuidam clerico cum pacto vt ipse haberet dimidium fructuum tunc percipiendorum, quod factum fuit. Quæritur quid iuris.

Respondeo, quod in hoc casu interuenit simonia realis; & consequenter vterque incurrit excommunicationem, & collatio fuit nulla; & consequenter nec beneficiarius quæsiuit fructus sibi, nec potuit quærere, nec dare annuam partem promissam laico.

1 Secundo, quod præfatus laicus tenetur restituere ea; quæ accepit; & quod potest restituere Cameræ Apostolicæ componendo se cum illa, vel ei qui primo loco successit præfato beneficiario mortuo; vel etiam conuertere in vtilitatem ecclesię, de cuius fructibus fuerunt ea, quę accepit à simoniaco, per ea quę profunde & late scripsimus in commen. de spoliis cle. [a] & clarius ac resolutius infra, [b] vbi cõsulitur posse obligatum ad restituendum deligere id quod magis ei conuenit; & qua ratione magis conueniat restituere ea, vel restituere futuro successori, quàm ipsi Ecclesię, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca etsi non sit resignatio ob solam intentionem, quam habet resignans, vt postea tertio cedatur, efficietur tamen talis, si resignatarius mediatori promittat illud dicto tertio cedere.*

2 *Resignatarius, qui promiserat tertio beneficium dare, si illud alteri reseruato regressu resignet, & postea purificato regressu iterum illud acquirat, & dicto tertio resignet, simoniacam facit resignationem.*

a *Super c. nuper licet Pap. §. 4. nu. 4.*
b *§. 12. nu. 4.*

a *De prab. b De elect. li. 6.*
c *In præm. pragm. sanct. §. nam eccle siarum. verb. indignorum. & in tit. de elect. §. quoniã verb. scieles.*
d *De reg. iur. lib. 6.*
c *1. q. 2. §. 12. num. 4.*
f *De offic. or.*
g *Eodem tit. li. 5. & c. quia sæpe. de elo. eo dem lib.*
h *1. q. 4. c. iam itaque. & ca. turbatur. §. non itaque, & ca. ex insinuatione. & cap. nobis. ad imitão cap. de simon.*

2 *Resignans cum regressu, si purificato regressu iterum adipiscitur beneficium, censetur illud habere illo modo, quo habebat antequam resignaret.*

3 *Ignoranti collatio simoniace facta tenet; tenetur tamen, cũ primum scit vitium, beneficium dimittere; durante autem ignorantia potest iuste de fructibus disponere, nec tenetur illos restituere. nu. 4.*

3 *Lucrum etsi quis immediate capere non debeat ex delicto, occasionaliter tamen & mediatè potest.*

4 *Mediator simoniæ tunc demum in subsidium beneficiarij non restituentis fructus restituit, quãdo collatio fuit taliter nulla, quod etiam ipse beneficiarius illos iniuste percepit.*

CONSILIVM LXXIII.

TITIVS instante Caio beneficium reseruatis fructibus, & regressu, resignauit Seio, ea intẽtione, vt illud Lælio, quando ad ætatem legitimam peruenisset, daretur. Mortuo interim Titio, Seius qui nolebat vitam clericalem ducere, illud instante Caio, reseruatis sibi fructibus, & regressu, resignauit Sempronio, qui secreto promiserat soli dicto Caio, quod tunc quoddam suum beneficium, & mortuo Seio etiam primodictum aliud beneficium dicto Lælio, cum primum ad ętatem legitimã peruenisset, renũciaret. Verum quoniam per mortẽ Semproniį beneficium reuersum fuit iterum ad Seium, ideo idem Seius illud resignauit Lælio facto maiori, & prædictorum pactorum ignaro: dictusque Caius semper omnes fructus percepit de voluntate Seij, & Lælij.

Quæritur primo, an resignatio facta in fauorem Seij teneat.

Secundo, an valeant resignationes factæ à Seio resignatario.

Tertio, an Caius teneatur restituere fructus ex dictis beneficiis perceptos.

1 Respondeo primo, quòd renuntiatio facta à Titio in Seiũ non fuit simoniaca, si sola intentione, vt postea Seius renunciaret in Lælium, facta fuit: sed in facto licet dicatur nullum pactum, nec confidentiã interuenisse inter Titium & Seium, non tamen dicitur quod non interuenit cũ alio, præsertim cum Caio, in cuius gratiam facta fuit renunciatio in fauorem Seij, qui erat frater illius, ea intentione, vt postea daretur Lælio filio Caij, & sic interuenit aliquod huiusmodi pactum cum Caio fratre Seij: & sic patet quod interuenit simonia cum tertio, ignorante resignatario.

Secundo, quod renuntiatio, quã fecit Seius in fauorem Semproniį, fuit simoniaca eodem genere simoniæ, scilicet, ignorante resignante: quia inter Sempronium resignatarium, & Caium patrem Lælij, ad cuius instantiã resignatio fiebat in Semproniũ, interuenit pactum, vt renunciaret alterum beneficium in Lælium filium Caij, & etiam illud, cùm peruenisset ad legitimam ætatem Lælius.

2 Tertio, quod tertia renunciatio, quã fecit Seius in Lælium, non fuit in se simoniaca, licet inter Caium & Semproniũ interuenisset pactio de renuntiãdo in Lælium: quia inter Seium, ad quem per regressum peruenit beneficium, & Lælium, & Caium nulla fuit conuentio.

Quarto tamen idem iudicãdum est de acquisitione beneficij facta per regressum ob mortem Semproniį, quod est dictum de acquisitione prima. quia virtute acquisitionis primę quęsiuit regressum, & ita regulabitur sicut prima renuntiatio, & consequenter iudicabitur simoniaca, si Seius conuenit cum Caio, & aliàs non.

3 Quinto, quod mea opinione, quam aliàs fulsi, collatio beneficij per simoniam inter alios initam facta ignoranti valet ipso iure: licet, cum primum scierit illam commissam teneatur illud renunciare, & potest certè dispendere fructus perceptos, donec nescierit. & consequenter nec ille, nec hæredes eius tenentur ad restitutionem. & ita Caius, qui percepit fructus de cõsensu Seij, & Lælij, videtur percepisse de consensu legitimorum administratorum, & cõsequenter non cogetur de rigore iuris ad restitutionẽ eorũ. Nec obstat, quod nemo debet reportare cõmodũ de sua iniquitate, nec consequenter Caius de simonia, quam (vt prędmittitur) admisit ignorantibus Seio & Lælio. Quia respondeti potest, quod non recipit immediatè de iniquitate sua cõmodum, sed ex donatione expressa vel tacita legitimorũ administratorum, quamuis eius iniquitas fuerit occasio iuris legitimorum administratorum. argumento ca. *quia diuersitatem,* [a] quatenus probat, quod ei, qui sua culpa fuit excommunicatus, quęritur commoditas suspendendi cursum tẽporis semestris dati ad conferendum collatoribus propter impedimentum excõmunicationis. argumẽto itẽ proxenetæ, siue mediatoris, qui persuaderet collatori beneficij, vt cõferret illud min[o] digno, digno tamẽ, contẽpto digniore, licet peccaret, & mediãte illo peccato quæreretur beneficiũ illi minus digno, non tamen teneretur restituere, si quid ei alius legitimè daret, pl[o] quàm alius, qui nil in ea re peccasset. argumento itẽ, quod mater quæ ex fornicatione genuit filiũ, posset accipere ab illo filio, quod sibi ille legitimè donaret ex bonis, quæ à patre fornicario iusta successione vel donatione quæreret. quia non capiunt commoditatem de iniquitate, sed de alio titulo bono, licet occasione iniquitatis obuenientę.

4 Fortius tamẽ obstare potest id, quod aliàs defendimus, mediatorem simoniæ teneri ad restituendos fructus perceptos à simoniaco, si eos ille non restitueret. [b] Sed respõderi potest illud esse verũ in mediatore illius simoniæ, per quã collatio beneficij redderetur nulla ipso iure, qualis est simonia realis, quæ contrahitur cum ipsomet beneficiario, vel sciente & volẽte ipso, nõ autem in mediatore simoniæ mentalis tantùm, vel mentalis & conuentionalis tantùm, vel realis ignorante eo, cui confertur beneficium. Ratio diuersitatis sit illa, quod per illam nil iuris quæritur beneficiario, quippe quæ reddit titulum eius inutilem, & ipso iure nullũ: & consequẽter capit, & impedit fructus alienos sine iusta facultate id faciendi: & ita tenetur restituere ipse, vt quidam fur, & qui fuit causa; vt sic inutiliter & male acciperet, & dispenderet eos, iuxta extrauagantem, [c] per has autem non redditur titulus nullus, vt supra dixi: & ita durante ignorãtia iustè tenet beneficium, iustéque potest dispendere fructus eius, nec tenetur restituere eos post habitam de tali simonia notitiam. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Resignatarius pecunias necessarias pro expeditione literarũ resignanti vti amico, animo eas repetendi, vel compẽsandi cum terminis soluendæ pensionis, non autem in pretium resignationis mutuans, vel soluens, non est confidentiarius, nec simoniacus coram Deo; præsumetur autẽ talis in foro exteriori, nisi eas soluat sciẽte Pontifice. persona Datarij mediãte. nu. 2.*

CONSILIVM LXXIV.

BALTHASAR resignauit beneficiũ, reseruata sibi auctoritate Apostolica certa pensione: resignatarius expediuit literas, & soluit expensas, etiã illas ad quas resignans tenebatur, recepturus, seu compensaturus cum terminis soluendæ pensionis. Petitur quid iuris.

1 Respondetur primò, quòd si probentur ea omnia quæ in facto narrantur, iudicandum est in foro exteriori in casu proposito interuenisse confidentiam per bullam Pij V. translatam à nobis in Man. confess. [d] eo quod per eam statuitur vnam de presumptionibus legitimis ad probandum confidentiã illicitam, esse expeditionem literarum Apostolicarum factam impensis resignatarij, vt in casu proposito facta fuit; nisi excusetur ea ratione, quod impensas illas fecisse videatur ipsomet Papa sciente, eo quod fecerit eas sciente & consentiente summo ipsius Datario. argumento eorum quæ vbi supra paulo latius [e] de excusatione eius, qui committit simoniam cum Papa, diximus.

2 Secundò respondetur, quod in proposito casu nulla est quo ad forum conscientiæ incursa confidentia illicita, de qua loquitur constitutio Pij V. quoniam, vt vbi supra paulo antea [f] diximus, prædicta extrauagans Pij V. non de omni confidentia etiam illicita loquitur, sed tantùm de illicita simoniaca: & in casu proposito verè coram Deo & quo ad forum conscientiæ nulla simonia cõmissa fuit; quia resignatarius nullatenus intendit emere beneficium, nec ius aliquod spirituale; sed solum mutuare pecunias ad expediendas bullas, animo repetendi, seu retinendi eas adueniente termino solutionis pensionis vel pensionum, si cuti quilibet alius amicus potuisset ei mutuare gratiosè.

SVMMARIVM.

1 *Confidentia præsumitur in foro exteriori, si resignans à resignatario pensionem vel aliud recipiat.*

a *De conces. prab.*
b *Arg. ca fin. de iureiur. & aliorum.*
c *De simon.*
d *Ca. 23. nu. 110.*
e *Nu. 108.*
f *Nu. 109.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Resignatarius accepta possessione beneficij ita demum potest resignanti quid dare, si principaliter propter Deum det ipsi resignanti egenti in eleemosynam, etiamsi minus principaliter det, vt satisfaciat obligationi antidorali.*
3 *Intentio resignatarij gratificandi resignanti non nocet, sicut nec intentio resignantis, qui ea resignat spe, vt tali cõferatur.*

CONSILIVM LXXV.

IRESIGNATARIVS dedit mandatum ad cõsentiendũ pensioni scutorum 500. reseruandæ P. resignãti: sed P. dicto mandato noluit vti, tum ad virandas expensas: tum quia per matrimoniũ, quod volebat cõtrahere, prout cõtraxit, esset vacatura. Nunc prefatus I. qui possessionem dicti beneficij accepit, in signũ gratitudinis vellet se obligare ad donãdum singulis annis 400. ducatos P. dum viueret. Quæritur an licite quo ad vtrumque forum possit se obligare, ita vt neuter eorum possit timere suam conscientiam iudicantem interius, nec iudicem exteriorem.

1 Respondeo primo, nullarenus posse præfatum I. obligare se ad dandos quotãnis d. P. prefatos 400. ducatos per bullam Pij V. cuius nos copiam edidimus in Man. cõsil.[a] quæ inter alia continet expresse, quod si is qui renunciauerit aliquod beneficium ecclesiasticum in fauorẽ alicuius, postea receperit à resignatario aliquam pẽsionem, vel aliquos fructus sibi, vel aliis suis cognatis, vel cuicumque alii, censeatur probata confidentia, per quam censeantur partes incurrisse pœnas in præfata extrauagante contentas. quoniam per talem obligationem & solutionem probaretur præfata confidentia, qua probata iudex fori exterioris grauissimè posset illos punire, & iudicare collationẽ prefati canonicatus fuisse simoniacã, & ipso iure nullã.

[a] *Ca. 23. nu. 110.*

Secundo, difficile posse inueniri viã, per quam P. & I. tuti esse possint ab impugnatione, si per obligationem præfatã daretur & acciperentur prefati 400. ducati: quia per eãdẽ probaretur confidentia prædicta per modos probandi presumptiuè nouè inductos per prædictã extrauagantem.

Tertio, quod, si præfatus P. nondum vxorem duxisset, facilius poterat excogitari aliquod remediũ, cui tamẽ non est nunc locus; cum P. non sit capax pensionis, quã volebat I. constituere, vel potius ad constituendã eam consentire.

2 Quarto, quod probabiliter defendi posset inueniri aliquod remedium, per quinque sequentia. Primum, quod nulla cõfidentia simoniaca conuẽtionalis inter sese, antequam præfatus I. per præfatam bullã accepisset possessionem pacificam, admissa fuerit. Secundum, quod ipsimet P. & I. soli conueniant coram Deo & confessariis suis, & verè pœniteat eos omniũ quæ voluerunt & excogitauerunt facere contra iura naturalia, diuina, & humana, circa præfatam resignationem, confidentiam, & simoniam tacitam vel expressam, mentalem, vel conuentionalem, post præfatam possessionem acceptã; & quod proponant firmiter nullatenus vmquam se aduturos ex aliquo capite rerũ inter se præteritarum. Tertium, quod præfatus P. non sit dines, & verè indigeat secundum statum suũ, ita vt ei possit iustè intuitu paupertatis erogari de reditib' ecclesiasticis aliqua pecunia de his, quæ superfuerint I. sese honeste sustẽtato. Quartum, quod I. promittat illam summã P. principaliter propter amorem Dei, & eleemosynam; & etiam P. recipiat eam principaliter ob Deum, & eleemosynam: quamuis minus principaliter possint habere respectũ minus principalem & secũdarium ad obligationem antidoralem, qua præfatus I. obligatur P. per illam legem naturalem, quæ obligat beneficiarium ad benefaciendum sto benefactori. [b] Quintum, quod præfati P. & I. faciant hæc omnia, & seruẽt secretissima; ita vt nullus alius præter ipsosmet sciat esse promissa, vel facta: & quod I. solus per se, & non per alium faciat illã eleemosynã P. soli per se solũm illã recipienti, adeo vt nullatenus possint pleuè probari.

[b] *Lex si non sortem. §. libertus. ff. de cõdict. indeb.*

3 Quinto principaliter dico, quod animus & spes gratificationis, quam P. habuit ante resignationẽ sine pacto & conuentione habita cum I. non potest nocere verè prædictis corã Deo; quia simonia mentalis sola pœnitẽtia tollitur, iuxta c. fin. [c] & intentio resignantis beneficiũ, vt conferatur tali vel tali, non nocet secundũ S. Antoninũ quem nos sequimur. [d] Sed caueat P. ne cui hoc confiteatur, ita vt probari possit: quoniam hoc nouè inducit Pius V. vbi supra sufficere ad presumendam confidentiam, quamuis verè non sit, vt nos ibi notauimus, &c.

[c] *de simo.*

[d] *in d. ca. 23. num. 109.*

Pro eo quod dicit supra n. 1. vide an obstet quod dicit infra cõs. 78.

SVMMARIVM.

1 *Confidentia sine pacto explicito vel implicito non contrahitur.*
2 *Promissio longe post habitam possessionem facta resignanti, qui peruenit ad inopiam, opus charitatis, non confidentia iudicanda est.*
3 *Confidentia non probatur per dictum socij inimici irati, & contrarij ei, quod iuratus dixit in iudicio.*
4 *Contraria cum dicit quis, preualet dictum in iudicio cum iuramẽto; & si vtrumque est dictum in iudicio cum iuramento, preualet id quod est depositum in iudicio valido.*
5 *Fama, seu infamia à maleuolis orta nocere nemini debet.*
6 *Confidentia censetur, si ab eo qui gratis expediuit cessionem, fiat retrocessio beneficij intra breue tempus, & non alias, sicut nec ex datione alterius rei longe post tradite.*
7 *Confidentia censetur quidem ex promissione beneficium retrocedendi ipsi resignanti, sed non ex promissione dandi fructus eidemmet.*
8 *Simonia non confidentia committitur dando, seu promittendo dare fructus ipsi resignanti.*
9 *Bona, & non mala est censenda actio, quæ in bonam vel malam partem intelligi potest.*

CONSILIVM LXXVI.

EXCELLENTISSIME domine. Cum ex bullis Pij IIII. & Pij V. contra confidentiarios multa prohibeantur, & Pius IIII in sua bulla edita die xvij. Octobris anno 1564. sex dicat: Primo, ecclesias omnes etiam Metropolitanas, ac beneficia quæcumque in titulum vel cõmendã in confidentiam iure prohibitam recepta etiã per Cardinales, Sedis Apostolicæ collationi reseruata à die receptionis eorũdem vacauisse declarat. Secundo fructuum etiã, ac pensionũ reseruationes, ac facultates transferendi, seu beneficia conferendi, seu regressus omnes ab eodem die receptionis cessasse. Tertio, fructus omnes, &c. indebitè fuisse perceptos, & Camerę Apostolicę esse restituẽdos à quibuslibet, in quorũ man' peruenerint in vtroque foro, &c. Quarto, Cardinalibus. & Prælatis in virtute sanctæ obedientię, ac interdicti ingressus Ecclesiæ, omnibus autem aliis sub maioris excommunicationis latæ sentẽtiæ Sedi Apostolicæ reseruatæ pœna præcipit, ne in posterum quæcumque ecclesias, ac cætera beneficia, pensiones, &c. vel regressus in confidentiã prædictã, aut ad effectum reseruationum quarumlibet sibi cedentibus postmodũ procurandarum recipiant. Quinto, omnes collationes, reseruationes, regressus, &c. à quibuscumque etiã Romanis Põtificibus factas cum interuentu confidentiæ huiusmodi, siue expresè, siue occultè, ac de iure presumptę nullas esse, ac beneficia ipso iure vacare, Sedique Apostolicę esse reseruata, ac fructus Cameræ Apostolicæ deberi. Sexto, vt contra præfatos confidentiarios possit procedi etiam per præsũptiones & coniecturas legitimas arbitrio iudicum.

Et cum Pius V. in motu proprio edito die 5. Ianuarij anno 1568. dictarũ literarum Pij IIII. exequutionem, & omnium in eis contentorum cognitionem, ac causas omnes confidentiarum motas, & tunc etiam in futurũ mouẽdas, ad se, Sedemque Apostolicam aduocet, & reseruet. Et ex eiusdem Pij V. constitutione de confidentis beneficialibus die 1. Iunij anno 1568. octo notanda sint. Primo, cẽsendam esse confidentiam, si quis beneficium, aut ecclesiam, &c. ex altetius resignatione vel cessione simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis cum regressu, &c. etiam sola dimittẽtis intentione acceperit, vt illud etiam in euentum regressus eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alij, vel aliis concedantur, pẽsionesve soluantur ex eisdem ad dimittentis instantiam. Secundo, si collator quicumque contulerit antea, vel conferat in futurum beneficium quodeumque ecclesiasticum ea conditione tacita, vel expressa, vt postea in alterum pro arbitrio collatoris, aut alterius contra iuris communis ordinationem disponatur, vel vt prouisus fructus beneficij, aut illorum partem ad vtilitatem conferentis, aut cedentis, vel alterius, &c. remittat, seu pensionem persoluat. Tertio, si id à patrono etiam laico, aut præsentatore, &c. contingat fieri. Quarto, si Clericus Cameræ, Cardinalis,

vel alius à solutione iurium cameræ vel cancellariæ debitorum exemptus, post alicuius beneficij, &c. resignationem in se factam, illud etiam literis confectis, & possessione accepta, in resignationem modico spatio interiecto, veluti duorum aut trium mẽsium retrocesserit vel in futurum retrocedat, & ex retrocessione fructus beneficij, vel eorum pars, pensio aut quiduis aliud super illis, aut etiam regressus, &c. ipsi exempto reseruatus sit hactenus, vel in posterum reseruetur. Quinto, si quis absolutus crimine aliquo, vel cum quo sit super irregularitate dispensatum, denuo receperit beneficium, &c. quod ante, vel post delictum commissum, aut contractam irregularitatem dimiserit. Sexto, quod in his casibus singulis, cõfidentia sit contracta, & in bulla Pij IIII. omnes cõprehendantur, ac si speciatim in ea fuissent expressi, licet confidentiæ crimen alterius tantum partis cõscientia sit admissũ. Septimo, omnes, qui beneficia, seu Ecclesias, fructus, aut pensiones, &c. per cõfidentiã receperũt, ea teneri, nisi illis statim dimissis resipiscãt: & qui in posterum tale quid admiserint, omnibus aliis beneficiis, pẽsionibus, &c. officiis etiam temporalibus priuar, & ad futura inhabiles decernit, ac excommunicationis latę sentẽtiæ pœna dãnat, quã Romano Põtifici reseruat. Octauo addit coniecturas, quas vult haberi legitimas ad probandam confidentiam. His suppositis quæritur quid iuris in hoc casu.

F. resignauit parochialẽ Ecclesiã in manibus Sãctissimi ad fauorẽ P. cũ ea pẽsione, quæ Sãctissimo videretur, quæ fuit ei reseruata centũ ducatorũ, tãtũ, & fuerũt bullę expeditę & apta per dictũ P. possessio. Deide dictus F. qui sperabat quod maior pẽsio fuisset ei reseruata, cepit contristari, & tentauit variis modis quod dicta pẽsio 100. ducatorũ extingueretur per dictũ P. pro 1100. ducat. dictus P. noluit dicto F. cõplacere nisi ea quę fierent fuissent licita & honesta, & cũ licentia Sedis apostolicæ. & hic intrauit ille in tã magnam iracũdiã quod cepit publicare, quod in dictis tractatibus super resignatione interueneunt illicita pacta & simoniaca, eo quia resignauerat d. beneficiũ in confidentiã hoc modo, quod conuenerãt, vt ea pensio quæ reseruaretur, siue parua, siue magna, extingueretur dimidia hora post captam possessionem pro 1500. ducat. & quod, quia cũ eo non obseruabatur hoc pactũ, erat facturus quod dictus P. amitteret beneficium, etiã si eius propriã animam immitteret in infernũ, & quod erat eũ pugione occisurus: & hoc furore percitus scripsit certas literas missiuas Romã. in quibus rogabat quẽdã curialẽ, vt obtineret ei absolutionẽ ab huiusmodi simonia, & cõfidentia, & dedit alio curiali Curiæ Regis alias similes relationes ad eũdẽ effectũ obtinendi absolutionẽ; & inter plures personas d. oppidi sparsit huiusmodi rumorem, quod dictũ suum beneficiũ dederat simoniacè, & in cõfidentiã in præsẽtia duorum vel trium mediatorũ, quos nominabat modo præmisso. Deinde quia d. F. cepit egere, & male se habere, quidam communes amici fere per tres annos post captam possessionem rogarunt d. P. quod in eleemosynam, & amore Dei, & vti opus caritatis daret d. F. vltra dictã pẽsionẽ certũ quid singulis annis, & ipse spõte & propter dictas causas fecit obligationẽ infra scriptam.

Dico P. ego Rector parochialis oppidi de N. quod pro quanto ego tribuo d. F. centũ ducatorũ pensionẽ annis singulis per bullas S. Sãctitatis, & multæ personæ me informãt, quod non sufficiunt pro sustentatione sua congrua, & alimentis, quod similiter ego intellexi; propter quod, & ad faciendũ seruitium, & quia est mea voluntas, vltra dictam pensionẽ quam eidẽ debeo soluere dando tres regales qualibet die, eidẽ dabo, & soluam decẽ & octo mille morapetinos per anni terminos, qui decẽ & octo mille morapetini currere incipiãt à die S. Ioãnis Iunij proximè futuri, & amplius dimidiã fanecam tritici qualibet hebdomada à d. die, & pãnũ pro veste, &, mãtello, dummodo pretiũ cuiusuis mẽsuræ non descẽdat à triginta regalibus, nec ascẽdat ad quinquaginta; & huiusmodi vestimentum ipsi sũ daturus pro die S. Ioãnis Iunij anni supra scripti; & pro istorũ complemento obligo meam personã, & bona, & intelligitur quod omnis pecunia, quam sum daturus de pensione, & incremento, esse debeant quinquaginta mille morapetini vltra pannum, & frumentum. Factum in oppido de Chinchon die 20. April. anni 1573. Et vestimentum dabitur in principio mensis Septembris, & cætera adimplebo totum tempus quo fuero Rector Ecclesiæ huius-

modi oppidi. Sum testis N. N.

Hinc factũ, fuit quod quidam A. impetrauit dictã parochialem certo modo tãquam vacantẽ per simoniam, & cõfidẽtiam, & expediuit literas, & illas præsẽtauit ordinario Toletano, coram quo fuerũt hĩc inde factæ amplæ probationes: & dictus F. variis vicibus examinatus in iudicio cũ iuramẽto depositi pro exoneratione sue conscientię, quod dicti eius clamores, & relationes, & verba turpia contra dictum P. per eum prolata fuerũt falsa & pura mendacia, & machinata cũ illo furore, vt illum perderet, & quod nõ habet culpam vllam, sicuti vnus Angelus: & similiter mediatores examinati partim pro P., partim pro F. deponunt nulla omnino pacta illicita interuenisse, sed potius dictũ P. ordinasse vt omnia fierent cum omni securitate conscientię; & dictus ordinarius dictum P. absoluit ab huiusmodi imputatione per suam definitiuam sentẽtiam; à qua sententia appellauit A. & cõmisit causam in sacra Rota R. P. D. Lancelloto, & cœpta coram eo disputatione, videlicet dato dubio, supplantauit tribunal Rotę, & auocauit causam ad tribunal confidentiarum. & per R. P. D. iudicem confidentiarum datur dubium, an probetur huiusmodi confidentia ex dictis literis missiuis F. & ex relationibus datis curiali: & similiter adducitur pro parte fisci supradicta cedula obligationis factæ per d. P. per duos annos post captam possessionem.

Pro parte dicti P. ad literas missiuas & relationes respõdetur primo, nequaquã esse veras, sed cõfictas per dictũ F. illo tẽpore quo erat in tã ardentissimo furore & ira contra dictum P. & quod fuerunt actus extraiudiciales, & quod standum est dicti F. depositionibus in iudicio iuratis, & pluries geminatis, in quibus reuocat & se retractat ab omnibus quę publicauerat contra dictum P. Secundo principaliter respõdetur quod dictę pretensæ conuentiones licet essent verę, prout nullo modo sunt, nullã penitus continent confidentiam: namque illud pactum de extinguendo pensionem dimidia hora post captam possessionem non est confidentiale de contentis in constitutionibus, quas supplicamus reuideri, & presertim in definitione seu descriptione confidentię; sed potius fuisset simoniacum. & ideo lis huiusmodi deberet finem accipere in sacra Rota.

Ad secundum fundamentum fisci de cedula facta per duos annos post captam possessionem de dando dicto F. certum quid vltra dictam pensionem cẽtum ducatorum, respondetur quod ista cedula probatur quod fuit facta ad preces quorundam amicorum, qui miserebantur de dicto F. & non virtute alicuius pacti precedentis. Et dictus P. examinatus super dicta cedula respondit vt infra.

Ad duodecimũ interrogatoriũ dixit, quod iste deponẽs nũquam habuit differentiã nec litem super contẽta in d. interrogatorio: & illud quod transit, est, quod duobus annis cum dimidio, post quam iste deponens possidebat d. beneficium curatum succesit prefatũ F. esse valde grauatum, cuius causa erat valde pauper, & egenus; & quamplurimę personę honoratę illius oppidi charitate motę, in quibus fuerunt nonnulli amici, qui deprecati sunt hũc deponẽtem, quod amore Dei inter eleemosynas, quas faciebat, recordaretur de dicto F. qui erat valde pauper, & egenus, & infirmus; & quod iste declarãs visa magna necessitate dicti F. illi promisit, fecitque promissas vel scripturas, quod recordaretur illi porrigere singulis annis vnã vestem soranam vulgariter nũcupatam, & vnũ togamentũ, & 26. fanecas tritici, & nescio quot morapetinos & nummos, de quibus non recordatur, istud plus & citra dictos centum ducatos quos illi dat annuatim pensionis, & quod istud illi dabat propria & spõtanea volũtate amore Dei, & quia illum videbat in illa necessitate, non autem vt ille fuisset obligatus alicuius rei: & quod postea fuit sanus, & plus reparatus dictus F. & quod iste deponens abstinuit se plus illi dare dictam eleemosynam. Quare dictus F. posuit petitionem huic confessanti: & in effectu Administrator, & Gubernator Archiepiscopi Toletani, coram quibus causam posuit illum condemnauerunt, vt sibi daret annuatim quindecim mille morapetinos, & 26. fanecas tritici plus, & vltra dictos centum ducatos pensionis, quos ita soluit, vt solitus est, annuatim

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicto F.quja iustitia ad hoc illú compellit: & quod hoc est verum de cõtẽtis in d.interrogatorio,& reliquanegat.

Supplicatur D.V. pro suainnata caritate, & præsertim in subleuandis oppressis, dignetur in huiusmodi casu pro domino P.reo approbato de bona vita & fama per egregias personas, vt eius bonum ius luceat apud sanctissimum mediante lucerna suarum vigiliarum.

ÆGERRIME ADDVCOR ad respondendum pro dignitibus quæstionibus in maximo Rotę prætorio, vel in aliis Vrbis, disputandis, & decidendis. Tum quod occupatus alijs nequeo pro dignitate tantorum iudicum respondere. Tum quod videor mihi noctuas Athenas portare, duo maxima eruditione redundantibus viris parum erudita offero. Sed quia in hac causa id nequeo negare, dicam paucis, quod mea sententia, salua præfatorum censura, præfatus P. non debet cẽseri admisisse confidentiam vllam à felis. record. Pio IIII. & Pio V. puniri iussam.

1 Primo quidem, quod non probatur verè, vel præsumptiuè vllum, pactũ expressum, vel tacitum, quo ipse quicquã promiserit F. vt præfatũ beneficium curatum in eius fauorem resignaret, præter pensionẽ annuam centum ducatorum de cõsensu & mandato S.D.N. soluendam: sine quali pacto expresso vel tacito non potest consistere confidentia præfata, vt colligitur ex præfatorum Piorum extrauagantibus relatis à nobis in Manu. confess. [a]

2 Secundo, quod promissio illa quam post tres circiter annos ab habita possessione prædicti beneficij præfato F. fecit, per quam ex aduerso contẽditur admissa fuisse præfatam confidentiam, non solùm non arguit simoniacam confidentiam, sed contra spirat & odorat maximam caritatem, & misericordiam erga suum proximũ, & benefactorem, & exequutionem illius precepti. *Frange esurienti panem tuum, & si videris nudũ, cooperies*; [b] & illius legis naturalis, *Benefacientibus benefac.* [c]

Tertio, quod ipse probat se post biẽniũ ab habita possessione fuisse rogatum à multis, vt iuuaret fructibus sui beneficij præfatum F. virum nobilẽ, & pro sua qualitate pauperem, & de numero eorum, quibus superflua beneficiorũ sunt elargienda, iuxta c. vlt. [d] vnde accusare illũ de opere tam pio est contra Euangelium [e] de bono opere lapidare.

3 Quarto, quod nullatenus probantur fuisse vera illa, quæ præfatus F. ita commotus scripsit Romam, & sparsit in vulgus falso de confidentia prædicta. Tũm quod nemo alius: quam ipse, testatur de illis, & vni non creditur, [f] Tum quod inimico non creditur, [g] etiam in crimine simoniæ, [h] & præfatus F. dicebat se esse participẽ præfatę falso assertę cõfidentię. Tũ quod illa scripsit & sparsit extra iudiciũ, & cõtrarium postea iuratus solemniter testatus est in iudicio, dicens ea fuisse falsa, & malo iracundóque animo prolata, eo quod minor pẽsio, quam ipse putabat, fuisset sibi à S.D.N. cõstituta, sine vlla tamen culpa præfati P. qui ingenuè dederat mandatum ad consentiendum pensioni, quę S.D.N. videretur constituenda. Cum ergo illa quę contra P. dixit F. dixerit irato animo, & extra iudicium & omnino contraria ijs quæ dixit in iudicio cũ iuramẽto, nihil debent præfato P. nocere: partim per regulam illam solemnem. ff. *quicquid calore iracundiæ vel fit, vel dicitur* &c. adiuncto commento, quod in illam facit Ludouicus Romanus. [i] Tum quod cùm quis dicit aliquid extra iudicium, & postea contrarium eius iuratus in iudicio, stándum est ei per glossam notabilẽ vltimam, [k] quæ probat hoc procedere etiam, si primũ dixit in iudicio nullo. & hęc est communis opinio, & verior, vt late tradunt Felinus, [l] & citati ab eo contra Bartholum & quosdam alios.

4 Tum denique quod dicta aliorum testium de rumore vel fama deponentium nihil debent nocere præfato P. quoniam fama, vel infamia, quę nascitur & habet originem à maleuolis & inimicis, nullius est efficacię, vt est in cap. *qualiter & quando* [m] vbi glossa 1. recepta communiter habet, iudicem nihil facere debere rumorem, vel famam ortam ex maleuolis & inimicis: quod ipsum probat cap. *in cunctis* [n]. Et constat præfatum rumorem, famã, vel infamiã ortã fuisse à præfato F. maleuolo, inimico, & iracũdię minarumque redundante, & ita nullius debet esse efficaciæ.

5 Quinto, quod prædictæ Piorũ cõstitutiones non intẽdunt prohibere beneficiarijs, ne quid vnquam donẽt eis, per quorũ collationem, vel renunciationem, electionem, vel præsentationem obtinuerunt beneficia ecclesiastica. Tum quod id fuisset statuere contra legem naturalem, quod non poterant, [a] quia obligatur quisque prius benefacere illis, quam aliis, à quibus talia beneficia non accepit, iuxta illa verba cap. *cum in officiis*. [b] *Cum in officiis caritatis primo loco illis teneamur obnoxij, à quibus beneficium nos cognoscimus accepisse*. Tum quod in dicta extrauagante Pij V. est casus pro hoc à contrario sensu, quatenus probat, quod tunc retrocessio eius, qui gratis expediuit, arguit confidentiam, quando illa intra breue tempus fit, & non alias. Cum ergo opus præfatum pium & misericordiæ fuerit factum à P. F. post circiter tres annos, nullatenus vllam arguit confidentiam illicitam. Tum quod alioquin vix vmquam vlla renunciatio liberalis & simplex alicuius beneficij pinguis reperiretur facta ab vno amico ad alium saltem in eadẽciuitate vel oppido degentem, quæ non debeat iudicari confidentiaria, si aliquot annis in eodem conuixerint: quandoquidẽ vix reperietur vllus adeo ingratus, vt nulla munera, nulla obsequia, & officia, vel opera bona retribuat ei intra tãtum tempus. quin ausim dicere, quod vix vllus Cardinalis, Archiepiscopus, vel Episcopus habens ius conferendi beneficia pinguia inueniretur hodie in Vrbe, nec in orbe, qui non deberet præsumi confidentiarius, si tributio facta post collationem, etiam post duos, vel tres annos, argueret huiusmodi confidentiã: quod est absurdum, & ita nullatenus dicendũ. [c] Tum quod sic intelligere præfatas extrauagantes pias quidem, sed pœnalissimas, & odiosas, est nimis emũgere, & elicere sanguinẽ, contra Salomonem [d] relatũ in cap. *denique*. [e]

6 Sexto, quod illa extrauagans Pij V. habet argui quidem cõfidentiã, eo quod resignatarius promittat expresse vel tacitè retrocessionem in cedentem, vel in alium, & etiam ex promissione dandi fructus beneficij alij, vel alijs; non tamen habet, quod ex promissione dandi fructus ipsi cedenti arguatur confidentia: quod maximè aduertendũ est quo ad hunc casum, in quo præfatus P. nihil promisit alij, vel alijs cognatis, vel amicis F. sed ipsi soli. Nec obstat huic argumento, quod si datio fructuum alij, vel alijs cognatis, vel amicis arguit confidentiam, à fortiori arguit datio fructuum eidem. Tum quod satis est quod illa extrauagans non iudicat hoc esse confidentiam, & non est amplianda, vt pœnalis, & odiosa. Tum quod dare vel promittere eidem fructus, simoniam quidem arguit, sed non confidentiã, sicut dare vel promittere fructus alij, vel alijs: quia hoc arguit, quod resignans confidit resignatario, & conuenit cum eo vt daret illis.

7 Septimo, quod in dubio nihil est censẽdum malum, [f] & quod dispositio, quæ potest apte intelligi in bonam & malam partem, debet intelligi in bonam. [g] At non solum non constat quod promissio illa facta F. à P. fuit mala, immo probatur quod fuit pia, sancta, & Deo grata, & multis amicis & piis hominibus rogantibus amore Dei misericorditer facta; ergo nullatenus est intelligẽda facta in cõplementũ cõfidentiæ malæ, ingratę, & odiosæ Deo, & eius Ecclesię sãctę, quę nũquã probat interuenisse. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Confidentiarum Pij V. constitutio in resignationibus tantũ simplicibus locũ habet. nõ autẽ in factis ex causa permutationis.*

CONSILIVM LXXVII.

FACTA permutatione beneficiorum inter duos iuridicè, alter, recepta possessione beneficij per permutationem quæsiti, accepit etiam fructus beneficij antiqui collati cõpermutanti nondũ possessionem adepto. Quæritur an sit locus bullis Pij IIII. & V. de confidentia.

1 Respondeo, non videri iudicandum locum esse in casu proposito bullis Pij IIII. & V. contra confidentias publicatis. Tum quod illæ bullæ, vt nos dicimus in Manual. confess. [h] tantùm afficiunt confidentias illicitas, & simoniacas, qualis non fuit facta in prædicta permutatione iuridice facta. Tum quia Bulla Pij V. loquitur de resignationibus beneficiorum, quæ simpliciter fiunt in fauorem aliquorum, & non de illis quæ fiunt per permutationes iuridicas. Tum quia non est eadem ratio in vtrisque illarum, & constitutiones illæ maximè pœnales non sunt extendendæ de alijs casibus ad alios, per iura vulgata. Tum

a Cap. sunt quidã. 25. q. 1.
b De testam.

f Ca. 1. de consuetud. & 1. in vitio. ff. de pœnis.
g Lege. si verberator. ff. de condict. indeb. & l. benignus. ff. de legibus.

h Cap. 23. nu. 109. & 110.

quod nulla earum facit mentionem de resignatione per permutationem. Salua. &c.

SVMMARIVM.

1 *Resignans si post captam possessionem à resignatario. constituatur vicarius ad regimen beneficij. licet illud regat de iure in vim dictæ deputationis. & non de facto, confidentiarius tamen præsumitur; item & si loco pensionis sibi reseruatæ accipiat vsum fructum aliquorum bonorum beneficij. num. 2.*

CONSILIVM LXXVIII.

SVPPLICATVR D. V. quatenus pro sua pietate & caritate dignetur resoluere duas quæstiones, quæ continentur in extrauagante Pij IV. & Pij V. quarum vna est: Siquis post cessam ab se Ecclesiam, aut monasterium, aut beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque à successore possessionem, sese in illa, vel illo, seu rebus illius per se, vel alium, vel alios de facto iniecerit, aut fructus perceperit, &c. prout legitur, [a] in eius Manual. confess. [b] & eo posito, quæritur primum, vtrum Abbas, qui ita, vt supra dictum est, cessit, posset ex successoris sui commissione, & in eius absentia regere eius abbatiam cessam. Videtur enim illa cõiectura intelligi de eo, qui de facto sese iniecerit, & propria auctoritate, non autem ex commissione, & vt procurator.

Secundo quæritur, Abbati, qui cessit, & cui Apostolica auctoritate reseruata est pensio, vtrũ eius successor potest assignare pẽsionem suam super certis possessionibus monasterij, vt earũ vsumfructum pro sua pensione percipiat.

1 AD PRIOREM respondetur, quod præfatus D. Abbas cedens non potest gerere, nec administrare abbatiam cessam, neque quicquam accipere ex illa, etiam ex consensu, & mandato, seu commissione dicti Abbatis cessionarij: nam coniectura, quæ sumitur ex verbo (*de facto*) pro cõtraria parte, tollitur ex multis alijs verbis eius extrauagãtis, & ex mẽte illius auctoris: quamuis enim coram Deo & quo ad forum conscientię nõ videatur ex hoc colligi vera confidentia vetita, quo ad forum tamen exterius colligeretur præsumpta.

2 AD POSTERIOREM respondetur, non esse tutum soluere pensionem in pecunia numerata constitutam per concessionem vsusfructus, præsertim ad multos annos: quoniam facile præsumi potest quo ad forum exterius saltem prædicta confidentia. Quare consulo D. meo consulenti, vt de licentia Papę faciat id, quod ex his voleat concedere, & seruet semper eiusmodi facultatẽ scriptam: quia etiã inter monachos religiosissimos aliquot æmuli solent latere vsque ad rẽpus suis malis propositis cõgruum.

Aduertendum. Nauarrum hoc consilio. & consilio 75. nu. 1. tenere committi confidentiariam simoniam, si resignanti detur pars fructuum beneficij contrarium tenet consil. 32. & consil. 33. in fi. & consil. 76. nu. 6. Contrarietatis causa fuit, quia litera dictæ bullæ Pij V. habebat illam dictionem, illi vel aliis. & secundum illam procedit quod dicit hic, & d. consil. 75. nu. 1. postea verò alia impressiones cœperunt habere aliam literam, videlicet hanc, alij vel aliis: & hæc est modo vsu recepta, & ita procedit opinio, quam ponit d. cõsil. 32. 33. & 76. & hæc modo tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Confidentia non inducitur ex sola resignatarij intentione intendentis illud ad voluntatem resignantis dimittere, etiam si cum hac similis concurrat resignantis intentio: probata autem hac intentione in foro exteriori, præsumetur. nu. 2.*

2 *Beneficium vnum sufficiens habens, si post Concilium aliud accipit, debet alterum relinquere: ante Concilium autem habita non cogitur resignare.*

CONSILIVM LXXIX.

HABENS beneficium sufficiens, capellaniam ex resignatione accepit, intentione illam ad resignantis nutum renunciandi: nulla tamen interuenit conuentio, nec pactum. Quæritur an sit admissa confidentia.

1 Respondeo primo, quod in hoc casu coram Deo & in foro interiori nulla est confidentia, qua incurrantur pœnę proprij motus Pij V. quoniam, vt scripsi in Manu. cõfess. [c] nec Pius IIII. nec V. quorum extrauagantium summa, & quatenus opus est ad literam transcribuntur, [d] nihil sanxerunt contra confidentiam, quæ ante illos erat licita; sed solum contra eam, quæ erat illicita, & simoniaca, & in hoc casu nulla talis inuenitur: quia nulla interuenit conuentio,

a In ca. 23. in materia de simon.
b Nu. 109. & 110.

a In clem gratia de re. cap. b Cap. 25. a num. 113.

c Cap. firmiter. de summa Trinit.
d In 1. senten. dist. 9. c. 1. par. q. 3. art. 6.
f Cap. 23. nu. 110.

c Cap. 23. a num. 109. d Num. 110.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quæ ãte illas extrauagantes erat illicita, per ea quæ nos vbi supra [a] scripsimus, quæ ibi legi possunt. At confidentiã prædicti fratris impetrantis nõ erat ante illas extrauagantes illicita, per scripta vbi supra: [b] quæ etiam ibi videri possunt. Tum quia, si prædictus orator ob prædictam spem & confidentiam iudicandus esset admisisse cõfidentiam illam damnatam, & punitam à prædictis Pijs; consequeretur omnes fere collatores, electores; & præsẽtatores qui conferũt beneficia suis cognatis, familiaribus, & amicis, aut præsentant eos ad illa, immo & intercessores, & impetratores, qui procurant vt beneficia conferantur eis, dicerentur admittere confidentiam; quod tamen dicere, & iudicare, esset absurdum, & ab omni humana societate & charitate Christiana alienum. Quotus enim quisque præfatorũ facit prędicta, qui nõ speret, & confidat, quod ille cognatus familiaris, vel amicus, cui confert, vel quærit beneficium, aut præsentat ad illud, non speret aliquã gratitudinem ab eo, & confidat, quod ipse erit sibi gratus, & faciet in gratiam eius aliquod magnũ, vel paruum? Quotus item quisque est, qui recipit beneficium, qui non concipiat animam retribuendi, & ostendendi aliquam gratitudinem erga benefacientẽ sibi? cum iure ipso naturæ sit constitutum, vt benefacientibus benefaciamus. [c]

5 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur, concedendo prædictum oratorem habuisse quidem confidentiam; negando tamen, quod illa fuit illicita, & simoniaca damnata, & punita à prædictis Pijs, sed licita; & honesta, iurique naturæ consona: quia nullum pactum, nec vlla cõuentio interuenit ante impetrationem, nec literarum expeditionem inter ipsum, & fratrem suum: & cõtra iuris canonici expressos canones est dicere, quod est illicitum sperare aliquod beneficium ecclesiasticum à prælato, vel Ecclesia, cui seruit, vel ab hero, siue patrono intercessionem ad habendum illud; modo cessent pacta, & obligationes ciuiles additæ obligationi naturali, & antidorali, qua beneficiarius tenetur beneficio. [d]

Ad secũdũ respõdeo id, quod respõdi vbi supra [e] in adnot. 1. & 6. addita extrauaganti Pij V. qđ ibi videri potest.

6 Ad tertiũ respondeo, quod Pius V. non damnat omnes qui procurant aliis beneficia, sed solùm qui procurant, vt de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illorum: quod non fecit prædictus frater impetrans, vt constat ex facto.

7 Ad quartum respondetur, quod, sicut confidentia bona & licita nihil nocet licitè cõfidenti, nec actui, quem licitè confidendo facit per prædicta; & quia rem quæ culpa caret, in damnũ vocari non conuenit: [f] sic nihil debet nocere illi, qui facit illud quod licet, per regulam sine culpa sua nõ est quis puniendus: [g] & ita quotidie maximi prælati & domini cõferunt, & cõferri procurant aliqua beneficia aliquibus familiaribus, de quibus confidunt, quod facient ea, quę iustè ipsi rogauerint, nullo tamen pacto præmisso, nec vlla promissione de faciendo lea; quę ipsi rogauerint; & postea rogati ab eis vt illa beneficia renuntient libere in manibus suis, vel in manibus Papę, vt conferantur alijs dignioribus, vel sibi ob aliquod iustum respectũ gratioribus libenter & licitè rogata præstant; quos nemo iudicat, nec licite potest iudicare confidetiam illicitam cõmittere per prędicta: & quia alioqui bona pars maximorũ prælatorum & dominorũ periret; quod tanquam absurdũ non est dicendum [h]

SVMMARIVM.

1 Iactatoria verba generalia, etiamsi simul admisceantur aliqua specialia, non inducunt nec confidentiam, nec simoniam.

1 Simonia potest cõmitti nõ solũ per promissiones, quæ fiunt antequã ius ẽ beneficio acquiratur, sed etiã per illas quæ fiunt postea, antequã vel literæ expediãtur, vel possessio apprehẽdatur.

1 Ius in beneficio acquiritur eo ipso, quod Papa signat supplicationem collationis.

CONSILIVM LXXXI.

CARDINALIS quidam impetrauit à Papa beneficiũ cuidam suo familiari, & signata supplicatione per Papam, iussit suo solicitatori, vt non curaret expedire literas. quod cum veniisset ad notitiam prefati familiaris, dixit Cardinali, se cum omnibus, quę habebat, & præfatũ beneficium esse paratum eius obsequio, & voluntati, quibus dictis Cardinalis respondit, se esse contentum, vt ipse expediret literas, & caperet possessionem, si non efficeretur certum quid, quod non fuit effectum. Queritur, an, si prefatus familiaris expediuit literas, & cœpit possessionem, incurrerit pœnas confidentiæ contentas in bullis Pij IIII. & Pij V.

1 Respondendum videtur, quod non: quia familiaris nõ promisit Cardinali quidquam certum, vel obligatorium, sed per verba generalia iactantię, quę non obligãt, [a] & antequã illa promissio vel oblatio iactatoria facta fuisset, iam ius erat quęsitũ familiari per solam collationem signaturę, iuxta cap. penult. [b] c. *si tibi absenti.* [c] & presupponit Rota, [d] Felinus & Decius. [e] Nõ obstat; quod promissio fuit specialis de disponendo de beneficio ad libitũ Cardinalis: quia simul fuit generalis ad complacentiam. [f] Nec refert, quod fuit ante possessionem, & literas expeditas, quarum expeditionem, & possessionem potuisset impedire Cardinalis, stante quod non solùm committitur simonia per promissionem ante iuris acquisitionem, sed etiam ante possessionis adeptionem. Abbas receptus, [g] quia respondetur eadem ratione, qua superius, scilicet, quod promissio fuit vana, iactatoria, generalis, & ad cõplacentiam. Cæterum puto expedire in hoc casu, vt idem familiaris supplicet eidẽ Cardinali, vt remittat sibi huiusmodi qualem qualem promissionem, & sit contentus illa naturali, quę nascitur ab instinctu naturę, vt benefacienti benefaciamus, iuxta leg. [h]

SVMMARIVM.

1 Simonia conuentionalis quando vtrinque etiã pro parte adimpletur, efficitur realis, & inducit tunc, & non prius excommunicationem, quam absolutio à peccato simoniæ antea obtenta non tollit: & ita, si celebret antequam ab excommunicatione absoluatur, efficitur irregularis. nu. 2.

2 Absolutus à peccato simoniæ conuentionalis, si postea illa vtrinque etiam pro parte adimpleatur, nouo peccato inuoluitur, & excommunicationẽ incurrit; in qua, nisi denuo absoluatur à dicta excõmunicatione, celebrando, nõ obstante primo dicta absolutione, cõtrahit irregularitatẽ: & hoc, nisi bona fides & probabilis ignorãtia, qua ignorabatur ius obscurũ obscure determinãs casũ de quo agitur esse simoniacũ, illũ excuset. n. 5.

2 Absolutio ab excommunicatione etiam iniuste ab habente potestatem, siue ex vi iobelæi, vel cruciatæ, vel aliter data tenet, & postea celebrantem ab irregularitatis incursu tuetur.

3 Iobelæi, & cruciatæ potestas extenditur quidem quo ad tollendam excommunicationem, sed non quo ad tollendam irregularitatem ex celebratione antea incursam. & nu. 2.

4 Absolutus ab eo qui habebat potestatem absoluendi ab aliqua excommunicatione, potest credere se vi generalis absolutionis, quam confessarij dare solent, sufficienter absolutum.

4 Fructus restituere tenetur nulliter, puta ob simoniã, de beneficio prouisus; potest tamẽ illos suis propinquis pauperibus elargiri.

5 Irregularitas non incurritur sine dolo; vnde qui bona fide errans circa ius obscurum, cui annexa est excõmunicatio, aliquid facit, & celebrat, illam euitat.

6 Irregularitas nõ tollit beneficia antea legitime obtẽta: immo & postea obtentorũ fructus facit suos irregularis, quãdo probabili errore ductus credebat se irregularitatem non contraxisse.

CONSILIVM LXXXII.

QVAERITVR quid dicendum sit de illo, qui habuit beneficium per renunciationem infectam confidẽtia ante bullam Pij IIII. contra confidentiarios in beneficiis latam, & reliquit illud ante bullam Pij V. infectus item est simonia conuentionali, quę facta fuit realis postea per solutionem fructuum promissorum renuntianti: & quid si is obtinuit aliud beneficium?

1 Ad hanc quæstionem respondeo sequentia. Primum, quod consulens rectè fecisset, si fructus promissos non soluisset ei, qui renuntiauit beneficium in suum fauorem, ne simonia, quę tunc erat conuentionalis tantùm fieret realis per ea quę post alios diximus nos in Manu. confess. [i]

2 Secundo, quod si prefatus D. consulens postquam soluit aliquos fructus, & consequenter post completam etiam pro parte sua simoniam, ante tamen quam diceret Missã, vel vteretur ordine aliquo sacro, fuit absolutus per aliquod iobelęũ plenissimũ vel virtute bullę cruciatę, quę ad id se extenderet, non fuit effectus irregularis: quia prę-

[a] *Leg. fin. ff. de testamen. & in ca. cum venissent. de instit.*
[b] *De consec. prab. li. 6.*
[c] *De præbend. eod. lib. 6.*
[d] *Decis. 27. de rescrip. & 20. de consec. prab. in antiquorib.*
[e] *In rubrica de constitut.*
[f] *Dict. ca. cum venissent.*
[g] *In cap. dilectus. ibi: sub fin. de simon.*
[h] *Si vero fortem. §. libertus ff. de cond. indeb. &c.*
[i] *Cap. 23. nu. 101.*

cessit absolutio celebrationem. quod fundari potest per ea, quæ nos diximus in Man. confess. [a] adiunctis illis quæ dixeramus [b] de absolutione data excommunicato: & quod absolutio etiã iniusta data ab habẽte potestatẽ absoluendi valet. Dixi, [c] *post solutos aliquos fructus*: quia absolutio anterior non potuit prodesse, quoniam nondum erat nata excommunicatio, nam nondũ erat simonia facta realis. Nec prodest dicere, quod iam fuit absolutus à peccato simonię quod iam præcesserat: quia non potuit absolui à peccato futuro, quod admisit postea approbando simoniam præteritam per solutionem fructuum ante conuentam.

3 Dixi etiam, *si fuit absolutus post aliquos fructus solutos, & antequam missaret, vel aliquo sacro ordine vteretur*: quoniam posterior absolutio delere quidem potuisset excommunicationem iam incursam, non tamen impedire irregularitatem iam contractam, ad quam non se extendunt præfatæ bullæ, neque iobelęa, vt nos diximus in præfato Man. [d]

Tertio, quod sequendo dictum præcedens, posset dici, quod si præfatus consulens postquam soluit aliquid præfatorum fructuum, antequam missaret, fuit confessus per reconciliationẽ tali cõfessario, qui in absoluẽdo à peccatis vtebatur illa absoluendi forma, quam ego in præfato Man. [e] admoneo, puta quod ante absolutionem à peccatis præmittatur absolutio generalis à quibuscũque censuris, si quibus teneris, à quibus ego te possum absoluere, &c. posse inquã dici quod præfatus consulens posset credere se fuisse absolutum, credendo quod fuit absolutus à suis peccatis præmissã illa generali absolutione, & consequenter quod non incurrit irregularitatem: quoniam cõsueta fieri probabiliter præsumi possunt esse facta. [f]

4 Quarto, quod nõ potest saluari valor tituli, quẽ per renũciationẽ illã simoniacã habuit præfatus cõsulẽs, & cõsequenter quod tenetur restituere fructus illos malè perceptos pauperibus, vel operibus pijs; & credo sufficere iuuare aliquas cognatas pauperes pro sua charitate aliqua dotis parte, vel cognatos scholasticos prętendentes sacerdotium, vel per bullam compositionis.

Quinto, quod puto prefatum consulentẽ immunẽ esse à pœnis cõfidentię, propter ea, quę nos scribimus in d. Ma. [g]

Sexto, quod posset dici præfatum consulentem nõ incurrisse irregularitatem, etiã si missasset post solutos fructus, ante absolutionem præfatam, attenta ignorantia, & bona fide, & quod simonia præfata erat iuris humani: & quod vt ait Innocentius, [h] quem & multos alios refert & sequitur Felinus, [i] errans circa ius obscurum difficile intelligibile excusatur: & quod Abbas dixit [k] quod irregularitas non contrahitur sine dolo, quod ipsum dixit etiam Dominicus. [l]

6 Septimo, quod si consulens alterum beneficium, quod habet, obtinuit ante præfatam simoniam, potest illud retinere saltem in foro conscientiæ; & etiam si obtinuit postea credendo, quod irregularitatem non cõtraxit, fructus facit suos, nõ autem credendo quod irregularitatẽ cõtraxit. quid autẽ debeat credere, ex prędictis colligere licet.

SVMMARIVM.

1 Confidentiarij illi, qui recipiendo beneficium promittebant resignanti retrocedere ante constitutiones Pij IIII. & Pij V. cogebantur pacta tanquam minime illicita seruare.

2 Gratia obtẽta à Pœnitentiaria cum clausula, si sit occultum, non vitiatur; licet postea, quod occultum erat reueletur.

CONSILIVM LXXXIII.

RESIGNATARIVS iuxta fidem datã resignãti beneficium retrocesit, antequam cõstitutiones Pij IIII. & Pij V. publicarentur. postea ad cautelã narrãdo factũ esse occultũ obtinuit seeũ per Pœnitentiariã dispensari, & absolui; postea verò cœpit diuulgari. Petitur quid agendum.

Respondetur primò, D. consulentem nõ incurrisse pœnas nouè inductas contra confidentiam beneficialem per Pium IIII. & Pium V. quia hæc confidentia facta fuit & definit ante illorum constitutiones.

1 Secundo, quod opinio multorũ habet in Vrbe & orbe, quod huiusmodi confidentiæ habebantur pro licitis, tẽpore, quo hęc contigerunt, adeo quod aliqui confidẽtiarij coacti fuerunt vi adimplere fidem præstitam; secũdum quos respondendum esset, quod D. consulens ad nullã restitutionem tenetur, neque tenebatur tempore, quo à summo Pœnitentiario fuit iussus absolui.

2 Tertio, quod gratia præfata per Pœnitentiariam obtenta non fuit inualida, eo quod facta fuit sub conditione, si occultum fuit, vel non publicum: quia saris occultũ fuit antequam renũciaretur beneficiũ, & cõsulerentur super hoc eruditi, & ante petitam per Pœnitentiariam gratiam.

Quarto, quod mea sententia potest & debet D. consulens deponere scrupulos, & tranquillare suam conscientiam propter multa, quæ non licet per medicos & otij penuriam in præsentia scribere.

SVMMARIVM.

1 Consuetudo omnis legitime præscripta pro lege est obseruãda, & legi humanæ pariter rationabili derogat, estque seruanda etiam quando sæculares dant aliquid ecclesiasticis, à quibus accipiunt spiritualia, modo nõ detur pro ipsis rebus spiritualibus, quia etiam si esset immemorialis, cum sit contraria iuri naturali diuino, non consuetudo præscriptibilis, sed vetus error, & non seruandus, est dicenda. nu. 9. quia veram simoniam quis, nec etiam Papa potest quo ad peccatũ iustificare, licet possit auferri pœna. nu. 14.

2 Beneficio ante, immo & post illius erectionem, vacanti potest quidem à superiore aliquod onus temporarium reale imponi, sed non personę de eo prouidendę. nu. 8.

3 Possessio canonicatus; ac etiam præbendæ, est quid spirituale, seu spirituali annexum: vnde qui aliquid temporale dat pro illius noua acquisitione, committit simoniam, & nu. 8. 11. etiam quod det ad redimendum vexationem, num. 3. & hoc etiam quod temporale sit conuertendum in pium vsũ, nu. 4. & 11. vel augmentum redituum beneficij. num. 5. & 7.

6 Temporale si detur erigendum in beneficiũ, cum pacto vt postea donanti conferatur, simonia est.

11 Intellectus Concilij sess. 24. cap. 14. & extrauag. Pij V. durum & nu. 12. 13.

12 Datio rei temporalis, quæ ad formam sacri Concilij sess. 24. ca. 14. fit seu exigitur in apprehensione possessionis canonicatus, ad hoc vt iustificetur, requiritur primo quod nõ habeat speciẽ simoniæ, secundo quod conuertatur in vsum pium, nec sufficit quod conuertatur in opus publicum. nu. 10. immo per extrauagantem Pij V. non licet de quibusdam rebus aliquid accipere, & de aliquibus non nisi pro rata primorum sex mensium. n. 13. requiritur præterea quod nõ detur vt pretium seu in causam principalem ipsius apprehensionis possessionis, quia nec Pontificis decreto coram Deo posset iustificari. num. 14.

14 Consuetudo etiam immemorialis ecclesiæ, secundum quam prouisi de canonicatu & præbenda, antequam ad possessionẽ illorum admittantur, solent seuta decem pro molẽdinorum, & quinque pro plateæ ecclesiæ reparatione soluere, non videtur licita, & per totum.

CONSILIVM LXXXIV.

IN ECCLESIA Palentina consuetudine immemoriali canonici, cũ accipiunt possessionẽ, soluũt decena circiter scuta pro reparatione quorũdã molẽdinorũ Ecclesię cathedralis, & quaterna pro reparatione quarũdã domorũ eiusdẽ Eccles.

Quæritur, an per hoc admittatur simonia in beneficio.

1 Respondeo, hanc quæstionem longè difficiliorẽ esse, quã præ se fert; & quod pro parte negante facit primò, quod omnis laudabilis consuetudo, legitimo tẽpore præscripta, est seruãda pro lege, [a] & quod omnis cõsuetudo rationabilis legitimo tẽpore continuata derogat legi humanę, etiã rationabili. [b]

Secũdo facit ca. *ad Apost.* [c] qꝰ habet, eos qui accipiũt aliqua spiritualia à clericis, vel alijs ecclesiasticis personis, debere cõpelli ad seruandam consuetudinem dandi aliqua temporalia pro illorum perceptione, vel administratione.

Tertio facit illud Apostoli, [d] *Cõmunicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnib⁹ bonis.* & alia eiusdẽ, quæ transferũtur, [e] in c. 2. scilicet, *Qui altari seruit, de altari viuere debet.* &, *Qui seminat spiritualia, tẽporalia metere potest.* &, *Quis suis stipẽdijs militat vnquã?* & cætera, quib⁹ probatur, ministrates spiritualia, posse percipere pro illis tẽporalia, & percipiẽtes spiritualia debere cõferre pro illis tẽporalia ministrãtibus. ea.

Quarto, qꝰ possessio immemorialis habet vi cõstituti & legis.

2 Quinto, quod bene & iustè potest imponi à superiore onus aliquod temporarium beneficio, antequã erigatur, [h] immo & postquam est erectum. [i]

Pro parte affirmante, scilicet quod huiusmodi datio & receptio præfatorum scutorum pro molendinis & repara-

[a] *Cap. 26. nu. 12.*
[b] *Cap. 9.*
[c] *Cap. venerabilibus. §. vbi de sent. excomm. li. 6.*
[d] *Cap. 27. nu. 193. & latius nu. 230.*
[e] *Ca. 26. n. 9.*
[f] *Leg. fin. ff. de fide iuss. & ca. cum M. de const. cum late ibi per Fel. tradita.*
[g] *Cap. 23. nu. 109.*
[h] *Ca. per tuas 2. de simon. & in c. 1. nu. 15. de re iud.*
[k] *Cap. pastoralis. §. verũ de appell.*
[l] *Cap. solet. de sentent. excomm. li. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione domorum prædictarum sit simoniaca, facit primò, quod omne pactum,omnis conditio, & omnis modus,per quæ datur aliquid temporale pro spirituali,vel annexo ei, est simonia,vt probat eius definitio, quam posuit glossa, [a] cum declaratione,quam post alios addidimus nos in Man. confess. [b] At negari non potest quod datio præfatorum scutorum,quæ soluunt singuli canonici pro acquirenda possessione canonicatus & prebendæ, est datio rei temporalis, etiam pecuniariæ; & traditio possessionis canonicatus & præbendæ est traditio rei spiritualis, vel ei annexę.cum beneficium sit res spiritualis,vel annexa illi,per cap. *dilecto*, [c] & cap.*dilectus*. [d] & tradit S. Thomas ab omnibus tam Theologis quam Canonistis receptus. [e] Ergo prædicta præfatorum scutorum datio est simoniaca.

Secundo,quod datio alicuius rei temporariæ, maximè pecuniæ numeratæ,pro acquirenda nona possessione beneficij spiritualis,est simoniaca, [f] etiamsi detur pro redimēda vexatione,antequam acquiratur ipsum beneficium quo ad proprietatem & possessionem eius,vt Panormitanus receptus ab aliis [g] tenet. At in casu proposito datur pecunia numerata,antequam queratur possessio beneficij spiritualis,quales sunt canonicatus & præbēdę,iuxta præfata cap.*dilecto*,& cap.*dilectus*.pro illa quærenda & accipiēdaergo admittitur simonia.

4 Tertio,quod qui ingreditur monasterium, soluendo, vel cum pacto de soluendo aliquam pecuniam Abbati,vel ipsi monasterio,admittit simoniam. [h]

Quarto,quod videtur esse textus singularis & clarus in in specie pro hac parte cap.*ex multis*, [i] vbi expresse prohibetur,ne quicquam temporale detur,vel accipiatur à canonico recipiēdo,vel recepto ab Ecclesia, etiam in finem conuertendi illud in pauperes,vel fabricam Ecclesiæ.

5 Quinto,quod non videtur sufficiens causa iustificandi præfatam dationem & acceptionem, quòd canonici præbendati præfati gaudent post acceptam possessionē emolumentis præfatorum molendinorum,& domorum; quia etiam omnes fere alij beneficiarij fruuntur reditibus beneficiorum suorum conseruatis & auctis; attamen non licet eis, qui ea consequuntur, dare pecunias ad augendos & conseruandos reditus eorum.

6 Tum quia non licet dare pecunias, vel alia bona temporalia ad erigendū aliquod beneficiū, cū pacto vt illud erectū conferatur ei, qui dedit illa,vt tradit Panorm. à nemine reprehēsus. [k] Tum quod non licet alicui dare prædia magna,vel pecunias, vel reditus magnos alicui Ecclesiæ cathedrali, abbatię,vel parochiali,cum pacto,conditione, vel modo,vt illa ei conferatur,secundū omnium mentem.

7 Sexto,quod nec dici potest esse sufficientem causam ad iustificandas præfatas dationem & receptionem, quod illæ sunt vtiles vel necessariæ ad augendos vel conseruādos reditus Ecclesiarum: alioqui enim omnia beneficia essent vendibilia eis,qui ad conseruandos vel augendos reditus donarent magna bona temporalia; quod est absurdum; & ideo non dicendum. [l]

8 Septimo,quod non possunt iustificari datio & receptio præfatæ,eo quod dicatur esse onera imposita ante vacationē & collationē,iuxta c.*significatū*, [m] & c.1. [n] quia illa capp.intelliguntur de onere reali imposito beneficio vacanti ante collationem à superiore ex iusta caussa, vt expresse ait præfatum c.1. [o] & in casu proposito præfata onera nō sunt realia,nec imponūtur canonicatibus & præbendis, sed personalia,quibus personæ canonicorū præbendatorum onerantur; neque imponuntur à superiore vt onera realia sed inducta sunt cōsuetudine, & sunt quædam donaria introducta consuetudine non ad finem onerandi,& augendi,vel minuendi canonicatus & præbēdas, sed ad finē accipiendi illa pro possessione illorū, quæ traditur illis; & ita est datio rei tēporalis pro acceptione rei spiritūalis, vel annexæ illi,& consequenter simoniaca.

9 Octauo quod non videtur etiā iustificari præfata datio & receptio,ex eo quod fit à tempore immemoriali. Tū quia immemorialis possessio habet vim constituti,quādo illa est circa temporalia,& non circa spiritualia à Spiritu sancto inducta,vt ait c. *frustra*. [p] & cum non est contra ius naturale diuinum:alioqui enim est vetustas erroris. [q] Tum quia Pius V.hoc expresse declarauit in extrauag.*durum*. At datio vel acceptio verè simoniaca est contra institutum à Spiritu sancto,secundum omnes,& contra ius naturale & diuinum;ergo non potuit à principio constitui;immo cōsuetudo,quæ illam induxit, est corruptela, & nullatenus præscriptibilis,per dicta tria capp.

10 Nono,quod præfata datio & acceptio non potest iustificari,eo quod fiat ad vtilitatem publicā,nisi sit pia.quia licet pietas & publica vtilitas in quibusdam conueniant, quo ad hoc tamen nullibi reperiuntur exæquatæ; & ita non est dicendum. [a]

11 Addo,quod consideratis pro vtraque parte suppositis, videtur dicendum primò,quòd communis fere omnium sententia est,quod cuiusque rei temporalis datio vel acceptio ad vsum temporalem vel profanum,siue priuatum siue publicum,pro beneficio spirituali,vel eius possessione acquirenda facta,est simoniaca.

Secundo, quod quicquid Panormitanus communiter receptus, [b] & Cardinalis Alexādrinus sequutus eū, [c] dicāt non erant licitæ præfatæ donationes & acceptiones ante Concilium Tridentinū & ante præfatam extrauag.*durum*. Tum quia præfatū c.*ex multis*.cui non respondent illi, nec vlli alij respōdere possunt,in specie prohibet dationes huiusmodi,etiāsi dentur vel recipiantur ad conuertēdum illas in cultū diuinū,vel pauperes.Tum quia id itrefragabiliter probant argumēta supra pro parte affirmante formata,præsertim tria prima,& septimū cum aliis sequentibus.

Tertio,quod defendi posset,saltem disputando, etiam illud cap.non esse sublatum per solum præfatum Concilium Tridentinum. [d] Tum quia præcipit seruari iura anteriora super huiusmodi dationes edita, & consequenter præfatum cap.*ex multis*. Tum quia in sensu directo nihil disponit contra illud,sed solùm à cōtrario sensu,quatenus solùm præcipit Episcopis, vt non permittant huiusmodi dationes,quæ in vsus pios non conuertuntur, & speciem simoniæ habent:& argumentum à cōtrario sensu nil probat,quando sumitur ad probandū contrarium iure expressum,iuxta septē vel octo glossas,quas citat Felinus, [e] præsertim glossam à Panormitano ibi putatam singularem. [f]

12 Tum quia Concilium duo requirit,vt huiusmodi dationes permittantur; alterum,quod cōuertantur in vsum pium; alterum,quod nō habeant speciem simoniæ.& esto teneatur quòd donatio & receptio præfatæ conuertantur in vsus pios,tamen habent speciem simoniæ per præfatas rationes.Nos tamen in Man. nostro confess. [g] tenuimus, quod præfatum Concilium permittit dationes ad pias causas,si aliàs non habent speciem simoniæ.

13 Quarto,quod præfatus Pius in præfata extraua.*durum*, [h] recedit à dicto c.*ex multis*.& à præfato Conc.Trid. [i] à præfato quidem c.*ex multis*.eo quod statuit,vt dimidium quarundam dationum ad pia soluatur,& quarumdam non;& à Concilio,quod insinuat dari & accipi posse integra omnia pro causis piis,nisi habeant speciem simoniæ.

Quinto,quod videtur parendum statuto Pij V.arg.1. [k] quatenus habet,Papam,qui constituit aliquid contra ius humanum,tollere illud,præsertim si facit mentionem de illo, si est consiliare;quę requiritur,iuxta Archidiaconū, [l] communiter receptum,& latè declaratum à Felino. [m]

Sexto,quod ad statutum præfari Pij seruandum oportet scire quæ datio sit dicenda excedere semestre,& quæ non; & an dationes,de quibus quæritur,dicantur excedere semestre,an non.

Septimo,quod etiam oportet scire quæ datio habeat speciem simoniæ,& quæ non,vt intelligatur mens præfati Concilij Tridentini.

14 Octauo,quod contra moderationes ambas Cōcilium & Pij V.præfata facit,quod nulla potestas humana,etiam Conciliorum,& Papæ, potest efficere licitam simoniam illam veram,quæ constat ex eo quod temporale datur pro pretio vel causa principali acquitendæ rei spiritualis, vel illi annexę:quia id est contra legem naturalem & diuinam quam etiam Concilia & Papæ tenentur seruare vsque ad sanguinē, [n] quamuis possint efficere vt pœnæ iuris humani non incurrantur per illam, vt traditur in nostro Man. confess. [o]& cōsequenter nulla potestas humana potest facere,quod liceat dare,vel accipere quicquā tēporale pro pretiovel causa principali rei spiritualis,vel ei annexę,siue

detur

a Cap.23.nn. 102.

a§ considerauit. Autem de trien.& sæ missi.col.3.

b Ioan.Iacobus de simon. c In cap.ex multis.2.§.

d Sess.22.c.14. de reform.

e In c.significasti de for. compet.num. 13.

f In clem.1. verbo facere. de vsur.

g Cap.23.nn. 102.

h§.& nihilominus. i sess.24.

k De cōfir.li.6.

l In d.cap.1. m In c.nimiū li. de rescrip. nn.2.

a Cap.23.nn. 101.

b ff.de iur.do lib.& cap.de causis de offic.delegat.

c In c.significasti de for. compet.num. 13. f In clem.1. verbo facere. de vsur.

n Cap. sanctorum. 22. q.1.

o Cap.23.nn. 108.

a Ca.1.q.1.in sum. b Ca.23.nn. 102.

c De prab. d De simon. e In 2. 2. q. 100.art.4.

f Ca.dilectus de simon.

g Ibidem.

h In ea.venies & c. quoniā de simon. i 1.quæst.3.

k In ea.Iacobus.num. 3. de sim.

p 8.distin. q Cap.cōsuetud.& ea ibi.ead.dist.

detur ad vsum pium,siue profanū.quæ ratio maximè confirmat decisionem præfati cap.*ex multis*. propter quod & quædā alia concludimus in d.Man. [a] quod omnis datio & receptio,etiam minima,facta pro pretio rei spiritualis, vel causa principali eam habendi,est vera simonia iure naturali & diuino prohibita,& nulla alia quo ad Deū, & forum conscientiæ;ergo non refert an huiusmodi datio fiat ad vsum pium, an ad profanum,sed an fiat principaliter pro pretio rei spiritualis,vel illi annexæ,non habita ratione moderationum Concilij,& Pij V.

Nono,quod præfatæ moderationes non videntur posse defendi,nisi quo ad forum exterius per viam præsumptionis; ita quod moderatio Concilij intelligatur quoad præsumendum donationem & receptionem præfatas non esse factas pro pretio vel causa principali,cū fiunt ad vsum pium,licet sic,cùm fiunt ad vsum profanum: moderatio vero Pij V.procedat quo ad præsumendum certa dimidia rerum datarum ad vsum pium non esse præsumenda data pro pretio vel causa principali,& tota integra sic.

Decimo, quod videntur indigere declaratione Papæ quæstiones illæ tres,quæ hic incidunt. Prima, quare datio & receptio durans vltra semestre illud, de quo loquitur Pius,sit aliter iudicāda,quā quæ durat citra illud.Secūda, quare alterius dimidij datio non liceat,& alterius dimidij sic,cum frequēter dimidium vnius dationis sit plus quam alia tota integra datio;& cum tota integra datio,quæ non durat semestre,sit maior,quàm alia durans plus quam semestre.Tertia,quę datio dicatur habere speciem simonię, de qua loquitur Conciliū,& quę nō,cùm omnis huiusmodi datio & receptio habeat speciem simonię,quatenus datur & recipitur pro spirituali,vel ei annexo,immo sit vera simonia coram Deo,& in foro conscientiæ,si pro pretio, vel causa principali quæ rendi illud,detur,& non aliàs, vt prædictum est:quamuis fortè dici posset, eas vti res indeterminatas relinqui arbitrio iudicis.iuxta l. 1. [b] qua ratione autem id arbitrabitur,videtur arbitrandum à S.D.N.

Vndecimo, quod ex omnibus prædictis colligi potest ab oculato lectore,quid sit in casu hoc proposito respondendum,quod ipse gratia breuitatis,& tantæ prolixitatis vitandæ omitto, vti rem speciali consultatione indigentem:nam etiam quæ hactenus dicta sunt,pro sua dignitate longè magis dilatari potuerunt,in gloriam Domini nostri Iesu Christi,qui nos omnes saluet.

SVMMARIVM.

1 *Parochus petens,vel etiam exigens ante collationem nuptialis benedictionis, quæ pro huiusmodi dari consueuerunt, male quidem facit.sed non est simoniacus,nec incurrit censuras; & dato quod in his commisisset simoniam,tamen non esset excommunicatus,quia illa non incurritur, nisi ob simoniam in ordine,vel beneficio. & num.2.*

CONSILIVM LXXXV.

PAROCHVS quidam ante benedictionem nuptiarum petijt sibi solui aliquam mercedem,& deinde tēpore benedictionis illam sibi oblatam exegit,credens sibi id licere;ex quo nulla sui ordinarij præcessit prohibitio, & in stipendium,ac pro eleemosyna suorum laborū illam recipit.Quęritur,an inciderit in aliquam simonię pœnam attento quod consuetudo talia exigendi sit tam ibi,quàm in locis alijs circumuicinis.

1 Respondeo,quod quæstio hæc profundam & quotidianam materiam tangit:& visis, ac pro tenuitate nostra perpensis aliquot locis,in quibus seminaria argumentorum,quæ pro vtraque parte formari possunt,iecimus,credimus prædictum parochum nullā incurrisse coram Deo simoniā,per ea multa,quę videri possunt in nostro Man. [c] vbi inter alios allegamus vtrumque Thomam, [d] & quia breuitatis gratia non attulimus ibi ad verbum verba iunioris Thomæ [e] recitamus illa,quæ sunt hæc:*Quarto nota, qui timoratam habes conscientiam,quod licet sacerdos minus bene faciat exigendo id,quod secundum laudabilem consuetudinem solet dari,si ante collationem spiritualiū exigat,aut si negat, aut differt spiritualiū collationem,vt illud habeat,nō tamen propterea simoniacum iudices:quoniam si vt conseruet se indemnem, cognoscens præcipuè quod postea oportebit eū litigare hoc facit, simoniacus non est,secundum rem: quia non vendit spirituale; nec huiusmodi exactio inducit modum pretij quoniam non mutat modum debiti, quamuis speciem quasi simoniæ habeat huiusmodi præuentio, & cautela,& propterea reprehenditur.*

2 Cui,& omnibus alijs addito,quod nullatenus est iudicādus incurrisse vllam excōmunicationem,etiāsi admisisset simoniam; quoniā illa solum infligitur à iure ob simoniā in ordine tantùm vel beneficio commissam; & in casu proposito,esto quod iudicaretur simoniacus,quod tamen nullatenus arbitror faciendum, non pōt iudicari simoniacus in ordine,neque in beneficio. Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est principaliter pro admissione ad religionis habitum quid accipere,secus si minus principaliter accipiatur, etiam si sit causa sine qua non.num.5.*

2 *Religionis habitus datio quid spirituale,vel spirituali annexum, cum de laico faciat ecclesiasticum.*

3 *Percutiens nouitium est excommunicatus.*

4 *Forum exterius iudicat facta externa,& hoc secundum quod probatur.*

CONSILIVM LXXXVI.

BANNITI frater cupiens illum in monasterio recipi,rogauit Abbatem,vt reciperet,offerendo dare scuta 50.recusauit Abbas recipere hominē ob malos mores, sed iterum rogatus spopondit,& recepit,sed distulit dare habitum,donec dicta scuta 50.soluerentur;immo solicitari fecit fratrem,vt ea numerarentur;quibus numeratis habitum dedit.Dubitatur quid iuris.

1 Nullo iure aut titulo bono & probabili videtur posse defendi in proposito casu non fuisse incursam simoniam. Tum quia certum est simoniam incurri,quoties pro spirituali datur,vel accipitur aliquod temporale, per definitionem eius datam à glossa [a] receptam cum ab omnibus nostris [b] tum à S. Thoma & alijs Theologis [c] & ab eod. S.Thoma [d] declaratam,& dilatatam etiā à nobis in Man. conf. [e] & constat 50.scuta esse quid temporale,& ingressum monasterij esse quid spirituale. [f]

2 Tum quia non obstat dicere,quod non fuit data, nec recepta pecunia pro professione,sed solùm pro receptione,datione,& susceptione habitus:quia etiam datio habitus est quiddam spirituale vel spirituali annexum, in quo potest committi simonia,vt probat d.cap.*quoniam* & cap. *tua*. [g] & merito:quia datio & susceptio habitus facit quem de laico ecclasiasticum,adeo quod percutiens eum est excommunicatus vt habetur in cap. *religioso*. [h] & ante illud tenuit Hostiensis cōmuniter receptus cōtra Innocentiū. [i]

3 Tū quia non obstat dicere,quod talia ignorauit.Tum quia contrarium colligitur verisimiliter ex narratis in facto.Tum quia etiam si eo ignorante fuerit admissa simonia,tamen cum primum sciuerit,tenetur relinquere habitum,licet dimisso habitu,& purgata simonia,possit denuo recipi,si receptio non fuerit scandalosa,per d.c.*quoniam*. [k]

SED QVID si Abbas tantum accepit illa 50.tāquam donum,& sponte oblata, daturus nihilominus habitum, etiam si illa non fuissent sibi oblata?

4 Quo huic replicationi satisfiat,dico primo,quod hæc non excusabunt quo ad forum exterius,in quo per ea,quę fiunt exterius,& probatur,est iudicandum, [l] & ex his quæ exterius facta sunt in hoc casu clare probantur promissio pro ingressu, & acceptatio promissionis, & solutio promissi,&(vt ita dicam)nolitio dandi habitum ante solutum promissum,& datio habitus statim post solutum promissum:per quæ omnia probatur præsumptiuè simonia quo ad forum exterius iuxta superius responsa.

5 Dico secundo,quod si verè coram Deo Abbas accepit illa scuta tamquam donum sponte oblatum, & tamquam eleemosynam principaliter propter Deum oblatam, licet minus principaliter habuisset etiam respectum ad habitus dationem,& quod promissio scutorum non fuit causa principalis dationis illius, licet fuisset aliqua causa, sine qua non fuisset datus,non esset vere coram Deo simonia: quod deduci pōt ex his quæ nos scribimus in Man. cōf. [m] & pro vtroque dicto huius responsionis est casus satis expressus in d.c.*tua*. Quare D. Abbas onsulere debet semetipsum quo ad forum conscientię,iudex autem facta exteriora q uoad forum exterius. Salua,&c.

a Cap.23.nn. 101.

a§ considerauit. Autem de trien.& sæ missi.col.3.

b Ioan.Iacobus de simon. c In cap.ex multis.2.§.

d Sess.22.c.14. de reform.

e In c.significasti de for. compet.num. 13. f In clem.1. verbo facere. de vsur.

g Cap.23.nn. 102.

h§.& nihilominus. i sess.24.

k De cōfir.li.6.

l In d.cap.1. m In c.nimiū li. de rescrip. nn.2.

a Ca.1.q.1.in sum. b Ca.23.nn. 102.

c De prab. d De simon. e In 2. 2. q. 100.art.4.

f Ca.dilectus de simon.

g Ibidem.

h In ea.venies & c. quoniā de simon. i 1.quæst.3.

k In ea.Iacobus.num. 3. de sim.

p 8.distin. q Cap.cōsuetud.& ea ibi.ead.dist.

a 1.quæst.1.in sum. b ibi, & in rub.de simo. c In 4.li.sent. dist.25. d 2.2.q.100. art.1. e Cap.23.nn. 100. f Cap. quoniam. de reg. & cap.ex insinuatione. & multis alijs, de simonia. g De sim. h §.1. de sent. excom.lib. 6. i In ea statutum.de regular.

k De regula. sub fin.

l Leg.illicitas. §. veritas. ff. de off. præsid.

m Cap.23. & vn.100.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus recepta pecunia concedens Episcopus dotem augenti simoniacus est, sed non excommunicatus.*

CONSILIVM LXXXVII.

AN EPISCOPVS, qui cōcedit cuidam ius patronatus, & præsentandi ad quoddam beneficium ob augmentum reditūum, quod accipiens dabat, si acceperit ob id aliquas pecunias, sit excommunicatus, & si celebrarit postea, sit factus irregularis?

2 Respondetur, quòd non. quoniam non omnis simoniacus est ipso iure excommunicatus, sed tātum simoniacus in ordine, & beneficio, accipiendo illa, vel dando, vt post alios tradimus in Man. confess.[a] & palam est, ius patronatus non esse beneficium, neque ordinem, cùm etiam laicus sit eius capax.[b]

SVMMARIVM.

1 *Degradatio est actus spiritualis potestatis, sicut promotio ad ordines; vnde pro ea pecunia peti nequit, etiam si peteretur pro labore faciendi actum.*

2 *Consuetudo dandi quid pro sustentatione ministrantis sacramenta seruanda.*

CONSILIVM LXXXVIII.

AN ORDINARIVS Episcopus pro mercede degradationis presbyteri possit iustè petere duo scuta aurea?

1 Respondeo, quod non potest iustè petere illa pro mercede actus degradandi. Tum quia sicut collatio ordinis est actus spiritualis potestatis, quę pendet ab Episcopatus ordine,[c] etiam ablatio ordinis, vel vsus eius est actus potestatis spiritualis eiusdem ordinis,[d] & palā est eum cōmittere simoniam, qui petit aliquid temporale pro re spirituali, per definitionem simoniæ, quam glossa recepta per Theologos & Canonistas dedit,[e] declaratam à nobis præ alijs in Man. nostro confess.[f]

2 Tum quia licet possit quis cogi ad seruandam cōsuetudinem piam dandi temporale aliquid pro eleemosyna, vel sustentatione pia ministrantis sacramenta, vt habet cap. *ad Apostolicam*.[g] Concilium Tridentinum non tamen potest peti pro pretio, vel mercede laboris illius actus, vt tradimus nos post alios vbi supra,[h] & vt verbo additur, nulla consuetudo pia inuenitur, quæ dicter esse dandos duos aureos pro degradatione sacerdotis. Tum quia præfatum Concilium, vbi supra damnauit omnem dationem rei temporalis, & consuetudinem faciendi eam pro re spirituali, & actu eius, nisi cum daretur ad pia, & non haberet speciem simoniæ: & præfatus ordinarius non petit illos aureos ad illos impendendos operi pio, & præterea habet quamdam speciem simoniæ, propter quod etiā ante Concilium prædictum prohibebatur dari aliquid temporale pro spirituali, etiam ad opera pia.[i] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Collegia pro pauperibus scholasticis erecta, beneficia quidē non sunt, nec spiritualia, sunt tamen spiritualibus annexa: vnde qui recepta pecunia loco suo cedit, vt alter assumatur, simoniam quidem committit, sed censuris non est suppositus.*

2 *Turpiter datum, & turpiter acceptum debet ex solo cōsilio pauperibus erogari, potest item danti restitui; immo & quatenus teneretur danti restituere, sufficeret, si ab eo haberet condonationem. nu. 3.*

CONSILIVM LXXXIX.

TOLOSÆ, & Auenioni sunt multa collegia pro scholasticis pauperibus instituta, quorū collegæ frequentissimè vendunt tacitè sua loca aliquibus, quos collegia ipsa rogata per collegam vendētem, facta per eum renunciatione, eligunt, vel recipiunt in collegas, & socios suos.

Quæritur primo, an huiusmodi vendentes committant simoniam cum pœnis extrauagantis.[k]

Secundo, cui restituenda est pecunia, si qua acceptra restituenda sit.

1 AD PRIOREM quæstionem respondeo primo, quod admittūt simoniā, quoniā loca illa, siue sodalitia, licet non sint spiritualia, videntur tamen eis annexa, sicut ius patronatus ecclesiasticū, de quo in c. *quanto*.[l] & c. *cū secūdum*.[m]

Secundo, quod non videntur incurrere excommunicationem latam per præfatam extrauagantē, quia illa solum fertur contra simoniacos in ordine & beneficio ecclesiastico secundum communem sententiā: & præfata loca siue sodalitia non sunt beneficia ecclesiastica, vt palam est. & ita sicut emens ius patronatus, quamuis simoniam cōmitteret, non tamen incideret in illam excommunicationem vt aliàs in prætorio Pœnitentiariæ probauimus; sic licet ementes huiusmodi loca simoniam admitterent, non tamen inciderent in excommunicationem præfatam.

2 AD ALTERAM respondeo primò, quòd pecunia illa non est necessario restituenda collegio, pro cuius sodalitio accipitur; quamuis pecunia, quæ pro beneficio accipitur, restituenda sit Ecclesiæ, cui facta est iniuria, per textum singularem in c. *de hoc*,[a] quod specialiter & singulariter disponit de restitutione pecuniæ acceptę per simoniā circa beneficium commissam secundum communem.

3 Secundo, quod de rigore iuris non tenentur restituere etiam illis, à quibus eam acceperunt; quia turpiter datum, & turpiter acceptum non est necessario restituēdum turpiter danti, iuxta reg. *In pari delicto vel casu melior est conditio possidentis*.[b] & copiosè tradimus in Man. confess.[c]

Tertio, quod secundum communem opinionē est restituendū pauperibus; quod tamen esse consilij, & nō præcepti, probamus vbi supra sequuti quatuor graues auctores.

Quarto, quod D. consulens satisfaciet impetrando donationem ab eo, à quo pecuniam accepit, quia Hadrianus quem sequimur vbi suprà,[d] post Angelum[e] fatetur quod ex mente Augustini,[f] is qui ob maleficiū accipit, satisfacit restituendo pauperibus, vel ei qui dedit. At per donationem obtentam ab eo, qui eam dedit satisfactum est illi, per l. 1. §. & l. *si rem*.[h]

SVMMARIVM.

1 *Beneficium qui bona fide suum esse credit; licet non sit, eidem per interessentiam deseruiendo, distributiones. aliorum præ fructum partem illam, quam alij inseruienti necessario dedisset, lucratur.*

CONSILIVM XC.

R. SIMONIACVS in beneficio eidem deseruiuit celebrando, &c. & ex eius præbenda se ipsum & eleticum aluit, ac postea illud dimisit. Dubitatur, an teneatur restituere omnes fructus, an verò sit excusandus pro parte, quam in sui & clerici sustentationem insumpsit, vel possit deducere illam summam, quam dedisset mercenario, si per ipsum inseruisset. Dubitatur etiam an teneatur restituere fructus incertos, quos percepit ex quotidianis obuentionibus.

1 Hæc quæstio continet satis grande dubium, & parum tractatum à doctoribus, cùm tamen in multorū capp. casibus tractari potuisset: quoniam eius decisio pendet à decisione illius. An seruiens beneficio sine canonico titulo possit retinere sibi distributiones quotidianas integrè, & fructus alios, saltem pro rata eorum, quæ debuissent dari mercenario, si per se ipsum non seruisset, quam quęstionem præ aliis videtur tractare doctissimus Cassador,[i] ex cuius dictis videtur satis colligi, quod credens bona fide beneficium ad se pertinere, & seruit illi, lucratur distributiones quotidianas, & quod non videtur teneri ad restituendum partem fructuum, quæ necessario fuisset impendenda ei, qui seruisset illi beneficio.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus in beneficio est excommunicatus quidem, sed non est nec irregularis, nec inhabilis ad alia beneficia, num. 3. immo eo dimisso post pœnitentiam absolutus ab excommunicatione potest celebrare, nu. 4. & alia beneficia, modo simonia non sit notoria, nec de illa condemnatus. potest obtinere. nu. 5. & 6. illud autem, quod prius per propriam, vel alienam ipso sciente simoniam adeptus fuit, etiamsi sit simplex, non potest sine Papæ dispensatione habere. n. 5. & 7. quod si illi simoniace per simoniā ab alio ipso ignorante cōmissam collatū fuisset, si habita notitia illud statim dimisit, potest. si sit simplex ex dispensatione Episcopi iterum illi tunc conferri: at si esset dignitas, vel decretum Papæ requiritur dispensatio. nu. 7. Deponi item licet posit simoniacus, non tamen est depositus. n. 6.*

1 *Simoniacus in ordine est excommunicatus, item & suspensus ipso iure, sed non irregularis. num. 6.*

2 *Irregulari, & aliàs inhabili facta collatio non tenet.*

3 Irregula

a Cap. 23 nu 103. vers. tum denique. & num. 111. in princ. & fine.
b Cap. quod autem. & ca. cum dilectus cum eis ad not. de iure patron.
c Ca. 1. de simon. cum similib.
d Cap. nouimus. de verb. signific. & ca. degradatio. de pœn. lib. 6. & 1. quæst. 1. in summa.
e Cap. 23. nu. 100.
f De simon. & cap. 14. de reform. Sess 24.
g Num. 101. & 102.
h De iure patr.
i In cap. ex multis. 1. q. 3.
k 2. de simon.
l De iud.
m De iure patr.
a De simon.
b De reg. iur. lib. 6.
c Cap. 17. nu. 30. & seq.
d Num 31.
e Ver. restitutio 2. §. 4.
f In cap. nouisse. 14. q. 3. ff. eui satisd. cog.
g §. omnis. ff. de pignor. actio.
i In decis. 6. de præbend.

3 *Irregularitas, sicut nec aliæ pœnæ, ipso iure non incurritur, nisi in casibus in iure expressis.*

7 *Intrusus in beneficio efficitur, sicut & simoniacus, inhabilis ad illud beneficium, sed non ad alia obtinenda.*

CONSILIVM XCI.

IRREGVLARIS an sit simoniacus in beneficio, & inhabilis ad obtinendum alia beneficia?

1 Pro parte affirmante facit primo cap. penul.[a] quatenus videtur habere, quod dispensatio Episcopi ad id requiritur.

Secundo, quòd simonia non solum est crimen, quod meretur depositionem,[b] sed etiam eam inducit ipso iure, vt per locum à fortiori probat, cap. *recusatum*,[c] & illam admittens in ordine vel beneficio est hodie excommunicatus per extrauagantem 2.[d]

2 Tertio, quod collatio facta homicidæ, vel aliàs irregulari, est ipso iure nulla, licet per homicidium & irregularitatem non perdantur ipso iure beneficia prius adepta secundum Innocentium recte intellectum.[e]

Quarto, quod simoniacus in beneficio non potest habere illud, neque aliud, si per se cōmisit simoniam, vel per alium se volente, vt visus est aliquibus resoluere Panor. in cap. de simoniace. de simon. nu. 7.

3 Pro parte vero negante, quæ tenenda est, facit primò, quod nulla pœna est dicenda ipso iure incurri, nisi lege id caueatur vt habet glossa solēnis & recepta,[f] & quod nulla est lex, quæ irregularitatē infligat simoniaco in beneficio.

Secundo, quod irregularitas non incurritur nisi in casibus expressis à iure.[g] At nullibi exprimitur fieri quē irregularē ipso iure ob crimen simonię in beneficio cōmissū.

4 Tertio, quod Innocentius quem nos retulimus in Man. cōfess.[h] dicit expressè[i] quod simoniacus in beneficio non est suspensus, & ideo relicto illo acta pœnitentia potest celebrare, quod non posset, si esset irregularis, vt dicimus in d. Man.[k] arg. ca. fin.[l] & ca. *inquisitionis*, de accusatio.

Quarto, quod adeptus beneficium per simoniam à tertio commissam, & à se ignoratam, licet teneatur renūciare illi, potest tamen illud ipsum habere per dispensationem Episcopi; nisi sit prælatura.[m]

5 Quinto, quod nullo iure videtur caueri, quod adeptus aliquod beneficium per simoniam, etiā à semetipso, vel se volente cōmissam, nō possit adipisci aliud sine dispensatione, modo simonia non sit notoria, vel non sit cōdēnatus de illa, & ipse simoniacus sit absolutus ab excōmunicatione, quam ob illam simoniam incurrit. & Panormitanus[n] solùm dicit, quod adeptus per simoniā propriam aliquod beneficium, etiam si sit simplex, non potest habere illud per dispensationem Episcopi; de aliis autem nihil dicit, neque glossa ordinaria c. 1.[o] neque glossa c. *ex multis*[p] neque glossa d. ca. *de simoniace*, neque glossa ca. *post translationem*,[q] nec vlla alia id dixit, neque Felinus qui per omnia sequitur Panormitanum[r] de eo aliquid dixerunt.

6 Ad primum oppositorum respondeo, quod loquitur de simoniaco in ordine, vt colligitur ex eius glossa qui licet non sit irregularis, est tamen suspensus iure nouo extrauagantis 2. & antiquo d. c. *tanta*, adiuncta glossa magna,[s] & ideo non solum eget dispensatione ab excommunicatione, sed etiam à suspensione.

Ad secundum concedo simoniacum etiam in beneficio posse deponi, sed nego esse ipso iure depositū, & nos loquimur de irregularitate ipso iure imposita. Cōcedo item esse ipso iure excommunicatū, & consequenter quod durante excōmunicatione est inhabilis ad omnia beneficia, sicut quilibet alius excommunicatus: sed nego quòd sit irregularis, ita quod acta pœnitētia, & absolutione sequuta nō possit habere alia beneficia; quia id nullo iure cauetur.

Ad tertiū concedo collationē beneficij factā homicidę, vel aliàs irregulari, etiam post pœnitentiam esse ipso iure nullā: nego tamen per simoniā induci irregularitatē, nisi sequuta sentētia condēnatoria, quę infamat, vt dicit Pan.[t]

Ad quartū nego id dici à Panormitano, vt supra dictum est; & quādo diceret, pfecto erraret: quia sine textu & iusta ratione id affirmaret; & tamē, vt prędixi, nullatenus facit.

7 AN AVTEM adeptus beneficium per simoniam proprium, & cōsequenter excommunicatus per iura noua excōmunicatione Papali, & absolutus ab illa possit nouè habere illud ipsum beneficium, saltem si occulta est simoniaq: quæstionis est: & videtur quod nō. Primò, quia etiam obtentum per simoniam alienā se nolente admissam, non potest retineri etiā cum dispensatione Episcopi, si est dignitas, vel beneficium curatum,[a] secundum receptiorē sententiam, pro qua est bonus textus, qui de Episcopatu agit, in cap. *post translationem*.[b] Secundo, quod Panormitanus vbi supra receptus ab alijs simpliciter determinat, eū, qui per simoniam propriam adeptus est aliquod beneficium, non posse illud retinere etiam per Episcopi dispensationem. ita quod videtur resoluendum, quod licet possit quis obtinere per dispensationem Episcopi, beneficiū simplex obtentum per simoniam alienam se ignorante cōmissam, post renunciationem liberam statim factam post certificationem; obtentum tamen per simoniam propriam, vel se volente admissam, non potest habere sine dispensatione Papæ, etiam si sit simplex; potest tamē habere alia post absolutionem ab excommunicatione, vt supra dictū fuit.

8 Non obstat, quod sicut homicida sublata irregularitate est capax cuiusuis beneficij, ita simoniacus sublata excommunicatione non videtur habere impedimentum vllum ad illud, cùm non sit irregularis, nec suspensus ab officio, quin per titulum nouum illud acquirere possit. Quia responderi potest, quod sicut intrusus in aliquo beneficio fit inhabilis ad illud, licet non ad alia, iuxta ca. *quisquis*,[c] & alia multa adducta per Felinum,[d] ita adeptus aliquod beneficium per simoniam propriam, fit inhabilis ad illud, licet non fiat inhabilis ad alia.

Quæ supradicta omnia licet vera sint secundū iura antiqua, quæ præcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. *cum primum*. edita anno 1566. per quam, an simoniacus in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Vide consilium sequens.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus extrauag. cum primū. Pij V. in simoniacos late, quod non habeat locum in beneficijs antea adeptis, nec liget in conscientia ante sententiam. nu. 2.*

2 *Irregularitas. nec homicidium inducunt ipso iure vacationem beneficiorum antea obtentorum.*

3 *Pœna, antequam infligatur, conscientiam non ligat.*

3 *Pœna in dubio per verba futuri temporis non censetur ipso iure imposita.*

4 *Clausula in vna parte dispositionis posita, vbi est eadem ratio, ad omnia refertur.*

5 *Simoniacus in beneficio iure communi ad alia nō est inhabilis.*

CONSILIVM XCII.

AN COMMITTENS simoniā hodie in beneficio fiat ipso iure inhabilis ad illud, & quodcumque aliud adipiscendum, & iam adeptum?

1 Decisio huius quæstionis depēdet ex intellectu extrauagantis, *cum primum* Pij V. quæ est folio 9. & 12. libri suarum const. Si enim illa ita intelligatur, vt pœnæ in ea contra simoniacos in beneficio instituta ipso iure absque alia sententia in foro conscientiæ censeantur inflictę, & quod inducit inhabilitatem tam ad beneficia adepta, quàm adipiscenda, est vno modo respondendum. si verò intelligatur, vt non habeat locum in beneficijs iam adeptis, nec in adipiscendis, nisi post sententiā, est aliter respondendum.

2 Sed dicendum, quod illa extrauagans non habet locum in beneficijs ante simoniam adeptis. Tū quia de illis non facit expressam mentionem, & est pœnalis constitutio, & ita restringenda. Tum quia inhabilitas, & irregularitas post beneficium quæsitū incursa non inducit vacationem illius ipso iure: homicidiū enim, & irregularitas inde nata nō privat homicidam suo beneficio ipso iure, iuxta Innocentiū receptū[e] & probatur in ca. *clericis*,[g] & ca. *ex literis*[h] & vtrobique Panormitanus. Tū quia non est recedendum à iure antiquo, nisi quatenus per nouum exprimitur.[i] Sed & prefata extrauagans ita videtur intelligenda, vt nō censeatur habere locum in foro conscientię ante sententiam.

3 Tum quia pœna non ligat conscientiam ante illam inflictam iuxta glossam solemnem,[k] & S. Thomam.[l] Tum quia pœnæ sunt restringendæ,[m] & in dubio pœna per verba futuri temporis statuta non censetur ipso iure imposita, iuxta glossam,[n] & pœnæ præfatæ per verba futuri temporis imponuntur. Tum quia contextus eius

triplicis

a Ca. gen. de electio.
b De renunciat.
c De elect. ca. 1. de concess. prabend.
d In ca. in nostra. num. 12. corol. 2. de reseript.
a De elect.
b Ca. tanta. de simon.
c De simon.
d De simon.
e In cap. cum nostris de concess. præben.
f In cap. fin. de iure patr.
g Ca. si qui. de sent. excom. lib. 6.
h Ca. 23. nu. 111.
i In d. cap. tanta.
k Ca. 27. nu. 194.
l De tempo. ord.
m Dist. c. pen.
n In sua longa dist. d. cap. de simoniace.
o 1. q. 5.
p 1. q. 3.
q De renuncia.
r In d. cap. de simoniace.
s De simonia.
t In d. cap. de simoniace.
a Ca. odia. de reg. iur. li. 6.
f In ca. cum nostris de concess. præb.
g Ne clerici vel monach.
h De excessibus prælato.
i Leg præcipimus. C. de appellat.
k In ca. fraternitas. 12. quæst. 2.
l In 2. 2. q. 62. art. 4.
m Ca pœnæ de pœnit. distinct. 1.
n In c. in pœnis. de re. iur. lib. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

triplicis generis simoniacos punit, scilicet in ordine, dignitate, & beneficio; & primos non punit, nisi conuicti: ergo non videtur punire alios, nisi etiam fuerint conuicti.

4 Quia clausula posita in vna parte dispositionis, siue ponatur in principio, siue in medio, siue in fine, censetur referri ad omnia contenta in illa,[a] modo eadem ratio referendi sit in omnibus, vt pulchrè Decius post alios ibi resoluit, & in prædictis tribus cap. eadem ratio inuenitur. sic enim habet contextus: *Quicumque igitur detestabile crimen simoniacæ prauitatis cõmissa conuictus fuerit in consequendis ordinibus, eo ipso sit ab illorum exequutione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annũ carceribus mancipetur. Qui dignitates ecclesiasticas simoniace acquisiuerit, illis sit ipso iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascumque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesiasticum simoniace adeptus fuerit, illis similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem, teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quæcumque alia beneficia ecclesiastica obtinenda.*

Non obstãt illa verba, *eo ipso*, ter repetita in dicta clausula. Tum quia certum est primæ pœnæ non esse locum ante conuictionem; & tamẽ in illa parte, in qua illa ponitur, sunt posita illa verba. Tũ quia referri videntur ad priuationẽ iuris, quod videbatur quæri, & ad annullationem actus simoniaci, & adeptionis beneficij; & non ad inhabilitatem quo ad illa & alia.

5 Partim quod non est eadem ratio referendi, cum iure antiquo adeptio simoniaca esset ipso iure nulla per extrauagantem:[b] inhabilitas autem ad alia sit contra illud. Partim quod alioquin verba illa, *si conuictus fuerit*, essẽt frustratoria; cùm etiã, vt prædictũ est, in impositione primę pœnę ponantur illa verba, *eo ipso*. Partim denique quod ponũtur post illa verba, *si conuictus fuerit*. & ita ad verificationẽ eorum prærequiritur conuictio. Tum denique quod meo iudicio à paucis est prædicta cõstitutio quo ad hũc effectum vsu recepta, licet à plurimis circa beneficia simonia committatur: & lex, qua parte non est vsu recepta, non ligat,[c] quod post alios vtiliter applicauimus ad quamdam legem partim receptam, partim non, in Man. confess.[d] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Extrauagans Pij V. contra simoniacos lata inhabilitans simoniace acquirentes beneficia, & dignitates, non ligat acquirentes pensionem, nec etiam eos quibus ignorantibus facto tertij simoniace est aliquid acquisitum.*

CONSILIVM XCIII.

PARMENSIS per procuratorem renunciauit canonicatui in fauorem alicuius reseruata pensione 150. scutorũ; & cum tractaretur de transferenda in eum pẽsione 100. ducatorum pro extinctione pensionis totidẽ, scripsit procuratoribus vt illa translatio fieret cum scientia & beneplacito Papæ, & quod omnia expederentur canonicè: qui scripserunt ad eum omnia esse rectè peracta, & post aliquot annos resciuit scientiã Papæ nõ interuenisse in translatione pensionis; & postea fuit absolutus à Papa cum retentione pensionis translatæ. Quæritur quid iuris.

1 Ad præfatam quæstionem respondeo primo, quod D. consulens non fuit factus inhabilis ad vlla beneficia. Secundo, quod consequenter non indiguit vlla facultate retinẽdi ea, quę post prefatã translationẽ acquisiuit. Tũ quia per prefatam renunciationem & trãslationẽ non quęsiuit vllam dignitatem, nec vllum beneficiũ, sed solùm pensionem translatam, quam constat nõ esse beneficium, neque dignitatem: & extrauagans Pij V. inhabilitãs ad beneficia solum loquitur de illo qui per simoniã quęsiuit dignitatem, vel beneficium. Tum quia præfatus D. consulẽs non peccauit, & ideo nõ meretur pœnam. Tũ quod illa translatio fieri potuit secundũ opinionem Caietani. Tum denique quod, si qua simonia interuenit in præfata translatione, non interuenit sciente & cõsentiente ipso, sed alio tertio: & prefata extrauagãs loquitur de illo qui per se, vel per aliũ cum suo consensu admittit simoniã, & de simonia quę cõmittitur à tertio, nesciente, nec cõsentiente principali. Tũ per alia, quę adduci possent, sed nõ sũt necessaria.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia probabilis excusat à censuris & pœnis, quas beneficiarius incurreret: qualis est illius, qui sciens quadã circa sua beneficia per eius fratrem iurisperitum, quem illicita tractaturum non credebat, tractari, non curauit diligentius de bonitate dictarum actionum inquirere.*

CONSILIVM XCIV.

ADOLESCENS 20. annorum sciuit tractari quędam inter fratrem suum & aliũ super beneficijs suis alijs conferendis, & super beneficijs illorum ei conferendis, vel pensionibus super eis sibi constituendis saluo beneplacito Papæ; nesciebat tamẽ modum tractatus qualis esset, putabat tamen licitũ esse: frater suus erat natu maior & iurisperitus, quem nõ putabat aliquẽ tractatũ illicitum facturum, & si sciuisset, nullatenus consensisset: attamen verè corã Deo saltem aliqua pars tractatus fuit simoniaca.

Quæritur, an ignorantia prefata excusauerit consulentem à censura excommunicationis contra simoniacos ipso iure latæ saltem quo ad forum conscientiæ.

1 Respondeo, quod sic, per ea quæ tradimus in Manu. confess.[a] & nuper in cap. *sciendum.*[b] in quibus locis tractamus de excusatione per ignorantiã. in quod faciunt etiam illa quæ tractamus in cap. *si quis non dicam*[c] dum tractamus qua ratione conatus non consequutus effectum & ignorantia excusat à pœna ordinaria, & ab excommunicatione & irregularitate.

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca quælibet beneficialis dispositio facta ignoranti, siue ad fauorem illius, secundum aliquos est ipso iure nulla, at secundum mentem auctoris tenet, nu. 2. & 3. licet veniat cassanda, seu reprobanda. nu. 5. vnde nec fructus bona fide perceptos restitui nu. 4. putat tamen D. Tho. exrãtes restituendos. nu. 5. satis facit qui suæ conscientiæ, si simulae scit vitium, libere, prout tenetur, renuncier. nu. 3.*

1 *Verbum, penitus, significat nullitatem ipso iure, & per illud tollitur Episcopo facultas dispensandi contra illud nu. 5.*

4 *Pœnam cum non mereatur qui non deliquit, ideo collatio simoniace facta ignoranti immunis à peccato non debet subiici pœnæ nullitatis inducte in pœnam peccati simoniæ.*

CONSILIVM XCV.

1 ANCOLLATIO, prẽsentatio, vel electio facta per simoniã eam ignoranti sit ipso iure nulla? Panormitanus[d] tenet quod sic. Pro quo facit primo ca. *nobis*[e] quatenus habet huiusmodi simoniam esse penitus reprobãdam; cum verbum, *penitus*, significet nullitatem ipso iure, per glossam singularẽ,[f] commendatam à Corsero.[g]

2 Secundo, quod S. Thomas[h] affirmat huiusmodi ignorantem nõ solùm teneri ad relinquendum beneficium, cùm primum scierit simoniacè sibi fuisse collatum, sed etiam ad restituendos fructus.

Tertio, quod iure diuino gratis accepta debent gratis dari, iuxta euangelium[i] relatum in ca. *gratia*,[k] & ideo spiritualia, quæ constat gratis dari, sunt inæstimabilia, & inuendibilia, secundum communem omnium mẽtem, quod aliàs clarius expressimus in comment. extrauag. *ab ipso*. Gregorij XIII.[l]

Quarto, quod idẽ tenet Cassador.[m] quẽ refert Gomez[n] quibus non citatis idem tenet Couarruuias auctoritate S. Thomę.[o]

Pro contraria tamen parte facit primo, quod huiusmodi recipiens beneficium per simoniam à se ignoratam non dicitur excommunicatus, nec vere simoniacus.[p]

3 Secundo, quod nullo textu exprimitur collationem factam per huiusmodi simoniam esse ipso iure nullam, sed reprobandam: nam prefatum cap. pen.[q] quod cum primis ad hoc citatur, non habet electionem sic factam esse nullam, sed reprobandam, nec collationem esse nullam, sed eum cui facta est teneri ad renunciandum: per quod significatur eumdem habere aliquod ius, cum priuatio presupponat habitum.[r]

Tertio, quod ca. *ex insinuatione*,[s] significat huiusmodi simoniacum satisfacere suę conscientię renũciando liberè beneficium per simoniam alterius ignoranter acceptum.

Quarto, quod cap. *de regularibus*,[t] habet, vt huiusmodi simoniacus cogatur renunciare, nihil alio addito, signando collationem valuisse, eo quod requirit renuntiationem, & quod non est necessaria fructuum perceptorum restitutio, cùm nihil de hoc disponatur.

4 Quinto, quod secundũ communem mentem omnium pœna, qua collatio beneficij simoniaca decernitur nulla,

a Ca. secundò requiris. de appellat.

b 2. de simon.

c §. leges. 4. dist. & gloss. recepi. cap. 1. de treug. & pac.

d Cap. 23. nu. 62.

a Cap. 23. nu. 45. & melius in cap. 27. nu. 272.

b à nu. 2. de pœnitent. distinct. 2.

c De pœnitent. distinct. 1. nu. 6. & 14.

d In c. penul. de elect. col. e De simon.

f In l. si quis aduocatorii. C. de postuland.

g In sing. suis, verbo, penitus.

h 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3.

i Matth. 10.

k 1. q. 1.

l Not. 2. nu. 4. m In decis. 2. de segne. pœn.

n In regulam de triennali poss. quæst. 12.

o In reg. peratum. de reg. iur. lib. 6. & 8. à n. 7. 2. par.

p Ca. de simoniace. extra de simonia.

q De elect.

r Ca. ad dissoluendum. de despons. impub. l. decem. ff. de verb. oblig.

s De simon.

t De simon.

& inualida est inducta in odium peccati simoniæ: & qui recipit beneficium ignorans alium commisisse simoniam, qua conferretur ei, nullum crimen admittit: ergo nec vlla pœna debet puniri,[a] & consequenter videtur sufficere, quod teneatur illud renunciare: immo quadãtenus videtur nimium, eo quod iubetur relinquere quod sibi quæsitum est per dationem eius, qui poterat illud dare idoneo, qualis est ipse, per illa omnia, quæ citantur à Gratiano,[b] & præsertim in capit. *cum itaque*, vbi refertur illud Ezechielis, *Anima qua peccauerit, ipsa morietur.*

Sexto, quod nulla pœna censetur ipso iure imposita, nisi iure id caueatur, iuxta glossam singularem & communiter receptam,[c] at nullo iure exprimitur, quod huiusmodi collatio sit ipso iure nulla, nec vt ipse beneficiarius restituat fructus bona fide perceptos: ergo nec id est dicendum.[d]

5 Per quæ pars hæc videtur verior. Et pro argumentorum solutione dicimus primo, quòd præfatum cap. *nobis*, non ait electionem esse nullam, sed reprobandam: quod signat eam esse validam, cùm non possit reprobari quod nihil est,[e] & quo d verbum *penitus* refertur ad sublationem potestatis dispensandi pro illa vice, vt habet d. cap. pen. quam habet Episcopus in collatione simplicis beneficij, vt ibidem habet, & non ad nullitatem electionis.

Secundo, quod Panormitanus quasi obiter dicit huiusmodi collationem esse nullam, nullo alio fundamento citato: Cassador autem, & Gomez,[f] adhuc magis obiter. & quod Couarruuias affirmat frequentiorem sententiã habere, quòd huiusmodi collatio valet in foro exteriori, donec à iudice rescindatur; quin etiam significat maluisse contrariam opinionem tenere, nisi verba S. Thomæ sibi obstitissent, quę tamen profectò non obstant, immo iuuant, vt mox dicetur.

Tertio, quod auctoritas S. Thomæ non obstat, immo facit pro hac parte: nam quatenus loquitur de restitutione fructuum facienda à recipiente beneficium per simoniam ab alio commissam, loquitur de recipiente, qui scit, & consensit, non autem de contradicente, immo expresse dicit contradicentem non teneri ad restitutionem beneficij, nec fructuum acceptorum: de recipiente autem ignorante ait eum teneri resignare beneficium, & restituere fructus extantes, non autem bona fide consumptos; quod nulla ratione defendi posset, si collatio esset omnino nulla: quia nulla ratione excusari potest à restitutione fructuum consumptorum, nisi illa simoniaca collatio, præsentatio, vel electio valeret, donec incideret scire illius nullitatem.

Quarto, quod licet regulariter gratis data gratis debeant dari, ad hoc vt iusta sit datio; tamen fallit, quando ignorantia iusta à peccato excusat, donec superueniat scientia in id necessaria.

SVMMARIVM.

1 *Resignari debet beneficium simoniace ignoranti collatum; & hoc non in manibus collatoris, si careat auctoritate destituendi, sed illius qui potest inuitum destituere. num. 2. collatio tamen non ad recipientem resignationem, sed ad ipsum pertinebit collatorem. num. 3.*

2 *Beneficiorum permutatio fieri non potest auctoritate inferiorum collatorum Episcopo, sed requiritur auctoritas Episcopi.*

3 *Destituere, seu priuare beneficio etsi regulariter is possit, qui potest instituere; tamen hoc fallit, quando alicui ex particulari priuilegio vel consuetudine facultas instituendi pertinet.*

4 *Rediens per nouam prouisionem ad renunciatum canonicatum illum locum obtinet, quem obtineret, si de eo tamquam de vacante per mortem alterius fuisset prouisus.*

4 *Restitutus ad gratiam reuocatam, ita intelligitur restitutus, vt non fiat præiudicium iuri interim alteri quæsito.*

4 *Scandalum, seu incommodum illud non putatur, quod iuri consonum est, prouenire ex eo quod ius in pœnam contra aliquod delictum statuit.*

5 *Episcopus dispensat, vt ignoranter simoniace prouiso de beneficio simplici, qui illud legitime resignauit, denuo conferatur, & num. 6. & hoc etiam si institutio illius non spectet ad Episcopum, sed ad alium inferiorem. & num. 3.*

6 *Canonicatus, etiam si requirat personalem residentiam, est beneficium simplex, non duplex, nec dignitas, nec personatus.*

7 *Simoniace de beneficio ignoranter prouisus, secundum omnes, fructus quos post scientiam percepit restituere tenetur: antea autem bona fide perceptos, si extent, tenetur restituere, secundum illos, qui tenent collationem ipso iure nullam; at secundum opinionem tenentium collationem tenere, quos auctor sequitur. secus. 15.*

8 *Simoniacus, qui scienter per se vel alium fuit simoniace de beneficio prouisus, licet illud iterum habere non possit, non tamen efficitur irregularis seu inhabilis, quo minus alia obtinere possit.*

9 *Mora in soluendo, & obligatio ad soluendum vno & eodem momento oriri non potest.*

10 *Ordines qui contra prohibitionem sub pœna excommunicationis latæ sententiæ factam assumit, ex ipsa assumptione incurrit nedum excommunicationem, sed etiam irregularitatem procedentem ex dicta ordinatione sic prohibita.*

10 *Irregularitatem & excommunicationem vno & eodem momento per vnum & eumdem actum incurrere quis potest, vt contingit in suscipiente scienter ordines simoniace.*

11 *Simoniacus in ordine est suspensus, excommunicatus, & irregularis, in beneficio vero est solum excommunicatus.*

12 *Retractare à se male facta potest regulariter prælatus, fallat licet in aliquibus.*

12 *Episcopus iuste absoluit, & dispensat super dicto occulto, & irregularitate exinde prouenente, etiam si ipsum delictum sit ipso sciente, vel consentiente, vel mandante perpetratum, & num. 13.*

13 *Iurisdictionis non contentiosæ, quæ in inuitum & citatum exercetur, sed voluntariæ est absolutio, & dispensatio, quæ fit in foro conscientiæ, potestque exerceri cum suis complicibus. Confessarius item absoluit eam, cum qua peccauit.*

14 *Dispensatus ab Episcopo super irregularitate ex delicto occulto contracta potest in susceptis ministrare ordinibus, & ascendere; ac beneficia, si ipsi alias legitime conferantur, recipere: non tamen nulliter obtenta in ipsa irregularitate potest retinere, at quo ad legitime ante ipsam irregularitatem obtenta potest, quia illa non perdidit.*

15 *Fructus, quos aliquis ex beneficio sibi ignoranter simoniace collato durante ignorantia percepit, non restituit; secus de post scientiam, antequam illud iterum sibi conferatur, receptis; perceptos autem ex beneficio in irregularitate, & sic nulliter obtento, nisi sibi iusta suffragetur dispensatio, restituit; at quos irregularis percepit ex beneficio sibi antea legitime collato, iuste retinet, nec eget dispensatione.*

CONSILIVM XCVII.

SI quæstionibus propositis pro earum dignitate & difficultate respondendum esset, iusto profectò libro magna cura & studio elaborato esset opus: at quando sola tumultuaria responsio præcipitur, quàm paucissimis potero respondebo.

1 AD PRIMAM quidem primò, quòd certum est, eum, qui obtinuit beneficium per simoniam ab alio se ignorante admissam, teneri ad renunciandum illud,[a] & tactum est in alio consilio. *Vide consil. 95. num. 3.*

Secundo, quod est dubitatio, an sufficiat renunciare in manibus collatoris tantùm, an oporteat renunciare in manibus Episcopi. Et quidquid glossa[b] censeat; verius videtur, quod omnis renunciatio beneficij facienda est in manibus superioris,[c] & non qualis qualis, sed talis, qui possit renunciantem iusta de causa inuitum destituere, secundum Innocentium,[d] quod per Cardinalem Bonifacium & alios,[e] probatur communiter, & glossam Bernardi,[f] vbi idem tenet Panormitan.[g]

2 Sicut & permutatio beneficij debet fieri auctoritate Episcopi, iuxta glossam celebrem penultimam,[h] & non sufficit auctoritas inferiorum collatorum secundum Hostiensem receptum,[i] & ita videtur intelligendum id, quod Rebuffus,[k] obscurius dixit.

Tertio, quod ex his duobus sequitur eiusmodi beneficiarium, qui ob simoniam se ignorãte admissam tenetur renunciare beneficium, debere illud reuunciare in manibus eius, qui posset eum iusta de causa inuitum destituere, & consequenter in manibus Episcopi, vel Archiepiscopi, si est eius superior immediatus: & quod non sufficit renunciare in manibus collatoris inferioris, qui huiusmodi potestate careat, nisi approbetur à superiori.

3 Quarto, quod superior in cuius manibus huiusmodi renunciatio legitimè fieret, non posset beneficium renunciatũ denuo conferre renuncianti, si eius collatio non pertineret

a Cap. de regularib. ea. ex insinuatione de simonia, e. ex multis. 1. q. 3.

b Verb. mani. lect. 1. de renunc.

c Cap. admonet. & c. quod in dubijs. de renunciat.

d In d. c. quod in dubijs.

e Super dicta glo. verb. manibus. in fin. de renunc.

f In cap. cum ex iniuncto. de hæretic.

g Sub finem, & in cap. ex insinuatione. de simon. & in repet. ca. si quis contra. n. 53. de foro cõ.

h Cle. 1. de rer. mum. permut.

i In sum. de renun. §. quis potest.

k In praxi benef. 3. par. tit. de regn. nu. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad eum; sed collatio fiet ab eo, ad quem illa aliàs pertineret: quia licet regulariter, iure communi solo attento, ad quem pertineret potestas destituendi, pertineat potestas instituendi, & contra iuxta cap. *cum ex iniuncto*. cum glossa communiter recepta, [a] secus tamen est cum institutio iure particulari primlegij, fundationis, præscriptionis, vel consuetudinis pertinet ad alium, quàm ad destituere potentem, vt ibi & alibi sæpe communiter resolvitur.

a *De haret.*

2 AD SECVNDAM, scilicet an qui canonicatum sic simoniace assequutum renunciat in manibus superioris, & deinde de eodem prouideatur, debeat habere vltimũ locum, & omnia alia facere, ac si de illo aliàs non fuisset prouisus?

Respondeo affirmatiuè. Primo quidem, quod beneficium per renunciationem legitimã eius perinde vacat, ac per mortem, [b] & eadem ratione idem iudicandum est regulariter de prouiso per renunciationem, ac de prouiso per mortem: sed prouisus per mortem, siue obitum, debet de nouo recipi, de nouo in possessionem mitti, de nouo facere residentiam, & sedere in vltimo loco: ergo & prouisus per renunciationem idem debet facere.

b *Cap. quam periculosum. 7. q. 1. & cap. susceptum. ei eis adnot. de rese. lib 6.*

Secundo, quod in cap. *quoniam*, [c] probatur, quod monialis electa ob simoniam, si recipiatur in eodem monasterio, eo quod in alio non est ei locus, debet recipi ad locum vltimum, & non ad eum, quem ante habebat.

c *De simon.*

Tertio facit optime cap. *quamuis*. [d] quatenus restitutus ad gratiam expectatiuam antea reuocatam intelligendus est restitutus sine præiudicio illorum, qui post reuocationem huiusmodi gratiæ, ante restitutionem ad eam, impetrauerãt alias gratias.

d *De reser. li. 6.*

Quarto, quod est casus formalis in dict. ca. *ex insinuatione*. vbi quidam canonicus propter simoniam se ignorante commissam renunciauit suo canonicatui, & præbendæ, & decreuit ire ad bellum sacrũ; sed quia postea fuit receptus ad suum canonicatum, voluit redire ad suum primum locum: super quo Clemens III. aditus respondet debere ipsum postremo loco esse contentũ. Non obstant inconuenientia, quæ timentur consequuntura. Tum quia possunt etiam cuitari renunciando, & nolendo ad renunciata postea redire. Tum denique, quod sunt inconuenientia iuri consona, & prodeuntia ex his quæ iura in odium simoniæ à tertio commissæ præstiterunt: & facta secundum leges humanas, quæ naturali & diuinæ non repugnant, pro rebus conuenientibus habentur. [e]

e *Ca. qui pecat. 23. q. 4. c. quo iure 8. d. & c fi. de cõsuetud.*

3 AD TERTIAM respondeo, posse Episcopum dispensare cum prædicto ignoranter simoniacè prouiso de dicto canonicatu, vt idem post illius renunciationem à se legitimè factam, denuo ei conferatur. Tum quia Episcopus potest dispensare, vt beneficium simplex post renunciationem legitimam ei denuo conferatur, beneficium scilicet quæ situm per simoniam ignoranter commissam.

f *De elect.*

6 Casus est omni exceptione maior in cap. penultim. [f] vbi glossa communiter recepta hoc tenet. & canonicatus est beneficium simplex secundum communem, quæ probatur in cap. *statutum*. [g] vbi dignitas, & canonicatus pro diuersis accipiuntur, licet quo ad illum casum exæquentur; vnde colligit ibi Philippus Francus canonicatum nec dignitatem esse, nec personatum; & idem dixit Felinus, [h] & secundum omnes canonicatus non cõprehenditur sub beneficijs duplicibus contentis in ca. *de multa*. [i] & in extraug. *execrabilis*. [k] Nec obstat, quod canonicatus videtur secundũ aliquos residentiam personalem requirere: quia hoc nõ sufficit ad hoc, vt beneficium desinat esse simplex; quandoquidem iure communi omnia beneficia requirunt residentiam personalem, vt est in cap. fin. & ibi Innocentius & alij, [l] etiam si sint minima. [m] Tum quia videtur casus in specie in d. cap. *ex insinuatione*, quatenus agens de canonicatu & præbenda per eiusmodi simoniã quæsitis, præsupponit posse illos iterum quæri renuncianti cum dispensatione inferioris Papa, quod satis etiam adnotauit Panormitanus [n] & tradit latè post alios idem Panormitanus, [o] & tamen iure communi plurima sunt beneficia simplicia.

g *De rescrip. lib. 6.*

h *In ca. pasto ralis. in princ. de offi. deleg.*

i *De præb.*

k *Ioan. xxij.*

l *De cler. non resid.*

m *Ca cõuenerunt. eod. tit.*

n *Num 4.*

o *In cap. extirpanda. §. qui vero. nu. 3. in repetitione de præb.*

7 AD QVARTAM respondeo primo, quod magnæ quæstionis est, an assequutus beneficium per simoniã ab alio se ignorante admissam teneatur restituere fructus, saltem extantes, quos percepit antequam haberet notitiam simoniæ: quia, qui tenent collationem per huiusmodi simoniã factam ipso iure nullam, videntur consequenter tenere partem affirmatiuam; qui verò tenent collationem ipso iure valere, & id esse causam, quare necessaria est renunciatio, vt à peccato se liberet, consequenter videtur tenere partem negatiuã, quam nos semper tenuimus per multa, quæ supra, [a] relata sunt, quæ hic non oportet referre. Secundo, quod nemo dubitat de necessitate restituendi fructus perceptos post habitam de simonia notitiam: & merito. Tum quia, vt dixi, qui tenent collationem esse ipso iure nullam, debent dicere teneri eum ad restituendos etiam fructus, saltem extantes, percepros ante notitiam simoniæ, vt videtur sensisse D. Thomas. [b] Tum quia, cùm etiam secundum omnes, qui tenent collationem talem ipso iure valere, beneficiarius teneatur illico post notitiam simoniæ renunciare, iuxta responsa ad primam quæstionem, & peccat male tenendo beneficium, licet habeat ius in eo: & ita non debet reportare ex illa retentione commodum, [c] & si nõ teneretur restituere fructus post notitiam simoniæ ante renunciationem perceptos, reportaret magnum commodum ex suo peccato, vt palam est: & ita hoc tenuimus in Manua. [d] Tum quia alioqui præberetur occasio magna delinquendi retinenti tale beneficium, quod iura iubent illico renunciari, contra c. *ex parte*. [e] & l. *conueniri*. [f] Non obstat, quod graue sit restituere huiusmodi fructus: quia omnis restitutio videtur grauis ei, qui restituere debet; sed stat firma regula, quod non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatũ, si restitui potest. [g]

a *Eo. cons 95.*

b *2. 2. q. 100. art. 6. ad 3.*

c *Arg. l. item si fullo. de furt. & c. Sedes Apostolica. de reseript. d Cap. 23. n. 12.*

d *De eo qui furt. ord. fusc.*

e *De consue. & ff. de pactis dotal.*

f *Ca. si rem alienam. 14. q. 6.*

g *Ca. si rem alienam.*

8 AD QVINTAM, scilicet, an simoniacus in beneficio sit ad illud, & quæcumque alia obtinenda inhabilis?

Respondeo primo, quod illa referenda erat ad Congregationem Illustrissimorum Cardinalium ad interpretandũ dubia Concilij Tridentini deputatorum. Pro cuius tamen parte affirmatiua facit primò, quod simonia non solum est crimen, quod meretur depositionem, [h] sed inducit ipso iure suspensionem, vt per locum à fortiori probat cap. *accusatum*. [i] & simoniam admittens in ordine vel beneficio est excommunicatus per extrauagantem 2. [k]

h *Cap. tanta. de simon.*

i *De simon.*

k *De simon.*

Secundo, quod simoniacus in vno beneficio non potest habere illud, neque aliud, si per se committit simoniam, vel per alium se volente, vt visum est aliquibus resoluere Panor. [l]

l *In ca. de simoniace. de simon. num. 7.*

Pars vero negatiua est tenenda. Tum quia nulla pœna est dicenda ipso iure incurri, nisi sit lex, quę ipsam ipso iure infligat, vt habet glossa solemnis & recepta. [m] Tum quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus expressis à iure, [n] at nullibi exprimitur fieri quem irregularem ipso iure ob crimen simoniæ in beneficio commissum. *De hac quæstione vide consil. 91. & 92 supra eod vbi affatim illa resoluitur.*

m *Ca. si. de sim ne patrem.*

n *Cap. si qua de sent. excõmunicatõ. 6.*

9 AD SEXTAM, quæ in præcedenti præsupponitur, scilicet an ordinatus scienter per simoniam fiat irregularis?

Respõdeo, quod pro eius parte negatiua facit primò, quod simoniacus in beneficio non est irregularis, vt supra dictum est. Deinde, quod nulla ratione, nec iure alio potest dici irregularis, quàm quia existens excommunicatus, vel suspensus suscepit ordinem. sed hoc non videtur posse dici: quia sicut vno & eodem momento non potest quis incipere obligari ad soluendum, & esse in mora soluendi, vt est doctrina Bartholi recepta, [o] & tradit post alios Decius, [p] ita videtur, quod fieri non possit, vt quis vno eodemque momento per eumdem actum assumptionis ordinum incurrat excommunicationem, & fiat irregularis.

o *In l. ita stipulatur. nu. 20. de verb. oblig.*

p *Cons. 2. nu. 3.*

Secundo, quia licet communicans excommunicato in crimine, propter quod est excommunicatus, incurrat excommunicationem eamdem, [q] nõ tamen incurrit illam, nisi communicet post incursam excommunicationem. & ita clericus, qui habet rem eum muliere, quæ antea non habuit rem cum clerico, non est excommunicatus, licet illa mulier per illum actum incurreret excommunicationem latam contra mulieres habentes rem cum clericis: quia non habuit rem cũ illa, postquam fuit excommunicata, vt resoluitur in dict. Manu. [r]

q *Cap. si continebat. de sent. excommunic.*

10 Sed tenenda est pars affirmatiua per cap. 1. [s] Tum quia probat, quod qui furtim sine licẽtia & approbatione Episcopi, vel examinatoris, susceipit ordiné, si præmissæ erat excommunicatio latæ sententiæ contra sic accipientes ordinem, est irregularis, vt expresè adnotauit Panormitanus, [t] & ante illum Cardinalis, [v] & ante illos glossa quæ non citatur ab eis, [x] ergo eódem modo assumens ordinem per simoniam erit irregularis, cum sub pœna excommunicationis & suspensionis latę sententię fit prohibita illa ordinatio per extrauagantẽ 2. [y] Tum quia probat, quod vno & eodem momento per vnum & eundem actum potest quis fieri excommunicatus, & irregularis

r *Cap. 27. nu. 33. & 112.*

s *De eo qui furt. ordin. fus.*

t *Ibi num. 4.*

u *Num. 1.*

x *In cap. fit. eodem tit.*

y *De simon.*

gularis ob excommunicati actionem; sicut eodem tempore, & per eumdem actum contractus, & obligatio ex eo nascitur, & actio quæ ex obligatione nascitur, iuxta l. *lucet*. [a] & notata in §. 1. [b]

a *§. en oblig. ff. de procura. b inst. de act.*

Nec obstant in contrarium citata, quę scio mouisse in contrariam partem virum quemdam eruditissimum. Respondeo enim potest ad primum, quod diuersa est ratio inter obligationem soluendi, & moram in soluendo ex vna parte, & inter excommunicationem, & irregularitatem, quæ nascitur ex excommunicatione, ex altera; quia mora nõ nascitur immediatè ex obligatione, [c] irregularitas autem sic ex ordinatione prohibita sub excommunicatione latæ sentẽtiæ, vt prædictum est.

c *l. quod dicitur. ff. de solut.*

Ad secundum, quod non est etiam eadem ratio de excommunicatione, quæ incurritur communicando cum excommunicato in peccato, ob quod est excommunicatus, & in nostro casu: quia in illo requiritur, quod prius tempore sit excommunicatus is, cui communicatur; in nostro autem non requiritur illud, vt probat d. cap. 1. [d]

d *De eo qui furt. ord. fusc.*

11 AD SEPTIMAM, an sit idem dicendum de simoniaco in ordine, & de simoniaco in beneficio?

Respondeo, quod non: quia simoniacus in ordine est irregularis, vt in præcedenti quæstione concluximus; simoniacus autẽ in beneficio non, vt in 3. quęstione concluſum fuit. Item simoniacus in ordine non solum est excommunicatus, vt supra in responsione ad primam quęstionem insinuatum est, & traditur latius in dicto Manu, [e] sed etiam suspensus; simoniacus autem in beneficio solum excommunicatus.

e *Cap. 27. nu. 111.*

12 AD OCTAVAM, an quo ad effectum vt Episcopus possit ex facultate Concilij Tridentini, [f] dispensare cum simoniaco, sit differentia, quod simonia sit commissa sciente Episcopo, an ignorante?

f *Sess. 24. de refor. cap. 6.*

Pro parte affirmatiua faciunt cap. *veniens*. [g] & cap. *diuersis fallacijs*. [h] quatenus probant, quod Episcopus conferens beneficium scienter coniugato, vel filio eius, qui illud antea immediatè obtinuit, non potest auferre illud ei; sed sic, si ignoranter id fecit.

g *De fil. pres. h De cleri. cõiug.*

Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia contextus prædicti [i] Concilij Tridentini non distinguit inter Episcopũ, quo sciente crimen admissum est, & inter alium. Tum quia, licet in aliquot casibus speciale sit quod superior nequeat retractare aliqua mala se consentiente facta; tamen regulariter id potest, iuxta ca. *si quis presbyterorum*. cũ ei adnotaris. [k] Tum quia nullibi efficaciter probatur, quod d. Concilium [l] generaliter loquens debeat restringi ad Episcopum, quo ignorante factum fuit delictum, vnde irregularitas descendit.

i *Ca. 6. sess. 4.*

k *De rebus ec clesiæ non ali.*

l *Cap. 6.*

13 Tum quia potestas absoluẽdi, vel cognoscendi de aliquo delicto aduersus alium non tollitur superiori, eo quod eo cõscio sit factum; immo neque si eo consentiente esset perpetratum, si non agitur contra ipsummet, argu. l. *qui iurisdictioni præest*. cum ei late adnotaris, [m] vnde & absolutio, qua presbyter suam concubinam absoluit, valet, secundum Archidiaconum, [n] communiter receptum per quã, & l. *si consul*. [o] & alias ll. concludit post alios Iason, [p] non esse locũ prædictę legi in iurisdictione volũtaria, de qua videtur in nostro casu tractari.

m *ff. de iurisd. omn. iudic.*

n *In ca. omnes. 3. qu. 1.*

o *Dig. de offi. procon.*

p *In dict. l. qui iurisdictioni.*

Quare videtur cõcludendũ, quod Episcopus potest dispẽsare auctoritate prædicti Cõc. [q] in irregularitate descendente ex delicto occulto, & ipso sciente facto, immo etiamsi de cõsensu vel mandato eius esset perpetratum: quia in absoluendo perpetrantem nõ exercet iurisdictionem in se, nec iurisdictionem contentiosam, quæ reddatur in inuitum, & citatum.

q *Cap. 6.*

14 AD NONAM, scilicet, quid operetur prædicta dispensatio Episcopi?

Respondetur, quod operatur sublationem irregularitatis; ita quod illa nihil nocebit ei post dictam dispensationem; & consequenter, quod post eam, si nihil aliud obstat, poterit in ordine ministrare, & ad superiores ascẽdere, & beneficia postea canonicè collata retinere: quia res extincta nihil operatur. [r]

r *Leg. qui vẽ. §. area. ff. de solut. c. ferru. 30. dist.*

AD DECIMAM, an prædicta dispensatio operetur facultatem iuste retinendi beneficia sibi collata ante dispensationem post irregularitatem contractam.

Respondeo primò, quòd sola dispensatio sine noua collatione non facit facultatem retinendi collata post irregularitatem contractam, & ante dictam dispensationem factam: quia illorum collatio fuit nulla, arg. cap. *si celebrat*. [s] & tradit Innocentius receptus. [t] Et quod ab initio est nullum, tractu temporis non conualescit, non superueniente causa saltem conualescente. [a] Secundo, quòd prædicta dispensatio non facit propriè facultatem retinendi beneficia collata ante irregularitatem contractam, nec dispensatus indiget illa; quia illa iustè retineri possunt, donec per sententiam priuentur eis, absque eo quòd semper eorum retentione dispensetur: quæ sententia est Innocentij, [b] recepta per omnes ibi, & per Felinum, [c] & alios alibi: quia irregularitas superueniens non annihilat collationem legitimam præcedentem, nec ius quæsitum per eam, licet superuenientes collationes omnino inualider, vt prædictum est.

s *De cleri. non resid.*

t *In cap. si celebrat. de cleri. non resid.*

a *Reg. non fit matur. de reiuris li. 6. cum ei concord.*

b *In d. c. cum nostris.*

c *In ca. inquisitionis. de accusat.*

15 AD VLTIMAM, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere?

Respondeo, quòd aut quæstio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quæsito per simoniam ignorãter contractam, antequam haberet de simonia notitiam: aut intelligitur de fructibus quęsitis post illam habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouam eiusdem beneficij renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quòd primos non tenetur restituere, per responsionem datam supra ad quartam; secundos verò sic, per responsionem datam ad eamdem quartam quæstionem; tertios verò non quia ex titulo canonicos eos percepit. aut intelligitur quæstio de fructibus perceptis ex beneficijs post irregularitatem contractam & ante dispensationem super eam obtentam quæritis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimam. aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficijs collatis ante irregularitatem contractam; & non tenetur ad restitutionem eorum, siue obtineat dispensationem, siue non per responsum ad eamdem quæstionem decimam. Salua in omnibus saniori sententia.

SVMMARIVM.

1 *Mediator simoniæ non ideo minus est simoniacus, quod ex simonia, cuius ipse fuit mediator, nihil vtilitatis percepit, & ideo nõ effugit excommunicationem, modo simonia fuerit commissa in ordine, vel beneficio, & completa, non aliter.*

2 *Mediator simoniæ complete in ordine vel beneficio, ideo incurrit excommunicationem, quia extrauagans 2 de simonia dictam pœnam contra tales simoniacos latam ad mediatores extendit. vnde si ex ea nihil vltra mercedem laboris recepit, non incurrit pœnas extrauag. cum primum. Pij V. nec aliorum iurium simoniacos punientium, de mediatoribus nihil exprimentium. num. 3.*

CONSILIVM XCVIII.

QVIS dicatur simoniæ mediator, & quæ pœnæ contra huiusmodi constitutæ sunt.

1 Respondetur primo, quod ad hoc, vt quis dicatur mediator simoniæ, non requiritur quod ipse ob eam aliquid percipiat, sed satis est, vt mediator fuerit, vt illa fiat, vt probat extrauagans 2. [d]

d *De simoni.*

Secundo, quod si simonia non est realis, vel non est commissa super ordine, vel beneficio, mediator non incidit in excommunicationem extrauagantis prædictæ; quoniam nec ipsi principales incidunt in eam, per ea quæ nos diximus in Manual. [e] si autem est realis, & commissa in ordine, vel beneficio, sic, per dicta ibidem. [f]

e *In c. 23. nu. 102.*

f *Num. 105.*

2 Tertio, quod per illam extrauagantis mediator non incidit in aliam pœnam, quàm excommunicationis, nec in præsentia videtur in alias pœnas statutas ante illam extrauagantem contra committentes simoniam, nisi exprimerent mediatorem. Tum quia illi canones sunt pœnales, & non videntur extendi extra suum casum, siue terminos suos, qui sunt de committentibus simoniam, & simoniacis, quales non videntur propriè consentientes tantùm, & consulentes, per glossam singularem, [g] & ea quæ nos scripsimus in d. Manual. [h] Tum quia extrauagans prædicta extendens illam ad mediatorem, significat, canones, qui expresè non puniunt mediatores, non extendi ad eos. [i]

g *Cle. 1. de cõsang. & affin.*

h *Cap. 27. n. 51.*

i *Arg. c. præsenti 1. 8. loca ad præb. li. 6.*

3 Quarto, an autem incidat in pœnas extrauagantis *cum primum*. Pij V. pendet ab illa quæstione, an illa extrauagans liget in foro conscientiæ quo ad pœnas, quas induxit nouas: & aliquando visum est nobis quod non; nunc autem credimus, etiam si haberet locum in foro conscientiæ, non tamen includere mediatorem, qui vltra suum laborem nihil percepit, per fundamenta superius insinuata: & ita non indigeret

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispensatione quo ad obtenta,nec obtinenda;quia secundum propriam verborum significationem non loquitur de tali.

SVMMARIVM.

1 Mediator simoniæ restituere tenetur fructus beneficij ex causa suæ mediationu male perceptos.
3 Simoniace ignoranter bona fide prouisus iustum quidem titulum non acquirit,num.11.vnde & beneficium dimittere tenetur,nu.6.fructus tamen si sint industriales,quales vt plurimum sunt fructus beneficiorum,nu.8. etiam extantes,vel ex quibus fuit factus locupletior, suos facit, naturales autem illos solum restituit.qui extant, vel ex quibus fuit factus locupletior.num.12.& 13.
4 Alienam rem tenens illam cum fructibus tenetur restituere, si sit malæ fidei possessor: quod si sit bonæ fidei, industriales, etiam si extent,vel sit ex eis factus locupletior, non restituit, nec alios si non extent,nec sit factus locupletior nu.12. 13.
5 Possessor bonæ fidei licet fructus suos faciat,num.7.extantes tamen,& in quibus factus est locupletior restituit, nisi sint industriales,quos non restituit.num.12.& 13.
7 Fructus beneficiorum vt plurimum sunt industriales.
9 Fructus beneficij de iure,sed non de facto vacantis, cui bonæ fidei possessor seruiuit.non ecclesiæ,ne cum alterius iactura locupleteretur, videntur restituendi, sed ei cui primo legitime confertur.num.10.

CONSILIVM XCIX.

QVÆSTIO proposita videtur quærere, an mediator simoniæ realis teneatur restituere fructus beneficij quæsiti alteri per suam interuentionem siue mediationem;& an is cui quæritur beneficium per simoniam mediatoris, quam ignorauit, teneatur restituere fructus, quos percepit ignorando illam.

1 Respondeo primò,meminisse me ante aliquot annos respondisse quod mediator simoniæ tenetur quidem restituere fructus beneficij perceptos causa vel gratia suæ mediationis: quia non dimittitur peccatum,nisi restituatur male ablatum, & quæsitum, [a] & quia recipiens alienum sine causa iusta tenetur condictione sine causa. [b] *Vide cons.sequ.*

2 Secundo,quod quæstionis magnæ videtur esse, an is,cui omnino ignoranti simoniam à mediatore commissam collatum est beneficium, teneatur restituere fructus durante illa ignorantia. Tum quia, licet quotidiana sit,neminem tamen memini illam pro eius dignitate tractare.

3 Et quod pro parte affirmante facit, quod titulus eius est simoniacus, siue per simoniam quæsitus, & ita inualidus, & non canonicus,sine quali beneficium obtineri non posse habet regula 1. [c] Tum quia qui tenet rem alienam tenetur eam restituere cum fructibus ex ea perceptis. [d]

4 Tertio, quia etiam bonæ fidei possessor, licet faciat fructus suos, tenetur tamen restituere illos, si extant, & si sunt comsumpti,quatenus ditior factus est,vt ait Innocentius, [e] & Batholus, [f] & tenent Angelus Iason,& Decius. [g]

6 Pro parte autem negante facit primò, quod licet multi sint canones, qui probant eum de quo loquimur beneficiarium teneri ad renunciandum beneficium per alienam simoniam sibi quæsitum, [h] nullo tamen exprimitur debere restituere fructus perceptos, nec vllus classicus auctor id videtur dixisse.

7 Secundo, quod bonæ fidei possessor facit fructus suos omnes,præsertim industriales, [i] & per glossam, Panormitanum & alios. [k]

8 Fructus beneficiarij vt plurimum sunt industriales, quia quæruntur cultura, & opera beneficiarij,vt sentit Panormitanus, [l] ibi: *Episcopus lucratur ob culturam, & curam.*

9 Tertio, quod non apparet cui essent restituendi, esto quod restitui deberent,si nullum haberet aduersarium: quia nulla ratio persuadere videtur,vt restituantur Ecclesiæ,cuius est beneficium; quandoquidem ipse beneficiarius ignorans simoniam officio suo & opera seruiuit ei,& ita ecclesia locupletaretur aliena iactura,contra regul. *nemo locupletari.* [m]

10 Quarto,quod fructus beneficij vacantis de iure,non de facto,debetur ei,qui prius canonicè successerit, vt nos tradimus in tract.de spoliis, [n] per cap. *cum vos.* [o] & cap. *quia sæpe.* [p] & consequenter si huiusmodi ignoranter per simoniam promotus,post renunciationem à se factam fuerit reprouisus,vel à sancta Sede Apostolica obtinuerit retentionem , illos fructus faciet suos,vti primus qui canonicè succedit.

11 Non obstant opposita : non primum : quia respondetur concedendo titulum eius esse inualidum , negando tamen quod bona fides non operetur acquisitionem fructuum bona fide perceptorum,per l. *bonæ fidei.* [a]

12 Ad secundum concedimus obligatum ad restituendam rem alienam teneri ad restituendum fructus , si mala fide percepit eos , vel si erant fructus naturales , & extantes , vel consumpti , ita vt ditior factus sit consumptione : nos autem loquimur de industrialibus cultura & opera beneficiarij quæsitis.

13 Ad tertium respondetur negando assumptum cum glossa, [b] & cum communi opinione antiquorum, à qua nec Bartholus in argumento citatus discedit firmiter , sed solùm pro tunc gratia collationis.& prædicta l. *si me & Titiũ* qua mouẽtur Innocentius & Bartholus vbi supra,& qui sequuntur eos, non probat conclusionem eorum: quoniam solum probat id procedere in malæ fidei possessore: nihil aliud enim habet, quàm quod si res alicuius,vel ei debita perueniat ad alium sine causa iusta retinendi eam, & id ipse sciat , debet illam reddere domino. Nos autem loquimur de bonæ fidei possessore,qui retinet beneficium non suum credens bona fide habere iustam causam illud retinendi,& lucrandi fructus eius; & ita licet non quærat sibi beneficium possidendo,quærit tamen fructus,cultura & opera sua colendo illud , & ei inserendo;quem intellectum prædictæ l. *si me & Titium.* arbitror à nemine fuisse hactenus animaduersum.

SVMMARIVM.

1 Mediatorem simoniæ non teneri restituere fructus ab alio perceptos cur male infert quidam doctor.num.2.
2 Damni causam qui dat etiam immediate damnum non inferentem , sed solum mediate , & sine qua non, restituere tenetur.

CONSILIVM C.

CIRCA dubium de eo qui procurauit alicui beneficium interuentu simoniæ,an teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum.

1 Pro parte negatiua videtur facere expresse extrauagans Pauli II. de simonia. in qua primo respectu beneficiari ait illum teneri ad restitutionem : sed in alio §. vbi agit de procurante , ac mediatore tantum , definit eos esse ipso facto excommunicatos. Quare non videtur extendenda pœna illius extrauagantis satis rigorosæ vltra terminos suos; & nullo alio canone puto aliquid grauius constitui contra procurantes,ac mediatores,quam illo. Ad contrariam rationem sumptam ex D.Thoma, [c] quòd videtur teneri ex eo, quia qui procurauit simoniacam collationem beneficij , iubenti æquiparatur, vel saltem consentienti fieri furtum ; respondeo non esse idem iubere vel procurare furtum,vel procurare rem aliquam , vt titulum beneficij illicitum,vel etiam nullum, ex quo fortasse furtum nascatur.Et ratio diuersitatis consistit in multis. Primo,quia consulens,aut adiuuans in furto,adiuuat in eo quod immediate est subiectum restitutioni , procurans verò titulum iniustum beneficij non procurat rem ita immediatè obnoxiam restitutioni. Ratio; quia simoniacus potuit omnes fructus conuertere in vtilitatem Ecclesiæ , potuit etiam habere dispensationem, quæ alio tempore non erat tam difficilis,& de hoc potuit rationabiliter cogitare procurans:& hanc responsionem iudico optime conuenire verbis D. Thomæ quia/vt recte ait ibi Caietanus quod etiam Sotus repetit , [d] non sunt ea intelligenda de causa sine qua non,& ita de causis remotis,sed de causa efficiente iniustam acceptionem , & ita de causa proxima:&,vt ex supradictis patet,ille procurans nõ debet dici causa immediata huius iniustæ acceptionis fructuum.Et ad argumentum de collatore,qui conferr planè indigno,dico longè aliam esse rationem;quia hic peccat in officio , & lædit Ecclesiam , quam ex munere suo tenetur tueri: aliud verò est in laico , qui ad hoc non tenetur ex officio. & hæc responsio est de mente D. Thomæ , [e] loquentis de non manifestante latronem. Vltimo priuatus præsertim laicus in similibus potest excusari ex probabili ignorantia, nesciens ex illis pactionibus nasci tantum malum, vt ille nullo modo dicatur facere fructus suos.quæ ignorantia,cum non sit crassa, nec supina in laico excusat à restitutione,de qua post alios D. tua in Manual. [f] Et non dubito,quin nullus ex his,qui procurarunt huiusmodi beneficia suis consanguineis , si interrogaretur , Si sciusses illum numquam posse facere fructus suos, & si eos retineret , furtum committere , procurasses ei hoc beneficium? responderet , Non procurassem , & nullo modo cogitaui de furto , aut rapina rei alienæ. vnde non videtur in homine , qui ex officio non tenetur tam accuratè hæc scire, induci obligatio restitutionis sine retentione rei alienæ , aut proxima operatione ad iniustam acceptionem.

RESPONDEO , quod præcedens responsum in eo potissimum fundatur,quod qui non dat causam immediatam damni non videtur damnum dedisse;& quod longè aliud est conferre beneficium nulliter , siue inualidè , & procurare vt nulliter conferatur : & quod qui non tenetur ex officio obuiare damno,licet peccet non obuiando , non tenetur tamen ad restitutionem.

2 Sed contra hæc facit l. *qui occidit.* [a] quæ habet , eum qui occidit seruum pignori datum,teneri ad restituendum vsque ad valorem debiti, quod debetur creditori,si debitor non est soluendo ; & tamen non videtur occisor fuisse causa immediata illius damni,sed valde mediata: & quòd qui furatur sartori acum, vel alteri operatori instrumentum , sine quo non potuit operari,& cum quo operatus fuisset , tenetur ad restitutionem, vt concludimus in Manual. [b] Tum quod dictum cap.fin. [c] generaliter habet,eum qui causam damni dat , dare damnum,nulla distinctione facta inter causam mediatam, & immediatam,quam nec D. Thomas facit , [d] immo significat sufficere,vt sit causa,sine qua nõ fuisset datum damnum, &c.

SVMMARIVM.

1 Simoniacum absolui cum mandat maior Pœnitentiarius , etsi addat quod absoluendo imponatur onus monendi complicem , vt pœniteat ; hoc tamen onus imponi debere nullo iure præcipitur.num.2. Vnde confessarij ex sua propria facultate, non ex vi dicti mandati,qui tales absoluunt.etsi ponint , non tamen tenentur illud iniungere onus.nu.4. quod etiam procedit,quando absoluitur prædo , & homicida : sufficitque vt eosdem inducant vt male accepta restituant.num.3.
2 Inducens aliũ ad peccandum , omnia , in quibus ei nocuit,ex lege iustitiæ restituere tenetur , si vi , metu , vel dolo ad peccandum induxit;quibus cessantibus, ex caritate eumdem in illis casibus , in quibus teneretur quemcumque aliũ , vel etiam aliquantulum plus,solum corripere tenetur.num.4.

CONSILIVM CI.

AN ei , qui simoniam admisit ; & petit absolutionem à peccato , vel à censuris , debeat imponi onus monendi eum , cum quo admisit illud peccatum , vt faciat eius pœnitentiam,& restitutionem,quam ob id facere tenetur?

1 Respondetur primò , pro parte affirmante facere in primis, quod sacræ Pœnitentiariæ prætorium videtur imponere illud in literis,quibus dat,vel committit absolutionem huiusmodi.

Secundo,quod Alexander III. [e] iussit iudici , vt induceret Reges,& Principes,qui aliquid simoniacè acceperunt ab electo in Episcopum Exoniensem ad restituendum illud ipsi ecclesiæ Exoniensi , & quod Panormitanus , [f] reprehendit confessarios Regum,& Principum , eo quod ignorantia , vel vt placeant illis , non inducunt eos ad restituendum ea , quæ acceperunt simoniacè ab his , qui eliguntur , & promouentur ad dignitates.

2 Tertio, quod qui alium ad peccandum inducit , videtur teneri ad restituendum ei omnia illa bona , in quibus ei nocuit,inducendo eum ad pœnitentiam,& exhortando ad opera bona,secundum Scotum , [g] & Adrianum , [h] quos retulimus in Manual.confess. [i]

3 Pro parte negante facit primo , quod nullo canone , nec lege videtur statui , vt huiusmodi onus admonendi plus imponatur ei, qui peccauit peccatum simoniæ , quam alia peccata,per quæ incurritur obligatio restituendi , & aliqua censura: nam præfatum ca. *de hoc.* non habet,quod confessarij,& alij absoluentes à peccato simonię in foro conscientię debeãt imponere absoluto pœnitentiam , & onus faciendi præfatam monitionem. Tum quod loquitur de iudice delegato à Papa processuro in foro exteriori. Tum quod non habet,vt simoniacus absoluendus moneat consimoniacum ad restituendum,sed quod ipsemet restituat,vt palam habet eius contextus.nec Panormitanus ait errare confessarios Principum , eo quod non inducunt Principes ad monendum consimoniacos ad restituendum,sed eo quod peccant non inducendo ipsosmet Principes simoniacos ad restituendum id , quod ipsi tenentur restituere.

Secundo , quod nulla ratio vllo iure naturali, diuino,nec humano fundata reddi potest , cur magis debeat simoniacus admonere sui peccati consortes,quàm alij,qui multo maiora peccata,quam aliqui simoniaci peccant , incurrendo grauiores censuras,quàm simoniaci,quales sunt multi, quorum absolutio reseruatur Papæ in bulla Cœnæ Domini.

Tertio,quod licet multi canones super multis criminibus quædam specialia statuerint facienda in absolutione illorum, quorum 47.collegit Hostiensis, [a] nullus tamen videtur inueniri,qui statuat hanc obligationem & onus imponendum esse absoluto à simonia,& censuris eius.

Quarto,quod nec cap. *quoniam.* nec capit. *de regular.* nec cap.*cum essent.*nec cap.*nobis.* nec alia , [b] quæ determinant de pœna,& de absolutione & remedio simoniacorum, & simoniacarum,vllam faciunt mentionem de pœnitentia, & onere huiusmodi monitionis & inductionis imponendo absoluendis : nec memini legere auctorem aliquem classicum , qui determinet huiusmodi onus esse imponendum magis ei , qui absoluendus est à simonia , quam alijs , qui absoluendi sunt à rapinis,furtis,homicidijs,& prædationibus,etiam piraticis. & obligatio,quæ iure naturali,diuino, vel humano non inducitur, non debet censeri inducta , & imposita:quia , vt ait Stephanus Papa. [c] *Quod patrum documento sancitum non est.superstitiosa admuentione non est præsumendum.* pro quo est cap.*legatur.* [d] & illud Imperatoris. [e] *Erubescimus sine lege loqui* . id est dicere aliquid statutum esse aliqua lege , quæ non inuenitur. & nulla , vt opinor , consuetudo confessariorum totius orbis Christiani videtur hoc seruare magis in peccato simoniæ, quam in alijs.

4 Non obstant opposita ; non primum : quia Illustrissimi eiusdemque summi Pœnitentiarij non est ferre legem nouam,sed latas à S.Sede Apostolica cuius dominatio sua Illustrissima est summus quo ad forum conscientiæ iudex vniuersalis deputatus,seruare.

Ad secundum supra late responsum est.

Ad tertium responderi potest per ea , quæ nos scribimus in prædicto Manual. [f] Primum quidem,quod,vt ibi resoluimus , nemo tenetur lege iustitiæ ad restituendum ei , quem induxit ad peccandum,nisi vi,metu,vel dolo eum induxerit. Deinde , quod licet lege caritatis teneatur ad illud etiam cæteris paribus aliquantulo plus,quàm alij proximi , non tamen sub præcepto ad mortale peccatum obligante , nisi quando præceptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraterna correctione etiam alios,qui id scirent ; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremo , quod non omnes simoniaci,qui petunt absolutionem,sunt , qui participem induxerunt in simoniam : & frequenter simonia est adeo occulta , vt non sit in ea locus correctioni fraternæ , neque denunciationi , iuxta regulas traditas de fraterna correctione à S.Thoma, [g] & ab Archidiacono & vtroque Cardinali , [h] & à Panormitano & alijs. [i] Quamuis non sit contra vllam legem naturalem , diuinam , vel humanam, quod confessarius , vel Pœnitentiarius summus, vel minor iniungat simoniaco prædictam monitionem,seu pœnitentiam,& onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absoluendo,& apparet posse prodesse,& non obesse.

NE PRÆLATI VICES SVAS VEL ECCLES. SVB ANnuo censu concedant.

SVMMARIVM.

1 Vicariatum Episcopi, vel Rectoris ad tempus emens pretio , vel conducens , simoniam admittit , sed non excommunicatur. & 3.
2 Conductio iurisdictionis spiritualis ipso iure perditur , & conductor nisi ea dimissa non absoluendus. & 3.
2 Spiritualium , & eisdem annexorum , vt est iurisdictio spiritualis,emptio,& conductio est nulla. & 3.
2 Simoniacæ conuentiones, & pacta circa spiritualia , & eis annexa,à iure annullantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM I.

AD quæsitum de illo, qui conducit, vel emit pecunia vicariatum non perpetuum, sed temporalem Episcopi, vel Rectoris, an admittat simoniam?

1 Respondetur primò, quòd sic, vt colligitur ex continuatione rubricæ ne prælati vices suas, cum proxima de simonia, & ex Panormitano & alijs dicentibus,[a] quod conducere iurisdictionem spiritualem est simonia, non autem conducere temporalé. & probatur illa firma ratione, quod simoniam committit, quisquis rem spiritualem, vel ei annexam vendit, vel emit, iuxta glossam solemnem,[b] & receptam ab omnibus tam Canonistis, quam Theologis, & declaratam post alios à nobis in Manual. confess.[c] & quod iurisdictio spiritualis est annexa rebus spiritualibus secundum omnes.

2 Secundo, quod præfatum cap.1. quatenus habet conductorem iurisdictionis spiritualis priuari officio, intelligendum est de officio clericali, & non de ipsa iurisdictione, vel officio, quod conduxit, vel emit. Tum quia contextus habet verbum futuri temporis, *priuetur*, quod non inducit priuationem ipso iure, sed per sententiam, iuxta glossam receptam.[d] Tum quia iurisdictio præfata conducta, vel ipsum officium emptum vel conductum perditur ipso iure: quia contractus ille conductionis, vel emptionis, est simoniacus, vt rectè declarat Panormitanus,[e] & faciunt cap. *quam pio.*[f] & cap. fin.[g] quæ annihilant huiusmodi pacta, & conuentiones.

3 Tertio, quod huiusmodi conductor, vel emptor tenetur ad relinquendum statim iurisdictionem, vel officium huiusmodi emptum: quia nullo iusto titulo illud tenet: emptio enim vel conductio huiusmodi annexorum spiritualium nihil valet, & est nulla, vt annotauit Panormitanus receptus,[h] & ita confessarius non debet absoluere huiusmodi conductorem, vel emptorem, nisi dimittat illud, vel proponat efficaciter dimittere.[i]

Quarto, quod non incidit in excommunicationem ipso iure: quia illam non incurrit nisi simoniacus in beneficio, & ordine, per dicta in Manual. confess.[k] qualis non est conductor, vel emptor prædictus: quia vicaria spiritualis non est beneficium, per citata à Felino.[l]

a *In c.1.eo.tit.*
b *1.quæst.1.in summa.*
c *Cap.23.nu. 100.*
d *In c.in pœn. de regu. iuris lib.6.*
e *Ibidem.*
f *1.quæst.2.*
g *De pact.*
h *In c.de iure. patr.*
i *Ar.c.fin et a liena.14.q.6. & c. peccatũ. de re.iur.l.6.*
k *Cap.23. n. 111.*
l *In ca.postulasti. de rese.*

SVMMARIVM.

1 *Vicariatus Episcopi, vel alius prælati, pretio comparari nequit.*
2 *Capitulum sede vacante vicarium eligens cum pacto participandi de emolumentis, simoniam committit, licet non excommunicantem.*

CONSILIVM II.

CANONICI sede vacante electuri vicarium suum generalem, conuenerunt, & pacti fuerunt, vt quicumque eorum eligeretur vicarius, tam salarium ei soluendum ratione vicariatus, quàm omne aliud emolumentum solitum solui vicario Episcopi, tenetur diuidere inter se, & alios canonicos, ita vt singuli eorum tantùm caperent de illis, quantùm ipse vicarius, & non plus, nec minus: & singuli eorum iurauerunt seruare singula capita, si quis eorum eligeretur vicarius: & postea ille qui fuit electus, post electionem iterauit iterum ea seruare, & seruauit, & canonici ceperunt suas singulas partes.

Quæritur, an simoniam admiserint, & an sint ipso iure excommunicati, & à quo absoluentur.

1 Respondetur primo, quod omnes admiserunt simoniam contra fere totum titulum ne prælati vices suas. quia vicariatus generalis Episcopi, & cuiuslibet alterius prælati, est res spiritualis, vt probatur per cap. 1. & 2.[m] & ob hoc constitutum est, ne quis det quidquam temporale pro illa re spirituali: & quod qui dederit vel acceperit ob id aliquod temporale, puniatur grauiter: & in casu proposito qui erat eligendus vicarius promisit soluere multa temporalia electuris, casu quo eligeretur, & postea electus soluit, & electores acceperunt vnusquisque suam partem: & consequenter admiserunt omnes simoniam grauem, conueniendo, paciscendo, iurando, eligendo, acceptando electionem, tradendo possessionem, & diuidendo emolumenta, per definitionem simoniæ datam à glossa,[n] receptam ibi, & in rubr. de simon. ab omnibus canonum peritis, & à S. Thoma & alijs Theologis,[o] quam nos post alios profundè declarauimus in Manual. nostro confess.[p]

m *Eod. tit.*
n *In sum. 1.q. 1.*
o *In 4.li. sen. dist. 25.*
p *Cap 23.nu. 100.*

2 Secundo, quod omnes fuissent excommunicati, & celebrando effecti irregulares, si præfatus vicariatus fuisset beneficium spirituale, vel ordo, aut ordinis sacramentum, per extrauagantem 2.[a]

Tertio, quod non sunt excommunicati; eo quod pœna præfatę extrauagantis non habet locum, nisi cum admittitur simonia in beneficio, vel ordine, secundum receptam sententiam, quam latius, quàm alij, declarauimus nos vbi supra.[b]

a *De simon.*
b *Num.111.*

DE MAGISTRIS.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus cap.1. de reformatione sess.5. Concil. Triden.*
1 *Regularis ecclesia cathedralis est propriè cathedralis, sicut & secularis. nu.2. vnde in ea locum habet dispositio Conc. Trid. sess.5. de reformat. cap.1. vt habeat lectorem Theologiæ: & si habet certum numerum canonicorum habentium præbendas, vel portiones priuilegiatas, debet vnam præbendam pro lectore deputare. nu. 2. quod si non habet certum numerum canonicorum, & portionum, ex quo ibi non potest vacare præbenda, nu.3. tenetur prouidere lectori de stipendio. nu. 4.*
2 *Intellectus cap.1. & 2. Conc. Trid. sess.25. de regular.*
2 *Regularibus non est prohibitum habere peculia rerum mobilium de licentia Papæ, prælati, vel statuti à Papa confirmati, itemque præbendas & portiones regulares priuilegiatas: immobilium autem peculium habere non possunt regulariter, licet, ex causa & horum eu possit concedi. num 6.*
5 *Indigena cæteris paribus extero præferendus in collatione beneficiorum & aliorum, quæ eorum loco subrogantur.*
5 *Diuersæ professionis & habitus personæ in eadem congregatione non coniungendæ, nisi aliud necessitas, vel magna suadeat vilitas.*
6 *Canonicus regularis capax est beneficij regularis, ac etiam illius stipendij, quod loco præbendæ debet dari lectori Theologiæ. num. 5.*

CONSILIVM I.

AD inquirendam veram intelligentiam, & statuendum quod iustum est circa prouisionem lectoris sacræ Scripturæ in ecclesia cathedrali Pampilonensi, iuxta[c] Concilium Tridentinum videntur affirmanda sequentia.

1 Primum, quod in ea ecclesia debet esse aliquis lector sacræ Scripturæ: quia est Ecclesia cathedralis, & posita in ciuitate, vbi est numerosus clerus, & populus: & ita non solùm mens & intentio Concilij, sed etiam verba primæ partis sui canonis coniuncta cum verbis vers. *& quatenus.* conueniunt huic dicto.

2 Nec obstat dicere, quod præfata prima pars loquitur de solis sæcularibus Ecclesijs, & quod pronomen illud, *ipsis*, positum in versic. *& quatenus.* restringitur ad Ecclesias tantum sæculares. Quia prima pars loquitur generaliter de Ecclesijs cathedralibus, & clarum est Ecclesiam cathedralem regularem propriè dici ecclesiam cathedralem: quia species propriè includitur sub genere, vt ait Baldus receptus.[d] Nec etiam obstat dicere, quod prima pars non potest habere locum in Ecclesia cathedrali regulari: quia immo potest habere locum in ea, si est certus numerus canonicorum regularium habentium præbendas, vel portiones priuilegiatas, quæ habentur pro præbendis, de quibus Innocentius, & alij loquuntur,[e] quales ante aliquos annos fuerunt in ecclesia Oxomensi, & (vt puto) sunt etiam hodie in Cæsaraugustana. Nec obstat Concilium Tridentinum,[f] quia non prohibet religiosis habere peculia rerum mobilium de licentia Papæ, vel prælati, vel statuti à Papa confirmati, vt ex d.cap.constat, & late probamus in cap. *non dicatis.*[g]

3 Secundo, quod non est intentionis, nec verborum prædicti Concilij, quod duo lectores habeantur in ecclesia Pampilonensi, vnus qua parte est Ecclesia cathedralis, & alter qua parte est regularis: quia vna tantùm est Ecclesia, & vno iure debet censeri,[h] nec vspiam vlla theorica vel praxis contrarium recepit.

Tertio, quod certum est in Ecclesia Pampilonensi non esse certum numerum canonicorum, neque præbendarum, neque portionum priuilegiatarum, & ita non esse locum in illa Ecclesia primę parti prædicti canonis: quia vbi non est certus numerus prædictorum, nihil vacare potest.[i]

4 Quartum, quod ex prædictis consequitur, Episcopum

d *In l.2.C. de iure aut. annul.*
e *Cap. dilectus.1. de præb. f Ca. 1. & 2. de reg. sess 25.*
g *12.q. 1. nu. 9. & 47.*
h *Cap. regulam. 12. q.1. c.1. cum sui ades. ff. de succap.*
i *Cap. dilecto. de præb.*

& Capitulum debere prouidere de stipendio ipsi lectori per aliquem modum in prædicto §. *& quatenus.* expressum. Si enim, vt præmittitur, debet esse in ea huiusmodi lector, & non potest prouideri ipsi de præbenda vacante, vt habetur in prima parte prędicti canonis; oportet, vt prouideatur ei alio modo in parte 2. expresso.

Quinto, quod longè decentius esset stipendium prædictum conferre alicui canonico Ecclesiæ, qui ad legendum esset idoneus, quam alij extero sæculari. Tum quia magis assiduus erit in Ecclesia ad legendum, & respondendum concurrentibus ad audiendam lectionem, quam externus sæcularis.

5 Tum quia cæteris paribus in beneficijs indigena præferendus est extraneo,[a] per rationes redditas à Cælestino Papa,[b] & licet in hoc casu non agatur de beneficio, agitur tamen de stipendium, quod propter defectum beneficij datur: & subrogatum sapit naturam eius cui subrogatur.[c] Tum quia, nisi aliud necessitas vel magna vtilitas persuadeat, diuersæ professionis & habitus homines non sunt in eadem congregatione coniungendi, vt per pulchras rationes & auctoritates probat Concilium Hispalense,[d] & Concilium Viennense.[e]

6 Nec obstat, quod canonicus regularis non potest habere proprium per d.cap. *non dicatis.*[f] & Concilij Tridentinum,[h] quia illud intelligi debet de proprio simpliciter, & nō de proprio, accipiendo proprium pro peculio de licentia superioris concesso, vt late & irrefragabiliter vbi supra probamus per omnia iura antiqua, nec nouum statutum[i] Concilij Tridentini obstat. Tum quia loquitur de peculio rerum stabilium, siue immobilium, & non mobilium: & in proposito de stipendio, quod in rebus mobilibus consistit, loquimur. Tum quia canonicus regularis est capax beneficiorum regularium, & stipendium prædictum subrogatur in locum beneficij, & ideo merito erit capax eius, præsertim in Ecclesia Pampilonensi, in qua certæ singulæ quantitates singulis canonicis in peculium protectionis separatim dantur, & aliæ singulæ certæ quantitates panis, & vini, quo sibi, hospitibusque ad se venientibus prouideant. Tum quia etiam hodie posse dari ex iusta causa religioso administrationem peculij rerum immobilium probamus vbi sup.[k] Salua, &c.

a *Leg. in edictis. Co. de epis. & cler.*
b *In c.nullus. 61. dist.*
c *Le. eum qui h. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. & ca. ecclesia. vt li. pend.*
d *In c. innotuit. 16. quæst. 7.*
e *In clem. 1. de elect.*
f *12. qua. 1. de reg.*
g *Ca. 2. de re. 15 sess. 25.*
h *In c. 2. de regular.*
k *Num. 14. & specialius nu. 18.*

DE IVDÆIS, SARRACENIS, ET EORVM SERVIS.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi celebrantes sua cæremonialia peccant, vt idololatræ idololatrantes.*
1 *Consentiens peccato alterius aliquo illorum modorum, de quibus in illis versiculo, Iussio, consilium, &c. peccat.*
2 *Occasionem propinquam peccandi qui præbet alicui, peccat; & hoc non solum quando quis eam præbet expressa intentione, vt ille peccet, sed etiam quando cessante praua intētione aliquid facit, vnde saltem virtualis vel interpretatiua talis elicitur intentio. num. 3. vt Synagogas & Mosc heas Iudæorum ædificantes, vel reficientes peccant, etiam si absit sinistra intentio: quia faciendo id, cuius principalis vsus est peccatum, vel cuius vsui admixtum sit peccatum inseparabiliter. nu. 9. saltem voluntate interpretatiua virtualis æquipollenti volunt peccatum. nu. 2. item quia illarum refectio est prohibita, licet Iudæi non puniantur. num 9. & 11.*
2 *Occasionem remotam peccandi qui dat, non peccat, modo desit complacentia peccati, & actio fiat aliquo bono fine. num. 11. Vnde vendentes myrtos Iudæis, qui postea illis vruntur cum peccato in suis Scenophegijs, non peccant. nu. 5. sicut egentes possunt ab vsurario pecuniam mutuam accipere, licet ipse peccet vsuram exercendo. nu 8. sicut nec ædificantes lupanaria, nec locantes domos meretricibus, in quibus ille meretricantur, num. 8. modo eas non locent eo fine, vt in eis meretricentur, nu. 10. sed ad bonum finem, scilicet, vt ipsæ vitam conseruent, & locantes pensionem percipiant. nu. 11. tuncque hæc locatio nedum est mala, sed laudabilis. nu. 13.*
4 *Azyma Iudæorum clericis sub suspensionis, & laicis excommunicationis pœna prohibita sunt.*
4 *Peccata mortalia tolerare non debet ordinarius præsertim ecclesiasticus: at si solum sunt venialia, possunt in foro conscientiæ tolerari. num. 13.*
5 *Infidelibus, cum quibus nobis commercium non est prohibitum, possumus merces expresse non prohibitas vendere, & ad vitam necessaria præbere. num. 7.*
5 *Iudæis myrtos, quibus cum peccato vtuntur in suis Scenophegijs, vendere; illosque vt crescant debita cultura curare, non est peccatum, modo non vendant ad illum finem, vt ipsi eis in Scenophegijs vtantur. nu. 10 sed ob bonum finem, scilicet vt vendentes exinde habeant pecunias ad suos licitos vsus. n. 11.*
6 *Permittitur cum aliquid, vtique & cætera censentur permissa, sine quibus permissum exerceri non potest.*
9 *Finis malus actionem non malam, malam reddit; bonus autem finis actionem, cui peccatum non est inseparabiliter annexum, bonam facit.*
12 *Paruitas rei, subreptio, indeliberatio, ignorantia, rem, quæ ex sine esset peccatum mortale, possunt reducere ad veniale, etiam si agatur de peccato idololatrandi, iunctis iis, quæ dicuntur in præcedentibus, & in casu positione.*
13 *Pastoris officium est non statim omnem actionem præbentem occasionem peccandi prohibere, sed populum docere quomodo illa sine peccato vti possit, & liceat.*

CONSILIVM I.

IN agro Bononiensi in collibus quibusdam nascuntur plantæ myrti, & veniunt Hebræi etiam ex longinquis regionibus ad emendum ramusculos illarum à dominis prædiorum, vt sua festa scenophegię celebrent, quod sciūt ipsi venditores.

Quæritur primo, an licitæ sint tales venditiones.

Secundo, an possint tolerari in foro conscientiæ.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM, scilicet, an liceat prædicta venditio, respondeo quod pro parte negante facit primò, quod omnis, qui consentit peccato mortali alterius, peccat mortaliter, iuxta illud Pauli,[a] *non solum qui faciunt*, &c. relatum in c.1.[b] vbi glossa & omnes,[c] consentit inquam aliquo nouem modorum contentorum in illis duobus senariis, quos post S. Thomam,[d] possumus in nostro Manu. confess.[e] scilicet,

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Quos eosdem senarios paulo latius declaramus in eodem Manu.[f] At prædicti venditores ramusculorum myrti consentiunt prædictis Hebræis, non solùm simpliciter, & placendo eis, vt celebrent scenophegiam, quam licet ante passum Christum licuisset eis celebrare, non tamen hodie licet, vt tradit S. Thomas receptus,[g] sed etiam ad nutriendum, colendum, & quærendum illos: ergo peccant.

Secundo, quod perinde peccant Hebræi hodie celebrantes suam scenophegiam, & alias similes cæremonias, ac idololatræ peccant idololattando, vt ait glossa,[h] quam in hoc citat vbi supra S. Thomas, & qui Christiani adiuuarent idololatras ad exercendam idololatriam, peccarent.

2 Tertio, quod qui occasionem propinquam peccandi præbet alicui, peccat,[i] & tradimus nos latè in præfato Manu.[k] & quod omnis iuuans ad peccandum mortaliter peccat similiter modo, quo ille, qui iuuatur. At non videtur posse negari, præfatos venditores dare occasionem propinquam peccandi præfatis Hebræis; quia iuuant eos ad peccandum grauissimè, & opem ferens ad peccandum peccat.[l]

Quarto, quod nos in specie tradimus in d.cap.14.[m] per ibi adnotata, quod ædificantes, vel reficiētes synagogas, & mezchitas Iudæorum, & Maurorum, peccant: quia dant occasionem propinquam peccandi: & præfati venditores tamusculorum myrti videtur præbere causam tam propinquam præfatis Hebræis, quam illi ædificantes, & reficientes synagogas.

3 Quinto, quod non solum peccat mortaliter is, qui præbet occasionem sic peccandi, ea intentione expressa, vt altius peccet: sed etiam is, qui id facit intentione interpretatiua, siue æquipollenti, & virtuali, vt diximus vbi supra, inferendo ex hoc,[n] *peccare mortaliter eum, qui etiam sine praua intentione facit, aut reficit idola apud Indos, aut synagogas apud Iudæos, aut mezchitas apud Mahumetanos, aut pagana templa apud Paganos, Aut hæretica apud hæreticos; aut facit aliquid aliud, cuius principalis vsus est peccatum mortale; quia occasionem ad illud dat cum auxilio.*

Sexto, quod pro hac parte faciunt illa, quæ adducimus in præfato Man.[o] & præsertim illud, quod numquam licet dare occasionem peccandi adiuuando, nec participando in lucro obueniente ex peccato.

4 Septimo, quod in cap. *nullus.*[p] præcipitur sub pœna

a *Ad Rom. 1.*
b *De offic. de leg.*
c *Cap. notum 2. quæst. 1.*
d *2.2.q.62. art. 7. in corp. quæst.*
e *Cap. 11. nu. 15.*
f *Ca. 17. & n. 17. & nu. 130.*
g *2.2.q.10. ar. 11.*
h *Ad Gala. 5.*
i *Arg c. fi. de iureiur.*
k *Ca. 14. à n. 13.*
l *Capit. sicut aliquam. §. illi. quod. de homic.*
m *Num. 33.*
n *Nume. 36.*
o *Cap. 17. à num. 105.*
p *28. quæst. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

depositionis clericis, & sub pœna excommunicationis laicis, ne quis eorum azyma seu panes azymos Iudæorum comedat: & leuior culpa videtur comedere huiusmodi azymos panes, quàm prædictos ramusculos ad celebranda scenophegia vendere; eo quòd prædictæ venditiones videntur esse per prædicta peccata mortalia, & talia peccata non debet tolerare ordinarius præsertim ecclesiasticus vt habet cap. 1. [a] & argumento l. *congruit*. [b] per quæ statuitur, vt ordinarij non solum castigent huiusmodi peccata, quæ patent, sed etiam vt inquirant quæ latent, si quæ sunt alia, quæ puniri debeant.

5 Pro contraria parte affirmante, scilicet quod præfata venditio ramusculorum, & cultura arbusculorum myrti, vt ramos conuenientes emittant, sint licita, facit primo, quod consuetudo habet vim legis in actibus, de quibus lex non est. [c]

Secundo, quod licet Christiano dare, vendere, & permutare merces suas Hebræo, Sarraceno, & aliis infidelibus, cum quibus licet ei conuersari; nisi expressè id ei prohibeatur. [d]

6 Tertio, quod Ecclesia Christiana permittit Hebræos viuere in suis terris, & habere synagogas, & in eis exercere suos ritus, nõ solùm bonos, sed etiam eos, qui hodiè vere sunt peccata, vt prædictum est, & tradit S. Thomas receptus vbi supra: ergo etiam permittit eis facere festum suæ scenophegiæ siue scenopegiæ, vt tradit S. Thomas, [e] siue scenopegiorum, vt traditur in Lexico bibliorum.

Quarto, quod qui permittit vnum, videtur permittere aliud, sine quo illud consistere nequit. [f] At Iudæi nequeunt viuere in terris Christianorum vtendo cęremoniis scenophegiorum sine myrto, vel ramusculis eius, cum quibus celebranda sunt, iuxta cap. 8. Esdr. 2. ergo etiam permittitur eis emere myrtum ad celebrandum prædictum festum; & consequenter permitti videtur Christianis illum eis vendere.

7 Quinto, quod Papa permittit Iudęis exercere vsuras certo modo temperatas; ita quod accipientes eas ab eis non peccant, licet ipsi eas dando peccent, vt palam est Romæ; & eadem ratione videntur Christiani in terris suis vendere posse prædictos ramusculos eis sine peccato, licet ipsi eis vtendo grauiter peccent. [g]

Sexto, quod Ecclesia Christiana permittit pro licito Iudæis emere omnia quæ sunt necessaria pro victu corporali: & cum victus animæ sit magis necessarius, quam victus corporis, iuxta cap. *inter cætera*. [h] & Iudæi credant celebrationem suorum festorum esse necessariam ad victũ animarum suarum; à fortiori videtur permittere emptionem omnium, quæ ad illa sunt necessaria; & consequenter Christianis videtur facere facultatem vendendi eis illa, per prædicta iura.

8 Septimo, quod tantam, vel maiorem occasionem peccandi videtur dare, qui accipit pecuniam ab vsurario, ac prædicti venditores: quia qui dat ad vsuram peccat; attamen qui pro sua necessitate, vel vtilitate accipit, non peccat, vt tradit & defendit S. Thomas communiter receptus in theorica & praxi, [i] ergo neque prædicti venditores peccabunt.

Octauo, quod Reges, & principes, & gubernatores reip. deputantes lupanaria, in quibus meretricantur meretrices, & alij multi locantes domos meretricibus, non videntur peccare, vt tradimus in d. Man. [k] & praxis etiam Romana videtur seruare, at tantam, vel maiorem occasionẽ videntur dare peccandi, quam prædicti venditores, ergo nec isti peccant.

9 Quibus pro vtraque parte præmissis, dicendum primo, quod emptio vel venditio præfatorum per se cõsiderata non est peccatum, nec habet admixtum illud inseparabiliter, sed efficitur peccatum, etiam mortale, propter circumstantiam malam finis mortaliter mali, iuxta doctrinam S. Thomæ ab omnibus receptam, [l] & patri ratione si fieret ad bonũ finem, efficeretur bona: sicut & ædificatio lupanaris, vel locatio domus facta meretrici per se consideratæ non sunt malæ, neque bonæ, sed ex fine malo efficiuntur malæ, & ex bono bonæ, & ideo defendimus in d. Manu. [m] eas esse licitas, si bono fine fiant, & illicitas, si malo. Sic etiam de prædictis venditione & emptione ramusculorum dicendum est.

10 Nec obstat, quod refectio synagogæ, mezchitæ, & idolorum sit peccatum, etiam si non fiat malo fine: nam refectio ipsa est peccatum, & ita habet illud intrinsecè inseparabiliter; quia, vt subtiliter dicit Caietanus à nobis vbi supra relatus, Ecclesia permittit quidem infidelibus reficere impune templa sua, non tamen approbat illam refectionem tamquam bonam, iuxta glossam: [a] sed tantum relinquit impunem, ita etiam dicendum est, quod nullatenus licet habentibus prædictos myrtos vendere illos Hebræis ad finem, vt ipsi vtantur eis ad celebranda scenophegia. Tum per argumenta priora pro parte negante facta. Tum per id quod dicimus in præd. Man. vbi supra de locante domum meretrici: scilicet, quod quamuis liceat domino domum suam ei, quem credit aliquo modo in ea peccaturum, locare ad alium finem, quam peccandi, & ad exercendam artem, cuius exercitium non habet inseparabiliter peccatum admixtum; sic licet venditores prædicti iure possint vendere ramos suos myrti cui voluerint licitè, non tamen possunt vendere illos ad finem, vt emptor, vel alius quispiam peccet mortaliter vtendo eis in scenophegiis, vel aliis modis peccandi; quia id nulla potestate humana potest fieri licitum, cùm sit contra legem naturalem & diuinam, sicut locare domum ad meretricandum. [b]

11 Secundo, quod nec etiam obstat dicere, quod liceat Iudæis reficere synagogas, quas permittuntur habere in terris Christianorum, [c] quia id non est verum, vt proxime dictum est, solum enim permittitur eis reficere illas permissione impunitiua, sed non approbatiua: & ita non licet eis emere prædictos ramos ad celebranda scenophegia, licet excusentur, & impune sine timore pœnæ temporalis id possint facere.

Tertio, quod prædicti venditores possunt facere præfatam venditionem ad aliquem finem bonum, puta ad quærendam sibi pecuniam, qua se sustentent, vel aliàs ea honestè vtantur, sicut vbi supra diximus quod domini domorum possunt eas locare meretricibus, vel aliis peccatoribus, non quidem ad meretricandum, aut aliis modis peccandum, sed ad alios fines bonos, scilicet vt ipsæ suam vitam seruent, & domini domorum lucrentur iustas pensiones, cum displicentia vera coram Deo peccati, & artis peccandi per meretricia, vel alium modum, negari enim non potest, quod ædificare lupanaria, & permittere, vt in aliqua parte ciuitatis viuant meretrices, & locare illis lupanaria, vel domos in illa parte, est tam malum, aut peius, quàm vendere prædictos ramos sine bono cum displicentia cuiusque mali vsus ex ipsis per emptorem exercendi.

12 Per quæ tria dicta colligitur quales vẽditiones prædictorum ramorum sunt peccata mortalia, & quales non, immo & quales sunt peccata venialia. Sicut enim in omni materia peccatorum mortalium excusat à culpa mortali paruitas rei, siue subreptio, siue indeliberatio, & ignorantia, vt diximus post S. Thomam in d. Manu. [d] ita etiam venditiones prædictorum ramorum, quæ ex genere finium suorum essent mortiferæ, possent ob aliquam indeliberationem vel ignorantiam esse veniales: & ita remanet absoluta prima quæstio, scilicet, an liceat prædictis venditoribus vendere.

13 AD SECVNDAM respondetur primò, quod nullæ venditiones mortiferæ sunt tolerandæ in foro conscientiæ, cum per eas pereat gratia gratum faciens, & amicitia Dei, & incurratur mors æterna.

Secundo, quod venditiones, quæ solum sunt veniales, tolerari possunt etiam in foro conscientiæ; cùm per eas non pereat prædicta gratia, nec incurratur mors æterna, secundum S. Thomam. [e]

Tertio, quod venditiones, quæ non sunt peccata, tolerari debent, & laudari: sicut quotidie locatio domorum, quæ fit meretricibus ad bonum finem, & petitio mutui, & acceptio sub vsura pro necessitate ab eo qui paratus est eas dare, tolerantur, & laudantur, per ea quæ adducta sunt pro parte affirmante.

Quarto, quod venditiones ob malum finem factæ possent castigari extra ordinem in foro exteriori, si probarentur esse illicitæ; quod non est facile facere, cum earum malitia pendeat ex fine malo, qui concipitur in mente; & peccata solum mentalia iudicio Dei relinquuntur, [f] & diximus nuper in commem. cap. *humanæ aures*. [g]

Quinto, quod optimi pastoris Episcopi, pro episcopi, parochi, & vicarij eius esset docere priuatim, vel publicè verbo, vel edicto, ex pulpito, vel exhortando populum suum, quæ harum venditionum sunt peccata, & quæ non, & quæ mortalia, & quæ venialia, & monere obnixè illum, vt caueant à

a Cap. denique 4. dist.

b Arg. sunt quidam. 35. qu. 1.

c Cap. Iudæis. & ex sequent. de Iudæis.

d Prælect. 9. num. 10.

e 1. 2. q. 88. a. 5. & melius 2. 2. q. 24. ar. 10.

f Cap. eruditi cant. 32. dist.

g 22. quæst. 5.

a *De offic. ord. ff. de offic. præsid.*

b *Arg. l. illud. ff. ad legem Aquil.*

c *Cap. consuetudo. 1. dist. & l. 2. C. quæ sit longa consue.*

d *Leg. Iudæis. C. de Iudæis. & c. Iudæi. & c. ad hæc. eodem titulo.*

e *1. 2. q. 102. a. 4. ad 10.*

f *Leg. 2. ff. de iurisd. omnium iud. & c. præterea. de offic. deleg.*

g *Arg. l. illud. ff. ad legem Aquil.*

h *De offic. ordinarij.*

i *2. 2. q. 78. a. 4.*

k *Cap. 17. nu. 195.*

l *In 1. 2. q. 18. a. 4. & 7.*

m *Cap. 17. n. 195.*

mortiferis, quæ animas occidunt, & vtantur bonis, quæ gratia diuina ornatæ animas viuificant. Salua, &c.

Aduertendum id quod dicitur supra. n. 9. & 11. de ædificatione lupanarium, non intelligi formaliter, quasi sit licitum ædificare lupanaria ad meretricandum, quia hoc negat auctor, sed materialiter de ædificatione habitationis, qua postea meretrices abutuntur meretricando in eis.

SVMMARIVM.

1 Iudæi ex constitutione Pauli III. non possunt quidem eorum filiis conuersis testamento auferre legitimam, quam eis etiam viuentes tenentur dare, & num. 3. 4. sed vltra illam aliud relinquere non coguntur. num. 2.

1 Legitimam regulariter pater viuens non tenetur dare filio saltem religionem non ingredienti Iudæus tamen filio conuerso eam debet, tum ex constitutione Pauli III. tum etiam de iure. num. 3. & hoc secundum opinionem quorundam, quæ probabilis est. n. 4.

3 Gratia Principis ita intelligenda est, vt in alio, quam in expressis, tertio non præiudicet; debetque cum sapiat priuilegium, stricte interpretari. num. 5.

CONSILIVM II.

AN clausula subscripta bullæ Pauli III. videatur concedere filiis Iudæorum ad fidem conuersis, ne parentes possint eos priuare in suis testamentis aliqua parte portionis, quæ cederet eis ab intestato: quæ sic habet, *Paulus, &c. Sanctus quod cuicumque eorum Iudæorum, & infidelium ad dictam fidem conuersi volenti, etiamsi in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quæcumque tam mobilia, quam immobilia, intacta, & illæsa permaneant; ita vt etiam filij familias, & in patria potestate vt præfertur cõstituti, legitima, & quæcumque alia portione bonorum patrimonialium, aut maternorum eis de iure, seu successione bonorum eis aliàs debitorum priuari non possint, neque debeant; sed eis integre, etiam si contra voluntatem parentum suorum ad fidem ipsam conuersi fuerint, etiam eorũ parentibus viuentibus debeantur.*

1 Et quidem pro parte affirmante facit primo, quod per prædictam bullam legitima debetur eis, viuis parẽtibus, contra ius regulare, saltem si remaneant in sæculo, & non profiteantur religionem, iuxta notata in cap. *cum simus*. [a] & per Corsetum, [b] & alios alibi, ergo etiam videtur eis deberi portio integra, quæ obuenturta esset eis ab intestato.

Secundo faciunt illa verba, *legitimã, & quamcumque aliam portionem eis de iure, seu successione bonorum eis aliàs debitorum, per eorum parentes fraudari, aut priuari non possint*. per quæ verba videtur significari, quod non possunt priuari bonis debendis eis per successionem. At portio integra, etiam vltra legitimam deberetur eis ab intestato. [c]

2 His tamen non obstantibus, pars negans videtur verior. Tum quia intentio legislatoris, & cuiuslibet alius disponentis est in primis attendenda. [d] At intẽtio Pauli III. fuit prouidere filiis conuersis, ne prædicta conuersio eis noceat, non autem quod sua cõuersio non conuersos læderet, vt satis colligitur ex suæ bullæ proœmio, vnde mens disponentis colligi solet, [e] ergo non fuit intentionis eius statuere, ne pater posset meliorare non conuersum, modo conuerso legitimam relinquat.

3 Tum quia gratia principis intelligenda est sine præiudicio tertij, [f] saltem alio, quàm expresso, vt ibi. At bulla Pauli præiudicaret grauiter patribus conuersorum, si non liceret eis testari de bonis suis, in quem vellent etiam extraneum, relicta legitima filiis, [g] ergo non obstante prædicta bulla, potuerunt parentes infideles relinquere bona sua cui voluerint, relicta legitima filiis, tam cõuersis, quam non conuersis: & consequenter possunt filios, quos voluerint, tam conuersos, quàm non conuersos meliorare, modo omnibus suas legitimas relinquant saltem. Tum quia nulla prædictæ clausulæ verba concludunt, quòd dicta bulla extendatur ad hoc præiudicium parentibus faciendum. Tum quia Paulus expressisset illud, si voluisset, vt in simili dicit Alexander III. [h] Tum quia bulla Pauli nil aliud videtur concedere, quàm quod concedit eisdem cap. *Iudæi*. [i] & l. *cognouimus*. [k] nisi ad summum, quod declarat legitimam deberi eis viuentibus parentibus. At nemo diceret, quod attento solo iure communi pater infidelis Romanus non posset relinquere bona sua quibus vellet, relicta legitima suis filiis: ergo neque potest dicere propter bullam prædictam.

4 Non obstant opposita, non prius. Tum quia legitima, etsi verè non debeatur filiis ante mortem parentum, quasi tamen debetur, vt significat glossa recepta, [a] & ita maior ratio suadet, vt illa salua maneat filiis, quã reliqua pars, in quam successuri essent ab intestato. Tum quia etiam magna æquitas suadet, vt conuerso debeatur illa, etiam viuente parente, ne occasione illius habendæ nimia familiaritas contrahatur, vel conseruetur, quam expedit impedire, vt ex prædicta bulla colligitur, & iure communi est prouisum. [b] Tum quia etiam iure communi deberi legitimam filiis conuersis viuentibus parentibus tenent aliqui, quos refert Felinus, [c] & est opinio valde probabilis per ea quæ ipse ibi citat.

5 Non obstat posterius; quia verba illa bullæ in d. argum. relata non sunt tam ampla, quam in eo referuntur, sed restringuntur ad bona patrimonialia debita filiis familias conuersis; puta de bonis eis de iure, siue successione debitis, qualia non sunt debenda ex successione ab intestato, si parentes testati decesserint, nisi ea quæ illis reliquerint, & legitima, quæ etiam in vita eis debetur, at verba gratiæ, quæ sapit priuilegium, non sunt extendenda vltra propriam significationem, secundum quam non est debitum id, in quo, vel ad quod non est verum ius quæsitum, vt notatur in principio Institut. [d] & alibi sæpe, qualia sunt ea quæ sperant filij per successionem vel institutionem habere post mortem parentum. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Armorum delatio vbi est prohibita non quidem in tanto rigore, vt est in authen. de armis, sed sub aliqua pœna parua temporali, non est mortalis, nisi inde aliquod scandalum notabile Reipubl. oriretur, vel deserentur in mortiferum finem, vt deferuntur ad bellandum in bello iniusto præsertim pro infidelibus contra Christianos.

2 Arma fabricare possunt Christiani in terris Turcarum commorantes, illaque eis vendere, modo ea non fabricent ad iniusta bella, nec tacite nec virtualiter sciant, aut credant illos, quibus vendunt, eis ad bella iniusta præsertim contra Christianos vsuros; quia hoc esset cooperari ad malum. n. 3.

4 Militia nomen dare apud Turcas licet Christianis ibidem morantibus, modo non obligent se, nec intendant in bello iniusto bellare: quod si talem fecissent obligationem, peccassent, & non tenerentur promissionem pro hac parte seruare: proponentesque obligationem pro dicta parte non seruare, possent absolui.

CONSILIVM III.

PRIMO quæritur, vtrum possint absolui Bosnenses sæculares Catholici subditi imperio Turcæ portantes arma.

Secundo, an possint absolui artifices Bosnenses facientes arma offensiua, sicut gladios hastilia, & alia id genus, & qui faciunt hastas ligneas pro bello; quia ad malum finem non faciunt, sed artem suam exercent, vnde necessarium victum acquirunt, & prædicta arma faciunt in terris Turcarum.

Tertio, vtrum possint absolui Catholici, qui se faciunt scribi pro militibus stipendiariis Principis Turcarum, obligantes se militare cum cæteris infidelibus contra Christianos, non ex voluntate sua, sed gratia lucrandi, & calumnias seu opprobria euitandi, & in facto militant, præsertim qui sunt in confinibus infidelium.

1 AD PRIMAM respondetur primo, quod si ius Romanorum, de quo in authent. [c] seruaretur ibi strictè, ita quod delatio armorum sit priuatis hominibus vetita, non liceret eis deferre arma; & si deferrent ita notabiliter, quod delatio talis esset inobedientia mortifera, vel scandalum notabile, non deberent absolui, nisi à tali delatione abstinerent. [f]

Secundo, quod neque debent absolui, si deferant illa ad bellandum in bellis, quæ sciunt vel scire debent esse iniusta, præsertim contra Christianos: quia peccant mortaliter, & sunt in proposito ita peccandi. [g]

Tertio, quod si armorum delatio ibi non est ita strictè prohibita, vt in Auth. de armis, sed solum sub aliqua parua pœna temporali, & non deferunt illa in aliquem finem mortiferum, nec aliquod scandalum notabile inde nascitur reipublicæ, possunt absolui; quia vel nullatenus peccant, vel tantùm venialiter, quod non est contrarium gratiæ Dei gratum facienti, quæ per absolutionem sacramentalem infunditur, iuxta doctrinam D. Thomæ receptam 2. 2. quæst. 29. art. 12.

a *De regul. bon. singulari. verbo legitima.*

b *Leg. in suis. ff. de liberis & posthumis. l. 1. & vlt. C. de legitim. hæred. Leg. in contemnis ff. de cond. & demon. & c. fi. de reg. iur. li. 6.*

c *Capit. quia propter. de elect. l. fi. ff. de hæred. instituen.*

d *Leg. 3. §. fi quis à principe. ff. ne quid in loco publico fiat. ea. super eo de offi. deleg.*

e *Leg. cum quæritur. & auth. nouissima. C. de inoffic. testam. & in authen. de priuileg. §. 1. collat. 3. cum eis adno tatis. Can. ad audientiam. de decimis. l. 2. de Iudæis. & Co. de hæretic.*

a *In c. Reinutius. verb. legitimam. de testament.*

b *In c. ad hæc. de Iudæis. & in c. sæpe. 28. q. 1.*

c *In c. de Iudæis. 2.*

d *De act.*

c *De armis. collat. 6.*

f *Arg. c. 2. de maior. & obe. & c. nihil. cũ scandalo. de præscript.*

g *Cap. quid culpatur. 23. q. 5. & ea. qui resistit. & ea. Iulianus. 11. qu. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 AD SECVNDAM respondetur, quod possunt absolui regulariter loquendo; præsupposito, quod prohibitio illa fabricandi armæ, de qua in d. authent. [a] non seruatur ibi plus, quam communiter inter Christianos. Tum quia id per se nullo iure naturali, diuino, vel humano vetitum est; & quod nullo tali iure vetitum est, non est peccatum, iuxta definitionem peccati ex Augustino, [b] relatam in glossa, [c] & à D. Tho. [d] & declaratam à nobis in [e] Manu. [f] Tum quia, vt aliàs responsum est, licet Christianis viuentibus in terris Turcarum vendere suos equos, eo fine, vt ad licitos vsus vtantur. Tum quia cap. *ita quorumdam.* [g] & alia ei concordantia, quæ sunt edita contra deferentes arma infidelibus, non comprehendunt subditos Turcarum fabricantes arma in terris suis, vt ex eorumdem tenore clare colligitur.

3 Tum quia iure communi, quo vt plurimum vtuntur omnia Christianorum imperia, licet Christianis subditis principum Christianorum facere arma bono fine, vt scilicet emptores vtantur in licitos vsus, quamuis præter intentionem fabricantis in illicitos abutantur. Tum denique quod D. Thomas receptus, [h] determinat, posse artifices iustè fabricare sagittas, & gladios, & alia, quibus homines possunt bene vti, licet possint etiam male. Dixi, *regulariter*: quia id falleret, si fabricarent ea expresse ad bella iniusta contra Christianos, vel alios, vel tacitè, seu virtualiter scientes, vel credentes, quod ij, quibus vendunt arma fabricata, vtentur ad bella iniusta, præsertim contra Christianos. Tum quia id esset virtualiter cooperari eis ad malum. Tum quia etiam Christianis degentibus in regnis Christianis non liceret illud, arg. eorum quæ tradit S. Thomas. [i]

4 AD TERTIAM respondetur, quod non possunt absolui, si se obligant ad militandum ei etiam in bellis iniustis, quæ ipsi sciunt, vel scire debent esse iniusta: quia non liceret eis obligare se sic ad militandū etiam vlli principi Christiano, cap. [k] sed sic, si se obligant ad militandum ei in solis illis, quæ fuerint iusta, vel possint ipsi credere esse iusta. Tum quia militare, vel velle militare, non est peccatum. [l] Tum quia iustè potest quis militare, si iustè credit bellum esse iustum, etiam si fortè non sit illud tale, per prædictum cap. *quid culpatur*. Tum quia legio illa illustrissima Thebanorum, cui præerat S. Mauricius, iustè parebat Iuliano Imperatori apostatæ, quo ad bella iusta. [m] Arbitror autem, quod qui se obligauerunt principi Turcarum ad militandum ei, etiam contra Christianos, etiam in bellis iniustis, sed postea mutata mente proponerent firmiter non militare ei contra Christianos, nec contra alios bellis, quæ scirent, vel deberent scire esse iniusta, possent absolui. Tum quia desistunt à peccato, & à proposito peccandi, & talibus debetur venia. [n] Tum quia prima obligatio fuit ipso iure nulla quo ad omnia bella iniusta, [o] & ita illa nihil obstat, iuxta reg. *non præstat impedimentum*. [p]

SVMMARIVM.

1 *Turcarum in regione habitans subditus Christianus potest iuste Turcis vendere equos & arma, modo ea non vendat intentione, vt iis in bellis iniustis vtantur; nec ligatur legibus prohibentibus quædam ad Turcas deferri; potestque interesse bellis, quæ Turca aliis infidelibus, puta Seruianis, iuste indicit; acquirere que secundum ius commune, si ipsi eo vtuntur, dominium rerum, & personarum, quas in bello capiunt, vel à captiuis exigere pretium redemptionis, nu. 2. & prædam captam tueri, etiam aduersarios occidendo. num. 3.*

CONSILIVM IIII.

[r] AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod licitum est Christianis subditis Principi Turcarum, vendere suos equos & arma sua Turcis consubditis suis, non quidem ea intentione, vt faciant bella iniusta Christianis, vel aliis, sed vt ad vsus licitos vtantur. Tum quia cap. *ita quorumdam.* & alia ei concordantia, quæ sunt edita contra deferentes arma infidelibus, non comprehēdunt subditos infidelium, qui vendunt eis ea, quæ vtantur importari à Christianis subditis Principibus Christianis, vt ex eorum tenore colligitur. Tum quia etiam Christianis subditis Principium Christianorum licet vendere, & facere arma, non quidem vt faciant bella iniusta, sed vt vtantur in licitos vsus, quamuis emptores præter intentionem eorum in illicitos abutantur.

2 AD SECVNDAM, quod bellum, de quo in quæstione, videtur iustum; quia est indictum à Principe non recognoscente superiorem, ex causa iusta, & cum cognitione & relatione ministrorum ad iustitiam faciendam destinatorum, iuxta l. *ex hoc iure.* [a] & traditur ab Innocentio & aliis, [b] vbi aptus textus proposito nostro à cōtrario sensu, & in summa, [c] & per Theologos, [d] & S. Thomam, [e] & capta in bello iusto fiunt capientium, etiam homines, secundum iura Romanorum, [f] quæ etsi non seruentur in bellis quæ Christiani aduersus Christianos gerunt, videntur tamen seruari à gentibus etiam inter se pugnantibus. Quod si res ita habet, tres illi, de quibus in quæstione, non tenentur restituere, & consequenter non possunt negari eis sacramenta ob omissionem restitutionis. Si fortè tamen Turcæ in bellis, quæ in suis dominiis gerunt, non seruant iura de personis captis in bello in seruitutem redigendis, tenerentur ad restitutionem, saluo iure pretij redemptionis, quod poterant exigere: cuius quantitatis determinatio, & an Turcæ prædicta iura seruent, nec ne, quæstiones sunt facti, ad quas Iurisconsultus non respondet. [g]

3 Ad declarationem autem quæstionis, scilicet an sint excommunicati, vel teneantur ad restitutionem, qui defendentes sitam prædam, occiderunt, vel expoliauerunt suis armis vel vestibus aliquos ex prefatis Seruianis? Respondetur quod non; immo bene merendo id facere potuerunt. [h]

SVMMARIVM.

1 *Triremes pyraticas captiuus apud Turcas fabricans coactus, excusatur à peccato mortali si non impendat plus operis, quam requirat conseruatio vitæ.*

CONSILIVM V.

CAPTIVVS coactus timore mortis triremes fabricans, quibus solent piratæ contra Christianos venire, an peccet mortaliter, & quomodo absoluendus sit? Et quia consului de hac re virum doctum & pium, mitto D. V. responsum, vt dicat quid sibi videatur.

Pro parte affirmatiua facit: nam qui, vt inquit Saluator, peccando mortaliter animam suam in hoc mundo vult saluam facere, in æternum perdet eam, sed sic est, quod iste videtur mortaliter peccare; ergo in statu damnationis, nisi cesset, peribit; nec potest ei absolutionis beneficium, nisi corrigatur, impendi. [i] Quod autem peccet mortaliter, supposito pro indubitato quod dicti piratæ peccent mortaliter, secundum septimum Decalogi præceptum, deducitur ex Paulo, [k] *Digni sunt morte non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* quo axiomare canones vbique vtuntur, cap. *omnes ecclesiæ.* [l] & alibi sæpe, iuncta glossa, [m] quæ declarando prædictum axioma inquit, *Peccato alterius consentire in materia nostra est cooperando, seu auxilium ferendo.* à qua cooperatione, seu auxilio non potest dictus consulens excusari, per textum, [n] ibi, *Opem fert, qui ministerium atque adiutorium ad furripiendas res præbet.* puta, vt inquit textum, [o] qui ferramentum ad effringendum ostium, vel scalas ad ascendendum furi præbet. per quem textum ait glossa, [p] *vt fur peccat, qui scalam, ferrum, vel aliud auxilium furi præbet.* vnde Dominatio tua in simili materia, [q] postquam remigantes in triremibus piratarum excussasset ab excommunicatione; non est tamen ausa, etsi valde cuperet, eosdem à peccato mortali excusare; immo subdit nec posse absolui, nisi firmiter proponant à similibus abstinere, & in materia nostra videtur textus in c. *ita quorumdam.* [r] vbi, qui Sarracenis subministrant arma, & galeas, quibus Christianos impugnant, Sarracenis ipsis deteriores, & magis culpabiles reputantur: per quem textum Abbas, [s] inquit peccare eum qui similia Sarracenis transmittit, etiam ad redemptionem captiuorum: cui opinioni etiam videtur adhærere Cardinalis ibidem. Accedit etiam aliud, nam licet ego per opus indifferens, vt est cōstructio galearum, possim cooperari ei, qui est omnino peccaturus, vt dare cibum nolenti omnino ieiunare, [t] non tamen hoc licet, quando tendit in damnum tertij. [v]

Contrariam opinionem cupio veriorem esse; & quidem ratione: nam cum dicta ars sit de se bona, & vsui hominum vtilis, earum magistri possunt eam tuto exercere, etiam quod homines possint dictis rebus bene & male vti vt scribit D. Thomas, [x] nisi, vt inquit Adrianus, [y] ex causa aliqua dicta actio prohibeatur, & reddatur mala; quæ causa, seu circumstantia si cesset, cessabit & peccatum, sed sic est, quod nulla

alia

a *Litera O.* b *Ad Rom. 1. in fin.*
c *In 4. di. 32. qu. 2.* d *Quæstiuncula 3.*
e *Ad fi. litera 6.*
f *Ca. 17. n. 63.*
g *Ca. significauit. de vsur.*
h *ff. de reg. iur.*
i *In c. qui alium.*
k *In d. c. signi fecauit.*
l *In d. l. in furtis.*

a *ff. de inst. & iur. eius gentium. 1. dist.* b *Cap. sicut nostris. de iureiur. c 23. qu. 1.* d *In 4. dist. 15. e 2. 2. qu. 40. f § item ea. Inst. de rerū diu. & d. c. suus gentium.*
g *Arg. l. vt responsum. C. de transact. l. præcibus. C. de impub. & aliis.* h *Arg. l. vim. ff. de inst. & c. alium 3. de restit. spol.*

i *Cap. peccati venia. de regul. iur. in 6.* k *Ad Rom. 1. in fin.* l *23. qu. 4.* m *In c. cum. 2. q. 3. ca. 10. de offi. deleg.*
n *In l. in furti. ff. de fur.* o *In l. si pignori ff. eo.* p *In c. qui aliorum. 24. q. 3.* q *In cap. 27. Mag. conflo. 63.*
r *De Iudæis.* s *In c. significauit. de Iudæis.* Caiet. in 2. 2. tract. 31. ref. 13. dub. 6. n. 2. q. 147. & alibi sæpe. v *Adria. qui libet. 2. in qu. litera B.*
x *2. 2. q. 168. ar. 2. ad 3.* y *Vbi supra litera I.*

alia adest causa, quæ possit dictā actionem inficere, nisi quia vel peccatum tertij, cui cooperamur, nobis placet; quæ ratio cessat in hoc consulente, cui multum displiceāt dicta: vel quia cooperando facimus contra id, ad quod tenemur, vt colligitur ex eodem Adriano, [a] adducente glossam in expositione dicti axiomatis Pauli. [b] Sed sic est, quod nullibi reperitur mihi præceptum, vt cum periculo vitæ meæ propter proximi damnum cuitandum abstineam ab eo, quod mihi aliàs licet; ergo nec triremium fabricatio mihi ad peccatum imputanda est.

Secundo facit pro hac opinione D. Thomas, [c] qui, [d] ex dicto axiomate Pauli primum arguit mihi non licere reddere furioso gladium, ne se, vel alium occidat; & postea respondet, immo & hoc mihi licere, si ex denegatione timetur maius malum, & Adrianus vbi supra, [e] inquit, quod tunc furioso potest reddi gladius, quando ex non redditione imminneret maiora crimina sibi, vel alij, vt est in casu nostro, in quo ipsi artifici imminet mors præsens, quæ præponderat futuro timori. Dominatio tua in Man. [f] post D. Antoninum idem etiam affirmat. Hanc opinionem, & in fortioribus terminis tenent Innocētius, Ioānes Andreas, Hostiensis, Ancharanus, [g] qui omnes admittunt, quod, si aliter non possum redimere captiuos, possum redimere eos transmittendo Sarracenis arma, quibus possunt Christianos impugnare, ergo multo magis huic captiuo licebit prædictum opus indifferēs præstare dominis suis ad redimendam vitam propriam, & hoc (vt ibi inquit Ancharanus) citra culpam.

Tertio, si hic fiber peccat, hoc est, vel quia facit contra iustitiam, vel contra caritatem, vel præceptum superioris: Non tertium; quia, vt in simili ait Dominatio tua vbi supra, non est credendum principem præcipere homini tam dura, vt esset hoc: Non contra iustitiam; quia nullo iure prohibetur, ne quis iure suo vtatur, licet inde tertius damnum patiatur, reg. l. *nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet.* [h] Non secundum: nam qui præcepit, vt diligamus proximos sicut nos ipsos, non dixit vt eos & eorum bona præferamus vitæ nostræ.

Ad contraria potest responderi. Et primo ad primum, de consensu procedente ex cooperatione, respondeo, quod, vt videtur posse colligi ex glossa super dictis verbis Pauli, tunc quis cooperando consentit, quando omittit aliquid, ad quod tenetur, vel facit quod ei non licet: quod non est in casu nostro, in quo consulens facit id, quod ei licitum est, nec ex circumstantiis reprobatur. Ad simile, quod deducitur ex glossa, [i] & ex l. *in furtis.* & l. *si pignori.* & dicto Dom. tuæ respondeo distinguendo, vt post Innocentium distinguit Ioannes Andreas, [k] nam aut istæ actiones cooperatiuæ sunt immediatè directæ in oppugnationem Christianorum, seu damnum tertij; quod potest contingere dupliciter, scilicet, vel intentione cooperantis, qui cooperatur delinquenti ad hunc finem, vt loquitur textus, [l] & hic talis non excusatur: vel ex ipsomet opere insurgit, vt opus ipsum sit immediatè directum in delictum, quod perpetratur; vt quia in actu delinquendi opem præstat delinquenti, vt dando scalas, vel ferramenta furi, qui est in actu furandi: & tunc nec hic excusatur, & hoc modo procedit exemplum Dominationis tuæ de captiuo actu remigante in triremibus, aut actio cooperatiua non est immediatè directa in perniciem Christianorum, vt est actio portantis, seu trāsmittentis arma, & triremes Turcis, licet eisdem Turcæ vti possint contra Christianos; & tunc hæc talis cooperatio non est tam mala, quin ex prædicta circumstantia euitandæ mortis excusatur, ex Innocentio & Ioanne Andrea. Ad textum in cap. *ita quorumdam.* respondeo, procedere in eo, qui sine prædicta excusante causa Turcis contra Christianos fert opem; vel procedit in eo, qui immediatè prædictis modis Turcis contra Christianos cooperatur. Ad auctoritatem Abbatis & Cardinalis respondeo, quod non obstat: nam Abbas & Cardinalis supponunt: eos, de quibus ipsi loquuntur, ideo peccare, non quia actio sit de se intrinsecè mala, sed quia erat contra præceptum Pontificis, cui ex D. Paulo tenemur omnes obedire. Sed sic est, quod nullibi reperitur prohibitum, ne captiui in tali necessitate constituti possint prædictas artes exercere; ergo nec Abbas, nec Cardinalis conuincunt hunc consulentem peccare. Ad auctoritatem Adriani respondeo, eius doctrinam procedere sub distinctione proximè ex doctrina Innocentij & Ioannis Andreæ ad alias auctoritates datas: ex quibus cupio in prædicto casu admitti legem naturalem, cuius meminit Iob. *Pellem cuiuscunque, & omnia quæ habet, homo dabit pro pelle & vita sua conseruanda.*

1 IN CONFIRMATIONEM supra dictorum, quæ ad me transmissa fuerunt, respondeo primo, eum, qui prædicta scripsit, quisquis ille sit, claro iudicio, & egregia eruditione, ac pietate dotatum videri.

Secundo, quod nos quoque proculdubio desideramus eius opinionem esse veram.

Tertio, quod sua conclusio plurimum iuuari potest ex illa glossa singulari recepta in cap. *de cætero.* [a] quæ affirmat, quod qui remotam causam præber homicidio, non est irregularis: & quod prædictus faber, fingendo triremes, causam valde remotam pugnandi contra Christianos videtur præbere, modo non fingat illas ea mente, immo nolit eas contra eos dirigi.

Quarto, quòd videtur tenenda prædicta conclusio, cum ea saltem moderatione, quod prædictus faber non impendat plus operæ nauibus fabricandis, quàm vitæ suæ conseruatio requirat. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Cacabi, & alia vasa ænea vel ferrea ad vsum coquinæ principaliter fabricata etsi arma bellica propriè non sint, tamen ex eis possent arma bellica confici, & assumi vt vtilia ad bellum. num. 3 vnde si ad Sarracenos vt merces lucrosæ bona fide deferantur sine vllo formali vero, vel æquipollenti, & virtuali animo vt ex eis Sarraceni contra Christianos impugnandos iuuentur, deferentes excusantur ab excommunicatione, n. 4. nec per bullam Cœnæ Domini, nec cap. ita quorumdam, per quæ dicta delatio dictum finem respiciens videtur prohibita, ligantur. nu. 1. aliàs secus. num. 4.*

2 *Sarracenis deferri prohibentur multa per decretales, & extrauagantes, quæ tamen specialiter per bullam non sunt prohibita; & sic non omnis qui euadit excommunicationem bullæ, euadit aliàs. num. 3.*

CONSILIVM VI.

AD Insulam Tabarchæ mercatores Genuenses, qui in ea sunt domini, deferunt vasa ænea ad vsum coquinæ, & vendunt Mauris, & Turcis, qui in continenti sunt vicini, & sciunt aliquos conflare vasa ipsa in arma bellica.

Quæritur, vtrum meidant in bullam Cœnæ Domini, cum ea tamen deferant, vt mercando lucrentur, & eorum intentio non sit adiuuare infideles armis.

1 Pro parte negante huius quæstionis, scilicet mercatores prædictos non incidere in censuram bullæ Cœnæ Domini, quam octauo loco fulminat, nec in eam quam ante illam fulminauit Concilium Lateranense sub Alexandro III. [b] in quod latum commentarium olim commenti fuimus, facit primo, quod tam animus summorū Pontificum bullas Cœnæ Domini pronunciantiū, quàm prædicti Concilii fuit, & est prohibere, ne vlli Christiani arma bellica deferrent Sarracenis inimicis Christianorum, eos actu, vel habitu, & proposito impugnare volentibus: & quod cacabi, caldariæ, & alia id genus vasa ferrea ænea, vel chalybea non sunt arma bellica, licet possent generaliter dici arma, iuxta l. *armorum.* [c]

Secundo pro eadem parte facit, quod ex parte contraria sequeretur, quod etiam venditio quorumlibet lignorum, & quorumlibet lapidum, & aliarum mercium, quæ quocumque modo mediatè vel immediatè, directè vel indirectè, propinquè vel remotè possent iuuare Sarracenos contra Christianos in bello, essent prohibita, & faceret incidere in prædictam excommunicationem bullæ Cœnæ, & prædicti cap. *ita quorumdam.* & consequenter nullum commercium esset licitum Christianis cum Sarracenis, nihil enim est, quod aliquo modo prædictorum non possit esse Sarracenis necessarium, vel vtile in bello contra Christianos: quod tamen videtur durum, & à nullis obseruatum: quandoquidem quotidie ex regnis & prouinciis Christianorum deferuntur in terras Sarracenorum panni lanei, sericei, & alia multa eriam ad victum pertinentia, quæ aliquo modo prædictorum possunt esse illis bellantibus vtilia, & necessaria.

Pro parte affirmante primo faciunt plurima, quæ nos adducimus in dicto c. *ita quorumdam.* [d] quatenus, [e] determina-

mus

a *Litera O.* b *Ad Rom. 1. in fin.*
c *In 4. di. 32. qu. 2.* d *Quæstiuncula 3.*
e *Ad fi. litera 6.*
f *Ca. 17. n. 63.*
g *Ca. significauit. de vsur.*
h *ff. de reg. iur.*
i *In c. qui alium.*
k *In d. c. signi fecauit.*
l *In d. l. in furtis.*

a *ff. de inst. & iur. eius gentium. 1. dist.* b *Cap. sicut nostris. de iureiur. c 23. qu. 1.* d *In 4. dist. 15. e 2. 2. qu. 40. f § item ea. Inst. de rerū diu. & d. c. suus gentium.*
g *Arg. l. vt responsum. C. de transact. l. præcibus. C. de impub. & aliis.* h *Arg. l. vim. ff. de inst. & c. alium 3. de restit. spol.*

i *Cap. peccati venia. de regul. iur. in 6.* k *Ad Rom. 1. in fin.* l *23. qu. 4.* m *In c. cum. 2. q. 3. ca. 10. de offi. deleg.*
n *In l. in furti. ff. de fur.* o *In l. si pignori ff. eo.* p *In c. qui aliorum. 24. q. 3.* q *In cap. 27. Mag. conflo. 63.*
r *De Iudæis.* s *In c. significauit. de Iudæis.* Caiet. in 2. 2. tract. 31. ref. 13. dub. 6. n. 2. q. 147. & alibi sæpe. v *Adria. qui libet. 2. in qu. litera B.*
x *2. 2. q. 168. ar. 2. ad 3.* y *Vbi supra litera I.*

a *De homici.*
b *In c. ita quorumdā de Iudæis.*
c *ff. de verb. signif.*
d *De Iud.*
e *In notab. 3. nu. 13.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus quæ dicantur arma bellica, & quod sunt triplicia: Primo illa, quæ ad offendendum vel defendendum principaliter sunt fabricata. Secundo, quæ in alium vsum sunt quidē principaliter fabricata, sed animo formali, & vero, seu æquipollenti vel virtuali ad offendēdum, vel defendendum assumuntur. Tertio, quæ non solum ad id principaliter fabricantur, sed etiam prædicto animo malo assumuntur, vel destinantur; & quod licet prædicti cacabi & vasa ænea nō sint facta principaliter ad offendendum, vel defendendum, possunt tamen assumi ad illud, vt multa ligna & lapides passim assumuntur; & quod frequenter ex eis fabricantur arma bellica primæ speciei; & quod vendentes arma Sarracenis incidunt in censuras prædictæ bullæ, & prædicti cap. *ita quorumdam.*

2 Secundo, quod multa prohibentur deferri Sarracenis, quæ non prohibentur specialiter per bullam Cœnæ Domini, sed per alia iura, quæ nos citamus in d.com. [a] scilicet cap. *ita quorumdam.* cap. *significauit.* cap. *quod olim.* & cap. *ad liberandam.* [b] & extraiag. *multa.* [c] inter commu. & extrauagans 1. Ioannis xxij. [d] per quæ etiam illis contrauenientes excommunicantur.

3 Tertio, quod non solum vendentes, & deferentes arma, & specialiter contenta in dicta bulla Cœnæ, sed etiam omnes subministrantes Sarracenis necessaria bello faciendo Christianis, excommunicantur in d. cap. *ita quorumdam.* & quod per necessaria bello intelliguntur etiam vtilia ad bellandum destinata, vt nos in dicto com. [e] dicimus. At præfata vasa ænea multis modis possunt esse vtilia Sarracenis ad bellum: possunt enim ex eis fieri bombardulæ, siue sclopeta, & globuli ad iaciendum idonei, immo & inseruire possunt in sua forma ad elixandum, & frigendum carnes, pisces, & alia exercitui alendo necessaria.

4 Per supradicta respondeo videri resoluendum primo, præfatos mercatores non incidere in prædictas censuras, si bona fide sine vllo dolo malo, & fraude, & vllo malo animo formali, & vero, vel æquipollenti, & virtuali vendiderint prædicta vasa Sarracenis ad vsus alios quàm bellicos; sed sic, si ea vendiderint eis dolo malo, vel fraude, & animo formali, vel æquipollenti, vt aliquo modo possint se iuuare eis ad bellandum contra Christianos.

Secundo, quod si quæstio in solo foro conscientiæ tractetur, credendum est pœnitenti, & dicenti quali animo ea vendiderit; quia in illo foro tam pro se quam contra se creditur confitenti secundum omnes.

Tertio, quod si quæstio vertitur in foro exteriori, ex circumstantiis loci prædictæ insulæ, & personarum vēdentium, & scientia atque experientia illorum, ac temporis quo venduntur, & multitudine ac magnitudine rerum venditarum, & aliis, assumentur coniecturæ, ac iudicia præsumendi bonam vel malam fidem, bonum vel malum animum vendentium. Quæ resolutio tota, quia late colligi potest ex prædicto commentario, [f] mitto illum cum hoc breui responso Illustrissimo eidemque Reuerendissimo patri, & Domino totius Illustrissimi ordinis Franciscanorum, iussu cuius hæc pauca scripsimus, sub censura eiusdem, & cuiuscumque alius sanius nobis sentientis.

a *Not. 1.*
q *De Iude.*
c *Eod. tit.*
d *Eod. tit.*
c *Nota. 10. n. 4.*
f *Præsertim not. 5. & 10.*

DE HÆRETICIS.

SVMMARIVM.

1 *Iudicum deputatio iurisdictionem in deputante præsupponit.*
2 *Prælati regulares iurisdictionem habent in subditos quo ad regulam spectantia; quo ad alia vero, etiam quo ad impositionem triremium pœnæ, prout consuetudine vel priuilegio eis conceditur: de hæresi autem suorum iure communi cognoscere nequeunt; sed nec videtur adesse aliquod priuilegium, vel consuetudo id eis concedens. num. 5.*
3 *Inquisitores, & diœcesani de hæresi cognoscunt; sed nec Episcopo licet tradere hæreticum duro carceri, torquere, sententiam diffinitiuam contra eum ferre re cum Inquisitore non communicata; idem etiam dicitur de Inquisitore.*
4 *Inquisitionē in hæreticos quoquo modo impedire prohibitum.*
6 *Pœna non potest augeri ab eo, qui de crimine cognoscere non potest, nisi eo modo quo potestas laica addit pœnam pœnis à canonibus in spiritualibus, puta contra contrahentes clandestina matrimonia statutis.*
7 *Ignorantia etiam in materia hæresis ne excuset, statuere, est iuri communi contrarium.*

CONSILIVM I.

AD determinandum quæstionem à Reuerendissimis Dominis meis propositam super quibusdam capitulis constitutis à sua Congregatione Lateranensi ad seruandum suum ordinem liberum ab hæresibus, videtur præmittenda illa quæstio, An sua congregatio habeat iurisdictionē ad cognoscendum de hæresi, & super illa statuendum.

1 Pro parte affirmatiua facit primò, quòd prædicta capitula præsupponunt illam, quatenus designant iudices ad cognoscendum de illa, & ad puniendum pro ea: quod absque iurisdictione fieri nequit. [a]

2 Secundo, quod iure communi prælati habent iurisdictionem in suos subditos quo ad ea quæ pertinent ad regulam, iuxta l. fin. [b] & glossam, [c] immo & consuetudine, vel priuilegio quo ad alia crimina, vt tradidimus nuper in comm. 2. de regul. [d] etiam ad imponendam pœnam triremium, vt vbi supra com. 3. traditur. [e]

3 Pro negatiua verò facit primò, quod soli inquisitores hæreticæ prauitatis, & diœcesani videntur habere potestatem cognoscendi de hæresi, & puniendi pro ea. [f]

Secundo, quod etiam diœcesani Episcopi nō possunt procedere ad tradendum hæreticum duro carceri, neque ad torquendum eum, neque ad sententiam definitiuam ferendam, nisi communicata re cum inquisitoribus; sicut nec inquisitores, nisi communicata re cum diœcesanis. [g] Ergo à fortiori non poterunt ad hæc procedere iudices à prædicta congregatione designati.

Tertio, quod neque inquisitores possunt examinare testes, nisi duobus viris religiosis præsentibus; cuius contrarium fieri posse à prædictis iudicibus designatis satis videntur significare capitula prædictæ congregationis.

4 Quarto, quod iure prohibetur, ne quis inquisitioni contra hæreticos faciendæ impedimentum directè vel indirectè apponat. [h] At per cognitionem datam iudicibus designatis à prædicta congregatione, & obseruantiam constitutionum ab ea latarum, videtur directè vel indirectè impediri officium inquisitorum. Tum quia indirectè impeditur denunciatio hæresum religiosorum prædicti ordinis facienda inquisitoribus. Tum quia datur occasio non parendi eorum edictis, quibus præcipiunt aliquibus temporibus, vt eis denuncientur hæreses. Tum denique quod impediunt etiam iustam punitionem ab illis faciendam, arg. c. *de iu.* [i] & eo quod si à prædictis iudicibus designatis absoluerentur, iniustè manerent impuniti, & statuta Ecclesiæ vniuersalis suo effectu fraudari possent; quod fieri non debet. [k]

5 Per quæ, & alia, quæ in hoc adduci possent, arbitror prædictam congregationem non habere iure communi iurisdictionem cognoscendi de causis hæresum canonicorum sui ordinis, & eas definiendi, nec consequenter ea de re statuendi absque consensu vel priuilegio S. Sedis Apostolicæ.

Non obstant opposita. Non primum: quia per prædicta negari potest valor capitulorum in eo citatorum.

Non etiam secundum. Tum quia iure communi antiquo prælati religiosorum non habent tantam iurisdictionem super criminibus suorum subditorum, vt vbi supra, scilicet in prædicto cap. *non dicatis.* [l] & in d. cap. *nullam.* [m] probamus. Tum quia nulla consuetudine, nec vllo priuilegio videtur eis addita cognitio, & potestas prædicta cognoscendi de hæresi, & pro ea puniendi. Tum quia per prædictum cap. *per hoc.* & clem. 1. [n] & per consuetudinem longissimæ temporis videtur reseruata Episcopis, & inquisitoribus prædicta potestas.

Quare arbitror, vt prædixi, prædictam congregationem non posse cognoscere & definire de hæresi, nisi priuilegium ad id à S. Sede Apostolica habeat.

6 AD ALTERAM verò propositam, scilicet an prædicta congregatio augere possit pœnam appositam pro illis criminibus, de quibus ipsa cognoscere potest, & pro quibus punire potest? respondeo quod sic, non tamen pro hæresi, si de illa cognoscere nequit, iuxta prædictam præsuppositæ quæstionis determinationem: sed debet esse contenta pœnis ab inquisitoribus & Episcopis imponendis, nisi eo modo quo laica potestas dicitur posse addere pœnam pœnis statutis à canonibus circa spiritualia, vt apud Hispanos, [o] contra filios contrahentes clandestina matrimonia, vt possint à patribus exhæredari, iuxta tradita à Panormitano & Felino, [a] & à Felino & citatis ab eo, [b] & à Ioanne Lupo. [c]

7 Addo his, quod constitutio, quæ habet non posse quem per ignorantiam excusari, videtur contraria iuri, quod probabiliter ignorantem excusat. [d] Et ratio illa, qua id fundatur, scilicet quod dogmata Lutherana omnibus sunt nota, non est apta. Tum quia constitutio loquitur de omni hæresi, & non solùm de Lutherana. Tum quia multa sunt dogmata Lutherana, quę etiam multi eruditi nesciunt esse dogmata eiusmodi, præsertim quod multa sunt sibi mutuo contraria, vt doctores, qui in ea scripserunt, late demonstrant, &c.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitor hæresis super incestu iure communi procedere non potest. & num. 5. & hoc etiam si esset perpetratus à confessario cum filia spirituali. num. 6.*
2 *Incestus non est hæresis, nec ei annexus, de quibus solùm iure communi inquisitor cognoscere potest. 1. 5.*
2 *Hæresis fidei Catholicæ, incestus autem pudicitiæ aduersatur.*
3 *Inquisitor de superstitionibus, vel alio crimine, nisi sapiat manifeste hæresim, non cognoscit. & seq.*
3 *Hæreticus non est faciens iure diuino prohibita, nec de his inquisitor se intromittit, nisi credat illa licere, vt vsuram.*
6 *Confessor incestum cum filia spirituali admittens deponendus. & seq.*
7 *Inquisitores hæresis de nefarijs monachi, vel sacrati, vel etiam laici geminatis nuptijs cognoscunt.*
8 *Leuia indicia, si sint plene probata, secundum aliquos videntur sufficere, vt quis vocetur ab inquisitoribus ad respondendum super hæresi, de qua est suspicio, sed non sunt audiendi.*
8 *Suspicio vna in vna persona alicuius, in alia nullius est momenti.*
9 *Iudicium ex sacrilegis confessariorum reuelationibus seu testimonijs fundari nequit, nec principaliter, nec incidenter.*
9 *Confessionis reuelator nedum non est vt testis à iudice recipiendus, sed est deponendus, ne inde confessionis sigillo detrahatur.*

CONSILIVM II.

VTRVM Inquisitores hæreticæ priuitatis possint, & debeant cognoscere de crimine incestus, qui dicitur admissus à quodam religioso cum duabus filijs suis spiritualibus, quas in confessione sacramentali audiuit?

Secundo, an possit fundari iudicium super depositione confessarij asserentis id audiuisse in sacra confessione?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primo, quod attento solo iure communi tenentur sub pœna peccati mortalis prafati inquisitores nō cognoscere de eiusmodi prætenso incestu. Tum quia non possunt ipsi cognoscere, nisi de crimine hęreseos, & aliquibus aljs illi accessoriis, vt probatur per cap. *accusatus.* [e] & tradit Directorium inquisitorum, [f] & incestus prætensus non est crimen hęreseos, nec de accessorijs eius, quæ à Directorio exprimuntur.

2 Tum quia crimen hæreseos est crimen contra virtutem fidei Catholicę Theologalem, per definitionem eius relatam à nobis post alios in Manua. nostro confess. [g] scilicet, quòd est crimen fidei Catholicæ contrarium, [h] crimen autem incestus est contrarium virtuti castitatis, & pudicitię, vt tradit S. Thomas receptus. [i] Tum quia, si id quod magis videtur inesse nō inest, id quòd minus videtur inesse non inerit, & contra, [k] & tradit Baldus. [l] At peccatum superstitionis & diuinationis proximius est peccato hæreseos, quam incestus: quoniam est contra virtutem religionis, quæ est longe propior fidei Catholicæ, quàm castitas, vt colligitur ex S. Thoma, [m] in quo definit eam non esse quidem virtutem Theologalem, esse tamen illi proximā, & [n] vbi definit eam esse moralū maximam.

3 Attamen de superstitionibus & diuinationibus non possunt cognoscere prædicti DD. inquisitores, nisi manifestè sapiant hæresim, [o] ergo minus de prędicto incestu, cum manifestè non sapiat hæresim. Tum quia non sufficit ad hoc, vt inquisitores cognoscant de aliquo crimine, vt illud sit prohibitum iure naturali, vel diuino: quia etiam vsura est prohibita vtroque illorum, attamen de quæstionibus eius non cognoscunt inquisitores, [p] nisi contra illos, qui dicant illam esse licitam; quia vsuram exercere non est hæresim admittere, licet credere vsuram licere sit tale. [q]

4 Tum quia etiam de blasphemia, quæ non sapit manifeste hæresim, non possunt cognoscere, vt tradit idem Directorium receptum ab omnibus, [r] nisi cum implicat contradictionem alicuius articuli fidei. Et constat blasphemiam & iniuriam Deo & diuis factam esse proximiorem hæresi, quàm eiusmodi peccatum incestus. Tum quia conclusio receptissima est, de nullo crimine, quod non sit hæresis, vel manifestè non sapiat hæresim, posse cognoscere inquisitorem, vt tradit Oldradus, [a] adeo quidem, vt glossa recepta per Ioannem Andream, Dominicum Francum & alios, habeat, [b] quod ad hoc vt inquisitores cognoscant de tali crimine, non sufficit, vt dubitetur an sapiat hæresim, sed requiritur vt manifestè sapiat: ita quod licet regulariter iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, cum dubitatur de illa; inquisitor tamen non potest cognoscere, an pertineat ad ipsum iurisdictio, cùm solum dubitatur; sed oportet quod manifestè sapiat hæresim.

Secundo respondeo, quod attento solo iure communi peccarent mortaliter (mea sententia) assumendo illam; quia vsurparent alienam iurisdictionem, quod mortale peccatum est, iuxta l. fi. [c] & tradit S. Thomas receptus. [d]

5 Tertio, quod ideo dixi supra, *attento solo iure communi*; quoniam attento aliquo priuilegio, vel consuetudine aliqua legitimè approbata, possent cognoscere; quia summus Pontifex pro sua summa potestate potest eis addere iurisdictionem quam non habent, & imminuere habitam. [e]

6 Quarto, quod non obstat quod Episcopus Pacensis, [f] innuat inquisitores posse cognoscere de incestu, quem admittit sacerdos confessarius cum pœnitente sibi confessa. Tum quia non est verum, quod ille hoc dicat, sed tantùm incidenter ait huiusmodi sacerdotem debere deponi, & magna pœna puniri, per cap. *omnę.* & cap. *si sacerdos.* [g] quod est intelligendum per ordinarium, & non per inquisitores. Tum quia prædicta capp. quæ allegat, non loquuntur de inquisitoribus, sed de ordinario. Tum quia illud parergon induxit ad disputandum lariſſimè alterum parergon de nullitate matrimonij inter Christianum & hæreticam contracti; vbi tenuit contra communem sententiam omnium, sed nullibi hactenus est receptus.

7 Quinto, quod etiam non obstat quod ipsemet Pacensis tenuit, [h] dum ait inquisitores cognoscere posse de nefarijs nuptijs monachi, & clerici sacro ordine insigniti; quia loquitur de crimine incesti matrimonij contracti per monachum, vel aliquem sacro ordine insignitum, & non de monacho, vel sacerdote committente solum incestum sine matrimonio, quod longè maius & scandalizantius crimen est, quàm simplex incestus admissus sine matrimonio, & proximius ad implicandam manifestam hæresim propter irreuerentiam quæ fit sacramento ordinis; & sacro monachatui, & sacramento matrimonij, quæ interuenit in eiusmodi nuptiis, quam illa quę interuenit in incestu simplici absque matrimonio admisso.

8 Sexto, quod non obstat etiam id quod Dominicus post Lapum asserit, [i] & Francus, [k] scilicet contra eum qui ducit vxorem secundam viuente priore posse procedere inquisitores; quod etiam asserit Ioannes Lupus, [l] & Cojarruuias, [m] quia loquuntur de contrahente bis matrimonium, vtraque viuente, per quod præsumitur malè sentire de sacramento sacri matrimonij, de quo tamquam de præsumpta hæresi contra sacramentum admissa cognoscunt inquisitores, per cap. *ad abolendam.* de hæret. quod non contingit in crimine simplicis incestus sine matrimonio admissi. Vnde eruditissimus, idemque Christianissimus Episcopus Bernardus Diaz, [n] asseruit, quod sacerdos, qui cum filia spirituali fornicatur, debet deponi, & alias pœnas subire, per cap. *omnes.* & ca. *si quis sacerdos.* [o] non tamen ait inquisitores posse cognoscere de illo crimine, sed punitionem relinquit ordinariis, de quibus sunt intelligenda iura per eum citata.

Septimo, quod DD. inquisitores ponderare debebant id, quod in Hispania vidimus ponderarum, & est relatum à prædicto Pacensi, [p] non esse audiendos iurisperitos, qui docent ex leuibus indicijs & signis plenè probatis posse quemcumque iustè vocari ab inquisitoribus ad interrogādum eum super hæresi, de qua est suspicio; quia ex tali vocatione magnum & acerbum præiudicium fit viro grauí sic vocato: sed quod circumstantiæ personæ, qualitatis, finis, & aliarum sunt multum ponderandæ; cùm frequenter contingat vnam suspicionem, quæ contra vnum alicuius momenti esset, contra alium esse nullius, &c. Quare cum persona, cuius nomine (vt suspicor,) tacito interrogor, sit tā primaria nobilitate generis, & religionis, & tanta prudentia, modestia, iustitia, & bono vitæ

a *In cap. 1. de spons.*
b *In c. eccles. col. 20. de consti.*
b *In repet. capit. per vestras. de donat. fol. mihi 137. num. 9.*
d *Cap. Apostolica. de cler. excom. minist. cum suo concord.*

a *Cons. 210.*
b *In prædicto §. sane.*
c *ff. de iurisdi omnium iudic. dim 2. 2. q. 60. art. 6.*
e *Cap. cuncta per mundum. 9. q. 3. & cap. proposuit. de concess. præb.*
f *In li. de Cathol. instit. tit. 40. de matrimonium 15.*
g *30. qu. 1.*
h *In enchiridio violata religionis. tit. de nefarijs nuptijs.*
i *In d. c. accusatus. §. sane. & In princ. eiusdem c.*
l *In repe. cap. per vestras. §. 18. de donat. inter vir. & ux. r. m. 2. par. c. 7. §. 3. num. 6.*
n *In praxi criminali can. c. 76. o 30. qu. 1.*
p *In prædicto enchir. tit. de suspicio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

odore,ac exemplo,vt audio,insignis,non solùm essent flocci pendendæ eiusmodi leues suspiciones,si non essent satis probatæ,sed etiam minuendæ,& leniendæ: quamuis aliqualiter dici possent probatæ. Salua prædictorum DD.meorum, qui totius sorbis Christiani sunt censores,sententia, cui me omnia que mea libenter subiicio.

9 AD SECVNDAM respondeo id quod aliàs interrogatus respondi, non posse iustè vllos iudices fundare suum iudicium principaliter, nec indicenter in sacrilegis & scandalosissimis testimonijs sacerdotum confessariorum præsertis super eis,quæ solùm norunt per confessiones sacramentales; & tanto minus,quanto maiores sunt iudices id fundaturi:sed potius debere illos sacrilegos deponere, & acerbissimè punire; ne populus incipiat sibi persuadere, quod maleuolorum machinationibus,& superiorum dispensationibus,vel relaxationibus,aperiatur aliqua via, qua confessa secreta contra diuinum & indispensabile D.N.Iesu Christi præceptum reuelentur,& sibi dissuadeat necessitatem confitendi, quam maledictus Lutherus suis miseris discipulis dissuasit:quem adeo alicubi,vt audio, pertinaciter sequuntur noue ad fidem conuersi,vt pauci sint,qui grauia crimina sacerdoti confiteantur, ita vt aliquot parochi eruditi dixerint nullos in suis parochiis peccare grauia mortaliter: quia nulli parochiani eis confitebantur talia:quod ne infinita Dei bonitate contingat, supplicissimè omnes oremus. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Denunciare sancto officio non debeo eum,quem ob leuem suspicionem,aut signa,qua facile fallere possunt, hæreticum puto,etiamsi adsit inquisitorum edictum.*
1 *Inquisitorum edictum de denunciandis hereticis,&c. non ligat eos qui quoquo modo audierint,vel suspicantur, sed eos qui sciunt per sensum corporis, vel saltem audierunt à fide digno,qui illud sciebat.*
2 *Pœnitentem, qui sibi non facit scrupulum omissæ denunciationis hæreticorum,eo quod ignorat se obligari, debet confessarius monere,vt denunciet,& recusantem non debet absoluere,& ita obseruat sacra Pœnitentiaria.*
2 *Denunciare non tenetur vltramontanus illos hereticos, cum quibus vltra montes est conuersatus.*

CONSILIVM III.

DVBITO aliquem hic Romę,vbi viget Inquisitio,esse hæreticum,vel signis credo eum talem,sed non possum probare. An tenear denunciare quoquo modo officio inquisitionis;& quid faciet confessarius cum pœnitente, qui facit sibi scrupulum,quod sit conuersatus cum hæretico, sed non facit sibi scrupulum , quod non denunciet; & de quo pœnitente credit cõfessarius,quod admonitus potius omittet confiteri, quàm denunciare, cum vltramontanus sit,qui ignorat obligationem denunciandi,& abhorret ab hac actione?

1 Respondeo primò, quòd huius quæstionis decisio colligi potest ex his, quæ nos diximus in repet. cap. *inter verba.* [a] vbi dicitur,quod edicta, quibus iubemur denunciare aliqua quæ scimus, non ligant eos,qui quoquo modo audierunt,vel suspicantur ; sed tantum eos , qui sciunt illud per visum , vel alium sensum corporeum,vel per confessionem eius, qui fecit illud,vel quod habetur pro indubitato , secundum Innocentium , [b] vel saltem audiuit ab aliquo fide digno,qui sciebat illud,iuxta glossam singularem. [c] Quare non puto rectè facturum,qui ob leuem suspicionem,& ob signa , quæ facilè fallere possunt,denunciaret aliquem tanti criminis reum.

2 Secundo, quod vltramontanus,si solum est conuersatus cum hæreticis vltra montes, non tenetur denunciare illos ; si autem est conuersatus cum hæreticis in Italia , vel Hispania, tenetur denunciare illos,neque debet absolui,nisi denunciet, vel saltem omnino proponat denunciare ; quia non videtur contritus:& hoc obseruat sacra Pœnitentiaria,per multa quę possent allegari,&c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus ante baptismum nemo esse potest, nec ante illud quis potest excommunicari,nisi indirectè. num.4.*
1 *Iudæi & Pagani Ecclesiæ legibus non subiiciuntur,illis inquam, quæ eorumdem legibus contraria sunt. num. 4.*
2 *Iudæus,qui cum conuerso ex eis conuersatur,publicè cadendus.*
2 *Iudex ad vnam causam deputatus contra quemcumque eius impedientem processum procedit.*
3 *Iudex ecclesiasticus infidelem punire potest pro delictis merè ecclesiasticis , item pro mixtis , si præuenit , pro merè autem laicis non.*
3 *Inquisitor hæreticos punire potest Iudæos conuersorum peruersionem procurantes.*
3 *Hæreticus conuersus absolui non debet,nisi manifestet infideles, qui eumdem post baptismum peruerterunt.*
4 *Iudæi non vt hæreticorum complices , sed vt eorum fautores puniri possunt.*

CONSILIVM IIII.

QVIDAM hæreticus rediens ad cor petiit absolutionem ab excommunicatione bullæ Cœnæ. Quæritur, an debeat absolui,non manifestatis Iudæis, qui ei Iudaismum persuaserunt.

1 Pro parte affirmante facit primò , quòd Iudæi non possunt esse complices hæreseos,quia non sunt baptizati , & nemo ante baptismum potest esse hæreticus,vt post alios tradimus in Manu. nostro confess. [a]

Secundo,quod Iudæi, Mahumetani, & Pagani non subiiciuntur Ecclesiæ,iuxta illud Apostoli, *De his qui foris sunt nihil ad nos* , relatum in cap. *gaudemus* , [b] & consequenter videntur non posse puniri ab Ecclesia.

Tertio,quod Decretales, quibus statuitur punitio Iudæorum,non excommunicant eos directè , sed solum indirectè, prohibendo Christianis,communicare illis. [c]

2 Pro parte verò affirmante facit primo cap. *fepe.* [d] quo iubetur publicè cædi Iudæus , qui cum conuersis ex eis, & baptizatis conuersatur.

Secundo, quod qui iudex est ad vnum , potest procedere contra impedientem processum eius quo ad illud, [e] ergo Ecclesia,quæ habet iurisdictionem ad defendendam fidem,poterit procedere contra turbantes illam.

3 Tertio, quod quæstio illa , an iudex ecclesiasticus possit punire Iudæum , & infidelem? solet sic resolui , quod solus potest in criminibus merè ecclesiasticis , in merè verò laicis non,in criminibus autem mixti fori potest per præuentionem, vt resoluitur in cap. *cum sit generale.* [f] & per Felinum. [g]

Quarto,quod Oldradus, [h] respondit,quod Inquisitor hæreticæ prauitatis potest castigare Iudæos procurantes peruersionem conuersorum ad fidem:pro quo est casus in cap. *contra Christianos.* [i] quod habet , Inquisitorem non solum posse procedere contra Christianos , qui cum essent infantes , vel pueri , baptizati fuerunt , & postea redeunt ad infidelitatem parentum , sed etiam contra fautores , & receptores eorum.

Per quæ pars hæc posterior videtur verior;& consequenter manifestationem Iudæorum,qui peruerterunt præfatum, videri necessariam , quo absoluatur , quia puniri possunt ab Inquisitore.

4 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur, concedendo quidem non posse Iudæos esse complices hæreseos,ad hoc,vt dicantur hæretici : sed sic quo ad hoc,vt dicantur fautores hæreticorum contra leges Ecclesiæ Christianæ , quod sufficit ad hoc , vt puniri possint ab ea , per prædicta.

Ad secundum, concedendo quidem Iudæos , & Paganos non subiici Ecclesiæ quo ad obseruantiam legum eius contrariarum suæ legi veteri:negando tamen quod non sint subiecti ei quo ad alias leges,è quibus vna est,ne retrahant Christianos ab obseruantia legum suarum,per prædicta.

Ad tertium , concedendo quidem Ecclesiam non posse excommunicare Iudæos directè : negando tamen quod non possit eos aliis pœnis punire, cùm peccant peccata fori ecclesiastici,vel mixti,præueniendo iudicium seculare , per eadem prædicta. Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Libros hereticorum tenens,& legès incidit quidem in excommunicationem,sed non in latam contra hæreticos.*
2 *Confessio & absolutio excommunicati valent: nisi aduertens se sic confitendo peccare,taceat se talem.*
4 *Inquisitorum edicta omnes ad quos diriguntur obligant ad denunciandum,etiam patrem:& filios.*

a *Cap.27.nu. 13.*

b *De iudæis.*

c *Cap.post miserabilem. de iudæis. & c. ad hæc.e. postulasti.& c. cessantibus. de Iudæis. de Iudæ.*

d *28.quæst.1.*

e *Cap. 1. de offic. delegat.*

f *De foro competet.*

g *In c. postulasti de iudæis.*

h *Consil.36. in fra scripta ar. 1 De hæreticis,lib.6.*

a *11.qu.3.con. 6.*

b *In cap. cum causa.n.1. de iuramen. cal.*

c *In l.Titio fi dus ff. de conditio. & demonstra.*

4 *Consiteri crimen proprium tenetur interrogatus legitime à suo iudice.*
4 *Denunciare hereticum , quando id etiam inuoluendo verba facere non possum, nisi me reuelem , non obstante inquisitorum edicto non teneor.*
5 *Denunciatio hæreticorũ,quam nullus,vel minime notabilis sequeretur effectus , non est ob edicta Inquisitorum necessario facienda.*

CONSILIVM V.

EST pœnitens , qui ab anno Domini 1548. vsque ad annum 1554. à sua discedens patria multas Italiæ prouincias(iusto tamen occasionem negotiorum) iuit,& accidit sæpius cum hæreticis conuersari, & verba blasphemiasque hæreticales audire ; perseuerans tamen in perfecta fide ; sed eorum libros quadam ductus curiositate & sciendi auiditate libenter legit. Primo ab vno librum Considerationum Valdesij emit, & non longi temporis interuallo ipse vendens ab Inquisitore illius ciuitatis detentus publicè abiurare est coactus:sed post condemnationem in sua falsa perseuerabat opinione:non enim reuelauit, quibus vendiderat libros,& pœnitebat eum abiurasse. Ab alio autem, qui & cum hoc condemnatus(erant enim ij socij erroris)& deinde etiam relapsus fuerat,emit librum Prædicationum sub nomine fratris Thomæ de Senis,dicebatur autem esse Occhini.Insuper ab alio in alia prouincia vltro offerẽte alium Occhini librum mutuo accepit, legit , restituit que. Deinde alias discessurus quidam ab vna ciuitate ad aliquot dies dimisit eidem exponenti librum fratris Iulij de Mediolano conseruandum , & alius simili de causas aliàs dimisit postillas Martini Lutheri, quas conseruauit,legit,demum requirentibus restituit , nihil inde mali hauriens , sed potius eorum doctrinam detestans; non enim tanti faciendam esse , quanti ab illis prædicabatur, iudicauit. Anno deinde 1554. vel circa, ad propriam domum reuersus , negotijs expletis , vera pœnitentia ductus , libros, quos emerat,igni tradidit comburendos ; & cuiusdam Iobelæi , atque bullarum diuersarum Summi Pontificis auctoritate sæpius generalem suorum peccatorum confessionem faciens absolutionis beneficium est consequutus : & licet eisdem literis contineretur expressè , ne absolueretur legentes & tenẽtes libros prohibitos,ipse absoluebatur;quia confessarijs persuadebat debere absolui , ex eo, quia non legebat,neque detinebat , licet legerit & detinuerit. Et quia in eius patria excommunicatio singulis fere annis innouatur contra hæreticos non reuelantes , iugi conscientiæ stimulo premebatur,cogitans,forte illas absolutiones fuisse inefficaces, si ad reuelandum teneretur:& certè reuelasset, nisi animaduerteret se non posse plenè,quæ sciebat,reuelare , nisi semetipsum reum confiteretur, & in foro iudiciali diffamaret , quod non debet. Demum occasione Sanctissimi Iobelæi Romam venit , & à Pœnitentiario absolutionem consequutus ecclesias visitauit.

At quia audiuit Pœnitentiarios in huiusmodi plenissimam auctoritatem non habere, pro suæ conscientiæ securitate accessit ad summum Pœnitentiarium , humiliter obsecrans Illustrissimam Dominationem suam , vt causa cognita , absoluendi , & secum dispensandi facultatem alicui minori Pœnitentiario faceret in foro conscientiæ tantùm. Primò , quia alios plenè reuelare non potest , nisi semetipsum in foro exteriore diffamet,ad quod nullus de iure tenetur)non enim potest assignare causam , qua scit hos detinuisse libros , & illos vendidisse, nisi quia ab his ipse emit , & ab illis conseruandos mutuo accepit.Secundo,quia in his viginti & vno annis,quibus post librorũ combustionem in Dei & Sanctæ Ecclesiæ obedientia ab hæreticis segregatus sine querela & suspicione vixit, illorum quidam vita functi migrarunt à sæculo ; & qui libros custodiendos reliquerunt,& ipsi ad eorum reuersi patriam ab alijs denunciati (si de his,aut similibus, aut diuersis alijs articulis, ignorat) ab inquisitoribus tamen condemnati modo impositam sustinent pœnam.De relapsis autem,à quibus libros emit,à currente anno 1554.ad præsens vsque etiam interrogans nec verbum quidem amplius audire potuit , an mortui,an viui sint, an conuersi,vel obstinati , & relapsi perseuerent;quove loco modo degant,ignorat,immo vnius nec nomen reminiscitur,alterius nomen , sed non cognomen , & amborum patriam,& artes;& si reuelare cogeretur,non posset nisi circumloquendo significare,scilicet, qui tunc temporis condemnati fuerunt talis artis,& patriæ,sed nescit an inter tot illo spectaculo condemnatos (fuerunt enim plurimi) alij extiterint eiusdem patriæ & artis. Vnus , à quo verba contra Deum & Ecclesiam aliàs audiuit , fuit in illa ciuitate prosequutus, sed fugam arripuit, quo autem iuerit , aut vbi modo maneat,penitus nescit, & huius tantum fictum nomẽ agnoscit, & personam, apud quam tunc morabatur, quæ si modo viuat, etiam ignorat: dixit enim ipsi exponenti quidam quod iste fuerat religiosus , & è Sicilia inquisitorum metu fugiens dimisso habitu,vt secularis sub ficto nomine perditè viuebat. Quapropter non posset nisi circumloquutiuè,& satis imperfectè huiusmodi hæreticos inquisitoribus significare : vnde ipsi inquisitores ex eius reuelatione parum aut nihil proficerent: ipse autem suam fidem in tali foro seipsum diffamando macularet; cùm nemo sit , qui de eo talia suspicetur. His sic stantibus quæritur quid iuris.

1 RESPONDEO primo , oratorem non incidisse in excommunicationem illam bullæ Cœnæ Domini, quæenus excommunicat hæreticos; quia nec est , nec fuit verè & coram Deo hæreticus,licet in foro exteriori, & coram hominibus iudicetur talis , iuxta ea quæ diximus in Man. confess. [a] incidisse tamen in eam,quatenus excommunicat tenentes & legentes libros hæreticorum sine licentia Sedis Apostolicæ.

2 Secundo,quod confessiones eius sacramentales,& absolutiones,quas domum reuersus egit,& accepit, fuerunt validæ: licet confessarij non haberent potestatem eum absoluendi ab excommunicatione:quia confessio & absolutio excommunicati valent,nisi cum pœnitens sciens se excommunicatum, & aduertens quod excommunicatus peccat accipiendo absolutionem , eam accipit, non confitendo illud peccatum, quod tunc peccat: non quidem ea ratione , quod excommunicatus absolutur , sed quia non confiteretur omnia peccata, quæ nouit,iuxta ea quæ diximus in d.Manu. confess. [b] & is non aduertebat se peccare absolutiones illas accipiendo, immo persuadebat confessarius posse eum absoluere , eo quod iam desistit à peccato detinẽdi & legendi libros,cùm iam omnes combussisset,vel suis dominis restituisset.

3 Tertio,quod magnæ difficultatis est , an inciderit in excommunicationem latam per edicta inquisitorũ contra eos, qui moniti non denunciant hæreticos intra tempus præfixum.

Pro parte enim negante facit,quod nemo tenetur prodere se iudici saltem exteriori,iuxta cap.*quis aliquando.* [c] ibi,*non tibi dico,vt te prodas.* [d] quod procedit etiam in casu hæreseos, cùm nullibi excipiatur ille ab hac regula ; & standum est regulæ,donec probetur exceptio. [e] At orator ait se non potuisse denunciare illos , quos sciebat esse hæreticos , & vti libris hæreticorum;non prodendo se:præsupponit enim , quod inquisitores interrogant de causa & ratione scientiæ,& non poterat ille vllam rationabilem reddere,nisi quod ab eis emisset, vel commodato accepisset libros vetitos ; & consequenter seipsum prodidisset,ad quod non videbatur teneri.

4 Pro parte verò affirmante facit primo , quod omnes , ad quos diriguntur prædicta inquisitorum edicta , tenentur denunciare omnes,& amicos,& cognatos , & fratres , immo & patres , & filios,quos nouerint in eam incidisse , vt nos latè concludimus in repetitione cap. *inter verba.* [f]

Secundo,quod quilibet tenetur confiteri de se crimen,super quo à competente iudice interrogatur; & inquisitores,de quibus in argumento,erant competentes iudices , & competenter interrogabant. [g]

Tertio,quod poterat orator eos,quos sciebat , denunciare sufficienter,non prodendo seipsum, dicẽdo quòd audiuit eos asserentes aliquas hæreses, & vtentes libris aliquot hæreticorum ; tacendo quòd emisset , vel commodato accepisset ab eis, & si interrogatus fuisset de modo, quo illi vtebantur eis, potuisset respondere,quod vtebantur legendo,laudando, vel aliàs approbando,& si pressius fuisset interrogatus,vnde illos habuissent, aut quibus vendidissent,vel commodassent , potuisset respondere se nescire , subintelligendo intra se coram Deo eo modo , quo teneretur propalare, iuxta posita in Manu. [h] & latius in prædicta repetitione cap. *inter verba.* [i] per quod tollitur oppositum pro parte negante formatum.

5 Quarto,quod licet orator obligatus fuisset tempore prædictorum edictorum denunciare quos sciebat hæreticos , & ob id incurrisset excommunicationem, nec debuisset absolui

a *Cap.27. n. 56.& melius c.11.n. 24. & 25.*

b *Cap.9.n. 3.*

c *§. his auctoritatibus.*

d *De pœn. di. 1.*

e *Glo.recepta in l. omnis de fluito. de reiuris. & in rubric.eo. tit. li. 6.*

f *11 q.3. conclusione 6.col.62.n 826.*

g *Arg.l.congruit.ff. de officio. præsidis, cap.1. de offi. ord.& c.excõmunicamus.1. §.fi.de hæret.*

h *Cap.18.nu. 19.*

i *11.qu.3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

antequam denunciaret; nunc tamen arbitror, quod non sit obligatus ad id faciendum, & quod potest absolui absque prædicta denunciatione: quia frustra expectatur euentus, cuius nullus sequitur effectus. [a] At nullus, aut certè minimè notabilis effectus eius denunciationem sequeretur, vt ex facto colligitur.

Quinto, quod Illustrissimus Dominus petitis annuere debet adeo humiliter & sanctè oratus, & gaudere, quod tanta sit oratori de suę animę salute cura, in gloriam D. N. Iesu Christi, qui nos omnes seruet. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura priuata aliena manu scripta etiam inter mea scripta mihi non nocet, misi fuerit à me subscripta, vel testibus signata, etiamsi sit scripta à presbytero, à religioso, & à Priore alicuius conuentus, immo nec si sit scripta à sapiente dante consilium, secundum quod sententia debet ferri, vel etiam ab aliquo qui sit notarius, nisi ij duo vltimi eidem etiam se subscripserint.*

2 *Imperfecta scriptura, scilicet, quæ ita sit à me scripta, vt aliquid adhuc ei sit addendum, mihi nec prodest, nec nocet, etiam si sit testamentaria, etiam si sit edita, sed non à me. & num. 3. nec de illis in quibus adhuc extremam manum non apposui, potest mihi ita obiici, quin liceat mihi eadem declarare, immutare, emendare que. num. 4.*

3 *Corrigere potest auctor scripta sua, donec ediderit perfecta, & interim negare se ita sensisse, vt in eis continetur, cum ob aliam finem potuerit ea sic scripsisse.*

4 *Emendare scriptum, maioris est laboris, quam scribere.*

4 *Memorialibus descripta non æque probant, ac scripta in rationibus.*

5 *Intelligi, quod nequit, pro non scripto habetur.*

5 *Multiplices intellectus cum lex æque bene recipit, videtur inutilis; veritas enim tunc ignoratur.*

6 *Dubia cum est oratio, ambigua, obscura ve, in eo est capienda sensu, quem dat qui eam protulit, & prout eidem vtilius est; & hoc in ijs, quæ pendent à solius proferentis voluntate, secus est in contractibus: item & in eo capienda est sensu, qui delictum excludit. num. 7.*

7 *Delicti quæ est exclusiua interpretatio, illa sumenda est siue in oratione ambigua, siue generali mandato, vel iuramento. & num. 8.*

8 *Verba non sunt captiose contra proferentē accipienda; immo si viderentur contraria; sunt concordanda, non solum vt contradictio & pœna euitentur. sed etiam vt probent.*

9 *Dubia oratio ex antecedentibus & consequentibus est interpretanda: sed & vna pars orationis per alteram etiam declaratur, & per media declarantur extrema, num. 10. immo & ex alio eius auctoris scripto, num. 11. & ex fine in quem principaliter profertur etiam dilucidatur. num. 12.*

12 *Recitatiue qui aliquid ab alio dictum describit, non censetur illud approbare.*

12 *Libri hæreticorum reperti apud virum doctum, sincerum, & de hæresi alias minimè suspectum, non inducunt hæresis præsumptionem, licet dent iudici causam interrogandi quo fine illos habeat.*

13 *Protulisse aliqua ex cathedra, vel suggesto, non conuincitur is ex eo quod scripta reperiantur in memorialibus conscriptis pro materia concionis, aut lectionis.*

13 *Doctorem non omnia, quæ priuatim scripsit, publicè docuisse sequitur.*

14 *Protestatio submittentis scripta suæ Ecclesiæ iudicio excusat.*

14 *Protestatio animi declaratoria etiam facto contraria iuuat.*

CONSILIVM VII.

HYPOTHESES, & suppositiones decem pro defensione quorumdam scriptorum N. magni, & excellentissimi Theologi, qui aliquot annis Consultoris S. Inquisitionis officio functus in plerisque regionibus publicum munus habuit examinandi dogmata; & dicta scripta adhuc in chartulis, commentariolis, & alijs memorialibus imperfectis, indigestis, & inemendatis inueniuntur, quibusque manus extrema nondum apposita fuit, & partim propria, partim aliena manu scripta reperiuntur, in quibus quędam sunt minimè intelligibilia, ambigua quędam, diuersoque ordine & stylo tradita, & quędam protestatione illa munita, *Omnia Sacrosanctæ Ecclesiæ Catholicæ iudicio & censuræ submitto.*

1 PRIMA igitur hypothesis & suppositio fuerit, nemini nocere scripturam priuatam aliena manu scriptam, nisi testibus fuerit munita, vel propria manu ei se subscripserit, [a] etiam si fuerit scripta à presbytero, [b] vel ab aliquo religioso, etiam Priore alicuius conuentus. [c] Immo nec scriptura notarij facit fidem, si ei non se subscripsit. [d] etiam si tota fuerit ipsius manu scripta, [e] nec consilium sapientis eius propria manu scriptum sine sua subscriptione prodest, secundum Paulum, [f] nec nuda ratio facit quem debitorem. [g] Quo sit, vt nil eorum, quæ aliena manu scripta inueniuntur in scriptis prædicti N. illi nocere possit; quia illius manu non est subscriptum.

2 SECVNDA HYPOTHESIS, quod nemo est accusandus, nec arguendus, eo quod hoc vel illud scripserit etiam sua manu in chartulis, commentariolis, & aliis memorialibus imperfectis, indigestis, & inemendatis, quibus manus extrema non sit adhibita, neque sunt vsque adeo edita. Primo quidem, quia illa pro non scriptis habentur, iuxta illud Iustiniani. [h] *nihil etenim actum esse credimus, dum aliquid superest addendum.* vnde nec scriptura, quæ parabatur ad testamentum, prodest, aut nocet, nisi perfecta fuerit, [i] & nec Imperator capit aliquid ex testamento imperfecto, [k] nec instrumentum imperfectum probat. [l]

3 Secundo facit, quod licet scriptori scripta sua corrigere, & negare se ita sensisse, ac in eis continetur, donec ediderit perfecta, quod nuper cum omnium iudicum & doctorum laude fecit in Hispania vir pius iuxta ac doctus frater Dominicus Sotus, [m] in hæc verba: *Multa quidem alia in Matthæū & alijs scripsi, quæ à quibusdam circumferuntur, quibus postremam manum non adhibui: & ideo, si quis ea euulgauerit, protestor non fore mea: quoniā nec collimata sunt, nec polita, & multis scaturiit mendis, multáque continent examine, censura, & castigatione digna.*

Tertio, quia multa scribimus omnes, non quod ita penitus sentiamus, ac in eis continetur, sed ne fugiant memoriam, vel vt postea otium nacti trutinemus, & minuamus, augeamus, vel omnino deleamus, si altius considerata in totum vel ex parte displiceant; quod se fecisse etiam grauissimus, idemque sanctissimus auctor Augustinus in principio quæstionum super Genesim testatus est in hæc verba, *Placuit eas quæstiones, quæ in mentem venirent, stylo alligare, ne de memoria fugerent, non vt ea satis explicaremus; sed cum opus esset, possemus inspicere, & admoneremur, quid adhuc esset requirendum, & essemus ad cogitandum instructi, & ad respondendum parati.*

Quarto, quod ea est fragilitas humana, quod nemo, etiam si maximè velit, & conetur, potest prima vice adeo circumspectè scribere aliqua, quæ nulla lima & censura egeant, quod satis testatur prologus, [n] retractationum eiusdem B. Augustini & experientia, quæ verissima rerum magistra est, [o] palam constat, omnes graues scriptores adeo nonnumquam illa, quæ in prima scriptione composuerunt, mutare, antequam vltimam manum apponant, vt longe alia videantur esse post illam adhibitam; immo & post eam adhibitam frequenter cùm iam sub prælo est opus, multa etiam in contrariam sententiam commutare. Hinc illud Horatij cōsilium. [p] *Nihil edatur, antequam nonum præmatur in annum.* Hinc illud Iustiniani, [q] *Qui subtiliter factum emendat, laudabilior est eo, qui primus inuenit.* & illud Ouidij. [r] *Nec tamen emendo: labor hic quam scribere maior.* Hieronymus item, [s] sentit ea, quæ nondum sunt edita, emendari ab auctore posse, neque antea ob illa reprehendi debere auctorem, per illa verba: *Cum editi fuerint, & de tenebris in lucem processerint.* & in epistola ad Pammachium pro libris suis contra Iouinianum, sed longe clarissime expressit in epistola ad eumdem Pammachium, quæ incipit, *Paulus Apostolus.* dum plurimum conquestus de quibusdam carpentibus versionem cuiusdam epistolæ Græcæ à se factam, nondum tamen editam, quam furtim ei subripuerant, subdit hæc verba. *Volo in chartulis meis quaslibet ineptias scribere, commentari de scriptura, remordere ludentes, digerere stomachum, in locis me exercere communibus, & quasi armatus ad expugnandum sagittas reponere, quandiu non profero, nec edo, cogitata non sunt crimina, nec maledicta quędam, quæ aures publicè nesciant.*

4 Addo, quod scripta in memorialibus non probant perinde, ac scripta in rationibus, secundum Baldum cui nemo contradicit. [t] Cum igitur nihil eorum, quæ in scriptis prædicti N. carpuntur, sit politum, & collimatum, aut extrema manu donatum, vt verbis prædicti Soti vtar, neque sit editum, vt D. Hieronymus loquitur, consequitur profecto nihil eorum illi

[a] Ca. 1. & 2. cum gloss. & Innoc. & alijs præsertim Felino, de fide instrum.
[b] Dec. consil. 110.
[c] Idem cons. 112.
[d] Leg. 2. C. de conuenientibus fisci debit.
[e] Paulus d. lexa. & Iaf. in l. cum auctoritas. C. de testament.
[f] Sub fide d. l. cum antiquitas.
[g] Leg. nuda. ff. de donatio.
[h] In le. cum. L. Syllanianū C. de his quibus vt indign.
[i] Le. ex facto ff. de vulgari. & c. cū venissēt cum ei adhoratis de iudic.
[k] Leg. in ambiguis. §. de reb. dubijs.
[l] In l. si quis. ff. de iudic.
[m] ff. de pactis.
[n] Ca. 15. li. 2. o Cap. quamsit. de electio. lib. 6.
[p] In arte poetica.
[q] In l. 1. C. de veteri iur. enucl.
[r] Li. 1. de Ponto in apolo. contra Rufin. pa. 2.
[s] In vltim. de consti. pecun. ad finem.
[t] Lib. 2. de in ventione.

opponi posse, adēpta facultate emendandi, declarandi, augendi, minuendi, vel mutandi. & ita contra ea omnia, & singula, quæ illi obiici possent, defensio sit, ea nondum fuisse correcta, non extrema manu donata, non edita, non alio quopiam modo ita ante approbata, vt teneatur ea defendere in ea forma, qua exhibentur, sed ſolùm in ea, qua ille editurus erat, & vulgaturus, si id facere contigisset.

5 TERTIA HYPOTHESIS, quod ea quæ sic scripta sunt, vt intelligi nequeant, pro nō scriptis habentur, iuxta l. 2. [a] cuius verba sunt: *Quæ in testamentis scripta essent, & non intelligerentur quid significarent, ea perinde sunt ac si scripta non essent.* ex qua lege doctores colligunt paria esse aliquid non esse scriptum, & ita scriptum, vt intelligi non possit. quod ipsum est dicendum de illo, quod æquè bene multipliciter intelligi post, vt Cumanus, & Aretinus notant, [b] cui consentaneum est illud Baldi. [c] *Etsi, quod multipliciter intelligitur, veritas ignoratur.* & illud quod dicitur, *Lex inutilis est, quæ plures intellectus æquè patitur.*

6 QVARTA HYPOTHESIS, quod oratio dubia & ambigua intelligenda est in eo sensu, quem ei dat qui eam protulit, vt est in l. *In ambiguis.* [d] cuius verba sunt, *In ambiguis orationibus maximè sententia eius spectanda est, qui eas protulisset.* quod maximè habet locum in his, quæ pendent à solius proferentis voluntate, quales sunt leges, quas interpretatur qui eas condidit, [e] qualia priuilegia, [f] qualia testamenta, [g] qualia item eadem ratione alia omnia, quæ pendent ab vnius proferentis voluntate, & accipi debent in eo sensu, qui magis prodest proferenti, vt Vlpianus docet, [h] per illa verba, *Si quis intentione, vel oratione ambigua vsus sit, id quod ei vtilius fuerit accipiendum est.* Nec obstat l. *veteribus.* [i] eum ei similibus: quoniam loquuntur in contractibus, qui à duorum cōsensu pendent. Quare ea quæ in prædictis scriptis inueniuntur dubia, aut ambigua, in eo sensu, qui præfato N. vtilior sit, sunt intelligenda, cum ea omnia ab vnius illius proferentis voluntate pendeant.

7 QVINTA HYPOTHESIS, quòd verba, quæ in vno sensu denotant delictum, & in alio non, intelligenda sunt in eo sensu, per quem non dicatur proferens deliquisse; quoniam dubia interpretanda sunt in meliorem partem, [k] & semper in dubijs benigniora præferenda sunt, quæ sunt verba l. *semper.* [l] & Marcellus, [m] sic ait. *In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus iustum, quàm tutum est.* quod etiam in legibus fit, iuxta l. *benignius leges interpretandæ sunt.* [n] & in ambigua voce potius est accipienda significatio, quę vitio caret, iuxta l. *in ambiguis.* [o] quam legem ait ibi glossa recepta habere locum, tā cùm est vox obscura, vel ambigua, quàm cùm æquiuoca, siue multiplicis significationis, tam cū aliqua pars orationis est obscura, vel ambigua, quam cùm ipsa tota oratio. & in mandato generali non censetur mandatum delictum, etiam si verba mandati sint generalia, & apta comprehendere delictum, [p] per quod ibi quamplures recentiores decideruntque quæstiones.

8 Et qui iurat omnia statuta, non videtur iurare illicita. [q] Et generaliter prolatum, in sensu, qui vtilior est proferenti, accipiendum est. [r] Nec verba sunt intelligenda captiosè contra proferentem, [s] neque ita, vt proferens sibi contradicere videatur, & incidat in pœnā, argu. ea. *cum tu.* [t] per quod ibi Antonius & Panormitanus aiunt etiam testis vnius dictum reducendum esse ad cōcordiam cum altero à se ipso dicto, non solum ad hoc, vt non incidat in pœnam, & periurium, sed etiā ad hoc vt probet, quod eleganter ibi Aretinus & Felinus docent, & tradit Hieronymus Gratus. [v] Quamobrem scripta prædicti N. quatenus in parte, vel in totum sunt dubia, vel ambigua, æquiuoca, vel multipliciter intelligibilia, vel generalia, aliquem sanum & catholicum sensum, & proferenti vtilem habere possunt, vel in eo, quo ea alibi ab ipso N. clare prolata sunt, ita debent accipi, ne ipse videatur deliquisse, nec in pœnam incidisse, nec illi contradixisse.

9 SEXTA HYPOTHESIS, quod cum aliqua oratio est ambigua, & dubia, & multipliciter intelligibilis, ille sensus est probandus, cui antecedentia & consequentia verba magis consonant: quoniam superior & inferior scriptura efficiunt perspicuum, quod alioquin esset dubium, vt ait Cicero, [x] vbi tractat de controuersia, quæ in scripto versatur. Et quia, vt ipsemet ibidem ait, si ipsa separatim ex se verba considerentur, omnia, aut pleraque videbuntur ambigua: cui consentit grauissimus auctor Augustinus, [a] in hęc verba, *Cum ambiguitas occurrit, contextus ipse sermonis à præcedentibus, & consequentibus partibus, quæ ambiguitatem illam in medio posuerunt, esse consulendum, vt videamus cuinam sententiæ de pluribus, quæ se ostendunt, ferat suffragium.* Nam etiam Vlpianus alteram partem alternatiuæ per alteram interpretatur, [b] sed & Iulianus, [c] ait ad summam nummorum legatorum coniiciendam, ea, quæ præcedunt, vel quæ sequuntur scripta, esse attendenda, & Vlpianus, [d] agens de interpretanda prima clausula inserta senatusconsulto posito in l. *item veniunt.* [e] quod multas clausulas continet, eam interpretatur per tertiam clausulam in eodem senatus consulto satis longe positam. Et idem Vlpianus, [f] sic ait: *Qui filiabus legauit, si mentionem in aliqua parte testamenti posthumæ fecit, videtur in filiarum legato de posthuma sensisse.* per dictum textum ibi adnotauit Bartholus, quem ibi & vbique sequuntur alij, vnam partem testamenti per aliam declarari: per quam adnotationem multa pulchra, vt alios omittamus, determinat Decius. [g] Vnde rectè dixit Ioannes Croperus Archidiaconus Colonienſis, [h] in hæc verba: *Nulla alia ratione ad eorum, quæ à quopiam obscure dicta sunt certiorem magisque propriam, & germanam potest intelligentiam & notitiam peruenirī, quam, vt ea, quæ antecedunt, & sequuntur verba expendantur.* Et vt omittamus alia, Cælestinus, [i] dixit, vtriusque iuris argumenta nos docere ea, quæ in principio ad medium, & ad finem; illa verò quæ in medio, ad finem, & principium referuntur, id quod iis verbis sic summat Baldus ibidem. *Per media declarantur extrema, & per vnum extremum declaratur alterum.* Cum igitur bona pars eorum quæ ipsi N. opponi possunt in prædictis scriptis, per antecedentia vel consequentia declarentur habere sensum Catholicum, non debent opponi ei, vt sapiant hæresim.

11 SEPTIMA HYPOTHESIS, quod non solum pars vnius scripturæ per aliam partem eiusdem declaratur, vt prædictum est, sed etiam per alias omnino ab ea separatas? quod grauissimus auctor Augustinus, [k] in hæc verba docet: *Cum verba scripturæ in vno loco apertius ponuntur, ibi discendum est quomodo in locis intelligantur obscuris.* & super primo Geneſis ad literam, [l] ait, *Cum scripturas legimus, id eligamus quod certum apparuerit eum sensisse, quem legimus: si autem dubitatur, id certè, quod circumstantiam scripturæ non impedit, & cum sana fide concordat.* Et Vlpianus, [m] ait, *Interpretationem verborum, quæ in testamentis reperiuntur obscura, fieri posse ex vicinis scripturis. ex verbis enim prolatis in vna scriptura sumitur interpretatio, quid senserit quis in alia.* quod Scæuola sentit, [n] quatenus significat, per verba testamenti alicuius declarari posse, quod ipse in instrumento donationis sensisset, quod ibidem adnotauit Bartholus quem sequitur Alexander, [o] idem significat Papinianus, [p] quatenus habet, verba codicilli testatoris declarari per verba testamenti, per quem Curtius senior, [q] dixit, quod voluntas declaratur non tantum ex eadem, sed etiam ex alia scriptura. Cum igitur quid quid dubij & ambigui esse potest in scriptis præfati N. ex aliis illius scriptis declarari possit, consequens est ita esse declarandum.

12 OCTAVA HYPOTHESIS, quod verba intelligi debent secundum id, ad quod principaliter proferuntur & scribuntur, vt est l. 1. [r] vbi Vlpianus ait, illa verba Prætoris in principio legis posita, *Ne quid in flumine, ripáve fiat, quo statio, iterve nauigio deterius fiat,* de flumine nauigabili esse intelligenda, quoniam ad id principaliter proferuntur: & verbum positum ad vnum finem secundum illum est interpretandum, [s] & intelligentia verborum ex causis est assumenda dicendi, [t] & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, [v] vnde qui aliqua dicit, aut scribit recitando, vel adnotando tamquam ab alio dicta, non videtur ea approbare, vt est in cap. *literas.* [x] & glossa [y] recepta ibi, & ad multa applicata per omnes recentiores, per quam Baldus [z] dixit, eum qui recitat, non ponere id, quod pro libellis notandum esse censuit, & in hanc ipsam materiam hæreseos pulchre asserit D. doctor Iacobus Septimanicensis, [a] & meritò: quoniam non ad hoc, vt approbet; ea dicit, aut scribit, sed vt examinet, vel referat, qui idem, [b] æquissimè de more suo definit, quod cum libri hæreticorum inueniuntur apud eos, qui illos examinare debent, vel apud alios, qui licentiam habent, vt illos legere possint, tunc omnis sinistra suspicio cessat: quia nihil mali faciunt: immo cum reperiuntur apud virum

[a] Lib. 3. ca. 2. de doctrina Christiana.
[b] In l. 1. ff. de reb. dubijs. c In le. si seruus post limi. §. fin.
[d] In l. verum ff. de peti. hared e §. prater. ff. eod. tit.
[f] In l. qui filiab. in principio ff. de lega. 1.
[g] Con. 15. n. 3. & cōsilio. 270 nu. 2. & 416 n. 4. & cons. 480. n. 2. & 495 n 10. & cons. 515. n. 6. & alijs duobus cōsilijs.
[h] In lib. de veritate corporis & sanguinis Christi, pag 10 v.
[i] In 6. secundo requiris. de appellat.
[k] Lib. 3 de doctrina Christiana ca. 26. 1 Cap. vlt.
[m] In l. here des pa. n. § si quid ff. de testam. iuncto § ff. de le. 3.
[n] In l. uxori. § ff. de le. 3.
[o] Consil. 69. vol. 6. col. 1.
[p] In l. ff. de fundo instru. Consil. 49. col. 21.
[q] non autē ff. de fiunt.
[r] Cap fin. de verborum sig nifi.
[s] Hilarius in c. intelligentia eod. tit.
[t] Leg. non omnis. ff. de reb. cred. in agris. ff. de acquire. rerum dominio.
[v] De restitu. spoli ca. super literis. de rel.
[x] In l. Gallus. §. ideo eredem dum. verbo pronepos ff. de liber. & posthu.
[y] In §. quidā recte. eiusde l.
[z] In lib. inst. C. a tabel. tit. ul. de exceptio. n. 12.
[a] In eod lit. c. 35. num. 12.
[b] In l. 1. ff. de doctum

[a] Ca. 1. & 2. cum gloss. & Innoc. & alijs præsertim Felino, de fide instrum.
[b] Dec. consil. 110.
[c] Idem cons. 112.
[d] Leg. 2. C. de conuenientibus fisci debit.
[e] Paulus d. lexa. & Iaf. in l. cum auctoritas. C. de testament.
[f] Sub fide d. l. cum antiquitas.
[g] Leg. nuda. ff. de donatio.
[h] In le. cum. L. Syllanianū C. de his quibus vt indign.
[i] Le. ex facto ff. de vulgari. & c. cū venissēt cum ei adhoratis de iudic.
[k] Leg. in ambiguis. §. de reb. dubijs.
[l] In l. si quis. ff. de iudic.
[m] ff. de pactis.
[n] Ca. 15. li. 2. o Cap. quamsit. de electio. lib. 6.
[p] In arte poetica.
[q] In l. 1. C. de veteri iur. enucl.
[r] Li. 1. de Ponto in apolo. contra Rufin. pa. 2.
[s] In vltim. de consti. pecun. ad finem.
[t] In rubr. de consti. pecun. ad finem.
[x] Lib. 2. de in ventione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctum, sincerum, ac minime suspectum, quiduis potius quam hæresim præsumendam putat: licet interrogari possit, quo fine libros illos prohibitos habeat. quod satis confirmant S. Ambrosius, [a] & Hieronymus, [b] & Augustinus. [c] Cum igitur præfatus N. sæpissime iussus fuerit examinare libros nondum probatos, cùm licentiam habuerit legendi & tenendi libros improbatos à Sancta Sede Apostolica, cum adeo longè à suspicione hæresis fuerit, vt multis in locis munus publicum habuerit examinandi dogmata, & vt super eis approbandis aut reprobandis diceret sententiam; cùm vbique cum omnium publica laude eam tulerit: cum libros integros hæreticorum tenere potuerit; quid, obsecro, præsumendum est aduersum illum, eo quòd in aliquot schedulis, chartis cariosis, & memorialibus, & scripris imperfectis inuentæ fuerint in libris illius aliquot propositiones hinc inde excerptæ, vt examinaret eas: quod & fecit bis, & sperabat se idem tertio facturum, si quando id tertio contingeret. Quod autem multæ præfatis scriptis recitatiue ac materialiter fuerint positæ, vt postea disputarentur, & examinarentur, clare patebit consideranti circumstantias loci, temporis, materiæ, finis, personæ, consuetudinis, & necessitatis scriptionis earum. Qui enim has circumstantias considerauerit, & animaduerterit, quod verba, scripta, immo & facta interpretationem recipiunt ex prædictis circumstantijs, vt est cap. *quisquis.* [d] vbi de loco, tempore, & persona, & in l. *si vno.* [e] vbi de materia, & in §. *pauonum.* [f] vbi de consuetudine, & in cap. *discipulos.* [g] vbi de necessitate, & in cap. 1. [h] vbi de fine & animo, & in cap. *aut facta.* [i] vbi de omnibus, & apud Ciceronem ad Herennium, [k] qui inquam hæc considerauerit, & animaduerterit, facile iudicabit aliqua de prædictis capitulis recitatiuè, & pro materia examinandi, disputandi, & consulendi scripta fuisse, & nullatenus animo prohibendi.

13 NONA HYPOTHESIS, quod eadem, quæ prædicta est, experientia, palam est, complures gymnastas, prælectores, & concionatores longè alia, & alio ordine suis scholasticis & auditoribus tradere è cathedra, vel suggesto, quam paulo ante etiam eodem ipso die in suis cameris & museis cogitarunt, & in memorialibus scripserunt; adeo quidem, vt paucissima sint, quæ ita omnino pronunciantur, ac scripta sunt. & ita nõ bene sequitur. Hæc aut illa Titius scripsit ad prælegendum scholasticis, vel concionandum concioni; ergo eadem prælegit, aut concionatus est: quia non probatur hoc esse, quòd ab hoc contingit abesse, [l] cui consequens est non probari præfatum N. docuisse, aut concionatum fuisse aliqua, quæ in prædictis scriptis continentur, eo quòd illa scripsisset pro silua & materia prælectionis, aut concionis. Adiuuantur hæc, eo quod nonnulli procuratores, oratores, & alij quam multi faciunt commentarios, quos vulgus vocat memorias, vel memorialia earum rerum, quæ in curia, iudicio, concione, vel prælectione dicendæ sunt, vel faciendæ, quæ postea longe aliter dicuntur, aut fiunt, vt colligere est ex multis, quæ Budæus congerit. [m]

14 DECIMA HYPOTHESIS, quod excusandus est cuiusuis operis scriptor, si in eius editione protestatus est se illud sacrosanctæ Ecclesiæ iudicio & censuræ submittere, etiam si opus sit editum, & manu extrema donatum. casus clarissimus singularissimusque in cap. *damnamus.* [n] quatenus loquitur de Abbate Ioachimo, & eius libro iam edito. Quod ipsum antea sensit D. Hieronymus relatus in cap. *hæc est fides.* [o] ibi, *Si quid minus peritè, aut parum cautè positum est, emendari cupimus.* quem constat loqui de suis libris iam editis: cui satis consensit Augustinus, [p] cuius ratio ea est, quod in his, quæ pendent à voluntate vnius, protestatio animi declaratoria, etiam si sit contraria facto, iuuat, iuxta resolutionem Panormitani communiter recepti, [q] qui ponit exemplum in eo, qui protestatur se non intendere dicere hæresim, quam tamen postea dicit. cui consequens est præfatum N. excusatum iri ab his, quæ illi opponi possent ex suo libro, si esset munitus prædicta protestatione. At quamuis expresse forsan non sit munitus, tacite tamen munitus esse præsumi debet, eo quod alia opera quæ edidit omnia expresè illa muniuit; & quod verisimile est, istum si edidisset eadem, illum munituram; quoniam ex præteritis præsumitur circa futura, quæ sunt eiusdem generis. [r] At tacita, & expressa regulariter idem operantur. [s] Et ita decima defensio sit, ea omnia quæ scripta inueniuntur in prædictis scriptis, scripta esse sub protestatione saltem taeita, quod ea submittebat debitæ censuræ Ecclesiæ.

Hoc autem limitandum videtur, vt procedat iuxta regulas postas in directorio Inquisitorum part. 1. quæst. 12. vbi copiosissimè per Reuerendissimum D. Franciscum Pegnam Sacræ Theologiæ & Iuris vtriusque Doctorem, & nunc sacræ Rotæ Auditorem.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus ad reincidentiam à iudice, non reincidit, nisi per iudicem reinducatur; sed verior est, quod reincidat ipso iure; & reincidendo videtur etiam medio tempore numquam fuisse absolutus; immo verior est, quod censetur pro eo tempore absolutus. num. 2.*

4 *Insordescens vltra annum in excommunicatione contra ipsum publicata potest à iudice competenti citari, vt veniat responsurus quid sentiat de fide: at non potest condemnari, seu declarari suspectus, nisi per annum continuum (qualis non est, quando etiam per absolutionem ad reincidentiam interruptus fuit) à die monitionis in eadem perseuerauerit contumaciter. num. 2.*

CONSILIVM VII.

MANSIT quidam excommunicatus ob debitum non solutum, & publicatus per annum, & insorduit; & vocatus vt diceret causas, ob quas non deberet iudicari suspectus de hæresi, non comparuit, & fuit excommunicatus ob contumaciam: & antequam elaberetur annus, fuit absolutus ad reincidentiã; & posteaquam reincidit, nec soluit, nec comparuit. An propter hoc possit declarari suspectus de fide?

Responsurus huic quæstioni, voluissem scire, an Illustrissimus Dominus, qui monuit Titium, vt veniret ad reddendam rationem suæ fidei, haberet potestatem cognoscendi de causa fidei, & an monitioni suæ iniecisset pœnam excommunicationis ipso iure incurrendam, si non veniret intra certum tempus: & etiam optarem videre tenorem absolutionis cum reincidentia, & quantum temporis lapsum fuit à prædicta monitione illa personali; quamuis satis saltem implicitè proponitur non fuisse lapsum annum integrum vsque ad illam absolutionem, licet lapsus fuerat à tempore excommunicationis latæ pro debito, in qua insorduit.

1 Secundo, quòd præsupposito, quòd non fuit lapsus annus à tempore monitionis prædictæ, nec ante præfatam absolutionem, dicendum esset secundum opinionem eorum, qui dicunt, absolutum cum reincidentia, non reincidere ipso iure in excommunicationem, antequam iudex reducat in illam: pro quibus multa argumenta format Decius, [a] eum adhuc esse absolutum, si non fuit reductus in eamdem excommunicationem. Sed quia contraria pars videtur iure verior, vt eam ibi tenet ipse Decius, dicendum est eum manere excommunicatum.

2 Tertio, quod tenendo opinionem Baldi, [b] quod reincidens in excommunicationem iudicandus est fuisse excommunicatus etiam tempore quo fuit absolutus (quia videtur ei mansisse in eadem excommunicatione, qua erat excommunicatus ante absolutionem) esset respondendum non fuisse interpolatum annum: de quo loquitur cap. *cum contumacia.* [c] per notata in cap. *veniens.* [d] & in cap. *eos.* [e] at contra eam tenet Præpositus, [f] & satis Decius, nisi fraudulenter petita fuisset absolutio: videtur enim dicendum fuisse ipsum absolutum pro tempore, quo fuit absolutus cum reincidentia.

3 Quarto, quod non videtur posse ipsum condemnari vt hæreticum, iuxta cap. *cum contumacia.* [g] Tum quia non videtur lapsus vnus annus à tempore, quo fuit vocatus super causa fidei. Tum quia etiamsi fuisset lapsus annus, non tamen fuit continuus, vt esse debet secundum communem sententiam Dominici, & Franci, [h] & per prædictam absolutionem satis videtur interpolatus, cum per illam petitionem absolutionis, & per vsum eius videatur significare se non fuisse pertinacem ad permanendum in excommunicatione, neque in contumacia; quæ pars benignior tenenda est. [i]

4 Quinto, quod certum est, eum potuisse vocari à iudice competenti ad dandam rationem suæ fidei Catholicæ, iuxta cap. *ad abolendam.* [k] Concilium Tridentinum.

Quo autem ordine, & quibus verbis monendus, & interrogandus sit, si venerit, & quid ei iniungendum, traditur late in Directorio Inquisitorum, 2. par. q. 47. & in aliis locis citatis ibidem ab eruditissimo D. Doctore Pegna.

a *In c. 1. in princip. 37. distin.* b *In c. quia de mensa. eadē dist.* c *In ca fi. 24. qu. 3.*

d *47. dist. c. si. locati.* e *Inst. de rerū diuis.* f *De consec. dist. 5.* g *In 5. quæst. 6.* h *15. quæst. 1.* i *De pœn. d. 1.* k *Lib. 1. & de Inuentione li. 2.*

l *Leg. neque natales. C. de probat. cap. in præsentia. eodem tit.*

m *In annot. ad Pandectas l. abesse ff. de minorib.*

n *§. in nullo tamen. de Summa Trinit.*

o *23. qu. 1.*

p *In ca. dixit Apostolus. 44 quæst. 2.*

q *In ca. cum consit. nu. 19.*

r *Ca. mandata. & cap. scribam. de præsumpt.*

s *Ca. 2. de rescriptis. l. cum quid ff. de rebus cred.*

SVMMARIVM.

1 *Dicteriis vti non debemus circa ea quæ respicere possunt fidem & blasphemias.*

2 *Hæresim manifestam non sapientia dicta & facta non spectant ad sacræ inquisitionis officium: quale nõ est in maxima mortalitate ob frequentia funeralia dicere, Christus multum lucrabitur: vel, Christus pauciores habebit amicos, si pergit eos occidere. num. 4. nec in confractione ossis mortui dicere. Coniunge illos in die iudicij. n. 3. nec dicere non fuisse necessarij vt Christus pauperem degeret vitã. nu. 5. vel de virgine nasceretur. nu. 6. posset tamen talis persona præsentare se Sancto officio, petendo declaratoriam. vel si iudicatur in foro exteriori culpabilis absolutionem. num. 7.*

2 *Dubium verbum potest per impropriam & figuratam significationem interpretari, ad effectum tollendi hæresis suspitionẽ. dictumque dubium à non suspecto bonam in partem debet accipi. num. 3.*

3 *Crudelitatis & inhumanitatis actio contra ossa defunctorum non sapit manifestam suspicionem hæresis.*

CONSILIVM VIII.

HISPANVS nobili genere ex animo Christianus petiit à V. D. secretò quid facere debeat super quatuor articulis sequentibus.

Primus articulus est, quod dixit, quod Christus lucrabatur eo quod in ea regione, in qua hoc dixit, multi moriebantur: & de more illius terræ cognati mortuorum donãt cuilibet cruci, quæ defertur ad tumulandum illos, vnum mantile.

Secundo, quod cum iret ad ludendum cum alijs ludo qui appellatur *alla piastrella*, volens ponere signum & scopum ludentibus, accepit os quoddam humanũ alicuius mortui, & figens illud in terram, confregit in multas partes, & dixit, Coniunge illas in vnum in vltimo die iudicij.

Tertio, in anno quo multi moriebantur catharro, siue malo castronico, dixit quoddam facete dictum, quod audierat à quodam Italo, videlicet, *Christus habet paucos amicos, & si pergit occidere, vt occidit, habebit pauciores.*

Quarto, quod à quibusdam suis æmulis dicitur eum dixisse: quod tamen falsissimum est) quod non fuit necesse, vt Christus vitam pauperem egisset, neque vt conciperetur in ventre alicuius mulieris sordido. Hi sunt prædicti quatuor articuli, super quibus quæritur, quid debeat facere vltra iustã pœnitentiam, quam habuit, & habet de tribus, qua parte sũt, vel possunt dici mali, & præter iuramentum, quo iurat se nũquam dixisse quartum.

1 Respondeo primo, tam dominum consulentem, quam quemlibet alium Christianum debere cauere multum non solum ab impietate, hæresi, & blasphemia, sed etiam ab specie illarum, & à facetijs & iocis circa eas iocando, etiam in actus eutrapeliæ, siue affabilitatis transferendo; & ideo præfatum dominum consulẽtem melius facturum fuisse, si abstinuisset à præfatis dictẽrijs, iuxta illud Apostoli docentis, non solum à malo, sed etiam ab omni specie mali esse abstinendum.

2 Secundo, quod primus articulus non continet manifestã hæresim, neque aliquid quod manifestam hæresim sapiat: & ideo non videri pertinere illum ad sacrosanctæ Inquisitionis officium, [a] quoniam excusari potest ab hæresi, & illius suspicione tam per propriam verborum significationem, quã per impropriam & figuratam.

3 Tertio, quod nec secundus articulus videtur continere hæresim, neque manifestam eius suspicionem. Tũ quia peccatum crudelitatis, vel inhumanitatis, quod non est Catholicæ fidei contrarium, non est hæresis, vt patet per definitionẽ eius, quę communiter traditur in rubrica de hæreticis: & præfatum dictum esto, quod esset peccatum crudelitatis, vel inhumanitatis, non est tamen fidei Catholicæ contrarium: non enim continet, quod illæ particulæ non coniungentur, nec resurgent in iudicio, sed quod non faciliter, nec facili potentia, sed difficulter, & per maximam eamque diuinam porentiã id faciendũ erit, quod nemo negat, immo est articulus fidei. [b] Tum quia licet verba eius ad vtranque partem propriè vel impropriè trahi possent, in dubio tamen & prolata ab homine non suspecto intelligi debent in bonam partem. [c]

4 Quarto, quod neque tertius articulus est iudicandus cõtinere hæresim per easdem fere rationes, & quod plus habet solertiæ cuiusdam, & vrbanitatis, quàm malignitatis, & nequitiæ, vt palam est.

5 Quinto, quod prima pars quarti articuli sanè intelligi potest accipiendo verbum *necesse*, prout significat necessitatem absolutam, sine qua non potest res ad finem peruenire, cum etiam incarnatio ipsa non fuerit sic necessaria ad humani generis salutem, tradente id S. Thoma, [a] non ait necessarium omnino fuisse, vt Christus vitam pauperem duceret, sed decens & conueniens, vt colligitur ex 3. part. [b] & secunda pars magis similis est blasphemiæ, quam hæresi; quamuis etiam à blasphemia excusari posset, si persona non esset assueta blasphemare: & quod posterior pars eius defendi potest ab hæresi, per ea, quæ tradit S. Thomas, [c] disputando an decuerit Christum natum esse de fœmina, vbi allegat illud Iob, [d] *Numquid homo potest apparere mundus natus de muliere?* Tum quod si qua culpa inesset, magis esset dicenda blasphemia, quam hæresis, per ea quę vterque Tho. tradit, [e] & dicimus nos in Manu. nostro confessã. [f] quod blasphemare est dicere etiam tacite, vel verbo contra Deum, aut eius sanctos aliquid cõtumelioſum: & quod blasphemia in dicendo, hæresis verò in credendo consistit.

7 Sexto, quod dominus consulẽs, qui è lõginquo ad se Deo reconciliandum venit, debet humillimè se præsentare sacro sancto Inquisitionis sanctæ officio, & confiteri, ac petere ea quæ continentur in hac supplicatione infrascripta.

Beatissime Pater,

EGO N. *genere nobilis, eodemque abhorrente ab omni secta Christianæ fidei contraria progenitus, & à paucis annis inseruiens Regi Catholico vti miles eius fidelissimus, confiteor coram S. V. & toto eius ſto S. summeque prætorio me dixisse tria, primum, secundum, & tertium, sed non quartum, quod dicitur à quibusdam me etiam dixisse. Confiteor deinde pœnitere me plurimum dixisse præfata tria, quatenus fuit peccatum, & Deo immortali exosum, & proximo scandalosum & offensiuum. Quartum autem numquã per eumdem Deum optimum maximum, quod meminerim: quia, etsi alioquin magnus sim peccator egregiè tamen Virginem matrẽ gloriosissimam suspicio, veneror, & colo. & quoniam auditi aliquibus visum esse me per præfata in hæreseos labem, à qua omnes progenitores meos imitatus maximè abhorreo, incidisse, veni è longinquo ad sacrosanctos S. V. pedes osculandos, & supplicandum ei humillimè, vt dignetur declarare me ob prædicta eam non incurrisse, per informationem iuris, quam hanc supplicationi affixam præsento, paratus subire pœnitentiam omnem mihi ob culpas alias, quas continet, iniungendam; & si forte visum fuerit S. V. iudicandum esse in foro exteriori incidisse me in aliquam hæresim, in quam certe in foro interiori scio coram Deo nullatenus incidisse, neque gratia eius diuina inciserum, dignetur prouidere animæ meæ, honorique meo, & cognationi remedio benigno, quo vti omnium pater, omniumque domine solet alijs benignissime prouidere, in gloriam Dei optimi Max. qui S. V. cum suo summo prætorio quam diutissime seruet incolumem. Amen.*

SVMMARIVM.

1 *Libros damnatos per bullam Cœnæ sine licentia tenens in Anglia, & legens, per eandem bullam Cœnæ excommunicatur.*

2 *Hæreticum seu schismaticum notorie se simulans in vtroque foro sit irregularis. & num 3.*

CONSILIVM IX.

QVÆRITVR primo, an scholares, aliique Catholici in vniuersitatibus, aut alijs in locis in Anglia cum hæreticis degẽtes, qui propter hæresim grassantem per multos annos ibidem hæreticorum profana sacramenta frequentarunt, libros damnatos legerunt, conciones blasphemas audierunt, &c. ac insuper cùm essent ad aliquam dignitatem, aut artium gradus promouendi, publicè in vniuersitate coram Vicecancellario, alijsque de more facultatis artiũ magistris, semel, atque iterum, licet non ex animo, falsò tamẽ, & simulatorie iurarunt Reginam illam esse illius Regni, & omnium ditionum sibi subiectarum summum caput, & gubernatricem in omni causa & iurisdictione non tantum ciuili, sed etiam ecclesiastica; per quod graue periculum assertorũ admiserunt.

An inquam tales iuuenes, vel quicumque alij per hũc publicum actum, vel hæc publica & notoria crimina, redderentur irregulares, aut quouis modo inhabiles ad ordines sine dispensatione suscipiendos, etiam post pœnitentiam.

a *In cons. 145.*

b *In c. quæsitum. de appellat.*

c *De hæret. li. 6.*

d *æ. de tutelis.*

e *De sum. trinit. lib. 6.*

f *Ibid.*

g *De hæret. li. 6.*

h *In d. c. cum contumacia.*

i *Cap. in præsentia. de rescript. lib. 6.*

k *§. præterea. de hæretic. & ca. 3. de reform. sess. 25.*

a *Cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6.*

b *Cap. 1. §. 6. de sum. Trinit. & fide cath. & §. 6. symbo. 1. Athanasij.*

c *Capit. 2. de reg. iur. cum similibus. concord.*

a *3. p. q. 1. art. 2. & in q. 40. art. 2.*

b *Qu. 1. art. 2.*

c *In 3. p. q. 31. art. 4.*

d *Cap. 23.*

e *1. 2. qu. 13.*

f *Ca. 12. n. 82.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundo quæritur de iisdem corde intrinsecę Catholicis, qui propter mandatum impij cuiusdam pseudoepiscopi Cõmissarij Regij, aut hæretici cum tyrannica auctoritate constituti frangunt calices, patenas, cruces, aliáque vasa, & ornamẽta sacra, quæ in Ecclesijs suis habuerunt, sed tamen absque animo hæresi deprauato, sed partim timore, partim ignorantię criminis, & rerum, ac exemplo ætate prouectiorum inducti: hoc autem faciũt coram multis publicè, & satis notorię, cum verbis fortè quasi cõtestãtibus se illud eo animo facere, quod titus & vsus vasorum ornamentorumque existimarent vel superstitiosos, vel aliàs malos, & cõtra Dei honorem, vel sine talib⁹ verbis. Ratio istorũ dubiorũ est, quia Dominatio tua in Mã. conf.[a] dicit eum esse irregularẽ, qui notorio aliquo crimine enormi, & depositione digno notatur: cuius generis videntur esse supradicta crimina: nisi fortè à tam graui censura atque pœna aliquousque excusare posset metus legum, iuuenilis ætas, & quod talia eo loco, & in illis regionibus non habeantur pro criminibus infamibus, vbi constringuntur per magistratus, pseudoepiscopos Commissarios, vel visitatores, qui volunt ipsos coram se talia facere, vt de ipsis aliquam cõiecturam faciant, quales futuri sint, aut etiam nunc sint, fuę ne partis, an Catholicorum: ideóque nec multum ibi notantur, aut diffamantur, qui hæc faciunt: quia commune iugum seruitutis est adigi per ipsos tyrannos ad aliquod inconueniens extrinsecus committendum.

a Ca. 25. nu. 73. & 77. & 184.

1 RESPONSVRVS ad primam quæstionem admoneo primum, quod aliqui horum, de quibus illa quærit, sunt verè quo ad vtrumque forum excommunicati; illi nempe qui libros damnatos legerunt, & tenuerunt sine facultate Papæ: quia §.1. bullæ Cœnæ excommunicat eos, qui tales libros legunt, & tenent; & aliqui, de quibus quęritur, verè corã Deo & hominibus legerunt & tenuerunt eos; & ita hi in vtroque foro indigent absolutione.

2 Secundo respondeo, quòd alij, qui fictè, & non ex animo dixerunt, vel fecerunt aliqua, vt haberentur pro hæreticis, licet verè non essent, indigent absolutione, & dispensatione, & facultate retinendi beneficia quo ad forum externus & contentiosum: quia quo ad illud iudicandi sunt hæretici, excommunicati, irregulares, & ad beneficia inhabiles, ac si vero animo illa egissent: quia quo ad illud forum pro talibus habebuntur.

Tertio, quod etiam indigent dispensatione ab irregularitate, quæ ex notorio crimine nascitur eo modo, quo dicam ad secundam quæstionem.

3 AD SECVNDAM respondeo primò, prædictos corde Catholicos, sed verbis & operibus prædictis se simulantes notorios hæreticos, vel schismaticos, incurrere illam irregularitatem, quæ nascitur ex crimine notorio depositione digno quo ad forum contentiosum: quia quo ad illud diiudicandi sunt hæretici notorij. [b] Secundo, quod etiam quo ad forum interius incurrunt prædictam irregularitatem; quia licet verè, & quo ad illud forum non fuerint hæretici, admiserunt tamen grauissima peccata notoria profitendo se hæreticos, cùm tenerentur confiteri se Catholicos, etiam si oportuisset eos ob id mori, iuxta tradita per vtrumque Thomã, [c] Salua, &c.

b Arg. l. Labeo. 8. idem Tubero ff. de sup. leg. c. humane aures. 22. qu. 5. c. 2. n. 3. n. 2.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non incurritur ob solos externos actus hæreticos, vel schismaticos.*
2 *Excommunicatos & hæreticos etiam notorios, modo non sint denunciati, nec in diuinis tenemur vitare; immo ab eisdem, si sint sacerdotes, possumus sacramentum confessionis, & alia sacramenta recipere.*
3 *Communicare cum excommunicato in diuinis est peccatum mortale; in alijs, etiam si sit benedictio mensę, non est nisi veniale.*
4 *Polluitur nequaquam nunc ecclesia per sepulturam excommunicati, vel hæretici etiam notorij, nisi fuerint denunciati pro excommunicatis, vel sint excommunicati per notoriam clerici percussionem: quia cui communicamus viuo, communicamus etiam mortuo.*
4 *Polluta in ecclesia per sepulturam excommunicati prohibemur quidem publica oratione orare, secus de priuata.*
5 *Negare etiam cum merito possum magistratui hæretico iniuste interroganti, me non feciśe nec audiuisse missam, modo subintelligam medificationem illam, videlicet, ad hoc vt tibi tenear manifestare.*
6 *Negare me Christianum, vel Catholicum numquam licet, at me talem confiteri non semper teneor. sed aliquando. puta cũ interrogor an sim Catholicus, vel cùm mea confessio est necessaria ad confirmandos alios Catholicos in fide.*
7 *Patriam propriam hæreticam, in qua seuitur crudeliter contra Catholicos, non cogor deserere ob pericula & tentationes, quę mihi inde suggeruntur; modo firmiter proponam, quod eueniente casu necessitatis, Domino adiuuante fidem confitebor, nec eam negabo, licet firmiter nõ credam quod circa hoc numquam peccabo.*

CONSILIVM X.

QVÆRITVR primo, an qui timore damni, vel spe lucri interfunt precibus hæreticorum, & schismaticorũ, etiamsi animo longissimè ab ijs absint, incurrant excommunicationem.

Secundo, an à sacerdotibus rite quidem ordinati, sed qui sunt notoriè hæretici, & schismatici, dictumq; schisma tuẽtur, cùm tamen non sint denunciati, liceat in diuinis communicare, sacramentaliter confiteri, & alia sacramenta accipere.

Tertio, vtrum liceat aperto capite respondere hæretico, schismatico, aut excõmunicato benedicenti mensam, aut postea gratias reddenti.

Quarto, cum canonibus prohibitum sit orare in tẽplo, in quo excommunicatus sepultus sit; quæritur, an dicti canones se extendant ad hæreticos, vel sint intelligendi de nominatim excommunicatis, & de oratione publica, & non de priuata.

Quinto, an Catholicis liceat etiam cum iuramento negare iudici hæretico, vel ab hæreticis constituto interroganti, si sacrum fecerint, vel eidem interfuerint, intelligendo intra se, quod non, ita vt dicere teneantur.

Sexto, an Catholicus teneatur à patria hæretica patrimonium & propinquos deserẽdo fugere potius, quam in ea manendo exponere se periculo metu persecutoris abnegandi fidem.

1 AD PRIMAM respondeo, quod huiusmodi Catholici non incidunt in cẽsuras ob illos actus exteriores: quia nõ sunt verè schismatici, nec verè hæretici: & excommunicatio non contrahitur propter solum actum exteriorem hæreticos, vel schismatis, vt tradimus in Manu.[a]

a Ca. 27. nu. 15. & c. 11. nu. 22.

2 AD SECVNDAM respondeo, quod hæc quæstio videtur pendere ab illa generaliori, an teneamur vitare hæreticos, & schismaticos notorios, qui per consequentiam notorij iuris censentur excommunicati notorie? Ad quam respondeo primo eam esse grandem quæstionem, & à nemine, quod sciam, ante nos tractatam.

Secundo, quod illam trepidè tetigi olim in Manu.[b] & nuper paulo firmius, cum illud Latinitate donauimus, in eod.[c] & firmiter decidimus hoc anno in lib. de oratione, & horis canonicis,[d] vbi tenemus non esse vitandos; per rationem, quã[e] reddimus.

b Cap. 27. c Cap. nu. 51. d Cap. 21. c. In dicto nu. 33.

Tertio, quod qua ratione non tenemur, vitare laicos hæreticos notorios, eadem non tenebimur vitare presbyteros, & alijs ordinibus initiatos; & consequenter iisdem casibus & modis possumus communicare in sacris cum ordinatis, de quibus est quæstio, in quibus cum Catholicis, quos scimus esse excommunicatos, si non sunt denunciati.

3 AD TERTIAM respondeo primo, quod non licet facere contenta in quæstione: quia vetamur communicare excommunicatis non solùm in diuinis officijs, sed in alijs omnibus humanis, quæ continentur in illo versiculo, *Os, orare, vale, communio, mensa negatur*. cuius partes declaramus post alios in Manu.[f]

f Cap 27. nu. 20.

Secundo, quod qui prædicta facit, peccat quidem: quia facit, quod ei non licet: & incurrit nihilominus excommunicationem, [g] sed non peccat mortaliter: quia regulariter communicans cum excommunicato venialiter tãtùm peccat, vt post alios tradimus in d. Manu.[h] Quãuis communicans in diuinis cum excommunicato audiendo Missam, & celebrando corã eo, vel orando cum eo oratione publica, siue officio diuino publico, peccaret mortaliter, vt tradimus ibidem.[i]

g Cap. super. de sen. excõ.
h Ca. 27. nu. 28.
i Num 36.

4 AD QVARTAM respõdeo primo, quod sacris canonib⁹ nõ statuitur expressè, ne oretur in Ecclesia, in qua sepelitur excõmunicatus, sed ne talis Ecclesia cõsecretur, vel ne in ea

Missa dicatur, & corpus extumuletur, si à corporibus fidelium separari possit, vt in c. *ecclesiam*. 1. ca. *ecclesiam*. 2.[a] & ca. *sacris*. de sepultur. & cap. *consuluisti*.[b] & capit. *ad hæc*.[c] & cle. 1.[d] per quæ iura probatur execrari ecclesiam per illationem in eam, siue sepulturam, pagani, infidelis, vel excommunicati mortui, & ita non posse iustè in ea dici Missam: quia illa non est dicẽda in locis profanis, neque sacris execratis, siue profanatis. sed nullis talibus canonibus vetatur oratio priuata in tali Ecclesia facienda.

a De consecr. dist. 1. b De consecr. ecclesiæ. c De priuil. d De sepult.

Secundo, quod ex hoc sequitur responsio ad illam partem quęstionis, qua quæritur de oratione priuata, videlicet, quod fieri potest in huiusmodi Ecclesia.

Tertio, quod maioris difficultatis est illa pars eiusdem quęstionis, quæ habet, an profanetur, vel execretur Ecclesia per sepulturam hæretici, qui est excommunicatus, sicut per sepulturã Christiani excõmunicati? Ad quã tamẽ videtur negatiuè respondendũ, tenẽdo quod supra dictum est, scilicet, hæreticum notorium non esse vitandum, donec denuncietur excõmunicatus. Ratio enim, quare per excommunicati sepulturã Ecclesia execretur, & Missa, ac alia officia diuina publica ibi non debeant fieri, est illa, quod cui non communicamus viuo non debemus communicare mortuo, vt habet prædictum c. *sacris*. & d. cap. *ad hæc*. quę ratio cum non habeat locum hodie per extrauagantem. *ad euitanda*. Martini V. nisi in excommunicatis denunciatis, vel notorio percussore clerici, vt tradimus in prædicto Man.[e] non habebit etiam locum in sepultura hæretici non denunciati pro excommunicato.

e Cap. 27. nu. 25.

5 AD QVINTAM respondeo primo, quod interrogatus vt in quæstione dicitur, si respondet simpliciter se nescire, peccat; quia peierat, & mendacium iuratum profert.

Secundo, quod qui non iurat simpliciter, sed cum additione mentali interiori, quam tangit quæstio, non peccat, immo bene meretur, per ea, quæ latius tradimus in d. Ma.[f] & nuper in cap. *humanæ aures*.[g]

f Cap. 18. nu. 60. & 61. & in c. 21. n. 42. g 22. qu. 5.

6 AD SEXTAM respondeo primo, illam esse magnã in theorica, & maximam in praxi.

Secundo, quod eius resolutio videtur colligenda ex his, quæ vterque Thomas dixit, [h] vbi definiunt non solum fidem Catholicam esse ad salutem necessariam, sed etiam confessionem illius; ita quod numquam licet alicui negare se esse Christianum, & aliquando esse de necessitate salutis confiteri se Christianum, per illud Pauli, [i] *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*; quando scilicet pro loco & tempore illa confessio est necessaria ad gloriam & honorem Dei, vel ad vtilitatem proximi.

h In 2. 2. q. 3. art. 2. i Ad Rom. 10.

Tertio, quod licet ipsi non dicant expressè, ex eorum tamẽ dictis eadem ratione videtur inferri, quod numquã liceat Catholico negare se Catholicum, & quod necesse est ei aliquãdo cõfiteri se Catholicum, puta cum interrogatur, an sit Catholicus, vel Lutheranus, aut Caluinista, vel cum eius confessio est necessaria ad confirmandos alios Catholicos, ne putãtes illum defeciśe à fide Catholica, ipsi quoque deficiant ab ea.

Quarto, quod qui degit inter hæreticos, tenetur habere propositum numquam negandi se esse Catholicum, & aliquando, puta cùm id est necessarium ad gloriam Dei, vel ad vtilitatem proximi, confitendi se esse Catholicum.

7 Ex quo videtur colligi responsio ad quæstionem propositam, nempe, quod, qui degens in terra hæreticorum habet propositum seruandi tantam constantiam, vt ope diuina nũquam negabit se esse Catholicum, nec definet confiteri se talem, quoties id fuerit necesse ad gloriam Dei, & vtilitatẽ proximi, non tenebitur inde exire, & aliàs sic.

Quinto, quod arbitror non teneri ad credendum firmiter quod numquam negabit, & quod semper cum fuerit necessarium confitebitur: sed sufficit, quod habeat propositum, quod ope diuina numquam negabit, & semper confitebitur, cùm necesse fuerit; sicut qui confitetur peccata sua non tenetur ad credendum quod numquam amplius peccabit mortaliter, sed sufficit, quod habeat propositum numquam amplius ope diuina ita peccandi, vt dicit Innocentius receptus,[k] quę in hoc citamus in Manu.[l] Salua, &c.

k In c. omnis. de pœnit. & remis. l Cap. 1. nu. 9. & 13.

Aduertendum. an responso ad secundam quæstionem obstet, quod D. Nauar. tradit in suo Man. cap. 9 num. 11. dum vult sacramentalẽ absolutionem datam ab eo qui notoriè titulo suæ iurisdictionis est priuatus, vt videntur esse hi de quibus in hac secunda quæstione, non tenere. Et videtur non obstare: sed id dicendum, quod quæstiones sint diuersæ. Sed an obstet id, quod scribit cap. 26. num. 26. pro ea autem quod dicit hic post nu. 4. vide conf. sequ. & conf. 12.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliens hæreticum tunc demum excommunicationem incurrit, si talem esse hæreticum sciuit; sufficit tamen scientia ex fama. num. 2. rumor autem, per quem suspicatur esse talem, non sufficit. num. 4. sed nec est referuata hæc excommunicatio. num. 6.*
1 *Scientia ex fama sufficit vt quis abstinere teneatur à prohibitis.*
2 *Scire est veritatem aliquo sensu perceptam mente retinere.*
3 *Scire quis non dicitur. ad effectum, vt teneatur denunciare id, quod probare non potest, nec ad effectum testificandi, si solum audiuit dici leuiter, & non à persona quæ diceret se scire.*
4 *Fama producitur non ex quolibet rumore. sed ex eo quod maior pars populi, vel vniuersitatis, vbi dicitur esse fama. id scit.*
5 *Præsumptio dolum & malitiam præsupponit.*
5 *Lex excommunicans facientes, regulariter consulentes non includit, nec permittentem fieri.*

CONSILIVM XI.

AN SEPELIENS aliquem suspectum de hæresi per famam, in loco sacro, sit excommunicatus?

1 Respondeo primo, quod ad hoc, vt sepeliens hæreticum sit excommunicatus, oportet quod sciat illum esse hæreticum.[a]

a Cap. quicunque. de hæret. li. 6 facit cle. 1. de sepult. b De cle. excommunic. minist. c De sententia excom.

Secundo, quod decisio huius quæstionis pendet à decisione illius, an fama sufficiat ad hoc, vt quis dicatur scire id, de quo est fama? & videtur textus pro parte affirmatiua singulariśimus cap. *illud*.[b] quatenus habet, debere se pro excommunicato reputare, qui per famam nouit illud. & pro eadem parte est textus in cap. *cum desideres*.[c] quatenus habet, debere quem abstinere à cõmunicatione illius, quem fama publicat esse excommunicatum. faciunt & qua dam alia, quę allegat qua dam additio Panormitani,[d] ad probandum, sufficere famam ad hoc, vt quis teneatur abstinere ab aliqua re prohibita.

d In cap. cum contingat. de rescript.

2 Pro parte autem negante facit primo, quod propriè non dicitur quis scire, quod per solam famam nouit: quia scire, est veritatem visu perceptam in mente retinere, vt ait glossa mihi singularis, [e] per visum autem in hoc proposito intelligẽdus omnis sensus, quod sensit Bartholus allegando illam glossam, [f] ab omnibus receptam, & tradimus nos latius in cap. *si quis autem*.[g]

e In l. 2. §. an tepenul. ff. de aqua pluuia arcend. f In l. 2. col. 2. ff. de interro. actio. g Nu. 14. de pœnit. dist. 7.

3 Secundo, quod non dicitur quis scire quod non potest probare; ad hoc, quod teneatur denunciare illud propter edictum superioris iubentis denunciare, neque testificari de illo, quod non audiuit à persona, quæ diceret se scire, sed solum audiuit dici illud leuiter, vel à leuibus personis, & paucis, vt nos latius tradimus in repetitione cap. *inter verba*.[h] & præfatus D. consulens fortè audiuit leuiter, vel à leuibus, & non certo scientibus præfatum esse hæreticum.

h Conclus. 6. n. 190. & seq.

4 Tertio, quod non quilibet rumor suspicantium, vel dicẽtium aliquem esse hæreticũ, producit famam: sed requiritur, quod maior pars populi, vel vniuersitatis, vbi dicitur esse fama, sciat illud, vt docet Bartholus communiter receptus, [i] & ex propositione huius quæstionis non colligitur quod erat fama sufficiens ad credendum illum esse hæreticum, sed solùm ad concipiendam aliquam suspicionem, propter quam non posset quis dici scire illum esse hæreticum ad negandum illi sepulturam.

i In l. de minore. §. tormentum. ff. de qu. 3.

5 Quarto etiam ponderari potest, quod præfatum cap. *quicunque*. excommunicans sepelientem, non excõmunicat simpliciter illud facientem, sed præsumentem sepelire: & ita præsupponit dolum, & malitiam, per dictũ singulare Cardinalis communiter receptum, [k] & præfatus D. consulens non videtur feciśe hoc dolo, sed propter aliam causam: quia non erat certus, quod esset hæreticus. Addo, quod præd. cap. loquitur de sepeliẽte, & quod consulens non sepeliuit, sed solùm permisit, id est non obuiauit: & ita non videtur incurriśe excommunicationem: eo quod constitutio excommunicans facientem, non videtur excommunicare consulentem, nec mandantem, iuxta glossam, [l] & dicimus nos post Caietanũ in Mã.

k In cle. 1. qu. 39. de priuil. l Cle. 1. de cõsang.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Cap.27.nu. cõfess.[a] Per quæ omnia multum inclino in opinionem, quod præfatus D.consulens non est excommunicatus. & veritas colligi potest ex his quæ dicta sunt,& ex aliis circumstantijs facti,quæ in quæstione non exprimuntur.

6 Quinto dico,quod excommunicatio hæc non est reseruata Papę per bullam Cœnę,neque per alia iura, sicut excõmunicatio incursa propter hęresim;quia præfatum capi. *quicunque*.nec aliud ius reseruat.

Aduertendum an ad hoc vt scienter sepeliens hæreticum incidat in excommunicationem, requiratur, vt talis fuerit nominatim publicatus pro hæretico vt videtur insinuare consequens præcedenti post num.4.& negare consequ.

SVMMARIVM.

1 *Proximo communicare iure diuino,naturali,& humano licet, & iuuare,etiam si sit peccator,nu. 3. nisi quando iusta lege prohibemur.nu.10.*
2 *Communicare cum hæreticis in Germania, & Gallia,res honesta & licita iudicatur, modo non sint pro excommunicatis denunciati:quod etiã de aliis est dicendũ regionibus.n. 10.*
4 *Excommunicato iure quidem communi communicare non possumus,nisi in certis casibus : attamen post extrauagantẽ ad euitãda. generaliter licet,modo non sint denunciati.n.11.*
1 *Sepeliens hæreticum,vel excommunicatum scienter est excommunicatus,nisi illum iustus metus excuset.num.9.*
6 *Funus hæretici hæreticorum more sepeliendi, modo non sit denunciatus pro excommunicato, qui ob amicitiam, vel quia rogatus ducit,à peccato, & excommunicatione incurrenda ratione communicationis excusatur per extrauagantem ad euitãda.& à censura qua ligantur sepelientes hæreticos;quia funus ducentes non dicuntur sepelientes: similiter & à censura lata contra fauentes hæreticis; quia non vt faueat hæresi,sed ex causa amicitiæ, vel alia simili interest. ligaretur autem,si interesset animo fauendi hæresi,aliàs non. n. 7. nec timor displicendi domino excusaret,num.9. quod si comitetur talem in loco sacro sepeliendum,peccaret, sic consentiendo aliorum peccato volẽtium cum peccato hæreticum in loco sacro sepelire.num.8.*
9 *Metus quantumcunque iustus numquam excusat violantem legem naturalem,vel diuinam,excusat tamen à violatione legis humanæ & eius pœnæ:at metus non iustus non excusat nec à transgressione legis humanæ.*
12 *Hæretico domino iubenti,vt eius hæreticalibus festis claudantur officinæ,possunt,& ratione scandali vitandi tenentur parere subditi;modo per hanc,& alias similes actiones, quæ de se non sunt malæ,non intendant fauere eorumdem hæreticorum errori.*

CONSILIVM XII.

QVÆSITVM est primo,an liceat Catholicis,in paribus,vbi palam vigent hæreses,si à propinquis defunctorum hęreticorum rogati sint,eorum funus comitari,quando ipsi hæretici defuncti ad sepulturam hæreticorum more deducuntur.

Secundo,an parere possint magistratibus hæreticis iubentibus,vt certis diebus,quos ipsi obseruant,nec tamen sunt festi,ipsi Catholici claudant suas officinas,seu tabernas.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo,quod pro eius parte affirmante facit primò, quòd lege naturali,diuina,& humana licet hominibus communicare cũ suis proximis propter cognationem,quam natura inter omnes homines induxit,[b] & iuxta illud,[c] *Diliges proximũ tuum, sicut te ipsum*,[d] & iuxta illud principij Decreti. *Quod tibi non vis fieri,ne feceris alij*.& contra, *Quod tibi vis fieri,facito alij*.& quilibet homo vult,& videtur debere velle, vt proximi adiuuent eum ad sepeliendum mortuos sibi cognatos , & amicos: ergo quilibet debet adiuuare alios id ipsum volẽtes sibi fieri.

2 Secundo,quod pro re licita & honesta reputatur communiter in Germania , & Gallia etiã à viris pijs,& eruditis,vt Catholici communic ent hæreticis,contrahendo , & conuersando,licet sciant eos esse excommunicatos,vt nos tetigimus in Man.confess.[e] & latius in Misc.[f] de oratione. non obstante,quod multis canonibus vetetur nobis communicare excommunicatis: & certũ est hęreticos excommunicatos esse.[g]

3 Tertio facit cap. *duo ista nomina*.[h] quatenus habet,omnem hominem peccatorem esse iuuandum ab homine , quatenus est homo,licet castigandus sit,quatenus est peccator:& quod licet hæreticum extremè egentem pascere,secundum omnes,cap. *pasce morientem:si non pauisti, occidisti*.[a]

a 86.dist.
b Cap.excommunicato. 2. qu.3.cũ multis aliis.
c Cap.quemiã eadem caus. & qu.
d Cap excommunicamus. de hæretic.
e Cap.satis. de ijs qui vi.
f Cap.2.1.reputãt de hæretic.lib.6.
g Clemen. 1. de sepult.
h Ca.excommunicamus. 8. credentes. de hæret. & præfat.can.1. bullæ Cœnæ.

4 Pro parte autem negatiua facit primò,quòd non licet cõmunicare cum excommunicatis,[b] nisi in certis casibus , [c] at omnes hæretici sunt excommunicati.[d] etiam per can. 1. bullæ Cœnæ Domini.

Secundo facit,quod metus etiam iustus non videtur excusare à peccato saltem veniali communicantem cum excommunicato.[e]

5 Tertio facit,quod sepeliens hæreticum est excommunicatus,[f] & etiam sepeliens excommunicatum scienter, & hæretici sunt excommunicati,vt prædictum est.

Quarto,quod non solum est peccatum hæresim admittere,sed etiam eam admittenti fauere,[h] & quod non solum hæretici sunt excommunicati,sed etiam fauentes eis per præfata iura:at qui iuuant sepelire,vel comitantur sepelientes , vel deducẽtes funus ad sepeliendũ hæreticũ,videntur eis fauere: ergo id faciẽtes nõ solũ peccãt,sed etiã sunt excommunicati.

6 His pro vtraque parte consideratis, videtur dicendũ primo,quod Catholici deducentes funus hæretici ad sepulturã triplici ratione possunt videri alicui peccare, & incurrere excommunicationem,scilicet quod communicant hęreticis excommunicatis,& quia videntur sepelire hæreticum , & quia videntur hæreticis fauere. Sed prima ratio non videtur concludere,nisi quando hæretici essent denunciati excommunicati , etiam si essent manifesti & notorij hæretici,per ea,quæ nos tangimus vbi supra in Man.confess. [i] & latius quam alij in d.Miscel.[k] & cum nulli hęretici denuncientur in Germania excommunicati,non videtur hac ratione peccare Catholici deducentes in ea funus hęretici ad sepeliendum. Neque secunda ratio concludit:quia deducentes non dicuntur verè sepelire,si aliàs ipsimet non sepeliant,iuxta doctrinam Cardinalis,[l] licet glossa & Ioannes Imolensis videantur contradicere.quę Cardinalis, opinio efficaciter probatur per regulã, quam nos probamus in d.Mã.conf.[m] scilicet , quod excommunicatio contra facientem aliquid simpliciter,non includit mandantem,neque consulentem,vel aliàs fictè facientem.& ita cle.1.supradicta, & alia iura lata cõtra sepelientes nõ includũt solũ deducẽtes,vti pœnalia,& restringẽda.[n] Tertia verò ratio cõcludit,quod nõ solũ iure humano,sed etiã naturali & diuino prohibemur fauere hæreticis;quia illud est fauere peccato,& cõsẽtire in eo,cõtra Apostolũ,[o] & alia innumera iura.

7 Secundo dicendũ,quod ille solus dicitur cõtrauenire canonibus vetãtib' fauere hæreticis,qui fauet eis eo respectu,& ratione quòd sunt hæretici,& non alij,qui fauent eis aliis respectibus,per ea quæ nos adducimus in d.Manu.[p]

Tertio,quod ex his infertur non videri peccare deducentes funus hæretici non denunciati pro excommunicato ad sepulturam profanam solo affectu humanitatis,sine intentione fauendi hæreticis,quatenus sunt hæretici. Tũ quia nõ cõmunicant excommunicato denunciato,neque sepeliunt eum in loco sacro,sed faciunt actum per se licitum,qui potest licitè fieri alio respectu humanitatis naturalis, vel cognationis, vel locationis operæ:& ita non censentur fautores hæreseos, vel hæreticorum , per prædicta. Tũ quia sicut licitè possunt eum comitari,vel deducere viuum ad alia opera per se licita, & communicare ipsi edendo,bibendo & contrahendo sine intentione fauendi ei ob hæresim,sic possent etiam communicare illi mortuo,deducẽdo eum ad sepulturam profanam, quod est per se licitum.

8 Quarto,quod etiam infertur ex prædictis, Catholicos deducentes & comitantes funus hæretici ad sepeliendũ eum in loco sacro peccare,nõ quidem eo quod communicant excommunicatis,neque quia sepeliũt hęreticum,sed quia consentiunt peccato hæreticorum,quod peccant eum sepeliendo,& volendo sepelire in loco sacro,iuxta cap. *ecclesiam* , [q] & cap.2.primo resp. [r] & qui consentit peccato peccat, [s] præsertim cum consentit cooperando,iuxta glossam & communem opinionem receptam,[t] quamuis non videtur incurrere excommunicationem,si ipsi non sepeliunt, iuxta opinionem supradictam Cardinalis.[v]

Quinto,inferri ex eisdem,quod etiam peccant prædicti Catholici deducentes funus prædictum , etsi deducant illud in sepulturam profanam animo fauendi hæreticis , quatenus sunt hæretici:non quidem eo quod communicent excommunicatis , neque eo quod comitentur ad sepeliendum in loco sacro : peccant tamen & incurrunt excommunica-

b *Le.vt vim communicta gl. ff.de iust. & iure.*
c *Matth. 22.*
d *Ca.caritas. 2. §. proximus.de pœni. dist.2.*
e *Cap.27.nu. 35.*
f *47.*
g *Ca.excom. de hæret.*
h *23.qu.4.*

i *Ca.27.n.45. k 47.*
l *In cle.1.gu. 23.de sepult. m Ca.27.nu. 51.*
n *Cap.pœnal. de pœnit.n.1.*
o *Capit.1. ad Rom.*
p *Ca.27.n.52.*
q *De consec. dist.1.*
r *De hæretic. lib.6.*
s *Ca.1.ad Rh. & c.1.de officio delegat.*
v *neodi.c.1. Qu.23.*

a *credentes de hæret.*
b *De iis qua vi.*
c *8.dist.*
d *32.qu.5.*
e *Leg.metum ff. quod met. caus.*
f *De consuet.*
g *Cap. 27. n. 35.*
h *47.de erat.*
i *Arg.ca.non est crudelis. 23.qu.5.*
k *1.2.qu.18.*

tionem,eo quod fauent hęreticis,quatenus sunt hęretici,cõtra canones excommunicantes eorum fautores,de quibus est cap. *excommunicamus*.[a]

9 Sexto,quòd solus timor displicẽdi hęreticis,alioquin cognatis,vel amicis,vel vicinis,vel dominis,vel subditis, non excusat à peccato mortali,si deducant, vel comitentur animo fauendi hęreticis viuis,vel mortuis.Tum per cap. *sacris*.[b] Tũ quia propter nullum timorem,etiam iustum, licet violare legem naturalem,vel diuinam,iuxta c. *quo iure*.[c] & c. *itaque*.& c. *tolerabilius est*.[d] quę probant toleranda esse potius omnia mala,quam peccato consentire.Tum quia timor si nõ est iustus, non excusat, [e] & si est iustus,licet quãdoque excuset à peccato violationis legis humanę , numquam tamen excusat à violatione legis naturalis,& diuinæ,per præfata iura, & per c. fin.cum ei :adnotatis [f] & fauere hæreticis, quatenus sunt tales,omniiure vetitum est,vt prędiximus:& ita quãuis timor iustus excusare posset à peccato communicandi excommunicatis,& etiam comitandi deducentes ad sepeliendum etiam denunciatum hæreticum,& fortè in loco sacro, quia iure tãtùm humano prohiberi videtur:non tamen potest excusare à peccato,quod incurritur fauendo hæreticis, quatenus tales sunt:quia id iure naturali & diuino est peccatum.

10 Ad oppositа pro vtraque parte,quatenus cõtra prædicta faciunt,responderi potest. Ad primum quidem pro parte affirmãte formatum,cõcedẽdo, quod quilibet Catholic[g] potest regulariter communicare proximo suo , immo & frequenter obligatur id facere: sed fallit hoc , quãdo iusta lege id ei prohibetur , quale est excommunicato denunciato communicare, & hęreticum sepelire in loco sacro & fauere verbis, vel factis hęretico quatenus est hęreticus , per supra citata.

Ad secundum etiam pro eadem parte adductum respondetur, concedẽdo , quod licitum est non solùm in Germania & Gallia,sed etiam vbique gentium communicare excommunicatis non denunciatis pro excõmunicatis post extrauagantem *ad euitãda*.fideliter relatam à nobis in prefato Manu. confess. [g] & quia fere nulli hęretici denunciantur excommunicati in Germania, & Gallia,ideo licet eis communicare, vt nouissimè monstrauimus in dicto Miscel. [h]

Ad tertium verò respondetur, concedẽdo omnem hominem iuuãdum esse ab homine regulariter;sed id fallere, quãdo iusta lege vetatur,vt cũ iussu iusti iudicis trahitur ad supplicium.[i]

11 Ad primum autem pro parte negante adductum conceditur nõ licere communicare excommunicato iure antiquo, sed sic nouo extrauagantis præfatæ , si nondum est denunciatus.

Ad secundum pro eadem parte adductum respondetur, concedendo timorem vanum non excusare à peccato,neque iustum regulariter à peccato cõtrauenienti legi naturali,vel diuinæ,sed sic communiter à peccato contrauenientis legi humanæ,vt dicitur in 6.dicto.

Ad tertium respondetur, negando deducentes funus hæretici ad sepeliẽdum dici sepultores,nisi sepeliant ipsimet , vt probatur in primo dicto.

Ad quartum autem pro eadem parte adductum respõdetur,concedendo non licere fauere hæretico, quatenus est talis,sed sic alio respectu,quatenus est ęgrotus morti proximus vel indiget extremè cibo,aut vestitu,vt dictum est in primo dicto: & nos in nostro responso negamus quidem licere deducere funus hæretici animo fauendi ei, quatenus est hæreticus;sed confitemur licere fauere ipsi alio respectu;& ita nihil obstat argumentum.

12 AD POSTERIOREM respondeo affirmatiuè, scilicet , quod Catholici terrarum , in quibus hæretici & alij perfidi imperant,& iurisdictionem exercent,possunt claudere officinas suas,in quibus operantur,iubente id principe , vel magistratu hæretico,vel alio infidele , qui eam exercet , dicbus festis ab hæreticis,vel infidelibus institutis ; modo id non faciant animo fauendi hæreticis,vel alijs infidelium ritibus ab Ecclesia Christiana damnatis. Tum qui claudere præfatas officinas per se non est illicitum,sed opus indifferens, quod sine bono bene fieri potest , & sine malo male, iuxta latè notata per S.Thom. [k] Tum quia iustè parere possunt Catholici prępositis & magistratibus infidelibus huiusmodi opera indifferentia iubentibus, cap.13. [a]

Tũ quia in toto orbe à nato Christo ad hunc vsq; dié hoc fecerunt Catholici,etiã eruditissimi & pietissimi,iuxta , Apostolũ. [b] Tũ quia vetitũ est Christianis,ne prębeãt scãdala,quã do ea possunt absq; peccato vitare,iuxta Euãgelium, [c] & tradit S.Thomas receptus: [d] & constat posse Catholicos vitare scandala,quæ orirentur ex resistentia , & inobedientia , non claudendo officinas sine incursione peccati , modo eas claudant hoc bono fine non consentiendo ritibus infidelium dãnatis,sine animo eis fauendi,& fauendi erroribus eorum, qui ea iubent,vt in casu proposito præsupponitur eas claudere.

a *Ad Rom.& ca. non semper.& ca.43. resistit.11.q.*
b *Dict.ca.13 ad Rom.*
c *Ca.18.Ma. & ca nihil.de præscri & ca. 2. de operis nouiciat.*
d *2.2 qu. 43.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatum à iure vel ab homine generaliter hodie vitare nõ tenemur,nisi sit denunciatus,vel notorius clerici pertussor.num.2.*
3 *Excommunicato denunciato communicans principaliter in ijs, quæ spectant ad eius salutem,nec minorem incurrit excommunicationem.etiamsi aliqua alia addat extranea, ea tamẽ intentione,& magis principaliter vt iuuet.*
5 *Inquisitores,& hæreticorum iudices tunc demum accipientes à reu pecunias sunt excommunicati si accipiant illas pretextu officij.secus si alio respectu, vt si accepissent pro responso, seu consilio , quod tamquam aduocati pro illis scripsissent. & num.4.*

CONSILIVM XIII.

IVRIS peritus,qui & Vicarius Episcopi erat ; pro constituta in carcere hæresis causa accepto pretio informationę scripsit.

Queritur,an mittens copiam informationis , vel scribens ad eam epistolam,in qua monita salutis,& alia ad vrbanitatẽ pertinentia continebantur,vel etiam propter pecunias vltro oblatas,& acceptas,censeatur præfatus consultor & Vicarius excommunicatus.

Respõdeo primo,præfatum consultorem nullas incurrisse censuras,eo quod prędictam epistolam scripserit ad prędictã nobilem in carcere detentam.

1 Primo quidem,quod nemo tenetur hodie ad vitandum excommunicatum à iure,vel ab homine generaliter,antequã denuncietur,per extrauagantem *ad euitanda*.quam nos quoque post alios referimus, [a] de pœnit dist.6.& in Manu.conf. [f] & prædicta nobilis vel nullatenus est excommunicata,vel nõ saltem nisi generaliter à iure.

2 Secundo , quod non obstat dicere, quod finis prædictę extrauagantis habet non iuuare ad vitandos excommunicatos notorie.Tum quia id restringendum est ad excommunicatum,excommunicatione. c. *si quis suadente*.[g] vt vbi supra in Mã.probamus.Tum quia adeo prędicta nobilis nõ est excõmunicata propter hæresim notoriã , quod est dubium adhuc an inciderit in illam,vt ex facto proponitur.

3 Tertio,quod non incurrit quis vllam excommunicationem,etiam minorem,communicando excommunicato etiam denunciato,in eis quę pertinent ad salutem animę,licet etiam aliqua alia incidenter,vt magis proficiat, interpositurit. [h] At præfatus consultor in prædicta epistola prędictam nobilem principaliter alloquitur in pertinentibus ad suę animę salutẽ, licet etiam quędam alia de vrbanitate adiecerit; ergo nullam censuram etiam minoris excommunicationis incurrit.

4 Quarto,quod prędictus consultor non incurrit etiam vllam censuram ob prędictas pecunias acceptas,si non erat iudex causę;quia licitum est iurisperito pro consilio ab se dato accipere pecuniam, [i] præsertim vlto absque vlla exactione oblationis,& cum consilium datur eum reuolutione librorum, vt colligitur ex glossa & scribentibus in d.cap. *non liceat*.

5 Immo nec si erat iudex:quia cle.2 §.1.de hæret.quę excõmunicat Inquisitores,& iudices hęreticorum accipientes pecuniam,solum excommunicat eos,qui accipiunt eam prętextu officij Inquisitionis,non autem eos,qui accipiunt alio respectu,etiamsi accipiant illicitè, vt contextus illius habet expressè,& declarat glossa, [k] & Cardinalis. [l] At præfatus consultor non accepit illud prętextu officij,& eo quod esset vicarius & iudex,sed prætextu consilij à se redditi & tãquam consultor : & ideo licet fortè peccauerit accipiendo plus pecuniæ, quàm debebat accipere ; vel quia cum esset iudex causæ,

e *In c.1.§. laboret.*
f *Ca.27.n 35.*
g *17.qu.4.*
h *Cap.cũ voluntate. vbi glossa. & omnes de sen.ex comm.*
i *Cap.non liceat.14.qu.3.*
k *In vor. prætextu.*
l *Notab.6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

non debebat esse consultor, vel alia ratione accepit, quá prætextu sui officij, vt in facto proponitur, non incurrit illam excommunicationem. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Suspectus de hæresi censetur, qui per annum in excommunicatione manet.*
2 *Suspectum de hæresi si iudex ab Episcopo inquirente rogatus capere, vel captum eidem tradere dissimulet, vel carcerarius aufugere scienter permittat, in foro exteriori de iure incidunt in excommunicationem non reseruatam, & per bullam Cœnæ in reseruatam: quia præsumuntur hæretici fautores. num. 3. à quæ tamen bulla excommunicatione excusantur coram Deo, si prædicta omiserint, & fecerint ob aliam causam, quam fauendi hæreti, puta, ob amicitiam, paupertatem, cognationem, compassionem, vel ne superioris indignationem incurrerent.*

CONSILIVM XIV.

1 QVIDAM Gubernator, requisitus ab Episcopo, vt caperet quemdam, qui mansit excommunicatus per annum, tamquam suspectum de hæresi, distulit cum capere, ne præiudicium iurisdictionis Regiæ faceret: & postea captum distulit illum tradere Episcopo eadem de causa, donec à Iurisconsulto consilium acciperet: & rursus consilio accepto declarauit extraiudicialiter se paratum ad tradendum. sed non tradidit, nec illum animum curiæ episcopali notificauit, & interim captus sine alia ipsius Gubernatoris culpa de consensu tamen carcerarij aufugit.

Quæritur, an Gubernator & carcerarius prefati sint excõmunicati, & casu quo sint, quali excommunicatione.

Quia illa, propter quę maneo inclusus domi, & quasi aqua & igni interdictus, non permittunt in alia vagari, nihil profecto ad hoc quæsitum respondissem, nisi me tanta iubentis auctoritas coëgisset, cuius imperio in id adactus paucis & breuibus respondeo.

2 Primo, præfatos ambos Gubernatorem & carcerarium censẽdos esse in foro exteriori excommunicatos per cap. *vt inquisitionis*. [a] Gubernatorem, quidem, quia iudicandus est nõ fuisse vsus officio suo diligenter ac prompte, vt debuit: Carcerarium autem quia fugæ ipsius contra officij sui debitum consensit.

Secundo, quod excommunicatio prefati cap. *vt inquisitionis*. non est reseruata Papæ, & ideo ratione illius non essent ipsi pro absolutione remittendi ad Papam.

3 Tertio, quod etiam ambo videntur iudicandi in eodem foro exteriori excommunicati per can. 1. bullæ Cœnę Domini: quia de iure in illo foro videtur præsumendum præfata omisisse, & fecisse, vt fauerent præfato capto suspecto de hæresi, ne ob eam puniretur: & constat per præfatum can. 1. prędictæ bullæ Cœnæ fautores hæreticorum excommunicati, quæ excommunicatio reseruata est Papæ, vt aliæ illius bullæ: & consequenter remittendi sunt in illo foro quo ad eã Papæ.

4 Quarto, quod si verè coram Deo præfatus Gubernator omisit implere mandata tam diligẽter, & prompte, ac debuit, propter causas, quas exprimit, & non animo fauendi prefato capto, quatenus erat de hæresi suspectus; & si nec carcerarius eius fugę consensit, ne puniretur de hæresi, sed ob aliá causam miserationis, paupertatis, cognationis, vel amicitiæ; neuter eorum videtur in foro conscientiæ incurrisse excommunicationem præfatæ bullę per ea quę nos post Caietanum adnotauimus in Manu. confess. [b] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hyperbolica locutio, per quam falsum aliquod videtur dici, non est communiter peccatum.*
2 *Membrorum suorum nemo dominus est: vnde nec testis potest se obligare, etiam in causa hæresis, ad pœnam ignis, vel aliam corporalem, si eius dictum reperiatur falsum.*

CONSILIVM XV.

VTRVM testis, qui iuratus, & interrogatus de coniecto in carcerem pro hæresi ab Inquisitore, quid sentiebat de ipsius fidelitate; respondit, adeo credo eum esse fidelem, quod sum contentus comburi, si ipse inueniatur hæreticus; quod dixit per modum exaggerationis: Vtrum inquam peccauerit, & possit puniri ab Inquisitore, si coniectus in carcerẽ probetur hæreticus?

1 Respondeo primo, quod dici potest consulentem nullatenus peccasse: quia, dicere aliquod falsum per hyperbolen, vel aliam figuratiuam locutionem, non est mendacium, nec peccatum, vt tradit S. Thomas post D. Augustinum [a] & probatur per illud Dauidis [b] *Ionatas, & Saul aquilis velociores, & leonibus fortiores*, & per alia multa sacræ scripturę loca.

Secundo, quod esto peccasset, non tamen peccasset pecca tum hæreseos: quia non est contra sacram scripturam, nec contra determinationem Ecclesię S. Romanæ vt palam est.

2 Tertio, quod non posset puniri ab Inquisitore, propterea quod se obligauit ad pœnam ignis. casu quo ille vinctus probaretur hæreticus. Tum quia non se obligauit ex animo vero, sed hyperbolico, & figuratiuo. Tum quia nemo potest se obligare ad pœnam ignis, & combustionis, vel mortis, nec mutilationis membri, iuxta glossam, [c] quia non est dominus membrorum suorum. [d]

SVMMARIVM.

1 *Abiuratio nec de leui, nec de vehementi inducit irregularitatẽ: quo si simul ob aliqua grauissima peccata condemnetur ad triremes, maxime si iubeatur inter condemnatos ob hæresim exire cum candela in manibus, erit difficile ab irregularitate excusare.*
2 *Pœnitentia publica, quam abiurans de vehementi facit, portãdo iuxta præceptum Inquisitoris candelam in manibus, non est solemnis inducens irregularitatem.*
3 *Condemnatus de grauissimo aliquo delicto, & ob id fustigatus, vel ad triremes ad tempus transmissus, censebitur irregularis in foro exteriori: Quod si coram Deo sit innocens, erit in foro conscientiæ liber ab irregularitate; & poterit, vbi non timet de foro exteriori, ordines suscipere, & celebrare.*

CONSILIVM XVI.

ABIVRAVIT quidam hęresim de leui, & fortasse de vehementi; & quia vi tormentorum, vel testibus falsis probatur commisisse grauissima peccata, quod coram Deo non ita est, condemnatus est à sancto officio Inquisitionis, vt exiret cum candela in manu, & damnatus est ad triremes, in quibus remigauit per aliquod tempus. Quæritur, an sit irregularis, ita vt non possit ordinari sine dispensatione.

1 Dixi verbo, quod mihi videbatur responsum domini mei doctissimi esse firmum, quatenus habet per solam abiurationem de leui non incurri vllam irregularitatem, immo neque per abiurationem de vehementi: quod exercitum fuit in quo dam prælato, qui abiurauit de vehementi, & sequenti die sine vlla dispensatione celebrauit Missam cum approbatione & laude Papę, & totius Curię, & rectè. quoniam nullo iure id probari potest: & irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis.

2 Dixi etiam firmissimum esse responsum prædicti domini Doctoris, quatenus habet, pœnitentiam, quam D. consulens fecit, non fuisse pœnitentiam, quam iura vocãt solemnem, quæ inducit irregularitatem: & quod pœnitentia, eo quòd sit publicè facta, non inducit talem irregularitatem. Dixi prętera, præfatum D. consulentem non esse irregularẽ quo ad forum conscientię, si vera sunt coram Deo, quę ipse affirmat: quo ad forum autem exterius remitto me ad ea quę sanctissimus Dominus noster, aut sacrum Inquisitionis prętorium super eo in suis literis mãdat Inquisitoribus Sardiniæ.

3 Dixi postremo, non audere me affirmare, quod in foro exteriori non sit iudicãdus irregularis, & habeatur pro tali, & remigatio imposita sibi videatur æquipollere ictui fustium, adiuncta præsertim, & precedente eductione ipsius in coronam condemnatorum tenendo candelam in manu. Itaque in eadem sum nunc sententia, scilicet posse ipsum ordinari rectè quo ad forum conscientię, & ordinatum quo ad illud posse rectè celebrare, sed posse ipsum inquietari quo ad forum exterius; & si precibus vel fauore posset esse securus quo ad forum exterius, satis fore securum quo ad interius. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus fuisse non probatur is, cui consitenti se imaginem*

percussisse, Inquisitor indixit abiurationem de leui, & pœnam triremium.
2 *Triremium pœna inflicta ei, qui de leui abiurauit hæresim, videri potest aliquibus, quod inducat infamiam iuris, vel facti, impedientem promotionem.*

CONSILIVM XVII.

CONFESSVS est quidam percussisse quamdam imaginem sacram timore tormentorum, & condemnatus publicè per Inquisitionem ad abiurandum de leui, & ad triremes, vt seruiret in eis duobus annis, compleuit præcepta. Quæritur, an possit promoueri ad ordines sine dispensatione Papæ.

1 Respondeo primò, quod non obstat ei hæresis obiecta: quia non fuit probata, neque inquisitor declarauit ipsum incurrisse illam, sed solùm indixit illi purgationem, quam præstitit iuxta cap. *accusatus*. [a]

2 Secundo, quod condemnatio illa ad triremes facta, & completa per eum videri potest alicui induxisse infamiam facti, vel iuris, quæ impedit promotionem iuxta cap. *tanti Daniel*. [b] & quod ictus fustium videtur inducere infamiam, [c] præsertim in foro exteriori.

Cætera vide in consil. 16. superius posito de hæret.

SVMMARIVM.

1 *Abiurare est recedere ab aliquare cum iuramento de non redeundo ad illam.*
2 *Confessus, vel conuictus de hæresi, fit inhabilis ad beneficia, & officia publica, & perdit omnia sua bona, & iura.*
3 *Purgatio canonica est de obiecto crimine innocentiæ ostensio.*
3 *Abiuratio etiam de vehementi, est quædam purgatio canonica, qua ostendit se innocentium.*
4 *Absolutus etiam mediante abiuratione ab hæresi obiecta habetur pro innocente, & dignus beneficijs, vt antea.*
5 *Absolutus per abiurationem etiam de vehementi non manet inhabilis.*
6 *Abiuratio duplex: altera, qua quem pœnitet hæreseos incursæ: altera, qua de ea suspectus se purgat, qui pro hæresi non punitur, licet quandoque ei imponatur aliqua pœnitentia pro ijs quæ fecit, ex quibus orta est suspicio. Primus remanet inhabilis ad officia, & beneficia; secundus non, & potest eligi vt prius. num. 3.*

CONSILIVM XVIII.

TITIVS religiosus vixit per multos annos in sua religione, & fuit semper habitus apud omnes vir probatissimæ vitæ, vnde fuit multoties Abbas, & Visitator, & tandem Generalis suæ religionis. Annis elapsis fuit denunciatus apud sanctum Officium, quod in iuuentute sua legerit quemdam librum suspectum. Post multa abiurauit de leui suspicione. Quæritur, an de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates suæ religionis.

1 Pro parte affirmante huius quæstionis, nempe quod non possit eligi, facit primo, quod quidquid dicat turba scribentiũ de abiuratione, veritas est, quod propriè abiurare, secundum significationem, qua canones vtuntur *est recedere ab aliquare cum iuramento de non redeundo ad illam*, & sic sumitur in cap. *accepta*. & in ca. *audita*. de rest. spoliat. & in ca. *super hoc*. [d] Nec arbitror esse vllum textum in volumine Decretalium, in quo verbum hoc aliter accipiatur: quamuis in cap. *accusatus*. [e] videatur accipi pro negante cum iuramento, & detestate hæresim. & consequenter abiuratio hæresum propriè est *recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad illam*. Nec obstat ca. *literas*. [f] quia ibi non fuit iussum, vt is, contra quem habebatur vehemens suspicio de hæresi, abiuraret hæresim, sed tantùm vt se purgaret de illa. Neque etiam obstat dict. cap. *inter*. [g] in cuius casu videtur præceptum fuisse illi, qui erat tantum suspectus de hæresi, & non confessus, neque conuictus, abiurare illam: quia non fuit iussus abiurare hæresim, sed conuersationem hæreticorum, quam prius habuerat, & ob quam erat suspectus.

2 At D. consulens abiurauit hæresim: ergo confessus fuit illam, vel conuictus de illa. Igitur non potest obtinere vllum beneficium, nec publicum officium, [h] neque habere aliqua bona, immo perdit ipso iure omnia iura, & bona, iuxta cap. *vergentis*. [i] & capit. *cum secundum*. [k] per quæ id affirmat Felinus. [l]

a §. *prohibemus, de hæret. lib. 6.*

b Ca. 27. *nu. 55. super can. & præfata bulla.*

a *De hæret. lib. 6.*

b 2. *diff. & c. omnipotens. de accusat.* c *Iactus fustium. ff. de his qui not. infa.*

c *In c. cum homo. in verbo supplicii. 33. qu. 5.* d *Le. liber homo. ff. ad legẽ Aquil. c. contingit. de sent. excom. & c.*

d *De renunc. & in c. ad abolendam de hæretic. & in ca. inter. de purgat. canõ.* e *De hæretic. lib. 6.* f *De præsum.*

g *De purgat. canonic.*

h *Cap. 2. §. hæretici. de hæretic. lib. 6.* i *De hæretic.* k *Eod. tit.* l *In cap. cum nõ licet.*

a *In c. eam te de rescript. vers. infidelitas.*

b *Cap. accusatus in principio de hæretic. lib. 6.* c *De purgat. canonic.*

d *De purgat. cano. & c. ad abolẽdam. §. qui vero. de hæretic.*

c *In principio de hæretic. li. 6.*

f *De purgat. cano.*

g *Argu. c. in hu. de accusationib. cum ei adnotatis.*

h 1. *quæst. 7.* i *De consecr. dist. 2.*

k *§ qui vero. & ca. accusatus. in prin. eo. tit. lib. 6.*

A Secundo, quod non prodest dicere D. consulenti, quod modo illam abiurauit: quoniam licet per abiurationem excusetur, ne tradatur potestati sæculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, qua factus fuit inhabilis ad beneficia & officia per hæresim abiuratam: quia illa non tollitur per pœnitentiam, per iura supra citata, & scribit latius Felinus, [a] vbi regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerso ad obtinenda beneficia, limitat non procedere in hæresi, seu hæretico conuerso.

Tertio, quod etiam abiurans de leui dicitur abiurare hæresim, [b] ergo etiam abiuratio de leui præsupponit incursam fuisse hæresim.

B Quarto, quod abiuranti hæresim solet frequenter imponi pœna suspensionis, vt probat præfatum cap. *inter*. [c] Et fieri potest, vt præfato D. consulenti fuerit imposita pœna suspensionis, cum abiurauit de leui,

3 His tamen non obstantibus, quæ verè non obstant, contrarium est dicendum. Primo quidem, quod purgatio canonica, per quam quis de hæresi, vel alio crimine se purgat, est secundum Raymundum & Gofredum, & alios communiter, de obiecto crimine innocentiæ ostensio, & probatur ex cap. *ex tuarum*. & cap. *inter*. [d] Itaque purgare se de crimine per iuramentum, vel per aliquid à iudice decretum, est ostendere se innocentem. Et qui se canonicè purgauit iuxta formam sibi præscriptam, absolutur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus.

C Secundo, quod abiuratio de leui immo & de vehementi, est quædam purgatio canonica, vt colligitur ex cap. *accusatus* [e] Et per consequens absolutus per abiurationem de leui est habendus pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus; & consequenter pro tali, cui non nocet crimen sibi impositum, nec per consequens vlla inhabilitas, quæ ex eo nasci possit.

4 Tertio, quod purganti se per abiurationem, etiam ob tam grandem suspicionem, propter quam fuit indicta ei purgatio cum decimaquarta manu sui ordinis, debet restitui beneficium: & est casus singularis in præcitato cap. *inter*. [f] & non alia ratione, quam quia absolutus de crimine sibi obiecto, etiam mediante abiuratione, habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus antequam accusaretur.

D 5 Quarto, quod nullus est textus, neque glossa, neque doctor, qui dicat, quod absolutus per abiurationem de leui, immo neque per abiurationem de vehementi, maneat inhabilis ad aliquid, ad quod ante accusationem fuit habilis; nisi iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationem, imposuisset illi aliquam talem pœnam pœnitentialem propter ea, quæ fecit, vel dixit, ex quibus orta fuit contra illum suspicio. quod sola illa ratione dicere omiserunt dicti canones, glossæ & doctores, quia contrarium erat clarum, cum absolutus à crimine habeatur pro innocente. [g] At D. consulenti non fuit adiecta vlla pœnitentia pœnalis, per quam remaneret inhabilis: ergo potest eligi, perinde, ac si numquam fuisset accusatus.

E 6 Quinto, quod duplex est abiuratio, secundum omnes. Altera, quam cogitur facere hæreticus pœnitens hæreseos à se admissæ iam confessæ, vel probatæ, vt misericordiam consequatur, & ne ad mortem tradatur, iuxta cap. 1. [h] & cap. *ego Berengarius*. [i] & cap. *ad abolendam*. §. præsenti. de hæret. Altera, qua suspectus de hęresi se purgat, & monstrat innocentẽ, iuxta formam à iudice decretam, de qua in d. cap. *ad abolendam*. [k] per quam non receditur ab hæresi incursa, nec ponitur vlla pœnitentia de hæresi, quæ non fuit confessa, neque probata, sed solùm fit ostensio innocentiæ contra suspicionem aliquo modo ortam, & si qua pœna pœnitentialis imponitur, ea non infligitur ob hæresim, quæ non fuit probata, neque confessa, sed ob ea, quæ minus bene fecit, vel dixit, ex quibus illa suspicio processit. Et, vt certum est, quod priore modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis, per adducta in oppositum, quia constat fuisse hæreticum: ita certissimum est, quod per hunc posteriorem nulla talis inhabilitas incurritur, cum nulla hæresis sit confessa, vel probata, immo per abiurationem est omnis suspicio sublata, & declaratur esse fidelis, & Catholicus.

F Non obstant supra in oppositum adducta: quia solum sibi vendicant locum in hæretico confesso, vel conuicto de hæresi, qui abiurat, vt pœnitens recedendo ab hæresi iam incursa confessa, vel probata: nostra verò responsio habet locum in eo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in eo, qui abiurat purgando se à suspicione hæreseos contra eum aliquo modo suborta, qui nullatenus confitetur illam incurrisse, nec de ea conuincitur, immo id omnino negat, & ad innocentiam suam probandam præstat purgationem canonicam per abiurationem iuxta formam à iudice decretam. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Abiuratio hæresis propria, per quam quis recedit ab hæresi, inhabilitat ad habenda beneficia, & priuat ipso iure habitu; impropria autem, quæ est purgatio, non.*
2 *Bulla Pij V. beneficiorum ob hæresim vacantium resignationes annullans non habet locum in eo, qui solum per viam purgationis hæresim abiurauit.*

CONSILIVM XIX.

AN bulla Pij V. quæ annullat resignationes beneficiorum vacantium ob hæresim, habeat locum in beneficio eius, qui abiurauit hæresim?

1 Respondeo primò, quod nimis generaliter quæritur, ad hoc, vt categoricè possit ei responderi. Abiuratio enim (vt in proximè præcedenti responso dicimus, quidquid turba doctorum inuoluat) propria, de qua iura omnia loquuntur in Decreto & Decretalibus est *recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad eam; per quam qui abiurat confitetur se in eam incidisse*: quamuis in cap. *accusatus*.[a] ponatur pro purgatione, qua inquisitus cum iuramento se purgat, negando se in illam incidisse, & detestatur eam, & promittit se numquam illam incursurum: & ita per hanc abiurationem non probatur inquisitum vmquam fuisse hæreticum, nec fautorem eorumdem credentem: per priorem autem propriam sic.

Secundo, quod qui abiurauit secundum posteriorem acceptionem, non desinit esse idoneus beneficio, & potest eligi, vt nos vbi supra respondimus, qui autem abiurauit priore modo, quia confitetur se fuisse hæreticum, est inhabilis beneficio habendo, & priuatus ipso iure habito, per cap. 2. [b] & cap. *cum secundum*. [c]

2 Tertio, credere me præfatam bullam fel. recor. Pij V. non esse intelligendam ita, vt comprehendat beneficia eius, qui abiurauit hæresim per viam purgationis, de quo loquitur præfatum cap. *accusatus*. quin etiam puto, eum, qui possidet beneficium, posse allegare se non teneri ad standum confessioni, & abiurationi, nec sententiæ contra inquisitum latæ: quia res inter alios acta, &c.[d] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum bona ad fiscum secularem loci, cui subditi sunt, pertinere, iure antiquo Decretalium concessum videtur: sed per alia iura recentiora extrauagantium, Ecclesiæ, quod & potuit, num. 2. derogans dictis iuribus antiquioribus aliter statuit. num. 3. approhensionem autem debet præcedere declaratoria. num. 4. & hoc etiamsi constet de ipsa hæresi notorie. num. 7. quia defensio, quæ citationem prærequirit, est de iure naturæ. num. 6. & hac tanto magis requiri videtur, quando bona hæreticorum ad alios peruenissent, antequam contra hæreticos esset pronunciatum. numer. 8. multi tamen tenent in notorijs non esse necessariam declarationem. num. 5.*

CONSILIVM XX.

1 AD propositas quæstiones respondeo, & quidem ad primam, quod semper in hunc diem fui in illa opinione, quod bona confiscata ob hæresim pertinent ad fiscum Sedis Apostolicæ, si ea sunt sita in terris suæ iurisdictioni temporali subiectis; & in alijs pertinent ad fiscos Regum, & aliorum non recognoscentium superiorem, sæculares, in quorum territorijs sunt sita, per cap. *vergentis*. [e] & cap. *cum secundum leges* [f] quatenus habet, non posse capi illa à potestate sæculari, donec eorum domini declarentur esse hæretici per sententiam potestatis ecclesiasticæ; significans à contrario sensu, illa pertinere ad eam post declarationem. & hoc tenet glossa, [g] & Panormitanus, Anannias & communis, [h] vbi Felinus respondet Mariano contrarium significanti. præsertim cum is, cuius bona confiscantur, est laicus. [i]

Semper, inquam, fui in hac opinione per prædicta, & aliquot alia: maximè verò quod in regnis, quæ colui, non memini vmquam vidisse contrarium seruari. Gallia enim, quo tempore in illa iura didici & docui, tantum erat ab hæresi aliena; vt sanctum Inquisitionis officium esset fere otiosum; & nullum memini audisse Tolosæ, & Catursi, in quibus sunt insignes academiæ, vmquam fuisse damnatum hæreseos, neque accusatum, vel inquisitum: in regnis autem Hispaniæ, Castellæ, Nauarræ, & Lusitaniæ, in quibus magnam copiam accusatorum, & inquisitorum vidi, omnia bona confiscata cedebant Regibus eorum, sicut & hodie cedunt.

2 Nunc autem respondurus ad hanc quæstionem euoluí multos auctores, quorum nomenclatura, ne sim fastidio, tacita, videtur iure verius quod ea pertinent ad fiscum Ecclesiæ; & quod Marianus, quem probat Felinus vbi supra, loquitur verius: ea primum ratione, quod crimen hæreseos est merè ecclesiasticum, cuius cognitio nullatenus pertinet ad vllum Regem, nec aliam potestatem sæcularem, [a] & consequenter sola potestas ecclesiastica poterit, & potest de illo cognoscere, iudicare, & pœnam condemnato imponere, [b] & consequenter sola Sedes Apostolica potuit pœnam confiscationis præfatæ imponere, & applicare cui iustum esset.

3 At, vt testantur multi graues auctores, præsertim Itali, & in his ipsemet Felinus præfatus, [c] multas & varias cõstitutiones, quæ non sunt in corpore iuris fecerunt Pontifices Maximi de applicatione bonorum ob hæresim confiscandorum, aliter atque aliter statuentes, & quod derogauerunt præfatis cap. *vergentis*. & cap. *cum secundum*. quarum aliquas etiam ipsi legimus, nullas tamen, quæ expresè derogarent illis. ergo posterioribus est standum, [d] cum qui fert vnam legem, possit eam tollere, mutare, minuere, & augere; nec vllus legislator successori suo æqua potestate fungenti legem ponere possit, [e] præsertim quod nullo iure in corpore iuris clauso saltem expresè constituatur, vt bona ob hæresim cõfiscata extra regnum Papæ sita cedant fisco illius. cumque circa hoc multæ volitent opiniones: cumque licet rigorosa illa confiscatio, qua vtitur bona pars Hispaniæ, priuandi filios & filias legitimis suis, & nurus & generos dotibus, & donationibus propter nuptias, etiam acceptis longè ante accusationem, & damnationem, aliqua ex parte profuerit illorum regnorum Christianismo, alia tamen induxit magnum odium erga illum, & magnam occasionem vt multi recens conuersi, & eorum posteri in infidelium regna migrarent.

4 AD SECVNDAM respondetur, quod sententia declaratoria debet præcedere apprehensionem, & occupationem, secundum omnes, saltem extra casus notorios, per capit. *cum secundum*. [f] quod id exprimit, & tenetur ab omnibus.

5 AD TERTIAM, an sufficiat crimen esse notorium, ad hoc, vt sine alia sententia super illo lata, bona eorum occupari possint, respondeo quod pro parte affirmante facit, quod in notorijs ordo iuris non est seruandus, [g] & quod euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris, [h] & quod perinde est abstinendum ab audiendo Missam sacerdotis fornicarij notorij, ac declarati per sententiam pro tali, [i] & quod in confesso nullæ sunt partes iudicis, [k] quia per confessionem res fit notoria, [l] & quod extrauagans *ad euitandam*. Martini V. & postea sæpius renouata per Concil. Lateranense, [m] & in statutis Gallicanis, & concordatis inter Leonem X. & Regem Franciscum, [n] æquiparat notorium excommunicatum non declaratum excommunicato declarato: & denique quod Felinus [o] dicit, in specie declarationem, quam requirit d. cap. *cum secundum*. non esse necessariam in notorijs, allegando in id duo pulchra dicta Panormitani vltra quę allegari potest conclusio communis, quę habet non esse necessariam citationem, quando constat nullam defensionem competere citando, iuxta cap. *cum olim*. [p] & alia citata ibi per Panormitanum & Felinum, & in ca. cum causam. de rescript.

6 Pro parte negante facit primo, quod etiam in notorijs requiritur citatio, iuxta glossam, [q] quæ ad id allegat cap. *Deus omnipotens*. [r] citatio enim pertinet ad defensionem, & defensio debetur iure naturali, quæ à nullo principe tolli potest, vt habet expresse clem. *pastoralis*. [s] quæ annihilauit quamdam sententiam Federici Imperatoris propter defectum citationis, & concessionis facultatis ad se defendendum, dicens eam iure naturali fuisse debitam, nec potuisse per Imperatorem

a Cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæreticis. li. 6.
b Arg. l. de quæ re. ff. de iudic. & l. unic. de ord. cognit. & c. nouit. de iudic.
c In cap. cum nobis. n. 11. de præscript.
d Cap. 2. de cõfirm. lib. 6.
e Cap. innotuit. de elect.
f De hæret. lib. 6.
g Cap. ad nostram. 3. de hæreticis.
h Cap. cuiusdam. de accusat.
i Cap. fin. de cohab. cleri. & mul.
k L. 1. principio ff. ad leg. Aquil.
l Dict. ca. fin. & cap. vlt. de tempor. ordi.
m Sess. 22. in Tit. de excess. non vitand.
n In c. Rodulphus. nu. 37.
o In c. Rodulphus. nu. 37.
p De re iudic. non vitand.
q In c. ad nostram. 3. de hæreticis.
r 2. qu. 1. §. §. eorum. de re iudic.

suppleri. ob quæ glossa Ioannis Monachi singulariter & copiosè probat non posse Papam procedere sine citatione. [a]

Secundo, quod etiam in notorijs requiritur sententia, secundum eamdem glossam, & glossam in cap. *euidentia*. [b] & est melior glossa in d. extrauagante 1. quæ habet necessariam esse sententiam iudicis, vel præceptum, quod illi æquipollear: & in casu proposito nulla sententia est data, nec præceptum, quod illi æquolleat.

Tertio, quod est casus irrefragabiliter probans hanc partem in d. cap. *cum secundum*. [c] quatenus vniuersaliter statuit ne fiat apprehensio bonorum, donec per iudicem ecclesiasticum declaretur hæreticus; per quod omnes dicunt declarationem esse necessariam.

7 Per hæc pro vtraque parte adducta, videtur reddi quæstio hæc difficilis, & cuius vtraque pars disputando defendi posset: sed ad consulendum in præsenti casu pro parte affirmante inclinor, per adducta supra pro ea. Tum quod non occurrit modus adeo iuridicus defendendi Catholicos communicantes cum hæreticis notorijs Germaniæ, & Galliæ, à peccato; & excommunicatione, ac tenendo quod non tenemur vitare notorios excommunicatos, antequam denuncientur esse tales, vt diximus in Manual. confess. [d] & latius in Enchirid. de oratione, [e] & Miscel. [f]

8 Tum quia videntur esse mortui hæretici, quorum bona maritus oratricis cepit, antequam denunciarentur, & quidquam contra eos pronunciaretur. Tum quia credo, dictum prædictum Felini, [g] numquam fuisse praxi mandatum. Tum quod videtur secum pugnare, dum ait non esse locum d. cap. *cum secundum*. cum factum est adeo notorium, quod nulla est opus declaratione: præsupponit enim posse dari notorium, in quo est opus declaratione, non reddita ratione cur non sit idem dicendum de omnibus notorijs. Salua, &c.

Aduertendum magis communem esse, vt in notorijs apprehensio bonorum ipso iure confiscatorum possit fieri etiam ante declarationem. Bossius. Quomodo procedendum sit in crimine notorio. num. 16.

a In extraua. 1. de dolo & contum.
b De accusa.
c De hæret. lib. 6.
d Ca. 27. nu. 35.
e Ca. 22. n. 5. & 47. in nouo.
f In d. c. Rodulphus.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus iudicatur, qui causa fidei vocatus à iudice, & ob contumaciam excommunicatus. sic manet per annum.*
2 *Excommunicatus ex quacumque causa iudicatur suspectus de hæresi, & potest contra eum procedi, si per annum manserit excommunicatus, etiam si non sit declaratus excommunicatus. num. 3.*
4 *Religiosus non est, & potest iuste eiici filius Iudæi, contra constitutionem sui ordinis à Sede Apostolica confirmatam, & obseruari iussam, ad habitum & professionem admissus.*

CONSILIVM XXI.

QVID iuris de illo monacho, qui fecit aliquē exenterari contra extrauagantem 1. [h] & postea monitus ab aliquibus, vt se faceret absolui, non curauit, sed acceptauit electionem, qua fuit electus, & eam nunc regit post lapsos duos annos à tempore exenterationis, & est filius Iudæi?

1 Respondeo primo, quod potest procedi contra eum tamquam suspectum de hæresi, per cap. vlt. [i] & per notata in cap. *cum contumacia*. [k]

2 Quia licet ad hoc, vt excommunicatus per annum sit iudicandus hæreticus, iuxta præfatum cap. *cum contumacia*. requiratur vt vocetur à iudice causa fidei, & excommunicetur tamquam contumax, & maneat in excommunicatione per annum; ad hoc tamen, quod possit procedi contra aliquem, tamquam contra suspectum de hæresi, sufficit vt maneat excommunicatus per annum; ex quacumque causa excommunicetur, etiam si illa non tangat fidem, vt resoluit Panormitanus communiter receptus, [l] & Francus. [m]

3 Nec videtur obstare, quod non fuit denunciatus, & declaratus excommunicatus, & ita non erat vitandus per extrauagantem *ad euitanda*. relatam à nobis in Manual. confess. [n] quia extrauagans illa nihil prodest excommunicatis, sed tantùm communicantibus cum illis, vt ipsiusmet finis monet.

4 Secundo, quod si Prælatus præfatus esset in Hispania, multum augeretur contra eum suspicio de hæresi ex eo, quod pater eius fuit Iudæus.

Tertio, quod non solum ipse potest priuari religione, & eiici ab ea, sed etiam est ipso iure priuatus, & numquam fuit verè religiosus, si constitutio sui ordinis est vera, & à Sancta Sede Apostolica confirmata, & iussa seruari; quod tamen ipse ignoro.

g De hæret. lib. 6.
h De sepul. inter commun.
i De sponsis.
k De hæret. li. 6.
l In d. c. vlt. de sponsis. in d. c. cum contumacia.
m Cap. 27. n. 31.

SVMMARIVM.

1 *Iudæorum filij, & descendentes etiam per lineam maternam vsque ad quartam generationem (quibusdam scilicet in partibus) particulari decreto Pauli III. & Gregorij XIII. fuerunt ab ordinibus prohibiti; & hoc, etiamsi nullus illorum post conuersionem in errorem sit lapsus: etsi de æquitate nati ex talibus sponte conuersis non sint repellends. num. 4. Idem etiam dicitur de descendentibus ex Saracenis, seu Mauris. num. 3. ad fin. & num. 5. repelluntur que ab officio prædicandi. num. 7.*
1 *Hæreticorum etiam per lineam fœminam descendentes (quibusdam scilicet in locis) vsque ad quartam generationem excluduntur ab ordinibus: sed hoc intellige de descendentibus ex hæreticis condemnatis tantum. num. 2. & 3.*
1 *Infidelitas præcedens baptismam neminì nocet, nec quo ad promotionem, nisi quo ad reuertentes ab hæresi, vel nouiter conuersos.*
2 *Legis æque apte duos recipientis intellectus, benignior & mitior est accipiendus. fallit, quando verba aliqua non obiter, sed cum mysterio posita nihil operarentur. num. 3.*
2 *Hæresis omnium infidelitatum pessima: & qui ad Iudaismum reuertuntur, magni sunt hæretici. num. 3.*
3 *Repetitio frequens eiusdem verbi in aliqua dispositione mysterium aliquod denotat.*
6 *Electionem, seu promotionem faciendam, defectus semiplena impedit probatio: at ad promotum, siue electum, & confirmatum deficiendum plena requiritur probatio: vt etiam in matrimonio contrahendo, & contracto distingui solet.*
7 *Legis innouatio antiquæ non receptæ operatur, vt nunc non possit dici non recepta, nisi sint lapsi anni decem à die innouationis, licet contrarium possit disputando teneri.*

CONSILIVM XXII.

1 AD primam multarum quæstionum, quæ habet, an prohibitio de qua in breui fel. re. Pauli III. confirmata per Gregorium XIII. qua certis in locis prohibetur, vt nullus, qui à Iudæis, seu hæreticis, quorum parentes & progenitores paterni seu materni viuentes seu defuncti vsque ad quartam generationem inclusiuè hæretici fuere declarati, &c. ad sacros ordines promoueantur, &c. includat non solum descendentes hæreticorum damnatorum, &c. sed etiam descendentes à Iudæis vsque ad præfatam quartam generationem, etiam si præfati Iudæi primo conuersi, & filij & nepotes eorum inuiolabiliter fidem Orthodoxam seruauerint?

Respondetur, quod pro parte negante facit primo, quod iure communi infidelitas præcedens baptismum minimè nocet, vt est in cap. *eam te*. [a] ibi, *Pro eo vero quod Iudæus extiterit, eum dedignari non debet*. vnde Felinus ibi colligit pro regula, quod infidelitas præcedens in promotionibus non nocet, nisi fuerit hæresis, vel conuersio recens. & ita præfata prohibitio Pauli III. exorbitat à iure communi, & consequenter est restringenda. [b]

2 Secundo, quod cum lex apte recipit duos intellectus, benignior & mitior est acceptandus. [c] At præfata prohibitio potest duobus modis apte intelligi. priori quidem modo, vt relatiuum, *quorum*, sequens verbum, *Iudæi* seu *Hæretici*, referat vtrumque: posteriori vero, vt solum referat verbum, *Hæretici*, tantùm. & intelligendo priori modo restringit verbum, *Iudæi*, sicut verbum, *Hæretici*. intelligendo autem secundo modo, solum restringit verbum, *Hæretici*. Ergo accipiendus est prior intellectus, qui est benignior, & secundum illum non includuntur descendentes à Iudæis, nisi parentes eorum deliquerint.

Tertio, quod omnium infidelitatum pessima est hæresis, vt docet S. Thomas receptus, [d] & secundum mensuram delicti debet esse plagarum modus, [e] ergo non debet puniri magis Iudaismus, quàm hæresis. Cum ergo hæreticorum filij non inhabilitantur ad ordinem præfatum vsque ad quartam generationem, nisi parentes eorum fuerint damnati, & ipsi, vel statuæ, vel ossa eorum combusta; à fortiori filij Iudæorum, qui minus deliquerunt, non videntur inhabiles, nisi

a De rescrip.
b Cap. quia à iure. de regul. iur. lib. 6.
c Leg. benignius. ff. de legibus.
d 2. 2. q. 10. a. 6.
e Deuteron. 6. & c non aferamus. 24. q. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

parentes eorum simili modo damnentur.

Quarto quod descendentes ex antiquis Christianis, licet fuerint hæretici, non includuntur in præfatis extrauagantibus, nisi ipsi, vel ossa, vel statuæ ipsorum crementur. Ergo à fortiori descendentes ex Iudæis, qui nihil deliquerunt, debent haberi pro inhabilibus; cum, vt prædiximus, hæresis etiam non punita sit peior Iudaismo.

3 Pro parte affirmante facit primo neuosissimè, quod in præfata extrauagante Pauli valde serio sit mentio de Iudæis, & de descendentibus à Iudæis: & quod si præfatum relatiuum, *quorum*, intelligeretur priori modo, ita vt referret tam verbum, *Iudæi*, quàm verbum, *Hæretici*, nihil operaretur præfatum verbum, *Iudæi*: quandoquidem nec ipsi primùm conuersi, nec vlli descendentes ab ipsis inhabilitarentur, nisi essent hæretici, vel descendentes ab hæreticis. quoniam Iudei conuersi, & filij eorum, si relabantur, ita vt ipsi, vel ossa, & statuæ ipsorum crementur, magni hæretici sunt.

Secundo facit, quod præfata breuia magnam intendunt ponere differentiam inter Iudæos nouè conuersos, & descendentes ex eis, & inter Christianos antiquos, & descendentes ex eis. At secundum intellectum priorem nullam ponerent differentiam: quia secundum illum, sicuti nulli Christiani antiqui, nec vlli descendentes ex eis fiunt inhabiles, nisi aliqui, ex quibus descendunt, declarentur hæretici, & ipsi, vel ossa, & statuæ ipsorum comburantur; & omnes qui descendunt ex talibus, fiunt inhabiles: ita & nulli, qui descendunt ex Iudæis conuersis, vel eorum filiis non factis prædicto modo hæreticis, fiunt inhabiles; & omnes qui descendunt ex Iudæis primò conuersis, vel filijs eorum factis prædicto modo hæreticis, fiunt inhabiles.

Tertio, quod idem verbum frequenter repetitum in aliqua dispositione significat aliquod mysterium iuris, iuxta glossam singularem & receptam. [a] Ergo verbum, *Iudæi*, toties repetitum in præfatis extrauagantibus significat aliquod mysterium iuris, quale tamen non significaret, si relatiuum illud, *quorum*, referret tantùm verbum *Hæretici*, iuxta secundum intellectum: ergo ille est accipiendus.

Quarto vrget, quod Gregorius XIII. in sua bulla addit, quod idem seruetur in descendentibus ex Mauris: & credo suam Sanctitatem ad id motam fuisse, eo quod rari eorum vsque ad quartam generationem inueniantur firmi Christiani, & quod fortassis acceperit idem inuentum esse alicubi in descendentibus ex Iudæis.

4 Quare dico, hanc partem affirmantem videri iuris rigore veriorem, partem verò priorem negantem posse de æquitate seruiari in descendentibus illorum Iudæorum, vel Maurorum, qui sua omnino sponte, nullo metu vel vi coacti susceperunt, vel suscipiunt baptismum, quales fuerunt omnes fere Iudæi Burgenses in Hispania, qui ad prædicationem Episcopi Burgensis ex Iudeis facti Christiani sponte omnino sua baptismum susceperunt; quorum nullum descendentem adhuc audiuimus deuiasse à fide Catholica: quales item sunt multi, qui Romæ sola verbi Dei efficacia sine vllo metu illato conuersi sunt, & passim conuertuntur: quorum pauci, vt audio, ad vomitum redierunt; quales item sunt quidam, quos audiuimus ex Africa venisse ad Lusitaniam, & etiam ad Castellam, ad suscipiendum baptismum.

5 AD SECVNDAM, scilicet, an præfata extrauagans habeat locum in descendentibus Maurorum, sicut in descendentibus Iudæorum? Respondeo idem, quod respondi ad primam, per præfatam extrauagantem Gregorij XIII. quæ extrauagantem præfati Pauli magna prouidentia extendit ad descendentes Maurorum, quos, vt arbitror, accepit contumacius hærere in Hispania suo Saracinismo, quàm Iudæos suo Iudaismo: quod verum profecto est de his, qui aliqua vi vel metu conuertuntur; non autem de his, qui sua omnino sponte baptismum suspiunt, quorum tamen numerus paruus, vt audio, est in Hispania.

AD TERTIAM, scilicet, an præfata prohibitio includat omnes, quos vulgus Lusitanum, & etiam aliqua pars vulgi reliquæ Hispaniæ appellat Christianos nouos, etiam si ante quintam generationem maiores eorum fuerint conuersi? Respondeo, quod non procul dubio: quoniam ipsamet se restringit ad descendentes, vsque ad quartam generationem tantùm. & in claris non est locus coniecturis. [b]

6 AD QVARTAM, scilicet, quanta probatio sit necessaria ad impediendam electionem alicuius fratris in Guardianum, vel Prouincialem, vel ad eiiciendum iam electum, vel confirmatum, propter originem Iudaicam, Maurorum, vel hæreticorum? Respondeo, quod ad impediendam electionem videtur sufficere semiplena probatio. argumento textus singularis in cap. *præterea*. [a] quod probat propter dictum vnius testis, & semiplenam probationem impedimenti affinitatis impediendum esse matrimonium nondum contractum, ne contrahatur. Si autem est iam electus, & confirmatus, requiritur plena probatio ad reiiciendum, & exauctorandum, [b] & pro vtroque dicto facit cap. *quemadmodum*. [c] quatenus probat, quod *turpius eiicitur, quam non admittitur hospes*.

7 AD QVINTAM, scilicet, an præfata prohibitio Pauli IIII. sit seruanda quo ad eam partem, qua prohibet præfatos descendentes à Iudæis, vel hæreticis, in prædicatores eligi, vel iam electos ad prædicandum admitti? Respondetur, quod sic: quia licet non videatur recepta quo ad hoc in aliquot partibus, fuit tamen postea anno 1573. innouata, & extensa quo ad Mauros per Gregorium XIII. & ita nondum sunt transacti decem anni, qui satis videntur requiri ad euacuandam vtilibus legem canonicam, argumento multorum, quæ in hac re dicit Felinus, [d] quamuis etiam contrarium disputando sustentari possit de rigore iuris, per eadem, quæ ibidem traduntur, maximè illud singulare dictum Dominici, [e] scilicet, quod omnis lex videtur ferri à superiore sub illa conditione, si recipiatur à subditis. Et quidem quo ad descendentes à Iudæis, vel Mauris, qui sua omnino sponte conuersi fuerunt, nec ad vomitum redierunt, æquè videtur posse dissimulari. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati antequam pater fieret hæreticus, pœnis non afficiuntur. sicut nec filij ante proditionem patrum rebellium. seu ingratitudinem patrum libertorum.*
2 *Filij nati ante dignitatem patris, vel postquam ab ea amotus, vel mortuus fuerit, illius priuilegijs non gaudent.*
3 *Indefinita æquipollens vniuersali ex rationis diuersitate limitatur.*
4 *Lex filios ob patris crimen puniens, vt exorbitans, restringenda.*
5 *Filij hæreticorum vbi ratio paternæ præsumptionis imitationis cessat, non puniuntur.*
6 *Lex in præsumptione fundata, præsumptione cessante, cessat.*
7 *Filij post delictum patris ex sanguine infecto nasci videntur.*
8 *Filius ante patris hæresim natus, vt promoueri possit ad honores & magistratus, non eget dispensatione.*

CONSILIVM XXIII.

NINQVISITVS est, quod fautor fuerit hæreticorum, & probatus, & conuictus, sed non confessus, in morte autem suscepit omnia ecclesiastica sacramenta. Quæritur, an filius eius, qui multo tempore ante commissum crimen natus est, ad Catholicorum scholas missus, & in bonis literis & moribus educatus, comprehendatur sub dispositione cap. *statutum*. [f] ita vt promoueri non possit sine dispensatione ad honores & magistratus.

1 Respondeo, quod præfatus D. consulens non indiget vlla dispensatione. Tum quia secundum sententiam viri eruditissimi & maximæ auctoritatis Cyni, [g] & Petri de Bellapertica paris eruditionis & auctoritatis, quem sequitur ille tenendum filios committentium crimen læsæ maiestatis non incidere in pœnas impositas contra filios proditorum & rebellium genitos ante proditionem & rebellionem commissam. Tum quia illa probatur per l. 2. [h] quarenus habet propter liberti ingratitudinem filios eius ante illam natos nihil perdere de sua libertate, licet postea nati recidant in seruitutem. quod etiam probatur per l. *à diuo Marco*. [i] iuncta glossa, [k] quę habent, priuilegium, quo gaudent quidam ob dignitates, ne ad quæstionem trahantur, non ita extendi ad natos postea, ficuti ad natos antea. Quam sententiam quo ad propositum casum corroboro. Tum quia hoc ipsum tenet Calderinus, [l] per l. *emancipatum*. [m] quæ habet, filium natum ante quam pater moriatur, vel senatu moueatur, gaudere priuilegio senatorum; licet eo non gaudeat ille filius, qui post patrem motum à senatu, vel mortuum nascitur. Tum quia natus ante-

a In cle. 2. de iur. pat. verb. diœcesanis.

b Leg. continuus §. cum ita ff. de verb. obl.

a 2. de sponsa.

b Ar. super his, de accusatio.

c De iureiur.

d In cap. 1. de treug. & pace num. 6. & multis seq.

e In §. legit. 4. dist.

f De hæret. li. 6.

g In l. qui quis. C. ad l. Iul. maiest.

h C. de libert. & eorum liber.

i C. de quæst.

k Super verbo asserfit.

l In cons. 3. de hæret.

m ff. de senator.

a Leg. si senator. C. de dignitat. lib. 12.
b Cap. odia. de reg. iur. li. 6 & c. pœnas. de pœnit. d. 1.
c In c. 2. §. hæretici. sub fin. de hæret. li. 6.
d In libro de iusta obtentione Regni Nauarræ.
e 2. de hæret. lib. 6.
f Cap. si Romanorum. 19 dist. & l. 3. de officio præsid.
g Cap. vt circa de electione li. 6.
h Tusc. C. ne filius. propatre.
i Leg. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. & C. quæ sunt de his quæ fiunt à mat. par. c.
k Cap. 18.
l 1. quæst. 4.
m Cap. quæ à iure. de regul. iur. lib. 6.

quam pater ad dignitatem promoueatur, non gaudet honore, quem post eum natum quærit, a ergo à fortiori non debet quærere pœnam, seu plecti ea à patre, post ipsum natum meritam, cum odia debeant restringi, & fauores sint ampliandi. [b]

3 Tum quia etiam Dominicus à Sancto Geminiano refert, & probat prædictum consilium Calderini. [c] Nec Ioannes Lupus à Pallis rubeis, [d] ausus fuit tenere contrarium, licet suo proposito plurimum inseruiret.

Tum quia non obstat, quod cap. *statutum*. [e] indefinite loquitur de filijs hæreticorum punitis, & quod indefinita æquipollet vniuersali, [f] & per consequens debet intelligi de omnibus filijs ante, & post natis; quia, vt ait Calderinus vbi supra, indefinita locutio limitatur ex diuersitate rationis, quæ reperitur in aliquibus casibus sub indefinita contentis. argumento glossæ & circa illam notatorum, § & magna ratio limitandi illud cap. *statutum*. ne procedat in filijs ante crimen natis, sicut in filijs postea natis, colligitur ex legibus supradictis.

4 Tum quia lex præfata tam canonica, quã ciuilis puniens filios pro peccatis parentum est exorbitans multum à iure communi, non solum humano, [h] sed etiam à lege naturali, qua pœna imposita contra malefactorem non debet extendi ad alios, [i] sed etiam contra legem diuinam, quæ per Ezechielem, [k] translata in cap. *Iudæi*. [l] sic statuit: *Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Et pater non portabit iniquitatem filij, nec filius iniquitatem patris*. & ita est restringenda, quantum rationabiliter restringi potest. [m] At rationabilissime restringi potest, vt lex puniens filios pro delictis patrum, restringatur ad filios post delictum natos. ergo lex præfata cap. *statutum*. indefinitè puniens filios hæreticorum, debet restringi ad filios post hæresim natos, propter rationes supradictas. Tum quia sunt aliquot speciales rationes, ob quas illud cap. est limitandum quo ad consulentem natum, & educatum, ac literis ornatum longè ante punitionem patris.

Prima quidem, quod pater D. consulentis numquam fuit confessus se fauisse hæreticis, quod crimen fuit inquisitus, & punitus, quia fuit conuictus; sed semper negauit illud, & mortuus fuit confessus sacramentaliter, & absolutus, atque communionem admissus à sacerdote: & ita D. consulens filius eius bona fide credere potest eum non admisisse tale crimen, vt sic non ligarit dicta sententia coram Deo: argumento eorum, quæ per Innocentiũ & alios traduntur de iniusta sententia, [n] & omnes confitentur filios puniri per præfatas leges propter præsumptum in eis delictum, & in præsenti casu non potest dici præsumi.

5 Secunda, quod cessat ratio præsumendi quod præfatus D. consulens fuit imitator patris in actu fauendi quibusdam hæreticis: quia fuit actus quodammodo momentaneus; & longè antea, & cum adhuc puer esset consulens, à patre in sancta studia seperatus vixit in eis literis incumbens, alienus valde à conuersatione paterna. & cessante causa præsumendi, cessat præsumptio. [o]

6 Tertia ratio, quod omnes fatentur, leges, quæ fundantur super præsumptione, non habere locum, cum cessat illa. argumen. cap. *humanæ aures*. p & cap. *tua*. q tradit late Felinus post Panormitanum, [r] post multos Theologos, & Canonistas ab eo citatos. Et per narrata in facto constat cessare contra D. consulentem præsumptionem consensus in delictum patri oppositum.

7 Tum quia falsum est id, quod Salicetus ait, [s] scilicet eadé ratione debere puniri filios ante genitos, qua puniuntur postea geniti; cum constet contrarium ex prædicta l. 2. [t] & ex dicta l. *à diuo Marco*. v & ex d. l. *emancipatum*. x & ex d. l. *si senator*. y & quia postea nati videntur descendere ex sanguine iam crimine infecto.

8 Per quæ omnia consulendũ, præfatum D. consulentem non indigere aliqua dispensatione, nec absolutione pœnarum, & inhabilitatum impositarum à prædicto cap. *statutum*. nec alijs contra filios hæreticorum. Salua, &c.

Aduertendum contrariam sententiam dici veriorem, magisque communem, & vsu receptam, vt est videre apud D Franciscum Pegnam in suis commentarijs ad Directorium Inquisit. part. 3. cas. 163. colum. 2. pag. 727. in impressis Romæ, 1581.

SVMMARIVM.

1 *Laicus disputans de fide non est excommunicatus, sed excommunicandus, nisi ignorantia prohibitionis illum excuset. num. 3.*
1 *Verba futuri temporis sententiam ipso iure non inducunt.*
2 *Verba si secundum vulgarem modum loquendi sint intelligenda, loquentis mos & loci, in quo proferuntur, est attendendus.*
2 *Lex quantumuis dura seruanda tamen est, nec est à propria significatione verborum eius recedendum.*
3 *Clericus propriè spiritualia tractare conuenit, quam laicis quantumuis doctioribus.*

CONSILIVM XIIII.

AN laici studio Theologiæ dediti peccent mortaliter disputando de fide, & an sint ipso iure excommunicati?

3 Respondeo primo, quod non sunt ipso iure excommunicati: quia cap. *quicumque*. [a] non excommunicat eos, sed per verbum futuri temporis statuit, vt excommunicentur: & constat ex glossa recepta, [b] per verba futuri temporis non induci sententiam ipso iure, nisi aliquid aliud eis addatur; quod etiam adnotauit glossa eiusd. cap. *quicumque*.

Secundo, quòd non demiror sententiam illam nostram, scilicet laicum disputantem de fide peccare mortaliter, positam in Manual. nostro confess. [c] subduram videri aliquibus. Tum quia subdura quoque visa fuit glossæ eiusdem cap.

2 Tum quia, vt illa ait, videbatur potius facienda facultas disputandi decretorum doctori laico, quàm clerico rurali, & indocto: vel quod verba sunt intelligenda secundum vulgarem modum loquendi, [d] & vulgus Gallicum omnes literatos & doctos appellat clericos, quod etiam ipsamet glossa monuit.

Tertio dico, determinationem prædictam, licet dura sit, vt ait ibi glossa esse tamen tenendam, iuxta l. *prospexit*. [e] & cap. *in memoriam*. [f] Tum quia vt docet Augustinus relatus in cap. *in istis*. § leges cum instituuntur debent iudicari; postquam autem sunt institutæ, iudicandum est secundum eas. Tum quia glossa, Archidiaconus, Dominicus & Francus qui eandem senserunt duritiem, remuerunt eam. Tum quia propriè ecclesiastica, & laica persona differunt, [g] & laicus quamlibet doctus propriè non dicitur clericus, nec licet ei prædicare. [i] Tum quia non est recedendum à propria significatione verborum. [k] Tum denique, quod constitutio illa facta fuit ab Alexandro IIII. in Italia, in qua, nec in Hispania laici, quamuis sint docti, vocantur clerici: & ita verba illius debent interpretari magis secundum morem loquendi terræ, vbi facta fuit, & eorum qui eam tulerunt, quam secundum morem Galliæ, vel alicuius alius prouinciæ.

3 Quarto respondeo, quod nouè vltra omnes ego molliui illam sententiam, restringendo eam ad eum, qui scit id esse prohibitum sub pœna excommunicationis: & quod possunt addi aliquæ rationes, quibus iustius laici etiam docti prohibentur à disputando de fide Catholica, quàm clerici, cum his proprius conueniat tractare spiritualia, quam laicis. [l]

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBVS BAPTISMA.

SVMMARIVM.

1 *Sermones generales morales particularibus minus vtiles.*
2 *Facti variatio etiam in vna circumstantia quamuis modica variat ius, quod oritur ex facto.*
3 *Apostasia triplex, à fide, ab obedientia, & ab ordine clericali, vel à religione.*
4 *Apostasia generaliter desertionem muneris significat.*
6 *Habitum religionis deserens, cito resumpturus, non est apostata, licet sit excommunicatus.*
6 *Mendicantes ad non mendicantes sine licentia transeuntes excommunicationem incurrunt ipso iure, non tamen sunt apostatæ.*
7 *Fugitiuus est, qui sine licentia superioris etiam retento habitu vagatur, vel se celat, ne à superiore inueniatur; non tamen sequitur, vt sit apostata.*
7 *Delatio habitus desertorem religionis ab apostasia non excusat.*
8 *Apostata à religione dicitur religiosus professus, qui deserit suam religionem animo ad eam nõ reuertendi, nec ad alium transit. Vnde si cesset animus à religione retrocedendi, cessabit vitium apostasiæ. num. 7. Sed & qui intra monasterium*

n In cap. quia Plerique. de immun. eccle.

o Cap. cum cessante. de appell. & ea. ex studijs fuis intelligi super & c. mandata. de præsum. p 22. qu. 5. 9 De sponsa. l. In c. n. 40. de constitut. 2 ind. l. quisque.
t C. de libert. & eor. liber.
v C. de quæst.
x ff. de senato.
y C. de dignitatibus li. 12.

a In cap. 1. de apostatis.

b Cap. 1. de apostatis.

c Cap. 1. de apostatis.

d Cap. ex literis. de sponsa. & l. Labeo. ff. de supellec.

e ff. qui, & à quibus manu miss. l. 39. dist. nect. §. 4. alijs.

f Ca. duo sūt. 12. quæst. 1.

g Cap. sicut. de hæret.

k Leg. non aliter. ff. de leg. 3.

l Cap. bene quidem. 96. dist. & ca. ecclesia. de conse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

existens continuo suo superiori renuit obedire, non est talis. nu.4. qui sine licentia exit monasterium, absque tamen animo non reuertendi, non est talis. & nu. 5. & 7. & hoc etiam si habitum deferat, vageturque, sitque fugitiuus. nu. 6. & 8. nec qui suam desinit vt aliam etiam laxiorem etiam sine licentia intret si illam ingrediatur, etiam si sint mendicantes ad non mendicantes, erit apostata. nu. 5. & 6. & multo minus si petita licentia ad arctiorem, vel ad quamcunque aliam ea obtenta se transfert: sicut nec qui transfertur ad episcopatum, vel in aliqua ecclesia perpetuo instituitur. per quam institutionem desinit esse claustralis sui monasterij. n. 8. & hoc, modo dicta translatio sit vel saltem credatur iusta. nu. 14. sicut nec is, qui petita, licet non obtenta licentia, exit, vt subueniat parentum necessitati, in qua ante illius erant professionem, vel ea à Generali seu Prouinciali petitæ & obtentæ inseruit parentibus, qui post illius professionem in necessitatem inciderunt. num. 8.

8 *Translatus ad episcopatum, item & aliam ecclesiam, si de ea perpetuo intituletur, desinit esse sui monasterij monachus claustralis: & hoc modo dicta translatio sit legitima. nu. 14.*

8 *Parentum necessitas præbet iustam causam monacho, vt possit stare extra monasterium; ita tamen, vt precedens professionem requirat solam licentiæ petitionem, sequens autem requirat etiam concessionem, quam tamen facere potest Generalis, & Prouincialis ordinis.*

8 *Monasterium egrediens sine licentia, sed statim reuersurus, non peccat mortaliter propter exiguitatem materiæ.*

9 *Intellectus bullæ Pauli IIII. contra apostatas, & Pij V. & quod ligant solos veros apostatas. num. 9. & 14. sed nec bulla Pij V. in conscientia ligat iuste translatos, nec cum iusta licentia stantes extra monasterium. num. 13.*

10 *Lex aliam interpretans iuxta terminos interpretatæ intelligenda.*

11 *Dubia pars vna copulatiuæ per aliam declaratur eiusdem copulatiuæ partem.*

12 *Intellectus, ex quo sequitur absurdum, euitandus.*

13 *Reductio alicuius constitutionis ad viam iuris quid operetur.*

CONSILIVM I.

AN dici possint apostatæ omnes infrascripti indifferenter, scilicet: Primo, qui ex quauis causa exierunt è congregatione eorum, & steterunt foris cum habitu, vel sine habitu: & an in hoc sit differentia inter eos, qui diu extra commorati sunt, & qui breui temporis spatio?

Secundo, an qui vigore breuium Pœnitentiariæ, seu aliàs à summis Pontificibus impetratorum foris steterunt?

Tertio, an qui ex licentia suorum superiorum, seu aliàs quouis modo extra claustra vixerunt?

Quarto, an comprehendantur etiam illi, qui cum professionem emiserint in monasterijs obseruantiæ congregationis, postea obtinuerunt beneficia ordinis in titulum, seu ad vitam, & postmodum vigore bullarum fel. re. Pauli IIII. & Pij V. ad claustra reuocati fuerunt.

Quinto, si aliqui prædictorum ante publicationem dictarum bullarum ad claustra redierint, an nihilominus censeatur in eisdem bullis, & earum determinationibus comprehensi?

1 Respondeo primum, has quæstiones esse nimis generaliter propositas, quam vt specialiter & categoricè ad eas ita responderi possit, vt casibus sub eis contentis plenè satisfiat, nisi iusto in id libello compositi, & non studio tumultuario, sed serio & maturo adhibito, cuius adhibendi otium nobis modo deest. Sed & vt ægro animo, tam grandi quæstioni, tam leuiter propositæ, eam breuem & leuem responsionem præbeamus, facit quod S. Thomas, [a] dixit, sermones morales vniuersales minùs esse vtiles, eo quod actiones in particularibus sunt: ante quem Iurisconsultus dixit, omnem definitionem generalem esse in iure periculosam. [b]

2 Adeo quod vix vlla regula absque aliqua exceptione inueniatur, iuxta l. 1. [c] etiam si verbis vniuersalibus affirmatiuis, vel negatiuis concipiatur; excepta illa de qua in cap. *licet.* sub fine, [d] vna enim circumstantiola addita, vel adempta facto frequenter variat ius, quod oritur ex eo, [e] & ob id Imperatores Valerianus & Galienus cuidã petenti nimis generale responsum responderũt. [f] *Vt responsum congruum accipere possis, insere pauli exemplũ.* vnde necesse est prius dicere, quis sit apostata à religione, quã respõdeatur, an infrascripti sint apostatæ ab ea.

3 Tum quia cum triplex sit apostasia iuxta glossam solemnem & receptam, [a] scilicet à fide, ab obedientia, & ab ordine, vel religione, cuius dictum tertium declarat S. Thomas, [b] & omnes nostri in ea cõmentantes: in prædicta tamen quæstione petitur, an infrascripti sint apostatæ, perinde ac si sola vna species apostasiæ inueniretur, cum tamen etiam tertia diuidatur in apostasiam ab ordine clericali, & in apostasiam à religione, vt prædicta glossa insinuat, & probant sex capp. posita in dicto tit. de apostatis, quorum aliqua de apostatis ab ordine clericali, & aliqua de apostatis à regula monachali agunt.

Secundo, quod ex confulentium personis, & quæstionum sequentium materia, videtur intelligenda prima tantum de apostasia à religione, & regula monachali: ideoque necessum est de illa tantum loqui.

4 Tertio, quod licet omnis apostasia ab obedientia, seu præcepti obediendi, dicatur apostasia, sumpta generaliter illa voce, vt prædicta glossa l. S. Thomas & communis declarãt: quia generaliter sumpta significat omnem retrocessionem, & retractationem, siue desertionem muneris, vt Goffredo [c] latinius videtur dictum, per l. *desertorem.* [d] non tamen dicitur apostasia à religione, accipiendo verbum hoc strictè in ea significatione, in qua accipitur in titulo de apostatis, & in alijs iuribus punientibus apostatas. Requiritur enim primo, quod sit criminosa, & mortiferè mala, vt erudite dixit Caietanus, [e] inferens ex hoc, quod retrocessio à clericatu & minoribus ordinibus non est apostasia ab ordine, de qua in prædicto tit. agitur. Immo nec sufficit, quod sit criminosa, & mortifere mala, qualis est inobedientia, qua monachus intra monasterium existens continuè renuit obedire iusti prælati præceptis, etiam si violaret votum substantiale castitatis: licet enim tamquam inobediens & impudicus possit castigari, non tamen tamquam apostata, secundum omnium mentem, quam vbi supra Caietanus declarat. Immo nec sufficit, quod exeat monasterium sine licentia prælati, absque tamen animo deserendi religionem.

5 Vnde recessio ab aliquo monasterio alicuius religionis sine licentia prælati, cum animo tamen intrandi aliam religionem, etiam laxiorem, si intret illam, nõ dicitur apostasia: quia licet sit recessio ab illo aut illo monasterio, & ab illo ordine, non tamen est recessio à religione: & ita non incidit in pœnas apostatarum, iuxta determinationem Innocentij, [f] vbi clarius loquitur, & communiter recipitur, & etiam à præd. Caietano declaratur. Immo nec omnis retrocessio, per quam non solum peccatur mortaliter, sed etiam incurritur excommunicatio maior, sufficit ad constituendam illam apostasiam, de qua loquimur.

6 Per desertionem enim temerariam habitus religionis fit retrocessio mortifera, & excommunicatione ipso iure punita, [g] non tamen illa omnis est apostasia, de qua loquimur: quia non illa, quæ fit cum animo eum cito resumendi, sine animo religionem deserendi, nec vmquam id vllus eruditus dixit: etiam si dimissio habitus fieret ad liberius fornicandum, cum animo tamen statim resumendi eum. pro quo facit extrauagans Nicolai V. per quam vbi supra dixit Caieta. quod mendicantes transeuntes ad non mendicantes sunt excommunicati ob transitum, non tamen dicuntur apostatæ, cuius extrauagantis initium est, Viam. & ponitur in titulo de regular. [h]

7 Addo, quod non sufficit exitus à monasterio inconsulto prælato, etiam causa vagandi, & sine intẽtione intrandi aliam religionem modo non habeat intentionem deserendi eam, vt prædictus Caietanus singulariter determinat in hæc verba: *Religiosum cum habitu sine licentia & alterius obedientia manere dupliciter contingit: Eo animo, & intentione, vt religiosus amplius non sit, & talis est verus apostata; nec excusatur ab apostasia, & censuris annexis, ex hoc, quod defert habitum, sed tenetur ad omnia, ad quæ tenentur apostatæ sine habitu. Secundo contingit, quod non recedat, nec vagetur extra animo retrocedendi à religione, sed propter prælatorum forte rigorem, aut propter libidinem vagandi, aut aliquid huiusmodi; & talis non est apostata, sed fugitiuus, & vagus. Et quod hoc sit verum, patet ex hoc, quod apostata consistit in retrocessione à religione: ac per hoc, qui retrocessioni à religione numquam consensit, numquam apostasiam incurrit, quamuis incurrat peccatũ inobedientiæ, & rebellionis contra præceptũ prælati exeundo: sicut etiã stans in claustro, & nolens pertinaciter obedire prælato aliquid iustè præcipienti, rebellis est, non apostata.* Hęc ille.

a *In prin. 2. 2.*
b *Leg. omnia. definitio ff. de reg iur.*
c *ff. de re. iur.*
d *De regular.*
e *Le si ex plague. § in cliuo. ff. ad legem Aquiliam.*
f *In l. vt responsum. C. de transact.*

a *Cap. 1. de apostat.*
b *In 2. 2. qu. 12. art. 1.*

c *In summa. num. 1. d. ff. de re milit.*

h *Inter communi.*

8 Quarto principaliter dico, ex prædictis colligi, quòd apostata à religione dicitur religiosus expressè, vel tacitè professus, qui deserit religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam, cum animo non reuertendi ad suam, cui consequens est, non omnem religiosum fugitiuum esse apostatam: omnis enim, qui exit monasterium sine licentia superioris, & siue omisso, siue retento habitu vagatur, vel se celat, ne inueniatur, est fugitiuus, vt Ioannes Andreas quem Panormitanus & communis sequitur, [a] determinat, & probatur per l. *quis sit fugitiuus.* [b] attamen non omnis talis est apostata per prædicta. Consequens item est, nullum religiosum, qui translit ad arctiorem religionem, petita, licet non obtenta licentia superioris, esse apostatam: quia eius transitio non est retrocessio criminalis, siue mortifera, per d. cap. *licet.* [c] Consequitur item eadem ratione, nullum translatum ad aliam religionem, vel alium locum, mediante dispensatione legitima, esse apostatam, vt prædicta extrauagans, *viam.* [d] sub finem probat, nec consequenter qui est translatus ad episcopatum, iuxta clem. 1. [e] & cap. *statutum.* [f] nec institutum perpetuo in aliqua Ecclesia, qui desinit esse claustralis, iuxta glossam singularem & memorabilem, [g] neque qui auctoritate sui Generalis, vel Prouincialis exiit, & degit extra monasterium, subueniendo necessitati parentum, in quam post eius professionem inciderunt, iuxta doctrinam D. Thomæ, [h] relatam à nobis in comm. 3. de regular. [i] & in Manu. confess. [k] & minus si ante professionem eius erant tanta necessitate oppressi: quia tunc etiam nolente superiore tenetur exire, & subuenire, si potest, secundum eumdem S. Doctorem, vt ibidem diximus. Neque illum, qui per aliquot paucos passus sine licentia prælati egreditur monasterium statim reuersurus: quia non videtur egressus ille mortifer, cum exiguitas in omni materia excuset à mortali culpa, iuxta S. Thomam, [l] & aliis locis, quem nos citamus in Man. confess. [m]

9 Quinto, quod ex prædictis præsuppositis infertur solutio primæ quæstionis adeo generaliter propositæ, & etiam (salua saniori sententia) intellectus iuridicus bullæ Pauli IIII. & Pij V. Infertur enim, quod nullus sit apostata per aliquem actum, qui nõ sit peccatum mortiferum, neque per omnem, qui sit mortifer, sed solùm per illum, per quem fit apostata à religione: & consequenter, quod pœnæ bullarum non fuerunt incursæ, saltem quo ad Deum, & forum conscientiæ, nisi per eos, qui exierunt monasteria & religiones per exitum mortiferum, neque per omnes, qui per talem exitum mortiferum exierunt: quia prædictæ bullæ non induxerunt pœnas, nisi contra apostatas à religione, vt colligitur ex earum proœmiis, & verbis, *apostata, & apostasia,* decies repetitis in bulla Pauli, & aliquoties in bulla Pij V.

10 Quæ solùm est intelligenda de his, quos comprehendit bulla Pauli, quippe quæ interpretatur illam; & lex interpretans aliam, intelligenda est de comprehensis in ea, [n] & glossa singularis secundum Cardinalem. [o]

Non obstat, quod Paulus includit in sua bulla omnes, & singulos, qui post professionem per eos in ætate legitima constitutos in aliquo approbato, etiam militari ordine, purè & liberè emissam, temeritate propria, aut quouis prætextu, aut causa, extra claustra suorum regularium locorum degunt, aut in posterum degent.

11 Tum quia debet intelligi de prætextu & causa illicitis: quoniam vna pars copulatiuæ dubia declaratur per alteram partem, [p] & ita cum verbum, *prætextu*, & verbum, *causa*, sint generalia, & dubia ad licita, & illicita; debent intelligi per illam aliam partem copulatiuæ, *temeritate propria*, de iniustis, & temerarijs. Tum quia per verba illa, *apostasia*, & *apostata*, decies repetita, intelligenda sunt prædicta verba de illis, qui per apostasiam degebant extra claustra: repetitio enim eiusdem verbi in eadem lege vel canone grande mysterium indicat, iuxta glossam solemnem. [q] Tum quia nisi illa verba restringerentur ad apostatas, dicenda esset illius bulla iniqua: quod non est dicendum de lege à Papa illo Paulo IIII. Sanctissimo lata; cum vti theologus doctissimus nosset, de legis essentiali qualitate esse iustitiam, & honestatem, iuxta illud Isidori in cap. *erit autem lex iusta, honesta, &c.* [r] & pulchrè declaratum à S. Thoma recepto. [s]

12 Tum quia alioqui comprehenderet omnes religiosos de licentia superiorum visitantes infirmos in scholis, & sepelientes mortuos extra ciuitates suorum claustrorum, & de mandato eorum venientes ad Sedem Apostolicam euntes & proficiscentes pro negotijs suorum monasteriorum ad Reges, & Principes, & ad prætoria suprema, & alia multa loca, vbi degere aliquo tempore oportet, quæ omnia sunt absurda, & ita non dicenda. [a] Sequeretur item, quod omnes, qui per dispensationes legitimas Sedis Apostolicæ & per statuta sacrorum canonum iustè ad episcopatus, & ad alia munera perpetua vel temporalia missi sunt, essent apostatæ.

13 Non obstat etiam, quod prædictus Pius voluit illam reducere ad formam iuris. Tum quia illud intelligitur quo ad formam procedendi, & priuandi aliquos, vel declarandi eos esse priuatos: quod sine citatione fieri non debet, iuxta glossam solemnem & receptam. [b] Non autem voluit significare, quod Paulus voluit reprobare translationes, & mansiones iustè factas, quas Sedes Apostolica semper in hunc diem approbauit, & approbat.

Non obstat etiam, quod Pius iussit, vt omnes extra claustra degentes intra certum tempus coram iudicibus à se nominatis ostenderent iustas causas manendi extra illa: quia id non fuit reprobare vllam iustam translationem, vel mansionem extra claustra, saltem quo ad forum conscientiæ; sed prouidere, ne malè translati maléque degentes extra claustra suum malum statum continuarent.

Non obstat etiam declaratio Cardinalis Alexandrini, qua declarauit, etiam monachos ordinis Camaldulensis ineludi sub prædicta bulla Pauli IIII. quia non exprimit quod includuntur iustè & sanctè translati: & ita etiam eius declaratio intelligẽda est de iniustè translatis, sicut & bulla Pauli per eum declarata; quoniam, vt prædictum est, lex declarans intelligenda est iuxta terminos legis declaratæ.

14 Ex præmissis potest facile deduci responsio ad quæstiones propositas. Ad primam quidem, quod illi soli de contentis in quæstionibus dicuntur apostatæ à religione, quibus definitio apostatæ posita supra in quarto dicto conuenit, & non alij.

Ad secundam, quod qui foris steterunt vigore breuium Papæ, vel Pœnitentiariæ, qui sciebant, vel scire debebant ea inualida esse, & subreptitia, fuerunt apostatæ, non autem qui sciebant, vel iustè credebant ea esse legitima.

Ad tertiam, idem est dicendum de degentibus foris vigore licentiarum aliorum superiorum, quod dictum est de breuibus Papæ, & Pœnitentiariæ.

Ad quartam, quòd non sunt apostatæ, qui cùm dispensatione legitima obtinuerunt beneficia.

Ad quintam, quòd non: quia iam desierant esse apostatæ per suas reuersiones legitimas. Quæ omnes responsiones intelligendæ sunt quo ad Deum, & conscientiæ forum, in quo sola veritas attenditur. [c] In foro enim exteriori, quod sæpe præsumptione veritati cõtraria deducitur, [d] multi verè Apostatæ iudicabuntur non esse tales; & cõtra multi, qui nullarenus sunt apostatæ, iudicabuntur tales: quoniam Deus numquam fallit, nec fallitur; Ecclesia verò sequendo opinionem sæpe & fallitur, & fallit. [e] Salua, &c.

a *In ca. fi. de regul. b ff. de edil. edict.*

c *De regul.*

d *De regul.*

e *De elect. Extr. q. 1. & c. cum olim. 2. de prin. & c. de pro cuius. 16. q. 1. & ca. sq quis ill. trãs latus. 21. q. 2. & Cle. 1. & ad hæc de statu monach.*

f *In 2. 2. q. 101. art. 4.*

g *Super c. nullam. 18. qu. 2. num. 48.*

h *Cap. 14. nu. 14.*

i *In 2. 2. q. 39. art. 4.*

k *Cap. 11. n. 4.*

a *Auth. hac constitutio. § unde. colla. 3. b Ibi oppo. 2. in cle. 1. statuũ verb. consue. de elect.*

c *Cap. tua. de sponsalib. d Cap. is qui fidem. eo. tit. e Ca. à nobis. 2. de sent. excom.*

p *Leg. 1 ff. de reb. dubijs.*

q *Cle. 1. de iure patro.*

r *Dist. 25. c. 3. & 4.*

s *Dist. 95. ar. 1.*

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO, VEL CASVALI.

SVMMARIVM.

1 *Mortem temporalem tunc demum ob extremam necessitatem vitæ spiritualis alterius subire tenemur, quando id possumus absque eo quod nos consentiamus proprio vel alieno peccato.*

1 *Grauida non potest sine peccato permittere se scindi, vt sic puer possit baptizari.*

1 *Occidi se iniuste permittens tunc peccat, quando alter ipsum non consentientem non occideret; quia sic consentit peccato alterius, secus si non resisto ei, qui iniuste me etiam nolentem vult occidere.*

CONSILIVM I.

1 AD dubium Respondeo, quod illud commune eloquium, quod tenetur quis subire mortem corporalem ob extremam necessitatem vitæ spiritualis proximi, defendi potest ab argumento facto in oppositum, quod ex eo sequeretur teneri prægnantem instante periculo mortis consentire se occidi, vt baptizaretur infans, ne spiritualiter moreretur: respondendo, quod id intelligendum est, quando quis salua vita spirituali potest corporalem impedere; magis enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenetur suam vitam spiritualem, quam proximi seruare. At talis prægnans non potest consentire absque peccato mortali, [a] ita nemo potest consentire absque simili peccato, vt alius occidat eum. [b] Tum quia nemo potest innocentem occidere absque peccato mortali, nec ipse absque simili consentire occidenti: quia peccaret mortaliter consentiendo peccato mortali proximi. Nec obstat dicere, quod exponens vitam corporalem pro vita spirituali proximi videtur se ipsum occidere: quia id palam falsum est exemplo Christi, qui suam pro nostra exponens vitam non videtur se occidisse. Nec obstat, quod etiam prægnans non se occidat, sed quòd pro vita spirituali filij consentit se occidi: quia id non potest facere sine consensu in peccatum mortale alterius proximi, vt prædictum est. Nec obest dicere, quod Christus consensit se occidentibus; quia non consensit eis, qui non occidissent ipsum, si non consensisset; & ita non consensit approbando eorum factum, sed solùm permittendo, & non (vt poterat) resistendo. At prædicta prægnans, si faceret quod dictum est, consentiret approbando factum cædentis, qui non cæderet eam, nisi consentiret.

a Cap. si non licet. 23. qu. 5. b Arg. c. contingit. de iniurijs. & le. liber homo. ff. ad legem Aquiliam.

SVMMARIVM.

1 *Deformans aliquem etiam graui vulnere in faciem etiam publice illato, si non occidat, vel membro mutilet, non est irregularis. & num. 2.*
2 *Irregularis non est omnis alium faciens irregularem.*

CONSILIVM II.

QVIDAM percussit alium vulnere graui, & deformi, quo totam faciē eius adeo deformauit, vt ob hoc adierit iudices, idque publicè fecit. Quæritur est, an sit irregularis, ita vt beneficia non possit habere absque dispensatione Papæ.

1 Respondeo, quòd non. Tum quia nullo iure id cauetur: & nulla irregularitas contrahitur in aliquo casu, in quo id iure non exprimitur. [c] Tum quia licet mutilans alium membro fiat irregularis; debilitans tamen alterius membrum, etiam adeo, vt eo vti non possit, non est irregularis, vt nos contra quosdam alios probamus in nostro Manu. confess. [d]

2 Tum quia non est verum id, quod aliqui, quos ibidem referimus, dixerunt, eum, qui alium efficit irregularem, fieri irregularem: quia id nullo iure cauetur: & qui generat filium extra matrimonium, qui est irregularis, non propterea ipse fit talis; & iudex damnans aliquem furti, facit eum irregularem, non tamen ob id ipse fit talis: & ob alia, quæ ibidem tradimus. Tum quia quo ad hoc non refert, quod percussio fuerit facta publicè, an occultè, & an percutiens, & percussus sint clerici, vel laici; quia differentia illa quo ad hoc nullo iure traditur. Tum denique, quod non obstat id quod supra diximus, eum, qui deformat alium, esse irregularē: quia, vt ibidem admonuimus, per verbum *deformare*. intelleximus occidere, vel aliquo membro principali mutilare, gratia breuitatis, ne frequenter cogeremur dicere occidere, vel mutilare, quæ sunt verba clem. 1. [e] quæ non habet, vt quidam imponunt ei, *mutilare, & truncare*, sed tantum *mutilare*: quod multum facit ad dicendum, quod non quæcumque deformatio, etiam grauis, facit quem irregularem, sed solum illa, quæ tollit formam rationalem, qua tollitur vita humana, vel tollit formam accidentalem, qua inducitur dedecus humanæ vitæ, quod efficit membri principalis defectus, qualis non fuit factus per prædictam percussionem, &c.

c Cap. is qui, cum gloss. recept. de sententia excommunicationis lib. 6. d Cap. 27. n. 207. e De homic.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium casuale sequutum ex ludo in foro ecclesiastico illicito, non ideo minus producit irregularitatem, eo quod sit licitus in foro seculari; secus si etiam esset licitus in foro ecclesiastico. & num. 2.*
2 *Consuetudo ludendi recepta in vno foro excusat quidem homicidium casuale in eo commissum à pœna in dicto foro pro homicidio imposita, sed non à pœna alterius fori, in quo dicta consuetudo non est licita.*
3 *Lapidum ludus si tanta cautela à pueris exerceatur, vt raro mors, & vulnera sequantur, etiam in foro ecclesiastico erit licitus, adeo vt ex homicidio casualiter in eo commisso non oriatur irregularitas. & num. 1.*

CONSILIVM III.

CERTABANT aliquot pueri ludo lapidum, in quo alter alterum occidit. Quæritur fuit, an sic occidens sit irregularis?

1 Dicendum videtur, quod huiusmodi puer non sit irregularis, si ludus, quo ludebat, erat licitus, vt est hastiludium, & aliqua progymnasmata, vel præexercitamenta militaria; quia homicidium casuale nō parit irregularitatem, quando prouenit ex ludo licito, [a] & tradimus late in Manu. [b] Nec obstat, quod iudex condemnans alium, & miles in bello iusto occidens manibus suis, est irregularis: quia id habet locum in homicidio ex proposito, nos loquimur de casuali. Quod si ludus, quo ludebat puer, erat illicitus quo ad Ecclesiam; puer est irregularis; quia homicidium etiam casuale ex opere illicito parit irregularitatem. [c]

2 Non obstat doctrina Ancharani, [d] quem sequuntur plures, quos refert Hippolytus, [e] quod occidens aliquem in ludo consueto nō tenetur pœna legis Corneliæ de sicariis, quia illa procedit quo ad pœnam temporalem impositam à lege temporali: nos autem loquimur de pœna ecclesiastica imposita à lege ecclesiastica. Volo dicere, quod consuetudo admissa à lege, excusat à pœna imposita per legem, in cuius foro consuetudo ludendi est licita; non tamen excusat à pœna legis, in cuius foro illa consuetudo ludendi non est licita, & ita licet ludus lapidum à pueris consuetus fuisset licitus secundum leges sæculares, & puer non incideret in pœnas legum sæcularium; incideret tamen in pœnas ecclesiasticas in foro ecclesiastico, in quo ludus ille esset illicitus. Et per consequens licet occidens casualiter in hastiludio, quod est licitum secundum leges ecclesiasticas, non fieret irregularis; occidens tamen in torneamentis, quæ sunt illicita secundum leges Ecclesiæ, licet sint licita secundum leges sæculi, incideret in irregularitatem inflictam per leges ecclesiasticas.

3 Puto tamen, quod si ludus ille puerorum, quo certant lapidibus, fieret tanta cautela scutorum, clypeorum, vel peltarum, quod rarò contingerent homicidia, vel vulnera, esset ludus licitus etiam secundum leges ecclesiasticas, sicut hastiludia, per extranag. 1. [f] Salua, &c.

a Cap. Iohannes de homic. b Cap. 27. n. 211. c Ca penitentiam. 6. presbyterum. de homic. d In cons. 291. & in ca. cum venerabilis. de consang. e In le. 1. nu. 101. ff. ad leg. Cor. de sic. f De torneamen.

SVMMARIVM.

1 *Bello iusto qui interest, etiam mittendo tela, & bombardarum globulos in aduersarios, non tenetur nec credere, nec dubitare se esse irregularem, si nesciat, nec scire possit an quis ab ipso fuerit mutilatus, vel occisus. nu. 2.*
1 *Bello iusto qui interest etiam percutiendo, hortando, & iuuando occidentes ad victoriam, immo etiam si generaliter iuuet ad occidendum, prout victoria requirit, non est irregularis, si ipse propriis manibus non occidit, nec mutilauit. num. 3. at si hortetur, vel iuuet ad hunc vel illum specialiter occidendum, secus esset: sicut etiam esset, si hunc vel illum particularem hortetur vt occidat. nu. 4.*
1 *Tutior pars est, sit in dubio eligenda; attamen bello iusto qui interfuit, etiam percutiendo, si nec sciat, nec scire possit quod aliquem mutilauerit, vel occiderit, non tenetur nec credere, nec dubitare se irregularem. num. 2.*
2 *Filius natus in figura matrimonij, qui nescit an sit natus ex marito, vel adultero, non tenetur ad dictū matris dicentis eumdem esse adulterinum credere, nec dubitare, & sufficit ei inhærere præsumptioni iuris præsumēti is ipsum esse legitimum, ac potest etiam cum aliis succedere.*

CONSILIVM IIII.

QVÆSITVM est, an indigeant dispensatione ab irregularitate illi, qui interfuerunt bello iusto, in quo fuerunt occisi & mutilati multi ex parte occidentium, mittendo tela, & exonerando bombardulas.

1 Respondeo, quòd non: quia pugnantes in bello iusto non incurrunt irregularitatem propterea solùm, quod hortantur, vel animant socios iustè bellantes ad vincendum, & ad habendum victoriam, nec etiam si adiuuent eos, & percutiant inimicos, nisi manibus suis occidant, per dicta in aliis consiliis. Non obstat, quod qui dubitat, an occiderit aliquem, nec ne, tenetur eligere partem tutiorem, vt post alios tradimus in Manu. conf. [g] quoniam illud non est verum de omni eo, qui nescit, sed tantum de illo, qui verè dubitat, vel iusta ratione tenetur dubitare.

g Cap. 27. n. 193.

2 Nam cui mater affirmat non esse genitum à patre putatiuo, sed ab adultero, & nescit vtrum sit verius, & non dubitat, non tenetur credere matri, eo quòd tutius sit suæ cōscientiæ id credere, quàm cōtrarium, ne lædat in succedendo alios fratres filios legitimos, vt ait Bartholus communiter receptus, [a] quia licet ipse nesciat vtrum illorum sit verum, tamen non tenetur dubitare de illo: quia sufficit ei sequi ius commune, quod præsumit eum esse filium genitum à marito coniuge legitimō suæ matris: sic etiam ei, qui in bello iusto partes iustitiæ fouet, sufficit quod nesciat, nec scire possit, an quempiam occiderit, vel mutilauerit per se.

a l. le. filius ff. de his qui sunt.

3 Et quod credat, quod adiuuans occidentes ad iustum victoriam consequendum non est irregularis, & quod ipse non iuuit ad occidendum illum, aut illum specialiter, sed generaliter ad occidendum, vel mutilandum eos, quos victoria exigebat. Quod si hortatus est, & iuuit ad occidendum illum, aut illum specialiter, magis est videri eum esse irregularem, si ob eius dictum fuit occisus, saltem priusquam aliàs occideretur. Tum quia licet nemo fiat irregularis, eo quod in bello iusto interueniat, generaliter adhortando socios, [d] qui tamen specialiter adhortatur aliquem ad occidendum, tunc incurrit irregularitatem, vt diximus in Manu. [e] Tum quia dictum ipsius videtur fuisse illicitum, cum non liceat occidere in bello iam captum, si aliàs potest seruari, & detineri post prælium finitum; quia id non esset occidere in bello, sed post illud finitum quo ad illum articulum.

b Cap. igitur. cum glossa. & hortatu. 23. q. 8. & c. pen. de homicid. c Cap. 27. nu. 215. cum seq.

Vide consil. 3. & consil. 6. hoc eod. tit.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis est is, cuius verba, etiam ex compassione dicta, fuerunt in causa, vt aliquis saltem citius occideretur.*
1 *Bello iusto, in quo multi occisi sunt, qui interfuit, etsi non efficiatur irregularis adhortando socios, talis tamen efficitur, si specialiter adhortetur aliquem ad occidendum.*
2 *Belli iusti constitūtu finito, si quis fiat in mortem inimicorum id, in bello factum non dicitur.*
2 *Captus in bello, qui potest vtiliter seruari, & detineri, vsque quo bellum sit finitum, si occidatur, iniusta est occisio.*
3 *Dispensatio concessa narranti se bello iusto interfuisse, in quo multi occisi fuerunt se iuuante occisores, non prodest eidem, si adhortatus est, vel iuuit ad occidendum hunc, vel illum specialiter.*

CONSILIVM V.

VNVS Lutheranus mortifere percussus venit ad exercitum Catholicum, dicens se esse Catholicum. Vnus ex Catholicis dixit compatiens ei, Melius esset, vt omnino occideretur, cum sanari nequeat: & cum dixisset, abiit: & quidam ex iisdem, qui audierant, occiderunt eum.

Dubitatur primo, si sit irregularis, qui dixit illa verba ex compassione.

Secundo, an dispensatus generaliter à Papa, eo quod interfuit illi bello iusto, in quo multi fuerunt occisi, se iuuante occisores, censeatur dispensatus etiam in hac irregularitate, si qua est?

1 AD PRIMVM respondetur, videri esse irregularem, si ob eius dictum fuit in causa, quod fuit occisus, saltem priusquam aliàs occideretur. Tum quia licet nemo fiat irregularis, eo quod in bello iusto interueniat, generaliter adhortando socios, [d] qui tamen specialiter adhortatur aliquem ad occidendum, tunc incurrit irregularitatem, vt diximus in Manu. [e] Tum quia dictum ipsius videtur fuisse illicitum, cum non liceat occidere in bello iam captum, si aliàs potest seruari, & detineri post prælium finitum; quia id non esset occidere in bello, sed post illud finitum quo ad illum articulum.

d Cap. igitur. cum glossa. c. hortatu. 23. q. 8. c. penult. de homic. e Ca. 27. nu. 215. cum sequentibus.

2 AD SECVNDVM respondetur, quod non videtur sufficere prædicta dispensatio: quia in narratione petitionis non expressit aliquid, ex quo dici possit irregularis, vt ex prædictis colligitur: quia solùm dicitur interfuisse armis, & iuuisse, non tam iuuisse ad occidendum hunc, vel illum specialiter, &c.

SVMMARIVM.

1 *Bello licito qui interest, etiam pugnando, & iuuando suos socios occidentes, modo non occidat suis manibus, nō est irregularis.*
2 *Bellum iustum est ex parte satellitum missorum a Præfecto vigilum ad capiendum furantes fructus hortorum & vinearum, & iniustum ex parte delinquentium se armis defendentium, iuncto casu.*
2 *Pluribus simul suas bombardulas contra vnum displodentibus, qui reperitur occisus, si nescitur à quo, coram Deo omnes, at in foro exteriori nullus debet reputari irregularis.*
3 *Occidens iuste alium ad sui ineuitabilem necessariamve defensionem non est irregularis.*
4 *Fugere qui potest sine dedecore, occidendo etiam ad sui defensionem necessariam, non euitat nec pœnam, nec irregularitatem: si ei erat dedecus, euitat peccatum, sed non irregularitatem, at si fuga erat ei periculosa ne occideretur, euitat & peccatum, & irregularitatem. num. 5.*

CONSILIVM VI.

PRÆFECTVS vigilum misit tres ex suis satellitibus ad detinendum & comprehendendum fures quosdam fructuum hortorum, & vinearum; & obuiauerunt quinque armati bombardulis, qualibus etiam erant armati illi tres, & pugnauerunt omnes: appropinquante tamen Præfecto cum aliis suis, fugerunt latrones, vno tamen eorum manente mortuo. Quæritur, an N. qui erat vnus ex tribus præfatis, sit irregularis.

1 Præsuppono primò, quod qui pugnat in iusto bello, non efficitur irregularis, si non occidit suis manibus, quamuis iuuet alios socios occidentes, per textum in cap. penul. [a] quem ad hoc putat singulare Panormitanus, [b] & nos eum ad hoc citauimus in rubr. de iudi. [c] ex quo sequitur, quòd N. non esset irregularis, si scireturr quod ille mortuus non fuit occisus ictu N. quia pugna erat iusta ex parte iudicis, & suorum sociorum.

a De homic. b Ca. 2. de immo. Eccl. n. 7. c Num. 107.

2 Et consequenter non esset iudicandus in foro exteriori irregularis; quia non probatur quod eius ictu fuit mortuus; & nemo debet iudicari irregularis in dubio à iudice, secundum Innocentium receptum. [d]

d In c. ad audientiam. de homicidio.

Secundo præsuppono, quòd licet iudex non debeat iudicare quem irregularem in dubio quo ad forum exterius: ipse tamen, de quo quæritur an sit irregularis, debet in dubio iudicare seipsum irregularem. [e]

e Arg. c. sinuenis. de sponsa. & etiam præmissa. f Cle. 1. de homic.

3 Tertio, quod qui occidit alium pro defensione sua, & ad euitandam mortem aliàs ineuitabilem, non est irregularis, [f] ex quo sequitur quod si præd. N. & alij socij eius pugnauerunt ad defendendas vitas suas, quas aliter probabiliter non potuerint defendere, non essent irregulares.

4 Quarto, quod ad excusandum occidentem à peccato, sufficeret, quod non teneretur fugere propter iniuriam, & dedecus, quæ inde sibi resultarent; non autem ad liberandum ab irregularitate: quia irregularitas sine peccato potest contrahi, & contrahitur quotidie, vt prædictum est, quam resolutionem tradit Panormitanus, [g] quem nos citamus & sequimur in Manu. nostro confess. [h]

g In c. olim. 1. de rest. spoliat. & ibi additio. h Ca. 27. nu. 211. & c. 15. n. 4.

5 Quinto, quod licet potentia fugiendi mortem per fugam excusaret a peccato eum qui non potest fugere sine iniuria & dedecore, non tamen ab irregularitate, vt prædictum est: videtur tamen hoc limitandum de fuga, per quam sine periculo mortis posset fugere: quia si fuga esset periculosa ob casum vel velocitatem insequentis hostis, vel ob viarum, & aliæ impedimenta, tunc excusabitur etiam ab irregularitate: quia censeretur mors incuitabilis, cum sine periculo probabili mortis non possit vitari, vt ait pulchre Zenzelinus, quem sequitur Bonifacius. [i]

i In d. el. 1. n. 75. de homicidio. &c.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum, qui impune occidi potest, occidens, iustum committit homicidium, ex quo ipse & eum iuuantes incurrunt irregularitatem, dispensabilem tamen. num. 3.*
2 *Comitantes executorem sententiæ mortis, etiamsi nihil aliud agant, irregulares sunt.*

CONSILIVM VII.

HORATIVS an sit irregularis, qui ex facinoribus bannitorum commotus, cum armis comitatus est eos iustè insequentes, vt eorum fugam impediret, si postmodum ab eisdem occisi fuerint, licet ipse nullum percusserit, nec occiderit, immo eumdem, antequam expiraret, ad pœnitentiam, vt potuit, induxit, ac vt confiteretur procurauit.

Videtur dicendum primo, præfatum Horatium oratorem esse laude dignum ob multa, quæ dixit, & fecit, & procurauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Secundo, quod occisio prædicta potest dici iusta, saltem quo ad forum exterius, præsertim sæculare: quia occisus erat ita bannitus, vt liceret aliis impune occidere illum, ita quod non incurrerent pœnam aliquam occidentis aliquem, à qua iudex banniens posset occidentem liberare.

Tertio, quod prædictus orator Horatius incidit in irregularitatem. Tum quia licet non occiderit, nec voluerit occidere, nec cõsuluerit, nec mandauerit, nec rogauerit occisionem; non potest tamen negare, quod non fuit cooperatus aliis tribus, qui voluerũt occidere illum, & occiderunt: Tum eundo è domo cum illis ad occidendum eum: Tum ferendo arma cum illis ad id faciendum: Tum ad impediendam fugam banniti occisi.

2 Tum quod omnes, qui comitantur iudicem ducentem aliquem ad exequendam sententiam mortis, etiamsi nihil aliud agant, efficiuntur irregulares secundum omnes, ergo à fortiori erit orator talis comitando & associando priuatos homines sententiam banni exequentes, & cooperantes mortem, & adiuuando eo modo, quo dictum est.

3 Tum quia non obstat dicere quod mors fuit iusta, quia omnis, qui mortem infert etiam iustè, sit irregularis, non quidem irregularitate tam malignantis naturæ, quam est illa, quæ nascitur ex homicidio iniusto, sed alia alterius speciei non tam malæ, nec tam difficilis dispensationis: & ita S.D.N. de natura & more pius, & ad miserandum facilis benigne dispensabit super ea cum oratore adeo pio, & pro iusta, qua esse debemus in huiusmodi impios bannitos, animaduersione. Ad gloriam Dei misericordissimi, eiusdemque iustissimi, qui nos tandem ad cælestia regna perducat.

SVMMARIVM.

1 *Irregulares non sunt illi iustitiæ ministri, qui bannitũ insidias, vt eos caperent, tendentes, neminem occiderunt, licet à sociis aliqui occisi fuerint.*

CONSILIVM VIII.

MVLTI officiales regij se congregauerunt ad comprehendendum quosdam bannitos, & alij posuerunt se in vno loco ad insidiandum, & alij in alio: & contigit vt positi in vno loco occiderent duos bannitos, dum comprehenderent illos. Quæritur, an consulens, qui insidiabatur cum aliis officialibus in alio loco, & non interfuit occisioni, nec comprehensioni, nec vidit eos comprehendi, nec occidi, fuerit factus irregularis.

1 Respondetur, quod præfatus dominus consulens non fuit effectus irregularis, nec fuisset effectus, etiam si fuisset inuentus cum occidentibus, & pugnasset cum illis, modo ipse non occidisset propriis manibus: quoniam præfati officiales regij gerebant bellum iustum: & qui pugnat in bello iusto, non incurrit irregularitatem, etiam si pugnet, & feriat, modo non occidat, vt est casus singularis in cap. penult. [a]

SVMMARIVM.

1 *Clericus præmissa protestatione potest sine metu irregularitatis contra delinquentem ciuiliter ad suorum bonorum recuperationem agere & omnia ad hunc finem necessaria, etiamsi sit captura personæ, instare. & num. 3. quod si captura non sit necessaria ad dictum finem consequendum, sequuta mutilatione incurrit irregularitatem. num. 1. & 2.*

CONSILIVM IX.

IRREGVLARIS an sit prælatus monasterij, qui conquestus coram iudice laico de fure cum protestatione, de qua in cap. *prælatu*. [b] postea indicauit locum, vbi comprehendi posset fur, qui fuit ibi comprehensus, & postea fuit suspensus?

1 Respondeo, facile videri posse alicui partem negatiuam esse veram. Tum quia videtur casus expressus pro illa in dict. cap. *prælatis*. [c] quatenus habet, prælatos, & omnes alios clericos posse conqueri de malefactoribus suis coram iudicibus sæcularibus, sine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quod illi eos occidant, vel membris mutilent; modo expressè protestentur nolle se vt aliqua pœna sanguinis eos puniant, sed tantum cogant ad restituendum damnum illatum, & faciendum iniuriarum emendam. Tum quia prædictis prælatis & clericis non solùm licet conqueri, & petere prædicta, sed etiam conquestionem prosequi, præsentare testes, & facere omnia illa quæ pertinent ad obtinendam victoriam super sua conquestione, & petitione, secundum omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor est, & captura eius pertinere videntur ad prædictam victoriam obtinendam, propter positiones, quæ ipsi fieri possunt, & respõsiones, quas cogitur facere, si capiatur. Tum quia secundum Petrum ab Ancharano quem satis sequitur Francus, [a] possent prædicti prælati post sententiam latam petere exequutionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet resistendo familiæ iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati erunt irregulares.

2 Pro parte autem affirmante, scilicet, quod prædictus prælatus sit factus irregularis, vrget fortiter primo, quod cap. prædictum, *prælatis*. probat quidem quod ecclesiastici possunt agere contra suos malefactores ciuiliter cum protestatione prædicta sine metu irregularitatis: & consequenter, vt argumentum primum pro parte negante factum probat, possunt prosequi litem, & facere articulos, positiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem necessaria. At captura malefactoris non est necessaria ad obtinendam ciuilem victoriam, iuxta notata in l. *consentaneum*. [b]

Secundo, quod non videtur licere clerico sine metu irregularitatis, etiam præmissa protestatione, petere à iudice sæculari, vt capiat malefactorem suum, ad hoc vt cogat eum soluere sibi damnum, quod fecit, saltem antequam condemnetur: ergo nec iuuare eum ad capiendum, nec consequenter indicare locum, vbi capi posset. [c]

3 Per quæ omnia coniuncta videtur hæc quæstio difficilioris resolutionis esse, quam à principio apparebat: & videtur in præsentia resoluẽda cum hac distinctione, quod, si fur erat fugitiua persona, ita quod probabiliter crederetur, quod sententia contra eum lata parum profuisset, nisi persona detineretur, licuisset prælato indicare locum, vbi erat, sicut capere, & petere vt caperetur; alioquin non: ea ratione diuersitatis, quod priore casu esset necessaria captura ad effectum sententiæ etiam ciuiliter latæ exequendæ, in posteriore verò non. Pro qua distinctione facit, quod debitor fugitiuus capi potest auctoritate priuata, [d] non autem qui non est fugitiuus.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in sacris bellò aliàs de se iusto, iniuste, & cum peccato assistens, etiam vulnerando, modo non occidat, non efficitur irregularis, licet ibi aliqui occidantur.*

1 *Bellum iniustum quo ad effectum irregularitatis, & obligationis restituendi non facit qualitas, malitia, odiumve bellantis; sed defectus à iure, ad hoc vt bellum iniustum sit, requiritur.*

CONSILIVM X.

AN Clericus pugnans in bello alioqui iusto incurrat irregularitatem, si socij eius occidant aliquos, licet ipse non occiderit, esto percusserit?

1 Respondeo negatiuè, per cap. penult. [e] quod expresse loquitur de clerico. Nec obstat, quod non licet clerico pugnare etiam in bello iusto, [f] & quod consulens fortè erat clericus ordine sacro insignitus: & consequenter ex parte ipsius iniustum bellum erat. Tum quia prædictum cap. penul. [g] loquitur de clericis, quibus non licebat pugnare, vt expresse adnotat ibi Panormitanus, [h] quos tamen non incurrere irregularitatem ex sola percussione, nisi occidissent, declaratur ibi. Tum quia non sufficit bellum esse iniustum iniustitia generali, eo quod sit contra leges caritatis, vel aliarum virtutum, qualia sunt bella iniusta malo animo, vel alia circumstantia personæ bellantis, ad hoc vt incurratur huiusmodi irregularitas; sed oportet vt sit iniustum iniustitia contraria iustitiæ speciali, quæ consistit in his, quæ sunt ad alterum, & ponit æqualitatem in rebus exterioribus, iuxta Aristotelem, [i] & S. Thomam. [k] Vnde nec miles, qui malo animo militando capit spolia hostis, tenetur ad restitutionem, si bellum legibus iustitiæ specialis alioqui est iustum: neque lictor malo animo occidens damnatum à iudice tenetur restituere vestes illius, quas lucratur occidendo, vt post Caietanum, [l] tradimus in reper. cap. *inter verba*. [m]

a *In dict. cap. prælatis.*

b *Et auth. qui semel. C. qui modo & quando iudex. & c. si. vt lit. non contest.*

c *Arg. authe. multo magis. Co. de sacros. eccl.*

d *Leg. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudem creditorum.*

c *De homic.*

f *Cap. ex multa. §. fi. de sent. excommunic. 23. qu. 8.*

g *De homic.*

h *In 1. not.*

i *5. Eth.*

k *2. 2. q. 58. a. 2. 7. & 8.*

l *2. 2. q. 40. a. 1.*

m *11. q. 3. cum clus. c. cum. 70. nu. 674. &c.*

a *De homic.*

b *De hom. li. 6.*

c *De homici. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos inquirens cum fratribus communem inimicum, à quo sibi timebant, hortatusque socios in actu pugnæ initæ, vt tunc fortiter dimicarent, fugientemque insequens, rogans satellites ne permitterent eumdem ex domo, in quam se receperat, fugere, vnde dictus inimicus se præcipitem dedit, videtur illicitum quid fecisse, & causam principalem mortis dedisse, num. 2. re tamen vera nec illicitum quid fecit. num. 10. & 12. nec propinquam causam dedit illi morti, quam ab alio non intentam mortuus sibi ipse intulit. nu. 9.*

2 *Irregularem facit omnis actus illicitus sua natura, lege vel consuetudine in mortem, ex quo illa sequitur, directus.*

2 *Clericus aliorum iniuriam criminaliter prosequi non potest. immo nec suam sine protestatione.*

3 *Occidit cum quis se ipsum metu, ne à iudice occidatur, perinde videtur esse, ac si à iudice occisus fuisset; sicut & aliquem occidere, vel eumdem cogere, vt se præcipitem det. nu. 4. re tamen vera ita non est, n. 11. & 12. saltem si prædicta illicita non fit occisio illata. num. 12.*

4 *Alimenta tam tenuia si iudex, vel custos carceratis præbeant, quod inde moriantur, non euitabunt irregularitatem. & num. 13.*

5 *Irregularis ex homicidio is solum videtur esse, qui occidit, consulit, mandat, opem ve in homicidio fert.*

6 *Insequens furem clericus, si ab alio occidatur, non efficitur ob id irregularis; nec insequẽs malefactorem, si ipse sibi mortem consciscat. num. 8.*

7 *Irregularitas nisi in casibus expressis non contrahitur.*

8 *Suspensio, qua proditor Christi seipsum suspendit, aliis nocere non potuit.*

8 *Sanguis insidiantium occisorũ nil indicanti nocet, qui ad hunc finem indicauit, ne ab illis offenderetur.*

9 *Causa homicidij remota non parit irregularitatem.*

10 *Insidiantem mihi clerico malefactorem insequi possum, & curare vt capiatur à ministris iustitiæ animo postea petendi contra ipsum iustitiam eo modo, quo mihi licet, sicut & possum iudici indicare mihi insidias parari, modo non petam tales occidi.*

CONSILIVM XI.

P. Sacerdos, cui, ac fratribus quidam O. post multa alia illata damna mortem inferre satagebat, cupiens à periculo se liberare simul cum fratribus, dictum O. quasiuit, & fratres cum eodem inuento dimicantes, vt tum fortiter contra eumdem dimicarent hortatus, ac fugientem insequutus est, & apparitores ad eum insequendum, & custodiendum, & ne eorum manus euaderet è domo, in quam confugerat, hortatus est, & rogauit O. in iis angustiis constitutus, ne in apparitorum protestatem veniret, mortem ipse sibi consciuit. Quæritur an propterea P. effectus sit irregularis.

1 Quæstio hæc satis noua, & difficilis resolutionis videtur: nam pro parte affirmatiua, scilicet, quod prædictus P. per prædicta factus sit irregularis, facit primo, quod ipse videtur fuisse causa totalis vel principalis mortis O. Tum quia perquisiuit eum cum suis fratribus. Tum quia exhortatus fuit eos contra ipsum O. iam inuentum. Tum quia insequutus fuit eum fugientem; donec se includeret domi, & etiam procurauit, ne exiret domo, ad quam fugerat, saluus. Tum quia rogauit apparitores, vt custodirent, & caperent eum, si posset; propter quod O. desperauit de fuga, & se præcipitem dedit in apertam mortem.

2 Secundo vrget, quod omnis actus illicitus, & suapte natura, lege, vel consuetudine ordinatus in mortem, ex quo illa sequitur, efficit agentem irregularem, vt nos post alios probauimus in Manu. confess. [a] Et P. videtur illicitè fecisse actus prædictos, eo quod erat presbyter, cui sicut non licet arma deferre, [b] ita non potest iustè iniuriam aliorum criminaliter persequi, neque suam sine protestatione, de qua in cap. *prælati*. [c] & prædictus P. est presbyter, & persequutus est iniuriam aliorum, inuocando iudices, vel apparitores sæculares, vel suam sine protestatione; ergo.

3 Tertio, quod proculdubio prædictus P. fuisset irregularis factus, si gubernatoris sententia fuisset mortuus O. iuxta cap. *sententiam sanguinis*, cum notatis in eo, [d] & latius à nobis dicto Man. [e] At paria videntur esse, quod iussu gubernatoris fuisset occisus, vel quod metu eius persequentis seipsum occiderit; ergo.

Quarto facit cap. *significasti*. [a] quatenus probat, quod quidam presbyter, qui insequutus fuit latronem exportantem ab ecclesia eucharistiam, & alia ornamenta, fuisset irregularis, si alij superuenientes studio vel consilio dicti presbyteri occidissent eum: & in casu nostro prædicti apparitores studio & consilio P. adegerunt O. ad mortem; ergo.

4 Quinto, quod paria sunt effectu occidere, vel lædere corpore suo aliquem insequutione per exagitationem, inclusionem, vel alium modum, & perducere illum in aliquem locum angustum, aut periculosum, vnde se præcipitet; quia ita datur per hoc actio vtilis legis Aquiliæ, ac per illud datur directa. [b]

Sexto, quod Panormitanus, [c] communiter receptus, & à nobis relatus, & dilatatus in commen. 4. de regul. [d] ait iudices & custodes reorum damnatorum ad carceres perpetuos incurrere irregularitatem, si eos tanta victus angustia presserint, vt moriantur; quod videtur in casu proposito contigisse.

5 His tamen minimè obstantibus, tenenda est negatiua pars, videlicet, quod prædictus P. non sit factus irregularis. Tum quia ipse non occidit O. nec consuluit, nec mandauit, nec attulit opem alteri, qui occideret eum: & irregularitas propter homicidium non videtur contrahi, nisi ab eo, qui aliquid horum fecerit, [e] adeo quod non sufficit, vt placeat ei occisio illa, neque ratihabitio, si non est suo nomine facta. [f] Et mors O. non est illata à prædicto P. nec consulta, nec mandata, nec suo nomine facta sed ab ipsomet O. sumpta.

6 Tum quia videtur casus pro eo in terminis in d. cap. *significasti*. [g] in quo quidam presbyter regularis insequutus fuit furem exportantem ornamenta, &c. Ecce, quod in illo casu erat presbyter, immo & religiosus, & insequutus fuit malefactorem, sicut in hoc; immo percussit eum ligone, & in illo superuenientes occiderunt illum; & in hoc nemo occidit malefactorem, & constat, quod non fuit occisus ex aliqua percussione P. ergo à fortiori non debet irregularis censeri. Tum quia in hoc casu nemo videtur incurrisse irregularitatẽ: quia nemo occidit O. neque consuluit, neque mandauit illi, vt sese occideret, nec opem tulit ei, immo nec potuit ratificari eius occisio: quia non fuit facta nomine alius; & non potest ratificari ab aliquo, quod non est nomine eius factum, [h] ergo nec P. illam incurrit.

7 Tum quia irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis, [i] at nullus est canon, nec vlla lex, qua exprimatur vt quis incurrat irregularitatem, propterea quod alius sine suo consilio, mandato, vel ope, se sua malitia suspendat, vel aliàs sibi mortem conscisçat, ergo in hoc casu P. non incurrit irregularitatem.

8 Tum quia videtur expressum in iure contrarium; nam vt significat cap. *si non licet*. [k] nihil potuisset nocere aliis Iudæ traditoris Christi suspensio, & in cap. *de occidentis*. ead. causa & quæstione sic habetur. *Nec reus est mortis alienæ, qui cum suæ possessionis murum ex lapidibus circumduxerit, aliquis ex ipsorum vsu percussus intereat. Neque enim reus est Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciendo, aliquem occidat*, & paulo inferius ait, quod Paulo, qui, [l] indicauit præsidi insidias sibi positas, nihil nocuisset sanguinis insidiatorum effusio, quæ à militibus suæ custodiæ facta fuisset, si incidissent in manus eorum; quod ipsum repetit in cap. *Maximianus*. [m] & in tit. de his qui sibi mortem conf. & ff. eodem, de his qui sibi mortem. iudicantur quidem malefactores inferẽtes sibi mortem, non autem alij puniuntur pro eorum delicto, præsertim si antequam capiantur, & rei postulati fiant, eam sibi conscisçant, vt in casu proposito.

9 Ad primum oppositorum respondetur, negando, quod P. fuerit causa mortis O. sufficiens ad incurrendam irregularitatem. Tum quia causa mortis remota non est ad id sufficiens, iuxta glossam singularem receptam, [n] & P. non fuit causa proxima, sed valde remota. Tum quia nullus alius fuit causa mortis O. quam ipsemet O. nec vllus alius voluit eum occidere eo modo, quo fuit occisus, quam ipsemet: & non sufficit ad incurrendam irregularitatem, vt quis sit qualis qualis occasio mortis, per Augustinum supra relatum.

10 Ad secundum respondeo primo, quod actus, quos fecit

a 2. *de homicid.*

b *Leg. si boues alienos. ff. ad l. Aquil. & clarius in §. fi. inst. de lege Aquilia.*

c *In cap. cum non ab homine. n. 31. de iudicijs*

d *Super e. sta tuimus. n. 63.*

e *Cap. sententiam. ne cleri. vel monachi.*

f *Ca. cit. quia. de sen. excom mun. lib. 6.*

g 2. *de homicid.*

h *Ca. ratum. de regular. li. 6. & d. e. cum quis. de sententia excommunic. lib. 6.*

i *Cap. si quis. de sententia excommun. lib. 6.*

k 23. *quæst. 5.*

l *Actorũ 23.*

m 23. *quæst. 3.*

n *In c. de eatenus de homic.*

a *Ca. 27. nu. 217.*

b *Cap. clericos. de vita & honest. cle ric.*

c *De homicid. lib. 6.*

d *Ita clerici vel monach. sect. nec.*

e *Cap. 27. nu. 209.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

P.fuerunt liciti: quia non est illicitum presbytero insequi malefactorem suum, vt probat dict. cap. *significasti*. [a] nec procurare vt capiatur, vt idem cap. probat, immo nec indicare iudici esse sibi paratas insidias, per cap. *de occidendis*. [b] & cap. *Maximianus*. [c] quamuis illicitum sit petere, vt puniatur reus criminaliter, quod non fecit P. solum enim procurauit, ne fugeret, & detineretur, vel caperetur, petiturus postea iustitiam eo modo, quo liceret ei per dict. cap. *prælatis*. [d] Secundo respondetur, quod ex actibus eius non fuit sequuta mors O. quia non intulerunt illam ministri iustitiæ, quos P. incitauit ad custodiendum, nec ipsi fuerunt illum iniustè insequuti, sed iustissimè, & mors ex malitia eius sequuta fuit sine vllo peccato insequentium, & quærentium.

11 Ad tertium respondeo, negando paria esse, quòd reus occidatur per sententiam iudicis, vel quòd ipse occidat seipsum; quod satis colligitur partim per titulos prædictos, de his qui sibi mortem conscierunt: partim quod iudex sit irregularis, si occidat per suam sententiam etiam iustam, non autem si ipse reus sibi mortem conscisca: partim quod in altero casu iudex est causa mortis, in altero verò non, sed malitia conscisccntis.

Ad quartum respondetur, concedendo, quod presbyter, de quo in dict. cap. *significasti*. [e] fuisset irregularis, si illi, qui superuenerunt, & occiderunt fugientem, consilio vel mandato eius eum occidissent: & consequenter quod etiam fuisset irregularis, si ministri iustitiæ occidissent O. consilio, rogatu, vel mandato eius: sed nec ille consuluit, nec rogauit eos, vt id facerent, neque ipsi fecerunt: & ita casus noster differt à casu illo quo ad hoc, vt palam est, licet quo ad alia conueniat, vt dictum est.

12 Ad quintum respondetur primo, negando paria esse lædere alium corpore suo, & adigere illum ad aliquem locum, ita vt lædatur, cum ipsæmet leges in argumento citatæ in altero casu dent actionem directam, in altero vtilem. Secundo concedendo, quod paria sunt quo ad aliquid, quando vtrumque sit illicitè, secus tamen quando alterum sit licitè, vt in casu nostro, in quo licitè facta fuit insequutio, & custodia, & malum non fuit sequutum ex illis, sed ex malitia grauissima insequuti, & custoditi: cuius diuersitatis ratio est, quod non debet quis reportare commodum ex sua malitia, neque incommodum ex probitate. [f]

13 Ad sextum respondetur, concedendo illam determinationem Panormitani sed negando, quod conueniat casui nostro: quia qui malè denegat victum necessarium ad vitam, dat causam proximam illicitæ mortis, [g] qui autem iustè insequitur, vel quærit aliquem malefactorem, nihil mali facit, & non dat causam mortis fugienti, si se occidat, vt palam est. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Chirurgus licitè exercens artem, si ob sanitatem corporis etiam sibi ipsi infirmo abscindat membrum, non fit irregularis, nec clericus illum iuuans: at si illicitè eam exerceat, vt si est clericus, secus esset. & num. 2. & 3.*

CONSILIVM XII.

QVÆRITVR primo, vtrum monachus adiuuans chirurgum volentem abscindere brachium putridum alterius monachi, tenendo manum eius, abscisso brachio fiat irregularis.

1 Respondeo primò, quod non est irregularis ille, qui licitè tale brachium ad salutem totius corporis abscinderit, vt determinat Panormitanus, [h] & ideo laicus exercens illam artem non incurrit irregularitatem ob alicuius membri obtruncationem iustam.

2 Secundo, quod chirurgus exercens illicitè illam artem incurrit irregularitatem, obtruncando tale brachium, secundum eumdem, [i] inferendo ex hoc, quod clericus, cui vetita est illa ars, iuxta notata in cap. *tua*. [k] incurrit irregularitatem per talem obtruncationem.

Tertio, quod nemo (quod sciam) ante nos tangit in specie, quid sit dicendum de adiuuante chirurgum in abscissione talis membri, in Man. confess. [l] vbi noue resoluimus huiusmodi adiuuantem non fieri irregularem.

SECVNDO, an clericus iuuans chirurgum ad scindendum aliquod membrum, quod arte chirurga scindi debet, fiat irregularis?

3 Respondetur, quod non. Tum quia nullo canone id exprimitur: & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus expressis à iure. [a] Tum quia per mutilationem membri sanitatis causa factam non incurritur irregularitas, [b] etiam si à semetipso, si esset chirurgus, sibi amputasset membrum putridum, non incurreret irregularitatem, per prædictum cap. à contrario sensu, quatenus habet, eum, qui cum sanus esset sese abscinderit, irregularem fieri. Tum per alia multa, quæ ad hoc proposita noue adduximus in Man. confess. [c]

SVMMARIVM.

1 *Bannitos aggrediens, nisi id faciat ex auctoritate publica, tamquam generalis vel particularis iustitiæ exequutor, dicitur iniustum bellum bellare.*
2 *Irregularis beneficia quærere nequit, at quæsita etiam post Concilium Tridentinum retinere potest.*
3 *Episcopus super irregularitate ex homicidio voluntario non dispensat.*

CONSILIVM XIII.

QVIDAM clericus in sacris constitutus, scienter, & vt dicitur, *appensatò* associatus est quemdam occidere volentem bannitum, eo quod iste clericus vna cum cæteris aliis armatis cum scloppis contulit se in locum, vbi iste bannitus existebat, cùm eum vidisset, his verbis exclamauit, *Qua, qua, qua: ecce ego inueni eum.* propter quod vna cum cæteris iste principalis intendens bannitum occidere contulit se illuc, & omnes simul cum eorum scloppis eum interfecerunt, inter quos clericus prædictus existebat eumdem eodem modo feriendo. Mortuo bannito, amputarunt eius caput, & abierunt.

Quæritur primo, an iste clericus sit irregularis.

Secundo, an possit habere beneficia ecclesiastica.

Tertio, an habita saltem simplicia licitè possit retinere.

Quarto, an possit ad cæteros ordines promoueri sine dispensatione.

Quinto, an Episcopus posset dispensare cum eo in beneficio simplici.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod is clericus procul dubio est irregularis, & nō qualis qualis, sed ex homicidio voluntario; præsuppositō quod absque auctoritate publica ipse & alij illum occiderunt tamquam priuati, non facti exequutores iustitiæ particulariter, vel generaliter: quia inuasio iniusta fuit ex parte illorum: & adeo quidem, quod licet non fuisset occisus per ictum prædicti clerici, ipse tamen esset irregularis, tamquam cooperator & auxiliator, iuxta cap. *sicut dignum*. [d] & tradita à nobis in Manu. [e]

2 AD SECVNDAM, quod ante dispensationem non potest nouè acquirere beneficia ecclesiastica, iuxta dictum Panormitani. [f]

AD TERTIAM respondeo, quod beneficia iam quæsita non vacant per irregularitatem, & potest ea retinere, donec illis per iudicem priuetur, iuxta Innocentium, [g] communiter receptum cuius dictum non arbitror corrigi per Concilium Tridentinum infra allegandum.

AD QVARTAM, quod nullatenus potest iustè promoueri ad superiores ordines, iuxta definitionem irregularitatis positam à nobis in Manu. [h] & ei addita, [i] & per Concilium Tridentinum infra citandum.

3 AD QVINTAM, quod non potest Episcopus dispensare cum eo, etiam ad hoc, vt beneficium simplex obtineat: quia hoc homicidium fuit voluntarium, in quo non potest dispensare Episcopus ad vllum ordinem, nec ad vllum beneficium etiam simplex, vt statuitur in [k] Concilio Tridentino transcripto à nobis in d. Manu. [l] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Irregulares sunt omnes stantes à parte iniuste bellantium, seu rixantium, sequuto homicidio.*

CONSILIVM XIIII.

DVO Sacerdotes cum aliis laicis, & cum armis adierunt carcerem ad liberandum Philippum in eum cōiectum;

a *De homici.*
b 23. qu. 5. c 23. quæst. 3.
d *Ne cleric. vel monach. lib. 6.*
c 2. *de homic.*
f *Leg. it aqua fullo ff. de fur & c bona. il. 1. de postul. prælatorum.*
g *Leg. necare ff. de lib. agnos. & c. pasce. 86. dist.*
h *In c. sententiam. n. 23. ne cleric. vel monach. sæcular. negot.*
i *Ibidem.*
k *De homic.*
l *Cap. 27 nu. 217.*

a *Cap. si cui. § fi. de sententia excommunicationibus d.*
b *Cap. si quis à medicis. 33. dist.*
c *Dict. cap. 27. nu. 217.*
d *§. fi. de homicid.*
e *Cap. 27. nu. 224.*
f *In c. cum nostris. de renunciat. prælat.*
g *Ibidem.*
h *Cap. 27.*
i *Num. 190.*
k *Capit. 7. de reform. sess. 24.*
l *Cap. 27. nu. 240.*

& cum extraxissent eum, superuenerunt apparitores iudicis, qui eum conabantur reducere in carcerem: in qua rixa occisus fuit vnus ex parte apparitorum.

Quæritur, an prædicti sacerdotes effecti fuerint irregulares, etiam si non occiderint, nec percusserint.

1 Respondetur primò, quod prædicti sacerdotes effecti sunt irregulares; quoniam ex parte volentium liberare Philippum fuit rixa, seu bellum iniustum: & quoties aliquis in bello iniusto occiditur, vel mutilatur, omnes, qui stant à parte iniustè bellante, fiunt irregulares, per ea quæ nos tradimus in Manual. nostro confess. [a]

Secundo, quod non sufficit eis dispensatio, quæ à sacra Pœnitentiaria posset haberi: quia illa non prodest, nisi quo ad forum interius: & prædicti sacerdotes indigent dispensatione etiam quo ad exterius: & ideo oportet eam obtinere per officium Datariæ quo ad vtrumque forum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hortatoria generalibus verbis ad sumendam vindictam offenso scripta debent intelligi de vltione iuridice sine peccato sumenda. Vnde si offensus priuatam de offendente vindictam occidendo sumat, homicidium hoc non imputatur hortanti ad irregularitatem.*
2 *Consulens & hortans homicidium illi, qui ita animo deliberato erat, quod illud etiam sine hortatione feciſſet, etiam si illius animum auxerit, non est irregularis. & num. 4.*
3 *Religiosorum prælatis licere cum suis dispensare super homicidio voluntario in vim priuilegij Eugenij IIII. non facile credendum. & num. 4.*
4 *Credere se irregularem non tenetur is, qui ad homicidam hortatorias ad vindictam sumendam scripsit, donec sciat illas ad dictum homicidam peruenisse, fuisseque causam homicidij aliàs non sequuturi.*

CONSILIVM XV.

AN regularis, qui intellectis quibusdam sascinorosis delictis à bannitis in patriam & amicum perpetratis, literas ad eundem amicum consolatorias, & ad vindictam hortatorias scripsit; ignorat tamen, an ad eundem peruenerint; si deinde dicti banniti ab illo amico occisi fuerint, debeat ipse regularis reputare se irregularem? Item an per extensionem priuilegij Eugenij IIII. possit à suis superioribus secum dispensari.

1 Respondetur primo, quod D. consulens non incurrit vllam irregularitatem, si prædictæ literæ consolatoriæ, & hortatoriæ ad vindictam non comprehendebant specialiter vindictam iniuriosam auctoritate priuata faciendam, qualem præfatæ literæ non includebant, si generaliter tantùm ad vltionem hortabantur: quia mandatum generale, vel alia dispositio generalis, quæ de natura verborum potest intelligi de rebona & licita, & de mala & illicita, seu delicto, debet intelligi de re bona & licita, [b] & verbum *vltio*, siue *vindicta*, quod intelligi potest de vltione iusta, & vltione iniusta, intelligendum est in dubio de iusta: & quod qui hortatur alium ad vltionem, vel vindictam, intelligendus est hortatus ad vltionem iustam iuridicè faciendam.

2 Secundo, quod etiam non incurrit D. consulens irregularitatem, si literæ illæ non peruenerunt in manus eius, ad quem scribebantur; vel ipse, aut illi qui fecerunt eam iniuriosè occidendo, animo ita deliberato ad faciendam vindictam iniustam essent, quod fecissent eam, etiam si literæ ad eos non peruenissent, iuxta glossam singularem receptam. [c]

3 Tertio, quod D. consulens potest credere id, quod notatur fecisse Eugenium ad extendendum priuilegium supradictum dispensandi extensum, prout in nota continetur; sed quod in effectu extensio illa non extenditur ad irregularitatem, quæ nascitur ex homicidio voluntario. Tum quia verba ipsius extensionis significant non extendi illud ad homicidas voluntarios. Tum quia etiam Legatis à latere, nec summo Pœnitentiario Romæ datur potestas absoluendi ab illa. Tum quia in priuilegijs religiosorum, quibus post Eugenium data sunt huiusmodi priuilegia, restringuntur, vt non comprehendant irregularitatem ex homicidio voluntario contractam: & cum negari non possit homicidia præfata fuisse iniusta, & voluntaria, notumque sit æqualem irregularitatem contrahere consulentem, & mandantem, atque occidentem, non posset D. consulens absolui à præfata irregularitate virtute sui priuilegij, si contraxit illam propter illas literas; quia consilium tulit per illas ad homicidium voluntarium faciendum.

4 Quarto, arbitrari me non teneri D. consulentem ad credendum in casu proposito contraxisse talem irregularitatem propter duo priora dicta; & ideo debere deponere scrupulum, donec sciat literas peruenisse ad eum, cui describebantur, & fuisse causam, vt committerentur homicidia, quæ non fuissent commissa, si occisorum animos non auxissent illæ literæ ad ea facienda: & quod si noluerit deponere illum, debet petere dispensationem secretam à Papa, vel sua sacra Pœnitentiaria secreta. Salua, &c.

Aduertendum non videri ita certum, quod omnino facturo ita consulens, vt illius animum auxerit, sequuto homicidio euitet irregularitatem. vide Couar. clem. vnica de homicidio, par. 2. §. 2. nu. 1. vers. est.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionem criminalem propriam habens clericus, etsi illam possit alteri generaliter delegare; non tamen potest illi, cui illam commisit, mandare, vt talem iam condemnatum tali die occidi faciat. nu. 2.*
2 *Iudicem in criminalibus eligere de mandato illius, cuius est iurisdictio, non potest clericus.*
3 *Milites prælaturos hortari potest clericus ad victoriam, modo non hortetur aliquem, vel aliquos specialiter ad occidendum: & multo minus potest hortari, vt hic, vel ille occidatur.*
4 *Literas iudicis, in quibus mandatur illatio mortis, deferens clericus, vt faciunt aliquando secretarij habentium iurisdictionem, ea sequuta, efficitur irregularis.*

CONSILIVM XVI.

VICELEGATVS iussit secretario suo, vt deferret quasdam literas, quas ipse scripserat ad quemdam commissarium, in quibus iubebatur ipsi commissario, vt sententiam mortis, quam contra quemdam tulerat, mane sequentis diei exequeretur, quod factum fuit. Quæritur, an tam Vicelegatus, quàm secretarius prædicti sint irregulares.

1 Quæstio hæc subtilis est: & pro parte negante videtur casus in cap. *Episcopus*. [a] quatenus habet, habentem iurisdictionem criminalem posse illam committere alteri sine metu irregularitatis incurrendæ per iustitias ab illo faciendas. Est & pro eadem vrgens ratio, scilicet, quod præfatus Vicelegatus non habetur, vt fertur, pro irregulari: & non videtur plus licuisse illi mandare illud per familiarem suum, quàm familiari deferre mandatum. [b]

2 Pro parte autem affirmante facit, quod Ioannes Andreas communiter receptus tenuit, [c] quod incurreret irregularitatem is, qui ex commissione habentis iurisdictionem criminalem, eligeret aliquem, cui committeret potestatem illam criminalem. Facit & ratio vrgens, quod aliud est committere generaliter iurisdictionem criminalem, aliud dicere commissario, qui condemnauit iam reum malefactorem ad mortem, vt expediat mane illum: nam licet clerico hortari milites prælaturos generaliter ad victoriam consequendam, [d] sed non licet hortari vnum, vel plures milites specialiter ad occidendum, & maxime illum, vel illum particularem, vt ait Innocentius communiter receptus quem etiam sequimur nos in Manu. confess. [e]

Per hæc posteriora arbitror, quod non solum supradictus orator, sed etiam Vicelegatus, qui misit eum, indiget dispensatione. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia iuris nec à peccato, nec ab irregularitate excusat sacerdotem occisionem etiam iustam opitulantem.*
2 *Irregularitatem non indispensabilem, sed ab Episcopo, si sit occulta, dispensabilem incurrit sacerdos; qui cum peccato apud iudicem iuuat, vt quis merito plectatur morte: ad restitutionem autem damni non tenetur. nu. 3.*

CONSILIVM XVII.

CVM à Prætore ignotus homo ob solam prohibitorum armorum delationem incarceratus esset, presbyter ruralis putans se bonum opus facere, & nullam inde posse

a *Ne cler. vel monach. li. 6.*
b *Arg. ea. qui per alium, de reg. iur. lib. 6.*
c *In dicto. ca. Episcopus.*
d *Cap. igitur. 3. quæst. 8.*
e *Cap. 27. nu. 215.*
a *Cap. 27. nu. 210. 221. & 212.*
b *Leg. si procurator. ff. de conditio. indebit. & c. 1. de iureiur. lib. 6. cum similib.*
c *In c. felicis. § illud. de præmis. lib. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœnam incurrere, epistolam pro amico laico, & ipsius laici nomine scripsit, qua huius dictum Prætorem certiorem faciebat, incarceratum virum esse homicidam læsæ maiestatis reum: vnde regiæ curiæ tradicus, iusta damnatus sententia, mortis pœnam sustinuit.

Quæritur, an ignorantia iuris clericum ad iustam occisionem opitulantem excusét à peccato, vel ab irregularitate, & quæ sit, & an ab Episcopo dispensabilis.

a Cap.23.nu.47. Vidi quid dicat Dominatio tua, & ij quos ipsa citat in Manual.[a] vbi tractat quæ ignorantia sit illa, quæ excusat à pœna legis: & placet mihi id quod dicit ibi, ex quo multos pios quis consolari potest, maximè in materia censuratum, & irregularitatum. Sed punctus difficultatis est, an hic ruralis sacerdos, qui se exposuit Episcopo examinandum, antequam ordinaretur, & numquam in iure studuit, & ordinatus est, an inquam habeat probabilem & iustam ignorantiæ causam, qua consolatus possit dimitti in pace in hoc casu; an verò fuerit in illo ignorantia crassa, quia tenebatur scire; & perinde non excusetur, quod videtur durum; nam etiam docti aliquantulum in iure ignorant, & peccant in similibus, quæ in iure in terminis non inueniuntur.

b In 4.dist.3 quæst. vnica. Vidi etiam qui dicat Sotus,[b] super irregularitate illius, qui ignorantem rebaptizat, vel rebaptizatur. & quod irregularitatis multiplex est genus, puta irregularitas ob significationem, & ob decentiam, & cum culpa. Argumentantur aliqui: Licet hic sacerdos haberet probabilem ignorantiam, est indecentia vt astet altari; non dicimus quod incurrerit pœnam. sed hoc videtur falsum: nam priuari sacerdotio, maxima pœna est: & coram Deo in foro conscientiæ, cum hoc non sit publicum, nulla indecentia est. Videtur, quod si in dicto casu incurritur irregularitas, quod non sit illa, à qua non potest absoluere Episcopus, per Concilium Tridentinum, c & quæ vocatur homicidium voluntarium; quia hęc non incurritur nisi ratione delicti, & cum aliquali peccato, quod in hoc casu non videtur interuenire. Nam D. T. in suo Manual. confess. de quinta specie irregularitatis, d dicit, quod laici accusantes aliquem iustè super crimine, de quo moritur, sunt irregulares quartæ speciei, scilicet ex defectu lenitatis: verum quod clerici in sacris si accusant iustè, sine protestatione quod non procedatur ad sanguinem, sunt irregulares quintæ & deterioris speciei, &c. Hic est difficultas, an actus huius sacerdotis cum prædictis circumstantijs sit accusatio, vel denunciatio, aut quid aliud minus, quod non sufficiat ad hoc, vt hæc pessima irregularitas incurratur. Videtur etiam, quod non sit hoc casu irregularitas ex defectu lenitatis: quia qui declarant quæ sit causa propinqua deformationis, dicunt, esse dictum vel factum sufficienter directum in deformationem inde sequitam: sed scribere nomine alterius cum dictis circumstantijs, non videtur tale dictum, aut factum. Paucis ero contentus vnico verbo Dominationis tuæ, quam Deus seruet incolumen.

E QVISQVIS SIT, & quocumque nomine D. hic consulens appelletur, ingenio, iudicio, & eruditione multis mihi præstare videtur: multa enim in hac scheda subtiliter & eruditè tangit, decidit, & quærit. Decisa laudo. Ad quæsita, vt ipse petit, breuiter respondeo.

1 Primo dico, nullum presbyterum satis excusari posse in totum à peccato ob ignorantiam iuris infligentis irregularitatem in casu proposito: & ita dicendum, hunc, de quo quæritur, presbyterum peccasse scribendo præfatam epistolam, & consequenter incurrisse irregularitatem, si epistola illa fuit aliqua ex parte causa, sine qua non fuisset ille vinctus saltem tunc morti traditus.

F 2 Secundo, quod præfata irregularitas non est illa fere indispensabilis, per quamdam notam meam extra Manual. scriptam in hæc verba: An qui clericus denunciando, accusando, vel alio modo opitulando iudici ad damnandum iustè aliquem vltimo supplicio, fit irregularis, eo consequuto, sit censendus incurrisse irregularitatem illam descendentem ex homicidio voluntario, super qua non dispensatur?

Pro parte affirmante facit, quòd opitulatus est iustè, facienti, vel iubenti facere homicidium voluntarium.

Pro parte verò negante, quæ tenenda est, concludit, quod tum demum quis incurrit irregularitatem illam, quando facit homicidium iniustum, vel opitulatur ad illud: quod non fecit is, de quo quæritur: quia licet iniustè opitulatus fuerit A ad homicidium, non tamen opitulatus fuit ad homicidium iniustum, sed iustum. Per quod soluitur argumentum in oppositum insinuatum. Nam nec iudex, qui malo animo, sed aliàs iustè, hoc est rite & rectè, ad vindictam priuatam maleficum damnat vltimo supplicio, neque qui malo animo accusat, denunciat, vel aliàs opitulatur ad illud, talem irregularitatem, nec obligationem ad restituendum damnum incurrunt: quia licet peccent contra legem caritatis, non tamen peccant contra legem iustitiæ, cuius transgressio requiritur, vt dicatur homicida iniustus, & voluntarius, & obligatus ad restituendum, & vt tam dura irregularitate noretur; sicut & miles, qui animo seu fine malo, sed in prælio alioquin iusto occidit vel spoliat hostem, peccat quidem contra caritatem, sed non contra legem iustitiæ, & ideo non tenetur restituere, vt diximus in dicto Man. confess. a nec incurreret hanc, de qua loquimur, irregularitatem, licet aliam sic. a Ca.15.n.13.

3 Itaque is quidem, de quo quæritur, presbyter irregularis est, sed non irregularitate indispensabili, quæ à potestate dispensandi data Episcopis à Concilio Tridentino in cap. 6. sess. 24. excipitur: & consequenter poterit Episcopus in illa dispensare, cum ex delicto satis occulto orta fuerit. Salua, &c.

Aduertendum hoc vltimum dictum esse periculosum. Nam iste aut est irregularis ex delicto homicidij, & cum sit voluntarium homicidium, excipitur à d. c. b. aut est irregularis ex homicidio sine delicto, & facultas concessa episcopo per d.c. b. hùc casum non comprehendit, cum illa facultas restringatur ad irregularitates, quæ ex delicto contrahuntur.

C

SVMMARIVM.

1 Irregularis non est testis post alias receptas probationes, cuius dictum non fuit causa sententiæ mortis, nec vt citius illa fuerit lata; alias secus: sed Pœnitentiaria facile dispensat.

2 Dubitans an eius testimonium mouerit iudicem ad saltem citius condemnandum, potest acquiescere dicto iudicis, vel notarij.

CONSILIVM XVIII.

D POSTQVAM R. qui percussit alium, fuit captus, & confessus percussionem, & postquam percussus fuit mortuus. Tarquinius præsentatus testis testatus fuit illum esse mortuum, & quod dicebatur R. percussisse illum: & postea fuit suspensus R. Quæritur, an Tarquinius sit irregularis.

1 Respondetur primò, quod non, si iudex non fuit motus ad ferendam pœnam suspensionis ex eius dictis, nec ad citius suspendendum, quam suspendisset sine suo dicto, per ea quæ nos tradimus in Manu. confess. b aliàs sic per ibidem tradita. b Cap.27.nu.211.& seqnt.

2 Secundo, consulo D. consulenti, vt adeat iudicem, vel notarium, & interroget eum, an ex sola confessione R. & aliis probationibus contra ipsum factis, fuisset R. tam cito suspensus, ac sine testimonio Tarquinij; & si responderit quod sic, non curet amplius de eiusmodi irregularitate.

Tertio, quod si iudex, seu notarius certiorem faciant eum, quod propter eius testimonium fuit suspensus, vel saltem citius, quàm aliàs fuisset, debet se irregularem censere, & supplicare in sacra Pœnitentiaria, vt eum absoluat ab ea, & statim absoluetur sine vlla impensa. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Clericus sine metu irregularitatis potest pro iniuria personali sibi illata conqueri, præmissa tamen protestatione, ne procedatur ad pœnam sanguinis, immo & sine peccato accusare. num.3.

2 Causa sine qua homicidium sequutum non fuisset, non sufficit ad irregularitatem, si fuit admodum remota; & hoc, etiam si causa ipsa esset illicita. num.5. quia debet esse vel ex intentione, vel suapte natura ad homicidium sufficienter directa. num. 4. quod si actio sit licita, requiritur quod sit proxima. num.2.& 5.

3 Diffamationis peccatum non incurrit clericus, qui iniuriam sibi occulte ab aliquo illatam manifestat, si talis iniuriæ illator sit de similibus & grauioribus antea diffamatus.

4 Banitum aliquo in loco alias latuisse detegens eo tempore, quo probabiliter credebat iam inde recessisse, licet ob id re

aliter

existente dictus bannitus fuerit occisus, modo id ea intentione, vt occideretur, non dixerit, irregularis non efficitur.

CONSILIVM XIX.

SACERDOS quidam reperit in sua possessione latronem quemdam bannitum, à quo fuit minis, terrore, & gladio gutturi applicato pessimè affectus, & ob id cum in domum esset reuersus minutus sanguine, & à multis interrogatus noluit dicere causam, donec elapsis septem vel octo horis cuidam compatri suo id eum flagitanti dixit nomen eius, à quo passus fuit: addens, quasi per iocum, & tamquam non verisimile. *Ite, & eius caudam apprehendite*, significans eum iam non inuentum iri, quippe cui tantum temporis fuisset aufugiendi: cuius compatris indicio fuit inuentus latro à iudice prosequente, & occisus ab vno comite ipsius iudicis. Quæritur, an prædictus sacerdos sit irregularis.

B 1 Respondetur non esse. Primo quidem, quia ipse non occidit, non iussit, nec consuluit, immo multo tempore tacuit, cum conqueri posset apud iudicem iustè, protestatione facta, ne procederetur ad sanguinis effusionem, iuxta cap. *prælatis*.[a] a De homici. lib.6.

2 Secundo, quod etiam nullatenus fuit causa propinqua illius homicidij: quia esto eius dictum fuisset causa, sine qua non fuisset sequuta tam cito illa mors, non tamen fuit causa propinqua, sed longè remota: & ad irregularitatem incurrendam non sufficit quod quis sit causa homicidij remota, sed oportet quod sit propinqua, b & iuxta glossam singularem & receptam. c b Cap. de occidendis. 23.q.5. c In c. de cætero. de homi.

C 3 Causa verò propinqua homicidij illiciti definitur à nobis in Manual. confess. d esse *dictum aut factum illicitum sufficienter in deformationem, id est homicidium, vel mutilationem, directum*: quale non fuit dictum D. consulentis. Tum quod non fuit illicitum: nullo enim iure tenebatur, illud, quod dixit, tacere: cum tam naturali, diuino, quam humano, liceret ei ob illam iniuriosam actionem illum accusare, & etiam extra iudicium prodere, iuxta illud Pauli Iurisconsulti. e *Eum qui nocentem infamat, non esse condemnandum: peccata enim nocentium inulta non esse, & oportere, & expedire.* vbi glossa recepta in verbo infamat. addit esse verum id, siue faciat id in iudicio, siue extra, per multa iura, quæ ibi allegantur, & traduntur in Manual. confess. f & is cuius violentiam amico detexit sacerdos, erat vir iniquus, & de similibus & maioribus violentijs infamatus, & damnatus, & exbannitus, vt ponitur in facto. d In d. Manual. cap.27. e In l. cũ qui. ff. de iniurijs. f Cap.18.n.31.

D 4 Tum quod illud dictum non erat sufficienter ordinatum ad mortem: quia illud dictum dicitur sufficienter directum in mortem alicuius, quod suapte natura, vel intentione dicentis dirigitur in illam, vt in d. Manual. g definitur: & prædictum dictum sacerdotis nec suapte natura, nec intentione proferentis, dirigebatur in mortem: alioquin quodcumque dictum alteri, crimen alterius morte dignum propalans, diceretur esse dictum sufficienter directum in illam: quod valde absurdum est, & ita non dicendum, h nec potest dici directum in mortem citius inferendam, argum. à remotione generis ad remotionem speciei, quod est validum, iuxta glossam iuncto textu, i & Baldum, k vt, Si non est animal, non est homo. g Cap.27.nu.211. h L.e.nã quod absurdum ff. de bonis. libr. i Inl. si causa cognita. C. de transact. k In l. consuetudo. C. de epis. & cleri. l Num 220.

E 5 Tertio facit, quod tunc demum mors non intenta sequuta ex opere facit quem irregularem, quando opus illud illicitum eo respectu est tale, quod dirigitur in illam, vt in d. Manual. cap.27. l dicitur: Qui mittit aliquem aliquò intentione mala, puta furandi aliquid, & illo in via ictu fulminis occiso non est irregularis: quia licet missio illa in se esset illicita, & ex ea sit sequuta mors; quatenus tamen erat illicita, non dirigebatur sufficienter in illam. & ita esto dictum prædicti sacerdotis esset illicitum, quatenus illum diffamabat, quod tamen non est verum, vt dictum est; non tamen erat illicitum per directionem in mortem latronis, sed alio respectu, videlicet publicationis peccati secreti. Cum igitur eius dictum non fuerit illicitum, nec causa propinqua, licet forte fuerit causa remota sine qua non; consequens est, eum qui dixit illud, non esse irregularem. Salua.

SVMMARIVM.

1 Causa non omnis, sine qua non fuisset sequutum homicidium, inducit irregularitatem, sed requiritur vt sit sufficienter directa in mortem suapte natura ipsius actus, vel intentione agentis. num.3.

1 Indicium remotum & obiter dans quis, vnde audientes sumunt occasionem vt contra aliquem inquiratur, & occidatur, non dicitur præbuisse causam sufficienter directam in mortem inducentem irregularitatem. & nu.seq. uncto casu.

CONSILIVM XX.

QVIDAM religiosus dixit quibusdam colloquentibus de quadam muliere interfecta, sine vlla mala intentione. *Est ne forte illa mulier vna, quam ego vidi nudius tertius eum tem cum suo marito extra vrbem?* per quod dictum auditores detulerunt ad iudicem, qui per illud inquisiuit contra interfectorem. Quæritur, an præfatus religiosus sit irregularis.

1 Respondeo primo, quod opportunum fuisset declarare an præfatus interfector fuit prætoris iussu occisus, nec ne: quoniam certum est præfatum religiosum non fuisse factum irregularem, nisi post mortem seu mutilationem membri consequutam, vt & nos post alios tradidimus in Manu. confess. a a Cap.27.nu.61.2.

Secundo, quod non videtur præfatus religiosus factus irregularis, etiamsi prætoris iussu fuerit occisus interfector. Tum quia non occidit eum, neque dedit consilium, nec auxilium, nec fauorem interfectori. Tum quod nõ obstat, quod dederit causam mortis per suum dictum, eo quod dixit illud sine intentione mouendi auditores, vel prætorem ad inquirendum contra interfectorem: & illud dictum nec suapte natura, neque intentione proferentis dirigebatur ad præfatam interfectionem.

2 Et non omnis causa, sine qua non sequeretur mors, nec mutilatio, sufficit ad irregularitatem incurrendam: quia oportet vt sit propinqua, iuxta glossam singularem & communiter receptam. b b Cap. de cætero. de homi.

3 Causa vero propinqua, vt satis diligenter nos definiuimus in dicto Man. c est *dictum, vel factum sufficienter directum in mortem, vel mutilationem*: dicitur autem sufficienter directum, quando ad illum finem dirigitur intentione dicentis, vel facientis, vel suapte natura, at præfatum dictum nec suapte natura, vt palam est, nec intentione dicentis ad mortem interfectoris directum fuit. Salua, &c. c Ca.27.nu.210.&n.219.

SVMMARIVM.

2 Irregularis est non solum qui occidit, vel mutilat, sed etiam qui aliquo modo iuuat ad occidendum, vel dat causam, vnde sequitur mors, modo sit causa proxima secus de remota, nisi sit illicita, & simul saltem virtualiter sufficienter directa in mortem. num.4.

2 Peccatum alterius occultum detegens peccat, nisi illud detegat ex causa, puta, vt alij caueant, ne ab eo inficiantur.

3 Illicitam actionem agens, si vel ex intentione agentis, vel ex natura ipsius rei, vel lege, aut consuetudine loci, in quo ea fit, actualiter, vel virtualiter dirigitur in mortem, illa sequuta, efficitur irregularis, aliàs non. nu.4.

3 Consuetudo, & lex specialis loci, in quo quid agitur, est etiam attendenda ad iudicandum, an actio sit sufficienter directa in mortem.

5 Peccatum alienum publicans, ob quod reus fuit captus, & occisus, tunc demum efficitur irregularis, si dictam publicationem fecit cum peccato, vel ea intentione, vt reus puniretur; aliàs non.

CONSILIVM XXI.

BRIANTVS clericus & ordinibus sacris insignitus, existens in quodam castro coram militibus custodibus eius dixit suis sociis, quòd vnus trium fratrum, qui intrauerant illud, erat de societate quorumdam, qui ob peccatum nefandum fuerunt combusti: & cum id peruenisset ad præfectum, interrogatus ab eo, an verum esset quod dixerat, respondit quod sic.

Quæritur, an fiat irregularis, si ille captus condemnetur ad mortem, & occidatur.

1 Respondeo, quod pro parte affirmante facit primo, quod non solum qui occidit, vel mutilat, sed etiam qui aliquo modo adiuuat ad occidendum, est irregularis. d

Secundo, quod etiam est irregularis, qui dat causam, vnde sequatur homicidium. e At consulens videbitur causam d Ca. sicut dig num. § 1. cum seq. de homic. e Cap. tua. de homicid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dedisse mortis, si ille occidatur: quia captus est propter illa verba, quibus ipse significauit illius fratris malitiam, & peccatum,ob quod est captus.

Tertio, quod testis, qui testificatur in causa sanguinis, si mors inde sequatur, vt Panormitanus post alios definit, [a] incurrit irregularitatem.

Quarto,quod D.consulens illicitè videtur publicasse peccatum illius, infamando eum, etiam si verum fuisset: quia non solum peccat contra octauum præceptum Decalogi, qui falsum crimen imponit proximo, sed etiam qui publicat peccatum eius secretum, vt nos latè probamus in Manual. confess. [b]

2 Quinto faciunt cap. *presbyterum.* [c] & alia iura, per quę nos in præfato Manual. [d] concludimus, quod qui agit rem illicitam, vnde sequatur mors, si res illa illicita intentione agentis, vel natura sua, vel lege, aut consuetudine terræ, in qua id fit, actualiter, vel virtute dirigitur in illam mortem, fit irregularis, illa sequuta. At consulens videtur illicitè publicasse illud delictum; & illa publicatio intentione infamantis, vel suapte natura, vel lege consueta obseruari, dirigitur in mortem accusati, vel accusandi. ergo.

4 Pro contraria tamen parte facit primo, quod non est irregularis. Tum quia non dicetur ille à consulente occisus, nec iussus occidi. Tum quia causa remota homicidij non est sufficiens ad inducendam irregularitatem, iuxta glossam singularem, [e] saltem si non daretur dando operam rei illicitæ, quæ actu, siue actualiter, vel virtute, seu virtualiter dirigeretur in illud homicidium: & præfatus consulens non dixit præfata verba in finem, vt ille frater caperetur, & occideretur; & licite potuit ea dicere ad monendum socios, vt cauerent ab eo, iuxta l. *eum qui nocentem.* [f] & l. *si non conuicti.* [g] quas ad hoc citamus in Manual. confess. [h] pro quo est textus in cap. *exhibita.* [i]

Secundo, quod non omnis datio causæ mortis est sufficiens, vt danti eam imputetur delicta, quæ sequuntur ex ea. [k]

Tertio, quod præfatus consulens non dixit præfatum fratrem peccasse peccatum nefandum, sed tantum consueuisse ambulare cum his, qui ob tale fuerunt combusti; quod longè aliud est: & à separaris non fit illatio. [l]

5 Quibus pro vtraque parte pensatis, videtur resoluendum primo, quod si consulens in publicando illud peccauit, & ob eius dictum fuit comprehensus, & occisus, fiet irregularis, non autem si non peccauit.

Secundo, quod si publicauit illud mala intentione, quæ quo ad forum exterius talis præsumetur, [m] & ille ob illud delictum fuerit captus, & occidatur, erit irregularis, sed facile dispensabitur cum eo secundum morem prætorij Pœnitentiariæ; donec autem occidatur, non erit irregularis. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Offensis, ne satisfactionem, quæ eis extraiudicialiter offerebatur, vti iudecoram reciperent, sed potius tractatum pacis rumperent, consulens clericus, tunc demum postea sequuto homicidio efficitur irregularis, si per prædicta verba offensis consulere intendebat, vt via armorum se vindicarent; secus, si intendebat eisdem consulere, vt id via iuris efficerent.*

CONSILIVM XXII.

IN regno, in quo consueuerunt homines vnius cognationis suum honorem & bona vindicare, seu recuperare auctoritate propria, quidam presbyter consuluit suæ cognationis viris, ne suscipere ẽt satisfactionem alterius cognationis, quam offerebat, dicens. *Non conuenit cognationi vestræ talem satisfactionem acceptare: quare potius rumpite tractatum, quem habetis amicitiæ, quam vos sitis tali satisfactione contenti.* & hoc dixit frequenter. Postea cognati sui, inscio presbytero, inuaserunt aduersarios, in quo conflictu mortui fuerunt aliqui.

Quæritur, an præfatus presbyter sit irregularis.

1 Respondeo, quod pro vtraque parte quęstionis facit glossa singularis, [n] communiter recepta, quatenus habet irregularitatem non contrahere illum, qui solum causam remotam homicidio iniusto præstat; sed sic eum, qui dat causam propinquam: & quod quibusdam videbitur præfatus D. consulens dedisse causam propinquam, & quibusdam non nisi tantum remotam: nobis autem videtur, quod, si præfatus consulens per verbum, *rumpite*, potius intellexit de ruptione vel fractione pacis per viam armorum, & violentiæ, censendus sit consuluisse causam propinquam homicidiorum: si autem intellexit ruptionem & fractionem per arma iustitiæ mouendo litem, & petendo iustitiam coram competenti iudice, censendus sit dedisse causam remotam, & quod non est irregularis, &c.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas non incurritur ex homicidio, nisi sequuta morte, vel mutilatione.*
2 *Irregularis non est, qui non impedit, cum possit, homicidium; immo nec qui desiit impedire, etiamsi sibi illud placeret.*
2 *Percussionem clerici non suo nomine factam ratificans non excommunicatur, etiamsi dum perciperetur, id sibi placeret.*

CONSILIVM XXIII.

N. Dixit aliquas iniurias contra L. & prosequebatur eas: & quidam presbyter frater L. impediebat fratri suo exitum à domo, ne mala consequerentur, monendo N. vt cessaret ab iniuriis, & inde recederet: ille verò noluit recedere, nec cessare ab iniuriando: immo retaliando vnam iniuriam, quam ei L. dixit, clamando addidit illa verba apud homines valde iniuriosa, *mentiris, mentiris*, multis etiam nobilibus præsentibus; cum tamen N. esset abiectus, & origine Saracenus. Prædictus presbyter turbatus magnitudine iniuriæ in fratrem suum illatæ, non detinuit fratrem, nec impediuit ei exitum, & ita exiuit, & N. ense euaginato confodit. Quæritur, an dictus presbyter sit irregularis.

1 Respondetur primo, quod si ex illa percussione non fuit sequuta mors; non est irregularis: quia percussio, per quam non fit mutilatio, nec occisio, non efficit quem irregularem.

2 Secundo, quod magnæ quæstionis est, an sit factus irregularis, si ex præfata percussione sequuta fuit mors, vel mutilatio membri: & mihi videtur quod non, si prædictus presbyter non iuuit fratrem aliquo modo cooperando, sed solum se habuit negatiuè non impediendo: sicut nec furti tenetur, qui videt alium furari, vel velle furari, sed non iuuat illum, nec admonet dominum rei, vt caueat sibi, argumento eorum, quæ dixit Hadrianus, [a] quem nos fuimus sequuti in Manu. confessariorum, [b] & quamuis etiam fortè consentiendo in peccato peccauerit, non tamen incurrit pœnam excommunicationis, & irregularitatis, sicut nec onus restitutionis damni dati: pro quo est argumentum optimum in cap. *cum quis.* [c] quatenus probat, eum, cui placet, vel consentit simpliciter, vt alius percutiat iniustè clericum non suo proprio nomine, & sine mandato ipsius, etiam si postea ratificet, non esse excommunicatum; quia nemo potest ratificare, quod suo nomine non est gestum. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Rixæ prius per fratrem cœptæ, gladio quidem euaginato, sed bono animo astans, sequuto homicidio, non est irregularis, si ex hoc fratrem homicidam non iuuit: at in foro exteriori iudicabitur faciliter talis, si probetur quod sic armatus festinanter accessit ad rixam, quia præsumetur fratrem ex actione istius factum audaciorem ad percutiendum.*

CONSILIVM XXIIII.

AN sit irregularis, qui bono animo ensem tenebat in manu euaginatum sine læsione vlla alia, si alius in rixa percussus à fratre suo grauiter, postea ex percussione illa obierit mortem?

1 Respondeo primo, quod non est irregularis in foro conscientiæ; per ea quæ nos scribimus in Manu. nostro confess. [d] quia ipse non occidit illum, nec iuuit fratrem percussorem, nec dedit occasionem propinquam occidendi eum, neque consuluit, neque mandauit, vt occideretur, vel percuteretur; quod requiritur ad hoc, vt irregularitas incurratur ex morte illicitè illata.

2 Secundo, quod non iudicabitur irregularis etiam in foro exteriori, nisi probaretur præsumptiuè, quod præfatus D. consulens iuuit fratrem suum percussorem accedendo festinanter ad rixam, eo quòd suo ad illam accessu auxit animum fratris ad percutiendum.

Tertio, quod expediret ad impediendas lites fori exterioris, quod dictus D. consulens impetraret dispensationem ad cautelam. &c.

SVMMARIVM.

1 *Rixæ iniustæ causam præbens erit irregularis, si ex ea accessorie oriatur altera rixa, in qua aliquis occidatur; secus, si secunda rixa orta fuit non accessorie, sed per se sedata prima.*
2 *Homicidium non dicitur voluntarium, si cum duo prouocassent se ad singulare certameu, alter ipsorum à tertio accessorie ex rixa occidatur.*

CONSILIVM XXV.

TITIVS audiuit Sempronium dixisse quædam verba significantia odium graue in ipsum Titium, qui mox iuit ad quærendum Sempronium, & dicendum ei non esse odium simile sibi in ipsum Sempronium; sed quia dixit illa verba respondebat, quod si volebat, odium suum exequi, acciperet vnum ensem sui familiaris, & ipse acciperet alium, cum quibus se possent occidere. Et cum N. amicus Sempronij segregasset paululum Titium, S. rinxit cum amico T. & illum manu impulit, & seruus impulsi percussit S. ense vaginato in capite, qui mortuus est intra 28. dies.

Quæritur, an Titius sit irregularis; & si absoluatur in foro exteriori, possit in interiori absolui secrete.

1 Respondetur primo, quod est distinguendum, an rixa secunda fuerit dependens, & accessoria rixæ priori, an non. Si enim fuit accessoria, videtur primò Titium in foro interiori esse irregularem: quia culpa tam Titij, quàm Sempronij etiam illicita, orta fuit rixa accessoria inter ipsos S. & socium T. qui rixabantur, ex qua sequuta est mors: & consequenter ex illicito facto T. fuit sequuta mors, & durante rixa priori: cui consequens videtur, eum factum esse irregularem, per ea, quæ diximus in Manual. confess. [a] Si autem rixa secunda non fuit accessoria rixæ priori, sed separata, non est censendus irregularis per ibidem dicta.

2 Secundo, irregularitatem prædictam non esse ortam ex homicidio voluntario indispensabili, sed ex casuali dispensabili, & mixto. quod si T. absoluatur in foro exteriori, dispensabitur cum illo in interiori secreto à sacra Pœnitentiaria, vt sæpe vidimus factum in ea, &c.

SVMMARIVM.

1 *Percussum, qui postea sanus factus infra mensem obijt, non teneor credere ex dicta percussione mortuum, cum nesciatur ex qua sit mortuus infirmitate.*
1 *Rixante me cum aliquo pro materia pecuniaria, si tertius ob id aduersarium impulit in parietem, vnde susceptο vulnere postea obijt; talis mors mihi, qui causam propinquam non dedi, ad irregularitatem non est imputanda.*

CONSILIVM XXVI.

QVODAM disceptante cum fabro de pretio iusto cuius soluendo, tertius arripuit fabrum, & eiecit in quasdam scalas, & sanatus postea infra mensem obijt. Quæritur, an qui disceptabat cum fabro sit iudicandus irregularis.

1 Respondetur videri non esse iudicandum irregularem, si nihil aliud, quàm quod proponitur, peccauit, nec aliam causam, quàm prædictam, tradidit tertio ad percutiendum fabrum. Tum quia iam sanus effectus mortem obijt, & non tenetur credere obiisse ex casu, de cuius percussione sanus euaserat. Tum quia nescitur ex qua infirmitate mortuus fuerit. Tum quia nullam causam propinquam percutiendi dedit.

SVMMARIVM.

1 *Mandans aliquem percuti baculo citra mortem, illa sequuta, sit irregularis, sed dispensabilis.*

CONSILIVM XXVII.

1 QVI mandauit alicui, vt percutiat aliquem baculo citra mortem, ea sequuta, est quidem irregularis ex homicidio, non tamen illa irregularitate indispensabili, de qua loquitur [b] Concilium Tridentinum, [c] & probatur in nostro Manual. confess. [d]

SVMMARIVM.

1 *Baculo volenti se de inimico vindicare, qui auxilium, si oporteret, ferre promisit, sequuto incauto homicidio, incurrit irregularitatem ex homicidio casuali dispensabilem.*

CONSILIVM XXVIII.

AN A. qui promisit adiuuare aliquem, si videret ope sua illum egentem, quando baculo vindicaret iniuriam acceptam à C. ob colaphi percussionem, sit irregularis, mortuo per ictum pugionis B. in quem irruit incaute?

Respondetur, quòd sic, non quidem illa irregularitate, quę nascitur ex homicidio voluntario indispensabili, sed alia minori, quæ casualis dici potest, per ea quæ nos diximus in Manu. confess. [a]

SVMMARIVM.

1 *Moderamen inculpatæ tutelæ attenditur secundum periculum illius, qui ab iniusta iniuria defenditur, siue defendat se, siue alium.*

CONSILIVM XXIX.

HABET Dominatio tua in Manu. [b] quod qui iustè occidit propter iustam defensionem proximi, &c. non peccat, etiam si aliter propriam vitam defendere posset, hoc non videtur securè dictum: nam pro tanto quis, ab homicidio excusatur, pro quanto defendit se cum moderamine inculpatæ tutelæ: at qui aliter se potest defendere, quàm occidendo, non videtur seruare tale moderamen; ac per hoc dicimus eum non excusari ab homicidio, &c.

1 Respondeo, quòd tam cùm defendit proximum, quàm cùm defendit se ipsum, debet seruare moderamen inculpatæ tutelæ; sed cum defendit proximum, debet seruare moderamen inculpatæ tutelæ proximi; cum autem se ipsum, moderamen inculpatæ tutelæ sui, secundum omnium mentem. [c]

Aduertendum autem non inde inferri quod si iuste occidam tertium ob defensionem proximi, seruato moderamine inculpatæ tutelæ, eatenus irregularitatem.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriantem etiam fugientem possum insequi, & in tantum percutere, quantum est necessarium ad hoc, ne magnam honoris iacturam faciam.*
1 *Adulterum non possum occidere: quia nec hic modus est necessarius, nec lex id concedit, licet pœnam condonet.*

CONSILIVM XXX.

DOMINATIO tua in suo Man. [d] renet, quod si affectus iniuria vulneris, seu alapæ, &c. magnam sui honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur, posset eum persequi, & percutere tantùm, quantùm ad sui honoris defensionem opus esset, &c. Dubitatur: nam si pro iactura honoris licet etiam fugientem persequi, & vulnerare, liceret etiam occidere hominem inuentum turpiter cum vxore, sorore, matre operantem, vbi maximam honoris iacturam vir patitur, & non nisi per mortem violentam adulteri vindicari potest: tamen inferius oppositum huius affirmatur in eodem cap. 15.

1 Respondeo, quod negandum est, maritum non posse honorem suum seruare, nisi occidendo adulterum: nullo enim iure id probatur, iura enim Cæsarea, occidentem adulterum in casibus licitis, non fecerunt impunem, eo quod honorem ipsius læsit, sed quia difficile est tam iustum dolorem temperare, l. [e]

Aduertendum conclusionem Nauar. d. n. 3. non recipi à Soto, contrarium docens de iusti. & iure. lib. 5. q. 1. ar. 8. ante fin. vers. vnum autem immo idemmet Nauar. in fin. cons. 32. in effectu videtur idem sentire quod Sotus.

SVMMARIVM.

1 *Aggressorem, ad mei necessariam defensionem, tunc præuenire possum, quando is statim sine mora me est aggressurus; secus, si ex mteruallo: quia tunc aliquo modo possum mortẽ effugere.*

CONSILIVM XXXI.

IN Manuali, [f] sic habetur: *Credimus autem dici posse quo ad hoc eum aggressorem, qui decreuit occidere alium, cui nullum est diffugium euadendi mortem, nisi præueniat eum, antequam aggrediatur, &c.* Dubitatur, an ex his verbis securè affirmari possit,

a In c. sententiam sanguinu. ne cler. vel monach.
b Cap. 18. q. 31.
c De homici.
d Ca. 27. nu. 219.
e In c. de eatero. de homici.
f ff. de iniur.
g Cod. eod.
h Cap. 18. nu. 31.
i Eod. tit.
k Cap. de occidendis. 23. quæst. 5.
l Leg. Papinianus. ff. de minoribus.
m Dist. l. si nõ comuitq.
n Cap. de catero. de homicid.
a Cap. 27. nu. 219. & sequẽtibus.
a In 4. sent. in titulo de restitutione. q. 1. col. 7. fo. 102.
b In c. 24. nu. 7.
c De sent. excom. lib. 6.
d Cap. 27. nu. 220.
b Cap. 7. eum etiam in principio de reform. Sess. 14.
c Sess. 14.
d Cap. 27. n. 247.
a Cap. 27. nu. 219. & seq. num. 239. & seq.
b Cap. 15. nu. 4.
c Leg. 1. C. vnde vi. leg. vltim. ff. de iust. & iur.
d Cap. 15. n. 3.
e Leg. Gracchus. ad leg. Iul. de adul.
f Cap. 15. n. 2. in fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

clericum, aut alium non peccare, vel irregularitatem incurrere, si præueniat aggressorem, eum videlicet, quem pro certo scit sibi parasse plures insidias, & in cuius manus omnino vna die incidere oportet, & per eum occidi; quem si vitare voluerit, oportebit eum patriam, & bona sua relinquere, vel eum præueniendo occidere. Videtur namque tutus in conscientia, quia aliter se tueri non potuit, nisi præueniendo, occidendo; præsertim cùm sciat, nullo modo se posse cum aggressuro contendere, nec ei resistere.

a Præcidto n. 2.

1 Ad hoc respondeo negatiuè. Tum quia nos [a] loquimur de illo, qui decreuit statim eum occidere, nulla mora interposita, qua nullo modo possit effugere mortem: & in casu, ad quem illud dictum inducitur, interponitur mora, qua multis modis potest effugere mortem, puta absentem se faciendo, non exeundo domo, recipiendo se in loco tuto, morbo item, & ægritudine, & morte, vel pœnitentia illius volentis eum occidere.

SVMMARIVM.

1 Occidens inuasorem, etiam cum moderamine, sit irregularis, si sua culpa sit inuasus.
2 Iniuriam verbo illatam, alapa, vel aliter propria vindicans auctoritate, minùs agit. vnde si etiam postea ob id sine alia sua culpa sequatur digladiatio, & mors, erit irregularis.

CONSILIVM XXXII.

QVIDAM intulit iniuriam alteri, dicendo eum mentiri; quem affectus iniuria percussit alapa, & percussus postea obuiam factus voluit occidere percussorem, qui se defendendo occidit percussum, nulla intentione occidendi concepta, cùm fuit inuasus. Quæritur, an sit irregularis.

1 Respondeo, quod facile videri potest cuipiam D. consilentem non fuisse factum ex tali homicidio irregularem: quoniam illud commisit ad defensionem vitæ necessariam, quo casu occidens non fit irregularis, [b] si occidat eum cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt nos post alios diximus in Manual. confess. [c]

b Cle. 1. de homic.
c Cap. 15. n. 3.

Sed contrarium videtur verius: quia, vt in additione quadam, [d] præfati Manual. confess. respondebimus in noua eius editione, non sufficit ad vitandam irregularitatem, quod occidens seruet moderamen inculpatæ tutelæ eo tempore, quo inuasus occidit; sed oportet, ne inuasio eius procedat ex actu illicito ipsius precedente. Cum igitur D. consulens illicitè dedisset alapam commilitoni suo vindicando iniuriam auctoritate propria, & illa fuerit causa cur inuaderetur; non sufficit ad excusandum eum ab irregularitate, quod quando occidit, seruauit tantùm moderamen inculpatę tutelæ, quantum sufficisset ad excusandum eum ab illa, si absque suo actu illicito præcedente fuisset inuasus: & proculdubio videtur nobis fuisse factus irregularis. Salua, &c.

d Cap. 15. n. 7.

SVMMARIVM.

1 Irregularis est, qui domum ingressus ad adulterandum, se defendendo, aliam occidit.

CONSILIVM XXXIII.

DONATVS an sit irregularis, qui aggressus committere adulterium, de defendendo, maritum adulteræ occidit?

1 Respondeo, quòd ratio Couarruuiæ est ipsa, qua nos mouemur, & forte eam à nobis audiuit, & ita consentire nobis videtur. Cùm ergo qui vadit ad adulterandum in domo aliena, & adulteratur in ea, faciat actus illicitos ordinatos ad occisionem suapte natura, lege, consuetudine, vel maritorum propensione consueta mala, vel bona, & repertus in ea occidat maritum, peccat, & irregularis efficitur, etiam si cum tanto moderamine se defendat, quod si alio in loco non præmissis similibus actibus illicitis inuasus occideret, à peccato & irregularitate excusaretur. Vnde Siluester, [e] ait, eum qui dat causam aggressuræ, vt quia noctu visitet domicellas, teneri ad restitutionem, etiam si se defenderit ita, vt, si alibi sine culpa sua præuia inuasus occideret, non teneretur, vt videre est in nostro Manual. confess. [f]

e Verb. restitutio. 3. qu. 2.
f Cap. 15. n. 7. & cap. 17. nu. 238.

SVMMARIVM.

1 Irregularitas contrahitur ex omni homicidio illicito, quod sequitur ex actu illicito suapte natura, lege, vel consuetudine expresse vel virtualiter ad illud directo.
1 Adulter, si deprehensus in adulterio ad sui necessariam defensionem maritum occidat, immo & si ob adulterium antea commissum adultera occidatur à marito, efficitur irregularis; quia secundum consuetudinem communem hominum, maxime in Italia, adulterium est causa in homicidium sufficienter directa.
2 Causa remota homicidij etsi non sufficiat ad causandam irregularitatem, non tamen requiritur quod sit immediata, sed sufficit quod sit propinqua, & satis sufficienter directa in homicidium.

CONSILIVM XXXIIII.

ANTONIVS sacerdos in crepusculo noctis post signum campanæ ad orationem vespertinam, quam appellant *Aue Maria*, vocauit ad Ecclesiam quamdam mulierem ad alloquendum eam super quodam matrimonio, qua ingressa clausit portam Ecclesiæ, cum qua sola mansit solus: quidam autem consanguinei malè suspicati expectauerunt egressum mulieris, cum qua rinxerunt, & eam pugionibus ferierunt, & intra quatriduum obiit mortem. Quin & præfati eius consanguinei, porta Ecclesiæ vi recluſa, extraxerunt sacerdotem, vt foris eum occiderent: eo vociferante, & auxilium petente, quidam eius cognati succurrerunt ei, & vnus eorum percussit vnum ex cognatis mulieris, qui etiam ob illud vulnus mortuus fuit: Quæritur, an prefatus sacerdos irregularitatem incurrerit.

Coniicientibus nobis præfatum sacerdotem esse parochum, vicarium, vel custodem præfatæ Ecclesiæ, & ipsum & mulierem satis iuuenes ad inducendum suspicionem peccati carnis, videtur primo dicendum, præfatum sacerdotem esse irregularem propter occisionem præfatæ mulieris.

1 Tum quia irregularitas contrahitur ex omni homicidio illicito, quod sequitur ex actu illicito suapte natura, lege, vel consuetudine expresè, vel virtualiter ad illud directo, vt nos tradimus post alios in Manu. confess. [a] adiunctis eis, quæ prædiximus vbi supra, [b] & in casu proposito homicidium præfatæ mulieris fuit illicitum, & consequutum ex actu illo malo, & malam speciem habente, vocandi mulierem tali hora ad Ecclesiam, & post eam ingressam claudendi portam, & manendi solitariè cum illa, cum essent ambo ætatis suspectæ: & actus ille malæ speciei, & malus suapte natura, lege, vel consuetudine communi hominum, maximè Italiæ, dirigitur expresè, vel tacitè in homicidium, vel percussionem, vt palam colligitur ex petitionibus, quæ in sacra Pœnitentiaria offeruntur super vindicatione iniuriarum, quæ fiunt cognatis ex impudicitia cognatarum. Tum quia fel. recor. Pius V. approbauit opinionem nostram, quam tenuimus in re controuersa, quod irregularis est clericus, qui repertus in domo adulteræ, & inuasus à marito, etiam se defendendo occidit maritum: immo, & qui adulteratus est cum vxore alicuius, & postea ob id occidit eam maritus: quia huiusmodi adulterium suapte natura, lege, vel consuetudine dirigitur in homicidium. quam approbationem etiam vbi supra, [c] referimus.

a Cap. 27. nu. 214.
b In cod. t. 2. 10. & in ea. 15. num. 6. & seq.
c Cap. 27. nu. 238.

2 Secundo etiam videtur dicendum, quòd licet non moueat tanta ratio ad iudicandum præfatum sacerdotem esse irregularem propter homicidium secundum cognati mulieris, sicut propter homicidium ipsiusmet mulieris; probabiliter tamen dici posset esse irregularem propter vtrumque homicidium: quia vtrumque fuit illicitum, & vtrumque processit ex actu illicito malo, vel malæ speciei, licet alterum proprius fuerit, quàm alterum, & neutrum immediatè natum fuerit ex illo: quia licet requiratur ad irregularitatem contrahendam, quod quis dederit causam homicidij propinquam, iuxta glossam memorabilem, [d] non tamen requiritur quod dederit causam immediatam, sed sufficit quod sit propinqua, & satis directa in homicidium, vt colligitur ex multis corollariis, quæ nos referimus in præfato Manu. [e] Salua, &c.

d Cap. de eo, qui de homi.
e Cap. 27. nu. 121.

SVMMARIVM.

1 Irregularis est clericus adulter, ob cuius suspicionem maritus ita vxorem percussit, vt abortiuerit: & si postea obtinuit beneficium, consulendus est Papa.

CONSILIVM XXXV.

a Cap. 27. nu. 238.

AN GASPAR clericus adulter (quod suspicans maritus grauiter percussit vxorem, quæ ob id abortiuit) sit irregularis?

1 Videtur irregularis: quia per ea quæ tradimus in Manu. [a] si percussionem illam consequuta fuisset mors vxoris, fuisset irregularis: & eadem fere est ratio, vt consequutio mortis fœtus animati effecerit eum irregularem: & quia agitur de retentione beneficij, videtur consulendus Sanctissimus.

Aduertendum hunc casum anno 1575. propositum in sacro pœnitentiario, & quia collega D. Nauar. in hac eius sententiam non descendebant, res fuit remissa ad Pont. Greg. xiij. qui & ipse respondit non videri irregulare, posse tamen cum oratore præsente, & sic petere dispensari ad cautelam, & ita quidam ex minoribus pœnitentiarijs fuit exequutus.

SVMMARIVM.

1 Occidens ad sui necessariam defensionem, si aliter euadere non poterat, nullam incurrit irregularitatem; sin autè aliter poterat, quà occidendo euadere, incurrit quidem irregularitatem, sed dispensabilem.
2 Modum inculpatæ tutelæ excedens, non quidem ordinaria, sed alia plectitur pœna; sicut & qui iusto dolore motus occidit.

CONSILIVM XXXVI.

b Ca. 7. sessione 14.

ANOCCIDENS alium pro sua defensione, sed non ob ineuitabilem necessitatem, & ob id incurrens irregularitatem, censeatur irregularis ex homicidio voluntario indispensabili?

1 Respondetur, quod non, per [b] Concilium Tridentinum, quatenus habet, quod cum homicida voluntario, qui occidit ex proposito, nullatenus est dispensandum; cum eo verò, qui non ex proposito, sed pro defensione occidit, potest dispensari etiam ad ministrandum in sacris ordinibus. per quod apparet; quod Concilium agit de eo homicida, qui eget dispensatione: & per consequens de eo, qui non occidit ob ineuitabilem defendendi vitam necessitatem; quia talis nullatenus est irregularis. [c]

c Cle. 1. de homicid.

2 Et ita qui occidit hominem non ex proposito, sed pro defensione, excedendo tamen moderamen inculpatæ tutelæ, fit quidem irregularis, sed non ea irregularitate, quæ descendit ex homicidio voluntario indispensabili. pro quo faciunt illa, quæ dicit Abbas, [d] & optime in cap. *significauit*. [e] quatenus probat pœnam ordinariam non esse imponendam, ei qui se defendendo, iustum defendēdi modum excedit; sicut nec illi, qui iusto dolore motus occidit, iuxta tradita in leg. *si adulterium*. [f]

d In ca. olim. 1. de restit. spoliat. nu. 15. & seq.
e De pœn. & remission.
f §. Imperatores. ff. ad l. Iuliam de adulterijs. &c.

SVMMARIVM.

1 Homicida voluntarius in foro exteriori iudicabitur, qui animo deliberato magno gladio aliquē in capite vulnerauit, qui postea mortuus fuit: sed & vix aliter poterit iudicari in foro conscientiæ.

CONSILIVM XXXVII.

DESIDERIO desideraui sic respondere D. consulēti, vt voluntati eius satisfacerem, propter eius pœnitentiam, eruditionem, & deuotionem inseruiendi Deo, parenti, ac cognatis suis: sed quia interrogatus à me vltra narrata per ipsum, quo instrumento, & in quo loco percussit N. & vnde accepit illud, respondet percussisse illum gladio; quē stortam vocāt, & in capite, & iuisse ad quærendum illum in sacristia manentem, & quod altero die fuit mortuus percussus, nequeo voluntati eius neque meæ satisfacere: quia videtur mihi prædictum homicidium iudicandum esse voluntarium quo ad forum exterius: & vix posset iudicari non esse voluntarium etiam quo ad forum interius, per tradita à nobis in nostro Manu. confess. [g]

g Ca. 27. nu. 240.

SVMMARIVM.

1 Dispensandi facultas super irregularitate generaliter concessa Prænonstratensibus ad bigamiam & homicidium voluntarium non videtur extendenda.
2 Verisimilia quæ non sunt credi non debent.
3 Insolita in generali concessione non veniunt.
3 Insolita negligentia, sicut & insolita diligentia, fraudis suspicionem inducit.
4 Clausulæ apponi solitæ pro appositis habentur.
5 Priuilegia seu rescripta contra stylum possunt de falsitate argui.
5 Bulla contra stylum Curiæ expedita ad Cancellarium instante parte remittenda.
6 Facta ad vnum finem, contrarium operari non debent.

CONSILIVM XXXVIII.

ANPER bullam Pauli III. fiat facultas superioribus ordinis Præmonstratensis dispensandi cum suis subditis super homicidio voluntario?

1 Respōdeo primo, negari nō posse, quod verba prefatę Bullę multū vrgeant ad dicendum præfatos Reuerendos Patres prædicti ordinis Illustrissimi Præmonstratensis posse dispensare super irregularitate ex homicidio voluntario contracto, & ideo disputando satis posse id defendi.

2 Secundo, quod non auderem ego consulēdo id affirmare. Tum quia non sunt credenda, quæ non sunt verisimilia, [a] & non est verisimile fel. recor. Paulum III. virum prudentissimum, voluisse concedere ordini prædicto facultatem prædictam, quæ maxima est, quamque nulli alij ordini concessit, neque illustrissimo summo Pœnitentiario Cardinali, neque toti sacræ Pœnitentiarię prætorio concedit: & ita non dispensat eius D. Illustrissima nisi consulto prius S. D. N. & de mandato ipsius speciali. Tum quia per eadem verba præfatæ bullæ probaretur posse præfatos Reuerendissimos prælatos dispensare super irregularitate bigamię; quod tamen non est dicendum: quia nec ipse Papa solet dispensare in ea, nisi ob aliquam maximam causam.

a Cap. quia non est verisimile, cum similibus, de præsumptio.

3 Tum quia insolita non veniunt in concessione generali. [b] Tum quia insolita diligentia fraudis suspicionē inducit, iuxta l. *si quis sub conditione*. adiuncta glossa quam Baldus ad hoc ibi notat quem eum alijs refert Decius, [c] & Felinus. [d] Et ita insolita negligentia excipiendi irregularitatem ex homicidio voluntario & bigamia videtur arguere voluntatem fraudandi legem. Tum quia clausulæ solitæ apponi habentur pro appositis, [e] & ita exceptio irregularitatis ex homicidio voluntario, & bigamia, solita interieri facultatibus ad dispensandum super irregularitatibus concessis, censenda videtur tacitè inserta præfato priuilegio.

b Cap. fin. de off. vicar. lib. 6.
c Consi. 448. num. 23.
d In cap. 2. de rescript.

5 Tum quia rescripta & priuilegia contra stylum Curiæ scripta possunt argui falsitatis, per innumera, quæ congessit Felinus. [f] Tum quia bulla contra stylum Curię expedita remitti potest ad instantiam eorum, quorum interest, ad Cancellariam, vt in ea suppleatur, vel restringatur secundum eius stylum, iuxta regulam 25. Cancel.

e Leg. fi. C. de fideiuss. c. cum M. de constit. cap. 2. de rescr.
f In d. c. 2. de rescri. à n. 10.

6 Tum quod præfatus Paulus III. excipiēdo irregularitatē prouenientem ex iniusta fructuum perceptione à potestate dispensandi, visus fuit habuisse animum restringendi potestatem dispensandi concessam alijs religionibus, illa non excepta: ergo non videtur habuisse animum ampliandi eam, cum facta ad restringendum non operentur ampliationem, neque è contrario. [g] Tum denique, quod videtur absurdum dicere, Papam, qui voluit negare potestatem dispensandi super irregularitate nata ex iniusta fructuum perceptione, voluisse cōcessiones eiusmodi solitas dari ampliare ad irregularitatem ex homicidio & bigamia natam, cum fuerint qui dixerunt Papam non posse dispensare super eis, iuxta cap. *miror*. [h] & notata in cap. *debitum*. [i] cumque non concedat Papa eam suis nuntijs, & Legatis etiam à latere, vt palam est his, qui viderūt facultates eis concessas: & ita nullatenus videtur cōstitendū. [k] Quamuis profecto in gratiam præfatorum Patrum Reuerēdissimorum, quos ego multiplici ratione colo, contrarium libenter respondissem, si per conscientiam licuisset. Salua, &c.

g Cap. final. de vsur. sig. & l. rem legatā. ff. de admen. leg.
h 50. dist. : De bigam.
k Le. nā quod absurdum. ff. ff. de bonis liber.

SVMMARIVM.

1 Episcopus non dispensat super irregularitate procedente ex homicidio voluntario iusto vigore sacri Concilij Trident. quod loquitur solum de procedente ex delicto, qualis non est hac, sicut nec bigamia: sed nec alio iure hoc legitur nec ipsis, nec Legatis concessum. num. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM XXXIX.

ANHABENS potestatem dispensandi super omni irregularitate,sicut Episcopi,possit dispensare super irregularitate contracta ex homicidio iusto voluntarie facto in bello iusto cum armis,& vel in pace condemnando iuste aliquem ad mortem,vel condemnationem iustam exequendo, vel defendendo proximum,vel quouis alio iusto modo.

1 Respondeo,quod nos docuimus in Man. confess.[a] quod Episcopus non potest;sed non probauimus id vlla ratione,remittentes ad numerum 240.pro quo tamen facit cõsuetudo totius orbis petendi illâ à Papa,& quod nullo canone illa potestas sit Episcopo,& quod nõ sit illa cæiã,in[b] sess. Conc. Trid. quia per illud datur potestas dispensandi super irregularitate descendente ex delicto,hæc autem non descendit ex delicto. & quod non obstat,quod potest Episcopus dispensare super irregularitate illicitè contracta; ergo à fortiori in contracta licitè: quia irregularitas bigamiæ sine peccato contrahitur, & tamen certum est Episcopum nõ posse super ea dispẽsare. Tum per stylum Curiæ.Tum quia nec Papa dispẽsat,nisi rarissimè,& maxima cum difficultate,& dilatione.

2 Tum quia(quæ noua ponderatio est(cap.illud *liceat*. excipit irregularitatẽ ex homicidio voluntario,nulla facta mentione de irregularitate ex bigamia;& non alia ratione, quàm quia hæc non nascitur ex delicto;& consequenter habuit eã pro excepta, eo quod non nascitur ex delicto; & consequenter irregularitatem, quæ non nascitur ex delicto, Episcopus tollere nequit.Tum quia hoc tenet Speculator[c] & probatur irrefragabiliter in cap.*aliquant.*[d] quatenus punit eorum etiam ordinatores,quos non puniret,si dispensare possent; quoniam dispẽsando poterant ordinare. Tum quia Legatus licet possit dispensare in omnibus,in quibus possunt ordinarii,non tamen potest in aliis,nisi specialem habeat ad id facultatem,vel aliquo canone ei specialiter concedatur, qualis non est cap.præfatum *liceat*.Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium voluntarium quadruplex, quorum primum nec peccatum, nec irregularitatem inducit, secundum vero irregularitatem tantum,tertium vtrumque,dispensabile tamen,quartum vtrumque & indispensabile.*

CONSILIVM XL.

NCVM multis alijs auctoritate publica bannitos insequendo,aliquot ex eis occidit,postea volens ad ordines promoueri super hoc quosdam consuluit,à quibus responsum accepit,quod stante decreto Concilij Tridentini ca.7. de reform.sess.14.nec ordinari,nec dispensari poterat. Quæritur quid iuris.

1 Respondeo primo,hunc D.consulentem esse irregularẽ, & consequenter sine dispensatione Apostolica non posse ascendere ad ordines.[e]

3 Secundo,quod qui responderunt non posse cum eo dispensari,videntur fuisse ad hoc moti ea ratione,quod visa sunt eis prædicta homicidia voluntaria;& quod Concilium Tridentinum,[f] negat dispensationem super homicidio volũtario.

Tertio dico,quod quicunque sint, si satis perpenderunt, quadruplex est homicidium voluntarium.Primum,quod nullatenus est peccatum, nec vllam penitus irregularitatem infligit,quale est commissum ab eo,qui aliter mortem suam vitare non valet,iuxta clemen.1.[g] Secundum, quod etiam non est peccatũ sed inducit irregularitatẽ,quale est,quod iudex iuste iudicando,vel quis proximum iustè defendendo, vel miles iustè bellando committit.[h] Tertium est,quod est peccatũ, & inducit irregularitatem, sed committitur sine volũtate directa occidendi,excedendo moderamen inculpatæ tutelæ,vel aliàs illicitè, de quo loquitur [i] Concilium Tridentinum. Quartum,est,quod est peccatum,& fit per insidias voluntate directa occidendi,de quo loquitur idẽ Concil.[k] Itaq;dicẽdũ,quod primũ horũ nõ indiget pœnitentia,nec dispensatione;quia neq; est peccatũ, neq; inducit irregularitatẽ. Secũdũ non indiget pœnitentia , sed dispensatione ; quia licet non sit peccatum,inducit irregularitatem , vt dictum est, sed facile dispensatur. Tertium iudiget pœnitentia , & dispensatione; quia est peccatum,& inducit irregularitatem , & difficilius in eo dispẽsatur,quàm in secundo,sed finis præfati canonis permittit dispensationem.Quartum est peccatum,& inducit irregularitatem , super qua negat dispensationem prædictus canon,quatenus ait,*Perpetuo careat*. & quatenus in fine permittit dispensationem super tertio,negando à contrario sensu illam super quarto,iuxta regulam,*Qui de vno dicit,de alio negare videtur*.[a]

Quarto, quod per prædicta est clarũ,quod licet præfatus D.consulens sit irregularis,eius tamen irregularitas est facile dispensabilis,& quotidie in sacro Pœnitentiariæ prætorio super ea dispensatum est,me ipso præsente.Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas dispensabilis tamen incurritur etiam ex culpa satis leui,etiam admissa in sola omissione;qualis est illius, qui domum rediens archibusium rotanon flexa super scamnum deposuit,vnde casu pueri mors fuit subsequta.*
2 *Suspensus ab altaris ministerio,non est ob id suspensus à beneficio,vel fructibus illius.*
3 *Irregularis ex homicidio,ac etiam à iudice ab altaris ministerio suspensus, beneficij etiam curati antea obtenti titulum retinet, & fructuum administrationem.*

CONSILIVM XLI.

IOANNES presbyter,& parochus ecclesię Sancti Iacobi loci de Natuga Vrgellensis diœcesis,ex eo, quod de anno 1583. Hugonotti ingressi fuerunt per montes Pyrenæos Comitatum Rosilionis,& Ceritaniæ Vrgellensis diœcesis in numero octingentorum , vel mille , occidendo , captiuando ecclesias,seu templa diruendo,imagines Sanctorum abolendo,sacramentum Eucharistiæ eiiciendo , multaque alia facinora perpetrando,coactus fuit ipse,& alij sacerdotes, cæteriq; homines arma deferre ad patriæ defensionem ; & inde euenit,quod quadam die,cùm dictus Ioannes iret cõfessum, & domus illius per aliquod itineris spatium distaret,& segetes ante ostium permagnæ adessent,& redeundo secum tormentum manuale,siue archibusium attulit,&, cum domum peruenisset,super quodam scamno posuit galitto non flexo:& quidam puer,nescitur quo spiritu ductus,fibulam rotæ tetigit;vnde alius puer occisus fuit,inscio omnino & nolente dicto oratore. Super,quo sententiam reportauit à suo ordinario à quo,donec absolutionem à Sede Apostolica obtineret, ab altaris ministerio suspensus,& ad ecclesiam Beatę Marię Virginis Montis Serrati pedester proficisci,ac ab officialatu Ceritaniæ per annum exulare , eleemosynas que largiri, & patri pueri defuncti tringinta aureos dare iussus fuit , vt in sententia prædicti Officialis continetur. Quæ omnia prædictus orator adimpleuit,& per biennium & quatuor menses suspensus ab altaris ministerio extitit. Quibus præmissis,à D.V.R. quæritur.

Primum,vtrum orator sit irregularis,& in quas pœnas incurrerit.

Secundum,casu quo sit irregularis,& in pœnas incurrerit, quibus rationibus orator possit facilius à Sanctissimo absolutionem obtinere.

Tertium,vtrum suspensus ab altaris ministerio, nulla mẽtione de fructuum receptione facta in sententia à suo ordinario,possit fructus percipere ex præbenda.

Quartum,vtrum suscipiens suspensus de licentia sui ordinarij fructus præbendæ,indebitè percipiat, præcipuè cùm aliud non habeat,vnde se alere possit.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM videtur dicendum D.cõsulentem incurrisse irregularitatem,eo quod sequuta fuit mors hominis ex facto eius illicito propter culpam,quam videtur incurrisse ob negligentiam commissam in non flectendo rotam,quando deposuit super scamno bombardulam prædictam,per ea, quæ nos tradimus post alios in Manu. confess.[b] sed non incurrit irregularitatem fluentem ex homicidio indispensabili , de quo in eodem Manu.[c] sed fluentem ex homicidio casuali,de quo ibidem, super quo passim dispensatur.

AD SECVNDAM respondetur, quod ratio, quæ maxime mouere potest S.D.N. ad dispensandum, est, quod præfata irregularitas est orta ex homicidio valde casuali,& ex opere , quod nõ videtur illicitum ex commissione delicti admissi in committendo,sed in omittendo,quod est lõge leuius, quàm quod admittitur in committendo , iuxta glossam solẽnem receptam, [a] non enim admisit dolum , sed culpam satis leuem,& quæ alicui iudici videri potuisset non sufficere ad inducendam tantam irregularitatem,attenta necessitate, quæ tunc erat,vtendi armis;de quo non disputo:quia sententia trã sit in rem iudicatam.Altera ratio,quæ mouere potest ad dispensandum,est,quod D.consulens est rector Ecclesiæ parochialis,& fuit valde obediens in adimplendo sententiam satis duram.

2 AD TERTIAM respondetur , quod sic: quia variæ & diuersæ sunt suspensio ab altaris ministerio,& suspensio à beneficio, vel fructibus beneficij , iuxta glossam solemnem quæ magna est,[b] quæ probat,non esse extendendam suspensionem ad diuersa,qualia sunt ministerium altaris , & fructus beneficij:& à diuersis non fit illatio,[c] præsertim ad ampliandam pœnam.[d]

4 AD QVARTAM respondetur,quòd sic,præsertim in casu proposito,in quo agitur de fructibus beneficij ante irregularitatem quæsiti,cuius nec titulum,nec administrationẽ fructuum tollit irregularitas superueniens,iuxta dictum Innocentij communiter recepti.[e] Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium post irregularitatem obtẽtum vt suum retinere nemo vllo tempore potest:at quia restitutio est actus affirmatiuus,ideo illa arbitrio boni viri potest aliqualiter ex causa differri.*
1 *Præcepta negatiua obligant semper,& ad semper.*
2 *Præceptum de restituendo,qua ex parte affirmatiuum est,obligat quidem semper,sed non ad semper.*

CONSILIVM XLII.

VTRVM homicida, vel alius irregularis retinere sine peccato possit beneficium quæsitum post irregularitatẽ ante dispensationem obtentam;& quid interea debet facere?

1 Respondeo, quod non potest retinere vllo tempore ante dispensationem illud beneficium tamquam suum,[f] sicut nec fur potest vllo tempore retinere rem furto subtractam tamquam suam,[g] quia præcepta negatiua obligant semper, & ad semper,secundum Archidiaconum,[h] & præceptum de non furando quatenus continet præceptum de non retinendo alienum pro suo,est negatiuũ,& ita obligat semper,& ad semper seruandum.

2 Posset autem retinere prædictum beneficium aliquo tẽpore boni viri arbitrio moderando, tamquam non suum , cũ voluntate relinquẽdi quam cito commodè & honestè potest: quia præceptum de restituendo,& relinquẽdo rem alienam, est saltem ex aliqua parte præceptum affirmatiuum ; & quatenus est tale,obligat quidem semper,sed non ad semper per prædictum dictum Archidiaconum,vbi supra desumptũ ex S.Thoma,[i] qui pulchram diuersitatis rationem inter præceptum negatiuum & affirmatiuum reddit,&c.

SVMMARIVM.

1 *Homicida licet sine dispensatione non possit ordines suscipere, nec beneficia acquirere,nec actus peculiares & appropriatos aliquorum ordinum exercere,num.5 potest tamen antea obtenta beneficia retinere,num.2.illique etiamsi sit canonicatus,deseruire cum alijs in choro officium canendo,cum & laicis id permittatur.num.5.*
2 *Taciturnitas beneficij obtenti licet regulariter vitiet impetrationem secundi,ac dispensationem super pluralitate a Papa obtentam,non tamen vitiat illam gratiam,qua Papa ei concedit,vt vnum.vel plura vsque ad honestam sustentationem possit obtinere beneficia.num.3.*
4 *Falsitatis omnis expressio,quæ Principem ad faciliusconcedendum mouet,vitiat gratiam;at talis veri taciturnitas vitiat solum in illis casibus,in quibus ita iure cautum reperitur.*

CONSILIVM XLIII.

HENRICVS homicida, iam diaconatu legitimè insignitus,habens & possidens vnam canoniam Ecclesiæ cuiusdam collegiatę,impetrauit à Papa dispensationem obtinendi beneficia simplicia non requirentia ordinem , quæ suo victui sufficerent,quæ sine altaris ministerio posset tenere,nõ facta mentione quod haberet præfatam canoniam.

Quæritur primo,an præfata dispensatio valuerit.

Secundo,an esto valuerit,vel non valuerit,possit desertire præfatę canoniæ.

1 Pro parte affirmatiua primę quæstionis facit primo , quod præfatus consulẽs non perdidit ipso iure illum canonicatum, quem ante homicidium legitimè quęsiuit, [a] vt scribit Innocentius & cõmunis,[b] Felinus,[c] & alij alibi sæpe:& ita non indigebat dispensatione ad retinendum, sed tantùm sublatione irregularitatis ad se ordinandum , & ad alia beneficia obtinenda.

2 Secundo,quod non obstat,quod in impetratione beneficij quærendi sit facienda mentio de beneficio iam quæsito, [d] quia in casu proposito non loquimur de impetratione beneficij , sed de re habilitatione ad illud,vt palam est.

3 Tertio,quod etiam non obstat, quod in impetranda dispensatione ad beneficia debet fieri mentio de beneficio quęsito,[e] quia illud cap.non agit de impetratione habilitatis vel rehabilitatis ad beneficia,sed de impetranda dispensatione ad tenendam pluralitatẽ beneficiorum,& ita de alio genere dispensationis,ex quo non potest inferri ad aliud.[f]

4 Quarto quod non obstat dicere quod Papa difficilius cõcessisset prefatam dispensationem,si expressisset quod habebat canoniam. Tum quia non videtur id esse verum:quoniã verisimiliusest, quod potius concessisset rerentionem illius, quàm obtentionem nouam aliorum.[g] Nec obstat,quod non concessisset habilitatem ad nouè quærẽda:quia id negari potest;nam eo quod concessit ad quærenda non solùm vnum, sed plura simplicia,quæ sufficerent ei ad honeste viuendum, vtique hoc concessisset, etiam si expressisset quod habebat canoniam:quia si illa ei sufficiebat,nihil concedebat; & si illa non sufficiebat,tanto minus concedebat,quanto minus egebat habẽdo illam canoniam.Tum quia licet omnis expressio falsi,quę mouet principem ad facilius concedẽdam gratiam, efficiat eam ipso iure nullam,[h] non tamen omnis taciturnitas veri,quod expressum redderet principem ad difficilius gratiam concedendam,reddit ipso iure nullam,sed tantùm taciturnitas illius veri,de quo iure cautum est,vt non expresso illo gratia sit nulla,vt resoluit Rota,[i] & Felinus,[k] quos sequimur in Manual.confessa.[l] & in commentar.de datis & promissis.[m]

5 AD SECVNDAM, videtur pro parte affirmatiua facere,quod,vt prędictum est,per homicidium & irregularitatem superuenientem non vacauit canonia,& quod irregularitas per sola separata ab excommunicatione,interdicto , & suspensione non videtur impedire actum canendi & psallendi,nec alios,qui non sunt peculiares & appropriati actus ordinum, secundum mentem Innocentij , [n] nullo enim iure videtur probari,quod irregulari non liceat canere, & psallere in choro,& pronũciare per se,& cum alijs officia diuina,modo abstineat se ab actibus proprijs ipsorum ordinum. Tum quia per definitionem eius à nobis traditam in Man.confess.[o] constat irregularitatem esse quidem impedimentum ad accipiendum ordines,& ad vtendum acceptis,quatenus sunt ordines , non tamen ad vsum eorum officiorum , quo laici vti possũt: at laici licitè possunt canere & psallere in choro & extra illum officia diuina;ergo & irregularis idem facere posset. Tum quod nemo dicit illegitimum , cæcum , monoculum, manu,pede,aut aliquo alio membro mutilatum peccare canendo vel psallendo in choro vel extra illum,immo vsus cõmunis vrbis & orbis contrarium seruat.

SVMMARIVM.

1 *Paria sunt aduertere,& aduertere debere,sicut scire , & scire debere.*
1 *Inaduertẽtia causa actus excusat à peccato si sit probabilis , sed*

a Cap.27.nu. 217.
b Cap.liceat. de refor. 24.
c De dispens. sat.§. nũc breuiter.num. 3. d 21.dist.
h 21.dist c.1.&, sententiam sanguinis. ne clerici vel monachi.
i In fine capite 7. sess. 14.
k In principio præfati cap.7.
a Cap.nouit. de præsumpt. & l. cum prator.ff. de inof.
b Cap.27.nu. 219.
c Eod.ca.nu. 259.
a In l.si mora. verb.facto.ff. solut. matr.
b Cle.cupientes. de pœnis. c.ex. Papiamus.ff. de minoribus.
d Cap.pœna. de pœn.dist.1.
e In cap. cum nostris.de cons. eccl. prab.
f Arg.c.1.de reg.iuris li.6.
g Ca.sæpe. de restit.spol.
h Cap.si pecauerit.2.q.1. & in summa de pœni. d.5.
i 2.2.q.33.ar. 2.
a Ca.clericis. verbo prinetur.xe clerici vel monachi.
b Ca.cum nostris,de cõcess. prabenda.
c Cap.inquisitionis.de accusat.
d Cap.si proponente. de rescrip.c.si motu. de præb.lib. 6.
e Ca.non potest.de prab lib.6.
f Le. Papiamus.ff. de minor.
g Arg.c.quòd admodum.de iureiur.an.
h Leg.& si lo gibus.C.si cõtra ius vel vtil.c. super literis.de rescr. item nouis dec. 31.de rescrip.
k Cap.postulasti. colu. 4. ord.tit.
l Cap.22.nu. 80.
m Num.48.
n Cap.fin.de excess b. prel.
o Ca.27.nu. 191.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nõ validat actum.n.2.nec excusat à restitutione nulliter accepti.& num.3.

2 *Peccator non tenetur sub pœna noui peccati de peccato, quod nunc auertit à se commissum, conteri, nec confiteri ante tẽpus confitendi à iure statutum.*

2 *Dispensationem quærat in irregularitate tonsuratus, vt priuilegio gaudeat.*

3 *Irregularis tonsurã sumens, nullam censuram, nec irregularitatem incurrit.*

3 *Irregularis, sicut ad beneficia, ita & ad pensiones ecclesiasticas ex stylo Curiæ est inhabilis.*

3 *Pensionis nulliter obtentæ reualidatio requirit, vt qui primo consensit, in primo adhuc duret consensu.*

CONSILIVM XLIV.

DE IVDICE, qui postquam damnauit quemdam ad mortem, & post exequutionem sententiæ, non aduertens se esse irregularem, primam tonsuram accepit, & pensionem.

1 Respondeo primo, prædictum iudicem consulentem videri peccare; quia tenebatur aduertere, & paria videntur esse aduertere, vel debere aduertere, sicut scire, & debere scire.[a]

Secundo, quod talis posset esse inaduertentia, vel incogitantia, quod excusaret à mortali: si enim certus est, quod non suscepisset tonsuram, si aduertisset, & si erat purus legista, & non audierat saltem valde serio, quod per iustum iudicium sanguinis incurritur irregularitas, vt fere communiter laici putant, non videretur peccasse mortaliter.

2 Tertio, quod non erat obligatus sub pœna peccati noui petere dispensationem, immo neque ad habendam contritionem illius peccati, neque ad illud confitẽdum, vsque ad tempus, quo ea tenetur habere, & facere, per ea quæ nos in principio de pœnit.[b] & in manu. Confess.[c] tradimus.

Quarto, quod tenetur impetrare dispensationem, si vult prædicti ordinis priuilegijs gaudere ascendendo ad alios ordines; quia est irregularis ob prædictam sententiam, & eius exequutionem.[d]

Quinto, quod per prædictam ordinis assumptionem non videtur incurrisse, solo iure communi attento, excommunicationem, neque suspensionem, neque irregularitatem.[e]

Sexto, quod de stylo Curiæ non potest irregularis obtinere pẽsionem ecclesiasticam, plus quam beneficium simplex; & ita tenetur relinquere pensionem, vel obtinere à Papa dispensationem super irregularitate cum retentione pensionis ei constitutæ, narrata prædicta ignorantia, & inaduertentia, & quod qui cõsensit permanet in illo consensu: quam, vt puto, facile dabit S.D.N. pius, & magnificus: per quam dispensationem excusabitur etiam, vt puto, à restituendo quod percepit. Intelligo hæc, si pensio fuit quæsita post irregularitatẽ; quia quæsita antea non perditur per illam, sicut neque beneficium, per dictum solemne Innocentij in ca. cum nostris de concess. præb. Salua, &c.

Aduerte ne ex quarto dicto inferas hunc irregularem si nolit ascendere, posse gaudere priuilegio ordinis in irregularitate accepti.

SVMMARIVM.

1 *Dispensat Episcopus cum homicida voluntario quo ad beneficiũ saltem simplex, licet non quo ad ordines saltem sacros, nec curatum, nisi quo ad iam obtentum.*

2 *Dispensandi contra canones inferiori Papæ concessa potestas, causæ cognitionem, & iustam requirit causam.*

5 *Dispensandi potestas fauorabilis est, licet dispensatio sit odiosa.*

CONSILIVM XLV.

AN EPISCOPVS possit dispensare cum canonico, qui commisit homicidium voluntarium vt possit stare in choro, & lucrari ea, quæ alij lucrantur in eo, & interesse Capitulo, & habere vocem actiuam, & passiuam in eo?

1 Respondeo primo, nihil certum esse, quod Episcopus potest dispẽsare cum homicida, etiam voluntario, quo ad beneficium saltem simplex, iuxta cap. 2.[f] quod in hoc est iuris optimum, secundum Anániam ibi: licet non posset dispensare quo ad ordines saltem sacros.[g]

Secundo, quod etiam potest dispensare quo ad beneficiũ curatum iam antea habitum, licet non ad noue habendum, vt concordando opiniones cõtrarias dixit Philippus Decius,[a] quem sequuti fuimus in Man.[b]

2 Tertio, quod in casu proposito non agitur de dispensatione Episcopi, vel Archiepiscopi facta quo ad ordines, præsertim sacros, sed tantum de potestate Archiepiscopi dispẽsandi quo ad beneficium ante irregularitatem obtentum: & cõsequenter, quod Archiepiscopus poruit illam facere iusta de causa. Dico, *iusta de causa*: quia omnis dispensatio permissa inferiori Papæ contra canonem, est facienda cum causæ cognitione, & iusta de causa, iuxta glossam solemnem receptam,[c] & latius notata in cap. *at si*.[d] & ante omnes Innocentium,[e] & ex concordia duorum dictorum eiusdem Innocentij, quorũ alterum dixit in cap. *veniens*.[f] & alterum in c. *diuersis sallacijs*. 8 quæ ibidem conciliat Panormitanus.

3 Quarto, quod potestas Episcoporum dispensandi cum homicida quo ad beneficium non est restringenda, quoad beneficium simplex: quia prædictum caput secundum,[h] generaliter loquitur de beneficio, vt Anannias & Decius præ alijs notauerunt, & non est restringendum, vt ibi voluerunt restringere Hostiensis, Cardinalis & Panormitanus, eo quod dispensatio sit odiosa: quia textus non agit de dispensatione, vt pulchre dixit ibi Anannias, sed de potestate dispensandi, quæ est fauorabilis, & amplianda, vt probatur in cap. fi.[i] vbi vtiliter de hoc scribit Felinus: & ita satis superque est restringere illud quo ad beneficium curatum habendum, vt restringit Decius. Salua, &c.

Aduertendum primum dictum non procedere modo in casu Cõc. Trid. sess. 14. c. 7. vt notat idem Nauar. citato cap. 27. nu. 240. vers. quarto.

SVMMARIVM.

1 *Abortum fœtus non animati procurans non incurrit irregularitatem secus si animati. qualis secundum communem in Pœnitentiaria foro receptam est masculus 40. fœmina vero 80. dierum, in dubioque præsumitur masculus. num. 2.*

2 *Dubitans an abortus ab ipso consultu. qui creditur sequutus, esset fœtus animati. & an mulier ob eius consilium abortsuerit, vel non, debet se in conscientia reputare irregularem, licet secus in foro exteriori.*

3 *Dispensatio irregularitatis ex abortu procedens est petenda à Papa.*

CONSILIVM XLVI.

QVIDAM sacerdos, postquam subolfecit quamdam mulierem ex se concepisse, eidem multoties consuluit, vt daret operam abortiendi; qui licet certo nesciat an d. mulier eius consilio abortiuerit, vt tamen putatur; cum sequutus ille fuerit, dubitat an sit irregularis, maximè quia nescit an fœtus esset animatus.

1 Respondetur primo, quod d. consulens presbyter peccauit mortiferè toties, quoties desiderauit, & rogauit prædictã mulierem, vt abortiret, & quoties placuit ei abortus iã factus, & magis quoties consuluit ei, vt abortiret.

Secundo, quod si fœtus nondum erat animatus anima rationali, quando fuit factus abortus; non incurrit irregularitatem.

2 Tertio quod communis opinio, quam sequitur sacra Pœnitentiaria, tenet id quod glossa dixit,[k] scilicet fœtum masculum informari anima rationali lapsis 40. diebus, fœtum autẽ fœmineum 80. & si dubitatur an sit masculus, an fœmineus, præsumendum esse animatum post 40. dies; quia pars securior est eligenda, iuxta cap. *iuuenis*.[l] & sentit prædicta glossa pro quo videtur casus in cap. *ad audientiam*.[m] vbi communis resolutio habet, eum qui dubitat an contraxerit irregularitatẽ debere iudicare se irregularem; licet iudex, coram quo accusaretur, debeat in dubio eum absoluere, iuxta cap. *cum sunt iura partium obscura*.[n]

Quarto, quod ex prædictis sequitur id, quod dolenter respondeo, prædictum d. consulentem debere iudicare se irregularem. Tum quia certum est, eum, qui facit, vel iubet, vel mandat, vel rogat, vel consulit abortum, si sequatur ille, esse irregularem secundum omnes. Et prædictus consulens est certus, quod consuluit abortum, & satis certus quod fuit cõsequutus ille: & licet nõ sit certus omnino, quod ille fuit sequutus, neque quod prædicta mulier abortuit propter consilium eius neque an fœtus esset animatus, quia nescit an esset masculeus, vel fœmineus; probabiliter tamẽ dubitat, an prædicta

a *In cap. at si clerici. §. 1. n. 10. de iudic.*
b *Cap. 27. nu 239.*
c *In c. requisitus. §. nisi vigor. 1. 9. 7.*
d *§. 1. de iudic.*
e *In ca. duabus. 2. nu. 30. de elect.*
f *De filijs presbyt.*
g *De cler. cum. ug.*
h *De cle. pug. in duell.*
i *De simon.*
k *In prim. 5. d.*
l *De sponsal.*
m *De homicid.*
n *De reg. iur. lib. 6.*

mulier abortierit ob consilium eius, an non, & an fœtus fuerit animatus, an non. Ergo iudicare se debet irregularem.

3 Quinto, quod etiam ex prædictis sequitur, dictum consulentem consulere sibi debere per dispensationem Papæ, ad quem solum pertinet huiusmodi irregularitatis dispensatio, & petere illam in sacra Pœnitentiaria, &c.

Aduerte, quia modo in materia abortus seruanda est constitutio Sixti V. quæ cœpit lig ere die 2. Decemb. 1588. cum modificatione facta per S.D.N. Greg. XIIII. pridie Kal. Iunij 1591.

SVMMARIVM.

1 *Credere se non irregularem potest, qui suspicanti se grauidam ad abortum faciendum tamdiu consulunt sanguinis minutionem: qui tamen nescit, nec audiuit, an ex dicta emissione sanguinis abortus fuerit.*

1 *Consulentes suis amasijs abortum, eo sequuto, solent ab eisdem de effectu sequuto certiores fieri; quo cessante, signum est illum non subsequutum.*

CONSILIVM XLVII.

ANQVI consuluit ei, cum qua rem habuit, & quæ dixit post quadraginta dies putare se pregnantem factam, vt minueret se sanguine, quo abortiret, quam sciuit se minuisse sanguine, sed nihil penitus de effectu talis minutionis, nec de abortu sciuit, & post multos annos ordines suscepit, an inquam irregularitatem contraxerit?

1 Respondetur, quod D. consulens potest probabiliter credere se non incurrisse irregularitatem; attento quod nesciuit an prædicta N. fuisset prægnans, sed tantùm suspicatus fuit, eo quod illa se suspicari dixit. Tum quia licet periculosum sit grauidas minuere sanguine, non tamen est certum eas minutas sanguine abortire, nec mori. Tum quod, quando aliquis huiusmodi effectus sequitur, solet amico sic consuleri aliquo modo significari; & nullus rumor de his ad se in tanto tempore aduenit. Tum quod filius natus in adulterio potest credere probabiliter se non esse filium adulteri, sed mariti; licet mater dixerit ei illum fuisse ex adultero conceptum, secundũ etiam omnes. & sic D. consulens (salua quæ iustior fuerit sententia) potest scrupulum suum deponere, & credere se non fuisse irregularem. &c.

Vide consil. 48. sequens.

SVMMARIVM.

1 *Credere quis non tenetur cuilibet asserenti aliquam mulierem abortum feciſſe, ad effectum credendi se irregularem.*

1 *Saltans clericus, vel cursitans licite & honeste cum muliere prægnante, quæ postea abortiuit, si saltatio fuit adeo leuis, vt verisimiliter non deberet præsumi ex ea sequi abortum, non tenetur se reputare irregularem; secus, si saltatio fuit illicita.*

CONSILIVM XLVIII.

CLERICVS primæ tõsuræ in choreis cũ muliere quadã prægnate saltauit, quę postea etiã cũ alijs hominibus saltauit, quã audiuit postea abortũ feciſſe. Praterea cũ ipse quadam die nescio quid in manibus haberet, vxor sui fratris, quæ paucis antea diebus marito erat tradita, voluit illud è manibus eius surripere; quod vt faceret, mẽsam quamdã illius cubiculi, cum insequendo, circuiuit aliquoties; ex quo motu, vt credit, defessa facta abortiuit; licet non sit ita certum, cũ paulo ante esset matrimonio coniuncta. Dubitat, an ex prædictis sit irregularis.

1 Respondeo primo, quod prædictus, qui saltauit cum prædicta muliere prægnante, non debet se iudicare irregularem propter prædictum abortum, si nescit: nec obligatur credere, quod abortiuit, eo quod à quouis dicatur, iuxta illud,[a] *Qui cito credit, leuis est corde*. & cap. *non solum*.[b] nec etiam si nondũ fœtus erat animatus anima rationali, hoc est, si abortiuit ante quadraginta dies à conceptione,[c] neque si adeo modestè saltauit, quod non est verisimile, quod saltatio fecerit abortire,[d] neque si saltatio fuit licita, & honesta, per ea quæ in nostro Manu. tradimus.[e]

Secundo respondeo, quod si credit, vel debet credere eã abortisse post quadraginta dies à cõceptione, & quod saltatio illa non fuit ita leuis, quod non potuerit esse causa illius abortionis, vel saltatio fuit illicita, debet se iudicare irregularem, per ea quæ tradimus in duobus locis supra citatis, concludendo, quod omnis, qui facit aliquem actum illicitum ordinatum & directum suapte natura, vel intentione agentis ad mortem, fit irregularis, consequuta illa: & saltatio prædicta cum muliere prægnante est actus suapte natura ordinatus & directus aliquo modo ad abortum, & mortem, vt palam est. Idemque dicendum arbitror de secundo abortu.

SVMMARIVM.

1 *Dans consilium & remedia ad abortum prægnanti, quæ postea puerum bene natum occidit. tunc demum efficitur irregularis, si illa ex dicto consilio fuit ad occidendum mota: quia dictum consilium malum aliquo modo dirigebatur in dictam occisionem, num. 4. altàs non. num. 5. & primo adhærendum certo. num 4. in dubio autem adhærendum est affirmatiuæ. n. 3. nec consulens, si mulier ex ipso erat grauida, potest tute credere eidem asserenti se non ex dicto consilio motam; cui posset alius extraneus credere. num. 2. & 6.*

6 *Credere mulieri asserenti se non ex consilio consulentis abortũ motam ad puerum natum occidendum, potest exterus, cuius occultatio prolis non intererat, sed non pater.*

CONSILIVM XLIX.

RELIGIOSVS quidam & sacerdos consuluit cuidã prægnanti vt abortiret, & tradidit, vel docuit media, quibus ad faceret; quæ licet adhibuisset, non tamen abortiuit; sed postquam bene peperit, occidit puerum natum. Quæritur, an sit irregularis.

1 Respondeo, non videri eum irregularem, si mulier non erat facta prægnans ab ipso consulente, saltem quo ad forum exterius: quia illa non fecit quod ipse consuluit, nec præsumetur in illo foro, quod ex consilio abortiendi fuit cõsequuta occisio, quoniam à separatis non fit illatio,[a] & valde separata sunt abortio, & occisio filij iam bene nati, tum ratione grauitatis delicti, tum ratione modi delinquendi, tum ratione finis delinquendi: quia abortio est aptior occultationi delicti, quam prætendebat consulens, quam occisio iam nati, vt palam est.

2 Maius dubium videtur esse, si mulier fuit facta prægnãs ab ipso religioso; quoniam eo casu magis attinebat ad ipsum religiosum occultatio, quàm in alio; & ita præsumi posset, quod mulier magis fuisset mota ad occidendum propter cõsilium consulentis, quàm aliàs; quia magis expediebat ei occultatio.

Ad quod respondeo primo, distinguendum esse, an sciatur quod mulier illa fuit ad occidendum mota aliquo modo per præfatum cõsilium, aut scitur quod nullatenus fuit mota per illud, aut dubitatur.

3 Secundo, quod in dubio censendus est præfatus N. irregularis. Tum quia irregularitas contrahitur ex homicidio secreto ex actu illicito procedente, qui aliquo modo erat directus in illud homicidium, vt nos serio resoluimus in Manu. confess.[b] & constat consilium in præsenti casu datum fuisse illicitum, & aliquo modo ordinatum in illam occisionem: quia etsi nõ fuit ordinatum in specie ad occisionem hoc modo faciendam, fuit tamen ordinatum ad occisionem in genere eiusdem pueri. Tum quod iubens percutere alium cum protestatione ne occideret, si iussus percuterẽ occiderit, efficitur iubens irregularis,[c] & tamen iubens noluit vt iussus occideret; sed quia iussit percutere illicitè, quod erat aliquo modo directum ad occidendum, censetur irregularis; ergo à fortiori videbitur is religiosus talis, cum consuluerit illicitè aliquid directum ad occidendum præfatum puerum.

4 Tertio, quòd à fortiori censendus est irregularis, si scitur quod præfata mulier fuit mota ad occidendum aliquo modo per consilium præfatum.

5 Quarto, quod si scitur præfatam mulierem nullatenus moram fuisse ad occidendum partum per consilium præfatũ, non est censendus irregularis in foro conscientiæ: quia non occidit puerum, nec fuit causa propinqua, nec remota, vt ipsa occideret illum: & ita cessant omnia iura, quæ possunt induci ad hoc, vt ipse dicatur contraxisse irregularitatem: & cessante causa cessat effectus.[d]

6 Quinto, quod si mulier non fuit facta prægnãs ab ipsomet

a *Leg. Papianus. ff. de inmorib.*
b *Cap. 27. n. 218.*
c *Ca. fi. de homicid. lib 6.*
d *Ca. cũ cessante de appella.*

a *Leg. quod te, ff. de reb. cre.*
b *Dist. 5. c Cap. 1. & 2.*
d *Cap. sententiam. ne cleri. vel monac.*
e *Arg. c. vel non est compos. de temp. ordin.*
f *De clerico. pugn. in duel. g Cap. 1. eiusdem tit. adiũcto prædicto cap. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

religioso,facile posset credi ei dicenti nullatenus fuisse motá per eius consilium,non autem si fuit facta prægnans ab ipso; quia occultatio partus multũ pertinebat ab ipsum ; & ita difficile est credere,quod occidit filium vtriusque , nullo habito respectu ad consilium patris , & desiderium eius, vt occultaretur.[a]

a Arg.c.quia verisimile.de præsump.

SVMMARIVM.

1 *Clericus,qui voluntarie opem fert homicidio aliàs de se iusto, est quidem irregularis,sed non indispensabilis.& num.3.*
2 *Homicidium voluntarium tunc demum contra facientem & opitulantem inducit irregularitatem indispensabilem , si sit iniustum contra legem iustitiæ,at si sit iustum,inducit quidẽ irregularitatem.sed dispensabilem,etiam si fiat cum peccato, puta quia fit cum odio,vel à clerico.& num.3.*
3 *Homicida iniustus & voluntarius vt quis sit requiritur transgressio legis iustitiæ,non tantum charitatis.*
3 *Miles cum peccato occidens, seu spolians hostem in bello alioquin iusto non tenetur ad restitutionem, nec incurrit irregularitatem ex homicidio voluntario.*

CONSILIVM L.

THEOD.clericus,qui reum denunciat , accusat , seu damnãdum vltimo supplicio adiuuat,an sequuta morte, seu deformatione , incurrat irregularitatem indispensabilem ex homicidio voluntario procedentem, & an teneatur ad aliquam restitutionem?

1 Pro affirmatiua facit,quod opitulatus est iniustè facienti, vel iubenti facere homicidium voluntarium.

Pro negatiua,quę tenenda est,facit,quod tunc demum incurrit illam irregularitatem,quando voluntariè facit homicidium iniustum,vel opitulatur ad illud : quia licet hic iniustè opitulatus fuerit ad homicidium , non tamen ad homicidium iniustum , sed iustum. & sic respondeo ad argumentum positum.

3 Nam nec iudex,qui malo animo aliàs iustè , hoc est rite & rectè ad vindictam priuatam damnat maleficum vltimo supplicio,neque qui malo animo accusat,denunciat , vel aliàs opitulatur ad illud , talem irregularitatem , nec obligationem ad restituendum damnum incurrit:quia licet peccet contra legem caritatis,non tamen contra legem iustitiæ,cuius transgressio requiritur , vt dicatur homicida iniustus, & voluntarius,& obligarus ad restitutionem, & vt tam dura irregularitate noteturſicut & miles,qui animo & fine malo,sed in prælio alioqui iusto occidit , vel spoliat hostem , peccat quidem contra caritatem , sed non contra legem iustitiæ, & ideo non tenetur restituere,vt in nostro Manu. diximus, [b] nec incurrit hanc,de qua loquimur,irregularitatem,vt in dict.Man.[c] licet aliam sic,quæ habetur in d.Manu.[d]

b Cap.15.nu. 12.& seq.
c Cap.27.nu. 210.
d Cap.sed.n. 219.& seq.

DE TORNEAMENTIS.

SVMMARIVM.

1 *Torneamenta periculosa etiam prouocatus ingrediens,si etiam se defendendo occidit,adeo iudicatur peccator,vt si moriatur in eo,careat ecclesiastica sepultura: at si hoc quod ingreditur sit duellum,ex decreto Conc. Trid.est excommunicatus, irregularis,& alias meretur pœnas.*

CONSILIVM I.

PROVOCATVS N.ad torneamenta iuit, & in eis se defendendo aduersarium occidit. Quæritur,an pœnas incurrat.

1 Respondeo , quod qui prouocauit, seu iuit ad actum illicitum,& ad illam occisionem , ordinatum,vt est duellum,peccator est,& excommunicationis, & bonorum presumptionis,ac perpetuę infamiæ pœnam incurrit,& dignus est qui condemnetur,vt homicida,& suspendatur,& careat ecclesiastica sepultura, si ibi occidatur , iuxta Concilium Tridentinum [e],sic & qui in torneamentis periculosis & illicitis occidit alium , defendendo se cum tanto moderamine inculpatæ tutelæ, quod sufficeret ad excusandum eũ ab homicidio, si extra illa inuasus occideret:qui tamẽ prouocauit ad illa,vel prouocationẽ acceptauit, & iuit ad illicitè torneandum,adeo iudicatur peccator , vt careat Ecclesiastica sepultura,licet confessus & communicatus moriatur.[f]

e Cap.19 sess. 25
f Ca.1.de torneament.

DE ADVLTERIIS, ET STVPRO.

SVMMARIVM.

1 *Adulter ad recipiendam coniugem adulteram cogi potest.*
1 *Iudex ex officio ob salutem animarum cogere potest coniuges adulteros, vt ad euitandum periculum formeationis simul cohabitent.*
2 *Iudex ex officio maritum religionem ingressum potest,ad euitandum incontinentiæ peccatum vxoris , quæ licet dicto ingressui consenserit,tamen erat iuris ignara, nec continentiæ voto se obligauit,à monasterio reuocare.*

CONSILIVM I.

VIR & vxor adulterabant;tandem vxor sponte recessit,& adhæsit adultero; vir admisit concubinam,qua eiecta petit absolui:& quia non potest induci,vt vxorem repetat , vel vt ei indicet se paratum eamdem reuertentem recipere;licet dicat confessario,quod eamdem reuertentem recipiet;Dubitatur,an debeat absolui,& quid agendum.

1 Respondeo primò,certum esse,quòd tam ille , quam illa potest cogi ad recipiendum coniugem, non obstante adulterio:quia cum vterque admiserit illud,mutua compensatione sublata est exceptio inde nata.[a]

Secundo , quod iudex ex officio potest ipsos compellere fauore animarum suarum,vt vitent periculum fornicationis, vel adulterij,quo iam fuerunt maculati.Tum quia iudex potest vti officio suo nobili in vtilitatem publicam, & in vtilitatem miserabilium personarum,& alia pia;qualis est salus animarum,iuxta doctrinam Bartholi ab omnibus receptam.[b]

2 Tum per ea,quę in specie citat Panormitanus.[c] Tum per id quod ipsemet ait,[d] scilicet,quod iudex potest ex officio suo reuocare maritum religionem ingressum de consensu quidẽ vxoris,sed quæ erat iuris ignara, neque emisit votum continentiæ,& hoc ad vitandum incontinentiæ mulieris peccatũ.

Tertio,remedium huic proposito casui aptissimũ esse videtur,imperrare ab ordinario,vt ex officio faciat eos , vt iure tenentur cohabitare.

a Cap.litteræ.de adulter.
b In l.4.§.hoc autem vide. ciuem.ff.de damno inf.
c In c.cum sanguinei.nu.7. de sen.& re iud.
d In c.1.de conuers.coniug. num.8.

DE RAPTORIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Raptor non est,quem virgo vltro sequitur,licet eam stupret.*
1 *Virginem etiam per vim stuprans,si illam ad alium locum non adduxit,pœnam raptus non incurrit.*
2 *Raptus non admittitur sine violẽtia, nec sine eo quod mulier de loco ad locum transferatur , num. 1.sufficit tamen, si exitus persuadeatur muneribus datis,vel promissis.*
3 *Inuita dicitur,quæ in stuprum,adulterium,vel egressum de loco ad locum consensit,si ad id fuit persuasa muneribus datis, vel promissis.*

CONSILIVM I.

VÆDAM virgo capta amore cuiusdam iuuenis,cum illum transeuntem per callem & viam de fenestra vidisset,exiuit de domo,& abiit post eum ad domum ipsius,vbi voluntariè etiam ab eo carnaliter est cognita;& abijt.Dubitatur , an iuuenis inciderit in pœnas [e] Concilij Tridentini.[f]

1 Respondetur,quod præfatus iuuenis non incidit in pœnas d.Concilium,[g] eo quod non potest dici raptor : quia rapina, vel raptus,vt capitur in illo loco,[h] significat ablationem violentam,qua fœmina ab vno loco ad alium trahitur , vt sentit D. Thomas, [i] Tum quia per illam legem dixit Paulus Catrensis,[k] quod statutum puniens morte rapiẽtem virginem, nõ habet locum in eo, qui etiam per vim stuprauit virginem in aliquo loco,si eam non transferret ad alium locum ; quem refert,& sequitur allegãs in hoc multos Hippolyt.[l] quorũ vterq; citat Gandinũ attestantẽ ita fuisse iudicatũ Bononię.Tũ quia aliud est stuprũ ,aliud raptus ex D. Thoma , [m] & efficacius §.*item eadem lege Iulia*,[n] per quæ receptum est ab omnibus,quod qui virginem consentientem solum stuprat, non adducendo eam ad alium locum,non censentur committere raptum,nec debet puniri pœna raptus,sed pœna stupri , quæ longe alia est,& minor,vt colligitur ex d.l.*vnica* , & ex dicto §.*item eadem lege*.Cum ergo iste iuuenis eam non abstraxerit,

e Cap.6. f Sup.
g Cap.6. h Cap.6. i 2.2.q.154.a. 9. & clarius qu.156.ar.1. in corpore.Ca. de raptor. 2.de.2.l. ff.ne quis eum qui in ius vocat. sed rationibus. k In l. raptores. C.de epis. & cler. l In la.vnica. C.de rap. num.12. m Dist.96. c.1. n Et §.fin. ff. ad Pompeium.

& in actu copulæ consenserit ipsa virgo , potest quidem dici stuprum commisisse , non autem raptum. & ideo pœna d. Concilij [a] non est extendenda ad istum iuuenem stuprantem,cum pœna non debeat extendi,[b] & secundum D.Thomam & Theologos,& Iuristas, stuprum est species luxuriæ, diuersa ab alia specie luxuriæ , quæ dicitur raptus, & suo genere minus peccatum,quàm raptus.

a Cap.6. b Leg.si præses.ff.de pœn. cap.pœna. de pœnis.dist.1.

2 Nota, quod raptus non admittitur sine violentia , [c] quia verbum,*rapere*,sonat violentiam , vt sentit l. *si eximendi*. [d] vbi Angelus id expresse notat , quem refert & sequitur Ioannes ab Anania, [e] dicens eum,qui vult probare raptum,debere ita articulare, vt violentiam factam concludat : quamuis videatur sufficere persuasio exeundi à domo patris , ipsa volente, per munera data , seu promissa , ex mente Angeli [f] quatenus ait,eum,qui allexit vxorem alterius ad adulterandum muneribus,vel promissis,dici posse adulteratum fuisse illam inuitã.

c Arg.cap.de raptoribus.36 qua. 1.& l.1. Cod.de raptu vir. d Esse quis eũ qui in ius vocat. e In rubr. de raptorib. f In authen. de lenonib.§. fin.col.9.

SVMMARIVM.

1 *Rapta dicitur, quæ contra voluntatem patris de eius domo abstrahitur,licet ipsa consentiat.*
1 *Raptor non potest raptam ducere , nisi postquam fuerit ab illo separata,& in loco tuto posita.*

CONSILIVM II.

IOANNES rapuit Brancaleonam patri , ipsa tamen volente,& consentiente,cum qua sine vlla solemnitate Concilium Tridentinum contraxit matrimonium. Postmodum mota lite à patre , fuit lata sententia contra prædictos Ioannem,& Brancaleonam. Quæritur quid iuris.

1 Respondeo primo,matrimonium præfatum inter prædictum Ioannem & prædictam Brancaleonam fuisse nullum. Tum quia rapiens non potest raptam ducere in vxorem, nisi postquam separata fuerit ab illo , & in tuto loco posita libere & voluntarie consenserit in raptorem , iuxta [g] Concilium Tridentinum. Tum quia non fuit seruata forma necessario seruanda,quam præfatum Concilium induxit: [h] quia non affuit præsens parochus legitimus , nec presbyter de licentia eius, & quia consensus puellæ , vt raperetur , non sufficit vt non dicatur rapta : quia vt dicatur talis , sufficit vt contra voluntatem patris de domo eius sit abstracta , siue id fiat de voluntate puellæ,siue contra voluntatem eius,vt tradit S. Thomas receptus, [i] ex quibus sequitur, sententiam latam contra Ioannem & Brancaleonam fuisse iustissimam.

i 2.2.qu.154. art.7.

SVMMARIVM.

1 *Raptus sine violentia committi non potest ; quamtamen intulisse censetur,qui per munera data,vel promissa, puella persuadet,vt nolente patre de domo exeat, & ad ipsum veniat: incurritque iuris infamiam ex sacro Concilio , ipso iure sine alia iudicu declaratoria;quæ licet sit mater irregularitatis, nu. 4. non tamen tenetur quis eam irregularitatem contra se exequi,antequam per iudicem præcipiatur : vnde videtur quod possit beneficia recipere ecclesiastica.num.8.*
2 *Intellectus Concil. Trident.sess.24.de reform.matrimon.cap.6. num.4.& 6.*
2 *Infamia facti tollitur quidẽ per solam vitæ emendationẽ,secus de infamia iuris,quæ non est irregularitas , sed illius mater.*
3 *Excommunicationis pœnam tenetur qui contra se exequi , nec sufficit emendatio,nec appellatio,sed requiritur expressa absolutio,ad hoc vt liberetur.*
5 *Pœnam incursam ipso iure contra se regulariter nemo tenetur exequi,donec à iudice iubeatur soluere.fallit in censuris , ac quibusdam irregularitatibus, & inhabilitatibus.*
5 *Infamie illius pœna , de qua in extrauag. Greg. XIII: quæ incipit, Ab ipso,non videtur talis,vt contra se ipsum,antequam à iudice iubeatur,exequi teneatur.*
6 *Dispensationem petens super irregularitate incursa,quia ligatus ministrauit, vel quia rapuit mulierem , non tenetur exprimere quoties rapuerit,vel ministrauerit ; nec eam petens super defectu natalium,aut pro homicidio , quod in dicta irregularitate ministrauerit.*
7 *Dispensationem petens super infamia incursa propter raptum, non tenetur mentionem facere de incestu commisso cum rapta.*
7 *Falsi expressio mouens principem ad facilius concedendum vitiat gratiam , & taciturnitas non nisi in casibus , in quibus iura dictam requirunt expressionem.*

CONSILIVM III.

RESPONSVRVS non nihil ad præfatas quæstiones ingenue fateor has quæstiones inuolutiores esse , quam quibus ego in præsentia satisfacere possim,nec vsque quo absoluam commentarium iampridem promissum,cœptum, & deductum vsque ad vltimam partem super cap. *fraternitas*. [a] dicam autem aliqua ad eas facientia.

a 12. qua. 2.

1 Primum quidem , quod videri potest alicui nullum raptum fuisse admissum in casu propolito : quia non præsupponitur in eo violentiam vllam fuisse adhibitam. Solum enim dicitur Mariam bis exisse domum amore Petri , quod non concludit factam fuisse illi violentiam,& non potest esse rapius,sine violentia,[b] & quod verbum,*rapere*,significat violentiam, vt sentit l. *si eximendi*. [c] vbi Angelus id expresse notat , quem refert & sequitur Ioannes ab Anannia , [d] dicens, eum qui vult probare rapinam,ita debere articulare, vt concludat violentiam factam ; quamuis videatur sufficere persuasio exeundi à domo patris,nolente patre, per munera data,vel promissa, secundum mentem Angeli , [c] quatenus ait, eum qui allexit vxorem alterius ad adulterandum muneribus,vel promissis , dici posse adulteratum esse illam inuitam. at in casu nihil etiam de tali persuasione narratur.

b Ar.c.de raptoribus.36 q. 1. & l.unica C. de raptu. virginum. c Esse quis eũ qui in ius vocatus est. d In rubr. de rapt. e In authen. de lenonibus.§. fin.

2 Secundo, quod infamia iuris non videtur tolli per solam emendationem vitæ : nec nos in loco, vbi citamur , dicimus hoc de infamia iuris , sed solum de infamia facti ; & infamia, quæ nascitur ex raptu,saltem hodie post Concilium Tridentinum supra citatum , infamia iuris est , cum ipso iure absque iudicis ministerio incurratur , vt habet præfatum Concilium, [f] & ideo infamia raptus,de qua loquimur, non videtur tolli per solam emendationem vitæ.

f Cap.6.de reform. matrim. sess.24.

3 Tertio , quod dominus doctor non respondet expresse ad primam quæstionem in responsione ad ipsum , sed ad accessoriam illi , scilicet an raptor teneatur exequi contra se pœnam infamiæ ; quæ longè grauior quæstio est : & videtur in sua responsione significare non teneri eum exequi pœnam excommunicationis contra se, si fuerit emendatus; quod inaduertenter videtur dictum : nam excommunicationem quilibet excommunicatus tenetur seruare,quia affert secum exequutionem,quæ etiam per appellationem non potest impediri,[g] neque vlla emendatione vitæ, nec satisfactione tolli vel suspendi potest,donec à superiore tollatur per absolutionem expressam,iuxta glossam celebrem & receptam, [h] quæ hanc differentiam ponit inter excommunicationem & alias censuras:nec nos,vbi citamur,dicimus tale quidquam de excommunicatione,sed de sola infamia facti.

g Cap.pastoralis.5. verũ. de appellat. & c.ia qui.de sententia excommu.lib.6. h In clem. 1. verbo.donec. de decimis.

4 Quarto , quod dominus doctor præsupponit infamiam esse irregularitatem , cum tamen defendi possit potius esse causam illius ; sicuti homicidium non est irregularitas , sed causa illius secundum omnes. vnde nec Concilium præfatum diffiniuit raptorem esse irregularem,sed infamem,& excommunicatum.

5 Quinto,quod verum est nos semper fuisse in ea sententia, quæ habet neminem teneri regulariter ad soluendam pœnã ipso iure incursam in foro cõscientię,donec iubeatur soluere; sed fallere illam in sententijs censurarum , quia secum trahunt exequutionem ; & etiam in illis ; quæ secundum mentem expressam vel tacitam auctoris afferunt illam, sicut censuræ,vt diximus in cap. *non liceat*. [i] qualis mihi videtur pœna cap.*licet canon*. [k] & aliquot inhabilitates,& irregularitates, de quibus tracto in d.com.cap.*fraternitas*. [l] An autem omnis infamia ipso iure incursa sit huiusmodi non dixi in extrauagante *ab ipso*.vbi [m] citor à domino doctore,sed tantum,quod illa infamia per S.D.N. inducta non videbatur huiusmodi.

i 12.qu.ult.x. k De elect.li. 6. l 12. quæst. 2. m Notab. 31.

6 Sexto , quod pro responso domini doctoris dato ad secundam quæstionem facit illa determinatio Innocentij, [n] scilicet,quod in dispensatione irregularitatis incursæ ab excommunicato , qui frequenter celebrauit in excommunicatione, non oportet exprimere multas illas vices,quibus sic malè celebrauit:neque illegitimus tenetur exprimere celebrationes, quas fecit manens illegitimus , in impetratione irregularitatis, quam patitur ob illegitimitatem , neque alij irregulares, qui celebrarunt in irregularitate,sed satis est exprimere irre-

n In ca. si celebrat.de clerico excommunicato ministr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gularitatem illam solam. cuius dicti nouam rationem vsque ad nos à nemine redditam reddidimus in Manual. confessi. [a] & ita sufficeret ad valorem dispensationis super irregularitate ob raptum contracta exprimere, quod fecit, raptum, non exprimendo vices, quibus rapuit, quando saltem circa vnam solam frequenter raptum commisit.

7 Septimo, quòd apparet mihi verius raptorem in impetratione dispensationis infamiæ ex raptu contractæ non teneri ad faciendam mentionem de incestu cum rapta commisso: quoniam licet omnis expressio falsi, quæ faciliorem reddit principem ad reddendam gratiam, reddat illam subreptitiam; non tamen omnis taciturnitas veri, quæ idem facit, reddit illam subreptitiam, sed solùm illa, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi in talis gratiæ impetratione, iuxta decisionem Rotæ, [b] & nullo iure cauetur vt in impetratione dispensationis super infamia raptus fiat mentio criminum raptoris.

8 Octauo dico, tangendo responsum domini doctoris ad quartum, quod licet res grauiter controuertatur, an collatio beneficij infami facta valeat, nos tamen sumus in sententia Cardinalis quam late refert, & defendit Felinus, [c] cui fortè potest adiici illa noua ratio, quod crimina inducentia infamiam ipso iure non inducunt immediatè irregularitatem, sed infamiam matrem eius, quæ parit illam: & ita, vt superius insinuaui, quo ad forum conscientiæ non ligat illa irregularitas, donec à iudice infligatur, per præfatam glossam singularem præfat. cap. *fraternitas*. quamuis arbitrer, vt supra insinuaui, quod infamia iuris non tollitur per solam emendationem vitæ.

Quæ omnia præfati doctoris domini mei, & cuiusuis melius sentientis censuræ submittimus, sperantes fore, vt in præfato commentario cap. *fraternitas*. hæc cum aliquot alijs eis affinibus altius expendamus.

SVMMARIVM.

1 *Prohibito vno, & id censetur prohibitum, per quod ad illud peruenitur, modo prohibitio sit perpetua, & in vtroque militet eadem ratio. num. 2.*

1 *Prohibito matrimonio, prohibentur etiam sponsalia: & hoc, quando prohibito, seu impedimentum est perpetuum, seu subest eadem ratio; alias non. nu. 2. Vnde, cum secundum iusciule (quod tamen non habet locum de iure canonico, nu. 3. in fine) senatoribus, & eorum filijs perpetuo prohiberetur, ne cum quibuslam personis matrimonia contraherent, etiam sponsalia censebantur prohibita. nu. 3 & hoc saltem ex mente legis. nu. 5. Et cum Concil. Trid. limitando ius antiquum, ideo statuerit, ne inter raptorem, & raptam existentem in potestate raptoris, posit contrahit matrimonium, quia non videtur adesse liber consensus ad matrimonium contrahendum necessarius; hecque ratio militet etiam in sponsalibus requirentibus pariter consensum liberum; sequitur vt pari modo & sponsalia censeantur prohibita. nu. 4. E contra autem, licet idem Concil. prohibeat volentibus matrimonium contrahere, ne sine parocho contrahant; non tamen censetur prohibuisse similiter sponsalia sic contrahi: quandoquidem nec eadem ratio militat in vtriusque, nec prohibitio matrimonij est perpetua; cum, qui clandestine contraxerunt, possint iterum coram parocho contrahere. nu. 1. & 3. Item licet iure ciuili præsidi sit prohibitum, ne in sua prouincia contrahat matrimoniam, non tamen prohibetur contrahere sponsalia. num. 1. quia prohibitio erat ad tempus, scilicet durante officio, & non perpetua. num. 2.*

6 *Lex exorbitans, seu limitans ius commune, ex similitudine rationis, immo etsi sit etiam pœnalis, ex indentitate rationis extenditur.*

CONSILIVM IV.

AN quemadmodum non valet matrimonium inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa manserit in potestate raptoris, vt habetur in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. ita etiam non valeant sponsalia?

1 Ad hanc quæstionem respondeo, quod pro parte affirmatiua, quod scilicet etiam sponsalia sint nulla, videtur primo casus in l. *oratio*. [d] quatenus probat, prohibito matrimonio, etiam prohiberi sponsalia.

Secundo id, quod Bartholus notat ex ea, [e] quod prohibito vno, censetur prohibitum id, per quod peruenitur ad illud.

Tertio, quod prohibitus alienare, prohibetur facere actũ, ex quo sequitur alienatio, vt constat ex glossa recepta. [a] Vnde prohibitus alienare, prohibetur compromittere, per quod potest peruenire ad alienationem. [b]

Quarto, quod statutum prohibens alicui vendere, videtur prohibere promissionem de vendendo facere, vt post alios consulit Decius. [c]

Pro contraria tamen parte facit primo l. *si quis officium*. [d] quatenus habet rectorem prouinciæ, qui prohibetur ducere vxorem in ea, non prohiberi contrahere sponsalia.

Secundo facit [e] Concilium Tridentinum, [f] quatenus annihilat matrimonium contractum aliter, quam præsente parocho, & duobus vel tribus testibus: & quod communiter dicitur, & nos diximus in Manual. [g] quod sponsalia contracta publicè, siue clandestinè in absentia parochi valent etiam hodie post Concilium Tridentinum & ita probat matrimonio prohibito non prohiberi sponsalia.

Tertio, quod pœna imposita contrahenti matrimonium non censetur imposita contrahenti sponsalia, iuxta glossam receptam iuncto textu. [h]

2 His pro vtraque parte consideratis, pro resolutione constituendum videtur primo, quod prædicta l. *oratio*. quatenus probat matrimonio prohibito prohiberi sponsalia, & prohibito vno prohiberi præambulum ad illud, non habet locum, nisi quando eadem ratio militat in matrimonio, & sponsalibus, & in prohibito, & præambulo eius, & tunc sic, vt determinat Cynus, quem Salicetus & omnes sequuntur, [i] & Alexander, [k] in fine, quem sequitur Decius, [l] & probatur per l. *si quis officium*. [m] & per d.l.l. [n] adiuncta prædicta l. *oratio*.

Secundo constituendum est, quod prædicta l. *oratio*. quatenus habet, matrimonio prohibito, prohiberi sponsalia, non habet locum, nisi quando matrimonium perpetuo prohibetur, siue quando impedimentum est perpetuum, & non quando impeditur ad tempus, siue quando impedimentum est temporale, secundum Dinum, [o] quem inter alios sequitur Decius. [p]

Tertio indaganda est ratio; qua prædictum Concilium Tridentinum limitauit ius commune antiquum ca. fin. [q] per quod ea ratione licebat raptæ, si vellet, nubere raptori, quia secundum canones antiquos, quos Gratianus citat, [r] post pœnitentiam, purgationem, & satisfactionem, raptis id licebat, vt pulchrè Gratianus ipse, [s] determinauit.

3 Quarto constituendum, quod ratio limitandi illud non fuit, quod perpetuo prohibeatur contractio matrimonij inter raptorem, & raptam, iuxta l. *inuiti*. [t] Tum quia lex illa quo ad hoc non est seruanda iure Pontificio, per iura prædicta. Tum quia ipsummet Concilium permittit contractionem, posteaquam rapta exierit domum raptoris; & fuerit assequuta plenam libertatem contrahendi, vel renuendi; & ita inducit impedimentum temporale, & non perpetuum.

Quinto, quod ex hoc sequitur, quod per d.l. *oratio*. [v] non potest concludi, sponsalia, de quibus quæritur, esse nulla: quia lex illa, quatenus habet non posse contrahi sponsalia ab his, qui non possunt contrahere matrimonium, nõ habet locum, quando impedimentum est temporale, sed solum quando est perpetuum, vt dictum est qua eadem ratione defenditur, quod [x] Concilium Tridentinum annullans matrimonium contractum in absentia parochi, non annullat sponsalia; quia matrimoniũ non prohibetur perpetuo inter aliquos, eo quod prohibeatur fieri in absentia parochi, cum fieri possit in eius præsentia.

Sexto, quod non videtur etiam ratio limitandi ius antiquum fuisse illa, qua nititur prohibitio matrimonij inter senatores, & liberos eorum, cum quibusdam personis. Tum quia illud impedimentum est perpetuum: vt enim tradit Cynus, quam Salicetus & alij sequuntur, [y] id fuit statutum, ne senatorum, & liberorum eorum dignitas vilesceret, iuxta l. *semper*. [z] nec est receptum iure Pontificio. Tum quia raptor & rapta frequenter sunt æqualis dignitatis.

4 Septimo, quod ratio limitandi videtur fuisse, quod consensus raptæ præstitus in domo raptoris, vel extra eam, donec assequatur plenam libertatem, non est satis liber ad contrahendum matrimonium, quod plenam libertatem requirit, [a] quæ ratio ita militat in sponsalibus, ac in matrimonio: quia sponsalia etiam plenam requirunt libertatem secundum omnes.

Octauo,

a *Cap. 27. nu. 194.*

b *32. de resc. in nouis.*

c *In c. quarelam. de iureiur. à num. 4.*

a *In log. si ita quis. §. en la ge. ff. de verb. obligat.*
b *Cap. cum ex pore. de arbit.*
c *Con. 502. n. 2. Aff. de vit. nu.*

c *Cap. 1. i Sess. 24.*

g *Cap. 21. nu. 144.*

h *Iuste. 1. de consang.*

i *In dicta l. 2.*
k *Conf. 194. lib. 2.*
l *Dicta la. 2. sub finem.*
m *ff. de ritu. nupt.*
n *Cõtrarium proum. o In c. ita quid vna. vna. de reg. iur. lib. 6.*
p *Leg. 2. ff. de iur. omn. iud. sub finem.*
q *De rap. 1. 30. quæst. 2. s In §. prohibetur. sub. ca. apud omnia tentem.*
t *C. de ra. vir.*

v *ff. de sponsa.*

x *Cap. 1.*

y *Dicta l. 1. C. si reliet prouinc.*
z *ff. de rit. nup.*

a *Cap. cum locum. de iud.*

d *ff. de sponsa. libi & in l. 2. ff. de iurisdi. omn. iud.*

Octauo, ex hoc sequitur, quod, licet l. *oratio*. quatenus habet, matrimonio prohibito propter impedimentum perpetuum, videri sponsalia prohibita, non concludat, vt dictum est, per prohibitionem Concilij temporariam videri prohibita sponsalia: tamen quatenus probat, prohibito vno videri prohibitum præambulum, in quo est eadem ratio; concludit, prohibito matrimonio inter raptorem & raptam, donec rapta fuerit in domo raptoris, & donec assequatur plenam libertatem, censeri prohibita sponsalia, donec maneret intra domum, vel extra, & non assequatur plenam libertatem: quia, vt dictum est, defectus liberi consensus ita impedit sponsalia, ac matrimonium.

5 Per quod patet responsio formalis ad quæstionem propositam, & etiam concordia pro vtraque parte allegatorum. Nec obstat, quod aliqui dixerunt, quod prohibitio matrimonij, de qua in dicta l. *oratio*. per nouam extensionem Iurisconsulti extenditur ad sponsalia, ad quæ antea non extendebatur, ob illa verba, *Vt suppleatur quod orationi deest*. quia ex mẽte Decij, [a] qui huic obstaculo respondet, citarius responderi potest, contextum eius non loqui de suppletione quo ad mentem & sententiam, sed solum quo ad suppletionem verborum, hoc est, quod Iurisconsultus declarat ibi mentem & propositum Imperatorum prohibentium matrimonium inter senatores, & liberos eorum, cũ quibusdam personis, fuisse etiam prohibere sponsalia, licet verbis id non expressissent.

6 Non obstat etiam, quod prædictum [b] Concilium Tridentinum est ius exorbitans à iure commuui, & limitans illud, vt supra dictum & probatum est; & quod iura exorbitantia non sunt extendenda de vno casu ad alium, [c] & consequenter, quod cap. illud loquens de matrimonio non debet extendi ad sponsalia: non inquam hoc obstat. Tum quia ius limitans aliquid extenditur ex similitudine rationis ad casum similem, vt efficaciter & singulariter probatur per cap. *cum delicta*. [d] & alia multa, quibus ibi Decius illud confirmat: & in proposito nostro non solum inuenitur ratio similis, sed etiã eadem, vt supra probatum est: & ex identitate rationis non solum iura exorbitantia, & limitatoria, sed etiam pœnalia extenduntur, iuxta glossam singularem, [e] & late tradita ibi per Dominicum, & Francum post Antonium. [f] Salua, &c.

DE FVRTIS.

SVMMARIVM.

1 *Surripientes aliqua ab ijs, de quibus probabiliter credunt quod rogati darent, non peccant mortaliter, licet credant quod nollent clam accipi: vnde possunt absolui, etiamsi non habeant propositum abstinendi.*

CONSILIVM I.

PAVPERES mulieres debiles, sibi ipsis victum quærere non valentes, & mendicare erubescentes, cùm sint honestæ conditionis, visitant propinquas suas etiam pauperes, sed non æquè, vt ipsæ sunt, & alternis diebus auferunt eis bucellã panis, vel aliquid simile. Quæritur, an id eis liceat.

1 Respondeo id non licere, nisi credenti probabiliter, quòd amica, vel propinqua illa, cui subtrahit, esset contenta, si subtractionem nosset, iuxta l. *inter omnes*. [g] & qui crederet eum, cui surripit, contentum iri, vt acciperet, non peccaret mortaliter accipiendo, etiamsi crederet, quòd nollet quod acciperetur ei clam, vt post Adrianum, & Caietanum diximus in Manual. confess. [h] Quod sequitur, mulierem, quæ acciperet illa panis fruſtula, credens quòd domina eorum gratis daret, si peterentur ab ea, posse absolui sine proposito omnino abstinendi; quia non oporter pœnitentem habere propositum omnino abstinendi à venialibus, sicut à mortalibus, vt diximus in d. Manual. Confess. [i] post S. Thomam. [k]

SVMMARIVM.

1 *Restituere tenentur ancillæ, quæ dietim modica in pauperes bona fide erogant clam dominis; nisi domini talis essent conditionis, quod probabiliter rogati vel pauperibus, vel ancillis ipsis id concessissent, vel nisi omnia simul iuncta nõ essent notabilis quantitatis; immo secundum auctorem, etiamsi facerent notabilem quantitatem, modo eo non essent animo, vt per modica ad vnum notabile peruenirent.*

2 *Furto subtrahere, grauius est peccatum, quam furto subtracta retinere.*

CONSILIVM II.

ANCILLÆ per multos annos inuitis dominis clam singulis diebus modica quædam dederunt pauperibus, credentes hoc minime prohibitum: quorum omnium minimorum summa simul collecta ascendit ad notabilem quantitatem. Dubitatur, an teneantur restituere de suo.

1 Respondeo primò, quod non tenentur restituere, si domini earum essent talis conditionis, & habitus, vt probabiliter credere possent, quod ipsi consensissent eis, si petiissent licentiam dandi parua illa pauperibus, vel dedissent ea, si fuissent petita ab eis, etiam si noluissent, vt clam eis illa darentur, per responsum ad præcedentem quæstionem.

Secundo, quod tenerentur restituere, si domini essent talis conditionis, quod non dedissent licentiam prædictam, neque illa per se dedissent pauperibus petentibus ea, secundum communem opinionem, quam nos quoque sequiti fuimus in Manual. confess. [a] cum quadam limitatione notabili, quæ ibi videri potest.

2 Tertio, quod secundum nostram particularem opinionem putamus probabile, quod numquam teneantur restituere illa parua sub pœna peccati mortalis, etiam postquam peruenerint ad notabilem quantitatem, si numquam, perciendo illa parua, intendunt peruenire ad illam, ratione illa firma, quod magis peccat, cæteris paribus, qui capit, quam qui retinet, [b] & quod qui capit illa parua sine intentione perueniendi ad illam quantitatem notabilem, non peccat plusquam venialiter.

SVMMARIVM.

1 *Pueri coquinæ de mandato illius præfecti eius amicis deferentes ea, quæ si sciret dominus prohiberet, nisi desistant, non sunt absoluendi, etiam si ob id cum damno essent de domo eiiciendi.*

CONSILIVM III.

PRÆFECTVS coquinæ habet sub se pueros, quibus dat aliqua comestibilia, alicuius tamen valoris, clam deferenda aliquibus amicis suis; creditur que, quod, si dominus sciret, prohiberet. Pueri obiurgati à confessarijs respondent, Nos huic præfecto cogimur parere, & nisi pareamus, vel si hoc reuelabimus, malo nostro de domo eiiciemur. Dubitatur quid agendum cum dictis pueris.

1 Respondeo, quod prædicti pueri, qui credunt, vel credere debent peccare suum præfectum mortifere mittendo prædicta donaria suis amicis, peccant etiam ipsi deferendo illa: & ita debet eis præcipi, ne deferant, propter obedientiam, quam Dei legi debent, sperantes ab eo, qui dues est in omnibus, compensationem tam in bonis animæ, quàm in cæteris. argu. eorum, quæ de ministris peccatorum diximus in nostro Manual. confess. [c]

SVMMARIVM.

1 *Furto subtracta bona fide de loco ad locum portans mulio, & in via illa furtiua cognoscens, ne de suo cogatur satisfacere, non furi, si ab eo ad dominum probabiliter credantur non peruentura, sed domino consignet, modo id sine suo possit detrimento.*

CONSILIVM IIII.

MVLIO bona fide portabat quasdam res de loco ad locum; in via cognouit dictas res furto sublatas, & tamen perfecit iter. Dubitatur, an teneatur de suo restituere.

1 Respondeo, quod præfatus mulio tenetur res illas restituere illi, qui eas sibi commendauit, vt nos tradimus in Manual. [d] Et ita si ipse portauit illas ad locum, ad quem portare promisit, & reddidit personæ, cui reddere promiserat, satisfecit, saltem quo ad forum conscientiæ, [e] nisi probabiliter crederet, quod qui eas ei commendauit, numquam restitueret domino: nam tunc, si absque magno detrimẽto suo id facere posset, debet restituere domino: & si restituerit ipsi, qui eas ei commendauit, debet monere dominum, locum, & personam, vbi, & penes quam sunt: & si restituerit domino, debet monere eum, qui eas sibi tradidit, quod restituit domino: & si reddiderit furi, cum deberet reddere domino, vel detinere penes se sine detrimento suo, tenebitur restituere de suo

a *In d. cons. 502. & dicta l. 2. & in c. nil concupiscentia. de constit.*

b *Cap. 6.*

c *Cap. quæ à iure. de reg. iur. lib. 6.*

d *De confir. vtil. vel inuti.*

e *Cap. 1. verbo Italia. de temp. ord. in 6.*
f *In ca fin. de consuetud.*

g *Vide le ff. de furtis.*

h *Cap. 17. nu. 139.*

i *Cap. 1. nu. 22. 23. par. q. 87. art. 1. & 4.*

b *Ca. sæpe. de restitut. spoli.*

d *Cap. 17. nu. 20.*
e *Arg. l. bona. fides. ff. de posit.*

c *Cap. 17. nu. 19. & c. 24. n. 23.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

domino, sed ad præcipiendum hoc ei, diligenter sunt circumstantiæ rei & personarum perpendendæ, vt ex prædicto loco Manual. & ex Dominico Soto.[a]

a Lib. 4. q. 7. art. 1 dein. & tur.

SVMMARIVM.

1 *Furtum committens in finem seminandi discordias, duo committit peccata mortalia, alterum materiale furti, alterum formale discordiæ notabile.*
2 *Monitorio promulgato contra detinentes & scientes non satisfit, nisi qui habent domino restituant, & qui sciunt ita reuelent, vt ad quos spectat, eorum possint se iuuare testimonio. & num. 5.*
3 *Restitutio rei subtractæ ita facienda est, vt veniat ad manus domini, à quo fuit subtracta; nec sufficit, si eam in eius domum proiciatur, nisi etiam ad ipsam perueniat: alioquin fur iterum etiam in vtroque foro tenetur restituere. num. 4.*
4 *Furtiuam rem à fure, acceptam furi, tenemur restituere, nisi sit præsumendum quod ab ipso ad dominum minimè peruenier, quia tunc melius est restituere domino.*

CONSILIVM V.

QVIDAM, animo seminandi discordiam inter maritum, & vxorem, & socrum, bona quædam furati sunt, quæ postea archipresbytero dederunt, vt ea restitueret; is vero intra domum prædictorum secreto posuit; nescitur tamen, an ad manus dominorum peruenerint. Dominus excommunicationem à Papa contra bonorum detentores, & scientes, & non detegentes obtinuit; archipresbyter occultè præmissa manifestauit Episcopo, Episcopus autem manifestauit socrui.

Quæritur primo, quod peccatum cõmiserint dicti fures.

Secundo, an in excommunicationem inciderint.

Tertio, an, depositione prædicta facta in manibus archipresbyteri sic postea reponentis occultè in domo non obstante, teneantur restituere.

Quarto, an fures condictione furtiua teneantur ad restitutionem.

Quinto, an furibus, seu parti archipresbyter teneatur restituere.

Sexto, an scientes, reuelando Episcopo, satisfecerint.

Quæstiones præfatæ iustum libellum, ad iustam earum resolutionem, requirere videntur: quod ipse occupatissimus præstare nequeo, sed breuiter & simpliciter absque ampliori disputatione respondebo.

1 AD PRIMAM quidem, proculdubio eos mortaliter bis peccasse: Primum materialiter peccatum furti: quia contrectauerunt rem alienam inuito domino. Secundo peccauerunt formaliter peccatum discordiæ notabilis ex circumstantia finis: quia in finem seminandi grandem discordiam inter maritum, & vxorem, & socrum, inter quos magna concordia procuranda erat, furari curauerunt.

2 AD SECVNDAM, imitando Scæuolam, qui secundum ea fola, quę proponebantur, respondere solebat, respondeo, eos incidisse in excommunicationem Papalem, si ante lapsum terminum monitioni præfixũ, nihil vltra id, quod in casu proponitur, fecerunt: quoniam excommunicatio Papalis, quam appellant *significauit*. habet Papam iubere, vel committere iussionem ordinario, vt infra certum terminum restituant, qui rem detinent, & qui non detinent, sed sciunt, id manifestent coram iudice, vel persona in literis Papæ vel commissarij expressa, vel nontinata; ita vt per eius dictum iuuari possit, qui excommunicationem impetrauit: & præfati fures nec restituerunt, nec confessi fuerunt se habere, nec accepisse furto subtracta intra terminum præfixum.

3 AD TERTIAM respondetur, eo modo esse illa restituenda, ac si non fuissent in domum præfatam proiecta; nisi probetur ea peruenisse ad dominum rerum subtractarum: quia restitutio requirit, vt res in pristinum statum reponantur; & furtum non censetur repositum in quo erat statu, donec perueniat ad suum dominum: & per præfatam proiectionem non constat res proiectas in potestatem earum domini venisse, vt palam est.

6 AD QVARTAM respondetur, fures teneri ad restituendum domino in vtroque foro: in foro quidem exteriori actione furti; & condictione furtiua: in interiori autem, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

AD QVINTAM respondetur, quod archipresbyter tenetur restituere furibus iure stricto actione depositi; quia deposuerunt illa apud eum, & præfati fures non erant tales, & suspecti de fuga, vel de voluntate non restituendi verisimili; quo casu interdum satisfaceret, immo melius faceret restituendo domino, quam furi.

5 AD SEXTAM respondetur, quod aut sacerdos, qui manifestauit Episcopo, satisfecit excommunicationi Papali, & Episcopus sanctè potuit reuelare illud socri, cuius intererat illud scire: quia Papa, vt supra insinuaui, iubet, aut committit iussionem reuelandi huiusmodi furta male ablata, ad hoc, vt hi, quorum interest, eiusmodi reuelatione vti possint: & ita poterat optimo iure, immo tenebatur Episcopus reuelare, quod si sacerdos ille non reuelauit Episcopo eo modo, quo posset ille reuelare his, quorum intererat, non satisfecit excommunicationi Papali.

SVMMARIVM.

1 *Restituere viator, qui ad mendicitatem, & alia viarum incommoda vitanda, aliquid furto subtraxit, quòd adhuc, vel illius pretium habet, cogendus est.*

CONSILIVM VI.

REGVLARIS quidam peregrinus, cum nihil haberet, in via nactus occasionem furto quædam sustulit, ad hoc, vt in patriam sibi redeunti prouideret, vitaretque erubescentiam mendicandi, ac alia incommoda, quæ patiuntur facientes iter. Quæritur, an sit cogendus restituere, & quid si rem vendidit, sed habet pretium; & quid, si sit laicus.

1 Respondeo, quod proculdubio teneatur restituere, siue sit laicus, siue ecclesiasticus, & est cogendus, per tradita à nobis in nostro Manual. confess.[a] quæ facile videri possunt.

a Cap. 17. nu. 61.

DE VSVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Viduæ & orphani vt certum lucrum ex pecunijs accipere valeant statui non potest, nisi societas per tres contractus fiat, vt & cæteris permittitur.*

CONSILIVM I.

QVÆRITVR, quomodo possit statui, vt viduis & orphanis dentur quatuor, vel quinque pro centum ab eis acceptis.

1 Ad hanc quæstionem respondeo, quod modus licitus, quo viduis, & orphanis, immo & quibuslibet alijs dentur quatuor pro centum quotannis, est ille, quem nos pingimus & declaramus in Manual. confess.[b] & in commẽ. super cap. *si fœnerauerit*. [c] qui fit per viam contractus societatis, cum assecuratione fortis principalis & capitalis pro pretio iusto, & cum assignatione certi lucri pro incerto facta etiam pro pretio iusto; quod non fundo hic latius, quia ibi potest videri satis late fundatum, &c.

b Cap. 17. nu. 24. & seq. c 14. qu. 3. de vsuris. num. 32. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Mons pietatis, qui deponentibus soluit quatuor pro 100. & à pauperibus mutuatarijs exigit eadẽ quatuor, & alia duo pro expensis, non peccat, nec ratione illorum duorum, quæ iuste exiguntur pro dictis expensis. num. 6. neque ratione aliorum quatuor, quæ ideo accipiuntur, vt ea soluantur deponentibus, à quibus mons in gratiam ipsorum pauperum sub dicto interesse dictam pecuniam accipit. num. 7.*
2 *Deponens pecuniam numeratam à depositario, etiam si sit mons pietatis, nihil potest exigere, immo ei potius deberet mercedem dare; adeo vt si pro ea illi concedat vsum pecuniæ, committat vsuram: nam hoc depositum resoluitur in mutuum: & multo magis si accipit quodcumque aliud lucrum. num. 2. & 4. & sic peccat. nu. 7. nisi fortè dictum lucrum capiat ratione lucri cessantis, quod amittit, dum vt pauperibus subueniatur, per dictum depositum desinit ex suis pecunijs verisimile lucrum acquirere. num. 3.*
3 *Mons pietatis, qui à mutuatarijs exigit interesse, vt ex illo satisfaciat deponentibus pecunias cum lucro & expensis ministrorum, non potest iustificari per vnum societatis contractum, & duos assecurationis: quia mons non exercet aliquam iustam lucrosam negotiationem. & num. 5.*

CONSILIVM II.

LICITVM an sit, vt mons pietatis det quatuor pro centenario deponentibus pecuniam apud ipsum, cum

circumstantijs, de quibus in bulla Iulij III. præsupposito quod hoc est vtile ipsi monti?

1 Respondetur primò, quòd, si inter montem pietatis, & deponentem pecunias apud eumdem, verus & solus contractus depositi fieret, non posset deponens iustè quidquam lucri à monte depositario accipere. Tum quia verus contractus depositi est gratuitus, [a] sicut & contractus commodati, iuxta glossam: [b] nam si quid daretur pro custodia, esset contractus locati, vel conductionis, vt per prædicta iura probatur. Tum quia potius deberet accipere depositarius à deponente, propter onus custodiendi, quod subit, quàm è contratio, vt palam est: adeo quod nos in Manu. confess. [c] probamus vere deponentem cum pacto, vt pro custodia nihil depositario daretur, sed vsus pecuniæ esset pro salario, committere vsuram.

a Lex. 1. §. si vestimenta. & § seq. ff. de pign.
b 1. cap. 1. de commod.
c Cap. 17. nu. 293.

2 Secundo, quod huiusmodi deponentes apud montes non dicuntur vere deponentes, sed mutuantes: quoniam qui deponit pecuniam numeratam apud alium, ea lege, vt depositarius ea vti possit cum obligatione reddendi eam quandocumque repetatur, censetur mutuare, [d] & huiusmodi deponentes hac lege deponunt suas pecunias apud montes.

d Leg. certi cõdictio. §. fin. cum l. seq. ff. de reb. cre.

Tertio, quod ex hoc sequitur, huiusmodi deponentes non posse iustè capere quatuor, nec quidquam aliud pro centum, sola ratione eiusmodi depositi; quia id esset capere vi & ratione mutui, & consequenter vsuram committere, iuxta capit. 1. [e] & veram definitionem vsuræ, quam nos post alios tradimus in d. Manual. [f] nec possent excusari ratione vtilitatis & pietatis montis, cum neque pro redemptione captiuorum possit vsura exerceri, iuxta cap. *super eo*. [g] quod habet etiam super hoc non posse per Papam dispensari.

e & per totã 14. quæst. 3. f Cap. 17. nu. 200. g De vsur.

3 Quarto, quod prædicti deponentes iustè possunt percipere prædicta quatuor pro centum, modo concurrant illa, quæ fel. rec. Iulius III. voluit vt concurrerent in depositionibus faciendis apud montem ciuitatis Vicentinæ, videlicet, quòd intentio & finis principalis sit iuuare montem, & pauperes ab eo mutuantes, & non fœnerandi, & quod ad finem deponendi siue mutuandi monti desinant emere merces paratas venditioni, quas alioqui emissent, & sic huiusmodi deponentes non recipiunt illa quatuor vi & ratione talis depositi, seu mutui, sed ratione lucri cessantis, quandoquidem ex dicta emptione verisimiliter lucrarentur tantumdem, vel amplius: & constat mutuantem ratione veri interesse posse capere aliquid mediocre vltra sortem, iuxta glossam ab omnibus receptam. [h]

h In c. cõquestus. de vsur.

EX HOC responso potest desumi resolutio illius dubij, quod à Verona nobis in hanc formam missum est, vbi erectus fuit quidam mons pietatis in subuentionem pauperum, ne impijs Hebræorum vsuris plane exhaurirentur. in hunc, qui sequitur, modum. Multi pecunias habentes, eas deponebant in monte pietatis ad erogandum pauperibus indigentibus, eo pacto, quod dictus mons daret quatuor pro centenario ijs, qui suas pecunias ibi deposuerant in fauorem dictorum pauperum, & quod accipientes eadem tenerentur soluere sex pro centum, quorum quatuor dabantur ijs, qui suas pecunias, vt prædictum est, tribuerant, & reliqua duo sustinendis oneribus ministrorum d. montis; &, si quid ex illis duobus supererat non expensum, applicabatur ad pios vsus. Iam quæritur, an tam deponens, vt prædictum est, suas pecunias in monte, quàm etiam ij, qui ibidem depositas, captis pignoribus, ex officio indigentibus & petentibus erogant, accipiendo sex pro centum, committant vsuram?

4 Circa quod dico primo, quod respondendum est affirmatiuè per supra dicta, nisi seruent ea, quæ prædictus Iulius III. seruanda esse respondit, & declarauit.

Secundo, quod non prodest eis non seruantibus illa modus ille contrahendi societatem per tres contractus, quo capitale, siue sors principalis remaneat salua, iuxta tradita à nobis in Manual. [i] quia nos loquimur de vero contractu societatis expressè vel tacitè facto; factum autem propositum agit de mutuo, vel deposito cum facultate, vt depositarius eo vti possit, quod effectu est mutuum, per dicta in supradicto responso.

i Cap. 17. nu. 214.

5 Tertio, quod difficile fuerit inducere in illo monte Veronæ per prædictos tres contractus modum, quo, qui poneret pecuniam, posset lucrari quatuor, capitali saluo: quia non satis intelligo, quomodo mons deputatus solùm ad mutuandum, possit contrahere iustam societatem ad lucrandum tantùm, quod vna pars lucri relinquatur socio pro assecuratione sortis, & pars pro lucro incerto certificando, & pars sibi reseruanda; cum modus lucrandi per mutuum, acceptis pignoribus, non sit iustus, nec modus negotiandi ad lucrandum tantùm; quamuis sit iustus ad lucrandum aliquid paruum pro sustentando onere ministrorum.

Quarto, quòd aptissimè posset induci modus, quo ciues Veronenses seruarent capitale, siue sortem principalem saluam, contrahendo societatem cum mercatoribus Veronensibus per prædictos tres contractus, qui cum illis licitè fieri possent: sed hoc nihil prodesset monti, neque pauperibus, ad quos iuuandos is est institutus.

6 Quinto, quòd ministri montis, & depositarij, qui pecunias prædicto modo depositas mutuant pauperibus ad rationem sex pro centum, etiam videri possunt vsurarij primo aspectu, licet ad pia opera mutuent; quia non licet etiam pro redimendis captiuis fœnerari, vt in prædicto responso habetur; sed saluari possunt quo ad illa duo, quæ sibi lucrantur, per illam conclusionem nostram in dicto Manual. [a] quæ habet posse à Repub. institui officium ad mutuandum pauperibus, salario ministris de publico constituto, vel aliquo paruo à pauperibus mutuatarijs eis soluendo.

a Cap. 17. nu. 288.

7 Quo autem ad alia quatuor pro centum, deponentibus, siue mutuantibus eis pecuniam danda: non peccant, siue deponentes deponunt seruatis seruandis per bullam Iulij III. siue non: quia accipiunt pro necessitate, non quidem suarum personarum, sed proximorum, & etiam pro necessitate sui officij mutuandi pauperibus: quod licet eo modo, quo docet S. Thomas. [b]

b 2. 2. q. 78. a. 4.

Sexto, quod ex his infertur, quod si deponentes licitè deponant seruatis seruandis per prædictam bullam Iulij III. nec deponentes, nec depositarij peccant: si autem deponentes malè deponant, ipsi soli peccant, & tenentur ad restitutionem; depositarij autem, siue ministri montis, nec peccant, nec tenentur restituere.

SVMMARIVM.

1 *Vsuras exercere ad faciendã opera pia non licet.*
2 *Mutuare potest qui nummos alienos, volente domino, vt suos.*
3 *Mutuare nulli licet, vt aliquid det tali vel tali operi pio.*
4 *Mutuans sponte, licet ex eo patiatur damnum, non querit actionem, nisi ea mutuet lege, vt se seruet indemnem à damno emergente, & lucro cessante. num. 7.*
5 *Censum annuum super bonis suis potest constituere communitas, vt pretium mutuet pauperibus conseruantibus illam à damno dictæ annuæ præstationis.*
5 *Interesse lucri cessantis, vel damni emergentis peti potest.*
6 *Fideiussor licitè recipit vsuras, quæ creditori soluit.*
6 *Creditori qui statuto die non soluit, restituat vsuras, quas creditor ob id alteri soluere coactus fuit.*

CONSILIVM III.

QVÆDAM Respubl. vt egenis subueniret, constituit censum mille ducatorum super bonis suis; ex hoc accepit viginti millia ad rationem quinque annuorum pro centum, quæ mutuando illa indigentibus stipulatur à mutuatarijs indemnitatem, vt scilicet ipsi soluerent illos quinque annuos pro centum. Quæritur, an hoc sit licitum.

1 Respondetur, quod pro parte negante facit primò, quòd non licet vsuram exercere, nec per ea quærere aliquid ad opera pia exercenda, etiam pro redemptione captiuorum, [c] & quod in casu proposito videtur exerceri vsura ad opera pietatis facienda: quia ipsa Respub. constituit per venditionem bonorum suorum censum mille florenorum annuorum ad mutuandum egenis, ita vt soluerent mutuatarij ad rationem quinque pro centum.

c Cap. super eo. de vsur.

2 Secundo, quod paria videntur esse mutuare mille florenos suos egenis ea lege, vt reddantur ei quinque annui pro centum, aut mutuare mille florenos alienos acceptos ab alio ad mutuandum egenis eadem lege reddendi quinque annuos pro centum: quandoquidem sic mutuare potest quis alienos nummos de voluntate domini eorum, ac suos. [d]

d Leg. certi cõdictio. § si nummos ff. de reb. cred.

3 Tertio, quod approbans huiusmodi contractum, videtur approbare viam, qua quilibet habẽs bona immobilia impune

Universidad de Deusto
Biblioteca

possit exercere vsuram: quilibet enim habens talia bona, potest vendere censum super illis; & pecuniam numeratam, quam pro pretio census accepit, mutuare alteri ea lege, vt censum, quem ipse soluere debet, soluat mutuatarius; quod tamen non videtur iustè fieri posse: illicitum enim est mutuare alteri ea lege, vt vltra sortè sibi reddendam detur aliquid illi aut illi pauperi, aut illi vel illi operi pio, iuxta dict. cap. *super eo*. & tradimus clarè in Manual. confess. [a] & probatur per ea quæ scripsimus ibidem, [b] & in comme. de vsuris. [c]

4 Quarto, quòd licet mutuans pecuniam sponte sine vlla vi & coactione patiatur aliquod damnum, vel cessat quærere aliquod lucrum amore Dei, vel proximi, ex eo tamen non quærit aliquam actionem, vel exceptionem, vel aliquod ius agendi contra illum, cuius gratia & amore id patitur, sed solum quærit debitum quoddam antidorale, quod non parit actionem, nec ius agendi, vt l. *sed etsi*. [d] & traditur in l. *ex hoc iure*. [e] Ergo cum ipsa Respon. sponte mutuet, & sine vlla vi suis mutuatariis, & sponte & sine vi relinquat ius exigendi, & lucrandi prædictos census, non videtur quærere sibi per debitum legale, vel iustitiæ exactionem, & ius stipulandi à suis mutuatarijs indemnitatem ab aliquo damno, & interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

5 Pro parte autem affirmante facit primò, quòd, qui mutuat aliquid licitè potest capere à mutuatario, vltra id quod mutuat, tam interesse lucri cessantis, quam damni emergentis, vt nos late probamus in d. Manual. confess. [f] & latius in dict. comm. de vsuris, 8 & tenet glossa singularis recepta, [h] de vsuris. pro qua est text. irrefragabilis in l. 3. ff. de eo quod certo loco. At præfata Respubl. in casu proposito nihil vltra sortem recipit, aut non nisi interesse lucri cessantis, & damni emergentis: solum enim recipit à suis mutuatarijs indemnitatem, qua se indemnem seruat à damno, quod passura esset, si non stipularetur ab eis, vt soluant ea, quę ipsa teneretur soluere illis, quibus vendit suos census, vel à damno cessationis lucri, quod non faceret, si mutuatarij ea non soluerent, quæ ipsa soluere debet; quod vno respectu potest dici damnum emergens Reip. & alio damnum lucri cessantis: eo enim respectu; quo teneretur soluere pretia censuum, si non stipularetur indemnitatem, posset dici damnum emergens; eo verò, quo desinit suos facere fructus, quos dat censualistis, potest dici damnum cessationis lucri.

6 Secundo facit, quod licet fideiussori accipere vltra sortem vsuram, quam soluit creditori; quia non est ibi lucrum, sed interesse, secundum Innocentiũ receptum, [i] quem commendat Iason, [k] & addit Innocentius, [l] quod debitor, qui non soluit certo die, quo tenebatur suo creditori, si ob hoc creditor accepit ad vsuras, vt solueret suo creditori, cui etiam certa die tenebatur soluere, debet restituere illud damnum: [m] at prædicta Resp. est debitrix censuum, quos vendidit super bonis suis, & mutuatarij eius debent ipsi soluere interesse quotannis, vel pro tempore, quo fruuntur pecunia sibi mutuata.

Ad opposita pro parte negante responderi potest. Ad primum quidem primo, concedendo, quod prædicta Respub. verè mutuat; sed negando, quod accipit aliquid vltra sortem mutuo datam, & vltra interesse damni emergentis, & lucri cessantis, quod licet, vt probat primum argumentum pro parte affirmante formatum, in quo probatur id esse licitum. Secundo, concedendo, quod prædicta Resp. accipit quidem aliquid vltra sortem mutuo datam, sed non vi mutui, sed ratione interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, quod licet, vt prædictum est.

Ad secundum concedimus paria esse mutuare pecunias proprias, vel alienas de consensu domini; sed negamus, quòd non possit mutuans accipere ratione interesse, siue mutuet proprias, siue mutuet alienas, per prædicta.

Ad tertium negamus per partem hanc affirmantem aperiri viam exercendi vsuras veras, & illicitas, sed sic viam mutuandi eo modo, vt mutuatarius soluat aliquid vltra rem mutuatam pro interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

7 Ad quartum respondeo, quod licet habeat quamdam similitudinem cum vera & illicita vsura, quia non mutuatur vi, sed sponte; non est tamen talis, per ea, quæ tradimus in d. comment. de vsuris, [n] scilicet quòd dupliciter potest quis mutuare sponte: vno modo simpliciter sine vlla expectatione recompensationis iustæ, vel iniustæ; alio modo cum expectatione iustæ recompensationis interesse damni emergentis, vel lucri cessantis. & concedimus, quod qui primo modo sponte mutuat, nihil potest exigere vltra rem mutuo datam; negando tamen, quod qui secundo modo mutuat, non possit exigere interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, vt, [a] declaramus, concludendo, quod qui sponte caritate fraterna & Christiana motus mutuat proximo egenti aliquid ad leuandam indigentiam eius, cum damno suorum bonorum quæsitorum, vel cessando lucrari, opus salutare animæ exercet, & gratam rem Deo facit, etiamsi ea lege mutuet, vt mutuatarius soluat ei id, quod ipse amore eius perdit, vel cessat lucrari.

[a] *In dicto num. 52.*

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia iuris, nisi sit obscuri dubij, non frequentati, vel innixa sententia doctoris, cui merito credi debeat, non excusat. num. 8.*
2 *Ignorantia etiam iuris naturæ & diuini excusat. num. 9.*
2 *Consuetudo, licet ius naturæ, vel diuinum non tollat, minuit tamen, auget, & distinguit. num. 6. Item præbere potest causam credendi aliquid non esse contra illud. num. 9.*
3 *Contractus aliquot ab aliquibus liciti & ab alijs illiciti cẽsentur.*
4 *Auctoritas viri valde pij & eruditi à fractione legis excusat.*
4 *Consuetudo excusat à pœna imposita.*
5 *Licitũ quod publice putatur, faciens, non censetur male facere.*
6 *Iudex errans in apicibus & subtilitatibus iuris non peccat.*
7 *Ignorantia iuris non frequentati dicitur probabilis.*
7 *Sententia lata contra ius non valet, si sit clarum, aliàs tenet.*
8 *Contractus, qui communiter liciti reputantur, bona fide faciens non peccat; etiamsi reuera essent vsurarij: obligatur tamen cognita veritate ad restituendum sic accepta. num. 10. potest tamen retinere tantam partem lucri, quantam verisimiliter per aliquos contractus licitos sibi quæsiuisset: at si ignorantia non fuit probabilis, totum tenetur restituere. nu. 12.*
9 *Vsuram esse peccatum, ignorare ex si non sit probabile, probabiliter tamen potest ignorari hunc vel illum contractum esse vsurarium.*
10 *Restituere obligatur quis etiam ob actum sine sua culpa gestũ.*
10 *Emens rem à non domino bona fide, non peccat, sed restituere debet, cum primum scit.*
11 *Restitutionis causa si sit peccatum, eo cessante, cessat illa.*

CONSILIVM IIII.

PRIMO quæritur, an qui bona fide facit aliquem contractum, quem credit esse iustum, licet verè sit vsurarius, consuetus tamen impune fieri ea in regione, in qua factus est, peccet.

Secundo, an, esto non peccet, teneatur tamen restituere quæsita per illum.

1 AD PRIMAM quæstionem respondeo sequentia. Primum, quod pro parte affirmante, scilicet quod peccet, facit primò, quod ignorantia iuris non excusat, cap. *ignorantia facti, non iuris excusat*. [b]

Secundo, quod licet ignorantia iuris humani plerumque excuset; ignorantia tamen iuris naturalis & diuini neminem videtur excusare. [c] At vsura iure diuino est prohibita, vt est in clem. 1. [d] ibi, *Contra iura diuina, & humana*: iure item naturali, vti de se malum; quod probat S. Thomas post Aristotelem, [e] adeo quod, qui eam licere dixerit, censendus est hæreticus. [f]

2 Tertio, quod consuetudo non potest tollere ius naturale, vel diuinum. [g]

Pro parte negante, quod non peccet, facit primò, quòd licet regulariter iuris ignorantia non excuset per citata pro parte affirmante, fallit tamen in ignorantia probabili, vt notat glossa recepta. [h]

3 Secundo, quod multi sunt contractus, qui licet verè sint vsurarij, multis tamen doctoribus etiam eruditissimis videntur esse iusti; & contra multi, qui sunt verè liciti, puranter ab aliquibus doctis illiciti; quales sunt contractus, quibus emuntur census redimibiles, qui licent, seruatis seruandis per extrauagantem Pij V. [i] relatam à nobis ad literam in Manual. confess. [k] licet ab aliquibus fuerint improbati, vt habetur in extrauagantem 1. & 2. [l]

4 Tertio, quod auctoritas vnius viri valde pij & eruditi excusat à peccato transgressionis legis, vt est in cap. *capellanus*. [m] adiuncta glossa ex quibus hoc colligunt ibi Panormitanus, Alexander & Imolẽsis, & tradit S. Antoninus. [n] At consuetudo tantæ vel maioris auctoritatis videtur, quam vnus

vel alter

[b] *De reg. iur. lib. 6.*
[c] *t. q. 4. §. notandum. addita glos. quæ hoc exprimat.*
[d] *De vsuris. e 1. politic. 2. q. 78. ar. 1.*
[f] *Prædict. cle. 1. §. fi. de hæretic.*
[g] *Cap. quia circa. 8. dist. ca. fin. de consuet.*
[h] *In d. §. notandum.*
[i] *Quæ incipit in eam.*
[k] *Cap. 17. nu. 300.*
[l] *De emptione inter cæteros. m De sepult. n 1. par. [illegible] c. 10. §. 1. [illegible]*

vel alter doctor, [a] vnde & consuetudo excusat à pœna secundum duas glossas à multis reputatas singulares, quarum altera est in cap. *cum venerabilis*. [b] altera in cap. *denique*. [c]

5 Quarto, quod textus in l. *quis fugitiuus*. [d] ait, eum, qui facit aliquid, quod publicè putatur licitum, non censeri malè facere, ex quo dicto Bartholus receptus ab his, quos post illa eius citat, & à multis aliis alibi, determinat non esse dicendum vsurarium illum, qui facit actum, qui communiter æstimatur licitus, quamuis in veritate vsurarium prauitatem contineat.

6 Quinto, quod qui facit aliquid, eo quod malè intelligit iura canonica, non peccat mortaliter secundũ Innocentium, [e] ob quod dixit Baldus, [f] quod etiam iudex errans in subtilitatibus iuris non peccat, & idem Innocentius ait, [g] quod qui ratione naturali ductus credit Patrem maiorem esse filio in diuinis personis, non peccat, modo habeat fidem implicitam, qua firmiter credat omnia, quæ Catholica credit Ecclesia, & idem Innocentius, [h] receptus à Panormitano & Rocho, & aliis, ait, quod consuetudo, licet non possit abrogare ius naturale, vel diuinum, potest tamen illud minuere, augere, & distinguere, nec errans circa ius dubium peccat, secundum Ioannem Andream communiter receptum, [i] quod ipsum sensit Cardinalis de errante circa contractum, de quo inter doctores dubitatur an sit vsurarius. [k]

7 Et Ioannes Monachus dixit, [l] quod ignorantia iuris non frequentati est probabilis, & denique textus in l. *si fideiussor*. [m] ait, errantem bona fide in apicibus iuris excusari, ex quo id colligit Bartholus ibi receptus à multis citatis in eius additione, & communis opinio habet, [n] quod illud cap. quatenus habet sententiam latam contra ius non valere, est restringendum ad sententias latas contra ius clarum, ita vt non comprehendat latas contra ius obscurum, vel dubium. At cum aliquis contractus in aliqua regione vsitatur, & habetur pro licito, necessarium est dicere, quod ius, quo ille probatur esse illicitus, est obscurum, vel infrequentatum, vel subtile, vel de apicibus iuris: ergo faciens illum non peccat, nec ob id pœnam meretur.

8 Quare omnibus præfatis pro vtraque parte perpensis, videtur resoluendum, quod qui hactenus fecerunt aliquos contractus, qui communiter putabantur liciti, & consueuerunt impune fieri, credentes eos bona fide iustos esse, non sunt arguendi peccati, saltem mortalis.

Ad opposita facile respondeti potest per adducta pro parte negante. Ad primum quidem, concedendo, quod ignorantia iuris non excuset regulariter; sed fallit in ignorantia iuris obscuri, vel dubij, vel infrequentati, vel quæ fouetur auctoritate alicuius doctoris digni, cui credatur.

9 Ad secundum respondetur, negando, quod nulla ignorantia iuris naturalis vel diuini excuset: nam præfatũ dictum Innocentij, [o] de ignorantia iuris diuinissimi loquitur, & ait etiam excusare à peccato: & multi sancti dubitarunt de aliquibus articulis, quos postea declarauit Ecclesia esse de fide; immo & tenuerunt ante declarationem Ecclesiæ cõtrarium; non tamen ob id peccauerunt, vt colligitur ex notatis cap. *damnamus*. [p] Concedendo item vsuram iure naturali & diuino esse prohibitam, & consequenter eius ignorantia paucos excusari posse, sed negando, quod cum hac scientia iuris non possit concurrere ignorantia an ille aut ille contractus sit vsurarius: quia scientia in genere, quod vsura non licet, compatitur ignorantiam an hic vel ille contractus sit vsurarius.

Ad tertium respondetur, concedendo, quod consuetudo non potest abrogare vllum ius naturale, vel diuinum; sed negando, quod non possit dare causam probabilem credendi hoc vel illud non esse contra ius naturale, vel diuinum, per quod excusetur à peccato, per supra adducta.

10 AD SECVNDAM respondeo, quod pro parte affirmante, quod teneatur restituere, facit, quod quis potest esse obligatus ad restituendum aliquid propter aliquem actum sine vlla culpa sua gestum. Tum quia qui rem aliquam bona fide ab eo, cuius non erat, emit, is non peccat emendo, sed tenetur restituere illam domino, etiam non soluto pretio, [q] simulac sciuerit eam esse illius, vt diximus in Manu. [r] Tum quia qui aliquid alicui commodauit, & postea recipit aliquid in pretium vsus, bona fide credens id ei locasse, non quidem peccat, sed restituere debet id quod accepit, tamquam acceptum & retentum sine iusta causa. [s] Tum quia qui capit indebitum, bona fide putans sibi esse debitum, ab eo, qui errore putabat debere, non peccat accipiendo; & tamen restituere tenetur, simulac sciuerit fuisse indebitum. [b] Ergo & qui accepit per contractum, quem putabat iustum, sed etat verè vsurarius, aliquid vltra sortem, tenebitur restituere illud tamquam indebitum; licet non peccasset accipiendo illud, quòd bona fide credebat esse debitum.

11 Pro parte autem negante, quod non teneatur restituere, facit primò, quod cessante causa cessat effectus. [c] At causa, quare lucrans per contractum vsurę, tenetur restituere lucrum, videtur esse, quod peccat id faciendo: ergo cessante peccato, cessabit etiam obligatio restituendi lucrum.

Secundo, quod qui per ignorantiam iustam fecit contractum vsurarium, potuit per pecuniam, quam ob illum dedit, emere aliqua frugifera, vel aliquem censum, vel aliquas merces, ita quod plus fortassis lucri fecisset, quam per præfatum contractum; & res, quæ culpa caret, non debet in damnum vocari. [d]

Tertio, quod etiam mutuans pecuniam, licet non possit accipere aliquid vltra sortem pro vsura, siue vsu ipsius, vel alterius rei mutuatæ, potest tamen accipere pro interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, [e] vt & nos post alios tradimus in Manu. confess. [f]

Vide supra consil. 1. de constitu. quæst. 34. num. 72. & sequen. vbi agens de contractibus vsurariis quo ad obligationem restituendi, nullam videtur habere rationem, quod contractus illi lege & consuetudine admittantur.

12 Quibus omnibus pro vtraque parte pensatis, videtur dicendum, quod licet qui lucratur aliquid vltra sortem per contractum, quem scit, vel debet scire esse vsurarium, peccet, & teneatur restituere totum lucrum; qui tamen lucratur per contractum, quem (licet esset verè vsurarius) bona fide probabiliter credit esse licitum, nec tenetur scire, neque credere contrarium, sicut non peccat, ita non tenetur restituere totum lucrum, sed potest retinere illud, vel tantam partem ex eo, quantam verisimiliter per aliquos contractus licitos sibi quæsiuisset.

Aduertendum. potissimam rationem, qua hic excusatur ab hac restitutione, fundari super ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, vnde videtur Auctor supponere in hoc casu deberi verificari ea, per quæ damnum emergens, & lucrum cessans potest peti, seu retineri: alia etenim ratio, quæ fundatur super cessatione peccati, non videtur excusare, nisi quo ad ea, quæ accipiens ita impendisset, quod non sit factus locupletior, ne damnum patiatur restituendo de suo.

SVMMARIVM.

1 *Multiplices contractus, quos aliàs qui gessit, de quibus modo in genere dubitat an sint liciti, tenetur adhibita mediocri diligentia meminisse de quibus dubitat, & acquiescere sententiæ docti confessarij.*
2 *Rationum libros multorum annorum qui ob scrupulos ex parte reuideri curauit, ex antecedentibus potest de consilio confessarij diiudicare an sit sistendum, vel vlteriùs progrediendum.*
2 *Dubitans, an in multiplici negotiatione exercita interuenerit lasio tertij, a Pontifice nihil plus impetrabit, quam ei à iure concedatur; videlicet vt adhibita mediocri diligentia, secundum quod reperiet, damna data restituat, certa certis, & incerta pauperibus.*

CONSILIVM V.

BERTA vidua remanens tutrix suorum filiorum, vt bona paterna non deteriorarentur, sed potius augerentur, eisdem negotiis, quibus suus vir vtebatur, quæ putabat licita, de consilio suorum doctorum confessariorum, exercuit. Demum filiis ad ætatem peruenientibus bona diuisit, sua sibi dote retenta. Animaduertens interim, difficile esse talia negotia sine peccato exerceri, cœpit scrupulis conscientiæ agitari; maxime quia recordatur sæpe sæpius in solutionem à suis debitoribus recepisse, & ab aliis emisse diuersarum specierum animalia, granum, hordeum, legumina, domos, vineas, res, quæ deinde aliis vendebat maioris, quam reciperet, credens tamen, cum contineret se intra latitudinem iusti pretij, id licere, vt sibi prædicti consultores consulebant: pro securitate autem conscientiæ suæ statuit libros suos reuisioni alicuius Theologi submittere, vnà cum aliquo mercatore in negotiis

[a] *Arc. l. a. C. quæ sit longa consue.*
[b] *De consue.*
[c] *4. distinct.*
[d] *§. apud Labeonem. ff. de ædilit. edict.*
[e] *Ca. per tuas 2. de simonia. f In l. ab eod. Co. quomodo & quando iudex.*
[g] *In e. firmiter nu. 7. de summa Trinit.*
[h] *In c. fi. de cõsuetud.*
[i] *In c. 1. de postulat. prælat. li. 6.*
[k] *In cle. 1. §. fin. oppos. 3. de vsuris.*
[l] *In d. c. ignorantia. de reg. iur. lib. 6.*
[m] *§. quadam. ff. mandati.*
[n] *In c. 1. de rebus iudic.*
[o] *In dicto cap. firmiter. de summa Trini.*
[p] *De iur. Tri. & ca. 1. eodẽ tit. li. 6. & cle. 1. eo. tit. §. porro. ibi, deinceps. &c.*
[q] *Arg. mater. & §. mancipia. C. de rei vend.*
[r] *Ca. 17. n. 7.*
[a] *Arg. l. 2. ff. de cond. sine causa.*
[b] *Toto titulo de cõdictione indebiti.*
[c] *Cap. cum cessante. de appellat. cum suis concordijs.*
[d] *Capit. 2. de constitu.*
[e] *Leg. cil. & glos. & ea. adnota. C. de sententia, quæ pro eo quod interest.*
[f] *Cap. 17. nu. 211. & seque.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& compuris perito, vt si ipsi in aliquo iudicarent eam aliquem grauasse, grauatis satisfaceret ex suis dotibus; quod & fecit, data sibi talium copia: qui librorum partem videre: scipientes, aliqua inuenerunt restitutioni obnoxia, quæ hilari animo restituit. At quia tales non ibi ita de facili inueniuntur, qui sciant & velint talem subire laborem, licet diuersi reuisionem inceperint, nullus tamen compleuit, & sic non sperat amplius ad completam dictorum librorum reuisionem posse deuenire. Pro quiete autem suæ conscientiæ recurrit ad sanctam Sedem Apost. pro remedio, vt possit eligere confessorem, qui eam absoluat, iniuncta aliqua eleemosyna pauperibus vel operibus piis eroganda.

Rogatus à viro admodum Reuerendo, & erudito, an expediret hanc petitionem offerre S. D. N. aut Pœnitentiario maiori, & qua via id esset faciendum, respondi sequentia. Primo, quod prædicta consulens gratias agere debet Deo, quod eius mentem adeo suæ salutis memoria admoneat, adeoque propensam in eam quærendam faciat.

1 Secundo, quod S. D. N. pro sua eruditione, & iustitia, nihil aliud huic piæ consulenti concedet, quàm quod ei, & confessario eius docto iure communi conceditur, nempe, quod mediocrem diligentiam adhibeat in rememorando causam, & causas, in quibus se offendisse diuinam maiestatem suspicatur; & eas manifestet confessario docto, qui per semetipsum, si adeo est doctus, alioquin per alios, quos satis in id iudicauerit doctos, respondeat ei, an, & quando, & cui, & quomodo restituere teneatur, vel non; & ipsa consilium eius sequuta poterit manere secura.

Tertio, quod non est ei necesse scrupulis angi, & inquietare se, eo quòd receperit aliqua in solutionem debitorum vno pretio, quæ postea maiori distraxerit, modo neutrum extra latitudinem iusti pretij currêris, quando accepit, vel quando dedit, id fecerit, vt in casu factum esse proponitur, secundum omnium sententiam.

2 Quarto, quod Papa non potest in hac re aliud ei concedere, quàm quod sit secura, restituendo pauperibus ea, quæ sibi probabiliter videntur restituenda; & non potest scire cui sint restituenda; & hoc ipsamet per se ipsam, vel saltem cum consilio docti confessoris potest facere, per illa, quæ habentur in cap. *cum tu.* [a] & latius traduntur in nostro Manu. [b]

Quinto, quod confessarius doctus & prudens debet iudicare, an prædicta consulens teneatur facere expleri reuisionem suorum librorum iam inceptam, an non, intellectis prius causis, & casibus, in quibus, & ob quas reuisores eam ad restituendum damnarunt, & interrogata consulente, an multa alia similia fecerit, & quot verisimiliter, nam si inueniret non debuisse iure damnari in illis casibus, & ob eas causas, posset merito iudicare non esse continuandam reuisionem; si autem inueniret eam optimo iure damnatam, deberet iubere, vt reuisio compleretur, nisi ea verisimiliter omnia meminisset. Nam papa non concedet prædictæ consulenti, vt omittat facere diligentiam iustam informandi se per rationes librorum suorum, & per alia, secundum quod viro bono & prudenti videbitur, & faciendo hoc, satisfaciet sine Papæ auctoritate, per facultatem ab ipso Christo concessam, secundum omnes. Salua, &c.

a De vsur. b Ca. 17. n. 92.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans à mutuatario potest etiam ante moram stipulari lucrum verisimile cessans, & damnum emergens: nec enim accipit pro dilatione temporis, sed pro dicto interesse. num. 4. potestque vsque à principio taxari. num. 3. nec est necesse, quod mutuans, si sit mercator, moneat mutuatarium, se ob dictam dilationem pati interesse, quia status ipse mercatoris satis monet. num. 2.*

CONSILIVM VI.

MERCATOR quidam M. argentarius, siue campsor credidit, vel mutuauit cuidam P. pecuniam soluendam certo die, quo non soluit, sed obligauit se per instrumentum alio die, addito interesse, quod verisimiliter intra illud spatium lucratus fuisset M. Quæritur, an contractus sit vsurarius.

1 Respondetur quod non. Tum quia quidquid dicat Innocentius, [c] & Sotus, [d] vera & recepta sententia est, vtrumque interesse, tam lucri cessantis, quam damni emergentis, posse sine vllo peccato vsuræ etiam ante moram stipulari à mutuante, per l. 3, [e] & per alia multa: quia contrariam opinionem efficaciter & late refutauimus in comment. de vsuris, [f] vbi monstrauimus nec S. Thomam, nec Scotum, nec S. Antoninum tenere contrarium, nec ipsum Sotum ausum fuisse damnare prædictam sententiam, quæ communis cum nostra est, quam tenuit Conradus, [a] Hostiensis & Antonius, [b] Siluester, [c] Caietanus, [d] ad quem se refert, [e] & Adrianus, [f] Gabriel item, & Maior, [g] & Panormitanus, [h] vbi glossa singularis & ita præfatus M. potuit pacisci & stipulari prædicto mense Maij prædicto P. interesse verisimile lucri cessantis, & damni emergentis, quod cessaret, vel emergeret tempore datæ dilationis. Tum quia constat de interesse verisimili lucri cessantis, & damni emergentis, cum notoriè constet eum esse mercatorem, qui quotidie emit, & vendit, cambit, & recambit exercendo cambia realia, & licita. Tum quia præsupponeretur in dubio eum fuisse debitorem aliorum mercatorum, quibus soluebat & soluturus erat interesse conuentum damni emergentis & lucri cessantis ad rationē 12. pro centenario.

a In tit. de cōtract. qu. 30.
b Ca. salubriter. de vsur.
c In sum. ver. vsura 1. q. 10.
d Sup. S. Tho. 2. 2. q. 78. a. 1.
e Quæst. 60. art. 4.
f In 4. de rest. vsur.
g In 4. dist. 15.
h In 1. cōsuluisti. de vsur.

Non obstat primo dicere, quod non constat prædictum M. soluturum fuisse suis creditoribus pecunias, quas credidit præfato P. si illas ipse reddidisset, vel non accepisset creditas: quia in vtroque casu, siue soluisset, siue non soluisset, intererat M. In casu enim, in quo soluisset, euitasset damnum emergens, quod sibi euenturum erat non soluendo suis creditoribus 12. pro centenario: in casu verò, quo non soluisset, euenie bat ei interesse lucri cessantis ex illis pecuniis verisimiliter quærendum. Et licet probatio dubia non reuelet communiter, [i] fallit tamen, quando in vtroque intellectu concludit, vt post alios multos affirmat Decius. [k]

i Ar. e. in præsentia. de probat. & l. natales. C. eod.
k In dict. cōsilio præsentia. num. 23.

2 Non obstat secundo dicere, quod præfatus M. non monuit præfatum P. de vllo interesse, quod euenturum erat ei propter creditam pecuniam: non enim dixit ei se debere quidquam aliis, solutoque illis tantùm 12. pro centenario quotannis, nec quod esset cum illa pecunia tractaturus, & verisimiliter per artem suam mercandi & cambiendi licitam tantùm vel plus lucraturus, quàm quod ab eo stipulabatur: & quod prædicta monitio requirebatur secùdum communem. Non inquam hoc obstat. Tum quia eo ipso, quod præfatus P. sciebat eum esse mercatorem, & quotidie exercere mercaturam, & cambia, ac recambia, vt ex instrumento datæ dilationis constat, satis certus erat de interesse lucri cessantis, vel damni emergentis ex mutuis ab aliis mercatoribus de more acceptis, cum numquam non contingant eis, vt palam est omnibus, qui dilata solutione mercantur ab eis, vt præfatus P. mercari solitus erat à prædicto M. quod ex aliis contractibus summam computationum continentibus constat. At is qui certus est, certiorari amplius non debet. [l] Tum quia ex contractibus antea inter ipsos initis constabat ipsi P. non esse solitum M. credere siue mutuare sine interesse aliquo lucri cessantis, vel damni emergentis: & doctores, qui præfatam monitionem requirunt, loquuntur de illo, qui nescit, an credens ei pecunias soleat mercari ac tractare ad licitè lucrandum; & si sciret illud, quod oporteret eum teneriad interesse, fortè non acciperet pecunias creditas, vt colligitur ex Soto vbi supra: at nos agimus de P. sciente M. mercari, & cambire, continuéque tractare; & quod sciés se oportere soluere interesse, accipiebat creditum ab eo, cui antea pluries illud soluit: & ita cum causa monendi cessasset, cessauit quoque necessitas id faciendi. [m] Confirmantur hæc ea ratione, quod cōtractus, & aliæ dispositiones humanæ intelliguntur factæ secundū consuetudinem regionis, in qua fiunt, [n] at consuetudo Romana habet, quod similes contractus, qui fiunt inter principes viros & mercatores, habeant respectum ad interesse, quod mercatori verisimiliter euenturum est: & cum non debeat vllus locupletari cum alterius iactura, [o] & principum sit proprium donare, [p] & nullatenus incommodare, iuxta illos versus, quos ponit Cardinalis, [q] consequens est huiusmodi monitionem non fuisse necessariam, vt M. stipulari potuisset interesse verisimile lucri cessantis, vel damni emergentis secundum suam artem ei euenturum.

l Cap. eum qui. de reg. iur. lib. 6. in fi. l. ff. de act. emp. & vend.
m Ar. l. adiget. §. quānis. ff. de iure patronatus. & ca. cessante. de appellat.
n Leg. fin. C. de fideiuss. eum. M. de const. vbi te Felin. n. 4. o Cap. locatus. ff. de reg. iur. lib. 6.
p Cap. 1. de donatio.
q In ca. ex transmissa. de appell. n. 2. 2. q. 75. a. 2. ad 1.
s In prædicta lib. 6. q. 1. a. 3. sub fin. verbo iuinta circiter fin.

3 Non obstat tertio, quod aliqui dicunt interesse non posse à principio certificari, quod ex euentu est certificandum, vt sentire visus est Sanctus Thomas, [r] quoniam nulla iusta ratione probari potest, quod interesse illud verisimile incertum non posset certificari; vt etiam ipse Sotus, qui aliis in hac materia strictius loquitur, affirmat. [s]

Non obstat quarto illa regula, quæ est fundamentum in hac materia: *Quidquid vltra sortem mutuo datam accipitur,*

a Ca. si fœnerauerit. & c. 3. & c. fi. 14. qu. 3. cum eis concordantibus.
b In c. conquestus. de vsuris & aliis immeritis locis.
c De vsuris.
d De vsur. n. 51.

vsura est, [a] quia id verum est, cū aliquid principaliter accipitur ratione mutuationis; at in nostro casu accipitur ratione interesse lucri cessantis, vel damni emergentis, quæ longe alia est, vt glossa & omnes sentiunt. [b]

4 Nec obstat quinto cap. *constitutus.* [c] adiuncta expositione Ioannis Andreæ Panormitani & aliorum, quæ probat vsurarium esse qui accipit aliquid à debitore pro dilatione termini ad soluendum præfixi: quia præfatus M. non est stipulatus aliquid ob dilationem, sed ob interesse, vt prædictum est.

Non denique obstat sexto etiam opinio eorum, qui dicunt non licere aliquid stipulari pro interesse lucri cessantis, vel damni emergentis, ante moram, ei qui sponte mutuat, secundum Innocentium cap. fin. de vsuris, quem sequitur Sotus vbi supra: quia contraria est communis, & longè verior, per ea quæ nos late scripsimus in prædicto comment. [d] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Cambiorum futurorum interesse non potest post bullam Pij V. certificari, nec super eis pacisci vt finito primo inciptat currere secundum, nec vt pecunia restituatur in loco, in quo accipitur pecunia cambio.*
1 *Creditor à suo debitore saltem in foro exteriori non potest stipulari, quod soluet interesse cambiorum & recambiorum ad tot pro centum.*

CONSILIVM VII.

VSVRARIVS an sit contractus, per quem qui mutuo, vel alia ratione debet pecunias alteri, obligat se ad soluendas illas in certis terminis cum cambiis, & recambiis, & interesse duodecim pro centum.

1 Respondetur, quod præfatus contractus non est licitus, & est iudicandus saltem in foro exteriori vsurarius per extrauagantem Pij V. relatam à nobis ad verbum in Manu. confess. [e] & relatam in summa in tract. de vsur. [f] in qua statuitur non licere certificare interesse futurum probabile in cambijs, nec accipere cambia in eodem loco, vbi pecuniæ dantur, neque (si res saltis perpendatur) vt cambio vno finito aliud recambium incipiat currere.

Vide inferius consil. 31. vbi diffusius tractatur de cambiis.

SVMMARIVM.

1 *Mutuatarius vsuras vltra sortem promissas soluere non tenetur, nisi iurasset; potest tamen petere etiam ab Episcopo iuramenti relaxationem. num. 3.*
2 *Interesse non debetur, nisi ab interpellato moroso, vel si creditor sit mercator, quo casu non videtur necessaria interpellatio.*

CONSILIVM VIII.

QVIDAM miles S. Ioannis Hierosolymitani, nullam commendam, nec aliam administrationem bonorum ordinis habens, accepit mutuo ab alio 700. scuta, & obligauit se ad soluendum ei mille per quoddam instrumentum publicum, confitendo se illa debere, nulla mentione facta, quod 700. realiter mutuo accepit, & 300. promittebat pro interesse creditori, & dilatauit solutionem, & restitutionem 15. annis: quia non fuit interpellatus à creditore, eo quod esset amicus eius, & aliqua bona opera accipiebat à mutuatario. Mortuo creditore, hæres petit à præfato milite habente iam commendam, non solum omnia illa mille, sed etiam interesse lucri cessantis, quod ex illis potuit facere creditor.

Quæritur, an vltra 700. mutuatarius teneatur ad illa 300. & ad aliquod interesse ratione præfatorum 700.

Respondeo, quod non. Primo quidem, quod mutuatarius non tenetur soluere vsuras pro mutuo promissas, [g] iure naturali, diuino, neque canonico, quod in vsurarum materia necessario seruandum est, [h] & quicquid accedit sorti, vsura est. [i] At 300. prædicta sunt vltra sortem principalem promissa: ergo prædictus consulens mutuatarius non tenetur illa soluere.

2 Secundo, quod non possunt ab eo illa peti ratione interesse lucri cessantis. Tum quia non debetur illud ab eo, qui non est in mora soluendi, secundum Innocentium, [k] & debitor non fuit in mora soluendi, quia non fuit interpellatus; nisi creditor esset mercator, qui à mercando cessaret, propterea quod non esset sibi solutum tempore debito, arg. l. 3. [l] & eorū quæ latius aliis nos notauimus in com. de vsur. [m] At præfatus D. consulens non fuit in mora soluendi, quia non fuit interpellatus, quod requiritur ad moram, iuxta glossam solennem, [a] neque creditor erat mercator, qui à mercando cessasset propter illud mutuum, vel damni emergentis, quæ longe alia est, vt glossa & omnes sentiunt. [b]

a In c. mora. de reg. iur. li. 6.
b Dict. ca. de historet. de iureiur.
c De iureiur.

3 Animaduertat autem D. consulens, quod si promissio de soluendo mille fuit iurata in instrumento, tenetur soluere præfata 300. quia licet promissio simplex de soluendo vsuras non valeat iure diuino, & canonico; iurata tamen obligat ad soluendum, & reddendum Deo iuramentum suum. [b] Sed habet remedium contra hoc: quia potest petere ab Episcopo suo, vel à Pontifice Maximo vt relaxet sibi iuramentum illud, ex eo, quod contractus, per quem se obligauit ad soluendum, est vsurarius, vt habet cap. 1. vbi late de hoc tractatur, [c] &c.

SVMMARIVM.

1 *Contractus pro ea parte, pro qua est vsurarius, & contra naturæ legem, nullus est, & nullam parit actionem, secus quo ad partem non vsurariam.*
2 *Mutuans sub vsuris nulla lege amittit capitale, immo illius est verus creditor, & potest exigere, & agere. nu. 3.*
4 *Vsurarius etiā manifestus contrahere potest, licet non possit restari, nisi præstita cautione de restituendo.*
5 *Cessio contractus vsurarij tenet vsque ad quantitatem capitalis mutuo dati, immo forte nec quo ad illud, si cedens intendebat non cedere nisi totum cederet.*

CONSILIVM IX.

FRANCISCVS mutuauit mille Paulo cum pacto, vt infra biennium teneretur restituere mille & duecntos, deinde cessit hanc actionem, pretio conuento, procuratori Pauli, qui eam admisit.

Quæritur primo, an procurator in hoc peccauerit.

Secundo, an prædicta cessio fuerit nulla.

1 Pro harum quæstionum resolutione præsuppono primo, certum esse, quod contractus supradictus fuit vsurarius, si, vt narratur, fuit factus; & consequenter fuit nullus contra legem naturalem, diuinam, & humanam, [d] quibus consequens est non fuisse natam ex eo actionem, nec posse ex eo agi, qua parte est vsurarius, & continet vt aliquid vltra sortem soluatur. [e]

d Leg. iuris gentium §. pacta quæ turpem. ff. de pactis. & l. generaliter. ff. de verb. ob.
e Ca. 1. 14. q. 3. cum multis similibus.
f In cons. 62.
g In cōs. 221.

2 Secundo præsuppono, nulla lege, neque canone, saltem in corpore iuris clauso, caueri, quod mutuans ad vsuram perdat ipso iure pecuniam, quam mutuo dat. Quinimmo contrarium sentit Federicus, [f] & expresse determinat, [g] quod vsurarius, qui extorsit vsuras à mutuatario, est creditor, & debitor eius: creditor quidem in eo, quod mutuauit ei: debitor autem in eo, quod pro vsuris recepit ab illo: & si non recepit pro vsuris tantum, quantum mutuauit, potest recipere à mutuatario illud plus, quod mutuauit; si verò recepit plus, debet restituere mutuatario illud plus, quod recepit.

h Les. & me. & Tiqu. ff. de reb. cred.
i De vsuris li. 6.

3 Tertio præsuppono, quod ex his videtur sequi vnum nouissimum, quod non memini vnquam ab alio notatum, scilicet, quod licet præfatus Franciscus peccasset in mutuando sub vsuris prædicto modo, & non posset agere ex illo contractu, quatenus erat vsurarius, ad exigendam vsuram: potest tamen petere à Paulo, vel hæredibus eius illud, quod mutuauerat, quatenus continebat mutuum, reiecto onere soluendi vsuras, & exigere illud per certi condictionem, vel condictionem sine causa: quia res eius peruenerat ad Paulū, & æquum erat vt illa rediret ad eum. [h]

k Leg. 1. C. de sacros. eccles.

4 Quarto, quod vsurarius non perdit potestatem contrahendi cum aliis, nec potestatem testandi, si non est manifestus; neque si est manifestus, si det rit cautionem ad id requisitam, per cap. *quamquam.* [i] quia nullo iure id ei vetatur, & regulariter quilibet liber homo contrahere & testari potest. [k]

His præsuppositis, respondeo ad primam quæstionem, quod præfatus procurator peccauit acceptando illam cessionem: quia approbauit illum contractum, & proposuit exigere virtute illius 1200.

5 AD SECVNDAM videtur respondendum, quod prædicta cessio non fuit nulla, eo quod Franciscus non habet potestatem cedendi, contrahendi, & testandi, per quartum præsuppositum: neque ideo, quod non competeret ei contra Paulum ius petendi aliquid, per tertium præsuppositum: potuit tamē esse nulla propter defectum animi cedendi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius petendi mille tantùm, quod habebat, per præfatum tertium præsuppositum, super quo magna disputatio texi posset, quod nobis in præsentia propter multa facere non licet, nec decet: quia valde sæculare est, & esset impedimento spiritualibus, quibus obruimur.

SVMMARIVM.

2 *Interesse probabile vsque à principio potest taxari, & à mutuatario promitti mutuanti, licet hoc sit in cambijs prohibitum, vnde ex instrumento sic conscripto non potest dici notoriè constare de vsura. num.1.& 5 successiue creditorem petentem illius exequutionem non potest iudex parte non opponente de vsuraria prauitate, repellere. num. 1. etiamsi putet reum ex causa id omittere. num.6.*

3 *Iudex iudicare tenetur secundum acta publica, & publicas probationes, & non ex priuata scientia, itemque secundum leges, & non secundum propriam voluntatem. nu.4.& 7.*

5 *Inquirere in genere potest iudex ex officio. an in suo territorio sint delinquentes, at contra certam personam non potest, nisi præcedente fama iudiciali, adeo vt extraiudicialis non sufficiat. & num. 7.*

6 *Iudex officium suum non requisitus non potest impartiri ad vtilitatem, saltem propter interesse alicuius priuati, neque ob publicam vtilitatem contra particularem procedere, diffamatione iudiciali non præcedente; sicque abstinendo non grauat conscientiam suam. nu.7.*

6 *Iudex ignorare dicitur omnia, de quibus ei vt iudici iudicialiter non constat.*

CONSILIVM X.

SYLVIVS petiit à iudice exequutionem instrumenti, quo se quidam B. obligauit ad restituendum præfato Sylvio 100. mutuo accepta, & quinque pro interesse pro tempore, in quod illa accepit.

Quæritur, quæ sunt partes iudicis in admittendo, vel repellendo præfatum Sylvium à iudicio.

Respondeo primo, non vacare mihi, nec fortè licere hanc quæstionem pro eius dignitate tractare.

1 Secundo, quod si debitor opponit contractum esse vsurarium, audiendus est, iuxta formam legum & statutorum circa hoc disponentium.

Tertio, quod si debitor nihil opponit, & iudex nihil nouit tamquam iudex, & tamquam publica persona contra illud instrumentum, neque contra contenta in illo, quia nec per confessionem actoris, nec per sententiam contra eum latam, neque aliàs notoriè, neque per probationes coram ipso factas constat ei contractum illum esse vsurarium, debet exequi instrumentum.

2 Primo, quod iudex non debet in dubio præsumere actorem delinquere, maleque agere. [a] At non est certum, actorem præfatum male petere, præsupposita opinione, quæ habet posse mutuantem & mutuatarium conuenire super interesse probabile, vt nobis visum fuit in loco vbi citamur: quandoquidem licet partibus à principio conuenire de illo interesse probabili, vt prædictum est, præterquam de interesse cambiorum propter nouam Pij V. prohibitionem, de qua nos in nostro Manu. confess. bis fecimus mentionem.

3 Secundo, quod iudex debet iudicare secundum allegata & probata, & non secundum suam priuatam suspicionem, immo neque secundum suam scientiam priuatam, [b] & est determinatio D. Thomæ à pleriisque omnibus Theologis & Iurisperitis recepta. [c] At præfatus iudex vt iudex nescit quicquam contra præfatum instrumentum, neque præfatum actorem: quia præfatum instrumentum in sua forma nihil continet vsurarium, neque reus quicquam tale obiicit coram ipso: ergo male faceret, si per suam suspicionem priuatam negaret ei iustitiam, contra illud Ambrosij, *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & proposito domesticæ voluntatis, sed iuxta leges & iura pronunciat, statutis iuris obtemperat, non indulget propriæ voluntati, &c.* [d]

4 Quarto, quod licet iudex possit ex officio inquirere generaliter de criminosis sui territorij, nulla expressa persona, iuxta l. *congruit*. [e] non tamen potest inquirere contra aliquem particularem, vt nos late probamus in rubrica de iudic. [f] & est casus in cap. *qualiter & quando*. [g] sunt que ad id multæ rationes iuris naturalis ibidem à nobis adductæ: nec sufficit fama extraiudicialis, de qua profundius aliis tractamus nos in eadē rub. [h] Ergo iudex nec debet, nec potest inquirere contra

a *Leg. merito, ff. pro socio. l. fi. de præsum.*

b *Leg. illicitas, §. veritas. ff. de offic. præs. e pastoralis. § quia vero. de offi. deleg.*

c *In 2.2. qu. 67 art. 2.*

d *Ca. iudices 3. quæst. 7.*

e *ff. de offi. præsid. ca. 1., de offic. ordin.*

f *à num. 53*

g *2. de accus.*

h *Num. 52.*

A actorem de vsura in contractu commissa ex officio, ob id solum, quod petat pecuniam à se mutuatam cum interesse à principio conuento; cum per præsentationem præfati instrumenti non constet ei notoriè, neque per famam de tali vsura; nisi per talem generalem inquisitionem fuerit notatus, vel nisi præcedente saltem fama iudicialiter contra illum probata coram ipso.

5 Quinto, quod nihil obstat cap. *cum in diœcesi*. [a] quia solùm probat iudicem posse, vel debere declarare ex officio, esse vsurarios eos, qui sunt notoriè tales, vel saltem sunt contra eos fama, & alia argumenta, quæ iudex tamquam iudex & publica persona nouit, secundum mentem omnium doctorum ibidem; cum (vt prædiximus) informatio iudicialis de fama in id requiratur.

6 Sexto, quod nō sufficit ad hoc, vt iudex repellat actorem à sua petitione, quæ secundum suam formam est iusta, quòd putet, quod propterea reus ob aliquos respectus in mente retentos non audet opponere exceptiones sibi conuenientes. Tum quia non constat illud iudici iudicialiter: & iudex ignorat vt iudex omnia, quæ vt talis non cognoscit, per supradicta. Tum quia iudex non tenetur, nec iustè potest impartiri officium suum ad vtilitatem priuatam, saltem ad interesse, [b] neque ad vtilitatem publicam, inquirendo particulariter contra aliquem, non præcedente fama iudicialiter probata, vel saltem semiplena probatione iudicialiter facta, per ea quæ in d. Rubr. [c] dicimus.

7 Septimo, quod iudex satisfacit suæ conscientiæ, quam debet habere vt iudex, inquirendo ex officio generaliter in suo territorio, si quod habet, an sint aliquot vsurarij, nulla particulari persona nominata; & si per illam generalem inquisitionem inuenerit esse aliquē, vel aliquos particulares, postea procedere contra illos particulariter, texendo nouam telam iudicij, secundum mentem omnium rectè loquentium, & leges naturales, diuinas, & canonicas rectè intelligentium, omissa pessima praxi quorumdam iudicū infamantium multos, procedendo contra eos ex suspicionibus leuiter & extraiudicialiter cōceptis, qui ducentes se per scientiam priuatam, quam habent aliunde, quam ex actis coram se, & aliquando nimis audentes, & aliquando nimis timentes omittunt viam regiam, quam iura naturalia, diuina, & humana strauerunt, & eunt per semitas neuas ex suo capite & sensu inuentas, contra præfatum Ambrosij dictum, & alia multa, quæ non expedit referre apud virum & iudicem doctissimum: cuius, & alius cuiusuis melius quam nos sentientis censuræ omnia prædicta subiicimus.

a *De vsuris.*

b *Le. 4. § hoc autem. iudicium. cum ei admot. ff. de damn. infect.*

c *Num. 53. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Interesse illud lucri cessantis potest per creditorem à moroso solummodo accipi, quod verisimiliter lucratus fuisset, si mora ei facta non fuisset: & hoc arbitrio boni viri, omnibus circumstantijs pensatis, venit taxandum. nu. 3. nec sententia iudicis ad plus condemnans iustificat in conscientia. nu. 2.*

CONSILIVM XI.

SEMPRONIVS Titio adolescenti literis in quadam Academia incumbenti, propter amicitiam, quam gerebat erga eius patrem, legauit verbo coram hærede & testibus trecentas libras in adiutorium studij; quod legatū, mortuo Sempronio, frater eius hæres promisit soluere intra tres annos, singulis annis centum libras: sed effluxerunt anni decem, & ipse nihil soluit. Rediit Titius ab exteris Academiis in patriam factus vir, & creatus Doctor; petiit debitam pecuniam ab hærede simul cum interesse: quam cum ipse nollet soluere, post agitatam aliquot annos litem per sententiam iudicis tandem condemnatus est hæres ad soluendum trecentas libras simul cum interesse, computando à die promissæ solutionis vsque ad realem seu veram solutionem.

Vertitur nunc in dubium, an Titius possit tuta conscientia recipere totū interesse, quod solet in hac patria solui ad rationem octo pro centum, vt etiam solent emi census annui.

Pro vtraque parte se offerunt rationes, quæ rem dubiam faciunt. Pro altera quidem, quod ex Theologorum sententia interesse recipi non potest, nisi verum, aut verisimile, siue lucri cessantis, siue damni emergentis. In hoc autem casu Titius dubius est, an si pecunia accepta esset per eius patrem, sub cuius potestate erat tempore solutionis, consumpta fuisset in expensis pro studio, an verò conuersa in emptionem census: probabiliter tamen credit, quod si ab initio singulas

centum

centum libras accepisset pater, eas in expensas pro studio filij consumpsisset; si verò post tres aut quatuor aut plures annos omnes simul trecentas libras accepisset, eas in emptionem huiusmodi reditus pro filio conuertisset. Atque hoc pacto interesse ab initio non est in dubium.

Pro altera verò parte est, quod iudices in litibus iudicant, legata facta minoribus, esse soluenda simul cum interesse: & à litigantibus victores interesse accipiunt ad rationem octo pro centum, nec curant an interesse sit verum, aut verisimile, nec ne, ac tuti sibi videntur, quia id faciunt iudicis auctoritate.

1 Respondeo primo, prædictum dubium cessare quo ad quantitatem & summam eorum, quę impendit litigando tanto tempore: quia illa est interesse damni emergentis ob non factam solutionem, quod accipi potest vltra principale debitum, vt traditur per glossē Ancharanum, Panormitanū, Ananiam & omnes, [a] & nos quoque diximus in Man. confess. [b]

Secundo, quod certum est, dubium esse affirmatiuè resoluendum quo ad omnia contenta in sententijs in foro exteriori, argumento l. *res iudicata pro veritate habetur*. [c]

2 Tertio, quod etiam est resoluendum affirmatiuè quo ad vtrumque forum quo ad interesse lucri cessantis, quod verisimiliter lucrifecisset Titius, vel pater, vel tutor, vel curator eius, iuxta doctrinam Innocentij, [d] communiter receptam, quicquid Domin. Sotus contradicere voluit, vt nos tradimus vbi supra, & latius in alio loco ibi citato.

3 Quarto, quod resoluendum est negatiuè quo ad illam quantitatem, quam continet sententia vltra interesse probabile & verisimile: ita quod prædictus Titius poterit accipere virtute prædictæ sententiæ creditum tantum principale, & interesse damni, quod passus est in litigando, & lucrum, quod probabiliter credit facturum fuisse patrem suum, si principale tempore debito fuisset solutum, nam numquam iure diuino, neque humano canonico peti vel accipi potest interesse lucri cessantis, etiam post moram, nisi cum probabiliter & verisimiliter coram Deo creditur illud lucrum faciendum fuisse, si conuenta præstita fuissent, secundum omnes tam Iuristas, quam Theologos.

Quinto, quod prudentis viri arbitrio iudicandum est, quantum & quanto tempore lucrifactum fuisset verisimiliter coram Deo, perpensis circumstantiis personarum, loci, temporis, & opportunitatum lucrandi, quæ sese obtulerunt, si summa principalis opportuno tempore fuisset soluta. [e]

a *Inc. quoniam. de vsur.*

b *Cap. 17. n. 111.*

c *ff. de reg. iur.*

d *In ca. sacro. de sent. excō.*

e *Arg. l. 1. ff. de tut. delib. cap. de causis. de offi. deleg. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Solutio debiti communis vim mutui habet pro ea parte, quæ respicit alios correos debendi; & pro ea vltra sortem quid capere, nisi ratione interesse, vsuræ est.*

CONSILIVM XII.

A. B. C. fratres habebant omnia bona sua communia, & A. duxit vxorem cum dote decem millium scutorum, quorum sex mille impendit in solutionem debitorum communium trium, & alias vtilitates eorumdem: & postea, diuisis bonis, pacti fuerunt, vt B. & C. singuli soluerent duo mille, & sex annua pro centenario pro fructibus, donec persoluerent præfata miliaria. Quæritur, an pactū sit vsurarium.

1 Respondeo primo, præfatam solutionem sex millium scutorum quo ad quatuor, quæ debebant B. & C. non fuisse quidem formaliter mutuum, seu mutuationem, fuisse tamen æquipollenter: sicut depositio pecuniæ numeratæ cum facultate, vt depositarius possit ea vti, formaliter quidem non est mutuum, sed æquipollenter sic. [f]

Secundo, quod ex hoc sequitur, A. nihil posse accipere à B. & C. vltra sortes principales, quas acceperunt pro partibus debitorum suorum, & aliarum vtilitatum ex vi & ratione prædictæ solutionis, quæ habuit vim mutuationis, siue mutui. [g]

Tertio, capere illa sex annua pro centenario, non computando illa in solutione partis sortis principalis, esset vsura, non quidem clara, sed sic palliata, ratione societatis, donationis, vel dationis ob causam.

Quarto, quod prædictus A. posset accipere absque vsura prædicta sex annua pro centenario vltra sortem principalem, ratione interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, si quod illi contigerit, iuxta glossam singularem, [h] & illa multa, quæ nos post alios tradimus in com. de vsuris. [i] Salua, &c.

f *Leg. certi cō dicto. § fin. ff. de verb. cred.*

g *Cap. consuluit. de vsur.*

h *In ca. conquestus. de vsur. Ioseph. de vsur. q. 1. n. 3. 4. 5. nu. 40.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus mutui esse non definit, licet apponatur pactum, quod nisi species mutuo data tempore conuento restituatur, liceat mutuanti exigere pro ea certum pretium; secus si hoc pactum fuisset positum in voluntate solius mutuatarij.*

2 *Contractus mutui non vitiatur, licet in eo apponatur pœna per mutuatarium, si moram commiserit, incurrenda.*

CONSILIVM XIII.

QVIDAM vir recepit in solutum à quodam suo debitore certam summam frumenti ad rationem trium scutorum pro quolibet rubio; postea vero cum illud vellet vendere, non inuenit emptores, qui pro tanto pretio illud emerent, cùm iam esset pretium diminutum. Quare nec in damno remaneret, noluit illud minori pretio vendere, quam ipse recepit à suo debitore; & sic mutuo dedit quibusdam Marinensibus (vt vulgo dicitur) *à renouare*. qui Marinenses promiserunt illud restituere per totum festum Sanctæ Mariæ de mense Augusti proximi futuri 1553. conductum in Vrbem, vbi ipsi mutuanti placuerit, sumptibus dictorum Marinensium, bonum, nitidum, & mercantile; & in euentum, quod aliter esset, quod posset refutari, & id facere soluere ad rationem trium scutorum pro quolibet rubio, prout homines de Marino promiserunt, & se obligarunt in forma Cameræ. Adueniente tempore, cum dicti Marinenses defecissent in restitutione grani, prout obligati erant, conuenti fuerunt in iudicio, & condemnati ad rationem quanti plurimi granum tunc creuerat in æstimatione, videlicet ad scuta quinque pro quolibet rubio, prout tunc granum valebat.

Quæritur primo, vtrum supradictus contractus sit licitus in foro conscientiæ, nec ne, an sit vsurarius: & si sit vsurarius, ad quid teneatur dictus mutuans.

Secundo quæritur, posito quod sit licitus, an dictus mutuans potuerit recipere scuta quinque pro quolibet rubio in foro conscientiæ, prout recepit, an solum potuerit recipere scuta tria pro quolibet rubio grani, prout conuentum fuit in supradicto contractu, modo, & forma supradicta. Super quibus petitur consilium.

1 Ad hæc dubia respōsurus dico primo, quod contractus hic difficilis est iudicatu, qualis sit. Nam ab vna parte videtur esse emptio, & venditio, eo quod videtur interuenisse pretium trium scutorum pro rubio, si pro tempore præstituto non redderetur; & quod obligatio soluendi esset alternatiua, scilicet, soluendi triticum, vel pretium trium scutorum pro rubio. Ab alia parte videri potest contractus mutui pœnalis, eo quod erat reddendum, quod accipiebatur, in genere suo æquè bonum sub pœna soluendi tria scuta pro rubio: quæ pœna poni potest in mutuo, iuxta glossam. [a] Ab alia verò parte videtur iudicandus esse mutui absoluti, eo quod sic appellatur in instrumento, & quod per eos tradita fuit res mutuabilis reddenda in genere suo æquè bona. Nec obstant præfata: quia re vera non dabatur mutuatariis optio soluendi triticum, vel tria scuta: immo mutuatarij obligabantur simpliciter ad soluendum triticum bonum, & mercantile; & casu quo soluerent aliud, quod non esset tale, dabatur optio mutuanti, vt posset illud refutare, & petere scuta tria pro rubio; quæ conditio & facultas non mutat naturam contractus mutui, vt palam est. Nec, si res subtiliter perpendatur, fuit imposita pœna trium scutorum pro rubio, casu quo non solueretur triticum, sed solum casu quo soluere tur illud, sed non esset tale, quale soluendum erat. Vnde de rigore iuris non poterant cogi mutuatarij ad soluendum tria scuta pro rubio, cum non euenisset casus, quo ipsi poterant cogi ad ea soluenda. Nec poterant cogi consulentes, vt essent contenti tribus scutis. Tum quia non euenit casus, quo ipsi exigere possunt. Tum quia, esto quod euenisset casus, non habet contractus, vt illi essent contenti illis tribus scutis, sed possent, si vellent, facere, vt mutuatarij soluerent illa; ita quod ipsi poterant petere triticum nullatenus, nec bonum, nec malum, illis solutum.

2 Secundo dico, quod per præfata videtur iudicandus præfatus contractus mutui absolutus, cum quadam clausula posita in fauorem mutuantis propter moram mutuatarij in soluendo, casu quo solueret triticum minus bonum, quàm quod accepit, videlicet, quod posset petere tria scuta pro sin-

a *Ca. conquestus. de vsur. per c. confraternitatu. 21. quæst. 2.*

gulis

Universidad de Deusto
Biblioteca

gulis rubiis: quæ clausula fundata in mora, vt supra, mutuatariorum, potuit apponi, perinde ac alia pœna; & consequenter mutuantes poterant petere triticum æquè bonum, quale iure erat soluendũ, etiam si expresè non fuisset promissum, [a] cum interesse maioris valoris eius. [b] Qua ratione iustificatur sententia iudicis lata, & exequuta in fauorem consulentis.

Nec obstant ea, quæ possent scrupulum ingerere; quoniam tolluntur per præfatam consideriationem veram prædicti contractus: & quod damnum, quod euenit mutuatariis, prouenit ex eorum culpa, & mora, quæ morosò debet esse nociua, iuxta cap. *mora.* cum ibi adnotatis. [c] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vendens triticum pro pretio, quo valebit tali mense, pretium medium illius mensis eligat, quod si suo arbitrio reseruet cuiusuis diei dicti mensis electionem, erit vsurarius, etiam si triticum illo mense vendendum seruare decreuisset.*

CONSILIVM XIIII.

QVIDAM vendidit hordeum pretio, quo valebit Romæ mense Februarij, ad suam electionem, super quo accepit apocham, in qua emptor promittit illud sic soluendum. Quæritur, an censenda sit vsuraria.

Respondetur primo, quod conueniebat exprimere in facto, an præfata venditio fuisset facta Romæ, vel extra illam, quod non exprimitur; & an venditor seruasset præfatum hordeum vsque ad Februarium, an non; & si venditurus fuisset tempore, quo vendidit, vel ante Februarium, quòd etiam tacetur.

1 Secundo, quod apocha præfata est vsuraria, etiam si mutuans fuisset seruaturus hordeum vsque ad mensem Februarij, ea firma ratione, quod qui vendit in vno mense hordeum, vel aliquid aliud vendibile soluendum in alio mense, pretio quo in illo valebit, non potest iustè accipere pretium summum, quo valebit aliquo die illius mensis; nec tenetur accipere minimum, quo valebit aliquo die eiusdem, sed debet esse contentus pretio medio, quo valebit illo mense: ita quod, si pretium summum, quo valuerit aliquo die illius mensis, fuerit 20. & minimum, quo valuerit alio die, decem, venditor debet esse contentus solutione quindecim, vt post Alexandrum & alios nos tradimus in Manu. consil. [d] & per hanc apocham, per quam datur electio diei creditori, debentur illi viginti, & potest recipere multo plus, quàm iure debetur ei, & consequenter lucrari aliquid ratione mutui comprehensi in contractu venditionis dilata solutione, quod est admittere vsuram.

SVMMARIVM.

1 *Actio ad centum post annum vel biennium soluenda minoris emi potest præsenti pecunia.*
2 *Fideiussor præcipue rogatus obligationes sui principalis post aliquod tempus dissoluendas potest minoris præsenti pecunia emere.*
3 *Remissio actionis seu obligationis recepta ob anticipatam solutionem minori summa vsuram sapit; secus si alio respectu fiat dicta deductio.*

CONSILIVM XV.

CVM quidam eques Iulius Cæsar Cerdi à diuersis personis multas pecuniarum summas ad societatem ceperit, soluendo fructus ad rationem 12. pro centenario, vt moris est, non habens modum, vidente domino Hieronymo eius patre, cum interuentu Illustrissimi Cardinalis Sfortiæ, cui hoc onus à Sanctissimo fuit demandatum, fuit facta conuentio cum dictis creditoribus, vt eis intra annum solueretur sors principalis, & fructus decursi ad rationem sex scutorum pro centenario tantùm, & per spatium dicti anni pecuniæ creditoribus nihil lucrarentur, prout omnes contenti remanserunt.

Pro effectuanda dicta concordia, D. Mutius Cerdi frater dicti equitis obligauit se in forma Cameræ de soluendo creditoribus infra annum modo supradicto, ita tamen, quod omnes actiones ipsi D. Mutio cedant pro summis ab ipso soluendis. Nunc vero aliquibus ex creditoribus, & forsan omnibus esset proficuum & commodum, si ad præsens eorum credita soluantur; & pro remissione temporis contenti essent, quod aliquid aliud ad rationem 5. vel 6. scutorum pro centenario etiam ex fructibus, vel ex sorte principali retineretur eis in solutione, quod gratiosè & titulo donationis ipsi equiti remittunt, & remittere vellent.

Et stante commodo & vtilitate creditorum, & gratiosa eorum donatione, quæritur an licitè & impunè fieri possit ex parte equitis Cerdi, & absque aliquo scrupulo conscientiæ.

1 Respondeo primo, quod resolutio huius dubij pendere videtur à resolutione illius, quo quæritur, an actio ad centum soluenda post annum, vel biennium, vel triennium, iustè possit emi minoris, quàm centum, quod ipse affirmatiuè resoluit in Manu. consil. [a] tum auctoritate Innocentij cui nemo ibi contradicit. [b] Tum quia minus valet actio ad rem aliquam, quam ipsa res præsens. Tum quia minoris valet id, quod non est futurum vtile intra vnum annum, alio eiusdem qualitatis, quod est futurum statim vtile, vt palam est.

2 Secundo respondeo, quod prædictus frater prædicti Iulij potest iustè emere præsenti pecunia à singulis creditoribus singulas actiones, quas ipsi habent contra Iulium aliquanto minore pretio, quàm sit illud, quod per eas peti & recipi potest, per resolutionem prædictam.

Tertio, quod hoc facere potest etiam non rogantibus creditoribus, sed iustius rogantibus illis, vt eas ipse ab eis sic emat; & iustius, si ob earum emptionem oporteret eum pecuniam aliis negotiationibus destinatam in hanc emptionem vertere.

3 Quarto non obstat dicere, quod remissio actionis ob anticipatam solutionem videtur vsuraria, vt nos vbi supra post alios ibi citatos insinuauimus. Tum quia illud est verum, quando remissio illa fieret ob solam solutionis anticipationem, non autem cum fieret ob alium iustum respectum, puta quia minus valet, quàm ipsa res præsens, vt ibidem insinuauimus. Tum quia aliud est donare, seu remittere obligationem seu actionem ob minus pretium anticipatum, & aliud emere actionem, quæ minoris valet, quàm res ipsa præsens, ad quam illa datur: & ita infertur ex vno ad aliud. [c]

SVMMARIVM.

2 *Vendere carius, vel vilius emere, quam res valeat, ob dilatam vel anticipatam solutionem nec mercatoribus maritimis, nec pastoribus, nec mercatoribus lanarum (contra Sotum) licet, num. 1. nisi hic excessus iustificetur ex capite lucri cessantis, vel damni emergentis, nu. 3. 4. vel includatur intra latitudinem iusti pretij. nu. 6.*
4 *Interesse futuri lucri cessantis, & damni emergentis ratio haberi potest in initio contractus, qui dilata vel anticipata fit solutione.*
5 *Pretij latitudo maior est in re maioris valoris, exceditque pretium, quo communiter præsenti pecunia vendi potest. num. 6.*

CONSILIVM XVI.

CONTRAHERE an liceat pastoribus regionis Sogobiensis modo solito cum mercatoribus ementibus lanas ad pannos conficiendos, & tingendos, ita scilicet, quod mercator emat carius propter solutionem dilatam ad tres terminos intra duos annos, & pastor vendat carius propter eamdem solutionem dilatam.

1 Respondeo primo, dixisse me in Manu. confess. [d] Dominicum Sotum tenere, [e] licere mercatori huiusmodi lanarum emere vilius illas propter solutionem anticipatam per annum, per quod satis fentit licere pastori vendere carius lanas prædictas ob dilatam solutionem per annum. [f]

2 Secundo, contrariam opinionem me tenuisse ibidem, sicut & contra Medinam, [g] tenui non licere mercatoribus nauticis vendere carius merces propter dilatam solutionem.

3 Tertio, quod hæc duo dicta intelligenda erant de pastore & mercatoribus vendentibus, & ementibus carius vel vilius sola ratione dilationis vel anticipationis solutionis, nulla ratione habita interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

4 Quarto, quod in ea sum opinione contra Sotum, quod propter verum interesse lucri cessantis potest, qui contrahit, carius, quàm præsenti pecunia res valet, vendere, vel etiam vilius emere, vt efficaciter probo in com. de vsuris, [h] & quod secundum omnes potest capi interesse damni emergentis, vt ibidem probatur.

5 Quinto, quod potest capere vendens pro merce sua aliquid amplius, quam illa valet pecunia præsenti; dummodo

a *Le. cũ quid ff. de re. cred.* b *Leg. vnum eod. tit.*

c *De reg. iur. lib. 6.*

d *Cap. 17. nu. 241.*

a *Cap. 27. nu. 230 & seq.* b *In c. in ciuitate. de vsur.*

c *Arg. l. Papinianus ff. de minor. cap. ad audientiam. de decimis, &c.*

h *Super ca. fœnerantes. 14. qu. 3. nu. 15. num. 40.*

illud

a *Cap. 23. n. 79.*

b *Num. 79.*

illud non excedat latitudinem iusti pretij, quod non est indiuisibile, sed habet latitudinem maiorem quidem in re maioris pretij, & minorem in re minoris pretij, vt in dicto Manu. [a]

6 Sexto, quod in casu quæstionis præsentis adduntur duæ causæ, propter quas pastores vendunt carius, quam res præsenti pecunia valet, non habita ratione dilationis. Altera est, quod quantitas illa duorum nummorum argenteorum, quæ additur pretio, quo arroba lanæ pretio communi, pecunia præsenti vendi potest, videtur includi intra latitudinem iusti pretij, per ea quæ in dicto Manual. [b] diximus. Altera, quod pastor patitur interesse lucri cessantis propter prædictam dilationem; cuius, si verum est interesse, ratio haberi potest, vt prædictum est.

Septimo, quod per hæc omnia responderi potest categoricè, contractus prædictos esse licitos quo ad forum conscientiæ. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vendens ob dilatam solutionem carius, quam pretio rigoroso, vsuram committit; nec iustificatur ex periculo, labore, & impensis, quæ ob conditionem debitoris subit venditor post tempus exacturus pretium. num. 2. 3. & 5. nec secundum magis communem, à qua recedit Sotus, si agatur de venditione magnæ quantitatis mercium de longe allatarum, quæ breui tempore, vt expedit etiam Reipublicæ, præsenti pretio non possunt distrahi. num. 4.*
2 *Emens vel conducens minoris infimo pretio ob anticipatam solutionem est vsurarius.*
5 *Periculum perdendi pretium ob malam debitoris fortunam non facit quod merx carius vendi possit, nec ex mutuo plus recipi.*
6 *Lucri cessantis ratio tunc habetur, quando à debitore rogatur creditor, vt in ipsius gratiam desinat aliquam actionem, quam cum lucro erat facturus, exercere.*

CONSILIVM XVII.

NEMERCATOR lanarum exercebat mercimonia colligendo setam, & latam omnis prouinciæ, & eam lauatam & curatam vendebat per suum institorem, cum facultate vendendi eam certo pretio volentibus emere pecunia præsenti, & volentibus emere cum dilatione vnius anni, cum auctario nouem pro centum. Nunc D. vult totam illam lanam collectam emere pecunia præsenti, & postea vendere illam eo modo, quo mercator vẽdit. Quæritur, an id ei liceat.

Respondeo primo, quod in hac quæstione vnum explicitè quæritur, & aliud implicite præsupponitur. Quæritur enim expresè, an prædicto D. liceat id, quod quæritur, facere; & præsupponitur tacitè, quod prædicto N. id quod facere dicitur, liceat.

1 Secundo, quod non rectè præsupponitur venditionem præfatam licere prędicto N. Tum per textum in hoc satis expressum in cap. *in ciuitate.* [c] quatenus probat, eum, qui vendit piper, vel cinnamomum carius propter dilationem ad soluendum datam, peccare. ergo eadem ratione, qui lanam vendit carius propter dilationem solutionis, dicetur peccare. [d] Tum quia expressius hoc definitur in cap. *consuluit.* [e] quatenus dicit, peccare negotiatorem, qui vendit rem pluris, quam valet, ob dilationem solutionis pretij.

Tertiò, quod id ipsum probat præfatum ca. *consuluit.* quatenus habet, peccare creditorem, qui, vt terminum solutionis faciendæ differat, accipit aliquid.

2 Quarto, quod hæc est doctrina communiter recepta ab Innocentio, Hostiensi, Ioanne Andrea, Panormitano & alijs plerisque omnibus in præfatis capp. [f] & nos ante 35. annos tradidimus in comm. de vsuris, [g] & in Manual. confess. [h] in hæc fere verba: *Peccatum vsuræ velatum siue palliatum committit, quicumque minoris iusto pretio infimo siue pio quærit aliquid propter anticipatam solutionem, & contra quandoquis vendit alij maiore pretio iusto supremo propter dilatam solutionem,* [i] *qui enim emit 10. rem ad minus pretio infimo valentem 12. ob anticipatam solutionem, in effectu videtur mutuare pretium, accipiendo illud plus iusto pretio, quo res vendita valet. pro vsuris, vt in prædictis iuribus probatur.* Hęc ibi, & paulo inferius, [k] in hæc verba: *Qui vendit, permutat, aut conducit minoris iusto pretio ob anticipatam solutionem, est vsurarius: & è contrario omnis, qui vendit, permutat, aut locat maioris iusto pretio maximo, siue rigoroso ob dilationem solutionis, per rationem supra positam, &c.*

3 Quinto, quod contra conclusionem hanc communiter receptam tenuit Medina, [a] quod res carius vendi potest credita, quam præsenti pecunia, & vilius emi ea anticipata; quia modus vendendi videtur augere, vel minuere pretium propter periculum, quod contingere potest, eo quòd debitor fieri potest inops, & impotens ad soluendum pretium, vel tradendam mercem, vel ingratus & malignus, qui nolit id facere: cuius sententiam neruosè confutat Sotus, [b] & neruosius confutari potest, eo quod est noua, & contra omnes alios Theologos & Canonistas, & quod Ecclesia declarauit id esse illicitum, per cap. *in ciuitate.* de vsur.

4 Sexto, quod licet præfatus Sotus, reprobata opinione præfati Medinæ, tenuerit, quod communis opinio limitari potest, quãdo vtilitas reipub. exigit, vt magna copia mercium simul vendatur, vel ematur, & non inueniuntur qui tantam copiam præsenti pecunia emant, vel vendant: vt cum magna copia mercium defertur è longinquo per mare à nautis, quas qui præsenti pecunia emant, non inueniuntur, & nautæ non possunt expectare tempus, in quo illæ iusto pretio præsenti pecunia vendi possint, & interest reipub. vt copia illa mercium veniat è longinquo. Sed illa limitatio opinionis communis, licet vtcumque possit recipi, nihil tamen prodest præfato mercatori. Tum quia non traducit lanam ex aliqua prouincia longinqua. Tum quia non vendit credito pro pretio, quo valebit tempore solutionis, sed pro dilatione vnius anni capit lucrum ad rationem nouem pro centum. Tum quia ipsemet Sotus expresè ait, illam suam limitationem non esse trahendam ad mercatores, qui in ciuitatibus vendunt suas res credito, &c. vt in eo videri potest.

5 Septimo, quod difficultas recipiendi pecuniam ab emente in termino faciendæ solutionis, & periculum perdẽdi eam, si emptor fiat pauper, vel decoquat, siue fallat, vel fiat fraudulentus, non possunt eum ab vsuræ peccato excusare. Tum quia, vt supra tactum est referendo verba Manu. [c] etiam qui mutuat pecuniam, subit easdem difficultates, attamen non potest capere quidquam ob eas, prohibente id non solum iure canonico, sed etiam naturali, & diuino.

Octauo, quod sicut per prędicta efficaciter probatur falsum esse id, quod in quæstione proposita præsupponitur esse verum, nempe, præfatum N. peccatum vsuræ admittere in exercitio vendendi lanas prædictas modo in quæstione proposito, ita fortiori ratione probatur præfatum D. peccaturum, si emeret lanas pecunia præsenti à præfato N. & postea vendere illas eo modo, quo N. vendit. Tum quod D. longè longius abest à conditione mercatoris. Tum quia labores, & impensas, quæ suscipit, & impendit, maiorem aliquem colorem possent tribuere venditioni N. quam venditioni D. qui nihil aliud faceret, quam emere lanas præsenti pecunia, & postea vendere illas sine vlla mutatione, dilata solutione: quamuis, vt prædixi, nulli labores, nullæque impensæ possint iustificare venditiones præfati N. quippe quæ sunt contra ius naturale diuinum, & canonicum in præfatis capp. contentum.

6 Nec etiam ratio lucri cessantis, eo quod posset pecunia, qua emit lanam, emere prædia, & census, potest cum excusare; quia non rogatur ab emptoribus lanæ, vt cesset ab emptione prædiorum, & censuum, vt eis paret lanam, & quod ei refarcient lucrum cessans; sed neque ille libenter id faceret. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Venditor, qui præsenti pecunia emere volentem non reperit, potest secundum aliquorum sententiam dilata solutione pluris vendere, quam valeat, quorum tamen sententia non probatur, nec in casu, in quo emptores pro eorum vtilitate nolunt nisi dilata solutione emere; nisi quando venditor erat rem seruaturus in diem, in quo probabiliter dubitabatur an esset plus vel minus valitura; ita vt alterum sine altero non sufficiat.*
2 *Emere viliori pretio rem ad hoc, vt illam mutata forma, loco, vel alio tempore pluris, prout tunc valebit, vendere possit, licere non dubitatur.*
3 *Vendere ob dilatam solutionem possum rigoroso pretio rem, quam præsenti pecunia miti venderem.*
4 *Vendere dilata solutione ad annum potest artifex suas merces cum augmẽto 12. pro 100. si ex illis singulo trimestri præsenti*

a *In cod. de rebus restituend. qu. 39.*

b *Lib. 6. q. 4. a. 1. de iust. & iur.*

c *Ex c. 17. nu. 206. & 210.*

a *De vsuris.*

d *Arg. l. illud. ff. ad l. Aquil.* e *Eiusdem ti. de vsur.*

f *Et in c. fi. eiusdem tit.* g *Sup. c. 1. 14. q. 3. n. 20. cum sequent.* h *Cap. 17. nu. 206.* i *Cap. in ciuitate de vsur. & cap. audiuimus. de emptio. & c. illo tit. de pigno.* k *Et eis adnot. Num. 210.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pecunia venditis etiam plus lucratus fuisset: & hoc, ineundo saltem virtualiter duos contractus, quorum primus sit venditio præsenti iusto pretio, secundus mutuum ad annum cum receptione iusti lucri cessantis.

CONSILIVM XVIII.

a *In conf. 111.*

AN sit tenenda determinatio illa Decij, [a] scilicet quod quidam operarius, qui solebat de stamine serico, quòd constabat centum, in tribus mensibus reducere in fila valentia centum & quatuor, possit iustè vendere alteri volenti differre solutionem vsque ad annum pro centum & duodecim?

1 Ad quam respondeo, quod Decius de more suo subtilissimè eruditissimeque videtur adducere omnia, quæ pro illa possent adduci: & quod nullum eorum, præter forte vnum, videtur satis firmum fulcrum illius, propter ea quæ in principio consilij in contrarium neruosissimè adducit.

b *Authen. ad hoc q. 9. C. de vsuris.*

Primum enim, quo illam fundat, est determinatio illa Salicetti, [b] scilicet, quod mercator, quando non inuenit qui mercem suam præsenti pecunia emat, potest illam vendere maioris, quàm valet, dilato ad soluendum termino; quæ tamen nullo iure Pontificio probatur: immo expressè reprobatur per cap. *in ciuitate.* & capit. vlt. [c] quæ probant debere duo concurrere ad hoc, vt quis suam mercem cariùs vendere possit, quam valeat præsenti pecunia: Alterum est, quod sit certum, vel saltem dubium, quòd merx sit pluris valitura tempore solutionis: Alterum, quod venditor vellet illam seruare inuenditam vsque ad illud tempus. At in casu Decij, ille operarius volebat vendere sua fila in fine trimestris, & non seruare in finem anni. Nec obstat responsio, quam ad hoc dat Decius, [d] quoniam ipsemet ob frigiditatem eius ab ea discedit.

c *De vsuris.*

d *Num. 14.*

Secundum desumptum ex eodem Salicetto, [e] non est firmum. nullo enim iure Salicetus probare potest, quod quando emptores nolunt emere præsenti pecunia, & pro vtilitate sua volunt sibi differri solutionem; quod tunc possit mercator suas merces vendere illis maiori pretio propter solutionem dilatam. Tum quod hoc est contra prædicta duo capp. Tum quod illorum decisiones, & prohibitiones essent vanæ, si pro voluntate emptoris dicentis sibi esse id vtile, posset vendi eis maiore pretio, vt palam est.

c *In ea. qu. 9.*

Tertium est ratione dubij, quanti valitura erant præfata fila tempore solutionis: quod omnino confutatur, vt primum; quia non sufficit illud dubium, nisi quando dominus mercis vult seruare illam inuenditam vsque ad illud tempus: & in casu Decij volebat vendere illa fila tempore quo vendidit. Nec obstant eius replicæ, quæ sunt verbales, & non reales.

2 Quartum, in quo prodegit multa superuacanea Decius, nihil prodest suo proposito: quia omnia tendunt ad probandum frustra, quod licet emere rem vilius ad vendendum carius, mutatione ipsius facta in forma, vel de illa in alium locum vel tempus disponere; quod nemo negat: omnes enim fatentur, eum, qui animalia recens nata vili emit, posse nutrita & aucta cariùs vendere: & qui emit merces in loco vel tempore, quo vtili pretio valent, posse easdem seruatas in aliud tempus vel in alium locum, quo pluris valuerint, cariùs vendere. At in casu sibi proposito, qui vendidit fila, nolebat formam illorum mutare, nec in aliud tempus seruare, nec in alium locum transferre, sed vbi ea erant vendere.

3 Quintum, quo fundat, est, quod licet mercatori vendere rem cariùs ob dilationem, quam præsenti pecunia, dummodo non excedat iustum pretium: in quod allegat Theologos in genere: quod tamen secundum omnes illos intelligendum est, quando vendit carius, intra tamen latitudinem iusti pretij. Cum enim pretium iustum non sit in puncto indiuisibili situm, sed habeat latitudinem, cuius vnum extremum dicitur summum, siue rigorosum, aliud infimum, siue pium, & aliud medium, potest mercator iustè vendere mercem summo pretio, scilicet 12. dilata solutione, quam præsenti pecunia venderet infimo, scilicet 10. vel medio, scilicet 11. vel circiter, vt nos post alios dicimus in Manual. confess. [f] quod non fecit suo proposito: quoniam ille vendebat fila longè cariùs ob dilationem in iusto pretio summo.

f *Cap. 17. nu. 228. & c. 23. nu. 78.*

4 Sextum autem, scilicet, propter interesse lucri cessantis eius, qui vendit, satis potest congruere suo proposito; intelligendo tamen, & limitando ad regulas interpretandi iuridice

A interesse, ita scilicet, faciendo duos contractus formaliter, vel virtualiter: alterum, quo qui vendidit illa fila, vendidisset iusto pretio infimo, medio, vel summo præsenti pecunia: alterum, quo ad preces & vtilitatem ementis dedisset dilationem vnius anni ad soluendum illud pretium pro iusto & vero interesse, quod probabilius lucratus fuisset venditor intra illum annum: ita quod vendens solum, vel saltem principaliter accepisset illud auctarium pro illo interesse, & nullatenus, saltem principaliter, pro dilatione; ita quod cessaret omnis fraus palliandi vsuras. Videtur enim posse defendi, quod venditor mercis potest iustè vendere mercem emptori iusto pretio, etiam summo, soluendo præsenti pecunia, & mox, vel ex interuallo ad preces emptoris, & principaliter ad eius vtilitatem dare illi dilationem ad soluendum illud, promisso interesse, quod probabiliter lucraretur intra illud tempus. Tum quia id in effectu esset capere pretium iustum pro merce vendita, & mutuare illud, promisso vero & iusto interesse lucri cessantis; quorum vtrumque licet, per ea, quæ nos latius diximus in com. resolut. de vsuris, [a] & in Man. confess. [b] Tum quia recepta sententia glossæ, Panormitani & communis habet, posse haberi rationem lucri cessantis, per l. 3. [c] Tum quia Hostiensis receptus asserit, [d] quod mercator volens ire ad nundinas ad mercandas merces, quas postea portatas venderet in terra sua, rogatus ab amico posset mutuare illas pecunias, quibus mercaturus erat, promisso sibi vero & probabili interesse lucri cessantis: quamuis Innocentius, [e] contrarium tenet, quando quis sponte mutuat. Caueat tamen diligenter huiusmodi venditor, vt hanc rem gerat candidè, ita quod verè coram Deo, quia corda videt, non accipiat illud auctarium principaliter pro dilatione, sed pro interesse vero & probabili, quod probabiliter lucraretur emendo alias merces, si pretium solueretur ei tempore venditionis.

a *Super ca. 1. 14. q. 3. nu. 23.*
b *Cap. 17. nu. 210.*
c *§. fi. ff. de eo quod certo loco.*
d *In c. salubriter. de vsur.*
e *In ca. final. de vsur.*

SVMMARIVM.

2 *Vendens dilata solutione rem fructiferam cum translatione dominij non potest ob dilationem prædictam etiam in compensationem fructuum aliquid exigere; & hoc, nisi venditor in mora constituatur. nu. 2.*

D 2 *Vendens dilata solutione rem cum translatione dominij, si illam sibi in pignus, donec pretium soluatur, retineat, fructus ex illa percepios non potest nec ex pacto sibi lucrari.*

CONSILIVM XIX.

AN ille, qui pro suis tantum negotiis, & non ad instantiam alicuius amici, vendit domum, aut fundum mille aureis, aut huiusmodi, & non valens recipere in præsenti nisi quingentos, data dilatione ad triennium, aut eo amplius, conuentionem faciat cum emptore, vt interim ratione fructuum det sibi tot pro centenario, committat vsuram in foro conscientiæ, si tamen verè transeat dominium dictæ domus aut fundi in emptorem, ita vt illis interim pereuntibus, pereant tantummodo & corruant emptori, non autem venditori?

B

Item, quod idem est cum superiori quæstione, an opinio tantummodo vera in foro tantùm conscientiæ ea sit, quam contra Angelum, [f] tuetur Siluester, [g] Gabriel Biel, [h] S. Bernardinus, [i] Antoninus, [k] Plotus, [l] Abba, [m] & alij Theologi, ac doctores, quos refert ac sequitur Siluester vbi supra.

f *Verba ejus nu. 5. & verbo vsura n. 18.*
g *Verbo vsura 2. q. 11. & in Aurea rosa in q. impr. casu 27.*
h *In 4. sen. di. 15. q. 11. conclusione 4. casu 3.*
i *In suis sum. de contract. ferm. 4. c. 1. casu 4. §. sub 5.*
k *2. par. ti. 1. cap. 7. § 20.*
l *In quæst. 1. si quando. C. vnde vi. nu. 45.*
m *Const. 3.*
n *Cap. in ciuitate. cum concord. de*

1 AD PRIMAM respondeo, in casu proposito vsuram cõmitti: quia ratione dilationis solutionis accipit aliquid, quod est peccatum vsuræ. [n]

AD SECVNDAM respondeo primo, quod, vt responsio ad primam quæstionem sit vera, non oportet quod opinio Angeli sit falsa: quoniam ille loquitur in casu, quo emptor à principio constituitur in mora, & consequenter quando non datur dilatio ad soluendum; in casu autem proposito palam est emptorem non esse in mora à principio, quia datur ei dilatio ad soluendum.

C

2 Secundo, quod illæ duæ opiniones possunt conciliari, vt opinio Angeli procedat in casu, quo res venderetur præsente pecunia, nulla dilatione data, & translatis dominio & possessione per clausulam constituti; quo casu emptor à principio incipit esse in mora soluendi, vt ait Angelus: opinio autem contraria, quando expresse faciendo pactum, vt res detineatur à venditore, donec soluatur pretium, tacitè datur ei dilatio

D

ad soluendum, data in pignus vendita re, & fructibus pro solutione dilata. Salua, &c.

Hoc responsum datum fuit auctori Catechesis Neapolitanæ vt ibi potest videri post tractatum de excommunicatione, vbi multorum aliorum annectit responsiones, ad quas potest haberi recursus. Vide etiam infra conf. 20. & 21. num. 4.

SVMMARIVM.

1 *Vendi non potest etiam dilata solutione res pluris quam valet, nisi vendens illam esset seruaturus alio tempore, quo dubitatur an esset plus vel minus valitura, vel illud plus capiat ratione iusti lucri cessantis. num. 2.*

3 *Interesse lucri cessantis non habet locum, nisi emptor sit in mora soluendi pretium, vel venditor esset ex pretio exercitaturus mercaturam, vel empturus aliquid frugiferum.*

4 *Venditor potest iustum pretium receptum per alium contractum statim mutuare emptori, & ex mutuo recipere conuentum verisimile lucrum cessans: immo & vnico contractu potest vendi res pro iusto pretio, & dicto iusto augmento cessantis lucri, num. 7. secus si augeretur pretium, & non subesset iusta ratio. num 8.*

5 *Onus impositum emptori, vt durante dilatione soluat interesse lucri cessantis, tamquam gravamen quoddam præter naturam emptionis illi impositum, minuit de iusto pretio. num. 6. sed hoc, si non posset antea soluendo, ab hoc onere se eximere. num 8.*

CONSILIVM XX.

NVENDIDIT villam valoris quindecim millium M. & quia ipse M. non soluit nisi tria millia præsenti pecunia, dilata solutione aliorum duodecim millium in decennium, conuenerunt, vt ipse M. teneatur soluere decem & octo mille. Quæritur, an huiusmodi contractus sit iustus, & possit recipi illud plus ratione lucri cessantis.

1 Ad hanc quæstionem respondeo primo, præfatam venditionem, & emptionem factam simpliciter eo modo, quo narratur, esse iniustam, ea ratione firma, quod omnis venditio cuiuslibet mercis facta maiore pretio iusto soluendo dilata solutione, est iniusta; nisi venditor vellet illam seruare sibi in tempus, in quod solutio differtur, & dubium esset an tunc pluris vel minoris esset valitura, iuxta cap. *in ciuitate.* [a] & latius tradimus in commen. de vsuris, [b] & breuius in Manual. confess. [c] Non obstat, quod non videtur habere formam contractus vsurarij; cùm ille fiat in contractu mutui, cum pacto, vel intentione principali, vt aliquid amplius, quàm acceptum est reddatur.

a *Cap. consuluit. & c. fi. de vsuris.*
b *Super ca. 1. 14. q. 3. not. 3. & 12.*
c *Cap. 17. nu. 210.*

2 Tum quia licet non esset vsuraria, esset tamen iniusta; quia merx pluris venditur, quam valet, quod est iniustum secundum Aristotelem, [d] & S. Thomam receptum. [e] Tum quia licet non interueniat mutuũ formaliter, siue expressum, interuenit tamen tacitum, & æquipollens, tatione illa clara, quam post alios tradimus in d. com. [f] & in d. Manual. [g] Non obstat etiam, quod videtur præfatus venditor accipere illud plus ratione lucri cessantis, quod iustè potest accipi secundum communem sententiam. [h] Tum quia non proponitur illud in casus narratione, licet tangatur in quæstionis propositione.

d *5. Ethic.*
e *2. 2. q. 77. a. 1.*
f *Notab. 3.*
g *Cap. 17. nu. 206.*
h *Leg. 3. ff. de eo quod certo loco.*

3 Tum quia interesse lucri cessantis non habet locum antequam emptor sit in mora soluendi, nisi venditor esset exercitaturus mercaturã, & empturus census annuos, vel aliqua prædia frugifera ex iusto pretio statim sibi soluendo. At non narratur in casu, quod præfatus venditor volebat mercari, vel emere frugifera pretio iusto sibi statim soluendo.

4 Secundo respondetur, quod per duos contractus diuersos, vnum emptionis, & alterum mutui, potuisset peruenire ad bonam partem finis, ad quem per præfatum vnum contractum peruenire volebat; pura quod primo præfatus venditor dedisset villam pretio 15. millium statim soluendorum; secundò, quod conuenisset cum eo, vt daret ei decennalem dilationem, & quod ipse solueret ei interesse lucri cessantis, quod verisimiliter faceret mercando, vel emendo, vt prædictum est: nam potest venditor accipere illud, si res coram Deo ita se haberet. Tum quia illo casu pretium non excessisset iustum propter dilatam solutionem, nec quidquam reciperetur vltra iustum pretium ratione primi contractus venditionis, sed ratione secundi contractus mutui ob interesse lucri cessantis, quod verè conatus fuisset facere, & verisimiliter feciset, si fuisset statim ei facta solutio. Tum quia liceret venditori, si ei solueretur statim omnia 15. millia, retinere sibi tria millia, & reliqua 12. millia mutuare emptori egenti eis, & roganti vt mutuaret illa ei soluendo interesse lucri cessantis, quod verè intendebat facere venditor exercendo mercaturam, vel emendo census annuos, vel prædia frugifera, si ea illi non mutuasset, quia in hoc casu concurrunt omnia, quæ sunt necessaria ad quærendum iustè interesse lucri cessantis, iuxta ea quæ latius tradimus in d. Manu. confess. [a]

a *Vbi supran. 211. & seq.*

5 AD HÆC succedit illa magna difficultas, An quemadmodum per duos contractus supradictos potuit præfatus venditor peruenire ad bonam partem finis per eum prætensi, ita potuisset peruenire per vnum, qui æquipolleret duobus; puta quod vendidisset villam pretio 15. millium, cum pacto, quod statim solueretur ei tria millia, & reliqua solueretur ei in fine decennij, & interim solueretur ei interesse lucri cessantis, quod vere intendebat facere, & verisimiliter feciisset, si statim solutio illorum facta fuisset.

Pro parte quidem negante facit primo, quod non est danda occasio peccandi, & vsuras exercendi, [b] & videtur per hoc dari occasio peccandi, & palliandi vsuras.

b *Leg. conuenire ff. de pactis dot. & c. ex parte. de consuet.*

Secundo, quod in primo responso reprobatus est contractus propositus, & quod is videtur per omnia similis illi.

C 6 Tertio, quod pactum illud, de soluendo interesse præfatum intra decennium, videtur diminuere de pretio iusto: quia onus impositum emptori præter naturam contractus diminuit de pretio, [c] & consequenter venditor recepisset pretium maius iusto, quod est peccatum, vt prædictum est.

c *Cap. cum Ioannes. de fi de instru. & l. fundi parte. ff. de contrah. empt.*

7 Pro parte autem affirmante facit primò, quòd nihil refert quid ex æquipollentibus fiat. [d] At is vnus contractus, & duo, de quibus in præcedenti dicto, videntur æquipollere; ergo ita approbandus est is, ac illi.

d *Le si ff. mãdat. c licet ex quadam. de testibus.*

Secundo, quod in Manu. confess. [e] tenuimus, quod sicut per tres contractus, scilicet, societatis, & assecurationis capitalis, & certi lucri; cum tribus temporibus quæ sis initos, potest quis accipere aliquod certum lucrum, saluo capitali, ita potest quis idem facere ineundo illos tres contractus cum vno eodem tempore propter identitatem rationis.

e *Cap. 17. nu. 254.*

Tertio, quod nulla occurrit ratio, qua non possit fieri hoc vno contractu, perinde ac duobus.

Quarto, quod per illud pactum visa fuissent 12. millia venditori soluta, & ab eo mutuata emptori bi tui manu, vt in l. *licet.* [f] & l. *singularia.* [g] Sicut enim ibi 15, cui debentur decem ex mandato, volendo vt debeantur ex mutuo, videtur accipere illa, & breui manu credere; ita is venditor, volendo vt illa duodecim millia, quæ debentur ei ex venditione, debeantur ex mutuo, siue credito, videtur accipere illa, & breui manu credere; & consequenter videtur duos contractus præfatos sine vllius iniuria efficere.

f *§. quoties. ff. de iure dot.*
g *ff. de rebus cred.*

E 8 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur, negando, quod per hoc detur occasio peccandi; quia immo sternitur via illud euitandi.

Ad secundum, negando, quod is contractus sit similis proposito; cùm in proposito augeatur pretium ob dilatam solutionem, & sine vlla ratione iusta; in hoc autem nihil tale inuenitur, vt palam est.

Ad tertium, concedendo quidem diminui pretium rei ob vnus impositum emptori præter naturam emptionis, negando tamen hic poni tale onus; quia immo additur leuamen, cùm tollatur ei obligatio soluendi statim, & non tollatur facultas liberandi se, si voluerit; quia liberabitur ab onere soluendi interesse, simulac soluerit pretium, cùm per id cesset interesse. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vendens prædium certo pretio soluendo pro vna dimidia tunc, & pro alia post annum, præstante venditore fideiussorem de euictione, quæ non fuit præstita nisi post multos annos, ratione fructuum per emptorem dicto primo anno perceptorum nihil potest habere: quia cum dilatio censeatur qualitas diminutiua pretij, nihil ei interim perit. num. 7. & 8. at ratione fructuum postea perceptorum eidem portio illorum pro rata pretij non recepti restitui debet. n. 4. & hoc ex æquitate illa dictante neminem debere locupletari cum altena iactura. num. 5. & 9.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Dilatio data emptori in ipso contractu ad solutum pretium, non facit vt ob id aliquid possit recipi: quia dilatio est pars modificatiua pretij, & sic iniuste non laditur. num. 8. potest tamen percipere aliquid non propter dilationem, sed propter fructus, quos percipere poterat ex prædio non tradendo, donec ei totum pretium solueretur. num. 4.*

3 *Lucrum cessans non potest accipi secundum aliquos, nisi post moram: contrarium autem est verius. num. 4. in fin.*

3 *Mora non contrahitur per emptorem in solutione pretij, donec durat dilatio ei data in ipso contractu emptionis.*

5 *Locupletari non debet quis cum aliena iactura: & ideo venditor, qui recepta parte pretij prædium, prout potest de iure, retinet donec ei integrum soluatur pretium. tenetur emptori fructus pro rata pretij soluti restituere, & nu. 9. illaque vsuras, quæ propter prædictam æquitatem debentur per ius ciuile debentur etiam iure canonico. num. 5.*

5 *Venditori, qui re tradita non potest recipere pretium, eo quod conuentam fideiussionem præstare non potest, tenetur emptor, ne cum damno venditoris locupletetur, restituere fructus pro rata pretij non soluti. & 9.*

6 *Mora regularis sine interpellatione non contrahitur, secus tamen in irregulari, quæ re ipsa contrahitur.*

6 *Moram etsi non committat debitor: in diem, si adueniente die ideo non soluit, quia fideiussor promissus ei non datur; attamen si venditori det dilationem ad dandum fideiussorem, tunc per lapsum diei efficitur morosus.*

8 *Dilatio, quam venditor prædij dat emptori ad soluendum, est duplex: altera, quæ datur in ipsa conuentione pretij tamquam illius alleuiatiua; & ob hanc nihil capere potest: altera, quæ datur ad hoc, vt pretium sit loco pignoris, donec det fideiussorem de euictione; & hæc non impedit, quin possit interim recipere fructus sibi debitos pro rata pretij non recepti.*

10 *Donationem non inducit intentio non petendi quod ad ipsum spectat, ex ignorantia iuris prouenies.*

10 *Solutum indebite per iuris ignorantiam repeti potest.*

11 *Intentio generalis, quæ multipliciter potest intelligi, ad donationem non trahenda.*

11 *Donatio non præsumitur, vbi alia etiam leuis cadit coniectura.*

CONSILIVM XXI.

1 VENDIDIT D.N. quoddam casale pro pretio scutorum 6000. de quibus tempore vēditionis emptor soluit scuta 3000. reliqua vero 3000. soluere promisit illinc ad vnum annum, cum pacto, quod tempore solutionis dicti residui venditor teneatur præstare vnum certum fideiussorem de euictione casalis vltra alios tunc præstitos; & vlterius in euentum non solutionis dicti residui, vt supra, emptor dedit potestatem dicto venditori dictum casale capiendi propria auctoritate, & illud retinendi, & fructus in suos vsus conuertendi, absque eo, quod in sortem compensentur pro concurrenti quantitate, vsque ad effectualem solutionem dicti residui. & sic celebratum fuit instrumentum, & tradita possessio casalis emptori. Deinde, adueniente tempore, & termino anni, quo debebat solui residuum pretij, quia venditor non poterat præstare fideiussorem de euictione, fuit per dictas partes prorogatum tempus soluendi ad alium annum, cum hoc, quod interim emptor teneatur præstare fructus venditori pro rata dicti residui, prout latius in apocha inter eos confecta apparet, cuius copia datur. & ita emptor, tam in dicto anno temporis prorogati, quam successiuè per plures annos, dictos fructus pretij ad rationem 8. pro 100. pro rata residui soluit venditori; qui demum præstitit fideiussorem de euictione.

Quæritur primo, an venditor dictos fructus licitè & salua conscientia perceperit, & retinere possit.

Secundo, an licitè & salua conscientia possit petere fructus non solutos ab emptore, ante præstitum, & post fideiussorem præstitum.

Quod præfatus venditor non potuerit salua conscientia percipere fructus, aut valorem eorum verisimilem, nec retinere, nec nondum solutos ab emptore petere, facit primo, quod vsura palliata est, accipere aliquid vltra sortem ratione dilationis debitori datæ ad soluendum debitum, secundum receptam sententiam, quam nos quoque in nostro Manual. confess.[a] & in comm. de vsuris, [b] probamus, & est casus in cap. *consuluit*.[c]

3 Secundo facit, quod hic non interuenit interesse damni emergentis, & quod recipere aliquid vltra sortem ratione interesse lucri cessantis, sine mora interueniente ante illud, non licet, secundum multos, de quibus est Innocentius,[a] quem late defendit Dominicus Sotus.[b] Et in casu nostro non interuenit mora, saltem vsque ad finem secūdi anni ab emptione contracta, cum primi anni dilatio fuerit data in ipso contractu, secundi verò per pactum expressum in apocha mense Februario secundi anni: immo etiam per ipsum contractum videtur data dilatio, quatenus non cogebatur emptrix ad soluendum, donec daretur fideiussor de euictione, & ita videtur non potuisse hoc casu accipi præfata octo pro centum ratione interesse lucri cessantis.

Tertio, quod emptrix videtur compensasse fructus per alleuamentum oneris fideiussorem dandi, quod venditori præstabat, cùm pro fideiussione possit recipi pecunia.

4 Sed his non obstantibus, quæ verè non obstant, potuit venditor licitè præfatos fructus, vel valorem eorum verisimilem, salua conscientia, accipere, & retinere; immo & petere eos, qui nondum ei fuerunt soluti. Tum quia is contractus non fuit mutui, in quo solo contrahitur vsura, vt satis colligitur ex cap. *in ciuitate*.[c] & ex cap. 1.[d] in cuius com. 2. nos id adnotauimus. Nec obstat, si dicatur, quod conuentio contenta in apocha continet mutuum inuolutum, siue palliatum, licet non contineat expressum & clarum; & quod ita committitur vsura palliata in contractibus mutui palliati, sicut vsura clara in contractibus mutui clari, vt in Manu.[e] & latius in dicto com.[f] nos ipsi tradidimus: & quod contractus contentus in illa apocha æquipollet contractui, per quem præfatus venditor dedisset præfatæ emptrici duo mille scuta, ea lege, vt vltra sortem solueret ei octo pro centum. Non inquam hoc obstat: quoniam non est verum, interuenisse in illa apocha vllum contractum mutui palliati, nec contractum in ea factum æquipolluisse præfato contractui mutui in arg. allegato, quia illa octo pro centum non accipiuntur principaliter propter dilationem, sed propter fructus, quos percipere poterat venditor non soluto pretio toto rei venditæ, quos iustè percipi posse probat optimè l. *curabit*.[g] 5 Nec obstat illa opinio Innocentij & Dominici Soti, & quorumdam aliorum dicentium non posse capi licitè interesse lucri cessantis. Tum quia, licet primo aspectu videatur aliquid ad hoc facere, verè tamen non facit: quia prædictus venditor non recipit illa octo pro centum ratione alicuius interesse lucri cessantis, sed alia ratione, quam mox annectam. Tum quia falsa est ea opinio, vt probamus efficaciter contra eos pro communi per multa argumenta.[h]

5 Non obstant citata pro contraria parte: pro quorum resolutione, & clara nostræ sententiæ confirmatione, dico, quod illa octo pro centum non accepit venditor principaliter propter dilationē, neque propter aliquod interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, nec propter pœnam, vel vllam moram, saltem regularem, sed tantùm ob illam æquitatem, quæ habet, vt nemo cum aliena iactura locupletetur,[i] per quam æquitatem, quando venditor rei, accepta parte pretij, retinet illam cum suis fructibus, donec totum pretium soluatur, iuxta l. *Iulianus*.[k] emptor debet habere partem fructuum pro rata partis pretij soluti, iuxta l. memorabilem, quæ vltima est,[l] cuius §. fin. habet, maritum, qui tenetur restituere prædium, accepta eius æstimatione, & retinet illud accepta æstimationis parte, donec tota soluatur, debere restituere fructus pro portione partis æstimationis acceptæ. in quo illum §. commendauit Bartholus,[m] & Baldus,[n] & Salicetus,[o] & cum in hoc æquentur emptor & venditor, pari ratione, si prædium venditum traditum est emptori, soluta solum parte pretij, & recipit omnes fructus, tenebitur soluere venditori partem fructuum oro portione pretij non soluti.

Pro his duabus decisionibus pondero prædictum §. *offerri*. quatenus habet, quod venditor rei, accepta parte pretij, retinet eam quasi pignus, donec totum soluatur, significans, quod non tenet eam tamquam dominus perfectus quo ad partem solutam, sed tamquam creditor, qui fructus, quos percipit, quo ad illam debet restituere, & ita præfata emptrix retinebat prædium, & partem pretij, quasi pignus eorum, quæ tenebatur venditor facere, antequam ei solueretur totum; & per consequutionem fructus illius partis debebat

restituere,

a *Cap. 17. nu. 227. & seq. & 241.*
b *Sup. cap. si fœneraueris. t. 14. q. 3. nu. 20.*
c *De vsur.*

a *Iu c. fi. de vsur.*
b *In lib. 6. 1. ar. 3. de iust. & iur.*

g *C. de actio. empt.*

h *In com. prædicti. c. 1. 14. q. 3. n. 50. & seq.*

i *Leg. iuste nature. ff. de reiur. & c. locupletari. eo. tit. lib. 6.*
k *§. offerri. ff. de actio. empt.*
l *Tit. de fundot.*
m *In d. §. offerri.*
n *In l. si tradito. q. 11. C. de actio. empt.*
o *In d. l. cum obit. eo. tit.*

a *Ca. conquestus. de vsur. & l. 1. C. de pignorat. act.*

restituere.[a] Vnde notanter Baldus & Salicetus vbi supra dixerunt, vsuras, quæ iure ciuili debentur ex illa æquitate, ne quis locupletetur cum aliena iactura, deberi etiam iure canonico; quia verè non sunt vsuræ, sed recompensatio æquissima iacturæ.

6 Et ad id, quod allegatur, quòd mora non interuenit, respondetur, verum esse de mora regulari, non autem de irregulari, quæ re ipsa sine vlla interpellatione committitur, vt notauit Baldus communiter receptus.[b] Ad id autem, quod allegatur de compensatione fructuum cum alleuamento non dandi fideiussorem, respondetur, quod nihil obstat. Tum quia longè dispariotis vtilitatis sunt alleuamentum illud, & perceptio fructuum, quàm quod vlla compensatio eorum intelligi debeat.[c] Tum quia satis cōpensationis illius alleuamenti præstabat venditor emptrici, dando dilationem. Tum quia per præstationem illius alleuamenti se constituebat emptrix in mora soluendi regulari, quæ ex interpellatione lapsus diei solutioni præfixi oriebatur, iuxta l. *mora*.[d] cum adnotatis ibi per glossam & in cap. *mora*.[e] & ita hoc fundamentum plus facit contra illam, quam pro illa, si satis ponderetur.

b *Ind. l. mora bit.*

c *Iuxta l. fin. C. de compens.*

d *ff. De vsur.*
e *De reg. iur. lib. 6.*

7 Ex quibus infertur, idem dicendum esse de parte fructuum receptorum post præfatam apocham intra annum, intra quem durabat præfata prorogatio, & de perceptis post illum annum vsque ad expletionem eorum, quæ venditor promisit; immo & post expletionem: quia in his omnibus temporibus habet locum ratio supradicta, ne quis cum aliena iactura locupletetur; & vbi eadem ratio, &c.[f] non tamen quo ad fructus perceptos intra primum annum præstitutum in contractu ad soluendam reliquam medietatem: quia intra illum annum nulla locupletatio cum aliena iactura considerari potest, cum partium conuentionem rei pretium fuerint sex mille soluenda intra vnum annum, dimidium statim, & dimidium in fine anni.

f *Leg. illud. ff. ad l. Aquil.*

8 Neque obstat, si dicatur, quod pari ratione idem dicendum sit de receptis post primum annum, cum emptor nec tunc ex conditione venditoris posset cogi soluere pretium, nisi venditor prius præstitisset fideiussorem. Non inquam id obstat. nam dilatio illa prior vsque ad annum fuit apposita tamquam pars pretij, & tamquam alleuamentum eius, & diminuens illud; alia verò dilatio solùm ad impediendam coactionem ad soluendum, & dandam securitatem per modum cuiusdam pignoris, iuxta prædictum §. *offerri*. per quod ius pignoris non lucrifiunt fructus,[g] vt supra est dictum.

g *Ca. conquestus. de vsur.*

SECVNDA QVÆSTIO. D. Petrus vendidit d. Ioanni certum prædium pro pretio scutorum mille, de quibus tempore venditionis emptor soluit medietatem pretij, reliquam verò medietatem soluere promisit infra tres menses proximos, cum pacto tamen, quod ante solutionem dicti residui dictum prædium mensurari debeat per duos peritos communiter eligendos.

Item, quod prædium liberari debeat per venditorem à certo onere census super eo impositi.

Item, quod venditor teneatur dare certum fideiussorem ad omnem ipsius emptoris requisitionem.

Item, quod venditor debeat facere expedire motum proprium S. D. N. super confirmatione venditionis, & quod aliàs interim ipse emptor residuum pretij soluere non teneatur, nisi prædictis omnibus adimpletis. & ita fuit celebratum instrumentum inter ipsas partes, & tradita fuit possessio ipsius prædij emptori, de quo semper ipse emptor fructus percepit. Venditor autem per aliquot annos non potuit prædicta omnia adimplere.

Quæritur nunc, cùm omnia sint adimpleta, an emptor teneatur soluere interusurium, seu fructus pro rata pretij non soluti, etiam pro tempore, quo venditor non potuit adimplere pro parte sua, & etiam pro tempore decurso post adimpletionem, quousque dicta reliqua medietas pretij fuit per emptorem soluta; attento quòd ipse emptor percepit omnes fructus dicti casalis, & sic gauisus fuit re, & pretio; & an venditor dictos fructus, seu interusurium licitè in foro conscientiæ percipere possit; & si percepit, an licitè illud retinere possit; attento quod partes ipsæ remiserunt dictam differentiam in duos viros legisperitos, qui iudicarunt, quod de iure emptor tenetur ad soluendos fructus prædictos, & ita soluti fuerunt. Nunc igitur quæritur in foro conscientiæ, an venditor illos licitè retinere possit, cum tempore celebrationis

instrumenti venditionis ipse intellexerit, quod emptor retineret rem, & pretium, quousque ipse venditor non adimpleret supradicta omnia pacta.

9 Ad secundam quæstionem, quæ ex hoc facto secundo resultat, respondeo, quod emptor tenetur soluere partem fructuum receptorum post tres menses ante solutionem totius prerij, etiam pro tempore, quo vēditor non potuit adimplere quæ promisit, & à fortiori pro tempore decurso post adimpletionem eorum, quousque dicta reliqua medietas pretij fuit per emptorem soluta, per eadem fundamenta, quibus fundata est responsio data ad dubium resultans ex priore facto. Nam sicut ibi nullus fuit contractus mutui clari, siue formalis, nec velati, siue palliati, ita neque hic. Et sicut ibi non percepit venditor principaliter propter dilationem solutionis, sed propter fructuum perceptionem, non soluto pretio toto, ita neque hic. Et sicut in illo casu interuenit æquitas illa, ne quis locupletetur cum aliena iactura, ita & hic. Et sicut irrefragabiliter probatum est ibi per l. fin.[a] quod præfata æquitas habet locum, cum venditor, soluta parte pretij prædij, retinet totum, omnes eius fructus percipiendo; quod Bartholus, Baldus, & Salicetus ibi citati commendant: sic eadem ratione habet locum in emptore, qui, parte pretij prædij soluta, possidet totum cum fructibus, vt in hoc casu. Et ita sine vllo scrupulo conscientiæ potest venditor accipere partem fructuum pro rata pretij non soluti.

a §. *fina. ff. de fund. dot.*

10 Nec obstat, quod vēditoris intentio tempore contractus fuit, vt emptor retineret prædium, & fructus eius, donec ipse solueret reliquum pretij, & impleret quædam alia, quæ promisit. Tum quia id potuit intendere per ignorantiam iuris, & æquitatis præfatæ, quæ non ab omnibus etiam doctis scitur; & ita non induxit donationem, arg. l. *si non sortem*.[b] & l. *sub conditione*. & l. 1. ibi, *Si sciens se non debere*.[c] & per resolutionem glossæ receptæ,[d] quæ habet, soluentem per ignorantiam iuris id quod est indebitum vtroque iure, naturali videlicet, & ciuili, sicut in nostro casu erat, repetere posse.

b §. *indebitū. ff. de cond. indebit.*
c *In l. cū quis. Co. de iur. & facti. ignoran.*

11 Tum quia fortè is venditor intendens vt emptor haberet prædium & fructus, donec totum pretium solueretur, intendebat, quod dominium omnium illorum illi quæreretur, quod iure quærendum erat ei, non tamen quod emptor non solueret ex eis aliquid, si quid iure deberetur. Tum quia emptor peccasset, volendo priuare proximum, nolentem id scienter donare, magna & notabili parte fructuum pretij, & volendo percipere veluti quasdam vsuras soluti pretij, quoadusque complerentur ei quædam promissa, quod non intendit venditor, & ita præfata intentio generalis, quæ multipliciter intelligi potest, ita vt non comprehendat animum donandi, non debet trahi ad donationem.[e] Numquam enim præsumitur donatio, vbi alia coniectura etiam leuis cadit, secundum Baldum,[f] quem sequuntur plerique omnes, & in his Decius.[g] Salua, &c.

e *Leg. cum de indebito. ff. de probat. & ea. super hoc. de renunciat.*
f *In l. 1. C. ad Trebell.*
g *In leg. cuius per errorem. ff. de reg. iur.*

SVMMARIVM.

1 *Vsura vera tantum in mutuo, palliata in omni contractu vim mutui habente committi potest.*

2 *Depositum cum facultate vtendi eo fit mutuum.*

CONSILIVM XXII.

EMPTOR cuiusdam fundi sibi iam traditi, & eo fruens, dedit fideiussorem ad soluendum venditori pretium post certum tempus, & dedit fideiussori 1500. scuta pro parte pretij, eo pacto, vt solueret partem pensionis fundi empti, quæ responderet parti prædicti pretij 1500. id est pro fructibus, quos percipiebat venditor ante venditionem; & adueniente termino soluendi pretium, teneretur soluere præfata 1500. scuta eidem venditori. Quæritur, an is contractus sit vsurarius.

1 Respondeo, facile videri posse cuipiam nullam in hoc casu proposito vsuram committi, ea ratione fortè, quod non potest interuenire vsura nisi in contractu mutui, vt nos post alios tradimus in com. de vsuris,[a] & quod in hoc casu nulla mentio fit de contractu mutui. Sed cuilibet attentius casum perpendenti videbitur contrarium. Tum quia, licet vsura saepe reperta non inueniatur nisi in contractu mutui; vsura tamen, quam vocant palliatam, inueniri potest in omni contractu tam nominato, quam innominato, qui expressè, vel æquipollenter continet contractum mutui, vt nos vbi supra

h *Super ea. si fœneraueris. 14. quæst. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

declaramus. Et in casu proposito inuenitur contractus mutui palliatus nomine fideiussoris, & alijs circumstantijs, quæ contractum mutui æquialenter efficiunt.

a §. ff. de re. cred.

2 Tum quia contractus depositi, in quo deponens facit facultatem depositario vtendi pecunia deposita, videtur mutuatio, vt est textus solemnis in l. *certi condictio*. [a] quod ibi omnes asserunt. & in casu proposito emptor in effectu deponit pecuniam penes fideiussorem cum facultate, vt illa possit vti; & consequenter efficit contractum mutui. Tum quia præfatus emptor accipit aliquid, immo multum vltra sortem principalem; accipit enim quotannis id, quod fideiussor soluit, vel soluturus est pro parte pensionis fundi empti, quæ respondet parti pretij 1500. scutorum; & ita fideiussor obligatur ad soluenda prædicta 1500. scuta, quæ sunt sors principalis, venditori, & vltra hanc principalem sortem debet soluere partem pensionis illis respondentem: & sic emptor recipit aliquid, immo multum vltra sortem principalem ratione mutui, siue depositi, quod habet vim mutui: & consequenter est vsura clara, vel palliata, per dicta in præfatis locis. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à contractu mutui, quod debet esse gratuitum, ad innominatum, quod tale non est, non procedit.*
2 *Periculi, quod subeo, pretium possum iustè accipere, & sic tibi nauigaturo donare 100. recepturus 125. si saluare redieris.*
3 *Egenti pecuniæ possum iustè nolle tradere per illum contractum, qui sibi magis placet, puta, mutui, sed offerre possum ei alterum mihi magis placitum.*
4 *Fideiussor aliquid pro sua fideiussione capere potest.*

CONSILIVM XXIII.

RESPONDIMVS cuidam, non admisisse vsuram, eo quod dedit centum volenti ducere nauem mercibus onustam in Syriam, ea lege, quod perderet illa, si nauis periret, & si rediret salua, redderentur ei centum & vigintiquinque. Contra quod nunc replicatur, me sentire contrarium in Manual. confess. [b]

b *Cap. 17. nu. 284.*

1 Ad hanc replicationem respondetur, eam nihil obstare. Tum quia arguit à dispositio super contractu mutui, qui debet esse omnino gratuitus, sicut commodatum, iuxta glossam, [c] per omnes receptam, ad dispositum super contractu, per quem datur aliquid alteri per contractum innominatum ob periculum subeundum, vt expressè dicimus in d. Manu. [d]

b1. c. 1. *de commod.*
c *In const. 123. f Num. 128. quæst. 45.*
d *Cap. 17. nu. 222.*

2 Tum quia dans aliquid alteri, & accipiens aliquid vltra id, quod dat ad periculum subeundū, non contrahit vsuram, vt post alios respondit Decius, [e] quem nos quoque sequuti fuimus in comment. de vsur. [f] super extrauagantem Pij V. de censibus, illa firma ratione, quod nihil accipit is vi mutui expressi, nec taciti, sed vi alterius contractus innominati donantis sub modo, vel recipientis aliquid ob periculum subeundum: quod licitè potest capi, per l. 1. & 2. § & per tradita à nobis latius in cap. nauiganti, [g] & in Manual. [h]

e *In l. si non fuerint ff. pro socio.*
f *Dereg. iur. lib. 6.*
g *Co. de nautico fœn.*
h *De vsur.*

3 Tum quia nihil obstat illud friuolum, scilicet, quod mercator, qui accepit centum sub conditione, vt redderet centum viginti quinque, si nauis rediret ex Syria salua, maluisset sine dicto onere mutuo accipere: quia etiam omnes fere alij contrahentes mallent accipere ab his, cum quibus contrahunt, pecuniam, vel valorem suę rei, quam tradunt, gratis per viam donationis simplicis, commodati, vel mutui, quam pretium etiam iustum soluendo, sed non coguntur alij gratis tradere, vel dare sua eis donando, commodando, vel mutuando; sed possunt iustè accipere pretium iustum eorum, vel vsus eorum, quæ dant, vel cedunt per contractus non gratuitos iustos; qualis est datio pecuniæ ad aliquem vsum sub periculo perdendi eam in aliquo casu periculi dubij, si contingat illud, & accipiendi aliquid amplius, eo quod dedit in casu, quo periculum non contingat.

i *Cap. 17. nu. 285.*

4 Tum quia mallent debitores, vt aliqui fideiuberent pro eis gratis, vt communiter fideiubent: attamen is, qui fideiubet, potest, si vult, accipere aliquid pro sua fideiussione, [k] & tradimus nos post alios in d. Manual. [l] & ita D. consulens liberalius quidem fecisset, si gratis & simpliciter mutuasset illa centum, & gratius, si donasset; sed non tenebatur id facere, sed potuit iustè per alium contractum non gratuitum donationis sub modo, vel contractus innominati iusti dare illa, vt dedit, sine vlla culpa & peccato.

k *Le. hoc iure ff. de donat.*
l *Cap. 17. nu. 285.*

Aduertendum, supposito quod mercator mutuo petierit disdictam 100. vt videtur insinuari, difficile esse soluere prædictam contrarietatem, & iustificare hunc contractum, nisi dicamus initam virtualiter societatem illam de qua in Manu. c. 17. n. 253. conf. sequ. 24. Sed tunc restat scrupulus an contineat iniustitiam vt infra conf. 25. prout forte etiam contineret. si dicamus disdictam 25. dari pro pretio periculi, quod inde dignosci posset, quia mercator ei non solueret alia 25. pro aliis 100. mutuo non ab eodem, sed aliunde habitis

SVMMARIVM.

1 *Societas inita cum pacto, vt ponens operas teneatur assecurare ponentem pecuniam de certo lucro, & capitali, non est iusta: esset autem talis, si post initam societatem libere dictæ assecurationes separatim fierent.*

CONSILIVM XXIIII.

QVIDAM contulit mille in societatem mercaturæ pannorum, quam iniit cum N. cum pacto, vt ipse assecuret principale, & insuper det illi pro sua parte lucri ad rationem quinque pro centum. Quæritur, an huiusmodi contractus sit iustus, & quomodo possit talis fieri.

a *Cap. 17. nu. 254.*

1 ETSI fortè defendi posset contractus prædictus societatis factus in forma supra posita cum assecuratione capitalis & certi lucri ei adiectæ: mihi tamen videtur confusionem quamdam & palliationem præferre: quia licet possit contrahi societas cum capitali & lucro saluis, per tres contractus, vt nos dicimus in Manu. confess. [a] non tamen potest contrahi societas iusta, ita vt socius obligetur ad prædictas assecurationes, quod satis innuitur fieri in prædicta forma contractus. Vt ergo palam sit iustus, fiat ad formam contractus societatis simpliciter ad damnum & lucrum sic vel sic iustè diuidendum; & perfecto super illo instrumento, fiat in eadem, vel alia charta, vel alio capitulo contractus alius separatus, quo accipiens pecuniam assecuret conferenti capitale pro pretio expresso & iusto, ac si esset tertia persona, quæ assecuraret: & perfecto instrumento super assecuratione capitalis, fiat in eadem, vel alia charta, vel alio capitulo aliud instrumentum, in quo dicatur, quod tantum lucrum verisimiliter iustè posset dari conferenti pecuniam in tali terra, & tali mercatura, & tali tempore: & quod accipiens pecuniam, ad euitandas molestias computationum, &c. assecurat tantam partem lucri verisimilis pro remissione iusta certæ partis lucri sibi remittendi.

Quoniam autem ipse non sum mercator, nec scio quantùm verisimiliter lucri fiat in illa terra per mille exercita in tali mercatura, non possum respondere an satis pretij detur, vel remittatur pro assecuratione capitalis, vel lucri; nec consequenter an seruetur iustitia in supra posita forma contractus. &c.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo vim legis habet, nec mutanda quæ certam semper habuerunt interpretationem.*
2 *Societas iusta vinculum pacis & Reipublicæ vtilis, iniusta vero mala, & leonina.*
2 *Societas, in qua alter capit lucrum, damnum non sentiens, leonina est: nam lege naturali, qui sentit onus, debet sentire & commodum.*
3 *Societas licita vt sit, tria requirit, scilicet quod negotiatio sit licita; quod si pecunia tota pereat, pereat illam conferenti; & vt æqualitas arbitrio boni viri seruetur in diuidendo lucrum.*
4 *Societas per tres contractus cum lucro certo fieri potest.*
5 *Consuetudo legitime præscripta derogat iuri humano, sed non diuino, seu naturali: quia talis corruptela dicitur nullatenus præscriptibilis.*

CONSILIVM XXV.

HORATIVS, & Dominicus inierunt societatem, iuxta consuetudinem Vrbis, sic, vt Horatius conferens pecuniam accipiat octo pro centum, saluo manente capitali. Quæritur, an sit iusta.

b *Cap. consuetudo. 1. d. & fi. de consuet.*
c *4. distinct.*

1 Respondeo primo ad quæstionem super facto prædicto propositam, contractus esse, vt fertur, frequentes & consuetos in Vrbe, & ob id multis videri licitos & iustos: quia consuetudo vim legis habet. [b] Ita quod Isidorus relatus in ca. *erit autem lex.* [c] dixit, *Erit autē lex secundum patriæ consuetudinem.* &

Iurisconsultus [a] minime esse mutanda ea, quæ interpretationem certam semper habuerunt; præsertim quando id contingit in omnium vrbium sanctissima, quæ est Roma, [b] de cuius ciuium admiranda deuotione iam inde à tempore B. Hieronymi in hunc diem continuata nos quoq; aliquid diximus in lib. centum Miscel. [c]

a *In l. minime ff. de legib.*
b *Cap. fundamenta. de elect. lib. 6.*
c *Miscel. 68.*

2 Secundo, quod vt societas licita est laudabilis plurimum, & Reip. vtilis, & vinculum quoddam caritatis, & perfectionis vt innuit Apostolus, [d] ita illicita est mala, & vocatur leonina à Iurisconsulto, [e] illa, ex qua alter socius capit lucrum non sentiens damnum: quia lege naturali, qui sentit onus, debet sentire commodum, & contra, cap. *qui sentit*, [f] cum cõcordantibus ibi per glossam & alios adductis.

d *Ad Col. 3.*
e *In l. si non fuerint ff. pro socio.*
f *Dereg. iur. lib. 6.*

3 Tertio, quod omnes doctores cõueniũt in eo, quod nos scripsimus in Man. confess. [g] scilicet, quod ad hoc, vt societas iusta sit, tria requiruntur scilicet, vt negotiatio sit licita; secũdo, vt pecunia subiaceat periculo eam conferentis, hoc est, vt si tota pereat, illi pereat; tertio, vt in omnibus iudicio prudentis æqualitas seruetur, & pro quantitate partium collatarum lucrum diuidatur. Et in proposita societate Horatius nil damni sentit; immo vt ex ea colligitur, Dominicus, qui pecuniam accepit, debet reddere totam sortem principalem dissoluta societate; quod omnes damnãt, dicentes societates nõ posse fieri iustas, manente salua tota pecunia eã conferẽti.

g *Ca. 17. n. 251 & sequentibus.*

4 Quarto, quod nos præ alijs, & post alios, quos ibi referimus, cum magna cura succurrendo, asseruimus per tres cõtractus formaliter vel virtualiter factos posse fieri licitas societates, in quibus saluum maneret capitale, seu sors; siue pecunia collata in societatem: quæ ibi fusius possunt videri, & ob hoc non transcribuntur hic.

Quinto, quod proposita societas non potest dici iusta: eo quod licet in ea interueniãt duo illorũ, scilicet negotiatio licita, & reductio lucri incerti ad certum moderatum; deest tamen tertium, scilicet datio, vel remissio tãti pretij, quantũ oporteret eum dare tertio pro simili assecuratione.

Sexto, ex prædictis inferri reformandam esse huiusmodi societatem, ad hoc, quod sit licita, per supplementum illius tertij, quod deest, non obstante consuetudine quamlibet lõga in contrarium seruata: eo quod ea, quæ in contrarium in primo dicto adducuntur, habent locum in consuetudine cõtra legem humanam inducta, quę legitimè præscripta vim legis habet; non tamen in consuetudine contra legem naturalem vel diuinã inducta; quia illa corruptela vocatur, & nullatenus vsucapibilis, aut præscriptibilis, [h] ad laudem Sanctissimæ Trinitatis, cuius festa hodie celebrat Ecclesia Christiana, quæ infinita sua benignitate nos saluet.

h *Capit. quæ contra mores. 8. dist. cum ei concord.*

SVMMARIVM.

1 *Societas, in qua ponens industriam subit periculum capitalis pro dimidia, est pro eadem dimidia vsuraria: & sic lucrum, quod pro illa dimidia ad ponentem pecuniam peruenit, est restituendum socio; & hoc, nisi socius ex post facto condonet, nu. 5. vel vsque à principio fuerit ei assignatum aliquid in compensationem suscepti periculi. num. 6. nec ad excusandam restitutionem sufficit quod in illa negotiatione capitale fere numquam perdi soleat, num. 6. nec quod socius ex ea fuerit lucratus. num. 4.*
1 *Societas, in qua ponens laborem subit periculum pro aliqua parte capitalis, pro illa parte resoluitur in mutuum, pro alia vero retinet naturam societatis.*
2 *Consuetudo legi diuinæ vsurarios contractus damnanti contraria non excusat à peccato, nec ab obligatione restituendi, licet excuset à pœna exteriori & vt talis non possit dici vsurarius.*
3 *Circunstantia boni finis ad actum bonum requiritur, sed non sufficit.*
4 *Lucrum mutuo accipientis mutuantem vltra sortem capientem non excusat.*
6 *Periculum capitalis debet totum spectare ad illud ponentem, sicut perditio totius laboris & industriæ ad illã ponentem.*

CONSILIVM XXVI.

CONTVLIT quidam mille in societatem ei, qui conferret industriam & laborem in exercenda mercatura lanæ, eo pacto, quod dimidium lucri cederet huic, & dimidium alteri; & quod, si eueniret, vt nihil lucrifieret, immo perderentur prædicta milia, dimidium eorum redderet qui ea suscepit.

A sinita societate, nil periit de capitali, & lucrum diuisum est iuxta formam contractus.

Quæritur primo, an qui contulit pecuniam teneatur ad restitutionẽ illius partis lucri, quæ sibi cessit, in foro cõscientiæ.

Secundo, an, esto teneretur restituere, liberaretur per remissionem partis.

Tertio, quomodo hic contractus iustificari possit.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod pro parte negatiua facit primo, quod in illa regione habetur pro licito is contrahendi modus.

Secundo, quòd intentio conferentis fuit contrahendi iustè adeo quod nullatenus contulisset, nec sic contraxisset, si putasset talem modum contrahendi fuisse cuiquam legi diuinæ vel canonicæ vel in minimo contrarium.

Tertio, quod qui recipit, nihil perdit.

Quarto, quod in illo genere mercandi capitale numquam fere perditur.

Quinto, quod lucra sunt parua.

Pro parte autem affirmatiua faciunt illa, quæ nos firma ac solida ratione & auctoritate fundata scripsimus in Man. confess. [a] quibus infertur, contractum, de quo in casu proposito quæritur, esse illicitum, & iudicãdum vsurarium, saltem quo ad dimidium pecuniæ collatæ, quod manet saluum eam conferenti, & contrahentem teneri ad restituendum lucrum illi dimidio respondens: cùm enim non possit iustificari, nisi reducendo eum ad contractum societatis; cumque contractus societatis nequeat esse licitus, si ita ineatur, vt cõferẽti pecuniã saluũ sit capitale, siue sors principalis, vel aliqua pars eius notabilis; cõsequitur eũ esse illicitũ quo ad illã partem: & cũ ratio suæ iniustitiæ consistat in hoc, quod collatio illa pecuniæ censeatur esse mutuum, & ratione mutui nihil vltra sortem iustè capi possit, & per hunc contractum vltra sortem capiatur lucrum, necessario iudicandus est vsurarius quo ad prædictum dimidium: cui rursus consequens, vt lucrum acceptũ restitui debeat, iuxta cap. *quoniam*. [b] & per totum titulum de vsuris. & ita hæc pars affirmatiua videtur tenenda, quod is contractus est partim licitus, & partim illicitus: licitus quidẽ quo ad dimidium pecuniæ manens periculo eam conferentis illicitus autem quo ad alterum dimidium: & quod lucrum receptum pro dimidio pecuniæ non manentis periculo conferentis est restituendum.

a *Ca. 17. à nu. 251.*
b *Cap. consuluit. c. in ciuitate. c. post miserabilem.*

2 Ad primum oppositorum respondeo, quod consuetudo non potest præiudicare legi diuinæ, [c] nec consequenter vsurarium contractum approbare, cum lege diuina in vtraque pagina vetetur, iuxta c. *quia in omnibus*. [d] per quod etiã damnatur generalis vsus eius, & qui dixerit eum licere, censendus est hæreticus. [e] Nec obstat dictum solemne Bartholi, [f] cum allegatis ab eius additione: quia Bartholus noluit dicere, quod consuetudo liberet à peccato vsura, sed quod qui secundum eam contrahit, non est censendus vsurarius in foro exteriori, ad hoc vt pœna vsurariorum puniatur: eo quod consuetudo excusat à pœna temporali, sed non ab æterna, secundũ glossam, [g] immo nec videtur excusare à restitutione per talem contractum quæsiti; quia restituto non est pœna, & ideo debetur in foro conscientiæ, licet pœna non debeatur in eo, iuxta glossam solemnem, [h] & S. Thomam. [i]

c *Cap. quoniam. 8. d. ff. sub finem.*
d *De vsur.*
e *Cle. 1. eod. tit.*
f *Vol. quis sit fugitiuus. 8. a. apud Laboenẽ. ff. de adi. edic.*
g *In c. denig. 2. dist. c. cum venerabile. de consuet.*
h *Cap. frater nitas. 12. q. 2.*
i *2. 2. q. 62. ar. 4.*

3 Ad secundum, quod licet bonitas intentionis, siue circũstantia boni finis requiratur ad actum bonum, non tamen sufficit illa: nam (vt late declaramus in c. *cum minister*. [k]) licet semper, cuius finis malus est, ipsum quoque est malum: non tamen semper, cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est: nam & Iudæi in bonum finem Dominum nostrum crucifigi curarunt.

k *23. quæst. 5.*

4 Ad tertium, quod nec indemnitas, nec lucrum etiã magnum accipientis mutuum excusat acceptionem etiam paruę rei vltra sortem mutuantis, cap. 1. vbi late scripsimus, 14. qu. 3.

Ad quartum respondetur, quod etiam in mutuo regulariter non perditur ab accipiente illud; sed id non iustificat dantem, si vltra illud aliquid accipiat.

Ad quintum respondent omnia quatuor capitula 14. q. 3. clamantia, etiam parua munera, etiam in poculentis & esculentis consistentia, vsuram inducere.

5 AD SECVNDAM respondeo affirmatiue, quod remissio, siue donatio sponte facta ab eo, cui restituenda sunt lucra præterita, perinde liberabit cõsulentem, ac si restitueret. per glossam celebrem, [l] quæ verbo *restituatur*, addit, vel

l *Cap. peccatam. de reg. iur. li. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

remittatur. per quam regula generalis ab vtriusq; iuris interpretibus assumitur, quod remissio debiti exæquatur solutioni, exceptis aliquot casibus, quorum de numero non est is propositus.

6 Ad tertiam respondeo, propositum contrahendi modum non posse saluari, nisi aliquid addatur, vel dematur: posse autem saluari diminuendo lucrum, quod pecuniam conferens sibi reseruat, per tres contractus, vt diximus in dicto Manu. [a] nempe relinquendo tantum de lucro accipienti pecuniam pro assecuratione dimidij sortis principalis, quanto tertius assecuraret illorum capitale. sed si raro vel numquam perdatur capitale, vel pars eius notabilis, quæstuosior contrahendi modus esset conferre simpliciter pecuniam, ita vt perditio tota pertineat ad conferentem eam, sicut tota perditio laboris & industriæ accipientis, & eam mercaturam exercentis pertinere debet ad eum, iuxta superius citata ex Manu. &c.

a *Cap. 17. nu. 254.*

SVMMARIVM.

1 *Societas centum ouium datarum ad biennium contracta, vt ex eis danti dentur annua scura 18. iniusta.*
2 *Certificatio lucri incerti illud diminuit.*
2 *Pecudibus in societatem pro parte mortuis, fructus etiam domino debitus est pro parte minuendus. Idem, si ex agnis numerus demortuorum supplendus.*

CONSILIVM XXVII.

PEDIT Q. 100. pecudes in societatem duraturam ad biennium, & postea ad vtriusque partis voluntatem, ea lege, vt Q. redderet pro fructu & lucro tantum lanę, & casei, quod valeret 18. scutis, & dimidiato. Quæritur, an id facere licuerit.

1 Respondeo, quod non: quia centum pecudes vix valent 100. scutis, & consequenter lucraretur ad rationem fere decę & nouem: Tum quia certificatio promissi lucri certi pro incerto diminuere debet lucrum soluendum.

2 Tum quia non dicitur in contractu, quod diminuatur lucrum, si aliquot pecudes moriantur intra illud biennium. Tũ quia si reficiendus est numerus pecudum ex agnis nascituris, ex eis etiam diminuendum est lucrum. Saluo saniori iudicio.

SVMMARIVM.

Locatio iniusta est, si pensio est notabiliter maior æquo.
1 *Onus soluendi pensionem in initio anni, antequam ex re conducta fructus percipiantur, minuit aliquid de illius pretio, sicut & faciunt aliæ onera. num. 2. in fin.*
1 *Pensio rei conductæ non debet solui in initio anni, antequam ex re conducta incipiat conductor fructus percipere.*
2 *Dominium rei plenum tanti valet, quanti pensio in 20. annis.*
3 *Periculum rei locatæ regulariter ad locatorem spectat.*
4 *Pecudes aliquot tradens post certum tempus in eodem numero & bonitate restituendas, cum pacto, vt interim certum quid annuum præstetur, etsi non formalem, palliatam tamẽ commettit vsuram.*

CONSILIVM XXVIII.

QVIDAM tradidit 25. pecudes C. ad quinquennium, cum pacto, vt pro vsufructu singularum teneatur C. illi soluere in principio anni 20. libras casei, & finito quinquennio restituere eidem totidem pecudes, & eiusdẽ bonitatis. Quæritur, an contractus sit licitus.

Respondetur primo, contractum hunc videri esse principaliter contractum locationis & conductionis vsusfructus pecudum prædictarum ad quinque annos, adiecto pacto de restituendo totidem pecudes eiusdem bonitatis post quinquennium.

1 Secundo, quod videtur iniustus: quoniã, vt nos post alios tradimus in Manu. nostro consil. [b] ad hoc, vt huiusmodi animalium locatio & conductio sit iusta, est necessarium, vt pensio annua à conductore soluenda non sit notabiliter iniusta; & pensio, quæ iuxta hunc contractum erat soluenda, erat scutorum 25. & quatuor circiter iuliorum. Tum quia soluenda erat pensio in principio anni, antequam quidquam fructus ex eis perciperetur à conductore; quod minuit aliquid

b *Cap. 17. nu. 260.*

A de pretio pensionis, [a] nam etiam interesse non debet solui in principio anni, vt post alios tradimus in comment. de vsuris. [b]

a *Arg. cap. 1. de pl. petitio.*
b *Num. 54.*

2 Tum quia vsusfructus illarum pecudum annuus longe maioris valebat, quam proprietas & dominium plenum ipsarum pecudum: quandoquidem plenum dominium rei quo ad proprietatem & vsumfructum tanti valet, quanti pensio collata in 20. annis, iuxta textum, adiuncta glossa recepta, [c] Tum quia in custodiendis illis pecudibus, pascendis, conseruandis, & regendis, multus labor, & sumptus, & magna cura erant assumenda, quæ omnia minuunt pensionem iustam soluendam.

c *In ver. iusta in auth. perpetua. Cõ. de sacros. eccles.*

B 3 Tum quia, secundum iustam naturam locationis & conductionis, periculũ rei locatæ nõ pertinet ad conductorẽ, sed ad locatorẽ, qui est dominus rei locatę & cõductę, vt traditur in d. Ma. [d] & probatur per locum à speciali in l. *sed & si.* [e] & in cap. 1. [f] & cap. *propter sterilitatem.* [g] & onus impositum conductori, quod non est de natura conductionis, diminuit de pretio pensionis, iuxta cap. *cum Ioannes.* [h] & traditur in dicto Manual. [i]

d *Cap. 17. nu. 170.*
e *§. quæsitum. ff. si quis cautio.*
f *De comm. & c. t. de depos.*
g *De locat.*
h *De fide inst.*
i *Cap. 17. nu. 200. & c. 23. nu. 78.*

4 Tertio, quod licet is contractus secundum suam formã formaliter non sit vsurarius, potest tamen dici palliatus; & peior quàm formalis, iuxta tradita per nos post alios in comment. de vsuris. [k] Salua, &c.

k *Num. 4.*

SVMMARIVM.

C 1 *Societas officiorum Romanæ Curiæ vt instituatur, cum suis cõditionibus requisitis, & resolutionibus multorum circa illam dubiorum. num. 2. & seqq.*
2 *Societas super officijs Ro. Curiæ iustificatur, nõ quia sit emptio, nec vera societas, sed ob periculum perdendi capitale videtur posse iustificari. & nu. 3. & 4.*
3 *Periculum perdendi facit aliquem contractum, alioquin iniustum, iustum censeri, sicut & incertitudo quanti res sit valitura.*
4 *Sponsio soluendi pretium rei acceptæ duplicatum: vel mutuum cum augmento, si hoc vel illud euenerit, & illud lucrandi, si non euenerit, valet.*
D 5 *Pactum, vt disdicta societate, officialis, donec capitale non restituit, soluat totidem fructus, vt soluebat durante societate, non valet, tenetur tamen morosus restituere verum damnum lucri cessantis, & damni emergentis. & num. 6. & 7.*
6 *Interesse damni emergentis soluitur integre, at lucrum cessans cum aliqua diminutione; quia minus est habere aliquid in spe, quam actu.*

CONSILIVM XXIX.

1 EXCELLENTISSIME Domine. In hac Curia Romana sunt verè multa officia fructificantia, & sanctè à Romanis Pontificibus instituta, ad sufficiens ministerium Curiæ Romanæ, & iustè vendibilia eo pretio, quod est determinatum à Põtificibus: & ista officia sunt varia, tum ratione fructuum, tum ratione operarum, tum ratione modi resignationis, tum quod diuerso tempore plus alia faciunt, quã alia, tum ratione aliarum circumstantiarum. nec enim dubitandum est, quod in istis officijs iustissimè fundari possit contractus societatis, quod vulgo dicitur, *dare à cõpagnia d'officio.* & super hoc editæ iam sunt tres bullæ; scilicet Leonis X. Pauli IIII. Pij IV. & ideo quæ ordinant Pontifices circa hæc officia sunt habenda pro legibus, quæ obligant: & fit communiter, nec reprehenditur à Pontifice, nec à confessarijs doctis, etiam si accipiatur lucrum 12. pro 100. Nec ideo est iniustitia: Primo propter periculum illud, quod si post resignationem officij non superuixerit 40. diebus, perdat officium. Secũdo, quia habent communiter aliquod officium, & ministerium.

E

F Tertio, quia Pontifices hoc voluerunt, vt haberent honorabiles personas ad ministeria Romanæ Curiæ: si enim sic emerentur, vt res aliæ, non essent tot viri graues.

Fundamentum autem harum societatum est, quia Pontifices viderunt officia à quibusdam non posse emi tota; ideo admiserunt socios. & sic dupliciter fieri possunt hę societates: primo in ipsa emptione: secundo postquam emit, & soluit, admittit deinde socium, quia eget pecunia: quod vtrumque licitum videtur. & licet sint plures socij, vnus tamẽ est verè officialis, quo viuente durat tantum officium: at eo moriente cessat, nisi resignet.

Fundamẽtum societatis, vt seruetur æqualitas, est, vt qualis est proportio officialis erga proprium officium, talis sit suo

modo

modo socij erga officialem, scilicet, si moriatur socius, officialis lucretur id, quod illi socius dedit; & contra, si officialis moriatur, reddatur socio sua pecunia. Adhibitæ tamen sunt duæ cautelæ: Prima, ne moriatur socius morte violenta: Secunda, vt officialis det fideiussionem pro pecunia socio. quæ omnia videntur iusta.

Fit autem societas ista communiter per semestre: vnde ad hoc vt duret amplius, debet ratificari; sin autem debet rescindi, opus est, vt admoneatur alter xv. diebus antè. ratificatio autem est, si accipit fructus.

Societas hæc fundatur super vitam alterius. Socius nominat personam, quam vult, vel præsentem, vel absentem, in quo fundatur contractus iste: esset tamen abusus, si nominaret personam, de qua non posset sciri vix per duos annos, &c.

In prima bulla Leonis X. nihil est ad nostrum propositum: nondum enim erant abusus. In secunda enumerantur duo abusus. Primus, quod quis admittebat socios supra officium quod vel non habebat, vel nõ habebat in Romana Curia. Secundus, quod verè erat officialis, sed aggrauabat officiũ plus quam valebat. His occurrit Paulus IIII. & hæc determinauit: Primo, ne quis accipiat in societatem supra officium, quod non habet in Romana Curia; & si facit, fit contractus irritus. Secundo, ne quis sumat super officium vltra medietatẽ pretij. Tertio, ne quis admittat socium ad officium, nisi præcedat signatura authentica. In tertia bulla Pij IIII. annullatur, & irritatur, & cassatur ista bulla Pauli IV. & permittit fieri vt ante bullam Pauli IV. duobus additis: Primo, ne grauetur officium vltra suum valorem: Secũdo, vt officialis teneatur requisitus à socio narrare veritatem, quantum habet super hoc officium: & si non facit hoc, dicit priuari eum à tali officio, & insuper debere satisfacere socio pro data pecunia, & teneri re sarcire dãna. Quare videtur Pius IV. relinquere hæc officia in iure naturæ, addita illa secũda cõditione cõtra officiales. Vnde videtur colligere quatuor conditiones substantiales esse obseruandas. Prima est, quod talis societas sit supra officium, quod habeat in Romana Curia; quod requiritur ex parte vtriusque, tam ementis, quàm vendentis; aliàs ex parte vendentis esset iniustitia vendere quod non habet: & quia Pius IV. videtur hoc confirmare. si enim non potest grauare vltra sortem, minus potest vendere, quod non habet. Secunda conditio, ne officialis admittat societatem vltra valorem officij: quæ est conditio necessaria; nam & vendens venderet quod non est, & emens emeret quod non est, & sic cõmitteret vsuram. Vnde infertur, societates esse licitas, quoadusque veniant ad valorem summę officij, post bullam Pij IV. & quæ sunt vltra, sunt vsurariæ. Tertia cõditio, æqualitas pretij ex vtraque parte. Cognoscitur tamen ex tribus. Primo, si contingat tale officium esse taxatũ à bulla, vt tempore Pauli IV. erat 12. pro 100. quamuis illud non taxet vere sed tantum referat, & quasi admittat. Secundo, quod communiter ab omnibus fit, & circunfertur. Tertio est aspicienda natura rei, ad quod requiritur, ne socius plus accipiat; quã principalis. Quarta conditio, si hoc officium requirit aliquẽ laborem in officiali, tum socius non possit tantùm accipere, quantum ille. Quinta conditio ex lege positiua bullæ Pij IV. vt officialis requisitus à socio sincere respondeat, quantũ habeat grauatum officium: quod si non facit, & priuatur officio, & debet socio satisfacere.

A

B

C

D

E

F

Si verò duæ primæ cõditiones non seruẽtur, scilicet, quod non sit Romæ, vel habeat vltra officium: quod dupliciter accidere potest; primo, si is qui emit hoc scit, vel non scit; secundo, si vterq; scit, quia si vterque scit, vterque peccat mortal. & socius non potest accipere quadrantem ex toto contractu, quia est vsura, si verò socius bona fide fecit, & est deceptus, tunc potest accipere totum suum pretium, vt colligitur ex bulla & natura rei.

At si non seruatur æqualitas pretij, vt in tertia conditione dicitur, non est contractus vsurarius, sed iniustus ex inæqualitate pretij, & manet obligatio ad restitutionem, sicut in alia mala emptione.

Admittitur etiam aliquando ad societatem, non ad vtilitatem officialis, sed alterius tertiæ personæ, & hoc dupliciter fit. Primo, cùm v. g. Paulus officialis dat Petro 12. pro 100. & Ioãnes refundit eos officiali. Secundo indirectè, cùm Ioannes indiget pecunia, & Petrus habet pecuniam, & vult dare, sed

A Ioannes non habet officium, petit tamen à Paulo officiali accipere in societate officium (scilicet accommodare suum officium ad hoc) ita vt Ioannes det Petro 12. pro 100. immediatè non dando illos prius ipsi Paulo officiali: quomodocũque enim istorum duorum modorum fiat, licitum videtur: quia officialis alteri respondet, & Ioannes v. g. seruat eum indemnem, & fundatur iustitia in duobus contractibus: primus est societatis Petri cum officiali: secundus officialis cum Ioanne, vt Ioannes illum seruet indemnem.

Si socius moriatur, tunc illa pecunia manet pro tertia persona, ideſt Ioanne; quia intercesserunt duo illi contractus; & contractus inter officialem & Ioannem est, vt Ioannes seruet eum indemnem, hac tamen conditione, vt si moriatur Petrus, pecunia maneat pro illo, scilicet Ioanne: in quo nulla videtur iniustitia, sed legitimus contractus

Dubitari tamen potest, cùm contractus iste per sex menses tantùm duret, quid si per disdictam illam, vt vocant, discindatur societas, & officialis non soluat summam, an possit socius accipere partem lucri, quam accipiebat. Hoc enim dupliciter fieri solet. Primò, animo fraudulento, sciens quod officialis illi non reddet pecuniam: sed ita vult saluare suum capitale, & gaudere de reditibus. Secũdo, quod bona fide vult discindere societatem. Videtur enim, simpliciter loquendo prætextu societatis socium istum non posse quidquam accipere, cum iam non sit socius: at si id fecerit malo animo, tũc nihil potest accipere vllo modo: si verò fecerit bono & syncero animo, & culpa est officialis, qui non vult dare, tũc ratione dãni emergentis, vel lucri cessantis potest aliquid accipere. Quod si acciderit, vt officialis vendat officium, & non velit reddere capitale, tunc etiam videtur posse accipere aliquid ratione triũ titulorum, scilicet dãni emergentis, & lucri cessantis, vel moræ, & pœnæ.

Solet etiam accidere, vt quis ponat pecuniam ad periculũ vitæ absentis cuiusdam; quod aliquando fit fraudulenter, sciẽs non posse sciri ante annum de eius morte. tunc autem videtur peccare mortaliter; si verò scit eum quomodocumque mortuum esse, non potest quidquam accipere: at si nescit, vel negatiuè se habet, potest accipere: cùm tamen cognoscit illum esse mortuum, tenetur restituere ab eo tempore, quo alter est mortuus.

Est etiã in vsu, vt pensio, quæ alioquin ex societate officij est soluenda in fine semestris, soluatur initio semestris, anticipata solutione. hoc enim fit ad requisitionem soluentis, non autem accipientis vt plurimum: nam soluta antea, durat & est secura societas per sex menses. hæc enim si soluatur ex vi societatis, in fine soluenda est; quia fructus nondum percepti ex societate soluuntur; aliàs esset iniustitia, licet non vsura. si verò soluatur ex vi assecurationis admissæ, videtur posse solui initio semestris: quia assecuratio non exigit, vt ea finita pretiũ soluatur: & sic communiter fit.

B

C

D

E

Suppositis superioribus probationibus, & rationibus, desideratur vt D. T. dignetur respondere ad totum: & si D. T. ob suas occupationes & indispositiones corporis ad totum non vacat, saltem ad tria vel quatuor ista capita respondeat.

Primo, An iustè iustificentur contractus isti ad rationem 12. pro 100. ea lege, vt pecunia maneat salua & extra periculũ conferenti eam, nulla habita ratione quantitatis reditũm officij, dum viuit; & quod possit discedere ab illo contractu, & repetere pecuniam singulis semestribus, dum viuit; & quod si moriatur antequam discedat, tota pecunia collata quæratur officiali.

F Secũdo, An valeat pactum, quod in huiusmodi societatibus solet apponi, vt conferens pecuniam possit desistere quãdo vult à societate, & quod socius teneatur statim, vel infra quindecim dies reddere pecuniam, & quod tantùm lucri soluat eam deponenti, donec eam reddat quantum soluebat durante societate.

Tertio, An præfatus officiarius, qui est in mora reddendi pecuniam, & fortassis litigat, nolendo reddere illam, esto non teneatur ad soluendum tantum lucrum post solutam societatem, quantum durante illa, an tamẽ teneatur soluere aliquod luctum pro interesse.

ET SI PROPTER OCCVPATIONES & infirmitates meas me excusare possem, cùm à medicis mihi interdictum sit studere, & cùm in his officijs sim parum

versatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

versatus; tamen ob preces tanti viri perennis ad ista tria capita respondebo.

2 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respõdeo primò, quod non possunt iustificari ratione emptionis, vel venditionis; quia nulla talis fit; nec ratione mutui; quia mutuans nihil vltra sortem capere potest, [a] neq; sola ratione societatis, quia vt post alios diximus in nostro Manu. confess. [b] ad iustitiam societatis requiritur, vt omnes socij participent de lucro & damno; quod in prædictis contractibus non videtur fieri neque ratione census, quia pecunia data pro censu non potest reperi, nisi saltem volente censuario, secundum omnes.

Secundo, quod videtur iustificari posse propter periculum perdendi totam sortem, si moriatur, antequam discedat ab illo contractu. Tum quod incertitudo, vel dubium perdendi facit aliquem contractum censeri iustum, qui alias non esset talis censendus: vt dubium, an merx sit valitura pluris tempore solutionis, facit, vt illa vendi possit pluris, quàm nunc valeat, [c] & incertitudo, an pensio domus maior vel minor sit futura, facit, vt creditor possit accipere fructus pignoris pro vsuris, [d] & emptio alicuius reditus annui, vel menstrui ad vitam emētis, efficit, vt emptor, si multum viuat, iustè percipere possit multo plus, quàm sit pretium, quod dedit: quia dubium est quanto tempore viuet, vt tradit Oldradus, [e] quem sequuntur Cornelius [f] & Decius cons. 123.

4 Tertio, quod recepta est pro iusta in Gallia Belgica, vbi est magna copia doctorum, & piorum, consuetudo accipiendi centum ab vno cum pactione reddendi 200. si post duos annos, visa Roma, redierit in patriam: & in Gallia dat quis alteri certum quid, cum pacto vt soluat ei duplum, cum duxerit vxorem, vel fiet presbyter, propter incertitudinem matrimonij, & presbyterij. Tum quia non obstat cõsilium Decij, [g] quatenus significat non esse iustum mutuum mille reddendum post sex annos, ea conditione, vt singulis annis dentur ei centum. Tum quia ipse loquitur de contractu mutui: cõsuetudo autem præfata Romana procedit in contractu societatis. Tum quia Decius tandem illa potissima ratione definit illum contractum fuisse iniustum: quia non erat apposita conditio, vt perirent illa mutuanti, si intra sex annos moreretur: & ita nullum habuit periculum perdendi ea, immo vi mutui capiebat illa centena annua. Tum quia mutuum datum alicui ea lege, vt si moreretur intra sex annos, nihil ei redderetur, & si viueret sex annos redderentur ei illa, & centum pro milliario, videtur esse iustum: quia nihil recipit vltra sortem vi mutui, sed tantùm ob periculum perdendi sortem: & ita poterit licitè ratione periculi accipere id quod videbitur iustum, habita ratione ad periculum, quod subit. Cum ergo qui dat pecuniam in societatem secundum præfatam consuetudinem, subeat periculum perdendi totam sortē, si moriatur, ante quam discedat à societate; merito poterit lucrari quod iustè respondeat illi periculo, non quidem ratione societatis, sed ratione periculi, quod subit in vtilitatem sui socij.

5 AD SECVNDAM respondeo primò, quod valet quo-ad duo capita priora, videlicet, vt possit discedere, seu discidere, quando voluerit; & quod teneatur statim pecuniā restituere: quoniam nihil videtur obstare, quo minus valeat; & regulariter contractus ex conuentione parium legem accipiunt. [h]

Secundo, quod non valet quo ad tertium caput, videlicet vt tantum lucri soluatur pecuniam conferenti, durante mora solutionis, quātum soluebatur ante discessionem & didictam societatis. Tum quia cessauit societas, & periculum perdendi totam sortem, ratione cuius tantum lucrum dabatur, vt supra dictū est, & causa cessāte, debet effectus cessare. Nec obstat, quod debitor propter moram soluendi teneatur ad soluēdum vsuras, & interesse in contractibus bonæ fidei, [i] & contractus præfatus dicitur societatis, qui est bonæ fidei, [k] quia id non procedit, nisi cum ab initio cõtractus promitteretur, vel esset in via ad lucrandum, & propter amicitiam vel preces ab illo lucro abstraheretur, secundum communem, quam post alios tradimus in com. de vsuris, [l] & breuius in Mā. cõfess. [m] quod raro contingit in his, qui modo prædicto conferunt pecunias in societatem officiorum.

6 AD TERTIAM respondeo, quod de huiusmodi debitore, & alijs, qui sunt vel fuerunt in mora soluendi, idem regulariter iudicandum est in foro conscientiæ, nempe quod tenetur reddere vltra sortē damnū, quod dedit, eo modo, quo singulariter ait S. Tho. recep. [a] in hæc verba. *Homo tenetur ad restitutionem eius, in quo aliquem damnificauit. sed aliquis damnificatur dupliciter: vno modo, quia aufertur ei quod actu habebat & tale damnum est semper restituendum secundum rei compensationem equalis: puta si aliquis damnificet aliquem, diruens domū eius tenetur ad tantum, quantum valet domus. Alio modo, si damnificet aliquem, impediendo, ne adipiscatur quod erat in via habendi; & tale damnum non oportet recompensare ex æquo; quia minus est habere aliquid virtute, quàm habere actu. Qui autē est in via adipiscendi aliquid, habet illud solum secundum virtutem, vel potentiam; & ideo si redderetur ei, vt haberet hoc in actu restitueretur ei quod est ablatum, non simplum, sed multiplicatū, quod non est de necessitate restitutionis, vt dictum est. Tenetur tamen aliquam recompensationem facere, secundum conditionem personarum, & negotiorum.*

Per quæ sunt intelligenda, & ad quæ sunt reducenda, quo ad forum conscientiæ, omnia, quæ de interesse damni emergentis & lucri cessantis traduntur in l. 3. [b]

2 AD VLTIMVM, quo queritur, an responsio cuiusdam excellentissimi viri, quæ monstratur, placeat nobis, respondeo primo, quod vera est eius decisio quo ad primam partem, qua respõdet non valere pactum soluendi 12. pro cētenario post solutam sue dissictam societatem, donec soluatur principale.

Secundo, quod ad ostentationēm potius, quàm ad veritatis confirmationem, videtur allegasse tātam doctorum multitudinem. Tum quia non loquuntur de hoc casu in specie. Tum quia quamuis ex eorum dictis possit elici aliquod fundamentum, quo sua decisio fundaretur, non tamen exprimit illud, & expressum esset adeo clarum, quod pro eo inueniretur textus, qui firmius fundasset illud, quam auctoritas omnium doctorum, quos citat, cum eorum auctoritas non obliget necessario, vt textus authenticus.

Quo ad secundam autem partem suæ decisionis respondetur primo, illam esse veram, quatenus habet, eum, qui contulit pecuniam in præfatam societatem, non posse quidquam capere præter sortem principalem post solutam seu dissictam societatem ratione societatis, quia iam desiit esse; neque ratione pacti, quia illud fuit illicitum, vt prædictum est.

Secundo, quod non est vera, quatenus sequutus Paulum Castrensem, & S. Thomam male intellectos, negare videtur verum & probabile interesse lucri cessantis posse peti, quod etiam Innocētius, [c] & Sotus quos ipse non citat, voluerunt; licet Sotus contrariam & communem opinionem non reprobet, quam nos contra ipsos late confirmauimus in dict. cõment. resolut. [d] vbi declaramus intellectum D. Thomę, quē præfatus d. Doctor, de cuius responsione quæritur, citat ad literam, qui non videtur legisse Caietanum, verè & pulchrè declarantem illud in loco proprio: quem si legisset, aliter, vt arbitror, loquutus fuisset, per rationes per eum ibi traditas, quibus nos aliàs vbi supra annuimus.

Tertio, quod licet qui contulit pecunias in præfatam societatem cum præfato pacto, non possit petere aliquid vltra sortem ratione societatis, neque pacti pro tempore, quod intercedit inter dictam, & redditionem sortis, potest tamen petere interesse verum & probabile lucri cessantis: ita quod si verè coram Deo ipse vsus fuisset illa pecunia sibi reddita, emendo merces, vel census annuos, vel aliqua prædia vrbana, vel rustica frugifera, & desinit emere illa, quia non fuit sibi reddita, certè poterit petere interesse illud, quod ob moram debitoris passus est per supradicta. Salua, &c.

Aduertendum, quia si ei, quod hic dicitur num. 3. vers. 2. & nu. 4. ad fin. addatur id, quod dicitur cons. 26. num. 6. namque iustificabuntur isti contractus; quia officialis nūquā daret dissictā 12. alteri tertio nō numeranti dissictā 100. nolenti subire simile periculum. Iniustissimum enim iudicatur tale pretium huius periculi. Vnde sequitur ne periculosa videatur hac assertio iustificantis hos contractus ex solo capite periculi, quod subitur.

SVMMARIVM.

1 *Cambia fieri possunt pro secundis nundinis, &c. dummodo non maiori lucro, quam pro primis.*

a Cæ. t. 14. 9. 3. c. consuluit. de vsuris.
b Cap. 17. nu. 251.
c Cap. in ciuitate & c. fin. de vsuris.
d Leg. si ea lege. & lo. si ex pactione. Co. de vsuris.
e Cons. 207. f In cons. 302. & 423.
g 123.
h Leg. 1. §. si conuenerit. ff. depositi. & c. contractus. de reg. iur. lib. 6.
i Leg. bonæ fidei. ff. de vsuris.
k §. actionum. Instit. de act.
l Super c. si fœneratoris. 14. q. 3. notab. 15. & seq.
m Ca. 17. à n. 211.
a In 2. 2. qua. 62. art. 4.
b §. si de eod. quod certo lo. co. & in d. §. per videtur. & l. 1. Co. de sent. quæ pro eo, quod interest.
c In 4. ff. de vsur.
d Notab. in hoc num. 4. & in 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1.

2 Cambia

2 *Cambia si non soluantur in primis nundinis cum debito lucro, & sorte principali, potest fieri recambium pro secundis, & c. donec omnia soluantur.*
3 *Fideiussores recipientium nomine suo vel aliorum cambia, si principales non soluunt loco & tempore præstitutis, recambiunt, donec soluantur.*

CONSILIVM XXX.

CAMBIA an fieri liceat pro secundis, tertijs, & quartis nundinis?

1 Ad hanc quæstionem, quatenus mea dicta tangit, respondeo primo, palam esse, quod pra fata verba mea non significant, quod campsor potest cambire à principio pro certo lucro pro primis nundinis, & pro alio lucro vel maiori pro secundis, & alio vel maiori pro tertijs, &c. sed solum quod potest cambire ad soluendum secūdis, tertijs, vel quartis nundinis, modo non cambiat pro maiori lucro cambiendo pro illis, quam posset capere cambiendo pro primis.

2 Secundo, quod hoc præfatum nostrum dictum nihil facit ad aliam quæstionem, qua queritur, vtrum campsor cambiens, & accipiens pecuniam ad cambium possint licite conuenire, vt campsori soluatur certum lucrum in primis nundinis cum sorte principali, & quod si non soluatur illa, possit recambire sic, vt accipiat sortem principalem cum lucro debito pro primis nundinis ab alio mercatore soluendam in secundis nundinis; & postea si non soluantur in secundis nundinis, iterū accipere alia 100. pro simili lucro soluenda in tertijs nundinis, &sic continuare cambium & recambium, donec omnia soluantur.

Supposito, quod primum pactum, quod fit cum campsore, ita fiat, vt sit licitum, ad reliquam partem dubij dico primo, quod hæc conuentio non reprobatur, nec approbatur in præfata extrauagante.

3 Secundo, quod consuetudo mercatorum videtur habere, quod si non fiat solutio sortis principalis, & cambij, vbi, & quando debet fieri, recambiunt; immo & fideiussores recipientium cambium nomine suo, vel aliorum, si principales nō soluunt loco & tempore præstitutis, recambiunt iterum; & si non soluatur loco & tempore in recambio præstitutis, recambiunt tertio, ne contra eos fiat exequutio. Tertio, quod campsor, vel alius sic cambiendo, & recambiendo, nullam iniustitiam videtur committere. Salua, &c.

De hac materia vide fusius in sequenti consilio.

SVMMARIVM.

1 *Cambium, quod vocatur (al recapitare) super dantem videtur vsurarium & siccum, cum attento effectu videatur pecunia in eodem loco dari, & recipi cum auctario, & eadem persona cum se ipsa contrahit obligationem & liberationem, quod repugnat; re tamen vera non est tale, num. 4. nec sic eam, cū reuera alibi soluitur cambium, quam vbi est receptum. nu. .. & 6. nec inconueniens est quod eadem persona plures repræsentet, & sic respectu diuersa repræsentationis secum contrahat, simul & distrahat. num. 7.*
2 *Sibi ipsi nemo potest imperare, nec sibi obligari, nec suimet esse creditor, vel debitor, nec à se ipso emere: & hoc, nisi repræsentet diuersas personas. num. 7.*
3 *Vsura etiam per solam spem lucrandi ex mutuo, si sit principalis, committitur. nu. 8.*
4 *Cambium per literas licitum est, quatuor concurrentibus: Primo, quod sit æqualitas inter pecuniam, quæ datur, & accipiēdam: Secundo, ne campsor accipiat à campsario plus iusta mercede debita pro cambio: Tertio, quod credatur campsariū velle & posse saltem per alterum satisfacere literis cambij in loco, pro quo sunt date: Quarto, quod locus, pro quo datur, multum distet à loco, in quo fit cambium.*
7 *Plures repræsentare, seu referre potest vna & eadem persona, & sic ex persona vnius potest dici actor, & ex persona alterius esse reus, & similia, quæ videntur repugnantia. & nu. 8.*

CONSILIVM XXXI.

REVERENDISS. Domine, Campsores Romæ, seu Florentiæ dant pecunias Lugduni soluendas illis, qui Lugduni non habent agentem, nec numismata, sed rogant campsorem, vt ipsemet ad suum correspondentem scribat, vt nomine campsarij cambium soluat, & traiciat: atque ita fit, vt correspondens, præter propriam personam; gerens duarum personarū vicem, dantis, & accipientis cambium respectu accipientis pecunias soluat Lugduni, & traiciat, respectu campsoris dantis pecunias remittat, & pro maiore parte in eodē loco campsarius soluat. Quæritur, an huiusmodi cambia sint licita, & sit licitus cambiendi modus?

At vt magis mihi satisfaciam, mitto Dominationi tuæ, quæ mihi super hac materiam de cambijs à viro graui & doctissimo tradita fuerunt.

De iustitia illius cambij, quo campsores dant pecuniam illis campsarijs, qui actu non habent numismata in illo foro, ad quod cambium dirigitur.

INTER omnia cambiorum genera, quæ vbique terrārum apud omnes mercatores sunt vsu recepta, hoc est vsitatissimum, vt qui accepit aliquam summam pecuniarum à cāpsore titulo cambij pro aliquo foro, in quo ipse nullam habet creditum, roget eumdem campsorem, vt ipsemet campsor nomine campsarij traiciat ad suum correspondentem, ad quem debebat remittere illam summam exigendam: atque ita fit, vt correspondens præter propriam personam gerat adhuc vicem duarum personarum, dantis nimirum, & accipientis cambium: nam respectu dantis remittit, & respectu accipientis traiicit. Et quidem sub hoc genere cambij tres continentur species inter se valde affines, quæ vulgo dicuntur, *il cambio con recapitar le lettere sopra il datore, il cambio con le contationi, & il cambio con la ricorsa.* Quæ omnia vt clarius à me explicentur, prius lingua materna proponam exempla & praxim singulorum cambiorum, vt dicti à primoribus mercatoribus huius ciuitatis. Tum videbimus rationes, quibus impugnantur. Deinde proponemus aliquot fundamenta, quę cum aduersarijs nobis debent esse communia. Ad extremum ostendemus iustitiam horum cambiorum, reiectis argumentis contrarijs. Hoc autem munus mihi iniunctum ideo libenter suscepi, quod intelligam non paucos esse, qui in eadem sunt sententia, in qua ego fueram, damnantes huiusmodi cambia: vt qui tandem meo periculo & nō modico experimento ex D. Augustino, [a] elegi mutare sententiam, ipsi in propria pertinaciter non conquiescant, aut certè non impugnent, quod theoricè & practicè ex omni parte non penetrauerint.

a 2. 2. q. 4. ca. magna.

Exemplum illius cambij, quod dicitur recapitar le lettere sopra il datore.

Antonio dà à cambio, Pietro piglia, & Francesco è il correspondente: chi dà, si dice rimeter; chi piglia trarre: & il correspondente, si dice volgarmente il committente, ò vero la ragione.

Il caso dunque si figura in questo modo: Pietro in Fiorenza trahe, cioè piglia à cambio da Antonio per Lione cinquecēto scudi d'oro, per far pagare in Lione cinquecēto scudi di sole, perche si cābia al pari: & perche occorre che Pietro nō ha corrispōdēte in Lione, ricerca Antonio che gli faccia credito in Lione, acciò sia recapitata detta tratta: & il detto Antonio ordina in Lione à Fracesco, qual è il medesimo c'ha da riceuer il pagamēto delli cinquecēto scudi di sole, che recetti, e paghi detta tratta di Pietro sopra di lui, & che se ne vaglia secōdo l'ordine di Pietro, il qual'ordine sarà, che se ne torni à valere qui da lui, ò d'altri, ò veramēte i altre piazze di Spagna, di Francia, d'Italia, & da qual si voglia persona: & cosi Francesco paga per Pietro à se medesimo, & riceue per Antonio, & se ne torna à valere secondo detto ordine.

Forma dunque Pietro la lettera di cambio à Francesco in questa maniera: Pagate per questa prima di cābio in fiera prossima di tutti i santi à voi medesimo cinquecento scudi di sole per la valuta qui d'Antonio, & ponete come per la d'auuiso. Di più Pietro per la sua d'auuiso ordina à Francesco, che recapiti la tratta, & che se ne vaglia qui da lui, quantunque (come s'è detto di sopra) puo ordinar che se ne vaglia per altro luogo, & cosi Francesco accancia la scrittura, facendo in vn luogo creditor Antonio, & in vn'altro debitor Pietro sopra d'Antonio, & qui finisce il primo contratto.

Dapoi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dapoi Francesco per vna sua di cambio ordina à Pietro, che pag hi ad Antonio scudi cinquecento vno, & due terzi di sole, per valersi di detti cinquecento scudi con le prouisioni, facendo vna lettera di cambio à Pietro, & tal lettera và in mano d'Antonio, la quale rappresenta à Pietro in questa forma.

Pagate per questa prima di cambio à quindeci di Decembre scudi 501. & due terzi di sole, à scudi 102. & mezzo d'oro per cento ad Antonio, per la valuta cõtatami, & ponete à vostro cõto sopra detto Antonio, & qui finisce il secondo cõtratto. A tal che Pietro in virtù di detta lettera harà à pagare scudi 514. fol. 4. den. 2. d'oro: & cosi la perdita di detti 500. scudi d'oro di questa fiera, qual dura tre mesi, sono scudi 14. fol. 4. & den. 2. doro. & Antonio, qual' ha dato à cambio, guadagna scudi 10. sol. 15. den. 10. d'oro, & il resto guadagna Francesco nella prouisione che lieuasi al debito di Pietro, com' al credito d' Antonio d'vn terzo di scudo per cento. Auuertendo, che questi prezzi della fiera variano più & meno, & possono esser anco con danno di chi rimette.

Il cambio delle cõtationi sarà nel essempio sopradetto per conto di Frãcesco, qual rimette il credito d' Antonio, & trahe il debito di Pietro sopra d' Antonio: & di questa maniera sono hoggi la maggior parte de' negotij di mercanti, cioè l'hauer denari di questo & di quello da cambiarli, & all'incontro debiti di diuersi da tenersi sui cambij per le fiere, pigliando le prouisioni dall'vna, & dall'altra parte il che importa assai doue sono molti negotij: & in questo è differente il cambio presente dal precedente: perche nel precedente essempio Antonio pagaua le prouisioni à Francesco, ma in questo Pietro paga ad ambedue, cioè à Francesco, & ad Antonio. Vi è vn' altra sorte de contationi, quale è vsitata assai. Verbi gratia, Antonio trahe per Pietro cinquecento scudi, & li rimette per suo conto: in tal caso detto Antonio fa la lettera del cambio da pagar à Francesco, & dice, la valuta contatami, & ponete come per la d' auuiso. Et nella lettera d' auuiso dice à Francesco, Io vi traggo per conto di Pietro, ò vero se Pietro non volesse esser nominato, dirà, per mio cõto à parte Pietro. & in tal caso non appariscono più che due persone, cioè Antonio, & Francesco se bene Antonio rappresenta anco due persone, cioè la sua, & quella di Pietro, quale per non hauer briga, non vuol far altrimente lettere.

Il cãbio cõ la ricorsa differisce dal primo cãbio detto di sopra in vna sola cosa, che doue in quel di sopra Pietro prega Antonio che ri cuperi le lettere sopra di se, in questo l'istesso Antonio non vuole dar à cambio à Pietro, s'egli nõ s' obliga à trarre à Frãcesco suo corrispõ dẽte; & Pietro consente, perche nõ troua chi gli dia à cãbio, ò vero perche nel prezzo del cambio è auantaggiato. & questa ricorsa tal' hora auuiene alla rouersa, che chi piglia à cambio non vuole pigliare, se il datore non si contenta del corrispondente del pigliatore. Hor questo è in sostanza quanto si ha potuto cauar da peritissimi mercanti intorno alla prattica di questo modo di cambiare, præsupponendo che il tutto si faccia con verità & sinceramente.

Secundo loco offerenda sunt argumẽta, quibus tale cambium tamquam iniustum posset impugnari.

Iniustitia huius cãbij ex variis argumentis ostenditur. Primo, quia hoc cambium vel reducitur ad cõtractum permutationis, vel emptionis, vel mutui: Non ad contractum permutationis: nam re vera permutatio, vt inquit Paulus Iurisconsultus, [a] non fit solo consensu contrahentium, sed rei propriæ traditione; at Petrus nihil tradit in præsenti; ergo. Neque potest reduci ad contractum emptionis: quicquid enim contractatur in hoc cambio, est contra naturam emptionis: nemo enim potest emere proprium, nec vẽdere alienum, vt patet, [b] sed in præsenti Antonius emit quod suum erat, & Petrus vendit alienum. Quod si dicas, per mutuum, quod erat alienum, factum esse Petri, tunc sequitur quod tota ratio huius cambij petatur à mutuo: at omne lucrum proueniens ex mutuo est vsura vt habetur cap. *consuluit*. [c] ergo hoc cambium est vsurarium.

Secundo, quia ipsemet campsor emens pecunias, easdẽ numero tradit, & vendit per suum correspondentem, & respectu eiusdem est vẽditor & emptor, dator & acceptor; sed repugnãt duo correlatiua esse in eodem subiecto respectu eiusdem, [d] vbi habetur quod nemo sibi debitor esse potest: iustitia enim est ad alterum, vt ait D. Thomas. [e]

Tertio, Esto hoc genus cambij vocetur cambium, est tamen nomine tenus, cum sit siccum sine humore, videlicet veritatis, & iustitiæ. Nã qui accipiunt pecunias Florentię, nullas habent pecunias Lugduni, quas fingũt se vendere, quod etiam constat campsoribus: hoc autem est damnatum in bulla Pij V. *de cambiis*; vt patet legentibus.

Quarto, hic contractus apud Siluestrum, [a] videtur similis illi, quo quis fingit se emere ab agricola boues, quos non habet, neque potest habere, & eidem certa pensione locat; quod vtique est vsurarium, vt notat etiam D. Nauarrus in suo Manu. [b] nam campsor fingit emere pecuniam Lugdunensem à Petro, quam ipse non habet; ergo.

Omnia cambia (vt notat Medina, [c]) ad tria capita reducũtur secundum tres diuersitates, videlicet numismatum, loci, & tẽporis, vbi vero nulla apparet diuersitas nisi solius tẽporis: nõ cãbia, sed mutua appellãda sũt. At in præsenti modo cambiendi omnia sunt integra, & immutata, & locus, quia in eodem loco fiunt solutiones, in quo cambium celebratum est; numisma seu forma pecuniæ est eadem penitus cum quodã auctario; tantùm est tẽporis diuersitas seu dilatio: at qui ex sola temporis dilatione accipit lucrum; damnatur tamquam vsurarius, vt patet in cap. *quicumque* & cap. *si quis obstitus* [d] Confirmatur, quia per extrauagantem Pij V. expresse damnantur cambia, quorum solutiones fiunt in eodem loco.

Præter iniustitiã, quæ in hoc genere cambij ratione cambij ficti videtur esse, apparet alia iniquior, quod ille miser homo qui accipit, cogitur soluere prouisiones ipsi campsori, quasi multum laborasset in traiectione pecuniarum: & ita duplex lucrum campsor accipit, vnum incertum ex auctario cambij, alterum certum ipsarum prouisionum: vnde satius esset, si ratione lucri cessantis, vel damni emergẽtis absque literarum missione mercator lucraretur.

Deinde ipsum cambiũ, quod vulgo dicitur, *con la recorsa*, videtur habere manifestam iniustitiam, & vsuram, quando campsor non vult commodare suas pecunias Petro, nisi ipse traiiciat ad Franciscum suum correspondentem. Hoc autem videtur esse damnatum à Gregorio ix. [e] & ab Vrbano iij. [f] nam mutuare pecuniam cum aliquo onere est vsura, etiam si alias mutuatarius sit lucraturus; ergo.

Et postremo illud cambium, quod dicitur, *con le contationi*, videtur merum figmentum, vt vnus sibi ipsi numeret, & velut alter Euripus varias facies, nunc creditoris, nunc debitoris repræsentet, quod totum adinuentum esse videtur ad turpem quæstum, & ad palliandas vsuras, vt ex propriis & alienis pecunijs mutuatis valde lucrentur. Propter aliquam præcedentium rationũ Dominicus Sotus vehemẽter damnat hoc genus cambiendi tamquam illusorium Dei, & hominum, vt ipse ait. [g] & ex antiquioribus vidi neminem, qui defenderet ad hoc particulare genus cambij, quod fortassis non esset in vsu. ex neotericis quidam Marcus Antonius nomine, natione Appulus, in quodam opusculo de cambijs subscribit Soto. Cæterum viri doctrina, opinione, & experientia grauiores, nõ modo non improbant, sed non possunt excusare à temeritate eos qui proprio sensu ducti, vel apparentibus rationibus suffulti nulla habita ratione bullarum Pontificiarum, damnant huiusmodi contractus ab Ecclesia approbatos, & communi Christianorum voce in toto orbe terrarum receptos: nã ex eorum turbatione, nõ nisi conscientiarum perplexitas, & populorum tumultus, & quod peius est, religiosorum virorum conflictus oriri solent. Huius ergo sententiæ fuit Siluester, [h] D. Nauarrus in suo cõmentario super cap fin. [i] & in suo Man. [k] dicit enim satis ẽsse, quod qui accipit ad cambium, habeat pecuniam virtualiter seu credito in loco solutionis. Abbas Fabianus Genuẽsis in tractatu de cambijs, circa finem in solutione secundæ difficultatis. Thomas Boninsegna in simili tractatu de cãbijs in solutione tertię difficultatis. omitto innumeros Canonistas, qui à prædictis auctoribus allegantur, & alios, qui nondum excesserunt.

Primum pro solutione quatuor notabilia præmittam, quæ nobis ad hanc veritatem inuestigandam aditum aperiũt. Primum est. Quotiescumque in actibus nostris moralibus occurrit dubium, liciti sint, necne, statim ad Ecclesiæ iudicium tamquam ad columnam & firmamentum veritatis confugiendum est; ita vt quod Ecclesia per canones approbauit, approbemus & nos; & quod illa reprobauit, & nos reprobemꝰ: vnde Gratianus [l] docet non esse reprehendendas actiones quas Ecclesia sancta non reprobauit, & damnauit. Et Gregorius ix. in Concilio Meldensi, [m] *Nemo*, inquit, *in actionibus, vel iudicijs ecclesiasticis suo sensu, sed canonum auctoritate ducatur.*

a *In l. 1. ff. de rerum permutation.*
b *In l. 2. ff. de contrahenda emptione.*
c *De vsur. & 14. q. 3. per totam.*
d *Leg. & qui dem. ff. de legatis primo. c. 2. 2. q. 58. a. 2.*
a *Verb. vsura 4. §. 9.*
b *Cap. 17. nu. 230.*
c *In cod. de rebus per vsuram acquisitis. quæst. 3.*
d *14. qu. 4. & dist. 88. cap. nouiens.*
a *Cap. 17. nu. 30.*
e *In c. nauigia ti. de vsuris. & in c. consuluit. ibidem.*
b *In suo cod. de rebus per vsuram acquisitis in fin. 9. 7.*
f *Per totam dist. 12.*
g *In l. 6. de iustitia & iure q. 10. ar. 1. & q. 13. ar. 1.*
h *Verb. vsura 4. §. 9. circa fi.*
i *De vsuris. n. 08. & seq.*
k *Cap. 17. nu. 290.*
l *In c. de iustitia & iure q. 10. ar. 1. & q. 13. ar. 1.*
m *De consec. dist. 1.*

Quare si nullus canon aperte reprobet hunc modum contractandi, quinimmo ex secunda bulla Pij V. videatur approbari potius, quam reprobari, vt inferius dicemus; non video, quare nos sine temeritatis nota hanc mercatorum consuetudinem tamquam corruptelam damnare quoquo modo possimus.

Secundum notabile. In priori bulla Pij V. quæ incipit, *In eam pro nostro pastorali, &c.* duo traduntur à Pontifice: vnum quod pertinet ad substantiam seu naturam cambij, quando scilicet verum, & quando fictum, quando reale, & quando siccum: alterum verò, quod pertinet ad moderationem lucri. & in primo quidem ponit tres proprietates veri & realis cambij. Prima, quòd mittantur literæ. Secunda, quod non redeant inanes. Tertia, ne fiant in eodem loco solutiones. In secundo verò tres alias enumerat conditiones tamquam moderamina lucri. Prima, ne differant præscriptum solutionis tempus, lucro ex tacita vel expressa conditione recepto. Secundo, ne à principio sit taxatum interesse in casu non solutionis, quamuis exactio communis liceret. D. Nauarrus in sua summ. [a] Tertio, vt non aliter quàm pro primis nundinis, vel proprijs terminis, ad effectum scilicet carius cambiendi. In posteriori vero bulla facta in gratiam Bononiensium descendit ad aliqua specialia, de quibus dubitatio oriri potuisset: & vt omnem auferat scrupulum, dicit campsores posse super se ipsos recapitare literas eius, qui cambium accipit sine aliquo discrimine proprij vel alterius correspondentis; quia hoc fuisset per accidens, & impertinens ad iustitiam cambij: & quod liceat alijs tradere pecunias cambiendas campsoribus, & è conuerso possint campsores alios cambijs continere. quare si suspicio occurrat, sit necne licita aliqua species cambij, ad has bullas tamquam ad oracula confugere necesse est.

Tertium notabile. Quotiescumque in aliquo contractu permutationis vel emptionis dubitatur de eius iustitia, tunc licet nulla esset lex, quæ modum præscriberet, recurrendum esset ad dati & accepti æqualitatem, vt docet Medina, [b] nisi enim esset æqua compensatio, mox nobis occurreret iniustitiæ suspicio, quare cum in cambijs appareat aliquis excessus, videndum est vnde hic oriatur, & quæ sit vera & iusta ratio cambij, vt proposito exemplo applicetur. Pro quo animaduertendum est aliud esse disquirere, vbi sita sit iustitia cambij, & aliud vnde augeri & diminui possit: illud enim est inuariatum, certum, & stabile, hoc autem potest variari pro diuersis accidentibus: illud respicit naturam cambij, hoc verò eius circumstantias: illud denique à iure & iustitia, hoc autem ab hominum arbitrio petendum est. Quod ergo pertinet ad iustitiam cambij in genere (vt missas faciamus quorumdam minus probabiles sententias) ab vna ex tribus radicibus perenda est, vel ab omnibus simul coniunctis, nimirum ab ipsa origine artis campsoriæ, quæ se habet circa pecunias, sicut mercatura circa merces: licet enim pecunia sit per se primo inuenta vt pretium & mensura omnium rerum venalium, nihil tamen obstat quin secundario contrectari possit tamquam merx, sicut docuit Aristoteles, [c] & S. Thomas, [d] & communiter omnes doctores: quare sicuti merces per vectionem & traiectionem carius vendi & emi solent, sic etiam pecuniæ, vnde traiectitiæ appellatæ sunt. [e] Secunda radix est ipsa seruitus campsoris, vt bene docuit Medina, [f] hæc autem seruitus est duplex: vna intrinseca, & est onus, cui se subiicit campsor hic accipiendi, & alio transferendi, vel è conuerso hic dandi, & aliunde adhehendi. Altera verò seruitus est externa, qua continentur omnes actus campsorij, vt sunt ministri, tabellarij, officinæ, pecuniæ semper paratæ, varij generis numismata, & aliæ plurimæ impensæ: at verò cum omnis seruitus sit pretio æstimabilis, merito ex tali seruitute poterit aliquid accipere iuxta consuetudinem. Denique vltima radix iustitiæ cambij est ipsa incertitudo lucri, & quædam quasi sors: nam campsores, & campsarij indifferenter se exponunt lucro & damno, & omnis huiusmodi contractus nullam habet admixtam iniustitiam, præsertim cum rendat in bonum politicum, & totius Reipublicæ vtilitatem: & si cambia cessarent (vt ait Calderinus, [g] omnia pene mercaturæ officia dissiparentur ac destruerentur. Quando ergo occurrit dubium de iniustitia alicuius cambij, ad has radices recurrendum. Sin autem volumus inspicere augmentum, vel diminutionem lucri ipsius cambij, tunc iudicium petendum erit ab ipsis accidentibus, quæ pecuniæ cambijs subiectæ obuenire solent, vt quod sit absens, vel præsens, ex Caietano, [a] vel secundo quod sit maxima copia vel penuria pecuniarum, ex Soto, [b] vel tertio ex paucitate vel multitudine petentium vel dantium, ex D. Nauarro vbi supra; vel quarto ex traiectione actuali vel virtuali ipsarum pecuniarum; vel quinto ex proportione pecuniarum inter se, vel respectu mercium; vel denique ex alijs euentibus belli, pestis, &c. Sapientis ergo est, pensatis omnibus, iudicare quod sit iustum lucrum, & applicare singulis speciebus cambij.

Quartum notabile est (vt certa à dubijs remoueantur) quatuor hic esse certissima, & duo quidem priora esse licita & iusta cambia, duo verò posteriora esse illicita, medium verò esse dubium, vt parum distans ab extremis, & de hoc fuit proposita præsens quæstio. Duo priora licita hæc sunt. Primum, quando Petrus campsarius dirigit litteras non ad Franciscum correspondentem campsoris, sed ad alium quempiam, ita vt concurrant in ipso cambio quatuor personæ, campsor cum Francisco suo correspondente, & campsarius cum Martino. Secundum cambium licitum adhuc dicunt omnes illud esse, quando campsarius apud Martinum verbi gratia habet numismata actu, vel credito; hæc enim æquipollent. Duo posteriora cambia illicita hæc sunt. Primum, quando Antonius campsor litteras mittit ad Franciscum pro forma, vt aiunt, & pro quadam cæremonia, & redduntur inanes. Secundum, quando campsor pro suo arbitrio taxat pretium maius, nulla habita ratione ipsius moderaminis, quod à deputatis fieri consueuit. Medium ergo, quod modo versatur in dubio, illud est, quando cessante omni fraude & dolo Antonius campsor ex suis vel alienis pecunijs, quas apud se cambiendas habet, rogatus vel ne rogatus quidem dat campsario Petro, qui eum non habeat Lugduni correspondentem, procurat vt litteræ remittantur Francisco, qui nomine eiusdem Antonij commodat Petro, & nomine Petri soluit Antonio cum illo auctario, quod fecit forum, & prouisionem. Tota ergo difficultas hæc est, an propterea illicitum sit hoc cambium, quod Franciscus gerat vtriusque personam, dantis, & accipientis; & vtrum Petrus iustè vendiderit quod actu non habebat, sed tantùm credito, præsertim si credito accipiat ab ipsomet, cui ex pacto tenetur vendere. Hic est ergo cardo difficultatis.

Respondetur, hoc genus cambij esse reale, verum, & iustum, omni dolo & fraude semoto; & si spectetur secundum suam naturam, nullam habet admixtam iniustitiam. Probatur multis vijs.

Primo auctoritate iuxta primum & secundum notabile: hæc enim conclusio est conformis regulis traditis à Pio V. in vtraque bulla de cambijs, immo est expressa in secunda bulla in illis verbis, *che si possano far recapitare le lettere del cambio sopra l'istesso datore.* quotquot enim sunt mercatores Florentiæ, ita intelligunt hæc verba, quod sine conscientiæ periculo possit campsor litteras campsarij ad effectum solutionis transmittere, vel proprio vel alteri correspondenti: quia campsarius nec nomine quidem erit ibi notus. Confirmatur, quia in hoc cambio sunt omnes illæ sex conditiones cambij realis, quas posuit Pius V. in prima bulla, videlicet quod mittantur litteræ, secundo quod non redeant inanes, tertio quod fiat in diuerso loco solutio: nam Lugduni accommodantur scripturæ, & quando remittuntur litteræ Florentiam est secundum cambium, & sic de alijs circumstantijs, id quod iam supponimus.

Secundo probatur ex regula Gregorij IX. desumpta ex Beda. [c] *Non debet culpæ adscribi quod quis euitare non potest.* sed suppositis arte campsoria non potest campsor non subire duas personas in multis cambijs dandi & accipiendi; quia verbi gratia dum aliorum pecunias per cambia exercet, & vnus pro traiiciendis pecunijs Lugdunum, & alter pro auferendis inde eum expostulat, non potest non numerare sibi nomine vnius, & nomine alterius soluere: sic enim dictum est in principio *delle contationi*. ergo non fit illicitum cambium ex identitate vnius personæ referentis & repræsentantis duas: quia iam dictum est in bulla Pij V. in gratiam Bononiensium dari facultatem campsoribus cambiendi pecunias non modo proprias, sed aliorum. Sit ergo Martinus Florentiæ, qui rogat Caponium, vt traiiciat Lugdunum decem millia, quę ipse soluit Florentiæ: & ex opposito sit Ioannes, qui rogat eumdem

a *In opusc. de cambijs c. 7.*
b *Libr. 6. de iust. q. 12. a. 2.*
c *De reg. in c. quod non est.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caponium, vt ex Lugduno, vbi habet pretium decem millium, remittat Florentiam eamdem summam, tunc proculdubio nomine vnius dabit, & nomine alterius accipiet: ergo vnus & idem subibit oppositа munera.

Tertio probatur eadem propositio ex tertio notabili: omnes enim illæ tres radices iustitiæ cambij inueniuntur in hoc cambio: est enim vera emptio ex parte campsoris, & venditio ex parte campsarij (nec obstat, vt statim subiiciemus, quod actu tunc non habeant) est vera seruitus campsoris tam intrinseca quàm extrinseca, & denique est incertitudo lucri: aliquando enim solet esse cambium cum iactura campsoris: auctarium deinde lucri dependet non ab arbitrio campsoris (vt falsò aliqui opinati sunt) sed vel ex conuentione, vel ex communi mercatorum voce. nihil ergo desideratur ad hoc, vt sit iustum & reale cambium.

Obsiciet aliquis contra hanc tertiam rationem, quòd scilicet in hac venditione sit duplex defectus, alter quidem quòd campsarius vendat, quod actu non habet, id quod primum argumentum etiam contendebat. Secundo, quod in illa palliata venditione vendit emptori, quod est ipsius emptoris, nimirum vendit campsori, quod est ipsius campsoris: & ille medius correspondens Franciscus licet persona distinguatur à campsore, est tamen re vera ipse campsor, eius locum & vices gerens: & hoc quidem argumentum ab inexpertis, & rem superficie tenus considerantibus censetur alter Achilles, sed quam leuis sit armaturæ mox apparebit. Et quidem primum defectum nullum esse inde patet, quod multa possunt vendi, quæ nondum actu sunt, vt notat Pomponius Iurisconsultus, [a] vt fœtura gregis, iactus retis, captura auium, fructus agrorum, &c. Venduntur etiam ad certum tempus annonæ & fruges, quas venditor debet emere: & propterea rectè fit stipulatio eorum, quæ non tantum actu, sed potentia habere possumus, vt l. *interdum*. [b] Quod si ita est, nihil mirum, si Petrus non dederit illa numismata Lugdunensia, quæ actu non habebat, quia erat in potentia ad habendum; erat enim soluendo, & habebat, à quo sibi mutuaret. Neque secundus defectus habet aliquid momenti. Tum quia per accidens est, & rarum, quod campsor illi mutuet, quod debet ipsemet emere: & ea quæ raro eueniunt, non sunt alicuius considerationis, vt notat Panormitanus, Hostiensis, & Calderinus, [c] nam inter mille campsores Florentinos non sunt quinque, qui habeant proprios factores & agentes Lugduni, sed suis amicis mittunt literas. Tum maximè quod campsor in tali actione, semota omni fraude, non modo non est culpabilis, sed valde laudabilis: mutuare enim alteri gratis est opus caritatis, vt facit iste, quia saltem mutuat illi creditum: deinde quia liberat campsarium ab illo onere inquirendi alterum, qui pro se traiiciat, & immunem reddit ab impensis, quę erogantur in proxenetas, & denique solent interdum mitius agere in auctario, & in prouisionibus: ipsa autem substantia cambij omnino remanet immutata, ac si ipse campsarius propriam pecuniam numeraret.

Quarto probatur ex optima regula, quam tradit Siluester, [d] ad dignoscendum cambium licitum ab illicito: *Quoties*, inquit, *arbitrio bonorum & peritorum in arte campsoria pars capiens cambium non grauatur, & distantia temporis nihil lucri affert, numquam est ibi peccatum.* sed in istis cambijs sic celebratis arbitrio bonorum & peritorum mercatorum pars capiens non modo non grauatur, sed (vt diximus paulo ante) alleuiatur à multis laboribus & expensis; & rursus non habetur ratio distantiæ temporis, nisi quatenus distantia loci illud exigit, iuxta bullas, & consuetudinem aliorum cambiorum, ergo ista cambia sunt licita. Confirmatur, quia hæc consuetudo est vniuersalissima, recepta in toto terrarum orbe, & ab omnibus mercatoribus approbata: ergo vel oporteret damnare omnes mercatores (quod esset valde temerarium) vel certe hæc cambia non reprobare: scimus enim tales consuetudines habere vim legis, vt habetur dist. 1. [e] Neque talis consuetudo potest dici corrupтela, vt dicitur in cap. vlt. [f] quia neque rationi naturali, neque iuri diuino, vel humano contraria est.

Quinto est licitus ille modus cambiendi (sicut diximus in quarto notabili) quando Petrus, qui accepit cambium ab Antonio, non ad correspondentem Antonij, sed ad alium tertium dirigit literas; ergo & iste, de quo loquimur. Probatur consequentia: quia nullo textu vel ratione probari potest, quare cum vno liceat, & non cum altero. Nisi fortè dicatur cum Soto: vel ideo non licere, quod cùm eodem est manifesta suspicio mutui palliati, & ficti cambij, non autem cum tertio, vel vt idem docet. [a] Sicut non decet in contractu societatis negotiatoriæ inire contractum assecurationis cum socio, sed bene cum alio, ita & in præsenti; quia semper viget suspicio mutui palliati.

Sed contra non obstat primum. Primo quia est expressè contra regulam iuris, *In dubijs nemo præsumitur fingere, & peccare.* apud Gregorium I X. [b] ex Beda. [c] *Quando*, inquit, *dubium est quo animo aliqua facta fiant, in meliorem partem interpretemur.* quam regulam expendens S. Thomas. [d] *Expedit*, inquit, *vt quis sæpius fallatur habens bonam opinionem de malo homine, quàm quod raro decipiatur habens malam de bono: quia ex hoc alteri fit iniuria, non autem ex illo.* Deinde, quia hoc est petere principium: nos enim supponimus hoc cambium fieri sine fictione & sine dolo: & denique si ad peruersam intentionem recurrendum erit, nullus erit contractus quamuis licitissimus secundum se, qui ex peruersa intentione depraui non possit, vt bene annotauit D. Nauarrus. [e]

Non obstat secundum: quia argumentum retorquetur in Sotum: nam licet etiam cum socio facere contractum assecurationis principalis, & lucri, vt bene docuit Siluester, [f] & fusius D. Nauarrus. [g]

Sexto, idem iudicium faciendum est de pecunia facta per cambium venali, quod fieret de mercibus alijs venalibus: sed non repugnat in alijs mercibus, quòd quis proprias merces nomine alterius emat, & nomine proprio vendat: ergo. Consequens probatur per exemplum, quod frequentissimè occurrit. Verbi gratia Antonius mercator Florentinus accipit literas à Petro Lucensi, vt eius nomine emat decem ballas sterici Neapolitani: tunc Antonius, qui apud se habet huiusmodi merces, emit illas à se ipso nomine Petri, atque ita fit, vt vnus & idem sit emptor & venditor.

Rursus potest figurari aliud exemplum per omnia quadrans cambio. Verbi gratia, aliquis mercator dum habet onerarias naues paratas ad transuehendum frumentum Neapoli Valentiam, rogatur à Petro, vt ei concedat mille modios Neapoli, totidem recepturus ab eodem Valentiæ, deductis expensis ac periculis, vel pretium æquipollens: atque ita formatur literas ad Franciscum correspondentem Antonij, vt vel frumentum, vel pretium mille modiorum exigat à Petro. proculdubio hic contractus est licitus, & per omnia conformis exemplo in principio assignato de cambio: ergo & cambium erit licitum, cum iam probauerimus secundum communem sententiam cambium reduci ad emptionem.

Neque valet quod dicit Sotus, [h] quod debuerit præuidisse mercator sit necne soluendo venditor: quia hoc est gratis dictum; & imputatur venditori, quod non præuiderit; & demum impertinens est ad iustitiam emptionis: sed satis est, vt bene notat Siluester, [i] quod seruetur æqualitas iustitiæ in pretio, & quod res fuerit venalis, quam si voluisset venditor ex proprijs, vel alienis horreis habere potuisset.

Septimo denique, vt modum adhibeamus probationibus, hæc postrema erit omnium firmissima, quæ si sola esset, sufficeret ad conuincendum cuiuscumque iudicium.

Est verissima regula recepta à Theologis, & Canonistis, posse quemlibet cum animæ suæ salute in capiendis consilijs rerum agibilium sequi quamcumque opinionem, dummodo sit alicuius grauis doctoris, & aliqua ratione fulta: quâ regulam D. Anton. [k] attribuit Alberto Magno, & Petro Paludano, [l] & ipsemet sequitur: est etiam S. Thomæ, [m] & Ioannis Gerson, [n] ex Canonistis Hostiensis, [o] affirmat inter diuersas opiniones & diuersa iudicia semper humaniora & æquiora esse præferenda. Vide reliquos Canonistas, [p] & D. Nauarrum, [q] cum allegatis per eum.

Sed opinio, quæ affirmat hoc cambium esse licitum, est æquior & humanior, & grauissimorum auctorum, & rationum irrefragabilium; ergo præferenda.

Sed dicet scrupulosus (inquit S. Antoninus, [r] tutior est opinio rigidiorum, vt homines auertantur à periculo committendi peccatum, iuxta illud D. Augustini. [s] *Tene certum, dimitte incertum.*

Respondet idem sanctus doctor, D. Augustinum ibi loqui, vt patet in contextu, de eo qui differt pœnitentiam ad

a *In l. nec ôptio. ff. de contrahendaept.*

b *ff. de verb. oblig.*

c *Super c. nauiganti. de vsuris.*

d *Verb. vsura 4. §. 9.*

e *1. ca. consuetudo. & dist. 9. c. cum consuetudinis. & di. 11. c. in his rebus & capit. illud. & c consuetudo. d. 2.*

f *De consuetudine.*

a *in 6. li. de iustitia q. 6. ar. 12.*

b *Ca. 2. de regulis iuris. cl. ul. cum li. 2. cap. 24. d. 2. q. 60. a. 4.*

c *Super illud cap. 1. 14. q. 3. not. 4.*

f *In verbo scietas 1. §. 2. circa finem.*

g *In Nau. ca. 17. nu. 255. & in c. si furtum xiv. 14. q. 3. à notabili 32. vsque ad 39.*

h *Li. 6. de iust. & iur. qu. 3. art. 1.*

i *Ver. vsura 4. §. 9.*

k *In par. 1. tit. 3. ca. 10. §. 10. col. 10.*

l *In 4. d. 17.*

m *Ius q. 4. 1.*

n *In 2. par. de natur. & qualit. conclus. col. 9. n. 169.*

o *De cognatione spirituali sup. cap. si vir.*

p *In c. inquisitioni. de sent. excom.*

q *In c. cum autē h. 7. de pœnitent.*

r *Vbi supra in fine ultimæ c. 39.*

s *De pœnit. d. 7. c. si quis autem.*

extremum

extremum vitæ, cum possit pœnitere dum sanus est, & integris viribus; nam qui differt ad illud tempus, incertum est, & non securum, agat ne propter Deum pœnitentiam, vel propter gehennæ periculum: item in alijs mareriis moralibus, quæ in electione consistunt, tutius est relinquere illud opus, de quo dubitatur sit necne malum: non autem debet extendi ad actiones peractas, vel quæ communiter peraguntur ab omnibus: quia esset inijcere laqueum animabus, vt interdum inducrent conscientiam erroneam, quæ semper obligat, nisi deponatur, iuxta illud. [a] *Omne quod non est ex fide* (id est ex conscientiæ dictamine) *peccatum est.* Quare per ea quæ dicta sunt, facilis erit responsio ad argumenta, quæ militabant in contrariam partem.

a *Ad Ro. 14.*

Ad primum iam responsum est in secunda probatione; sed pro maiori intelligentia dicimus hoc cambium non esse purum vel simplex, sed mixtum, & quasi compositum ex duobus contractibus, emptione videlicet, & fideiussione: nam Antonius est emptor illorum quingentorum scutorum Solis, & Petrus est venditor: vt autem à Francisco fides adhibeatur Petro, idem Antonius est fideiussor, spondet enim ipsas literas Petri tanti esse apud se, atque essent ipsæ pecuniæ. fieri autem licite huiusmodi emptiones & venditiones, auctoritas & vsus docent: nam in illa l. 1. [b] docet Paulus Iurisconsultus per literas posse contrahi emptiones. & vsu didicimus apud magni nominis mercatores raro numerari pecunias, sed adscribi literas vel crediti, vel debiti. Falsum ergo supponebat argumentum, dicens esse ibi mutuum apertum, vel occultum.

b *De contra. emptio.*

Ad secundum, negatur quod campsor sit respectu eiusdem emptor, & venditor: emit quidem illa quingenta scuta Solis non quidem vt sua, vel (vt alij falsò opinantur) sui correspondentis, sed vt ipsius Petri, in cuius dominium per fideiussionem, ni mauis mutuum, translata sunt: sicut non repugnat, quod possim emere pannum, oleum, frumentum, &c. quæ alteri mutuo dederam, vel ex mea fideiussione alius mutuo dedisset, & tunc non supponitur mutuum vt causa lucri, sed vt conditio requisita ad illam venditionem, ex qua postea nascitur lucrum.

Ad tertium, gratis dicitur hoc cambium esse sicum & fictum, cum iustum & reale iam probatum fuerit, immo inter omnia cambia vsitatissimum: adeo vt primarij mercatores retulerint, ex decem partibus pecuniarum cambiendarum nouem insumi in hoc genere cambij. vnde vt retorqueamus argumentum, dicimus, Si hoc cambium fuisset siccum, proculdubio Pius V. expressisset in sua extrauagan. sicut expressit alia sicca, quæ non erant sic vsitata: dixit enim, *Et sicca, in quibus non mittuntur litteræ, vel si mittuntur, redeunt inanes, vel confinguntur, vel dantur nomine depositi, vel vltra præscriptos terminos.*

Quæ omnia, vt nos, ita boni & periti mercatores damnant, & detestantur. Quod si cambia, quorum exempla produximus in principio, videlicet *recapitar le lettere con la contatione è ricorsa*, erunt sicca, ea Pontifex damnasset: quia quanto malum est vniuersalius, tanto est deterius.

Quinimmo tantum abest quod per clausulas vniuersales damnauerit hæc cambia sub nomine *sicca*, quod potius approbauerit clarius & expressius in secunda bulla facta in gratiam Bononiensium, quæ data opera fuit procurata, vt tolleretur ille scrupulus à timoratis conscientijs.

Ad quartum, miror Sotum, virum alioquin doctissimum, attulisse pro se Siluestrum qui contra ipsum facit: non enim perlegit totum contextum, & tamen Cellus Iurisconsultus nos admonebat, [c] non debere de rebus quibuslibet ferre iudicium vel responsum, nisi tota lege perspecta. Siluester ergo, [d] postquam ex sententia quorumdam dixerat, campsores hos similes esse illi ciui, qui emit boues à paupere rustico, quos non habet; statim subiecit, Sed ista opinio non videtur vera, quia ementi & permutanti sufficit emere & permutare iustè, id est secundum æqualitatem absolutam iustitiæ ab eo, vel cum eo, qui poterat licitè vendere, & permutare: nec tenetur quærere vtrum habeat rem venditam vel permutatam sine interesse, modo licitè habeat, nec est simile de emente boues à paupere, quia ille nec habet, neque est habiturus boues, iste autem est habiturus pecunias, quas vendit, vel permutat. Non video quomodo clarius loqui potuisset pro hac sententia.

c *ff. ad le. 3. inciuile.*

d *In illo ver. vsura. 4. §. 9.*

Ad quintum, argumentum procedit ex falsa intelligentia, & suppositione; dum enim aliqui vident fieri solutiones in eodem loco in quo datæ fuerunt pecuniæ, credunt esse cambia ficta, & damnata à Pio, non attendentes solutiones non esse primi cambij, quod iam terminatum est Lugduni, sed secundi.

Quare dicimus per accidens in cambio haberi rationem diuersitatis, seu dilationis temporis, sed per se habetur ratio diuersitatis loci, & numismatum; sed non possunt de loco in locum transmitti litteræ, nisi temporis interuallo iuxta consuetudinem ab ipsa iustitia & communi mercatorum consuetudine præscriptam.

Ad sextum respondetur, illud lucrum ex prouisionibus esse exiguum, & correspondens laboribus, expensis, & periculis: quando verò mercatores accipiunt duplicem prouisionem, vna quidem est pro expensis, & pro alijs seruitutibus, vt superius diximus; altera vero pro assecuratione illius correspondentis, ad quem traiiciuntur litteræ illæ collybisticæ, & interdum accidit quod pro acquirendis tribus aureis & quadrante amittunt mille aureos, si correspondens decoxerit: idque totum sit à peritis mercatoribus, & timoratis secundum consuetudinem, & dictante iustitia.

Ad septimum, in quo quærebatur, & impugnabatur iustitia cambij dicti *con la ricorsa*: Respondetur, in hoc differre venditionem à mutuo, quod in mutuo nulla seruitus apponi potest sine labe vsuræ, vt in cap. nauiganti, [a] sed bene potest apponi in venditione: quia sic pacisc untur contrahentes, præsertim cum per conditiones appositas minuitur aliquid de pretio, id quod fit in illo cambio, quia semper minuunt octauam partem.

a *De vsuris.*

Quod si quæras causam, quare campsores velint ad hunc potius, quam ad illum dirigi suas literas, non vna, sed multiplex affertur.

Prima, vt illas prouisiones lucretur ciuis correspondens, à quo vicissim similia lucra haurire solet.

Secunda, ne exponat se periculo decoquendi, scit enim tutiorem illum sibi esse; quàm alium.

Tertia, ne pateant omnibus sitorum negotiorum rationes.

Quarta, vt ille mercator, qui multa habet credita, possit etiam habere debita, quæ illis correspondeant. & denique sufficeret pro ratione voluntas, quia est liber in contrahendo vt vult.

Ad octauum, in quo impugnabatur cambium dictum *con le contationi*, quasi esset figmentum, & quod pro suo arbitratu mercator fingeret diuersas personas: Respondetur, apud mercatores, qui hæc dicerent, haberentur deliri, tamquam non intelligentes quid loquantur, neque de quo loquantur. diximus enim, & iterum confirmamus, nihil repugnare quod pro diuersitate personarum, quas vnusquisque repræsentat, diuersa etiam & relatiuè opposita munera exerceat.

Atque vt concludam totam hanc quæstionem, non pigebit afferre quæsitum factum ab A. C. cum responsione eiusdem viri doctissimi, & rigidissimi.

Occorre molte volte, che alcuni mercanti habbiano commissione de diuersi luoghi da diuersi amici loro commettenti di rimettere denari in diuersi luoghi, & da altri di trarreli, & qualche volta per commodo di proprij negotij occorre loro ancora rimettere, & trarre ne i medesime luoghi, tanto che tutto, ò parte possono essegnire contando à loco medesimi: ò lo fanno per le prime fiere, ò per li luoghi doue sono fiere, & per gl' altri, per gli vsi di tempi consueti, & communi, & per quelli prezzi che corrono in quella piazza, così per conto de loro commettenti, come di loro stessi. nel qual caso non ci pare difficultà, procedendo il tutto sinceramente.

Respondeo, idem mihi videtur, quod illic dicitur, dum verè & sincerè sic fiat re ipsa. nam concursus ille cambiorum in eadem persona non impedit quo minus singula per se cambia illa sint licita, atque ita omnia quoque simul, siquidem non spectant ad eumdem met contractum, sed singula ad diuersum seorsim contractum spectant, dum tamen singula per se cambia sint iusta, & legitima. Hæc ille.

Quare vt extremam tandem manum huic quæstioni apponamus, liberè dicam quod sentio. Cum iam à viris doctis hæc lucra tamquam iusta fuerint habita, & cum nullus ordo religiosorum & peritorum confessorum hæc improbet: cum denique bullæ Apostolicæ, doctores præcipui, & ipsamet naturalis ratio id ipsum confirmet; non video cur debeamus in

Universidad de Deusto
Biblioteca

dubium reuocare, quod per tot annorum lustra, antequam Sotus ipse nascereturn, tam bene & prudenter constitutum est.

Hæc habui, quæ de hoc genere cambij, quantum per occupationes licuit, in medium afferre potui, quæ omnia censuræ peritorum iudicio libenter submitto.

AD DVBIA MIHI PROPOSITA Respondeo primo, contra huiusmodi cambiendi modum facere multum primo extrauagant. fe. re. Pij V. quæ incipit *in eam.* relatam ad verbum in Manual. nostro confess.[a]

1 Secundo, quod non est licitum cambium de vno loco ad eumdem locum post aliquod tempus cum aliquo auctario, vt nos tradimus in eodem Manual.[b] per ea quæ adducuntur ibidem, & irrefragabiliter probatur per præfatá extrauagantem: & præfatus modus cambiendi videtur fieri de Florentia in Florentiam, cum ibi verbi gratia dentur 500. scuta ab Antonio Petro, & in eadem soluantur cum cambio ipsi Antonio à Petro.

Tertio, quod procurator repræsentat personam principalis constituentis eum suum procuratorem,[d] & in prædicto modo cambiendi Franciscus est procurator Petri ad accipiendum Lugduni cambio ab Antonio mediante illius procuratore scuta 500. quæ accepta postea soluit sibi Francisco tamquam procuratori Antonij, qui Florentiæ debeat dicto Petro dicta scuta 500. cambio: ita videtur, quod eadem persona sibimet cambit, & sibimet soluit, & recipit cambium: & ita gerit duas personas, creditoris cambientis, & debitoris soluentis cambium cum sorte principali.

2 Quod videtur absurdum, cum vnus & idem non possit esse creditor, & debitor eiusdem rei, nec sibimet mutuare, emere, vel vendere, nec sibimet se obligare, arg. l. *frater à fratre.*[e] sicut neque potest sibimet imperare, & iubere, vel se cogere.[f]

3 Quarto, quod vsura committitur etiam sola spe principali lucrandi aliquid ex mutuo, iuxta cap. *consuluit.*[g] & efficaciter probamus.[h] At Antonius præfatus mutuat in casu proposito Petro, intentione principali aliquid vltra sortem lucrandi, & accipiendi solutionem in eodem loco.

Quinto, quod omnis contractus, etiam alioquin nominatus, & iustus, si fiat in fraudem vsurarum, est illicitus, vt probatur in cap. *ad nostram.*[i] & cambitio cum prædicto circuitu videtur facta in fraudem vsurarum, ita scilicet, vt lucretur campsor per circuitionem cambij id, quod non potest directè per mutuum.

His tamen non obstantibus, videtur iustus prædictus cambiendi modus de rigore iuris coram Deo, & in foro conscientiæ, si intentio contrahentium non est corrupta. Primo quidem ea firma ratione, quòd cambium per literas est iustum, quatuor concurrentibus, vt probamus in eod. Manua.[k] scilicet, quod seruetur æqualitas valoris inter pecuniam datam, & accipiendam: & quod campsor non accipiat plus iusta mercede pro cambio: & quod campsor, qui dat pecunias soluendas, sciat, vel probabiliter credat, quod persona, cui eas dat, habeat pecunias, vel fidem, seu creditum, & voluntatem satisfaciendi literis, quas de soluendis illis sibi tradit, in locis, vbi sunt soluendæ: & quod locus, in quo sunt soluendæ pecuniæ, lógè differt à loco, in quo dantur literæ. Et in prædicto modo cambiendi videntur concurrere illa quatuor. Præsupponitur enim primo æqualitas valoris pecuniæ inter pecuniam datam per literas eásdem, excepto salario iusto campsoris, & quod ipse non recipit pro salario, nisi quod iustum est, attenta distantia locorum, à quo & in quem cambitur, & alijs circumstantijs ad id necessarijs: de defectu enim horum duorum non quæritur: quia, si aliquid eorum deesset, certum esset prædictum modum cambiendi esse illicitum. Non deest autem & tertium: quia Petrus dans literas, & Antonius accipiens eas, sciunt, aut certe probabiliter credunt, quod Franciscus volet soluere illa 500. pro Petro Antonio, acceptis literis eius. Neque deest quartum: quia Lugdunum à Florentia longè distat.

Secundo alia ratione, quod, si Antonius scripsisset ad alium, quam suum responsalem Franciscum, & accepisset cambio pro prædicto Petro illa 500. & sibi de consensu Petri ea remitteret Florentiam, cambium esset iustum: & non refert quo ad hoc propositum, an ipse Petrus per se, vel alium det ad dictum tertium literas, vt pro eo soluat prædicta 500. Lugduni, an scribat ad ipsum Franciscum; cum vtrumque possit ad hoc iustè constituere procuratorem, & cum non referat quid de æquipollentibus fiat.[a]

5 Ad oppositum primum, scilicet extrauagantem Pij V. respondetur, quod nihil continet oppositum huic responso. Tum quod hoc cambium non est siccum, quod ipse damnat: quia, vt diximus in Manual.[b] Pius per cambium siccum intelligit cambium fictum, quale non est contentum in prædicto modo: quia est cambium reale per literas, per quas realiter datur pecunia, & etiam realiter soluitur. Tum quod literæ non referuntur inanes, neque remittuntur ad campsorem, immo completur per prædictum Franciscum; quia soluit illa, cui erant soluenda, vel eius procuratori, quod eiusdem effectus est.[c] Tum quia non soluuntur prædicta scuta, vbi literæ dantur, sed in alio loco ab eo lóginquo, & per quam solutionem tollitur obligatio, qua Franciscus pro Petro tenebatur illa soluere Antonio. Tum quod prædictus modus cambiendi non extenditur vltra primas nundinas. Tum quia non fit per viam depositi, quos duos modos Pius damnat; neque cum intentione, vt pecuniæ soluendæ in loco, ad quem fit cambium, soluantur in loco vbi fit: quia debet solui, & soluitur in loco, ad quem fit.

6 Ad secundum patet responsum ex responso primi: quia nec formaliter, neque æquiualenter pecunia cambita soluitur in eodem loco: non quidem formaliter, quia soluitur Lugduni, & cambitur Florentiæ: non etiam æquiualenter; quoniam obligatio, qua se obligauit Petrus ad dandum Antonio per literas, omnino tollitur per solutionem pecuniæ cambitæ factam Antonio, vel Francisco procuratori eius Lugduni; & longè antea; quam literæ secundi cambij Franciscí peruenianat ad Petrum, inuenitur Petrus absolutus à sua obligatione, quam contraxerat Florentiæ; nouè obligatus Antonio per literas Franciscí, vt palam est.

7 Ad tertium respondetur, concedendo, neminem posse cogere se, neque imperare sibi, neque restituere, agendo vnam & eamdem personam vna & eadem ratione, & modo consideratam, de quo iura in eo allegata loquuntur: sed negando, quod vnus & idem, agendo personas diuersorum diuersa ratione & modo, non possit esse creditor, & debitor, & emere, & vendere sibi ipsi, & alia multa facere inducendo & repræsentando varias personas, per l. *in tribus.*[d] & per cap. *ex literis.*[e] quæ habent eundem esse actorē & reum in iudicio finium regundorum familiæ herciscundæ & communi diuidundo & glossæ vtrobique allegant alia iura, quibus vnus & idem multiplici officio fungi potest. & glossa prædicti cap. *ex literis.* resoluit in exercenda voluntaria iurisdictione posse quem multiplici officio fungi, per l. *si consul.*[f] quæ habet, consulem, vel præsulem, si est filiusfamilias se apud semetipsum emancipare, vel in adoptionem dare: & nos tractamus de re extraiudiciali, & voluntaria. & Panormitanus à Decio & alijs probatus,[g] ponit pro regula, posse quem diuersis officijs sibi ipsis non repugnantibus vti. & palam est, non repugnare actum dandi cambio Lugduni 500. scuta Petro nomine Antonij, & actum recipiendi alia 500. scuta à Petro nomine eiusdem Antonij creditoris ratione cambij initi Romæ, & passim campsores fiunt creditores vnius ratione aliqua. & debitores eiusdem ratione alia. & Papa vna ratione dicitur summus Pontifex, & alia summus Rex, vt in cap. *nouit.*[h] post alios late diximus.

8 Ad quartum respondetur, concedendo committi vsuram per solam spem principalem recipiendi aliquid vltra sortem mutuo datam; negando tamen prædictum Antonium principaliter aliquid accipere vltra sortem, si non accipit quidquam vltra salarium iustum cambiendi, propterea quod per literas Franciscí, vel alterius recipiat 500. scuta, quæ Petrus ei debebat: negando item, quod referat, an ipse Franciscus, vel alius constituatur procurator ad dandum Petro 500. ad soluendum ea sibi, per secundam rationem pro hac parte factam.

Ad quintum respondetur, concedendo non licere prædictum modum cambiendi, si fieret in fraudem vsurarum, id-est, intendendo accipere pro vsuris aliquid vltra sortem, fingendo se facere contractum iustum: negando autem, quod per narrata in casu concludatur, Antonium habuisse talem intentionem, cum quilibet præsumatur bonus, nisi constet de contrario.[i] At quamuis omnia quæ facit Antonius, possint

a *Cap. 17. nu. 300.*
b *Vbi sup. nu. 290.*
c *Num. 295.*
d *Leg. 1. ff. de procurato.*
e *ff. de condi. indebiti.*
f *Leg. pen. ff. de recep. arb. & Lille à quo § tempestiuè. ff. ad Trebell.*
g *De vsuris.*
h *In d. c. 17. n. 209.*
i *De emptio. & in c. illo de pignoribus, & in g. incuitate. de vsur.*
k *Dict. c. 17. n. 289.*

a *Le. fi. ff. mãdati. & licet ex quadam de testib.*
b *Dict. c. 17. n. 286.*
c *Arg. l. 1. & toto tit. ff. de procurat.*
d *ff. de iudic. & de probatio.*
e *Eff. de adopti.*
f *In d. c. ex literis.*
g *De iudic.*
h *Legem. ff. pro socio. & l. de reg. iur.*

fieri licitè, ac bona intentione: caueat tamen ipse, & contempletur, quod *Adsit Deus desuper, qui nos diebus ac noctibus actusque nostros prosperit à luce prima in vesperum.* Caueat item, vt non desit vllum illorum duorum primorum, quæ requiruntur ad iustitiam cambij liciti per literas, vt prædictum est. Quæ omnia eo magis melius sentienti subiicio, quo magis occupatus & tumultuario studio hæc scribo.

Aduertendum Nauar. hoc responso se restringere ad illã speciem cambij, quæ dicitur (Recapitarle lettere &c.) & de alijs non loqui. Itẽ in propositis ab incerto auctore pro iustificatione cambij requiritur vt nulla habeatur ratio temporis, nisi quatenus distantia loci illud exigit: etenim cõmuniter pro 100. scutis Solis soluendis Lugduni in feria omnium Sanctorũ, minus datur Florentiæ, si cambiũ fiat in initio, quando incipiũt fieri cãbia pro dicta feria quàm in medio, vel fine, nec sola raritas, vel copia dantium, & recipientium sufficit ad iustificandum in totum augmentum & diminutionem pretij. Licet posit esse causa mutationis alicuius pretij. Alia autem contingentia non sufficiũt, tum quia contingentia, tum quia raro contingũt. Addo ipsu temporibus loci distantiam nõ videri coram Deo posse similes contractus iustificare, ex quo distantia loci, pro quo sit cambium, non est causa cõtractus, cum ibi non adsit illa pecunia, pro qua fit cambium. Sed locus pro mera voluntate trapezitarum deputatur, & sic variatum sæpe facit, adeo vt modo fiant pro Placentia. Item notandum quod cum cambium hoc secundum eundem incertum auctorem, reducatur ad contractum emptionis illorum 100. scutorum solis in feria Sanctorum Lugduni soluendorum, & vt etiam notat Nauar. hic num. 3. dicta scuta 100. debent emi eo pretio, quo valebunt tempore, quo illa numerabuntur, & certum sit quod Florentiæ eo die, quo Lugduni soluentur dicta scuta 100. pluris valebunt communiter, quàm fuerint empta, & vendita tempore cambij prius initi, sequitur vt hoc cambium, seu hæc emptio communiter non sit iusta. Caueant igitur qui hæc sectantur cambia, ne in diserimen conscientiarum cadant, quandoquidem si res semoto affectu perpendatur, reperietur anticipatas solutiones præbere causam variationi pretij, quod vel inde patet, quia si eodem die trapezita ab vno accipit pecuniam, vt ei solui faciat scuta 100. Solis in feria Sanctorum, longè maiorem accipiet pecuniam, quam sit illa, quam eodem die numerat alteri, vt ab eodem accipiat similia scuta 100. Solis Lugduni in dicta feria Sanctorum; longè maiorem dico vltra illam quantitatem, quæ eidem debetur ratione seruitij, quod vtrique præstat. Aduertant etiam, quod etsi Nauar. assignet plures causas, ob quas trapezita potest minus dare, & plus accipere, non tamen admittitur eisdem licere omnes causas in eodem cambio coseruare, sed disunctiuè modo has, modo illas esse attendendas pro diuersitate contractuum, ad quos volunt cambia reducere. Nam si volunt reducere illud ad emptionem, vel permutationem, vna causa augmenti accommodatur, si ad cambium, aut traiectitiam pecuniam alia causa accommodanda erit. Item cum etiam secundum auctorem hic contractus sit emptio anticipata pretij solutione, & hac includat virtuale mutuum, & emptor nolit emere, nisi venditor habeat recursum ad correspondentem emptoris, difficile est ab vsura excusare vltimam speciem cambij, quod dicitur. (Con la ricorsa.)

SVMMARIVM.

1 *Cambio pecuniam Romæ, vbi debet expendi, pro Hispania accipere iussu procurator, si illam cambio à se ipso accipiat, recepturus eamdem in Hispania, potest tantùm lucrari, quantum valet plus pecunia præsens, quam absens, seu quanti plus valet Romæ, quàm in Hispania, num. 3. vel quantum eius interest pecuniam Romæ recipiendam, in Hispania recipere. nu. 4. Immo videtur, quod tantum possit accipere, quantùm iuste accipit campsor. num. 5. vel resolutiuè dic, quod tantùm potest accipere quantùm ei campsor dare, si dicti mandatarij pecuniam Romæ existentem in Hispaniam per cambium traiiceret. num. 7. & 8.*

3 *Pecunia præsens pluris valet, quàm absens, secundum quod plus & minus distat, & plus in vno loco, puta Romæ, quàm in alio, puta in Hispania: non tamen inde sequitur quod præsens plus valeat, quam soluenda in diem. num. 6.*

4 *Alibi, quàm vbi debet, si quis soluat, tenetur creditori soluere omnia accessoria rei debitæ, quæ ob id perdit creditor.*

6 *Nomen debentis in diem etsi præsenti minori pecunia possit emi, non tamen inde necessario sequitur, quod pecunia præsens plus valeat, quàm recipienda in diem.*

CONSILIVM XXXII.

1 QVIDAM solicitator, siue actor negotiorum, quæ de Hispania mittuntur ei Romam, cum mandato accipiendi pecunias ad expedienda necessaria ab aliquo campsore, accipit illas à semetipso, vt liberetur ab onere quærendi fideiussores dandos campsoribus, & etiam animo lucrandi sibi id, quod campsor lucrifacturus erat, & postea mittit literas ad Hispaniam, vt suus responsalis recipiat illas cum cambio paulo minore illo, cum quo soluendæ essent, si acciperentur à campsore, & data dilatione paulo maiore, quàm dat campsor ad soluendum ibi. Quæritur, an liceat ei hoc facere.

Respondeo, quod quæstio hæc grauior est, quàm primo aspectu apparet. Nam pro parte negante facit primò, quòd consulens in effectu videtur mutuare, data dilatione ad soluendum aliquid vltra sortem, quod est vsura, cap. 1. 14. quæst. 3.

Secundò, quòd licet contractus præfatus non sit mutui, sed mandati, tamen etiam hic debet esse gratuitus, sicut ille,[a] & ita quod accipitur vltra datum, iudicandum est vsura, aut lucrum iniustum.

Pro parte autem affirmante, quod liceat, facit primo, quod hic contractus non est mutui, sed mandati; & vsura in solo contractu mutui admittitur, vt constat per definitionem eius, quam etiam nos post alios tradidimus in Manual. confess.[b]

Secundo, quod non refert quid de æquipollentibus fiat,[c] At paria sunt, quod consulens capiat pecuniam à mercatore, & à semetipso: ergo nec capiendo à semetipso quidquam peccat.

Tertio, quod nihil intereſt eius, cuius negotia geruntur, an expeditionem literarum soluat de pecunijs campsoris, an de suis; immo is, cuius negotium geritur, gaudebit plus, quod illius gestor, qui est amicus eius, lucretur, quàm quod campsor, quem fortè non cognoscit.

2 Pro resolutione dico primo, quod consulens non potest accipere illud plus ratione interesse lucri cessantis; quoniam potest solùm capere illud de pecunijs suis, quas habet paratas ad negotiandum cum eis emendo & vendendo merces, aut ad emenda prædia, vel census, ex quibus caperet reditus: sed ipse habet illam pecuniam quasi mortuam, quo casu non licer capere aliquid vltra sortem, vt resolutè diximus in d. Manual.[d]

Secundo, quod neque potest quidquam accipere ratione maioris temporis dati ad soluendum, argumento cap. *in ciuitate.*[e] & traditur in Manual.[f]

3 Tertio, quod consulens potest accipere aliquid plus per viam contractus emptionis, per quam pecunia præsenti minoris potest emi pecunia absens, quanto maior est distantia; quod iustè fieri potest, vt probatur in dict. Manual.[g] Potest etiam accipere aliquid plus, eo quod eadem pecunia pluris valet Romæ, quàm in Hispania, vt etiam ibidem probo. Quibus duobus modis quilibet Hispanus sine vllo negotio potest mutuare, vel alias dare suam pecuniam Romæ, vt detur sibi similis pecunia in Hispania cum aliquo argumento, vt dixi.[h]

Quarto, quod præfatus consulens posset accipere aliquod auctarium pecuniæ à se impensæ, si eam attulit ab eadem Hispania, vel aliunde Romam, soluendo cambium; quia suscipit illud ratione interesse damni emergentis, quod licet iuxta l. 1. cum glossa & omni turba commentantium,[i] & tradimus nos in Manual. confess.[k]

4 Quinto, quod etiam potest accipere aliquod auctarium, licet exposuerit pecuniam necunde importatam Romam soluto cambio, sed quæsitam in ea sua industria, vel alio iusto pretio: præsupposito, quod is, cuius negotium geritur, expressè vel tacitè promisit soluere Romæ, quod pro negotio impenderetur: quoniam cum aliquid soluitur in alio loco, quàm in quo debeat fieri solutio, debet iudex ex officio suo in actionibus bonę fidei secundum naturam contractus ex æquo & bono cogere debitorem ad soluendum omnia accessoria rei debitæ, quæ perdit ex eo, quod alibi fiat solutio, iuxta *§. in bona fidei.*[l] sicut & in actionibus stricti iuris per actionem arbitrariam, iuxta *§. præterea.*[m] & dicta & citata à Iasone.[n] At constat, quòd interest existentis Romæ, & impendentis in eacentum pro existente in Hispania, qui promisit illa soluere Romæ, vt si soluatur in Hispania, soluatur æstimatio, qua illa possunt Romam transportari. Quod autem in casu proposito is, cuius negotium est gestum, promisit consulenti soluere Romæ, cõstare potest, si tacitè vel expresse id promisit: quòd

a *Le. 1. §. fi. ff. mandati. & § fi. Instit. de mandato.*
b *Ca. 17. nu. 206.*
c *Le. fi. ff. mãd. c. licet ex quadam de testi.*
d *Cap. 17. nu. 296. & seq.*
e *De vsur. f. Cap. 17. nu. 280. & n. 281.*
g *Vbi supra num. 295.*
h *Vbi supra.*
i *C. de sent. quæ pro eo quod interest.*
k *Cap. 17. nu. 211.*
l *Inst. de act. m Inst. de act. n Ibidẽ præsertim col. 1. & 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem tacitè promiserit, videtur constare. Tum quia mandauit, vt consulens acciperet pecuniam à campsore, & remitteret soluendam in Hispaniam cum cambio, quo remissio constaret: id enim effectu est promittere soluere Romæ transmittendo pecuniam per campsorem, siue bancharium, soluto iusto cambio: nec quidquam refert quo ad propositum nostrum, vtrum eorum fiat; quia alterum alteri æquipollet, & non refert quid de æquipollentibus fiat, [a] & ratio naturalis, diuina, & humana præcipiunt, ne benefactoribus malefaciamus, immo quod beneficiamus, [b] ergo resideuti Romæ benefacienti non debet suscipiens beneficium in Hispania velle malefacere: at qui nollet Romano impendenti Romæ decem scuta, nisi in Hispania totidem reddere, vtique malum pro beneficio inferret; ergo præsumendum est, quod voluit soluere Romæ, vbi pecunia fuit impensa, cum quilibet præsumatur bonus. [c]

5 Vnde sequitur, quod præfatus consulens potest iustè: accipere tantum argumentum, quantum campsor siue bancharius potest iustè exigere, ea ratione, quod fuerit promissum soluere cum cambio, quo transmissio constaret. Quantum autem campsores huius temporis iustè possint recipere, magnæ quæstionis est, cuius decisio hauriri potest ex dictis in nostro Manual. confess. [d]

6 Sexto, quod quæstionis nouæ & maximæ videtur esse, an sicut pecunia absens minoris valet, cæteris paribus, quàm præsens, & iustè potest minoris emi quàm præsens, ita & præstatio eius præsens valeat pluris, quam præstatio abhinc anno, aut maiori, vel minori tempore: si enim pluris valeret, possent campsores non solùm recipere plus quàm dant, ratione emptionis pecuniæ absentis dando præsentem, & ratione valoris maioris, quem habet pecunia Romę quàm in Hispania, sed etiam ratione maioris valoris, quem habet præstatio pecuniæ præsens, quam præstatio facienda post aliquod tempus: & pro parte quidē affirmante faciunt illa, quibus defendimus in Manual. [e] quòd actio recuperandi pecuniam debitam post aliquod tempus, potest pecunia emi minore illa debita; quod tamen nunc non definio.

7 Septimo resolutiuè ad quæstionem respondeo, quòd consulens potest accipere tantùm suæ pecuniæ augmentum, quantùm potest iustè accipere campsor alia ratione, quàm lucri cessantis, ex eo, quòd propter artem campsoriam non vtatur mercatura. quantum verò is iustè accipere possit, quæstionis est non paruæ, vt ex supradictis, & latius traditis in dicto Manual. [f] colligi potest, & ex eo, j quòd non satis scitur qui campsores dicuntur relinquere artem mercaturæ propter artem campsoriam, neque quo fine, & qua ratione, vel qua necessitate, publica vel particulari vtilitate proximi id faciunt, vt censeantur mereri interesse lucri cessantis.

8 Octauo, quod ob prædicta videtur, posse consulentem accipere tantum augmentum, quantùm darent ei campsores, vel bancharij, si eis daret pecuniam reddendam sibi in Hispania. Salua, &c.

a *Leg. fina ff. mand.*
b *Le si non ser tem. §. libertus ff. de condict indeb. ea. eũ in officijs. de testam.*
c *Leg. merito. ff pro socio. c. si de præjum.*
d *Cap. 17. nu. 284.*
e *Cap. 17. nu. 230.*
f *Ca. 17. nu. 284.*

CONSILIVM XXXIII.

QVÆRITVR, an Iudæis iustitia administrari possit & debeat de eorum vsuris; ita vt per Principes cogi possint & debeant Christiani, qui ab eis pecunias acceperunt ad vsuram, ad soluendum talem vsuram vltra sortem principalem.

Respondetur primò, hanc quæstionem esse magnam. Tum quia continet in se alteram se maiorem. Tum quia proponitur generaliter, non specificando qualis est huiusmodi Princeps; & quales Iudæi, de quibus quæritur; & cuius auctoritate, vel licentia habitant inter Christianos; & an sint aliqua pacta inter Principem, in cuius territorio habitant; & an cuiuspiam ecclesiastici Prælulis auctoritate sint confirmata.

1 Secundo respondetur, quod altera quæstio contenta sub hac, est, vtrum Imperator, aut vllus alius Rex, aut Princeps Christianus non recognoscens superiorem in temporalibus possit absque licentia Papæ permittere Iudęis, vt in terris suis exerceant vsuras. Ad quam respondeo, illam esse quotidianam, grandem, & à nemine, quod sciam, pro dignitate sua tractatam, nec nobis esse otium, nec valetudinem sic tractandi eam, sed quia iubemur respondere priori quæstioni ab eo, qui iure suo id facere potest, dicam hæc pauca infrascripta, quæ forsàm iubenti satisfacient.

Primo quidem, quod Petrus ab Ancharano, [a] tenet quod non, & cum refert Alexander Imolensis, [b] & late sequitur Ioannes ab Anania, [c] pro quibus est fundamentum neruosum in d. cap. *post miserabilem.* quo præcipitur, vt Principes Christiani cogant Iudæos ad restituendas vsuras: quod videtur facere non posse, si Reges haberent potestatem permittendi eis illarum exercitium.

2 Secundo, quod quamuis præfati grauissimi auctores dicant se non audere tenere contrarium, ipse tamen non possum mihi persuadere hanc sententiam. Tum quia Reges possunt permittere in suis regnis, & de facto permittunt ex aliquibus causis iustis exercitia nonnullorum peccatorum mortiferorum etiam notoriorum, puta fornicationes, quæ fiunt in lupanaribus, [d] & Reges Francorum permittunt in suis regnis publicas detractiones, & infamias, quas Carnualia vocant; quod bene fieri ait Ioannes Faber, [e] permittunt etiam comœdias, quibus publicè traduntur insignia errata virorum insignium, vt alij à similibus abstineant; quod rarò fit absque peccato mortifero; vt à similibus alij arceantur. Fertur etiam Auenioni notarios certo die & loco publicare impune errata, quæ ipsis fuerint per circulum anni nunciata, quod etiam raro fit absque detractione mortifera: & non est maior ratio, qua plus possint permittere illorum exercitium impune aliqua iusta de causa, quàm exercitium vsurarum Iudæorum, immo nec tanta: quoniam de fide necessarium est credere fornicationes esse peccata mortifera, [f] & quod tam fornicarius, quàm fornicaria credunt illas esse peccata, cum tamen Iudæus exercens vsuram non credat id esse peccatum; & Christianus accipiens sàlrem cum necessitate sub ea, & eam soluens nullatenus peccat, iuxta cap. *debitores.* 8& cap. *super eo.* [h]

3 Tum quia Papa notorie permittit illas in suis terris exerceri à Iudæis etiam in Vrbe, vt constat ex bulla quadam S. D. N. Gregorij XIII. confirmatoria capitulorum reformationis bancharioruin Hebræorum, quæ traducta fuit ad rationem 18. pro quolibet centenario, quæ data fuit in Camera Apostolica die prima Februarij 1577. & non videtur posse reddi vlla ratio firma, quare non possint permittere Reges idem in suis: non enim potest Papa plus facere, quòd vsura sit licita, quàm Rex; quia iure naturali & diuino vtriusque testamenti est prohibita, vt post alios tradimus in cap. 12 [i] & tantùm, immo magis obligatur Papa ad resistendum peccatis, & exercitio illorum, quam Reges temporales, argum. ca. *sunt quidam.* [k] quod habet, summos Pontifices teneri vsq; ad sanguinem seruare doctrinam Euangelicam. Tum quia prædictum cap. *post miserabilem.* solùm probat: quod attento solo iure cõmuni Iudæi tenẽtur quidem restituere vsuras extortas à Christianis, quod concedimus; sed non probat, quod iure particulari non possit contrarium statui; immo contrarium statutum est, & seruatur in toto statu Ecclesiastico, & Romæ in quo minus deberent tolerari, vt dictum est: in quo videmus Christianos compelli ad soluendas vsuras Iudæis,

a *Cons. 243. incipiẽte, Christiane & ill. Instruct. Princeps.*
b *Cons. 120. lum. 2.*
c *In c. post miserabilem. de vsuris nu. 5.*
d *Arg. eorum. 32. q. 4. c. inter ea. de sponsalibus.*
e *In §. in summa. Inst. de iniurijs.*
f *Cle. ad nostram. de hæret.*
g *De iniuriar.*
h *De vsuris.*
i *14. q. 3. nu. 4. 5. & in tract. de vsuris nu. 44. & q. 6. k 25. quæst. 1.*

& Iudæos non compelli ad soluendas eas Christianis, & quidem miror neminem aduertisse, quod hoc modo respondetur aptissimè illi cap. *post miserabilem.*

4 Tum quia ratio, quare communiter Reges Christiani non permittunt Iudæis exercere vsuras, videtur esse illa, quod non permittunt illos habitare in regnis suis: in nullo enim regnorum Hispaniæ permittuntur, nec vllo subiecto Regi Franciæ, & contra in vrbibus Imperii, vbi permittuntur habitare Iudæi, etiam permittuntur exercere vsuras: & certum est, quod si potest id permittere Imperator, poterunt etiam permittere Reges liberi, & non recognoscentes superiorem. Quin etiam audio in quibusdam terris Serenissimi Ducis Sabaudiæ non recognoscentis superiorem, quod quidam Iudæi licet paucissimi de permissione eiusdem in eis habitantes exercent vsuras.

5 Cum ergo negari non possit posse Reges Christianos permittere Iudæis, vt morentur in suis regnis, poterunt etiam permittere, vt exerceant vsuras. Tum quia audio Carolum V. Imperatorem Christianissimum & filium eius Philippum II. Catholicissimum permittere aliquot Iudæos habere publicum officium fœnerandi in Flandriæ statu.

6 Arbitror tamen nullam communitatem sæcularem, nec vllam ecclesiasticam potestatem, quæ recognoscit superiorem, posse permittere iustè, vt Iudæus aliquis in suo territorio exerceat impune vsuras.

Tertio, quod potestas suprema ecclesiastica, siue solus Papa potest permittere Iudæis exercere vsuras sine vllo alius consensu.

Quarto, quod consulendum esset Principi, vel communitati sæculari volenti id permittere, vt de consensu Papæ id facerent.

Quinto, quod ipse non auderem asserere, Principem, vel communitatem non recognoscentem superiorem peccare mortifere, aut vllas censuras incurrere ob id solum, quod huiusmodi permissiones iusta de causa faceret cum capitulis conuenientibus Christianis; qualis fuit vna, super qua ante aliquot annos fuimus consulti, facta cum capitulis conuenientibus Christianis, in quibus erat vnum, vt Iudæus fœnerari non posset vltra quam ad rationem quinque pro centum; dummodo talis Princeps nihil de lucro percipiet; quoniam in ea fuit opinione, quod nullus Princeps, nec sæcularis, nec ecclesiasticus potest iustè permittere aliquot peccantes, vel crimina committentes, percipiendo aliquod lucrum ob illam permissionem, per ea quæ post Caietanum dixi in Man. [a]

7 Ex prædictis, quæ responsa sunt ad prædictam quæstionem contentam tacitè sub quæstione nobis nunc proposita, colligitur primum, quod si prædictus Princeps cum auctoritate & licentia propria iusta de causa, & sine participatione lucri vsurarum permittit exercitium earum in terris suis cum capitulis & conditionibus honestis, poterit iustè absque peccato compellere Christianos ad obseruanda pacta, & conuenta inter Principem, & Iudæos, & consequenter ad soluendas vsuras permissas, & promissas per illas Iudæis.

Secundo, quod si prædictus Princeps recognoscit superiorem, non potest iuste permittere exercitium vsurarum in terris suis sine auctoritate Papæ, vel alicuius Regis non recognoscentis superiorem, in cuius territorio viuit; nec consequenter cogere Christianos ad soluendas vsuras illis promissas.

Tertio, quod, quidquid Petrus ab Ancharano, & Alexander Imolensis & Ioannes ab Anania, & alij, qui sequuti sunt illos, dixerint, credo firmiter, quod prædictus Princeps, siue sit Imperator, siue Rex, siue alius, qui non recognoscit superiorem, potest iusta de causa in suis terris permittere de rigore iuris auctoritate sua, sine alia ecclesiastica, vsurarum exercitium Iudæis, factis capitulis honestis cum eis, & non accipiendo lucrum sibi de illo exercitio: quamuis modestius & christianius faceret, si permitteret illud consulto summo Pontifice cum capitulis ab eius Sanctitate probatis. Salua S. D. N. censura, & cuiusuis alius melius sentientis, in gloriam Dei, qui nos omnes saluet.

Aduertendum, immo inter omnes ferè doctores constare nullum principem extra Pontificem Maximum posse Hebræis publicè fœnerandi potestatem, etiam si populi vtilitas aut necessitas id postularet. facere vt post alios docet Petrus Royz in decisionibus Lituanicis, decis. 5. num. 308. & seq.

a *Cap. 17. n. 105.*

SVMMARIVM.

1 *Vsuras vt Iudæi exerceant, non posse principem sæcularem licitè concedere, aliquibus grauissimis doctoribus visum est: contrarium tamen Auctori verius videtur, num. 2. modo concedens non recognoscat superiorem: nec ex dicta permissione lucrum capiat, num. 6. 7. & 8. subsit quæ iusta causa; & conditiones, sub quibus permittit, sint honestæ. num. 7. & si sit sæcularis sacerdos, exhortandus, sed non cogendus, vt id de licentia Papæ faciat. num. 7.*
2 *Detractiones publicas, quas carnualia vocant Galli, ex causa; item & comœdias, in quibus publicè aliquorum insignia errata ad aliorum cautionem referuntur, iuste permittere potest Princeps.*
3 *Vsuras vt exerceant Iudæi, Pontifex concedere potest, & de facto concedit in Vrbe.*
5 *Vsuras extortas vt restituant Iudæi, iure quidem communi attento, possunt, & cogi debent, at statuto particulari contrarium ex causa statui potest.*
7 *Vsuras Iudæis iuxta capitula eiusdem validè ex iusta causa concessa promissas, vt soluant Christiani, sine peccato à superiori cogi possunt, modo dicta capitula sint facta honestis cum conditionibus.*

CONSILIVM XXXIIII.

AN Iudæi habentes licentiam à Papa in terris Ecclesiæ vsuras exercendi, possint absque alia licentia eas extra territorium Ecclesiæ exercere, vel saltem pecunias pro suo interesse mutuare?

Secundò, vtrum Princeps superiorem non habens possit sub honestis capitulis prædictam licentiam in suis terris concedere, seu Iudæis permittere?

1 AD PRIMAM quæstionem respondeo primo, non videri eam satis clarè propositam: quoniam loquitur de interesse, & videtur voluisse proponere de vsura, quod si intelligatur de interesse vero, de quo loquitur l. 3. [a] videtur esse superflua: quoniam licitum est mutuare ad interesse verum tam lucri cessantis, quam damni emergentis, seruatis seruandis, vt latè post alios nos tradimus in Manu. confess. [b] & latius in com. de vsuris, [c] & ita sine alia permissione speciali Principis spiritualis & temporalis iure communi licet tam Iudæo, quàm Christiano mutuare ad interesse verum, seruatis seruandis.

Secundo, quod si intelligatur de vsura vera, respondendum est negatiuè, quod summus Princeps ecclesiasticus non censetur permittere Iudæis exercere vsuram in regnis & dominiis non subiectis ei quo ad temporalem iurisdictionem, eo solo quod id permittat in terris subiectis sibi quo ad vtramque iurisdictionem spiritualem & temporalem. Tum quod priuilegia sunt restringenda. [d] Tum quia præsupposito quod sine licentia Papæ non possunt Iudæi exercere vsuras, & cum ipsius sic; extendere licentiam exercendi vsuram in vno regno ad exercitium vsuræ in alio, esset contrauenire innumeris iuribus, quæ vetant extensionem legum & dispositionum exorbitantium, corrigentium, & alterius iuri præiudicantium, ad ea quæ sub verbis earum non includuntur. Tum quia, præsupposito, quod sine Papæ licentia cum summi Principis sæcularis facultate Iudæi possint exercere vsuras in regnis, quæ inhabitant, possent quidem exercere sine Papæ licentia speciali, non extendendo ad illam licentiam Papæ datam quo ad suum regnum temporale; & ita quæstio etiam hoc casu esset superflua.

2 AD SECVNDAM respondeo, meminisse me respondere ante aliquot annos cuidam magno Principi non recognoscenti superiorem, ad quamdam quæstionem, ex cuius decisione facile potest colligi harum determinatio, & ideo me remitto ad illam. *Vide consil. 33. de vsuris.* Ex quo palam colligitur, Regem Catholicum in dominio Mediolani, à quo non appellatur, posse iustè Iudæis in eo morantibus facere facultatem mutuandi sub vsuris mediocribus sine vlla licentia Principis ecclesiastici summi, neque inferioris; & consequenter non debere se retrahere, vel abstinere à danda præfata licentia, esto quod nullam Papa etiam in suis terris quo ad iurisdictionem temporalem subiectis daret, nec dedisset illam. Quia tamen extra casus propositionem monstratur consilium cuiusdam viri eruditissimi impressum, in quo affirmat multas facultates huiusmodi fuisse datas antehac, quæ etiam nunc durant, à Principibus ecclesiasticis, indubiè tenendum est quod nunc respondemus, &c.

Vide quod notatum fuit præcedenti responso, ad quod fortè D. Nauarrus hic se remittit.

a *De eo quod certo loco. & l. 1. C de sent quæ pro eo quod inter. profer.*
b *Cap. 17. nu. 211.*
c *Nota. 15. n. 50. & seq.*
d *Cap. porro. & c. sane. cũ innumeris aliis de priuil.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæis etsi concesserit Pontifex, vt in suis terris vsuras exerceant, non tamen sequitur vt vigore eiusdem licentiæ eisdem liceat alibi exercere.*
2 *Princeps sæcularis superiorem non recognoscens in suis terris licentiam exercendi mediocres vsuras etiam sine Papæ licentia concedere potest.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Reformatio facultatis vsuras exercendi facta Hebræis banchariis Romæ commorantibus, non est extendenda ad alios Hebræos alibi banchos tenentes.*
3 *Declaratoria & confirmatoria dispositio restringitur ad terminos interpretatæ, & confirmatæ.*
4 *Dispositum quo ad vnum per ius commune licet trahatur ad alia, in quibus militat eadem ratio; secus tamen est in priuilegio personali, & multo magis in impositione personalis oneris.*
7 *Vsuratum exercitium etsi sit contra ius diuinum & naturale, tamen ad euitanda maiora mala tolerari potest, vt Hebræi illud exerceant.*

CONSILIVM XXXV.

ANTE reformationem super Hebræorum banchis à Gregorio XIII. factam Illustrissimus Dominus P. Hebræis in sua Sancti Martini terra habitantibus, de Illustrissimi ac Reuerendissimi D. Camerarij licentia, & sub honestis statutis & moderationibus fœnus exercendi facultatem concessit. Modo dubitatur.

Primo, an Iudæi in dicta sua terra habitantes dictam reformationem seruare teneantur.

Secundo, an dictus Dominus permittere possit, vt Iudæi cum alienigenis vndecumque ad dictam suam terram venientibus vsuras exercere valeant.

Tertio, an dictus Dominus moderare Hebræorum vsuras ita valeat, vt fœnus carius cum alienigenis, quàm cum indigenis & incolis, Iudæi exerceant.

Quarto, an dictus Dominus Hebræorũ banchos, eorumque statuta reformare & restringere in dicta sua terra valeat.

Pro intelligentia prædictarum quæstionum resoluenda sunt duo dubia. Primum est, an Camerarius Papæ possit concedere licentiam Iudæis habitantibus extra statum Papæ exercendi vsuras. Secundum, an Papa iustè possit permittere Iudæis, vt exerceant vsuras.

1 Ad primum dubium pro parte negante faciunt ea, quæ Siluester adducit, [a] dicens, quod Iudæi cogendi sunt ad restituendas vsuras, & alibi, [b] dicit, quod Princeps permittens Iudæis exercitium vsurarum cum licentia ordinarij peccat mortaliter per clem. 1. [c] & cap. 1. [d] cum additis ei à Dominico & Franco, & cap. *post miserabilem*, & cap. *postulasti*. [e] Pro parte affirmante facit, quod Camerarius prædictus ex commissione Papæ dat illam licentiam: & iura prædicta, quatenus sunt humana, non ligant Papam. [f]

Ad secundum dubium pro parte negante facit, quod Reges ac Principes id facere non possunt, vt concludit Siluester.

Sed pro parte affirmante facit primo, quod videmus Papam permittere Iudæis in Vrbe, & Auenioni, & etiam in terris Ducis Mantuæ, & aliis multis locis; & quod aliud videtur dicendum de Regibus, & Principibus, qui subsunt præfatis canonibus, quibus non subest Papa.

Secundo facit, quod Papa potest permittere & tolerare aliquod malum, vt aliquod peius impediatur, [g] & quod secundum Augustinum, [h] relatum à S. Thoma, [i] lupanaria permittuntur in plerisque locis, ne casta matrimonia sollicitentur, & vt alia peiora impediantur; idque sit etiam à Principibus sæcularibus, nulla licentia à Papa petita.

2 PRÆSVPPOSITO igitur, quod Illustrissimus D. P. cum facultate Illustrissimi Camerarij S. D. N. iustè possit Iudæis terræ Sancti Martini permittere exercitium vsurarum moderatum, vt in prima quæstione proposita præsupponitur: Ad primam quæstionem, scilicet an reformatio Sanctissimi D.N. Greg. XIII. in vsuris exercendis includat Iudæos prædictos ciuitatis Sancti Martini, respondeo, quòd non. Tum quia illa reformatio solum tangit & includit Iudæos Romanæ urbis, vt colligitur ex ea. Tum quia à separatis non fit illatio, [k] nec pactum personale extenditur ad alios. [l] At literæ confirmationis, reformationis, siue reductionis quantitatis vsuræ S.D.N. de solis Hebræis banchariis Vrbis Romæ loquuntur: quod colligitur ex relatione eorum, quam fecit Illustrissimus Camerarius Ascanius, qui solum de tangentibus illos loquitur, & ex relatione illorum, quam fecit Illustrissimus Cardinalis Vitellotius, qui etiam de solis illis egit, vt patet ex illis verbis eius, *dictis Hebræis banchariis*, bis repetitis. At Hebræi bancharij Sancti Martini non sunt Hebræi bancharij Romæ; ergo ex contentis in d. literis non debet inferri ad eos.

3 Tum quia dispositio declarans, interpretans, & confirmans aliam, debet intelligi secundum terminos dispositionis declaratæ, interpretatæ, & confirmatæ, iuxta glossam quæ habetur pro singulari ibi à Cardinali. [a] Tum quia præfata confirmatio loquitur de Iudæis commorantibus Romæ, & intra statum Ecclesiasticum; & ciuitas Sancti Martini est sita extra illum: & multa possunt occurrere, vt prædicta reformatio debuerit potius fieri in banchariis Romæ, quàm in banchariis Sancti Martini; & ideo non est ad illos extendenda, argumento cap. *ad audientiam*. [b] Tum quia præfata reformatio non videtur ligare Iudæos Auenioni commorantes, & fœnus ibi exercentes, etiam si Comitatus Auenionis sit Papæ immediatè subiectus: ergo à fortiori non ligabit Iudæos ciuitatis Sancti Martini, quæ non est ei subiecta immediatè, nec mediatè. Tum quia non obstat, quod verba Gregorij generaliter loquuntur de Hebræis, & bancharijs; quia simul ponuntur verba confirmationis, & reductionis; & confirmatio expresè refertur ad capitula relationis Vitellotij, quæ solùm tangunt Hebræos bancharios Romæ; & ita etiam reductio debet ad eosdem referri: vna enim pars dispositionis declaratur per alteram. [c]

4 Tum quia sicut priuilegium concessum personæ non egreditur illam, [d] sic maiore ratione onus impositum personæ non egreditur personam, argum. cap. *odia*. [e] & l. 1. [f] habet, constitutionem, qua Princeps irrogat pœnam vni, non extendi ad alium. Ergo reductio præfata Hebræis bancharijs Romæ, quæ onerosa est, non extenditur ad bancharios Sancti Martini. Tum denique, quod non obstat cap. *miramur*. cum similibus, & cap. *in causis*. [h] quæ habent, dispositum quo ad aliquos, censeri dispositum quo ad alios: quia illud est verum in dispositione iuris communis, & vbi eadem ratio inuenitur, non autem in dispositione priuilegij, vel oneris personalis, vt annotauit glossa, [i] & præfata reductio est quædam dispositio præter ius commune grauans certas personas particulares.

5 AD SECVNDAM, an scilicet per licentiam Illustrissimi Camerarij possit bancharius Hebræus Sancti Martini mutuare omnibus Christianis, etiam alienigenis; Respondetur, quòd sic. Tum quia præfatus Illustrissimus Camerarius non solum generali & indefinito verbo, sed vniuersali concedit facultatem mutuandi, dicendo, *quibuscuis personis ad vos recurrentibus*. & vniuersalia verba vniuersaliter sunt intelligenda, [k] & latius quam tantùm generaliter dicta, iuxta glossam celebrem. [l] Tum quia nihil obstat dicere, quod videtur facta concessio contemplatione indigenarum Sancti Martini; quinimmo facta fuit ad petitionem Hebræorum Sancti Martini, & commodum Christianorum generaliter sine vlla restrictione; & ita est intelligenda generaliter. [m]

6 AD TERTIAM, scilicet, an præfatus Illustrissimus P. possit conuenire cum præfatis Hebræis, vt carius mutuent extraneis, quàm indigenis, respondetur, quod licet de rigore iuris videatur id posse defendi, non tamen videtur consulendum eius Illustrissimæ Dominationi, vt id faciat. Tum quia hæc facultas tolerandi Iudæos exercentes vsuras, & per eas prementes Christianos, est satis extranea Christianis dogmatibus, & moribus, & merito deberet restringi. [n] Tum quod ex facultate mutuandi sub maioribus vsuris extraneis, posset dari occasio, vt difficilius & ægrius mutuarent indigenis sub minoribus, quod nocere posset indigenis; ideoque cauẽdum, cùm ipsi sint, ceteris paribus, magis diligendi, [o] & in hac materia magis fauendi. [p] Tum quia daretur occasio multis suspicandi quod ipse concedit eis facultatẽ carius mutuandi alienigenis, vt aliqua munera, vel seruitia vtilia faciant ei de more suo; quod haberet magnam speciem mali.

7 Nam licet tolerantia exercitij vsurarij, quod est contra legem naturalem, & diuinam, tam veterem, quam nouam, vtcumque ad euitanda maiora mala tolerari possit absque peccato non participando in lucro; non tamen potest id fieri participando in illo, vt post Caietanum tradimus etiam nos in Manu. conf. 9

AD QVARTAM satis respondet solutio tertiæ quæstionis: & rem Christianam, séque valde dignam faceret eius Dominatio Illustrissima aliquo modo reducendo vsuras

suorum

a *In cle. pen. in verb. consuetudine. de elect.*
b *De decim.*
c *Leg. 1. ff. de reb. dub.* d *Cap. priuilegium. de reg. iur. lib. 6. & l. in omnibus causis ff. eod.* e *Dero. iur. lib. 6.* f *In fi. ff. de tit. Hut. princip.* g *61. distinct.* h *De re iudi.*
i *Præfati ca. priuilegium.*
k *Cap. fulianus. quoniam. de maio. & obed.* l *In cle. 1. cor. quauis. de re iud.* m *Argu. l. de pretio. ff. de publicis in rem actio.*
n *Arg. c. quia à iure. de reg. lib. 6.*
o *Arg. l. vltima. ff. de iudæis & iur.* p *Arg. c. 1. de vsur. lib. 6.*
q *Cap. 17. num. 195.*

a *In §ũ. verb. Iudæi. q. 4. & qu. 5.* b *In ver. vsura 9 §. fi.* c *De vsuris. d Eod. tit. li. 6.* e *Eod. tit. in antiq.* i *Cap. proposuit. de cõcess. præb.*
g *Cap. deniq. 4. di. & c. non potest. 23. q. 4. hîn fi. de ord.* i *2. 2. q. 10. a. 11.*
k *Le. Papinianus. ff. de minorib.* l *Leg. iuris gẽtiũ. § pactum ff. de pactis & c. de cætero. de transact.*

a *In c. in causis. de re iudi.*

suorum Hebræorum, ad quas S. D. N. reduxit vsuras Hebræorum Romanorum, iuxta illud Baldi. [a] *A bone maiore discat arare minor.*

Nota, id quod ait Auctor in num. 1. de tolerantia, seu permissione, intelligendum de simplici, quæ consistit in non puniendo, vt etiam videtur sentire ipsemet Auctor hic num. 7.

DE CRIMINE FALSI.

SVMMARIVM.

1 *Mendax non est, qui per additionem mentalem supplet exteriori loquutioni id, sine quo esset mendax.*
2 *Mendacium aliàs de se non mortale per solam circumstantiam iudicialem non efficitur mortale, nisi alia addatur circumstantia, puta periurij, damni notabilis, vel iniustæ inobedientiæ contra legem aliquam ad id obligantem.*

CONSILIVM I.

b *Cap. 18. n. 3.*

IN Man. [b] in fine habetur, nullum mendacium esse mortale, eo quod in iudicio interiori vel exteriori dicatur, quod extra illud dictum tale non esset. Hoc nedum videtur esse contrarium D. Thomæ, sed etiam contra communem. Nam si interrogatus ego extra iudicium de aliquo notabili crimine à me commisso, ab eo qui non est iudex, negarem veritatem, non peccarem mortaliter, vt habetur in eod. Man. c *Ca. 12. n. 87.* secus autem, si in iudicio iudici seruato iuris ordine procedenti & interroganti negarem veritatem.

d *Num. 87.*

1 Dico primo, quod in cap. 12. [d] non tracto ego de aliquo mendacio, an sit peccatum, necne, sed de responsione verbali, quæ desinit esse falsa propter mentalem additionem, & cap. 18. [e] tracto de mendacio: & ita illa loca nullatenus sibi opponuntur.

e *Nu. 3. sub fi.*

2 Secundo dico, quod id quod putor dicere d. cap. 12. [f] dico in d. cap. 18. [g] videlicet quod reus interrogatus à iudice competente, ordine iuris seruato, peccat mortaliter negando suum crimen.

f *Nume. 87.* g *Num. 17.*

Tertio dico, quod illa loca non sunt contraria: quoniam id quod dixi d. cap. 18. [h] videlicet nullum mendacium dictum in iudicio esse mortale, quod dictum extra iudicium non esset tale, intelligendum est formaliter, videlicet quod eo solo, quod dicitur in iudicio, non fit mortale: & ita non negat, quod alia ratione non possit fieri tale, vt in casu, qui determinatur in d. cap. 18. [i] statim enim dicitur, quod si est iuratum, vel notabiliter damnosum, est mortale, at in casu proposito alia tria concurrunt, propter quæ illud mendacium fit mortale, puta iuramentum, quod reus præstat de dicenda veritate, & quod lex diuina & humana obligant dicere illam veritatem in illo casu, & quod fit notabile damnum accusatori propter pœnam talionis, [k] vel Reipublicæ, cuius notabiliter interest crimina puniri. [l]

h *Nu. 3. sub fi.*
i *Num. 87.*
k *Cap. quisquis. 6. qui crimen. 2. q. 8.* l *Le. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. c. vt fama. de sen. excom.*

SVMMARIVM.

1 *Falsus subreptitiuve non est, qui simpliciter dicit aliquid esse verum, licet id pro indubitato non habeat, modo putet id esse magis verum, quàm contrarium.*
1 *Mendax seu falsus non est simpliciter affirmans esse verum, quod solum opinatur.*
2 *Fides & indubita persuasio producitur à motiuo aliquo simul, & libera voluntate: vnde qui habet aliquod motiuum, potest, si vult, id quod opinatur firmiter credere, & sibi persuadere.*
2 *Credendi aliquid cum adest aliquod motiuum, potest quis sua libera voluntate id firmiter credere, & indubie persuadere.*
3 *Mandatarium aliquid de iis, quæ nec sine labore, nec sine expensis fiunt, non fecisse credere potest mandans, si mandatarius multo tẽpore post tacuit, quia si fecisset, expensam illam & laboris mercedem petiisset.*

CONSILIVM II.

CONFESSARIVS mihi asserenti, sicuti quidam amicus meus mihi dixerat, quod poteram deponere scrupulum conceptum in quodam negotio, respondit me posse acquiescere. Nunc oritur nouus scrupulus: quandoquidem ersi magis credam amicum meum prædictum ita dixisse, attamen non sum certus. Ideo quæro, an possim scrupulum deponere.

Respondeo primò, quod subtilis & ingeniosa est hæc interrogatio, & cui fortè non respondissem, nisi me ad id auctoritas interrogantis coëgisset.

1 Secundo respondetur affirmatiuè, quod potest deponere scrupulum. Tum quia ex parte interrogantis nulla fuit facta surreptio exprimendo aliquod falsum, vel tacendo aliquod verum necessario exprimendum: quia qui dicit simpliciter aliquid esse verum, non censetur dicere, ita credere illud esse verum, quod habet pro indubitato, sed solùm, quod putat id esse verum: & qui magis putat, & inclinat aliquid esse verum, quàm contrarium, videtur dicere se putare id esse verum, & sic nullum falsum exprimit, neque tacet verum necessario exprimendum: nam, vt diximus nos in Manu. nostro confess. [a] aliud est scire, & aliud credere firmiter, aliud opinari, & aliud dubitare: & qui putat verius esse aliquid, quàm contrarium eius, licet non sciat, neque firmiter credat, opinatur tamen, & sufficit opinio, qua magis putat aliquid esse verum, quàm contrarium: quia, vt traditur in locis prædictis, qui dubitat, non inclinat magis in vnam partem, quàm in aliam. Tum quia consulens, qui consulit alicui posse scrupulum deponere, eo quòd dixit sibi esse aliquid dictum, non solum videtur consulere in casu, quo firmiter credat ita esse, & in quo proculdubio ita res se habeat, sed etiam si opinetur ita esse, siue quod idem est, magis putet esse verum, quàm contrarium.

a *Cap. 27. nu. 279.*

2 Tum quia in lib. posteriorum Aristotelis tam ipse, quam commentatores eius docent, quod fides & indubia persuasio producitur & motiuo & libera voluntate; & ita qui habet opinionem ob aliquod motiuum, potest facile, si vult, firmiter illud credere: & ita dominus consulens potest, si vellet, credere firmiter id, quod opinatur.

3 Tum denique, quod dominus consulens potest deponere prædictum scrupulum, etiam si non opinaretur amicum illum sibi dixisse contentum in informatione, propterea quod ignorat rogatos fecisse aliquid de rogatis ab eo; & quod nihil soluit eis, & tanto tempore remansit in illa bona fide credendi nihil per rogatum eius factum fuisse; & quod facile credere potest, quòd si aliquid fuisset impensum pro ipso, vel in patiendo labores, fuisset petita solutio. Itaque mea sententia D. consulens sine scrupulo potest præfatum scrupulum deponere.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionem qui vsurpat, peccat mortaliter.*
1 *Affirmans pro certo id, quod nescit esse tale, peccat.*
1 *Testimonium idoneitatis qui dat de aliquo, quem sufficienter pro tali non nouit, etiam quod talem esse ab aliquo audiuerit, peccat: pro quo tamen delicto certa non reperitur statuta pœna.*
1 *Occasionem lædendi dare est peccatum.*

CONSILIVM III.

VICARIVS foraneus scripsit, vel signauit scriptam quamdam schedam, quæ continebat, Angelum esse idoneum beneficio simplici, & canonicatu ob relationem cuiusdam doctoris: & quod nouerat puerum siue adolescentem discentem grammaticam, nesciens tamen quantum didicisset: & quia nouit eum mansisse Romæ 10. annos studendo, vt ipse putabat, sed nesciebat. Quæritur, quantum peccauerit, & in quam pœnam incurrerit.

1 Respondeo eum peccasse: quia videtur vsurpasse iurisdictionem alienam, scilicet vicarij generalis, non appellando se foraneum; & vsurpatio iurisdictionis inter mortales culpas numeratur à S. Thoma. [b] Tum quia affirmauit pro certo quod ignorabat esse tale, contra 8. præceptum Decalogi, & contra l. *de quare*. [c] Tum quia nimis facile credidit prædicto doctori in re, quæ posset præiudicare proximo, contra cap. *innocens*. [d] Tum quia occasionem lædendi temp. & proximum dedit, contra cap. vlt. [e] Sed non memini aliquem textum authenticum, per quem vlla pœna præter culpam peccati ipso iure imponatur ei. Salua, &c.

b *2. 2. q. 60. a. 6. c ff. de iud. & c. 1. de crimin. falsi.* d *22. que. 2.* e *De iniurijs.*

CONSI

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM IIII.

ALIQVÆ pauperes mulieres simulant se petere eleemosynam pro aliqua paupere puella, & quod inueniunt retinent in sui necessariam sustentationem. Dubitatur, an sint omnino cogendæ vt desistant, & an sit deneganda absolutio, ni desistant, vel proponant desistere.

1 Respondeo, quòd mulier pauper, quæ pro alia certa paupere acciperet eleemosynam, animo eam sibi retinendi, bis peccaret, mentiendo, & rem alteri debitam retinendo: quæ verò peteret & acciperet pro paupere verbo generali, cuius appellatione ipsa quoque contineretur, animo quærendi & retinendi sibi, non peccaret, argum. cap. *ne quis.* [a]

a 23. quæst. 2.

2 Quod pro vtroque dicto facit, quatenus habet nemini licere falsum dicere, sed verum tacere absque alterius præiudicio sic. Quare prior non videtur absoluenda, nisi desistat, posterior verò sic.

SVMMARIVM.

1 *Falsum deponens testimonium peccat peccatum irreligiositatis; & si tendit in alterius damnum, tenetur reuocare ante sententiam, si eius reuocatio in aliquo potest prodesse, itemque & damnum restituere, num. 2. quo restituto non tenetur se infamãdo dictum suum reuocare, nisi ex eodem aliud nouum damnum timeretur oriri. num. 3.*

CONSILIVM V.

NOnnullæ falsa testatus fuit, in quo tamen neminem læsit. Quæritur primo ad quid teneatur. Secundo, si testando falsum læserit, & læsionem restituerit, an ad aliud teneatur.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo primo, testem, qui suo falso testimonio non damnificauit proximum, peccasse quidem peccatum contrarium virtuti religionis, quod S. Thomas vocat irreligionem, [b] non autem contra iustitiam, vt ex eodem S. Thoma, [c] colligitur.

b 2.2. qu. 92. *in prin. & 97. in prin.*
c *In ead. 2.2. q. 7. ar. 4.*

2 Secundo, quod cum solus transgressor legis veræ iustitiæ obligetur ad restitutionem, quia restitutio est actus veræ iustitiæ, & propriè commutatiuæ secundum eumdem S. Thomam, [d] & latius tradimus nos in Manu. confess. [e] Vnde peccatum contra caritatem, & alias virtutes non obligat ad restituendum secundum communem sententiam eorum, quos citauimus, [f] consequitur huiusmodi testem ad nullam restitutionem teneri, & consequenter posse verè pœnitere peccati, quod commisit contra virtutem religionis transgrediendo secundum præceptum Decalogi, & absolui, imposita pœnitentia salutari.

d *In ead. 2.2. qu. 62. art. 1.*
e *Ca. 17. n. 6.*
f *In d. c. 17. n. 11.*

AD ALTERAM quæstionem respondeo primo, quod testis, qui dicit falsum testimonium in damnum proximi, tenetur reuocare suum dictum, antequam feratur sententia, & exequatur, si saltem debilitando suum testimonium falsum potest ei prodesse in toto, vel in parte, vt nos tradimus in nostro Manu. confess. [g] & colligitur ex vtroque Thoma, [h] & ex adnotatis in cap. *præterea.* [i] & faciendo hoc excusat se à bona parte obligationis restituendi, eo quod hac via diminuit damnum, quod aliàs datum fuisset per suum testimonium.

g *Cap. 25. nu. 40.*
h 2.2. *qu 70. art. 4.*
i *De testibus.*

3 Secundo, quod quæstio proponitur de illo, qui restituit damnum illatum: & loquendo de tali teste damnificante, & restituente damnum, certum est, quod sufficit ei pœnitere peccati, & nulla lege tenetur ad reuocandum suum dictum, neque ad infamandum se, nisi probabiliter crederet, quod aliud nouum damnum oriretur ex eo: quia sicut peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, ita restituto ablato cum debita contritione remittitur, vt notatur in *c. peccatum,* [k] & alibi sæpe. Salua, &c.

h *De reg. iur. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Mutare sibi nomen & cognomen sine fraude, nisi sit seruus, cuilibet licet propria, etsi magis expediat id fieri publica auctoritate.*

CONSILIVM VI.

QVÆSITVM est, an liceat cuiuis mutare sibi nomen.

1 Respondeo, quod sic, per l. 1. ad hoc expressam. [l] quæ habet, sicut nominis, prænominis, vel cognominis assumptio à principio cuique priuato est libera, ita & postea sine fraude &

i *C. de mutatione nominis.*

A præiudicio alterius illius mutationem fieri licere; nisi esset seruus, vt in eadem lege exprimitur, vel nisi ad fraudandum, aut damnificandum creditores, vel alios, id faceret, de quo loquitur l. *falsi.* [a] vt vtriusque legis glossa recepta declarat, & Bartholus, [b] vbi expresè ait id posse facere quem propria auctoritate: sed longè melius esset mutare cum auctoritate Episcopi, vel Regis, vel gubernatoris, vt nemo decipi possit, & vt ipse euitaret periculum falsi, & præsumptionis fraudis, quæ contra ipsum concipi posset, si inueniretur aliquis contractus, quo ipse constitueretur debitor ante illam mutationem, & post illam non posset inueniri ob illam; & etiam prodesset conscientiæ ad euitandum periculum tentationis negandi ea, quæ fecisset ante illam, &c.

a *ff. ad legem Corneliam de fal.*
b *In præmi. ff. vers. §. nuis vero.*

DE SORTILEGIIS.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio agentis superstitiosa re ipsa non sufficit ad excusandum à peccato. num. 4. & 8.*
1 *Futurorum etiam contingentium præcognitionem licebat olim à Prophetis exquirere, etiamsi essent temporalia, modo essent vtilia: hodie tamen à talibus est abstinendum: quamuis nemo prohibendus sit, cessante omni vana obseruantia, à Deo temporalium valde vtilium reuelationem petere. num. 6. & 4.*
2 *Futura scire qui desiderat, non peccat, modo non desideret scire à quo non debet, vel modo indebito. num. 7.*
3 *Cognitio intellectiua, vt est etiam notitia futurorum, est bona, & potest addisci, modo nolimus addiscere à quo non debemus vel modo quo non debemus. num. 7.*
4 *Deum solum rogare expresse intendens super aliquare. si adhibeat vana, tacite à dæmone illam exquirere videtur.*
5 *Vana qui sanctis orationibus immiscet, censetur credere, quod nisi illa etiam addantur, effectus speratus non sequetur.*
8 *Negromantici, nec alij superstitiosi, modo non peruenerint ad concipiendam hæresim, non excommunicantur per bullam Cœnæ Gregorij xiij.*
8 *Superstitiosa oratione ad aliquid impetrandum vtens, si id auctoritate superioris innixus faciat, à peccato potest excusari. Item si putabat esse vanam, nec effectum sperabat, solum venialiter peccat, at si putabat esse vtilem ad obtinendum id quod obtinere sperabat, sciebatque ei admisceri vana, difficile à peccato mortali potest excusari.*

CONSILIVM I.

QVIDAM sacerdos, præmissa protestatione, quod dæmones consulere non intendebat, & desiderans per somnia, natiuitate inspecta, futura scire à Deo, ante cubitum candelam benedictam manu tenendo, orationes aliquas recitabat, vana aliqua interponendo, orando per pulchrum viridarium, per palatium delectabile, per aquam currentem, & ignem vrentem. Dubitatur primo, an incurrerit excommunicationem per bullam Cœnæ. Secundo an peccauerit.

1 Quod prædictus sacerdos non admittat vllam superstitionem, neque aliud peccatum faciendo supradicta, facit primo, quod in veteri Testamento licebat adire Prophetas super rebus futuris, etiam contingenter, & non necessario venturis. [c]

c 1. Reg. ca. 9. & 4. Reg. c. 1.

2 Secundo, quod desiderare scire futura non videtur esse peccatum; cum Daniel, [d] vehementissime desiderasset scire tempus aduentus Messiæ.

d *Cap. 9.*

Tertio, quod cognitio rerum, siue scientia, est actus intellectus; & cognitio intellectiua ex se non est mala, secundum Aristotelem, [e] & S. Augustinum, [f] dicentem, *Quis audeat dicere disciplinam esse malam?* & rursus, *Nullo modo dixerim aliquam intelligentiam esse malam.* ergo velle scire futura non videtur esse peccatum.

e 2. Ethica.
f *In l. de lib. arbit.*

Quarto, Deus solet instruere homines per somnia, [g] immo & viri sancti interpretati sunt somnia aliorum significare talia & talia futura, vt Iacob, [h] & Ioseph, [i] & Daniel, [k] ergo prædictus sacerdos volens scire non à dæmone, sed à Deo futura per somnia, non peccauit.

g *Iob. 33.*
h *Genes. 37.*
i *Genes. 40.*
k 2. & 4.

5 His tamen non obstantibus, contrarium videtur dicendum. Primo quidem, quod cognitio futurorum, quæ non pendent ab aliqua causa naturali, vel diuinitus instituta, est reseruata Deo, iuxta illud. [l] *Annunciate nobis ventura, &*

l *Isai. cap. 41.*

dicemus

dicemus quod Dij estis vos. vitium enim curiositatis est velle scire quæ ad ipsum non pertinent, vt declarat S. Thomas. [a]

a 2.2. q. 167. art. 1. & 2.

4 Secundo, quod licet Deus propter suam infinitam bonitatem reuelauerit multa etiam in nouo Testamento per somnia, vt ter in [b] Matthæo tamen non legitur sanctos viros rogasse obnixè Deum, vt eis futura reuelaret, nisi cum instaret magna necessitas, vel vtilitas id faciendi, qualis non viget prædictum sacerdotem ad quærenda ea, quæ quærit scire per somnia.

b *Cap. 2.*

Tertio, quòd licet quis nolit expresè scire aliquid iguotum à dæmone, sed solùm à Deo; si tamen illa petit à sua maiestate obseruando aliqua vana, id est, quæ non habent naturalem virtutem, nec ab Ecclesia Catholica instituta, videtur tacitè illa petere à dæmone, vt resoluit vterque Thomas. [c]

c 2.2. q. 95. a. 2.

5 Quarto, quod licet omnia fere verba prædictæ orationis huius sacerdotis sint bona, & sancta, & ad Deum ipsum directa; illa tamen, *per aquam currentem, & ignem vrentem,* non sunt talia, neque illa, *per pulchrum viridarium, vel palatium delectabile,* immo videntur continere vanitatem, quoniam non habent vllam virtutem naturalem, neque ab Ecclesia institutam ad prænoscendum futura.

Quinto, quod obseruatio etiam illa, vt prædicta oratio dicatur ante cubitum, & cum candela benedicta, videtur esse vana; quia neque sua natura, neque ex Ecclesiæ institutione habent ea vim impetrandi reuelationem; & prædictus sacerdos videtur credere, quod nisi obseruentur illa, non obtinebitur euentus desideratus, & obseruatis illis sic; quæ vana nes sit est.

Sexto, quod etiam vrgere videtur Deum omnipotentem, vt reuelationem faciat in somniis, & noctu: & quod illæ literæ, per quas scribitur nomen Domini Hebraicè, parum videntur facere ad rem ad mouendum Deum omni lingua laudandum, & benedicendum.

6 Non obstant citata in contrarium. Ad primum enim respondetur, quod in veteri Testamento permittebatur adire homines prophetas ad sciendum quædam temporalia ignota, vtilia, præsentia, & futura: quia per illud promittebantur terrena temporalia: in nouo autem, quo promittuntur spiritualia, nullum medium institutum est ad adeundum homines ad prænoscendum talia temporalia; & ideo oportet ab eis abstinere, vt expresse respondet S. Thomas, [d] quod etiam ibi tenet Caietanus & antea sensit Gratianus, [e] quamuis nec illi damnant expresè, nec debent damnare illum, qui sine aliqua vana obseruantia petereet à Deo reuelari sibi aliquid valde necessarium, vel valde vtile sibi, vel Ecclesiæ, vel Reipublicæ, iuxta illud. [f] *Quodcumque petieritis Patrem meum in nomine meo, hoc faciam.*

d *In d. qu. 95. art. 2.*
e *Ca. sors. 26. quæst. 2.*
f *Ioan. ca. 16.*

7 Ad secundum, concedendo, quod desiderare scire futura non est per se peccatum; sed desiderare illa scire ab eo, à quo non debet, puta à dæmone, vel etiam à Deo modo indebito, peccatum est: & prædictus sacerdos vult illa præscire à Deo, sed modo indebito, seruando quædam vana, quibus statim se immiscet dæmon: & ita vult habere societatem cum illo, quod valde vetitum est.

Ad tertium, concedendo, quod cognitio rerum præsentium vel futurarum non est de se mala, neque velle illam discere ab eo, à quo debet, & eo modo quo debet: negando tamen, quod velle discere expresse à dæmone, vel tacitè obseruando quædam vana, quæ neque à natura, neque ab Ecclesia ad id instituta sunt, non sit peccatum, per prædicta.

Ad quartum, concedo omnia, quæ assumuntur in argumento, & quod probant id, quod iam dictum est, nempe, quod non est peccatum velle scire, nulla vanitate immixta, à Deo ipso per modum sibi placitum; quamuis ipsum restringere ad hoc, vt reueleret per somnia, aliquid indecentiæ habet.

An autem is sacerdos peccauerit mortaliter, vtendo prædicta oratione, & an sit excommunicatus bulla Cœnæ Domini, an solum venialiter peccet, quæstio maior est. Ad quam respondeo primo, quod non incidit in bullam Cœnæ S. D. N. Gregorij XIII. quia ipse in ea non excommunicat necromanticos, nec alios superstitiosos, qui non sunt hæretici, siue qui non peruenerunt ad concipiendum hæresim, vt constat in ea.

Secundo, quod si prædictus sacerdos vsus est prædicta oratione ductus auctoritate superioris, potest dici esse excusatus à peccato, vt determinat Caietanus. [g] Si autem vsus est

g 2.2. qu. 95. art. 2.

illa, putans esse vanum, quod faciebat, & non sperabat euentum suæ orationis, nisi à casu solùm, peccauit venialiter: si autem putabat esse vanum quod faciebat, sed vtile, sperando effectum suæ orationis, difficile excusabitur etiam à mortali, nisi per iustam ignorantiam: quia sciebat, vel scire curare debebat ab aliquo sapiente, an liceret id, ad quod sunt scripta multa decreta aggregata per Gratianum. [a] Salua, &c.

a 2.2. q. 2. 3. 4. 5. & 6.

SVMMARIVM.

1 *Hominem occidere ad esum, etiam ob necessitatem extremam famis, non licet; an autem iam mortui carnibus vesci liceat, non est ita certum.*
1 *Humana carne ad medicinas conficiendas vti nobis sine alio priuilegio vel licentia licere, non videtur ita certum: vnde prudentis erit impetrare à Pontifice facultatem.*

CONSILIVM II.

AN liceat efficere pulueremex cerebro hominis talis qualitatis contra morbum caducum, vel alium grauissimum?

1 Hæc quæstio præsupponit alteram maiorem, nempe an liceat carnibus & ossibus humanis vti ad conseruandum vel medicandum hominem fame maximè laborantem, vel ægritudine alia incurabili: & ni fallor, nullus est canon, nullumque cap. in toto corpore iuris Pontificij, neque Cæsarei, quod hanc quæstionem satis determinet. Sed neque antiquiores doctores videntur hoc satis tractasse: quamuis definierint non licere carnibus humanis vesci, & damnarint Anthropophagos, qui eis vescuntur. Sed an in extrema necessitate id liceat Christianis, non aperiunt; quamuis 4. Regum 6. videantur damnari mulieres, quæ pressæ extrema necessitate pepigerunt, vt filios suos comederent. Sed aliud est occidere alium, vt eius carnibus se alioquin periturum sustentet, quod certum est non licere; aliud carnibus à Deo vel ab hominibus occisorum vesci ad necessariam sustentationem, quod quæstio hæc continet. Pro cuius parte affirmante facit cap. 28. Deuter. & 19. Hierem. quæ videntur significare licere obsessis fame vltima pressis edere carnes filiorum: quamuis responderi possit etiam illa loqui de occidentibus filios ad vescendum eis, & praxis totius orbis Christiani habet tradere cadauera hominum necatorum medicis, & chirurgis ad anatomias faciendas, licet de hoc subdubitauerit Bartholus. [b] Ad quam quæstionem, quæ grauissima & rarissima est, decidendam non est in præsentia nobis otium idoneum. Sed arbitror licere conficere pulueres prædictos, si licet vesci carnibus humanis in extrema necessitate ad se sustentandum, & ossibus & adipe ad medicandum: quod an priuilegio, vel licentia particulari liceat medicis, & chirurgis, & pharmacopolis, quos audio eis vti, melius ipsi nouerunt, & ad eos recurri potest. Sed & prouidè videbitur facturus D. consulens, si à S. D. N. facultatem humiliter petierit ad faciendos prædictos pulueres ob grauissimam, quæ occurrerit ei, necessitatem.

b 1 *fi. de cadauer. punit.*

DE CLERICO EXCOMMVNICATO, DEPOSITO VEL INTERDICTO ministrante.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, non solum si celebret, sed etiam si auctorizando, vel quasi, etiamsi sit rector parochialis ecclesiæ, faciat coram se celebrari, est irregularis; secus, si simpliciter sacrum audiat.*
2 *Parochialis ecclesiæ rector habet quidem iurisdictionem in foro animæ, sed non in foro exteriori, vt Episcopi: vnde si, cum sit excommunicatus, facit coram se celebrari, plus peccat, quam Episcopus.*

CONSILIVM I.

1 CERTVM est excommunicatum missando fieri irregularem, & etiam faciendo auctoritatiuè missare, iuxta glossam singularé, [c] & cap. *illud.* [d] quatenus probat Episcopũ excommunicatum facientem auctoritatiuè coram se celebrare fieri irregularem, vt annotauit Panormitanus communiter receptus ibi & Bonifacius de Vitall. Rotæ Auditor clarissimus, quatenus colligit ex glossa prædicta, quod excommunicatus faciens celebrare coram se fit irregularis, & Cardinalis, [e] dicit tria distincta esse excommuni-

c *In cle. Archiepiscop. de priuileg. ver. celebrari.*
d *De clerico excom. minist.*
e *Ibidem notab. 6. qu. 9.*

catum

Universidad de Deusto
Biblioteca

catum celebrare,& facere celebrare quasi auctorizando, & simpliciter audire diuina officia; & quod faciens duo priora est irregularis, idem tenet Archidiaconus, [a] præsertim quod is,de quo quæritur,est Prior & rector ciusdem ecclesiæ principalis parochialis,qui cum esset excommunicatus à Papa, & denunciatus, ante absolutionem fecit coram se & toto populo celebrari Missas,& alia diuina officia.

2 Et Ioannes Monachus videtur exæquare quo ad hoc rectores Ecclesiarum parochialium aliis prælatis, [b] dicens eos esse iudices in foro animæ. Et neruose facit, quod plus peccat, qui carens iurisdictione in foro exteriori audet quasi auctorizando facere celebrare coram se, quàm Episcopus, qui habet iurisdictionem in vtroque foro,si id facit:& constat per præfatum cap. *illud*. Episcopum excommunicatum id facientem fieri irregularem,vt prædictum est.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitatem effugit excommunicatus, qui probabiliter ignorans se talem,celebrat:secus,si ignorantia non sit probabilis; & multo minus,si sit affectata.*

CONSILIVM II.

CVM certum sit, eum qui probabiliter ignorat se esse excommunicatum, non incurrere irregularitatem celebrando; eum autem qui crassa & supina ignorantia excommunicatus celebrat,incurrere illam, vt est casus expressus in cap. *illud*. [c] Quæritur primo,quid si ignorantia esset affectata.

1 Respondeo,quod illa non excusat magis, quam crassa, & supina,immo minus:quia illa est peior illis, per ea quæ tradimus in Manu. confess. [d]

SVMMARIVM.

1 *Sciens aut scire debens se excommunicatum, accipiendo sacramentum ordinis,est irregularis; secus, si accipiat sacramentum Eucharistiæ de manu alterius clerici.*
1 *Ordines sacros eo fine,vt ponimus exercere diuina officia,at sacramentum Eucharistiæ alio accipimus fine.*

CONSILIVM III.

QVÆRITVR, an clericus excommunicatus excommunicatione maiore, sciens aut scire debens se talem, non celebrando, sed simpliciter ab alio clerico suscipiendo sacramentum Eucharistiæ, sit irregularis. Et videtur quod sic: quia excommunicatus modo prædicto, qui accipit sacramentum ordinis, est irregularis, vt notatur per Dominationem vestram in suo Man. super irregularitate ex delicto accipiendi & exercendi male ordines. Contrarium, & quod non sit irregularis accipiens Eucharistiam, videtur, non obstantibus præmissis. Quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis: & licet de accipiente ordinem sit expressum, non tamen de accipiente Eucharistiam. Præterea ij differunt: nam qui accipit ordinem, illum accipit ad effectum, vt possit exercere diuina officia; qui vero accipit Eucharistiam,non recipit illam ad similem effectum. Ideo,&c.

1 ILLVSTRISSIME DOMINE, quia nihil aptius pro vtraque parte huius quæstionis, nec pro solutione oppositorum verè resolutorum Dominationis vestræ adduci potest,libentissimè subscribo ei,vti fitmiter fundatæ, & viriliter propugnatæ,quæ tanto magis est notanda, quanto frequentius contingit.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus à diuinis Episcopus non potest exercere diuina,scilicet actiue per actum suo ordini specialiter deputatum.num.2.& 4. passiue autem potest,vt posset laicus, puta confiteri, communicare, Missam audire.num.2.& hoc nedum extra suum Episcopatum, sed etiam in eo.modo non faciat auctoritatiue coram se celebrari.num.3.& 4.*

CONSILIVM IIII.

AN episcopus suspensus à diuinis possit confiteri, & communicare corpori Domini, & audire Missam?

1 Pro parte negatiua facit, quod suspensus à diuinis non A potest diuina exercere. [a]

2 Sed pars affirmatiua est tenenda. Tum quia suspensus à diuinis solum prohibetur in officio suo agere sicut prius, vel officium suum exercere sicut prius,vt est textus in cap.1. [b] & ibi glossa expressa, quæ id notat, [c] & confirmat per cap. *si quis Episcopus*. [d] Tum quia tum demum suspensus à diuinis incurrit irregularitatem, quando exercet aliquem actum ordini suo specialiter deputatum, & sibi per suspensionem prohibitum, secundum Innocentium, [e] communiter receptum ibi, & in cap. 1. [f] & in cap.11. [g] vbi late resoluit Philippus Francus.

3 Tum quia suspensio,prout specialiter capitur, sicut in casu proposito,pro censura ecclesiastica, definitur esse censura ecclesiastica, qua alicui personæ ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem, vt post alios tradimus nos in Manu. confess. [h] & ita non prohibetur illi quidquam, quod potest vt laicus exercere.

4 Cum ergo confiteri, communicare, & audire Missam, saltem non auctoritatiue eam coram se iubendo celebrari, possit facere vt laicus,non censentur illa ipsi prohibita; & consequenter faciendo illa non peccat,nec quidquam contra suspensionem à diuinis facit. Tum denique quod suspensio à diuinis intelligitur ab eis ex officio exercendis, & non ab eis audiendis, nec suscipiendis,nec aliter, quàm ex officio exercendis per prædicta: quo soluitur argumentum pro parte negatiua formatum. Ex quibus infertur, quod prædictus Episcopus potest audire diuina officia non solum extra suam diœcesim, sed etiam intra eam, & etiam intra ecclesiam cathedralem, vt alius dominus laicus potest,simpliciter audire, quamuis non auctoritatiuè eam faciendo celebrari, iuxta gloss. singularem in elem.2.verb.celebrari.de priuilegiis,&c.

SVMMARIVM.

1 *Prima tonsura cum falsis dimissoriis ab alieno insignitus,& beneficium sumens nec suspensus est,nec irregularis.*
1 *Excommunicatus diuinis interessens, etiam psallendo in choro, non fit irregularis.*

CONSILIVM V.

QVIDAM laicus effictis literis dimissoriis per se ipsum, & cum his prima tonsura insignitus ab Episcopo Italo impetrauit beneficium. Quæritur, an sit ipso iure suspensus, & factus irregularis propter collationem beneficij.

1 Respondeo, quod nullam incurrit irregularitatem; quia non est vsus actu deputato illi ordini, cum nullus talis sit deputatus ordini primæ tonsuræ, vt satis colligitur ex his quæ dixi in Man. confess. [i] & neque excommunicatus interessens diuinis, etiam psallendo in choro, incurrit irregularitatem; nisi faciat aliquid peculiariter illi ordini deputatum, vt vbi supra. [k]

SVMMARIVM.

1 *Illegitimus sine dispensatione, & cum falsis dimissoriis promotus, postea à Pontifice absolutus à dictis excessibus & infamia,cum suspensione ad certum tempus, potest eo transacto, sine alia dispensatione celebrare.*

CONSILIVM VI.

ILLEGITIMVS ordinatus cum dispensatione ordinari legitimè ad primam tonsuram, & postea cum falsis literis dimissoriis ordinatus ad omnes alios, etiam sacros, & presbyteratus, & postea absolutus ab omnibus illis excessibus, & ab omni nota & infamia ab eos incursa, præmissa suspensione à ministerio altaris in aliquod tempus, an possit vti suis ordinibus lapso tempore suspensionis,& ipsa finita.

1 Respondi, posse: quia nihil obstat ei,quo minus possit; & quia iam ordinatus, & à pœnis & censuris malæ ordinationis absolutus non indiget dispensatione ad vtendum ordinibus, quos suscepit,quoſque Papa ratificauit.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimus irregularis est, sed non suspensus, quia in ipso non est culpa.*
1 *Ordinatus extra tempora, & per saltum, est suspensus, sed non irregularis.*
2 *Irregularis celebrando peccat,sed non fit nouè irregularis.*
3 *Ordinatus extra tempora vel ante ætatem olim non erat suspensus,hodie sic,& num.6.*

a Cap.1.de re iud.li.6. & c. 1.&c.is cui.de sentent.excommunicationis eod.lib.
b §. fin. de re iud.lib.6.
c Verb. sicut prius.
d 11.quæst.3.
e In c.ſi de excess prælat.
f §. fi.de reiu. lib.7.
g §.ſi de sent. excommunic. eod.lib.
h Ca.27.nu. 151.
i Cap.27.nu. 171.
k Num.141.

4 *Ordinatus sacris extra tempora celebrando sit irregularis.*
5 *Suspensio quid, prout est vera censura, & quid impediat, & semper prouenit ex crimine.& num.6.*
6 *Excommunicatio & suspensio solum ob culpam propriam imponuntur,interdictum vero etiam ob alienam.*
7 *Suspensionis omnis violatio peccatum; sed irregularitatem nisi suspensio sit ab annexis diuinis ordinibus,non inducit.*
8 *Papa solus super irregularitate procedente ex violatione suspensionis dispensat.*
8 *Dispensandi facultas super irregularitate per Concilium Episcopis data, ad eam,qua ob violationem suspensionis incurritur,extenditur.*

CONSILIVM VII.

ALIAS fuit dubitatum,numquid ordinatus extra tempora,vel illegitimè natus, vel per saltum promotus, & similes celebrando efficiantur irregulares,ita vt soli Romano Pontifici dispensatio reseruetur. In qua dubitatione videndum erit,an ita suspensus efficiatur irregularis, & posito quod efficiatur irregularis, an talis suspensio & irregularitas dicantur prouenire ex delicto,& tunc an ex delicto occulto,& per consequens cui competat dispensatio. Textus in cap. *cum quidam*. [a] statuit ordinatum extra tempora incidere in suspensionem: Speculatur. [b] *Porro inquit si non sunt suspensi à canone propter crimen,vt illegitimè nati, corpore vitiati, & huiusmodi, celebrando non sunt irregulares*, dicens ita obseruari in Curia Romana, per quam dispensari consueuit super suspensione, nulla facta irregularitatis mentione:& idem dicit, [c] quam opinionem sequitur Philippus Francus. [d] Ex quibus omnibus colligitur huiusmodi suspensionem non descendere ex crimine,& tali modo suspensum non effici irregularem;etsi vera est doctrina Cardinalis, [e] quod suspensus à canone sententialiter celebrando fiat irregularis, secus autem, quando denunciatiuè, vel alio modo clericus prohibetur in ordine ministrare,iuxta terminos cap.1. [f] & cap.1.*præter hoc*. [g] manifestè liquet,ordinatum extra tempora, vel ante ætatem legitimam celebrando non fieri irregularem: quandoquidem textus, [h] prohibet eo modo ordinatum in eo ordine ministrare. verum concesso quod in ordine ministrando efficiatur irregularis, dubitatur an possit à proprio Episcopo ordinario non ordinante dispensari.& quod in tali casu suspensionis non indigeat dispensatione Apostolica, sed Episcopali, est textus. [i] Stat modo difficultas in irregularitate:irregularitas enim prouenies ex celebratione post suspensionem soli Romano Pontifici reseruatur, vt est textus, [k] quamuis hodie liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto prouenientibus dispensare iuxta constitutionem sacri Tridentini Concilij. [l]

AD HAS quæstiones respondeo primum, quòd tam confusè proponuntur,mea sententia,vt paulo minus difficile sit eas distinguere, quàm decidere. Proponuntur enim præsupponendo eodem modo esse respondendum de illegitimo,& de ordinato extra tempora,& per saltum promoto; & quod hi omnes sunt irregulares,& suspensi.

1 Secundo dico,quod illegitimus est quidem irregularis, [m] & tamen non est suspensus: quia nemo suspenditur sine culpa propria: licet enim propter quodlibet peccatum mortale quis possit suspendi aliquo modo, secundum resolutionem Aretini, [n] & etiam aliquando ob veniale, secundum Caietanum, [o] non tamen potest suspendi sine vllo peccato saltem veniali proprio,secundum omnes.

Tertio, quod ordinatus extra tempora iuris est suspensus per extrauagantem *cum ex sacrorum*. Pij II.& tamen non est irregularis,& etiam promotus per saltum, vt diximus in Manual.nostro confess. [p]

2 Quarto,quod irregularis licet grauiter peccet celebrando,non tamen incurrit nouam irregularitatem,eo solo, quod existens irregularis celebret,secundum Innocentium, [q] cuius sententiam definientem de irregulari ob defectum corporalem membrorum, aut legitimationis, aut ob infamiam resultantem ex notorietate criminis extendimus nos in Manual. [r] ad omnes alios irregulares ob identitatem rationis.

3 Quinto,quod cap. *cum quidam*.allegatum in quæstione, [s] non probat ordinatum extra tempora esse ipso iure suspensum, vt tenent ibi Innocentius & Ioannes Andreas, quos refert ibi Antoninus,& probat efficaciter textus, [a] nam neque ordinatus ante legitimam ætatem erat suspensus ipso iure, priusquam fieret prædicta extrauagans, *cum ex sacrorum*. vt probatur in cap. *vel non est compos*, [b] quæ communis sententia est.

Sexto, quod Speculator in §. *iuxta*. citato in quæstione, multa dicit confusè, quæ nos distinctius tractauimus in d. Man. [c] & quæ dicit in prædicto num. 23. in vers. *porro*. sunt eadem, quæ Innocentius vbi supra melius dixerat. Quare non arbitror multum curandum de ipsius dictis, nisi quatenus probat ea textibus, quos certè ibi aptos allegat, licet parum declaret.

4 Septimo,quod ordinatus extra tempora hodie sine dubio incurrit irregularitatem, si antequam absoluatur à suspensione incursa,ordine accepto vtatur, per prædictam extrauagantem & per cap. 1. [d] & per Innocentium communiter receptum vtrobique.

5 Octauo, quod doctores varie loquuntur in hac materia distinguendo inter suspensionem à Deo,& à lege, vel homine, & inter suspensum quo ad se tantum, vel quo ad se & alios, quæ varietas descendit ex eo quod non constituunt veram & propriam definitionem suspensionis,prout in hac materia accipitur, scilicet quod est censura ecclesiastica, qua alicui personæ ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem, in certum tempus, vel in perpetuum quo ad partem, quam nos dedimus & probauimus in prædicto Manu. [e] ex qua ibi intulimus,neque peccatum mortale, neque minorem excommunicationem,immo neque maiorem, neque interdictum, neque irregularitatem esse propriè suspensiones.

6 Nono,quod omnis excommunicatio & suspensio imponuntur propter peccatum proprium, interdictum autem etiam propter alienum; & ita omnis vera suspensio iusta, siue à iure, siue ab homine lata descendit ex crimine, & siue sit occulta, siue publica, impedit vsum illius actus officij ecclesiastici,à quo suspenditur: ita quod peccat mortaliter agendo illum durante suspensione; quia contrauenit obedientiæ debitæ Ecclesiæ. [f]

7 Decimo, licet omnis violatio suspensionis sit peccatum, non tamen omnis inducit irregularitatem, sed solum violatio illius, quæ suspendit à diuinis ordini annexis, iuxta Innocentium communiter receptum. [g]

Vndecimo,quod cap. *consultationi*. [h] non probat ordinatum extra tempora suspensum esse ipso iure suspensione propria, sed solùm impropria, quæ descendit ex peccato; licet suspendi posset per sententiam,iuxta cap. *cum quidam*. [i] vt supra dictum est, quàuis hodie per extrauagantem prædictam *cum ex sacrorum*. sit suspensus ipso iure.

8 Duodecimo,quod super irregularitate incursa per violationem censuræ suspensionis solus Papa dispensat iuxta c.1. [k] & ibi Innocentium receptum ab omnibus,nec Cardin. [l] citatus in quæstione voluit dicere aliud.

Decimotertio,quod facultas dispensandi tributa Episcopis per [m] Concilium Tridentinum æquè extenditur ad irregularitates incursas ob violationem suspensionum; ac ob alias causas. Ad quas autem suspensiones non occultas extendatur, longa quæstio est; cuius & etiam præmissorum decisionem ampliorem remitto ad [n] meum Man. hic enim id commodè fieri non potest. Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus presbyterio ante legitimam ætatem est suspensus; & quia postea statim cum Episcopo simul consecrat, sit irregularis.*

CONSILIVM VIII.

VTRVM accipiens presbyteratum ante legitimam ætatem sit irregularis, antequam celebret, vel vtatur alio ordine sacro?

1 Respondeo,quòd sic; quia assumens presbyteratum ante legitimam ætatem fit ipso iure suspensus per extrauagantem Pij II. *cum ex sacrorum*.citatam à nobis in Manu. confess. [o] & fit irregularis, si post illum assumptum vtatur ordine sacro;& qui ordinatur presbyter consecrat cum Episcopo, & vtitur ordine presbyteratus, posteaquam assumpsit illum; quia Episcopus prius ordinat presbyteros, & prius infigit eis

a De temp.ordin.
b In titul. de dispensatione. §. iuxta. nu. 23.vers. cln d.§.iuxta num.13.vers. item ordinatus.&in eod. tit.in §.nunc de Episcoporum. col. 10. ver. itē prohibetur dispensare.
d In cap. cum medicinalis. de sententia excommunic.in 6.num.7.
e In cle. religiosi.ver. ceterum. nu. 9. de priuileg.
f De sentent. & re iudic.in 6.
g 32. distinct.
h In cap.cum quidam. cum similibus.
i In c. consultationi.de tē. ordin.
k in ca. cum æternit.de sent. & re iudic in 6.
l In c.6.de reform. sessione 24.
m Cap. 1. & §. de fil.presb.
n In c.cum nō ab homine.de iudic.
o Verbo suspensio.
p Cap.25. nu. 71.& c.27.n. 242.
q In c.ſi celebrat.nu.3. de cler.excom.
r Ca.27. nu. 194.
s De temp.or.

a In verb.red dere debet.
b Eod. tit. in verbo suspendendos.
c Ca.27. àn. 193.
d De re iu.li. 6.& cap.1.de sententia excommu. eodē lib.
e Ca.27. nu. 151.
f Arg.c.2. de maior.&obe.
g In dicto ca. 1.de sen.excō. lib.6.
h De temp. ordin.
i Eodem titu.
k De iudic.li. 6. capite 1. de sententia excom.eodem lib.
l In cle.1.q.11. de priuil.
m Cap. 6. de refor.sess. 24.
n Cap.27.
o Ca.25.n.70.

Universidad de Deusto
Biblioteca

characterem illius ordinis, quàm conficeret, & admittat eos ad consecrandum secum; alioquin enim induceret eos ad consecrandum, antequam haberent potestatem id faciendi, quòd est absurdum, & ita non dicendum, [2] &c.

[a] *Le.nã quod absurdum. ff. de bon. liber.*

Aduertendum prædictam concl. non videri ita certam: nã hanc concelebrationem hic facit, non ea intentione vt tamquam sacerdos sacrum faciat cum de missa nihil aliud faciat quam proferre verba consecrationis: sed ea profert tamquam appendicem ad ipsam assumptionem ordinis passiue, & non re formaliter intendat actus ordinis exercere. Nec Cancellaria hos reputat pro talibus: vnde prædictus, qui antè ætatem acceperunt sacerdotium, si dicant se non celebrasse, dat absolutionem à suspensione. Si vero dicant se celebrasse, dat dispensationem, quam semper daret si admitteret per prædictam concelebrationem irregularitatem incurri. Aliud fortè esset si tempore interdicti sic sacerdotium acciperet, & certè mirum est, quod nullus ex antiquioribus Doctoribus hunc reputauerit irregularem.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus actum ordinis exercens sit irregularis.*
2 *Suspensus, actus iure particulari sacerdotio adscriptos exercens, si non sint diuina officia, peccat, sed non fit irregularis. & num. 3. & 5.*
2 *Responsoria, psalmos, epistolam sine solemni apparatu, vel alia diuina officia, quæ à laicis cantari vel fieri possunt, cantans suspensus, non fit irregularis.*
4 *Censuratus vt per actum ei prohibitum fiat irregularis, duo requiruntur, videlicet, vt actus sit diuinum officium, & deputatus certo ordini.*
6 *Suspensus gaudet priuilegio fori, & canonis, sed non honoris.*
6 *Præbenda actu sacerdotali promoto ante ætatem non danda.*

CONSILIVM IX.

REGVLARIS ex ordine N. ante legitimam ætatem sacros ordines suscepit, electionibusque, statione, & sessione inter sacerdotes vsus est, & alijs actibus solùm in sacris & sacerdotio constitutis deputatis interfuit. Dubitauit, an esset suspensus, & actus irregularis.

1 Respondeo primo, certum esse præfatum D. consulentem sacri ordinis N. ante legitimam ætatem ordinatum ipso iure incurrisse suspensionem ab officio per extrauagantem Pij II. quæ incipit, *cum ex sacrorum.*

Secundo, ex hoc inferri, non posse ipsum absque magna diuinæ maiestatis offensa, & irregularitate incurrenda, Missam, vel Euangelium, & epistolam solemniter cantare: quia hi actus sunt specialiter deputati ordinibus, quos suscepit.

2 Tertio, quod magis dubitari potest de alijs actibus in casu propositis, scilicet sessione, & statione inter sacerdotes, & electione actiua & passiua ad eosdem solos pertinente.

Pro parte negante facit primo, quòd tales actus non videntur inducere irregularitatem: quoniam ordinatus, qui est excommunicatus, vel suspensus, solùm incurrit illam exercendo actus specialiter deputatos actui ordinis, vt aiunt Innocentius & Panormitanus communiter recepti. [b] vt cum sacerdos missat, diaconus cantat Euãgelium, vel subdiaconus epistolam in apparatu solemni: non autem qui solum cantaret responsoria, vel psalmos, vel cantaret præfata sine apparatu solemni, vel faceret alia diuina officia, quæ etiam à laicis canuntur, & fiunt, aut fieri possunt.

[b] *In c. fi. de cess. prælat.*

Secundo, quod licet suspensus, faciendo deputata ordini suo incurrat irregularitatem, vt eleganter dicit Panormitanus, [c] non tamen exercendo alia, quæ non sunt certo ordini deputata, vt ibidem subiungit. [d]

[c] *In dict. c. fi.*
[d] *Num. 5.*

3 Pro parte vero affirmante facit, quod licet præfati actus iure communi non sint deputati certis ordinibus, sunt tamen iure particulari constitutionum præfati ordinis N. & Doctores dicentes incurrere irregularitatem ordinatos exercentes ordines suos generaliter loquuntur de exercentibus actus deputatos suis ordinibus, & præsupponitur in casu actus esse deputatos ordini sacerdotali.

Propter quæ omnia videtur nobis hoc dubium esse satis nouum, posseque ad vtriusque illius partem multa adduci, quorum tamen grauiora in prædictis argumentis insinuantur. Ad quæ adducenda non est nunc nobis iustum otium, & iusta valetudo. Sed vt paream iussui Domini mei potentis id mihi iubere, dico primo huiusmodi religiosum, qui faceret aliquem trium præfatorum actuum, non incurrere irregularitatem: quia licet sint actus deputati ordini sacerdotali per statuta ordinis, non ramen sunt diuina officia: & secundum mentem Doctorum duo requiruntur ad hoc, vt ordinatus excommunicatus, vel suspensus incurrat irregularitatem: alterum est, vt sit officiũ diuinum, per ea quæ dicimus in Man. conf. ss. [a] & alterum vt sit deputatum alicui ordini certo: & præfati tres actus, vt prædicitur, non sunt diuina officia.

[a] *Cap. 27. nu. 244.*

5 Secundo, quod huiusmodi religiosus arceri potest à præfatis tribus actibus: nam licet exercendo illos non incurrat irregularitatem, peccat tamen; sicut suspensus eligendo, vel permittendo vt eligatur, non incurrit quidem irregularitatem, vt ait Panormitanus vbi supra, sed peccat secundum omnes, quia facit actum sibi prohibitum. [b]

[b] *Ca. cum inter R. cum ei adnot. de ele.*

6 Tum quia ordinatus suspensus, & excommunicatus licet gaudeat priuilegio fori, & canonis, [c] non tamen gaudet priuilegijs alijs honoris & vtilitatis conuenientibus ei ratione ordinis, puta, vt sit capax collationis beneficiorum sæcularium, vel regularium, & dignitatis, & honorum. [d] Vnde glossa memorabilis, [e] dicit, præbendam sacerdotalem, id est, quæ sacerdotium actu requirit in eo, cui est conferenda, non esse dandam ei qui factus est sacerdos ante legitimam ætatem. Tum quia interdicendus est ei ordinis vsus. [f] Tum quia non debet ex suo delicto assequi, quod sine illo non fuisset assequutus. [g] Salua, &c.

[c] *Si quis suadente. 17. qu. 4. & c. aduersus. & c. inter alia. de immu. eccles.*
[d] *Ca. 2. & c. si celebrat. de cler. excom. ministran.*
[e] *Cap. ei cui. verbo. ætate. de præben. li. 6.*
[f] *Cap. vel nõ est compet. de temp. ord.*
[g] *Vulg. ca. Stades Apostolicæ. de rescript. & leg. itaque fullo. ff. de fur. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Suspensus, interdictus, vel excommunicatus, collectam in choro dicens fit irregularis.*
2 *Aquam solemniter benedicens censura innodatus fit irregularis, sicut & solemniter baptizans, quia isti actus sunt certo ordini deputati.*

CONSILIVM X.

QVIDAM presbyter suspensus, interdictus, vel excommunicatus dixit collectam in choro vti hebdomadarius. Quæritur est, an fit irregularis.

1 Respondetur, quod sic, secundum Innocentium, [h] quem ad idem citamus in Manu. confess. [i] vbi tangitur firma ratio eius dicti, scilicet, quod facit actum certo ordini deputatum: qua eadem concluditur idem de illo, qui solemniter baptizat, vel solemniter benedicit aquam benedictam; quod etiam Siluester tangit. [k]

[h] *In c. fi. de cess. prælat.*
[i] *Cap. 27. nu. 244.*
[k] *Ver. irregularitas. qu. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularis est celebrans Missam in altari interdicto, sicut in ecclesia interdicta.*

CONSILIVM XI.

AN celebrans in altari interdicto sit irregularis, sicut celebrans in ecclesia interdicta?

1 Respondeo, quod sic: quia contextus cap. *is qui.* [l] expresse ait, esse irregularem, qui celebrat in loco interdicto, non se restringendo ad ecclesiam: & altare est locus, immo locus, vbi celebratur.

[l] *De sent. excommun. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Pontificalia exercens Episcopus, etiam semel, etiam solum calicem, vel corporalia consecrando in aliena diœcesi sine licentia diœcesani non cogitans id sibi non licere, sed credens bene facere, non euitat suspensionem à pontificalibus, nec irregularitatem, si sic ligatus, etiam non aduertens se ligatum, eadem postea exerceat.*
2 *Irregularitas, & suspensio etiam in foro conscientiæ incurritur, etiam ob ignorantiam & inaduertentiam exercendi iure prohibita.*
Pœnitentia quæ possit imponi ei, qui ob incogitantiam incidit in
2 *suspensionem, & irregularitatem.*

CONSILIVM XII.

QVIDAM Episcopus abhinc aliquibus annis in aliena diœcesi existens pontificalia exercuit sine licentia illius Episcopi, in cuius diœcesi morabatur: & hoc fuit consecrando calicem, vel corporalia semel, idque bona fide fecit, nec habuit animum decretis Concilij Tridentini, aut sacrorum canonum contraueniendi, nec considerauit id sibi non licere: post id temporis Missas celebrauit, & omnia alia munera episcopalia administrauit, nihil ad hoc respiciens, sicut nec antea à principio aduerterat.

Quæritur

Quæritur nunc, an Episcopus prædictus fecerit contra [a] Concilium Tridentinum & inciderit in pœnam in eo contentam, seu in alias pœnas à iure statutas; & si fortè inciderit, quomodo se in hoc casu gerere debeat.

[a] *Cap. 5. sess. 6.*

1 Ad hoc dico primo, videri prædictum Episcopum incurrisse suspensionem, quam prædictum [b] Concilium Tridentinum inducit, & consequenter incidisse per vsum pontificalium postea subsequutum in irregularitatem.

[b] *Cap. 5.*

2 Secundo, data mihi facultate respondendi ad hunc casum à Summo Pœnitentiario, & à toto suo prætorio simul, & faciendi omnia, quæ Reuerendissim. Episcopo consulenti sunt necessaria; ego, potestate mihi in hoc facta, absolverem prædictum Episcopum à prædicta suspensione, & dispensarem super irregularitate ob eam contracta, eam omnino abolendo, attento quod consecrationem prædictam non fecit in prædicti Concilij, [c] contentum, nec intendens illud transgredi, immo credens bene facere; & quod humili & deuota mente se prædictæ Sedis Apostolicæ censuræ subiicit; imposita tamen pro incogitantia & inaduertentia huiusmodi suspensione decem dierum ab exercitio pontificalium, non tamen presbyteralium; & quod inter illos coronam Virginis decies diceret, & decies largiretur eleemosynam, quæ sibi placuerit, & duobus alijs diebus non præceptis ante Natalem Domini iciunaret. Salua, &c.

[c] *Cap. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Monitorium, seu præceptum de soluendo ante condemnationem, sine clausula iustificante factum, est nullum simul cum excommunicatione exinde subsequuta.*
2 *Credere aduersario, quod sit in eius defensionem aliquid facturus, non debet aliquis. Vnde si aliter res succedat, non erit ob id in probabili ignorantia.*
2 *Monitus à iudice, vt quid faciat sub pœna excommunicationis, lapso tempore debet inquirere an excommunicatio fuerit contra ipsum lata; alioquin non est in illius probabili ignorantia: si tamen nullum habuit contemptum, sine quo irregularitas non incurritur, verè coram Deo non videtur irregularis, num. 4. licet sit secus in foro exteriori. num. 3.*
3 *Excommunicari potest absens, & ignorans; sed celebrando, si ignorantia sit probabilis, non peccat, nec fit irregularis, immo & in foro conscientiæ excusatur ab irregularitate, quæ non incurritur sine contemptu. num. 4.*
4 *Collatio beneficij excommunicato, & illam ignoranti facta non tenet.*

CONSILIVM XIII.

QVIDAM presbytero fuit notificatum monitorium vicarij Episcopi sui iudicis, vt soluerer quoddam debitum longè à loco iudicis, sed intra eamdem diœcesim: qui sperans, quòd intimator impetraret, vt promisit, à creditore suo cognato dilationem, vel quòd daret literas debitoris procuratori suo, vt compareret coram vicario, exiuit diœcesim, quo iter faciebat, cum esset monitus: & postea credens dilationem habitam fuisse, vel suum procuratorem comparuisse, & ita credens se non fuisse excommunicatum, celebrauit, & obtinuit beneficium. Sed vicarius, instante parte, declarauit eum excommunicatum contra spem & credulitatem eius.

Quæritur, an is fuisset excommunicatus, antequam sciuisset declarationem factam, & an sit irregularis, & an collatio beneficij ei postea facta valuerit.

1 Respondeo sequentia. Primum, quòd, si monitorium prædictum præceptorium de soluendo debitum fuit factum sine clausula illa iustificatiua, *Si te grauatum senserit, intra talem terminum compareas*, fuit nullum, & excommunicatio per illud facta etiam nulla, per illa multa, quæ nos adduximus in relectione cap. *cum contingat.* [d] post Baldum, [e] quia non licet incipere ab exequutione ante latam sententiam, per illam l. 1. nisi cum prædicta clausula iustificatiua, per quam præceptum exequutiuum resoluitur in citatorium, iuxta glossam singularem, [f] sed suspicor prædictum monitorium habuisse prædictam clausulam.

[d] *De rescrip. in l. 1. C. de rei iudic. n. 14.*
[e] *Cap. ex parte. de ver. sig.*

2 Secundo, quod ignorantia prædicti D. consulentis non videtur fuisse probabilis: quia non debuit confidere, nec credere aduersario. Tum quia poterat scire, an absolutus esset, scribendo ad suum procuratorem, & etiam ad parochum sui oppidi.

3 Tertio, quod præfatus presbyter fuit excommunicatus, antequam notificaretur ei declaratoria: quia declaratio nihil noui inducit, sed iam inductum esse denunciat. [a] Nec obstat glossa, [b] immo est pro hac parte, quatenus ait absentem & ignorantem posse excommunicari; licet excommunicatio ei non noceat ad hoc, vt eam non seruando peccet, vel incurrat irregularitatem, si ignorantia est probabilis.

[a] *Le. hæredes palam. post princip. ff. de testam.*
[b] *Cap. Apostolice. de cle. excom. minis.*

4 Quarto, quod D. consulens non videtur incurrisse irregularitatem, saltem quo ad forum conscientiæ: quia nullum contemptum habuit, & sine illo non incurritur illa, vt dicit Panormitanus, [c] & Dominicus. [d]

[c] *In d. §. verum.*
[d] *Ca. solet. de sent. excom. li. 6.*

Quinto, quod collatio prædicti beneficij fuit nulla, iuxta glossam communiter receptam, [e] quam breuiter grauiratione fundauimus nos in Man. conf. [f]

[e] *Cap. Apostolica. de cle. excom. min.*
[f] *Cap. 27. n. 271. vers. 8.*

Sexto, quod consulens deberet impetrare quo ad forum conscientiæ tantum dispensationem ad retinendum beneficium, & etiam ad cautelam super irregularitate, si & quatenus opus sit, &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, fructus & distributiones beneficij antea legitimè obtenti perdit, irregularis autem non.*

CONSILIVM XIIII.

QVIDAM excommunicatus celebrauit, & ob id incidit in irregularitatem, & non obstante ea percepit fructus, & distributiones quotidianas. Quæritur quid faciendum.

1 Respondetur, quod licet per excommunicationem perdat quis fructus, & distributiones beneficij eo modo, quo dicitur in cap. *pastoralis.* [a] addita glossa, [b] tamen, qui est irregularis, non perdit fructus proprer irregularitatem, neque distributiones beneficij habiti iustè ante irregularitatem incursam, iuxta sententiam Innocentij receptam, [c] & ita irregularis nullatenus tenetur restituere fructus, nec distributiones beneficij ante iam canonicè adepti. Per quod cessat quæstio proposita, &c.

[a] *De sen. excom. & ea. ex parte. de offic. ordin.*
[b] *Pral. 9. nu. 20.*
[c] *In d. ca. ex parte.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, & interdictus ministrans, vnam ex duabus causis, vel verius duas incurrit irregularitates, quarum vna sine altera tolli potest, sed non prodest, donec altera tollatur.*

CONSILIVM XV.

AN qui est excommunicatus, & interdictus, celebrando incurrat duas irregularitates?

1 Respondeo, duas irregularitates incurri, aut vnam ex duplici causa, argum. notatorum in cap. *cum pro causa.* [k] Tum quia qui contra duo, tria, vel quatuor præcepta vno actu peccat, totidem peccata committit, quot præcepta transgreditur, aut vnum peccatum cum tot circumstantiis necessario constitendis, quot præcepta est transgressus, vt diximus in Man. conf. [l] Tum quia nulla ratio reddi potest, cur magis incurratur ex vna causa, quam alia; & non potest dici ex neutra incurri, & ita indigebit huiusmodi irregularis duplici dispensatione, aut vna ex duplici causa. Mihi autem iuri consonantius videtur, duplicem irregularitatem incurri, & alteram sine altera tolli posse; sed donec altera tollatur, sublatione alterius vti non posse, sicut de excommunicato dicitur duplici ex causa. [m]

[k] *De sen. excom. & ea. ex parte. de offic. ordin.*
[l] *Pral. 9. nu. 20.*
[m] *In d. ca. ex parte.*

SVMMARIVM.

1 *Absolutio à censura ob vnam causam incursa tenet, sed non extenditur ad incursus ob alias causas.*
1 *Pluries incidens in actum, cui annexa est excommunicatio latæ sententiæ, plures incurrit excommunicationes: & si sic ligatus celebrat, contrahit irregularitatem ex diuersis causis, adeo vt non sufficiat absolutio & dispensatio ab vna, & num. 2.*
2 *Dispensatio super vna irregularitate incursa ex vna causa tenet quo ad illam, sed non extenditur ad contractam ex alia causa.*
3 *Dispensatus super vna irregularitate cum retentione beneficij in ea obtenti, cum pluribus teneretur obnoxius, tenetur etiam ab aliis dispensationem impetrare, cum noua dispensatione retinendi dictum beneficium in eisdem obtentum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM XVI.

QVIDAM incidit in censuras extrauagantis *ab ipso* Gregorij XIII. octies, & celebrando incurrit irregularitatem, & manens in ea obtinuit quoddam beneficium, & postea obtinuit absolutionem à censuris duabus de causis incursis, cum retentione beneficij.

Quæritur, an absolutio eius valuerit, & an dispensatio super irregularitate incursa ex celebratione in excommunicatione incursa duabus de causis extendatur ad irregularitatem incursam ob celebrationem in alijs excommunicationibus, in quas alijs de causis incidit.

1 Respondeo primo, quòd absolutio ab illis duabus excommunicationibus incursis ob illas duas causas valuit, sed non extenditur ad alias incursas ob alias causas, secundum veriorem intellectum cap. *ex parte*.[a] & ideo necessaria est absolutio excommunicationum incursarum ob alias causas.

2 Secundo, quod dispensatio super irregularitate contracta ex vna causa, valet quidem quo ad illam, sed non extenditur quo ad aliam contractam alia de causa. Tum per prædicta capp. & paritatem rationis, quæ in excommunicatione & irregularitate quo ad hoc inueniri videtur. Tum quod nemo diceret dispensationem super irregularitate contractam ex vno homicidio extendi ad irregularitatem contractam ex alio simili homicidio: immo non pauci dubitarent, an dispensatio super irregularitate contracta ex vno homicidio valeret, non facta mentione de dispensatione irregularitatis contractæ ob aliud, per l. 2.[b] & quod ibi per illam dixerunt Gulielmus de Cuno, & Baldus & alij relati à Felino.[c]

3 Tertio, quod facultas retinendi beneficium collatum, non obstante irregularitate vna, non videtur extendi ad retentionem eiusdem, non obstante alia irregularitate. Tum per prædicta. Tum quod voluntas non fertur in incognitum, secundum Augustinum receptum, quod etiam sentit Iurisconsultus,[d] & Papa,[e] ergo voluntas Papæ volentis facere quem habilem, non obstante quadam irregularitate sibi expressa, non videtur velle facere habilem, non obstante alia, quam ipse non nouit, quæque ipsi non exprimitur.

Quarto, quod ex his est consequens D. consulentem debere sibi prouidere de absolutione aliarum excommunicationum, & dispensatione aliarum irregularitatum, & noua retentione beneficij quæsiti in statu irregularitatis. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas non tollitur nec per clausulam*, Absoluentes te à censuris, *&c. nec aliter, nisi exprimatur.*
2 *Suspensio ex notorio concubinatu tollitur per pœnitentiam, sed non irregularitas contracta ex eo.*
3 *Motu proprio rescribens Papa non censetur ob hoc dispensare super his quæ iure communi obstant.*

CONSILIVM XVII.

DE eo, qui factus irregularis ob notorium concubinatum, impetrauit à Papa beneficium.

Vnde quæritum fuit primum, an per clausulam bullis inseri solitam, *Teque à quibuscunque, &c.* censeatur secum dispensatum super irregularitate.

Secundo, an per pœnitentiam illa tollatur.

Tertio, an per illa verba, *Animum suum mouentibus, &c.* videatur Papa dispensare.

1 AD PRIMAM quæstionem respondetur, quod non, quia numquam videtur Papa absoluere ab irregularitate, vel facere facultatem absoluendi ab ea, nisi id exprimat, vt diximus in Manual.[f]

2 AD SECVNDAM, quod licet suspensio, quæ incurritur per notorium concubinatum, ipso iure tollatur per pœnitentiam, vt nos diximus in Manual.[g] irregularitas tamen orta ex celebratione publici fornicarij non tollitur ipso iure per pœnitentiam, vt nos satis exprimimus in d. Manual.[h] immo nec irregularitas nata ex publico concubinatu, vt habet glossa Pragmaticæ sanctionis Gallicanæ,[i] pro qua ibi bonus textus.

3 AD TERTIAM, quod non satis intelligo, quo modo illa clausula possit prodesse impetranti, si verbum *animum* referatur ad Papam, & minus si referatur ad impetrantem: & quod certum est, Papam, etiam si motu proprio scribat, non inducere dispensationem circa ea, quæ iure communi obstant, vt post alios scribit Philippus Francus,[a] & ad rectè iudicandum oporteret videre verba prouisionis. Salua, &c.

a *In c. si motu proprio. de prab. lib. 6. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus ex facultate Concilij absoluit ab excommunicatione simoniacum in beneficio, & cum eo dispensat super irregularitate, quia sic ligatus ministrauit, modo simonia sit occulta. num. 2.*

CONSILIVM XVIII.

ABSOLVERE, & dispensare an valeat Episcopus eum, qui simoniace beneficium adeptus est, & postea in ordinibus ministrauit?

Qui diceret non posse Episcopum absoluere ab excommunicatione ob prædictam simoniam incursa, multum iuuat[b] Concilium Tridentinum, quatenus dat facultatem absoluendi à suspensione, & dispensandi in irregularitate, nulla facta mentione de excommunicatione: & qui de vno dicit, de alio negare videtur.[c] Sed contrarium videtur probabilius, eo quod licet expressè non det facultatem absoluendi ab excommunicatione, dat tamen tacitè. Tum quia dat facultatem absoluendi in omnibus casibus reseruatis etiam Papæ; & nullus est talis, qui non habeat excommunicationem annexam, vt in Manu.[d] Tum quia dat facultatem absoluendi ab hæresi, cui est annexa excommunicatio, & non qualis qualis, sed prima reseruatarum in bulla Cœnæ: & excommunicatio ob simoniam in beneficio incursa, licet sit reseruata Papæ, per extrauagantem secundam de simonia, non tamen continetur in bulla Cœnæ, quare Episcopus potest dispensare super irregularitate incursa ob celebrationem factam post commissam simoniam prædictam; quia prouenit ex delicto occulto; & super omni tali datur Episcopo facultas dispensandi: & qui totum dicit, nihil excludit.[e]

b *Ca. 6. licet.* c *Sess. 24.*

d *Leg. cùm prætor ff. de iudi. c. qualis. d. 25.*

e *Cap. 27. nu. 261.*

f *Cap. solita. sub §. de maior. & obed. cum suis concord.*

DE CLERICO NON ORDINATO MINISTRANTE.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis sit, qui vtitur ordine sacro, quem non habet; nec potest ascendere, nu. 3. nec susceptis vti sine dispensatione. nu. 4. quæ non à Pœnitentiario, sed à Papa obtinenda. nu. 2.*
5 *Parochialem legitimè obtentam ob non promotionem amittit, qui nullo modo intra annum accipit sacerdotium; aliàs secus, etiamsi male illud susceperit.*

CONSILIVM I.

RESPONDEO primo, quod dominus consulens est irregularis: quia vtens actu peculiari ordinis sacri, quem non habet, fit irregularis, vt diximus in Man. conf.[g]

2 Secundo, quod Pœnitentiarius minor non habuit potestatem absoluendi ab irregularitate: quia id ad solum Papam pertinet, vt adnotat Siluester.[h]

3 Tertio, quod male fuit promotus ad ordines sacros: quia irregularis non potest ordinari eis: nam cap. secundum,[i] dicit, quod numquam ordinetur.

4 Quarto, quod non potest vti prædictis ordinibus sine dispensatione, quia est irregularis.

Quinto, quod ad concedendum dispensationem, adiuuat non celebrasse.

5 Sexto, quod si intra annum non fuit ordinatus presbyterio bene vel male, perdidit beneficium curatum, si erat parochialis ecclesia, per cap. *licet canon.*[k] & indiget noua prouisione, si autem fuit ordinatus bene vel male intra annum, non perdidit illud ipso iure propter delicta prædicta, licet posset priuari per sententiam, si probari posset. Salua, &c.

g *Ca. 27. nu. 242.*

h *In ver. irregularitas 12. i De clerici non ordinato ministr.*

k *Et ca. cum missa. de elect. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Occulta, quo ad effectum vt Episcopus possit dispensare, non desinit esse irregularitas incursa ob actum celebratum coram ignorantibus actum esse prohibitum, vel ex eo incurri irregularitatem, vel si solum sunt duo, vel tres, seu alibi celebraut, quam vbi erat nota excommunicatio; & hoc, modo de illis irregularitatibus nulla sit contra ipsum orta fama.*
1 *Dispensandi facultas vi fauorabilis amplianda, licet actus dispensandi sit stricte interpretandus.*

CONSILIVM II.

a *De clerico non ordinato ministrante.*

NDIACONVS solemniter publicè coram multis baptizauit quendam, ob quod videtur incurrisse irregularitatem cap. 1.[a] cum nequeat diaconus iure baptizare solemniter, quod est munus presbyteri. Qui tamen circumstabant, nesciebant id muneris esse illi prohibitum; & si aliquis id sciebat, nesciebat tamen per id incurri irregularitatem.

Quæritur, an cum tali diacono possit dispensare Episcopus per facultatem à Concilio Tridentino traditam ad dispensandum in irregularitatibus occultis.[b]

Quid item dicendum sit de faciente aliquid, ob quod excommunicationem incurrit, coram aliquibus, qui nesciunt illam in illo casu incurri, vel non nisi duo, vel tres.

Quid item de excommunicato in alia diœcesi, vel alia vrbe, & celebrante in alia, vbi nescitur an sit excommunicatus.

Responderi posse videtur, licere in his casibus Episcopo dispensare super irregularitatibus prædictis, modo nulla de illis contractis fama orta fuerit. Tum per adducta in nostro Manual. confess.[c] Tum quod licet dispensatio, siue actus dispensandi strictè debeat intelligi, iuxta cap. 1. & 2.[d] potestas tamen dispensandi est fauorabilis, & amplianda, iuxta glossam singularem,[e] & tradita latius per Felinum & ab eo citatos.[f]

Aduertendum sacr. Concil. dare Episcopo facultatem dispensandi super irregularitate si procedat ex occulto delicto, quale non videtur hoc, licet ij multi, coram quibus Diaconus baptizauit, ignorent ex dicto actu incurri irregularitatem. Nec contrarium probatur d. cap. 27. num. 255. aliàs 250.

SVMMARIVM.

1 *Baptizans solemniter diaconus, vt diaconus, nõ vt sacerdos, non est suspensus, nec ministrando efficitur irregularis saltem in foro conscientie.*

CONSILIVM III.

DIACONVS ad firmandam pacem inter eius propinquos ex vna parte, & quosdam ex altera, rogatus infantem solemniter, credens se posse, prout à quodam sacerdote id licere, & aliàs ab eodem factum fuisse audiuerat, baptizauit, petita etiam prius licentia à loci archipresbytero; qui etiam dictæ actioni, ne ipse in aliquo erraret, astitit. Et quia postea ad presbyteratus ordinem se promoueri fecit, & ministrauit, dubitatur an sit irregularis.

Pro affirmatiua facit primo conclusio communis, quod ministrans solemniter in ordine, quo quis non est insignitus, irregularitatem incurrit, vt post alios scribit Dominatio tua in Manual.[g] & in tractatu de oratione,[h] vbi affirmat solemnem baptismum esse actum proprium presbyterij ratione consecrationis: & de hoc est textus.[i]

Secundo, nam prædictus diaconus, exercendo actum presbyterij, nedum efficitur irregularis quo ad sacerdotium obtinendum, sed etiam ipso iure suspensus est ab ordine diaconatus, vt probatur in cap. 2.[k] iuncta maximè doctrina Abbatis antiqui ibidem asserentis hunc ad hoc, vt possit in ante susceptis ministrare, egere misericordia Episcopi, quam faciet Episcopus, vt inquit ibi textus, postquam steterit arbitrio Episcopi biennio vel triennio suspensus: tunc sic suspensus celebrans efficitur irregularis, ex doctrina D. tuæ,[l] adducendo cap. 1.[m] ergo & iste irregularis est.

Tertio, si suspensus ab aliquo actu ordinis ministrans in eodem efficitur irregularis, vt supra dictum fuit, multo magis efficietur talis, si ministret in eodem, si illo omnino careat. quo argumento post alios vtitur Abbas.[n]

Ad secundam, contra consulentem facit, quòd qui alieno negotio sponte se ingerit, scire tenetur omnia, quæ ad illum actum exercendum legitimè sunt necessaria, ex D. Thoma,[o] quæ si ignoret, non excusatur vt scribit Dominatio tua in suo Manual.[p] argum. cap. *innotuit*. vbi glossa.[q] Nec dictum prædicti sacerdotis, vel prædicti archipresbyteri assistentia præbet iustam excusationem: nam tunc opinio doctoris excusat consulentem, quando consultus reputatur doctus, vt ait Alexander,[r] qui num. 3. inquit post Angelum. *Qui consulit non peritum, excusatur quidem à dolo, sed non à temeritate*: qualis non fuit dictus sacerdos. Archipresbyter autem nihil dixit, sed rogatus, vt hoc permitteret, permisit; quæ actio non videtur præbere sufficientem excusationem, maximè in hac materia, quæ videtur potius referenda ad lucrum non faciendum, quam ad damnum euitandum; cum, vt Alexander,[a] dixit in simili, hoc damnum non celebrandi habeat originem à lucro, scilicet à dono Ecclesiæ, quæ donauit, seu donat per ordines facultatem ministrandi.

a *Vbi supra.*

Contrariam autem partem tenere non omnino improbabile videtur, ex hoc vno argumento: Nec irregularitas, nec suspensio ipso iure est inducenda nisi in casibus in iure expressis. De primo est textus in cap. *in qui*.[b] De secundo, cum sit priuatio, seu impedimentum iuris, quod quis habet, est glossa.[c] Sed sic est, quod in casu nostro nullibi à iure hæc pœna imponitur, ergo nec imponenda est à nobis. Et ad contraria videtur posse responderi. Ad primũ respondetur, quod procederet, si dictus consulens solemniter tamquam sacerdos baptizasset, ad hoc enim vt incurratur irregularitas, non sufficit, vt quis solemniter baptizet, sed oportet vt faciat sub nomine, seu sub persona presbyteri, fingens se, seu reputans se sacerdotem, hoc mihi probat Abbas antiquus, qui,[d] inquit, *Per totum istum titulum dicitur, quod non ordinatus celebrans vt ordinatus, deponitur*. & glossando textum,[e] inquit, *Baptizauerit, supple, vt sacerdos*. Sed sic est, quod dictus consulens baptizauit quidem solemniter, sed non baptizauit vt sacerdos, sed vt diaconus, ad cuius ordinem credebat spectare dictum actum exercere. Hoc idem mihi probat & clarius Hostiensis ibidem, qui sequendo prædictum doctorem inter cætera exemplificat dicendo, *Vt si diaconus vsurpet officium presbyteri, ac si talis esset, cùm non sit*. & paulo inferius exponendo verbum, *propter temeritatem*, inquit, *Quo immo & falsitatem: nam gerit se pro milite, cum non sit*. Eadem etiam expositio deducitur ex Panormitano,[f] qui in positione casus loquitur de eo, qui, cum non esset ordinatus, ministrat, tamquam si esset ordinatus, & ibi inquit, quod tenetur pœna falsi, sicut non habens dignitatem, qui simulat se eam habere, & vtitur illius insignibus, subdens. *Quod nota contra eos, qui ex remotis partibus venientes dicunt se esse doctores, cùm non sint*. Et hoc etiam innuit Dominatio tua,[g] qui duo in hoc casu requirit. Primũ, vt exercuerit actum ordinis. Secundum, vt exercuerit illum tamquam dicto ordine insignitus. Sed sic est, quod dictus consulens exercuit quidem actum ordinis sacerdotalis, sed tamen illum non exercuit vt sacerdos, nec gessit se pro sacerdote, sed exercuit illum vt diaconus, gerens se pro diacono; vnde non dicitur comprehensus sub dicta censura. Nec dicamus sufficere dictum diaconum baptizasse eo modo, & sub illa solemnitate, sub qua baptizat presbyter, vt videtur posse colligi ex dictis aliquorum doctorum.[h] Nam cum verba sint formaliter accipienda, & non materialiter; de hoc diacono non est verum dicere, quod baptizauerit sub persona & nomine sacerdotis, licet vsus fuerit eisdẽ cærimoniis, quibus vti solent sacerdotes: quod non sufficit, vt etiam colligitur ex Lapo.[i] Ad secundum respondeo, procedere, si ministrasset tamquam sacerdos, vt probat Abbas antiquus, qui, vt dixi pra dictam eius glossam applicat ad omnia contenta sub dicto titulo. Item videtur posse dici hunc non esse suspensum, sed suspendendum, vt videtur colligi ex Abbate Panormitano & aliis ibi, qui dicunt, quòd talis suspenditur. Hoc etiam confirmatur ex textu, ibi, *triennio, vel biennio arbitrio Episcopi*. ergo non est suspensus antequam Episcopus dictum tempus arbitretur, vel statuat. Item & verba textus,[l] hoc innuunt, ibi, *Abiciatur de ecclesia*. & sic innuit à iudice suspendendum: Ad tertium, procederet, si ministrasset tamquam talis, & fingens se talem; quod non fecit. Quod autem ad ignorantiam spectat, & si non sit necesse videtur addimenda. Nam dicta pœna irregularitatis & suspensionis non imponitur simpliciter dicta facienti, sed eadem temerarie facienti, vt patet ex textu,[m] ibi, *propter temeritatem*, quod verbum indicat illum, qui scienter & ex proposito & sine causa rationabili aliquid de prohibitis facit, vt habet Cardinalis,[n] qualis non videtur iste, qui potuit credere verisimiliter dicto sacerdoti in prædictis ad eius officium spectantibus, ac etiam suo prælato, à quo in effectu petiit nedum licentiam, sed etiam consilium; maxime cum hæc materia non videretur admodum difficilis scitu: quo casu non videtur necessarium peritiores adhibere, ex notatis per Abbatem.[o] Item hic sumus potius in materia damni vitandi, scilicet, ne qui habet characterem, perdat vsum, quam in materia lucri non faciendi; quo casu ignorantia iuris excusat, etiam quod peritiores non adhibueris, vt habet glossa,[p] saltem vt euitet pœnam, ex Bartholo.[q] Ad

b *De sententia excom. in 6.*
c *In c. fi. gloss. pen. de sur. patr. Rom. cons. 325. num. 3.*
d *In dict. ca. 1. de cler. non ord. min. ist.*
e *In ver. Baptizauerit.*
f *In d. c. 1.*
g *Num. 1.*
h *Dict. c. 27. num. 242. d.*
i *In d. cap. 1.*
k *Alleg. 28 & dispensat.*
l *In d. cap. 1.*
m *In d. ca. 1.*
n *Cle. 1. §. quo. not. 1. de status. monac.*
o *In c. proposuisti. de probation. n. 6. ei antecedē. & conseq.*
p *In l. regula. verb. raro ff. de iur. & fact. ign.*
q *Leg. quod verum ff. de posit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctrinam Angeli, & Alexandri respondeo hunc consuluisse tales, de quibus probabiliter poterat credere, quod essent petiti, saltem in pertinentibus ad dictum negotium: nec enim aliter quis ad curam animarum debuit ab Episcopo admitti, maximè conferendo archipresbyteratum, nisi sciret, quomodo, & per quos debeat conferri sacramentum baptismi. Item doctrina prædicta Alexandri & Angeli procedit, quando hęc excusatio cedit in damnum aduersarij, qui sumptus & damna non posset recuperare; in casu autem nostro facilius admittitur excusatio, quæ in nullius damnum tendit. Ex quibus cupio hunc pauperem sacerdotem non egere aliqua dispensatione, quam non potest obtinere in foro exteriori nisi cum dispendio temporis, & pecuniarum, quibus adeo caret, vt exercitio ordinum cogatur victum quærere. Requirimus modo Dominationis tuæ sententiam.

1 PER EA, QVÆ SVBTILITER & eruditè supra citantur, videtur iudicandũ, quod dictus diaconus verè quo ad forũ Dei & conscientiæ non est irregularis, sed quod in foro exteriori iudicaretur talis: quia præsumeretur baptizasse tamquam presbyter vsurpando officium presbyteri, vt nos in Man. [a] supra citato diximus de cõstituto in minoribus cantante epistolam cum manipulo, vbi non est consuetudo id faciendi; qui tamen locus errore typographi est vitiatus, & debet sic legi; *Quin prudem respondi, quod quamuis clericus primæ tonsuræ, qui solemniter cãtauit epistolam cum manipulo tamquam subdiaconus, vbi non erat consuetudo cantandi eam cum illo, nisi subdiacono, sit irregularis; in foro tamen animæ non est talis, si noluit id facere tamquam subdiaconus.* Hæc ibi. Arbitror autem, quod si probarentur omnia quę narrantur in casu de assistentia archipresbyteri, & quod à quodam sacerdote audiuit id ei licere, & quod tam bona de causa illuc adiuit, &c. etiam in foro exteriori iudicaretur mũdus ab irregularitate: quoniam constaret non feciſſe id illum dolo, neque cupiditate, neque contemptu, sed bona fide; quæ cum non concurrunt, non incurritur irregularitas, vt definit Panormitanus, [b] & Dominicus, [c] per glossam penultimam. [d] Salua, &c.

a *Cap. 27. nu. 242.*

b *In c. pastoræ lis. §. verum. de appellat.*
c *In ca. solet. sub fin.*
d *Eiusdem de sententia excommunicationis lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularis non est diacono baptizanti aliter, quam auctorizando, aut mandando, assistens.*
2 *Credi debet saltem iuranti in his, quæ ab animo pendent.*
2 *Irregularis quo ad forum exterius in dubio non debet quis iudicari, licet ipse se tali debeat iudicare in foro conscientiæ.*

CONSILIVM IIII.

QVÆSITVM est, an parochus dans licentiam diacono baptizandi solemniter, & assistens eidem baptizanti, ita incurrat irregularitatem, sicut ipse diaconus, per cap. 1. [e]

1 Respondetur, quod non, eo quod dederit illam: quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus expressis à iure, [f] de quibus non est hic: neq; eo, quod astiterit, si astitit vt quilibet alius, vel vt corrigeret eũ, si erraret, secus si astitisset auctorizando, aut mãdando, per clem. *Archiepiscopo.* [g] adiũcta glosſ. [h]

An autem tali parocho accusato, & dicenti se solũ astitisse sola causa corrigendi, & non auctorizandi, debeat in dubio credi, & iudicari non esse irregularis: Respondetur, quòd sic,

2 Tum quia in his, quę pendent ex animo alicuius, credendum est ei, saltem id iureiurando affirmãti, iuxta duas glossas quarum vtraque est recepta, & putata ab aliquibus singularis, [i] & cap. *significasti.* de homic. vbi aptus in hoc textus. Tum quia actus, qui potest interpretari commodè esse delictum, & non delictum, debet interpretari non esse delictum, [k] vbi textus in hoc aptissimus. Tum quia, licet quis se debeat in dubio iudicare irregularem quo ad forum conscientiæ, in exteriori tamen debet iudicari à iudice non esse talis, vt nos determinamus in Man. nostro conſ. [l] & antea in cap. *si quis autem.* [m] per rationes aptiores & firmiores eis, quas Panormit. reddit [n] communiter receptus, sed à nobis per easdem limitatus.

e *De cler. non ordinan. minist.*
f *Cap. is. qui. de sent. excõ. lib. 6.*
g *De priuil.*
h *Verbo celebrari.*

i *In §. aliter. qui aliàs incipit. sed ipse Instit. de aëq.*
k *Leg. merito. ff. pro soc. & c. 2. de reg. iur.*
l *Cap. 27. nu. 139.*
m *Depœ. d. 7.*
n *In c. ad audientiam. de homic.*

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus qui non est, in Missa Parasceues pœst partem & totam passionem vt lector cantare sine stola, sed tunc sacerdos debet secreto passionem legere.*
2 *Epistolam sine manipulo quilibet clericus, non quidem vt subdiaconus, sed vt clericus cantare potest.*

CONSILIVM V.

AN qui inseruit in celebratione Missarũ solemniũ tãquã subdiaconus, licet subdiaconus nõ sit, possit in die Parasceues passionẽ D. N. Iesu Christi vna cũ sacerdote cãtare?

1 Respondeo, quod licite poterit cantare vnam partem passionis à tribus cantandæ, modo id faciat sine stola, & modo non seruiat in aliis partibus Missæ vt diaconus, & presbyter ipse cantet aliam partem vt diaconus, & reliquum Missæ peragat sine diacono, vel cum alio, qui vt diaconus aliam partem eiusdem passionis cantauerit. Tum quia id non est vti ordine diaconatus, sed vti officio cantoris. Tum quia secundum Panormitanũ & communẽ, [a] quilibet clericus sine manipulo potest cantare epistolam, non tamquam subdiaconus, sed tamquam alius clericus, & cantor, vel lector.

a *In c. 1. de cler. non ord. minis.*

2 Quin & fortè de stricto iure dici posset, quod solus totam passionẽ sine stola cantare posset, modo id non faceret vt diaconus, sed vt quidã cantor; nec seruiret vt talis in aliis partibus Missa; & presbyter, qui eam facit, sub silentio legeret sibi totam passionem, ac si non cantaretur ab alio, vel ab aliis: qua enim ratione clericus minorũ ordinum potest cantare epistolam Missæ cantatæ sine manipulo, vt clericus, cantor, vel lector, eadẽ subdiaconus, immo & eo minor videtur posse cantare euangelium vt cantor sine stola, modo non seruiat in aliis vt diaconus, & presbyter dicat sibi de more sub silentio euangelium cantandum, & vbi est eadem ratio, idem ius est censendum. [b] Salua, &c.

b *Lege illud ff. ad l. Aquil. & c. duduum. 2. de elect.*

DE EO QVI FVRT. ORD. SVSCEPIT.

SVMMARIVM.

1 *Minor, etiam infans, ordinatus suscipit characterẽ indelebilem.*
2 *Intentio saltem virtualis faciendi quod facit Ecclesia, si desit collatio sacramenti, est omnino irrita & nulla. nu. 3. & talis debet de nouo ordinari. num. 6.*
4 *Baptizans fœminam, quam credebat virum, intendens virum, & non fœminam baptizare, nihil facit: sicut nec qui 11. hostias, quas 10. esse credebat, & non plures, eas consecrat, intendens decem, & non plures consecrare; secus, si intendit baptizare, & consecrare id quod ei oblatum est. num. 5.*
5 *Protestatio, quam facit Episcopus ordinationes tenens ad ordinandos, ne patientes defectus accedant, quia non intendit eos ordinare, si vere concordat cum intentione, peccat quidem in hoc Episcopus, nu. 12. sed tales ad ordines accedentes charactere non recipiunt. sed debent denuo ordinari. nu. 6. quod si fiat ad arcendũ tales, eo quia displiceat Episcopo quod tales accedãt, recipiunt characterẽ, n. 7. & seq. & in dubio, secũdo, & non primo mõ censendũ erit facta fuisse protestationẽ. n. 10.*
7 *Voluntas, seu desiderium volendi quod aliquid fiat, & intentio non faciendi differunt, vnumque sine altero esse potest. nu 8.*
9 *Ordines & beneficia conferens, licet cupiat & velit vt nullus indignus accedat, potest tamen sine peccato velle vt collatio talibus facta teneat nu. 7. & 8.*
11 *Publicam gerens personã, cum teneatur secundum exteriora iudicare, potest sine peccato velle verum sacramentum conferre digne secundum forum exterius, licet indigne secundum iuterius accedentibus.*

CONSILIVM I.

AN ordinatus ad ordines sacros ante legitimam ætatem, mentitus illam Episcopo interroganti, an haberet eam legitimã, sit verè ordinatus coram Deo, & in foro conscientiæ, maxime si protestetur Episcopus, ne patientes defectus accedant, quia non intendit eos ordinare?

1 Pro parte affirmante faciunt primo cap. *sanctorum*, & cap. *neminem.* [c] & extrauagans Pij II. & alia multa, quæ præsupponunt ordinatos ante legitimam ætatem, vel aliũ defectum patientes esse suspendendos, vel suspensos ab vsu ordinis sic accepti, & præsupponunt non esse iterum ordinandos.

c 70. d. & ca. cum secundũ c. tuis. de pra. c. cũ per tuas 3. de simon. & c. vel non est compos de tẽ. ord.

Secundo, quod etiam puer & infans verum ordinem, siue characterem indelebilem ordinis acciperet, si Episcopus eum ordinaret, secundum omnes.

Tertio, quod frequentissimè petuntur in Prætorio Pœnitentiariæ absolutiones à prædictis suspensionibus, & concedũtur, nullo eis præcepto facto, vt denuo ordinentur.

Quarto, videtur casus in c. 1. [d] quatenus probat, ordinatum ab Episcopo, qui prohibuit etiam sub excommunicatione latæ sententiæ, ne quis non examinatus accederet ad ordinationem suam, accipere verum ordinem & characterẽ, etiam si non sit examinatus, nec approbatus.

d *De eo qui furtiue ordin. suscep.*

2 Pro parte verò negante facit primò, quòd omne sacramentum est ipso iure irritum, & nullum omnino, si minister, qui conficit illud, non habet intentionẽ actualẽ, vel saltẽ virtualem cõficiendi illud, vt asserit Tho. cõmun. recept. [e] Tum

e *In 3. p. q. 64. a. 8.*

quia ea, quę sũt apta in multa, nõ videtur efficacia, nisi determinẽtur ad vnũ; & facta, quę in sacramẽtis interueniũt, possũt adaptari ad multa, vt palã est de verbis formæ baptismi, & aqua, & lotione; de verbis itẽ & materia Eucharistiæ, & de aliis similiter. Tũ quia licęr in his, quæ aguntur per instrumẽtũ inanime, non requiratur intentio, cuius illud est incapax; sed motus & applicatio ad opus supplet vim intentionis: in his tamen, quæ fiunt per instrumentum animatum rationale, videtur necessaria intentio saltem virtualis, de qua videtur loqui S. Thomas, licet loquatur de habituali, vt etiam Caietanus ibidem dicit, & ei concordat Sotus. [a] Quæ aũt sit talis, diximus in Enchirid. de orat. [b]

a *Li 4. d. 1. q. 5. ar. 8. col. 9.*
b *Ca. 6. n. 14. & c. 13. n. 17.*
c *Sess. 7. ca. 11. de sacra. in genere.*

Secundo, quod ita definitum est à Concilio Tridẽtino, [c] in hæc verba, *Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltẽ faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.*

3 Tertio oportet, quod ordinatio sit actio humana: sed actio humana non potest esse sine intentione; ergo requiritur intentio faciendi saltem in genere, quod Ecclesia facere intendit.

d *§. quæ sit eius forma.*

4 Quinto, quod Hostiensis in summa de baptismo, [d] dicit, quod furiosus non potest baptizare.

4 Quinto, quod baptizãs aliquem, quem putat esse virum, & re vera est fœmina, non censetur conferre verum baptismum, si intendebat baptizare virum, & non fœminam: quãuis sic, si intendit baptizare id quod ei offertur, quidquid illud sit, secundum Hostiensem vbi sup. quem sequitur Siluester, [e] declarans rectè, non sufficere intentionem habitualem, nec requiri actualem, sed tantum virtualẽ, & quid interfit inter illam & habitualem, quod latius explicat Sotus. [f]

e *Verb. baptismus 3. q. 13. f Vbi supra col. 11.*

5 Ad hoc facit determinatio Calderini, quam sequitur Panormitanus, [g] quod si sacerdos habens 11. hostias in altari, & credens illas non esse nisi 10. protulit super eas verba consecratoria ea mente, vt consecraret omnes, quas habebat in præsentia, omnes essent consecratæ: si autem ea mente protulit, vt tantum 10. consecraret, & non plures; licet essent plures, nullam censeretur consecrasse.

g *In c. sacerdos. de offic. ord. num. 25.*

Sexto, quod Petrus Rebuffus, [h] expressè determinat, quod si Episcopus protestaretur se non intendere ordinare aliquem eorum, qui petunt ordinari ab ipso, nisi eos, qui prius fuerint examinati, & probati, non acciperent verum ordinem, qui aliter accederent ad ordinis assumptionem.

h *In præxi beneficiorum de cleri. ad sacrum ordinem male promotis, in fine.*

6 Pro cõcordia prędictorum pro vtraque parte citatorum, dicendum videtur primo, clericum ætatis legitimę defectum patientem ordinatum ab Episcopo, qui protestatus fuit ore & mente se non intendere ordinare aliquem huiusmodi defectum patientem, non esse ordinatum, & debere ordinari denuo, vt probant argumenta pro parte negante adducta.

2 Secundo, quod si protestatio huiusmodi fuit ore tãtùm facta, ad arcendum audaciam nimiam accedentium illegitimè ad accipiendos ordines, vt aliquos facere intelleximus, nõ autem mente, quia nolebat in tantum discrimen & scandalũ adducere à se ordinatos; iudicandi essent coram Deo ordinati: quia coram eo veritas præualet. [i]

i *Cap. humana aures. 22. q. 5. & c. tua. de sponsal. cũ ei adnot.*

Tertio, quod si huiusmodi protestatio sola mente fieret, ita quod Episcopus verè illa esset mente & intentione, quod nollet ordinare, neque imprimere characterem eis, qui ætatis defectum paterentur; verè coram Deo non essent ordinati: quia verè coram Deo defuit Episcopo intentio ordinandi, per eadem argumenta pro parte negante adducta.

7 Quarto, quod si Episcopus nec ore, nec mente decreuit nullatenus ordinare eiusmodi defectum patientes, sed solum noluit vt illi ordinarentur, & prohibuit ne accederent ad ordinationem; censendi sunt ordinati, qui talem defectum patientes ordinarentur. Tum quod pro hoc est casus expressus in d. c. 1. [k] adducto in 4. arg. partis affirmantis. Tum quod idem est iudicandum quo ad hoc de quolibet alio defectu, ob quem vetatur iure ordinatio, ac de defectu ætatis: quia nullus bonus Episcopus vellet vt inhabiles ordinẽtur ad ordines: sed non sequitur ex hoc, quod noluit imprimere characterem eis. Tum quod omnia iura tacta in primo argumento eiusdẽ partis, quibus suspenduntur male ordinati ab Episcopis, præsupponunt, quod patientes tales defectus, & ideo male ordinati receperunt ordinem & characterem, licet Episcopi nollent vt illi ordinarentur; & ideo faciunt examinari eos, & nihilominus eorum aliquot tum mendacijs, tum precibus, tum

k *De eo qui furtiue ordin. suscep.*

pecunia admittuntur ad ordines ab examinatoribus.

8 Tum quia à separatis non fit illatio; [a] & separata sunt voluntas, qua Episcopus vult, ne quis malè ordinetur, & intrõtio non imprimendi characterem: partim quod prior sine posteriori contingit, vt in d. cap. 1. [b] partim quod quotidie tam Maximi Pontificis quam alij collatores beneficiorum nollent conferre malis beneficia, non tamen intendunt, vt collationes quas faciunt, sint ipso iure nullę, nisi in certis casibus, vt habet communis resolutio, quam post alios sequitur Felinus. [c]

a *Leg. Papin. ff. de minor.*
b *De eo qui furt. ord. recep.*
c *In cap. 2. de rescript.*

9 Tum quia omnes mortifero peccato infecti sunt indigni sacramentis, [d] & beneficijs ecclesiasticis, vt nos post alios tradimus in Miscel. 34. [e] attamen conferentes sacramenta & beneficia existentibus in statu peccati mortalis: non intendũt, vt illa eis collata sint ipso iure nulla. Tum denique quod sine vllo peccato potest quis velle, ne quis male ordinetur, male susciꝑiat sacramentum, malè acceptet beneficium; attamen quod ordinatio, & sacramenti & beneficij collatio valeant eis eo modo, quo iure valere possunt.

d *Cap. 1. de cler. ad sacrum ordinem male promotis, in fine.*
e *De Rosa Maria Virg.*

10 Quinto, quod ex hoc 4. sequitur, quod nõ est in dubio præsumendum de Episcopo, quod non intendit ordinare verè illum, quem ordinat, ex eo quod ille patiatur defectũm ætatis; etiamsi mẽtitus fuerit se habere legitimam ætatem. Tũ quia, vt dictum est, non est arguendum, nec præsumendum à separatis. Tum quia eadem ratione esset præsumẽdum; quod Episcopus non intendit ordinare alios, qui paterẽtur defectũ naturalium, vel excessum censurarum, excommunicationis, interdicti, suspensionis, irregularitatis, vel alius inhabilitatis, immo cuiuscumque etiam peccati mortalis, cum peccent mortiferè tales procurando suam ordinationem: quod tamen dicere esse absurdum, & numquam ab aliquo vel per somnium cogitatum, immo expressum contrarium in d. cap. 1. [f]

f *De eo qui furt.*

11 Sexto, nõ obstat dicere, quod ad hæc responderi potest per argumẽta, quæ adduci possunt ex eo, quod quilibet Episcopus ordinãs præsumitur bonus, [g] & quod Episcopus peccaret volendo conferre ordines ei, qui non habet legitimam ætatem, [h] & quod peccat qui peccato consentit, [i] non inquam obstat cap. fin. [k] quia responderi potest per prędicta negando, quod Episcopus peccet intendendo verum ordinem conferre accedentibus ad eum iustè secundum iura exterioris fori, argum. l. *illicitas.* [l] & cap. *pastoralis.* [m] & aliorum multorum, quæ probant personam publicam, qualis est Episcopus, debere iudicare secundum allegata & probata, negãdo item, quod Episcopus consentiat peccato, eo quod ordinandus peccat ordinem petendo: alioquin omnis Episcopus intendens verũ ordinem conferre accedentibus cum peccato mortali, peccaret, quod est absurdum, & ita non dicendum. [n]

g *Ca. 2. de reiur. tum simi.*
h *Cap. fin. de tem. or. lib. 6.*
i *Ad Ro. 1. & c. 1. de off. deleg.*
k *De tẽ. ord. lib. 6.*
l *§. veritas. ff. de off. præsidis.*
m *§. quia vero. de off. ord.*

12 Septimo, quod mea sententia grauiter peccaret Episcopus generaliter ordinationem facturus, si expressè vel tacitè coram Deo proponeret, quod non intendit ordinare ex illis eos, qui sunt ordine indigni propter occulta crimina & defectus, quos ipse nescit, nec tenetur scire, vel non potest probare. Tum argumento cap. *si tantum.* & cap. *placuit.* [o] quæ probant peccare Episcopum obiicientem subdito crimẽ aliquod quod probare non potest. Tum quod faceret contra consuetudinem sanctissimorum Episcoporum antiquorũ, & nouorum totius Ecclesiæ Christianæ, quod esset contrauenire ca. *quo iure.* P & alis ei similibus. Tum quod induceret grandia & noua scandala, contra cap. *nihil cum scandalo.* [q] Tum quod non pertinet ad ipsum occulta crimina punire, [r] cum non sit secretorum iudex. [s] Salua, &c.

n *Cap. duditã. de prab. li. 6.*
o *6 quæst. 2.*
p *8. distinct.*
q *De præscri.*
r *Cap. si omnia. 6. qua. 1.*
s *Ca. erubescant. 32. dist.*

Aduertendum simile casum proposito fuisse sacræ Congregationi, in quo præterea Decanus quo Episcopus, dum viueret, familiariter vtebatur, attestantur Episcopum sæpe sibi dixisse se similes protestationes ad solum terrorem emittere; eamque inclinasse, vt sic ordinati iterum ordinarentur, neque remissa ad Pont. idem anno 1566. in Februario respondit, vt tales ordines iterum reciperent. Et ratio est, quia ex verbis protestationis plenè præsumptiue constabat de voluntate Episcopi intendentis talibus ordinem characterẽ non imprimere; quæ præsumptio ex prædicta assertione Decani non eliderabatur.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus non est, quem ordinans ordinare non intendit.*
2 *Infidelitas præcedens conuersionem, siue propria, siue parentum, non impedit, quo minus quis positi ordines & beneficia recipere.*
2 *Hæresis crimine damnati filijs simpliciter, nepotibus vero per*

Universidad de Deusto
Biblioteca

masculinam lineam descendentibus solum nocent: ne possint ad ordines: nec ad beneficia promoueri; at si solum sint damnati vti suspecti: non nocent, quia descendentes hæreticorum dici, non possunt.

3 *Intentio ordinandi ordinanti defuisse non præsumitur.*

4 *Malus neimo in dubio præsumendus.*

CONSILIVM II.

EPISCOPVS generalem ordinationẽ facturus prius edixit, ne qui ab hæreticis originem ducerent, ad ordinationem accedere præsumerent. Quo non obstante, quidam, cuius maternus auus ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus propter qua dam verba fidei Catholicæ quodammodo dissona; tamquam de hæresi suspectus ad certam pœnã condemnatus reperiebatur ordines accepit. super quo postea inquisiuit Episcopus, & fuerunt examinati testes. Dubitatum fuit, an præ dictus nepos rectè ordinatus censendus esset.

1 Respondeo, quod præd. D. consulens non debeat censeri bene ordinatus, facit primo, quod nemo potest haberi pro bene ordinato, nisi ordinator habuerit intentionem & voluntatem ordinandi; quia de substantia & essentia ordinationis, & confectionis aliorum sacramentorum, est quod conferens vel conficiens illa habeat intentionem actualem, vel virtualem conferendi, vel faciendi ea, secundum S. Thomam cõmuniter receptũ, [a] & quod prędictus Episcopus videtur non habuisse intentionem ordinandi consulentem, vt significat articulus prædictus, super quo fuerunt examinati testes. Secundo, quod consulens descend. t ab auo punito per officium sanctæ Inquisitionis, quod videtur contra c. *statutũ* [b].

2 Pro contraria verò parte facit primò, quod infidelitas præcedens conuersionem etiam eiusdem ordinandi, vel beneficio donandi, regulariter non impedit promotionem eius, vt habet cap. *eam te.* [c] vbi hoc ponit pro regula Felinus num. 12. vers. infidelitas.

Secundo, quod per prædicta nõ probatur, quod auus maternus cõsulentis fuit hæreticus, sed solũ quod dixit aliquid non bene sonans, quod longe differt ab hæresi. [d] Nec obstat, quod fuit à Sancto officio Inquisitionis condemnatus in aliquo; quoniam passim condemnantur multi etiam pœna pecuniaria ab illo propter suspicionem etiam leuem hęreseos, vt notatur in d. cap. *accusatus.* & cap. *litteras.* [e] & consequenter non potest dici ob prædicta descendere ab hæretico: & licet id dici posset, non tamen diceretur descendere ab eo per lineam masculinam sed per fœmineam, per quam qui descendit vltra primum gradum non fit inhabilis. [f]

3 Tertio quod non obstat argumentum primum: quia non probatur defuisse Episcopo intentionẽ ordinandi eum. Tum per c. 1. [g] ex quo colligitur nõ præsumi defectũ intentionis ordinatori, qui ordinauit eũ qui cõtra excõmunicationẽ à se latã ordinationi diaconatus se ingessit; cum præsupponatur illum diaconum per dispẽsationem fieri posse sacerdotem sine iterata diaconatus receptione. Tum quod id ipsum efficaciter probatur in capit. vltim. [h] Tum quod aliud est, quod aliquis Episcopus prohibeat ordinari aliquos indignos & aliud, quod ei desit intentio ordinandi eos, si se illi eorum indignitatem ignoranti obtulerint ordinandos: & consequenter ab altero illorum ad alterum non est inferendum, cum à separatis non fiat illatio. [i]

4 Minus obstat secundum, quod soluitur per 2. arg. pro hac parte formatum. & præterea dici potest, non esse præsumendum defectum intentionis quo ad casum propositum; quia per talem præsumptionem præsumeretur Episcopum deliquisse: nam non poterat ipse iure repellere ordinãdum ex eo, quod descenderet ab illo auo materno, per d. cap. *statutum.* 2. & in dubio non est præsumendum delictum, [k] & ita D. consulens securè potest ordine suo vti quo ad forum cõscientiæ, immo vt puto, quo ad forum exterius, per alia quæ adduci possent, sed non sunt necessaria.

a 3. p. q. 64. a. 8.

b De hæreticis lib. 6.

c De rescrip.

d Arg. ca. accusatus. de hæret. lib. 6.

e De præsump. & in d. c. statutum. 2.

f Dict. c statutum. 2.

g De eo qui furtiue ordinem suscepit.

h Eiusd. titu.

i Le. Papin ff. de minor. & c. ad audientiã. de decim.

k Le. si procurator. ff. de cond. inde. & c. 2. de regul. iuris.

DE PRIVIL. ET EXCESSIB. PRIVILEG.

SVMMARIVM.

1 *Gratia Papæ non eget ad sui essentiam scriptura, nec expirat morte concedentis; licet mandatum de ea facienda, re integra, expiret. num. 2.*

3 *Credi iudum non debet in foro exteriori alicui asserenti sibi absenti gratiam factam nisi probet; sed nec in conscientia, nisi, semiplenam habeat probationem, vel aliquibus præsentibus ita facta sit, quod possent iurare ita esse. num. 4.*

CONSILIVM I.

GRATIA facta à Papa sine scriptis viuę vocis oraculo monialibus aliquibus manendi extra claustra, finita an fuerit morte Papæ, & an sit credendum eis affirmantibus sibi factam fuisse illam gratiam, aut confessarijs earum, qui eam fieri non audierunt, neque audiuerunt ab ipsomet Papa eam fecisse.

1 Respondetur primo, gratiam præfatam valuisse, licet non fuisset in scriptis facta: quia scriptura nõ est necessaria ad substantiam & valorem gratiæ, per clementinam *dudum.* [a] vt tradit Archidiaconus, [b] receptus communiter ibi, & in rubrica de constitut. etiam per Felinum & Deciũ post alios ab eis citatos.

2 Secundum, quod prædicta gratia non expirauit per mortem Papæ: quia licet mandatum de gratia facienda expiret regulariter morte illius, [c] gratia tamen iam facta non expirat morte illius, [d] & textus aptissimus cap. si super gratia. [e]

3 Tertio, quod prædictis monialibus solis non potest credi quo ad forum exterius: quia quo ad illud de non existentibus & non apparentibus idem est iudicandum. [f]

4 Quarto, quod etiam quo ad solum forum cõscientię non potest eis solis credi, si solum de auditu & relatione aliorum deponunt, nisi iuuentur aliquius Cardinalis, vel sui prælati attestatione, vel alijs magnis coniecturis, & indicijs, quæ saltem semiplenam efficiant probationem: quia si Papa non fecit eis prædictam gratiam personaliter, ita vt ipsæmet audissent eius verba, non possunt iurare eam fuisse sibi factam. & ita hoc casu videtur sua Sanctitas consulenda. Salua, &c.

a § fin. Iuſtin. glo. verb. non ho. de seruit. b In præmi. lib. 6.

c Cap. relatiũ. de off. deleg. d Cap. gratiã. eodem tit. e Eod. tit. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Dispensandi facultate concessa non vtendum, literis, non expeditis, quando Papa in supplicatione deleuit illa verba*, Per breue.

CONSILIVM II.

PRÆLATVS cuiusdam religionis supplicauit Sãctissimo, vt concederetur ei & aliis suæ religionis superioribus facultatem dispensandi super irregularitate occulta cum suis religiosis, sicut possũt Episcopi cum suis subditis vigore Cõcilij Tridẽtini & in supplicatione petebat, vt expediretur per breue, & non per bullam: Papa concesserit facultatem, sed deleuit illam clausulam, in qua petebatur, quod expediretur per breue.

Dubitatur, an prædicti prælati possint vti dicta gratia sine alia expeditione literarum, an necesse sit bullas expedire.

1 Respondeo; quod etsi disputãdo fortè teneri posset prędictos prælatos posse vti prædicta facultate ante bullarum expeditionem; non tamen auderem consulere vt id facerent, attento quod id esset contrarium menti Papæ gratiam faciẽris, cuius in arbitrio consistit suæ gratiæ limitatio, & ampliatio. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Gratia à Papa concessa, donec aliud decernat, si nihil decernat, illius morte non expirat; secus de concessa vsque ad eius beneplacitum, quia morte cessat voluntas, seu beneplacitum.*

CONSILIVM III.

DECANVS fuit exemptus à iurisdictione Episcopi per Papã, donec aliud decerneret. Dubitauit, an morte Papę recidat; & remaneat eidem Episcopo subiectus.

Respondeo, quod præfatus D. Decanus non remanebit subiectus Episcopo, si ante mortem suam aliud non decreuerit S. D. N. immo durabit exemptio, donec per successorẽ eius reuocetur exemptio à Papa concessa: donec enim aliud decreuerit, non videtur reuocari per solam mortem eius.

1 Tum quia gratia facta à Papa non expirat eius morte. [g] Tum quia nihil obstat, quod posuerit terminum,

g Ca. si super gratia. de off. deleg. li. 6. Audum. §. fi. de sepult.

donec

a De rescrip. lib. 6.

b L. 4. ff. loca.

c Ca. 1. de priuil. lib. 6.

donec aliud decernat: quia licet per mortẽ ipsius cesset gratia facta vsque ad beneplacitum eius per cap. *si gratiose* [a] quia per mortem desinit beneplacitum eius; non est tamen idem de clausula, *donec aliud decreuerit*; quia licet per mortem desinat velle, [b] non tamen per mortem suam aliud videtur decernere: quia in illo sufficit cessatio voluntatis, quæ morte cessat; in hoc autem requiritur dispositio, & decretatio, siue statuitio, quæ non fit per mortem, immo per eam tollitur potestas disponendi aliud. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Casus reseruati Episcopo ligãt exemptum, nisi sit ita exemptus, vt nec ratione delicti vel contractus ei subiiciatur.*

CONSILIVM IV.

EXEMPTVS simpliciter à iurisdictione Episcopi, an eximatur à casibus ipsi Episcopo reseruatis?

1 Respondeo, quod exemptio simplex à iurisdictione Episcopi non videtur eximere quem à reseruatione casuum eius: quia ratione delicti & peccati subiicitur ei, [c] secus videtur, si esset ita exemptus, quod etiam ratione delicti vel contractus non subesset ei, per notata ibidem.

Aduertendũ an hoc responsũ sit integrũ, cũ quoad forũ principale quis ratione delicti seu peccati non fortiatur forum nec efficiatur subditus iudicis loci, in quo deliquit. gl. pen. in fi. cap. placuit 16. q. 1. Panor. c. 1. ele. not. de rapt. quem cum alijs refert, & sequitur add. ad Felyn. c. licet. num. 17. de for. comp. Et tanto magis doctrina Naua. hic esset dubitabilis, si exemptus peccasset extra illius territoriũ. & dispositio d. c. 1. quod procedit in foro exteriori, non potest ex prædictis applicari foro pœnitentiali. Immo si aduertatur dispositionem d. c. 1. procedere limitando effectus absolutæ exemptionis, sumi potest argumentum, vt non limitet exemptiones, quoad forum conscientiæ competentes.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus decreti sacri Conc. Trid. de obseruandis & euitandis in celebratione. sess. 22.*

1 *Priuilegio cap. fin. de priuileg. in 6. Romæ non vtuntur nec Episcopi, nec Cardinales, nisi de expressa concessione Papæ; at extra in suo episcopatu ex causa vti possunt, in alieno autem non, si Episcopus ille Conc. Trid. recepit, simulque mãdauit: ne quis extra loca ad missandum deputata celebret. num. 2.*

2 *Episcopus, etiam post Conc. Trid. in sua diœcesi iuxta statutum Concilij Triburiensis licentiam facere potest sacerdotibus, vt extra ecclesias sacrum faciant.*

CONSILIVM V.

AN POST Concilium Tridentinum [d] liceat episcopis, vbicumque reperientur, vti priuilegio, de quo in cap. fin. [e] dicendi Missam extra ecclesiam, vel alium locũ sacrum super altare portatili. &c.

1 Ad hoc quæsitum respondeo primo, respondisse me in Man. conf. [f] quid circa illud seruatur Romæ, scilicet, quod Episcopus non vtitur illo priuilegio episcopali post Concilium Tridentinum, adeo quidem, quod neque Cardinales vtuntur eo, nisi de concessione expressa Papæ, quam Papa concedit quidem illis, sed rarissimè vllis Episcopis: quamuis mihi concessa fuit in insignem gratiam ob aliquot circunstantias speciales, vt vbi supra testatus fui.

Secundo, quod verius credo Episcopum non posse in alieno episcopatu priuilegio illo vti, si Episcopus ille recepit Concilium Tridentinum prædictum, ita vt prohiberet, ne quis missaret in suo episcopatu extra loca sacra, vel quę ad solum missandum specialiter non essent deputata, secundum formam Concilij, quia Episcopi auctoritate prędicti Concilij possunt statuere quæ sibi videbuntur iusta & honesta, tamquam delegati Papæ, non obstantibus priuilegijs, vt exprimit ipsum Concilium.

2 Tertio, quod satis æquè posset dici, posse Episcopos in suis episcopatibus vti priuilegio illo ex aliqua iusta causa. Tum quia non vetat directè Concilium missare cum altari portatili, sed solum ne patiãtur Episcopi id fieri in suis episcopatibus. Tum quia per illam modificationẽ videtur significare, quod intentio Concilij fuit statuere, ne id fieret pro libito, & sine aliqua iusta causa, sed quod interueniente illa posset Episcopus missare, & eiusmodi celebrandi facultatem facere, iuxta statutum Triburiense translatum in cap. *concedimus.* [a] quod satis nos significauimus vbi supra in duos exemplis ibi positis, &c.

a De conse. d. 1.

SVMMARIVM.

1 *Legere librum vetitum liceat extra territorium licentiam cõcedentis.*

1 *Licentia aliquid faciendi mihi concessa potero extra concedẽtis territorium vti.*

CONSILIVM VI.

ANHABENS indultum seu licentiam legendi aliquẽ librum vetitum, possit legere illum extra territorium concedentis licentiam?

1 Pro parte negante facit, quod iudex non potest iubere aliquid extra suum territorium vt habetur, l. vlt. [b] & c. 2. [c] quatenus habet, quod excommunicatio lata ab Episcopo contra furem, non ligat suum subditum extra suam diœcesim furantem: & quod permissus prædicare, confirmare, baptizare, & ordinare, non poterit ea facere extra territorium permittẽtis: & quod sublato vno impedimento, alterum separatum non censetur sublatum, [d] & quod limitata causa limitatum producit effectum, [e] & omnes præter Papam habent iurisdictionẽ limitatam ad certa loca; ergo non possunt facere, vt quod est prohibitum quo ad omnia loca, liceat extra illa, in quibus illi habent iurisdictionem: & quod interdictio artis nõ durat vltra tempus interdicentis. [f]

Pro parte autem affirmante facit, quod habens licentiam conficiendi videtur posse cõficeri extra diœcesim, & parochiã eam concedentis, [g] & quod habens licentiam studendi potest studere extra territorium eam concedentis, [h] & quod licentia faciendi aliquid aliàs prohibitũ non expirat morte concedentis eam, per multa quæ adduximus in d. cap. *placuit.* [i] & quod dispensatus ad non ieiunandum potest omittere ieiunium extra territorium concedentis: & quod qui habet licentiam comedendi lacticinia diebus pisculentis, videtur posse comedere extra territorium eam concedentis.

Aduerte hoc responsum non esse perfectum, nec esse assumendam illam conditionem quæ habet Doct. censeri adhærere sententiæ, videlicet loco relatæ: quandoquidẽ vt dixi, responsũ ipsũ est imperfectum, & ei deest sententia auctoris, & fortè negatiua est nedum tutior, sed & magis probabilis. Nec enim video quomodo Sũmus Episcopus possit etiã proprio subdito dare licẽtiã vt in alienã diœcesim importet librum prohibitum, quam importationẽ supponit affirmatiua.

b ff. de iurisd. omnium iud. c De const. li. 6.

d L. si domus. ff. de seruit. vrb. prad. ca. ex viuarũ. de auctor. & vsu pal. e L. in agris. ff. de acquir. rerum dom. f L. si de pœn. g Ar. ea. placuit. adiuncta glo. de po. d. 6. h Arg. e. enim ex eo. de elect. lib. 6. i Num. 101.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio concesso contra ius qui legitime vtitur, non peccat, modo non sit reuocatum. num. 16.*

1 *Dispensatus non peccat, qui dispensationi innitens ius non seruat.*

2 *Ius superueniens non tollit priuilegia antea concessa, ex quorum vsu ipsum ius ex toto non redditur inutile. & numero 9. & 15.*

3 *Intellectus cap. 1. & 2. sess. 25. de reg. & nu. 4. 10. & 18.*

3 *Regulares, qui ante Concilium obtinuerant beneficia sæcularia in cõmendã vel pensiones, non tenentur illa in communitatem reducere. nu. 5. nec quibus concessum fuerat vt stantes extra monasterium possent per eos quæsita in vsus pios conuertere, tenentur ea consignare prælatis. nu. 4.*

6 *Priuilegia dum quo ad aliqua capita tolluntur: in reliquis videntur durare, arg. à contrario sensu, quod tamen non procedit, si alio iure constaret de contraria dispositione. num. 19.*

7 *Priuilegia miserationis, vel pietatis, seu alimentorum causa concessa, per generalem derogationem non censentur sublata: sed requiruntur clausulæ magis speciales. num. 18.*

8 *Priuilegia concessa cum clausulis derogatiuis derogatorijs futuris non censentur sublata per generalem derogatoriam postea factam, immo nec attento iure per hanc clausulam, In quacumq; forma concessa, quæ æquipollet huic. Quatum tenores &c. at de stilo secus seruatur. Item & fallit in derogatoria generali contenta in lege derogante. nu. 20.*

9 *Intellectus cap. 22. sess. 25. Conc. Trid. de Reg.*

9 *Regulares priuilegijs sibi de tempore interdicti celebrando antea cröcesiu modo post Concilium non vtuntur; possunt tamẽ vti priuilegio clauso in corpore iuris, vt in cap. alma. de sent.*

excom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

excom.in 6.& n.13.17.sunt q.in hoc exæquati parochis sæcularibus.num.14.

9 *Priuilegia ante Concilium concessa regularibus modo eis non suffragantur, quo minus teneantur ius commune, & eorudem regularium primæuã institutionẽ quo ad specialiter tota sess 25. de reg. per Concilium innouata seruare: vnde tenentur, nõ obstante priuilegio, vel immemoriali consuetudine viuere in communi,num. 10 dimittere peculia ante cõcessa,nu.11 & moniales seruare clausuram ad formam c. periculoso,num.12.Fallit hac conclusio quo ad priuilegia clausa in corpore iuris,quia illa non censentur sublata.num.17.*

17 *Priuilegia clausa in corpore iuris non censentur sublata per aliam superuenientem dispositionem, etiam iuris communis, habentem in se clausulam generalem.*

Non obstantibus priuilegijs.

CONSILIVM VII.

PRIVILEGIA regulariũ, quibus cõceditur eis facultas celebrandi diuina in diebus Sanctorum suorum ordinum, & aliquot alijs tempore interdicti, ianuis apertis, &c. an sint sublata per [a] Concilũ Tridentinũ.

1 Pro parte negãte facit primò, quod nõ peccat, nec transgreditur legem iustam, qui eam seruat cũ moderatione cõcessa ei legitime. [b] Nam illegitimus, qui professus religionẽ accipit ordinem etiam presbyteratus, modo abstineat ab accipienda dignitate, non peccat, nec transgreditur legem de illegitimis non ordinandis, [c] nec clericus nobilis, vel doctor legem de non habendo plura beneficia, [d] accipiẽdo illa cum iusta dispensatione, [e] modo abstineat à pluralitate, ad quam non se extendit eius dispensatio, nec religiosus manens in alia religione, de licentia legitima, dimissa illa in qua stabilitatem Deo vouit, [f] modo abstineat ab eis, ad quæ sua licentia non extenditur, iuxta dictam clem. 1.

2 Secundo, quod præfatum cap.12. non videtur fieri inutile per obseruantiam interdictorum cum moderamine priuilegiorum. Tum quia prodest, qua parte statuit teneri monachos omnes ad publicãda interdicta ordinariorum, & seruanda eadẽ cũ præfato moderamine, non obstante quod sint exempti ab eorum iurisdictione: propter quod fuit edita etiam clem. 1. [g]

3 Tertio, quod religiosi habentes beneficia sæcularia in cõmendam non videntur teneri ad reducenda illa in communitatem, quam præcipiunt cap.1. & 2. [h] & non alia ratione, quam quod non peccant seruando ea cum moderatione à iure communi concessa.

4 Quarto, quod aliquot religiosi & religiosæ viuentes extra monasteria cum iusta dispensatione Sedis Apost. etiam ante præfatum Concilium habita, per quam sit eis facultas conuertendi in suos vsus ea quæ aliàs licite acquisierint, permittuntur à Sede Apost. manere extra monasteria, non resignãdo illa in manibus prælatorum ad vsum communitatis: & non alia ratione, quàm quia seruãt regulam, & ius commune cum moderatione concessa priuilegio Papæ.

5 Quinto, quod idem permittitur religiosis habẽtibus pẽsiones cõstituras sibi à Sede Apost. in suos vsus conuertendas, maxime si de licentia eiusdem extra clausturam degant.

6 Sexto, quod in eodem Cõcilio, [i] speciatim tolluntur priuilegia concessa vel concedenda cõtra aliqua in eis statuta: quo à contrario sensu significatur non esse sublata priuilegia quo ad alia. [k]

7 Septimo, quod priuilegia miserationis, pietatis, vel alimentorum causa data, qualia videntur præfata, non tolluntur per derogationem generalem. vt habetur in capit. *si propter.* [l] & l. *libertis.* [m] & tradit Cynus, [n] quẽ sequitur Decius. [o]

8 Octauo, quod aliquot præfatorum priuilegiorum habent clausulas derogatoriarum derogatorias, quæ defendunt ea à derogatione generali, qualis est posita in præfato cap. 22. Nec obstant illa verba, *In quacumque forma, &c.* quia opinio, quam dicit communem, & sequitur Decius, rhabet, non sufficere etiam illa, quæ adderet, *Quorum tenores pro expressis habentes, &c.*

9 His tamen non obstantibus de rigore iuris pars affirmans videtur verior. Primo quidẽ, quod nisi illa pars teneatur, inutile redderetur d.c.12. cum absque iussione illius tenerentur seruare religiosi interdicta cum moderatione suorum priuilegiorum. [a]

Secundo, quod præfatum cap. 22. videtur tollere illis omnia priuilegia contraria iuri communi; quod Concilium specialiter præcipit seruari ab eis in omnibus capp. illius tituli. & constat præfata priuilegia esse contraria iuri communi de seruando interdicto, cuius obseruantia specialiter præcipitur eis in illo cap.12.

10 Tertio, quod si sufficeret eis seruare interdicta cũ moderatione minori, quam iure communi concessa in cap. vlt. [b] & alijs iuribus communibus, non obstante derogatione priuilegiorum, [c] sequeretur quod etiam sufficeret in monasterijs & ordinibus, in quibus regula laxata est priuilegio Sedis Apostol. vel consuetudine immemorabili quo ad aliqua contra tenorem & statum primæuum illius, seruare illam cum alla relaxatione: & quod consequenter non debent compelli [d] vitam communem obseruandam monasteria, in quibus priuilegio Sedis Apost. vel à tempore immemoriali priuatim comedunt, & viuunt; cum consuetudo immemorialis, adiuncta allegatione priuilegij, æquipolleat illi. [d]

11 Quarto quod eadem ratione excusãbuntur religiosi tenentes peculia per licentias traditas expressè, vel tacitè concessas à Sede Apost. ante & post Concilium Tridentinum, non obstante cap. 22. [e] Possunt enim dicere quod satis seruant regulas, seruando eas cum moderamine concesso eis à Sede Apostolica, vel consuetudine immemoriali ei æquipollente: & ita cap. 2. [f] erit restringendũ ad peculia, quæ monachi vel monachæ absque sufficiẽti licentia tenebant, vel tenent: ad quod etiam ante d.c. restringebantur.

12 Quinto, quod eadem ratione se defendãt monachæ seruantes quidem clausuram, at non tam strictam, ac mandat c. *periculoso.* [g] sed cum moderatione priuilegiorum Apostolicorum, vel consuetudinum immemorialium eis æquipollentiũ: & ita magna ex parte eneruabitur cap. 5. [h] nisi quo ad egressũ monialium sine causa: quia quo ad hoc ibidem specialiter tollunt priuilegia. Eadem quoque ratione parum proderunt aliquot alia capita eiusdem tituli, si dicamus sufficere seruare iura communia in eis contenta cum moderamine priuilegij Apostolici, vel consuetudinis immemorialis ei æquipollentis.

13 Sexto, quod ipsimet religiosi, qui petierunt à fel. recor. Pio V. vt manerent sibi salua priuilegia suspendendi interdicta, non obstante Concilio Tridentino putarunt ea per illud fuisse sublata; eo quod visum fuit eis, iura communia specialiter præcepta seruari in titulo illo esse seruãda absque moderatione priuilegiorum, & consuetudinum eis æquipollentiũ; & merito: quia D. Antoninus, [i] ponit priuilegium Honorij Papæ, quo significatur, sublatis priuilegijs, videri sublata priuilegia concedentia moderationem seruandis interdictis.

14 Septimo, quod mens Cõcilij videtur fuisse, æquare parochis religiosos quo ad obseruanda interdicta; & vt religiosi, qui sunt coadiutores parochorum, non superent eos, cum accessorium debeat sequi, non præcedere suum principale. [k]

15 Octauo, quod alioqui præfatum c.22. redderetur ineptũ, & inutile: quia nisi tolleret omnia priuilegia contraria iuri antiquo communi, & nouo iussu seruari in omnibus præcedentibus capp. quorum vnum est 12. nulla tolleret; tollit enim vniuersaliter sine discrimine omnia & singula priuilegia cõtra omnia & singula superiora decreta.

16 Ad citata in oppositum respõdeo. Ad primum quidem, concedendo quod non peccat qui seruat legem cum moderatione legitimè concessa, donec illa durat, secus ea sublata, & ita concedo, religiosos seruãtes interdicta cum moderatione priuilegiorum ante Concilium Tridentinum, ante quod durabant, non peccasse, sed postquam per illud sublata fuerunt, id faciendo peccare.

Ad secundum respondetur per primum partis affirmantis.

17 Ad tertium concedo, quod religiosi habentes beneficia non tenentur communicare fructus eorum conuentibus suis: quia priuilegium dispendendi eos pro suo bono arbitrio competit eis priuilegio in corpore iuris clauso; per quod, vt ait Cardinalis, cui nemo contradicit, [l] eodem modo possunt disponere de illis ratione titulorum suorum, ac sæculares de fructibus beneficiorum suorum. Et clausula, *Non obstantibus priuilegijs*, non extenditur ad priuilegia in corpore iuris clausa, vt tenet Bartholus communiter receptus. [a] Et ita concedimus etiam religiosos posse vti priuilegio, cap. *alma mater.* quod est clausum in corpore iuris.

18 Ad quartum negari posset de rigore, quod assumitur in illo; sed concedendo illud de æquitate, respondeo illa esse priuilegia concessa miserationis & alimentorum causa, ad quæ supra dictum est non extẽdi derogationes generales quibuslibet clausulis munitas: negando tamen esse talia priuilegia suspendendi interdicta, & de quibus agimus. Posset etiã responderi, quod intentio Concilij non fuit comprehendere per c.1. & 2. religiosos viuẽtes seorsim extra monasteria de licentia Sedis Apostolicę, sed solũ conuiuentes intra monasteria, vt ex verbis colligi videtur.

Ad quintum respondetur idem quod ad quartum.

19 Ad sextum, quod argumentum à contrario sensu cessat, quando sumitur ad probandum id, cuius contrarium est expressum in iure, vt habet c. *à nobis.* [b] & glo. recep. & dilatata ibi per Felinum. [c] At in casu nostro exprimitur, [d] quod priuilegia omnia & singula contra statuta in illo titulo censeantur sublata; & ideo ex eo quod in aliquot capp. tollantur quo ad aliqua, non potest desumi argumentum quod non censentur sublata quo ad alia: quia [e] exprimitur contrarium, vt palam est.

Ad septimum, negatum est supra, priuilegia præfata esse concessa miserationis causa.

20 Ad octauum respondeo primo, adducta vbi supra à Decio, [f] procedere in derogatione posita in priuilegijs vel referis, non autem in derogatione posita in iure communi; quo casu sufficit generalis, vt distinguit Calderinus, [g] quem sequitur etiam Decius, [h] & alij, quos ipse refert. Secundo, quod quidquid ibi asserat Decius & Felinus, quem ipse nõ citat, [i] contraria opinio videtur nobis verior: quia eam seruat stylus Curiæ, qui facit ius, [k] quo stylo stante, etiam Felinus hoc tenet.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium si allegetur, accedente immemorabili possessione, censetur probatum.*

2 *Ordinatos vigore cuiuscũque licentiæ ab alieno sine examine, & commendatitijs Episcopi, potest Episcopus examinare. numero 7.*

2 *Inhabilis conficiens, & ministrans sacramenta grauiter peccat: vnde potest ab Episcopo, non obstante exemptione, & quocũque priuilegio, corrigi, & puniri.*

3 *Imperitos parochos cum possit Episcopus cogere, vt assumant coadiutorem, vtique & poterit eos examinare.*

4 *Præficiendi exercitio curæ per vnum, siue multos etiam amouibiliter exercendæ ab Episcopo examinantur. & num.5.*

6 *Priuilegiatus & si quis sit vt possit etiam sine consensu ordinarij, & eius præuio examine, alicui curæ præfici: poterit tamen Episcopus in visitatione via correctionis, extra vero via accusationis & inquisitionis cognoscere, de delicto illius, quod eũ mittit, dum tamquam inhabilis inepte exercet suum officiũ. & num.8.*

8 *Cognoscere etsi non possit quandoque Episcopus de habilitate vel inhabilitate alicuius principaliter, potest tamen accessorie, dum de illius delicto cognoscit.*

9 *Curæ exercitium, quod ipso iure alicui, qui ad illud aliquem habet titulum, competit, habens non potest examinari ab Episcopo illo, sine cuius examine dictus titulus dari potest: ut si vltra titulum requiritur deputatio, poterit ab Episcopo examinari.*

CONSILIVM VIII.

CAPITVLVM ecclesiæ Visiensis, cui animarum cura illius incũbit, ab immemorabili solet illam per aliquot subs canonicos, & capellanos ad id specialiter à se fine alteri[9] auctoritate & assensu creatos exercere: quos tamen modernus Episcopus, antequam ad illam admittantur, examinare, & deinde visitare, ac punire intendit. Quæritur an possit.

1 Hoc dubium difficilioris est resolutionis in recessu, quam videatur in accessu. Et pro Capitulo facit primò, quod hæc facultas potest competere ipsi priuilegio Papæ, & illud præsumitur, & censetur probatum, si allegetur per possessionem temporis, de cuius initio non est memoria, qualẽ se dicit habere Capitulum. [l]

Secundo, quod non videtur inueniri vllus canon, qui huiusmodi possessionem immemorabilem, & priuilegium ea præsumptum tollat: & antiqua non censentur sublata, nisi id monstretur. [a]

2 Contra tamen idem Capitulum facit primo, [b] Concilũ Tridentinum, per quem textum patet Episcopum posse examinare quoscumque capellanos, canonicos, & dignitates Visienses prædictam curam, vel partẽ eius exercentes, si nõ fuerunt antea à se, nec ab alio per suas literas dimissorias ordinati.

Secũdo, quòd prędictũ Cõciliũ habet, quod Episcop[us] potest omnes clericos suos exẽptos, & non exẽptos, nõ obstante quocũq; priuilegio, corrigere, & punire, etiã extra visitationẽ, de excessibus eorũ. At grãdis excessus est, quod inhabilis cõficiat & ministret sacramenta, [d] iuxta illud Persianum, *Lex hominum, naturaque continet hoc fas, Vt teneas vetitos inuectia debitus actus.* Ergo Episcopus Visiensis poterit corrigere, & castigare prædictos capellanos, & alios canonicos, & dignitate prędictos, si existentes inhabiles, & insufficientes ad exercendam prædictam curam, vel partem eius, exerceant illam.

3 Tertio, quod cap.3. de reform. sess. 21. habet, quod Episcopus potest illiteratos & imperitos ecclesiarum rectores cogere, vt accipiant coadiutores; quod non possunt facere sine examinatione. ergo poterit Episcopus Visiensis examinare prædictos capellanos, canonicos, & dignitate prædictos, vt inhibeat eis, aut permittat exercitium curæ.

4 Quarto, quod prædictum Concilium, [e] habet, vt omnes præficiendi in rectores ecclesiarum parochialium prius examinentur. At prædicti capellani, canonici, & dignitate prædicti videntur præfici prædicto exercitio curæ: ergo videntur prius examinandi. Nec prodest illis dicere, quod sunt multi, & non vnus; quia cap. illud habet expresse id esse faciendum, etiam si multi præficiantur ad curam vnius Ecclesiæ parochialis; vel ad administrandam eam, etiam si cura pertineret ad Episcopum, sicut in nostro casu pertinet ad Capitulum.

5 Quinto, quod prædictum Cõcilium, [f] habet, quod exercitium curæ personarum sęcularium pertinens ad aliquod monasterium siue virorum, siue fœminarum, etiam si sit ad nutum remouibile, non possit committi alicui sine consensu & præuio examine Episcopi. Ergo nec prędicti capellani, canonici, & dignitate prædicti poterunt præfici prędicto exercitio curę sine consensu & examine prœuio Episcopi.

6 Sexto, quod etiam ante Cõciliũ Tridentinũ poterat Episcopus cognoscere de habilitate vicarij exempti, vel absentis ponentis eum ex priuilegio Papę continente, vt posset eum ponere etiam sine consensu ordinarij, & eius prœuia examinatione. Nec ob id priuilegium redditur inutile; quia operatur, vt ponere possit illum sine consensu & prœuia Episcopi examinatione; licet ordinarius visitando intra visitationem absolutè, extrà verò per viam accusationis vel inquisitionis possit cognoscere de delicto vicarij exercentis officium ineptè & malè ob inhabilitatem.

7 His pro vtraque parte perpensis, videtur dubium resoluendum per hæc tria. Primum, quod Episcopus poterit cognoscere de inhabilitate prædictorum omnium, qui non fuerunt ordinati ab eo, nec per literas dimissorias eius, iuxta prædictum Cõcilium, & etiam extra visitationem, etiam non procedendo contra eos per viam accusationis, inquisitionis, vel exceptionis: absolute enim & generaliter sine hac conditione & limitatione id statuit; & ita absolutè & generaliter est intelligendum. [h]

8 Secundum, quod prædictus Episcopus potest cognoscere de inhabilitate illorum, etiam à se, vel ab alio per suas literas dimissorias ordinatorum, procedendo contra eos visitando, vel alijs vijs tactis in sexto argumento pro posteriore parte formato: quia illis principaliter tenditur ad castigandum delicta, quod licet facere Episcopo; quamuis accessorie tendatur etiam ad cognoscendum de inhabilitate, per quam delinquitur; quod aliquando principaliter non posset facere.

9 Tertium, quod si prædicti capellani eo ipso, quod deputãtur à Capitulo capellani Capituli, habent annexam facultatẽ curandi: sicut canonici, & dignitate prædicti habent eam eo ipso, quod tales sunt; non potest Episcopus cognoscere de inhabilitate eorum ad illam curam exercendum magis, quam de inhabilitate canonicorum & dignitate

a *Cap. 12. & 22. de regul. sess. 25.*
b *Leg. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. & c. quæsiuit. de his quæ fiunt à maiori par. cap.*
c *Ca. 1. de fil. presb.*
d *Ca. cum iã dudũ. de præb.*
e *Ca. de multa. de reg. & ord. tit.*
f *Cap licet de regul. clem. 1. eod. tit.*
g *De sen. excom.*
h *Præfati tit. de regular.*
i *Ca. 4. 5. & 9. 10. & 13.*
k *Cap. qualis. 25. dist. & ea. nonne. de præsumpt.*
l *De rescript.*
m *§. posthum. ff. de alim. & cib. leg.*
n *In l. 1. Cod. quando imp. inter publ.*
o *Cons. 105. num 5.*
p *Vbi sup.*

a *In extrau. ad reprimendam ver non obstantibus.*
b *2. de sen. excom.*
c *In c. significasti. de foro comp.*
d *In c. 5. eiusdem tit.*
e *In eod. tit.*
f *à num. 3.*
g *In consi. 11. de priuil.*
h *Ibid. nu. 2.*
i *In c. accedẽtes. de præscri.*
k *Cap. quam grauit. de cri. fals. & ea. ex literis. de constit.*
l *In cle. 2. & cæterum. de vita & honest. cler.*
a *Leg. præcipimus. C. de appellat.*
b *Ca. 3. de reform. sess. 24.*
c *Cap. 4. de reform. prædicta sess. 24.*
d *Ca. 1. & ea omnes. cum multis aliis 8. diss.*
e *Cap. 18 sess 24.*
f *Ca. 11. de ref. sess. 25.*
g *Ca. 3 de reform. sess. 24.*
h *L. de pret ff. de publ. in rẽ act. ea. solita. de maior. & obedien.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

præditorum ad habendos canonicatus & dignitates, cum canonicè fiunt tales ab alio, quàm ipso: quia non habet plus potestatis ad nominandos illos capellanos, quàm ad creandos canonicos, & dignitate præditos, cum ab alio iustè creantur; ad quod non habet, secundum tacta in 3. & 4. argu. pro Capitulo factis: & consequêter non habebit plus iuris ad cognoscendum de inhabilitate horum, quam illorum, nec è contrario. [a] Si vero præfati capellani omnes eo ipso quod deputantur capellani Capituli, non habent potestatem curandi, donec denuo deputentur ad curam; poterit Episcopus eos examinare, & prohibere, ne antea exerceant illam, per prædictum Concilium, [b] & cap. *cum ex eo.* [c]

Ex his tribus dictis possunt colligi solutiones ad argumẽta vtriusque partis, quas breuitatis gratia non colligo.

Congregatio tamen, vt refertur, absolute censuit Episcopum posse examinare dictos capellanos, canonicos, & dignitates volẽtes curam exercere; & eisdem inhibere, ne curam exerceant, vel sacramenta ministrent absque sua approbatione.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus cap. 20. sess. 24. de reformat. Concil. Trid.*
1 *Ordinaria iurisdictio potest alicui competere vel iure communi, vel consuetudine, vel priuilegio; & de his omnibus iurisdictio ordinaria vti de suis speciebus proprie prædicatur, siue agatur de ea tollenda, siue moderanda, siue etiam confirmanda, & hoc etiam ad effectum vt possit delegari.*
2 *Delegatus Papæ & Principis subdelegat, sed non nudum sibi ministerium commissum, alterius autem inferioris delegatus non subdelegat.*
2 *Inferiores Episcopo post Concilium nõ cognoscũt de causis matrimonialibus nec qui non sunt exempti de criminalibus suorũ subditorum. idem dicitur de exemptis priuilegio personali: nam exemptis à iurisdictione ipsorum ordinariorum ratione suarum dignitatum, beneficiorum, vel religionum, non tollitur eorum iurisdictio criminalis prius etiam exclusiue ad Episcopos competens, & num. 5.*
3 *Iurisdictio inferiori Episcopo concedi videtur in dubio cumulatiue.*
4 *Correctio monachorum primo loco ad Abbatem etiam non exẽptum pertinet: ei autem quæ exemptis in suos subditos cõperit, Conc. Trid. non derogat. num. 1.*

CONSILIVM IX.

PER Concilium Tridentinum an derogetur priuilegio Ecclesiæ collegiatæ Ossunæ, quo Abbas eius cognoscere potest in prima instãtia de causis suorum canonicorum, portionariorum, & aliorum clericorũ Ecclesiæ suæ cumulatiuè?

An etiam prædictum Concilium sit contrarium priuilegio capellę Sepulchri eiusdem Ecclesię, quatenus capellano maiori prębet omnimodam iurisdictionem super capellanos minores, non declarando an cumulatiuè, an priuatiuè cum ordinario concedat?

Tertio, an colore aliquo iuris possit suaderi, vt priuilegia præfata, quatenus essent contraria Concilio, confirmentur à Sede Apost. vt valeant, non obstante illo?

1 AD PRIMAM quæstionem respondeo primo, quod tam hæc quæstio, quam sequens videntur tangere dubia illa grãdia, quę lariſſime tractat Panormitanus, [d] & citatis ab eo, [e] & alibi sępe, de natura & qualitate iurisdictionis prælatorum regularium & sæcularium inferiorum Episcopis, & eis subditorum: & præter omnia illa videtur incidere aliud nouum, scilicet, an eanones disponentes aliquid de iurisdictione ordinaria fouenda, tollenda, vel moderanda includant solam ordinariam iure communi competentem, an etiam illam, quæ cõpetit consuetudine præscripta, vel priuilegio? super quo multa in medium proferri possent ab eo, cui otium & tempus id faciendi suppeteret; sed quia vtrumque nobis deest, dicemus breuiter multa. Primum, iuri propiorem videri partem affirmantem, quod in dubio includant omnem ordinariam quocumque iure iusto quæsitam. Tum quia lex generaliter loquens generaliter intelligenda est. [f] Tum quia ordinaria iurisdictio quocumque iure iusto quæsita est proprie ordinaria: quia genus propriè prædicatur de qualibet eius specie, vt ait Baldus ab omnibus receptus, [a] & ordinaria quæsita consuetudine vel priuilegio est species iurisdictionis ordinariæ. Tum quia licet delegatus ab inferiore Principe non posset subdelegare, [b] nec delegatus Papæ nudum ministerium sibi commissum, [c] tamen inferior Episcopo potest delegare & committere alteri ea, quæ sibi iure proprio competũt; etiamsi priuilegio vel consuetudine competant, vt est in ca. vlt. adiecta glosla solemni approbata ibi per Panormitanum, Felinum, & alios. [d] Tum quia istis rectè adaptantur iura disponentia de prælatis, quibus ordinaria iurisdictio competit ex consuetudine, præscriptione, vel priuilegio; qualia dici possunt, cap. *cum ab ecclesiarum. cap. quanto. cap. conquerente.* & cap. *duo.* [e]

Secundo dicimus, quod si Concilium Tridentinum est contrarium iurisdictioni prædictorum Abbatis, & capellani maioris, maximè videtur esse, [f] primo in illis verbis, *Omnes causæ ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinariis locorum dumtaxat cognoscantur.* Sed responderi posset, quod illa verba minimè nocent eorum iurisdictionibus: quia eorum iurisdictiones sunt ordinariæ, & ita potius videntur ab illo cap. foueri, quam lædi: quia generaliter loquitur de iurisdictione ordinaria; quales sunt etiam illæ prælatorum Abbatis, & capellani maioris, sicut aliq Episcoporum: & sic videntur probare quod causæ ad prædictum Abbatem & Capellanum pertinentes debent in prima instantia coram eis tractari.

2 Tertio, quod magis obstat eis eidem ca. 20. quatenus in vers. *ad hæc.* reseruat causas matrimoniales Episcopis, & tollit à iurisdictione Decanorum, Archidiaconorum, & aliorũ inferiorum prælatorum. Sed responderi posset: quod prędicti Abbas & capellanus non prętendunt cognitionem causarum matrimonialium, quæ tractantur inter laicos, sed solùm causas clericorum eis subditorum, quæ non sunt matrimoniales. Replicari tamen potest, quod tollit etiam causas criminales eorum, quas ipsi prætendunt ad se pertinere. Cui replicationi difficile videtur posse responderi cõgruè, nisi quod prędictus capellanus maior cum suis minoribus & clericis ad præfatam capellaniam pertinentibus eximitur à iurisdictione omnium aliorum ordinariorum, præterquã prædicti Abbatis: & quod prędicta clausula prædicti cap. 20. non includit eos, qui sunt exempti ratione suarum dignitatum, & ordinum. Tum quod alioqui sequeretur vnum grãde absurdum, scilicet quod nulli prælati religiosorum exemptorum, quales sunt hodie fere omnes, possent vti Iurisdictione criminali in suos subditos, nisi prius requisito Episcopo, & eo negligente; quod est contra ea quæ notantur in cap. *cum ab ecclesiarum.* & cap. *quanta.* [g] & ca. *in singulis.* & melius in cap. *ea quæ.* [h] & contra multas constitutiones variarum religionum, & contra obseruantiam generalem. Tum quod inter exemptos & non exemptos ponitur differentia in dicto cap. *ea quæ.* & ita videtur intentio prędicti Concilij fuisse disponere de illis, qui non sunt exempti aliquibus priuilegijs personalibus.

Quarto, probabiliter dici posse, quod licet prędictus Abbas vti potuisset libere ante Concilium Tridentinum, iurisdictione ciuili & criminali in clericos & canonicos ecclesię suæ cumulatiuè cum Archiepiscopo, non tamen hodie post illud potest vti præterquam ciuili; quia non est exemptus à iurisdictione Archiepiscopi: & quod prædictus capellanus maior, licet sit subditus illi, vti potest in suos capellanos & pertinentes ad suam capellã iurisdictione tam criminali, quam ciuili, eo quod est exemptus ratione suæ capellaniæ maioris ab omnibus ordinarijs, præterquam sui Abbatis, vti sunt alij Priores, & Guardiani religionum, per priuilegium ab Apost. sede indultum: & non tollitur illud ei à prædicto Concilio, quia non extenditur ad eum, eo quod est exemptus ratione suæ capellaniæ.

Quinto, probabiliter addi posse, prędictum capellanum vti potuisse vtraque iurisdictione ante prædictum Concilium Tridentinum, & etiam nunc posse priuatiuè; licet præfatus Abbas non possit vti sua nisi cumulatiuè. Tum quod prædicto Abbati fuit concessa cum restrictione cumulatiuè, prędicto autem capellano simpliciter sine illa.

3 Tum quia licet iurisdictio concessa inferiori Episcopo videatur in dubio concessa cumulatiuè, & nõ priuatiuè, vt post multos à se citatos resoluit Felinus, [i] ponendo regulam cum octo limitationibus; illa tamen fallit, quando per aliquas cõiecturas

a *Arg. c. dudũ 2. de elect. & l. illud ff. ad l. Aquil.*
b *Cap. 3. sess. 14.*
c *De elect. li. 6.*
a *In l. 2. C. de iure aur. an nul.*
b *L. e. à iudice. C. de in. & e. fi. per loũ à fpriali. de off. fi. deleg.*
c *§. fi. eiusdem cap.*
d *De offic. or.*
e *De offi. ord.*
f *In ca. 20. de refor. sess. 24.*
d *In c. cum cõtingat, de foro compet. à nu. 18. & seq. e In c. fi. de offic. deleg. §. fi. & in c. fin. de offic. ord. iuncta gloss. & in ca. duo simul. eo. titul. & in c. conquestus. de foro copet.*
f *Leg. de pretio ff. de publ. in rem. actio, & ea soliti. §. de maior. & obedientia.*
g *De offi. or. & Dest. nam nach.*
i *In c. postea. lis. de offi. iud.*

iecturas

coniecturas concessionis vel acquisitionis colligitur contrarium, vt colligi potest ex concessione iurisdictionis facta prędicto capellano. Tum quod Papa simul erexit abbatiam, & capellaniam maiorem: & in concessione iurisdictionis facta Abbati vsus est restrictione illa cumulatiuè, & non in concessione facta capellano: & cùm quid de vno ex duobus propositis dicitur, videtur de altero negari. [a] Tum quòd prædictum capellanum maiorem, & alios minores, & omnes clericos quo ad pertinentia ad capellam eximit Papa ab omnibus ordinarijs, præterquam ab Abbate, per illa verba, *Omnino eximimus, & totaliter liberamus.*

4 Tum quod videtur in hoc Papa sequi opinionem illam communem, quam refert Panormitanus communiter receptus, [b] quæ habet, monachorum correctionem primo loco pertinere ad Abbatem, etiamsi Abbas non sit exemptus ab ordinario, etiam ante benedictionem, per ea quæ ipse allegat.

5 Sexto, quod ex quinque prædictis colligitur resolutio ad quæstionem primam & secundam, scilicet quod Concilium Tridentinum non videtur contrarium Abbati, quatenus poterat ante illud vti iurisdictione ciuili in suos canonicos, & clericos Ecclesiæ suę in prima instantia: sed sic, quatenus poterat antea vti iurisdictione criminali cumulatiuè: & quod probabiliter teneri potest præfatum Concilium non lædere iurisdictionem criminalem, neque ciuilem capellani maioris; & quod priuatiuè habebat & habet iurisdictionem criminalem in suos capellanos inferiores minores, & alios clericos in pertinentibus ad suam capellam.

Septimo, quod ex prædicta resolutione colligi potest sotutio ad tertiam quæstionem, quæ tangit quid, quantum, & quomodo oporteat vel expediat petere à Sanctitate sua confirmationem præfati priuilegij, iuxta decisiones, quæ in prædictis quæstionibus admonentur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi per facultatem cap. 6. sess. 24. Conc. Trident. absoluere possunt à casibus, quos Sedes Apostolica etiam post dictum Concilium sibi reseruauit per constitutionem promulgatam contra bannitos, nu. 4. & alias similes non derogantes dicto Concilio, nu. 1. quales etiam erant bullæ Cœnæ Domini aliàs publicatæ, licet modo publicatæ à paucis annis citra eidem Concilio videantur derogare. num. 3.*
2 *Absolui pœnitentes possunt virtute Iobelei à reseruatis Papæ etiam post Iobaleum concessum commissio.*

CONSILIVM X.

AN Episcopus possit vti facultate sibi data à Concilio Tridentino, [c] in absoluendo suos subditos in casibus Summo Pontifici & Sedi Apost. reseruatis in motibus proprijs, & alijs constitutionibus promulgatis etiam post ipsum Concilium?

Secundo, an in casibus bullæ Cœnæ Domini, excepta hæresi?

Tertio, an specialiter in constitutione contra receptatores bannitorum promulgata anno 1580?

1 AD PRIMAM trium quæstionum, quæ in hoc dubio tanguntur, respondeo, quod sic, præterquam in casibus reseruatis cum clausula derogatoria, per quam sufficienter derogatur præfato Concilio Tridentino. Tum quia præfatum Concilium Tridentinum dat præfatam licentiam generaliter, non distinguendo inter reseruationes pręteritas & futuras; & ita generaliter est intelligendum. [d]

2 Tum quia indulgentia, & facultas absoluendi, quæ datur in Iobæleis, extenditur ad peccata futura, vt nos concludimus contra quosdam in tract. de indulg. [e] vbi respondetur ad ea, quæ poterant contra hoc responsum obiici.

3 AD SECVNDAM, quæ etiam hic tangitur, respondetur quod facultas facta Episcopis in prædicto Concilio, [f] extenditur ad casus per bullam Cœnæ reseruatos. Tum quia limitat illam quo ad hæresim, quæ est vnus casus bullæ Cœnæ: quod non conueniebat facere, nisi ad casus præfatæ bullæ extenderetur præfata facultas: quamuis propter bullam Cœnæ, quæ à paucis annis publicatur, videatur derogatum præfato Concilio, [g] in totum quo ad hæresim; sed id nihil obstat huic responso.

4 AD TERTIAM, quæ hic tangitur, respondetur, quod præfata facultas extenditur ad præfatam extrauagantem latam contra iuuantes & receptantes bannitos, & alios in ea contentos. Tum per ea, quibus responsio prima munitur. Tum quia præfata extrauagans nullam habet clausulam, quæ præfato Concilio, [a] deroget. Salua, &c.

a *Cap. licet.*

SVMMARIVM.

1 *Facultas Episcopis per Conc. Triden. cap. 6. sess. 24. concessa per bullam Cœnæ derogata dicitur secundum sententiam Congregationis Cardinalium.*
2 *Clausula illa, absoluendi in foro conscientiæ tantum, significat, quod hæc absolutio de rigore iuris sic absoluto non proderit in foro exteriori, in quo de illo iudicabitur vt de non absoluto; non astringit tamen absoluentem, vt ea facultate vtatur solum in sacramento pœnitentiæ, Vnde Episcopus vtitur facultate sibi per cap. 6. sess. 24. & aliàs competente extra sacramentum, vt etiam faciunt quibus Maior Pœnitentiarius per alias quam per suas bullatas literas id concedit.*
3 *Vicarius Episcopi, vt talis, vti non potest facultate cap. 6. sess. 24. Conc. Trid. in materia hæresis.*
3 *Iustria personæ quando est electa, tunc delegatus non subdelegat.*
4 *Absoluendi potestatem in aliquibus casibus habens, si ea sibi competit ex officio siue ex priuilegio suæ dignitati annexo, potest hanc facultatem alteri committere, qui poterit arbitrio suo hoc vel illo modo, hac vel illa pœnitentia imposita, absoluere: quod si ei competat ex delegatione, tunc nudum tantum ministerium potest committere; ita vt mandans prius de omnibus informatus mandatario committat, vt talem hoc modo, hac que imposita pœnitentia, absoluat, mandatarius que nullo in re suo vtatur arbitrio, sed sola sibi iuncta exequatur.*

CONSILIVM XI.

PRIMO quæritur, vtrum facultas concessa Episcopis absoluendi ab hæresi in foro conscientiæ tantùm in Concilio Tridentino, [b] sit abrogata per bullam Cœnæ Domini ibi, ac cuiusus Concilij decreta, maximè in remotioribus partibus, vbi accessus est difficilis ad Summum Pontificem.

b *Sess. 24. c. 6.*

Secundo quæritur, circa dictum [c] Concilium, an illa verba, *in foro conscientiæ tantum*, intelligantur solum in foro sacramenti pœnitentiæ, an verò possint intelligi in foro secreto, ita vt possit Episcopus à sola censura absoluere, & alteri remittere pœnitentem, vt illi confiteatur, & hoc maximè quando est Episcopus absens.

c *Cap. 6.*

Tertio quæritur, an illa verba prædicti Concilij, [d] scilicet *eis tantum, non eorum vicarijs, sit permissum*, intelligantur solùm de ordinario Episcopi vicario, an verò debeant intelligi de quocumque alio, cui Episcopus in casu aliquo particulari occurrenti committeret vices suas.

d *Cap. 6.*

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo: quod quidam Illustrissimus fecit me certiorem, quod in quibusdam Illustrissimorum Cardinalium Congregationibus fuit concluſa pars affirmatiua, scilicet, quod per prædictam bullam abrogata sit prædicta potestas Episcopis; cui tamen in hanc, quæ sequitur, formam scripsimus.

Illustrissime & Reuerendissime Domine, Gratias ago D. V. Illustrissimę quod tam benignè ac largè dignatus fuerit facere me certiorem de conclusione, quam ait fuisse à Congregatione Illustrissimorum receptam super non permittenda Episcopis facultate absoluendi ab hęresi in foro conscientiæ, quam eis Concilium Tridentinum fecerat, eamque vulgo esse receptam. Et quamuis ad persuadendum illam mihi sufficiat quod illa concluserit, iuxta illud, *ipse dixit*; interrogatus tamen multas quæstiones à quibusdam eruditissimis orbis noui confessarijs, quorum quidam præsupponunt habere illos hanc potestatem, vix audebo eis respondere. Tum quia difficile credetur ab eis, quod multis & validissimis rationibus concluſum fuerit non conuenire, vt relinquatur Episcopis facultas præfata, cum nuper Concilio vniuersali apparuerit id conuenientissimum. Tum quia, vt audio, Episcopi cœperunt ea vti, & non facile à suo vsu tanti Concilij auctoritate mirente retrahentur. Tum quia videt apparuisse in Vrbe conueniens, vt confessarij per Cruciatam electi absoluãt ab omnibus casibus bullæ Cœnæ, quorum vnus est hæresis, quando in Cruciata non excipitur. Tum quia molestè ferent omnes Episcopi omnium regnorum Castellæ, & ei annexorum, qui sunt plurimi, vt eis auferatur præfata potestas, & eadem

c *Sess. 24. c. 6. licent Episcop.*
d *Leg. de pretio ff. de publ. in rem actio. e. solita. §. fin. de maiorit. & obed.*
e *Super §. in Leuitico. not. 34. num. 4.*
f *Cap. licent.*
g *Cap. licet.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

concedatur omnibus confessarijs subditis eorum per Cruciatam electis, qui sunt innumeri. Tum quia, licet Episcopi Italiæ, qui proximi sunt Vrbi, satis æquo animo ob præsentiam S.D.N. illam sint laturi; Episcopi tamen Germaniæ, Belgij, Galliæ, & Hispaniæ, & orbis noui, qui longius à sua Sanctitate absunt, nō videntur tam facile laturi. Tum quia audio quosdam in Hispania in libris auctoritate Concilij supremi Regis typis excusis præsupponere illam facultatem Episcopis inesse. Tum quia, vt audio, sunt, qui dicant per bullam Cœnę non derogari ei, eo quod videant non derogari potestati Inquisitorum, qui, non obstante illa, passim absoluūt ab hæresi, & non excipiuntur in præfata bulla plus quam Episcopi: & constat potestatem illam nō fuisse datam eis à maiore, quàm Episcopis, cum fuerit data à solo Papa, & Episcopis à Papa, & toto Concilio. Tum quia, sicut non omnes decisiones Rotæ, quæ placent Vrbi, placent toti orbi; sitte nō omnes rationes, quæ videntur validissimæ aliquot Cōgregationibus Vrbis, videbuntur tales omnibus Academiis, & Regum prætoriis, quæ Parlamenta, vel Cancellarias vocant. Quæ omnia tumultuariæ scripta non in hoc mitto V. D. Illustriss. vt velim mihi respondeas; sed tantum vt aliquando, si ei videbitur, & occurrerit opportunitas, aliquid horum insinuetur S. D. N. cuius Sanctitatem amplissi. & V.D. Illustriss. Dominus Iesus quam diutissime seruet incolumes. Amen.

Ex hac responsione facile colligi potest id, quod ego respondere debuerim ad præfatam, quæstionem.

2 AD SECVNDAM respondeo primo, quod verba illa, *absoluere quo ad forum conscientiæ tantum*, & illa, *dare potestatem absoluendi quo ad forum conscientiæ*, significant, quod absolutio data, vel facta nihil prosit quo ad forum exterius, in quo perinde iudicabitur de illo, ac si non esset absolutus, secundum rigorem iuris, iuxta omnium mentem.

Secundo, quod Episcopus habens potestatem absoluendi ab excommunicatione ob hæresim incursa poterit absoluere etiam extra confessionem sacramentalem. Tum quia absolutio ab excommunicatione non est absolutio sacramentalis, secundum omnes. Tum quia stylus officij sacræ Pœnitentiariæ habet, vt aliqui eorum, qui intersunt ei, absoluant præsentes à censuris extra confessionem per facultatem eis aliàs quam per literas seu bullas solitas dici officij factā à summo Pœnitentiario, & suis officiarijs ad absoluendum eos in foro conscientiæ. Tum quia vicarius Episcopi minorum ordinum tantum potest excommunicare, & absoluere, secundum S. Thomam,[a] & est glossa recepta, [b] licet non posset absoluere à culpa, propter quam illa incurritur, nisi fuerit sacerdos, & id faciat audita confessione sacramentali, vt paulo latius diximus in Man. confess.[c]

Tertio, quod hæc consequitur posse Episcopū extra confessionem absoluere in casibus particularibus occurrentibus.

3 AD TERTIAM, quod verba illa Concilij, *Non eorum vicarijs*, intelliguntur de vicarijs generalibus, ita quod sit sensus, quod sicut vicarius Episcopi generalis ratione solum vicariatus non habet potestatem conferendi beneficia, [d] ita non habet potestatē vtendi hac facultate. An autem Episcopi possint committere hanc potestatem absoluendi alijs, maior quæstio est.

Pro parte negatiua facit primo, quia videtur ei commissa huiusmodi potestas propter suam industriam, quale commissum est indelegabile. [e] Secundo, quia pro hac parte videtur casus expressus in d. ca. fin. [f] qua parte habet, eum, cui commissa est potestas absoluendi etiam à Papa, non posse illam alteri subdelegare.

4 Pro parte tamen affirmatiua videtur etiam casus expressus in cap. fin. [g] qua parte habet, eum, cui competit ex officio absoluere, posse id per alium facere; & idem, si illud ex priuilegio suæ dignitatis ei cōpetit secundū glossam illius receptā. At Episcopis ex officio & priuilegio suæ dignitatis competit absoluere ab hæresi virtute canonum Conc. Tridē. tenendo, quod nō derogetur illi per bullā Cœnæ; quod est maius, quā si cōpeteret ex priuilegio personæ. Et mihi quidē videtur indubiè hæc pars verior, intelligendo de potestate absoluendi nuda, ita quod Episcopus informatus rectè de casu arbitretur modā, pœnitētiam, & onus imponendum ei, qui absoluendus est, & committat nudam potestatem absoluēdi cum illo modo, nullo arbitrio postea remisso ei, qui est absoluturus. Satis etiam videtur vera, intelligēdo de commissione absolutionis cum facultate arbitrandi pœnitentiam, modum, & onus imponendum à confessario absoluturo: quoniam respondeti potest præf. *§. cæterum*, quod ille procedit in eo, qui ex delegatione & commissione habet potestatem absoluendi, & non in eo, qui habet illam ex officio & priuilegio suæ dignitatis, de quo loquitur præf. cap. fin. [a] Ex qua solemni & recepta concordia sequitur, quod valde perpendendum est, an Episcopus possit & velit absoluere ex officio suo & priuilegio concesso suæ dignitati à Concilio Tridentino an ex noua commissione Papæ, ita quod fiat delegatus: nam priore casu poterit committere absolutionem vtroque modo prædicto, posteriore verò non poterit, nisi ad summum priore, scilicet nudum ministerium ad absoluendum sine aliquo arbitrio.

a De offi. ord.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus approbatum confessorem eligat, si per Iobæleum absolui vult.*
2 *Confessarius virtute Iobælei absoluere potest à censuris bullæ Pij V. de confidentijs, & Greg. XIII. de datis & promissis.*

CONSILIVM XII.

SVPPOSITO, quod Episcopus potest eligere confessorem, quem voluerit: est quæstio, vtrum hoc poterit facere, non obstantibus verbis Iobælei, quæ dicunt, *Et eligant confessores approbatos*, si hæc verba eos comprehendant?

Secundo, si possunt confessores absoluere virtute Iobælei in foro animæ ab excommunicationibus incursis propter ea, quæ continentur in motibus Pij V. de confidentia, & alijs, & in motu Gregorij XIII. de conuentione, & alijs rebus, quę offeruntur pro habenda gratia, vel iustitia à Papa. &c.

1 RESPONDEO primæ quæstioni, quòd Episcopus prædictus virtute Iobælei non potest eligere confessarium nisi approbatum, esto iure communi posset quemcumque prouidum & discretum, [b] tamen forma Iobælei seruanda est, iuxta cap. *cum dilecta*. de rescript. cum annotatis ei maximè à Felino.

b Cap. fin. de pœn. & rem.

2 AD SECVNDAM respondeo, quod confessarius probatus & electus potest absoluere virtute huius à censuris prædictis, videlicet bullæ de confidentia, & extrauag. de dat. & promiss. S.D.N.

Aduerte autem, non inde inferri, quod Episcopus possit quemcumque sacerdotem non approbatum sibi in confessarium extra casum Iobælei eligere.

SVMMARIVM.

1 *Exorbitans à iure communi dispositio restringenda est, & hoc si sit odiosa. Item nec taliter restringenda, quin includat omnes casus, ad quos verba secundum propriam significationem extenduntur. num. 7.*
2 *Priuilegia, dato aliquo, quod operentur, in reliquis sunt restringenda, & hoc procedit quo ad priuilegia odiosa, & alijs præiudicantia, ne vltra propriam significationem verborum extendantur ad alia, in quibus non militat ratio extensionis. num. 8.*
3 *Regulares virtute Iobælei possunt sibi eligere in confessarium sacerdotem sæcularem, approbatum tamen.*
4 *Lex, per quam reditur ad ius antiquum, fauorabilis, & ampliada.*
4 *Exemptus, secundum opinionem Federici, non potest se subijcere alteri sine licentia sui superioris; nisi quando subiiceret se illi prælato, cui de iure, cessante exemptione, subditus esset.*
4 *Cōfiteri antiquitus omnis fidelis omnibus poterat sacerdotibus.*
6 *Parochus licentiā confitendi alteri facile non concedens peccat.*

CONSILIVM XIII.

AN regulares ex facultate concessa instar Iobælei omnibus Christi fidelibus eligendi idoneos presbyteros sæculares, vel cuiusuis ordinis regulares ab ordinario approbatos, quibus peccata sua confiteantur, possint sæcularibus sacerdotibus confiteri?

1 Pro parte negante facit primo, quod dispositio exorbitans à iure cōmuni est restringēda, [c] & concessio prædicta exorbitat ab illo iure communi, cap. *placuit*. de pœn. dist. 6. & cap. *omnis*. [d] quibus cauetur, vt suo quisque proprio parocho sua peccata confiteatur.

2 Secundo, quod priuilegium licet ita sit intelligendum, vt aliquid operetur contra ius commune, [e] dato tamen aliquo effectu, quem operetur, debet restringi quo ad alios, secundum Panormitanum, [f] quem & alios relatos à se sequitur

c Cap. quæ à iure. cum similib. de regularib. lib. 3.
d De pœn. & remisse.
e Cap. in his. de priuile. & l. si quādo. C. de officio. præfect. Præt.
f In c. cum sicut. col. 3. de sepult.

a In c. 1. col. 5. de rescript.

Decius.[a] At concessio prædicta est priuilegiatiua, & derogatiua iuris communis, & potest operari quo ad regulares aliquem effectum, scilicet confitendi quibuscumque regularibus; ergo non est extendenda quo ad alium effectum, scilicet, quod possint confiteri sæcularibus.

2 Pro affirmante autem facit primo, quod concessio prædicta est generalis, & consequenter generaliter intelligenda, [b] etiam si aliqua maior ratio inueniatur in vna specie, quam in alia, [c] & tradit post alios Decius, [d] & concessio prædicta est generalis confitendi sæcularibus, vel regularibus approbatis; ergo generaliter est intelligenda.

b Le. de pretiff. de pub. in rē act. & c. solita. § fi. de maior. & obed.
c Le. 1. §. quod autem. ff. de a lex. Iulia & a. lea.
d In cōs. 669. num. 3.

4 Secundo, quod lex, per quam reditur ad ius antiquum, est fauorabilis, & ampliāda: quia res facile reuertitur ad suam pristinam & antiquam naturam, iuxta cap. *ab exordio*. [e] & l. *si vnus*. [f] vbi Iason adducit pulchra exempla, quæ desumere potuit à Felino, [g] in quibus est illud Federici Senensis, [h] scilicet, quod licet exemptus regulariter non possit se subdere alteri prælato sine consensu sui superioris, fallit tamen, quando se subderet prælato, cui secundum ius antiquum subest. Cum ergo secundum iura antiqua quilibet Christianus cuilibet sacerdoti poterat confiteri, argumen. *§. ecce*. [i] Concilij Tridentini, [k] & tradimus late nos in d. cap. *placuit*. [l] ad quod prædicta concessio facit redire subditos, censenda est fauorabilis, vt nos vbi supra, [m] dicimus.

e Cap. sciant cuncti. de elect. lib. 6.
f Cap. odia. de reg. iur. lib. 6.
g In c. 1. de sent. excom. n. 7. & seq. de constitut.
h Consil. 14. l. 10. q. 1. & c. 15.
i De reform. sess. 23.
k Sess. 23. de reg.
l Num. 2.
m Nu. 37.

5 Tertio, quòd vtile est populo Christiano, vt aliquoties detur facultas confitendi alijs, quam ordinarijs confessarijs. Vnde Concilium Trident. ca. 10. [n] statuit, vt superiores monialium, quas exhortatur vt singulis mensibus sacram Eucharistiam assumant, dent bis vel ter in anno confessarios extraordinarios, quibus possint illæ confiteri.

n Sess. 25. de reg.

6 Quarto, quod D. Thomas, [o] quem referimus post alios vbi supra, [p] communiter receptus sic ait, *Peccarent sacerdos, si non esset facilis ad præbendam licentiam confitendi alteri: quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quam tali sacerdoti confiteri: vnde illi, qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis inuiciunt, & consequenter sibi ipsis.* Per quæ posteriora opinor hanc partem affirmantem esse iure veriorem.

o In 4. li. sen. d. 17. q. 3. ar. 3. quæstiunc. 4.
p Num. 119.

7 Non obstant opposita. Ad quorum prius respondetur primò, quòd licet lex à iure communi exorbitans sit restringenda, ita quod ad alios casus non extendatur; includit tamen omnes, ad quos verba eius secundum propriam significationem extenduntur vt habet l. *cum lege*. adiuncta glossa & doctrina Fracisci Aretini, [q] quam Decius, Alciatus, & alij multis in locis sequuntur: & verba prædictæ clausulæ secundum propriam significationem comprehendunt hunc casum, vt palam est. Secundo respondetur, quod illud intelligendum est de lege exorbitante odiosa, non autem de fauorabili, qualis est illa, per quam reuertitur ad pristinum ius, & talis est concessio contenta in præfata clausula.

ff. de testā.
q In prædicta d. 7. q. unica, art. 11.

8 Ad posterius respondetur primo, intelligendum esse illud de odioso priuilegio, & præiudiciali, quale nō est hoc. Secundo, quod id procedit, quando verba eius per proprium significatum non extenderentur ad omnes alios effectus, & esset multo maior ratio, quare non deberent extendi ad eos. At concessio prædicta est fauorabilis, nemini præiudicialis saltem notabiliter: & eadem ratio suadet, vt extendatur ad sæculares approbatos, ac ad regulares approbatos: quia vtrique iure communi sunt alieni sacerdotes, & vtrique sunt approbati, & clausula prædicta vtrosque parificat ratione approbationis. Adde, quod tempore iobælæorum occurrit magna multitudo confiteri volentium, cui vix potest satisfacere quamlibet magna multitudo confessorum approbatorum: quod Papa concedens iobelæa optime nouit. & ita vel hoc solo nomine, quod fauet animarum saluti, est fauorabilis concessio prædicta, iuxta glossam memorabilem, [r] & consequenter ampliāda, & non restringenda. [s]

r Cap. sciant cuncti. de elect. lib. 6.
s Cap. odia. de reg. iur. lib. 6.

Et ita refertur, quod aliàs declarauit sacra Congregatio quod tamen non procedit quo ad illas religiones, quibus priuilegio Apostol. concessum est ne earum religiosi ijs vti possint gratijs sine licentia suorum superiorum.

SVMMARIVM.

1 *Papam priuilegium conferendi sacros sacerdoti dare posse, habet glossa. sed contraria opinio, quæ est S. Thom. num. 2. videtur verior, num. 4. licet sit secus de sacramento confirmationis. num. 2. & 3.*
3 *Ordines minores cum prima tonsura Abbates suis regularibus conferre posse, habet communis opinio.*
4 *Ordinare etiam monachos maioribus ordinibus, Episcopi reseruatum à Trident. Concil.*
4 *Priuilegium sacros conferendi, Abbatibus olim concessum, Concilio Trident. refragatur.*
5 *Abbas suis minores ordines sine Episcopi examine cōferre potest.*
5 *Intellectus cap. 12. Concil. Trident sess. 23. de reformat.*

CONSILIVM XIIII.

ABBAS cuiusdam monasterij Germaniæ ordinis Cisterciensis habet priuilegium conferendi ordinem subdiaconatus concessum & confirmatum à multis Maximis Pontificibus ante Concilium Tridentinum & etiam post illud fuerunt confirmata omnia priuilegia generaliter à S. D. N. Gregorio XIII. exceptis his, quę sunt contraria Concilio Tridentino. Quæritur, an d. Abbas possit nunc vti præfato priuilegio.

1 Pro parte affirmante facit primo, quod videtur Papa potuisse concedere prædictum priuilegiū, iuxta glossam solemnem: [a] quæ habet posse Papam concedere potestatem conferendi non solum ordines minores, sed etiam maiores illi, qui habet illos; & quòd prædicti monasterij Abbates vsi sunt semper prædicto priuilegio; & quod beneficium principis debet seruari. [b]

a Cap. peruenit 95. dist.
b Cap. decet. de reg. iur. li. 6.

Secundo, quod prædictum priuilegium non videtur esse contrarium vlli cap. Concilij Tridentini, quia nullo eorum videtur caueri, ne quis conferat ordines ex cōmissione Papę.

c De consec. dist. 5.

Pro parte autem negante facit primo, quod multi tenent, & in his Scotus, Durandus & Hadrianus, quod is, qui non est Episcopus, non potest confirmare, etiam ex commissione Papæ, per cap. *manus*. [c] & cap. *quando*. [d] ergo à fortiori non poterit ordinem sacrum conferre.

c De consec.

2 Secundo, quod licet S. Thomas & communis opinio Theologorum, [e] & Canonistarum, [f] teneant presbyteros ex commissione Papæ posse confirmare, siue chrismare, quos non sine magno labore defendit Sotus, [g] idem tamē S. Thomas affirmat ibidem, non posse presbyterum, etiam ex commissione Papæ, conferre vllum ordinem sacrum, quod etiam prædictus Sotus concedit; & à fortiori omnes alij, qui affirmant illum non posse etiam de commissione Papæ confirmare, debent concedere etiam hoc.

d In 4. d. 7.
f In d. c. peruenit. 95. & in d. c. quanto. de consuet.
g In prædicta d. 7. q. unica, art. 11.

3 Tertio, quod licet cap. *cum contingat*. [h] & communis opinio ibi & vbique teneat, posse Abbates conferre primam tonsuram, & minores ordines suis monachis, nullo tamen iure probatur, quod possit conferre sacros, etiam ex commissione Papæ: licet glossa, [i] contrarium senserit, argumen. illius cap. quod secundum communem opinionem probat posse illum confirmare ex commissione Papæ, vt dictum est: sed eius fundamentum tollitur per pulchram differentiam, quam ponit S. Thomas [k] inter collationem ordinis sacri, & confirmationis.

h De ætate & qualit.
i In d. ca peruenit.
k Vbi supra.

4 Quarto, quod Concilium Tridentinum videtur solis Episcopis reseruare ordinationem ad sacros ordines, dum [l] statuit vnumquemque à proprio Episcopo ordinari debere, & [m] ne Abbates conferant minores alijs, quàm suis monachis, significando quod sacros non debent conferre etiam illis. [n] statuit, vt nec regulares sine diligenti examine Episcoporum ordinentur, derogando priuilegijs omnibus contrarijs: per quod cap. videntur duo statui. Alterum est, quod regulares debent ordinari ab Episcopis ad ordines sacros. Alterum, quod id debent facere præmissa diligenti examinatione: quod videtur esse contrarium priuilegio concesso alicui Abbati ad ordinandum aliquem ad diaconatū. Et quamuis inductionibus horum capp. Concilij aliqua ex parte disputando responderi posset: quia tamen arbitror esse veram opinionem prædictam S. Thomæ cui communis assentiri videtur; & quia credo Concilium, si fuisset interrogatum, responsurum futisse nolle tolerare tale priuilegium; & quia derogauit expresè priuilegijs contrarijs suo decreto, quo disposuit, vt regulares ordinarentur ordinibus sacris ab Episcopo, & præmisso diligenti examine; non auderem dicere S. D. N. per suam generalem confirmationem voluisse tam exorbitans priuilegium confirmare, præsertim cum expresè in ea exceperit priuilegia Concilio contraria.

l Sess. 23. c. 8.
m Cap. 10.
n Cap. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 An autem Abbates ordinare possint suos regulares ad primam tonsuram, & quatuor minores sine Episcoporũ examine, dicitur quod sic, quia id eis iure cõmuni conceditur in d. cap. *cum contingat*. [a] cum adnotatis ei. & quia d. Concilium, [b] non derogat illi; quia, si satis perpendatur, de solis ordinibus sacris intelligendum est: & quia per subauditos intellectus non debent antiqua iura corrigi, iuxta glossam solemnem, [c] præsertim quando non est tanta ratio in casu legis corrigendę, quãta in casu legis nouę corrigẽtis, iuxta notata. [d]

a *De etat. & qual.*
b *Cap. 12. de refor. sess. 23.*
c *In ca. cupientes. §. quod si per viginti. de elect. lib. 6.*
d *In aut. quas actiones. Co. de sacros. eccl.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium dato aliquo quod operetur, in alijs restringendum, ne operetur alia, in quibus saltem non adsit eadem ratio.*
1 *Missam ante auroram, vel paulo post meridiem dicere sine priuilegio non videtur licere.*
1 *Officium diuinum vnius diei in aliud alterius diei mutare sine priuilegio non videtur licere.*
1 *Ieiunij tempore ientaculum vespertinum sumere mane, & noctu cœnare sine priuilegio licere non videtur.*
2 *Cruciatæ commissarios illas tantum gratias, quæ bullæ acceptionem aliquo respectu impedire possunt, per suam generalem suspensionem suspendere, probabile est.*

CONSILIVM XV.

AN per bullam Cruciatæ suspendantur gratiæ & facultates concessæ hospitali N. etiam si sint aliarum rerum, quam indulgentiarum, & remissionum peccatorum?

1 Pro parte negante facit primo, quod per prædictam bullam non videntur suspendi omnes facultates concessæ à Sede Apostol. in vniuersum, sed tantùm illæ, quæ videntur esse similes gratijs per eam concessis; licet aliquantulum differant ab eis. Tum quia priuilegium licet ita sit interpretandum, vt operetur aliquid contra ius commune, [e] dato tamen aliquo, in quo id operetur, restringendum est, ne operetur alia, in quibus saltem non esset eadem ratio, secundum Panormitanum, [f] & resoluit Decius post alios. [g]

e *Cap. in his. de priuile. & l. 1 ff. ad municip.*
f *Cap. certificari num. 10. de sepult.*
g *Cap. 2. de rescrip.*

Secundo, quod ex affirmante sequeretur, quod facultas habendi altare portatile concessa Episcopis, [h] & Missam celebrandi ante auroram, vel paulo post meridiem Dominicanis, [i] & aliæ facultates concessæ Episcopis per cap. *quia periculosum*, [k] & alia capp. citata per glossam, [l] essent suspensæ: facultates item mutandi officium diuinum alicuius diei in aliud alterius diei: facultas item audiendi leges facta monacho, vel personæ dignitatem habenti: & facultas faciendi mane in die ieiunij ientaculum, siue collationem, quam licet facere differendo cœnam in noctem: facultas item concessa Legatis Apostolicis, & Comitibus Palatinis conferendi gradus, & faciendi notarios: & omnis facultas dispensandi, immo & conferendi beneficia, & lucrifaciendi indulgentias concessas recitantibus rosarium, vel tertiam partem eius: & facultas concessa Academijs conferendi gradus: & facultates prædicandi, & audiendi confessiones factæ multis religiosis, & aliquot clericis sæcularibus eruditis, & dignitate ornatis: & facultas ne quis possit excommunicari, nec iudicari ab ordinario suo, & exemptionis: & denique omnia fere Apostolica priuilegia, cum omnia illa sint gratiæ, indulgentiæ, vel facultates similes, vel differentes à gratijs, quę per Cruciatam conceduntur. quod videtur absurdum, & ita non dicendum. [m]

h *In c. vlt. de priuil. lib. 6.*
i *Cap. in his. eod. tit.*
k *De sen. excom. lib. 6.*
l *Dist. ca. vlt.*
m *Leg. nam quod absurdum ff. de bo. liberi.*

Pro parte verò affirmante facit, quod contextus bullæ Cruciatę haber, quod commissarius eius generalis possit suspendere gratias, indulgentias, & facultates à S. Sede Apostol. & à quibuscumque maximis Pontificibus, vel eorum auctoritate concessas alijs, siue sint similes eis, quę conferuntur per Cruciatam, siue differentes ab eis. Et constat prædictum commissarium suspendisse omnes illas, iuxta formam facultatis sibi factæ. At omnes indulgentiæ & facultates concessæ à Sede Apostol. prædicto hospitali N. sunt similes, vel differentes eis, quæ conceduntur per Cruciatam; ergo omnes illæ sunt suspensæ.

2 His pro vtraque parte perpensis; & multis alijs, quæ in vtramque partem perpendi possunt, omissis, arbitror omnino huius resolutionem spectare ad S. D. N. qui Cruciatam concessit: quem tamen arbitror non resoluturum eam facile, nisi audita Maiestate Regia, ad cuius petitionem illa concessa est.

Secundo, quod eius resolutio non pertinet ad summum Pœnitentiarium neque ad eius prætorium, nisi specialiter ei à sua Sanct. committatur. Tum quia id ex priori dicto sequitur. Tum quia facultates eius nullatenus ad hoc se extendunt.

Tertio, quod interim coloratè posset teneri, quod non omnes facultates à Sed. Apostol. quibuscumque concessæ suspenduntur, sed solum illæ, quæ sunt similes eis, quas bulla Cruciatæ concedit, & aliæ, quæ licet non sint similes, sed aliqua ex parte sint differentes, non tamen adeo sunt separatæ, vt aliquo respectu propinquo non possint impedire bullæ Cruciatæ acceptionem.

Quarto, ex his inferri, quod ad respondendum certius huic quæstioni, oporteret exprimere priuilegia, & facultates concessas hospitali prædicto, de quibus dubitatur, an per Cruciatam suspendantur, vt responsurus posset arbitrari, quę illorum comprehendantur sub clausula suspensionis, & quæ non. &c.

SVMMARIVM.

1 *Tenor priuilegij suspensi. quod per acceptionem bullæ Cruciatæ renalidatur, est attendendus: nam si omnino radicatur in persona confessarij, sufficit quod ipse bullam accipiat: quod si ad illius vsum requiritur etiam aliquod pœnitentiæ opus, seu actio, tunc eo non possunt vti, nisi cum accipientibus bullam.*
2 *Priuilegium comedendi oua ecclesiasticis personis competens aliunde, quam à præsenti bulla Cruciatæ suspenditur quidem per suspensionem, quæ sit vigore præsentis bullæ, sed non tollitur. Vnde cum accipientes præsentem bullam, tollant iam dictam suspensionem, poterunt non quidem ex vi huius bullæ, sed ex vi antiqui priuilegij oua comedere.*

CONSILIVM XVI.

QVÆRITVR primo, quia in bulla Cruciatæ datur facultas commissario, vt possit suspendere facultates, & priuilegia concessa monasterijs, & locis pijs, &c. an ex hac commissione censeantur suspensa priuilegia dictis locis concessa in ordine ad proximos?

Secundo, quia dictus commissarius bullæ suspenderat dicta priuilegia quo ad illos solum, qui non darent eleemosynam pro dicta bulla; & respectu aliorum, qui darent eleemosynam, illa non suspendebat: quæritur, an sit satis ad dicta priuilegia consequenda, quod religiosus confessarius det dictam eleemosynam pro bulla, an verò sit opus, quod pœnitens eleemosynam dictam faciat?

Tertio, circa dictam bullam Cruciatę, quæ suspendit omnia priuilegia concessa quibuscumque locis, personis, &c. quo ad illos tantum, qui non dederint eleemosynam pro dicta bulla: dubitatur, an in India, vbi ex antiquo priuilegio omnes, etiam religiosi, & sacerdotes vtebantur lacticinijs in quadragesima, vigilijs, &c. modo possint post publicationem dictæ bullæ Cruciatæ vti eodem priuilegio, dando eleemosynam pro dicta bulla?

1 AD PRIMAM & secundam respondeo primò, quòd omnia priuilegia religiosorum, & aliorum, ad quæ potestas suspendendi extenditur, erunt suspensa, facta suspensione à commissario; & desinent esse suspensa priuilegia eorum, qui bullas acceperunt: quia id sonant verba bullæ, à quibus non est recedendum. [a]

a *Le. non aliter ff. de le. 3.*

Secundo, quod tale potest esse priuilegium religiosi, quòd vti posset eo erga pœnitentem, & tale, quod non posset. Si enim religiosus haberet priuilegium audiendi confessionem omnium, qui eum elegissent in confessorem, posset accepta bulla omnes audire, qui eum eligerent: si autem haberet priuilegium audiendi omnes, qui eligerent eum de licentia ordinarij, non posset nisi habentes illam, vel accipientes bullam, quæ eam saltem eminenter continet; nam tenor priuilegij est seruandus, & non extendendus. [b]

b *Cap. ablatæ. de vsur. §. porro. de priuil.*

2 AD TERTIAM respondeo affirmatiuè, & quod rectè intellecta est bulla ab illis, qui dixerunt posse clericos, & religiosos virtute priuilegij antiqui, & generalis, adiuncta reualidatione reualidationis, comedere oua, & lacticinia diebus ieiuniorum. Quia, meo iudicio, non fuit intentio concedentis Cruciatam nouè præcipere, ne clerici, & religiosi comedant ea, sed tantùm ne comedant virtute priuilegij huius Cruciatæ, nisi accipiant bullam: & mens disponentis est attendenda. [c]

c *Ca. fi. de priuil. in condition. ff. de cond. & demonst.*

SVMMARIVM.

1 *Gratia etiam per Cruciatam semel concessa durat perpetuo, donec reuocetur: at si suspendatur, reuocata suspensione, remanet efficax vt prius.*

CONSILIVM XVII.

SVSCIPIENTES bullam Cruciatæ in isto præsenti anno an gaudeant indulgentijs & gratijs per bullam Cruciatæ in præterito anno concessis?

1 Respondeo, quod poterit frui priori bulla quo ad illas clausulas, quæ non sunt sublatæ per bullam posteriorem. Tum quia gratia semel facta durat, donec reuocetur, vel suspendatur. [a] Tum quia si suspendatur, sublata suspensione remanet tam efficax, quam erat ante suspensionem, argumen. cap. *pastoralis*. [b] & per posita in casu per posteriorem bullam acceptam tollitur suspensio priorum bullarum.

a *Ca. si super gratia. de offi. deleg. lib. 6.*
b *De caus. poss. & propr.*

SVMMARIVM.

1 *Ouis & lacticinijs, cui ob necessitatem diebus prohibitis per Cruciatam vesci permittitur, licet aliquo die omissu ijs vescatur piscibus, non peccat: quia potest fauori sibi per bullam oblato renunciare: dummodo id non cedat in notabile detrimentum sanitatis, quia tunc peccaret contra præceptum naturale. num. 2. & si non tenetur ieiunare, potest eisdem aliquando in prandio, & aliquando in cœna vesci. nu. 4. secus esset, si vtrisque vellet in eodem prandio vel cœna vti: quia quando potest abstinere à prohibitis, non licet eis vti: sin minus quia pisces nocent. peccat illos comedendo. num. 2. & 4. nisi modica piscium quantitas excusset. num. 3.*

CONSILIVM XVIII.

CLERICVS Hispaniæ, qui per bullam Cruciatæ nouissimam non potest edere in Quadragesima oua, & lacticinia, nisi ob necessitatem de consilio confessarij, & medici, an possit eodem die, & eodem prandio, vel cœna, vel saltem interpolatis diebus edere aliquid piscium, quod edenti non noceat?

1 Respondeo, quod poterit interpolatis diebus, ita quod vno die comedat pisces, & alio oua, vel lacticinia: quoniam potest quis renunciare fauori & priuilegio suo, quatenus ius humanum tangit: [c] & priuilegium & licentia huiusmodi datur in fauorem eius.

c *L. e. quod fauore. C. de legib. ea. quæ ob gratiam. de reg. iur. li. 6.*

2 Dixi, *Quatenus tangit ius humanum*: quia si eiusmodi piscium esus esset ei mortifer, vel notabile salutis damnum afferret, peccaret comedendo, non quidem eo quod transgrederetur tenorem bullæ continentis humanum præceptum, vel priuilegium, sed quia contraueniret naturali legi diuinæ, qua prohibemur edere mortifera, vel notabiliter valde læsura potentes edere iustè alia, vt tradimus in Manual. confess. [d] post Innocentium receptum. [e]

d *Ca. 15. n. 13.*
e *In c. 2 ua. de homicidio.*

3 Secundo respondeo, quod non licet ei comedere pisces cum ouis, vel lacticinijs in eodem prandio, vel in eadem cœna: quia vel non potest vesci piscibus sine damno notabili, vel potest: si non potest, peccat illos comedendo: si verò potest, caret necessitate comedendi oua, & consequenter non potest comedere illa licitè per tenorem bullæ. ergo nullatenus iustè potest comedere illa simul in eodem prandio, vel cœna: quamuis non putarem eum mortiferè peccaturum, si comederet oua, vel lacticinia cum necessitate ea comedendi, & comederet tam parum piscium, quod solùm ei parum noceret, & non sufficeret ad excusandam necessitatem comedẽdi oua, & lacticinia: peccaret autem venialiter, eo quod superfluè & cum aliquo damno sine necessitate illos edendi comedit, immo cum aliqua necessitate non edendi ob gulam edit illos.

4 Tertio, quod si excusatur ratione ieiunio, & licet ei prandere, & cœnare, posset aliquando iustè comedere eodem die in prandio pisces, comedendo lacticinia in cœna, vel contra comedendo lacticinia in prandio, & pisces in cœna: quia contingere potest, quod in altera illarum comestionum habeat necessitatem comedendi lacticinia, & non in alia: sed qua vice non haberet necessitatem edendi illa, & commodè posset vesci piscibus, non deberet ea comedere; quia cessat causa edendi in bulla expressa. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Minores de Obseruantia incapaces sunt iurium parochialis: vnde nec possunt illa præscribere; & si ministrent sacramentum Eucharistiæ, extremæ vnctionis, vel benedicant nuptias parochianorum alicuius loci, sunt excommunicati. nu. 2. nisi id fecerint ex licentia Episcopi, nu. 4. vel allegent se ex priuilegio Papæ habere in dicto loco ius parochiæ: quod probabunt eo ipso, quod probabunt immemorialem possessionem. num. 3.*

CONSILLIVM XIX.

DOMINI cuiusdam castelli habent eius iurisdictionem, & territorium, & maiores eorum à tempore immemorabili semper sumpserunt omnia sacramenta à fratribus Franciscanis de Obseruantia, cum non fuerit vllus parochus in vlla parte prædicti temporis, qui gereret curam animarum in præfato castello, nec in eius territorio. Nunc vero quidam visitator inueniens per suam inquisitionem præfatos fratres administrasse prefata sacramenta, dixit eos esse excommunicatos. Quæritur, an res ita se habeat.

1 Respondetur primo, quæstionem hanc videri nouam, & talem, qualis vix reperiatur similis contigisse in Italia, nec in Gallia, & Hispania, nostra saltem ætate: esse item satis difficilis resolutionis propter ea, quæ parit consuetudo, cuius initij non est memoria, ex vna parte, & ex altera quod ordo Franciscanus Obseruantiæ non est capax iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialium: & ita non potest dici conuentum prædictum ea sibi vsucepisse, vel præscripsisse.

a *De ver sig.*

2 Secundo, quod etiam allegari potest pro visitatore vrgere clem. de priuil. quæ excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem ministrant.

3 Tertio, quod pro fratribus contra visitatorem facit primo, quod aliquibus siue clericis siue religiosis absque licentia speciali rectoris Ecclesiæ parochialis licet facere id, quod præfati fratres fecerunt; & quod ordinarij non possunt eos denunciare excommunicatos. Facit & consuetudo immemorabilis, per quam probatur præsumptiuè titulus, quem allegauit is, qui ea vtitur, iuxta cap. *super quibusdam*. [a] & l. *hoc iure. §.* ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & communem iurisperitorum sententiam. Et ita præfati fratres possunt allegare se habere priuilegium vel licentiam id faciendi à Papa, & illud probare per prædictam consuetudinem immemorabilem; & sic excusabuntur à præfata excommunicatione; cum notum sit, Papæ priuilegio & licentia competere posse Franciscanis quantumlibet Obseruantibus facultatem prædictam, argumen. cap. *cuncta per mundum*. [b] & notatorum in cap. 1. [c] & alibi sæpe.

b *9. qu. 3.*
c *De const.*

4 Secundo, quod omissa quæstione ad quem spectet iurisdictio parochiæ, etiam allegare possunt se id fecisse de licentia Episcoporum.

SVMMARIVM.

1 *Regimen monasterij etsi de iure ad solum spectet prælatum, ita vt monachi nullum habeant suffragium, nu. 4. attamen ex particularibus statutis in parte spectat ad conuentum, seu consiliarios, sine quorum consensu & consilio multa fieri non possunt. nu. 1. nec sine illis qui habent ius suffragãdi. n. 3. & 4.*
2 *Monachorum creatio etsi videatur ad solum spectare prælatum; attamen ex statutis particularibus, & ex consuetudine spectat ad prælatum & conuentum.*
5 *Dispositio tantum debet extendi, quantum sua principalis ratio nedum expressa, sed & subintellecta patitur.*
6 *Subrogatus sapere debet naturam eius, cui subrogatur, nec debet esse melioris conditionis. Vnde si monachi alicuius monasterij debent esse Galli, non potest loco amoti Galli suffici non Gallus.*
7 *Prohibito aliquo, & id prohibetur, per quod ad prohibitum peruenitur. Vnde si in aliquo monasterio monachi debent esse Galli, non Gallus, non poterit ibi esse nouitius.*

CONSILIVM XX.

VNIVERSIS præsentes literas inspecturis frater Franciscus de Paula ordinis Minimorum humilis institutor à Sancta Sede Apostolica gratia & concessione, omnium eremitoriorum, oratoriorum, & locorum eiusdem ordinis vbicumque constitutorum, nec non congregationis fratrum religiosorum & personarum alia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum sub regulari obseruantia in eisdem degentium superior, licet immeritus, & generalis corrector, salutem in Domino perpetuam. Nos pie considerantes Regiam Maiestatem Franciæ nobis & ordini nostro prædicto comparasse locum conuentus nostri Sanctissimæ Trinitatis in monte Pincio in Vrbe Romana; ea propter ad ipsius beneficij per nos recepti memoriam, & quatenus fratres nostri ordinis in dicto conuentu residentes in diuini cultus persolutione reddantur in futurum salutis animarum dictorum benefactorum memoriores; volumus & ordinamus, quod à modo in posterum dictus conuentus Sanctissimæ Trinitatis in monte Pincio in Vrbe Romana regatur per fratres Gallicæ nationis, quamdiu inueniantur, qui ibi residere & cultui diuino insistere voluerint. Sin autem vbi nulli reperiantur, qui ibi residere voluerint, quia omnes in Christo vnanimes esse debemus, illud per alios regi & inhabitari volumus: pariterque vbi locus supportare poterit, vltra quam reperiantur habitantes Gallicæ nationis, alios & aliarum nationum mixtim residere volumus. Datum. &c.

Circa prædictarum literarum contextum quæritur primo, an ex illis colligatur, quod non solùm corrector, qui est prælatus prædicti monasterij, sed etiam omnes alij officiarij, nempe discreti, & consiliarij correctoris, sacrista, procurator, custodes chartarũ, siue archiuij, debeãt esse Gallicæ nationis.

Secundo, an non solùm omnes officiarij debeant esse Gallicæ nationis, sed etiam alij fratres, siue monachi debeant esse eiusdem nationis.

Tertio, an monachi prædicti monasterij possint aliqua de causa mitti ad alia monasteria, substituendo eis, siue loco eorum ponendo monachos aliarum nationum.

Quarto, an possint recipi nouitij ex alijs nationibus ex sensu iuridico.

Quinto, quando licebit fratribus aliarum nationum cum fratribus Gallicæ nationis in prædicto monasterio conuiuere, quod aliquando posse & debere significat ipsemet Sanctus Franciscus.

r AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod pro parte negante facit cap. *nullam*. [a] cum multis alijs, quæ nos ei adiicimus in tertio comm. [b] super illud confecto, ad probandum totum monasterij regimen pertinere ad Abbatem, siue prælatum: & quod nullam potestatem habent monachi ad regendum monasterium: & quod consequenter beatissimus Franciscus, statuendo, vt prædictum monasterium regatur à fratribus Gallicæ nationis, videtur intellexisse de correctoribus tantùm, penes quos est de iure totum monasterij regimen.

Sed pars affirmans est verior. Tum quia quicquid antiqua iura de potestate Abbarum ordinum antiquorum statuerint; iure tamen nouiore, saltem particulari recentiorum ordinum per regulas eorum originarias, vel constitutiones, supradicta potestas prælatorum, præsertim inferiorum, & singulorum monasteriorum ita restricta est, vt bonam partem eorum, quæ pertinent ad regimen, teneatur facere cum sui conuentus, vel consiliariorum, siue discretorum consilio, & assensu, vt palam est eis, qui eorum regulas & constitutiones perlegerunt. nam & Benedictus in regula sua, [c] id expressit, vt diximus in comment. super d. capit. nullam. [d] Tum quia etiam Episcopi iure communi debent regere & gubernare suas Ecclesias cum consensu vel consilio suorum canonicorum. [e]

2 Tum quia, quamuis creatio nouorum monachorum aliquando ad solos Abbates spectat, vt colligitur ex cap. fin. [f] & annotauit Panormitanus, [g] secundum tamen glossam, [h] ad Abbatem & conuentum pertinet; quod est verum de consuetudine, secundum quam ætate nostra in omnibus ferme monasterijs omnium ordinum, & specialiter Minimorum, quorum maximus auctor fuit prædictus Patriarcha S. Franciscus, ad prælatos & conuentus simul pertinet, vt constat ex eorum regulis, & constitutionibus, & consuetudine, quam esse seruandam tradidimus nos in d. cap. nullam, [i] quidquid dicat Panormitanus, [k] qui melius loquitur in cap. *cum ad Apostolicam*, [l] quem referimus d. cap. *nullam*. [m] & magna pars regiminis monasterij consistit in exercitio potestatis eligendi monachos: quia personæ præstant rebus, [n] ergo ad totum conuentum prædicti monasterij, & ad omnes monachos eius pertinet magna pars regiminis eius.

3 Cum ergo monasterium prædictum regendum sit per fratres Gallicæ nationis, si inueniantur qui possint & velint id facere; consequens profecto est, quod non solùm corrector, sed etiam alij officiarij, immo & omnes fratres, qui habent ius suffragandi, seu vocem in Capitulo, decent esse nationis Gallicæ; quia omnes habent aliquam partẽ in eius regimine, licet alij alijs maiorem. Nam ex eo quod alij habeant maiorem, non infertur alios nullam habere: quandoquidem quilibet institutus in aliqua quota hæreditatis parte est verus hæres. [a]

4 Ad oppositum respondetur illud cap. procedere secundum illas regulas antiquas originarias, secundum quas monachi nullum suffragium, vel vocem habebant in Capitulo: non tamen habet locum secundum regulas recentiores, secundum quas prælati tenentur regere cum consensu vel consilio sui conuentus, vel consiliariorum, vel discretorum, vel aliorum officiariorum, neque in monasterijs antiquarum regularum, quibus superadditæ sunt constitutiones restringentes prælatorum potestatem ad gubernandum cum consensu vel consilio prædictorum, saltem quo ad aliquam notabilem gubernationis partem, per supradictas rationes, & alia quę latius adduximus in d. cap. *nullam*. [b]

AD SECVNDAM respondetur affirmatiuè. Primo quidem, quia omnes fratres, qui sunt habituri partem in regimine prædicti monasterij, debent esse Gallicæ nationis, si in numero sufficienti inueniuntur de illa, vt in prima quæstione resolutum est: at omnes fratres, qui sunt professi, habent aliquam partem regiminis illius, cùm habeãt suffragium & vocem eligendi prælatum, & alios fratres, & ad alia multa tam iure communi; iuxta cap. 1. [c] quàm iure particulari, & praxi, siue consuetudine prædicti ordinis Minimorum: ergo omnes professi debent esse Gallicæ nationis, si inueniuntur in sufficienti numero de illa.

5 Secundo, quod ratio principalis & præcipua, quę B. Franciscum mouit ad constituendum hoc speciale in gratiam Regiæ Maiestatis Gallicæ, fuit, vt fratres illud colentes essent memoriores, siue magis memores ad orandum pro Regibus Galliarum: & quod putauit fratres Gallicæ nationis magis memores fore, quàm alios. quæ ratio æquè comprehendit alios fratres, ac ipsos officiarios: ergo eiusdem iuris debent esse ipsi, atque alij officiarij: partim quod de similibus idem est iudicandum, [d] partim quod dispositio debet extendi tantum, quantum sua ratio principalis extenditur, vt est cap. *memini-mus*. adiuncto cap. *suggestum*. [e] vbi Panormitanus receptus ab alijs id adnotauit, & ait non solum procedere cum ratio expressa in dispositione, sed etiam cum subintelligitur: quam extensionem laudat ibi Francus & latius defendit Decius. & in casu proposito, non solum ratio est subintellecta, sed etiam expressa. ergo non solùm comprehendit officiarios, sed etiam extenditur ad alios omnes fratres.

Tertio, quod contextus verborum sanctissimi ipsius, eiusdemque gratissimi viri sancti Francisci palam significat, se intellexisse de omnibus fratribus, per illa verba, *Qui ibi residere. & cultui diuino insistere voluerint*: per quæ apparet eum non solum intellexisse de his qui intendunt regimini monasterij in præcipiendo, vel consulendo, sed etiam incumbendo cultui diuino, quod maximè sit missando, canendo, & psallendo, audiendo confessiones, & communicando: quę omnia in prædicto monasterio magna cum solicitudine fiunt.

6 AD TERTIAM respondendum est negatiuè: quoniam subrogatum naturam eius, cui subrogatur, debet sapere, [f] at principales monachi debent esse nationis Gallicæ, ergo & qui eis sunt substituendi. Tum quia non debet esse melioris conditionis substitutus & locum tenens, quam principalis, [g] immo vt ibi adnotauit Bartholus frequenter non potest substitutus satisfacere obligationi, qua principales tenentur. Tum quia non est danda occasio malignandi, [h] immo malitijs hominum est obuiandum. [i] At si liceret dimittere, & mutare fratres nationis Gallicanæ, substituendo fratres aliarum nationum, daretur occasio, & via fraudandi præfatam gratiam, & ordinationem, vt palam est: ergo non est id concedendum.

7 AD QVARTAM respondetur, quod non possunt recipi nouitij ex alijs nationibus, si ex natione Gallicana inueniantur qui recipi possent. Tum quia negata re aliqua videntur negari ea, per quæ peruenitur ad illud, [k] & cum quid prohibetur vna via, prohibetur etiam ne fiat alia, [l] Et per nouitiatum peruenitur ad professionem: ergo si aliarum

nationum

a 12. quæst. 2.
b De reg.
c Cap. 5.
d Nu. 5. & se.
e Cap. quanta. c. nouit. de his quæ fiunt à pr al.
f De reg. li. 6.
g In c. cum ecclesia Vultera na. de elect.
h Prædicti ea. fi. de regul. li. 6.
i Nu. 4. & 5.
k In d. c. cum ecclesia Vulte rana. de elec.
l De reg.
m Num. 5.
n Leg. 2. ff. de statu hom. & l. si quæram. ff. de testa.

a L. Iulianus. & l. 1. ff. de hæredi. inst. & l. qui liberti. §. ff. de vulg. & alibi pas.
b à num. 11.
c De elect.
d Leg. illud. ff. ad l. Aqui. & cap. studuit. 2. de elect.
e De appell.

nationum homines non debent incolere prædictum monasterium. si inueniantur ex natione Gallicana, qui colunt illud; neque debebunt eligi nouitij, qui sint ibidem professuri.

AD QVINTAM respondetur, quod licebit, quando non inuenirentur de illa natione tot, quot prædictum monasterium ad sua ministeria indigeret; quando item reditus & locus monasterij ferre possent vt aliqui aliarum nationum sustentarentur vna cum fratribus Gallicæ nationis. sed videtur sentire contextus prædictæ gratiæ, quod tunc eiusmodi fratres solummodo possent residere, & non regere, nec per consequutionem habere vocem in Capitulo, aut saltem non possent esse officiarij: quia legem & dispositionem ita debemus interpretari, ne legislator aut dispositor sibi sit contrarius, argumento *l. vbi repugnantia*. [a] at in principio dixit, de prædictum monasterium regeretur per solos fratres Gallicæ nationis, si inueniretur. &, si in fine intelligeretur, quod quando bona possent supportare plures, quàm monasterium egeret, possint conuiuere alij fratres aliarum nationum, intromittendo se in regimine; esset sibi contrarius. Salua, &c.

a ff. de reg. iu. & c. solicitudinem. de appellat.

SVMMARIVM.

1 *Molestari vel capi non debet quis rei nullo iure prohibitæ incumbens, antequam de negotio serio cognoscatur.*
2 *Lex antequam promulgetur, seu legitime publicetur, neminem ligat.*
3 *Priuilegium magis restringendum, quam lex, & strictius interpretandum.*
4 *Priuilegium etsi aliquando prosit ignoranti, numquam tamen illi nocet, nisi quo ad annullationem actus, quæ secundum aliquos non est proprie pœna, quam operatur, si contineat certum tempus, post quod decernat etiam ignorantes ligari, vel habeat decretum irritans. nu. 4. & 5.*
6 *Ignorantia facti, quod quis non tenetur scire, excusat.*
8 *Dispositio, quæ multipliciter apte intelligi potest, non obligat contrauenientem secundum vnum aptum intellectum, modo non contraueniat ei secundum alium ei aptum lege alia probatum.*
9 *Conditionis natura est, vt ea adueniente valeat quod sub ea fuit promissum, aliàs vero non.*

CONSILIVM XXI.

QVIDAM ingeniosus (qui dicitur *Ingeniero*) obtinuit per breue à Sede Apostolica priuilegium, vt alteri, quã ei, non liceret in statu Ecclesiastico opus quoddam Reip. vtile facere, promittens, quod intra annum mõstraretur artificiũ perfectũ. Alius verò ingeniosus nihil sciens de prædicto priuilegio, idem opus & facilius trãsacto anno perfecit. Quæritur nunc, an inciderit in pœnas contentas in breui, siue priuilegio, scilicet, soluere pœnam ingeniosо, vel Cameræ, prout latius continetur in breui, siue in priuilegio.

b Leg. absentem. ff. de pœn. absentem. C. de accusa. cum eis adnotatis.
c Tex. in c. in istis. §. leges. 4. dist. & ca. 2. de consti. & in Authent. vt fact. no. cõstit. collat. 6.
d Cap. porro de priuil. cap. Rodulphus. de referip. cũ eis adnot.
e §. ex parte. de concess. præb. lib. 6.
f Super glossam suam. g Clo. 2. vers. ex nunc. de haret. lib. 6.
h Dict. c. 1. §. porte.
i Cap. 2. de cõstit.

1 Respõdeo primo, quod resignatio prędicta nullo iure naturali, diuino, vel humano communi prohibetur, immo est actus omni iure permissus, & dignus gratia & præmio, vt copia ipsa præfatæ gratiæ continet: ergo faciens illum in dubio, & antequam de re serio & satis cognoscatur, non debet capi, neque molestari. [b]

2 Secundo, quod lex antequam promulgetur, siue legitime publicetur, neminem ligat. [c] nec priuilegium quod est magis restringendum quam lex, & strictius interpretandum. [d]

3 Tertio, quod priuilegium regulariter non prodest, cui conceditur, nec nocet ei contra quem conceditur, donec perueniat ad notitiam eorum. & licet aliquando prosit ei cui cõceditur, numquam tamen nocet ei, contra quem conceditur, saltem quo ad incurrendam pœnam, donec legitimè intimetur ei, aut donec saltem notitia eius legitimè perueniat ad illum, vt est in cap. 1. [e] vbi post Innocentium, Hostiensis, Dominicus & Philippus Francus [f] expresse hoc tenent.

Quarto, quod non obstat dicere, quod lex & dispositio pœnalis aliquando etiam comprehendit ignorantes, cum exprimitur in ea, vt ex tempore daræ obliget, iuxta glossam celebrem & aut cum ponitur in ea decretum irritans, [h] & quod in gratia præfata ponitur tam verbum *ex nunc*, quam decretum irritans.

5 Non inquam hoc obstat: quia illud procedit quo ad pœnam annihilationis actus, quæ dicitur intrinseca, & à multis defenditur, quod non est verè pœna, vt videre est apud Panormitanum Felinum Deci. & alios citatos per eos [i] non autem quo ad pœnam extrinsecam corporalem, vel temporalem aliorum bonorum, vt omnes resoluunt. Et in casu proposito primus ingeniosus non agit ad annullationem actus, sed petit pœnam extrinsecam bonorum temporalium, ad quam nulla ratione debet audiri contra secundum ingeniosum, qui ignorauit suum priuilegium, siue gratiam priuilegiatiuam nullatenus illi notificatam, nec publicè in locis solitis publicatam & promulgatam.

6 Quinto, quod contra ius naturale, diuinum, canonicum, & ciuile est, vt quis innocens & sine culpa puniatur, vt constat per *l. absentem*. [a] & *c. iam itaque*. & per alia multa citata per Gratianum [b] Atqui aliquid iure naturali diuino permissum, sed humano prohibitum facit per ignorantiam facti, quod ipse non tenetur scire, innocens & sine culpa est, vt est in §. [c] *notandum*. cum aliis multis citatis à glosf. illius, & est textus expressus in reg. *ignorantia facti excusat*. [d] cum aliis citatis ab eius glossa & id quod præfatus secundus ingeniosus fecit, est de se permissum, & omni iure permissum: ergo licet per ignorantiam facti contrauenerit præfatæ gratiæ, sine culpa id fecit, & est innocens; & consequenter graue peccatum est eum ob id punire.

a ff. de pœn. b Quæst. 4. c. 1. qu. 4. d De reg. iur. lib. 6.

7 Sexto, quod gratia præfata non fuit absolutè & sine modo & conditione concessa, sed cum modificatione, & restrictione, vt infra annum à die concessionis monstraretur artificium perfectum; ita quod nisi id fieret, nihil gratia prodesset: quod tamen non videtur factum intra annum à die concessionis, cum ille fuerit finitus 21. die mensis Octobris proxime elapsi, & nondum sciatur, saltem publicè, id esse factum. Quod si non est satisfactum præfato modo & conditioni, planum est præfatum primum ingeniosum male agere, peccareque grauiter molestando secundum, esseque dignum vt puniatur, cum sua ipsa gratia nihil ei prosit.

8 Septimo, quod dispositio, quæ multipliciter apte intelligi potest, non obligat contrauenientem secundum vnum aptum intellectum, modo non contraueniat ei secundum alium ei aptum lege aliqua approbatum, per *l. in ambiguo*. [e] vbi hoc adnotauit Bartholus communiter receptus. At præfata gratia [f] videtur intelligi apte duobus modis, argumen. l. 2. 8 Primo quidem, vt gratiam faciat conditionalem: secundo, vt faciat modalem. & intelligendo quod faciat conditionalem, scilicet quòd si intra annum perfecerit opus, valeat ei gratia, & aliàs non, non videtur antequam perficiatur exercitium intra annum obligare; quia illa est natura dispositionis conditionalis. [h]

c ff. de reb. dub. f In verſi. volumus. g ff. de in dic addict. h §. ex conditionali. Instit. de verb. obli. tex. c. si prote. de rescript. li. 6. i §. ex conditionali. Instit. de verb. obli. t. verum. de condit. appos.

9 Octauo, quod natura conditionis est, quod ea adueniente valeat quod sub ea fuit promissum, aliàs vero non. [i] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Quidquid potest quis per seipsum facere, potest facere per alium.*
2 *Recedendum à verbis non est, nisi aliud aliunde appareat. & num. 2.*
3 *Priuilegia, dato aliquo effectu, quem operentur contra ius commune, non sunt extendenda ad alios, saltem ad eos, ad quos non mouet eadem ratio.*
4 *Actus agentium non operantur vltra intentionem eorum.*
5 *Coniunctio et, vel ac, significat copulata esse diuersa.*
6 *Verba, quæ in priuilegiis, & quacumque dispositione, etiam odiosa, ponuntur, debent extendi quantum sua propria significatio patitur.*
6 *Exportare rem suam quocumque voluerit, vnicuique iure naturali licet.*
6 *Gratia, vel dispositio facta in materia, per quam res reuertitur ad pristinam naturam iuris naturalis, est fauorabilis.*

CONSILIVM XXII.

CONCESSIT Sanctissimus per motum proprium in forma breuis Legato Bononiensi vt posset extrahere ex quocumque loco status Ecclesiastici tot mensuras frumenti, & bladorum, non obstante eius constitutione hoc prohibente, & transferre Bononiam absque datiis & gabellis. Quæritur, an possit illas transferre ad alia loca, verbi gratia Florentiam, cum iam Bononiæ prouisum fuerit: quia gratia principaliter est concessa ad extrahendum; transferre autem Bononiam videtur esse liberum, ac in eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

arbitrio relictum, cuius contemplatione gratia ac priuilegium hoc concessum fuit.

1 Perpensis verbis priuilegij Illustrissimi Cardinalis dico primo, certum esse, quod eius Illustrissimæ D. licet per se vel suos agentes conuenire cum præfato Thesaurario, & præfatis mercatoribus per conuentionem gratuitam accepto, vel non accepto pretio, vt illi extrahant corbes frumenti, & bladorum in priuilegio expressos eo modo, quo posset sua D. Illustrissima per se vel per suos familiares & agentes extrahere: quia id iure nullo ei prohibetur: & regula iuris habet, quod potest quis per alium facere, quod potest per semetipsum. [a] Nec, vt puto, publicani & gabellarij contradicent huic parti.

2 Secundo videtur, quod præfatum priuilegium duobus modis possit intelligi quo ad illa verba, *Extrahere, ac ad ciuitatem nostram Bononiam transferre*. altero, quod significent dari duo priuilegia, vnum ad extrahendum simpliciter absque datiis & gabellis, &c. alterum ad transferendum Bononiam absque datiis, & gabellis, &c. Secundo modo, vt significent dari vnum priuilegium, scilicet extrahendi Bononiam. Et si dicamus priori modo intelligenda, poterunt extrahere quocumque volent: & si posteriori, non nisi Bononiam.

3 Tertio, quod videri potest posterior modus intelligendi verior alicui. Tum quia illa verba præfati priuilegij, *extrahere, ac ad ciuitatem Bononiam transferre*, id videntur propriè sonare: & à verbis non est recedendum, nisi aliud aliunde appareat. [b] Tum quia priuilegia sunt restringenda, [c] & licet ita debeant interpretari, vt operentur aliquid vltra ius commune, [d] dato tamen aliquo effectu, quem contra illud operentur, non debent extendi ad alios, saltem ad illos, ad quos non mouet eadem ratio, secundum Panormitanum, [e] declaratum latius per Decium, [f] & per citatos per eum. Et non videtur eadem ratio concedendi extractionem prædictorum bladorum ad quæcumque alia loca subiecta, & non subiecta illi, ac extrahendi à ciuitate Bononia sibi subiecta, & multis, nominibus digna, vt sibi faueatur: & est notabilis fauor, vt ad eam possint extrahi præfata blada.

4 Tum quia nemo diceret, quod licentia Papæ ad extrahendum aliquod frumentum in Regnum Neapolis extenderetur ad extrahendum in Regnú Franciæ, vel Florentiam, cum actus agentium non operentur vltra intentionem eorum. [g] Tum denique quod videri potest superfluum fuisse facere facultatem transferendi Bononiam, si per verbum *extrahendi* intelligeretur data facultas extrahendi quocumque vellet, cum tanta & maior ratio esset transferēdi Bononiam, quàm ad alia multa loca, per prædicta.

5 Quarto videtur verior prior modus intelligendi. Primo, quod si Papa habuisset intentionem concedendi priuilegium ad extrahendum tantùm Bononiam, proprius dixisset se concedere libertatem extrahendi ad Bononiam, quam extrahendi, ac ad Bononiam transferendi, cum superfluè poneretur illa copulatiua, *ac*, & illud verbum *transferendi*, *& conducendi*, vt palam est. Secundo, quod coniunctio copulatiua, *&*, siue, *ac*, significat copulata esse diuersa iuxta glossam solemnem, [h] & videtur concessisse duas facultates, alteram extrahendi, & alteram transferendi Bononiam. Tertio, quod non fuit superfluum (vt argumentum vltimum pro contraria parte tangebat) addere secundum post concessionem primi: quia concessio extrahendi sine datiis, gabellis, &c. solum concedit immunitatem à datiis, & gabellis, &c. prouinciarum, vnde erant extrahendæ, & non à datiis, gabellis, &c. soluendis alibi, vt Bononiæ, & in aliis locis, per quæ ad eam transferrentur. Quarto, quod satis aptus intellectus illorum verborum videtur, quod per ea datur vna facultas extrahendi quocumque volet absque datiis, & gabellis, &c. soluendis in prouinciis, vnde extrahuntur, & altera transferendi & conducendi Bononiam absque datiis, gabellis, ac cæteris soluendis etiam extra prouincias, vnde extrahenda sunt, vsquequo importentur, & inducantur Bononiam.

6 Quinto, quod non obstant supradicta de restringendo priuilegio: quia hoc non est extendere priuilegium, sed verba illius iuridicè intelligere, & vitare superflua, & propriè intelligere verba, quæ in quacumque dispositione etiam odiosa ponantur, debent extendi quantum sua propria significatio patitur, vt habet l. *cum lege*. iuncta glossa, [i] vbi colligit Aretinus quem sequitur Decius, [a] & alibi sæpè, & Alciatus [b] & propria & apta significatio verborum videtur supradicta: attento præsertim, quod præfata gratia est concessa motu proprio, & multis aliis clausulis significatibus voluntatem concedentis fuisse facere illam vberrimam, & amplissimam: & quod sit in materia, per quam reuertitur res ad pristinam naturam iuris naturalis, quo licet exportare vnicuique rem suam quo voluerit; quæ reuersio est fauorabilis. [c] Per quæ, & alia multa, quæ possent afferri, æquior & iustior videtur hæc pars posterior. Salua, &c.

a Cap. poteſt. de regul. iur. lib. 6. l. 1. ff. de procurat.

b Leg. non aliter ff. de lega. 3.
c Cap. porro. de priuilegijs.
d Ca. cum in his. de priuileg. ca. auctoritate. deuerſignifice.
e Ca. certificari. §. eos. de ſepult.
f Ca. 1. de reſcript. nu. 16.
g Leg. non omnis ff. de reb. eorum q. ſub. de prab.
h In rubric. ff. de iuris & facti ignoran. & c. querelam. de ſimon.
i De teſtam.

a Ca. vt debitus honor. de appell. & l. factum. §. in pœnalibus. ff. de reg. iur.
b In rubric. de verſ. ſi. col. 2.
c Le. ſi vnus. § pactus ſuper eſt. ff. de pactis & c. ab ex. xordio. 35. diſt.

d Cle. 1. verbo propry. de rebus eccl. nõ alienan.
e Ibidem qu. 34.
f Ca. de rebus eccle. non alien. col. 1.

g Ca. 6. de reform. ſeſſ. 22.
h Cap. 6.

I Le. præcipimus. C. de ap pell.

k Cap. 6.
l Le. cõmodiſſime ff. de liber. & poſth.
m Leg. cum prætor. ff. de iu dic. & enumne. de præſcrip.
n Cap. 6.
o Ca erit autẽ lex. 4. diſt.
p Ca. 6. c. cum ceſſante. de appell.
q Cn. cum dilectus. de conſuet.
r Cap. 6.
s Le. in conditionibus ff. de condit. & demonſtrat. & c. Marcellus. 1. quæſt. 1.

SVMMARIVM.

1 Prælatus exemptus à iurisdictione Episcopi, & Papæ immediate subiectus habet iurisdictionem quasi episcopalem; & omnia, quæ Episcopus, exercere potest in suos subditos.

CONSILIVM XXIII.

AN prælatus exemptus ab Episcopi iurisdictione habeat iurisdictionem episcopalem, & an cum suis subditis omnia illa, quæ Episcopus potest, valeat exercere?

1 Respondeo, quod prælatus exemptus, & immediatè Papæ subiectus habet iurisdictionem quasi episcopalem in suos subditos, iuxta glossam receptam & à quibusdam putatam singularem [d] quam Cardinalis [e] commendat, dicens eam seruari de consuetudine, & quod ipse fecit eam frequenter obseruare. & per illam glossam putatam singularem dixit, Abb. [f] quod huiusmodi prælati exempti, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem, possunt exercere in suos subditos ea, quæ Episcopi in suos. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Priuilegium canonis clericis minoribus 14. annorum non tollit Conc. Trid. sed fori, & ne obtineant beneficia.
1 Ius antiquum non censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum illud expresse tollit.
2 Negans alterum de duobus propositis tacite, vel expresse, alterum concedere videtur.
2 Lex debet esse rationabilis.
3 Priuilegium fori sublatum est clericis in variis casibus ad instantiam Regum, ne eorum iurisdictio fraudaretur.
3 Consuetudo est optima legum interpres.
4 Legis mens est seruanda in omni dispositione.

CONSILIVM XXIV.

AN clerici in minoribus constituti ante decimumquartum annum priuentur priuilegio canonis *si quis suadente* sicut priuilegio fori, per [g] Concilium Tridentinum.

1 Respondetur, quod non: quia prædictum Concilium [h] nullam de priuilegio canonis *si quis suadente*. facit mentionem, sed solùm meminit de priuilegio fori, & priuilegio obtinendi beneficia ecclesiastica: ergo non videtur illud tollere quo ad vllum tempus. Tum quia ius antiquum non censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum expresè illud tollit. [i] At omnis clericus iure antiquo fruitur canone *si quis suadente*, ergo non priuatur eius fruitione, nisi iure nouo expresè priuetur. At præfatum Concilium, [k] nullam de ipso mentionem facit, sed omnino omittit: ergo pro omisso debet haberi. [l]

2 Tum quia qui de duobus tacitè vel expresè propositis alterum negat, alterum concedere videtur. [m] At in præfato. Concilio [n] priuilegia clerici tacitè vel expresè proponuntur, & non tollit nisi priuilegium fori, & obtinendi beneficiū ecclesiasticum: ergo reliqua reliquit ei, & consequenter priuilegium canonis. Tum quia nulla ratio occurrit, quare clerico minori 14. annis honestè clericatu suo vtenti debuisset tolli præfatum priuilegium canonis: ergo non est censendum sublatum: quia lex debet esse rationabilis. [o]

3 Tum quod satis notum est priuilegium fori sublatum fuisse ad maximam Regum instantiam, ne iurisdictio eorum fraudaretur: quæ ratio cessat in priuilegio canonis; ergo cessat in eo præfatum Concilium. [p] Tum quia nullius regionis consuetudo suscepit præfatam interpretationem, sed contrariā; & ita illa seruāda est: quia cōsuetudo est optima legū interpres. [q]

4 Tum denique quod phrasis & mens præfati Concilij [r] indicat hanc partem bene sentienti & olenti; & mens legis est seruanda in omni dispositione, [s] & phrasis ipsius capitis significat noluisse Concilium parificare illa duo priuilegia,

dum diuidit priuilegium fori à priuilegio obtinendi beneficia, postea quam ad quatuordecim annos peruenerit; definiendo ne altero vmquam vtatur, nisi sit beneficiarius, aut clericalem habitum & tonsuram deferens alicui ecclesiæ de mandato Episcopi inseruiat; altero vero sic, quo tamen vti non potest, nisi sit clericus, & reputetur talis.

Aduertendum non inde tute inferri clericum si sit minor 14. annis non gaudere priuilegio fori etiam quod in habitu, & censura incedens alicui ecclesiæ de mandato episcopi inseruiret. vel de eiusdem icentia in seminario, vt in schola, aut vniuersitate quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versaretur.

SVMMARIVM.

2 Clericus, si dimisso habitu, rapinis, latrociniis, & aliis enormibus criminibus se immiscuerit, perdit priuilegium fori & canonis secundum magis communem. nu. 2. quæ licet quo ad priuilegium canonis posit teneri. nu 5. & fortè etiam quo ad initiatos minoribus ordinibus; at quo ad insignitos ordine sacro, nisi præcesserit monitio, & degradatio, non est tenenda. nu. 6. quia ei contraria fortiori textu & ratione nititur. n. 7.
1 Clericus occidens, vel occidi mandans Christianum per assassinum, itemque goliardi, ioculatores, buffones, artem talem per annum exercentes, ipso iure perdunt priuilegium clericale: & hoc est per specialia iura statutum. num. 4.
2 Religiosus si non sit clericus, etiam si sit Abbas, omni clerico inferior est; ecclesiastica tamen persona est, item & aque gaudet priuilegio canonis & fori, ac clericus. num. 6. & si sit professus, clerico in sacris; si vero sit nouitius, clerico in minoribus constituto æquiparatur. num. 7.
4 Iudex laicus clericum, nisi ter monitus sit incorrigibilis, punire nequit de nullo crimine etiam dimisso habitu perpetrato.
8 Opinio communis à contrario textu vel ratione nitente conuincitur.

CONSILIVM XXV.

AN conuersus religionis approbatæ nullo ordine insignitus, qui relicto habitu se immiscuit rapinis, & latrociniis, & aliis enormibus criminibus, perdat priuilegium fori, & subiiciatur iudici laico?

1 Pro parte affirmatiua facit primò, quod clericus occidens, vel mandans occidere per assassinos, videtur perdere priuilegium fori. [a]

Secundo, quod clerici ioculatores, goliardi, & buffones, artem illam exercentes per annum, perdunt ipso iure priuilegium clericale, [b] ergo à fortiori videtur perdere is, de quo loquimur, conuersus latrociniis & aliis enormitatibus se immiscens.

Tertio, quod cap. *perpendimus*. [c] & cap. *ex parte 3.* [d] probant secundum intellectum frequentius receptum, quod clericus se huiusmodi enormibus immiscens, & in eis inueteratus ipso iure perdit priuilegium clericale.

2 Quarto, quod clericus in minoribus constitutus, nisi habeat beneficium, vel seruiat ecclesiæ de mandato Episcopi, non gaudet priuilegio fori post Concilium Tridentinum. [e] Et conuersus, esto sit religiosus, & ecclesiastica persona: si tamen non est vllo ordine insignitus, non est clericus; immo si sit abbas, est minor quocumque clerico. [f]

Quinto, quod opinio doctorum communis & frequentior habet huiusmodi clericum perdere omnia priuilegia clericalia, etiam canonis, & fori, vt patet ex Hostiensi communiter recepto, [g] & hanc opinionem seruari testatur Stephanus Aufrerius. [h]

3 Non obstantibus tamen his; mihi videtur iure verius, & Christianæ pietati aptius contrarium. Primo quidem, quia nulla pœna ipso iure incurritur, nisi cum id iure exprimitur, iuxta glossam receptam, [i] & nullibi est textus, quod clericus immiscens se enormibus, etiam habitu & tonsura clericalibus dimissis, perdat ipso iure priuilegium fori, antequam moneatur desistere; ergo non est dicendum. [k]

4 Secundo, quod pro hac parte videtur casus in cap. *cum non ab homine*. [l] quatenus habet iudicem laicum non posse punire clericum de vllo crimine, nisi confecuta incorrigibilitate post trinam monitionem, & excommunicationem; cui satis addit cap. *si iudex*. [m] hoc esse verum, etiam si habitu clericali & tonsura dimissis id faciat.

Tertio, quod cap. 1. & aliud [n] nō probant communem sententiam, immo per locum à speciali probant hanc partem. Si

a Cap. 1. de homic. lib. 6.

b Cap. 1. de vit. & ho. cle. lib. 6.

c De sent. excom.
d De priuil.

e Sess. 23. cap. 6. de reform.

f Cap. à subdiacono. additã. glos. 92. d.

g In d. c. perpẽdimus.
h In tract. de potest. secul. super eccles. fict. perso. nas. fallen. 19. i In c. vlt. de iure patron.
k Cap. consuluisti. 2. q. 4. c. 2. de transla. prælat.
l De iud.
m De sen. excom. li. 6.
n De homic. lib. 6. & cap. 1. de vit & hon. cler. eod. lib.

a Ca. 1. de præb. lib. 6. cum concord.
b Le. interpretatione. & l. si præses ff. de pœnis. & cone. de pœn. dist. 1. c. 17 quæst. 4.
d Verbo clericus. §. 1. c. 3. §. 9.

f In dict. sess. 23. c. de refor.

g De verborum significa.
h De fer. falsi.
i In quæstione præd. 32.

k Cap. si quis suadente. 17. qu. 4. ab. Clerici, vel monachi. ca. nõ dubium. c. de monachis. de sententia excommu. & c. duo sunt genera. 12. qu. 1.
l Cap. 1. & c. constitutionẽ. de reg. lib. 6. & cle. con. eo. tit.
m Ca rabellanus. de feriis. & l. 2. §. sed neque. Co. de vet. iur. enue.

n Ca. quoties. cum similib. de purgat. cã.
o Dict. c. quoties. & toto ti. de purg. can.
p Ca. ex tuarum. de purg. canoni.

q De hæret. lib. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vehementi non appellatur abiuratio, sed iuratoria cautio, &c in cap. *excommunicamus*. [a] pro abiurare suspicionem, ponitur purgare se à suspicione. Quæ quidem omnia tumultuariè scripta submitto grauissimæ censuræ D.V. Illustrissimæ, quæ vtinam quam diutissima incolumitate fruatur. Amen.

a §. adiicimus. de hære.

DE PVRGATIONE VVLGARI.

SVMMARIVM.

1 *Purgans, vel volens se purgare purgatione vulgari, mortaliter peccat.*
2 *Duellum solemniter ineuntes à Conc. Trid. ipso iure excommunicantur, & aliis pœnis afficiuntur, quæ per Gregorium XIII. ad priuatum sine patrinorum solemnitate extensæ fuerunt: non incurruntur tamen dictæ pœnæ, nisi realiter duellum fit subsequutum. num. 3.*
4 *Purgatio per iuramentum, etiam super brachium Sancti Antony, vel alias res sacras, non conceditur nisi ei, de quo iuridice prius cognitum sit quod tali eget purgatione: quia non est vane iurandum.*
4 *Diffamatus de aliquo delicto potest vti remedio l. diffamari, & actione iniuriarum; à quibus tamen satius erit vt abstineat tacendo, & huiusmodi verba flocci faciendo; nisi probabiliter & efficaciter credat ex taciturnitate sibi notabile damnum honoris, famæ, reiue familiaris subsequuturum.*

CONSILIVM I.

A

B

C

D

E

F

GVIDAM de crimine iniustè à quibusdam diffamatus sæpe sæpius deliberauit, pro suæ famæ recuperatione, duello, & iuramento super brachio Sancti Antonij se purgare, idque à S. D. N. petere. Quæritur, an aliquam pœnam incurrerit, & an aliud sibi aptius remedium superfit.

1 Respondeo, D. consulentem debere in primis pœnitere earum voluntatū, quas habuit inordinatas, & cōtra quintum præceptum Decalogi datū, [b] & relatum à gloss. [c] Quoniam purgare se, vel velle se purgare purgatione vulgari, de qua in tit. de purg. vulg. qualis est purgatio per duellum, [d] est graue ac mortiferum peccatum, [e] quamuis legatur permissa in aliquot casibus, iuxta sacram Scripturā, vt habetur in c. *monomachiam*. [f] immo sunt hodie tales per Concil. Tridentinum excommunicati, & aliis pœnis ipso iure impositis grauiter affecti, [g] quod solum agit de duello solemni, sed extensum fuit postea per sel. rec. Gregorium XIII. ad omnia duella, etiam priuata, & sine vlla solemnitate patrinorum, seu patronorum, & aliarum monitionum & diffidationum habita.

b *Exod. 20.*
c *Ca. quid in omnib. 32. qu. 7.*
d *Ca 1. & 2. eod tit.*
e *D. toto tit. de purg. vulg. 12. quæst. 4.*
f *Sess. 25. c. 19. de reform.*

3 Secundo, quod præfatus D. consulens non incurrit excommunicationem, neque priuationem bonorum suorum ipso iure per præfatam voluntatem committendi duellum: incurrisset tamen, & incurreret, si fecisset, vel faceret illud: quia præfatum Concilium, & extensio prædicti Gregorii non puniunt mentalia duella, sed tantum realia: pro quo est aptus textus, [h] sicut nec voluntas occidēdi facit irregularem, licet sic ipsa realis occisio, secundum glossam communiter receptam contra gloss. cap. *si aliquis*. [i]

h *In c. fi. de sponsalibus.*
i *De homicid.*

4 Tertio, quod S. D. N. non faciet D. consulenti facultatem iurandi super brachio S. Antonij, vel aliis sacris rebus, aut literis, nisi prius iuridicè nouerit eum indigere tali purgationis iuramento; quia non est vane iurandum. [k]

k *Ca. animaduertendum. 22. quæst. 2.*

Quarto, quod poterit iustè agere contra eos, qui falsò diffamauerunt ipsum proditionis, furti, vel alterius criminis, per remedium l. *diffamari*. [l] quod consulerem præfato D. consulenti, & etiam remedio iniuriarum, iuxta cap. vlt. [m]

l *Ca. de ingenuis & manumissis.*
m *De iniur. & toto eod. tit. ff. & C.*

Quinto, consulendum esse præfato D. consilium super proposito negotio petenti, ne vllo remedio contra præfatos homines iniurios agat, nisi probabiliter & efficaciter credat, quod ex taciturnitate notabile sibi damnum honoris, famæ, vel rei familiaris subsequetur. Tum per ea quæ habet l. vnica. [n] Tum quia viri grauiores parui faciunt huiusmodi verborum leues iniurias, & leuiores reputantur qui super eis mouent lites apud iudices, qui plerumque cum suis notariis eos irridere solent, & frequenter per eas augetur infamia, & diminuitur honor & auctoritas, & fit notum quamplurimis, quod solum sciebatur à paucis.

n *C. si quisim per. mal.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutionem Pij IIII. & aliorum Pontificum subiicientium excommunicationi latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reseruatæ ineuntes duella solemnia. n. 2. extendit Gregorius XIII. etiam ad exercentes duella priuata priuatis modis inita. nu. 1.*
2 *Pœnæ non debent extendi vltra propriū casum, etiamsi in alio eadem omnino ratio inueniatur, & nu. 4. sed quod extendantur, tenuit aliquando gloss. nu. 3.*
3 *Æquiparata cum duo reperiuntur in iure, statutum in vno, & in alio statutum censetur.*
5 *Extendit cum lex noua legem antiquiorem, vnum casum subsicientem excommunicationi reseruatæ ad alterum, censetur & hunc alterum casum reseruatæ excommunicationi subiicere.*
5 *Duellum etiam priuatum & priuato modo ineuntes per bullam Gregorij incidunt in excommunicationem, quæ & ipsa est reseruata, sicut & illa, quæ per Pium IIII. fuit lata contra publica & solemnia ineuntes duella.*

CONSILIVM II.

PIVS IIII. sanct. mem. in bulla, quæ incipit, *ea quæ*, publicata de anno 1560. Idibus Nouembris, vltra alias pœnas, quas posuit in prohibitione duellorum, posuit pœnam maioris excommunicationis, & ipsius absolutioné reseruauit sibi, & Romano Pontifici pro tempore existenti. Concilium autem Tridentinum, [a] excommunicat, sed nemini reseruat excommunicationis absolutionem in casu detestabilis duellorum vsus. Deinde S.D.N. Gregorius XIII. ampliauit, declarando dictum Concilium vt procedat non solum in publicis duellis, sed etiam in priuatis, vt in bulla, quæ incipit, *ad tollendum*, publicata de anno 1582. in qua inter cætera dicitur, *Constitutionibus tamen, & aliis sanctionibus Apostolicis hac de re disponentibus in suo robore duraturis*. Modo quæritur, an in casu duelli priuati incurratur pœna in Concilio contenta, an imposita in d. bulla Pij IIII. emanata ante Concilium.

a *In c. 19. sess. 25.*

Respondeo primo, quod piè, subtiliter, prudenter, & salubriter videtur sensisse, qui mouit hoc dubium, super quo adduci possent multa, quæ, vt puto, sese obtulerunt eius eruditioni.

1 Secundo, videri considerandum, quod Iulius II. Leo X. Clemens VII. & Pius IIII. videntur damnare duella illa solemnia, quæ publicè fiebant, impetratis campis, & facultatibus, & licentiis duella impune faciendi ab illis, qui poterant ea concedere, & voluisse punire & castigare facientes illa, & concedentes præfatos campos, & facultates, & alios certos modos participandi cum eis. S. autem D.N. loquitur de illis, & extendit ea ad duella priuata priuatis modis eisdemque diuersis instituta & executa.

2 Tertio, quod ex hoc sumi potest argumentum pro negatiua parte quæstionis, scilicet quod reseruatio excommunicationis à Pio IIII. imposita non extendatur ad excommunicationem impositam à S.D.N. cum pœnæ non debeant extendi extra proprium casum, etiam si in alio inueniatur omnino eadem ratio, vt in cap. *pœnæ*. [b] vbi nos post alios latissime tradimus, & palam sit duella priuata esse alia, & longe diuersa à duellis publicis & solemnibus, & non inueniri eamdem omnino rationem in his, quæ inuenitur in illis.

b *Dec. d. 1.*

Quarto, quod etiam ex eodem secundo dicto sumitur argumentum pro parte affirmatiua quæstionis, scilicet, quod reseruatio Pij IIII. habet locum in excommunicatione lata circa duella priuata. Tum quia S. D. N. per suam extrauagantem noluit derogare constitutionibus suorum prædecessorum, immo expresse cauit, vt illæ duturent in suis casibus.

3 Tum quia æquiparare videtur quo ad hoc duella priuata publicis, cum ait per illa verba: *Considerantes duellum priuatum non minus cruentum & animæ & corpori noxium esse, quàm quod publicè perpetratur*. Et statutum in vno, videtur habere locum in alio sibi æquiparato, vt habet cap. *translato*. [c] & glossa recepta, [d] quæ habet alias multas similes: & quod etiā lex pœnalis extenditur ad aliam casum, in quo est omnino similis ratio, vt sentit glossa in vna sui parte, [e] à multis commendata.

c *De consti.*
d *In c. fin. post quam. de elect. lib. 6.*
e *In c. 1. de temporibus ord. lib. 6. in verb. Italia.*

Quinto, quod certum videtur esse, nullam pœnam à præfatis summis Pontificibus & Concilio Tridentino impositam habere locum in præfatis duellis priuatis, quatenus sunt impositæ ab illis. Tum quia non loquuntur de priuatis.

4 Tum quia lex pœnalis non extenditur de vno casu ad alium, iuxta præfatum cap. *pœnæ*. etiam si omnino sit eadem ratio, quod nos ibidē late probamus, & præfata glossa, [f] idem

f *In ver. Stal.*

tenuit.

a *In fin.*

A

B

C

D

E

F

tenuit. [a] Ex quo sequitur, quod licet constitutio Pij IIII. non sit sublata per extrauagantem S. D. N. immo sit confirmata, tamen per illam solam non censetur reseruata excommunicatio lata circa duella priuata: quia illa nihil loquitur de illis, iuxta secundum dictum, & iuxta hoc quintum non extenditur ad illa per similitudinem, neque per identitatem rationis; quia sunt valde diuersa, iuxta secundum dictum.

5 Sexto, quod restat dubium, an per extrauagantem S. D. N. illa reseruatio repetatur quo ad duella priuata, & credo quod sic, non quidem ea ratione, quod edicta præfata prædecessorum eius extendantur per se ad excommunicationem inflictam à D.N. sed quia eius Sanctitas expresse extendit easdem excommunicationes eorum ad excommunicationem circa duella priuata ab ipsomet inflictam: quoniam expresse extendit pœnas illarum constitutionum ad duella priuata, per hæc verba: *Auctoritate Apostolica statuimus, &c. vt omnes, qui circa duella priuata peccant modis expressis à sua Sanctitate, eisdem censuris & pœnis subiaceant, quibus per constitutiones prædecessorum subiacere debebant censuris & pœnis peccantes circa duella publica & solemnia*. Per quæ verba constituitur noua lex, cùm cōtineant verbum *statuimus*, quod est signum nouæ legis, iuxta glossam receptam, [b] & palam est Sanctitatem suam posse ac potuisse per suam nouam legem punire præfatos delinquentes circa duella priuata, & etiam circa alia delicta, remittendo se ad pœnas constitutas in præfatis edictis. Cùm ergo in constitutione Pij IIII. imposita fuerit excommunicatio reseruata contra peccantes in duellis publicis, censetur illa repetita contra peccantes in priuatis: cum peccantes in eis expresse subdat illis pœnis, dicens, vt easdem pœnas in illis positas incurrant. Ad quod facit cap. *eos*. [c] quatenus eos, qui absoluuntur ab excommunicationibus reseruatis propter iustum impedimentum adeundi superiorem, reducit in easdem excommunicationes præcedentes. Salua, &c.

b *In cle. fi. in verbo statuimus. de reser.*
c *De sententia excomm. lib. 9.*

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO.

SVMMARIVM.

1 *Stipendij taxatio ad hoc vt sit iusta, debet inter cætera respici valor rerum ad victum necessariarum; qui cum modernis temporibus sit auctus, indicat iniustum esse vt antiqua taxa etiam nunc seruetur: vnde coram Deo quis posset sibi, ea non obstante, iustam accipere mercedem. num. 2.*
2 *Iniustam mercedis taxationem ad iustam esse iniusto modo reducat quis, restituere non tenetur; quia non censetur dare occasionem iniusti damni; & hoc, etiamsi solum sub peccato veniali iusta deberetur, nec via iuris illam debens posset cogi ad dandam iustam. num. 16.*
3 *Clam accipiens ab eo, cui non displiceret, vel non deberet displicere, num. 4. acceptio sibi nota, non tenetur restituere; sicut nec is, qui iusto titulo, attento iure naturali, etiamsi solemnitas posituua non sit seruata, aliquid acquisiuit. nu. 6.*
4 *Placere mihi aliquid, vel rationabiliter debere placere, æquari videntur.*
5 *Decori ciuitatis qui consulit, etiam clam aliquid ei auferendo, non videtur ciuitatem fraudare, nec damnum dare. num. 11.*
7 *Damnum cum alijs non communicato consilio dans, si ipse non fuit aliorum dux, non tenetur, vltra id quod ad ipsum peruenit, restituere; nisi damnum sine ipso datum non fuisset.*
7 *Credere seu assentiri in rebus, in quibus intellectus ad vnam potius quam alteram partem non est efficaci ratione determinatus, ex humano affectu subsistere aliquo motiuo, possumus illi parti, prout nobis magis placet, immo possumus modo vni, modo alteri parti adhærere.*
8 *Mercedem iustam vt suis officialibus assignet Respub. etsi non videatur posse cogi, cum eos ad officium accipiendum non cogat: verius tamen videtur, cum sine dedecore non possint ab eis abstinere, quod per indirectum eos ad id cogit. num. 13. & successiue iure naturali diuino & humano eis deberi iustum stipendium, nu. 12. ad illudque sic assignandū saltem sub pœna peccati venialis teneri. n. 16. etiamsi adsint aliqui, qui liberter officium cum dicta modica mercede acciperent. nu. 14.*
9 *Debitum clam sibi accipiens tunc demum à restitutione liber est, si sit legale; secus, si solum debeatur ex honestate: sufficit tamen quod sit debitum, ad quod quis sub peccato etiam veniali teneatur. num. 16.*
10 *Officialis tenetur Reipublicæ restituere non solum damnum quòd ipse dedit, sed & quod illa eius culpa & negligentia passa est, vel quod ipse poterat impedire. & num. 11. & 17. secus si non potuisset impedire. num. 18.*
13 *Coactus ille etiam dicitur aliquid facere, qui id sine dedecore vel imminutione suæ auctoritatis non potest omittere.*
14 *Iustitia commutatiua requirit æqualitatem dati & accepti operis, & mercedis, nec iustificatur ex eo, quod non deerunt qui dictum opus minoris iustæ mercede præstarent.*
19 *Suffragia plura, quam liceat, clam immittens, ad hoc vt officialis debitum augeatur stipendium, peccat quidem, sed non videtur ad restitutionem obligatus.*

CONSILIVM I.

A

B

C

D

E

F

CVM statuendum esset aliquid à 130. decurionibus, quorum duarum partium suffragia sufficiebant super augmento salarij eorum, vnus in fauorem augmenti dedit clam quatuor suffragia, & publicato scrutinio inuenta sunt duarum partium suffragia, & præterea tria. Quæritur, an is, qui dedit prædicta quatuor, teneatur ad restituēdum damnum datum Reipub. per augmentum prædicti salarij.

1 Pro parte autem negante facit primo, quod qui non dedit iustum damnum, nec causam iustam damni, non tenetur restituere. arg. totius tit. de iniur. & dam. dato. [a] & quod præfatus decurio non dedit vllum damnum iustum. Tum quia prudentis arbitrio salarium nouè statutum est iustum. Quod probatur primo ea ratione, quod tale visum est 80. circiter viris iuratis, prudentibus, nobilibus, & amantibus præfatam ciuitatem: Deinde, quod notorium est, in prouincia, in qua est illa ciuitas, & in tota fere Europa multo cariorem factum esse victum, & multo viliorem pecuniam numeratam, quam erat abhinc 100. 80. 60. & 40. annis: palam enim est, quod duplo maiori pretio valent nunc panis, vinum, carnes, & alia opsonia, & vestes non solum herorum, sed etiam familiæ, cum ergo salarium præfatorum decurionum antiquum ante 60. 100. & amplius annos fuerit constitutum in pecunia numerata, & vt est verisimile, non fuit superfluum, sed ad summum iustum; consequens est, quod nunc auctum duabus tertiis partibus vix ascendit ad iustum, cum etiam duplicatum non excederet illud.

a *ff. & C. ad l. Aquil.*

2 Secundo, quod qui reducit res iniustè dispositas ad earum iustam dispositionem, non præstat damnum, nec tenetur ad restitutionem, etiam si ordine iusto non seruato id faceret: quia non infert damnum iniustum, qui accipit clam sibi debitum à debitore nolente sibi soluere, nec tenetur restituere, etiam si fortè peccet accipiendo: quia non infert ei damnum iniustum, iuxta glossam celebrem, [b] declaratam à nobis satis late in Manu. confess. [c] & debitor, qui soluit creditori sui creditoris, non tenetur ad restitutionem, immo liberatur ipso iure, si ex eadem causa erat creditor, & per exceptionem, si ex alia causa. [d] & is cui coram Deo vere debetur maius salarium, quam quod ei datur, posset clam sine scandalo accipere, per ea quæ nos tradimus in Man. conf. [e] & vxor potest soluere debitum mariti nolentis id facere, vt liberetur à peccato, vt etiam tradimus nos vbi supra. [f] At præfatis decurionibus debetur nunc longè maius salarium, quàm cum illud assignatum fuit: quia, vt dictum est, erat constitutum in pecunia numerata, & omne genus victus longè pluris valet nunc, quàm tunc.

b *Cap. ius gentium. 1. dist.*
c *Cap. 17. nu. 112.*
d *Le. si liber. ff. de negot. gest. adiuncta gloss. & doct. Bart. & gloss. in §. 1. Inst. quibus modis tol. obli.*
e *Cap. 17. nu. 108.*
f *Num 117.*

3 Tertio, quod non tenetur restituere qui occultè aliquid accipit ab eo, cui non displiceret acceptio sibi nota, licet displiceret occulta, vt etiam tradimus nos vbi supra, [g] & si præfata ciuitas esset persona vera, vt est ficta, & sapiens, iusta, Christiana, & diues, vti est, non displiceret ei, vt hoc auctarium salarij daretur suis decurionibus: quia videretur ei esse iustum & debitum; quod valde verisimile est, cum ex 130. decurionibus eius circiter 80. iuratis id visum fuerit, quod autem sit diues quo ad hunc effectum constat ex eo, quod facit eleemosynas largas, & alias gratias, & opera, quæ iure & præcepto non tenetur facere.

g *Num. 139.*

4 Quarto, quod in hac materia paria videntur esse, quod aliquid placeat alicui, vel quod placere debeat: vnde Scotus receptus, [h] ait, cum qui renet alienum inuito domino, non peccare non restituendo statim; si id faceret, eo quòd non posset absque sua infamia, vel aliquo maximo damno Reipublicæ vel suo: quia id placere debet ei, cui restituendum est, licet non placeat. Pro quo facit, paria esse

h *In 4. li. sent. dist. 15. q. 2. a. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

scire,vel scire debere, [a] & illud Domini, [b] relatum in principio Decreti, *Quæcumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.*

5 Quinto,quod præfatus decurio fecit præfatam fraudem, vt consuleret bonori & decori ciuitatis, bona fide credens præfatum salarium debere augeri;quod etiam,vt dictum est, videbatur,vt visum fuit maiori parti, immo & duabus partibus,aut circiter omnium decurionum.

6 Sexto,quod potest quis in foro conscientiæ vtiiure quæsito bene attento iure naturali, licet solemnitas iure humano inducta non fuerit seruata, secundum Innocentium receptum, [c] quem inter alios sequitur Felinus, [d] vt electus in prælatum non seruata solemnitate cap. *quia propter*. [e] potest vti illa electione,si coram Deo maior & sanior pars Capituli consenserit in eum.

7 Septimo, quod qui damnum dat cum aliis non vti dux eorum,neque communicato consilio cum eis, non tenetur restituere damnum, nisi pro parte quæ ad ipsum peruenit, si non fuit causa, sine qua id non fuisset datum, secundum Innocentium, [f] quem aliàs sequuti muniuimus magnis argumentis contra Caietanum & Sotum, vt referimus in Man. conf. [g] & præfatus decurio probabiliter potest credere,quod non fuit causa,sine qua non fuisset factum illud augmentum. Tum quia ipse solum tria suffragia, quæ non habebat, addidit: quoniam quartum iure suo tulit; & sublatis illis tribus reliqua suffragia constituebant numerum duarum partium, quæ sufficiebant, iuxta l. *plane*. [h] Tum quia ipse non tenetur credere, quod alia suffragia, quæ inuenta fuerunt supernumeraria,fuerunt lata in fauorem augmenti,licet posset,si vellet: quia credulitas, siue fides humana ex affectu adiuncto motiuo producitur; & potest quis ex libero arbitrio alteram partem,quam voluerit, immo & vtramque successiue ex diuerso motiuo credere, secundum doctrinam posterioristicam Aristotelis receptam,secundum quam, vt dicit S. Thomas, [i] nemo credit nisi volens, & fides causatur à voluntate, quæ determinat intellectum ad assentiendum alicui rei, ad quod non determinatur ratione sufficienti.

8 Pro parte affirmante facit primò, quod Respublica non videtur teneri ad assignandum officialibus suis iustum omnino salarium: quia non cogit ad accipiendum illa; & potest dicere illis qui petunt illa officia, vel his quibus committuntur, Accipite illa cum salariis & oneribus eis constitutis, si vultis, alioquin relinquite, quia non deerunt qui accipient illa: vt definit Sotus. [k]

Secundo,quod qui damnum vel causam damni dat, illud restituere tenetur. [l]

9 Tertio,quod tum demum accipiens clam debitum sibi, vel alij,excusatur à restituendo,cum illud debitum est legale, & debitor posset cogi ad soluendum,vel tenetur in conscientia soluere,vt nos monuimus in Manu. confess. [m] & quamuis præfatum augmentum deberetur de honestate præfatis decurionibus,non tamen debebatur de præcepto & necessitate, adeo quod posset cogi ciuitas ad soluendum illud,vel teneretur soluere in conscientia, vt palam est: alioquin enim teneretur soluere omnibus decurionibus, qui præcesserunt, præfati augmenti constitutionem à tempore quo illud debuit assignari eis ob caritatem victus.

10 Quarto,quod officialis publicus non solum tenetur ad restituendum damnum à se dolo datum, sed etiam ad datum sola culpa & negligentia, [n] immo damnum datum, quod ipse prohibere potuisset. [o]

11 Quinto, quod præfatus decurio curauit, ne fraus facta detegeretur,persuadendo non decere vt talis fraudis inquisitio fieret;& ita per eadem iura solus tenetur.

12 Ad hæc autem responderi posse videtur. Ad primum primo negando assumptum in eo: quia lege naturali, diuina, & humana dignus est mercenarius mercede sua. [p]

13 Secundo,quod licet directè non cogantur acceptare illa officia, coguntur tamen indirectè, ne suam auctoritatem perdant, immo ne minoris habeantur,quàm sui compares,ne reputentur indigni talibus muneribus.

14 Tertio negando etiam, quod iustificatur Respub. dicendo, accipite,si vultis,illa. Tum quia id quod iniustum est iniustitia commutatiua, non efficitur iustum, eo quod non deerit qui velit sustinere illam iniustitiam. Tum quia requiritur,vt res quæ datur, valeat, tanti, quanti ea quæ accipitur, vt concludit Aristoteles, [a] & S. Thomas. [b] Tum quod iure naturali & diuino iustitia commutatiua requirit æqualitatem rerum,quæ dantur & accipiuntur, secundum omnes, præsertim Scotum, [c] quem ad bonum propositum citauimus in dict. Man. [d]

15 Ad secundum respondetur concedendo assumptum; negando tamen, quod præfatus decurio damnificauerit præfatam Rempub. & damnum dederit ei; immo profuit, per contenta in argumento primo pro parte negante adducto.

16 Ad tertium concedo assumptum,scilicet, quod non potest quis clam accipere sibi debitum, nisi sit legale, idest, per legem vel per conscientiam debitum: concedendo item, quod præfata ciuitas non tenebatur soluere præfatum augmentum præfatis decurionibus ante institutionem eius; negando tamen quod non tenebatur in conscientia ad instituendum illud sub pœna peccati mortalis, vel venialis, quod sufficit ad hoc, quod institutio illius clam fraude aliqua procurata valeat.

17 Ad quartum respondetur,concedendo assumptum,negando tamen subsumptum expresse vel tacite,quod præfatus decurio per culpam vel negligentiam damnificauerit ciuitatem; quia, vt prædictum est, negatur eum illi obfuisse, quia potius profuit.

18 Ad quintum respondetur, negando quod fraus præfata sublata fuisset, si ipse non curasset, ne de illa cognosceretur: quia non poterat id fieri iustè, inuitis eis, qui voluissent defendere augmentum: quoniam non poterat probari, quod absque falsis suffragiis non conuenissent duæ partes:quia nullatenus poterat probari,quod suffragia falsa fuissent pro augmento. Tum quia qui ea dedissent, non fuissent id confessi, ne se infamarent. Tum quia etiam si fuissent confessi, non erat iure credendum eis: quia erant singulares testes, quibus non creditur. [e]

19 Itaque resoluendo videtur dicendum primo, quod hæc quæstio est difficilis. Secundo, quod præfatus D. decurio mittendo falsa suffragia peccauit. Tertio, quod in foro exteriori non posset cassari institutio prædicti augmenti, nolentibus illis, qui pro eo suffragati fuerunt. Quarto,quod nullum damnum iniustum videtur datum. Quinto, quod in foro conscientiæ non tenetur præfatus decurio ad restituendum quidquam,mea sententia præsenti,salua iustiore,& maturiore alterius melius sentientis, immo & mea futura, si quam maturius veriorem conciperem, gratia Dei optimi maximi, qui nos omnes saluet. Amen.

SVMM-ARIVM.

1 Officialis,seu ministet Principis non peccat exequendo mandatum non secundum verba, sed secundum mentem Principis.

1 Iudex accipiens ab eo,qui ne iniuste coram Deo puniatur,sponte aliquid dat,restituere tenetur.

CONSILIVM II.

OFFICIALIS seu minister regius missus ad processus formandos contra latrones, & eorum fautores, & receptatores, habens expressum mandatum à superioribus, vt omnes consanguineos prædictorum latronum illico in exilium eiiciat, & de domibus & patria expellat; si à prædictis consanguineis pecuniam sibi oblatam sponte accepter, & illis parcat misertus eorum ruinæ,sciens pro certo eos non esse in culpa; Quæritur,an peccet, & an ad restitutionem teneatur,& cui restituere teneatur? Videtur autem,quod non peccat: quia non videtur facere contra intentionem Regis,cuius mens est, vt parentes non patrocinentur latronibus: ergo si non sunt in culpa, non sunt eiiciendi. Nec ad restitutionem videtur teneri: quia non vi,sed sponte & gratiose datur, nec vlli damnum infertur,nec Rex suo fine fraustratur; & parentes modicum pecuniæ dantes,maximum incommodum effugiunt,& maximam vtilitatem consequuntur, cùm non eiiciantur propria domo.

1 Respondeo, quod non peccat parcendo, quo ad forum conscientiæ, propter rationem in ipsa quæstione propositam, sed sic accipiendo pecuniam: quia accipit pro eo quod in foro conscientiæ tenetur facere: & tenetur restituere eis qui dederunt,quoniam qui male accipit à bene dante, peccat & tenetur ei restituere, iuxta l. 2. [f] & per latius tradita in nostro Manu. [g]

a 5. *Ethic.* b 2. *q.* 77. *a.* 1.

c *In* 4. *l. sent. di.* 15. *q.* 2. *a.* 2. d *Cap.* 17. *nu.* 283 *lit. C.*

e *Ca. bona de elect.*

f 2. *& cap. ff. de cod. ed. nat.* g *Cap.* 17. *nu.* 30.

a *Le. quod te. ff. de re. cred.* b *Matth.* 5.

c *In c. quod si cut. de elect.* d *In c.* 1. *n.* 19. *de constit.* e *De electio.*

f *In c. sicut dig num. de hom.* g *Cap.* 17. *nu.* 108.

h *ff. quod cu iusq; universit. nom.*

i 1. 2. *q.* 56. *ar.* 3.

k *De iusti. & iur l.* 3. *qu.* 6. *art.* 4. l *Ca. si. de iureiur.*

m *Cap.* 17. *à n.* 112.

n *Leg. magistratus. ff. de adminis. rerum ad ciuit. pert. & ca. ea quæ. admuni. gloss. de off. archi.* o *L. fi. ff. de ad minist. rerū.* p *Luca* 10. *&* 1. *c.* 13. *qua.* 1.

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO. 217

SVMMARIVM.

1 Clericus non potest dare mandatum ad agendum criminaliter, nec ciuiliter contra homicidam,nisi cum protestatione citra pœnam sanguinis.

2 Pater agens ad pœnam ciuilem ob mortem illatam filio, illam petit non ob iniuriam illatam filio, sed ob ipsimet patri sic illatam.

3 Iniuria filij redundat in patrem.

CONSILIVM III.

AN pater post natiuitatem filij annis fere decem clericus factus possit constituere procuratorem ad petendam & prosequendam iustitiam contra assassinos occisores, & complices in nece filij, absque periculo irregularitatis, & amissionis beneficiorum?

1 Respondeo, quòd non potest dare tale mandatum ad agendum criminaliter,neque ad agendum ciuiliter sine protestatione,quod iudex non inferat pœnam sanguinis.

2 Neque cum hac protestatione, nisi ad pœnam ciuilem imponendam illi homicidæ propter iniuriam,quam fecit patri clerico, eo quod occidit filium suum: ita quod ipse non debet velle,vt imponatur ei pœna homicidij,vel alia propter iniuriam, quam fecit filio, eo quod occidit ipsum, sed propter iniuriam, quam sibi patri intulit, ea ratione, qua iniuria filij redundat in patrem,iuxta l. 1. [a] & l. *eum qui*. [b]

3 Quę omnia probantur in cap. *perlatis*. [c] adiunctis eis,quę annotat Philippus Franeus, [d] adiuncto cap. *parochianos*. cum glossa & adnotatis ibi per doctores. [e] Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 Testis iuste interrogatus, reum non detegens, fisco non restituit pœnam,in quam reus ipso iure incidit.

1 Piscus nequaquam ante sententiam acquirit bona committentis dilectum,pro quo est imposita pœna ipso iure incurrenda; nec pœna etiam ipso iure imposita est per impedientem ei ante sententiam restituenda.& num. 2. *in fin.*

1 Damni qui causa proxima est, tantummodo restituere tenetur.

2 Pœna in foro conscientiæ ante sententiam non debetur.

2 Impediens alium à consequendo aliquid, tunc demum restituit, si impeditus ad id habebat ius quæsitum in re, vel ad rem per actionem vel officium iudicis.

3 Actibus in cunctis attenditur,quod principaliter intenditur.

3 Custodes & vigiles delinquentes non deferendo peccant; sed ad pœnam,quam accusati soluerent,non tenentur.

4 Leges humanæ, maximè in foro poli, non plus ligant,quàm in eo sunt receptæ.

5 Interesse & damnum intrinsecum intra rem, non autem remotum extrinsecum extra rem restituendum est.

CONSILIVM IIII.

POENA quando est posita ipso iure,an testis legitimè interrogatus reum non detegens teneatur fisco damnum restituere?

1 Respondeo,quæstionem hanc esse satis nouam,& multa pro eius vtraque parte adduci posse, & videri tenendam partem negatiuam, videlicet, quod non teneatur restituere in foro conscientiæ. Primo, quia non omnis, qui qualemcumque causam & occasionem damni præstat, tenetur restituere,sed tantum is,qui causam proximam eius præstat. [f]

Secundo, quod prædictus testis suo falso testimonio nulla bona abstulit fisco, nec fuit causa, vt ille perderet aliqua, quia nulla ratione ante sententiam quæsuit illa. [g]

2 Tertio, quia pœna non debetur in foro conscientiæ ante sententiam,iuxta glossam singularē communiter receptam. [h]

Quarto, quòd si qua ratione prædictus testis tenetur ad restitutionem, maximè eo quod fuit fisco impedimento acquirendi bona:at, vt nos resoluimus in Manual. [i] non tenetur,nisi qui impedit alium à quærendo,id, in quo iam habebat ius quæsitum in re, vel ad rem per actionem, vel officium iudicis,quale non videtur habere in nostro casu fiscus.

Quinto facit, quod in nulla parte iuris videtur exprimi, quod teneatur quis ad restituendum fisco pœnas ei debitas ob aliqua delicta, donec ad eum per sententiam deferantur, vt significant l. 1. & aliæ. [k]

3 Sexto facit,quod in actibus humanis, id quod principaliter intenditur, est attendendum, & non quod minus principaliter, [a] & testimonium prædicti testis non tendit principaliter ad impeditionem acquisitionis bonorum fisco, sed solum ad excusandum crimen rei, ergo,&c.

Septimo, quod D. Bernardinus relatus à Siluestro, [b] & à nobis in Man. [c] ait, custodes & vigiles ciuitatum non accusantes, quos inueniunt euntes post sonum campanæ, licet peccent mortaliter,& sint periuri, si accusare iurauerunt,non tamen tenentur soluere pœnam, quam soluissent, si fuissent accusati.

4 Octauo plurimum mouet, quod leges omnes humanæ, potissimum pœnales, eatenus videntur ligare, præsertim in foro conscientiæ, quatenus in eo sunt receptæ,& non amplius, vt satis profunde tradimus in prædicto Man. [d] At nullibi receptum est,vt vlla lege iubente damnari aliquem priuatione bonorum,teneatur quis, præsertim in foro conscientiæ, ante damnationem bona ad fiscum deferre:ergo.

Nono,quod alioquin sequeretur, omnes custodes confinium regnorum deputatos ad custodiendum, ne quis aliqua exportet ex illis,vel importet in illa,vel non saltem nisi soluto vectigali, vel portorio, vel gabella sub pœna priuationis bonorum,teneri restituere non solum iura, siue vectigalia debita,sed etiam bona,quæ ob id deberent fisco applicari: quod nullus,vt arbitror,hactenus dixit.

5 Non obstat,quod non solum tenetur quis restituere proximo bona,quæ ei abstulit, sed etiam interesse damni emergentis,& lucri cessantis,per ea quæ tradimus in Man. [e] Tum quia dicta pœna non est interesse, per definitionem interesse positam in dicto Manu. [f] Tum quia illud est verum de interesse intrinseco,& intra rem, non autem de interesse adeo extrinseco,& remoto,ac est pœna huiusmodi applicanda fisco, [g] per dicta à nobis vbi supra, [h] post Bartholum & alios. [i] Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Pater,qui ad fallendum fiscum falsò negauit se habere bona,ex quibus filio condemnato debeatur legitima, tenetur in conscientia eidem fisco ad restitutionem. & nu. 2.

1 Pœna post condemnationem etiam iure poli debetur.

2 Depositum eius, cuius bona postea confiscata fuere, fisco restituendum.

3 Pater computare potest filio in legitimam, quæ ipse ei subtraxit. nu. 5. *vel pro ipso coacte soluit. & nu.* 6.

4 Pater, & filius in eius potestate existens etiamsi non habeat peculium castrense, nec quasi, possunt sibi inuicem naturaliter obligari.

4 Pater non potest agere furti contra filium: filius tamen tenetur in conscientia patri restituere. si potest. & nu. 5.

5 Obligatio naturalis iure canonum,naturali,& ciuili, præsertim in foro conscientiæ,æquatur obligationi.

6 Pater repetere non valet quæ sponte pro filiis soluit, nisi protestatio præcedat: at quæ coacte pro eo impēdit. repetere potest, & in dubio videtur animo repetendi hæc soluere.

CONSILIVM V.

STANTE statuto, vt filius familias propter suum delictum condemnari possit in legitima, quæ deberetur ei ex bonis patris, si tunc ille moreretur; & aliquis filius familias condemnatus fuerit in illa,& pater mendaciis & periuriis suis & suorum amicorum probet se non habere vlla bona,ex quibus debeatur legitima filio.

An teneatur pater restituere fisco,vel iudici,cui debebatur quarta illius legitimæ?

Secundo,esto quod teneatur, an possit computare in partem restitutionis ea, quæ filius subtraxit antea patri ad lusus & alia illicita?

Tertio,an possit etiam computare ea,quæ aliàs soluit propter delictum ab eodem filio perpetratum?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod tenetur restituere. Tum quia licet quis pœnam non debeat in foro conscientiæ, donec condemnetur, iuxta glossam celebrem, [k] post condemnationem tamen tenetur, iuxta doctrinam S. Thomæ receptam. [l] Tum quia non licet vlli defendere se,& minus sua bona per mēdacia & periuria,iuxta eumdem S. Thomam receptum, [m] quæ quia suapte natura mala sunt,nullatenus fieri debent. [n] Tum quia l. *bona fides*. [o] habet, quod etiam depositarius tenetur reddere fisco depositum

a *Leg. si quis nec causam. cum* 16. *fundamentis inf. ibid. ff. de reb. cred.* b *Verbo restitutio* 3. *qu.* 3. *vers.* 7. c *Cap.* 25. *nu.* 34.

d *Ca.* 23. *nu.* 40. *&* 62.

e *Cap.* 17. *nu.* 25. f *Cap.* 17. *nu.* 211.

g *Le. si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de act. emp.* h *In d n.* 211. i *in l.* 1. *Co. de sent. quæ pro eo quod int.*

a §. *iniuria. bs. ff. de iniur.* b *De homic. lib.* 6. d *In* 1. *eius no tabili.* e *De sent. excom.*

f *Cap. de occidendis.* 23. *q.* 5. *& gloss. sing. c. de catero. de homici.* g *Leg. eius. seq. de testib.* h *Cap. frater nitat.* 12. *q.* 2.

i *Cap.* 17. *nu.* 69.

k *ff. de bo. dā.*

k *In c. fraternitat.* 12. *q.* 2. l *In* 2. 2. *q.* 62. *art.* 4. m 2. 2. *qu.* 69. *art.* 2. n *Cap. itane.* 32. *quæst.* 5. o *ff. depositi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

situm', quod penes ipsum depositorat is, cuius bona postea fuerunt confiscata. Tum denique, quòd iustitia & æquitas præcipit, vt vnicuique reddatur suum, vel sibi debitum. [a] At in casu proposito fisco & iudici per præfatum statutum debent parentes soluere, vel trádere tot bona, quot obuenirent filio, si tempore confiscationis ipsi morerentur: ergo pater prædictus tenetur soluere quantum ascenderet legitima.

AD SECVNDAM respondeo, quod expedisset dicere, an prædictus filius esset in potestate patris, vel emancipatus: quia statutum solum includit parentes habentes filios in potestate.

3 Secundo, præsupposito quod prædictus filius erat in potestate, respondeo, quòd hæc quæstio est magna, & pendet multum ab his, quæ leguntur & notantur per glossam, Bartholum & omnes alios in illa re & fama difficili. l. *frater à fratre*. [b] quæ licet late & subtiliter tradantur ibi per omnes, non tamen facilis est eorum applicatio ad casum propositum.

4 Nam ibi concluditur ab vna parte, quod filius potest obligari naturaliter patri, & contra pater filio, etiam si non habeat peculium castrense, nec quasi castrense, nec aduentitium. Et ab altera parte etiá concluditur patrẽ non posse agere furti pro furto, quod fecit filius, cũ adhuc ei subesset, etiam post emancipationem, per l. *serui & filij*. & per l. *si quis vxori*. [c]

Sed omissis multis, quæ pro vtraque parte adduci possent, verius videtur, saltem quo ad forum conscientiæ, quod iure naturali & diuino, & etiam canonico filius familias, sicut peccat mortifere furando patri ad vsus in quæstione nominatos, ita etiam tenetur restituere, si potest. Tũ quia lege naturali & diuina videtur cõtineri illud, *Nõ dimittitur peccatũ, nisi restituatur male ablatũ*, [d] & ita nulla humana lege tolli potest, [e]

5 Tum quia etiam lege ciuili, vt dixi, obligari potest naturaliter filius patri; [f] & obligatio naturalis iure canonico præsertim quo ad forum conscientiæ æquatur naturali & ciuili. [g] Tum quia Baldus hoc tenet, [h] relatus & probatus à Ioanne Lupo. [i] Verba Baldi sunt hæc: *Decimum sextum cap. est de prosusis ab ipso filio, vt quia iustit ad azardum: & dic quod sibi imputat: quia ludere est lata culpa, & ideo tenetur, licet possidere desisit.* [k] *Idem si in meretricando consumpsit: quia meretricari est dolus.* [l] *Idem de his, quæ vino vel mortuo patre pro suis culpis & excessibus soluit: nam sibi soli imputat.* [m] Hæc ille, cuius dictum procedit etiam in his, quæ filius furatus est, secundum D. Antonium, [n] Siluestrum. [o]

6 AD TERTIAM respondeo, quod etiam sunt computanda in restitutione legitimæ illa, quæ pater virtute prædicti statuti soluit pro pœnis, in quibus condemnatus fuit præfatus filius. Nam Baldus id expresse vbi supra dicit. Tum quia licet ea, quæ parentes sponte impendunt in personas filiorum causa pietatis & caritatis, non possint repetere ab eis, nisi prius facta fuerit protestatio, quod animo repetendi impenderent: ea tamen, quæ coactè impẽdunt, possunt repetere, & in dubio videntur impendisse animo repetendi vt ait Baldus, [p] per illam 9 & per l. *auia*. [r] Tum quia regulariter nemo præsumitur donare. [s]

SVMMARIVM.

1 *Restituere non obligat violatio charitatis, secus si violetur virtus specialis iustitiæ.*
2 *Reuelare teneor tibi ignoranti te esse creditorem talis, vt sic damnum tuum repetendo euadere possis.*
3 *Damnum datum restituere teneor, si tibi ignoranti suadeo, vt creditum exigas, quod ego sciebam, vel scire debebam esse solutum.*

CONSILIVM VI.

NOTARIVS quidam prosequens odio M. & inuenies inter sua protocolla vnum non cassatum instrumentum continens præfatum M. debere Sorti certas pecunias, ob odium monuit & rogauit Sortem pollicendo ei auxilium, vt peteret eas à M. qui tandem probata solutione liberatus fuit, multa tamen impensa. Quæritur, an notarius præfatus teneatur eam restituere.

1 Respondeo primo, quod præfatus notarius peccauit peccatum odij proximi contra caritatem, quæ debetur ei, [t] sed ob hoc peccatum non tenetur restituere damnum: quia peccata contra charitatem, quatenus sunt talia, non obligant ad restitutionem, per ea quę nos citamus in Manual. confess. [v] & in Apol. de redit. [x]

2 Secundo, quod prætatus notarius si bona fide credebat debitum illud nondum fuisse solutum, iustè poterat prætato Sorti reuelare, immo & tenebatur, si credebat eum ideo non petere illud, quod nesciebat sibi esse debitum, vt liberaret eũ à damno, quod per ignorantiam eum incurrere putabat. argumento *c. qui cum fure*. [a] adiuncta glossa. [b]

3 Tertio, quod si credebat, vel tenebatur credere illud debitum iam fuisse solutum, tenetur restituere: quia peccauit contra iustitiam specialem, procurando vt solutum iterum solueretur, contra tit. de cond. indeb.

SVMMARIVM.

1 *Famuli videntes à conseruo domino per furtum damnum dari, tacendo peccant contra caritatem eo modo, quo peccant cæteri, qui cum possint, damnum proximi non impedunt: nec excusantur ob timorem, quod reuelando compararent sibi maleuolos; nisi attenta quantitate rei subtractæ, qualitateque personarum, sana caritas iudicaret expedire magis vt taceretur furtum, quàm vt incurrantur alia damna, quæ ex reuelatione ineuitabiliter probabiliter incurrerentur. nu. 3. at restituere non tenentur, cum non teneantur dicta bona ex officio eis demandato custodire. num. 2.*

CONSILIVM VII.

IN domibus magnatum adsunt ministri, & seruientes, qui habent officia distincta. Euenit quod præpositus cellæ vinariæ architriclinus furatur vinum secretè, vidente eo, qui præpositus est custodiæ vestium, ac cubiculario: & quia ad istos cura cellæ vinariæ specialiter non spectat, non curant hoc indicare ei, qui posset occurrere, asserentes, Nobis sufficit, furto nec consilium, nec auxilium dare, de cætero nolumus nobis parare maleuolos in domo. Dubitatur, an isti tacendo peccent, & teneantur ad restitutionem.

1 Respondeo primo, prædictos ministros, de quibus quæstio proponitur, videri peccare, siue quod non vtuntur correctione fraterna, siue quod non obuiant peccatis committendis, siue quod non impediunt damnum & detrimentum proximi, quod possunt impedire, & non impediunt, credentes quod nemo alius impedier, per ea multa, quæ nos adduximus in comment. ca. *non in inferenda*. [c] & in locis ibi citatis, quorum summam inseruimus Man. conf. [d] & in locis ibi citatis. Nec obstat, quod res cellæ vinariæ, vel panariæ non sint eis specialiter deputatæ, & commendatæ: quia quo ad effectum peccandi non est necessarium, quòd custodia rerum proximi sit commissa officio negligentis seruare indemnitatem eius, licet sic quo ad effectum restituendi, vt in locis supradictis traditur, & facilius ibi videri potest.

2 Secundo respondeo, quod non tenentur ad restitutionem: quonim qui non obstat, cùm possit, damno proximi faciendo, nisi ex officio teneatur ad custodiendum illud, non tenetur ad restitutionem damni sequuti, quia non peccat cõtra leges iustitiæ specialis, sed contra leges tantum caritatis, quarum transgressio non obligat ad restitutionem, vt traditur in d. Man. [e]

3 Tertio, quod prudenter perpendenda est in huiusmodi casibus grauitas, siue magnitudo, vel paruitas damni salutis, honoris, vel rei pecuniariæ, quæ posset consequi denunciationem, vel indicationem huiusmodi furum: quoniam interdum illa excusare posset à peccato, & interdum non: quamuis arbitrer raro contingere posse, quod non se offerat aliquis modus indicandi sine notabili damno ei, qui ob sanam caritatem, & obsequium Dei, & amorem virtutis, voluerit indicare.

SVMMARIVM.

1 *Oeconomus seu magister domus non potest recepta pecunia conuenire cum pistore & lanio, quod ab eis etiam currenti pretio panem & carnes pro vsu domus emet.*
2 *Cambio minuto quod lucratur œconomus, dum pecuniam argenteam, quam à domino expendendam accipit, in æream conuertit, restituere non tenetur domino, qui ex hoc damnum non patitur.*

CONSILIVM VIII.

PROCVRATOR magnatis conuentionem facit cũ pistore & lanio, quod ipse accipiet prerio currenti omnem panem & carnes necessarias pro domo domini sui, si pistor & lanius dederint ei tot aureos singulis mẽsibus. Quæritur,

ritur, an conuentio sit iusta. Item quæritur, an retinere possit sibi quod mutuando pecuniam argenteam in minutam lucratur.

1 AD PRIMAM respondeo, videri iniustum. Tum quia videtur præstare materiam delinquendi pistori, vt det peiorem panem. Tum quia videtur fraudare dominum tresenio, vt vocant, panis. Tum quia nihil industriæ vel laboris in hoc ponit. Tum denique quod domino aliqua via peribit tantum, quantum pistor œconomo præstat.

2 AD SECVNDAM dico, quod satis potest teneri, posse œconomum per prædictum cambium lucrari sibi. Tũ quia id nullatenus domino nocet. Tum quia multum laboris & tædij deuorat œconomus soluendo illa, quæ emit, pecunijs minutis. Tum quia nounihil industriæ suæ addit.

SVMMARIVM.

1 *Incertum debitum est, quod debetur pauperibus in genere: certum autem est, cuius creditor vel hæredes sciuntur.*
2 *Debitor incertorum si sit pauper, potest illa sibi tamquam pauperi retinere, vel distribuere: at quod debet certis creditoribus, debet illis restituere si etiam ipsi sint pauperes. nu. 3. nisi ab eis obtineat dilationem. num. 4. quod si habeant vnde viuant, excusatur debitor non habens vltra necessaria sibi & familiæ suæ, donec deueniat ad pinguiorem fortunam, nu. 3. quæ si numquam veniat, numquam obligabitur. num. 4.*

CONSILIVM IX.

OMISIT quidam implere legatum, quo tenebatur quotannis dare certum panem pauperibus in genere, & est obligatus ad restituendum damnum quod dedit parti coram se litiganti; à quo tamen nil petitur in foro fori. Quæritur, quid faciet in foro poli propter paupertatem bonorum suorum, ex quibus vix potest granum sufficiens pro se, fuisque vxore ac liberis, ad panem conficiendum colligere; & propter ætatem 63. annorum, & conditionem suæ personæ, non potest laborare.

Respondeo primo, quod prædictus D. consulens restituere tenetur omnia, quæ iustè debet coram Deo: quia peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, [a] nisi excusetur aliquo modo eorum, qui tanguntur in nostro Manual. confess. [b]

1 Secundo, quod aliud videtur respondendum de ijs quæ debet ratione omissionis adimplendi legatum, quo tenetur quotannis distribuere pauperibus certam quantitatem panis; & aliud de debito restituendi damni, quod per iniustitiam dedit: quoniam debitum ratione omissionis implendi legatum, videtur incertũ; quia nescit quibus pauperibus nocuit, licet sciat quod pauperibus in genere nocuit: alterum autem debitum iniustitiæ est certum; quia, vt ait, scit quibus nocuit, & cognoscit hæredes eorum viuentes.

2 Tertio, quod debitum prius omissionis implementi legati potest restituere sibimet, & suæ familiæ, corde puro & vero dicendo Deo, Ego & familia mea sumus de numero pauperum tuorum; & ego teneor restituere illa, quæ debeo, pauperibus ex omissione implementi talis legati; & ita totum illud debitum accipio tamquam vnus vel plures mihi, & meis egentibus illis ad nostram sustentationem. Quoniam qui debet dare vel distribuere aliqua pauperibus incertis, potest illa accipere tamquam vnus de pauperibus, sibi, vt tradimus nos post alios, quos ibi citamus, in Manual. confess. [c] & in Enchir. de orat. [d]

3 Quarto, quod posterius debitum ob iustitiam male administratam debet restituere illis, quos la fit, vel hæredibus eorum, si egent: sed si creditores habent bona, quibus se sustentent, excusatur à restituendo vsque ad pinguiorem fortunam, per eá quæ nos latius scribimus in d. Manua. confess. [e]

4 Quinto, quod posset D. consulens in proposito casu rogare per confessarium suum creditores, vt condonarent cuidam personæ, quæ debet eis damna prædicta vel partem illorum, donec peruenirent ad pinguiorem fortunam, quia est nunc maxima paupertate oppressa; & postea differre solutionem eius partis, quæ non fuerit ei condonata, vsque ad pinguiorem fortunam, immo & in perpetuum, si illa numquam venerit; argum. eorum, quæ vbi supra, & paulo ante & post scribuntur. [f]

SVMMARIVM.

1 *Bullas falsas ex vera supplicatione signata conficiens, & parti ignoranti recepta pecunia pro vera expeditione necessaria tradens, debet pecuniam sic acceptam restituere danti. num. 3. & hoc etiam si d. bullæ tantum profuerint, ac si fuissent veræ. nu. 2. Nec satisfaciet restituendo Cancellariæ. nu. 5. nisi forte curaret veram bullam expediri, vt potest: quia sic in expeditione veræ bullæ posset dictas pecunias impendere. nu. 4.*
6 *Impediens aliquem iniuste à consequutione alicuius boni, tunc demum tenetur restituere, si impediuit in iure plene quæsito in re, vel ad rem, siue ex officio iudicis debito.*
7 *Cancellariæ Apostolicæ officiales videntur facere vnum corpus, siue collegium, quod est idem semper, licet mutentur aliqui particulares.*
7 *Corpori, seu collegio, quod vno tempore cœptum est deberi, potest tuto alio tempore solui, licet aliqui particulares participantes de commodo collegij sint mutati.*

CONSILIVM X.

CVRIALIS & solicitator impetrarunt pro absente beneficium à Sede Apost. & postquam supplicatio iam fuerat signata, ne soluerent magnam summam pecuniarum pro expeditione literarum, sed sibi illam retinerent, ac lucrarentur, confinxerunt literas falsas, per quas absens & ignorans accepit possessionem eius, & soluit curiali & solicitatori impensas literarum, perinde ac si iustè per Cancellariam fuissent expeditæ. Quæritur modo, an teneantur restituere pecunias pro falsa literarũ expeditione acceptas, & cui, an parti absenti ignoranti factum, an verò Cancellariæ, quam fraudauerunt, cum in præsenti non extent iidem officiales saltem omnes, qui tunc extabant.

1 Videtur respondendum primo, quod prædicti falsarij tenentur ad restituendas illas pecunias alicui. Tum quia acceperunt eas ad expediendas literas Apostolicas super obtento beneficio, & eas non expedierunt; & ita tenentur condictione ob causam, iuxta totum tit. ff. de condict. causa. data. & C. de condict. ob causam. Tum quia sine vllo titulo iusto mala fide illas tenent, contra c. fi. [a] & contra præceptum septimum Decalogi, per quod omnis illicita vsurpatio vetatur. [b]

2 Secundo videtur, quòd dicti falsarij non tenentur ad restituendum ei, à quo pecunias receperunt, ea ratione, quod eum damnificauerint, vel læserint: quia tantum profuerunt ei literæ illæ falsæ, quantum profuissent veræ, cum iam per signaturam fuisset sibi ius quæsitũ secudũ receptam sententiá fundatam in cle. *dudũ*. [c] adiuncta glossa, [d] quod tamen non est verum: quia nihil, vel ipso iure inutile regulariter exæquantur [e]. At si nullas literas, nec veras, nec falsas expedissent, ei tenerentur restituere; ergo etiam si falsas & inutiles expedierint.

3 Tertio, quod tenentur eas restituere ratione acceptionis ob causam, ea non sequuta, iuxta totum tit. supradictum [f] quia non videtur consequuta causa, ob quam datæ fuerunt pecuniæ, cum illæ datæ fuerint ad expediendum literas veras, quæ non fuerunt expeditæ quod maxime procedit coram Deo, cui constat causam non esse sequutam, cùm omnia nuda & aperta sint ei.

4 Quarto, quod prædicti falsarij excusarentur à restituendo ei, si veras literas super signatura valida nunc expedire facerent: quia causa, ob quam acceperunt, diceretur esse consequuta. & quidem hæc via esset aptissima ad tollendam huius quæstionis perplexitatem, si absque vllius infamia & detectione turpitudinis fieri posset.

5 Quinto, quod de rigore iuris non videntur satisfacere obligationi suæ dando prædictas pecunias officiarijs Cancellariæ, nullis literis per eam expeditis. Tum quia per huiusmodi datione non adimplent causam, ob quam pecuniæ illæ fuerunt eis datæ, cum datæ fuerint ad expediendas literas veras, quas certum est non expedirí ex eo fo..., quod pecuniæ ad eas expediendas necessariæ conferantur ministris Cancellariæ. Tum quia sine iusta causa prædicti ministri viderentur prædictas pecunias accipere, quippe qui nullas literas expediant, ob quas illæ dantur eis. Tum quia nullo iure naturali, nec diuino, neque humano probari posse videtur, quod falsarius teneatur restituere ministris Cancellariæ omnes illas pecunias, quæ fuissent necessariæ ad expediendas literas veras, super quibus ille dedit falsas: præsertim in foro Dei, & conscientia: nec vidi, nec audiuvllum falsarium fuisse condemnatum ad id: nec canones, qui de condemnatione illorum agunt, vllam de tali restitutione mentionem faciunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 Ratio autem, quę redditur ex eo, quod qui iniustè impedit aliquem à consequutione alicuius boni, teneatur restituere, fragilis est: non enim omnes, qui quoquo modo impediunt lucrum alterius, tenentur ei recompensare illud: alioqui mercatores, artifices, & omnes alij, qui lucrantur aliqua, quæ alij lucrati essent, si illi non lucrarentur, tenerentur ad restitutionem; quod ridiculum est. Solum enim illi, qui impediunt eos in iure plenè quæsito in re, vel saltem in iure quæsito ad rem, siue debito ex officio iudicis, ad id tenentur, vt nos resoluimus in Manual. confess. [a] quale ius non habet Cancellaria contra eos, qui conficiunt falsas literas, vel non expediunt veras super pecunijs, quæ deberent dari eis ob literas, quarum expeditio ad eos pertinet.

Sexto, quod per prædicta cessat necessitas respondendi ad aliam quæstionem, qua quæritur quomodo prædictæ pecuniæ deberent restitui, si essent restituendæ officiarijs Cancellariæ, cum per singulos menses mutentur: cessat inquam necessitas respondendi ad eam. Tum quia supra dictum est, non esse restituendas illis, si literæ denuo non expediantur: & si, vt tangitur in 4. dicto, expederentur literæ veræ super vera signatura, distribuerentur pecuniæ more solito.

7 Septimo, quod ministri Cancellariæ, vt ego puto, faciunt collegium; & ita potest restitui ei tempore aliquorum, qui non erant de ipso collegio tempore, quo cœpit deberi: quia quod restituendum est collegio, potest restitui ei tempore, quo sunt in eo multi, quorum tempore cœpit illud quod restituendum est, deberi, iuxta ea quæ citat Calderinus, [b] dum concludit, quod debitum Capitulo diuidendum inter canonicos singulis annis, si non diuidatur in aliquo anno, & postea diuidatur in alio, in quo sunt noui canonici, habebunt illi suas partes, sicut & antiqui, cum Capitula non mutentur propter mutationem singulorum. Pro quo faciunt multa, quæ Felinus congerit. [c] Et ita si prædictæ pecuniæ forent restituendæ ministris Cancellariæ, satis rectè dicerentur eis restituti, si restituerentur collegio eorum præsenti, non curando an desint esse in eo alioqui, qui erant tempore, quo cœperunt esse debitæ illi collegio; cum idem sit collegium, quod nunc est, & quod tunc fuit, argumen. l. *proponebatur*. [d] & cap. *denique*. iuncta glossa. [e]

a *Ca. 17. à n. 60. vsque ad 74.*
b *Cons. 23. de prab.*
c *Ca. eâ te. à n. 14. de rescript.*
d *ff. de iud.*
e *Verbo idē. 7. qu. 1. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Canonicatus in cathedrali est beneficium simplex, non autem de numero dignitatum, vel personatuum, de quibus in cap. de multa. illum tamen habens equiparatur constituto in dignitate, quo ad effectum vt possit esse delegatus Papæ.*
2 *Pensio, quæ non datur in titulum beneficij, non est beneficium: & ideo nihil prohibet, quin qui habet generaliter facultatem transferendi, possit illam transferre sub conditione.*
3 *Actui gerendo auctoritatem præbens non tenetur parti læsæ, si actus fiat nulliter; immo verius videtur quod teneatur, cum per hanc auctorizationem censeatur asserere actum esse validum. num. 4.*

CONSILIVM XI.

QVIDAM facultatem habens transferendi certam pensionem, coram tamē persona in ecclesiastica dignitate constituta, eam coram canonico cathedralis trāstulit sub conditione, scilicet si moreretur in illa infirmitate, qua tempore translationis tenebatur, prout paulo post mortuus est. Canonicus autem prædictus nesciebat, an d. translatio esset valida; nec notarium, quomodo, & quid scripturus esset, monuit. Nunc autem de dictæ translationis validitate dubitatur, eo quod sit facta sub conditione.

Quæritur, an dictus canonicus teneatur resarcire damnum, quod ex dictæ translationis inualiditate eueniet.

1 AD QVÆSTIONEM PROPOSITAM respondeo primo, quod translatio præfata pensionis videtur nulla ex alio capite, quod non tangitur in eius propositione, scilicet quod non fuit translata coram persona in dignitate ecclesiastica constituta: quoniam præsupponitur in casu, quod is, coram quo fuit facta, erat tantum canonicus ecclesiæ cathedralis; & constat inter plerosque omnes canonicum Ecclesiæ cathedralis non habere dignitatem, nec esse constitutum in dignitate ecclesiastica, per textum in cap. *statutum*. [f] licet quo ad illum casum specialem, de quo ibi agitur, scilicet vt possit esse delegatus Papæ, æquiparetur habenti dignitatem ecclesiasticam. Vnde secundum receptam sententiam canonicatus est beneficium simplex, & non est de numero dignitatum, personatuum, vel curatorum, de quibus dicitur, cap. *de multa*. [a]

f *In prine. de rescrip. lib. 6.*
a *De prabm.*

2 Secundo, quod ratio, quæ videri posset alicui vrgere ad dicendum, quod translatio conditionalis non valet, scilicet quia beneficium non potest conferri sub conditione, nullius valoris est. quia pensio, quæ non datur in titulum, quales erant illæ de quibus loquimur, nullatenus est beneficium, secundum omnes: & defendi potest, eum qui habet facultatem transferendi generaliter, non addito purè, nec sub conditione, posse transferre sub illa conditione, si moreretur ex infirmitate præsenti, per aliqua, quæ non vacat citare.

3 Tertio, quod is, coram quo agenda est translatio pensionis, non tenetur ad sciendum an translatio rectè nec ne fiat, neque ad docendum notarium verba quæ debet scribere, per iura quæ disponunt de tali translatione: sicut neque testes, coram quibus debet fieri, tenentur ad illa, sed tantùm ad exhibendam præsentiam suam, & intelligendum id quod agitur: nam ad partes, quarum interest, pertinet an actus coram eis factus valeat, nec ne. & in casu proposito ad pensionarium, & ad personam, in quam illa transferebatur, spectat scire an illa valuerint, nec ne, & non ad præfatum canonicum, neque ad alium in dignitate constitutum, nec ad testes, coram quibus fuerunt facta: quia non interest eorum id discutere, neque examinare.

4 Quarto, his esse consequens, nec præfatum canonicum, neque alium constitutum in dignitate, si tali id contigisset, teneri ad aliquam restitutionē faciendam illi, vel illis, quibus ex præfatæ translationis inualiditate aliquod dānū cōtigisset vel cōtigerit. Quia tamē negari non potest ad officiū huiusmodi auctoritatem præstantis & subsignantis pertinere intelligentiam rei gestæ; quia videtur testari talem verè esse rem gestam, vt scribitur in scriptura notarij: consultius videtur eius indemnitati dicere, quod ex alio capite fuit nulla prædicta translatio, vel quod ita fuisset valida facta sub conditione, ac puro modo facta fuisset: & ita quod nihil refert an fuisset facta sub conditione, vel purè, cum paulo post eam factam obierit mortem transferens. Salua, &c.

Hoc responsum videtur egere maiori discussione. Nam cui per has translationes extinguatur antiqua pensio & noua constituatur coram electo, seu per electi auctoritate Apostolica videtur quod dicta facultas transferendi non posit sibi locum vendicare, nisi in absoluta translatione, & quod canonicus cathedralis in hoc casu sit delegatus Apostolicus, & sic quoad eum actum reputetur quidem in dignitate constitutus. sed quoad translationem non tenuit; nec tamen ob id canonicus de damno tenetur, quia error non tam credulo canonico, quàm parti asserenti prædicta coram ipso fieri posse, est ascribendus.

DE POENIS.

SVMMARIVM.

1 *Pœna perpetui carceris cum taxatione quatuor vnciarum panis, & totidem aquæ, non est pœna mortis, nisi addatur, ne plus edat vel bibat, & iudicio medicorum tale alimentum non sufficeret illi ad longam vitam viuendam: tuncque sequuta morte iudex esset irregularis. nu. 2.*
2 *Carceratus si in carcere moriatur, non imputatur iudici ad irregularitatem: quia ex illo immediate non causatur mors, nisi carcer esset adeo arctus, vel malus, quod verisimiliter in illo inclusi intra paucos dies sint morituri.*
3 *Ignorantia eius, quod quis scire debet, non excusat nec à pœna irregularitatis.*
4 *Consuetudo imponendi pœnam limitati alimenti, puta quatuor vnciarum panis & vini, excusare debet ab irregularitatis pœna, sed non à peccato.*

CONSILIVM I.

AN condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem cum assignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu singulis diebus, sit condemnatio ad vltimum supplicium; ita vt, si sic condemnatus moriatur, censendus sit condemnans irregularis?

Secundo, an excuset ignorantia terminorum?

AD HORVM dubiorum prius respondeo primo, quod non est iurisconsulti, sed medici, vel alicuius alterius experti iudicare, an possit quis viuere diu pane quatuor vnciarum, & aqua totidem, iuxta illud, *Quod medicorum est promittant medici, Tractant fabrilia fabri*, relatum à Hieronymo in prologo bibliorum.

1 Secundo, quod præsupposito quod potest damnatus ad perpetuum carcerem vitam agere longam prædicto solo cibo & potu vtendo, saltem attenta conditione suæ personæ, vt Paulus eremita, & alij multi Patres referuntur vixisse; certum est taxationem eius, & damnationem ad talem vitam agendam, non esse vltimum supplicium, nec propriè, nec largè. [a]

a *Arg. l. qui vltimo supplicio ff. de pœn.*

Tertio, quod præsupposito contrario, scilicet huiusmodi victum non esse sufficientem ad sustentandum diu damnatum; dicimus taxationem quidem illius non esse propriè vltimum supplicium; sed damnare aliquem, vt nil plus in die edat & bibat, esse in effectu damnare illum vltimo supplicio, vel ad vltimum supplicium. Tum quia nil refert quid de æquipollentibus fiat. [b] Tum quia Panormitanus communiter receptus, [c] sic ait.

b *Le. si ff. mādat. edicat ex quadam. de testib.*
c *In c. cum nō ab homine. de iudic. n. 31.*
d *In clo. 1. de pœnit.*

2 *Aduerte tamen, quia vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pœnitentia sit imponenda; non tamen per hoc tantum vita debet attenuari, quod verisimiliter citius moriatur. Vnde notat Ioannes de Lignano, [d] quod carcer ipsis deputandus non debet esse nimis arctus, vt certè infra paucos dies verisimiliter moriatur. Vnde tales officiales sic eum includentes efficiuntur irregulares secundum eum. quod bene nota in practica; quia multi decipiuntur. & intelige quod efficiuntur irregulares, sequuta morte. & pro hoc vide textum singularem, [e] vbi dicitur, quod est pane doloris, & aqua angustia sustentandus, &c. & sic nota verb. sustentandus. non ergo illico consumendus est. Item quod dicit ibi, quod mors debet esse solatium, vita tormentum: & sic vult quod viuant, vel vitam ducant in iugi pœnitentia. Vnde caueant sibi prælati nostri temporis, qui aliquando ponunt in gabia, & necessaria subtrahunt; adeo quod mors verisimiliter est cito consequuta, siue subsequta.* Hæc ille, cui concordat Decius in fine sic scribens: *Postremo notandum est, quod Abb. dicit circa pœnitentiam, quæ taliter imponi debet, ne quis verisimiliter breui moriatur, vel quo ad qualitatem carceris, vel quo ad vitæ necessaria; aliàs, sequuta morte, prælatus erit irregularis.* Concordat etiam Alciatus in fin. & ante illos Felinus, [f] in hæc verba: *Circa pœnam eorum qui iniungunt carcerem mortalem, ponit sic Abbas. Ego vero allego Baldum, [g] vbi consuluit, quod si quis moriatur in carcere, Episcopus non fit irregularis, quia eius actus non est immediate causa mortis, nisi posuisset in loco arcto, qui careret sufficienti aëre, vel ex paucitate cibi consumptus periret: quia tunc est irregularis. allegat l. necare.* [h] *vbi necare dicitur, qui non aluit. & cap. pasce fame morientem. 86. dist. ibi.* si non paueris, occidisti. *& allego Ioannem Andream [i] vbi dicit, Caueant multum prælati, quia carceratis vita relinquitur, licet cum miseria; & ideo si moriuntur ex nimia miseria, incurritur irregularitas. & sequitur ibi Anania.* [k]

e *In ca. nonimus. de verb. signific.*
f *Num 13. & in l. de peculib. in fi. C. ad l. Aquil.*
g *ff. de lib. agnos. i. In c. 1. de apost.*
h *Et in c. quamuis. in 3. col. de accusat.*
i *In c. denique, 4. d. & c. cum venerabilem. de cōsuet. &c.*
k *Et in c. quamuis. in 3. col. de accusat.*

3 AD DVBIVM posterius elicitur responsio ex solutione prioris, hoc addito, quod ignorantia prædictorum terminorum non posset eum excusare; quia est ignorantia eius, quod oportuit per eum sciri, quæ non excusat, [l] quamuis excusare posset iudicium medicorum, qui iudicarent præfatum victum in insula temperata, in qua erat carcer, sufficere ad sustentandum saltem miserrimè vitam.

l *In l. 4. §. notādum. & c. ignorantia. de reg. iuris li. 6.*

4 Consuetudo item, si qua esset in illa regione, imponendi huiusmodi victus pœnam non damnatis ad mortem, posset excusare à pœna, licet non à peccato, iuxta glossam memorabilem & receptam. [m]

m *In c. denique, 4. d. & c. cum venerabilem. de cōsuet. &c.*

DE POENITENTIIS ET remissionibus.

SVMMARIVM.

1 *Confessiones bona fide factæ non habenti potestatem, cognito defectu, sunt reiterandæ; & si cum eodem sacerdote, potest vnico verbo dicere, Confiteor de omnibus quæ aliàs confessus tibi fui, & præterea hæc & hæc, quæ postea commisi: requiritur tamen quod confessarius habeat prædictorum omnium, vel pœnitentiæ iniunctæ memoriam, vel saltem quod paulo plus minus meminerit statum vitæ pœnitentis, quem tunc ei in confessione detexit.*

CONSILIVM I.

A SACERDOS audiebat multorum confessiones. B. persuadens sibi illum habere potestatem audiendi confessiones, eidem sæpius confessus est: inde ad plures dies declarauit A. ipsi B. non habuisse iurisdictionem ad audiendas ipsius confessiones. Quæritur, an, postquam hoc resciuit B. teneatur ad reiterandas confessiones factas ipsi A.

1 Respondeo, quod est obligatus ad reiterandas prædictas confessiones, potest autem facile reiterare illas, si ambo sunt in eadem ciuitate, vel possunt conuenire in eodem loco, procurando, quod prædicto confessario fiat facultas audiendi confessionem prædicti pœnitentis, quod facillime faciet Vicarius Papæ, vel Pœnitentiarius maior, vel proprius parochus pœnitentis: & facta ista facultate reconfiteatur ei dicendo, Ego confiteor tibi hac vice omnia peccata, quæ confessus sum tibi alijs tribus vicibus, & præterea illa, & illa, quæ postea cōmisi, &c. Et sufficit quod confessarius prædictus meminerit illa peccata, vel pœnitētiam, quam pro eis imposuit, vel quod paulo plus vel minus recordetur statum vitæ ipsius, quem ei significauit in prædictis confessionibus, per ea quæ habentur in nostro Man. confess. [a]

a *Ca. 6. n. 16 & sequent.*

SVMMARIVM.

1 *Scrupulosus iudicans se excōmunicatum potest & debet contra propriū iudiciū credere suo confessario egregie erudito & insigniter pio contrarium dicenti, nec tenetur nec debet alios consulere; immo attenta sua conditione peccaret saltem venialiter faciendo habitum vitiosum scrupulosum inquietatiumque. num. 4. & non solum tenetur credere in iis quę sunt iuris, sed etiam in iis quę sunt mixta ex facto & iure, vt est iudicium sufficientis examinis, & explicationis peccatorii: & successiue sic credendo suo confessario potest interesse sacris. nu. 6. Nec id, etiam si coram Deo esset vere excommunicatus, ei imputabitur ad culpam, vel pœnam. nu. 2. & hoc nedum in hoc, sed etiam in alio seculo. nu. 4. gaudebitq; communibus Ecclesiæ suffragiis, vt facit vere excommunicatus contritus quęrens absolutionem; cum hoc consilium confessarij perinde operetur, ac si absolutionem quęreret. nu. 3.*
5 *Pœnitens scrupulosus tam in ijs quę sunt iuris, quam in ijs quę mixta ex iure & facto simul sunt, confessario probo & docto se submittat.*
6 *Scrupulosus credendo confessario satisfacit, & sibi medetur.*

CONSILIVM II.

QVIDAM scrupulosus iudicat iuxta suum iudicium, se esse excommunicatum, & quamplurimus excommunicationibus innodatum & à iure, & ab homine, &c. & etiam bulla Cœnæ Domini reseruatis. consuluit super his suum confessarium virum habitum pro docto & probo.

Primo quæritur, an iste consulens tuta conscientia possit & debeat acquiescere ac credere responsis & dictis sui confessarij, etiam si dictus suus confessarius circa hæc quæstiones errauerat, eo quod in rei veritate iste consulens, vt ipse iudicat, sit excommunicatus, &c.

Secundo, posito, quod in rei veritate confessarius circa hęc erraret, & esset iste consulens in rei veritate, vt ipse iudicat, excommunicatus, &c. quid dicendum sit.

Tertio, quod si ita sit, vt supra narratur, vtrum iste consulens subiiciens se prædicto responso sui confessarij, & faciens quod ei confessarius dixerit, sit in statu salutis, & sit particeps omnium bonorum? &c.

1 Respondeo, quod si confessarius est vir eruditus egregiè, & pius insigniter, quales solent esse magistri, & doctores, & confessarij Illustrissimę Societatis IESV, procul dubio & sine aliquo scrupulo potest, immo & debet credere; adeo quidem, vt mea sententia non credendo, & non se eius auctoritate tranquillando, peccaret. Ratio est, quia, vbi, quando, & cur oportet, non acquiescit consiliis peritorum, non potest esse immunis ab aliqua culpa, per multa iura naturalia, diuina, & humana, quæ in hoc facile adduci possunt. Vnde ad primam quæstionem respondeo, quod consulens debet tranquillare conscientiam suam, subiiciendo se humiliter iudicio prędicti confessarij.

2 AD SECVNDAM, quod huiusmodi pœnitens esset omnino saluus, & liber ab omni pœna, quam mereretur propter dicta peccata, & censuras, licet in veritate eis irretitus esset; quia probabiliter credit se non esse iis irretitum: non enim obligat nos Deus ad habendam scientiam, quæ non

Universidad de Deusto
Biblioteca

poteſt haberi à nobis, nec requirit illam in moralibus,ſed eſt contentus,vt operemur bene ſecundum probabilem credulitatem, quam habet eiuſmodi pœnitens credendo ſuo confeſſario, & magiſtro perdocto, perpio, & perbono:nam & qui credit alij viro bono prudenti bona fide, excuſatur ab omni peccato,ſecundum omnes regulariter.

3 AD TERTIAM dico primo,quod huiuſmodi pœnitens eſt in bono ſtatu ſalutis & gratiæ,& quod participat in omnibus bonis,quæ fiunt in tota Eccleſia,perinde ac alij,qui non ſunt excommunicati: quoniam etiam verè & iuſtè excommunicatus poſt habitam contritionem gaudet ſuffragiis generalibus totius Eccleſiæ,& communicat in omnibus bonis ſpiritualibus bonorum,perinde ac ſi non eſſet excommunicatus, vt poſt D. Thomam dixi in Manual. [a] nam ſolum peccatum mortale quem excludit à communicatione illa interna. Nec obſtat, quod ibi additur, id eſſe verum,quando ſatagit quærere abſolutionem: quod hic non fit: non enim aliter facit,quam viri doctiſſimi conſulunt,nec tenetur quærere abſolutionem,quam ei conſulunt non eſſe quærendam, etſi coram Deo male conſulerent: eo quod eorum auctoritas excuſat ipſum ab omni culpa negligentiæ.

a Ca.27.n.17. & 18.

4 Secundo,quod erit immunis ab omni culpa, & pœna in hoc ſæculo,& altero, credendo & parendo conſilijs prædictorum confeſſariorum,etiam ſi illi errarent.

Tertio,quod non tenetur quærere alios:quia ſufficit conſilium vnius confeſſarij talis; immo & mea ſententia peccaret, ſaltem venialiter, quærendo alios. Tum quia eadem ratione teneretur quærere alios & alios in infinitum, quod eſſet ſtultitia fere mortifera. Tum quia, attenta ſua conditione naturali ſcrupuloſa, faceret habitum vitioſum inquietandi ſe in omnibus,& ſeparandi ſe ab illa tranquillitate & pace Dei, quæ exuperat omnem ſenſum,& quietat ſpiritum amantem Deum: & generare talem habitum vitioſum, eſt peccatum, ſaltem veniale; & contra procurare tranquillare ſe,ſubdendo ſuum iudicium humiliter iudicio peritorum & piorum, eſt quærere habitum quietandi animum,per quem pax prædicta paulatim acquiritur. quod mea ſententia is dominus conſulens tenetur,ſaltem ſub pœna venialis culpæ, procurare,aſſuefaciendo ſe ad parendum iudicio eorum, quibus ratio recta dictat eſſe parendum.

5 Quarto, quod non ſolum tenemur acquieſcere iudicio eruditorum magiſtrorum, & doctorum confeſſariorum in ijs quæ ſunt iuris,ſed etiam in ijs quæ ſunt facti,quando miſcetur aliquid iuris ſuper modo faciendi, vel non faciendi ea: & ideo doctoribus & confeſſarijs iudicantibus ſatis explicatum eſſe hunc vel illum caſum,& non eſſe plus temporis nec diligentiæ adhibendum ſuper eius explicatione, credendum eſt,& male facit,immo ſuperbe,qui non vult humiliare ſe ad credendum medico ſpirituali,præſertim tali, qui non accipit alia ſtipendia,quam dirigere animam conſulentis in viam pacis: & ideo arbitror illum, ſub pœna peccati venialis ſuperbiæ,debere acquieſcere prædictis confeſſarijs conſulentibus ei,ſatis eſſe explicata quæ propoſuit,& non debere proponere ſimilia, terendo tempus in occupando mentem ſiliquis & quiſquilijs, cùm poſſet eam occupare in cogitando de Deo, & diuinis, & diuis in amando eum, & eos ſedato animo & quieto. quod ſi cæperit facere,facile cognoſcet,quàm puerilia ſint quæ tractat, collata dulcibus alloquijs, quæ cum eis tractare deberet.

6 Quinto,quod proculdubio cõſulens ſatisfacit conſcientiæ credendo prædicto confeſſario, & ſecundum eius conſilium audiendo Miſſas quolibet die, & credendo humiliter, quod ipſe habet animam ægrotam ſcrupulis agitatã,& quod eius curatio & ſalus dependet ex implemento præceptorum medici ſpiritualis,& non ex implemento ſui appetitus,& credendo quod ipſe non eſt tam rectus iudex in ſua propria cauſa,quàm eſt talis confeſſarius liber à tali ægritudine; credendo item,quod fallitur credendo,quod confeſſarius doctus & pius ſit iudicaturus aliter,quàm iudicat, ſi eius ſcrupulos audiret; cum debeat credere, quòd nullatenus id diceret condemnando animam ſuam,niſi pro comperto haberet conſulentem decipi,& falli credendo,ſuadente diabolo,& ſua conditione ſcrupuloſa, eſſe aliquid quod nihil eſt, & eſſe grata Deo,quę diſplicent ei,ſaltem venialiter. Equidem ex his propoſitis clarè colligo eum laborare nimia curioſitate,& modo quod aiunt,*nodũ in ſcirpo quarit*. Quare cõſulo ei amãtiſſime, vt diffidat ſuo iudicio & credulitati, & ſubmittat ſe omnino vt ægrotus medico ſuo ſpirituali,tamquam vicario Dei,& ipſius præcepta & conſilia ſeruet, vti præcepta & conſilia Dei, qui nos ſaluet æternum. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam paſſum etſi videatur decere vt humiliter rogatus conſentiat aliquam pœnam puta exilij,aduerſario inflictam remitti: ad id tamen non tenetur ſub pœna peccati mortalis. nu.2.niſi quando videret inde ſibi à diabolo talem odij tentationem inferri, vt probabiliter credat ſe illi mortiferum præbiturum aſſenſum,& tunc abſolutio ei eſſet à confeſſario deneganda.nu.5. & 6.*

2 *Odium & rancorem malum, non iniuriarum actionem quis remittere tenetur.*

3 *Inimicum generali,non ſpeciali amore diligere tenemur.*

4 *Iniuriam paſſo non eſt deneganda abſolutio ob id ſolum, quod nolit aduerſarium alloqui; niſi ex eo ſcandalum oriretur: quia tunc ad illud euitandum teneretur.*

5 *Odium & rancorem,prout tenemur, ex animo abijcere, & ſimul nolle remittere iniuriarum actionem,difficile eſt.*

6 *Ieiunare tenetur qui credit aliàs ſe à tentatione carnis victum iri.*

CONSILIVM III.

ANTONIVS noctu occidit filium cuiuſdam pauperis mulieris,& cum via iuris ipſa vindictam proſequeretur,certis pactis & modis remiſit accuſationem ipſi Antonio,inter quæ illud erat,vt ipſe Antonius teneretur exul eſſe à loco,vbi patrauerat homicidium. Adueniente autem quodam die Paſchę,præfatus A.per internuncios cum omni ſubmiſſione & humilitate petijt veniam à præfata matre offenſæ à ſe illi irrogatæ, & quod paratus erat omnem pœnitentiam ſubire,vt illi arbitrio boni viri ſatisfaceret,dum tamen liceret ei domum redire,& inter ſuos agere:quæ aſſentiri renuit.vnde cauſa ad Vicarium Epiſcopi delata, interdixit ne abſolueretur. Quæritur quid iuris.

1 Multa in hoc caſu concurrunt,ob quæ præfatam matrem deceret & perdeceret miſereri prædicti Antonij, & mollire cor ſuum ad volendum,& faciendum, quæ ab eo tam ſubmiſſe,tantaque cum reuerentia petuntur;quale eſt illud [a] *Diligite inimicos veſtros,& benefacite eis*.& quale illud [b] *Non diligamus lingua & verbo, ſed opere & veritate*. qualia ſunt multa quæ adducit Gratianus [c] præſertim in *c.ſi quis contriſtatus*.ibi. *Si quis contriſtatus noluerit reconciliari fratri ſuo, ſatisfaciente eo qui contriſtauit,acerrimis maceretur inedijs, vſque dum gratanti animo ſatisfactionem recipiat*. Et ſuper omnia illud orationis dominicæ,quod prædicta mater quotidie dicit Deo,*Et dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*.

a Matth.5. b Ioan.3.

c Per totã qu. diſt.

2 Quod autem de neceſſitate ſalutis & præcepti, & ſub pœna peccati mortiferi non teneatur,& quod poſſit abſolui à confeſſario,licet nolit facere præfata, quæ ab ipſa petũtur,facit,quod licet iniuriã paſſus teneatur remittere odium & rancorem,quem conceipit in iniuriantem,non tamen tenetur remittere actionem iniuriarum,vel alia remedia,quæ iura ei tribuunt ad quærendam ſatisfactionem debitam ſibi,iuxta gloſſam ſingularem & receptam. [d]

d In d. cap. ſi quis contriſtatus.

3 Et quod licet iniuriam paſſus teneatur diligere iniuriantem in genere,ita quod non eximat ab amore generali, quo proſequitur in communi omnes, nec ab oratione generali, qua orat pro omnibus in communi; non tamen tenetur de neceſſitate ſalutis amare illum ſpeciali amore, neque orare pro ipſo ſpeciali oratione,neque monſtrare illi ſigna ſpecialis amoris,loquendo,conuerſando,& alia ſimilia exhibendo extra caſum neceſſitatis extremæ,vt firma ratione concludit S. Thomas communiter receptus. [e]

e 2.2.q.25.a. 8.& 9.

4 Vbi Caietanus admoneat confeſſarios,ne facile denegent abſolutionem iniuriam paſſis nolentibus alloqui eos, qui ſibi fuerunt iniurij; niſi ex eo ſcandalum aliquod oriretur, ob quod euitandum huiuſmodi iniuriam paſſus teneretur de neceſſitate ſalutis illa exhibere;quale non videtur occurrere in hoc caſu,in quo nulla neceſſitas extrema id exigit, nec vllum tale ſcandalum imminere videtur: attento quod prædicta mater remiſit accuſationem, quam habebat aduerſus prædictum Antonium,cum certis pactis & modis, quæ obſeruari poſſunt ſine legis diuinæ violatione.

5 Admo

5 Admonenda tamen eſt prædicta mater,difficile ſibi eſſe, & futurum,eximere ſe ab omni odio & rancore prędicti Antonij, nolendo annuere petitioni tam honeſtæ poſt tantam ſatisfactionem, & tantorum malorum paſſionem tam ſubmiſſè & reuerenter factam:& quod,ſi experitur tentari ſe adeo à ſpiritu maligno ad prædictum odium & rancorem cõcipiendum,quod probabiliter credit ſe victum iri à tentatione,niſi huic petitioni annuat,tenetur ad annuendum:& quod nolentem id facere confeſſarius non debet abſoluere,arg.eorum quæ S.Thomas receptus ait in 2.2.qu.147.a.3.

6 Nępe quod iure naturali tenetur ieiunare is,qui probabiliter credit ſe victum iri à tẽtatione carnis,niſi ſe ieiunio præmuniat. An autem tanta tentatione prædicta mater agitetur, an non,conſcientiæ ipſius & confeſſarij eius relinquendum eſt,argumento gloſſæ ſingularis,[a] & c.*ſignificaſti*.[b] Salua,&c.

a In §.ſed & alia.Inſt.de actionib. b De homici.

SVMMARIVM.

1 *Famulari alicui etiam malo & idololatræ quo ad ea quæ non ſunt contraria legi nec diuinæ,nec naturali, nec humanæ obligatoriæ,non eſt peccatum.*

1 *Seruientes heris concubinarijs in ijs quæ ſunt illicita, peccant.*

2 *Famuli conſentientes peccato dominorum peccant, & nouem modis conſentire poſſunt.*

3 *Conſulens,adiuuans,conſentiens peccat, quando eſt cauſa ſine qua non fieret peccatum.*

4 *Abſolui famuli dominorum peccatis conſentientes non niſi contriti poſſunt.*

CONSILIVM IIII.

FAMVLVS alicuius habentis concubinam extra domum ſuam, an peccet mortaliter deferendo ad illam aliqua nuncia & mandata ſui heri, & renunciando hero mandata concubinæ,& inſeruiendo vtrique, nunc comitãdo herum adeuntem illam & illam venientem ad domum heri, & inſeruiendo vtrique in menſa, & in alijs rebus.

1 Reſpondeo primo non eſſe peccatum ſeruire alicui quo ad ea, quę non ſunt contraria legi ſaltem diuinæ,& naturali, eſſe tamen peccatum ſeruire illi,contraueniendo legi diuinæ, vel humanæ obligatorię,iuxta c. *nõ ſemper*, [c] quatenus probãt milites Chriſtianos ſub Iuliano ſanctè militaſſe contra inimicos Imperij, noluiſſe autem obedire illi contra Chriſtianos: attamen conſtat Iulianum Imperatorem, cui ſeruiebant, malum & idololatram fuiſſe.

c Ca. ſi domi nus.11.qu.3.

Secundo, quod ex hoc ſequitur, quod ſeruire concubinario in ijs quæ ſunt licita, non eſt peccatum:ſeruire autem illi in ijs quæ ſunt illicita,eſt peccatum, etiam ſi ſit herus & dominus eius.

2 Tertio,quod miniſter concubinarij conſentiens, vel cõplacẽs hero, ita quod placeat ei ipſius fornicatio,peccat,iuxta illud Apoſtoli, [d] *Digni ſunt morte qui talia agunt, & qui conſentiunt illis*. [e]

d Ad Rom.1. e Et c.1.de offic.deleg.

Quarto, quod nouẽ modis dicitur quis conſentire pecãti, vt diximus in Man. confeſſ. [f] qui modi continentur in illis duobus ſenarijs.

Iuſſio, conſilium.conſenſus, palpo recurſus,
Participans, mutus, non obſtans. non manifeſtans.

f Ca.11.n.12. & c.17.n.17. & 130.

3 Quinto,quod conſequenter prędictus famulus peccat,ſi conſulit hero concubino concubinatum, vel conſentit ita, q̃ ei placet, & ſi ei laudat illum, vel ſi opem fert,ſeu ad id adiuuat comitando cum nocte, aut die, ita quod herus non iret ad domum concubinæ, niſi & ipſe comitaretur? aut defert, aut refert nuncia contingentia concubinatum, puta condicendo quo die,vel qua hora, vel quando,& ſoli conuenirẽt, vel ad conueniendum ſe pararent, & id genus alia.

4 Sexto,quod conſulens non poteſt abſolui, niſi deferat herum,vel ſaltem non placeat ei concubinatus, nec cõſentiat illi in eo; nec laudet ei concubinatum, nec adiuuet, vel opem ferat illi quo ad vtendum eo, comitãdo illum, vel cõcubinam ad vſum concubinatus, vel ferendo, aut referendo nuncia concubinatus, & eius vſum contingentia. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Locare poſſum meretrici & vſurario domum, in qua credo cõductores peccaturos, modo nec conſentiam eorum peccato, nec locem ad meretricandum, vel vſuras exercendum: & hoc, etiam ſi ſciam quod ſine domo non meretricaretur nec fœneraretur.num.3.*

2 *Peccanti qui inſeruit aliquo nouem modorum contentorũ illis verſiculis,Iuſſio, conſilium, &c.conſentiendo peccat.*

2 *Iuuans,& ferens opem peccanti peccat etiam ſi pigeat peccati, & doleat quod is peccet.*

4 *Meretricis famula amaſijs ad eam venientibus oſtium domus aperiẽdo,eandem ad domum amaſij comitando, lectum ſternendo,literas per quas inuitantur, vt apud ipſam cœnaturi veniant, deferendo,non peccat mortaliter,modo non placeat ei peccatum,dictaque opera præſtet,nõ ea intentione vt peccet, ſed vt inde ex ſuo labore debitam accipiat mercedem; ſecus eſſet,ſi deferret literas, per quas amaſij inuitarentur ad cum ipſa meretricẽ peccandum.*

CONSILIVM V.

ANCILLA, quæ,cum meliorem non reperiat conditionem, cogitur, conuenta mercede menſtrua, tamquã ſerua meretrici publicæ inſeruire,an poſſit ſine peccato mortali eidem expoſitæ peccato præſtare infraſcripta obſequia: ſuppoſito, quod in peccatum dominæ nullo modo cõſentiat, nec ei placeat,ſed maxime diſpliceat.

Primo, an amaſio venienti,quem ſcit ideo venire, vt cum domina peccet,poſſit oſtium domus aperire?

Secundo,an eamdem ad vineam,vel domum amaſij euntem comitari poſſit,ſciens quod ibidem ſolent peccare?

Tertio, an iubente domina poſſit lectum ſternere, quem ſcit ideo ſterni,vt in eodem cum amaſio dormiat?

Quarto,an poſſit amaſio literas deferre, per quas domina eumdem amaſium rogat,vt ad ſe veniat,ſciẽs ideo vocari, vt ſimul peccent?

Quinto,an iubente domina poſſit dicere amaſio, Domina mea te expectat,vt ſecum hac nocte cœnes, ſciens futurum, vt dormiat cum illa.

Sexto,an idem circa prædicta ſit dicendum de illa,quę dictæ meretrici non locauit abſolute operas ſuas menſtruas, ſed particulariter rogata præſtat modo vnum modo aliud ex ſupradictis obſequijs?

Septimo, an quæ inſeruit in illa domo, in qua dominus domus tenet concubinã publice loco vxoris, poſſit prędicta ſeruitia præſtare?

1 Reſpondeo primo, quod hi caſus non videntur eſſe minus graues, quam quotidiani, & quod habent quamdã cognationẽ cum quibuſdam, quæ ipſe tango in Manu.confeſſ. [a] in quibus eſt illud, an quis poſſit iuſtè locare domum ſuam ei, quem credit illa male vſurum, puta ad exercendas vſuras ad meretricandum,& ad ſimilia.vbi tandem concluſi, quod quamuis non liceat cuipiam locare domum ſuam vſurario ad exercendas vſuras,nec meretrici ad meretricandum, nec periuro ad periurandum,neque alicui peccatori ad peccandũ: licet tamen locare ipſis ad viuendum,ſine tamen vllo cõſenſu in peccatum.

a Cap.17.nu. 195.

Secundo,quod huic videtur conſonans,poſſe quem inſeruire peccatori in alium finem,quàm peccãdi vt vſurario ſeruit ruſticus in colendis agris,medicus in curando eũ à morbo,ſartor in fingendo ei veſtes,alius coquendo panem, vendendo carnes,& id genus alia faciendo.

2 Tertio,quod nemo poteſt alteri inſeruire conſentiendo peccato:& quia ſunt nouẽ modi conſentiendi ei, vt diximus in d.Manu. [b] ideo oportet ad hoc vt ſeruiens peccatori non peccet,caueat ne conſentiat vllo illorum nouem modorum contentorum in illis duobus ſenarijs.

b Ca.11.n.13. & c.17.n.17. & 130.

Iuſſio,conſilium,conſenſus,palpo,recurſus,
Participans,mutus,non obſtans,non manifeſtans.

In quibus includitur qui iuuat & fert opem,vt in d.Manual. [c] exprimimus.Et ita omnis qui adiuuat ad peccandum, videtur peccare,etiam ſi pigeat peccati,& diſpliceat quod peccet is,quem iuuat.Quod plurimum vrget ad damnandum peccati omnes,de quibus hic quæritur: quia omnes hi videntur conſentire iuuando.

c Ca.11.n.13.

3 Quarto, quod per ſupradicta de locante domum meretrici,quæ in dicto Manu. [d] latius tractantur:dicendum videtur, non omnem qui iuuat cum qui peccat,iuuare peccantem,ita vt peccet,etiam ſi iuuet in eo, ſine quo non peccaret:licet enim meretrix non meretricaretur,ſi non ederet,biberet, vel haberet habitaculum,vel illas, vel illas veſtes;non tamen per ibi dicta peccat qui locat ei domum,vel vendit carnes,vel vinum, aut fingit veſtes, modo non faciat hæc illi ad finem vt peccet, ſed ad alium honeſtum finem, puta, vt de re &

d Cap.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

opera & industria sua quærat sibi pretium, vel iustam mercedem, ex qua viuat honestè.

Quinto, quod ex his videtur colligi ratio defendendi omnes prædictos à peccato, saltem mortifero; modo, vt in casu proponitur, non placeat eis peccatum, & faciat obsequia prædicta ob aliquem bonum finem, puta, eo quod habent illa causa officij sui, vel ob iustam mercedem: licet enim hæc officia & obsequia sint valde cõiuncta peccato, non tamen sunt in sese & suapte natura peccata; & ideo seiungi possunt à peccato per finem diuersum & seiunctum. Aperire enim ostium, sternere lectum, deferre literas inuitatorias ad cœnam, non est suapte natura peccatum; licet scribere illas, vt post cœnã peccet, sit peccatum ob circumstantiam mali finis. Salua, &c.

Videndã etiam sunt quæ dicit in consilio præcedenti, & conferenda: maxime quia aliquibus D. Nauar. in hoc responso visus fuit indulgentior.

SVMMARIVM.

1 *Inducere etiam rogando, aut iuuare aliquem ad actum, in quo rogatus peccat, an liceat, per multa traditur exempla.*
1 *Cooperando facto alieno malo tunc vere vel præsumptiue mortaliter pecco, quando vere vel præsumptiue facto alterius, quatenus est mortale peccatum, consentio, alias non: vt patet per omnia exempla, quæ hinc inde afferuntur per totum hoc responsum.*

CONSILIVM VI.

ROGARE, vel alio modo inducere, aut iuuare alium ad actum, in quo ille peccaturus creditur, an liceat?

Pro parte quidem negante facit primo, quod qui cõsentit in suum vel alterius peccatum peccat, iuxta illud[a] *facientes, vel consentientes.* relatum in cap. *notum*, [b] & cap. 1. de offic. deleg.

Secundo quod in Psal. 3. reprobatur currens cum fure, id est comitans furem ad furandum.[c]

Tertio, quod qui causam damni dat, damnum dedisse videtur.[d]

Quarto, quod repetens mutuum pro alio sub vsuris peccat, secundum mentem omnium.[e]

Quinto, quod qui prouocat aduersarium ad iurandum id, quod scit esse falsum, grauissime peccat.[f]

Sexto, quod qui suscipit lusores, & eis aleas & alia necessaria in ludum mortaliter malũ ministrat, peccat[g] quod defendimus in Man. nostro conf.[h]

Septimo, quod iuuans bellantem iniuste, vel vendens arma militi in bellum iniustum, peccat arg. eorum, quæ late citat Gratianus,[i] adiuncto cap. *qui culpatur.* & cap. *militare*,[k] per quæ probatur, licere quidem arma in bella iusta sumere, non autem in bella iniusta nec pro se, nec pro alio, prout post alios retulimus in d. nostro Man.[l]

Octauo, quod qui facit idola Gentili, vel synagogam Iudæo, vel meschitam Sarraceno, peccat,[m] per tradita ab vtroque Thoma,[n] & etiã nos post eos tradimus in nostro Man.[o]

Pro parte vero affirmante facit primo, quod ipse Deus concurrit, immo iuuat omnes peccantes quo ad actum, vel actionem actus peccati, & substãtiã peccati: quia omnia per ipsum facta sunt,[p] vt tradimus nos post alios in d. Man.[q]

Secundo, quod gaudent serui Dei de acerbissima Domini nostri Iesu Christi passione, quatenus fuit actus illius patiendi sanctissimus, & nobis vtilissimus; quamuis quatenus fuit ab infidelibus illata, displiceat vt crudelissima, iuxta illud relatum à glo.[r] *Actio displicuit, passio grata fuit.*

Tertio, quod licet gaudere de occisione tyranni, in quantum est liberatio populi, licet non quatenus est peccatum, vt post alios in præd. Manu,[s] tradidimus.

Quarto, quod licet egenti petere mutuũ ab vsurario, qui scitur non esse mutuaturus sine vsuris, immo licet accipere mutuum ab eo sub vsuris, vt etiam nos post alios tradidimus in d. nostro Manu.[t] eum tamen actus dandi sit peccatum,[v]

Quinto, quia licet parochiano petere & accipere à suo parocho sacramenta, in quibus dandis ille peccat, & creditur peccare, vt dictum est supra.

Sexto, quia licet locare meretrici domum, in qua creditur meretricatura, sitã in ea parte vrbis, in qua permittitur, vt dictum est vt supra,[x] dicto Manu ali.

a Rom. 1.
b 2. que. 1.
c Cap. qui cũ fure. de furt. d C. a fi. de iniurijs.
e In c. Michael. de vsur.
f C. a. ille. 2. 2. quæst. 1.
g Le. 1. 2. & 3. ff. de aleatusu.
h C. a 17. n. 19.
i 27. que. 1. in principio.
k Ead. causa & quæst.
l C. a. 14. n. 30.
m C. a. consuluit. de Iudæis.
n 2. 2. qu. 111. art. 4.
o Dict. c. 14. num. 30.
p Ioan. 1.
q Prat. 7. nu. 14.
r C. a. 1. de consecrat. eccles. verb. sanguinis. lib. 6.
s C. a. 15. n. 3.
t C. a. 14. n. 38.
v Cle. 1. de vsuris.
x In d. c. 17. n. 195.

a Cap. nolite. & c. ad mensam. 11. q. 3.
b C. a. illomet 22. quæst. 1.
c 2. 2. qu. 147. art. 4.
d In q. 164. a. 2.
e In d. ca. 14. f à Num. 32.
g Pra. 7. n. 14. & seq.
h Ephes. 5.

Et si ad complementum huius responsi aliqua desiderentur non tamen ob id visum fuit illud omittere. Sciat igitur cautus lector nõ omnia prædicta habenda pro resolutiuè dictis. Quæ autem à deformitate peccati moraliter nõ possunt separari à resolutione affirmatiua, excludenda videntur.

SVMMARIVM.

1 *Balneorum magistri, qui nudas mulieres per nudos ministros lauari mandant, non sunt absoluendi, non obstante quacunque consuetudine, quę corruptela est.*
2 *Maritus, qui antequã naturali in sexu vxoris seminet, prius membrum in vase non naturali ad delectationem citra animum sodomiam complendi immittit, peccat peccatum tactus illiciti.*

3 *Fornicatione completa, qui consequenter ad maiorem delectationem pluries osculatur anã, vnum tantum quo ad necessitatem confitendi committit peccatum.*

CONSILIVM VII.

QVÆRITVR primo, Magister balnei habet duo hypocausta, seu balnea, in quorum altero admittit mulieres, quas tamen nudas per iuuenes nudos, opertis tantum mẽbris genitalibus, mandat lauari. Dubitatur an sit absoluendus. Nam pœnitens adducit pro se consuetudinem & permissionem, item quod dicti iuuenes eius pueri asserunt ex vsu non solere iam amplius nisi raro eas concupiscere, vel de tactu luxurioso delectari. Et quid de illis, qui vtuntur opera puerorũ incipientium, qui in principio solent quasi semper mortaliter peccare, dum dictum exercent ministerium.

Secundo quæritur. Vxoratus, dum vult ab vxore debitum exigere, vt magis delectetur, incipit cum vxore actum sodomiticum citra animum illud perficiendi, prout nec perficit, immo tandem seminat in legitimo vase. Dubitatur, an hæc actio sit peccatum mortale, & an sufficiat, si pœnitens dicat, tetigi meam coniugem tactu illicito, vel teneatur explicare factum clarius.

Tertio quæritur, quidam fornicatur cum amica, & postea delectationis causa multoties eam deosculatur cum intentione iterum nequaquam fornicandi: An vnum dicatur peccatum, vel multiplex.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod non videntur absoluendi, & quod non est consuetudo, sed corruptela contra legem naturalem & diuinam; & quod ea, quæ allegantur contra hoc, sunt excusationes ad excusandas excusationes in peccatis, per ea quæ infinuantur in Manu. conf.[a]

2 AD SECVNDAM quæstionem respondetur, quod in casu illius videtur tantum esse peccatum tactus illiciti.

3 AD TERTIAM quæstionem respondetur, quod semel tantum videtur peccare quo ad necessitatem confitendi numerum, qui post vnam fornicationem cum amica habitam, eam vigesies osculatur, non ad iterandam fornicationem, sed ad maiorem delectationem: quia illa omnia oscula videntur consequentia fornicationis iã habitæ, vt in vltima editione nostri Man. conf.[b] diximus. Salua, &c.

a C. a. 4. n. 31. vsque ad 36.
b C. a. 6. n. 18.

SVMMARIVM.

1 *Confessarius habentem plura beneficia, nec de hoc se accusantẽ, tenetur interrogare quomodo illa teneat: eumque respondẽtem quod iuste retinet, tenetur absoluere, absque eo quod cogat illum inuitum ad ostendendam dispensationem.*

CONSILIVM VIII.

AN CONFESSARIVS possit absoluere beneficiarium habentem nimiam pluralitatem beneficiorum, & non se accusantem illius pluralitatis, non monendo prius eum illud peccatum, nec inducendo eum ad propositum exeundi ab illo: & quid si dicat quod conscientia non accusat eum illius peccati?

Respondeo primo, quod non debet audire, donec prius interroget eum an licitè retineat illa plura beneficia: cum probabiliter dubitare possit confessarius de iusta causa retinendi ea, vti in specie determinat Caietanus in verbo interrogationes confessarij.

Secundo, quod tenetur illum absoluere: quia potest subesse aliqua iusta causa, & dispẽsatio, quæ illum à peccato saltem mortali excusaret, quam non tenetur confessario ostendere, si non vult, per notata in cap. *omnis.*[c] Salua, &c.

c De pœn. & remiss.

Aduerte, quia resolutio non tam latè patet, vt quæstio restringatur ad illum, qui respondet se ex iusta causa dispensatum ad illa retinendum.

SVMMARIVM.

1 *Cõfessiones factæ ab eo, qui perseuerauit retinere beneficia male obtenta, reiterandæ, quia factæ sine necessaria attritione.*
2 *Irregularis non est, qui rixis sæpe interfuit, si inde nõ est sequuta mors, vel mutilatio; & hoc, etiamsi magna interuenerunt percussiones. num. 3. quod si nesciat, sed dubitet an sit sequuta mors, videtur petenda dispensatio. num. 4. in fin. & nu. 6.*

4 *Iudex criminalium causarum ex actibus suis non incurrit irregularitatem, etiam iubendo reos torqueri, vel mittẽdo eos ad triremes, nisi mors vel mutilatio sequatur: qua sequuta, dispensatione eget pro tot actibus, quot fecit inducentes irregularitatem.*
5 *Iobelæa regulariter non concedunt facultatem dispensandi super irregularitate.*
6 *Formula petendi dispensationem in officio sacræ Pœnitentiariæ pro indice irregulari ex homicidio, qui etiam obtinuit beneficia.*

CONSILIVM IX.

AD QVID teneatur clericus, qui post irregularitatem incursam sine dispensatione accepit ordines, & beneficia, quæ multo tempore retinuit, & interim semper cõfessus fuit, & virtute Iobelæi absolutus?

1 Respondeo primo, quod prædictus D. consulens est multis modis irregularis, & semper peccauit mortifere, quoties accepit beneficia, quæ ait sibi fuisse collata; & quod nullæ vel paucæ confessionum sacramentalium, quas fecit postea quam accepit primum beneficium, fuerunt validæ, & ita multæ illarum sunt reiterandæ, & numquam ei quæsitum est vllum verum ius in beneficijs suis, & tenetur omnes fructus eorũ, si quos ex eis percepit, restituere: quare consulendum esse prædicto D. consulenti, & à Deo misericordissimo illuminato, vt eligat aliquem confessarium pium, eruditum, & in audiendis confessionibus exercitatum, & monstret ei hanc informationem, quam tradidit nobis, vt dicat ei quales confessiones à se factas teneatur reiterare, eo quod non fuerunt integræ, neque cum debita & necessaria contritione, vel attritione sufficienti comitatæ, vt sciat à quo tempore obligetur reuocare ad memoriam peccata mortifera, quæ admisit, vt vnam integram confessionem sacramentalem efficiat.

2 Secundo est etiam consulendum, quod nullam incurrit irregularitatem propter rixas, & percussiones quas fecit, vel quarum causa fuit etiam propinqua, si nullus ob eas mortuus fuit, nec vllo membro mutilatus, etiam si prima tonsura vel quolibet alio ordine erat nunc insignitus, per mea quæ non vacat citare.

3 Tertio, quod ex præfata informatione nõ colligitur eum incurrisse irregularitatem, quæ nata sit ex homicidio, vel mutilatione iniusta & voluntaria; quamuis de mutilatione nil dicitur in ea: & ideo debet reducere ad memoriã, an vlla mutilatio membri consequuta fuerit præfatas percussiones, quarum aliquas fuisse magnæ importantiæ confitetur: quod diligenter faciendum est, vt nouerit confessarius, à quo tempore cœpit esse irregularis.

4 Quarto, quod ex omni actu, quo auctoritate iudiciaria, vel alia priuata sequitur mors, aut mutilatio, incurritur irregularitas. Si ergo ipse rogauit, mandauit, consuluit, vel sententiã aliquam dedit, vel confirmauit; vel exequutus est, aut iussit, vt aliquis occideretur, vel mutilaretur etiam iustè, vel cepit, vel iussit capere aliquẽ bannitũ, ex omni inquã prædictorũ actuũ, ex quo mors vel mutilatio sequuta fuit, factus fuit irregularis, & incapax beneficiorum ecclesiasticorũ, donec iustè dispensaretur cum eo; quamuis non sufficeret, quod deferretur ad triremes, vel torqueretur chorda, vel alio genere tormẽtorũ, nisi mors vel mutilatio consequeretur? neque sufficeret exercuisse iurisdictionem criminalem, vel officium habens illam, nisi aliquem prædictorum actuum, vel aliorum similium exerceret, & consequeretur mors, vel mutilatio. cui cõsequẽs, quod satagat reducere ad memoriam numerum verum, vel verisimilem actuum prædictorum, quos fecit sufficientes ad incurrendam irregularitatem prędictam, vt nouerit dispensationem necessariam petere in sacra Pœnitentiaria, quæ facile dabitur ei.

5 Quinto, quod non sufficit ei absolutio virtute Iobelæi S. D. N. neque alicuius alterius, in quo expressè non cõcederetur confessario facultas dispẽsandi super irregularitate, vt regulariter non conceditur, vt nos alibi scribimus, & sæpe consuluimus, & sacra Pœnitentiaria seruat. Et quamuis grauiter peccauerit D. consulens recipiens ordines, antequam dispẽsaretur cũ eo, tamẽ ob id nõ incurrit irregularitatẽ nouã, super quã sit nouæ dispẽsatio faciẽda, vt alibi probam, si nõ susceperit sacros ãte legitimã ętatẽ, vel extra tẽpora iuris ab ordinario, vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine literis dimissorijs. Et quia, vt dictum est, collationes beneficiorum ei factæ tempore quo erat irregularis, non valuerunt, neque quidquam iuris ob eas ipse quæsiuit; necessarium est, vt dispensatio petatur, & detur ei cum facultate retinendi prædictum canonicatum, & alia beneficia sibi collata.

Sexto, quod nobilitas, & virtus, amor & timor Dei quibus apud me commendatur D. consulens, mouēt me ad scribendum ei memoriale sequens, ex quo conficere possit supplicationē petendi ea quæ illi conueniūt petere in sacra Pœnitentiaria, vbi etiam meo suffragio iuuabo, & non oportet exprimere nomen suū, neque sui heri, vt res sit magis secreta.

BEATISSIME Pater N. familiaris cuiusdam principis ecclesiastici in iuuentute sua prima tonsura donatus, & in studijs literarum educatus, & nūc quadraginta quinque annos natus exponit Sanctitati vestræ, & Illustrissimo Reuerendissimoque eius summo Pœnitentiario, quod ipse multis rixis interfuit, in quibus percussiones armis ab vtraque parte factæ fuerunt, quamquam non meminit vllum ex illis mortē obijsse, neque membri mutilationem interuenisse: & quod fuit auditor prædicti principis heri sui tot annis gerendo officium, habens iurisdictionem criminalem, & eam exercendo, vti communiter alij similia officia & iurisdictionem exercēt: & quod verisimiliter capiendo & iuuando capi reos, & procedendo contra eos iudicialiter vel extraiudicialiter per se vel per alios, & ferendo, vel confirmando, vel exequēdo sententias criminales, & iuuando, mandando, rogando, consulendo, vel alia id genus dicendo & faciendo ad capiendos bannitos, prædictus N. verisimiliter tot vicibus incurrit irregularitatē, & à pauco tempore antequam super ea legitime dispensaretur, obtinuit quemdam canonicatū, & alia duo beneficia simplicia, & postea suscepit ordines omnes, etiam sacros, & presbyteratum, sed aliàs rite, licet non fuerit vsus nisi tantum subdiaconatu. Quare supplicat humiliter Sanctitati vestræ, vt dignetur dispensare quo ad forum conscientię tantum secum super præfatis irregularitatibus, ita vt liceat ei retinere prædicta beneficia, & alia quęcumque sibi legitime conferenda recipere cum condonatione fructuum perceptorum, qui sunt pauci, cum orator secundum suam conditionem sit pauper.

Aduerte, quia modo officium Pœnitentiariæ exigere solet, vt exprimatur valor beneficiorum, & summa fructuum perceptorum.

SVMMARIVM.

1 *Scire quisque tenetur articulos fidei, præcepta Decalogi, generaliaque præcepta Ecclesiæ: & si habet statū, vel officium necessaria ad illud administrandum, vel saltem habere aliquem per quem possit illud exercere.*
2 *Ignorantia communiter excusat coram Deo; nisi fuerit alicuius iuris naturalis, vel humani, quod homines suæ cōditionis sciunt, vel scire tenentur.*
3 *Consulens de aliquo dubio ordinarium parochum, vel etiam suum confessarium, bona fide credens eos ad id habere sufficientem scientiam, excusatur, etiam si non accedat ad doctiores, qui ibi reperiuntur.*
3 *Doctiores etsi de consilio sit melius adire. attamen Deus contentus est, vt etiā omissis nostris superioribus, adeamus eos, quos, cum publica fama reputentur docti, tales bona fide credimus. num. 4. & 5.*
5 *Duorum, quos bona fide quis reputat doctos, & pro talibus publice reputantur, contrarias audiens sententias potest absque eo, quod quærat tertium, adhærere vni illorum, modo adhæreat ei, qui sibi videtur ratione magis conformi dicere.*
6 *Docto de aliquo dubio interrogato respōdente communem quæ est pro vna, & contrariam. quam tenent aliqui docti, posse iuste teneri, possum vtrilibet adhærere: quod si ipse responderet præfatarum alteram tantum esse veram, tunc contrariæ, etiam si esset communis, non possum adhærere, nisi aliunde de illius veritate cognoscam.*
7 *Dubitans an sit peccatū aliquid agere, nō potest nisi deposito dubio illud agere, nec excusatur ex eo quod nō possit tūc consulere peritiores, & si differat, contur babit domum, vel aliud temporale damnum subibit.*
8 *Scrupulus à dubio vt discernatur.*

CONSILIVM X.

PRIMO quæritur, quid generaliter debeat quilibet Christianus scire sub pœna peccati mortalis; maxime vir nobilis, cui familiam & vasallos gubernare incumbit.

Secundo quæritur, dato quod scit omnia requisita etiam ad suum statum, an si faciat aliquem actum, qui est peccatū mortale, tamen ille eum facit ex ignorantia, nesciens esse mortale, an excusetur à mortali.

Tertio quæritur, an subditus, qui dubitat aliquem actum esse mortalem, satisfaciat de hoc interrogando aliquem eius superiorem, videlicet Episcopum, eius vicarium, vel parochum: & an si illi constasset prædictos suos superiores esse ignorantes & illiteratos, sequēdo eorum consilium, eo quod sunt sui superiores, satisfaciat, etiamsi in illa ciuitate sint alij doctiores, quos posset consulere?

Quarto quæritur, an si nollet in præcedenti casu consulere superiores, si satisfaceret suę conscientiæ sequendo consiliū alicuius Theologi in dicta ciuitate communiter pro docto reputati, & bonæ famæ, sine eo, quod aliam diligentiam & inquisitionem faciat de sua doctrina, vel bonitate, præter vniuersalem de eo opinionem & famam.

Quinto quæritur, an, si interrogando duos ex prædictis Theologis, inter quos non cognoscitur notabilis excessus in doctrina, vel virtute, & illi essent contrariæ opinionis, si tenetur alium tertium consulere, an poterit vnam illarum opinionum sequi, & an possit sequi illam, quę minus suo iudicio satisfacit, cuius contraria ei conformior rationi videtur? eo quod ei videtur temeraria arrogantia, cum sit laicus & illiteratus, velle se iudicem constituere inter duas duorum Theologorum literatorum opiniones.

Sexto quæritur, an, si prædictus Theologus, quem de dubio cōsulit, dicat ei prædictam opinionem esse communem Theologorum, quamuis alij viri docti contrarium teneant, possit consulens cui maluerit se opinioni conformare, cum doctori illi graui & virtuoso permittitur dictam opinionem scribere, tenere, sustentare, & docere.

Septimo quęritur, an qui vult aliquam actionem facere, & tempus illi deest ad consulendum aliquem Theologum de modo, quo debeat illam sine Dei offensa facere, quem nequit consulere sine iactura aliquorum bonorum, vel magna suæ domus incommoditate, &c. si potest tuta conscientia dictā actionem exequtioni mandare secundū dictamē suę rationis post factam orationem, qua Deum deprecetur, ne permittat, vt sua diuina bonitas in ea offēdatur; an teneatur prædictam occasionem, in qua sit familiæ ac statui maximum commodum euenire potest, relinquere potius, quam sine prædicto consilio aliquid facere, in quo dubitat aliquod peccatum fore posse.

Octauo quæritur super differentia inter scrupulum, & rationabile dubium, nempe, quod scrupulū potest quis & debet à se abiicere, & contra eum facere, dubium autem tenetur consulere: quęritur in quo cognoscetur aliquid esse scrupulum, vel dubium: nam alias idem esset teneri quem consulere, an talis actus sit scrupulus, vel dubium, ac teneri consulere omnes scrupulos, qui se suæ conscientiæ obtulerint: & in omnibus prædictis dubijs præsupponitur solum quęri, quid teneatur quilibet facere sub pœna peccati mortalis.

Ad omnes has octo quæstiones in generali respōdeo, quod sicut ipsæ sunt generales, ita earum responsa generalia erunt, in quorum applicatione ad casus particulares tanta erit difficultas; quod ex responsione nescier quilibet decisionem dubij colligere in omni casu particulari.

1 Ad PRIMAM respondeo, quod quilibet Christianus vt Christianus, etiam si Papa vel Rex sit, debet, & sufficit ei scire 12. vel 14. articulos nostræ fidei, & 10. Decalogi præcepta, & sancta generalia Ecclesiæ præcepta: quamuis si aliud habeat officium, vel statum, teneatur ea discere, quæ ad suū prędictum vel officium vel statum necessaria sunt de præcepto sciri, vel secum habere viros doctos, & consiliarios literatos quo ad illas res, in quibus alienum consilium sufficit.

2 AD SECVNDAM dico primo, esse vnam ex difficilioribus quæstionibus iuris humani, scripti, & diuini in materia morali; & quod potest super illa bonus aliquis liber cōponi super eius radicibus, ac ramis non parui valoris & necessitatis, descendendo ad particularia. Secundo, quod communiter ignorantia, de qua loquitur quæstio, excusat coram Deo, & in foro cōsciētię, nisi fuerit alicuius iuris naturalis, vel humani, quod omnes suæ conditionis, artis, & status sciunt, vel scire tenentur.

3 AD TERTIAM dico, quod non satisfacit suæ conscientiæ, si credit quod suus ordinarius, parochus, vel cōfessor sunt ita ignorantes, vt dubio eius nesciāt satisfacere; sed si ipse bona fide coram Domino crederet, quod ipsi habent sufficientem scientiam, satisfaciet, etsi dubium suum ab alijs peritioribus non interroget, casu etiam quod reperiantur: quia nemo tenetur in dubijs suis doctiores consulere; sed sufficit cōsulere idoneos ad ea dissoluenda, maximē si superiores sint; quia pauci sunt eminentes reperti: & quamuis esset melius istos consulere, sed Deus ex præcepto non obligat ad melius bonum, licet circa illud consilium det; quia ipse contentus est bonitatis præceptæ, etiam si alia maior detur ex cōsilio ipsius.

4 AD QVARTAM respondeo, quod satisfaciet talē virum consulendo, si ipse bona fide credit esse talem, quem fama publica indicat: quia sufficiēter satisfacit præcepto, quod habet circa dubia sua consulenda; & multæ circumstantię dari possunt, quibus ei non expediat suum ordinarium vel parochum in dubijs suis consulere.

5 AD QVINTAM respondeo, quod satisfaciet eligēdo vnam ex dictis opinionibus, eam tamen eligendo, nō quia gustui suo placet, sed quia ei conformior rationi videtur, vt in quæstione proponitur, propter rationem ibi allegatā; & quia non tenetur ex præcepto melius consilium mundi inuestigare, nec etiam doctiores illius prouinciæ consulere, sed sufficit consulere idoneum, secundum suum & communiter aliorū iudicium.

6 AD SEXTAM respondeo, quod dupliciter potest respondere doctor consultus dubio alicui, in quo duæ sunt opiniones contrariæ, quarum vna est communis, & altera grauissimorum doctorum. Primo fatendo, quod vtra illarum potest iustè teneri: Secundo dicendo, quod iudicio suo vna earum est vera, alia verò non, etiam si sit communis. Si respondit primo modo, potest consulens, quam voluerit illarum sequi. Si autem respondit secundo modo, non potest sequi nisi eam, quam doctor consultus definit esse veram, si aliunde ipsi non constat contrarium: quia cum consilium petat ad illud sequendum, si aliud non inuenerit melius, non poterit suo iudicio opinionem, quam ipse iudicat falsam, tenere & sequi.

7 AD SEPTIMAM dico, quod si renera dubitat talem actum esse mortalem, nec ne, non debet illum facere, donec ab illo dubio exeat: nā aliàs, vt ait S. Thomas anteponeret ac præferret amicitiam creaturæ amicitiæ creatoris. Dixi, *si re vera dubitat*, id est, si non inclinat magis ad credendum vnum, quàm aliud: nam si ex aliquibus rationibus inclinaret magis ad credendum esse bonum, quàm esse malum, poterit per illas scrupulum deponere, & quodlibet aliud dubium, & facere id, quod sibi bonum videbitur sine alia consultatione, defectu commoditatis ad consulendum.

8 AD OCTAVAM dico, quod vni eius parti satis respōsum est in quæstione præcedenti. Et ad aliam respondeo, quod regula vera ad discernendum scrupulum à dubio, est, quod dubium est, quando intellectus non magis in vnam, quam in aliam partem inclinat, & scrupulus est argumentum, vel apparentia, quæ intellectui repræsentatur contra id quod scit, quod Latine vocatur scientia; vel contra id quod firmiter credit ita esse, quod Latine dicitur fides, aut credulitas: vel cōtra id quod ipse cogitat verum esse, etiam si id firmiter non credat, quod Latine dicitur opinio, vel contrà id quod intellectus nec tenet pro vero, nec pro falso, quod Latinè dicitur dubietas, vel dubitatio; sicut nos clarius, quàm alij, in multis locis diximus in nostro Manual. [a] & in cap. *nouit.* [b] inferendo, quod licet nulli horū quatuor, scilicet scientiæ, fidei, opinioni, & dubio aliæ compatiantur, scrupulus tamen compatitur omnibus & singulis eorum, eo quod non est nisi argumentum vel apparentia, quæ contra illa quatuor potest haberi. Salua, &c.

[a] Cap. 27. nu. 279.
[b] De iudiciis in rub. nu. 43. & de pœn. di. 7. c. si quis autem. n. 9. usque ad 25.

SVMMARIVM.

1 *Confessarius pœnitentem, qui putat se sufficienter in præcedētibus confessionibus confessum, non tenetur interrogare in specie, an confessus sit peccata secundum numerum, etiam si confessarius suspicetur seu putet illum numerum nō expressisse; modo pœnitens nec dubitet circa hoc: nec exprimat se aliàs numerum non explicasse.*

CONSILIVM XI.

CONFESSARII audientes rusticorum confessiones an teneantur interrogare eos, an de omnibus suis peccatis in præcedentibus confessionibus accusauerint se secundum numerum, etiam si credant in alijs suis confessionibus sufficienter fuisse confessio s?

Et quid, quando ex probabili coniectura confessarius putat, quod rusticus nec confessus, nec interrogatus secundum numerum in præcedentibus confessionibus fuerit?

Et quid, quando pro certo confessarius ex discursu confessionis tenet dictum rusticum, nec interrogatum, nec confessum fuisse de numero?

1 Ad has tres quæstiones respondeo, quod mea sententia confessarius non tenetur interrogare confitentem, etiam si suspicetur eum non fuisse confessum numerum, modo putet se satis bene confessum fuisse; nisi confitens interrogaret, an debuisset id facere, vel aliqua de causa diceret se id non fecisse: quia id non videtur iure cautum, nec vlla efficaci ratione probari, & quia qui nimis emungit, elicit sanguinem. [a]

[a] *Ca. deniq. d. 4. Prouerbiorum c. 30.*

SVMMARIVM.

1 *Peccatorum mortalium numerum qui ob ignorantiam confessarij omisit rusticus, detecto errore tenetur non quidem confessiones reiterare, sed numerum verisimilem dictorum peccatorum denuo confiteri, & confessarius id ab eo exigere, etsi res sit dura.*

CONSILIVM XII.

RVSTICVS, qui inter confitendum asserit se à suo parocho non solere, nec solitum esse interrogari de numero peccatorum, nec etiam de speciebus blasphemiæ, sed parochum ipsum contentum esse, si ipse pœnitens dicat, Ego blasphemaui Deum, & sanctos, omnibus vel pluribus modis, ac pluries.

Quæritur primo, an sit cogendus ad reiterandas confessiones, vel non?

Secundo, an in casibus prædictis, dato quod non sint pœnitentes cogendi ad reiterandas confessiones, saltem obligatus sit confessarius interrogare dictum pœnitentem, vt explicet quoties toto tempore vitę suæ sibi videatur blasphemasse Deum hoc & hoc modo, & quoties Sanctos hoc vel alio modo, & sic de aliis peccatis, quorum numerum ex prænarrata ignorantia numquam expressit, hoc tamen etiam durum admodum esset tam rustico pœnitenti, quàm confessario, qui in effectu cogerentur ad reperendas omnes confessiones.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, non esse obligatum huiusmodi rusticum ad reiterandas huiusmodi confessiones bona fide factas, per ea, quæ tanguntur in propositione quæstionis.

AD SECVNDAM respondeo non solùm huiusmodi pœnitentem obligari ad confitendum, numerum verisimilem peccatorum, quem in alijs confessionibus non fuit confessus, sed etiam confessarium obligari ad dicendum ei, vt cōfiteatur verisimilem numerum peccatorum mortalium à se admissorum, quem antea non fuit confessus: quæ res certè dura est & pœnitenti, & confessario; tamen ita scriptum est, non solùm lege humana in *c. omnis.* [b] sed etiā diuina & Euangelica, ratione naturali confirmata à S. Thoma, & alijs, & etiā à nobis in Man. [c] & in cap. *considereț.* [d] & satis declaratum in Concilio Tridentino, [e] ibi.

Omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cū debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, quæ sunt contra duo vltima Decalogi præcepta, &c.

[b] *De pœn. & remiss.*
[c] *Ca. 6. n. 16.*
[d] *De pœn. d. 5. n. 5. & 41.*
[e] *Sess. 14. de sacramento pœnitentiæ ca pone 7.*

SVMMARIVM.

1 *Absoluendus est ab omnibus, qui vnum vel alterum peccatum tantùm ob ignorantiam linguæ confiteri potest.*
2 *Confessor periclitantes in nau audiens, nisi integre confessos, non absoluat; nec vt alios possit audire, debet omittere interrogationes, quas facere de præcepto tenetur.*

CONSILIVM XIII.

QVAESITVM fuit primo, an absolucdus sit ab omnibus peccatis Aethiops in Brasilica prouincia seruiens, qui solùm vnum, vel duo confitetur peccata, ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt à confessore intelligatur,& omnia vult & conatur confiteri, licet propter linguæ impedimentum non possit.

Secundo,an cõfessarius, periclitantiũ confessiones in naui audiens, licitè possit eos absoluere, interrogationibus debitis non præmissis,& fortè minus integrè confessos.

2 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respõdetur affirmatiuè quod Aethiops seruiens in prouincia Brasilica potest absolui sacramentaliter ab omnibus peccatis suis si solùm vnum vel alterum tantum confiteatur,ita vt intelligatur à confessario,& omnia velit confiteri,& conetur id facere, licet non possit proferre propter ignorantiam linguę, ita vt confessarius alia intelligere nequeat, per ea quæ tradimus de multis & aliis ignorantibus linguam confessariorum terrarũ in quibus degunt, in Man.confess.[a]

a Cap.23.nu.30.

2 AD SECVNDAM respondetur primo , quod non licet sacerdoti audienti confessiones nautarum & vectorum periclitantium in naui fluctibus iactata, confitentes sibi peccata,priusquam perficiant confessiones , aut saltem confiteantur omnia peccata mortifera sibi tunc occurrentia , absoluere,vt audiant etiam alios periclitantes. Tum quia confessarius est iudex,vt definit Concilium Tridentinum,[b] & iudex non debet ferre sententiam de rebus, quas minime nouit.[c] Tum quia confessio, quæ non est integra omnium peccatorum, non est legitima,[d] & confessio integra est vna triũ partium principalium ad sacramentum pœnitentiæ requisitarum sine quibus illud subsistere nequit. Tum quia faceret contra monita illius distichi:

Qui binos lepores vna sectabitur hora,
Vno quandoque,& quandoque carebit vtroque.

Secundo, quod neque debet omittere interrogationes, quas de præcepto tenetur fecere,vt breuius possit audire cõfessionem alterius,per easdem rationes supradictas: quamuis sic eas,ad quas faciendas de concilio tantum tenetur.

b Cap.6. sess 14
c Leg de quare.ff.de iudic.
d Cap.omne. de pœnit. & remiss.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum vnum in genere moris constituunt plures actus externi in vnum tendentes finem,sicut & actus peccatum ipsum principale antecedentes & sequentes. nu.3. etiam quod ob aliquam notabilem interruptionem fierent plura peccata in genere moris.num.5.& hoc quo ad obligationem confitendi numerum.num .1. quia per confessionem principalis actus confessarius satis potest cognoscere pœnitentis statũ.nu. 4.contritio tamen debet se saltem virtualiter extendere ad omnes actus.nu.4.*
2 *Vno impetu qui eũdem peccati actum reiterat, pluribus puta ictibus sacerdotem percutiendo,vnicam incurrit excommunicationem,& vnicum peccatũ committit,sicut& qui plures idẽ replicat verbum iniuriosum. Quod si personæ , quibus iniuriatur , vel quas male concupiscit, vel facta ipsa seu verba iniuriosa sint distincta, peccata multiplicantur.num. 6.7.8.& 10.*
9 *Plures personæ considerata vt vnum corpus , pro vnica reputantur persona:vnde qui blasphemat sanctum Petrum , & omnes Apostolos, duas solum perpetrat blasphemias ; & qui vnam domum vult comburere , vnum peccatum facit , & non tot.quot ibi sunt personæ .*

CONSILIVM XIIII.

AD SOLVENDAS quæstiones, quas admodum R.in Christo Pater Rector Collegij pœnitentiariorum S.Petri , quod Patribus illustrissimæ Societatis IESV est commendatum proposuit,dicimus primo,quod plures actus exteriores tendentes in vnum peccatum principale,qui sunt diuersi in genere entis, censentur constituere vnum peccatum in genere moris,saltem quo ad effectum confitendi numerum peccatorum , non solum quando vnus est ad alium via, sed etiam quando quis vno impetu fertur in illos omnes.

2 Tum argum.cap *cum pro causa*,[e] quatenus probat,eum qui vno impetu pluries percutit clericum , semel tantum excommunicari. Tum argum. aliorum iurium , per quæ Ioannes And.[f] concluditi , quemdam Anglicum qui tres ictus vno impetu intulit clerico,semel tantum excommunicatum fuisse. Tum quod ille vnicus impetus videtur inducere quãdam vnitatem in genere moris ; & efficere,vt quadamtenus vnus eorum sit ad alium via , vel consequens ; licet suapte natura in genere entis per se subsistat. Tum quod qui vnico impetu bis vel ter appellat, semel tantum appellare dicitur,[g] & qui bis vel ter eandem rem in testamento vel codicillis legauit , videtur semel legasse [a].

e De sent.excom. *In mercuria l.delictum.de reg iur.lib.6. col pen.*
f Cap.Lotharius. *iuncta gloss.verb.appellauit.31.q.2.*
a Le.cum q. §.fi.C.de leg.

3 Secundo addimus , quod sicut actus præambuli ad principalem actum peccati non augent numerum peccatorum necessario confitendum , sic nec eadem ratione actus consequentes, vel subsequentes actum principalẽ peccati,quales videntur esse actus,quibus qui fecit aliquod peccatũ principale, postea gaudet inordinatè , lætatur , tristatur,dolet,vel loquitur de illo,vel accessorijs eius. Tum quod eadem videtur ratio, & sic idem est de vtrisque iudicandũ [b].Tum quod qui furatus est infantem,qui apud eum adoleuit , vnum furtum feciſse dicitur.[c] Tum quod pauci,collatione aliorũ ; inueniuntur , qui post vindicatam iniuriam , post fornicationem in domo secura habitam, post furtũ & dolũ admissum, nõ velit,dicat,vel faciat aliqua inordinata gaudẽdo,comedẽdo,bibendo,ridendo, iuxta illud: *Et lætantur,cũ male fecerint.* attamen nemo dicat eorum omniũ numerũ esse nominatim confitendum. Tum quia totius Ecclesiæ Christianæ vsus videtur habere,quod sicut sufficit homicidæ confiteri se occidisse talem hominem,non confitendo numerũ voluntatum & aliorum actuum inordinatorum præambulorum illius homicidij, sic sufficit confiteri illud,non confitendo numerum actuum consequentium , quibus id ei placuit,& monstrauit alijs verbis,vel factis,placuisse sibi:& quod sicut fornicãti sufficit confiteri principalem actum ,non confitendo numerum voluntatum,dictorum, & factorum præambulorum inordinatorum, ita sufficit confiteri principalem actum non confitendo numerum voluntatum,dictorum,& factorum inordinatorum consequentium.

b L.illud.ff.ad l. Aquil.c. idem dum.2. de lect.
c L.e. inficiando. §. infant. ff.de furtis.

4 Tum quod licet singuli præfatorum actuum sint per se ipsos peccata mortifera quo ad iudiciũ exactũ,& licet oporteat, vt contritio,per quam sunt remittenda , formaliter vel virtualiter perueniat ad omnia illa , quo tamen ad iudicium salutare pœnitentiæ, & vsus vitæ,quod debet facere confessarius ,satis est , vt numerus eorũ sic patefiat ei,vt status pœnitentis satis pateat confessario ad iudicandum qualem ei debeat exhibere medicinam, vt æquè pulchreque declarauit Caietanus.[d] Cum ergo communiter post & ante actũ principalem multa cogitata , dicta,& facta inordinata soleant haberi, satis constat confessario quo ad iudicium suum salutare ferendum status pœnitentis quo ad illam speciẽ peccati.

d In 10.ethi. 5.quæst.

5 Ex quibus infertur primo,quod licet quando inter præambula , & consequentia , & actum principalem fit aliqua interruptio notabilis , illa sint peccata diuersa, etiam in genere moris , etiam ad effectum vt contritio formaliter vel virtualiter debeat peruenire ad illa, non tamen videntur diuersa quo ad effectum necessario confitendi numerum eorum,eo quod sine illa specificatione satis videtur constare status cõfitentis quo ad iudicium salutare sacerdotis.

6 Secundo infertur decisio primæ quæstionis,scilicet quod qui eodem impetu dicit alteri quatuor vel quinque iniuriosa verba significatia diuersas iniurias, puta quod sit fur falsarius hæreticus,censendus est peccare diuersa peecata . Tum quia non sunt antecedentia neque consequentia ad vnum principale peccatum,neque sunt vnum, vel vnius speciei peccatũ in quod quis vno impetu fertur, sed separata, & diuersæ speciei.

7 Tum quia licet quis vno impetu inferat vni clerico tres ictus,non est nisi semel excommunicatus: si autem vno impetu etiam vnico ictu ferit tres clericos,ter est excommunicatus, secundum Ioannem Andream.[e] Tum quia eadem ratione,qui vno impetu ferit,& blasphemat,& hæresim asserit, tria peccata committit cum numero necessario confitenda: [f] qui verò dicit totidem verba iniuriosa significantia tantùm vnam iniuriam ,vt quia appellat aliquem quater , vel quinquies furem,vel latronem,vnum tantùm peccatum admittit quo ad necessitatem confitendi numerum , instar bis vel ter vnico contextu appellantis.[g]

e In d. mercur.col.fin. f. Arg. l. prætor. edicti. §. fin. ff. de iniur.

8 Tertio infertur decisio secũdæ quæstionis,scilicet,quod qui dicit alicui vnum verbum iniuriosum ; & ille respondet, vnde prouocator replicat , & successiuè triplicat , eidem dicens tria verba iniuriosa , peccat tria peccata , si tres diuersas iniurias significãt , vnum autem solum ,si tantum vnam.

9 Quarto ,decisio tertiæ quæstionis, scilicet, quod qui imprecatur mortem alicui;& toti familiæ eius,duo tãtũ peccata committit , non tot, quot sunt personæ familiæ .Tum quod tota familia pro vna persona ficta accipitur. [a] Tum quod familia licet significet multos, eos tamen collectiuè tamquam vnum corpus fictum significat. Tum quod qui vnam domum vult exurere,non videtur peccare tot peccata,quot partes habet,sed vnum : quia vnum corpus compositum ex multis vult exurere , [b] & qui vult furari vnam milliadem ducatorum,vel vnum aceruum tritici , vnum peccatum videtur peccare.[c]

g Ca.Lotharius. *iuncta gloss.verb.appellauit. 31. quæst.2.*
h Ca.6.nu.5.
i Nu.5.de pœnit.dist.5.

a Le.1.ff.si familia furti fecisse dic.
b Arg.l. eum qui ff de vsucap.
c Arg.l. vulgarus ff de fu. & ca.vulgarus. de pœnit. dist.1.

Quinto , decisio quartæ quæstionis, scilicet quod qui blasphemando maledicit Petro , & duodecim Apostolis,duo peccata videtur admittere,eisdem rationibus.

10 Sexto,decisio quintæ quæstionis,scilicet quod sex peccata peccat , qui molliciei peccatum peccans inducit sibi in memoriam,vt magis delectetur,virginem,viduam, nuptam, cognatam,& sacram;quia sunt quinque peccata diuersarum specierum, cùm virtualiter quinque illis commisceatur , vel eis mortiferè delectetur , & nulla illorum sint antecedentia, vel consequentia aliorum.

Aduertendum,has quæstiones dedisse occasionem auctori addendi ad Manuale cap.6.num.16. & 17. & successiue si quid in hoc responso desideratur , ad illum locum , vti posterius & magis expensum,recurrendum.

SVMMARIVM.

1 *Virgo quæ reputatur cum esset corrupta , confitendo secundum peccatum carnis , non tenetur etiam interrogata fateri primum iam confessum.*
1 *Peccatum legitime confessum nemo tenetur vllo iure iterum confiteri.*
2 *Peccatum iam confessum non tantum tacere, sed negare potest pœnitens commissse , intelligendo, ita vt teneatur illud confiteri.*
3 *Pœnitens confitendo iam confessa & occulta , infamando seipsum,saltem venialiter peccat.*
4 *Pœnitens non tenetur confiteri circumstantiam extenuantem peccatum.*
5 *Confiteri sufficit vltimam speciem peccati necessario confitendam,tacendo vltimæm peccati necessario non confitendi.*

CONSILIVM XV.

AN pœnitens , quæ putatur virgo , & tamen aliàs commisit peccatum molliciei,de quo fuit confessa,si deinde committat aliud peccatum carnis cum viro, teneatur respondere confessario interroganti an esset virgo,se antea fuisse corruptam: Si enim id non confitetur,nesciet confessor vltimam speciem peccati , an scilicet sit stuprum , vel simplex fornicatio;& sic non potest legitimam & conuenientem pœnitentiam imponere.

d Capit.9. in Principio.

1 Respondeo, præfatam pœnitentem non teneri ad confitendum confessario interroganti eam,an maneret adhuc virgo,an esset corrupta,si corruptionem illam antea alij confessario legitimè confessã fuit. Tum quia nemo tenetur iure naturali,diuino, nec humano communi ad confitendum iterum peccatum,quod legitime fuit confessus,vt post alios late tradimus in Manual.confess. [d]

e 22.quæst.5.
f 11.quæst.3. g Cap.18.nu. 27.

2 Tum quia potest talis pœnitens absque vllo peccato tacere illud stuprum, immo & negare se illud commisisse , intelligendo intra se,quod non fuit corrupta, ita vt teneatur illud confiteri , per ea , quæ nos firmissimis rationibus probamus in comment.cap.*humanæ aures.*[e]

3 Tum quia confitendo illam corruptionem , si erat secreta,peccaret saltem venialiter infamando seipsam,per cap. *non sunt audiendi.* [f] & tradimus nos latè in d. Manual. confess. [g] Tum quia eiusmodi pœnitens tacendo , vel negando illud stuprum, non efficit , vt confessarius ignoret vltimam speciem peccati necessario confitendam,eo quod non fit ei notũ an corruptio illi[a] sit virginitatis fractio,an simplex fornicatio.

4 Tum quia pœnitens non tenetur circumstantiam confiteri extenuantem peccatum,vt tradimus in d. Manual. [h] immo sunt qui dicant id non licere,quamuis falso,vt diximus in cap.*considereт.* [i] Tum quia tacendo illam corruptionem , auget grauitatem aliorum peccatorum carnis : & secundum omnes licet tacere circumstantias minuentes culpas.

5 Tum denique quod sufficit confiteri vltimam speciem peccati necessario confitendam , tacendo speciem vltimam peccati,quod necessario non est confitendum,qualis est corruptio,de qua loquimur.

SVMMARIVM.

1 *Renelare teneor ad preceptum superioris concedentis monitorium in forma , id quod aliquis mihi ita serio de se confessus fuit,vt putem ita esse : nisi pro habendo consilio,vel patrocinio,id mihi tamquam medico, aduocato,procuratori,vel patrispirituali detexisset : aliter incido in excommunicationem,à qua alius,nisi is cui fuit reseruata , non potest me absoluere. & num. 5.*
1 *Aduocati,medici, & quiuis consultores non tenentur ob monitoria publicata reuelare secreta sibi communicata.*
3 *Confitens tacendo illud , quod secundum suam conscientiam inducit nullitatem absolutionis,peccat.*
3 *Confitens , cui conscientia dictat , quod absolutio non valebit, peccat inducendo confessarium,vt eum absoluat.*
4 *Confessus non integre tenetur iterare confessionem : & si fiat cum eodem,satis est addere peccatum omissum.*
5 *Excommunicatus per monitorium generale iudicis , qui absolutionem sibi,vel superiori suo reseruauit , non à confessario, sed ab ipso iudice,vel de eius licentia est absoluendus.*

CONSILIVM XVI.

EXCOMMVNICATVS per monitorium generale Vicarij Papę ob non restitutionem & reuelationem quorumdam bonorum , de quibus dubius erat an essent restituenda , licet potius inclinaret in partem affirmatiuam , in Paschate absolutus est à suo confessario , cui totam rem reuelauit,& alia peccata,excepto eo,quod iudicabat absolutionem sibi non prodesse,stimulante eum conscientia,quòd teneretur restituere. Quærit vero nunc.

Primo , an confessarius inciderit in excommunicationem ex eo,quia non paruit monitorio non reuelando.

Secundo,an confessio illa fuerit valida , quia confessus est excommunicato,nec confessus est circumstantiam illam stimuli conscientiæ.

Tertio , quod remedium supereſt,vt conscientiæ suæ satisfaciat bene confitendo.

Quarto, an iterum confitendo possit absolui sine licentia Vicarij,cum iam restituerit.

a 11.q.3. cõcl. 6.coroll. 63.a num.775.
b Num.799.
c Cap.23.nu 42.

1 AD QVÆSTIONES propositas respõsurus laudo primum curam,quam salutis suæ animæ habet D. consulens , eruditionem non vulgarem in propositione illarum significans. Ad primam autem quæstionem respondeo , quod de materia ipsius nemo,vt opinor,ita late scripsit,ac nos in repet.cap.*inter verba.*[a] & quod ibidem, [b] & in nostro Manual. confess.[c] determinamus,aduocatos,procuratores, consultores, & medicos non teneri ob similia monitoria ad reuelanda secreta,quæ sibi clientuli,ægroti,& alij consulentes reuelant. Et ita si D. consulens reuelauit illud secretum præfato patri spirituali , ad finem vt ei consuleret,quid facere deberet,non tenebatur ratione præfati monitorij ad reuelandum id, quod ab ipso D. consulente didicit, & consequenter non fuit excommunicatus.

d Nu.777.& seq.

2 Si autem alia ratione , quam consultationis , ei reuelauit illud serio , ita quod pater ille spiritualis deberet credere id esse verum , videtur incidisse in excommunicationem non reuelando iuxta superioris mandatum , per ea , quæ ibidem ipse tracto. [d]

3 AD SECVNDAM respondeo,quod D. consulens perdocte & subtiliter concludit confessionem illam non fuisse validam, etiam si pater ille spiritualis non incidisset in excommunicationem ; quia inducendo illum ad audiendam confessionem , & confitendo illi contra suam conscientiam, peccauit , & aduertit se peccare ; & non confessus fuit illud peccatum , quod tunc admittebat , &c. vt ipsemet pulchrè prosequitur.

4 AD TERTIAM respondeo , quod ipse debet reiterare illam confessionem:quod facile facere posset,si eidem patri spirituali denuo eam faceret,adiecto hoc peccato; præsuppositio quod pater ille non incidisset in excommunicationem ratione præfata , vel certè iam esset absolutus ab ea ; & præsuppositio quod mediocrem memoriam peccatorum ante sibi confessorum haberet.

5 AD QVARTAM respondeo , quod cum Vicarius Papæ reseruauerit sibi & superiori suo absolutionem eius, qui incideret in excommunicationem sui monitorij , cumque consulens numquam restituerit , neque reuelauerit se

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenere bona præfata, non potuit absolui à confessario suo. Tum quia absolutio erat reseruata. Tum quia numquam paruit monitorio, & ita semper mansit excommunicatus, & non potest absolui nisi ab eo, vel de eius facultate.

SVMMARIVM.

1 *Papa reuocare potest indulgentias omnes à præcessoribus concessas.*
2 *Iustum, & decens differunt, nec de vno ad aliud infertur.*
3 *Papa statim creatus indulgentias, vt putat Viguerius, non reuocat, sed solum quasdam gratias, & indulta ad beneficia.*
4 *Indulgentias tantum plenarias ante concessas Papa reuocat in indictione Iobelæi.*
4 *Facultas absoluendi ab omnibus peccatis non est indulgentia, nec per bullam Iobelæi reuocata. & num. 5.*
6 *Cautela abundans nemini nocere debet.*
7 *Indulgentiæ quæstuariæ omnes reuocatæ.*
7 *Derogatoria cum clausula, vt contraria habeantur pro expressis de verbo ad verbum, omnibus derogat ex stylo curiæ.*

CONSILIVM XVII.

LEO X. visitantibus ecclesiam Treuerensem, & peccata sua confitentibus concessit, vt ab omnibus peccatis, etiam reseruatis, absolui possent. Clemens VII. dictam ecclesiam deuote visitantibus, & ei aliqua sua bona distribuentibus certorum dierum indulgentiam concessit.

Quæritur, an gratiæ prædictæ sint derogatæ; vel ex eo, quòd, vt Viguerius, [a] dicit, Summus Pontifex à principio suę creationis reuocat indulgentias per prædecessores concessas; vel ex eo, quòd Clemens VII. anno Iobelæi reuocauit indulgentias à prædecessoribus concessas.

1 Ad difficultates præfatas respondeo primo, certum esse, quemlibet Pontificem Maximum pro sua summa, quam habet, potestate, posse reuocare omnes indulgentias concessas à suis prædecessoribus. Tum argumen. cap. *cuncta per mundum.* [b] & cap. *proposuit.* [c] Tum quia nullus prædecessorum suorum potest imponere ipsi legem, quæ suam potestatem tollat, vel minuat. [d]

2 Tum quia licet deceat, vt beneficia principum sint permansura, [e] non tamen est necesse, neque aufert illa decentia potestatem reuocandi ea, nec faceret reuocationem iniustam, licet nonnumquam faceret indecentem: quia iustum, & decens differunt, iuxta cap. *magna.* [f] quatenus habet decere Episcopum dicere, vel audire quotidie Missam, quem tamen ad id non teneri diximus post alios in Manual. confess. [g] & decet seruare omnia consilia Christi, non tamen est præceptum. [h]

Secundo, quod difficultas primo posita non tangit ius, nec potentiam reuocandi, sed tantum factum, an scilicet quilibet Papa ab initio suæ administrationis reuocet indulgentias à suis prædecessoribus concessas, quod dixit vir pius & eruditus vbi supra.

3 Tertiò, quòd præfatus Viguerius videtur dixisse id deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas Cancellariæ, quas in crastinum suæ assumptionis renouat Papa, reuocare omnes gratias, & indulgentias, quas prædecessor fecit. quod tamen non est verum: nam licet regula decima, propterea quod habet verbum, *gratias*, & verbum, *indulta*, videri posset alicui dormitanti reuocare omnes indulgentias nondum lucrifactas, cum sint quædam gratiæ, & quædam indulta; nullatenus tamen id facit: quandoquidem solum reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria concessa ad quærenda beneficia ecclesiastica, vel ad nominandum ad ea, vel conferendum illa; sicut & regula 11. reuocat vniones eorumdem beneficiorum nondum sortitas effectum. & nec regula 57. & duæ insequentes, quę tractant de indulgentijs, neque gloss[a] illarum vllam de huiusmodi reuocatione mentionem faciunt, immo meminerunt indulgentiam perpetuam.

Quarto, quod est alia reuocatio, siue suspensio indulgentiarum, quam ille non meminit, quæque fit ante quemlibet annum Iobelæum: quæ an per illius lapsum reuocetur, vel an post eum Papa illam reuocet, disputaui olim ipse in comment. cap. *quis aliquando.* [i] & postea anno Iobelæi proximo in Vrbe, vbi typis excusus est iterum ille commentarius auctus tribus notabilibus, scilicet 32. 33. & 34. & in 32. continetur bulla indictionis anni Iobelæi facta à S. D. N. Gregorij XIII. cum glossis non omnino pœnitendis: & in 33. inseritur bulla suspensionis indulgentiarum factæ ob annum Iobelæum, cum glossis, in quarum vltima tractamus de reuocatione illius suspensionis, facta mentione de disputatione facta in d. notat. 26. Cuius, vt copiam legendi habeat D. consulens, idemque D. meus colendissimus, tradam cum hoc responso vnum exemplar compaginatum, sed nudum tegumento, ne nimis constet portatio.

4 Quinto, quod suspensiones præfatæ Gregorij XIII. & prædecessorum eius factæ ob Iobelæum, licet non sint reuocatæ expressè, nec tacitè, nihil tamen obsunt votis D. consulentis: quoniam, vt ego in glossa prædicta monstro, per illas solum fuerunt suspensæ indulgentiæ plenariæ: & dubium primum particulare, quod proponitur, non est de indulgentia plenaria, nec non plenaria, sed de facultate absoluendi à peccatis reseruatis Papæ alibi, quam in bulla Cœnæ Domini, quæ longè alia res est, quam indulgentia, vt in prædicto commentario. [a] Et secundum proponitur de reuocatione indulgentiæ non plenariæ, sed tantum certorum dierum, & annorum, quam non fuisse vmquam per præfatas suspensiones reuocatam, in præfata glossa, & præfato notab. 28. sine vllo scrupulo conclusimus.

5 Sexto, quod clausula, qua Clemens VII. derogauit eis, quę poterant suę concessioni obesse, nihil obest durationi, & perpetuitati præfatarum gratiarum, & indulgentiarum; immo prodest. Tum quia corroborat illam: & posita ad augendum, non debent operari diuersimode, neque è contrario. [b] Tum quia abundans cautela non nocet, per l. *testamentum.* [c] ex qua id ibi adnotat Baldus, [d] & concessiones præfatę absque illa clausula valuissent, & fuissent perpetuę, ergo à fortiori cum illa.

Septimo, quod nihil obstat votis D. consulentis [e] Concilium Tridentinum, quatenus prohibet, ne occasione indulgentiarum detur facultas colligendi eleemosynas; si quidem non ex hoc gratias ante concessas derogat.

6 Octauo, quod licet non sit verum id, quod præfatus vir pius Viguerius dixit ab aliquo deceptus; est tamen verissimum, quod Pius V. per quamdam extrauagantem suam reuocauit omnes indulgentias, & peccatorum remissiones à se, & à suis prædecessoribus, & successoribus concessas, & in posterum concedendas quibuscumque personis, & pijs locis, pro quibus conse[quendis] manus sunt porrigendæ adiutrices, & quæ quæstuandi facultatem quomodolibet continent; per quam arbitror esse reuocatam indulgentiam præfatam concessam à Clemente VII. visitantibus præfatam ecclesiam Treuerensem certis diebus, & distribuentibus ei aliqua sua bona secundum deuotionem; quoniam indulgentiam concedere distribuenti aliqua bona sua pro indulgentia consequenda, est indulgentiam concedere manus adiutrices porrigenti, & dare facultatem aliquo modo quæstuandi.

7 Nec obstat clausula derogatoria derogatoriarum apposita concessioni præfati Clementis VII. quia per clausulas derogatorias præfatæ extrauaganti Pij V. latissimè derogatur omnis clausulis derogatorijs, quæ alicubi possint inueniri, habendo illas prout de verbo ad verbum expressas: quæ secundum stylum curiæ sufficit, non obstante aliquorum doctorum opinione scribentium in cap. *accedentes.* [f] An autem omnes gratiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopus facere huiusmodi facultatem,iuxta cap.2.adiuncta glossa 1. [a] & glossa clem.1. [b] quæ ambæ communiter recipiuntur;non tamen eam potest facere aliis,vt ipsamet glossę sentiunt.

7 Septimo,quod clausula secunda,quatenus facit facultatem absoluendi eos,qui debent decimas, & alia incerta,præmissis prius his, quæ continentur in ea, videtur superflua: quia iure communi competit illa parti,& confessarijs,secundum communem sententiam,quam Panormitanus & Ioannes ab Anannia sequitur, [c] per illum textū contra Hostiensem, [d] vbi etiam Felinus, [e] contra eum tenet, immo & Ioannes Andreas, [f] vbi in glossa illius adhæsit Hostiensis & nos quoque communem tenuimus in Manual.confess.[g]

8 Octauo,quod tertia clausula,quæ facit facultatem absoluendi blasphemos & iniurios in Deum & Sanctos, est superflua;nisi constitutiones dictæ ecclesiæ N.illum casum reseruent Episcopo; quod facere facile credimus: quia est casus solitus per Episcopos sibi reseruari, vt ait glossa, [h] licet quicquid illa dicat,iure communi non reseruatur:quia ca.2. [i] quod ea in hoc allegat,non agit de pœnitentia fori puri interioris,sed mixti.

Nono, quod clausula quinta, quatenus significat omnia peccata fornicationis & contra naturam (de quorum numero est mollicies) esse reseruata Episcopo, sicut alia contenta in eadem clausula,non est vera iure communi,neque hactenus vidimus eam seruatam iure speciali.

8 Decimo,quod clausula decima videtur nimium generaliter concepta, quatenus facit facultatem absoluendi ab omni defectu in ordine suscipiendo commisso: quia videtur comprehendere etiam defectum sustantialem,ad quem non extenditur potestas episcopalis,iuxta cap. *presbyter*. [k] & cap. *diaconus*.& cap.*subdiaconus*.[k] & notata in cap.fin.[l]

9 Vndecimo,quod videtur populum fallere clausula duodecima, quæ postea commutandi pœnitentias facit; cum pœnitentiæ solemnes,de quibus in ca.*in capite ieiunij*. [m] non sint in vsu, & aliæ pœnitentiæ iniunctæ ab vno confessario iure communi possint commutari per alium, argumen. glossæ receptæ cap.*tempora pœnitudinis*, [n] quam nos quoque declarauimus in præd.Manual. [o]

Duodecimo, quod idem videtur dicendum de clausula decimatertia, quæ facit facultatem absoluendi percutientes casualiter parentes:quia videtur quod nullibi sit reseruatum.

10 Decimotertio,quod clausula quartadecima videtur nimium late concepta: quia concedit facultatem absoluendi coniugatum à voto castitatis inuita coniuge emisso. Episcopus enim non potest absoluere omnino à tali voto, sed solum quatenus est præiudiciale alteri coniugi;& quantum ad hoc nulla indiget absolutione, secundum communem sententiam,[p] quod etiam nos sequuti sumus in d.Manual. [q]

11 Decimoquarto, quod clausula quintadecima videtur nimis generaliter concepta, non distinguendo simoniam in ordine & beneficio ex vna parte, & simoniam in alijs rebus ex altera; nec distinguendo ignorantiam iuris ab ignorantia facti,nec ignorantiam probabilem ab ignorantia improbabili,contra extrauagantem 2. [r]

Decimoquinto, quod videtur etiam superflua clausula sextadecima; cum peccatum, quo mulier procurat, ne fiat prægnans,numquam videatur reseruatum.

12 Decimosexto; quod vigesimasecunda videtur continere immoderatam indulgentiam, quatenus concedit centum dies indulgentiæ pro qualibet vice, qua quis dixerit, *Laudata sit Mater Dei*, quod est contra cap. *cum ex eo*. [s] quod solum permittit inferioribus indulgentiam quadraginta dierum. Et quamuis Cardinales habeant priuilegium concedendi centum; videtur tamen contra mentem Concilij, [t] quod pro tam parua causa tam facile iterabili concedatur tanta indulgentia. Offendit item illa clausula eo nomine, quod non se restringit ad subditos, immo generaliter & vniuersaliter eam concedit omnibus fidelibus Christianis eius casus recipientibus: quod est contra communem sententiam: [v] & S.Thomam & communem, [x] quatenus docent, neminem posse concedere indulgentiam,nisi subditis suis.

13 Decimoseptimo, quod clausula vigesimaseptima nimis latè concepta est, quatenus accipientes bullas facit participes omnium indulgentiarum concessarum à Romanis Pontificibus,Cardinalibus,Archiepiscopis,& Episcopis, omnibus benefactoribus totius Archiepiscopatus Ecclesiæ N. quia non poterat ipse ampliare indulgentias concessas benefactoribus omnium locorum illius diœcesis, ad benefacientes Ecclesiæ suæ cathedrali N. cuius vtilitati applicatur præfatus iulius soluendus per bullam præfatam in pretium, ob quod illa concedebatur.[a]

14 Decimooctauo,quod clausula vigesimaoctaua nimiam videtur concedere indulgentiam, quatenus concedit centum dies pro quacumque vice, qua rogarit pro anima eius, pro quo bullam, seu gratiam accipit. Peccauit item eisdem rationibus, concedendo indulgentiam centum dierum pro qualibet vice roganti, ac dicenti eadem de causa vnum Aue Maria ante imaginem Virginis Matris.

Decimonono, quod idem dici potest de clausula vigesimanona, quatenus eamdem indulgentiam concedit omnibus dicentibus vnum Aue Maria ante imaginem Virginis Matris.

CIRCA bullam administrationis alterius Ecclesiæ: videtur primo, quod clausula prima nimium late concipiatur, quatenus comprehendit omnes fideles Christianos, vt supra dictum est circa bullam Cardinalis ecclesiæ N.

Secundo videtur, quod clausula secunda, quæ de absoluendo à peccato esus ouorum diebus pisculentis agit,adiuncto inuolucro verborum quæstoribus solito,multis male intelligentibus, visa est concedere indulgentiam comedendi oua, & lacticinia præfatis diebus, vt ex illa Ecclesia ad nos scribitur;quod facere non poterat.

Tertio, quod idem est dicendum de clausula tertia, quæ continet restitutionem incertorum, quod supra est dictum de clausula secunda bullæ Cardinalis.

Quarto, quod clausula quinta, quatenus agit de absoluendis eis, qui cum Sarracenis vel Iudæis comederunt panem eorum, vel interfuerunt eorum nuptiis, vel sepulturis, videtur concedere absolutionem fautorum hæreticorum: quia hodie in Hispania nulli sunt Sarraceni,neque Iudæi;immo si qui sunt ab illis prognati, & vtuntur ritibus eorum, sunt hæretici; & qui fauent eis in suis cæremonijs, videntur fautores hæreticorum.

Quinto,quod idem est dicendum de clausula sexta, quatenus agit de fornicatione,& peccato contra naturam, quod supra dictum est de clausula quinta Cardinalis.

Sexto,quod clausula duodecima de absoluendis clericis, qui non recitauerunt ob ægritudinem,necessitatem,vel libri defectum,videtur superflua;quia non tenentur.

15 Septimo,quod etiam est superflua quintadecima de absoluendis eis, qui consummarunt matrimonium ante benedictionem; quia nusquam videtur id reseruatum, immo est controuersia, an sit peccatum, saltem mortale. Caietanus enim tenet non esse, & S. Thomas, [b] quem nos sequimur etiam in nostro Manual. [c]

Octauo, quod idem est dicendum de clausula vigesimatertia, quæ agit de coniuge vouente castitatem, quod diximus supra de clausula decimatertia Cardinalis.

Nono, quod magis errat administrator in clausula vigesimaquarta, quatenus permittit absolutionem à simonia simpliciter, quam Cardinalis, qui in clausula decimaquinta facit eamdem facultatem absoluendi à simonia ignoranter commissa.

Decimo, quod videtur superflua clausula vigesimaquinta de muliere quærente modum, quo non concipiat, sicut etiam decimaquinta Cardinalis:quia id nusquam videtur esse reseruatum.

16 Vndecimo,quod clausula trigesimaprima, quæ facit facultatem accipiendi duos patrinos vltra permissos per constitutiones synodales, est contra cap. *non plures*. [d] quo non permittitur nisi vnus, & contra Concilium Tridentinum, [e] quod ad summum permittit vnum,vel vnum & vnam.

Duodecimo, quod clausula trigesimatertia continet facultatem,quam non poterat concedere ipse gubernator, videlicet, quod non obstante interdicto auctoritate ordinaria lato,capiens bullam,& filij famulique eius,ianuis clausis, audire possint diuina certis diebus: quia licet ipse posset tollere,vel suspendere interdictum in totum ad aliquod tempus: non poterat tamen dare priuilegium, vt aliquis, extante interdicto in suo vigore quo ad alios, ipse non seruaret illud: quia non poterat tollere legem superioris, [f] & lege Papæ, qui

est supe

[a] De pœn. & remiss. lib.6. [b] Ver. presbyteri.de priuil.
[c] In cap sicut dignum. de homic. [d] in cap.cum sit. de ludeis. [e] Col.fin. [f] In c.2.de pœnit. & remiss. lib.6. [g] Cap.17.nu. 92.& seq. [h] Ver. reseruatum. in d. c.2.de pœ. & remiss.lib.6. [i] De maled.
[k] 23.diss. [l] De sacr. nō iteran.
[m] 50.diss.
[n] 26.q.7. [o] Cap.20.nu. 22.& 23.
[p] In 4.di. 38. [q] Ca.13.nu. 59.& 60.
[r] De simon. & §.notandū 1.q.4.& cæt. ignorantia. cū ei adnot. de reg.iur.lib.6.
[s] De pœn. & remiss.
[t] In d.c.cum ex eo.
[v] In ca. quod autem.de pœnit.& remiss. [x] In 4.dist.21.
[a] Arg. clem. quia contingit. de relig. dom.& l. ingratam.ff. de admin.rer.ad ciuit.pert.
[b] De sacram. matri. quæst.4. [c] Ca.10.nu.36.
[d] De consec. dist.4. [e] Sess.24.c.2. de refor.mat.
[f] Ca.inferior. 21.dist.

est superior lege ordinariorum, iubetur seruari interdictum etiam ab ordinario latum.[a]

Decimotertio, quod clausula trigesima sexta videtur nimium lata quo ad indulgentias Summorum Pontificum, vt dictum est supra de clausula trigesimaseptima Cardinalis.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus à reseruatu vigore Iobelæi, quod intendebat faciendo omnia requisita lucrari, licet postea omnia non adimpleat,remanet valide absolutus:quia absolutio datur simpliciter,& non sub conditione.num.3. non tamen lucratur ipsam indulgentiam. num. 2. at si confiteretur animo non adimplendi reliqua,nec à non reseruatis esset absolutus. nu. 4.*
1 *Absolutus semel valide à peccato, nulla humana potestate cogi potest,vt illud iterum contra eius voluntatem confiteatur.*
3 *Confessarius electus per bullam Iobelei peccaret absoluendo sub conditione,si à Iobelæo requisita perfecerit.Vnde & credendum Papam mandare,vt simpliciter, & non vt sub conditione absoluat.*

CONSILIVM XIX.

AN volens indulgentiam Iobelæam quærere, qui tenebatur ieiunare feria quarta, sexta, & sabbato, & communicare die Dominica, & intra hebdomadam confiteri omnia sua peccata, confessus die Lunæ præcedenti omnia peccata sua confessario electo virtute Iobelæi, qui absoluit eum ab omnibus casibus reseruatis virtute Iobelæi, idque fecit cum propolito firmo faciendi omnia requisita ad quærendam præfatam indulgentiam, & postea ieiunauit feria quarta, sed non curauit amplius ieiunare, nec orare vt tenebatur,& ita non quæsiuit Iobelæum.

Quæritur, an absolutio de reseruatis sibi facta valeat quo ad reseruata,ita quod non teneatur illa iterum confiteri.

1 Respondeo affirmatiuè. Primo quidem, quod qui semel confitetur legitime peccata sua,& absoluitur, non tenetur illa vnquam iterum confiteri iure naturali, nec diuino, nec canonico communi:immo nulla lege humana potest constitui, vt quis absque consensu suo obligetur ad confitendum bis idem peccatum, vt post D. Thomam, [b] & post alios, [c] alibi tradidimus, [d] & in Manual.confess. [e] At is,de quo quæritur,legitimè fuit semel confessus peccata reseruata, & legitime absolutus:ergo non tenetur iterum confiteri.

Secundo, quod si præfatus pœnitens fecisset omnia ad Iobelæum quærendum requisita, vel obiret mortem ante diem Dominicum, iudicaretur absolutus etiam quo ad reseruata, & non per aliam absolutionem; ergo illa absolutio fuit valida etiam quo ad reseruata.

2 Tertio,quod non obstat primum argumentum in oppositum formatum. Quia respondetur concedendo quidem, nullam indulgentiam quæri ei qui non facit omnia, quæ ad eam quærendam indulgens requirit; negando autem, quod in proposito agatur de quærenda indulgentia, sed solum de quodam ad eam quærendam requisito, scilicet de confessione,& absolutione,quæ antea fieri debet.

3 Item nec secundum: quia negamus intentionem fuisse Papæ, concedere confessarijs eligendis potestatem absoluendi sub conditione, si facerent omnia requisita ad quærendum Iobelæum,& non alias. Tum quia nihil tale habetur in bulla, immo per eam fit potestas absoluendi absolute. Tum quia nullum mandatum generale extenditur ad delicta, [f] at confessarius, qui absoluit sacramentaliter sub conditione rei futuræ,delinquit;quia absolutio esset incerta,vt post D.Antoninum tradimus nos pridem,[g] & postea in Manual. [h] ergo non fuit intentio suæ Sanctitatis,vt confessarij absoluerent conditionaliter.

4 Quarto, quod etiam non obstat, quod daretur occasio delinquendi, & fraudandi fructum Iobelæi;illis qui nollent aliud,quam absolutionem à reseruatis:quia nos loquimur de illo, qui verè contritus,& cum proposito firmo quærendi Iobelæum, & faciendi omnia in id requisita, legitimè confitetur:& qui tali fraude vteretur,non esset legitimè confessus, nec absolutus à reseruatis,neque à non reseruatis: quia confessio sua non esset integra, eo quod peccatum illud fraudandi admissum taceret:sicut in simili tradimus in Manual. [i] de excommunicato,quod licet confessio ab eo facta,& absolutio ei data valeat,si ignorat vel non aduertit se esse excommunicatum, vel excommunicato non licere suscipere sacramentum;non tamen valent,si fiant ei hæc scienti, & aduertenti; quia non pœnitet, nec confitetur integrè: non enim pœnitet eum peccati, quod in hoc committit, nec confitetur illud.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiarius cathedralis ex sola vi sui officij non absoluit à casibus Episcopo reseruatis.*
1 *Intellectus Concilij sess.24.cap.8.de reformat.*

CONSILIVM XX.

AN Pœnitentiarius electus ad formam sacri Concilij, [a] possit absoluere à casibus reseruatis?

1 Respondeo,quod non,immo per præfatum canonem ipse Pœnitentiarius non potest absoluere à reseruatis, nisi aliunde ea sibi facultas fiat, cum ille nihil de hoc noue statuat; & à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus nouè id statuitur. [b]

SVMMARIVM.

1 *Mendicantes non possunt absoluere exterum ad ipsos venientem à casibus, quos Episcopus pœnitentis sibi reseruat, nisi habeant casus Episcopales loci,vbi audiunt confessiones.*

CONSILIVM XXI.

AN mendicantes Romæ commorantes, vbi Pontificis vicarius nullos speciales casus episcopales sibi reseruare solet, possint absoluere extraneum venientem ad ipsos à casibus episcopalibus, quos ordinarius dicti pœnitentis sibi reseruauit,tenendo opinionem D.T.in Manual.confess. [c]

1 Respondeo,quod mea sententia non possunt. Tum quia secundum communem, quam contra Siluestrum in quæstione citata sequutus fui,nō possunt mendicantes præsentati iuxta clement.*dudum*. [d] absoluere à peccatis reseruatis Episcopo,cui sunt præsentati, nisi facultas fiat in id ab eo. ergo à fortiori non poterunt absoluere à peccatis extero Episcopo reseruatis. Tum quia magno labore ibidem sustineo, quod præfati præsentati habentes casus episcopales Episcoporum, quibus præsentantur,possunt absoluere à casibus episcopalibus alijs Episcopis reseruatis. Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Episcopi non sacerdos habens potestatem super casus reseruatos, potest per se reseruationem remittere, vel alteri sacerdoti,vt absoluat,demandare.*

CONSILIVM XXII.

EPISCOPVS dedit inter alia auctoritatem vicario suo generali absoluendi à casibus reseruatis. Et quia ipse vicarius non potest absoluere,cùm non sit sacerdos;dubitatur, an alij possit eamdem delegare.

1 Respondetur,quod dicta facultas,siue auctoritas in hoc resoluitur,vt liceat vicario auferre, siue remittere dictas reseruationes:quę facultas siue reducatur ad similitudinē aliarum facultatum, quæ vicarijs conceduntur, cum eorum iurisdictio sit ordinaria, [e] siue reducatur ad delegatam, cum sit facta ad vniuersitatem causarum, non est dubium quod potest subdelegari, iuxta l.*more*.& ibi glossam, [f] & glossam quæ prima est, [g] & ita sæpe seruatum scio.

SVMMARIVM.

1 *Mortis in articulo constitutus potest ab omnibus etiam quantumcumque reseruatis peccatis & censuris absolui à quocumque simplici sacerdote, modo non adsit præsens proprius sacerdos: immo post sacrum Concil. Trident. etiam & eo præsente videtur quod possit absolui. num. 2. licet consulte faciat pœnitens, si proprio confiteatur parocho, qui præsens est.num.3.*
4 *Obediendum superiori pacifice possidenti,etiam lite super proprietate pendente.eiusque sententia tenet & ligat.*
4 *Interdictus ab Episcopo non potest eo præsente,etiam in mortis articulo ab alio absolui.*
5 *Interdicto Capitulo,ac etiam denunciato,non ideo singuli censentur nominatim interdicti, vel nominatim denunciati, Vnde poterunt tales ab ijs, ad quos spectat, tradi ecclesia-*

[a] Ca.quod in te.de pœn. & remiss.ca. alma.de sen.ex com.lib.6.
[b] In quodlib. 1.art.12. [c] In 4.d.6.& 17. [d] Ca.fratres. n.30.de pœni. d.5.& c.fi. n. 11. [e] Ca.9.nu.1.
[i] Ca.9.nu.4.
[a] Sess.24.c.8. de reformat.
[b] Le.præcipimus.C. de ap pellat.
[c] Cap.27.nu. 203.
[d] De sepult.
[e] Cap Romana. in princ. & ibi gloss.in verbo generaliter.de appellat.lib.6. [f] De iurisd. omnium iudicum. [g] Le.à iudice C.de iudic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stica sepultura. & num. 6. verum tamen est, quod si post sepulturam denunciaretur interdictus & non absolutus, esset exhumandus. num. 8.

7 *Notorium quo ad effectum perdendi beneficium extrauagantis ad euitanda. non dicitur illud, quod potest aliqua tergiuersatione celari.*

8 *Interdictus, nisi prius citetur, denunciari nequit aliquis.*

9 *Interdictus etiam non declaratus, nec denunciatus, mandans sepeliri in ecclesia peccat mortaliter, nisi excusetur ex ignorantia, qua putabat se absolutum.*

CONSILIVM XXIII.

AN possit quis in mortis articulo absolui à quocumque sacerdote, proprio etiam præsente?

1 Communis conclusio est, quod existens in mortis articulo potest absolui à peccatis, & à censuris, etiam reseruatis, à quocumque sacerdote simplici, arguntur. ca. *quem pœnitet.* [a] cap. *quod in dubijs,* [b] iuncto cap. *si quis suadente.* [c] & alijs similibus. sed clarius, quam alibi, nouissime tradit Concilium Tridentinum, [d] declaratum à nobis in Manual. [e] vbi tamen insinuamus intelligendum esse, quando non est præsens superior, vel proprius sacerdos, secundum Innocentium, [f] vbi tenet, quod absoluendus à Papa ob percussionem clerici, possit absolui à quocumque sacerdote, si aliquo impedimento corporali, vel alio impediatur ire ad ipsum, requisito tamen prius Episcopo, si haberi potest. sequitur Siluester, [g] & Sotus. [h] Cessat enim eo casu necessitas recurrendi ad alienum, vel simplicem sacerdotem, dum præsens est proprius sacerdos, vel superior. [i]

2 Nunc vero, altius re inspecta, videntur contra istam limitationem facere verba præfati Concil. Tridentini scilicet, *in articulo mortis nullam esse reseruationem*, & paulo inferius, *quod omnes*, &c. Moueor etiam, quod nullus classicus auctor posuit hanc limitationem vsque ad Siluestrum, qui obscurè loquitur; Innocentius verò non loquitur de articulo mortis, sed de alijs impedimentis non tam priuilegiatis: & verba Concilij Tridentini non solum sunt generalia, sed etiam vniuersalia, ibi, *omnes sacerdotes*, & ibi, *quoscumque pœnitentes*. & ibi, *quibusuis peccatis*. & ita generaliter & vniuersaliter sunt intelligenda. [k]

3 Propter quæ puto conclusionem prædictam tenendam esse sine præfata limitatione post Concilium Tridentinum, quod determinat, quod in articulo mortis nulla est reseruatio: quæ conclusio fauorabilis est animarum saluti: quamuis crederem consultè facturum, qui præsente suo parocho, vel superiore, faciat se potius ab eo absolui, quàm ab alijs.

4 Quid autem, si est in articulo mortis interdictus ab Episcopo, qui prætenditur ab eo esse incompetens iudex, & pendet lis super proprietate, & non super possessione? & videtur idem dicendum de tali Episcopo, ac de illo, qui iurisdictionem habet pacificam: quia obediendum est superiori possidenti, donec lis pendet super proprietate, [l] & ideo si moriatur absolutus à simplici sacerdote, non requisito Episcopo, qui præsens erat, non est bene absolutus.

5 An autem interdicto Capitulo potuit in sacro sepeliri canonicus, qui est vnus de Capitulo, ab hæredibus, vel cognatis, vel amicis? arbitror quod sic. Tum quia qui non est nominatim interdictus, iustè potest sepeliri vt habet glossa notabilis, [m] & ibi textus. [n] Tum quia per extrauagantem *ad euitanda scandala*. Martini V. nemo tenetur euitare excommunicatos, nec interdictos, nisi fuerint denunciati. At hic, super quo consultatio vertitur, nec fuerat denunciatus, nec nominatim interdictus: quia aliud est Capitulum, aliud singuli de Capitulo. [o] Vnde licet denunciatum sit Capitulum pro interdicto, non tamen sunt denunciati singuli de Capitulo.

6 Non obstat dicere, quod interdicto Capitulo, sunt interdicti singuli de Capitulo, vt in cap. *Romana*. [p] iuncta glossa, [q] & interdicto populo, censentur interdicti singuli de populo, & interdicto clero singuli de clero, [r] quia non propterea singuli de populo vel clero censentur denunciati, vel nominatim interdicti.

7 Non etiam obstat, quod aliquando tenuerim in cap. 1. [s] declarando præfatam extrauagantem, quòd exceptio illius in fine posita, qua excipitur excommunicatus ita notorie, vt nulla tergiuersatione possit celari ob manuum iniectionem in clericum, extenditur ad omnes alios notoriè excommunicatos, & etiam ad interdictos, & suspensos notoriè, ad hoc, vt ante denunciationem euitari debeant; quoniam iste non erat ita notoriè interdictus, etiamsi notorium esset Capitulum esse interdictum; quia potuit esse absolutus particulariter, & potuit esse priuilegiatus, ne interdici posset ab ordinario, vel ne sub generali personarum vel Capitulorum interdicto comprehenditur; maximè quia illa qualis qualis absolutio, & illa litis pendentia effecium, ne res adeo esset notoria, vt nulla tergiuersatione posset celari, prout requirit finis prædictæ extrauagantis & adeo notorietas ista tergiuersatione aliqua celari potest, vt cuilibet prætorio negotium faciat.

8 Non etiam obstat, quod facile dictus canonicus potest denunciari interdictus, & minimè absolutus: quoniam hoc non potest fieri sine partis citatione, [a] & nec cum illa, nec sine illa est facilis denunciatio; quod si fieret, postquam facta esset, posset exhumari sepultus, [d] sicut illicitum fuisset eum sepelire, si antea denunciatio facta fuisset.

9 Non etiam obstat dicere, quod præfatus canonicus peccauit coram Deo, iubendo quod in sacro sepeliretur: quia potuit excusari per ignorantiam inductam ex absolutione præfata, iuncta vulgari conclusione, quæ habet posse simplicem sacerdotem absoluere ab omnibus censuris in articulo mortis, vt tenet glossa, [e] quæ dixit etiam laicum id facere posse: & limitatio supradicta, quod intelligatur in absentia superioris, numquam, vel raro inuenitur per aliquem textum expressa. Denique licet ille canonicus malè iussisset, potuit tamen ab hæredibus, cognatis, & alijs bene sepeliri: quia diuersa est in eis ratio. argumento præfatæ extrauagantis quatenus habet, per eam multum faueri, consuli, & prouideri communicantibus ijs, qui sunt ligati censuris, nihil autem ipsis ligatis, &c.

Aduertendum, quia refertur, quod Congregatio Concilij censuit, sacerdotem alioqui idoneum, non tamen ad audiendum confessiones approbatum, iuxta cap. 15. sess. 23. non posse valide à peccatis mortalibus absoluere pœnitentem in articulo mortis constitutum, vbi citra moræ periculum haberi potest copia sacerdotis approbati; & longè id minus, si ipsemet parochus præsens id prohibeat, paratusque sit infirmi confessionem audire, nec vlla subsit causa parochum ipsum recusandi.

SVMMARIVM.

1 *Casus reseruatos Episcopo non ideo parochus potest absoluere, quod credat fore nociturum pœnitenti, si illum ad Episcopum remittat; nisi forte adesset talis circumstantia, quæ præberet potestatem inferiori contra legem superioris eundi.*

1 *Parocho non competit regulariter potestas iudicandi, an hic vel ille casus reseruatus Episcopo, sit, vel non sit ei remittendus.*

CONSILIVM XXIIII.

PAROCHVS potest absoluere parochianum à casu reseruato ab Episcopo sibi, si credit fore malum & nociuum pœnitéti remittere illum ad superiorem, vt dicit Angelus, [d] allegando Panormitanum, [e] vbi nihil tale dicit.

1 Sed contrarium videtur verum. Tum quod Panormitanus non dicit illud. Tum quod, [f] Concilium Tridentinum nihil prodest, nec nocet ei, si satis expendatur. Tum quod nullo iure id probatur: quia licet parochus habeat iurisdictionem spiritualem in pœnitentem quo ad omnia, non tamen quo ad absoluendum eum à reseruatis, vt præfatum Concilium probat. Tum quod regulariter parochus non est iudex ad cognoscendum de absolutione casus reseruati, an debeat mitti ad Episcopum, an non: quamuis posset occurrere aliquis casus tot circumstantijs vestitus, vt id liceret, iuxta dictum Innocentij, [g] quatenus ait Episcopos, & alios iudices ex magna causa posse contrauenire constitutioni etiam Papæ; quem refert & sequitur ibidem Felinus. [h]

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiam impositam à superiore in absolutione à peccato reseruato; etsi inferior, adueniente necessitate, vel vtilitate ob præsuptam mentem superioris commutare possit; secus tamen est quo ad pœnitentiam impositam in commutatione voti, vel dispensatione. num. 2.*

a De pœ. d. 1.
b De sententia excommunic. c 17. quæs. 4.
d Sess. 14. de sacramẽ. pœ. cap. 7.
e Cap. 27. nu. 272. & meli⁹ in c. 20. n. 20.
f In c. 1. de sententia excem. prope finem.
g Verbo confessor. 3. qu. 6.
h In 4. d. 18. q. 4. artic. 4.
i Arg. c. cum cessante. de appellat.
k Leg. de pretio. ff. de publici. in rem act. eum similib.
l Ca. 1. vt lite pen. c. cum nõ liceat. de pra. c. nonne. 8. q. 4.
m In clem. 1. verbo nominatim.
n De sepult.
o Ca. eam te de reseri. vbi late Felin. co. 11. vers. aliud capitulum.
p § vniuersi. ibidem.
q De sententia excom. lib. 6.
r Ca. si sentẽtia. de sent. ex com. lib. 6. § laboret. de pœ. d. 6. n. 27.
a Glos. in cle. 1. verbo confiteri. de cens.
b Ar. c. sane. 1. & c. sane 2. 24. q. 2. & c. sacris. de sepult.
c In ca. nobis. 2. de sententia excommu.
d In summa, verbo casus in fine.
e In c. quod dicitis. de cõsti. f Capit. 7. de casuum reser ua. sess. 14.
g In c. 1. de cõstit.
h Num. 48.

CONSILIVM XXVI.

GLOSSA solemnis [a] habet Episcopum posse iusta de causa mutare pœnitentiam à Papa impositam, quod probat illud cap. quatenus habet posse Episcopum minuere pœnitentiam per legem Papæ impositam, arbitrando id conuenire pœnitenti. Contra quod facit dictum Cardinalis Sancti Sixti, [a] quatenus ait inferiorẽ non posse minuere pœnitentiam impositam à superiore pro peccato sibi reseruato. pro quod facit quod aliqui frustranea esset reseruatio, cum absolutus post habitam absolutionem posset statim adire aliquem inferiorem, qui minueret pœnitentiam, confitẽdo iterum ei. Fatetur tamẽ ipse Cardinalis quod ob necessitatem, vel vtilitatem posset id facere inferior: quia pium est credere superiorem tacitè voluisse committere absolutionem inferiori, quando talis necessitas, vel vtilitas occurreret.

2 Sed nullo iure hoc ipse probat, & aliud videtur dicendum de pœnitentia imposita à superiore pro absolutione à peccato reseruato, & aliud de onere impositio à superiore per viam commutationis, vel dispensationis voti, in quo procedere videtur dictum Cardinalis, & quod præfata glossa loquitur in pœnitentia iniuncta pro absolutione. pro quo facit quod dicimus in Man. confess. [c] scilicet quod confessio non est iteranda ob defectum implementi pœnitentiæ.

SVMMARIVM.

1 *Confessor secundus per Cruciatam electus potest ex causa, quæ iusta videatur, pœnitentiam à primo impositam mutare, nõ auditis peccatis, pro quibus imposita est.*

CONSILIVM XXVI.

AN secundus confessarius per bullam Cruciatæ electus possit commutare pœnitentiam impositam à primo, nõ auditis peccatis, pro quibus imposita fuit?

1 Respondetur, quod sic, iuxta glossam iuris optimam [d]. cui aliquas similes allegat Decius [e], & hoc tenet simpliciter Ludouicus Romanus per illâ gl. & l. *si hominẽ*. [f] cuius apostillator allegat multos idem tenentes. Quod tamen videtur limitãdum, vt procedat concurrente iusta causa id faciendi. & non aliàs, vt satis resoluit præfatus Decius vbi suprà, quem ea ratione sequor, quod minor non potest dispensare super lege maioris, nisi iusta causa interueniat; etiam si Papa concesserit potestatem dispensandi: quia dispensatio legis superioris requirit causam, iuxta textum adiuncta glo. [g] & addita à nobis in Manu. confess. [h]. Non autem arbitror cognitionem peccatorum confessorum primo confessario esse necessariam, sed satis est cognitio causæ, quæ ad pœnitentiam commutadam iusta videatur; nec requiritur probatio quo ad forum conscientiæ, licet quo ad forum exterius. Salua quæ iustior fuerit sententia.

SVMMARIVM.

1 *Confessarius ad impediendum peccatum, quod perpetratur in aliquo monasterio, tacitis nominibus; potest Prælato dicere, Caueas, quia in tuo monasterio sic peccatur.*

CONSILIVM XXVII.

MVLIER tacito nomine monachorum conuentus, in quem veste virili religiosa introducta ad malos fines fuerat, confessa fuit cuidam confessario, qui admonuit prælatum illius cõuentus præfatum modum peccandi, vt illi obuiaret, & ille præfata dixit suo conuentui, confitentis & confessarij nomine tacito. Quæritur, an in hoc fuerit peccatum aliquod admissum.

1 Respondetur primo, quod illa mulier discretè tacuit nomina monachorum conuentus, in quẽ introducta fuit veste religiosa virili obducta & induta.

Secundo, quòd præfatus confessarius non peccauit, immo bonum opus fecit, monendo præfatum prælatum illum peccandi modum in suo monasterio consuetum, vt obuiaret illi: quia, vt diximus, [h] confessarius potest, immo debet impedire, ne peccatum sibi confessum iterum committatur, sine reuelatione tamen confitentis: & præfatus confessor ita fecit: quia non reuelauit personam confitentis, & procurauit ne peccatum sibi confessum iterum vel pluries in illo monasterio committeretur.

Tertio, quod nec prælatus, qui præfata dixit suo conuentui ad impediendam iteration tam fœdi peccati, vllatenus peccauit, immo bonum opus operatus fuit dicendo illa secreto sine præfatæ mulieris & præfati confessarij reuelatione, & ita de bono opere nõ debet lapidari, iuxta illud [a]. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiarius maior presbytericidæ priuationem feudi, iurisve patronatus, publicamue pœnitentiam imponere nequit, nec filijs eius inhabilitatem ad beneficia. num. 2.*

3 *Confessor pro occulto crimine publicam pœnitentiã imponens deponendus.*

3 *Cõfessor sicut de cõsensu pœnitentis, iusta subsistẽte causa, potest confessionem reuelare, sic & publicam pœnitentiam imponere; quamuis in peccato occulto vix possit subesse insta, causa id faciendi.*

CONSILIVM XXVIII.

AN clausula, qua Pœnitentiarius maior solebat olim absoluere presbytericidas, videlicet, quod per quinque ecclesias nudus solis femoralibus indutus cum virgis accedat, ipseque, & eius hæredes sint perpetuo priuati feudo, & iure patronatus, si quæ Ecclesia habet, nec non ipse, & eius liberi vsque ad quartam generationem sint inhabiles, sit iuri consona?

Dico primo, illam secum pugnare quatenus continet, vt presbytericida sic absoluatur, vt crimen eius nõ detegatur, & postea, vt ipsemet factis & verbis confiteatur crimen suum.

Secundo, quod nullo canone pœnitentiali ponitur huiusmodi pœnitentia presbytericidæ: canon enim pœnitentialis super hoc crimen, qui ponitur in cap. 2. [b] solum habet, vt pœniteat 12. annis, & quod non contrahat matrimonium, & à militia deponatur.

Tertio, quod nullo canone imponitur ei pœna ipso iure perditionis iuris patronatus Ecclesiæ, vel feudi, vel aliorum bonorum; & quod licet summi Pœnitentiarij potestas sit maxima, tamen est ordinaria, & inferior Papali; & ita iure cõmuni non extenditur illa ad imponendam tam grandem pœnam, quæ non potest imponi, nisi expresso iure caueatur, iuxta glossam singularem & receptam. [c]

2 Quarto, quod longe minus potest summus pœnitentiarius imponere pœnam inhabilitatis ad beneficia ecclesiastica liberis huiusmodi presbytericidę, cum etiam propter crimen hereseos non imponatur illa pœna nisi filijs, vsque ad secundam generationem per lineam masculinam.

3 Quinto, quod qui confessarius huiusmodi pœnitentiam imponeret alicui presbytericidæ sibi confesso, dignus esset depositione & in carcerem perpetuum inclusione, per cap. *sacerdos* [d] & cap. *omnis* [e].

Sexto, quod confessarius, qui huiusmodi pœnitentiam imponeret, deberet legere d. cap. *omnis*. ibi, *caueat autem*: quamuis de consensu eius iusta de causa prætito, sicut posset reuelare confessionem secundũ S. Thomam communiter receptum contra Scotum, Ioannẽ Maiorem & sequaces eorum, posset etiam pœnitentiam prædictam imponere: quam tamen iustam causam in crimine occulto numquam aut raro arbitror inuentum iri.

Aduertendum primo, quod hoc responsum videtur intelligendũ de presbytericida omnino occulto. Secundo aduertendum, quod etiã hodie, vt refertur, Pœnitentiariæ officium quando dat literas pro publico presbytericida, apponit adhuc dictas pœnas, quas tamẽ ita restringit, videlicet, quod si vbi nũc reperitur delinquens, eius delictum sit occultum, dicta publica pœnitentia non imponatur, sed ab eo exigatur iuramentum, quod quam primum venire poterit ad locum perpetrati delicti, illam exequetur: secundam autem pœnam de amissione feudi & iuri patronatus restringit ad illa quæ obtinebat in Ecclesia, cui presbyter seruiebat. quo ad tertium de inhabilitate descendentium ad beneficia, absolutè dicit quod eius liberi sint inhabiles ad beneficia, nisi cum eis per Sedem Apostolicam dispensetur. has autem vltimas duas pœnas non tam per modum pœnæ imponendæ, quam per modum declarationis dictarum pœnarum ipso iure incursarum iniungit. fuit que hæc formula obseruata post hoc responsum auctoris, qui erat consultor Theologus dicti officij, & potest pro ea adduci cap. in quibusquam. de pœnis, & à simili cap. felicis. de pœnis in 6.

a In c. tempora. 26. q. 7. per verbo iudicio.
b In d. c. tempora. num. 4.
c Ca. 9. n. 17.
d In c. tempora. 26. qu. 7. cles. c. at si clerici. §. de adulteriis col. 3. de eiudic.
e ff. mand. in fine. 460.
f In §. nisi rigor. 1. quæst. 7. g Pra. 9. n. 15.
h In c. sacerdos. de pœ. di. 6. num. 124.
a Ioan. ca. 20.
b De pœn. & remiss.
c Qua penul. est c. si. de iure patr.
d De pœ. d. 6.
e De pœn. & remiss.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Compositio, quæ pro gratia reformatoria in vtroque foro obtinenda exigeretur, non potest exigi, si eadem gratia in foro tantum conscientiæ impetretur. num. 3.*
2 *Stultus esset melioris conditionis esse non debeat, quam sapiens, per accidens tamen & mediate quandoque aliter se res habet. num. 5.*
3 *Pœnitentiaria omnia gratis sine vlla exactione concedere, & expedire tenetur. & sequen.*
6 *Impeditio, seu suspensio propter suã culpã, non currit præscriptio.*

CONSILIVM XXIX.

AN quando gratia à Papa in vtroque foro obtenta ad contrahendum matrimonium in aliquo gradu prohibito, propter occultam surreptionẽ efficitur inualida, & impetrantes in Dataria solent compositionem soluere, Pœnitentiarius maior ad dictam compositionem soluendam cogere, si desuper dispenset, valeat?

1 Pro parte affirmante facit primo, quod impetrans aliquod beneficium, expresso minore valore, si postea impetret aliã gratiam, quę appellatur, perinde valere, expresso vero & maiori pretio, cogetur soluere partem annatę, quam non fuit coactus soluere propter expressionem minoris valoris.

2 Secundo facit, quod non debet esse melioris conditionis stultus, quam sapiens.[a] At prudens, & verax, qui expressisset huiusmodi copulam, soluisset compositionem: ergo & is debet soluere.

3 Pars autem negans est tenenda. Tum quia pœnitẽtiarius maior tenetur expedire vbique gratis, vt in eius facultatibus exprimitur. & non dicitur gratis expediri, cum aliquid exigitur per viam compositionis, secundum vsum loquẽdi Curiæ, & recte quidem: quia exigere ab inuito, est extorquere.[b] Tum quia Pœnitentiarius maior non solũ non potest quidquam exigere, sed neque sponte datum etiam pro munere accipere, vt in præscriptis facultatibus habetur. Tum quia ob nullam causam licet, vel licuit vmquam alicui mentiri,[c] & præfatus Illustrissimus tenetur in literis suis testari, eas gratis vbique esse expeditas: & ita si teneretur cogere ad soluendum compositionem, cogeretur mentiri, quod est absurdum. Tum quia tam summo Pœnitentiario, quam aliis omnibus sui prætorij officiarijs indictum est onus seruandi tantum secretum, quantum confessarius debet de his, quæ ratione sacræ confessionis nouerit. At imponere onus componendi, esset reuelare saltem indirecte secreta sui prætorij: ergo non licet.[d] Tum quia nulla est causa, cur prædictam compositionem cogantur præfati soluere. Non quidem prior illa dispẽsatio, quæ ad vtrumque forum fuit data? quia illa fuit nulla, & ex nihilo nihil fit, iuxta Philosophum[e] & quod pro nihilo, siue sine causa datur, repetitur.[f] Non etiam posterior ad forũ conscientiæ tantum data; quia illa debet omnino gratis fieri, & causæ secretum seruari, vt præscriptum est.

4 Non obstat prius oppositum, quia arguitur à separatis, eõtra l. *l'apinianus*.[g] & in quibus est diuersa ratio. nam in oppositio agitur de reformatione gratiæ quo ad vtrũque forum, cui congruit exactio, & solutio; in casu autem nostro de reformatione gratiæ quo ad forum conscientiæ tantum, cui repugnat exactio, immo & solutio spontea.

5 Ad posterius oppositum respondetur primo; concedendo, quod stultus non debet esse melioris conditionis quàm sapiens; negando tamen, quod in hoc casu melioris conditionis fuerit stultus, id est surrepitiè impetrans, quàm sapiens, id est absque surreptione impetrans: quia inuito fuit peioris; quia impetratio stultè, id est surreptitiè facta, non valuit; & sapienter, id est, sine surreptione facta valuisset.

6 Secundo respondeo, quod assumptum est verum solum quo ad ea, quæ immediatè procedunt ex illis, non autem quo ad ea quæ mediatè: nam semestre ad conferendum currit collatori non suspenso, & ita sapienti à die scitæ vacationis, non autem collatori suspenso, & ita stulto, iuxta ca. *quia diuersitatem*,[h] per quod maxime commendatum dixit sason,[i] quod impedito propter culpam suam non currit præscriptio. cuius ratio est, quod illud priuilegium non nascitur immediatè ex culpa, sed mediatè ex suspentionis impedimento, quod nascitur ex culpa: & in casu proposito non agitur de iis quæ immediatè sequuntur ex eo, quod factum est stultè, vel sapienter, vt palam est. Salua, &c.

a *Ca. eũ qui, de præben. li. 6.*
b *Le. fideicõmissa. §. si rẽ ff. de legat ter. tio. & gloss. celebris c. exigis de censib. li. 6. ver. exigere.*
c *Ca. primũ. c. ne quis. 22. q. 2.*
d *Ar. c. sacerdos. de pœ. d. 5. & c. omnis. de pœ & remiss. cum ei adnot.*
e *In 2. Phys. ff. de condic. sin. cau. l. t. & vltim. g ff. de mino.*
h *De concess. preben.*
i *In § rursus, col. 3. de actio.*

SVMMARIVM.

1 *Papa habet super omnes Christianos iurisdictionem immediatã à Deo quo ad omnia spiritualia.*
2 *Ius reseruandi casus non tollitur ab Episcopis, etiam si Papa cõcedat aliquibus aliis potestatem absoluendi à sic reseruatis in quibusdam casibus.*
3 *Presbyter omnis potest solo iure diuino attento absoluere quemlibet à quolibet peccato, non tamen iure humano.*
4 *Contrahere, & cõuentiones facere iure naturali omnibus licet, & tamen iure Cæsareo multi ad id inhabilitantur.*
5 *Iure naturali & diuino aliqua competunt multis, quæ tamen Pontificio quo ad spiritualia & Cæsareo quo ad temporalia restringi & limitari possunt.*
6 *Glos. cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. error, quod parochiani de iure diuino tenentur confiteri proprijs parochis.*
7 *Ius naturale & diuinum potest per rationem naturalem declarari & limitari, non tantum per legem à Papa latam quo ad spiritualia sed & Principis quo ad sæcularia, & etiã per consuetudinem rationabilem.*

CONSILIVM XXX.

AN PAPA possit concedere facultatem absoluendi à casibus reseruatis ab Episcopis, eis inuitis, cum talis reseruatio videatur de iure diuino?

1 Non videtur satis tuta opinio cuiusdam viri eruditi, quã publicauit in tractatu suo de casibus Sedi Apostolicę reseruatis, sub finem; nempe quod confratres sanctissimæ Trinitatis, & alij Christi fideles non possunt absolui à casibus reseruatis Episcopis, eis inconsultis, auctoritate bullæ Gregorij XIII. per quam facit eis facultatem in hæc verba. *Et insuper ipsi confratres, vsque, iniungere.* Præfatus enim auctor fundat suam opinionem in eo quod Papa non potest tollere ius diuinum, & quod iure diuino est concessa potestas Episcopis reseruãdi sibi aliquos casus; quæ potestas videretur eis auferri, si virtute prædictæ concessionis possent præfatis Christi fideles absolui à peccatis reseruatis Episcopis. Quæ tamen opinio non est vera, nec bene fundata.

Tum quod Papa habet super omnes Christianos iurisdictionem, iuxta extrauag. *vnam sanctam*,[a] & dictum Innocentij[b] ampliatum per Felinum,[c] & non solum qualem qualem, sed immediatam quo ad omnia spiritualia, vt colligitur ex S. Thoma recepto.[d] Et sicut habet illam immediatè super omnes, ita eam accepit immediate à Deo, & ideo nemo alius potest eam illi tollere, vel minuere[e].

2 Tum quia non satis cautè arguit tolli ab Episcopis ius reseruandi casus, eo quod Papa conferat facultatem absoluẽdi ab eis aliquibus aliis in aliquot casibus, vt in casu proposito: quia effectus arguit à sublatione partis ad sublationem totius, & sic à minori ad maius affirmatiuè, contra regulas dialecticorum, & Baldi.[f]

3 Tum quia etiam omnis presbyter, solo iure diuino attẽto, potest absoluere quemlibet à quolibet peccato, vt aliàs diximus, & efficaciter probauimus in cap. *placuit*.[g] Attamen plurimis id non licet iure humano Papę id vetante: nec sequitur ex hoc tolli eis potestatem illam diuinitus eis datam.

4 Tum quia iure diuino naturali licet pacisci, & contrahere,[h] nihilominus iure non solum Pontificio, sed etiam Regio vetantur multi ad pacisc endum, & contrahendum; nec propterea tollitur ius naturale, & diuinum, sed tantum ex æquo & bono restringitur.

5 Tum quia omniũ vna est conclusio, multa iura iure naturali & diuino competentia multis restringi; & limitari posse à summo Ecclesiæ principe quo ad spiritualia, & à sæculari quo ad temporalia, tam per cap. *cum secundum*[i] & iuxta cap. *quod in dubiis*, & cap. *pœna*,[k] per interpretationem inter ius, & æquitatem interpositam, iuxta l. i.[l] quã per pœnę impositionem, iuxta l. *quisquis*,[m] & ca. *cum secundum*:[n] quàm per iustam dispensationem, cap. ex *multa*, & toto tit. *de voto*, & cap. *quanto*, cum eis adnotatis,[o] quàm per rationem iustam naturalem, iuxta l. *Lucius*,[p] & l. *item si verb.* 9 & in l. *si venditor*,[q] & copiosè tradunt Felinus & Decius, & alij moderni.[r] Et palam est in casu proposito solum ius Episcopi restringi;

a *De maiorit. & obed.*
b *In cap. 1. de const.*
c *à num. 4.*
d *In tract. de erroribus Graecorum q. 6. & seq. alibi cap. 32.*
e *Cap. cunctis. per totum. & per principalem 9. q. 3.*
f *In l. conuenticulam. C. de Epis. & cler.*
g *De pœn. dist. 6. à num. 2.*
h *Le. 1. ff. de pactis.*
i *De har. li. 6.*
k *De pœnit.*
l *C. de legib.*
m *C. ad l. Iuliam maiest.*
n *De hæret. lib. 6.*
o *De iure iur.*
p *De euictio. ff. de rei vend.*
q *ff. de reg. iur.*
r *à com. Hyp. ff. de comm. præd.*
s *In d. c. quia in ecclesiarũ.*

&

a *De pœnit. & remiss.*
b *De hæretic.*
c *De sepult.*
d *Ca. sit qui dam. 25. q. 1.*
e *In ca. fin. de consuet. nn. 3.*
f *§. penult. de electio. lib. 6.*
g *§. sanctes. ff. de dam. infec.*
h *In c. nonnulli. cap. 31. de rescrip.*
i *Consil. 14.*

& limitari ex causa iusta, sancta, & honesta.

6 Tum quia glossa cap. *omnis vtriusque*. [a] damnatur ibi communiter, quatenus dicit confessum religiosis habentibus priuilegium audiendi confessiones à Papa, teneri ad confitendum iterum suis parochis, si absque ipsorum licentia confessi fuerint ipsis.

Tum quia præfata opinio sapit hæresim Ioannis Poliaci damnatam per extrauagantem. *vas electionis*. [b] quatenus asseruit, quod stante statuto cap. *omnis vtriusque sexus*. non potest Papa facere, vt parochiani non teneantur confiteri proprio sacerdoti, seu parocho Ecclesiæ, & quod Papa non potest dare licentiam audiendi confessiones, quin confessus habenti eam teneatur eadem peccata iterum proprio parocho fateri.

Tum quod destruit clem. *dudum*. [c] & omnia Iobelæa, & Cruciatas, & confessionalia, quibus fit facultas eligendi confessores, & consuetudinem generalem totius Ecclesiæ Christianæ, quæ contrariam eius opinionis sententiam vbique terrarum seruat.

Tum denique quod facile diluitur argumentum eius: concedendo quidem Papam non posse tollere ius diuinum in totum, [d] concedendo item potestatem reseruandi sibi aliquos casus iure diuino Episcopis conuenire: negando tamen, quòd non possit Papa illam ex iusta causa limitare, & restringere aliquo prædictorum modorum: negando item, quod per limitationem & restrictionem in hoc casu factam tollatur Episcopis potestas reseruandi potestatem absoluendi sibi in aliquot casibus, per supradicta.

7 Quin & Panormitanus dicit, [e] secutus Innocentium receptum ab omnibus, quod per rationem naturalem potest declarari, & limitari ius naturale, & diuinum non solum per datam legem Papæ quo ad spiritualia, sed per legem alterius principis quo ad sæcularia, sed etiam per consuetudinem rationabilem, vt passim limitatur præceptum de non occidendo, & de stando duorum vel trium testimonio.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus dispensandi facultate à Concilio sibi concessa cum alterius Episc. subditis vti non potest; at sequendo opinionem Federici de Senis, cum monacho exempti monasterij existentis in sua diœcesi potest.*

CONSILIVM XXXI.

AN liceat Episcopo per facultatem à Concilio sibi concessam absoluere, & dispensare cum exemptis suæ diœcesis, & cum extraneis aliarum?

1 Respondeo primo, non posse Episcopum vti illa facultate in subditos alterius Episcopi: quia verba dispositionis non conueniunt eis, ergo nec dispositio, iuxta ca. *indemnitatibus*. [f] & l. 4. [g] & Felinum. [h]

Secundo, quod qui tenuerit opinionem Federici Senensis [i] scilicet, quod monachus monasterij exempti existentis in episcopatu alicuius Episcopi, potest subdere se Episcopo illi ordinario quo ad huiusmodi absolutiones, renunciando quo ad illud priuilegio exemptionis, poterit tenere, quod Episcopus possit in talem monachum volentem vti ea facultate, non autem qui tenuerit contrariam. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Puniendus propriè pro culpa alterius nemo est: vnde negligentia executoris, vel hæredis non diminuit meritum gratiæ, vel relaxationis pœnæ quod defunctus viuens acquisiuit; fieri tamen potest, vt à bono consequendo impediatur. & num. 2. 3. 4. 5. 6.*
2 *Meritum, nec pœna post mortem crescit defuncto: nec enim potest tunc amplius bene, vel male mereri; possunt tamen ei applicari, & non applicari suffragia conducentia ad citiorem liberationem. num. 6.*
2 *Negligentia hæredis causare potest, vt anima testatoris in Purgatorio detineatur non restituendo eius debita; quia creditores fortè non sic pro eo orabunt. & num. 5. & 6.*

CONSILLIVM XXXII.

QVÆSTIO est, an, qui testatus, vt centum, vel mille Missæ celebrarentur pro liberatione animæ suæ à pœnis Purgatorij post mortem suam tardius ab eis liberetur propter negligentiam executorum tardè celebrari facere procurantium dictas Missas, quam si maturius statim post mortem fierent.

1 Respondeo, pro parte negante facere primo, quod pro culpa vnius alter non est puniendus. [a] Ergo pro culpa & negligentia executorum non est retardanda relaxatio pœnę, quam anima testatoris patitur in Purgatorio.

Secundo, quod licet remissio aliquorum peccatorum fiat post mortem, meritum tamen & pœna non crescit post illam, iuxta cap. *qualis*. [b] ibi, *Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio apparebit*, & iuxta illud. [c] *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Ergo testator prædictus ante mortem suam meruit, quidquid iubendo celebrationem prædictarum Missarum meruit; & per diligentiam, vel negligentiam hæredis non crescit, nec decrescit meritum eius: & consequenter remissio pœnæ, quam meruit per prædictum iussum, non debet retardari per negligentiam hæredis post ipsius mortem admissam.

2 His tamen non obstantibus, dico partem affirmatiuam esse veram. Primo quidem per cap. *in literis*. [d] in illis verbis, *vt à peccato suo valeat liberari*. per illa enim ibi Papa iussit, vt hæredes cuiusdam mortui cogerentur restituere quædam ab eo erepta, vt à peccatis suis ipse valeret liberari; non obscurè significans, quod negligentia hæredis in restituendo debita defuncti potest esse causa longioris detentionis animæ eius in Purgatorio.

Secundo, quia negligentia hæredum, vel executorum, licet non possit officere defuncto, diminuendo meritum gratiæ, vel pœnæ, quod ipse meruit iubendo aliqua opera pia, potest tamen officere illi minuendo, vel tardando opem, quæ ei superuentura est ex illorum operum executione, quam missantes, & alias preces per eum ordinatas facientes essent laturi.

3 Tertio, quod D. Thomas determinat, [e] expresè, quòd mortuus aliquod detrimentum sentire potest exeo, quod eleemosynæ, quas mandauit dari, retardantur; ea ratione, quod propter huiusmodi tardationes retardantur orationes, & sacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimùm iuuaretur.

4 Ad primum autem eorum, quæ sunt adducta in contrarium, respondetur; præmitto, quod aliud est puniri quem pro alterius culpa, & aliud impediri per culpam alterius, ne veniat alteri bonum, quod euenisset ei, si culpa alterius non intercessisset. Filius enim innocens non punitur pœna criminis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ à parentibus suis commissi, attamen impeditur euentus acquisitionis bonorum eorum, quæ propter illud fuerunt publicata, vel confiscata, iuxta l. *quisquis*. [f] & ca. *cum secundum leges*. [g] Filius item aleatoris non punitur ob culpam patris alea ludentis; sed si pater sua bona sic ludendo perdat, impedietur euentus eorum in filium, qui eius erat futurus hæres. Hoc præmisso, respondeo, concedendo, quod nemo est puniendus pro culpa alterius vera pœna: sed nego, quod frequenter non impediatur euentus aliquorum bonorum in aliquem innocentem propter alterius culpam: & ita concedo, quod pœna animæ luentis in Purgatorio non possit augeri ob culpam hæredis, vel executorum: sed nego, quod bonum liberationis eius non possit impediri per culpam illorum.

5 Ad secundum verò respondetur, concedendo quidem quod nemo post mortem bene vel malè mereri possit: & consequenter, quod prædicti testatoris anima non potest mereri augmentum, vel diminutionem meriti, vel pœnæ: sed nego, quod ex hoc sequatur, quod non possit applicari, vel impediri remedium suæ liberationis, quod alia via, quam meriti sui ipsi euenire poterat per sacrificia, preces, vel indulgentias, quas alij ei tenebantur, vel poterant applicare. Ex quibus infertur, quod licet verum sit, quod nos dicimus, [h] videlicet, quod defunctus non detineatur in Purgatorio, donec eius debita soluantur; quia fieri potest, vt moriatur martyr, vel statim post baptismum, quem recta ire in cælum docet fides Catholica, [i] vel cum contritione ad omnem pœnam delendam sufficienti, iuxta cap. *mensuram*. adiuncta glossa, [k] vel absolutus virtute Iobælei ad id efficacis, [l] potest tamen eius liberatio tardari ex

a *Ca. quæsiuit de his quæ fiunt à mai. pa. & l. 3. in fin. C. de pœn.*
b *25. dist.*
c *Eccles. 2.*
d *De raptor.*
e *In quodl. 6. artic. 13.*
f *C. ad l. Iul. maiest.*
g *De hæret. li. 6.*
h *In d. c. 12. n. 68.*
i *Ca. baptism. de cons. d. 4. c. cum Martha. de celeb. missar. & ca. debitum. de baptis.*
k *De pœ. d. 1. Extrau. 1. de pœ. & remiss.*

eo, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo, quod hæredes eorum debita, præsertim pia, non soluant.
6 Quoniam fieri potest, vt creditores, quibus soluerentur debita, orarent, vel alia pia opera pro eo facerent, quæ liberationem eius maturarent: & inde sequitur, quod negligentia hæredis, vel executoris in soluendo debita, vel exequendo pia opera, nocet quidem defuncto, impediendo remedia prædicta accidentalia, sed multo magis sibimet, incurrendo peccata mortifera. Ex quo subinfertur, risu, aut potius commiseratione dignos esse filios, & alios hæredes, qui miserentes plurimùm defunctis, quod propter debita tenerentur in Purgatorio, non miserentur sibi, quod tenentur in statu infernali, notabiliter eorum solutiones differentes, aut negligentes: quod plus satis contingit, vt vbi supra memini. &c.

SVMMARIVM.

1 *Intellect. cap. 5. sess. 21 de quæstoribus, vt non procedat in illis, qui cum egeant, nec possint aliter viuere, per se, vel alios, abstinendo à prædicatione, & publicatione indulgentiarum, mendicant. & nu. 3.*
1 *Lex etiam pœnalis & odiosa generaliter loquens, generaliter est intelligenda, ita vt comprehendat omnia, quæ sub propria significatione verborum comprehenduntur, etiam si in vno maior ratio quam in alio militet, fallit, quando reperitur alia specialis lex, siue anterior, siue posterior. nu. 2. vel aliqua ratio ex lege altera deducta illam limitans. nu. 3. vel sequeretur absurdum. nu. 4.*
3 *Mendicare illi qui non potest aliter viuere, etiam si sit sanus, lex naturalis, & diuina nedum permittit, sed quandoque præcipit, & hoc non solum pro se, & per se, sed pro alijs, & per alios. nu. 5. nec credendum in dubio per legem generalem hunc mendicandi & quæstuandi actum prohiberi. nu. 3. & 6.*

CONSILIVM XXXIII.

a *Cap. 9. sess. 21.*

AN verba [a] Concilij Tridentini de quæstoribus eleemosynarum abolendis, comprehendant fratres S. Antonij pro se & ægrotis mendicantes?
1 Respondetur, quod non: & difficultas tota defendendi prædictam conclusionem, quæ mihi videtur verissima, videtur consistere in soluendo vnico argumento, quod contra eam primo aspectu vrget, videlicet, quod omnis lex generaliter statuta, generaliter est intelligenda, [b] etsi maior ratio in vna specie, quam in alia inueniatur, [c] vt post & ante alios tradit Decius. [d] Ita quod etiam lex odiosa & pœnalis comprehendit omnes, & omnia, quæ sub propria verborum legis significatione continentur, iuxta l. *cum lege*. [e] vbi hoc adnotat Aretinus receptus sæpissime à recentibus eruditioribus, Decio, Alciato, & alijs, quos refert Decius [f] & quod d. [g] Concilium Tridentinum [h] tollit generaliter, & vniuersaliter omnes quæstores; & negari non potest religiosos prædictos S. Antonij quærentes à pijs fidelibus eleemosynas, ex propria significatione vocabuli verè dici quæstores, cum verè sibi, & pauperibus, & ægrotis ad eos confugientibus quærant mendicando, & petendo eleemosynas.
2 Huic autem argumento respondetur potest primo, non esse locum fundamento assumpto in eo, quando per legem aliam limitatur lex generalis, vel excipitur aliquis casus ab ea, iuxta glossam receptam, [i] siue lex excipiens, & limitans legem generalem præcedat eam, siue sequatur, iuxta l. *sed & posteriores*. [k] & glossam in l. *secundum*. [l] iuncta glossa authen. *offeratur*. [m] At in casu proposito bullæ Romanorũ Pontificum præsertim illa Pij IIII. facta ante publicationem Concilij, & alia facta post publicationem eius, quæ vim legis habent, [n] excipiunt à dispositione prædicti Concilij, [o] quærentes eleemosynas pro religiosis, & infirmis S. Antonij; & ita non habebit locum in eis.
3 Secundo respondetur potest, quod prædictum assumptum prædicti argumenti non habet locum in eo, quod ratione alterius legis excipitur à lege loquente generaliter, & indistinctè, vt adnotauit Baldus receptus. [p] At in casu proposito non solum vna ratio, sed etiam multæ inueniuntur, per quas prædicti religiosi debent excipi à lege illa generali prædicti Concilij. [q]
Prima quidem, quod inferior non potest, nec in dubio intendit tollere legem superioris, [r] & consequenter nec lex humana legem naturalem, & diuinam, [s] & lex naturalis & diuina permittit & interdum præcipit quærere mendicãdo egentibus ægrotis, & sanis, qui aliter quàm mendicatione viuere non possunt. [a] At prædicti religiosi, & ægroti ad eos confugientes, & eis inseruientes non habent vnde se alãt, & curent, nisi mendicando à piis fidelibus quærant, ergo non fuit intentio Concilij condentis legem humanam, quæ habetur ibidem, [b] tollere naturalem, & diuinam, quæ est illa superior.
4 Secunda ratio est vitandæ absurditatis, quæ consequeretur illud, [c] nisi sic limitaretur, consequeretur enim, quod nulli religiosi mendicantes possent mendicare: quod videtur quoddam absurdum, & quædam in obiecto repugnantia, videlicet, quod sint mendicantes, & non possint mendicare, contra l. *vbi repugnantia*. [d] Quod autem consequeretur, patet ex eo, quod tam verè & propriè ac alij ordines mendicantes dicuntur omnes illi quærere suis monasteriis, aut ordini in communi, aut S. Sedi Apost. quod dico præcipue propter Franciscanos, qui non possunt habere bona etiam in communi, iuxta [e] Concilium Tridentinum, sed possunt quærere S. Sedi Apost. [f] Tam inquam verè & propriè quærunt prædicti mendicantes prædictis suis monasteriis, aut Sedi Apost. ea quæ quærunt mendicando, quàm religiosi Antoniani quærunt suis monasteriis, vt palam est: quia cum sint verè religiosi, vt prædictus Pius IIII. summus Pont. declarauit, non possunt quærere, nec habere quidquam, nisi in communi, iuxta cap. *non dicatis*. [g] cum iis quę ei nuper late fuerunt per nos adiecta: ergo si prædicti ordines mendicantes possunt ostiatim mendicare, poterunt etiam idem prędicti Antoniani facere.
5 Tertia ratio, quod lex naturalis & diuina non solum permittit, vt egentes, & qui non possunt aliter quęrere victum, quærant sibi per semetipsos mendicando ostiatim, sed etiam vt quærant per alios pios ad id substitutos, immo & vt alij sponte sua in id oblati, aut publica auctoritate in id deputati id faciant pro eisdem, qui per se ipsos mendicare nequeunt, vt habet praxis, & vsus totius populi Christiani, quatenus multi pauperibus ægrotantibus in suis priuatis domibus, & multi pro sanis, quibus pudor est egere, & mendicare, [h] & multi pro monialibus, & aliis personis in carceres vel alia loca coniectis & inclusis, & multi pro varij generis hospitalibus passim ostiatim publicè & priuatim mendicant, & nonnumquam concionatores ex ipsis suggestis, & consequenter prædicti religiosi Antoniani non solum poterunt per semetipsos pro se ipsis suscipientibus igne sacro ægrotos, & pro ipsis ægrotis, & seruientibus eis mendicare, sed etiam substituere, & nominare, & in socios & fratres accipere alios pios, qui id piè & fideliter faciant.
6 Quarta ratio, quæ prouenit ex abusibus, colligiturque ex legibus canonicis, [i] pro quorum declaratione additum fuit prædictum cap. 9. [k] limitat prohibitionem procedere solùm in quæstoribus, qui quærunt eleemosynas prædicando, vel publicando indulgentias concessas eis, qui manus adiutrices porrexerint piis locis, quorum sunt quæstores, & pro quibus petunt: colligitur inquam dicta ratio ex eo, quòd illæ leges ponuntur in tit. de pœnit. & remiss. & in capitulis, quæ tractant de indulgentiis, & de vsu, vel abusu quæstorum in eis publicandis. Colligitur etiam ex fine prædicti cap. 9. quatenus prohibet publicari indulgentias per quæstores, & permittit earum publicationem per deputatos in id ab ordinariis.
Cùm ergo solutum sit argumentum prædictum, cumque sit reddita ratio, qua necessario limitandum est prædictum capitulum nonum, vt non procedat in eis, quibus lex naturæ & diuina permittit quærere mendicando, etiamsi prædictus Pius IIII. non limitasset, cumque ipse ad redundantiam limitauerit, consequi videtur proculdubio prædicta conclusio. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia nedum orantibus & ieiunantibus, sed etiam eleemosynam porrigentibus à Papa concedi iuste potest, cum & ipsa sit opus pium, & satisfactorium.*
2 *Eleemosynæ locis religiosis & pauperibus facilius conquiruntur per indulgentias, quæ porrigentibus manus adiutrices conceduntur, quàm per simplices hortatorias, vel alia media.*

a *Cap. quiescant. 12. d. & c. 1. §. 1. de religiosis domib. lib. 6.*
b *In d. cap. 9.*
d *ff. de reg. iuris.*
e *Ca. 3. de resses 25.*
f *Ca. cuiis. §. porro. & §. ad hæc. de vsu feud. li. 6.*
g *12. quæst. 1.*
h *Cap. exprobranda. & sic consuerunda 86. distinct.*
i *Ca. cum eo. de pœn. & remiss. & illa. abusionibus. eod. tit. & Sess. 22. de reformat.*

CONSILIVM XXXIV.

PAPÆ an liceat concedere indulgentiam aliquam plenariam porrigentibus manus adiutrices in eleemosynam valde necessariam conuentibus religiosorum Hierosolymis degentium?
Secundo, an sit alius modus colligendi prędictam eleemosynam expedientior, quàm per concessionem prædictæ indulgentiæ?
1 AD PRIMAM quæstionem respondeo, licere. Tum quia vsus longæuus Ecclesiæ Catholicæ id decreuit, & seruat hodie, cum concedit bullas Cruciatæ. Tum quia sicut oratio & ieiunium, ita & eleemosyna est opus satisfactorium, & pium, secundum S. Thomam [a] & alios, & Sotum. [b] At ob orationem & ieiunium conceditur potest indulgentia, [c] ergo & ob eleemosynam: pro quo est illud Danielis ad Nabuchodonosorem, *Peccata tua eleemosynis redime*.
2 AD SECVNDAM respondeo, vix inuentum iri aliam viam faciliorem & efficaciorem, quàm per indulgentiam prædictam: memini enim tam exiguam pecuniam fuisse coactam in Hispania, cùm illa heros Christianissima Princeps Portugalliæ donna Ioanna Castellæ, gubernatrix petiisset subsidium voluntarium, & à toto regno in bellum recuperandi Bugiam tunc perditam, vt vix ministris ad id missis sufficeret. Romæ etiam video aliquos mendicantes etiam de licentia Pont. Max. in piissimas causas parum colligere.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia concessa quæri non potest, nisi onus ad eam quærendam impositum adimpleatur; ita vt nec vnus dies, nec vnus locus posit pro alio à parte etiam ex causa iusti impedimenti subrogari. nu. 2. cum sit quædam dispensatio, & sic odiosa, & stricte interpretanda. nu. 3.*
4 *Dominico die communicare melius videtur, quam die feriato.*

CONSILIVM XXXV.

CONCESSA fuit quibusdam consuetis confiteri, & communicare octauo quoque die indulgentia plenaria cõmunicando die Dominica. Quæritur, an si ob aliquã causam loco diei Dominicæ communicent alio die hebdomadæ, lucrentur indulgentiam.
1 Videtur quod non. Tum quia quæsiturus indulgentiam, debet facere opus, & subire onus, quod ad eam quærendam imponitur ei, arg. extrauagantis *vnigenitus §. statuentes*. [d] quem in hoc põderauimus. [e] Tum quia Paludanus ait. [f] *Non implenti conditionem, non prosunt indulgentiæ, etiam quod impediatur paupertate*. At S. D. N. in casu proposito solum concedit indulgentiam plenariam consuetis confiteri & communicare singulis octo diebus, communicando die Dominico; ergo opottet illo die communicare, vt eam consequantur.
2 Tum quia valet argumentum de loco ad tempus, iuxta l. *vinum*. [g] adiunctis plurimis, quæ ibi citat Iason [h] in quibus est exemplum glossæ clem. 2. [i] quæ habet ita posse ob necessitatem comedi carnes in loco prohibito, sicut in tempore prohibito; sed ad quærendam indulgentiam requiritur, vt quis adeat locum, vbi conceditur illa, vt probat præfata extrauagans *vnigenitus*. in quod nos illam [k] ponderamus, quatenus probat etiam carere, vel alio iusto impedimento detentum non posse quærere indulgentiam, nisi adeat locum vbi conceditur illa, nisi aliud exprimatur in concessione: ergo neque indulgentia quærenda per communicantem die Dominico poterit quæri die alia.
3 Tum quia concessio indulgentiæ est quædam dispensatio, & ita odiosa, & stricte interpretanda, vt habet glossa antiqua, [l] & etiam Paludanus appellat eam stricti iuris, [m] quorum dicta confirmamus nos vbi supra. [n]
4 Tum quod maior ratio suadet concessionem indulgentiæ plenariæ communicanti die Dominico, qui est festum celebre, quam die feriato: vnde & S. Augustinus magis commendare videtur communicationem die Dominico, quam alio die feriato faciendam. [o] Tum denique quod à proprio & pleno verborum sensu non est recedendum, nisi aliud de mente disponentis constet, [p] at proprior & planior præfatæ concessionis sensus est is, quem nos sequimur: ergo non est ab eo recedendum. Vt parerem autem patribus & dominis meis M. & N. & satisfacerem aliquibus aliis suæ Illustriss. Religionis, non parui medicis consulentibus, ne quæstionibus, & decisionibus animum intenderem, donec morbus meus auricularis recederet, confidens omnipotentis Iesu misericordiæ, quod obsequium hoc eis serius exhibitum non cedet in peius, licet parum necessarium sit viris eruditissimis, quorum ipse consilium & desiderare, & exequi libenter soleam.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentiæ magnæ an paruis de causis acquirantur, & an statim anima à purgatorio liberetur remissiue.*
2 *Indulgentia concessa mortuo, per existentem in peccato quæri potest, & per opus quod solo opere operato prodest.*
3 *Peccans spe veniæ consequendæ per bullam concessam, vel concedendam, potest nihilominus per illam absolui, nisi in bulla contrarium statuatur.*

CONSILIVM XXXVI.

QVÆRITVR, an statim atque per viuos factum est quicquid in bulla Papa fieri præcipit pro defunctis, credere possimus, quinimmo teneamur, animas illas, pro quibus talia opera facta sunt, liberas prorsus ab omnibus pœnis euadere.
1 Respondeo me hanc quæstionem valde serio tractasse in com. de indulg. [a] & breuius in Enchiridio de orat. [b] vbi adducuntur, & conciliantur omnia saltem præcipua, quæ pro vtraque parte afferri possunt; concludendo quid credere possimus, quidque teneamur credere circa effectum magnarum indulgentiarum pro paruis causis concessarum.
2 AN PER OPVS existentis in malo statu possit quæri indulgentia mortuo? Respondeo, quod sic, ea ratione, & eis testimonijs, quæ tradimus in d. com. de indulg. [c] & tangimus alibi [d] siue opera, ob quæ conceditur indulgentia, sint Missæ, quæ ex opere operato prosunt, siue alia, quæ tantum ex opere operantis: quoniam ratio prior & efficacior ibi allata ad vtraque extenditur.
3 AN PECCANS spe veniæ consequendæ per bullam iam concessam, vel postea concedendam, possit absolui per eam? Respondeo quod sic, nisi concedens bullam, vel indulgentiam, exciperet etiam eo modo, vt latius disputando in vtramque partem tradimus in tract. de indulg. [e] posteaquam duas quæstiones præcedentes plurimum contingentes determinauimus, &c.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia plenaria concessa per modum suffragij animæ, pro qua super tali dicetur Missa, non requirit potius vnam Missam, quam alteram.*
2 *Missarum omnium quo ad opus operatum valor æqualis: & licet ex opere operantis Missa de requiem defunctis vno respectu plus prosit, alio tamen respectu alia; quia forte augetur deuotio, & quia longior potest plus prodesse.*
2 *Missarum valor ex opere operantis procedens variatur secundum maiorem & minorem deuotionem, cum qua dicuntur.*

CONSILIVM XXXVII.

SANCTISSIMVS concessit priuilegium, vt quoties diceretur Missa in tali altari pro defunctis, anima illa per modum suffragij indulgentiam plenariam consequatur.
Quæritur, de qua Missa intelligendum sit priuilegium ad effectum prædictum operandum.
1 Ad quæstionem respondeo, quod ad præfatam indulgentiam quærendam, vel impetrandam pro anima defuncti, sufficit quælibet Missa, tam de sancto, quam de feria, quàm de defunctis. Tum quia beneficium principis latè interpretandum est, [f] modo non sit ambitiosum. [g] Tum quia bulla D. N. generaliter sine restrictione concedit præfatam indulgentiam pro qualibet Missa sine restrictione ad Missam de defunctis, vel de aliquo sancto, vel feria: & dispositio generaliter loquens, generaliter est intelligenda, [h]
2 Tum quia omnes Missæ sunt æqualis valoris quo ad valorem, quem ex opere operato operantur, [i] Tum

a *Li. 4. sent. d. 15.*
b *Distinc. 19.*
c *Cle. 1. de reliquijs & vener. sanctorũ. & ca. cum eo. de pœn. & remi.*
d *De pœn. & remiss.*
e *In extra. de indulg. super §. in Leuitico. not. 19. nu. 1.*
f *In 4. di. 20. q. 4. col. penu.*
g *ff. de re. cre.*
h *In 1. notat.*
i *De censib. uer. regulare*
k *In d not. 19.*
l *Reg. Cancel. 50.*
m *In 4. d. 20. q. 4. col. fin.*
n *Not ab. 9. n. 7.*
o *In c. quotidie. de cõsecr. dist. 2.*
p *Le. non aliter. ff. de lega. 3.*
a *Super §. in Leuitico. ca si quis. de pœn. dist. 1. not. 13.*
b *Ca 19. col. 13. num. 63.*
c *No. 22 n. 30*
d *In nota. 17. nu. 4.*
e *Not. 34 n. 6.*
f *Le. 1. ff. de const. prin.*
g *Ca. quamuis. de præb. lib. 6.*
h *Le. de pretio ff. de publ. in rem. actiõ. c. solita. sub fi. de maior. & obed.*
i *Ca. intra 1. q. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia licet valor Missæ pro defunctis valeat aliquid amplius quo ad valorem operis operantis, ea ratione, quod totus fer e tenor eius resonet defunctorum commemorationem : alio tamen respectu valet minus, quia breuior est, & breuius & minus attente vt plurimum dicitur, quam alia illo item, quod frequenter memoria noua sancti, & nouitas officij auget deuotionem missantis, ex qua pendet valor operis operantis. Tum denique quod frequentissime contingit aliquem mori vespere, vel mane alicuius magni festi, cuius animæ desiderant propinqui opitulari, & non possent ope huiusmodi Missæ, quæ esset maximum & præsens remedium. Quo fit, vt ego, qui habeo priuilegium à S. D. N. datum, eo quod non exeo domo, vt Missa, quam domi dixero pro aliquo defuncto, tantùm prosit ei, quantum solebat prodesse illa, quam dicere solebam, cum exibam domo, in altari priuilegiato Sanctissimæ Trinitatis, interdum soleam dicere Missam de defunctis, & frequentius alias, quæ occurrunt de sanctis, & aliquot feriis.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia stricte est interpretanda.*
1 *Indulgentia trium dierum ieiunium requirente, duorum non sufficit.*
2 *Indulgentia, nisi totum iniunctum fiat, non quæritur, nec in totum, nec in partem.*
3 *Copulatiua vt sit vera, debent omnes eius partes esse veræ.*
4 *Dandum, vel faciendum aliquo tempore, potest ante fieri, quando est adiectum in fauorem debitoris.*
4 *Debitum in diem tunc demum ante diem solui potest, si dies sit appositа in maius commodum debitoris, alias non.*

CONSILIVM XXXVIII.

INDVLGENTIAM concessam ieiunanti, oranti, & eleemosynam facienti feria quarta, sexta, & sabbato vnius hebdomadæ, an consequatur is, qui vna præfatarum feriarum tantam facit eleemosynam, quantam omnibus tribus erat facturus?

1 Respondeo, quod pro parte negatiua facit primo, quod concessio indulgentiæ restrictè est intelligenda, arg. ca. *porro.*[a] quod in specie dixit quædam glossa recepta [b] quam ad hoc citamus in com. de indulg.[c]

Secundo, quod non sufficeret vna vel duabus præfatarum feriarum ieiunare, & orare, vt expresse determinauimus in d. com. de indulg. [d] ergo nec facere eleemosynã pari ratione.[e]

2 Tertio, quod indulgentia nõ quæritur alicui, nisi faciat totũ illud, quod ad acquirendã illã præstituitur: adeo quod nihil quæritur, etiam si bona pars illius fiat, arg. l. *cui fundus* [f] & probat in specie contextus extrauagantis *vnigenitus.* [g] vt ex ea collegimus.[h]

3 Quarto, quòd dispositio copulatiua ad sui veritatem requirit, vt omnes eius partes sint veræ, [i] ergo ad hoc, vt quis verè dicatur largitus esse eleemosynam quarta feria, sexta, & sabbato, non sufficit vt largiatur vna vel duabus illarum.

4 Quinto, quòd licet id, quod est dandum, vel faciendum aliquo tempore, posset fieri ante illud, quando tempus est adiectum in fauorem debitoris; non tamen potest id fieri, quando adiectum est in fauorem alterius, vt nos tradimus in Enchir. de orat.[k] asserentes, quod pœnitens iussus recitare Psalmos pœnitentiales septies septem hebdomadis, non satisfacit dicendo illos septies in vna hebdomada, si tempus non fuit adiectum in fauorem eius, vt leuius eos recitare posset, sed ad hoc, vt maiore tempore defleret peccata: & in casu proposito videri potest onus de faciendo eleemosynã trib. diebus, adiectũ esse, vt diutius & pluries bene operaretur. Per quę omnia videtur verior hæc pars de rigore iuris; quamuis ex quadam æquitate, & tacita concedentis mente dici posset partem affirmatiuam esse veram in eo, qui feria quarta expressa mente largiretur eleemosynam, quam in illa & in aliis duabus facere intendebat, per ea quæ nos tradimus in d. Enchi. cap. 3. à nu. 23. &c.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia pro mortuis concessa ad viuos non extenditur.*
1 *Indulgentia vt quæratur per solum factum alterius viuo, raro conceditur.*

CONSILIVM XXXIX.

AN indulgentia concessa per Papam capellis N. ad instar concessæ capellæ ad Præsepe, videatur respicere animas viuorum, ita vt qui viuens celebrabit vnam Missam in eis, illam consequatur, sicut eam consequitur anima mortui, si pro ea celebretur?

1 Respondendum videtur non respicere animas viuorum, neque alios viuos in eis celebrantes. Tum quia rarissime conceditur cuiquam, vt suo solo facto quærat indulgentiam animæ alterius adhuc viuentis, & huiusmodi rara nec lex ipsa respicit, l. 3. & 4. ff. de legib. Tum quia Pontif. Max. non videtur voluisse maiorem gratiam facere celebrantibus in prædictis capellis, quam celebrantibus in capella ad Præsepe Domini: at celebrantes in ea non quærunt indulgentias pro viuis, sed solum pro defunctis. Nec ad hoc prodest dicere, quod verbum *decesserint*, in concessione prædicta positum, reperitur tam in futuro tempore, quam in præterito: & ita videtur comprehendere tam animas decessuras, quam eas quę decesserunt. Tum quia phrasis ipsa clausulæ videtur se restringere ad eas, quæ decesserunt ante celebrationem pro eis faciendam, per clausulam, quæ sequitur sequitur, de ijs qui celebrãt in dicta capella ad Præsepe, quæ animarum defunctorum tãtum meminit: & vna pars dispositionis per aliam eiusdem declaratur, l. 1. ff. de reb. dub. Tum quia verba dispositionis remittentis, vel condonantis, debent intelligi de præteritis, & non futuris, l. cum lex. ff. de legib.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiæ sacramentum ad mortem condemnato denegari non potest, & consuetudo contraria est corruptela, cum sit contraria iuri diuino. & nu. 6.*
1 *Eucharistiæ sacramentum de iure secundum gloss. receptam denegari non potest ad mortem condemnato. & nu. 12. nullo; iure contrarium reperitur statutum. nu. 11. & hoc, etiamsi esset tradenda per vnam horam ante trucidationem. num. 12. sufficitq; quod lapsum sit tantum temporis, quod species sint transmutatæ. nu. 3. & hoc modo sit ieiunus. nu. 12. valet tamen consuetudo ne eidem eodem die occidendo tradatur. nu. 2. 6. 10. & 13. estq; rationabilis. nu. 12. quia indecens videtur, vt qui credi potest intra se abditam habere Christi humanitatem diuinitati coniunctam, trucidetur. nu. 3. Vbi autem non repugnat dicta consuetudo, videtur esse arbitrarium, an prædie dieitrucidationis eidem adhuc ieiuno detur, vel ex reuerentia denegetur. nu. 13.*
2 *Sententiam capitalem reis, non nisi eo die quo exequenda est, notificare, rationi congruit; ne rei, vel eius propinqui ante præmoniti, ad euitandam infamiam à iustitia ministris inferendam, anteuertant mortem. nu. 12.*
3 *Reus confugiens ad Eucharistia sacramentum, licet liberetur à potestate ministrorum iustitiæ; secus tamen est, si illud communicando assumat. & nu. 11.*
3 *Corpus Christi manere, donec species digerantur, verius contra gloss.*
4 *Communicare semel in vita iure quidem diuino tenemur; at quod etiam teneamur in articulo mortis, non probatur. & num. 8.*
5 *Damnatorum cadauera non sunt necessario ad sepeliendum concedenda.*
7 *Consecrare ob necessitatem morientis solum panem absque aliis cærimoniis, secundum Io. Maio. potest sacerdos non ieiunus: contrarium tamen tenendum. nu. 8.*
7 *Communicare post cibum ægrotus, cuius vita an duratura sit in crastinum dubitatur, potest.*
7 *Præceptis duobus concurrentibus, minus maiori cedere debet.*
8 *Confiteri tenemur in articulo mortis peccatum mortale, si sit admissum post vltimam confessionem: quia iure diuino tenemur semel peccatum non confessum confiteri. at qui semel communicauit in vita, vt tenetur de iure diuino, & qui illo anno satisfecit præcepto Ecclesiæ, in articulo mortis communicare iterum non tenetur.*
9 *Lex negatiua fortior affirmatiua cum illa concurrente.*
10 *Infirmus post cibum communicare potest. sed non damnatus ad mortem.*

CONSILIVM XL.

PETO primo, an damnatis ad mortem sit Eucharistia post latam & intimatam sententiam ministranda.

Secundo, an eisdem ministrari possit vna, duabus, vel tribus horis, antequam occidantur.

Tertio, an saltem ministrari possit pridie eius diei, quo occidendi sunt, licet iam cibum sumpserint.

1 Respondeo primo, quod iure communi damnato ad mortem, si petat, debet ministrari sacramentum pœnitentiæ, per clem. 1.[a] & etiam Eucharistiæ, secundum eius glossam,[b] & communiter receptam,[c] immo & cadauera suspensa, si petantur, ad sepeliendum debẽt concedi,[d] adeo quidem, vt Rauennas, [e] concludat iure diuino, canonico, & ciuili hoc deberi, & ita consuetudinem contrariam non valere.

Secundo, quod nos legendo dictam clem. 1. Salmanticæ probauimus primo, pœnitentiam quidem esse dandam petenti omni iure, etiam diuino: & consequenter contrariam consuetudinem non valere, per cap. *mala.* & cap. *frustra.* [f] & per dict. clem. 1. quæ declarat eam esse abusum; & ideo compellendos esse iudices ad concedendum eam, non obstante consuetudine, vt illa disponit.

2 Tertio, quod consuetudo Galliarum, & Hispaniarum, vbi sententia vltimi supplicij non datur, vel saltem non notificatur vsque ad diem, quo illud subeundum est, & statim executioni datur, videtur conformis iuris rationi, stat uenti, vt exequtio sententiæ in criminalibus fiat statim, iuxta glossam,[g] & ita non videtur contra ius, saltem diuinum, nec consequenter est contra illud consuetudo, Quæ consequitur hanc, de non ministranda Eucharistia post notificatam sententiam, etiam si petatur, valere, iuxta quam negata fuit Ludouico Lucemburgo Connestabili Franciæ anno 1475. Rege Ludouico X. licet eam vehementer petiisset, auctore Roberto Gaguino in vita eius. cuius consuetudinis ratio desumitur ex reuerentia, quæ tanto sacramento debetur.

3 Tum quia nonnulla species irreuerentiæ est, ducere ad mortem eum, qui credi potest habere reuerendissimã Christi humanitatem eius diuinitati vnitam, quæ omnium vitã est, intra se latentem, contra glossam,[h] quatenus habet, corpus Christi desinere esse sub speciebus panis, & vini, simulatque ore sumitur: manet enim secundum veram sententiam, donec species digerantur, quæ non digeruntur citius, quàm digerentur, si vera substantia panis eis subesset, vt probat illudmet cap. *tribus.* & D. Thomas, [i] & communis.[k]

4 Tum quia licet sumentes illud non liberentur à potestate ministrorum iustitię, sicut confugientes ad illud, iuxta glossam memorabilem,[l] receptam ibi à Turrecremata & ab Hostiensi & alijs communiter,[m] decet tamen, ne quis post illius sumptionem statim ab exequtore occidatur; attento, quod non videtur iuris diuini præceptum, vt eiusmodi damnatus communicet ante mortem; quoniam, vt rectè ait Sotus, [n] licet teneamus obligari quẽlibet de præcepto diuino ad communicandum saltem semel in vita, cuius contrarium tamen aliqui tenent, & posse sustentari ait Caietanus, [o] non tamen tenetur ad communicandum semper in articulo mortis iure diuino: quia licitè ob defectum hostiæ consecratæ, vomitus, &c. omitti potest, quorum de numero potest esse exequutio mortis illico facienda: nam nec iure humano tenetur nisi semel in anno, vt Caietanus supra tradit. & quicquid contendat Rauennas, [p] non est præceptum de iure diuino; vt cadauera damnatorum, si petantur, tradantur ad sepeliendum; quia, vt vbi supra probauimus, iustè possunt iudices negare aliquorum damnatorum corpora petita ad sepeliendum, quo maneant ad terrorem in aliquibus locis publicis suspensa: quia textus sacræ Scripturæ, quos ad hoc citat, continent ad summum præcepta iudicialia, quæ à passione Christi expirarunt, & non moralia, siue naturalia, quæ etiam nunc durant, secundum iura, [q] & per D. Thomam, [r] de cærimonialibus, [s] & de iudicialibus, [t] & de moralibus, & communem.[v]

6 Quarto, quod per prædicta patet consuetudinem prædictam denegandi Eucharistiam damnato mox occidendo non esse contra præceptum iuris diuini: quod etiam colligitur ex d. clem. quatenus solum damnat consuetudinem denegandi pœnitentiam, & non Eucharistiam, quæ non est sacramentum adeo necessarium, vt D. Thomas tradit, [x] licet iuxta glossam cap. *veniens.* de transact. sit de quinque quodammodo necessarijs.

7 HIS PRÆSVPPOSITIS, respondeo ad primam quæstionem, quod pro eius parte affirmatiua vrget, quod infirmus, de quo dubitatur an in crastinum sit victurus; potest communicare vesperi post cibum sumptum, secundum D. Thomam & communem, [y] pro quo facit cap. *presbyter.* [z] & cap. *sane.* [a] & cap. *quod in te.* [b]

a *De pœnit. & remiss.*
b *Verb. pœnitentia.*
c *Arg. c. quod in te. de pœnit. & remiss.*
d *Ca. quæsitũ 13. q. 2. & in tract. at, qui incipit valere, adiecto fini alphabeti sui aurei.*
e *8. dist.*
g *In c. cum apud. 11. qu. 3. & in c. quæsti. de offi. deleg.*
h *Cap. tribus gradibus. de consecr. dist. 2.*
i *3. p. q. 80. ar. 8.*
k *In 4. dist. 9.*
l *Ca. quæstiũ. 13. quæst. 2.*
m *In c. sane. de celeb. miss. & in summ. de pœnitent. & remiss. § in tantum. co. 3. n In 4. d. 12. q. 1. art. 8. col. pœnul.*
o *3. p. q. 80. a. 11.*
p *In d. tract.*
q *§. fi. d. 6. & c. 1. de purific. post par. cum ei si adnot. 11. 2. q. 103. a. 3.*
s *Q. 104. a. 3.*
t *94. art. 5.*
v *In 3. sentẽ. 37. dist.*
x *3. p. vbi supra.*
y *In 4. d. 9. & 12.*
z *De consecr. d. 2.*
a *De celebr. miss.*
b *De pœn. & remiss.*

Secundo, quod Ioannes Maior, [a] tradit posse sacerdotem post prandium consecrare panem sine vino, etiam absque vestibus sacris, & sumptione sacramenti, ne infirmus vesperi (& sic post cibum) sine viatico moriatur.

Tertio, quod concurrentibus duobus præceptis incompatibilibus, minus debet cedere maiori, arg. cap. *sicut de consecr.* [b] & aptius in cap. *si dominus.* & cap. *Iulianus.* [c] at fortius videtur præceptum de communicando, quàm de non communicando præsumpto cibo; ergo, &c.

8 Pro parte vero negatiua facit primo, quod nullum præceptum Ecclesiæ potissimum videtur religiosius seruari, quàm præceptum de non celebrando, & non communicando præsumpto cibo, vt experientia, quæ est rerum magistra, [d] docet.

Secundo, quod prædictus Sotus reprehendit vbi supra prædictum Ioannem Maiorem qui non esset reprehendendus, nisi lex de non celebrando, vel non communicando post cibum, esset fortior lege de communicando in articulo mortis.

Tertio, quod esto lex diuina præcipiat semel communicare in vita, & lex Ecclesiæ communicare semel in anno; neutra tamen videtur obligare eum, qui semel communicauit in illo anno, ad communicandum in articulo mortis. Nec obstat, quod præceptum de confitendo obligat in articulo mortis secundum omnes: quia id verum est de habente peccatum mortale non confessum; quia cum obligetur ad confitendum illud semel in vita iure diuino, & semel in anno iure humano, & videat sibi tunc finiri vitam, tenetur illud confiteri: quæ ratio cessat in communione, & consequenter in tali damnato, qui aliquando communicauit, & ita concurrit effectu lex consultiua de communicando cum lege præceptiua de non communicando præsumpto cibo: ergo illa debet huic cedere. [e]

9 Quarto, quod lex negatiua fortior est affirmatiua cum ea concurrente, [f] vnde hoc ibi colligit Bartholus & glossa singularis secundum Cardinalem ibi, [g] dum ait, plus tollere negatiuam, quam ponat affirmatiua. Vnde & præcepta negatiua plus obligant, quia semper, & pro semper, quàm affirmatiua, quæ ligant semper, sed non pro semper, secundum Archidiaconum & vtrumque Cardinalem in cap. si peccauerit. 2. q. 1. quem sequuntur Panor. Felin. Dec. & omnes, [h] & ante illos omnes D. Thomas, [i] & lex prohibitiua fortior est, quam permissiua, secundum Panorm. & latius Dec. [k] At lex de communicando in articulo mortis, etiam si foret præceptiua, esset affirmatiua; & lex de non communicando præsumpto cibo est negatiua, ergo illa debet huic cedere.

10 Per hæc videtur tenenda hæc pars. Ad primum in contrarium respondeo primo, quod infirmus excipitur ab illa regula negatiua satis expresse per iura in eo citata, damnatus autem ad mortem nusquam. Secundo, quod non est eadem ratio: quia damnatus ad mortem poterat præuidere se damnandum, idque sibi sua culpa euenturum; & ita manere paratus ad damnationem subeundam; non autem potest infirmus regulariter id præuidere.

Ad secundum, quod Ioannes Maior ibi multa falsa congerit, vt rectè prædictus Sotus aduertit.

Ad tertium, quod assumptum in eo facit pro hac parte: nam, vt supra probatum est, lex de communicando in articulo mortis est lex consultiua, & quamuis esset præceptiua, est affirmatiua; lex vero de non communicando post cibum est præceptiua, & receptissima, & negatiua, quæ duplici ratione est fortior altera, & ideo illi præferenda, iuxta assumptum argumenti, scilicet, legem fortiorem præferendam infirmiori.

11 AD SECVNDAM respondeo, quod pro parte affirmatiua eius facit primo, quod non est discedendum à regula, nisi cum expresse excipitur casus ab illa, vel ratio necessaria concludit esse excipiendum, iuxta glossam solemnem, [l] quæ probatur in l. 1. [m] in cap. *dominus.* [n] & quod regulariter omni fideli discreto potest ministrari Eucharistia, [o] & nulla est lex, quæ vetet eam damnato ad mortem ministrari.

Secundo, quod nulla etiam ratio est, quæ id necessario concludat; si qua enim esset, maxime foret illa, quod per sumptionem eius liberaretur à potestate iustitiæ; quod non est verum, iuxta glossam, [p] & alia supra citata, sed neque illa, quod tam cito morituro non debet ministrari: quia etiam id falsum est, & contra cap. *is cui.* [q] & cap. *quod*

a *Ind. 9. q. 2.*
b *Dist. 1. cõtra pupillum. §. is qui ad maius. ff. de reiudic.*
c *11. quæst. 3.*
d *Cap. quamsit. de elect. li. 6.*
e *Capit. quod præcipitur. 14. q. 1. §. fi. 4. di.*
f *L. 3. §. libertis. ff. de suspect. tut.*
g *In c. cum dilectus. verbo à suffensis de conjuetud.*
h *In c. nouit. de iudic.*
i *2. 2. q. 33. a. 3.*
k *In ca. nam. de constit.*
l *In l. omnis definitio ff. de reg. iur. & in rub. eo. tit. l. 6.*
m *ff. eod.*
n *32. q. 7.*
o *Cap. omnis vtriusque. de pœn. & rem.*
p *Ca. quæsitũ 13. q. 1. q. 16. qu. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

in te. [a] per quæ probatur, quod non solum potest licitè ministrari cito morituris, sed etiam debet, etiam tempore interdicti.

Tertio, quod d. cap. *quæsitum* probat, eis, qui pro suis sceleribus furca suspenduntur, tradendam esse communionem post confessionem suorum peccatorum, esseque orandum pro eis, eorumque cadauera sepelienda: quod etiam intelligendum esse videtur post condemnationem eis notificatam.

12 Pro parte autem negatiua facit consuetudo supradicta Hispaniarum, & Galliarum de non concedenda communione damnato eadem die occidendo. Iustificando vero illam consuetudinem facit, quod pœna mortis statim est exequenda regulariter, iuxta supradicta; & lex & consuetudo statim exequendi sententiam mortis, vel aliam valde indecoram, iustificatur ex eo, quod per moram daretur occasio damnato conficiscendi sibi mortem gladio, vel veneno, & cognatis eius molliendi mortem eius, antequam educatur è carcere, & machinandi alia, per quæ prece, pretio, vi, vel amore ab illa infamia publica liberaretur. Quare arbitror licere, iure solo scripto attento, damnato adhuc ieiuno ministrare communionem eodem mane, quo occidendus est, ante tres, vel quatuor horas, immo & ante vnam: sed non attenta consuetudine contraria in terris, in quibus illa viget: quia per prædicta nulli iuri diuino est contraria, & est rationabilis, ac consequenter seruanda, etiam si sit legi humanæ contraria. [b]

13 AD TERTIAM respondeo, quod ex decisione præcedentium colligitur illius resolutio, videlicet, quod pridie eius diei, quo est occidendus, non est tradenda ei communio, si iam prandium est, nec ipso mane diei, quo est occidendus, vbi consuetudo de non dando legitimè viget præscripta. Vbi vero talis consuetudo non est, crederem licere quidem de rigore iuris dare, licere item denegare ex causa reuerentiæ tanto sacramento debitæ, de qua supra. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Eucharistiam infirmo non ieiuno accipere, quando non potest sequens mane expectare, conceditur quidem, sed non præcipitur. vnde nec potest his in eadem infirmitate ministrari viaticum. nisi forte laberetur tempus in quo ex voto teneretur, vel longinquitas temporis, seu alia causa subesset suadens talem ad id saltem ex honestate teneri.*

CONSILIVM XLI.

VTRVM liceat dare sanctissimum Eucharistiæ sacramentum infirmo in eadem infirmitate plus quam semel post prandium in modum viatici?

1 Respondeo, quod non, regulariter. Tum quia prohibitio de non communicando post cibum eodem die, est præcepti; & accipere viaticum secunda vice in eadem infirmitate, est consilij, propter quod non licet transgredi præceptum. [c] Tum quia vix inuenitur textus, qui probet licere infirmo communicare etiam vna vice post cibum: quia non est de præcepto communicare regulariter extra tempus Paschale, vt colligitur ex cap. quod in te. adiuncta glossa de pœnit. & remissio. Dixi, *regulariter*: quia falleret hoc in eo, qui diu ægrotaret, & laberetur tempus, intra quod ratione voti, vel pœnitentiæ, vel alicuius legis particularis, quali tenentur monachi, de quibus in clemen. *ne in agro.* [d] teneretur iterum communicare. Satis etiam posset dici, quod falleret in casu, quo quis diu ægrotaret, & prudentis viri arbitrio tam fere teneretur de consilio & honestate communicare secunda vice, ac prima. qua enim ratione communis opinio pie tenet licere prima vice sumere viaticum infirmo non potenti expectare mane sequens post sumptum cibum, eadem fere tenere debet, quod licet id facere secunda vice, quando multum temporis ad arbitrium boni viri fluxit à primæ vicis sumptione, cum neutra vice teneretur de præcepto, & vtraque teneretur de consilio, & honestate. Salua, &c.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina licet iurisdictionem quamdam ecclesiasticam habere possit, iure tamen communi excommunicare non potest: at ex priuilegio Papæ, videtur verius eam (vt & laicus concedi-*

tur) posse.

1 *Excommunicare potest habens iurisdictionem ecclesiasticam, licet non habeat claues ordinum.*

CONSILIVM I.

AN fœmina possit excommunicare?

1 Respondetur, Philippum Decium [a] dixisse, fœminam posse quidem habere iurisdictionem ecclesiasticam, iuxta cap. *dilecta*. [b] non tamen posse excommunicare, argument. cap. *noua*. & eorum, quæ ibi annotantur à Panormitano & alijs, [c] idque ipsum videtur sensisse, licet non adeo expresè, Didacus Couarruuias, [d] quæ sententia vera est, attento iure, & vsu communi: non tamen videtur nobis in præsentia satis tuta. Tum quod fundamentum eorum est, quod potestas excommunicandi pertinet ad claues Ecclesiæ, quæ per presbyterium conferuntur. quæ ratio non videtur concludere: quia habens iurisdictionem ecclesiasticam, etiam si non habeat claues, potest excommunicare, vt colligitur ex S. Thoma. [e] Tum quia etiam laicus ex priuilegio potest excommunicare, iuxta glossam celebrem & receptam. [f] Tum quia S. Thomas vbi supra dicit, excommunicationem non pertinere directe ad claues. Quare in præsentia raptim & tumultuarie hanc partem perpendenti videtur iure verius posse fœminam ex priuilegio Papæ excommunicare, sicut & prædicare, vt & laicus, non tamen iure communi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis pœna in lege, edicto, vel mandato inserta non incurritur ipso iure nisi adsit vel clausula id exprimens, vel alia verba, quæ declarent intentionem illam proferentis esse, vt ipso iure incurreretur.*

2 *Euitari debere regulares exemptos, qui in generalem excommunicationis sententiam etiam notorie incidisse dicuntur, mandare nec Episcopus, nec alius potest, nisi prius citati & auditi à suo iudice in excommunicationem incidisse denunciati fuerint.*

2 *Exemptos, vt sunt regulares, in excommunicationem incidisse non potest Episcopus denunciare, etiam si factum sit notorium, cum non sit illorum iudex competens.*

3 *Pœnitentiarius maior absolui mandat in foro conscientiæ eos, qui in generalem alicuius edicti excommunicationem inciderunt, etiam si factum sit notorium.*

CONSILIVM II.

REGVLARES per edictum sub excommunicationis pœna certum peccatum committere prohibiti, illud publicè perpetrarunt. Dubitatur primo, vtrum sint excommunicati. Secundo, an si Episcopus eos mandet euitare ante aliam declarationem, seu nunciationem, teneamur euitare. Tertio, an Pœnitentiarius possit eos in foro conscientiæ absoluere.

1 Subijciam aliqua, ex quibus quæstionis solutio colligi possit. Primum, quod certum est, non incurri excommunicationem ipso iure contraueniendo mandato, vel legi iubenti, vel prohibenti aliquid sub pœna excommunicationis, si non addantur verba illa, *lata sententia*, vel illa, *ipso iure incurrenda*, vel alia similia, quæ declarent intentionem mandantis, vel legem ferentis fuisse, vt ipso iure, siue ipso facto incurratur, per glossam celebrem, & ab omnibus receptam, [g] & consequenter certum est præfatos Patres non incurrisse excommunicationem per præfatam bullam Alexandri VI. si est verum quod proponitur in casu.

2 Secundo, quod esto præfati Patres incurrissent excommunicationem; non tamen ab Episcopo, nec ab alio potest, aut debet mandari, vt euitentur; donec citati & auditi declarentur esse excommunicati per suum iudicem competentem, iuxta extrauagantem *ad euitanda*. quam etiam nos post alios referimus & declaramus in Manual. confess. [h] & manifestum est, Episcopum præfatum non esse iudicem competentem ad denunciandos præfatos fratres esse excommunicatos: quia non est iudex eorum, cum sint notoriè exempti ab huiusmodi iurisdictione.

3 Tertio, quod Illustrissimus Pœnitentiarius potest eos absoluere quo ad forum conscientiæ tantum, quo ad quod ipsi non indigent tali absolutione, si vera sunt quæ proponuntur.

Quarto,

[a] *Despon. & remiss.*

[b] *C a fi. de cõsuetud. l. minime. ff. de leg. & l 2. C. quæ sit longa consuetudo.*

[c] *Ar. c. quod præcipitur. 14. quæst. 5.*

[d] *§. sane. de statu monac.*

[a] *In rep. 1. de reg. iur. n. 30.* [b] *De maiori. & obed. & c. dilecta. de ex cess. prælat.* [c] *De pœn. & remiss.* [d] *In ca. alma mater. in 1. p. §. 11. nu. 2. de sent. excom.*

[e] *In 4. li sentent. d. 18. qu. 2. art. 2. quæstiu. 2.* [f] *In c. prater. 32. d. in verb. ducibus.*

[g] *Ca. 1. de sagitt.* [h] *Ca. 27. nu.*

Quarto, quod eius D. Illustrissima poterit absoluere, vel mandare absolui eos, si & quatenus opus est, quo ad forum conscientiæ tantum, non obstante quod factum sit publicum; quia id in prima, vel secunda clausula suarum facultatum continetur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria excommunicationis eam non continet, sed quod factum est declarat.*

2 *Iudex citatum sub excommunicationis pœna declarans excommunicatum, eum prius tacite excommunicare videtur, sicut & condemnare eum ad soluendum, cui iubet vt soluat.*

3 *Error, seu ignorantia iuris subtilis excusat saltem à peccato mortali.*

4 *Monitus sub pœna excommunicationis, & postea quia non paruit, declaratus excommunicatus, credere potuit, & potest se ante declarationem non fuisse excommunicatum.*

CONSILIVM III.

IVDICES quidam monent debitores ad soluendum sub pœna excommunicationis, & postea non soluentes, neque comparentes nec allegantes, cur non debeant soluere, iubent decerni declaratoriam, qua iubeantur denunciari, & declarari excommunicati, nullo alio modo sententia excommunicationis lata. Quæritur, an declaratus debeat se reputare excommunicatum?

1 Respondeo primo, pro parte negante vrgere multùm, quod primum monitorium non continet excommunicationem, sed comminationem eius, iuxta glossam, [a] neque mandatum declaratorium: quia declarans nil nouè facit, sed quod factum est, denunciat. [b]

2 Pro parte autem affirmante facit, quod libellus, quo petitur à iudice, vt cogat debitorem ad soluendum, dicitur aptus, eo quod videtur peti tacitè, vt reus prius condemnetur, & postea restituere cogatur: & quod iudex iubens expresè alicui per suam sententiam, vt aliquid reddat, videtur tacitè prius condemnare ipsum. & consequenter iudex, qui declarat excommunicatum aliquem à se vocatum sub pœna excommunicationis, videtur prius eum tacitè excommunicare.

3 Respondeo secundo, quod qui partem negantem crederet esse veram, non peccaret, saltem mortifere, per theoriam Innocentij, [c] dum sensit, quod error, & ignorantia iuris humani subtilis excusat à culpa mortali: quem in hoc sequitur Baldus, [d] & vtrumque Felinus. [e] vbi ad hoc cumulat alia.

4 Respondeo tertio, quod etiam tenendo partem affirmantem quis satis iustè posset credere se non esse, nec fuisse excommunicatum ante declarationem, per ea, quæ ipse ex Felino & alijs adduco in Manual. confess. [f] quæ ibi possunt videri. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio pro præterita culpa ferri non debet, nisi præcedente monitione, per quam constituatur in contumacia non parendi.*

2 *Excommunicatio etsi ferri non debeat, nisi precedente monitione, lata tamen tenet: fallit autem in quatuor casibus glossæ cap. reprehensibilis. item & quando iudex excommunicat non facientem id quod sine citatione, causæve cognitione, sub præcepto non continente clausulam iustificatiuam. Et si senseris te grauatum, compareas, mandauit vt faceret. num. 3.*

4 *Declaratoria excommunicationis ipso iure incursæ facta, parte non citata, est nulla.*

CONSILIVM IIII.

VICARIVS generalis Episcopi excommunicauit quemdam sibi subditum sine vlla monitione præmissa, eo quod non soluit id, quod verè debebat, & terminus soluendi lapsus erat. Quæritur an prædicta excommunicatio non solùm esset iniusta, sed etiam nulla, & inualida.

1 Pro responsione dico primo, quod in Manua. nostro confess. [g] diximus, excommunicationem, saltem maiorem, non esse ferendam pro culpa præterita sine monitione, & prius, [h] non debere ferri, nisi propter contumaciam eius, qui est excommunicandus, & consequenter nisi cum monitus non paret monenti. Vnde infertur primo quod Caietanus, [i] incautè cerrè loquitur, dum ait, quod sicut ante factum potest excommunicari quicumque furtum, vel incendium commiserit, & huiusmodi, ita post factum potest excommunicari quicumque fecit: id enim non solum est contra Concilium Tridentinum: [a] sed etiam contra cap. *omnes*, [b] & cap. *sacro*. [c] cap. *Romana*. [d]

Secundo infertur, quod D. Sotus, [e] proculdubio iustè loquitur, quatenus ait, excommunicationem non debere ferri pro culpa præterita sine monitione.

Tertio, quod falsum est regulariter id, quod subijcit Sotus, scilicet excommunicationem latam ob culpam præteritam sine monitione esse ipso iure nullam: quoniam contrarium tenet glossa. 2. [f] & glossa, [g] & in summa, [h] & in ca. 1. [i] & glossa, [k] de appell. quâ allegando alia sequitur ibi Panormita. & longè latius Decius amplians eam ad sententiam excommunicationis etiam à delegato datam, nisi specialis forma excommunicandi in delegatione esset posita, & illa omitteretur, concilians per hoc duas decisiones Rotæ à se ibi citatas. & proculdubio hoc videtur tenendum non tantùm propter auctoritates prædictas, quantum per contextum cap. *si Episcopus*. [l] & cap. *sacro*. [m] in quibus ita excommunicatus iubetur absolui: & absolutio præsupponit valorem eius, quod soluit, argum. cap. *ad dissoluendum*. [n] & l. *manumissiones*. [o] & per cap. *statuimus*. [p] quod in id efficaciter inducit Panormitanus. [q]

3 Et mirum, quod doctissimus Sotus hæc non aduerterit, cum pro contraria opinione duas pulchras rationes vltra alios adduxerit. cuius tamen opinio potest procedere in illis quatuor casibus, in quibus glossa prædicti cap. *reprehensibilis*. ait excommunicationem latam sine monitione esse nullam. quibus quintum addimus in d. Manual. [r] scilicet, cum iudex fert excommunicationem in eum, cui sine causæ cognitione præcepit, vt solueret, vel condemnauit, non præmissa citatione, vel clausula iustificatiua, dando terminum ad allegandum iustas causas, si quas habuerit, per quam præceptum, vel condemnatio resoluitur in vim simplicis citationis, vel monitionis, iuxta glossam solemnem & ab aliquibus putatam singularem, [s] & sicut illa condemnatio est nulla, ita etiam excommunicatio, tamquam ei accessoria, est nulla, vt tradunt Innocentius & alij ibi citati.

4 Procedit etiam eius opinio in declaratione, qua quis declaratur incidisse in excommunicationem ipso iure, vel aliàs sine citatione illius, qui est declarandus: quia etiam illa est ipso iure nulla, iuxta glossam solemnem, [t] & glossam in clemen. 2. [v] & alia, quæ Decius in hoc citat. [x] & Felinus. [y]

Quarto dico, ex prædictis inferri solutionem quæstionis, scilicet, excommunicationem prædictam valuisse, nisi lata fuisset in aliquo prædictorum casuum, in quibus lata sine monitione est nulla: & consequenter quod excommunicatus sub prædicta culpa sine monitione regulariter indiget absolutione; & si antequam absolueretur, celebraret, esset irregularis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata à delegato, qui copiam suæ commissionis petenti non dedit, est nulla secundum sententiam Innoc. quæ ex æquitate & vsu potius, quam iure defendi potest.*

CONSILIVM V.

EXCOMMVNICATIO lata à delegato, qui copiam commissionis suæ petenti noluit dare, non solum est iniusta, sed etiam nulla, secundum Innocentium, [z] quem refert & sequitur Felinus, [a] & idem tenet Panormitanus [b] nemine ad hoc citato. Et idem sentit, dubitando tamen, per verbum *forte*, Rota decisio, [c] & merito dubitauit: quoniam nullus textus neque glossa. hoc exprimit, nec is casus ponitur inter eos, in quibus excommunicatio est ipso iure nulla, quos retulit glossa, [d] nec Ioannes Andreas, nec Ioannes Monachus nec Probus in additionibus ad eum ponunt hunc casum. Et regula est in contrarium, videlicet, quod sententia excommunicationis siue iustè, siue iniustè lata tenet, [e] & à regula non disceditur, nisi expresè id excipiatur vt habet glossa, [f] & ipsemet Innocentius fatetur, [g] excommunicationem non præcedente monitione latam, licet sit iniusta, valere. & Panormitanus, [h] firma ratione tenet, non esse nulla omnia, quæ facit iniustè delegatus, licet sint facta contra intentionem delegantis: sed solum illa, quo ad quæ non extenditur

[a] *Ses. 25. de ref. matr. c. 3.* [b] *10. qu. 7.* [c] *De sent. excom.* [d] *§. caueant. de sent. excõ. lib. 6.* [e] *In li 4. sent. dist. 22. q. 1. a. 2.* [f] *Dic. c. sacro.* [g] *In sum. 2. q. 1.* [h] *11. quæst. 3.* [i] *De excess. prælat.* [k] *2. n. 7. repre hensibilis.*

[l] *11. quæst. 3.* [m] *De sen. excom.* [n] *De despons impub.* [o] *ff. de iustitia & iur.* [p] *De sen. excom. lib. 6.* [q] *Super prædicta glo. 2. c. reprehensibilis. de appel.* [r] *Vbi sup. n. 11.*

[s] *In c. ex parte. 1. de verb. signific. & l. de pupil. §. me minisse. ff. de nou. oper. nũ.*

[t] *In cle. præsenti verb. c à literis. de cõ.* [u] *In eo. verb. de pœn.* [x] *Sup. gl. d. c. reprehensibilis.* [y] *In c. Rodulphus. n. 41. de rescript.*

[z] *In c. venerabilis. n. 5. de cõsib.* [a] *In c. cum in iure peritus. n. 3. de offi. dele. & in c. sacro. defen. excom.* [b] *In d. c. cum in iure peritus. col. 2.* [c] *15. de dolo & contum. nouæ impress.* [d] *In c. præsenti. verbo ad cautelam. de sentent. excõ. lib. 6.* [e] *Ca. 11. 11. q. 3.* [f] *In l. omnis definitio. de reg. iur. & in verb. eod. tit. lib. 6.* [g] *In d. c. venerabilis.* [h] *In ca. fin. de præb. num. 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius potestas. æqua tamen videtur determinatio Innocentij, quæ potius auctoritate eius, & vsu, quàm iure, defendi potest.

SVMMARIVM.

1 Communicans alicui in actu, pro quo controuertitur an sit excommunicatus, non videtur iudicandus incidere in excommunicationem.
1 Vicarius generalis Episcopi excommunicati non est excommunicatus, nec euitandus, licet eius exerceat iurisdictionem.
2 Appellatio suspendit declarationem excommunicationis, durantéque lite non est vitandus. num. 3.

CONSILIVM VI.

EPISCOPVS ob prætensam innouationem excommunicatus, & nominatim declaratus fuerat, & à tali declaratione appellauerat, & vicarius illius & alij ministri cum eo communicabant. Quæritur, an vicarius Episcopi ab alijs vitari debeat, & an alios communicantes cum Episcopo euitare vicarius teneatur.

1 Respondeo, præfatum D. consulentem, licet sit vicarius præfati D. Episcopi, & vt talis exerceat vices eius, & communicauerit Episcopo in actis, quæ dominus eius dicitur innouando fecisse, non debere vitari ab alijs, nec teneri ad vitandum alios propter excommunicationem, quam præfatus Episcopus dicitur, & declaratus est incurrisse. Tum quia excommunicato Episcopo, non censetur excommunicatus vicarius eius. [a] Tum quia Episcopus negat innouasse quidquã contra inhibitionem Rotæ, allegans, quod non pendebat lis super his, quæ dicuntur esse ab ipso innouata: quoniam solum continuauit possessionem, quam habebat ante litem inchoatam, quod ei licebat. [b]

2 Tum quia præfatus Episcopus appellauit à declaratione, qua fuit declaratus excommunicatus: & ita declaratio fuit suspensa: quia licet excommunicatio non suspendatur per appellationem, [c] declaratio tamen, qua declaratur aliquis incidisse in excommunicationem, suspenditur per appellationem, iuxta glossam singularem & receptam. [d] Et ita præfatus Episcopus non debet vitari, nec tenetur vitare, durante lite super declaratione, vt post alios, quos ipse copiosè citat, tenet Decius, [e] & colligitur latè ex Felino. [f] Et si Episcopus non teneatur alios vitare, nec alij eum, durante lite super appellatione, fortiori ratione non tenetur vitare, nec debet ab alijs vitari vicarius eius propter ipsius excõmunicationem. [g]

SVMMARIVM.

1 Capitulo absolute excommunicato, nullus ligatur: quia excommunicatio non tenet. quod si etiam excommunicentur culpabiles, tunc culpabiles culpa mortali (nam venialis non sufficit) ligantur. nu. 2. tenenturque taliter culpabiles etiam non denunciati se à communione abstinere. num. 3. & si celebrent, erunt irregulares. nu. 4. quamuis si non sint denunciati, alij non prohibeantur illos mortuos sepelire. num. 3.

CONSILIVM VII.

AN Collegio, vel Capitulo aliquo excommunicato, & denunciato pro tali, canonicus, vel collega illius Capituli, vel collegij mortuus possit iustè in loco sacro sepeliri?

1 Ad quod respondetur primo, quod sic, si excommunicatio fuit absolutè lata contra Capitulum, vel collegium, nihil addito de singularibus eorum: quia excommunicatio fuit nulla, secundum omnes, per cap. *Romana*. [h] iuncta glossa, [i] & late probatur ibi per Ioannem Andream; Dominicum & communem.

2 Secundo, quod idem est dicendum, si excommunicatio lata fuisset contra vniuersitatem, & quoslibet singulares eius, qui fuerunt culpabiles in eo, pro quo excommunicatio fertur, & ipse mortuus non inueniatur culpabilis; quia non extenditur ad non culpabiles, secundum omnes. Quibus addo primo, quod non extenditur etiam ad culpabiles venialiter tantùm: quia nemo incurrit excommunicationem generaliter latam, nisi propter culpam mortalem, [k] & ita excommunicatio lata contra vniuersitatem, & singulares eius culpabiles, debet intelligi de culpabilibus mortaliter. Addo eisdem secundo, quod licet aliqui inuenirentur culpabiles mortaliter præsumptiuè quo ad forum exterius, non tamen intra cluderentur quo ad forum Dei, & conscientiæ sub tali excommunicatione: quia lex fundata super præsumptione non ligat eum, qui verè non fecit coram Deo id, quod præsumitur fecisse, argumen. cap. *humanæ aures*. [a] & cap. *is qui*. & cap. *tua*. [b] cum eis adnotatis quod est quotidianum & memorabile.

3 Tertio respondetur, quod præfatus mortuus iustè posset sepeliri, etiam si excommunicatio lata fuisset ita, vt comprehenderet singulares, qui essent mortaliter culpabiles, si non fuit denunciatus talis: quia per dicta nemo hodie prohibetur communicare excommunicato viuo, nec mortuo, si non fuit denunciatus talis, per extrauagantem *ad euitanda*, relatam à nobis in nostro Manual. confess. [c]

Quarto, quod idem, quod dictum est de canonico excommunicato sepeliendo, est dicendum de eodem viuo non vitando, propter easdem rationes; quamuis ipse vitare seipsum debet à communione aliorum, si excommunicatio lata fuit contra Capitulum, & singulares eius culpabiles, & ipse fuit mortaliter culpabilis: quoniam extrauagans prædicta, licet multum prosit communicantibus excommunicato non denunciato, nihil tamen prodest ipsimet excommunicato; & ita licet alij non teneantur eum vitare, ipse tamen tenetur vitare alios, argumen. cap. *illud*. [d] quia præfata extrauagans id expressè habet. Qua ratione respondemus, huiusmodi canonicum Capituli denunciati excommunicati cum singularibus culpabilibus debuisse abstinere à celebrando, alioquin futurum esse irregularem quo ad forum conscientiæ, iuxta cap. *clerici*. & cap. *latores*, & ca. *si celebrat*. iuncta glossa. [e]

SVMMARIVM.

1 Excommunicatio absolute lata in Capitulum non ligat singulos; secus, si sit lata in Capitulum & singulos de Capitulo culpabiles: quia culpabiles mortaliter ligantur, tenenturque se à communione aliorum subtrahere. nu. 4. alij tamen possunt eis viuis & mortuis, etiam sepeliendo, modo non sint nominatim denunciati, communicare. num. 3.
1 Suspensio absolutè lata contra Capitulum ligat singulos de Capitulo.
2 Præsumptiuè culpabilis mortaliter ligatur in foro exteriori excommunicatione generaliter lata contra culpabiles; licet coram Deo non sit excommunicatus, si non est mortaliter culpabilis.

CONSILIVM VIII.

QVÆSITVM est de canonico existente Romæ post denunciationem suspensionis sui Capituli ob non solutionem quindennij soluendi ab eo propter vnionem alicuius beneficij ei vniti.

11 Ad quod respondeo primò, quod non videtur idem omnino dictum quo ad hoc de canonico Capituli suspensi denunciati, quod dictum est alibi de canonico Capituli excommunicati & denunciati: quia licet excommunicatio lata in Capitulum absolutè non valeat, per cap. *Romana*. [f] suspensio tamen contra illud absolutè valet, per cap. *si sententia*. [g]

SVMMARIVM.

2 Excommunicatio generaliter lata in Vniuersitatem, seu Capitulum, est nulla, & neminem ligat: quod si feratur in singulos qui fuerunt culpabiles, ligat tantum culpabiles. nu. 3. culpabiles inquam culpa mortali. num. 1. & 7.
4 Declaratio, quod quis inciderit in excommunicationem generaliter latam, si fiat parte non citata, est nulla ipso iure. & num. 7.
5 Appellari etsi non possit à sententia excommunicationis ad effectum eam suspendendi; ab ea tamen qua quis declaratur in excommunicationem incidisse, datur appellatio; qua pendente, suspenditur eiusdem declaratoriæ effectus.
5 Appellatio etsi non detur in notoriis, neque à pœnis quæ incurruntur ipso iure; datur tamen à sententia iudicis aliquid notorium, vel aliquam pœnam incursam esse declarantis.
6 Vniuersitas, seu Capitulum, & singuli de illis, sunt diuersa, vnde quod debetur à Capitulo, non debetur à singulis, ipsumque Capitulum est cogendum soluere, Capitulum vero singulos cogat ad soluendum pro rata. & num. 7. illos inquam, qui reperiuntur de Capitulo tempore solutionis debiti, etiam alias antea contracti, sicut & eisdem distribueret antiquum

a Cap. 1. de off. vicar. li. 6.
b Cap. 1. & 2. vt lite pendente.
c Ca. pastoralis §. verum. de appell.
d In c. cupientes. §. quod si per viginti. in verb. priuat. de elect. lib. 6.
e In c. peruenit. de appell.
f In c. Rodulphus. de resc. num. 43.
g Ca. cum in cunctis de elect. & auth. multo magis. C. de sacrosanct. eccles.
h §. in vniuersitatem. de sententia excõ. lib. 6.
i In verbo pœnitus.
k Cap. nemo. cap. nullus. 11. qu. 3.

creditum tunc exactum. num. 6.
8 Pœnarum ipso iure incursarum exequutio fieri non potest, antequam declaratoria illarum incursionu valide parte citata fiat.
9 Reo, à quo fiscus aliquod debitum prætendit, debet saltem officio iudicis dari copia scripturarum, super quibus se fundat fiscus, sicut & actorum copia etiam in criminali causa est danda.
10 Suspenso Capitulo ab ingressu ecclesiæ, soli culpabiles ligantur.

CONSILIVM IX.

N. HABENS dignitatem, & canonicatum cum præbenda in quadam Ecclesia cathedrali, venit ad Vrbem ad prosequendas quasdam lites Ecclesiæ suæ cum mandato ad id generali à Capitulo dato, & inuenit præfatum Capitulum excommunicatum, id est, denunciatum in loco solito pro excommunicato à iudice, vel subcollectore quindenniorum: qui rogatus ab ipso respondit id fuisse factum, eo quod præfatum Capitulum debebat ratione quindenniorum certam quantitatem scutorum; & illico scripsit id Capitulo; quod respondit, nolle se vt quidquam innouaret super hoc, donec mandatum speciale acciperet super eo, quod ordinaret esse agendum. Intra quod tempus ipse N. missauit, & interfuit diuinis sine vllo scrupulo, putans se ob hoc nullam censuram incurrisse, nec incurrere. Iudex autem prædictus processit ad vlteriora, eo quod non soluebatur præfata quantitas scutorum, & tandem relaxauit literas, siue schedulas, & cedulones contra præfatos canonicos generaliter, & nominando præfatum N. specialiter, cui simile numquam videtur fuisse factum: quia præbenda suæ dignitatis non est prima post pontificalem: idque fecit iudex, nulla citatione, nec monitione facta specialiter ipsi N. vt vni de Capitulo, nec tamquam procuratori, nec ipsi Capitulo. Post quæ præfatus N. interfuit diuinis, non tamen missauit, neque ordine sacro alio vsus est.

Quæritur quid oporteat præfatum N. facere, ne pecceat, præsupposito quod non habet mandatum sui Capituli ad soluendum, & quod non fuit citatus, & quod nulla monitio est facta præfato Capitulo, vt solueret præfata quindennia: & quod omnem curam & diligentiam adhibuit, vt præfatum Capitulum soluat quæ debet; & quod obtulit se solutorum pro rata eam partem, quæ pro sua præbenda ei contingit, quod paratus est facere: & quod non apparet vlla obligatio, qua præfatum Capitulum teneatur soluere vlla quindennia, præterquam acceptatio annexionis quorumdam beneficiorum: & quod præfatus subcollector prima vice excommunicauit ob minorem quantitatem, & vltima vice pro maiori, quo videtur non satis constare de debito: & quod magna pars quantitatis expressæ in secunda vice dicitur cœpisse deberi ante 120. annos.

Huic quæstioni ægro animo respondeo, vt cuidam alij simili respondit Oldradus, [a] nec vllatenus respondissem, nisi obligatio magna, qua teneor inseruire mittenti illam mihi, ad id me adigeret. Tum quia agimus Romæ, vbi sunt multi harum rerum expertissimi, & ipse non satis noui leges, nec mores Romanos, ex quibus eius decisio est haurienda, sicut & ille legum Cæsarearum peritissimus in materia censurarum fulminatarum à Papa vix fuit ausus respondere. Attamen submittens omnia censuræ S. D. N. & me peritioris, dicam sequentia.

1 Primum, videri necessarium certa responsuro legisse, aut certe intellexisse primo tenorem scripturæ continentem vnionem, vel annexionem bonorum, ratione quorum huiusmodi quindennia debentur; secundo scripturam, qua procurator Capituli obligauit ipsum ad soluenda quindennia; tertio tenorem mandatorum, quibus procuratores, qui præfatas vniones, vel annexiones impetrarunt, poterant obligationes facere ad soluenda quindennia; quarto processum, quem fecit iudex, aut subcollector in procedendo ad declarationem, & denunciationem contentorum in ea, præsertim ad declarationem prædicti N. quorum nullius copia, vel summarium datur.

Secundo, certum esse neminem incurrere excommunicationem generaliter latam, nisi ob peccatum mortiferum, [b] & consequenter eum excommunicatio, de qua agitur, sit generaliter lata, non incurrit eam præfatus N. nisi peccauerit mortaliter circa præfatæ solutionis omissionem.

2 Tertio, quod si per bullas præfatarum vnionum fuit lata excommunicatio in Capitulum simpliciter & absolutè, nihil valuit, & non ligauit Capitulum, per cap. *Romana*. [a] immo neque vllum negotiorum gestorem, neque vllum canonicum: quia quidquid ibi glossa dicat, & inter doctores controuertatur, verior conclusio est, quod talis excommunicatio est ipso iure nulla propter verbum, *penitus*, in ipso appositum.

3 Quarto, quod si excommunicatio non fuit lata in vniuersum Capitulum simpliciter & absolutè, sed cum additione, & in singulos eius canonicos, qui forent culpabiles, id est, quorum culpa omitteretur solutio quindenniorum; iudicandi essent excommunicati illi, quorum culpa solutio fuisset omissa: quia licet excommunicatio non possit in vniuersitatem ferri propter rationes, quas diuersi in diuersis locis tradunt, vt in his Felinus, [b] potest tamen ferri in singulos vniuersitatis, qui culpabiles forent, per ipsum præfatum §. *in vniuersitatem*. [c] & argument. cap. *proposuit*. [d] quod in hoc ante omnes citauit Hostiensis, [e] qui fuit discipulus & Cardinalis ipsiusmet Innocentij IIII. conditoris præfati cap. *Romana*. & præfati sui §. *in vniuersitatem*. quæ sententia verior nobis videtur, quàm contraria, saltem ad consulendum: quamquam disputando illa defendi posset: limitando tamen, vt procedat in illis singularibus canonicis, qui non quali quali culpa, sed mortifera forent culpabiles: quandoquidem, vt dictum est, nulla excommunicatio maior generaliter lata ineludit & ligat aliquem, nisi mortifere peccantem, vt dictum est.

4 Quinto, quod nemo debet declarari excommunicatus per excommunicationem generaliter latam, nisi res esset notoria, antequam citetur, & audiatur, iuxta glossam celebrem adiuncto textu, [f] de censibus. cui similis in clemen. 2. [g] quæ sunt receptæ communiter, & latè tradit Felinus, [h] ita quod declaratio facta sine citatione est nulla; sicut aliæ sententiæ latæ sine citatione legitima sunt nullæ, quando illa requiritur, [i] quia contra inauditam partem etiam Papa non potest quidquam definire, vt ipsemet testatur, [k] & concordat cap. *nos in quemquam*. [l]

5 Sexto, quod licet à sententia excommunicationis non possit appellari ad effectum suspendendi eam, [m] à declaratione tamen, qua quis declaratur eam incurrisse, potest appellari, etiam ad effectum suspendendi eam: ita quod appellatione pendente nihil ei obsit, iuxta glossam receptam, [n] vt latius tradit Felinus, [o] vbi adducit illud Panormitani, [p] quod quamuis in facto vero notorio non possit appellari, vt in cap. *cum sit Romana*. [q] tamen à sententia iudicis declarantis factum esse notorium posset appellari, cum iudex posset iniustè declarasse: sicut in simili dicit glossa, [r] quod licet à sententia iuris non appelletur, vt in cap. *quia nos*. [s] à sententia tamen iudicis declarantis quam incidisse in pœnam legis bene potest appellari.

6 Septimo, quod debitum à Capitulo non censetur debitum à singulis Capituli: quia aliud est vniuersitas, siue collegium, & aliud singuli de Capitulo, [t] & aliud Capitulum, & aliud singuli de Capitulo, [v] vbi late Felinus, [x] ex quo & alijs determinat Calderinus, [y] quod fructus obuenientes Capitulo debent distribui canonicis viuentibus nouis tempore distributionis faciendæ, licet obuenissent Capitulo, antequam ipsi fierent noui canonici: quia Capitulum semper est idem, secus de debito à Capitulo, siue debitum fuisset contractum à Capitulo, antequam illi noui fuissent facti canonici, siue post: quia debitum à Capitulo, non debetur à singulis de Capitulo; & ita præfatus N. non videtur debere quidquam ex quindennijs præfatis, sed suum Capitulum, & consequenter illud est cogendum ad soluendum, & non præfatus N. etiam pro parte ad quam soluendam posset cogi à Capitulo ratione suæ præbendæ. quod confirmari potest per alia multa, quæ citat Felinus. [z]

7 Ex prædictis infertur primo solutio quæstionis, scilicet quid possit, vel debeat facere præfatus N. quo vitet offensam humanam, vel diuinam, & sanctitatis S. D. N. & Capituli sui. Infertur enim primò, quòd quia nemo debet alterius causa adeo prægrauari, nec regulariter cogi ad soluendum alterius debita, [a] probabiliter potest allegare nihil se

a Cons. 20.
b Cap. nemo. & ca. nullus. 11. quæst. 3.
a § in vniuersitatem. de sent. excomm. lib. 6.
b In c. eam te. de rescript.
c In verb. culpabiles.
d De cler. excomm. minist.
e In summa de contumacia. § fi.
f In cl. præsenti. verbo consuleris.
g Eodē. verb. de pœnis.
h In c. Rodulphus de rescript. n. num. 43.
i Cle. pastoralis §. cæterum de re iudi.
k In cap. 1. de causa possess. l 2. quæst. 1.
m Cap. is qui. § fin. de sent. excommunicationis li. 6.
n In c. cupientes. §. quod si per viginti. ver primum. de elect. lib. 6.
o In d. c. Rodulphus. n 43.
p In cons. 100.
q De appell. r In d. §. quod si per viginti. de elect. li. 6.
s De appellat. fi. sed si hæc. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. § qui manumittitur. 12. quæst. 2.
t Ca. eam te. de rescript.
x Num 13. y In ti. de præbend. 21.
z In d. c. eã te.
a Ca. non debet de re iud. lib. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

debereob pr fata quindénia,quippe quę licet debeãtur à suo Capitulo,non tamen ob id debentur ab ipso:quãuis cogi possit à suo Capitulo ad contribuendam partem,quę suam prębendam contingeret, si Capitulum deberet illa soluere , per proximè dicta.

Secundo,quod etiam iustè posset allegare, se non esse excommunicatum , si excommunicatio lata fuit in Capitulum absolutè , per tertium dictum ; immo nec si fuit lata in Capitulum cum additione , & in omnes capitulares culpabiles , si ipse non fuit culpabilis culpa mortifera, per 4. dictum.

8 Tertio infertur , quod etiam potest iustè allegare declarationem,qua est declaratus excommunicatus,non fuisse iuridicam , immo fuisse nullam , si non fuit citatus ad videndum se declarari, per quintum dictum , & Oldradum , [a] vbi concludit exequtionem pœnæ incursæ ipso iure non posse fieri antequam præcedat declaratio valida facta citata parte: pro quo est textus in cap.*cum secundum*.[b] quod habet , quod quamuis bona hæreticorum ipso facto fisco acquirantur, non tamen fit exequtio , & occupatio ante sententiam declaratoriam.

Quarto,quod præfatus N. potest agere de nullitate præfatæ excommunicationis, & præfatæ declarationis ob causas supra tactas. [c]

Quinto, quod præfatus N. potest appellare à præfata declaratione ob causas etiam prædictas.

Sexto , quod potest implorare officium iudicis competentis ad cognoscendum de causis quindenniorum , & eorum à quibus factæ sunt declarationes prædictæ , iuxta cap. 2,[d] & alia plurima , quæ post Panormitanum & Imolensem affert & citat Felinus, [e] & supplicare humiliter,vt iubeat sibi fieri copiam illorum quatuor,quæ in primo dicto desiderantur. Tum quia necessaria sunt ad hoc, vt ipse noscat, an teneatur soluere,nec ne.

9 Tum quia ipse est reus,& reuer. Camera , siue fiscus tenet vicem actoris , siue accusatoris:& actore non probante, reus absoluitur. [f] Tum quia acta in iudicio, tam ciuilia,quàm criminalia sunt edenda parti , & omnia alia instrumenta , saltem causa cognita officis iudicio. [g] Tum quia vnde iura emanant,iniuria non debet prodire, [h] & iniustum esset damnare præfatum N. non facta sibi copia eorum , in quibus præfata reuer. Camera se fundat ad videndum si sint vera ea , quæ apud ipsam contra eum per subreptionem fortè malè allegantur.

Septimo, quod consulendum videtur præfato N.vt adeat aliquem causidicum satis peritum styli curiæ , & roget eum, vt primo componat ei libellum , siue petitionem secundum formam, quam illa seruat in implorando officio iudicis:quod non proponitur pro actione , sed humiliter potest peti ante litem contestatam , ad hoc vt concedatur ei copia præfatorum quatuor,quæ diximus in primo dicto esse necessaria ad respondendum cum debita reuerentia. Secundo,vt componat ei alium libellum ; vel aliud capitulum eiusdem libelli, in quo reuerenter dicat præfatam excommunicationem,& declarationem,qua ipse declaratur excommunicatus, esse inualidas,& nullas,& ideo reuocandas , vel certè declarandas esse tales ob causas supra dictas.

Tertio,quod componat alium libellum, vel aliud capitulum eiusdem,quod appellet à declaratione præfata, allegando eam esse nullam , & petendo eam declarari talem ob defectum citationis,& alia supradicta.

Quarto , quod componat alium libellum , vel aliud capitulum eiusdem libelli,quo reuerenter petat absolutionem ad cautelam ab excommunicatione præfata , quam allegat esse nullam ex causis prædictis , offerendo cautionem , quam in huiusmodi casibus mandat offerri Papa , [i] licet enim etiam absque tali absolutione deberet audiri, vt præfatus Oldradus,[k] post alios consuluit ; modestius tamen fuerit illam petere:& si stylus curiæ patitur, præfatus causidicus posset addere præfato suo libello,vel libellis appellationem à præfatorum positorum negatione.

Cæterum præfatus d. N. non debet se ob ea , quæ fecit, putare irregularem , neque abstinere necessario à diuinis in foro conscientiæ,neque in foro exteriore , durante lite super præfatis causis nullitatis , appellationis , & iniustitiæ , per ea quæ poterunt postea scribi.

10 Maius dubium esset de suspensione; quia illa potest ferri absolutè in vniuersitatem, Capitula,& conuentum, vt probatur in cap.*quia sæpe*. [a] & dicimus nos in Man.confess.[b] nihilominus tamen idem videtur dicendum de illa : quoniam, vt nos diximus post Caietanum & alios , [c] non potest illa ferri , nisi ob culpam eius , in quem fertur , & consequenter suspenso Capitulo , non censentur suspensi singulares eius,nisi sint culpabiles : at consulens in nulla culpa fuit propter ea,quæ narrantur in casu proposito;ergo neque suspensus. Quæ conclusio iusta,æqua , & sancta videtur nobis per supradicta , omissis alijs , quæ pro & contra adduci possent.Salua,&c.

a De cle.li 6. c.si sententia. de sen.excom.
b Ca. 27. nu. 161.
c In d.c.27.n. 152.

SVMMARIVM.

1 Promittens dare tot curiali apud Sedem Apostolicam gratiam impetranti , nolenti promissionem acceptare , nisi pecunia deponeretur , non ligatur quidem ratione pacti, quod parte recusante non intercessit , ligatur tamen ratione promissionis etiam non acceptatæ. & num.6.

2 Ignorans probabiliter quid omnino esse peccatum , à toto excusatur : at qui ignorat solam circumstantiam aggrauantem , pro dicta circumstantia tantum excusatur. at qui solum ignorat pœnam , ab ea non excusatur. num. 3. nisi sit pœna excommunicationis , vel alia admodum extraordinaria , quæ iuste potuit ignorari tali delicto imposita. num.4.

3 Extrauagans Bonifacij VIII. innouata per Gregorium quo ad obligationem denunciandi delinquentes non est usu recepta.

CONSILIVM X.

PRO gratia apud Sedem Apostolicam obtinenda quidam constitutionis Gregorij XIII. ignarus curiali promittebat ducatos duodecim dare,si gratiam impetrasset: curialis noluit , nisi dictos deponeret ducatos , acceptare , nec promittens voluit depositum facere. Quæritur , an pœnas incurrerit , maximè etiam quia non denunciauit intra triduum.

1 Respondeo primo,quod pro parte affirmante,quod prędictus dominus consulens incurrerit prædictas censuras, facit primò,quòd videtur fecisse pactum de dandis duodecim scutis. Secundò,quòd promisit dare illa. Tertio , quod non denunciauit intra triduum eos , quos nouit pactos fuisse de dando certo pretio.

Secundò respondeo, quòd prædictus dominus consulens non incurrit prædictas censuras bullæ , eo quod fecerit pactum de dando aliquid pro gratia obtinenda : quia non fuit pactum , licet voluisset id facere : is enim , cum quo voluit pacisci , noluit facere quod ipse petebat,nisi depositis in primis duodecim scutis,& illa non fuerunt deposita.

Tertio , quod maius dubium est , an incurrerit propter promissionem : quia licet non peruenerit ad pactum , eo quod promissarius non consensit absolutè,nec acceptauit illam, sed solùm sub conditione , quæ non fuit adimpleta, tamen facta fuit promissio:& ad incurrendas pœnas illius extrauagantis sufficit promissio etiam sine pactione, vt colligitur ex prædicta extrauagante,vt diximus in comm.[d]

Quarto,quod non est minus dubium,an prædictus dominus consulens possit excusari per ignorantiam. Nam pro parte negante facit primo,quod licet ille probabiliter ignorasset prædictam extrauagantem & eius pœnas,non tamen probabiliter iguorabat esse peccatum obtinere huiusmodi gratiam per pecunias,vel per pactũ,vel promissionem dandi eas:quia hoc iure naturali,diuino,& humano antiquiore,& præcedẽti illam extrauagantem erat peccatum,probatur enim in prędicto com.[e]quod omnia illa, quæ prohibentur in hac extrauagante,sunt prohibita iure naturali , diuino & humano antiquiore illa.

2 Secundo, quod licet qui facit aliquid , quod omnino probabiliter ignorat esse peccatum , excuseur omnino à pœna peccati , vt tenet D. Thomas receptus, [f] qui tamen scit , vel scire debet aliquid esse peccatum , sed ignorat aliquam circumstantiam , propter quam est maius peccatum , quàm ipse putat, licet excusetur à tanto , non tamen

d De dat. & promiss.not.2. num.11.
e Not.3.nu.1.
f1.2.q.76.a.3.

a Cons.20.n. 38.
b De hær.li.6.
c In præf. 2. 3.& 4. dictis.
d De offi. iudicis.
e Ibidem.
f Le. qui accusat.C.de edendo.cum simil.
g Le.1. & 2. C.de edendo.
h L. meminerit.Cod.unde vi.
i In c.solet.de sententia excommu.lib.6.
k In præf.con. 20.& 105.

à toto,ideſt,licet non peccet tantùm,quantùm peccaret,si nõ ignorasset illam circustantiã,peccat tamen tantũ ad quantum sufficit scientia,quam habebat,vel debebat habere.verbi gratia,si putans probabiliter hominem dormientem sub rupe alicuius mõtis esse certuum vel hinnulum eius, occideret sagitta,nullatenus peccaret:quia ignorat omnino id esse peccatũ: si tamẽ sciret,vel deberet scire eum esse hominem, ignoraret tamen probabiliter & inuincibiliter eum esse suum patrem, excusaretur quidem à peccato parricidij,quod est maius,quã homicidium simplex;non tamen à peccato homicidij simplicis:& ita licet excusaretur à tanto,non tamen à toto,vt ex eodem D.Thoma recepto, [a] colligitur. At prædictus dominus consulens sciebat,vel debebat scire,vt prędictum est,promissionem illam esse peccatum,licet nesciret asse adeo graue , adeoque Apost.Sedi exosum,& adeo grauiter ab ea puniendum.ergo licet non peccauerit tantum,quantum peccasset,si sciuisset eam esse tam grande peccatum;peccauit tamen tantum,ad quantum scientia sua sufficiebat.

3 Tertio,quod non requiritur , ad hoc , vt aliquis incurrat pœnam alicuius legis,vt sciat talem pœnam ab ea lege impositam,alioqui rustici,mulieres , monachi , præsertim inclusi, iniustè castigarentur pœnis canonum,& legum, quas nesciũt esse per illas statutas;cuius contrarium seruat totus mundus, & tota Ecclesia Christiana,& probatur per regulam iur.*ignorantia facti,non iuris excusat*. [b]

Contrarium tamen arbitror esse verum,per ea , quæ breuiter tradimus in Man.confess. [c] vbi post alia,quæ [d] scribuntur,tradimus,quod licet ignorantia , etiam qui est causa peccati,non excuser à peccato transgressionis legis naturalis , vel diuinæ,excusat tamen à pœna excommunicationis latæ contra transgressores eius,& etiam ab alia extraordinaria,secundum Antonium , [e] & D. Antoninum & alios ibidem citatos, pro quibus est textus, [f] & ex his,quæ illis addimus in Manu. [g] vbi tanguntur paulo altius rationes huius conclusionis. Et ita licet prædictus dominus consulens non excusetur à peccato transgressionis legis naturalis diuinæ , qua prohibetur talis promissio,excusatur tamen à pœna excommunicationis , & alijs pœnis valde extraordinarijs prefatæ extrauagãti adiectis.

Non obstant oppositæ;quia respondetur, cõcedendo quidem prædictum dominum consulentem non excusari omnino à toto peccato,sed sic à tãto,id est,quod peccauit promittendo,sed non tãtum,quantum peccasset,si sciuisset promissionem illam esse adeo grauem, & sub tam grauibus pœnis vetitam:& quod licet sciret,vel debuisset scire promissionem illam esse peccatum,quia iure naturali , diuino , & humano antiquiore illa extrauagante vetabatur ; non tamen sciebat, nec tenebatur scire coram Deo,saltem quo ad forum conscientiæ,tam grandes,& extraordinarias pœnas esse adiectas contra illam promissionem;quoniam illæ iure humano tantũ infliguntur;& ideo licet incurrerit peccatum, & possit ob id iustè puniri,non tamen est puniendus illis pœnis grauibus, & extraordinarijs,& adiectis illi extrauagãti quas in foro Dei & conscientiæ iustè potuit ignorare , vt bona pars hominum ignorat,licet in foro exteriori præsumeretur scire ,quia fuit solemniter publicata in locis ad id deputatis.

5 Quinto,quod prædicta extrauagans post innouationem suam non videtur esse recepta quo ad obligationem denunciandi transgressores eius,sicut etiam cõdita à Bonifacio viij. nõ videtur fuisse vmquã recepta;cuius rei rationes aliàs in sacro Pœnitẽtiariæ prætorio reddidim[9] , & ita quo ad illã partẽ iam non obligat,iuxta notata, [h] & glossam celebrẽ & receptam, [i] & ea,quæ latius adducimus in Man.confess. [k] & Misc. 47. [l]

6 Itaque resoluendo dubium , dicimus præfatum dominũ consulentem peccasse quidem volendo pacisci, & promittẽdo,sed non incidisse in pœnas extrauagantis. Tum quia licet voluisset pacisci,non tamen fuit pactus. Tum quia licet promisisset,& debuisset scire promissionẽ illã esse peccatũ,nescie bat tamẽ, nec tenebatur scire in foro cõscientiæ tã graues pœnas contra eam facientes esse impositas;& ita quo ad forum Dei & conscientiæ non incurrit illas,licet quo ad forum exterius præsumeretur scientia,& consequenter incursio pœnarum.Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 Promissio de dando pro gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam est subiecta pœnis,etiam gratia non obtenta.secus quo ad mediatores,qui non promiserunt,licet auxilium,consilii, & fauorem præstiterint.num.4.

2 Promissio illa est,qua quis seipsum saltem naturaliter obligat, vel intentionem habet se obligandi:qualis non est , si dicam, Talis tibi daret , vel scripsit mihi quod tibi daret , tot, si hoc faceres. vnde non subiicitur pœnis , sicut nec illa , qua facta etiam in materia licita non obligaret.& num.4.

3 Ignorantia pœnæ excommunicationis,vel alterius exorbitantis annexæ rei iure naturali vel diuino prohibitæ , potest esse etiam ipsa causa peccãdi,quando scilicet si illam scirem,non peccarem,& ita excusat a pœna, licet non excuset à peccato.

3 Ignorantiam excusantem à pœna habet ille, qui licet haberet notitiam constitutionis prohibentis,ignorabat tamẽ specialiter in ea contenta,ac pœnas,iuncta figuratione quæstionis.

CONSILIVM XI.

TITIVS dixit Sempronio: Ego donarem centum ei,qui mihi impetraret dispensationem matrimonialem, quam habeo in hac supplicatione expressã. Sempronius accepit dictam supplicationẽ , & adiuuit Seium,dicẽs ei:Est data mihi hæc supplicatio ; si amicus tuus obtinebit hanc gratiam , lucrabitur 100.scuta. Seius tradidit illam supplicationẽ Meuio, cui dixit eadem verba.Meuius tandem,accepta dicta supplicatione, alloquitus est seruitorem alicuius Illustrissimi pro dicta obtentione , à quo accepit responsum , quod ipse alias habuit pro manibus dictam supplicationem , & quod summus Pontifex nolebat graviam facere.

Quæritur,an dicti mediatores incurrerint censuras extrauagantis Gregorij XIII. *ab ipso*. attento maximè , quod ipsi mediatores,licet diu Romæ permanserint,& olim audiuerint in generali,existere quamdam bullam de datis & promissis pro gratia & iustitia , ignorabant tamen contenta specialiter in ea,& etiam pœnas.

1 Ad hanc quæstionem respondeo multa posse pro vtraque parte adduci. Quandoquidem pro parte affirmante facit, quod ad incurrendas censuras prafatæ extrauagantis,non requiritur,quod obtineatur gratia,vel iustitia : sed sufficit promittere,pacisci,vel dare alsquid pro ea obtinenda,vt nos probamus in com.de datis & promiss.[a] Neque requiritur , quod promissio fiat pro iustitia,vel gratia obtinenda in vtilitatem promittentis,sed sufficit, quod fiat in vtilitatem tertij , vt adnotamus in d.com. [b] Facit etiam pro hac parte , quod ad incurrendas censuras prefatas sufficit dare auxilium,consilium, vel fauorem.

2 His tamen non obstantibus,pars negans est verior.Primo quidem,quod nullus horum quidquam promisit:aliud enim est promittere aliquid alicui,& aliud est dicere illi.Ille vel ille daret tibi centum,si faceres illud,aut illud. Qui enim promittit , obligat seipsum , vel habet animum se obligandi saltem naturali obligatione,iuxta le.1.[c] & *§.si scriptum*.[d] & proprius in l.2.[e] quæ habet , proxenetam, & mediatorem, siue consiliatorem , non teneri mandato , vel obligatione descendẽti ex illo contractu, qui fit inter alias partes,eo mediante , vel consulente.

Secundo,quod præfata extrauagans non includit promissiones, quæ sunt ipso iure nullę,licet in materia minimè vetita fierent,qualis est promissio iocosa , vel ab infante , vel furioso facta; & talis videtur esse illa, qua quis dixerit alicui, Petrus mihi scripsit,quod daret 100. ei,qui sibi impetraret illam, vel illam gratiam.

3 Tertio,quod ignorantia præfatorum mediatorum videtur excusare illos à pœnis prafatæ extrauagantis per ea quæ breuiter tradimus in Manu.confess. [f] vbi post alia, qua [g] scribuntur, tradimus,quod,licet ignorantia etiam quæ est causa peccati,non excuser à peccato transgressionis legis naturalis, vel diuinæ : excusat tamen à pœna excommunicationis latæ cõtra transgressores eius, & etiam ab alia valde extraordinaria, secundum Antonium [h] & D. Antoninũ & alios citatos: pro quibus est textus in cap.2. [i] si illa ignorantia fuit causa pẽccãdi,ita quod si sciuissent tales pœnas fuisse impositas,nõ fuissent transgressi illam , & ex his quæ illis addimus in eodem Manuali , [k] vbi paulo altius tanguntur seminaria rationum huius conclusionis. Et ita , licet præfati

a Not.8.nu. 11.
b Not.12.nu. 17.
c ff.de pollicita.
d Inst.de inutil.stipula.
e ff.de proxenet.
f Cap.23.nu. 47.
g In nu.45.
h Ca.à nobis. il primo.de sẽt.excom.
i De constit. lib.6.
k Ca.27.nu 172.

a In d.a.3.& eadem quæst.
b Li.6.cum simulibus.
c Cap. 23. num.47.
d à num. 45.
e Ca.à nobis. 1.de sẽt. excom.
f In c.2.de cõsti. lib.6.
g Cap.27.nu. 174.
h In ca.leges. 4.dist.
In cap.1.de treug.& pace.
k Ca.23.n.62.
l Num.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non excusentur à peccato transgressionis legis naturalis, & diuinæ, qua prohibetur talis promissio, excusantur tamen à pœna excõmunicationis & alijs pœnis valde extraordinarijs præfatæ extrauaganti adiectis.

4 Ad primum oppositum respondetur, concedẽdo assumptum; negando tamen, quod prædicti mediatores fecerint vllam promissionem, præsertim talem, quæ obligasset eos, etiam si fuisset facta in materia debita & iusta.

Ad secundum respondetur, concedendo assumptum, quãdo peruentum est ad obtentionem gratiæ; secus autem est, quando non est ad id peruentum, propter rationem neruosã, quam posuimus in dicto com. [a] Salua, &c.

a Not. 3.

SVMMARIVM.

1 *Promissio generalis sola intentione mortifera, & talis, quæ nec in materia licita induceret obligationem non videtur subiici pœnis extrauag. Greg. XIII. vt etiam dicitur de simonia mentali, secus est de promissione tacita, & virtuali.*

CONSILIVM XII.

AN promissio facta ab aliquo pro iustitia, vel gratia, per verba generalia, per quæ in foro exteriori non obligare tur ad licita, sit mortalis, & incurrat pœnas impositas à Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. in extrauagante *ab ipso*. [b]

b De rebus dat. & prom. c Nu. 21. & quibus seq.

Pro parte negante huius quæstionis, quæ videtur omissa in nostro cõmentario super eadem extrauagante, [c] facit, quod vt vbi supra determinatur, promissio, quæ sola intentione est illicita, non includitur sub illa extrauagante, & quod ad incurrendam pœnam illam non sufficit intentio, siue voluntas dandi, paciscendi, vel promittendi, etiam illicitè; sed oportet, quod sequatur datio, pactio, vel promissio illicita; qualis non videtur esse illa, quæ sola voluntate & intentione est illicita.

Pro parte verò affirmante facit, quod ibidem determinatur, promissionem, & pactionem non solùm expressam, sed etiam tacitam contineri sub eadem, & quod voluntas faciẽdi id quod est mortiferum peccatum, est mortale, [d] & quod voluntas profecto reputatur. [e]

d Cap. sicut. de pœ. dist. 1. e Ca. dixi. & ea. magnam. eod. dist. f Cap. fi. de simon.

Facit etiam pro negatiua, quod simonia mentalis licet sit mortifera, nõ tamen sufficit ad incurrẽdas pœnas impositas. [f]

SVMMARIVM.

1 *Dans, vel promittens, etiam absens, solicitatori Romæ moranti pro strena bonæ expeditionis beneficij in Curia obtinendi, incidit in extrauag. de datis. absens autem durante ignorantia bullæ excusatur. sed præsens illam sciens non nisi à pœnis additis per Greg. XIII. consultéque faciet, si ipse cõdonationem pœnarum, & reualidationem gratiæ in foro conscientiæ petat.*

CONSILIVM XIII.

QVIDAM N. residens in Hispania, & ignorans extrauagãté, *ab ipso*, Gregorij XIII. scripsit Romam ad Cæsarem, rogans, vt expediret quamdam prouisionem cuiusdã beneficij, ad quod erat nominatus à Rege, promissis 40. vel 20. pro strena, vel mãcia bonæ expeditionis qui Cæsar expediuit bene literas, & ex pecunijs, quas per literas cambij misit, accepit sibi pro strena 25.

g De datis & promiss.

Quæritur, vter eorum, an vterque, an neuter incurrerit pœnas extrauag. præfatæ.

1 Respondeo primo, præfatum N. satis excusari posse à pœnis præfatæ extrauagantis saltem quo ad forum conscientiæ, ob ignorantiam, donec sciuerit præfatam extrauagantem & quod contra eiusdem extrauagantis prohibitionem promissi & accepti illi 25. ducati fuerunt, per quæ dã, quæ de ignorantia scripsimus ipsi in [h] Manu. confess. [i]

h Cap. 27. i Num. 274.

Secundo, quod non sunt mihi vires, quas multum desiderabam adesse ad defendendum Cæsarem, & liberandum ab incursione trium pœnarum de octo, quas ipse colligo in cõmentario prædictæ extrauagantis, [k] quamuis quo ad primam & alias quatuor postremas arbitror ipsum liberũ esse quo ad forum conscientiæ, ad finem, vt non teneatur ipse illas per se absque iudicis sententia subire.

k Not ab. 31.

Tertio, quod D. consulens consultè facit seruando hanc rem secretam, & petendo in sacra Pœnitentiaria condonationem harum pœnarum, & reualidationem præfatæ prouisionis, nullius expresso nomine. & quatenus licuerit, nos quoq; fauebimus ei, ad gloriam Dei, qui nos omnes saluet. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Promissio conditionalis dandi, si intra tale tempus ei obtinebit gratiam, etsi deficiente conditione euanescat, & sit nulla, non tamen desinit comprehendi sub extrauag. ab ipso. gratiaque etiam postea illius occasione procurata & obtenta, & sine qua procurata non fuisset, etiam nulla est. Itemque & dicta promissio etsi nulla sit, pœna tamen digna esse potest. num. 3.*

2 *Gratia illa videtur posse dici subreptitia, quæ fuit obtenta per promissionem. seu donationem adeo malam, factam mediatori. quam si concedens scisset. gratiam nequaquam concessisset.*

CONSILIVM XIV.

GERMANVS ignorans extrauagantẽ Gregorij XIII. cuidam curiali, & secretario cuiusdam magnatis promisit 500. aureos, si infra annum 1580. à summo Pontifice impetraret dispensationem. Is à mercatore creditum, seu literas obtinuit, & misit, vt ille posset dictam summam accipere. Secretarius solicitauit dictam gratiam, & post annum 1581. eam tandem obtinuit, & literas expediuit. Dubitatur, an promittẽs incurrerit pœnas per Gregorium XIII. positas.

1 Perpensis responsis ad quæstiones prædictas redditis à viro pio, eodemque erudito, vt ipsa indicant, videtur primo, quod præfatus A. non incurrit excommunicationem inflictã per extrauagantem, *ab ipso*. in foro conscientiæ, si verè coram Deo eius pœnas ignorabat, per ea, quæ ipse citat, & per ea, quæ nos addimus in Manu. confess. [a] Secunda verò responsio: qua concluditur præfatam dispensationem valere ea ratione, quod nõ videtur impetrata per fordes, quia nõ fuit impetrata per promissionẽ validã, eo quod promissio fuit cõditionalis, si intra annũ 1580. impetraret, & non fuit impetrata intra illũ, sed postea, vt in facto proponitur, nõ videtur firma. Tum quia præfata extrauagans non requirit promissionem validã, ad incurrendas pœnas eius, immo præsupponit sufficere inualidam. præsupponit enim pacta, promissiones, & alia, quæ vetat, esse quidem actiones malas, & ipso iure nullas, attamen eas sufficere ad incurrendas pœnas prædictas. Tum quia præfata extrauagans non requirit promissionem, vel pactionem puram, nec conditionalem, sed solum in genere pactionem, vel promissionem, quę in casu proposito contigit. Tum quod ex prædicta responsione sequeretur, quod valeret omnis iustitia, vel gratia impetrata per promissionem conditionalem, si post lapsum temporis ad impetrandum præstituti impetraretur: quod videtur inconueniens: quoniam aperiretur via fraudandi prædictam extrauagantem: si quidem omnis, qui vellet impetrare huiusmodi iustitias, vel gratias; posset promittere magnam summam alicui, si intra 20. dies impetraret eas illi, & ille impetraret post 20. dies intra 30. vel 40. quia valeret impetratio, & non esset locus pœnis illius. Tum quod in casu proposito concurrunt omnia necessaria ad hoc, vt habeant locum pœnæ præfatæ extrauagantis, quoniam interuenit in eo pactum, & promissio dãdæ pecuniæ, immo & datio, & receptio illius, quin etiam obtentio gratiæ: ergo etiam censendæ sunt pœnæ incurſæ, per ea quæ nos in d. extraua. [b] diximus.

a Ca. 27. nu. 274.

b Not. 20.

2 Tum denique quod prædicta pactio, promissio, pecuniæ missio, & eius receptio fuerunt causa, sine qua dispositio non fuisset obtenta: & causa obtentionis fuit illicita, saltem ex parte secretarij, qui sciens non licere impetrationem gratiæ, vel iustitiæ factam ob pactum, vel promissionem, dationem, vel receptionem pecuniæ, eam fecit: & quod dici potest subreptitia, eo quod nõ expressit præfata intercessisse: quia clarũ est, difficilius Papam concessurum fuisse, si ea ipsi expressa fuissent. [c]

c Ar. c. postulasti. & c. super literis de rescript.

3 Non obstat, quod promissio conditionalis neminem obligat ante conditionis aduentum, quia ex hoc non sequitur, quod promissio conditionalis ante impletam conditionem non possit esse mala, & delictum dignum pœna & castigatione. Si quis enim promitteret alteri centũ, si intra annum occideret aliquem, promissio quidem esset nulla ante & post impletam conditionem, & non posset agi ex illa, [d] attamen

d L. generaliter. ff. de verb. obl. & l. iuris gentium. §. generaliter. ff. de pact. & c. 1. de bon. l.

attamen ante & post impletam conditionem esset promissio mala, & digna pœna, vt palam est.

a Inc per tua. de conditionibus appos.

Non obstant etiã ea, quæ citantur ex Panormitano, [a] quoniam nec illud cap. nec aliud ex eo elicitum ab eo, & à Preposito & alijs probat non posse dari promissionem ipso iure nullam, quæ sit delictum, & dignum pœna, & castigatione.

SVMMARIVM.

1 *Promittens in partibus certam pecuniarum quantitatem ei, qui dispensationem Apostolicam expeditam tradet, comprehenditur sub extrauagante Greg. & gratia est nulla etiamsi tertius, qui illum impetrauit, huius esset promissionis ignarus.*

1 *Gratiæ reualidatio per fordes promissas obtenta, ita videtur danda, vt non quod promissum, sed quod labor iuste meretur, soluatur.*

CONSILIVM XV.

HISPANVS quidam in Hispania promisit 600. scuta N. pro dispensatione ad contrahendum matrimonium super impedimento primi & secundi gradus, soluenda intra triginta dies, postea quam tradita fuisset dispensatio expedita in manibus eiusdem illam quærentis; & prædictus N. rogauit quemdam amicum Romæ morantem, vt procuraret illam, qui circiter tres annis procurauit eam habere, mediante fauore cuiusdam magnatis, qui obtinuit eam, sed nondum est expedita, metu pœnarũ extrauagantis *ab ipso*. Gregorij XIII.

1 Respõdeo primo, indolere me longè plus quam explicare possim, quod considerationes, quæ mihi subito occurrerunt, cum hanc quæstionem verbo interrogatus fui, ad saluandam dispensationem prædictam, non sunt postea visæ ad id sufficientes.

Secundo, quod non occurrit aliud remedium ad id sufficiens, nisi porrectio supplicationis ad magnatem illum, qui impetrauit illam, vt dignetur supplicare S.D.N. vt eam validam faciat, saltem quo ad forum conscientiæ: attento quod nihil de prædicta promissione sua dominatio reuerendissima sciuit; & quod aliquot confessarij persuaserunt solicitatori præfatæ dispensationis, posse illam procurare, non obstante scientia de promissione prædictorum 600. ducatorum, eo quod ex illis erat soluenda compositio, quæ nesciebatur ad quam vsque summam ascenderet, &c.

Tertio, quod sua Sanctitas dignetur eam validare, adiecta saltem clausula in honorem legis hoc vetantis, ne quidquam soluatur alicui vltra summam compositionis, & cambiorum iustè debitorum, & vltra stipendium, quod iustè debetur ei, qui tanto tempore impetrationem prædictæ dispensationis solicitauit. quæ omnia cedant ad gloriam Dei, qui nos omnes saluet. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Promittens certum quid ei qui gratiam à sede Apostolica impetrandam daret expeditam, incidit in extrauagantem de datis & promissis.*

1 *Extraugans de datis & promissis, ad hoc vt locum sibi vendicet, duo requirit, & sufficiunt, videlicet, quod vbicumque detur, vel promittatur pro gratia in curia Papæ obtinenda, & quod illa spectet ad Papam ratione Papatus, & potestatis ecclesiasticæ.*

2 *Ignorantia bullæ de datis, facilius admitti potest ex eo quod altera Bonifacij erat reuocata, excusatque à pœnis additis per Gregorium, stemque à pœnis positis per Bonifacium, exceptæ excommunicatione, & nullitate: an antem & ab istis, nec affirmatur, nec negatur. num. 3.*

CONSILIVM XVI.

M. PROMISIT 20. scuta cuidam familiari cuiusdam magnatis, si ei protonotariatũ impetratum traderet: ille impetrauit, & tradidit; & M. soluit illa, & aliquid amplius, ignorando penitus extrauagantem Gregorij XIII. [b] Quæritur, an inciderit in pœnas illius extrauagantis.

b De datis & Promissis.

1 Respondetur primo, quod D. orator & consulẽs non potest excusari, eo quod præfata consequutio gratiæ protonotariatus non sit facta apud sedem Apost. propter ea quæ nos scripsimus in comment. præfatę extrauagantis, [c] quoniam assequutio præfatæ gratiæ fuit facta in ipsamet curia, & illa est gratia pertinẽs ad sedem Apost. siue Papam ratione Papatus, & potestatis ecclesiasticæ; quæ duo sufficiunt ad hoc, vt iustitia, vel gratia dicatur facta apud sedem Apost. per iura, & rationes latè adductas ibidem.

c Notab. 17.

2 Secundo, quod probabiliter respondeti potest, præfatum D. consulentem excusari posse, saltem quo ad forum conscientiæ, saltem à pœnis extrauagantis præfatæ Gregorij XIII. quas ipse addidit pœnis impositis à Bonifacio VIII. [a] per rationes, quas nos adduximus in d. commentario eiusdem extrauagantis, [b] & neruosius per iura, & rationes adductas in nostro Manu. confess. [c] quoniam præsupponitur in casu proposito consulentem ignorasse penitus extrauagantem prædictam & in præfatis locis probatur, quod ignorantia talis excusat, saltem quo ad forum conscientiæ, à pœnis valde grauibus, & extraordinarijs, excedentibus naturam delicti; quales sunt profectò pœnæ, quas præfatus Sanctiss. Gregorius addidit extrauaganti Bonifacij VIII. inductæ ad fugandam venalitatem gratiarum, & iustitiæ, quæ non solum in curia, sed etiam in toto orbe Christiano grassabatur. Pro quo vltra ibi scripta facit, quod extrauagans Bonifacij VIII. fuerat olim reuocata, & non ligabat, donec fuisset à Gregorio innouata, vt in d. cõ. [d] dicimus; & ideo facilius potuit ignorari.

a In extraua. 2. de sent. excomm. inter. communes. b Notab. 23. c Cap. 27. nu. 274.

d Prano. 2. n. 1.

3 Tertio, quod etiam probabiliter dici posset, præfatum D. consulentem excusari à pœnis contentis in prædicta extrauagante Gregorio XIII. quas imposuerat Bonifacius VII. excepta pœna excommunicationis, & annullationis gratiæ protonotariatus. An autem etiam ab ipsis excusetur, in præsentia nec affirmo, neque nego.

Aduertendum referri præterea sacræ Pœnitentiariæ non admittere illam restrictionem, de qua hic nu. 1. videlicet requiri, vt facultas gratiam concedendi spectet ad Papam ratione potestatis ecclesiastice. siue spiritualis: quia immo sufficit quod ad ipsum spectet ratione temporalis iurisdictionis. Vide item consilium sequens.

SVMMARIVM.

1 *Procurari licite potest. quidquid licite potest desiderari, immo opus externum videtur esse eiusdem bonitatis, & malitiæ cum actu voluntatis, immo & cum eo vnum solum constituere peccatum.*

2 *Disponere & contrahere de hæreditate viuẽtis, est quidem prohibitum, tractare autem solum non.*

3 *Tractare super prouisione beneficiorum nondum vacantium, vt prohibitum quidem supponit Paulus IV. sed intelligitur de tractatu illicito; & continente notabile præiudicium notabiliter detrahendo, vel alium nimium falsè laudando, vel dãdo aliquid temporale, vel spirituale pro ecclesiastico obtinẽdo beneficio. & seq.*

3 *Tractatus præsens, qui fit in finem, vt eueniente vacatione Papatus beneficij. simoniacus ingressus, vel introniz atio indigni impediatur, non videtur de se illicitus.*

4 *Intellectus c. si quis Papa. dist. 79. & in vltima eius parte videtur solũ prohibere ne quid tractetur, aut deliberetur de Papatu pro tempore, quo adhuc viuit Papa: licet ex similitudine rationis videatur etiam extendi ad tractatus, qui nunc sede plena fiunt, exequendos autem pro tempore, quo vacabit. num. 6.*

5 *Intellectus cap. in nomine domini. 23. dist. & videntur per illud solum prohiberi venalitates, quæ circa põtificatum, dum vacat, fiunt.*

6 *Donans Cardinali aliquid, vt eueniente sede vacante, suo, & aliorum voto suffragetur tertio, ligatur pœna extraug. Pauli IV. & est simonia; quæ. si postea Cardinalis dicto tertio det aut procuret votum, erit realis subiecta pœnis. num. 8.*

7 *Episcopatum appetere, etsi reprobatum videatur; attamen si à digno appetatur principaliter vt prosit, nec veniale erit peccatum; immo etiam si appetatur secundario ob honores & diuitias, non erit ob hoc mortale, licet Caietanus aliter senserit.*

8 *Simonia conuentionalis est. si do tibi, vt in electione ad beneficiũ pro tertio suffragaris; quæ eo ipso, quod suffragium das, efficitur realis supposita pœnis.*

9 *Intellectus extraug. Bonif. VIII. innouatæ à Greg. XIII. est, vt comprehendat etiam Cardinales, & promissiones, donationesque. quæ etiam sede plena fiunt ad obtinenda suffragia sede vacante pro pontificatu.*

9 *Sedis Apostolicæ appellatione etiam in materia odiosa venit tempus, quo ipsa sedes Apostolica vacat.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM XVII.

PROMISIT quidam,& dedit alteri quædam bona, vt qua parte posset,inelinaret quemdam alium se maiorem ad fauendum cuidam Cardinali suo suffragio, vel alieno in conclaui primo venturo, quod sede Apostolica vacante contingeret fieri,vt ad Papatum perueniret; & postea nulla super hoc dispensatione habita,Missam celebrauit. Quæritur, an incideritin pœnas latas in extrauagante Pauli IV.edita aduersus ambientes Papatum.

1 Pro huius quæstionis parte negante facit primo,quod lex Iulia de ambitu non habet locum in vrbe Roma, [a] & is, de quo quæritur, fecit id, quod supra dicitur,in Vrbe. Secundo,quod quidquid potest cupi licitè,videtur posse procurari licitè;quoniam actus voluntatis,& opus ei respondens videtur eiusdem esse bonitatis, & malitiæ,immo & secundum aliquam rationem vnum peccatum, vt tradit vterque Thomas. [b]

2 Tum quia licet contrahere,vel disponere aliquid de hæreditate viuentis,sit peccatum,iuxta cap. 2. [c] tractate tamen non disponendo,sed deliberando tantum, an esset bonum, vel malum,vt sic vel sic de tali hereditate viuentis disponeretur,non est peccatum. Tum quia nihil obstat, quod damnetur Absalõ,vt habetur Reg.2. [d] quia ille voluit inuadere regnum patris viuentis:at D.consulens nihil voluit, neque tentauit,quo S.D.N.suo Papatu,vel aliquo alio iure ipsius priuaretur;sed vt Papatus,cum vacaret,cuidam personæ alioqui dignæ conferretur. Tum quia nihil obstat etiam illud horrendum factum Datan,& Abiron,narratũ in [e] Num. quia absq; vlla potestate diuinitus eis data voluerunt vsurpare,quæ absque illa non valebant exerceri,& quod viuentibus Moyse & Aarone,vsurpabant eorum officium,& exercitium diuinitus eis tributum. & præfatus consulens non concupiuit, neque tentauit aliquid contra S. D. N. viuentem, vti prædictum est,neque vt post eius obitum exerceat quisquam absque legitima potestate Papatum. Tum quia nihil etiam obstare videtur illud Apost. [f] *Nemo sibi assumit honorem,sed qui vocatur à Deo,vt Aaron.* quoniam consulens volebat,vt is, cui desiderabat Papatum,assumeretur per electionem,sicut fuit vocatus Aaron.

3 Tertio,quia extrauagans Pauli IV. nihil videtur obstare præfato consulenti. Tum quia fundatur in eo quod conuenticula & tractatus non debent fieri super prouisione beneficiorum,& aliorum iurium nondum vacãtium, pro tempore, quo vacauerint. quod verum est de conuenticulis, & tractatibus illicitis;at non sunt omnia illicita,qualis est conuentiũm in aliquo loco ad id apto,ad orandum Deum, vt D. N. Iesus Christus dignetur,quando præsentem suum vicarium ad se vocabit seraphicam gloriam donaturus,inspirare animis suffragaturorum,vt eligant ei similem. Qualis est etiam tractatus,quo impediant,ne quis per simoniacam labem, vel alium nouum modum Deo ingratum,intrudatur in thronum, quo minime dignus est;& alij multi similes. Tũ quia vix fieri potest moraliter, vt nulli colloquantur,vel tractent inter se aliquando, qui essent inter Cardinales tam sublimi &diuino munere digni,& quis dignior altero. Tũ denique quod finis eius videtur se restringere ad tractatus illicitos factos contra ipsum Papam viuentem: & præfatus consulens nihil tale fecit.

4 Per quæ omnia cõcluditur, quod extrauagans prædicta non includit omnes quomodolibet tractantes de successione futuri summi Pontificis, sed tantum de illicitis, & præiudiciũ notabile facientibus aliquibus,detrahendo alicui notabiliter, vel nimium,vel falsè laudando alium,vel promittendo dando aliquid temporale,vel etiam spirituale, præter sanctas orationes,& rogationes ad Deum & sanctos eius.

5 Tũ quia etiã SymmachusPapa, [g] ad quod videtur se referre prædictus Paulus IV. [h] nõ videtur necessario concludere cõtra prædictũ consulentẽ:quia tertia eius pars,quę magis videtur vrgere, loquitur de illis,qui Papa superstite,& incolumi, deliberant & decernunt aliquid de pontificatu,pro tempore quo Papa viuit,& est incolumis:quod præfatus consulens nõ fecit.& quod c. *in nomine domini,* [i] ad quod etiam se videtur referre Paulus, solũ reprobat venalitates,& alia acta illicita, quæ vacante summo pontificatu fiunt,& non alia.

6 Quibus tamen non obstantibus, contraria pars affirmãs videtur verior. Primo per prædictam extrauagantem Pauli IV. quæ non solum fundatur in locis sacræ Scripturæ supra citatis,sed etiam in d.c. *si quis Papa.* & in d.c. *in nomine domini.* quæ satis videntur extendi posse ad conuenticula, & tractatus summi Pontificis,qui fiunt tempore sedis plenę pro tempore sedis vacantis,licet (vt prædictum est) cap. *si quis.* etiam possit restringi ad ea quæ fiunt tempore sedis plenę,pro tempore quo est plena,& cap. *in nomine.* loquatur de faciendis tẽpore sedis vacantis:possent inquam extendi, licet ægrè, per identitatem,vel certe per similitudinem rationis, arg. iurium vulgatorum.

7 Secũdo facit cõmunis illa opinio,quæ habet,omnẽ appetitionẽ & petitionẽ episcopatus esse reprobatam per illud D. Augustini, [a] *Locus superior licet,&c.* quod corroborat S. Thomas, [b] quibus verbis S.Thomæ addimus nos [c] quędam,quibus confutauimus opinionem Caietani colligentis ex verbis prædictis S.Thomæ peccatum mortiferum esse appetere episcopatum ob honorem,& temporaria bona ipsius:mõstrãdo primo,non sensisse illud S. Thomam, & mox probando, quod absque peccato etiam veniali potest appeti episcopatus ab illo,qui est eo dignus, dũmodo principaliter appetatur vt prosit, licet minus principaliter appeteretur ob honorem,& fructus eius.

Tum quia talis appetentia sola nullam iniustitiã, neque irreuerentiam Dei continet. Tum quia sanctè possumus appetere,& petere minus principaliter honoré, & bona spiritualia,& temporalia à Deo ipso.Ex quibus respondimus nouissimè, & (vt puto) verissimè, [d] argumento ex S. Thoma, vbi supra excerpto.

8 Tertio principaliter probatur prædicta nostra responsio irrefragabiliter: eo quod nulli vtriusque sexus homini licet committere simoniam in ordine,vel beneficio,sub pœna incurrendi ipso iure excommunicationem, iuxta extrauagantẽ. 2. [e] & promittere, vel dare aliquod donum pro Papatu sibi vel alij quærẽdo,est simoniam committere in beneficio:quia Papatus est beneficium, [f] ergo non licet id facere; & si facit, incurrit ipso iure excommunicationem Papæ reseruatam per extrauagantem Pauli II.& quamuis omnis simonia, tam mẽtalis,quàm conuentionalis,sit peccatum mortale; sola tamen realis ex vtraque parte completa inducit prædictam excommunicationem,vt etiam nos post alios tradimus in nostro Manu.consess. [g] & consequenter prædictus consulens licet promiserit,vel dederit, non est ipso iure excommunicatus, nisi suffragium,pro quo domus promissa est,fuerit datum ei pro quo fuit promissum.

9 Quarto probatur hæc pars irrefragabiliter per extrauagantem Greg. XIII.quę incipit, *Ab ipso.* per quam innouauit extrauagantem Bonifacij VIII. quæ ipso iure excommunicauit,& anathematizauit omnes vtriusque sexus,qui dãt, vel accipiunt,promittunt,vel paciscuntur facere aliquid ad quærendam gratiam aliquam, vel iustitiam apud sanctam sedem Apost.& sua sanctitas extendit illam ad auxiliatores, consultores,& fautores,simul addidit alias pœnas longè grauiores illis, quas adiecerat præfatus Bonifacius. & qui nos consulit, quærit de illo qui promitteret,aut daret aliquid pro quærendo suffragio Cardinalis,quo iuuaretur, vt quidam alius fieret Papa,& per consequutionem pro quærenda gratia, vel iustitia apud sanctam sedem Apost.apud eam enim est electio facienda,iuxta cap. *vbi periculum.* [h] Et hoc quidem fundamentũ est firmissimum omnium,quæ pro responsione nostra citari possunt. Tum quia ad includendum aliquid sub pœnas à se latas non requirit realem dationem,nec realem acceptionem, neque reale complementum vtriusque partis, neque alterius tantum,sed satis est vt fiat,vel accipiatur,vel detur promissio, vel pactio,vel auxilium,consilium, vel fauor earum. Solum enim relinquit dubiũ,an includat Cardinales: super quo pro vtraq; parte latè disputato nos diximus in cõmen. extrauagãtis prædictæ, [i] Cardinalem Ioannem Monachum videri super hoc sibimet contrarium, & videri nobis irrefragabiliter probasse ibidem,eos contineri quo ad pœnam excommunicationis,& alias duas:quamuis possit defendi eos non contineri quo ad alias valde exorbitantes,& durissimas, per rationes ibi tactas.quod ipsum videri seruandum ex a quo & bono in Episcopis,fuit ibidẽ visum. Salua emunctissima S.D.N. quẽ D.Iesus quam diutissime seruet incolumẽ, & cuiuslibet

alius

a Le.1.Co.de ambitu.
b In 1.2.q.71. art.7.
c De concess. præb.& l.vl. C.de pact.
d Cap.17.
e Cap.16.
f Ad Heb.5.
g In c.si quis Papa,79.di.
h In d.extra.
i 23.dist.
a 19.de cinit. b2.2.q.133 a. 1.
c In Misc.q2.
d In d. Misc.
e De simon.
f Ca.1.de maledic.
g Cap. 23.nu. 105.
i Not.c.nu.11.

alius sanius sentientis censura,in gloriam eiusdem D. N. Iesu Christi,cuius iucundissimum priorem aduẽtum celebramus, orantes eum humillimè, vt iucundius secundum videamus. Amen.

SVMMARIVM.

2 *Pœna excommunicationis imposita,si aliud non addatur,intelligitur de imponenda,non autem de ipso iure incurrenda.*
3 *Extraxisse non dicitur qui extrahere tentauit, etiamsi rem à loco cæpisset auferre, modo nondum exierit territorium. num.1.*
3 *Facienti pœna imposita non ligat conantem facere,si ad factum non est peruentum,nec etiam ligat mandantem, consulentẽ, auxiliantemve.*
4 *Mandans solui mercedem extracturis frumentum,censetur mãdasse extrahi,sed ob hoc non incidit in pœnam contra extrahentem latam.*
5 *Extrauagans Greg.XIII. lata contra extrahentes vel ementes granum vltra proprium vsum,non habet excommunicationis latæ sententiæ pœnam,nisi eius officiales ipsi illam in suis proclamatis addiderint.num.2.*

CONSILIVM XVIII.

1 SANCTISSIMVS D. N. Greg. XIII. prohibuit,ne quis frumentum ex suo statu ecclesiastico extraheret,vel emeret ad alium vsum,quàm suę familię sustentandæ,sub pœna excommunicationis.M.autem nõ extraxit, sed emit extrahendum,& negotiandum, soluitque stipendia extracturis:qui tamen non extraxerunt, licet per aliquot milliaria versus extremum status, per quod extrahendum erat, adduxerint. Quæritur,an præfatus M. sit excommunicatus.

Respondeo primo,quod præfatus M.non videtur excommunicatus per solam virtutem bullæ S. D. N. super hac re proprio motu latæ.Quoniam solum prohibet simpliciter sub pœna excommunicationis maioris, non addita clausula, *ipso iure*,nec,*latæ sententiæ*.& prohibitio eo modo facta non excõmunicat transgressorem eius ipso iure,sed solum efficit dignum excommunicatione,iuxta glossam celebrem & receptam, [a] quia in pœnis benignior & mitior interpretatio est facienda, [b] cuius benignitatis exemplum vnum ponit glossa illius recepta per omnes,quod in dubio pœna non est censenda ipso iure imposita,sed per iudicem imponenda.

Secundo,quod non otiosè dixi,*per solam virtutẽ bullæ*:quia si per alia edicta publica vel proclamata præfectorum annonæ fuisset imposita ipso iure,vel ipso facto incurrenda, aliud esset dicendum;quia virtute huius bullæ confirmantur expressè,vt patet in ea.

Tertio,quod si hæc bulla infligisset pœnam ipso iure incurrendam,vel si alia edicta præfectorum annonæ eam ipso iure incurrendam intulerunt, præfatus M. censendus esset excommunicatus primo certissimè ratione illa, quod emit quadraginta vehes, siue somas grani ad negotiandum, siue ad mercaturam,& ita transgressus esset prohibitionem secũdam huius bullæ:quia emit ad alium vsum, quàm suũ & suæ familiæ sustentandæ.

3 Quarto,quod dubitari potest, an etiã incurrisset propter extractionem.& responderi potest,quod non incurrisset ob solam emptionem etiam animo extrahendi factam, si nõ fuit extractum. Tum quia votum,siue voluntas,& conatus faciẽdi,si non est peruentum ad factum, non habetur pro facto quo ad incurrẽdam excommunicationem etiam ipso iure latam,vt profundius omnibus tradidimus nos nuper in c. *si quis non dicam.* [c] Tum quod lex vel canon excommunicans faciẽtem aliquid,non includit regulariter solum consentientem etiam mandando,consulendo,faciendo,vel auxiliando, vt latius probamus in nostro Manu.consess. [d]

4 Quinto,ex hoc dicto infertur,quod etiam non incurrit eam eo solo quod dedit pecunias ad soluendam mercedẽ extracturis:non enim potest dici verè extraxisse; eo quod id fecerit,& censeatur tacitè mandasse,vel rogasse illam extractionem, vel causam ei dedisse:quia nihil eorũ sufficit,vt verè dicatur extraxisse;& incidisse in excommunicationem latã contra extrahentem,per citatã vbi supra.

5 Sexto,quod gratias ago Deo optimo maximo,quod S.D. N.Gregorius XIII.mediocritatis & moderationis amicissimus præfatam bullam muniuit pœna excommunicationis

a Cap. 1. de sagittariis. b Cap.in pœnis.de re. iur. lib.6.
c De pœn.di. 1.nu.2. & se.
d Ca.27.nu. 21.

simpliciter, & non adiecta clausula, *ipso iure*, nec illa, *latæ sententiæ*, nec alia simili, quæ fecisset pœnam ipso iure incurrendam,contra morem aliquorum, qui facile excommunicationes ipso iure incurrendas imponunt, non expẽdentes, quod nulla in Ecclesia maior est pœna. [a]

Aduertendum,referri prætoriũ sacræ Pœnitentiariæ tenere, tales incidere in excommunicationem latæ sententiæ: & quod quando concedit vt absoluantur,mandat vt lucrum sic male factum dent pauperibus si,qui plus necessario sibi emerunt, & qui extraxerunt soluant deputatis id,quod soluissent.si licitè extraxissent.

a Ca.corripiantur. 24. q. 3. c.quamuis sit medicinalis.c.1.de sent. excom.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Scribens & mittens literas moniali,si ad eam non peruenerũt, etsi ex vi verborũ videatur ligatus excommunicatione lata cõtra eisdem scribentes literas-ve mittẽtes,ex mente tamen legislatoris secus est.num.2.*
1 *Verba intelligenda sunt nõ quidem cum omni effectu extrinseco subsequuto,sed cum eo,quem verba proprie significant,nisi aliud saltem tacite ex mente disponentis colligatur. num. 2.*

CONSILIVM XIX.

PROHIBVIT Gregorius XIII.sub pœna excõmunicationis latæ sententiæ,ne cuiusdam ordinis fratres scriberent ad aliquas moniales sui ordinis. Quidam frater eius scripsit ad quamdam,sed epistola non peruenit ad illã. Quæritur,an sit excommunicatus.

1 Pro parte negante facit,quod verba cum effectu sunt intelligenda,l.1.§. *hæc autem verba.* [b] translatus in cap. *hæc verba.* [c]

Pro parte autem affirmante facit primo,quod verba Gregorij prohibent scripta mittere:& præfatus frater scripta misit. Secundo,quod illud elogium,*Verba cum effectu sunt intelligenda*,non debet intelligi de quocumque effectu extrinseco, sed solum de illo,quem verba propriè significant, vt nos nuper probauimus per multa,in d.c. *hæc verba.* [d] & verba præfatæ prohibitionis habent,vt nullus frater scripta mittat; & ita solum requirit missionem scripturæ,quæ est effectus intrinsecus,quem significant illa verba.

2 Nihilominus prior pars negatiua videtur verior, non per illam rationem solam,quod verba sunt intelligẽda cum effectu,sed per illam,quod verba sunt intelligenda cum effectu etiam extrinseco,quem intendit legislator,vel alius disponẽs, de cuius mente vel intentione constat expresè, vel tacitè, quod etiam vbi supra probauimus per l.*si ballistarum.* [e] quæ habet,promittẽtẽ inuenire latronẽ,nõ satisfacere, nisi eũ capiat, & iudici exhibeat;& per duo dicta Bartholi de inuentiõe bãnitos,&de inuentiõe aliquẽ eũ armis:qui nõ dicũtur satisfacere, nisi capiãt.licet enim verbũ, *inuenire*,propriè nõ significet capere inuentum. ex mente tamen & intentione stantium præsumitur id voluisse significare. Licet ergo illa verba Gregorij,*nemo fratrum scripta mittere audeat*,propriè non requirant,vt scriptũ perueniat;præsumitur tamen id voluisse: quia non noceret missio scripturæ,nisi peruenire ad quam mitteretur. Itaque arbitror præfatum fratrem peccasse quidem,sed in excommunicationem non incidisse, nisi præfata scripta peruenissent,ad quam mittebantur,saltem per relationem fidedignarum personarum,&c.

b ff.quod quisque iuris. c De pœnit. dist. 1.
d Num.10.
e Co.de fideiuss.

SVMMARIVM.

1 *Extrauagantis Pij V. de electione superiorum Minorum pœne.*
2 *Fauorem procurantem cum lex punit, non includit imperantem ad id literas,si eis non sit vsus.& num.5.*
2 *Lex non ligat vltra finem à legislatore intentum.*
3 *Legis verba cum effectu sunt intelligenda.*
3 *Facientem aliquid lex cum punit, intelligitur si id perfecerit.*
3 *Fauoris literas qui mihi ad alterum dat, proprie non dicitur fauisse.si illas non præsentauit.num.3.Sed quid si literas fauoris præsentaui,sed non fauit?vide num.4.& 5.*
4 *Lex valde pœnalis valde restringenda est.num.9.*
5 *Lex non includit quem eius ratio & causa finalis non includit.*
6 *Subornatio quædem est,quod clam ornare & instruere, si fiat secundum veritatem in bonum finem,est bona; si in malum finem,seu per mendacia,est mala.num.8.*
6 *Lex generaliter loquens,etsi generaliter sit intelligenda, tamẽ per specialem limitatur.& num.9.*
7 *Subornatio mala,seu in malũ finẽ,cõtinetur sub lege prohibẽte*

subornationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

subornationem: bona verò, seu in bonum finem, non.

9 *Eligantur vt digniores ad publica officia, reipublicæ expedit.*

10 *Prohibet cum lex aliquid generaliter, immo & vniuersaliter, restringitur tantum ad ea quæ sunt mala.*

CONSILIVM XX.

1 EXTRAVAGANS Pij V. *pastoralis officij nobis.* de electione superiorum ordinis Minorum sic habet: *Qui autem ad officium obtinendum, quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra pœnas excommunicationis, & suspensionis, per mensem carceri mancipetur.* Quidam frater Minor impetrauit literas cuiusdam domini ad quosdam electores, vt ei fauerent; & postea ductus pœnitentia non est vsus literis. Quæritur, an inciderit in prædictas censuras.

Pro parte affirmante, scilicet incurrisse prædictum D. consulentem censuras prædictas, facit, quod verba prædictæ extrauagantis videntur eum includere; & quod non videtur obstare resolutio, quam posuimus in capit. *si quis non dicam.* [a] scilicet, quod lex puniens facientem aliquid non includat conantem facere illud: quia lex hæc non punit vtentem fauore, nec subornantem, sed procurantem fauorem, & negari non potest prædictum D. consulentem procurasse fauorem.

2 Sed contrarium videtur verius. Tum quia legislator non intendit ligare per suam legem aliquem vltra finem, quem intendit: quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, [b] ar intentio, & finis, in quem Pius V. prædictam legem tulit, fuit, ne electores, & prouisores officiorum corrúperentur, & propter fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferretur. At finis hic, seu causa finalis, ob quam lata fuit prædicta lex, cessat penitus in nostro casu: ergo lex quo ad illum cessabit, cũ cessante causa cesset effectus [c]

3 Tum quia vt habetur in cap. *Marchion.* [d] *Nec putemus in verbis Scripturarum esse Euangelium, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum folijs, sed in radice rationis.* & cap. penult. [e] habet, *Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.* At voluntas: vt ibi capitur, significat actum voluntatis, & non potentiam volendi, & sic accepta est finis. vt declarat S. Thom. [f] ergo verba legis secundum finem illius sunt interpretanda, & temperanda. Tum quia verba cum effectu sunt intelligenda, vt habetur l. 1. §. *hæc verba*, § qui trãsfertur in c. *hæc verba*. [g] & ita verba *procurauerit fauorem*, intelligenda videntur de procurante fauorem cum effectu: quod non fecit prædictus D. cõsulens, qui non fuit vsus literis in sui fauorem obtentis. Tum quia videtur esse casus de hoc in d. §. *hæc verba*. ibi, *Qui voluit statuere, & statuit, sed statutum non habuit effectum, non incidit in pœnam edicti.* Ergo nec D. consulens volens sibi fauere, & impetrans literas, quæ sibi fauerent; si nullum effectum illæ habuerunt, non incidit in pœnam legis: quia pœna legis humanæ posita contra facientem aliquid, non habet locum, nisi perficiatur illud, vt irrefragabiliter probat cap. *cum in cunctis.* [i] adiuncto cap. *perpetuo.* [k]

4 Tum quia prædicta lex est valde pœnalis, & ideo valde restringenda. [l] At de stricta significatione non dicitur quis fauisse, nec fauorem dedisse, eo solo quod voluerit fauere, neque eo quod procurauerit vt alius faueret, si ille non fauit, nec fauet: sicut non dicitur percutere clericum, qui procurauit vt alius percuteret, si ille non percussit, iuxta glossam & ea quæ ei adiecimus in cap. *si quis tam masculum.* [m] Tum quia promittens inuenire latronem, non satisfacit, nisi eum inuentum capiat, leg. si *Barsatoram.* [n] per quam Bartholus [o] ait, quod stante statuto, vt inuentus cũ armis puniatur certa pœna; non punitur, si non fuerit captus: quia mens coniecta, siue coniecturata & præsumpta statuti est, vt inuentio habeat effectum: & ita coniecturata & præsumpta mens Pij V. videtur solùm comprehendere illum, qui fauore vsus est, qualis non fuit dominus consulens.

5 Non obstat oppositum. Quia respondetur primo negando, quod verba prædictæ extrauagantis includant D. consulentem: quia licet procurasset literas, non tamen procurauit fauorem: quia literæ factæ non fuerunt ei fauori. Secundo, quod etiam si verba legis includerent eum; mens tamen, & ratio, & causa finalis legis non includit eum, & consequenter

A nec ipsa lex, per supradicta. Tum quia negari potest D. consulentem procurasse fauorem: quia vt dixi, licet procurasset literas, non tamen tales, quæ fuerint ei fauori, quia non fauerunt. Tum quia intentio legislatoris non fuit imponere pœnã solum roganti aliquem, vt faueret, nisi rogatus fauorem daret: & qui dat illum per literas, vult quidem fauere, sed non fauet, donec literæ peruenerint ad eum, ad quem dantur. Tũ denique quod cessante causa finali, cessat effectus. [a] At finis principalis huius legis est, ne iudicium electoris corrumpatur per preces alterius: & hæc causa cessat in precibus, quæ nõ perueniunt ad eum, qui desideratur, vt maneat incorruptus, vt palam est. Per quæ puto prædictum D. consulentem non incidisse in vllas pœnas prædictæ extrauagantis præsertim quo ad forum conscientiæ.

B 6 AN verita subornatione per dictam extrauagantem vetetur instructio vera, & iusta, & vtilis rei, quę prætendit prædictus Pius V. Et pro parte affirmante facit quod subornare est clam ornare, & instruere; & ita comprehendere videtur bonum, & malum ornatum, & instructionem: & ita qui vetat subornationem, videtur vetare tam bonam, quàm malam: quia lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda. [b]

C 7 Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia sicut in Man. confess. [c] diximus, quod duplex est confidentia, bona, & mala, & quod extrauagans Pij V. puniens cõfidentiam debet intelligi de mala, & illicita tantum, & non de bona, & virtuosa; ita subornatio est duplex, licita, & illicita, vt mox dicemus: ergo hæc extrauagans puniens subornationem in genere, debet intelligi de mala, & non de bona: quia de similibus idem est iudicium, [d] & non potest negari has leges in hoc esse similes, cum vtraque sit prohibitiua, & pœnalis, & vtraque puniat aliquid in genere, illa quidem confidentiam, hæc subornationem, quæ sunt duo genera continẽtia sub se duas species, malam, & bonam.

D 8 De confidentia quidem vbi supra probatur. De subornatione autem sic probari potest, quod subornatio est suasio, qua suadetur verum, vel falsum in bonum, vel malum finem, vt colligitur ex Cardinale, [e] & ex propria significatione verbi, & ea firma ratione, quod illa, qua suadetur verum in bonum finem, est bona, illa verò, qua suadetur falsum, vel verum in malum finem, mala: siquidem admonere testes, vt reminiscãtur quid, & quomodo illa, aut illa facta, vel dicta fuerunt, vt vera testentur, & falsa taceant, vel dicant esse falsa, bonum est, & quotidie à viris iustis iustè litigantibus fieri consueuit; admonere autem contrarium, est malum. [f] Suadere item electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornantur, & vitia vera & nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minus digno præferatur, est sanctum; & contra suadere virtutes fallas, & dissuadere vitia nota, quo indignus digno, & minus dignus digniori præferatur, est malum. [g]

B 9 Tum quia interest reipub. vt digniores ad publica munera eligantur, [h] & consequenter vt electores & prouisores nouerint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt possint eligere dignos, & omittere indignos. Tum quia non obstat oppositum: quia potest ei responderi, concedendo legẽ generalem regulariter intelligendam esse generaliter quo ad omnes species significatas proprie per eius verba generalia, sed limitandam esse per leges speciales disponentes contrariũ de aliqua specie ipsius: vt lex de non occidendo, quæ est generalis ad omne animal, intelligenda est tantùm de animali rationali, & non de irrationali, vt ait Augustinus, [i] & S. Thom. [k] & lex stricta de non occidendo homine, iterum restringenda est ad occisionem hominis auctoritate priuata sine necessitate iusta, vel iusto mandato id faciendi. [l]

F 10 Tum quia decimum præceptum generaliter prohibens concupiscentiam rei alienæ per illam negatiuam, *Nõ concupisces rem alienam*, quę in effectu est prohibitio non solum generalis, sed vniuersalis, qualem facit negatio præposita verbo affirmandi, [m] intelligendum est de concupiscentia inordinata, & mala, & non de ordinata & bona, vt nos post alios declaramus in Manu. confess. [n]

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio generaliter lata contra facientes aliquid, non censetur includere nisi illos, qui id faciendo peccãt mortaliter.*

a *Ca. cum cessante. de appel. & Ludge re. §. quamuis de iure patr.*

b *Le de pretio ff. de public. in rem act. & r. solut. de matori. & obedien.*

c *Cap. 23. an. 109.*

d *Le illud. ff. ad l. Aquil. & ca. duidum. 2. de delict.*

e *In Cle. 2. de testib. not. 2.*

f *Ca. 1. & ca. homine. & per tota causam 22. & ibi omnes qu. etiã.*

g *Ar. c. nihil. de elect. cum multis similibus.*

h *D. ca. nihil. & e. fi. eo. ti. lib. 6. cum similibus.*

i *Li. 1. c. 20. de Ciuit. Dei.*

k *2. 2. q. 64. ar. 1.*

l *Ca. cum voluntate. de sent. excõ. & c. 1. de homicid. li. 6. & ca. 1. eod. ti. in 6.*

m *Arg. glos. magn. c. cum dilectus. de consuetud.*

n *Ca. 19. &c.*

a *De pœn. di. 1.*

b *Le. in agris ff. de acquir. rerũ domin. & c. fi. de pre.*

c *Le. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro nat.*

d *1. quæst. 1.*

e *De re. iu. li. 6.*

f *1. 2. q. 8. a. 2. in corp. q.*

g *ff. quod quisque iuris.*

h *De pœ. di. 1.*

i *§ fi de elect.*

k *Eo. tit. li. 6.*

l *Ca. pœna. eũ silis concordã. de pœn. dist. 1.*

m *De pœ. d. 1. n C. de fide iuss.*

o *In l. 1. ff. de acquirend. poss.*

2 *Excommunicatio lata contra quomodolibet fauentes bannitis, videtur posse intelligi de ijs, qui eisdem ad malefi cium faciendum, vel ad in eo perseuerandum fauent.*

2 *Excommunicatio lata contra iuuantes bannitos ad euadendum, videtur posse restringi, vt non liget eum, qui sine scandalo iuuat ad eum finem, vt melius conuertatur, & pœniteat.*

CONSILIVM XXI.

AN Excommunicatio bullæ S. D. N. Gregorij XIII. contra bannitos, afficiat patres, filios, vxores, fratres, & huiusmodi alios consanguineos, qui occultauerint bannitos, aut eis consilium, auxilium, seu etiam pecunias dederint ad aufugiendum, & discedendum è territorio?

An vxores, aut alij propinqui debeant denegare cibaria, & alia, quæ petuntur ab illis bannitis ingredientibus domos eorum?

Quid in euentu, quod isti banniti laborarent morbo, & esset periculum de vita illorum, & peterent ab vxoribus, aut propinquis auxilium, & alimenta?

An parochi debeant tunc eos visitare, siue requisiti, siue non requisiti, quando sciunt eos ægrotare?

Quid, an qui inueniunt bannitos in via, & salutantur ab illis, & interrogantur de aliquibus rebus, debeant illos resalutare, & respondere ad eorum interrogata; & an literæ, quæ mittuntur à bánitis, possint acceptari à propinquis, siue etiam ab extraneis, & aperiri, & legi, & illis responsum dari?

Quia morbo castronico affectus firmiter deliberaui non respondere ad aia dubia, quàm quæ D. N. & summus eius Pœnitentiarius iuberent, donec operum meorum recognitionem, & impressionem, quas frequenter promisi, Deo dante, finirem, eo quod vitæ meæ finem iam appropinquare à præfato morbo sum præmonitus; non decet, nec possum satis ad hæc dubia in præsentia respondere. Sed quia maximè cupio inseruire mittenti ea, dico sequentia.

1 Primum, quod cum interpretatio mentis legislatoris à nemine possit tam aptè fieri, ac ab ipsomet, si est præsens, vt est S.D.N. qui præfatam bullam tulit, videtur eorum declaratio ab eodem petenda.

Secundo, quod cuperem, vt sua Sanctitas declararet solum fuisse sibi mentem quo ad forum conscientiæ includere illos tantùm, qui edicto suo circumscripto, & sublato, mortiferè peccarent, faciendo ea erga bannitos, quæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibet. Tum quia excommunicatio generaliter lata contra facientes aliquid, non videtur includere nisi peccantes mortaliter faciendo illud, vt habet communis opinio per cap. *nemo.* & cap. *nullus.* [a] Tum quia olim alius Põtif. Maximus qui (vt S.D.N.) appellabatur Gregorius declarauit edictum de vitandis excommunicatis, non includere multos, qui piè sine peccato eis communicant, [b] & Innocentius 11. declarauit, [c] quod non obstante præfato edicto de vitandis excommunicatis, possunt communicare illis alij, faciendo eis ea, quæ debent per obligationem contractam, antequam excommunicarentur.

2 Tum quia excommunicatio, quæ continet errorem intolerabilem, non valet, [d] & illa dicitur talem errorem continere, quæ fertur contra facientem eleemosynam, vel aliud opus genere suo bonum, vt singulariter ibi dicitur. Tum quia ex proœmio bullæ præfatæ videtur colligi, quod solos illos voluit excommunicare, qui vel præsumptiuè receptarent, vel iuuarent bannitos ad malefaciendum, vel in malefi cio perseuerandum; & non eos, qui iuuarent ad saluandum eorum animas, vel vitas extrema necessitate pressas, ad finem se salubrius conuertendi, & pœnitendi, [e] & per alia iura, quæ allegat Speculator, [f] ad asserendum, quod vxor banniti potest ei communicare. Tum quia legum Cæsarearum latores, decernendo minori pœna esse afficiendos consanguineos receptantes, quam extraneos, eo quod præsumitur minus peccare; significant, eos, qui absque vllo peccato receptarent illos, nulla pœna puniendos, si eorum innocentia nota esset coram Deo; & consequenter qui in foro conscientiæ, in quo nota sunt omnia, nihil peccauerunt, nihil pœnæ mereri. Tum quia particula illa bullæ, quæ excommunicat eos, qui cibis, commeatu, auxilio, consilio, vel fauore, vel quocumque alio modo, etiam vt euadant, &c. posset quo ad forum conscientiæ restringi, vt non comprehendat eos, qui iuuarent bannitos ad euadendum manus iustitiæ sine scandalo, & violentia, ad finem se melius conuertendi, & pœnitendi. Tum quia, vt alibi post Caietanum diximus, licet in foro conscientiæ capto fugere de carcere sine violentia, & fractione.

Tertio, quod si sua Sanctitas declararet præfatam mentem sibi fuisse, omnia supradicta dubia remanerent soluta in magnam tam pœnitentium, quàm confessariorum consolationem. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non est receptans, quem dubitat esse bannitum famosum, & seq.*

2 *Banniti tantum famosi per bullam Greg. XIII. vitandi.*

CONSILIVM XXII.

1 QVidam iuuenis exposit archibusum in quemdam inimicum suum, quem tamen non percussit, & post aliquot dies adiuit quoddam monasterium, cui erat maximè amicus, & rogauit Prælatum, vt eum hospitio susciperet: qui respondit, videri sibi non posse id facere propter bullam Gregorij XIII. contra bannitos, sed à quodam presbytero sæculari persuasus contrarium, suscepit eum. Quæritur, an inciderit in censuras bullæ.

1 Respondeo, verba quidem facere pro parte affirmante, quatenus lata est contra recipientes bannitos, & capitali crimine diffamatos. Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia præfatus iuuenis non fecit id notoriè. Tum quia præfatus D. Consulens, licet audiuisset eum id fecisse, nescibat tamen, an esset manifestum per famam: quia non quælibet auditio, & informatio facit aliquid esse famosum, sed illa tantùm, quæ nascitur ex dicto alicuius, qui vidit rem fieri, & creditur à toto populo, vel collegio, vel maiore parte illius. Tum quia, licet rumor ille esset comitatus omnibus, quæ requiruntur ad conficiendam infamiam, vel diffamationem: D. tamen consulens nesciebat illud: & ita ignorabat illum esse diffamatum ea infamia, quæ iure ad id requiritur.

2 Tum quia mens conditoris extrauagantis non fuit includendi omnes capitaliter delinquentes palam, vel occultè, sed eos tantùm, qui ex professo exercent huiusmodi delicta. Tum quia vsus, & cõsuetudo intelligendi eam, id habet: aliquiin sequeretur, quod nullus delinquens Romæ publicè, vel occultè crimen capitale; contra quem esset fama, posset recipi ab aliquo in domum suam. cuius contrarium notoriè seruatur in ea, in qua quotidie parentes, cognati, chirurgi, & nobiles recipiunt, & alunt, donec à iudice iubeantur comprehendi: immo & publicè manent in asylis, siue franchisijs Cardinalium, & Legatorum, licet non solùm diffamati sint de illo delicto, sed etiam sciatur ipsos id fecisse. Tum quia aliquin sequeretur, quod includeret omnes delinquentes capitaliter in toto statu Ecclesiæ: quod est absurdum. Itaque D. Consulens securus potest agere diuina: eo quod nesciebat crimen eius esse iure famosum, licet aliquam de illo informationem haberet: & quod crimen iuuenis non includebat in præfata bulla secundum mentem eius, & vsum intelligendi eam, &c.

CONSILIVM XXIII.

2 QVidam ob homicidium, & alia delicta, fuit bannitus cum omnibus complicibus suis: quorum tamen nullus fuit nominatus in sententia, neque processu.

Quæritur, an bulla Sanctissimi D. N. [a] excommunicans receptatores bannitorum, & illis consilium, auxilium, & fauorem quomodolibet præstantes, includat eos, qui sciunt aliquos sibi notos fuisse complices illius, sed manent, & manserunt in suis domibus cum sua familia, & non fugerunt, sed communicant cum suis vicinis perinde, ac si non fuissent banniti.

1 Respondetur, quod pro parte affirmante facit primo, quod bulla excommunicat omnes receptantes bannitos, & quomodolibet eos iuuantes: & D. consulentes aliquo modo iuuant præfatos generaliter bannitos, qui verè sunt banniti, licet vulgus nesciat eos esse tales.

a *Est bulla 66. Gregorij XIII. quæ incipit tanta cũ quę.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 Secundo, quod ante extrauagantem *ad euitanda*. Martini V. cuius verum tenorem nos tradimus in Manual. confess.[a] excommunicantes participantes cum excommunicatis, includebant participantes scienter cum excommunicatis generaliter, licet non essent nominati, neque denunciati, [b] ergo & hæc bulla excommunicans generaliter iuuantes bannitos, includet iuuantes bannitos generaliter, etiam si non sint nominatim banniti.

3 Pro parte autem negante facit primo, quod excommunicatio maior non debet ferri, nisi contra peccantem mortaliter, [c] & quod dicti consulentes non videntur etiam veniaaliter peccasse communicando cum eis, non mutando post illud bannum generale communicationem, quam ante illud habebant ad illos, qui nullam mutationem ob illud bannum fecerunt.

4 Secundo, quod S. D.N. qui intendit per bullam præfatam vitare peccata, non intendit inducere illa: cum intendens aliquid, non intendat contrarium eius. [d] At si includeret dictos consulentes sua bulla, videretur inducere ad peccandum peccatum detractionis: quia, qui detegit peccatum alterius præter ordinem iuris, peccat infamando, [e] & si præfati consulentes non communicarent, vt antea, præfatis bannitis, etsi non verbis, saltem factis detegerent peccatum illorum, & infamarent. ergo non est intentio Sanctiss. vt se à consueta communione innominatorum, & secretorum, siue ignotorum separent.

5 Tertio, quod qui vitabat in præsentia aliorum occultum excommunicatum, etiam ante præfatam extrauagantem *ad euitanda*. peccabat: quia faciebat iniuriam ei, vt post Ioann. Maiorem, [f] dicimus nos in Manual. Confess. [g] ergo à fortiori peccarent consulentes, significantes eos esse bannitos, separando se à communicatione illorum: quod sua Sanctitas nullatenus videtur intendisse.

6 Quarto, quod cessante ratione legis, & mente legislatoris, cessat dispositio legis. [h] At in casu proposito ratio, & mens præfatæ bullæ videtur cessare: quia ratio, & mens fuit necessitas arcendi homines in delinquendo contumaces: quales non fuerunt, nec sunt præfati banniti, cùm non exerceant sic contumaciter delicta, nec à tempore banni reliquerunt suas domos, & familias, nec habitationem pristinam.

7 Quinto, quod probabiliter dici potest, quod illa verba bullæ, *Receptatores, & quomodolibet auxilium, consilium, vel fauorem præstantes*, sunt intelligenda de his qui receptant, vel iuuant directè, vel indirectè bannitos, quo ad delicta, quæ exercent, & non de alijs, qui neque directè, neque indirectè iuuant ad exercendum ea. Tum quia quadamtenus impium esset dicere, per præfatam bullam excommunicari confessarium, qui piè audiret bannitum pœnitentem, præsertim in articulo mortis, & qui cibaret, potaret, & hospitio susciperet eum egentem extremè, & qui oraret, immo & missaret pro eo, vt conuerteretur, & qui consuleret ei, vt cessaret à grassatura, & alijs malis: eo quòd nec directè, nec indirectè iuuaret eum ad id, à quo intendit bulla arcere.

8 Tum quia, vt ait Caietanus, [i] quem sequuti fuimus in dict. Manual. [k] propriè loquendo, fautor hæretici solus est, qui fauet hæretico vt hæretico: & similiter defensor hæretici solus est, qui defendit hæreticum, quatenus hæreticum. similiter receptator hæretici solus est, qui recipit hæreticum, quatenus hæreticum, quoniam ex intentione, & proposito maleficia distinguuntur; iuxta cap. *cùm voluntate*. [l] quod ipse non citat.

9 Et quòd, vt ipse ait, termini formaliter sunt intelligendi apud sapientes in qualibet facultate: pro quo aptus textus in l. *in dilectis*. [m] & vltra ipsum facit, quod tenetur quis hæretico extremè egenti subuenire. [n]

10 Et quòd potest quis, licèt non teneatur, eidem etiam non extremè egenti subuenire, quatenus est homo, arg. ca. *duo ista nomina*. [o] ibi, *Quia peccator est, corripe: quia homo, miserere*, & ibi: *Nulli homini claudenda est misericordia, sicut nulli peccatori impunitas relaxanda est*. Tum quia alioquin omnes ferè Catholici, etiam religiosi, Germaniæ, Angliæ, Scotiæ, & bonæ partis Galliarum inciderent in censuras bullæ cœnæ, quippe qui habent commercium cum hæreticis, quatenus sunt homines, quod sine aliquo fauore, vel auxilio eis præstando, haberi nequit. Quare videtur concludendum, præfatos consulentes non incidisse in præfatam bullam quo ad forum conscientiæ, & verum Dei iudicium, neque quo ad forum hominum exterius, si probauerint ea, quæ proponunt.

11 Ad primum oppositum respondeti potest primò, negando, quod verba præfatæ bullæ includant consulentes: quia licèt communicent, & iuuent aliquo modo, non tamen communicant. nec opitulantur eis, tamquam bannitis, sed tamquam Christianis vicinis in suis domibus manentibus, vti non bannitis: & ita non dicuntur adiutores bannitorum, cùm non iuuent eos tamquam bannitos per præfatam determinationem Caietani, [a] multis confirmatam.

12 Secundo, quòd verba bullæ accepta secundum rigorem logicum includerent consulentes: quia communicant eis, qui verè sunt banniti: sed non tamen, quòd includant intellecta secundum rationem bullæ, & mentem eam ferentis, per prædicta, secundum quas intelligenda sunt iuridicè, iuxta cap. *intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi: quia non sermonis res, sed sermo rei debet esse subiectus*. [b]

13 Ad secundum respondeti potest primò, quòd nimium rigorosi visi fuerunt canones illi antiqui, iubentes vitare excommunicatos generaliter, Martino V. & Concilio Constantiensi: & ideo per præfatam extrauagantem, *ad euitanda*, fuerunt temperati. & credendum est Sanctiss. D. N. qui temperantiam, & mediocritatem maximè colit, maluisse sequi mediocritatem Martini V. quàm extremitatem, & rigorem canonum antiquorum. Secundo respondeti potest, multò maiorem rationem dictare, vt viterur excommunicatus generaliter, quàm vt viterur bannitus generaliter: siquidem excommunicatio iure diuino dictat, & habet executionem suo iure innatam: ita quod nec appellatio iusta eam suspendit, [c] bannitio autem iudicis humano iure dictat, & non habet executionem innatam, vt palam est.

a *Vbi supra.*

b *De verb. sig.*

c *Cap. pastoralis. §. verum de appellat.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus publicus censendus est, qui coram maioris parte conuentus clericum à sede expulit, vel brachio violenter traxit.*

CONSILIVM XXIIII.

QVæsitum est, an monachus ante legitimam ætatem ordinatus presbyter, & solitus sedere vltimus presbyterorum, donec celebraret, & adeptus legitimam ætatem iussus celebrare, vel vltimus presbyterorum sedere, & parens alteri parti præcepti disiuncti sedendo in vltimo loco, cùm post aliquot dies gratiæ agerentur in mensa, surrexit, & vt caperet locum inter sacerdotes sibi competentem iuxta tempus suæ professionis, manus intulit violentas in duos presbyteros superius sedentes, alterum brachio trahens, alterum à pectore excutiens, inciderit in canonem *si quis suadente*.

1 Respondeo primo, multis modis ipsum lætaliter peccasse. Primum, volendo auctoritate priuata proximum à loco, quem possidebat, expellere in præsentia iudicis superioris vtriusque, à quo poterat petere restitui sibi eum, si ad se pertineret. Secundo, contraueniendo præcepto superioris à se acceptato. Tertio, gratias, quæ Deo pacificè agi cœperant, interturbando. Quarto, totum conuentum scandalizando. Quinto, manus iniuriosas in duos presbyteros iniiciendo: & proculdubio ipsum incurrisse, & grauissimè in præfatum canonem. Tum quia iniecit manus iniuriosas in presbyteros auctoritate priuata. Tum quia voluit possessionem sui loci contra superioris præceptum.

Secundo, quod non solum peccauit mortaliter omnibus modis supradictis, sed etiam incurrit excommunicationem maiorem per præfatum canonem fulminatam: & adeo quidem, quod sine alia iudicis auctoritate debuit ab omnibus euitari: quia licet excommunicatus à iure regulariter non debeat vitari, donec denuncietur, per extrauagantem *ad euitanda*. Martini V. cuius tenorem referimus nos in Manual. confess. [d] fallit tamen in iniiciente manus violentas notoriè in clericũ, vt ipse iniecit, cum id maior pars conuentus viderit: præsertim quòd clerici, in quos iniecit, erant presbyteri: quod plurimum auget peccatum: quod vtinam ei, & mea mihi condonet Dominus noster Iesus Christus, qui peccantium miseretur. &c.

d *Ca. 27. n. 35*

a *Ca. 27. n. 35.*

b *Quoniam. 11. q. 3. c. cum desideres. de sen. excom. cũ eis adnot.*

c *Cap. nemo, & ca. nullus. 11. qu. 3.*

d *L. rem legatam. ff. de adimen. lega. c. fi. de ver. signi.* e *Capit inter verba. 11. qu. 3. & c. quis aliquando. 5. secreta. de pœnit. d. 1. cũ eis adnot.*

f *In 4. dist. 18. quæst. 2. col 8.* g *Ca. 27. nu. 27.*

h *L. fi. ff. de hared. inst. & l. quod dictum. ff. de pact. ar. c. Marcellon. 1. q. 1. c. sin. de reg. iuris. li. 6.*

i *In sum. ver. excomm. c. 1.* k *Ca. 27. nu. 55.*

l *De sent. excomm.*

m *§. 1. ff. de nexal.* n *Ar. c. pasce. 86. distinct.*

o *23. quæst. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus casu cum vxore inuentum occidens non est excommunicatus: secus, si ex præcedente maturo iudicio id faciat.*

CONSILIVM XXV.

AN cap. *si vorò*. [a] habeat locum in eo, qui occidit presbyterum inuentum cum vxore sua?

1 Respondeo, quod sic, si casu inuenisset, & ex continenti occideret illum, non autem qui postea, & remisso dolore, id facit, secundum Angelum. [b] Sed quid de marito, qui se absondit domi, vt presbyter id ignorans venit et ad domũm, & inuentum cum vxore occideret eum? Et videtur idem, cum contextus illius ca. generaliter loquatur, argument. l. de pretio, [c] & quia intentio Papæ videtur fuisse, quod maritus non incideret in excommunicationem ob percussionem clerici in casibus, in quibus liceret lege sæculari eum percutere.

Quare quicquid sentiat Fortunius, [d] infero quòd si in casu proposito, non occidit impetu subito doloris, sed præcedente maturo iudicio, tutius dicitur, quod sic, secundum mentem Angeli. [e]

a *1. de sen. excom.*

b *Ver. excommunicatio. 7. §. 9.* c *ff. de public. in rem. act.*

d *In tractatu de vltimo fine, illatione 11. vers.* e *Ver. ex communicatio. §. 19.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem non incurrit, qui legendo schedulam, iratus, clericum, qui eam legere volebat, tangendo repulit.*

CONSILIVM XXVI.

AN canonicus, qui subiratus ob quædam contenta in quadam schedula, quam legebat, cõcanonicum petentem, vt sibi faceret copiam eam legendi, repulit à se, tangendo eum manu, qui non accepit illud in iniuriam, incidat in canonem, *si quis suadente*.

1 Respondetur, quod non: quoniam nemo incurrit excommunicationem maiorem generaliter latam, nisi ob peccatum mortiferum, [f] & prædicta repulsio facta inter amicos concanonicos, & familiariter conuersare solentes, non videtur culpa mortifera: quia in omni materia paruitas rei excusat à culpa mortifera, per ea, quæ tradimus in Manual. confess. [g] post S. Thomam, & alios in multis locis: & magis excusat inter amicos, & socios, & inter se conuersare solentes, quàm inter alios. [h]

f *Cap. nullus. & c. nemo. 11. quæst. 3.*

g *Pra. 9. n. 12.*

h *Ar. c. quoniam de vita & hon. cleri.*

SVMMARIVM.

1 *Clericum arma portantem in Gallia iudex sæcularis punire virtute consuetudinis potest.*
2 *Clerici noctu arma portantes capi solent.*
2 *Clericos arma portantes in Hispania sæcularis iudex non punit.*
3 *Clericos arma portantes si apparitores capiant, non peccant, nec incurrunt excommunicationem. & seq.*
4 *Clericos arma portantes velle delinquere præsumitur.*
5 *Apparitores clericos capientes, vt eos armis spolient, peccant.*
5 *Apparitores arma à clericis capta ante condemnationem restituere non tenentur.*
6 *Prætor est iudex competens ad armorum restitutionem clericis faciendam, & an sit Episcopus dubium.*

CONSILIVM XXVII.

PRæfectus vigilum Sæcularis, agens noctu excubias, inuenit clericum ordine sacro insignitum armatum, quem iustè potuisset capere, & deducere ad Episcopum, vel Proepiscopum. [a] clericus autem tradidit ei sponte arma, ne duceretur ad Episcopum. Quæritur primo, an præfatus Præfectus vigilum inciderit in excommunicationem cap. *si quis suadente*. [i] Secundo, an saltem male fecerit, & peccauerit. Tertio, an puniri possit ab Episcopo?

1 Ad supradicta respondeo primo, quod in Gallia ob crimen, quod appellatur in ea portus armorum vetitus, iudex sæcularis potest punire clericum arma indebitè portantem pœna ciuili, virtute consuetudinis immemorabilis, quę habet vim priuilegij, [k] vt latè refert Stephanus Aufredus [l] & consequenter posset in illo regno Præfectus vigilum, vel is, ad quem ea de re notio pertinet, punire eum pœna perditionis armorum, vel alia maiori, pro excessus qualitate.

2 Secundo, quod certum est apparitores, siue Algoziles iudicum sæcularium Hispaniæ frequenter capere clericos, etiam ordinum sacrorum, & scholasticos à iurisdictione sæculari omnino exemptos, portantes arma noctu: & quod rogati ab eis, ne ducant eos ad manus Episcopi, vel ad magistros scholarum, dimittunt illos, armis tamen sibi sponte dimissis, quod in vtrorumque vtilitatem cedit. Nam clerici, & scholastici non deducuntur ad iudices suos, & sequenti die pauca pecunia redimunt arma, & mox etiam aliquando nocte sequenti deferunt illa, & inuenti cum eis, iterum traditis illis apparitoribus, soluuntur, & sequenti mane iterum redimunt ea: ita, quod illa gestatio armorum sit quædam vindemia, & messis apparitorum.

Tertio, quod nusquam legi, nec audiui, quod iudices sæculares, nec apparitores Hispaniæ allegarent pro se consuetudinem similem illi Gallicanæ immemorabili, quæ priuilegium generaret in Hispania sæcularibus castigandi clericos super crimine portus armorum.

4 Quarto, quod credo apparitores huiusmodi non incidere in excommunicationem præfati canonis *si quis suadente*. non quidem eo quòd capiunt eos portantes arma: quia licet eis id facere ob rationem infra in 5. fund. scriptam: & ita non peccant in eo mortiferè, quod requiritur ad incurrendam excommunicationem maiorem, [a] non etiam eo quòd capiunt arma: quia non tollunt illa violenter, quod canon requirit, sed sponte data recipiunt. Nec obstat, quòd metu deductionis ad competentes iudices illa tradunt. Tum quia ad incurrendam excommunicationem illius canonis non sufficit metum iniicere, neque metu iniecto bona capere, sed requiritur, vt violentia fiat personæ gaudenti priuilegio illius canonis: verba enim eius sic habent, *Si quis suadente Diabolo manus violentas, &c.* Tum quia apparitores non inferunt illum metum iniustè, sed iustissimè: quia iustè possunt eos ducere, ad suos iudices, & huiusmodi metus non inducit violentiam, immo neque metum, ex quo nascatur actio, quod metus causa, vt est casus singularis in l. *si mulier*. [b]

Quinto, quod præfati apparitores non peccant eos capiendo: quia licet neque iudex secularis, neque apparitores eius possint regulariter auctoritate propria clericos capere, fallit tamen quando id faciunt ad obuiandum delicto committendo, siue constet, quod volunt committere delictum, siue præsumatur, iuxta glossam adiuncto textu, [c] quam in hoc commendat Decius, [d] vbi [e] dicit Panormitanus, quod familia potestatis sæcularis potest capere clericum incedentem noctu cum armis, quia præsumitur ire ad delinquendum.

4 Sexto, quòd arbitror præfatos apparitores peccare grauiter coram Deo, capiendo eos principaliter vt quærant arma eorum, & eis acceptis eos dimittant. Tum quòd sine iusto titulo videntur ea capere, cùm non deducant eos ad iudices competentes: quia non faciunt id, ob quod accipiunt illam potestatem capiendi, quæ est causa capturæ, scilicet, deductionem ad iudices competentes. Hoc tamen peccatum, quia non est peccatum violentiæ illatæ personæ clerici, vel scholastici, non videtur sufficiens ad incurrendam præfati canonis censuram per prædicta.

5 Septimo, quòd præfati apparitores possunt per iudices competentes ob hoc peccatum, vel delictum puniri: quia interest reipublic. delicta puniri. [f] Arbitror tamen non teneri eos ad restitutionem de præcepto in foro animæ, donec condemnentur: quia arma prædicta videntur dari ob turpem causam, ne scilicet iustè capti deducantur ad iudices competentes, & ob turpem causam sunt accepta, nempe ne deferant captos ad præfatos iudices, ob quam deductionem data est illis potestas illa capiendi: & nos probamus efficaciter in Manual. confessariorum, [g] turpiter datum, & turpiter acceptum non esse de præcepto restituendum.

Octauo, quod puto præfatos clericos non posse arma illa repetere, etiam in foro exteriori, per l. *vbi*. & seq. [h] quæ habent expressè non posse repetere eum, qui turpiter dat, ab eo qui turpiter accipit.

6 Nono, quod certum est iudicem sæcularem, cuius est apparitor, esse iudicem in hoc competentem. An autem idem dici possit de Episcopo, vtrum sit iudex competens, videtur dubium.

a *c. nemo, & c. nullus. 11. q. 3.*

b *ff. quod metus causa, iuncta iuncta glo. in hoc apta.*

c *In c. 2. de hæreticis.* d *In cap. cum non ab homine de iudicijs nu. 10.* e *Et in ca. vt fama. de sententia excõ.*

f *L. ita vulneratus ff. ad l. Aquil. ca. vt fama. de sententia excõm.*

g *Ca. 17. n. 30.*

h *ff. de condic. ob tur caus.*

i *19. quæst. 4.* k *Iuxta l hoc iure §. aqua ductus. ff. de aqua quotidiana: & æstiua. & c. super quibusdam. §. præterea. de verb. sign.* l *In repetit. de. 1. de offic. ordinarij, regul. 1. fallen. nu 10.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dubium. Nam pro parte affirmante facit, quod capiendo arma clericorum videantur capere res ecclesiasticas,& ita sacrilegium committere,[a] ratione cuius possunt conueniri coram vtroque iudice,tam ecclesiastico , quam sæculari. [b] Sed pars negans videtur verior. Tum quod nec Rex Hispaniæ, nec iudices eius id paterentur. Tum quod, licet clerici sint ecclesiastici , arma tamen eorum non sunt res Ecclesiæ , nisi essent monachi , quorum omnia bona sunt ecclesiastica , [c] quo casu de rigore iuris posset pars affirmans teneri. Salua, &c.

a *Arg.ca.qui prædiæ.12. q. 2.*
b *Ca. cum sit de foro comp.*
c *Cap.non dicatis.12.qu.1.*

SVMMARIVM.

1 *Prælati correctionis causa verberare subditos possunt,per se,vel alios,etiam laicos ex consuetudine. num.4.& 6.*
2 *Ignorantia facti,& non iuris excusat, nisi sit obscurum seu parum frequentatum. num.25.& 7.*
3 *Error malè intelligendi priuilegia , seu leges , excusat. num.7. & vlt.*
4 *Ignorantia iuris probabilis æquiparatur ignorantiæ facti , & excusat à culpa & à pœna pro ea posita. num.8.& 9.*
5 *Ignorantia iuris excusat religiosos , qui illud scire non tenentur.*
6 *Consuetudo à culpa & à pœna excusat, & humanæ legi derogat. num.10.& 11.*
7 *Consuetudo est rationabilis , quando non est contra ius diuinum,& decentia fauet.*
8 *Consuetudo etiam irrationabilis ab excommunicationis pœna excusat,licet non à peccato.*

CONSILIVM XXVIII.

QVidam Prælatus ordinis Minorum , bona fide credens id sibi licere , fecit causa iustæ correctionis verberare quendam religiosum sibi subditum per laicum familiarem monasterij deferentem habitum tertij ordinis Minorum. Quæritur,an sit excommunicatus.

1 Respondeo primo , pro parte negante facere duo priuilegia Alexandri V I. & Leonis X. quibus facta est Prælatis fratrum Minorum facultas castigandi subditos suos per alios, non obstante cap.*vniuersitatis*.[d]

2 Secundo , quod ignorantia excusat quem à pœna, etiam in hac ipsa materia, [e] & aliquando etiam à culpa, [f] & specialius quo ad materiam nostram in cap.2. [g]

3 Tertio, quod nemo incurrit excommunicationem ipso iure ob aliquam dispositionem generaliter excommunicantem , nisi propter peccatum mortale. [h] At præfatus Prælatus non videtur peccasse mortaliter.

4 Pro parte autem affirmante facit primo præfatum cap. *vniuersitatis*,quod habet in summa Abbates,& alios Prælatos inferiores Episcopis,posse quidem causa correctionis verberare suos subditos per alium, modo ille sit clericus vel monachus : & in casu nostro verberatio fuit facta per alium , qui non erat clericus,nec monachus.

5 Secundo, quod ignorantia iuris regulariter non excusat, cap. *ignorantia facti,non iuris, excusat*. [i] & constat,hanc , quæ prætenditur,ignorantiam esse iuris,& non facti.

6 Quibus præmissis , respondeo primo præfata priuilegia Alexandri , & Leonis nihil prodesse præfato D. Consulenti: quoniam intentio eorum solùm fuit statuere , quod correctio posset fieri à Prælatis per alium absolutè , etiam si non vrgeret aliqua necessitas , id faciendi per alium : modo ipse esset frater sibi subditus , vt exprimit Leo , cuius priuilegium videtur aliqua ex parte maius priuilegio Alexandri , ita quod solùm amplier illud cap.ad hoc,vt corrigere possit per alium, etiamsi necessitas non vrgeat : non tamen ampliauit ad hoc, vt possent id facere per laicum,etiam si necessitas vrgeret.

7 Secundo quod error malè intelligendi priuilegia illa posset excusare D.Consulentem , si ex illorum malo intellectu bona fide credidisset præfatum cap. ampliatum esse per illa,etiam ad id,quod proximè diximus non esse scitum,quod non est contra ius naturale,neque diuinum : & quod decens est, & honestum , ne clerici , &c. & illud est decens , & honestum , quod non est contra ius naturale , neque diuinum: & viris prudentibus , & bene moratis videtur tale , [k] quod posset muniri multis , quæ traduntur per omnes , & præsertim Rochum. [l]

d *De sen. excom.*
e *Cap.si vera de sen.excom.*
f *Capit. 2. de const.*
g *Eod.tit. lib. 6.*
h *Cap.nemo. & ca. nullus, 11.qu.3.*
i *De reg. iur. li.6.*
k *Ar.ca. quo iure.8.dist.& cap.quisquis. 4.1.dist.*
l *in d.cap.fin.*

12 Septimo , quod consuetudo prædicta , etiamsi esset irrationabilis , excusasset D. Consulentem ab excommunicatione,licet non à peccato : quoniam consuetudo, etiam irrationabilis , & quæ est contra ius naturale diuinum , excusat transgressorem legis à pœna humanitus posita , licet non ab æterna diuinitus constituta , iuxta glossam celebrem,& receptam, [a] cui est satis similis à multis putata singularis in cap. *cum venerabilis*. [b]

13 Itaque resoluendo respondetur primo,quòd,licèt præfatus D. Consulens non fuisset excusatus per præfata priuilegia Alexandri & Leonis rectè intellecta , tamen potuisset excusari per errorem intelligendi ea malè , bona tamen fide. Secundo,quod ignorantia præfati cap. *vniuersitatis*, si sincera fuit,& causa præfati modi verberandi,excusauit eum,etiamsi nulla esset consuetudo illi contraria. Tertio , quod excusauit eum consuetudo contraria , siqua est in Italia similis illi, quæ est in Gallia , qualem credimus esse , siue dicatur rationabilis , qualem arbitror esse , siue irrationabilis. Et quia per hæc dicta colligitur responsio clara oppositorum , non respondetur ad ea.

a *Ca.demique 4. dist.*
b *De consue. ver.nigrasse.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non est tangens Episcopum absque intentione mala.*
2 *Excommunicatio non incurritur sine peccato mortali , nec sine dolo.*
3 *Clericum retrahere & impedire potest laicus , vt futurum scandalum.seu peccatum impediat.*
4 *Excommunicatus qui cum non esset , fuit absolutus cum iuramento Romam veniendi,declarationem petet prudenter.*

CONSILIVM XXIX.

QVidam miles Hierosolymitanus bono zelo volens vitare scandalum,quod videbatur consequuturum verba cuiusdam Episcopi alloquentis arrogâter Magistrum magnû ordinis , comprehendit eum iuxta extremitatem almuciæ partis posterioris , vt conuerteret faciem retro , & suaderet silentium,& discessum. Quæritur,an inciderit in excommunicationem.

1 Arbitror , prædictum militem non incidisse in pœnam canonis *si quis suadente*. [c] Tum quia illa non incurritur , nisi manus iniectio fit peccatum mortale , per ea , quæ nos citamus in Manual. Confessar. [d] & prædicta apprehensio, & tractio non fuit peccatum mortale , immo neque veniale , sed potius meritum.

2 Tum quia prædicta pœna non incurritur sine dolo , vt tradunt Panormitanus & Decius , [e] & probatur per illa verba prædicti canonis,*Suadente Diabolo*. & prædictus miles nihil fecit dolo , sed bono fine : & à dolo excusat quælibet alia causa etiam iniusta,vt in hac ipsa specie dixit Decius. [f]

3 Tum quia potest etiam laicus retrahere, capere , & retinere clericum ad impediendum delictum, & scandalum futurum , vt ibidem Panormitanus & Decius cum communi affirmant per multa ibi per ipsos citata & prædictus miles prehensionem prædictæ alamuciæ fecit ad impediendum delictum,& scandalum, quod ex prædicta alloquutione parum modesta probabiliter timebatur oriendum , & consequendum. At quoniam præfatus miles fuit ad cautelam absolutus propter impedimenta veniendi ad Papam, & iurauit venire ad ipsum,cessantibus impedimentis, prudentiæ fuerit petere à sua Sanctitate absolutionem ad cautelam,vel declarationem , quod non inciderit in prædicti canonis pœnam: quod facilè sua Sanctitas faciet , attentis prædictis , & quod prædicta prehensio, etiam si fuisset iniuriosa , erat leuis , & consequenter excommunicatio non erat referuata Papæ, per textum singularem,[g] quod nos declaramus in dicto Manu. [h]

c 17.quæst.4.
d Ca.27.nu. 78.
e *In c.cum vir ab homine.de iudic.*
f *Vbi supra, n.10. per iura ibi citata.*
g *Ca. pernitt. de sent. excommunicationis.*
h *Ca. 27.nu. 89.*

SVMMARIVM.

1 *Fructus beneficij tam quam creditur capiens non est excommunicatus.*
2 *Fructus beneficiorum capientes vt sint excommunicati , quinque requiruntur.*
3 *Excommunicationis declaratio sine citatione est nulla.*

CONSILIVM XXX.

QVidam Episcopus cuidam nepoti suo ex fratre debebat 80. scuta , quæ multis vicibus rogatus noluit soluere.

Nepos eius , qui extra suum Episcopatum degebat eum quibusdam alijs, adiit quoddam oppidum Episcopatus prædicti sui patrui nocte, & accepit ex granario Episcopi granum pro scutis sibi debitis:quod cum resciisset Episcopus , declarauit nepotem incidisse in bullam Cœnæ Domini , & denunciauit eum excommunicatum. Quæritur, quid iuris ?

1 Respondeo primo,quod præfatus nepos videtur malè fecisse , accipiendo illud granum auctoritate propria, contra l. *extat*. [a] Secundo, quod tamen non incidat in excommunicationem bullę Cœnę contentam in 14.ca. eius, vt annotauimus super eadem inserta in Manu. [b] post Caietanum, [c] de quinque requisitis ad hoc,vt capiens fructus Episcopatuum , vel aliorum beneficiorum,incurrat illam excommunicationem.

2 Tum quod vnum de quinque illis requisitis est, vt capiat eos auctoritatiuè , vsurpando auctoritatem capiendi eos tamquam dominus, vel publica persona. At præfatus nepos non cepit illud vsurpando sibi vllam auctoritatem publicam ordinariam , vel delegatam capiendi illud , sed tamquam creditor,qui putabat sibi licere capere de bonis sui debitoris tantùm ; quantum sibi debebatur , vti multi putant,& aliquando licet,concurrentibus circumstantijs, quas nos ponimus in d.Manual.Confess. [d] Alterum,vt capiat eos , vt fructus , & reditus ecclesiasticos. At præfatus non cepit illud tamquam res ecclesiasticas , sed tamquam particulares sui debitoris,qui nullatenus illi soluere volebat. Tum quia,etiam si cepisset eos fructus tamquam sui, & latro , non incurrisset illam excommunicationem, vt Caietanus vbi supra rectè determinat.

3 Tertio , quod declaratio , qua præfatus Episcopus declarauit excommunicatum præfatum suum nepotem, fuit iniusta,& ipso iure nulla:quia fuit lata sine citatione legitima. Nam licet excommunicatio lata sine monitione regulariter valeat, [e] & appellatio non suspendat eam , [f] declaratio tamen,quod quis est excommunicatus, non valet sine citatione , iuxta gloss. clemen.1.§ & appellari potest ab ea,& suspendit eam,iuxta gloss.solemnem, [h] & declarat latius Felin. [i]

a *aff. quod met. causa,& l. si quis in tantam.C. vnde vi.*
b *Ca. 27.nu. 69.*
c *In summa verb.excommunicatio. c. 27.*
d *Cap.17.nu. 114.*
e *Iuxta c.sacro. de sentē. excommu.*
f *Cap. si qui de sent.excōmu. lib.6.*
g *De censib. in verb si cōstiterit.*
h *In cap. cupientes. in §. quod si per.2. de elect.lib.6. Ver.priuatos.*
i *In c.Rodulphus de reser. num.41.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopo verba iniuriosa dicens , & conatus percutere , non incurrit excommunicationem.*
2 *Conatus debet puniri , etiam non secuto effectu , fallit in censuris.*
3 *Excommunicationem,qui hostiliter insequitur Episcopum,modo incurrit.*
4 *Insequitur,quando vnus priuatus post alium animo eum iniuriandi vadit,& num.vltimo.*
5 *Excommunicationem non incidit Episcopi domum adierus. postquam ille iam non fugit.*
6 *Excommunicationem non incurrit vadens ad domum Cardinalis ad dandum domui insultum.*

CONSILIVM XXXI.

QVidam homines transeuntem Episcopum per ciuitatis plateam offendere volebant , quos cùm Episcopus ita animatos vidisset,per aliam viam declinare cœpit. Tunc homines illi, & cum eis turba de vniuersitate multa,cum armis, clamoribus iniuriosis , varijsque conumelijs insecuti sunt ipsum Episcopum,alij,dum fugeret,alij, postquam se in locum receperat munitum,& quidem animo offendendi,ac per insultum locum munitum,& ipsum Episcopum capiendi.Dubitatur, an omnes illi de vniuersitate homines excommunicationem incurrerint.

1 Respondeo, primo certum esse,neminem prædictæ vniuersitatis incidisse in excommunicationem ca.*si quis suadentes*. [k] propter iniurias,quas in Episcopum dixit,vel fecit:quia nemo eum percussit:& ad incurrēdam illam non sufficit voluntas percutiendi , neque conatus ad percutiendum , quamtumlibet fuerit percussioni proximus, secundum omnes,quos etiam nos sequimur in Manual. [l]

2 Tum quia licet regulariter conatus ad delinquendum debeat puniri,iuxta cap.*si furiosus*. & alia multa, [m] & alia,quę tradit Felinus , [n] fallit tamen quo ad censuras:nam impositas contra facientem , non incurrit qui tantum conatur facere,per ea,quæ ipse Felinus citat. [o] Secúdo, quod iuxta sola iura Decretalium Sexti,& Clementinarum,& Extrauagantium impressarum, nemo prædictæ vniuersitatis incurrit excommunicationem propter insecutionem Episcopi:quia licet per illa iura incurrat excommunicationem, qui hostiliter insequitur Cardinalem , vt habet cap. *felicis*. [a] non tamen incurrit eam per solam insequutionem Episcopi,nisi percutiat,capiat,vel banniat eum,iuxta clement.*si quis suadente*. [b]

3 Tertio,quod per Bullas Cœnæ Domini,quas protulerunt Gregorius XIII.& Pius V.prædictum cap.*felicis*. fuit extensum ad omnes Episcopos : ita quod, vt nos in d.Manual. [c] declarauimus, Episcopi quo ad hoc sunt effecti pares Cardinalibus : eo quòd,vt qui Cardinalem hostiliter insequitur, incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ita etiam qui sic insequitur Episcopum quemlibet.

4 Quarto,quòd duo videatur debere concurrere ad hoc, vt per insequutionem incurratur prædicta excommunicatio. Vnum,quod sit insequutio,siue sequutio : qua vnus post alium priuatim vadit.verbum enim *insequi*,componitur ab in,& sequi , vt Archidiaconus relatus ab Ancharano,& Dominico ait, [d] & ita non dicetur insequi , nisi qui sequitur.vnde Franeus ait,illum dici insequi,qui sequitur alterum,& qui hostili,& malo animo iniuriandi sequitur.

5 Quinto, quod ex præcedenti dicto sequitur ; quod illi soli prædictæ vniuersitatis videntur incidisse in excommunicationem,qui Episcopum præeuntem, & fugientem in domum suam , vel in partem tutiorem eius , vel in domum protectoris,à dorso sequuti fuerint, animo iniuriam ei inferendi : & consequenter non illi , qui adierunt domum Episcopi , posteaquam ille non fugiebat , sed postquam se recepit ad eam,& in ea manebat,ad defensionem forte se præparans : neque qui adierunt domum protectoris, posteaquam se in eam recepit Episcopus.

6 Nam & secundum Ancharanum,& Dominicum,non videtur insequi Cardinalem ille, qui vadit etiam malo animo ad dandum insultum domui Cardinalis. quamuis meo iudicio Archidiaconus non loquitur ibi de excommunicatione , quæ incurritur per insequutionem, sed per capturam:quia fundat se super dicto Innocentij, [e] qui non loquitur,nec potuit loqui de insequutione illius decretalis longè post eum factæ,attamen ipsi videtur sic sensisse, & quidem rectè : quandoquidem pœnæ sunt restringendæ,& nullatenus vltra propriam significationem verborum ampliandæ, [f] & verbum insequi , secundum originariam & primam significationem , vt dictum est,sequutionem,& motum vnius post alium significat, licet per translationem,& alias figuras,aliquando aliud significet. Salua, &c.

a *Papen. lib. 6.*
b *De pœnis.*
c *Cap. 27.nu. 67.& 97.*
d *In d.ca. felicis.*
e *In ca.nuper de sentēn.excommu.*
f *Cap. pœna, de pœn.dist.1.*

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconum incarcerans, & tamquam testem , & principalem examinans,in excommunicationem bullæ Cœnæ incidit.*

CONSILIVM XXXII.

PRætor ad se accersiri fecit N.notoriè subdiaconum,illique præcepit , vt ex quadam parte superiori palatij dicti Prætoris,sub pœna pecuniaria , non discederet,assignando illam partem pro carcere. Præterea prætor etiam dictum subdiaconum examinauit tamquam principalem quo ad se , & testem quo ad alios : & sic illum constituit tamquam reum: & facto dicto constituto,vlterius steterit in decretis,& illum retinuit per triduum,post quod tempus dictus subdiaconus ordinario ecclesiastico reperenti , ad cuius notitiam prius dicta detentio non venit , fuit , licet inuitè , restiturus. Dubitatur , an dictus prætor ob prædicta,vltra excommunicationem cap.*si quis suadente*.in quam illum incurrisse dubium non est, etiam in bullam Cœnæ inciderit.

1 Respondeo, quod videtur is prætor incidisse in censuram bullæ Cœnæ,per xj. vel xij. vel vtramque clausulam, vel excommunicationem illius : quamuis ego nullam videat declarationem specialem facere super hoc in illa bulla.Salua,&c.

Universidad de Deusto - Biblioteca

CONSILIVM XXXIII.

PEtrus notam fecit Ioanni quamdam gratiam cuiusdam rei temporalis, eo pacto, vt dimidium vtilitatis illius perueniret ad Petrum: quam gratiam Ioannes obtinuit, & dimidium vtilitatis dedit Petro. Quæritur, an inciderit in pœnas extrauag. Gregorianæ, [a] per quam Gregorius innouauit extrauagantem Bonifac. VIII. [b] & quam nos iusto commentario donauimus sub tit. de rebus datis, & promissis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non est per monitorium, qui non reuelat, quando scit petentem non habere ius.*
2 *Fructus beneficij non debentur ei, qui ius non habet.*
3 *Excommunicatio non obligat ad soluendum non domino, nec solutio ei facta liberat.*
3 *Scire, & probabiliter credere, paria sunt.*
5 *Scientia sicut excusat, ita & iusta credulitas, & forsu si ex leui causa dubitat. num. 6.*
7 *Absolui virtute cruciatæ potest excommunicatus, quando res est dubia, etiam parte non satisfacta.*
8 *Absolutio ab excommunicatione, etiamsi sit iniusta, tenet.*
9 *Excommunicatus, collectam in choro, vel hebdomadarius cantans efficitur irregularis, non alias.*
10 *Excommunicatus, vbi absolutio non tenuit, fructus beneficiorum non facit suos.*
11 *Excommunicatus, qui ob inaduertentiam non petit absolutionem, sicut suspensus, & depositus, de victu prouidetur.*

CONSILIVM XXXIIII.

ANsi alter ex collitigantibus super beneficio possideat, & alter sciat, vel credat eum non habere ius, & non reddat, vel non reuelet fructus ad illud beneficium pertinentes, sciens ad instantiam possessoris publicatas esse literas monitorias, vt sub pœna excommunicationis latæ sententiæ reddat, vel reuelet quicumque tenet, vel scit res ad illud beneficium pertinentes intra certum terminum, incurrat excommunicationem?

1 Quæstio hæc rem quotidianam, sed parum explicatam, & explicatu difficilem continet. Respondeo tamen ad eam primò, quòd videtur consulentem non incidisse in excommunicationem, licet habuisset notitiam sufficientem prædictarum litterarum monitorialium, si sciebat aduersarium non habere canonicum titulum: quia nemo tenetur reuelare ob literas eiusmodi monitorias ea, quæ iustè credit esse sua, vel pertinere ad se, vel ad alterum, & non ad eum, ad cuius instantiam illæ sunt datæ: quod in repetit. cap. *inter verba*, [c] neruosè probauimus post Franciscum de Ripa, & alios, quos ipse citat, licet debiliter probando. [d]

2 At ei, qui caret titulo canonico beneficij ecclesiastici, non debentur fructus eius. Tum argument. cap. 1. [e] ergo neque qui tenet eos, reddere tenetur illi, neque qui nouit illos ab alio teneri, reuelare ei. Tum quod D. Antoninus, [f] quem sequitur Siluester, [g] ait, quod, qui scit possessorem Ecclesiæ, vel dignitatis non esse verum prælatum, eo quod aliquem defectum tituli patitur, licet subiiciatur illi Ecclesiæ, vel dignitati, tamen in foro conscientiæ non tenetur ei obedire, nec ei soluere debet, quod Ecclesiæ, vel dignitati debet, nec soluendo liberatur, argumen. cap. *inquisitioni*, [h] quatenus loquitur de sciente impedimentum.

3 Secundo, quod idem videtur dicendum, si consulens firmiter credebat probabili ratione, vel auctoritate, quod aduersarius non habebat ius: quia quo ad hoc paria videntur esse, scire aliquem non habere ius in beneficio, quod possidet, vel credere probabiliter ratione probabili, eum illud non habere, argumen. *l. illud.* [i] quatenus probat eum, qui credit ius aliquod esse suum, non debere illud relinquere indiscussum. sed quia illa lex habet locum etiam in dubitante, melius facit, quod nos declarando quædam dicta Sancti Thomę, & Caietani diximus nuper, [k] parificando iudicium conceptum per scientiam, & conceptum per iustam causam credendi. Secundo, quod sicut sciens, quod res est sua, ita credens iustè, quod est sua, excusatur à restituendo per ea, quæ tradimus in Manual. confessar. [a] Tertio, quod post præfatum Ripam in dicta repetitione cap. *inter verba*, [b] diximus, eum, qui scit aliqua bona eius, ad cuius instantiam talis monitio est publicata, esse penes aliquem, qui tamen monstrat apocham, per quam ille donauit ei, non teneri ad reuelandum ea, qui tamen verè nescit ea fuisse sibi donata, sed solùm credit: & ita sicut scientia, quod res non est impetrantis talem monitionem excusat, ita fides, & credulitas probabiliter, & iustè concepta, argument. glossæ singularis, quæ secunda est, cap. *capellanus*, [c] adiuncta doctrina Panormitani allegantis, [d] alias, & S. Antonini. [e]

4 Quarto, quod sicut paria sunt scire, & debere scire ad obligandum, [f] sic paria dicuntur esse ad excusandum, ignorare, & non debere scire, [g] & qui iustè credit aliquid, non debet contrarium scire.

5 Quinto, quod sicut scientia mortis coniugis excusat secundo nubentem, ita etiam fides, siue credulitas iusta, qua creditur mors illa, excusat. [h]

6 Sexto, quod fides, & credulitas iustitiæ causæ appellationis excusat ab excommunicatione, sicut scientia iustitiæ. [i]

Tertio, principaliter dico, quod si consulens non credebat principaliter ex auctoritate alicuius doctoris iusta scientia, & conscientia prædicti, sed leui ratione, vel auctoritate, aut dubitabat, an sibi, vel alij esset ius, incidit in excommunicationem: quia in dubio credendum est fructus pertinere ad possessorem bonæ fidei. [k]

Quarto, quod perpensis his tribus dictis, consulat seipsum consulens, an tempore prædictæ monitionis sciret, vel probabili ratione, vel auctoritate firmiter crederet non fuisse ius aduersario, an dubitaret, vel leuiter crederet deesse id ius: primis duobus casibus credat se non fuisse excommunicatum, & communiter non esse locum quæstionibus sequentibus: in tertio verò casu credat se fuisse excommunicatum, & consequenter esse locum quæstionibus sequentibus.

7 AD SECVNDAM, quæ habet locum præsupposito, quod incurrisset excommunicationem, an scilicet potuit absolui à Pœnitentiarijs Iobelęi. Respondeo, quod sic, præmissa satisfactione, & etiam non præmissa, attento, quod erat dubia, & non manifesta offensa. [l]

8 Facit, quod etiam absolutio iniusta excommunicati, facta ab habente potestatem absoluendi, valet, [m] & ita consulens non fuit absolutus à Pœnitentiario cum proposito faciendi, quæ debebat: fuisset verò absolutus, etiam si de hoc expresè non fuisset confessus, iuxta ea, quæ nos tradimus in Manual. [n]

9 AD TERTIAM Respondeo primo, quod non incurrit irregularitatem, propterea quod se ingesserit diuinis, etiam psallendo in choro, si tanquam presbyter hebdomadarius non dixit capitulum, & collectam.

10 Secundo, quod si non valuit absolutio, non quæsiuit fructus aliorum beneficiorum, secundum glossam celebrem quam Panormitanus, [o] & communis sequuntur, [p] nisi fortè quo ad sustentationem suam secundum vnam opinionem, quam tetigit glossa, [q] quę communiter reprobatur: sed procedere posse videtur pro tempore, quo excommunicatus non posset habere absolutionem, secundum Cardinalem, [r] quem sequitur Decius, [s] & merito.

11 Quia ratio, quare secundum omnes non debeat prouideri de victu excommunicato per prędictam glossam & deposito, & suspenso sic per eandem glossam & meliorem in cap. *studeat*, [t] illa est, quod excommunicatus potest petere absolutionem, depositus autem, & suspensus ob crimen, non. At excommunicatus, qui ignorat, vel non aduertit se excommunicatum, non potest moraliter petere absolutionem: & licet fortè peccet ignorando, vel non aduertendo, non tamen peccat non petendo absolutionem, argument. glossæ notabilis in caput *quia diuersitatem*. [v] adiuncto textu ibi, *à qua & si sua culpa fuerit suspensus, &c.* Salua, &c.

Celsitudo, ne id tentet facere, nisi de consensu eorum, quos res tangit, quo sit gratior suis subditis. & D. N.

a *Cap. 17. nu. 82. cum duobus seq.*
b *Vbi supra.*
c *De ferijs.*
d *Ibidem.*
e *1. p. titulo 3. cap. 10. §. 10. tit. 8.*
f *Le. quod te. ff. de rebus cred.*
g *Argu. cap. sciendum. 8. q. 1. & leg. si contra tabulas ff. de vulg.*
h *Ca. in præsentia. de iudic. & ea. dominus. de secundis nupt. cum ei adnot.*
i *Ca. solet. iunct. glo. penul. de sentent. excommunic. lib. 6.*
k *Argu. text. singularis in d. l. illud.*
l *Per cap. venerabilibus. §. porro de sentent. excommunic. lib. 6.*
m *§. sane eiusdem cap.*
n *Cap. 26. nu. 12. & seq.*
o *Dict. cap.*
p *In c. pastoralis. §. verum. de appell.*
q *Ibidem.*
r *In Clem. 2. hi qui. §. 1. q. 20. de stat. & qualit.*
s *In d. §. verum. 50. dist.*
t *De consuet. prælator. suspensionis.*

Iesu Christo, qui suam Excellentiam semper & vbique conseruet sibi gratiosam. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia petere potest bona emphyteutica sine eius consensu alienata.*
1 *Edictum monitorium vbi deficit, probatio iustè peti potest.*
1 *Damnum proximi tenetur quis impedire, si alius non sit, qui impediat.*
2 *Edictum monitorium, sicut censuræ per præcepta lata, causam iustificatiuam continere debet.*
3 *Monitoria de aliquid edendo non ligant partem aduersam, nec eius patronos.*
4 *Edere qui non tenetur, nec ad testificandum cogi potest.*
5 *Ecclesiam lucrum pœnalem captantem nemo iuuare tenetur.*
6 *Reuelare non tenetur quis, quod iustè se possidere credit.*
7 *Actus solemnitatis per lapsum 30. annorum præsumitur, licet in instrumento id non appareat.*
8 *Edictum monitorium non ligat possidentem rem præscriptam.*

CONSILIVM XXXV.

INter Seium, & Caium facta est permutatio quorundam bonorum. Seius dedit bona emphyteutica, Caius alodialia, & nescitur de huiusmodi contractus solennitate aliud, quàm quòd inuenitur quædam nota in libris priuatis ipsius Caij, quòd prædicta permutatio fuit facta. Multis post annis Ecclesia domina directa bonorum à Seio in permutationem datorum intentauit iudicium caducitatis contra hæredes Seij ob alienationem sine Domini consensu factam: & cum de hoc contractu aliter non constet, quàm per dictam scripturam priuatam, Ecclesia petiit, etiam per viam monitorij, librum rationum ab hæredibus Caij. Quæritur an teneantur edere, vel in foro fori, vel in foro poli. Additur prædictis, mutationem præfatam fuisse factam anno 1515. & petitionem fieri anno circiter 1580. & quòd Seius, & hæredes eius semper soluerunt annuum censum, qui debebatur ex bonis emphyteuticis tanquam impositum in bonis alodialibus propter quæ fuerunt permutata emphyteutica.

1 Pro parte affirmante facit primò, quòd Ecclesia iustè videtur petere à Seio bona illa emphyteutica, quæ in emphyteusim ei dedit, cùm alienando ea sine consensu ipsius perdiderit, [a] & Ecclesia potest iustè petere pœnam, [b] quòd deficiens in probatione iuris sui potest iustè petere edictum monitorium ab Ecclesiastico Iudice, & ipse iustè potest concedere edictum monitorium, quo sub pœna censuratum moneantur, qui sciunt ad deponendum, & testificandum, de his, quæ pertinent ad probationem sui iuris, [c] iuxta cap. *ad nostram*, vbi hoc notat Panormitanus receptus, & superiori iustè iubenti tenetur subditus obedire. [d] Tertio, quòd videtur quis teneri ad indicandum furtum, [e] & eadem ratione illud, per cuius ignorantiam proximus perdit aliquod bonum notabile sine culpa, vel ius, quod habet ad illud vendicandum. Quarto, quod tenetur quis impedire damnum quod proximo imminet, saltem quando probabiliter creditur nullum alium illud impedire posse, vt nos tradimus profundius aliis omnibus in Manual. Confess. [f]

2 His tamen non obstantibus, pars negans videtur tenenda: primo quidem, quòd monitorium præfarum non continet clausulam iustificatiuam: nempe, quod si quis aliquam iustam causam habuerit non parendi mandato in eo contento, & eam voluerit allegare, audietur intra tempus in eo præfixum: quam debere continere huiusmodi monitorium tenet post alios à se citatos Probus, [g] & nos iam pridem probauimus, [h] censuras latas à Iudicibus per præcepta de aliqua re facienda, vel danda esse ipso iure nullas, nisi temperentur per clausulam iustificatiuam, quæ habet vim citationis, iuxta illas duas glossas quarum vnam alij, & alij alteram appellant singulatem. [i]

3 Secundo, quòd huiusmodi monitoria, quamlibet iusta, non videntur ligare partem aduersam, cum qua est lis: quod adeo est verum, vt præfatus Philippus Probus, [k] dicat esse in monitorio exprimendum, quòd non intendit monens includere partem aduersam, neque illos, qui per viam petitionis consilij sciunt id, quod ad manifestandum monent: quia non tenetur iuuare aduersarium contra se, per ea quæ Felinus & ab eo citati, [a] dicunt: & hæredes Caij in effectu propter eu:ctionem sunt pares. [b]

4 Tertio, quòd huiusmodi monitoria non comprehendunt, nisi eos, qui iniustè detinent bona, vel iura impetrantis ea, & scientes, quod illa iniustè detinentur, vt nuper nos tradidimus in comment. cap. *inter verba*. [c] At præfati hæredes non tenent præfatam scripturam priuatam iniustè, nec sciunt aliquem, qui teneat illam iniustè: ergo non comprehenduntur. Quarto quod, qui non cogi potest ad exhibendum aliquam scripturam, non videtur posse cogi ad testificandum de illa. At præfati hæredes non possunt cogi ad edendam præfatam scripturam priuatam: quoniam regulariter nullus tertius cogi potest ad edendas suas proprias rationes priuatas non scriptas mandato, vel salario eius, qui petit eas sibi edi, iuxta glossam [d] communiter receptam, vt post Panormitanum & alios à se citatos tradit Decius. [e]

5 Quinto, quod Ecclesia non agit in proposito casu de damno tractando, sed de lucro captando, & non de quolibet lucro, sed de odioso, & pœnali, & ita nemo tenetur eam in foro conscientiæ iuuare, quia pœna non debetur in illo foro, iuxta glossam celebrem & receptam. [f] Sexto, quod præfati hæredes magis tenerentur ad manifestandum, & propalandum ea, quæ ipsi sciunt de prædicta permutatione, quàm ad exhibendam præfatam scripturam priuatam. Tum quia magis importaret illa manifestatio ad satisfaciendum intentioni monentis, & petentis monitorium, quàm manifestatio præfatæ scripturæ. Tum quia tantùm, immo magis monentur ipsi ad propalanda quæ sciunt de præfata permutatione, quàm ad propalandam præfatam scripturam. At ipsi reputant se excusatos ab hoc: ergo debet se reputare ab illo.

6 Septimo, nemo tenetur reuelare quòd iustè possidet, [g] & nos iam pridem probauimus, [h] &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Felinus, [a] tenet quod testamentum Cardinalis, in quo licentia Papæ requirebatur, ex diuturnitate præsumitur interuenisse. Quin ex Alexandro [b] concludit, quòd diuturnitate temporis præsumitur, quod dominus directus consensit in alienatione emphyteusis, quam fecit emphyteuta, & eum sequitur Decius, [c] vbi etiam alia multa in hoc adducit, & [d] concludit, quod præd. præsumptio interuentionis solemnitatis legitimæ haberet locũ: etiamsi monstraretur instrumentum alienationis, in quo nulla fieret de solemnitate mentio: quia per diuturnitatem temporis præsumeretur interuenisse ante, vel post illud instrumentum: quod multum facit ad nostrum casum, in quo inuenitur præfata nota continens permutationem præfatam, sine mentione interuentionis consensus domini, vel alius legitimæ solemnitatis.

8 Octauo, quod, qui vsucepit, vel præscripsit rem aliquam, non tenetur post præscriptionem completam ad manifestationem talis retentionis, propter monitorium, quod fieret ad instantiam eius, cuius olim illa fuit secundum omnes per prædicta. At hæredes præfati præscripserunt bona præfata. Ergo non tenentur ad manifestandam retentionem illorum, nec aliquorum aliorum, quæ contra illam retentionem faciunt. Quod autem præscripserint, patet ex eo, quod circiter 65. annis possederunt ea, vt sua: & ita longè maiore tempore, quàm requiratur ad præscriptionem etiam rerum ecclesiasticarum, cum ad eas sufficiant 40. anni, vt habetur in cap. *de quarta*. [e] Nec obstat regula, *possessor malæ fidei nullo tempore præscribit*. [f] cum similibus, quia immo per prædicta præsumitur bona fides, cùm præfata permutatio præsumatur fuisse rectè, & ritè facta. Et præfati hæredes iustè, & bona fide possunt credere bona illa esse sua. Tum ratione permutationis præfatæ, quæ per diuturnitatem tanti temporis præsumitur legitimè fuisse facta. Tum ratione præscriptionis longè maioris temporis, quàm requiratur ad præscriptionem rerum Ecclesiæ. Ergo nec iure fori, nec iure poli tenentur ad manifestanda illa bona, nec illam permutationem, nec aliquid aliud, quod iuuet Ecclesiam ad molestandum eos.

9 Non obstant opposita: ad primum enim respondetur negando, quod prædicta Ecclesia iustè petat, cum per prædicta constet malè petere. Ad secundum, concedendo, quod deficiens probatione iuris sui veri, & boni possit petere huiusmodi monitorium, negando tamen, quod præfata Ecclesia vllum ius verum & bonum habeat in casu proposito.

Ad tertium negando, quod in nostro casu habeat locum lex vlla de indicando furem, siue iniustum vsurpatorem: quia per prædicta, præfati hæredes non sunt iniusti vsurpatores prædictorum bonorum, nec vllarum scripturarum: neque præfatæ notæ, quæ fortè possent dare aliquam occasionem molestandi eos. Ad quartum respondetur negando quòd vllum damnũ immineat Ecclesiæ prædictæ: quandoquidem soluitur ei canon, siue census, qui debebatur ex prædictis bonis emphyteuticis: & sunt loco illorum surrogata alia bona, quæ pro eis fuerunt data: & licet fortè aliquod tale eueniret, non tamen esset damnum iniustè illatum, quia eueniret per cõtractum, qui ob tantam temporis diuturnitatem præsumitur fuisse legitimus per supradicta, præter quam quod etiã negari potest quod præfata nota posset quidquam prodesse ad probationem iuris alicuius sui: quia, vt Decius supra citatus concludit, etiam instrumentum publicum continens sine vlla mentione interuentionis solemnitatis requisitæ, non probat eam non interuenisse, ante, vel post tempus, quo contractus factus fuit. Ex quo solo capite non esset necessarium illam notam manifestare. Quamuis etiam per multa alia prædicta idem concludatur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius foraneus approbatum audire ex causa confessiones prohibens non peccat.*
1 *Vicarius foraneus animarum periculis occurrere tenetur.*
1 *Procurator generalis contrauenire mandato Domini speciali ex iusta causa potest.*
2 *Excommunicantur impedientes executionem literarum Apostolicarum, non quoquo modo contrauenientes.*
2 *Literis Apostolicis contrauenire, & earum executionem impedire, diuersa; & qui non dicuntur impedire.*
3 *Executionem literarum Apostolicarum auctoritatiue impedientes excommunicatur, & qui sic impediant.*

CONSILIVM XXXVI.

CVm in plebe de Viui esset quidam presbyter Caius ab ordinario per modum prouisionis in administratione curæ animarum loci N. toleratus, sed omninò ignarus, absoluens quouis tempore omnes ad se venientes, quantumuis scandalosos, grauibus delictis obstrictos, ad pia legata obligatos, & qualibet censura innodatos, nulla eis pro modo culpæ imposita satisfactione, vt publicè cõstat, multi ex loco de Viui, prædictis peccatis, & scandalis implicati, ad eum pro facili absolutione, quam à præposito de Viui iure obtinere non poterant, recurrebant: quod cùm præfato proposito, qui etiam illius plebs est Vicarius foraneus, fuisset renunciatum, præcipit præfato Caio, ne in posterum confessionem alicuius horum de Viui audiret. Accidit, quod anno 1578. fuerunt publicatæ literæ Sanctiss. D.N. Gregorij XIII. instar Iobelæi, quo ampla facultas dabatur confessario ab ordinario approbato absoluendi quoscunque à quibuscunque casibus, censuris, & piis legatis obnoxiis. Propter quod multi loci de Viui facinorosi publicè delinquentes ad præfatum Caium pro facili, & impuni absolutione properabant. Quare idem præpositus non intendens perstringere auctoritatẽ Summi Pontificis, neque impedire dictarum literarum Apostolicarum executionem, sed potius, attenta eiusdem presbyteri notabili, atque manifesta ignorantia, volens prouidere saluti animarum suarum, scripsit eidem presbytero literas huius tenoris. *Non confessare te niuno delle mie anime de Deuuione, etiam in virtu del giubileo di nuouo publicato*, quibus habitis, nullos de Viui in confessione audiuit.

Quæritur, an præpositus, pro eo quod literas supradicti tenoris scripserit, iubendo, ne virtute Iobelæi audiret confessiones hominum de Viui, excommunicationem in Bulla Cœnæ Domini positam quo ad vtrumque forum incurrerit?

1 Respondeo quòd non. Primò quòd nulla excommunicatio maior generaliter à iure, vel ab homine lata incurritur sine peccato mortifero. [a] At præfatus Præpositus non peccauit mortifere, faciendo, quod fecit. Tum per illam regulam topicam: *Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est*: declaratam post alios etiam à nobis in commenta. cap. *cum minister*, [b] & illud Augustini: [c] *Linguam ream non facit, nisi rea mens*. Tum quia etiam opus, quod operatus fuit, erat bonum: cum impedire proximum, ne peccet, sit bonum, & aliquando præceptum. [d] Et qui exercet officium, quod nescit exercere, in probabile damnum proximi peccat, [e] iuxta cap. *qui potest*. iuncta glossa, *in verb. vires*: quæ citat illud Horatij. [f] *Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam Viribus*. & præfatus Caius erat ignarus, & ineptus ad sacras confessiones audiendas, vt præsupponitur in facto. Tum quia glossa cap. *placuit*, [g] tenuit per illud cap. posse parochianum parochi nescij, & ignari, confiteri alieno parocho ob ignorantiam parochi proprij: quod quemadmodum sit intelligendum, ibidem tradimus. Tum quia non solum licitè potuit, sed etiam debuit, eo quod erat Vicarius foraneus, occurrere periculis animarum, præsertim sibi subiectorum, [h] Tum quia procurator generalis potest contrauenire mandato speciali domini ex iusta causa, per textum singularem in l. ſ. hominem, [i] & propterea præfatus præpositus Vicarius foraneus, licet esset quidam generalis procurator, vel delegatus ordinarij, potuit ex causis supra narratis prohibere Caio sacras confessiones, saltem pro aliquo loco, & tempore, saltem paruo, licet esset approbatus ad audiendas specialiter ab ipso.

1 Secundo specialiter facit, quod licet præfatus Præpositus peccasset mortaliter, prohibendo, vt prohibuit, qui tamen profecto, nec venialiter peccauit, immo de Deo, déque suo Archiepiscopo, ac omnibus fuit benemeritus, non tamen incurrisset præfatam ex-

a *Ca. nemo. 5. vltim. 11. q. 3.*
b *23. quæst. 5.*
c *Serm. 28. de Verbis Apost.*
d *Ca. quipotest. 23. q. 3. & quanta. de sentent. excom. lib. ibidem Innocen. & ibi Ioan. Andr. & Anchar. Panormitan. 5. quæst. 1.*
e *In arte peccat.*
f *De pœn. dist. 6.*
g *Archiepiscopus, de offic. ord. & §. 182. & ibi Ioan. Andr. & Ioannes Lupus. quæst. 4. & ibi Felinus. mandati.*

commu-

communicationem Bullæ Cœnæ domini. Tum quia illa non fertur contra omnes, qui quoquo modo non parent, vel contraueniunt literis vel mandatis Papæ, &c. sed solùm contra illos, qui impediunt executionem earum. At præfatus Præpositus, esto quod contrauenisset literis Iobelæi, non tamẽ impediuit executionem eius, puta publicationem eius: ergo non incidit in illam: quia aliud est non parere, vel contrauenire literis, aut mandatis Papæ, vel aliorum: & aliud impedire exequutionem earum non permittendo intimare, vel vetando dare fidem de intimatione: & à diuersis & separatis non fit illatio. [a] Tum quia possessor beneficij non obediens literis Papæ, vel eorum, quibus iubetur relinquere possessionem illius, non incurrit illam, etiam si incurrat aliam, sub cuius pœna iubetur relinquere illam, dummodo non impediat executionem earum. Tum quia non incurreret illam, qui contenderet non posse per Iobelæum absolui ab aliquo peccato, voto, vel irregularitate: cùm id non sit impedire executionem, sed solùm impedire vnum intelligendi modum per aliud: quod non vetat præfata Bulla Cœnæ Domini. Alioquin omnes, tam Procuratores, & Aduocati, quàm principales partes, qui literas Papæ, & suorum legatorum, vel delegatorum aliter intelligunt, quàm vero iure intelligi debeant, inciderent in illam excommunicationem: quod est absurdum, & à nemine dictum, & ita nullatenus dicendum. [b] Tum qui appellantes à iudicibus Sed. Apost. & supplicantes à prouisionibus ipsiusmet Papæ, non incidunt in eam, modo supplicationes legitimè persequantur, si bona fide putant legitimè appellasse, & supplicasse, iuxta glossam celebrẽ & receptam, quæ penultima est in ca. *solet*. [c] Tum quia etiam literis Papæ munitis clausula illa solenni, *contradicentes ecclesiæ censura compescendo* potest iustè contradici de iure, iuxta glossam solennem, [d] receptam ibi per omnes, & Felinum & alios citatos ab eo. [e] Immo & qui contradiceret iniustè, licet malè faceret, & incurreret fortè aliam excommunicationẽ, non incurreret illam bullæ Cœnæ, si non impediret executionem literarum.

Tertio principaliter facit, quòd clausula præfatæ bullæ Cœnæ, non excommunicat omnes impedientes quomodocunque executionem, sed solùm eos qui auctoritatiuè impediunt, vsurpare volentes auctoritatem contra Sedis Apostolicæ auctoritatem: quia fertur per illa verba, *eos qui simpliciter vel sine eorum beneplacito, consensu, vel examine, & fortè asserto pretio soluto executionem demandare inhibent, &c.* Per quæ verba significantur hi, qui auctoritatiuè id faciunt volentes quærere, vel conseruare aliquam auctoritatem super literis Apostolicis & earum executione. At præfatus Præpositus non prohibuit præfato Caio, intendendo quærere, vel conseruare aliquam auctoritatem super literis præfatis Iobelæi, sed solùm intendendo declarare, quod mens Papæ non erat, vt presbyter adeo ignarus, & adeo male vtens officio confessarij, vteretur potestate illa grandi, quæ per illud Iobelæum dabatur confessariis: quod certè fuit actio sancta, vt probatum est in primo argumento, & quando non fuisset omnino sancta, probabiliter, aut bona fide credebatur ea esse talis: & satis est, quod non prohibuit cum intentione quærẽdi, vel conseruandi auctoritatem super publicatione, prædicatione, & aliis, quæ diminuebant auctoritatem Papæ, vt palam est. Quare proculdubio prædictum Præpositum non incurrisse vllam censuram bullæ Cœnæ Domini, neque impediuisse vllam literarum Sedis Apost. executionem vetitam in illa quo ad forum conscientiæ, neque quo ad forum externum, concludendum est. Salua, &c.

a *Le. Papinianus. ff. de minoribus.*
b *Le. nã quod absurdum. ff. de bonis.*
c *De sen. exc. lib. 6.*
d *In c. pro illorum. de præbend. in ver. contradictores.*
e *In c. causã. n. 10. de rescr.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus est, per se, vel alium literarum executionem impediens, seu ratam habens.*
2 *Præsumptio ex delicto fratris non oritur contra fratrem.*
3 *Declaratio excommunicationis parte citata facta, est valida, nisi per viam attentatorum annihiletur.*

CONSILIVM XXXVII.

FVerunt relaxatæ literæ executoriales contra Titiũ, quarum executionem per iudices sæculares impediuit ipsius Titij frater Sempronius, promittens de rato. Quæritur ab Excellentia vestra, cum non constet de mandato Titij id factum fuisse, an ipse Titius dici possit incurrisse excommunicationem, videlicet bullæ Cœnæ, quo ad vtrumque forum: an vero illa verba, *per se, vel aliũ, seu alios*, posita in principio dictę excommunicationis habeant tantum locum in foro interiori, si non probetur mandatum, ita vt etiam si contrauenianti illi coniunctæ personæ, præcipuè frater, non præsumatur id mandato, consilio, & instigatione principalis fieri, ad hoc vt castigari possit ipse principalis, contra quem facienda erat executio literarum Apostolicarum: & an ipse, & alij impedientes possint ab ordinario declarari.

1 Respondetur primo; non esse necessarium mandatum fratris Titij ad hoc, vt incurreret excommunicationem præfatam ob præfatum factum Sempronij: quia sufficit quod nomine ipsius factum fuerit, & postea ipse ratificauerit, seu ratum habuerit, [a] & præfatus Sempronius promisit fratrem suum ratum habiturum. Quare si ratum habuit, certum est eum censuram præfatam incurrisse.

Secundo, quod illa verba *per se, vel per alium* in vtroque foro habent locum, si mandatum, vel ratificatio prædicta interuenerit, & interuenisse probatum fuerit: si autem non fuerit probatum mandatum, nec ratificatio, non habebunt locũ in foro exteriori: habebunt tamen locum in interiori, si verum est, interuenisse mandatum, vel saltem ratificationem eius.

2 Tertio, quod non præsumetur interuenisse mandatum, neque ratificationem eius ex eo solo, quod fuerit frater is, qui contrauenerit præfatæ bullæ: quia nemo præsumitur delinquere in dubio, neq; approbare delictum alterius propter solam cognationem, [b] nisi approbauerit saltem tacitè id quod fecerit cognatus, vtendo facto eius, vel defendendo illud, licet expresse non dicat se id approbare.

3 Quarto, quod crederem, me colligere posse ex tenore executorialium, vel ex titulo, & materia tituli, *vt lite pendente*, vel ex reseruatione absolutionis, quam solent aliquando saltem D. Auditores facere, vel ex aliquo alio capite, exceptionem declinatoriam fori contra ordinarium citantem, vt cõpareat coram ipso ad videndum se declarari. Sed, si ordinarius, nulla exceptione contra eum proposita, declarauerit legitima citatione præmissa, arbitror valituram declarationem, nisi per viam aliquo modo attentatorum annihiletur, quod tamen remitto ad tenorem executorialium, quas non vidi.

a *Ar. ca. cum quis. de sent. excomm. li. 6. & reg. vtri habitationẽ. de reg. iur. li. 6.*
b *L. merito. ff. pro socio. c. 2. de reg. iur.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem bullæ Cœnæ non incurrit, qui fructus clerici debitoris sui stantes penes laicum per iudicem laicum sequestrari facit.*
1 *Bulla Cœnæ, dispositio pœnalis, non extendenda.*
2 *Excommunicatio contra facientem non includit manentem, nisi, &c.*

CONSILIVM XXXVIII.

AN incidat in bullam Cœnæ Domini, & cap. eius 17. qui laicus facit per laicũ Iudicem sequestrare fructus clerici debitoris sui existentes apud laicum, sed pertinentes ad clericum ratione sui beneficij.

1 Respondeo, quod non. Tum quia bulla præfata est dispositio pœnalis, & non debet extendi ad alium casum, [c] & solum excommunicat vsurpantem, & sequestrantem fructus ecclesiasticos sine licentia Papæ, vel alius, ad quem pertinet dare talem licentiam. & D. consulens non vsurpauit eos, neq; sequestrauit.

2 Tum quia in Manual. Confess. [d] posuimus pro regula bene probata, quod excommunicatio lata contra facientes aliquid, non includit consentientes in illo, nec procurantes illud, immo nec consulentes & mandantes: nisi per alia iura id declaretur, quod non fit in hoc casu. Salua, &c.

c *Ca. pœnæ de pœn. dist. 1.*
d *Ca. 27. n. 51.*

IN TITVLVM XXXVIII. DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio rapientium naufragorum res non erat reseruata.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Naufragorum res, vt eas dominis restituant, vel ignoranter capientes licet non restituant, Bulla Cœnæ non excommunicantur.*
2 *Excommunicatio bullæ in naufragorum res rapientes cur non relaxanda.*
4 *Absolui magis merentur actu restituentes, quam restituere promittentes.*

CONSILIVM XXXIX.

EPiscopus cuiusdam insulæ miseratus animabus suorum subditorum rapientium naufragorum bona, supplicabat, vt quod quo ad illam insulam excommunicatio prædicta relaxaretur, vel quod in articulo mortis sibi dicta excommunicatio esset reseruata, vel saltem quod sibi daretur facultas absoluendi eos, qui restituere non poterant. Quæritur an prædicta, seu aliquam partem concedere dicta Episcopo expediat.

1 Quod annuendum sit oratori, facit quod Concil. Lateranense, [a] quod hanc excommunicationē induxit, nemini reseruabit absolutionem: & in tempore Caietani casus episcopalis erat, ipso testante, [b] quinetiam hodie videtur episcopalis, nisi quod ad eos, qui rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab aliis rapta, aut accepta similiter sciente recepe-
C rint: horum enim solam excommunicationem reseruat bulla.

2 Et consequenter, qui acceperunt bono animo seruandi ea quibus oporteret restitui, aut ignorantes ea esse rapta, aut ex naufragio accepta, aut fuisse naufragorum, licet nolint restituere, & sint in mora restituendi, & ob hoc sint excommunicati per Concilium Lateranense, non tamen excommunicantur per bullam Cœnæ: & fauorabile est rem redire ad suam pristinam naturam. [c]

3 Quod autem non sit annuendum, facit primo, quod hęc reseruatio fuit facta ad reprimendam procacitatem, & crudelissimam cupiditatem habendi bona naufragorum valde miserandorum, & ad deterrendum omnes à tanta crudelitate: quæ deterritio, siue timoris incussio magis necessaria est quo ad inhabitantes littora marium, & insulas, quàm quo ad inhabitantes continentem, & loca mediterranea, quod hęc frequentius in illis, quàm in his contingunt: & ita aut quo ad omnes videretur relaxandus hic rigor, aut non quo ad illos, pro quibus petitur.

Secundo, quod eadem ratione, qua esset relaxanda prędicta bulla Cœnæ quo ad regiones in petitione contentas: esset relaxanda quod ad omnes alias similes terras Italiæ, Germaniæ, Belgiæ, Galliæ, & Hispaniæ, quod non videtur decere, stante prædicta bulla, quæ satis strictè, vt prædictum est, loquitur.

4 Tertio, quod orator non videtur petere potestatem absoluēdi, nisi pro iis, quibus nō suppetit facultas restituendi: & non minor, immo maior ratio suadere videtur, vt qui possent soluere, & actu soluerent, absolueretur, cùm penitus tollāt culpam, quam qui solum promittunt, arg. l. *minus est habere actionem quàm rem.* [d]

Quarto quod parum videtur decere, vt Sanctitas sua in sua solenni bulla decernat, ne incidentes in eam, absoluantur ab illo, quàm ipso, & in articulo mortis, nisi sufficienter cautione præstita: & quod nunc permitteret absolui extra mortis articulum cum sola promissione de restituendo, cùm supperet facultas, quod raro habebit effectum saltem in foro exteriori.

Quinto, quod fortè longe magis conueniret saluti animarum eorum, pro quorum fauore petitur hæc indulgentia, quod Sanctitas eius admoneret oratorem, & suos suffraganeos, vt præceptum illud grauissimum de publicanda sua bulla in omnibus ecclesiis, saltem semel in anno, sine vlla negligentia, & cura maiore obirent, & exequerentur, quo ad hanc clausulam, in locis maritimis, quàm in aliis, & quod curiones, & curati sæpe declararent in suis parochiis vim huius clausulæ.

Quare iustè, & æquè responderi posse videtur, vt ordinarius absoluat prædictos in omnibus casibus, in quibus per prædictum Concil. Lateran: incurritur, exceptis his paucis, quas prędicta bulla reseruauit Sedi Apostolicæ ob prædictā, crudelem, & immanem auaritiam ipsis Antropophagis horrendam, quod Deo, iuri, auctoritati bullæ cœnæ, & tam horrendis criminibus arcendis conuenire videtur mea sententia. Salua, &c.

a Ine. excom. de raptor.
b Verbo excō munic. ca. 23. in fine.
c L. si vnus §. pactus, ne peteret. ff. de pa. c. ab exordio. 35. dist.
d ff. de re. iur.

SVMMARIVM.

1 *Denunciandi sunt complices ex vi verborum extrauag. Greg X II. principaliores verò tantùm ex mente legislatoris.*
2 *Denunciandi tantùm complices in culpa existentes, obligatio remissiuè.*
3 *Denunciandi non sunt complices absque fraterna correptione.*
3 *Principales rarò, vel nunquam tenentur alios denunciare.*
4 *Complices dantes pro gratia, non denunciantes, pœnam non incurrunt, quia non est extrauag. quo ad hoc recepta.*
4 *Lex noua per desuetudinem minorem decem annorum derogatur, quando legislator scit, & tolerat.*

CONSILIVM XL.

QVidam petiit absolutionem à summo Pœnitentiario ab excommunicatione incursa ob transgressionem extrauagantis bo. me. Gregorij XIII. quæ incipit, *ab ipso.* & fit ei difficultas, eo quod non reuelat complices.

Primo quæritur, an teneatur reuelare illos.

Secundo, an esto ipse teneatur reuelare, etiā omnes scientes id facere teneantur.

Tertio, an, qui tenetur id facere, teneatur statim, atque interrogabitur, reuelare.

Pro parte negante ptimæ quæstionis facit primo, quod regulariter nemo est interrogandus de crimine aliorum, nec interrogato, & confesso est credendum, exceptis crimine læsæ maiestatis, & quibusdam aliis. [a] Secundo, quod pœnæ sunt restringendæ, [b] ergo & prædicta extrauagans est restringenda, quę non continet qualem qualem, sed maximam pœnam: at illa non videtur præcipere, vt quis denunciet complices: quia ibi solum statuitur impunitas reuelanti, ergo per illam nemo tenetur ad denunciandos illos. Tertio, quod non obstat finis eius, quatenus loquitur de denunciante complices: quia ibi solum statuitur impunitas reuelanti complices & non imponitur necessitas reuelandi eos, quod longè est diuersum, & à diuesis non fit illatio. [c]

2 Pro parte verò affirmante facit primò, quòd contextus extrauagantis præfatæ obligat ad denunciandum omnes, qui sciunt aliquem esse in culpa transgressionis illius. At petens præfatam absolutionem scit complices suos esse in culpa. ergo, &c. Secundo, quod prædicta extrauagans obligat innocentes ad denunciandos illos, qui peccauerunt: & qui peccauit, non debet esse melioris conditionis, quàm innocens, [d] ergo qui petit absolutionem, eo quod peccauerit, tenetur ad denunciandos participes sui peccati. Tertio, quod ad opposita responderi potest, concedendo quidem, quod regulariter non est interrogandus de se confessus, sed quod fallit in casibus expressis, de quibus vnus est in prædicta extrauagante: concedendo item, quod illa nullam de complicibus formaliter facit quod ad hoc mentionem, sed satis esse, quod faciat virtualiter, quatenus generaliter obligat ad denunciandum eum, qui scit aliquem esse in culpa transgressionis eius.

Per quæ omnia perpensa arbitror primo partem affirmatiuam esse de rigore iuris verbi extrauagantis conformiorem. Secundo, partem negatiuam videri conformiorem intentioni, & menti auctoris, quatenus videtur voluisse esse contentus notitia principalis transgressoris, eo quod non est vsus verbis obligantibus expressè ad denunciandum omnes, qui aliquo modo essent culpæ participes, sed solum indefinitè, & in singulari numero eum, quem in culpa esse scirent, significando se contentum iri notitia principalis auctoris: & quoniam mens & intentio auctoris magis est attendenda, quam verba, per cap. marcion [e] ibi, *Nec putemus euangelium esse in verbis scripturarum, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum foliis, sed in radice rationis.* & quia, cùm lex dupliciter aptè intelligi potest, benignior sensus est amplectendus, [f] & quia præfata extrauagans est maximè pœnalis, & ideo maximè restringenda: pars negatiua videtur magis amplectenda, scilicet, quod præfatus petēs absolutionē, si est principalis auctor trāsgressionis,

a Ca. 1. de cōfess. & c. nemini. 15. quæst. 3. b Ca. pœnæ de pœn. dist. 1.
c L. Papinianus. ff. de minorib.
d Cap. 1. de postulat. prælato.
e Cap. 27. mu. 106.
f L. benignitas. ff. de legi.

eo quod promisit, dedit, vel accepit pecuniam, vel donum, non tenetur omnes participes, & scientes denunciare, sed ad summum solos alios, qui fuerunt principales actores in dando, vel accipiendo.

AD SECVNDVM dubium respondeo id, quod scripsi in Commentario prædictæ extrauagantis [a] in illa verba, *Addo primo*, quæ ibi possunt videri.

a Num. 37.

3 AD TERTIVM dubium respondeo, quòd non tenetur indicare ante fraternam correptionem, vt, [b] scripsimus in illa verba. *Secundo quod dubitari potest*, vsque in finem illius numeri.

b Vbi supra.

4 Ex qua responsione inferri potest, raro, vel numquam illum, qui fuerit principalis transgressor, obligatum iri ad denunciandos complices: rarò enim, vel numquam contingit, quod principales, & adiutores transgressoris principalis non pœniteat adiuuisse illum, si moniti fuerint tam graue peccatum, & tam graues pœnas incurrisse, & quod oportet eos denunciari Papæ, si non pœnituerit tanti peccati, quando saltem sola contritione, & confessione, nulla facta restitutione, deleri posset eorum peccatum, & nulla ex eo vtilitas eis prouenier, quod ferè semper contingit in aliis omnibus, qui nihil ex participatione eius criminis acceperant.

Addi posset & quarta quæstio, an præfata extrauagans desierit iam obligare quemquam ad denunciandum: & videtur, quod sic. Tum quia lex non recepta moribus desinit obligare, [c] iuxta §. leges, & glossa recepta per omnes. [d] Tum quia nullibi, vt puto, legitur, quod extrauagās Bonifacij VIII. per hanc innouata fuerit vnquam recepta quo ad hoc, vt sciētes denunciarent. Tum quia etiam iam sextus annus agitur, posteaquam illa edita fuit, & nemo hactenus videtur fuisse, qui denunciauerit vllum transgressorem eius. Tum quia extrauagans 2. [e] qua parte iussum fuit, vt scientes aliquem admisisse simoniam in ordine, vel beneficio denūciarent illum, & antea non possent absolui, nusquam fuit quo ad hoc recepta, neque hodie ligat, vt nos diximus in Manua. Confess. [f] post D. Antoninum, Caietanum & Siluestrum ibidem citatos. Tum quia præceptum huiusmodi denunciandi peccatum iam præteritum, quod non vergit in læsionem diuinæ, vel humanæ maiestatis, vel Reipub. vel proximi, videtur durum, & parui effectus. Durum quidem, quia nouum & parum iure naturali, diuino, vel humano antiquo fulcitum, & quia est grande seminarium inimicitiarum inter huiusmodi denunciantes, & denunciatos. parui effectus autem: quia cùm, vt prædictum est, per illud præceptum humanum non possit tolli præceptum diuinum de correptione fraterna, & habente illa effectum, hoc non potest prosequi: quia, cùm sit humanum, cedit diuino maiori. Tum quia hoc certum esset, si iam essent elapsi decem anni ab eius editione secundū Antoninū, Cardinalem, & Imolam, [g] quos firma ratione corroborat Felinus: [h] considerando, quod aliud est dicendum de sublatione legis iam receptæ consuetudinis, quæ requirit 40. annos. [i] & aliud de impeditione obligationis legis nouæ nondum receptæ, [k] iuxta §. *leges*, quia tria requirit ad hoc, vt lex noua obliget, scilicet: quod sit constituta, promulgata, & recepta. Tum quia desuetudo minoris temporis, quàm decem annorum, sufficit ad impediendam obligationem nouæ legis, si legislator scit eam non seruari, & tolerat, vt clarè colligitur ex citatis ibidem per Felinum, & arbitror scire S.D.N. quod prædicta extrauagans non est quo ad hanc denunciationem seruata post eius editionem in his sex annis. Tum quia aut negandus est textus receptus ab omnibus Canonistis, [l] aut concedendum, quod lex, quæ à principio à nullis est recepta, non ligat, etiam si legislator id ignoret, quomodo §. ille præsertim habet, non ligare legem, etiam constitutam, & publicatam, nisi fuerit recepta. Vnde Dominicus singulariter dicit ibi, quod omnis lex noua videtur quo ad effectum obligandi lata sub conditione, si moribus vtentium approbata fuerit: & compertum est, dispositionem cōditionalem non sortiri effectum, deficiente conditione. [m] Salua, &c.

c §. leges. 4. d. d In cap. 1. de treu. & pace.
e De simo.
f Cap. 27. mu. 106.
g In cap. 1. de treug. & pace.
h Ibid. nu. 13. i Iuxta c. fi. de consuetu. k Dist. 4.
l In d. §. leges 4. distinct.
m §. omnis & §. ex conditionali, inst. de uer. obl. & c. si pro te de rese. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Absoluere ab excommunicatione Papæ reseruata potest Episcopus pauperes mendicare non assuetos. & nu. 2.*
3 *Absolui qui propter impedimentum veniendi Romam potest à percussione clerici, poterit à quacunque alia excommunicatione reseruata.*
4 *Absolutus ab Episcopo propter impedimētum veniendi Romam non manet obligatus ad veniendum Romam.*

CONSILIVM XLI.

QVædam mulier astu cuiusdam monachi introducta ducta fuit in cellam eius: vterque incurrit in excommunicationem extrauagantis Pij V. [a] & illa est castigata per Episcopum, & est pauper: quæritur, an possit absolui ab Episcopo?

1 Pro parte affirmante facit, quod mulieres percutientes clericum, [b] possunt absolui ab hac excommunicatione, quæ est reseruata Papæ, ab Episcopo propter fragilitatem: eadem autem ratio videtur suadere absolutionem etiam in hoc casu, quia mulier est, [c] quod nullæ mulieres cogi videntur per Sedem Apostolicam ad veniendum personaliter ad eam, nempe ad absolutionem quærendam, licet viros percussores clericorum quotidie ad id cogat.

2 Pro negante facit, quod concessa affirmatiua parte, consequeretur, nullam excommunicationem Papæ esse reseruatam quo ad mulieres, quod apud neminem legi: deinde, quod quotidie videmus eas mitti Romam pro absolutione excommunicationum Papę reseruatarum, etiam in casu proposito.

3 Rationibus vtriusque partis perpensis, respondeo primo, prædictam mulierem posse absolui ab Episcopo propter impedimentum paupertatis, quo impeditur venire ad vrbem. [d] Nec obstat *c. ea noscitur*, [e] quia illud habet locum in paupere mendicare assueto, qui potest prouidere sibi mendicando alibi per viam, sicut vbi degit, & non de paupere, qui vitam ex suo artificio, vel opera sine mendicatione, qualis hæc est. Secundo, quod longè maior est difficultas, an, sicut mulier percutiens clericum propter sexus fragilitatem potest absolui ab excommunicatione, [f] non impositō ei onere veniēdi ad Sedem Apostolicam, possit absolui ab excommunicatione ita simpliciter, vt non teneatur venire per se, vel saltem per alium ad Sedem Apostolicam pro mandato eius suscipiendo. Nam pro negante facit, quod alioqui nulla erit excommunicatio Papalis mulieribus, quod videtur iuxta *ca. mulieres*, [g] & sicut impubes percutiens clericum simili modo potest absolui. [h] Salua, &c.

a Que incipit regularium, & est 22 inter ipsius consist.
b Per c. si quis iuuenis 16. quæst. 4.
c Ar. l. illud. ff. ad l. Aquil. & c. duduum. 2. de elect.
d Arg. c. quod de his, & cap. quemadmodum de sententia ex com. & c. eos. eod. tit. lib. 6.
e Eod. tit.
f Cap. si quis iuuenis.
g De sen. exc. li. Iuxt. c. 1. eo. tit & ca. vlt.

SVMMARIVM.

Episcopus excommunicatis declaratis, quando excommunicatio est reseruata, facultatem diuinis interessendi dare nulla via potest.

CONSILIVM XLII.

VTrum Episcopus, vel Vicarius generalis, qui declarauit aliquas mulieres incurrisse excommunicationem latam à Pio V. [i] ob ingressum monasteriorum regularium, possit facere illis facultatem audiendi missas & alia diuina officia, & communicandi cum aliis.

1 Respondetur partem negantem esse veram. Tum quia absolutio excommunicationis prædictæ est reseruata soli Papæ, vt habet præfata extrauagans Pij V. [k] cuius tenorem referimus nos in comment. 4. de regul. [l] & ita non potest ordinarius facere illis facultatem prædictam per viam absolutionis. Tum quia non potest etiam facere per viam suspensionis: quia licet aliæ censuræ, scilicet suspensionis, & interdicti, suspendi possint, etiam sine absolutione formali, excommunicatio tamen non potest suspendi: sed oportet, vt absolutio intercueniat, [m] vt Ioannes Andreas, Panormitanus & alii, quos refert, & sequitur Decius, tenent. Tum quia sunt, qui dubitauerint, an etiam ipsemet Papa possit dispensare cum excommunicato, vt manens excommunicatus licitè communicare possit: tantùm abest, vt ordinario id concedatur. Tum quia ratio supra pro contraria parte adducta nihil valet: quoniam extrauagans *ad euitanda* Martini V. confirmata à Concilio Lateranensi sub Leone X. finito, cuius tenorem referimus in [n] Manual. Confess. per quam conceditur facultas cōmunicādi excōmunicato, donec denūcietur, nihil prodest ipsi excōmunicato: quia ille tenetur euitare cōmunionē alio

i In bulla quæ incipit regularium, est que 22. inter ipsius const.
k Quæ incipit regularium. sub finem.
l Super c. statuimus. 19. q. 3. num. 64.
m Iux. ca. ad hæc quoniam de appell.
n Ca. 27. n. 35.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, etiam ante denunciationem, [a] per quod declaratur maius peccatum committere excommunicatum non vitando alios, quàm alios non vitando eum. Tum quia non obstat, ordinarios aliquos contrarium feciſſe: quia id fecerunt per ignorantiam craſſam veri intellectus prædictæ extrauagantis quæ habet expreſsè illâ nihil prodeſſe excõmunicatis.

a *Ioan.c.illud. de cleri.excõ. miniſt.*

SVMMARIVM.

1 Excommunicatus eſt percutiens clericum aliter, quam pro defenſione propria, vel proximi, cum moderamine, &c.
2 Clerici percuſsio lapide, & magna ſanguinis effuſione, eſt enormis, & Papæ reſeruata.
3 Impeditus venire Romam, vt ab ordinario abſolui poſsit, quando ſit minor ætas, patria poteſtas, vel paupertas.

CONSILIVM XLIII.

SVb patria poteſtate conſtitutus, & ætatis ſexdecim annorum, & pauper, proximum ſuum defendere cupiens, clericum cum armis venientem lapide in capite percuſſit, & expercuſsione magna ſanguinis copia exiuit. Quæritur primo, an in excommunicationem reſeruatam inciderit. Secũdo, an minor ætas, patria poteſtas, ſeu paupertas ſit impedimentum iuſtum, vt poſsit ab ordinario in vtroque foro abſolui.

1 Ad multa, quæ hic cumulatè quæruntur ex parte A. clerici, qui alterum clericum percuſsit lapide cum magna ſanguinis effuſione, reſpondetur primo, quod, ſi præfatus A. percuſsit aliter, quàm pro defenſione propria, vel proximi, cum moderamine inculpatæ tutelæ, incidit in excommunicationem cap. *ſi quis ſuadente*. [b]

b 17.quæſt.4.

2 Secundo, quod videtur percuſsio prædicta grauis, & enormis; ita quod non pertinet abſolutio excommunicationis inde exortæ ad Epiſcopum, per cap. *peruenit*, [c] & per extrauagantem quæ Pio II. aliquibus tribuitur, quam nos citamus in Manu, conſeſſ. [d] propter magnam effuſionem ſanguinis, & propter liuorem & maculam, quæ illa effecit.

c *De ſen. excomm.* d *Cap.27.nu. 90.*

3 Tertio, quod præfatus A. non excuſatur à veniendo ad Papam pro abſolutione propter ætatem: quia licet non ſit maior 25. annis, eſt tamen maior impubere, qui ſolus videtur excuſari. [e]

e *Per ca. vlt. de ſenten. excommunicat.*

Quarto, quod ratione paupertatis videtur poſse excuſari: quia nihil videtur habere, quod ſufficiat ei ad accedendũ ad Sedem Apoſtolicam, & non tenetur mendicare: quia non eſt ſolitus id facere, vt diximus, [f] poſt Panormitanũ [g]. Sed, ſi abſoluatur ab epiſcopo propter hoc impedimentum temporarium, tenebitur præſentare ſe illi, ceſſante impedimẽto. [h]

f *Vbi ſu.n.88.* g *In c.ea noſtitur. de ſent. excomm.* h *Per c.quamuis. de ſent.ex comm. & ca. eos.eo.tit.li.6.*

Quinto, quod etiam excuſari poſſet ratione patriæ poteſtatis, ſi abſque præiudicio patris venire non poſſet: quod an facere poſſit, nec ne, quæſtio eſt facti, quæ per narrata decidi non poteſt: & ceſſante præiudicio, oportebit eum venire, niſi aliud eum excuſet per prædicta.

SVMMARIVM.

1 Licentia ſuſcipiendi ordines per ſubſecutam excommunicationem non ceſſat.
2 Licentia excommunicato ab ordinario conceſſa, valida eſt. nu. 2. cum ſeq.
3 Surreptio vitiat gratiam conceſſam à Papa, non verò ab ordinario.
6 Reſcripti appellatione regulariter venit reſcriptum à Principe conceſſum.
7 Reſcripta principum etiam quo ad alios faciunt ius, ſecus inferiorum.
8 Intellectus c.1. de reſcrip. in 6. nu. 2. vſque ad 9.
10 Interdictus ab officio, ſuſpenſus, & excommunicatus, minores ordines exercendo, an ſit irregularis. nu. 10. cum ſeq.
13 Pœna poſita in aſſumente, ſeu vtente ordine ſacro, non ſemper ad minores ordines aſſumentem extenditur. nu. 12. cum ſeq.
14 Ordines minores ſacramentalia, & non ſacramenta ſunt.
15 Minores ordines ante ætatem aſſumentes non ſunt ſuſpenſi. nu. 15. & 17.
16 Excõmunicatus ingerens ſe diuinis eſt irregularis, ſed non omnibus diuinis.
16 Excommunicatus minores ordines ſuſcipiens non efficitur irregularis. nu. 2. & vſque ad 16.
18 Collatio beneficij à Papa facta ei, qui in excommunicatione primam ſuſpenſam accepit, valida eſt.
19 Confeſſarius à cenſuris extra confeſsionis Sacramentum abſoluere non valet.
20 Abſolutio ad cautelam à vicario Vrbis facta ei, qui domicilium non habet, valida.
21 Clauſula, Teque abſoluentes ad effectum, &c. tollit tantum impedimenta ex cenſuris eccleſiaſticis prouenientia.

CONSILIVM XLIIII.

NDum Romæ moraretur, nec tamen domicilium ibidem conſtituiſſet, innodatus cenſura ob clerici percuſsionem in patria contracta, à ſuo ordinario obtinuit licentiã. primam tonſuram, & ordines à quocunque antiſtite recipiẽdi, ſicque innodatus Romæ primam accepit tonſuram, & à Pontifice beneficium obtinuit cum clauſula, *Teque abſoluentes*. Poſtea in patria ingreſſus confraternitatem Sanctiſſimi nominis Ieſu, cuius priuilegiis confrattres poſſunt à confeſſariis certis diebus abſolui ab omnibus cenſuris, fuit à quodam Sacerdote, cui cõfeſſus eſt ſolummodo dicta percuſsionem, abſolutus à dicta cenſura, & Romam rediens ab Epiſcopo ad id à Cardinali Sabello deputato accepit minores ordines in quibus aſſumendis hoc accidit, videlicet, quia ordinandi prius fuerunt moniti, ne excommunicati accederent ad illorum aſsumptionem. Poſtea verò idem Epiſcopus ordinans ad cautelam de more abſoluit omnes ordinandos ab omni vinculo excommunicationis. Dictus vero N. hæc audiens, credens ſe adhuc excommunicatum, ex quo inclinabat dictã abſolutionẽ ei non prodeſſe, libenter receſſiſſet, ſed verecundia ductus perſtitit in ſuo loco, & ordines minores accepit, & demum aliud beneficium à Pontifice obtinuit cum dicta clauſula, *Abſoluentes*, &c.

Dubitatur primo, an dicta excommunicatio vitiet dictam licentiam obtentam ab Epiſcopo, vt poſſit à quocunque ordinari, & tonſuram accipere.

Dubitatur ſecundo, an excommunicatus accipiens primã tonſuram contrahat aliquam irregularitatem, vel ſaltem aliquam inhabilitatem ad obtinenda beneficia, quæ ei obſtet etiam poſt obtentam abſolutionem à dicta excommunicatione.

Tertio, an impetratio à Pontifice de primo beneficio, vt præmittitur, obtenta, ſit valida.

Quarto, an dicta abſolutio obtenta virtute priuilegiorum dictæ confraternitatis ſit valida, ex quo licet bona fide, & ſciente ipſo confeſſario, integram non fecit confeſsionem.

Quinto an dictus Epiſcopus pro Cardinali Sabello hic Romæ ordines conferens validè abſoluerit ipſum N. qui licet Romæ commoraretur, tamen domicilium ibi non contraxerat, à dicta excommunicatione, maximè cum dicta abſolutio non fuerit in ſacramentali pœnitentiæ foro facta, ſed extra Sacramentum.

Sexto, an d. N. accipiendo minores ordines in excommunicatione excuſetur ab irregularitate, ex eo quod, quando acceſſit ad accipiendos minores ordines, nullam fecit reflexionem ſuper dicta excommunicatione niſi poſtquam ante ordinantem cum cæteris ordinandis conſtitutus fuit, vt præmittitur, monitus.

Septimo, an dicta clauſula Pontificis, *Teque abſoluentes, &c.* licet non remoueat impedimentum procedens ab irregularitate, remouet tamen aliud impedimentum procedens ex eo, quod quis malè ordinatus reperitur.

a *De exceptio li.6.* b *De reſcr. li.6.* c *In c.ſi de re patronat.* d *2.q.4.vel.5.*

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM reſpondeo primò, quod licentia aſſumendi ordines à quocunque voluerit, ab Epiſcopo conceſſa ante excommunicationem, non perimitur, nec perit per ſolam excommunicationem ſuperuenientem ipſo iure. Tum per c. *pia*, [a] & per glo. eius, & per gloſſam capitis 1. [b] Tum quod nulla pœna ipſo iure incurritur, niſi aliquo iure id ſtatuatur, iuxta gloſſam ſolemnem & receptam, [c] pro qua eſt aptus textus in capite *conſuluiſti*. [d] Cui conſequens eſt, cum poſſe abſolutione ab excommunicatione obtenta, vti licentia præfata Epiſcopi, licet non

poſſet antea iuſtè id facere: quia, quamuis licentia præfata non pereat per excommunicationem, tamen vſus eius impeditur, ſicut & vſus aliius cuiuſque communicationis. [a]

a *Ca. cum ex com. 11.q.3. cũ ſimil.*

2 Secundo, quod non memini vllam quæſtionem fuiſſe mihi propoſitam tota ætate mea, neque quo ad ſcholas, neque quo ad palatia, quæ præſupponeret quæſtionem illam à paucis vel nullis tractatam, an prædictum cap. 1. [b] habeat locum in reſcriptis & gratijs ab Epiſcopis, & alijs ordinarijs conceſſis: à qua pender deciſio huius quæſtionis. Si enim cap. illud non habet locum in eis, reſpondendum eſſet idem, quod reſponſum eſt de conceſſione prænuntiente excommunicationem ſuperuenientem. Si autem dixerimus illud cap. 1. habere locum in gratijs ordinariorum, ſicut habet in gratijs Pontificum, & Imperatorum, videri poteſt reſpondendum affirmatiuè, ſcilicet præfatam licentiam impetratam per excommunicatum ab Epiſcopo, tempore quo erat excommunicatus, non valuiſſe ipſo iure.

b *De reſcr. li. 6.*

3 Pro qua parte primò faciunt verba ipſius cap. quæ generaliter diſponunt de reſcriptis, nulla diſtinctione facta inter reſcripta Principum, & inferiorum: & verbum *reſcriptum*. videtur genus ad vtrumque, vt ſentit Felinus, [c] quatenus diſtinguit reſcripta inferiorum à reſcriptis Principum. Facit etiam gloſſa eiuſdem cap. 1. [d] quatenus ait, proceſſum excommunicati coram ordinario valere, & coram delegato ab eo non valere, ſentiens delegatum impetratum per excommunicatum ab ordinario ipſo iure non valere.

c *In rubr. de reſcrip.* d *De reſ. li.6. in verbo proceſſus.*

4 In contrariam autem partem inclino, ſcilicet, prædictum cap. 1. numquam habuiſſe locum in reſcriptis ordinariorum, vel certè deſiſſe habere locum in illis per deſuetudinem. Tum per clement. 2. [e] quatenus habet, impetrationem beneficij factam à Papa, vel legato eius, ſine mentione beneficij prius obtenti, eſſe ſubreptitiam, & ipſo iure nullam, non autem collationem ab ordinario factam.

e *De offi. ord.*

5 Tum quia non videtur eadem ratio de impetratione reſcripti à Papa facta, & de impetratione facta ab ordinario: quia facilius ſubripitur Papæ, & principi plurimis intentis, quàm ordinario paucioribus occupato. [f] Tum quia nec Ioannes Monachus, neque alij commentantes illud cap. 1. [g] faciunt mentionem vllam de nullitate gratiæ, vel reſcripti impetrati ab ordinario propter excommunicationem. Tum quia de ſtylo Curiæ inferitur literis Apoſtolicis clauſula illa, per quam abſoluitur impetrans ab omnibus cenſuris ad effectum præſentium aſſequendum, per quam tollitur is effectus excommunicationis: & adeo quidem, quòd ſi non ponatur illa clauſula, eſt ſubintelligenda, aut certè reformari poſſunt literæ cum illa inſerta, vt tradit Petrus Rebuffus. [h]

f *Arg.c.quod dicitis.10.diſt. & c. quoſdã, de præſumpt. Cardinalis in clemen. 2. de offi. ord. quæſt.17.* g *De reſcrip. lib.6.* h *In præxi benè.1.parte, de declarat. bullæ noua proviſionis. §. teque abſoluentes.*

6 Tum quod appellatione verbi reſcripti generaliter in iure prolati ſolum Apoſtolicum, imperiale, ſiue regium includitur, vt colligere eſt ex tit. *de reſcript.* tam Decretalium, quam Sexti, & Clementinarum & ex l. *reſcripta*. & l. *quoties*. [i] cum alijs multis eorundem titulorum & aliorum multorum, præſertim cap. *nec damnoſa*, & cap. *reſcripta*. [k]

i *Et l. vlt. C. de precib. Imp. offer. & l. fin. Co. ſi contra ius vel vtil. pub.* k *23.quæſt.2. l. in rubr. de reſcript. nu.1.*

7 Tum quia reſcripta Principum faciunt ius, etiam quo ad alios, quàm nominatos in reſcriptis pro ſimilibus caſibus, non autem reſcripta inferiorum, vt poſt Ioannem Andream tradit Felinus. [l] Tum quia ſaltem quo ad forum conſcientiæ defendi poteſt prædictum cap. fin. non obſtare. Tum per prædicta. Tum quia eſt pœnale; & lex pœnalis, etiam ſi ipſo iure inducat pœnam, non tamen regulariter ligat quo ad forum conſcientiæ, vt ſæpe diximus, præſertim in Manual. confeſſarior. [m] ſicuti gloſſam ſolemnem in cap. *fraternitas*. [n] & Sanctum Thomam, [o] & alios recentiores, quos ibidem citamus.

l *Ioan. And. in cap. 1. de reſcript. in 6.* m *Cen. 25. n. 66.* n *12. qu. 2.* o *2.2. qu. 62. art. 3.*

8 Tum denique, quod Archidiaconus, [p] tenet valde ſerio, quod illud cap. non comprehendit excommunicatum occultum, ſed ſolum publicum: quamuis contrarium ibidem teneat communis. Sed grandis eius auctoritas, [q] adiunctis prædictis rationibus, multum me mouet in contrariam partem.

p *In cap. 1.* q *Super li.6.*

9 Præſertim quod prædis addi poteſt id, quod addidimus in Manual. confeſſ. [r] poſſe vnam legem obligare quo ad vnam ſuam partem, & non quo ad aliam: eo quod ſit recepta quo ad vnam, & non quo ad alteram: & quod prædictum caput 1. etiam ſi à principio incluſiſſet reſcripta, & gratias inferiorum, poſtea tamen deſiuit includere reſcripta, & gratias inferiorum, de quibus nulli fere auctores meminerunt in illo capite, neque in aliis: & conſequenter quod illud c. non annihilat nunc gratias inferiorum, ſaltem quo ad forum conſcientiæ, & quo ad pœnæ executionem, ſaltem ſi excommunicatio eſt occulta.

r *Cap.23.nu. 59. & ſeq.*

10 AD SECVNDAM reſpondetur, quod pro parte illius affirmante, ſcilicet, quod excommunicatus ſuſcipiens ordines minores fiat irregularis, facit, quod ſuſpenſus, & interdictus ſimpliciter ab officio, non ſolùm celebrando miſſam, ſed etiam vtendo aliis minoribus ordinibus quo ad actus eis propriè deputatos, incurrit irregularitatem, vt notat Panormitanus per illum textum, [a] & latius in cap. fi. [b] & Archidiaconus [c] quod communiter teneri ait Angelus à Clauaſio. [d] Silueſter & Tabienna, [e] & multi alij, quos refert, & ſequitur Francus, [f] & conſtat excommunicationem eſſe tam grandem, immo fortiorem, quàm ſit interdictum, vel ſuſpenſio: ergo & excommunicatus vtens ordine minore ad actum propriè illi deputatum incurrit irregularitatem.

a *In cap. 2. de cler. excom. miniſt. nu. 3.* b *De exceſſ. prælat. nu. 5.* c *In ca. ſi quis præſbyter. 11. queſt. 3.* d *In verbo irregularitas. §. 13.* e *In eo. verb.* f *In c. 1. §. cantant nu 3. vſque ad finem, de ſent. excõ. lib. 6.*

In partem verò contrariam cogunt me inclinare ſequentia. Primùm, quod nullo corporis iuris loco inuenitur pœna irregularitatis huiuſmodi culpæ impoſita: & pœna irregularitatis in ſolis caſibus expreſſis à iure imponitur. [g]

g *Cap. ii qui. de ſen. excom. lib. 6.*

11 Secundo, quod iura, quibus mouetur communis opinio, id non probant efficaciter: nam caput 2. [h] ex quo Panormitanus ſequutus alios, & receptus communiter colligit omnem interdictum, qui celebrat, vel vtitur aliis ordinibus, etiam minoribus quo ad actus propriè deputatos eis, eſſe irregularem: quod ipſum latius annotauit in capite vltimo, [i] non probat: quia contextus illius cap. nullam mentionem facit de aſſumptione minorum ordinum, neque de vſu eorum. Neque etiam caput vltimum [k] ſupra citatum eadem ratione id probat: quia nullam de aſſumptione, aut vſu minorum ordinum mentionem facit, licet Innocen. aliquantulam faciat. Nec capitulum primum, [l] nec aliud capitulum primum *de ſententia excommunic.* [m] eadem ratione id probant: quia de aſſumptione, vel vſu ordinum minorum nulla in eis fit mentio. Nec cap. 1. [n] neque tria capitula [o] id probant: quia loquũtur de male promotis ad ordines ſacros, & non de male promotis ad ordines minores. Et iura punientia illos non ſunt extendenda ad hos. Tum quia longè minus peccant. Tũ quia ſunt longè alia ab ordinibus ſacris, eo quod non ſunt verè ſacramenta, vt mox dicam, ſed ſacramentalia: & pœnæ non ſunt extendendæ ad alium caſum, præſertim in quo eſt minor ratio puniendi. [p]

h *Ar. c. pœnæ de pœn. diſt. 1.*

12 Tertio facit, quòd non omnis pœna, etiam cenſuræ, poſita in male aſſumentem, vel vtentem ordine ſacro extenditur ad male aſſumentem, & vtentem minoribus: quia, licet ſuſcipiens ordines ſacros ante legitimam ætatem, vel ſine literis dimiſſoriis, vel extra tempora iuris, incurrat ſuſpenſionem, &, ſi vtatur ordine, irregularitatem per extrauagantem Pij II. [q] quam referimus nos in Manual. Confeſſ. [r] non tamen eas pœnas incurrit, qui minores ordines ſic male ſuſcipit, ſecundum communem ſententiam, quam ſequimur. [s]

q *Quæ incipit cum ex ſacrorum.* r *Ca. 23. n. 70.* s *Vbi ſupr. & c. 17. nu. 155.*

13 Quarto, quod communis opinio ſupradicta loquitur de vtente ordine minore, & non de aſſumente illum: & ideo non videtur extendenda quo ad aſſumentem: quia aliud eſt aſſumere ordinem, & aliud eſt male vti ordine aſſumpto: ergo opinio loquens de male vtente non debet extendi ad male aſſumentem. [t]

t *Ar. c. pœnæ de pœn. diſ. 1.*

14 Quinto, quod nobis ſemper viſa eſt verior opinio Theologorum, quam Canoniſtarum, quæ habet, quatuor minores ordines non eſſe verè ſacramenta, ſed tantùm ſacramentalia, vt tradimus in Manual. confeſſ. [v] & ita non eſt tanta ratio, cur incurrat ſuſpenſionem, vel irregularitatem excommunicatus aſſumens ordines minores, ac aſſumens ordines ſacros: & conſequenter iura, quæ faciunt irregularem aſſumentem, vel vtentem ordine ſacro, male extenduntur ad aſſumentem ordines minores.

v *Ca. 22. nu. 18.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 Sexto, quod assumens ordines minores ante legitimam ætatem, non est ipso iure suspensus, sed suspendendus per sententiam, [a] per quod communis opinio Doctorum obtinuit in tota Hispania, & Gallia, ordinatos ante legitimam ætatem, etiam ad sacros ordines, non esse ipso iure suspensos, antequam nos Salmanticæ ante sexaginta annos publicaremus extrauagantem Pij II. supradictam: quæ tamen nõ includit assumentes minores, vt tradimus in dicto nostro Manual. [b]

16 Septimo, quod non obstant prædicta capitula prima, [c] quatenus generaliter disponunt suspensum incurrere irregularitatem, si diuinis se ingerat. At constat ordines minores esse res diuinas, & spirituales potestate diuinitus data constitutas, vt in definitione rei spiritualis data in nostro Manual. confessar. [d] Non, inquam, hoc obstat: quia communis, & recepta omnium fere sententia fatetur, non esse intelligenda de ingerente se omnibus diuinis: nam omnium fere vna est opinio, quod non habent locum in ingerentibus se diuinis extra diuina officia: qualis est benedictio mensæ, auditio missæ, concionis sacræ, & communicatio in orationibus priuatis: immo neque in ingerentibus se diuinis officijs, etiam in choro, cantando Psalmos, vel faciendo alia, quæ etiam laici solent facere. Vnde illa eadem ratione, qua communis opinio eximit ab irregularitate suspensos, qui ingerunt se canendis Psalmis, etiam in choro & diuinis officijs, quod videtur esse officium primæ tonsuræ, possunt etiam saluari qui primam tonsuram assumunt, vel ea vtuntur.

17 Octauo, quod qui contrariam sententiam tenuerint, obligantur ad fatendum innumeros esse irregulares in Ecclesia Christiana, etiam Romana: nam innumeri sunt, qui in pueritia, & adolescentia accipiunt ordines minores, præsertim primam tonsuram, cum parua cura faciendi confessionem sacramentalem cum legitima contritione, & omnium peccatorum ad memoriam reuocatione, ad hoc, vt absoluti ab excommunicationibus, suspensionibus, & interdictis, assumant primam tonsuram, & ordines minores & ideo credendum est, Pontifices Maximos & Concilia, præsertim œcumenica ideo nusquam expressisse, vt excommunicati, suspensi, & interdicti incurrerent ipso iure irregularitatem assumendo primam tonsuram, & alios ordines minores: & consequenter noluisse illos eam incurrere, cum expressum sit in dict. cap. *is qui*, [e] quod per nullum crimen incurratur irregularitas ipso iure, nisi per aliquod ius id fuerit expressum.

18 AD TERTIAM respondeo primo, collationem priorem, de qua loquitur, à Papa factam valuisse, etiam si facta fuisset absque illa clausula, *Téque absoluentes, &c. ad effectum præsentium assequendum.* tenendo opinionem, in qua me inclinare supradixi contra communem sententiam, scilicet, excommunicatum, accipiendo primam tonsuram, vel quatuor minores ordines, non fieri irregularem, neque inhabilem ipso iure ad assumendum beneficium. Secundo, quod etiam tenendo communem opinionem est respondendum, collationem prædictam cum prædicta clausula factam iudicandam validam, per ea, quæ tradit Rebuffus, [f] ita quod absolutus postea licitè poterit illa vti, & beneficio per eam obtento potiri tamquam suo.

19 AD QVARTAM respondeo, absolutionem prædictam à Confessario electo virtute prædictæ bullæ nihil profuisse D. Consulenti. Tum quia non fuit facta ei virtute confessionis sacramentalis: quia, vt præsupponitur in facto, non fuit confessus sacramentaliter: & per prædictam, & similes bullas datur potestas absoluendi ei, qui electus audit bona fide sacramentaliter, vt aliàs respondimus.

20 AD QVINTAM respondetur, absolutionem illam à Vicario Sabelli datam ad cautelam æquè valuisse D. Consulenti, ac alijs coordinatis: quia per habitationem, quam habuit & habebat Romæ, licet in ea domicilium non contraxisset, tamen submissionem, qua se iurisdictioni Romanæ subiecerat, quæ stuit: attento quod non habebat domicilium propinquum, cuius iudici commodè subiicereretur, & quod consuetudo generalis orbis Christiani seruat, vt, qui causa studiorum, vel aliorum negotiorum, habitat in aliqua ciuitate à suo domicilio distante, possit agere, & conueniri sub iudice illius loci, tam circa spiritualia, quam temporalia, iuxta ea multa, quæ nos collegimus in cap. *placuit*, [a] quæ ibi possunt videri.

AD SEXTAM colligitur responsio ex responso ad secundam.

21 AD SEPTIMAM quæstionem respõdetur, quod prædicta clausula, *Téque absoluentes*, nullum aliud impedimentum, quod obstet collationi, aufert, nisi solum id, quod producunt solæ censuræ, scilicet excommunicatio, suspensio, & interdictum, vt satis colligitur ex eodem Rebuffo, [b] & probatur irrefragabiliter per illa verba, *ad effectum præsentium tantum.*

SVMMARIVM.

1 *Legatorum Apostolicorum facultas excommunicatos absoluendi qualiz, de qua est eis credendum.*
2 *Episcopus iustè impeditos alsoluere potest ab excommunicatione à iure, vel ab homine reseruata.*
3 *Celebratio excommunicati. nisi sit mortifera, non inducit irregularitatem, quæ sine dolo, & contemptu non incurritur.*

CONSILIVM XLV.

QVidam ab Auditore Rotæ declaratus excommunicatus de consensu procuratoris aduersarij fuit absolutus à Nuncio Sedis Apostolicæ ad quatuor menses, deposita pecunia debita apud bancarium, eo quod creditor erat Romæ, ne tamdiu maneret excommunicatus, faciendo quod in ipso erat, & soluit intra tempus à Nuncio præfixum, & Nuncius testatus fuit se habere potestatem ad illum absoluendum auctoritate Apostolica, & absolutus celebrauit.

Quæritur, an inciderit in irregularitatem, & fecerit fructus beneficij suos?

1 Respondeo, quòd non. Tum quia legati solent habere potestatem absoluendi, saltem ad tempus, in huiusmodi casibus, propter absentiam eius, ad quem pertinet absolutio, vt colligitur ex cap. *eos*, [c] quod etiam nos referimus in Manual. Confess. [d] Tum quia legatus præfatus asseruit in literis, se habere facultatem id faciendi, cui quo ad id credendum est: quoniam communiter habent ad id specialem facultatem ad ponendam illam clausulam, ne cogantur inferere facultates suas: & ideo creditur eis, donec contrarium probetur, iuxta notata in cap. *sicut*. [e]

2 Tum quia etiam Episcopi possunt absoluere excommunicatum à iure, vel ab homine alij reseruata, propter morbum, vel impedimentum eundi ad quærendam absolutionem, vt colligitur ex principio d. cap. *eos*, & existens in Hispania habet impedimentum satis iustum maximi & periculosi itineris ad eundum Romam ad hoc, vt faciendo quod potest ad parendum, absoluatur ad tempus, quo eget tanto itinere faciendo, ne moriatur excommunicatus, quod iura horrent. [f]

3 Tum quia auctoritas Legati dicentis se habere illam potestatem, & facientis facultatem celebrandi per tempus ab eo præfixum, dedit iustam causam credendi se bene absolutum, & vt bona fide celebraret, & excusauit ab omni malo dolo, & contemptu, sine quo non incurritur irregularitas, vt definit Panormitanus à quo ibi nemo recedit, [g] & Dominicus, [h] pro quibus est ibi glossa memorabilis penult. Facit quod contraueniens Canoni, & legi dubiæ, & errans circa iuris subtilitates non peccat mortiferè, secundum Innocentium [i] per alia multa, quæ adducit Felinus, [k] & celebratio excommunicati, nisi sit mortifera, non inducit irregularitatem, sicut nec absque mortifero peccato non incurritur excommunicatio maior, [l] nec consequenter consulens incurrit illam: quandoquidem non peccasset mortiferè, credendo sibi licere, etiam si Legatus errasset, qui tamen non errauit, immo piè, & eruditè in absoluendo se gessit, &c.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio conditionalis ante impletam conditionem inefficax.*

a Ca. vel non est compos. de tempor. ord.

b Ca. 27. nu. 155.
c De sent. & re iud. & sententia excõ.

dcæ. 23. n. 99.

e De sen. excomm. lib. 6.

f In praxi benefic. 1. parte in rub. de declarat. bullæ nou. prou. §. teque absoluentes per totum.

a Nu. 96. & seq. de pœnit. distinct. 6.

b Vbi supra num. 15.

c § idem statuimus de sent. excom. lib. 6.
d Ca. 27. nu. 46.
e De sent. excom. & c. nobilissimus 97. dist.

f Ca. quæsitum de appell.

g Ca. pastoralis. §. verum. de appell.
h In ca. solet. de sententia excom. lib. 6.
i Ca. per tuas il 2. de sponsal.
k Ca. 1. de vsur. Fallentia septima.
l Ca. nemo. c. nullus. 11. q. 3.

2 *Pœna sunt, duo fieri simul, vel per viam adiectionis.*
3 *Reintrusio est interlocutoria, quæ non appellando transit in iudicatum.*
4 *Fraus sua, & turpitudo nemini commodare debent.*
5 *Absolus ab excommunicatione. antequam satisfaciat, nequit, qui ob manifestam offensam incurrit irregularitatem.*

CONSILIVM XLVI.

IVssus absolui data prius cautione de parendo iuri: & post moram in cauendo factam monitus, vt intra certum terminum præsentaret cautionem, non præsentauit eam intra illum, & accusata contumacia Iudex reintrusit in excommunicationem, qui postea data cautione absolutus fuit. Quæritur an absolutio valeat.

1 Videtur, quod non. primò, quòd dispositio conditionalis non est efficax, donec adimpleatur conditio, [a] & cautio non fuit præstita intra terminum, intra quem erat præstanda. Nec obstat dicendo, quod paruit conditioni, quia prius cauit, quàm absolueretur: quoniam non cauit intra terminum ad cauendum ei præfixum: nam per absolutionem datam sub conditione, si prius cauerit, adiuncta monitione, & citatione, vt intra certum terminum præsentaret cautionem, videtur Iudex absolutionem dedisse, si intra terminum ad præsentandam cautionem præfixum eam daret: alioquin enim fuisset eluforia huiusmodi conditio, cuius implementum potuisset differri vsque in infinitum. Tum quod prædicta monitio, & citatio tantùm operabantur, ex interuallo datæ, quantùm operatæ fuissent, si simul cum absolutione factæ fuissent: quia nihil mediauit inter illa, quod debilitaret earum virtutem, vt palam est: & regulariter paria sunt duo fieri eodem die, vel duobus interpellatis per viam adiectionis, & accessionis. [b] Tum quia regulariter eadem ratio suadet in vtrisque, & ita eodem iure sunt censenda, & lex ad omnia superiora refertur, cùm eadem ratio idem iuris suadeat in omnibus. [c] At absolutio prædicta conditionalis, & præfixio termini ad præsentandam cautionem sunt duo posita in duobus foliijs papyri per viam adiectionis, & accessionis, in quibus eadem ratio militat, immo secundum est declaratio & limitatio absolutionis, quæ sine termino expresso lata fuit.

2 Secundo, quòd iudex post terminum præfixum ad præsentandum cautionem, & accusata contumacia non præsentantis eam, in illo reintrusit præfatum aduersarium, & ita cùm res non sit integra, non profuit ei præfatio cautionis post illam reintrusionem. Tum quia illa reintrusio fuit interlocutoria, quæ transiuit in rem iudicatam non appellando ab ea intra decendium, [d] tum quia per illam reintrusionem additum fuit nouum vinculum priori excommunicationi, & concedendo, vt absolueretur data prius cautione, non poterat intelligi à reintrusione, quæ nondum erat facta, vt palam est.

3 Tertio, quod nemini debent commodare sua fraus, & turpitudo. [e] At prædictus per fraudem, & turpitudinem se gessit pro absoluto, cùm nec absolutus esset, nec cautionem dedisset, vt patet ex actis, & non solùm gessit se publicè pro absoluto, cùm non absolutus esset, sed etiam auctorizando tamquam Prior & Rector Ecclesiæ parochialis insignis interfuit diuinis officijs, & fecit celebrare coram se, & toto populo Missas, & alia diuina officia, ob quod factus est irregularis.

4 Quarto, quod licet excommunicatus absolui possit ab excommunicatione manente ipso in irregularitate prius contracta, cùm sint diuersa: si tamen offensa, ob quam incurrit irregularitatem, esset manifesta, vt in hoc casu, non posset absolui regulariter ab excommunicatione etiam data cautione de parendo iuri, antequam satisfaceret pro illa offensa notoria, vel manifesta, iuxta cap. *ex parte 1.* [f] & tradunt Decius, & alij. [g]

Quare petitur, non solum illum non iudicari absolutum, sed esse irregularem, & priuatum, vel certè priuandum suis beneficijs, si quæ habet, & iure, quod malè prætendit se habere in prædicta Ecclesia parochiali. [h]

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus generaliter ab homine non denunciatus, sicut si à iure absolui potest.*
2 *Excommunicatus ab homine, & denunciatus, parte satisfacta, per priuilegium absolui potest.*
3 *Absolutio per Cruciatam in foro conscientiæ tantum consulit, nisi, &c.*
3 *Absolutio ab excommunicatione quo ad forum Dei quid operetur.*
4 *Absolutus, quo ad Deum ab excommunicatione, etiam in iudicio vitiari non debet, nisi id aduersarius petat.*
5 *Boni viri est nulli nocendo alicui prodesse, vel certè velle.*

CONSILIVM XLVII.

AN mendicantes Religiosi ex priuilegiis suis, vel confessarij ordinarij ex priuilegio bullæ cruciatæ, possint absoluere ab excommunicatione imposita ab homine? Et quid possint cum pœnitente, qui esset denunciatus, vel notorius percussor clerici? Et si aliquis dictorum confessorum huiusmodi excommunicatos absolueret, quid operaretur talis absolutio, saltem in foro conscientiæ?

Secundo quæritur, cum quis incidit publicè in censuram aliquam Pontifici reseruatam, & satisfacit etiam publicè, an sufficiat tunc absolutio confessarij. qui aliàs habet facultatem absoluendi à tali censura: cum declaratione, quod talis pœnitens iam satisfecit, & absolutus est?

1 Respondeo primò, quòd excommunicatus generaliter ab homine, & nondum denunciatus, perinde potest absolui, ac excommunicatus à iure, per ea, quæ in hoc ipse cito in Manual. confess. [a]

2 Secundo, quod etiam excommunicatus specialiter ab homine, etiam denunciatus, & percussor notorius clerici, post iustam satisfactionem potest absolui per præfata priuilegia, & bullas quo ad forum conscientiæ tantùm: quia per præfatas bullas, & etiam, vt credo, per præfata priuilegia datur potestas generalis indefinita absoluendi excommunicatos à iure, vel ab homine, præuia satisfactione, absque vlla exceptione: & ita æquipollet vniuersali, iuxta glossam solennem, [b] & ita comprehendit omnes, [c] quia & nos credimus sufficere veram impotentiam satisfaciendi, præstita cautione sibi possibili, saltem iuratoria, iuxta ea quæ diximus in præfato cap. [d] quamuis Sotus contra teneat.

3 AD SECVNDAM respondeo, quod absolutio præfata non videtur prodesse, nisi quo ad forum conscientiæ tantùm, nisi cruciata, vel priuilegium expressè daret facultatem absoluendi quo ad vtrumque forum, per ea quæ diximus in dicto Manual. [e] Operabitur autem illa absolutio, vt possit diuina recipere Sacramenta, & beneficia sibi canonicè collata: & poterunt omnes, qui sunt certi de illa absolutione, licitè ei communicare quo ad forum conscientiæ.

4 Quin etiam, quod maius est, nec ab alio, quod sciam, satis proditum, Episcopus, & alij iudices fori exterioris possunt etiam quo ad forum exterius communicare eius factis, dictis, & conuersationi publicæ, & tractare ipsum quasi absolutum, & dissimulare eius excommunicationem, nisi aliquis aduersarius peteret eum arceri, & castigari tamquam peccantem in leges prohibentes excommunicatis illos actus exteriores. Tum quia hoc modo absolutus, non est verè excommunicatus: nec consequenter communicatur excommunicato. [f]

5 Tum quia boni viri est nemini nocendo, alicui prodesse, vel velle prodesse. [g] Tum quia hæc faciunt, vt priuatæ personæ, & vt tales sciunt ipsum esse absolutum: & ita nihil cõtra conscientiam faciunt, nec consequenter obuiant capite si. [h] Tum quia non tenentur ad arcendum eum tamquam Iudices, & ex officio Iudicis nobilis, nulla parte petente: quia non interest Reip. vt id faciant, cùm verè tales absoluti non delinquant, eo quod iudices non tenentur ad vltitatem priuatam, nisi parte petente, procedere. [i] Tum qui frequèter sacra Pœnitentiaria committit absolutiones, & dispensationes in foro conscientiæ tantùm Episcopis, vt ipsimet absoluant, & dispensent: & ita scientes scientia priuata tales esse absolutos,

a §. omnis & §. ex conditionali. Inst. de verb. obl. ea si prote. de rescrip. li. 6. cum iuribus ibi per gloss. citatis.

b Arg. regulæ accessorium. de regulis iuris li. 6. & ca. de multa. sub finem de præb.
c Ca. secundo requiris. de appellatio. vbi glossf. & Doctores, maximè Panor. & Decius resolunt.

d Iuxta ca. 21. de appell. l. 6.

e Ca. sedes A post. de rescri. l. 1. aque sullo de iurisd.

f De verborũ significatione, & c. venerabilibus. §. porro. de sent. excomm. lib. 6.
g In cap. qua fronte. de appell.
h Iuxta c. clerici, & c. fraternitati. de cle. excom. minis.

a Cap. 27. nu. 44.

b Ca. vt circa de elect. lib. 6.
c Cap. solita. sub fi. de maio. & obed. cũ concord. dict. num. 48.

c Ca. 26. n. 31. & c. 27. n. 150.

f Arg. l. in delicti. §. 1. ff. de noxalibus.
g Arg. c. 2. de postul.
h De præscri.
i Leg. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dãn. infec.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lutos, vel dispensatos, non inquietent, neque castigent vt Iudices, ignorantes id scientia publica, quæ habetur per allegata, & probata, qua debent duci, quatenus sunt tales. [a] Saltia, &c.

a *Le. illicitas. §. veritas. ff. de officio præfid. c. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg.*

SVMMARIVM.

1 *Absolutio virtute Cruciatæ iuuat in foro interiori, non in exteriori.*
2 *Absolui nominatim excommunicatus virtute Cruciatæ sine præcedente satisfactione non potest.*

CONSILIVM XLVIII.

LAta sententia prima in Rotæ Auditorio in fauorem B. & odium A. super quodam beneficio litigantium, fuit appositum sequestrum super possessione, & fructibus illius, quod per quosdam annos sæpius violauit A. & percepit fructus: vnde incurrit excommunicationem, à qua nulla facta restitutione, fuit virtute bullæ Cruciatæ absolutus. Quæritur, an absolutio valeat, & quid ei faciendum sit.

1 Respondeo primò, quòd circa quæstionem hanc multa dicere posset is, cui satis temporis ad id faciendum esset. Secundo, quod præfatus D. Consulens non est censendus absolutus quo ad forum exterius: quoniam absolutio, quam habuit per bullam Cruciatæ sacramentalem, non potest probari, nec facit fidem quo ad forum exterius, cùm etiam absolutio data in foro sacræ Pœnitentiariæ non prosit quo ad forum exterius. Tertio, quod non est absolutus etiam quo ad forum interius. Tum quia non præcessit satisfactio, quam bulla Cruciatæ requirit. Tum quia excommunicatio præfata non potest dici tam posita à iure, quàm ab homine, cùm sit posita, & declarata ab Auditore Rotæ, à quo debebat absolui. Tum quia insorduit in excommunicatione, & quotannis incurrebat illam, etiam si absolutus fuisset absolutione valida semel. Quarto, quod qui absolutus est bene ab excommunicatione, debet absolui prius à peccato mortali, propter quod est excommunicatus: quamuis frequenter ipso iure valeat absolutio ab excommunicatione, licet absolutio à peccato non valeat.

2 Quinto, quod D. Consulens (quod dolenter dico) multa debet facere, vt sit tutus quo ad vtrumque forum. Primo quidem, quod eum pœniteat tot transgressionum sequestri, & tot retentionum fructuum sequestratorum. Deinde, quod restituat fructus male perceptos, qui sunt restituendi, vel obtineat remissionem, siue condonationem, aut legitimam compositionem, aut concordiam faciat cum eo, quem res tangit. Tertio, quod impetret absolutionem à præfato D. Auditore, aut ab eius successore. Quarto, quod obtineat dispensationem ab irregularitate, si manens in excommunicatione celebrauit, dolens plurimum de suo malo statu tanto tempore continuato, &c.

SVMMARIVM.

3 *Excommunicatus ab homine nominatim per cruciatam, parte non satisfacta, non potest absolui.*
4 *Excommunicatus beneficium, antequam absoluatur, acceptare non debet.*
5 *Excommunicatus ab homine à quo absolui possit.*
6 *Absolui à Legato Papæ vt possit excommunicatus, quando longè à Iudice competente distat.*
7 *Beneficium impetrare valet ab excommunicatione ad reincidentiam absolutus, saltem antequam reincidat.*

CONSILIVM XLIX.

QVidam in loco longissimo ab eo, in quo moratur, citatus à Scholastico iudice competenti non comparuit, & fuit excommunicatus, & absolutus à confessario virtute bullæ Cruciatæ, absque solutione debiti, & comparitione coram iudice.

A Quæritur primo, an præfata excommunicatio teneat. Secundo, an absolutio fuerit iuridica, & valida.

1 Respondetur primò, quòd ad certam determinationem eorum, quæ quæruntur, oportebat scire formam citationis, & etiam excommunicationis latæ ob contumaciam, & etiam clausulam bullæ Cruciatæ huc pertinentem.

Secundo, quòd præfatus Magister Scholasticus solet frequentissimè incipere iudicium ab executione cum dicta iustificatiua, præcipiendo citato, vt soluat sub excommunicatione latæ sententiæ, aut intra certum tempus compareat allegaturus causam, quare non debeat id facere: & interdum citat sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vel ferendę, vt compareat responsurus perenti eum citari: & postea contumacem declarat incurrisse excommunicationem, vel excommunicat, prout requirit citatio præcedens: & quocunque horum modorum citatus fuerit D. Consulęs, iustè fuit excommunicatus, quia non soluit, nec comparuit intra terminum ei præfixum.

3 Tertio, quod clausula bullæ Cruciatæ, de qua nos alibi meminimus, & etiam Sotus meminit, facit confessario facultatem absoluendi, præmissa satisfactione. & ideo præfatus D. Consulens non potuit absolui virtute illius bullę, quia non satisfecit parti aduersę, nec soluendo debitum, nec comparendo coram iudice: cui consequens est eum indigere noua absolutione. Quandoquidem excommunicatio non tollitur, nisi per absolutionem à potente absoluere factam.

4 Quartò, quòd piè, prudentérque facit D. Consulens differendo acceptationem beneficij, donec absoluatur.

5 Quintò, quòd cùm ab excommunicatione specialiter ab homine lata non possit absoluere, nisi lator eius vel successor, vel superior, neque illi possunt id facere, nisi satisfacta, vel cõsentiente parte aduersa: nam neque Papa id facit, neque est facilè illam habere, siue impetrare ab alio, satisfactione non præmissa.

6 Sextò, quòd remedium facilius mihi nunc occurrens est, quòd D. Consulens longissimè absens à loco, in quo fuit excommunicatus, adeat Episcopum, vel Legatum, & ob absentiam, & impedimentum adeundi excommunicatorem, vel successorem eius, petat absolutionem, ne moriatur in excommunicatione, [a] promittendo se, quàm citò cõmodè poterit per se, vel per alium petiturum ab excommunicatore absolutionem, & eius mandatis pariturum, iuxta ea, quæ nos scribimus in Manu. Confess. [b] & accepta absolutione huiusmodi illico, quàm optimo modo poterit, mittat, vel scribat Salmanticam, vt pareat iudici, & impetret absolutionem, vel ratificet eam, quam obtinuit in Italia ob impedimentum comparendi coram illo, & hoc facto potest optimè acceptare beneficium, antequam nuncius, vel epistola perueniat Salmanticam: sed diligenter procurare debet, vt pareatur Iudici Salmanticensi.

a *Iuxta cap. quafronte de appellat.*
b *Cap. 27. nu. 40.*

7 Quia, nisi faciat id, quàm citò commodè poterit, reincidet in eandem excommunicationem, iuxta cap. *eos*, [c] & ea quæ diximus, [d] quamuis collatio beneficij, & acceptio facta post prædictam absolutionem, antequam reincidat, non desinent esse validæ propter reincidentiam subsequentem.

c *De sen. excom.*
d *Vbi supra.*

AD SECVNDAM quæstionem respondetur, confessarium illum malè absoluisse præfatum D. Consulentem, ideóque debere ipsum curare, vt absoluatur ab ordinario, vel delegato modo supradicto, & adhibere diligentiam supradictam, ne reincidat in illam.

SVMMARIVM.

1 *Confessarius monere tenetur beneficiarium excommunicatum occultè, quod restituat distributiones.*
2 *Fructus ex beneficio in excommunicatione occulta perceptos beneficiarius absolutus restituere non tenetur.*

CONSILIVM L.

AD quæstionem propositam respondeo quòd confessarius debet monere beneficiarium excommunicatum occultè

occultè

occultè, qui ob excommunicationem non quæsuit sibi distributiones quotidianas, vt restituat eas eis, quibus accreuerunt.

a *In c. pastoralis. §. veriũ. de appellat.*

1 Tum quia certum est, eas acquiri alijs interessentibus, dum ipsi excommunicati negligunt petere absolutionem, vt Cardinalis & Decius determinant, [a] super glossa, quæ ibi determinat beneficiarium excommunicatum non quærere sibi etiam alios fructus beneficij. Tum quia confessarius debet admonere confitentem ea, quæ sunt necessaria ad remissionem peccati sibi confessi, [b] & obligatio restituendi, quàm scire debet pœnitens, est de his, quæ sunt ad salutem ei necessaria, vt palam est.

b *Ar. c. penu. §. sacerdos. de pœn. dist. 6. & eorum, quæ tibi aliàs scripta sunt.*

2 Quod autem excommunicatus, satis iustè possit retinere fructus alios à distributionibus quotidianis sui beneficij receptos tempore excommunicationis, postquam fuerit absolutus ab ea, latis patet, argumen. eorum, quæ præ omnibus alijs adducuntur à nobis in cap. *non liceat Papæ*, [c] tractando intellectum cap. *quia sæpe*. [d]

c *12. q. 2. §. 10. num. 12.*
d *De elect. li. 6. & c. præsenti, de officio ord. eodem li. & c. cum vos eod. tit.*

DE SENTENTIA EXCOM. MVNICATIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicari à solo notario, etiam ecclesiastico, quamuis ex pacto processerit. nemo potest.*
2 *Laici coram Iudice ecclesiastico competente conueniri possunt. vbi per legem non prohibentur renunciare suo foro. num. 2. & 3.*
4 *Hispani laici non possunt suo foro renunciare, nec iurare contractus, qui ad suum valorem iuramentum non requirunt.*
5 *Lex prohibens laicos foro suo renunciare est iusta, & libertati ecclesiasticæ non contraria.*
6 *Reges iuste laicos defendent, ne per tales contractus excommunicari possint.*

CONSILIVM LI.

VÆRITVR, an laici in regnis Lusitaniæ, Castellæ, Nauarræ, præsertim in Ciuitate Dolæ, possint suos contractus inire, adiecta clausula, vt, nisi contenta intra constitutum diem adimpleuerint, excommunicari possint.

1 Respondeo primò, quòd non, etiam inter clericos coram solo tabellione, siue notario etiam ecclesiastico: quia excommunicatio ferri non potest in aliquem sine iurisdictione ecclesiastica secundum omnes, [e] & notarius etiam ecclesiasticus, quatenus est talis, non est iudex; nec vllam habet iurisdictionem, argumento legis *priuatorum*, [f] & ita nec absolutè, nec sub conditione, si vsque ad talem diem non soluerit, potest debitorem excommunicare: quò fit, vt obligatio in forma Cameræ cum huiusmodi excommunicatione conditionali, etiam in vrbe fieri non possit coram solo notario, vt Antonius Massæus Gallesius in libello formulæ cameralis, [g] tradit.

e *Ca. I. & G. de officio delegati.*
f *C. de iurisd. omnium iud.*
g *Obl. 1. p. ad 3. particulã. quæst. 3.*

2 Secundo, quod fieri potest etiam inter laicos coram iudice ecclesiastico competenti iure communi, vel per iustam renunciationem proprij fori, & iustam submissionem, qua se debitores submittunt illi, quod passim fit in vrbe, partibus renunciantibus suis foris, & submittentibus se quibuscunque iudicibus ecclesiasticis, & confitentibus debitum, & obligantibus se ad soluendum in certum diem, suscipiendo sponte præceptum iudicis iubentis, vt impleant promissionem sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vt concludit Panormitanus contra communem. [h]

h *In ca. P. & G. n. 6. de officio deleg.*

3 Tertio, quod hoc fieri non potest inter laicos in regnis, in quibus non permittuntur laici renunciare foro sæculari, nec submittere se ecclesiastico. Quoniam non potest fieri nisi coram iudice ecclesiastico competenti, vt dictum est, [i] & iudex ecclesiasticus non est competens super contractibus eorum iure communi, & in illis regnis

i *In 2. dicto.*

non potest fieri per renunciationem fori sæcularis, nec per submissionem, qua se debitores submittunt ecclesiastico, cùm nullatenus illa in præfatis regnis permittantur laicis.

4 Quarto huic esse consequens, non posse hoc fieri in Regnis Castellæ, Lusitaniæ, & Nauarræ à 60. circiter annis: quoniam lege Regia cautum est, ne quis laicus possit renunciare foro suo sæculari, nec submittere se ecclesiastico, immo nec iurare contractum, qui ad sui valorem vtroque iure non requirit iuramentum: quæ lex, vt puto constituta fuit primum in Castella, deinde in Lusitania ex aliqua lege, vel consuetudine, quæ visa est in eis iustificari à necessitate tollendi fraudem, quia iurisdictio sæcularis fraudabatur ex eo, quòd ratione renunciationis, & submissionis, omnes fere causæ contractuum laicorum deferebantur ad curias ecclesiasticas, quibus renunciato foro suo debitores se submittebant, immo & iurabant, vt ratione iuramenti, de quo vti de re spirituali iudex ecclesiasticus debet cognoscere, [a] conuenirentur coram ecclesiastico, vt conueniebantur, adeo quidem, quod ab hinc 70. annis frequentior erat litigatoribus curia Episcopalis Pampilonensis, quàm tota curia regia: nunc autem, prohibitis renunciatione, & submissione prædictis, & iuramenti adiectione, cùm vix vlla causa laicorum ad eam deferatur, quod adeo rigidè seruatur, vt nullum instrumentum à notario ecclesiastico inter laicos factum, quidquam fidei faciat in foro sæculari, & qui notarius regius addiderit contractui laicorum iuramentum, vel submissionem partium ad forum ecclesiasticum, castigetur, & deponatur ab officio: quamuis in Regnis Aragoniæ, & Valentiæ mos ille antiquus etiam nunc, vt audio, seruetur, & ita in illis possint fieri contractus propositi: quin, vt audio, fiunt aliqui fere similes illis, per quos ecclesiastici iudices laicos non soluentes ad statutum diem, excommunicant, monitione tamen præmissa.

a *Iuxt. c. cum C. de foro cõpet.*

5 Quinto, quòd si lege regia statutum est in Comitatu Burgundiæ, in quo videtur esse Dola, quòd laici non possint renunciare suo foro sæculari, & se submittere ecclesiastico: quod esse statutum suspicor, eo quod subiacet Regi Catholico, in cuius Regnorum bona parte, vt dictum est, id seruatur: si inquam id statutum est, non poterunt huiusmodi contractus fieri inter laicos: quia non poterunt se submittere ecclesiastico, sine qua submissione huiusmodi excommunicatio fieri non potest, vt prædictum est.

Sexto, quod maioris quæstionis est, an iustæ sint huiusmodi leges sæculares vetantes huiusmodi renunciationes, submissiones, & iuramenti adiectiones.

Ad quod respondetur, eas videri iustas in prædictis Regnis Castellæ, Lusitaniæ, & Nauarræ, ratione fraudis præfatæ vitandæ regibus, & consiliis regiis eorum, & difficile eas sublatum iri: quin, licèt pro contraria parte faciat, quod libertati ecclesiasticæ videantur obuiare, pro eis tamen facit, quod Ecclesia est cultrix iustitiæ, & non debet aliena iactura locupletari, nec velle, vt iurisdictio sæcularis defraudetur, [b] & quod Papa non intendit iurisdictioni Regum præiudicare, [c] & quod fraus sua nemini debet prodesse. [d]

b *Ar. c. licet. cum gl. de foro compet.*
c *Cap. nouit. de iudicijs.*
d *Ca. sedis de rese. cum aliys similibus.*

6 Septimo, quod qui reges, vel populi tenuerint præfatas leges esse iustas, à fortiori defendent non posse laicos in suis terris contractus præfatos excommunicationis vallo munitos efficere: & quod Concilium Tridentinum, [e] & ratio eius neruosè in suam partem induci posset: sed quia non proponitur in quæstione de huiusmodi legibus, an sint, vel non sint, neque si sint, quales sint, sufficiat præfata dixisse latius, quàm putaram, sed tumultuario studio. Salua Domini mei iubentis censura.

e *De quo in c. 1. de reform. sess. 25.*

SVMMARIVM.

1 *In ius vocare, vel excommunicare animalia irrationalia, vanum. & num. 2. & 3.*
3 *Excommunicatio in solos fertur Christianos. & numero 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *In veteri testamento per anathema non intelligitur excommunicatio.*
5 *Anathema duo significat, actum, scilicet faciendi, & rem iam factam.*
6 *Maledici, & anathematizare an differant.*
7 *Sententiæ latæ à quibusdam contra animalia irrationalia principia habuerunt laude digna, fines tamen superstitiosos.*
8 *Superstitionis species quatuor, & quæ illa sint.*
9 *Adiurare Deum, Diabolum vt inimicum, homines vt amicos, licet, non tamen irrationalem creaturam.*
10 *Adiuratio, vel incantatio irrationalis creaturæ, cui admiscetur aliquid falsum, est tacita dæmonis inuocatio.*
11 *Modus exercendi exorcismos contra irrationalem creaturam qualis, & num. 13.*
12 *Sententiæ contra animalia liberant potius virtute malorum Angelorum, quàm bonorum.*
14 *Sacerdos adiuraturus animalia irrationalia, quid faciet, & num. 15. & 16.*
15 *Orationis magna vis, & quatuor cum comitibus sæpe impetrat. & num. 16.*

CONSILIVM LII.

QVid iure fieri potest aduersus pisces grandes, quos Terrones vocant Surrentini, & à paucis annis in eorum maris Hadriatici districtu inferentes multa damna retibus, & alijs rebus piscatorum, &, vt aiunt, in personas eorum.

1 Ad quæstiones ex hoc facto resultantes dico primo, legisse me, vel certe audiuisse alio legente omnia, quæ Bartholomæus Cassaneus, vir quidem eruditus, scripsit, [a] quo integrius, & aptius parerem iubenti mihi iure suo respondere.

Secundo, inuenisse me in eis multa laboriosè quidem, & prolixè exarata, sed parum mea sententia rei, quæ quærebatur, necessaria, sed digna, quæ confutarentur, ne male decipiant, & in superstitiones ducant ea legentes. Primo enim disputat de nomine, quo vocabantur animalia illa nocentia, contra quæ remedium petebatur. Secundo, an deberent in ius vocari, siue citari. Tertio, an sufficeret citare procuratores eorum, & possent procuratores comparere.

2 Quarto, quis esset Iudex ad id competens. Quæ omnia potuerant omitti, considerando vanum esse in ius vocare vel citare, excommunicare, vel anathematizare animalia irrationalia propter proprium actum. Tum quod, vt ait S. Thomas, [b] praua res est etiam adiutare creaturam irrationalem ad agendum proprium actum: quia, cùm illa non moueatur à se ipsa, sed à Deo, vel permissu eius à diabolo ad nocendum homini, adiurandus est diabolus, iuxta illud. [c] *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.*

3 Tum quod, vt nos post alios resoluimus paucis in Manual. nostro Confessar. [d] nemo excommunicari potest, nisi homo baptizatus, mortalis, habens superiorem. Itaque vanum erat quærere, quo nomine vocarentur animalia præfata, de quibus rogatus fuit Cassaneus, & an citari poterant, & tenerentur personaliter citari, vel comparere, & quis esset Iudex competens, vel incompetens, quia quocumque nomine vocarentur, & siue citarentur, vel non citarentur, siue personaliter, siue verbaliter, siue à Iudice competente, siue ab incompetente, nullatenus poterant excommunicari, vel anathematizari, vt prædictum est: & probatur irrefragabiliter, eo quod solus Christianus est capax excommunicationis passiuæ, [e] omissis, quod excommunicatio in hac materia est electio alicuius ab ecclesia Christiana, & eius communione, vt patet ex definitione excommunicationis data ab omnibus, [f] & à nostris, [g] & quod nulla irrationabilia animalia, nec rationalia, præter baptizata, sunt intra ecclesiam Christi, nec participant communionem illius præsertim sacramentalem.

4 Nec obstat, quod legamus in libro Iosue, [a] multa irrationabilia fuisse anathemata, siue anathematizata: quia non est intelligendum illud de anathemate, prout accipitur à iuribus canonicis, & ab eorum peritis, sed pro rebus separatis à communi consortio aliarum similium, vt palam dicit S. Thomas receptus, [b] vt etiam accipitur in omnibus locis veteris Testamenti, in cuius tempore nondum erant inuentæ tres illæ censuræ, de quibus in cap. *quærenti*, [c] quarum maxima est excommunicatio, præsertim maior, quæ vocatur anathematizatio, de qua in hac quæstione agitur. Et ita nullatenus est dicendum montes Gelboë à Dauid fuisse excommunicatos: licet potuissent dici separati à dono diuino aliis montibus coniunctis donato.

5 Tertio principaliter dico, quod etiam illa, quæ ad probandum irrationabilia non posse anathematizari latè adducit, satius fuisset omittere: quoniam etiam ipse cum communi præsupponit, anathematizationem esse excommunicationem: &, cùm nemo possit excommunicari, nisi homo baptizatus, &c. vt prædictum est, consequenter palam erat non posse irrationabilia anathematizari, cùm non possint excommunicari, iuxta supradicta, & alia, quæ nos partitius, & resolutius scripsimus in commentario extrauagantis *ab ipso* S. D. N. [d] scilicet, quod verbum, *Anathema*, Canonum peritis duo significat. Alterum est actus faciendi, siue separandi Christianum à Christianorum communione, vt probatur efficaciter in capit. nemo, [e] ibi, *Anathema est mortis æternæ damnatio. &c.* Alterum, quod significat, est Christianus sic separatus: quod efficaciter probatur per sexdecim cap. Concilij Gangrensis, [f] qua parte habent, vt, qui illud, aut illud fecerit, sit anathema: in qua significatione etiam accipitur Iosue, [g] ad Romanos, [h] ad Galatas, [i] & alibi sæpe.

6 Quarto, quod etiam poterat Cassaneus omittere illa, quæ multiplicauit de dictione *Maledicere:* quia ipse asserit in sua materia, & quæstione, *Maledicere*, accipi pro anathematizare: &, cùm ipse magis concludat irrationabilia non posse anathematizari, quam quòd possint, licet aliquot rationes adducat in contrariam partem parum neruosas, absque alia frustranea probatione poterat concludere, *Ergo neque maledici, & anathematizari*, adducendo in hoc textus, & iura Bibliorum, & aliorum librorum, quæ non loquuntur de anathemate, de quo iura Pontificia loquuntur, sed de rebus separatis à quibusdam commerciis, honoribus, & priuilegiis, quibus communiter alia similia gaudent, vt dictum est.

7 Quinto, quod quatuor exempla, quæ Cassaneus refert, sententiarum latarum solemniter à Vicariis, & prouisoribus quarumdam diœcesum Gallicanarum contra quædam animalia irrationalia, licet habeant exordia laudè digna, fines tamen habent superstitiosos, quibus excommunicant, & anathematizant ea. Quarum similes audiuimus fuisse latas etiam in Hispaniis contra mures, sorices, & locustas, & quædam alia animalia destruentia segetes, & alia virentia: præsertim illam, quam tulit quidam episcopus ex quodam summo promontorio, per quam iussit muribus exire terras, quas habitabant, intra tres horas, intra quas maximus eorum numerus exiuit natando per mare Oceanum in quandam insulam sterilem, quo per excommunicationem & anathematizationem iussi fuerant exire.

8 Cùm etiam omnes prædicti intenderent verè excommunicare, & anathematizare animalia irrationalia, quæ incapacia erant talium pœnarum, certum est eos ad expulsionem eorum accepisse media, & remedia, quæ nec naturaliter, siue naturali ratione, nec supernaturaliter, siue supernaturali reuelatione, neque vlla Ecclesiæ Christianæ Romanæ institutione habebant virtutem expellendi ea eo modo: & ita censenda sunt superstitiosa aliqua specie superstitionis illarum quatuor, quas post alios referimus nos in nostro Manuale confessariorum, [k] vel innocationis tacitæ Dæmonum: quæ vt referimus ibidem, [l] toties fiunt, quoties aliquis enititur efficere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, nec

a *Cap. 6.*
b *In cap. 2. ad Galat.*
c *De ver. sig.*
d *Gregorij XIII. & illa est 28. inter ipsius const. num. 10.*
e *11. quæst. 3.*
f *Post tit. de. 30.*
g *Cap. 6.*
h *Cap. 9.*
i *Cap. 1.*
k *Ca. 11 n. 25.*
l *Num. 25.*

a *In quindecim foliis magni marginis. in cons. 1.*
b *2. 2. q. 90. a. 3.*
c *Luca 10.*
d *Ca. 17. n. 13.*
e *Cap. omnis Christianus. 11 quæst. 3.*
f *Li. 4. sen. d. 18.*
g *In rubr. de sen. excom.*

ex diuina, aut ecclesiastica dispositione possunt illud efficere, aut sunt ad illud ordinatæ, vel quando huiusmodi causæ tamquam necessariè adiunguntur alijs, quę possunt talem effectum producere, iuxta mentem S. Thomæ, [a] cuius definitionis exempla possunt esse quidam rami, quos posuit Caietanus, [b] præsertim vsus causæ naturalis ad effectum supernaturalem, vel miscere falsa veris, veluti dicendo Christum habuisse febrestin prædictis enim exemplis assumitur excommunicatio, & anathematizatio, quæ nulla dispositione supernaturali, nec Ecclesiastica Christiana Romana possunt operari effectus illos supernaturales expellendi, vel occidendi subito prædicta irrationalia, & miscent veris, & sanctis institutis ecclesiæ exorcismis, adiurationibus, & coniurationibus aliqua falsa, & vana, scilicet citationes, responsiones, & allegationes eorum fictas, & monitiones, excommunicationes, & anathematizationes factas contra ea illarum incapacia.

9 Quæ infirmantur ex eo, quod S. Thomas postea quam, [c] concludit licere adiurare Deum, & hominem, & amicos, & [d] licere etiam Dæmonem adiurare tamquam hostem ad compellendum, vel expellendum, iuxta illud iam dictum. [e] *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* non tamen vt amicum, vel socium habendum ab eo aliquod adiutorium, vel bonum postea, [f] determinat vanum esse adiurare irrationalem creaturam ad aliquem actum, tanquam procedentem ab ipsa: quia non est eius domina, sed eius, qui mouet eam, scilicet Dei, cuius dispositione omnia reguntur, & mouentur, vel Dæmonis, quatenus permissu eius vtitur ea ad nocendum nobis.

10 Et cum omnis adiuratio & incantatio irrationalis creaturæ, cui miscetur aliquid vanum, falsum, vel apocryphum, censeatur tacita inuocatio Dæmonis, vti amici & socijs: consequitur, omnem adiurationem, vel coniurationem, per quam adiuratur, vel coniuratur creatura irrationalis, esse superstitionem, & vanitatem, & consequenter peccatum etiam mortale, si fiat scienter: quod vitandum est omnino ab exorcismis, adiurationibus, & coniurationibus Christianorum.

11 Sexto, quod ex prædictis infertur, S. D. N. nec vllum alium Pontificem, vel sacerdotem debere consulere, vel mandare, vel vti processibus, & finibus sententiarum relatarum à prefato Cassaneo, nec aliarum similium latarum in Hispania, sed sic coniurationibus, & adiurationibus, & alijs remedijs ecclesiasticis ab omni sorde superstitionis, & inuocationis Dæmonum, & falsitate mundis, & alienis, iuxta S. Thomam, [g] dicentem, coniurationem, vel adiurationem huiusmodi non esse faciendam, referendo illam ad irrationalia nocentia, sed ad ipsum Deum, qui ea mouet, humillimè obsecrando eum, vt dignetur ea compescere aliquo modo suæ diuinæ Maiestati grato, vel referendo ad diabolum, & præcipiendo ei potestate præfata à Deo tradita Ecclesiæ, vt cesset à mouendo, & ducendo, & dirigendo illa contra nos: nihil tamen amicè, vel socialiter petendo, vel accipiendo ab eo, etiam si ipse, vel alius spiritu eius afflatus promitteret certo liberationem, quæ percupitur.

12 Nec obstat, quod præfatæ sententiæ operatæ fuerint liberationem à vexatione prædictorum animalium: quia illa non prouenit ex bonitate, & virtute sententiarum, sed ex potestate Diaboli, qui abstulit illa animalia de terris, quibus nocebant, vel occidit ea etiam subito in eis ad persuadendum cupientibus illam liberationem prouenire ex bonitate præfatorum processuum, & sententiarum, & sic continere & manu tenere confidentes in eis in peruersis superstitionibus, & inuocationibus, & amicitia Dæmonum, qui plurimum cupiunt haberi, & adorari pro dijs, & benefactoribus, cùm tamen sint malefactores maximi. pro quo facit, quod plures incantationes superstitiosæ sortiuntur effectum, quàm bonæ, procurante Diabolo magis vt malæ sortiantur effectum ad nos decipiendum, quàm Angelo bono ad nos adiuuandum, eo quod aliqua de causa occulta non conuenit nobis earum effectus.

Septimo, quod sancta, & bona coniuratio contra præfatos pisces posset confici. Primo quidem consulendo, & iubendo, vt fiat aliquod ieiunium vnius, vel plurimum dierum à prædicto populo Surrentino, & vicis seu pagis eius. Deinde consulendo, vt pœniteat eos verè peccatorum omnium suorum saltem mortalium & confiteantur illa sacerdotibus idoneis, & approbatis. Tertio etiam consulendo, vt satagant precibus, & supplicationibus humillimis augere suam fidem Catholicam, & spem sanctam perueniendi ad gloriam æternam, & caritatem in Deum, & proximos necessariam.

14 Quarto, quod coniurator, vel adiurator, qui coniuraturus est præfatos pisces, siue cacodæmones eis in nocumentum præfatæ ciuitatis, & pagorum eius vtentes, faciat id vestitus sacris, & præ cæteris mundet fidem suam ab omni sorde superstitionum, credendo actu, & recipiendo firmiter, & deuotè symbolum Athanasij, & præmissa oratione Dominica, & salutatione Angelica, obsecret ex animo Deum omnipotentem, vt propter semetipsum, & infinitam bonitatem suam, & per sanctissimam incarnationem, natiuitatem, passionem, mortem, & resurrectionem suam dignetur concedere sibi, & prefatis populis id, quod postulant, & iuuet eum ad præcipiendum, vt præcipit, durè, ac rigidè, virtute potestatis præfatæ à D. N. Iesv Christo accepta, præfatis cacodæmonibus piscibus prædictis in præfatum nocumentum vtentibus, vt abstineant à tali vsu damnoso, & permittant pisces illos redire in loca, vnde venerunt, & fugiant à facie sacrosanctæ Crucis, quæ ostendatur eis, & virtute eius iubeantur fugere, & relinquere sua malefitia ad gloriam eiusdem D. N. Iesv Christi, &c. quæ desumi possunt ex præfatarum sententiarum exordijs, & alijs partibus earum, omissa tamen mentione excommunicationis, & anathematizationis, quarum nec pisces, nec ipsi Dæmones capaces sunt, vt prædictum est in secundo principali dicto.

15 Quinto, quod, si primæ coniurationi non paruerint, repetatur, donec paruerint, cum firma fide, quod oratio est magnæ virtutis, magnarumque virium, vt probauimus in Enchir. de oratio, [a] vbi citamus B. Hieronymum, [b] asserentem Deum ipsum per eam quadamtenus cogi, & vinci, & D. Bernard. [c] affirmantem ex duobus vnum orantem indubitanter sperare debere, scilicet quod obtinebit quod petit, aut quod ei fuerit vtilius.

16 Quin etiam in ca. 19. eiusdem Enchir. [d] dicimus post S. Thomam, [e] orationem etiam peccatoris semper impetrare, quoties eam quatuor comitantur, scilicet vt orans petat pro se bono fine necessaria ad suam salutem, & cùm perseuerantia debita, ponendo fiduciam in illo Euangelij, [f] *quæcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.* & illo. [g] *Quodcunque petieritis patrem.* Quæ omnia, & singula supradicta, quæ multis prolixa videri possunt, sed reuera pro dignitate materiæ sunt pauca, subiicimus in primis emunctissimæ S. D. N. censuræ, & deinde cuiuslibet alius melius sentientis iudicio, In gloriam D. N. Iesv Christi, qui nos omnes saluet. Amen.

SVMMARIVM.

6 *Prædicare possunt suspensi, & interdicti.*
6 *Suspensi, & interdicti simpliciter non sunt prohibiti prædicare.*
6 *Missam audientes à suspenso vel interdicto denunciato peccant.*

CONSILIVM LIII.

CVm teneamur vitare suspensum nominatim denunciatum, & pariter interdictum personaliter, debium occurrit, in quibus tales sint euitandi: & in particulari est quæstio, an peccatum sit interesse concioni illius, qui cùm suspensus sit à prædicando, concionatur, & ita an præcisè ex vi interessentiæ peccatum detur, quod scilicet talis suspensus non vitetur: & pariter an peccatum sit audire sacrum eius, qui postquam personaliter interdictus, ac nominatim denunciatus est, illud facit.

5 AD HANC questionem respondetur primò, quod interdicti & suspensi sunt vitandi in illis actionibus, à quibus eis interdicitur, vel à quibus suspenduntur, & non in alijs: quia pœnæ non debent extendi extra casus proprios. [h] Secundo, quod non sunt vitandi, nisi fuerint nominatim denunciati pro interdictis, & suspensis ab illis

a *2. 2. q. 96. a. 1. & in multis art. qu. 95.*
b *In summa ver. incantatio.*
g *In d. a. 3. in corp.*

a *Cap. 1. n. 1.*
b *In epist. 58. ad Damasi & habetur de pœnit. d. 1. cap. importuna.*
c *Meditatio ca. 6. & habes gloss. sing. cla. 1. de reliquiis & vener.*
d *Num. 162.*
e *2. 2. q. 83. a. 11. ad 2. Ioan. 16.*
g *Ioan. 14.*
h *C. pœna de pœnit. distin. 1. & reg. odia de reg. iur. li. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

actionibus eis interdictis, vel ab eis suspensis, sed sic, si sunt denunciati, vt habet extrauagans *ad euitanda*. relata à nobis post alios in nostro Manuali.[a]

6 Tertio, quod interdicti, & suspensi simpliciter non sunt prohibiti prædicare, vt nos tradidimus in dict. Manual. [b] saltem si expresè non interdicandi, vel suspendantur ab officio prædicandi: & ideo possunt audiri prædicantes: quia prædicatio non est de numero officiorum diuinorum, quæ interdicuntur interdicto personali, vel suspenso ab officio diuino, vt nos tradimus. [d] Quarto quòd, quę dicantur officia diuina, à quibus interdicti simpliciter debent abstinere, & quæ illa, à quibus suspensus à diuinis debet abstinere, declaratur in prædicto Manual. [d] per eorum definitiones. Quinto quod non potest quis audire missam interdicti denunciati pluſquam denunciati, & suspensi à missando, vel diuinis officijs excommunicati, per prædictam extrauagantem, *ad euitanda*.

SVMMARIVM.

1 *Missam simoniaci non denunciati audiens non peccat.*
1 *Communicans cum excommunicato, specialiter, seu nominatim non denunciato, non peccat.*
2 *Accusatus de simonia, ac de excommunicatione diffamatus olim erat vitandus, modo non,*
3 *Fama excommunicationis cum denunciatione sufficit ad hoc, quod denunciatos excommunicatos euitare teneamur.*

CONSILIVM LIIII.

AN peccet mortaliter audiens Missam eius, quem scit esse simoniacum, & per consequens excommunicatum. [e]

1 Respondetur, quod non, si nondum erat denunciatus excommunicatus. nam, licèt iure antiquo sciens aliquem esse excommunicatum tenebatur illum vitare etiam ante denunciationem, [f] etiam si sciret excommunicatum per solam famam, [g] iure tamen nouo per extrauagantem *ad euitanda scandala*. Martini V. renouatam in Concilio Lateranensi sub Leone X. nemo tenetur vitare excommunicatum generaliter ante denunciationem, nec etiam excommunicatum specialiter ab homine nondum denunciatum: quod nos confirmamus in cap. 1, [h] vbi inserimus tenorem illius extrauagantis quem Butrius, & Felinus non habuerunt, vt etiam retulimus in Manual. [i]

2 Non obstat cap. *accusatum*, [k] vbi habetur, accusatum de simonia prohibendum esse à celebrando: quia procedit secundum iura antiqua, secundum quæ etiam infamatus de excommunicatione erat vitandus, vt prædictum est.

3 Addo tamen, quod, sicut olim fama sufficiebat de iure antiquo ad euitandum excommunicatum, [l] item nunc de iure nouo videtur sufficere fama de excommunicatione cum denunciatione: quia eadem ratio, & æquitas in vtroque casu mouere videtur, & ideo idem ius, [m] &c.

SVMMARIVM.

1 *Communicans cum suspenso ab oratione nullam incurrit, excommunicationem.*
2 *Suspensus ab officio est suspensus ab oratione.*
3 *Suspendi ab oratione potest homo ob peccatum veniale.*
4 *Suspensus à Confessore ministrando non efficitur irregularis.*

CONSILIVM LV.

1 DVbitatum est à quibusdam eruditis, an sit verum id, quod sentire videtur Ioannes Cassianus, [n] nempe communicantem suspenso ab oratione propter delictum incurrere excommunicationem, saltem minorem, ait enim per eiusmodi communionem videri communicare cum tradito Sathanæ, quo nomine Apostolus vocat excommunicatum maiore excommunicatione, [o] & constat communicantem excommunicato excommunicatione maiore regulariter incurrere minorem, & frequenter maiorem. [p] Sed contrarium est tenendum, quia nemo vllam pœnam incurrit ipso iure, nisi expresso iure id caueatur, iuxta glossam solennem receptam, [a] & nullo iure talis excommunicatio fertur.

2 Tum quod omnis ecclesiasticus suspensus ab officio, est suspensus ab oratione per definitionem suspensionis à nobis post alios traditam in Manual. Confess. [b] at nemo hactenus dixit communicantem suspenso ab officio excommunicari. Ergo non est dicendum. [c]

3 Tum denique quod suspendi potest quis ab oratione ob peccatum, quod tantùm est veniale, vt tradimus nos, [d] & per tale peccatum veniale non traditur quis Sathanæ, nec perdit caritatem, siue grátiam gratum facientem. [e]

4 Addo, quod suspensus ab oratione per confessarium non incurrit irregularitatem. Quibus est consequens regulariter communicantem eiusmodi suspenso, cum nullo iure id caueatur, non incurrere irregularitatem: & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis, iuxta caput *si qui*. [f] per cuius textum, & rationem glossa memorabilis [g] ait suspensum ab officio, vel communione à confessario, contraueniendo ei, non incurrere irregularitatem.

SVMMARIVM.

1 *Suspensio vt valida, vel inualida declaretur, quæ explicanda.*
2 *Sententia excommunicationis, vel suspensionis iniusta, lata à iudice competente, valida est.*
3 *Suspensio sine præcedente correctione lata, est valida, nisi procedatur per viam denunciationis.*
4 *Excommunicati, suspensi, vel interdicti, ante denunciationem non sunt euitandi, & gesta per eos valida sunt.*
5 *Appellatio, licet non suspendat excommunicationem latam, suspendit tamen declarationem.*

CONSILIVM LVI.

IN quodam ordine regulari est constitutio, vt, si Prælatus delinquerit, posit, correctione fraterna præuia, suspendi: fuit suspensus Prælatus.

Quæritur primo, an huiusmodi suspensio teneat.

Secundo, an acta per Prælatum sic suspensum valeant.

1 AD QVÆSTIONEM primam vix responderi potest, nisi declaretur, quis suspendit, qua auctoritate fungebatur, & quomodo sciebat defectus, ob quos suspendit, an cognitione priuata, an publica, & an notorietate, vel infamia, vel denunciatione, & an procederet per viam accusationis, denunciationis, vel inquisitionis: & qualis est tenor constitutionis, quę iubet suspendere Prælatum post correctionem, an habeat clausulam irritantem.

2 Secundo, quòd iure communi excommunicatio, & suspensio à iudice competente lata, etiamsi sit iniusta regulariter valet, & est seruanda saltem in foro exteriori: nisi in qui nque, vel sex casibus, quos nos summatim referimus in Manual. Confessar. [h] Et in propositione casus præsentis non narratur aliquid, ob quod suspensio prædicta debeat iudicari ipso iure nulla, quamuis esset iniusta: & ita habet locum cap. primum, [i] quod iuncta glossa probat censuram timendam esse, ac seruandam, etiamsi sit iniusta, modo non sit nulla, sed valida.

3 Et nullo iure cauetur, quod censura lata à iudice sit nulla ipso iure propter omissam correctionem fraternam, nisi cum proceditur per viam denunciationis Euangelicæ, [k] &c, vt prædictum est, non narratur in casu, qualis esset iudex suspendens, nec quali via procederet, neque quis defectus fuit factus in processu, neque quales clausulæ irritantes habeantur in constitutione ordinis, quæ hac de re disponit.

4 AD SECVNDAM respondetur, quod non solùm suspensus, sed etiam excommunicatus, & interdictus potest exercere iurisdictionem, quam habet publicam: & valet ea, quæ facit vt iudex, donec denuncietur, & declaretur excommunicatus, suspensus, vel interdictus: & non potest, nec debet euitari, donec fuerit declaratus: & denunciatus per extrauagantem cuius initium est, *ad euitanda*, relatam à nobis plenius, quàm ab alijs, [l] per quam

limitantur

a *In ca. fin. de inst. patro.*
b *Cap. 27 nu. 151.*
c 2. q. 4. cap. *consuluisti*, & §. *consideremus Auth. de trien. & semiss. col. 3.*
d *Ind. ca. 27. num. 159.*
e *Cap. vnum*, §. *criminis. 25. dist.*
f *De sent. excommu. lib. 6.*
g *In verb. iure.*
a *Ca. 29. nu. 55.*
b *Cap. 27. nu. 170. & seq.*
c *In d. ca. 27. nu. 176. & sequen.*
d *Ca. 27. nu. 172. & num. 151.*
e *Per extrau. 2. de simon.*
f *Ca. cum nõ ab homine de sententia. excommu.*
g *Ca illud de cleric. excomm. minist.*
h §. *laborat. de pœni. d. 6. nu. 2.*
i *Cap. 27. nu. 15.*
k *De simo.*
l *Dist. cap. illud de cleric. excommu.*
m *Le illud ff. ad l. Aquill. ea dudum. 2. de electione.*
n *Lib. 2. c. 16 de canonica. noct. vsuarum oratit. & pſa. modo.*
o *Ad Corint. 5.*
p *Cap. nuper & ca. concubinar. de sent. excommu. & cap. cum excommunicatos, & ca quoniam multos 1. quæst. 3.*
h *Cap. 27. nu. 4.*
i *11. quæst. 3.*
k *Iuxta ca. super his, de iudic.*
l *Dist. ca. 27. nu. 13.*

limitantur omnia iura antiqua, tam Decreti, quàm Decretalium, Sexti, & Clementinarum: & omnium extrauagantium impressarum, & non impressarum: adeo quod Illustrissimum prætorium Rotæ ita hoc seruat, quod numquam pronunciat acta, quæ fiunt per Episcopos, & alios Prælatos, & iudices, esse inualida, & nulla, propterea quod fuerunt facta ab excommunicato etiam per Auditorem Rotæ, si fuerint facta, ante quam per Rotam fuisset declaratus excommunicatus, vel suspensus, vt etiam Felinus qui fuit Auditor Rotæ, expressit, [a] cuius verba aptissima huic negotio non transferimus hic ob festinantiam interrogantis, & quia videri possunt apud eum ibi.

f Cui addo id, quod proposito plurimùm seruit, quod licèt excommunicatio, & aliæ censuræ latæ sine monitione valeant ipso iure secundum receptiorem opinionem, & appellatio, quæ ab eis fit, non suspendat eas, nec earum effectum, licet deuoluat iurisdictionem ad superiorem, per ea, quæ habentur in cap. *pastoralis*. [b] declaratio tamen, quod aliquis incurrit in illas, non potest fieri absque citatione eius, & antequam audiatur, vel contumax iudicetur: & si fiat declaratio absque illa citatione, & auditione, est ipso iure nulla, & nullum impedimentum facit, quo minus facta per ligatum censuris valeant, per glossam, [c] & multa, quæ ipsemet Felinus cumulat, & congerit, [d] &c.

SVMMARIVM.

1 *Collationes beneficiorum factæ à Capitulo suspenso & non declarato valide sunt.*
1 *Declaratio legitima requiritur ad incurrendum pœnas ipso iure positas.*
2 *Citatio legitima est parti ante declarationem intimanda.*
3 *Gesta à Capitulo suspenso, vt à persona publica valent.*

CONSILIVM LVII.

AN stante suspensione, Capitulum possit conferre beneficia suæ præbendæ in tali Ecclesia?

1 Quæstio hæc est nimis generaliter proposita, vt categorica responsio ei aptetur: sed credo, quòd collationes beneficiorum factæ à capitulo non iudicabuntur inualidæ siue nullæ: attento quòd requiritur legitima declaratio ad incurrendas pœnas, etiam ipso iure incursas, iuxta glossam singularem & receptam, [e] quam, & alia plurima citat in hoc Felinus. [f]

2 Attento item, quod citatio debet legitimè intimari parti, & quod contra hanc declarationem poterunt allegari aliqua notata in clem. 1. & adducta per Felinum, [h] & per eundem in cap. *ad probandum*. [i]

4 Attento item quòd cùm sit vniuersitas, & non singularis persona: vna, vel alia de causa excusabitur collatio ab eo facta, eò quòd illam fecit, vt publica persona, cuius gesta valent, donec toleratur. [k] & difficile prætorium celebertimum Rotæ iudicabit illud Capitulum non esse tolerandum propter hanc solam intimationem suspensionis, si eruditissimi causarum Patroni Romanæ curiæ susciperint defensionem eius, & illius, cui beneficium fuit collatum. Quare consulo, ne quis facile moueat litem aduersus eum, qui possederit beneficium collatum à prædicto Capitulo, fundando se solum super præfata suspensione. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Suspensio ab officio generalior est, quàm suspensio à diuinis.*

CONSILIVM LVIII.

AN suspensio à diuinis æquipolleat suspensioni ab officio.

1 Respondeo primo, de suspensione à diuinis agere textum cap. 1. [l] Secundo, quod Innocentius, glossa, & alij omnes senserunt hanc difficultatem, quæ certè non est parua: & communiter videtur recepta opinio Innocentij, [m] vt latè refert Francus, [n] & sequimur nos in Manual. Confess. a Tertio, quod omnibus his perpensis, potest categoricè huic quæstioni responderi, quod suspensio ab officio est generalior, quam suspensio à diuinis: & consequenter quod suspensus à diuinis, interessendo diuinis, non incurrit irregularitatem plus quàm suspensus ab officio.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Insigne dicitur, quod præ aliis sui ordinis aliquid habet præcipuum.*
2 *Locus insignis dicitur, qui in ordine locorum quiddam habet præcipuum.*
3 *Locus insignis etiam dicitur locus non mutatus.*
4 *Locus insignis dicitur, quando vulgo pro tali habetur.*

CONSILIVM I.

VTrum Fonseca diœcesis Toletanæ possit appellari locus insignis, ad hoc, vt non vitietur dispensatio matrimonialis, in qua sic appellata fuit.

1 Respondeo, quod sic. Tum quia insigne dicitur id, quod præ aliis sui ordinis habet aliquid præcipuum, iuxta illud. [b] *Ostroque insignis & auro Stat sonipes*, & alia multa, quæ in hoc citant eruditi latini: & Fonseca licet non sit locus cinctus muris, habet tamen 800. municipes, quod est quiddam præcipuum in ordine locorum Hispaniæ non muratorum siue muris non cinctorum. Tum quia habet iurisdictionem magnam, etiam mero & mixto imperio insignitam.

2 Tum quia non requiritur, quod sit muris cinctus, vel muratus locus, ad hoc, vt dicatur insignis, vt probatur in cap. *statutum*, [c] adiuncta glossa. [c] Nam textus habet, delegatum Sedis Apostolicę posse cognoscere de causa sibi delegata in ciuitate, vel loco insigni: & glossa recepta intelligit per ciuitatem locum muris cinctum, & consequenter probat, locum insignem posse esse etiam non muratum, & muris cinctum.

3 Tum quia is, cui committebatur potestas dispensandi, accepit informationem de contentis in commissione: & consequenter de loco illo, an esset insignis: & testes, qui vt par est credere, fuerunt Hispani, & potuerunt testari verbis Hispanis, dicendo, *que era lugar signalado*: quod Hispanis significat idem, quod Latinis verbum insignis, vt palam est.

4 Tum denique, quod, vt ait Ioannes Monachus, [d] locus insignis dicitur, qui vulgo habetur pro tali, [e] & constat præfatum locum de Fonseca haberi à vulgo pro *signalado*. & consequenter pro insigni cum idem significent insignis, & *signalado*. &c.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum Papæ in dubio, vt verba sonant, interpretandum.*
2 *Fortunam pinguiorem sortitur, qui deducto ne egeat, soluere potest.*
2 *Fortunam ad pinguiorem venisse, & posse soluere, deducto ne egeat, paria.*
3 *Sustentatio honesta ex personæ qualitate consideranda.*

CONSILIVM II.

PApa sub pœna suspensionis præcepit quibusdam fratribus, vt cum peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redituum, siue fructuum conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionem.

Quæritur, ad quid obligentur.

Secundo, quando ipsi fratres iudicandi sint peruenisse ad pinguiorem fortunam.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo, quod censura siue præceptum illud Papæ ponit prædictis fratribus obligationem illam, quam verba sonant, nempe, quod cùm venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ædificationi,

vel

a *In c. ad probandum, de re iudica. n. 6.*
b *Cap. 27 nu. 151.*
c *Clem. 1. de re.*
d *In c. Rodulphus. n. 41. de rescript.*
e *De iudi. & cle. causam. 8. verum. de elect.*
f *In c. Rodulphus. n. 41. de rescript.*
g *De iudi. & cle. causam. 8. verum. de elect.*
h *Ca. quoniã §. porro. n. 13. vt lit. nõ contest.*
i *Nau. c. de re. iud.*
k *L. Barbarius. ff. de officio præt. & c. ad probandum. de re iu.*
l *De sent. excom. li. 6.*
m *In c. fin. de excess. prælatorum.*
n *In d. c. 1. §. caueat. nu. 3.*
a *Ca. 27. nu. 163.*
b *Virg. 4. Æneid.*
c *In ver. ciuitat. de resid. 6.*
d *In d. c. statuti in princ.*
e *Arg. l. Labeo. ff. de appel. re. & Co. ex literis. de sponsalib.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel immobilium emptioni: quia in dubio non est recedendum à verbis dispositionis, [a]

2 AD POSTERIOREM quæstionem respondeo, tunc prædictos fratres iudicandos esse peruenisse ad pinguiorem fortunam, quando peruenient ad eum statum, in quo poterunt se honestè sustentare de bonis suis: quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem est, quod peruenire ad statum, in quo, deducto eo quo indiget ad se decenter sustentandum, potest soluere, vt colligitur ex l. inter eos, & l. miles, [b] vbi Iason bis, vel ter æquiparat, venire quem ad pinguiorem fortunam, & posse soluere, deducto ne egeat. Tunc autem dicitur quis habere tantum, vt possit soluere deducto ne egeat, quando habet tantum, quod possit soluere, retento eo, quod sufficiat ei ad commodè, & honestè viuendum, vt dicit glos. memorabilis, [c] quam sequitur Philippus Decius. [d]

3 Honesta verò & commoda sustentatio debet considerari secundum qualitatem personæ, secundum Bald. [e] & tradit Alexander. [f] Porro non sunt hæc intelligenda, vt quidam dicebat, vt qui peruenit ad pinguiorem fortunam, debeat soluere debitum de omnibus, quæ habet, sed tantùm de his, quæ supersunt ei, retenta sibi commoda, & honesta sustentatione, vt ex prædictis ll. & eis adnotat. facile colligas. &c.

a Le. non aliter ff. de le. 2. c. tua de ſpōſ.

b ff. de re. iud. in l. diuus, & l. in condemnatione. ff. de reg iur. §. ſed etſi quis. Inſt. de act.

c In d. l. in condemnatione.

d In d. l. diuus nu. 7.

e In leg. 2 in prine. ff. quod met. cauſſ.

f Inſ ſi maritus in ſ. ff. ſol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, non ſuffragetur, poſitum in Concil. Trid. cap. 12. ſeſſ. 24. cum ſit negatiuum, & deſtruat quidquid poſt ſe inuenit, recipit exceptionem.*
2 *Beneficiatus, fidem profiteri recuſans, an præſumatur hæreticus, & vt talis priuandus.*
2 *Concil. non præſumit hæreticos profeſſionem fidei non emittentes. ſed punit pœna debita inobedientiæ.*
3 *Pœnæ ſunt reſtringendæ, & legum correctio vitanda.*
3 *Verbum, non ſuffragetur ſi extendatur ad titulum, corrigitur regula de trien. poſſeſſ. & num. 4.*
4 *Verbum, non ſuffragetur, intelligendum de adiutorio, quod dat poſſeſſio ad quærendos, vel non perdendos fructus, & non quo ad titulum.*
5 *Pœnæ canonum, præſertim Conciliorum, ſolent eſſe moderatæ, ita quod non excedant pœnam delicti.*

CONSILIVM III.

AN illa verba, [g] Concilij Trident. *Nec illis poſſeſſio ſuffragetur*, excludant prouisum, etiam quo ad titulum, ita quod neque quo ad fructuum perceptionem, neque quo ad proprietatem suffragetur.

1 Pro parte affirmante facit, quod negatio totum, quod post se inuenit, destruit, & contrarium eius ponit, vt ait glossa singularis & recepta, [h] ad quod facit illud Dialecticorum, *Nullus eſt aptior modus contradicendi, quàm præponendo negatiuam.* at clausulæ prædictæ præponitur negatiua verbo *ſuffragetur*, ergo tollit omne suffragium, & consequenter tam illud, quod est datum ad legitimandum, siue canonizandum titulum, quam ad quærendos fructus.

2 Secundo, quod hereticus perdit omnia iura sibi competentia. [i] At qui prouisus de beneficio respuit profiteri fidem, videtur hæreticus: ergo perdit omnia iura, & consequenter ipsammet possessionem, iuxta glossam singularem: [k] & ita ad nihilum potest illa sibi prodesse.

3 Pro parte autem negante facit primo, quod pœnæ sunt restringendæ. [l] Secundo, quod correctio iurium vitanda est. [m] At intelligendo prædicta verba de suffragio quo ad titulum, corrigitur lex illa vtilissima de triennali possessione, & intelligendo de suffragio quo ad fructus, conciliantur cum illa: ergo sunt intelligenda quo ad fructus tantùm. Tertio, quod intelligentia dictorum ex causis est sumenda dicendi, [n] & verba secundum materiam subiectam sunt intelligenda, etiam impropriando ea, [o] at materia, in qua proferuntur prædicta verba, est materia acquisitionis, vel amissionis fructuum beneficij, & non tituli eius: ergo intelligenda sunt de suffragio, & adiutorio, quod dat possessio ad quærendum, vel ad non perdendum fructus, & non quod conuenit ad quærendum, vel non perdendum titulum.

g In cap. 12. ſeſſio. 24.

h In c. cum diletſus de conſuetud.

i Ca. cum ſecundum leges, cum ſimilib. de hæret. lt. 6.

k In c. quo iure. 8. diſtinct.

l Ca. pœna. de pœn. d. 1. cum ſimilib.

m Ca. cū ex pediat. de elect. li. 6. & l. 1. C. de in officio. teſta.

n Ca. intelligēdæ de verborum ſignifi.

o Le. ſi vna. ff. locati.

4 Quarto, quod pœna priuationis alicuius iuris non est dicenda cuipiam imposita, nisi eam lex expressè ponat, iuxta glossam solennem & receptam quæ vltima est. [a] At prouisus, simul ac possessionem cum titulo colorato accepit, quæsiuit ius fruendi fructu prædictæ regulæ de trien. ergo non debet censeri priuatus illo, nisi per legem, quæ id exprimat, vel nisi aliter nō posset esse fructuosa, at prædicta verba prædicti canonis possunt esse valde fructuosa, intelligendo ea quo ad perditionem fructuum tantum: ergo quo ad eam tantum sunt intelligenda.

5 Quinto, quod pœnæ canonum, præsertim Conciliorum œcumenicorum, solent esse temperatæ, & moderatæ, ita quod non excedant mensuram delicti, iuxta illud, [b] *iuxta menſuram delicti ſit & plagarum modus.* [c] At culpa non faciendi prædictam professionem vt plurimum prouenit ex ignorantia, inaduertentia, & negligentia, & est quædam omissio facilè supplebilis: ergo pro ea non est imponenda eam omittenti pœna perditionis beneficij, vel iuris, quo illud sibi defendere potest: immo satis superque fuit priuare eum iure quærendi fructus, & ita credendum est, sacrum Concilium voluisse quidem illum priuare iure fructuum, non autem iure tangente titulum.

Non obstant opposita: ad prius enim respondetur, quod tum demum negatiua vniuersalis est vniuersaliter intelligenda, quando nulla lege speciali, vel efficaci ratione esset limitanda in aliqua specie: nulla enim est regula tam generalis, quæ aliquam non patiatur exceptionem, præter illam, quæ ponitur, cap. licet, [d] at plurimæ sunt regulæ vtriusque iuris vniuersaliter, & negatiuè conceptæ, per verba *nullus, nemo, non præſtat, nihil*, & id genus alia, quæ tamen multas habent limitationes, & ita regula illa negatiua, quæ tacitè colligitur ex prædictis verbis, scilicet, *non ſuffragetur poſſeſſio prouiſo, qui intra duos menſes non fecerit profeſſionem fidei*, iure limitatur, vt solùm procedat quo ad suffragium acquirendorum fructuum, & non quo ad id, quod pertinet ad titulum, de quo per dictam regulam de triennali statuitur contrarium.

Ad posterius respondetur, concedendo, hæreticum priuari omnibus iuribus ipso iure, negando tamen, quod ex eo solo, quòd prouisus omittat profiteri fidem intra duos menses, præsumatur hæreticus, nec suspectus de hæresi, & quod Concilium non intendebat ponere pœnam debitam hæresi, sed debitam inobedientiæ: si enim id intendisset, apposuisset pœnam priuationis beneficij, vt palam est.

a Ca. vlti. de iure patron.

b Deuter. 16.

c Ca. nō eſſe ramus. 4. q. 1.

d De regul.

SVMMARIVM.

1 *Parochus penſione conſtituta ſuper ſua parochiali ea lege, vt ſo. ſibi libera remaneant, ordinaria onera ſubire debet.*

CONSILIVM IIII.

CONstituta certa pensione vni super fructibus parochiæ alteri collatæ ea lege, vt so. scuta libera remaneant parocho. Quæritur an debeant illa remanere libera ei ab onere habendi clericum, qui eum iuuet in diuinis faciendis, & ab impensa candelarum, quæ sunt necessariæ ad Missarum parochialium celebrationem, & cereorum, qui sunt necessarij ad portandum sacramentum infirmis, & ab impensa olei necessarij ad sustentādam lampadem ardentem coram sanctissimo Sacramento, & cereorum, qui de Ecclesiæ more debent distribui aliquibus personis, & ramorum palmarum, oliuarum, & aliarum arborum, quæ necessario benedici debent in dominica Palmarum?

1 Respondeo multa posse pro vtraque parte adduci, sed contendentibus super his consulendum videri, vt conuenirent, ita quòd onus habendi clericum adiutorem, & candelas necessarias ad celebrationem, & cereos ad portandum Sacramentum, debeat subire parochus. Impensam autem olei necessarij ad sustentandam prædictam lampadem, & cereorum, qui de more debent distribui, vltra necessarias candelas ad ordinarium cultum, subeat pensionarius: ea ratione diuersitatis,

quòd

quod hæ non videntur accessoria necessaria officio parochi, illa verò sic: & quòd pro his nihil de consuetudine reperitur communiter parocho, pro illis autem sic, etiam si parocho accessisset aliquis reditus ex aliqua Capellania, cui ipse deberet inseruire: attento quòd pensio prædicta non creuit propter eam Capellaniam, cuius reditus non augent valorem fructuum plusquam oblationes, distributiones, & alia mortuaria, & anniuersaria, iuxta latè adducta per Felinū. [a] Salua &c.

a In ca. ad aures de reſcri.

SVMMARIVM.

1 *Canonici regulares ſeparatas domus habere poſſunt.*
2 *Canonici regulares mulieres honeſtas de cauſis domos ſuas ſeparatas ingredi permittentes pœnam nullam incurrunt.*
3 *Mulieres non prohibentur ingredi regularium alias domos quàm monaſteria.*
4 *Copulatiuè, ac, &, ſumuntur, impropriè inter verba diuerſa idem ſignantia.*
5 *Dictio, ſeu, vel, ſiue, accipitur expoſitiuè, ita vt verba, & non ſenſum diſiungat.*

CONSILIVM V.

CApitulum, & Canonici regulares Ecclesiæ Pampilonensis habent singuli quasdam domunculas extra clausturam positas, in quibus solet morari ancilla, & recipi cognati, amici, & alij hospites vtriusque sexus, qui prædictos Canonicos visunt, vel caritatis officium eisdem impendunt.

Quæritur, an præfati Canonici excommunicationem, vel aliam pœnam incurrant, propter aduentum, vel ingressum mulierum in præfatas domos, propter extrauagantem Pij V.

1 Præsuppono primo decisionem alterius quæstionis, quàm præsupponit hæc proposita, scilicet quod prædictis Canonicis regularibus licet habere prædictas domos, seu domunculas, quam in specie esse irridicam, nos tradimus in Comment. 3. [b] quæ probatur ibidem, [c] per irrefragabilia fundamenta, quæ prius adducuntur in quæst. 4. & sequentibus vsque ad nonam, & in ipsa nona.

2 Ad hanc autem quæstionem hic propositam respondeo, quòd nullam censuram, neque aliam pœnam, neque vllum peccatum incurrunt prædicti Canonici, eo quòd consentiant ingredi in prædictas domos aliquas mulieres honestas, ob causas honestas: quoniam nullo iure naturali, nec diuino nec humano Canonico id prohiberur, vt defensum, & monstratum est in prædictis quæstionibus, ex quarum decisionibus fluit, & infertur decisio præfata.

3 Secundo, quòd non obstat extrauagans prædicta Pij V. quæ incipit *Regularium*: relata à nobis in commentar. 4. [d] quatenus prohibet, ne mulieres vllæ ingrediantur monasteria, & domos vllorum Regularium: quia vt ibidem declarauimus verbum *domos*, in ea positum, non accipitur pro quacumque domo regularium, sed pro monasterijs clausis eorundem in hæc verba. *Coniunctiones illæ copulatiuæ, ac, & &, poſitæ inter illa verba monaſteria, & domos non ſumuntur in ſignificatu proprio, ſecundum quem ponuntur inter verba diuerſa ſignificantia diuerſa, iuxta gloſſam memorabilem,* [e] *ſed accipiuntur impropriè pro ſeu, vel ſiue, quæ ponuntur inter diuerſa verba idem ſignificantia, iuxta Panormitanū receptū.* [f] *Tū per prædictam extrauagantem circa. ibi, monaſteria, ſiue domos, vt ibi annotauimus.*

4 Quod autem sic propriè debeant capi in hac extrauagante probatur primo per aliam extrauagantem eiusdem Pij V. quæ incipit circa: cuius tenorem retulimus in eodem Comment. 8 vbi [h] sic scripsimus. *Dictio, ſeu, capitur hic expoſitiuè ſecundum propriam ſignificationem quæ ſicut & dictio. ſiue, verba, & non ſenſum diſiungit ſecundum Panormitanum receptum,* [i] *quamuis & aliquando ſecundum ſubiectam materiam, vtraque earum vel alternet, vel copulet, per latius ibi allegata,* [k] *per Felinum. Verbum enim domibus, inter quod, & verbum, monaſterijs hic ponitur, idem ſignificant, ſcilicet ædificium monachis dicatum, & ſeptum, vel neceſſario ſepiendum, &c.* Tertio, quòd absurdum esset dicere per prædictam extrauagantem ab omnibus domibus vrbanis, & rusticis, & villis omnium monasteriorum omnes mulieres arceri,

b De re. ſuper c. nullã. n. 35.

c Sub qu. 9.

d Super c. ſtatuimus. n. 32.

e In rub ff. de iuris. & facti ignorã. & gl. c. querelam, de ſimo.

f In cap. inter cæteras de reſcri.

g Super c. ſtatuimus. n. 39.

h Num. 44.

i In d. c. inter cæteras. de reſcripto n. 4.

k Numer. 3.

& ita non dicendum. [a] Quarto, quòd eædem rationes, quæ concludunt verbum *ſine*, positum in prædicta extrauagante circa poni propriè pro seu, siue, coniunctione expositum, illæ eædem concludunt, quod in prædicta extrauagante *regularium* copulatiuæ, ac, & ante exponuntur è contrario pro exposita. Salua, &c.

a Ca. dudum 2. de præb. lib 6. l. nā quod abſurdum ff. bo. lib.

SVMMARIVM.

1 *Priuatus voce actiua, & paſſiua, quibus priuatus cenſeatur.*

CONSILIVM VI.

PRiuatus voce actiua & passiua iuxta [b] Concilium Tridentinum an censeatur priuatus voce capitulari, an voce electiua ad officia.

1 Respondetur, quòd censetur priuatus iure dandi vocem capitulariter, vel vt alij habent in negotijs occurrentibus expediendis per voces capitularium collegialiter, vt satis colligitur ex glossa, [c] & ex eis, quę addunt ei Cardinalis & Bonifacius, & ex eisdem in clementi. *vt ij qui.* [d] & ex eo quod lex generaliter loquens, generaliter intelligenda est, [e] & præfatum caput generaliter priuat præfatum religiosum voce actiua, & passiua, & ita generaliter debet intelligi de omni iure dandi vocem ad aliquem actum faciendum in Capitulo, & iure patiendi vocem datam de ipso à Capitulo, conuentu, vel collegio quoad ea; quæ sunt ipsi honori & præminentię: quamuis non iure patiendi ea, quę sibi sunt onerij, & pœnę, vt satis exprimunt præfatus Cardinalis & Bonifacius. Salua, &c.

b Ca. 2. de reg ular. ſeſſ. 15.

c Verb. inibi. cle. 1. de regn.

d De ætat. & qualit.

e Le. 1. §. cauſſ. de aleæ luſ & aleat.

SVMMARIVM.

1 *Socius capitale reſtituere tenetur: ſi equus punctus, calce ſocij necauit.*

CONSILIVM VII.

TItius, qui dederat pecuniam alteri, ea lege, vt quotannis certum quid solueretur ei, & si durante societate moreretur morte naturali, pecunia esset accipientis, & postea obijt mortem percussus calce cuiusdam equi, ad cuius clunes ascendere volebat, eo quod is, qui sellæ insidebat, calcaribus punxit equum. Quæritur, an mortuus fuerit morte naturali.

1 Videtur dicendum non fuisse mortuum morte naturali, sed violenta, & consequenter heredem eius posse illam pecuniam repetere, vel iam repetitam retinere. Tum qui communiter, & vulgariter non reputatur naturalis. Tum quia instrumentum societatis inter exempla mortis violentę, & ab alio illatę, ponit mortem obuenientem prægnanti ex partu vel prægnatione, quę magis videtur accedere ad mortem naturalem, quàm mors de qua proponitur quæstio: & consequēter posse heredem Titij iustè in foro Dei repetere pecuniam prædictam, vel repetitam retinere. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Prouinciale qui congregare poſſit.*
2 *Concilium Prouinciale quando congregari poſſit.*
3 *Concilium Prouinciale eſt conuentus Epiſcoporum coactus ab habente poteſtatem congregandi, vocatis vocandis.*

CONSILIVM VIII.

AN conuentus, vel congregatio Episcoporum Prouincię, facta per visitatorum auctoritatem, dicatur Concilium prouinciale?

Respondeo primo, quod ad soluendam clarè hāc quæstionem expediebat declarare, cuius est, vel à quo missus visitator præfatus: & an esset missus ad casum particularem, vel aliquos casus particulares tractandos cum Episcopis, an vt faceret Concilium Prouinciale cum eis.

1 Secundo, quod Concilium Prouinciale congregari potest à Papa, & Patriarcha, qui superior esset Archiepiscopi totius Prouincię, vel ab ipsomet Archiepiscopo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Metropolitano, vt docet Cardinalis,[a] & est textus Isidori.[b]

2 Tertio, quod si visitator non est missus ab aliquo prædictorum trium, conuentus Episcoporum coadunatus ab illo visitatore non est Concilium Prouinciale: neque si ab eis, vel aliquo illorum sit missus absque speciali facultate congregandi Concilium Prouinciale: neque si est tantum missus ad aliquem, vel aliquos actus particulares: quia, vt aliquis conuentus Episcoporum sit Concilium Prouinciale, oportet, vt congregetur ab eo, qui habet auctoritatem congregandi illud.[c] Quamuis Concilium Prouinciale congregari possit ad aliquas particulares causas in congregatione ipsius expressas, ex mente Innocentij[d].

3 Quarto, quod conuentus Episcoporum Prouinciæ coactus à visitatore, vocatis vocandis de iure, vel consuetudine habente potestatem cogendi Consilium prouinciale ad celebrandum Concilium, edit Concilium Prouinciale: quia omnia, quæ sunt necessaria ad substantiam Concilij Prouincialis, habebat in numero vocandorum, porro etiam ipsummet Metropolitanum, qui per se, vel per alium debet interesse ipsi Concilio per iura præcitata, etiamsi visitator esset deputatus à Papa, esto quod visitator primum locum teneret propter repræsentationem Papæ: quia in dubio Papa nemini præiudicat.[e]

a *In cle primæ §. quod & interdictis, de sent. excom.*
b *Isid. li. 6. etymol. ca. 16. in can. regula §. porro. 3. dist.*
c *Arg. c. quoniam quidē, & c. placuit. 18 dist.*
d *In c. graue. nu. 7. de prob.*
e *Cap. super eos. de offic. de leg. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco pub.*

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio ab ingressus Ecclesiæ, interdictum, & suspensio diuersis respectibus appellatur.*
2 *Res eadem diuersis nominibus ex diuerso respectu appellatur.*
3 *Censuræ ecclesiasticæ in multis conueniunt, & in multis differunt.*

CONSILIVM IX.

AN casus, in quibus quis in iure suspenditur ab ingressu Ecclesiæ, potius reducendi sint ad interdictum personale speciale, vt significat Manuale confessariorum,[f] quam ad propriam suspensionem, ad quam tamen esse reducendos significat cap. 27.[g]

1 AD Antinomiā respondetur primo, quod prohibitio ab ingressu Ecclesiæ dicitur interdictum in capit. *sacro.*[h] ibi, *ingressum Ecclesiæ per mensem vnum nouerit sibi interdictum*, & in cap. 1.[i] appellatur suspensio ibi, *Per mensem vnum ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis officijs nouerit se suspensum.* & vtrobique. Secundo, quod ex hoc infertur, eandem prohibitionem ab ingressu Ecclesiæ posse appellari suspensionem, & interdictū, cum Summus Pontifex eam in vno loco appellet interdictū, & in alio suspensionem: cui consequēs est, eodem modo posse defendi nostrum Manuale, quatenus in vno loco significat prohibitionem ab ingressu Ecclesiæ appellari posse interdictum, & in altero appellat suspensionem, allegando in id textus expressos summi Pontificis.

2 Tertio, ex his resultare dubium notabile, scilicet qua ratione potest defendi Papa appellando in vno interdictum, & in altero suspensionem, vt eadem ratione defendi possit etiam Manuale. Ad quod respondetur, quod eadem res vno respectu proprie potest appellari vno modo, & alio respectu altero: exemplum est in lege *si quando.*[k] per quam ibi Bartholus receptus ab omnibus dicit posse appellari à Rege, quatenus est Dux, ad Superiorem, licet non quatenus est Rex: & quotidie appellatur ab Episcopo, quatenus est Episcopus, ad Archiepiscopum, & quatenus est delegatus Papæ, ad Papam: & ab vno & eodē iudice, quatenus est ordinarius ecclesiasticus, appellatur ad Papam, & quatenus est iudex sæcularis, appellatur ad Regem.[l]

3 Et ita eadem censura potest vna ratione appellari suspensio, & altera interdictum speciale: eo quod omnes censuræ conueniunt in multis, & differunt in multis, quæ ponūtur in prædicto Manuali.[m] Ex quo sequitur, quod nulla prohibitio ab ingressu Ecclesiæ potest appellari suspensio, si ob culpam alienam fiat, interdictum autem sic, siue fiat ob culpam propriam, siue alienam.

f *Cap. 27. nu. 170.*
g *Nu. 156.*
h *De sen. excom. l. Eod tit. l. 6. ca. si quis autem.*
i *Cap. si duobus. §. denig. de appellatio.*
k *Co. de appellati.*
l *Ca. 27. nu. 164.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopi procedere non possunt contra Officiales, vel Nuncios Papæ.*
1 *Officiales Papæ appellantur rectores ciuitatum in terris Ecclesiæ sed non sunt. num. 2. & 9.*
3 *Officialis vnde dicitur, & quid significet.*
4 *Officialis verbum generale, & restringitur per adiectionem gentiuorum, & aliorum æquipollentium.*
5 *Officialis est, qui immediatè alicui in officio seruit.*
6 *Officialis Papæ non est institutus ab eo Potestas, seu Gubernator, etiam si sit perpetuò institutus.*
8 *Officiales Papæ non sunt legati, seu subdelegati ad cognoscendum de causis instituti.*
9 *Rectores seu Potestates à ciuitatibus dicti, & à Papa confirmati, non sunt Officiales Papæ.*
10 *Officialis Papæ est, qui ei immediatè seruit, non qui à Papa institutur, vt alijs præsit.*
11 *Officiale Papæ non sunt, qui à Papa in ministerio Cardinalis, vel Principis ponuntur.*

CONSILIVM X.

AN Episcopus possit ferre sententiam excommunicationis aliqua iusta de causa, seruatis seruandis, in Potestatem, siue Rectorem positum in sua ciuitate à Sede Apostolica.

1 Pro parte negante facit extrauagans. *cum Matthæus,*[a] qua vetatur omnibus ordinarijs, ne procedant contra Officiales, & Nuncios Sedis Apost. sine illius licentia, nec vllam in eos ferant censuram: & huiusmodi Potestates videntur esse officiales Sedis Apostolicæ.

2 Secundo facit extrauagans *ad regimen*[b] quæ inter officiales Sedis Apostolicæ connumerat Rectores ciuitatum, & locorum; & potestates prædicti appellantur rectores.[c]

3 Tertio, quod verbum Officialis, est latum, descendens à verbo Officium, & significat omnes, qui seruiunt alicui in aliquo officio tamquam iudices, vel executores, vel ministri alius generis ministerij.[d]

4 Pro parte vero affirmante facit primo, quod verbum *Officialis* quamuis latè pateat, vt prædictum est, & sit genus habens sub se multas species restringitur tamē per additionem gentiuorum, vel aliorum nominum æquipollentium vt cum dicimus Officialis Papæ, Cardinalis, Cancellarij, vel Vicecancellarij, Datarij, Magistri, vel cum dicimus Officialis Regis, Ducis, Comitis, Prætoris.

5 Et videtur definiri posse, quod Officialis alicuius dicatur esse; qui seruit ei immediatè in aliquo officio: & quod Potestates prædicti non videntur seruire immediatè Papę, sed ciuitatibus, vel locis, vel Reipub. quibus præficiuntur.

6 Secundo, quòd hi Potestates habent iurisdictionem ordinariam à lege.[e] Tertio, quòd ad hoc, vt dicatur officialis Papæ, non videtur sufficere, quod instituatur ab ipso: alioquin omnes Episcopi, & Archiepiscopi appellarentur eius officiales, immo & omnes, quibus ipse confert beneficia Ecclesiastica; quod videtur absurdum, & ita non dicendū,[f] quin etiam omnes confessarij, & prædicatores, quibus ille facit facultatem audiendi confessiones, & prædicandi vbique terrarum, vel in illo aut illo Episcopatu: quod videtur absurdum.

7 Quarto, quòd delegati, & subdelegati Papæ dati ad cognoscendum de causis, nō dicuntur officiales eius: nam omnia beneficia illorum essent reseruata ei,[g] quod tamen non est verum, nec seruatur. At non potest negari, eos seruire Papę in aliquo officio: qui dicuntur habere officium per rubri. de officio delegati, & digestis de officio eius cui mandata est iurisdictio.

Sed quia non seruiunt immediatè suæ Sanctitati, sed causis partium, quibus dantur iudices, non dicuntur officiales Papæ.

Ergo neque potestates terrarum, qui non seruiunt immediatè Papæ, sed rebus pub. ad quarum gubernationem præficiuntur, non videntur dici officiales eius.

8 His pro vtraque parte consideratis videtur dicendum primò, quod si Potestates eligerentur ab ipsis ciuitatibus, & confirmarentur à Papa, non censerentur officiales

a *De hæret. in ter communes.*
b *De præb. in ter communes. c. In l. 1. Co. ff rector prouin cia. & multis alijs locis.*
c *In l. 1. Co. ff rector prouin cia. & multis alijs locis.*
d *Arg. clem. 2. de rescr. & c. 2. de off. cari. ca. 3. de sen. excom. & c. cum parati, de appel.*
e *Iuxta l. fin. de iurisd. omnium iudicū. c. cum ad ecclesiam. de off. ord.*
f *Le. nē quod absurdum. ff. de bonis libe.*
g *Per dic. extraun. ad regimen.*

eius

eius: & minus si per solam electionem sine alia confirmatione possent administrare. Secundo, quòd etiam Potestates, qui instituuntur perpetui, quemadmodum regulariter instituuntur beneficiarij ecclesiasticorum beneficiorum, non viderentur dici officiales.

9 Tertio, quòd etiam, qui à solo Papa ponuntur, & reuocantur pro sua sola voluntate, & arbitrio, ea ratione videri possunt non esse Officiales Papæ, quòd non videntur ei seruire immediatè, & quod non facit eos Potestates principaliter propter seruitium suum, sed propter seruitium, quod præstaturi sunt illis Rebuspublicis, quibus eos præfecit: & finis principalis & primarius est attendendus.[a]

10 Et quod hac ratione delegati Papæ non videntur dici officiales eius, vt suprà tactum est: & quod is, quem Papa daret alicui Cardinali, vel alteri nobili sæculari, vel ecclesiastico, vt seruiret ei, non diceretur officialis Papæ, si aliàs non seruiret ipsi, quamuis aliquod seruitium per quamdam rei consequentiam ad S. Sanctitatem inde peruenire, &c.

a *Leg. etsi non sint. §. peruenimus ff. de auro. & arg. leg.*

SVMMARIVM.

1 *Accessus, & regressus differunt & de vno ad alium non infertur.*
1 *Accessus de iure quærendo, regressus de antiquo seruando agit.*
1 *Regressus ad pristinum ius valde fauorabilis.*

CONSILIVM XI.

QVæritur in quo accessus, & regressus non æquentur? Nouum est, & maximum dubium, quod postea quam ipse appuli Romam, controuersum fuit, super quodam regressu omnino, & integraliter expedito, concesso cuidam illegitimo: & audiui, quòd licet illa omnia, quæ nos de accessu prædicto scripsimus Pontifici Maximo placuissent: visum tamen ei fuisse, non esse illa ad regressus aliàs iuridicos extendenda, ea ratione diuersitatis, quòd habés accessum agit de iure omnino nouo quærendo, habens autem regressum iuridicum de iure ante habito recuperando: & quòd per renunciationem reseruato regressu factam videntur reliquiæ iuris antiqui manere, & quadamtenus magis suspendi, quàm omnino extingui, & quod regressus in pristinum ius sit valde fauorabilis.[b] Quamuis hodie per Concilium Tridentinum,[c] parificari videantur. Salua &c.

b *Cap. ab exordio. 55. dist. & le si vnus §. pactus ne peteret. ff. de pactis, vbi Ias. on. num. 5. & ante illum Felin. in ca. cum omnes, nu. 8. de constitut. pluribus illud ornant.*
c *Sess. 25. cap. 7. de reform.*

DE SIMONIA.

Hoc consilium M.S. missum ad nos fuit, cū iam omnia Consilia huius tituli impressissemus. Ne tamen illud à nostro opere abesset ei postremum locum in hoc nostro opere dedimus.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacè ignoranter de beneficio prouisus, habita illius notitia tenetur dimittere, non obstante quòd Papa illum ad cōpositionem fructuum male perceptorū admiserit cum clausula. (ius eidem competens in eo non auferendo, nec confirmando.)*
2 *Expressio fructuum facta non secundum verum valorem, sed secundum taxam Cancellariæ sufficit quoad validitatem tituli, sed non quo ad compositionem fructuum ex eo male perceptorum.*

CONSILIVM XCVI.

DE SIMONIA.

CLericus qui bona fide, ignarus de simonia per mediatorem commissa, beneficium impetrauerat, & post habitā notitiam de simonia illud per 10. annos retinuerat, fructusq; ex eo perceperat à Sanctiss. Pio V. petiit condonationem dictorum fructuum, quam idem Sanctis soluta certa compositione, & nec ius auferēdo, nec concedendo in dicto beneficio concessit. Sed quia valorem beneficij iuxta taxam in Cancellaria exposuit, cum plures percepisset fructus, dubitauit vtrū in conscientia esset tutus.

1 Respondeo primo, quod D. Consulens præsupponit se iuste potuisse detinere beneficium præfatum, non obstante simonia contracta per tertium se ignorante; eo quod Pius V. respondisset se non auferre neque conferre beneficiū præfatū ipsi: quod tamen non est verū, quia eguit noua collatione.[a]

2 Secundo respondetur, quod expressio valoris secundum taxam Cancellariæ sufficit ad hoc, vt prouisio valuisset: vt tradit Felinus.[b] Tertio, quod non videtur satisfeciſse compositioni per expressionem valoris taxati: quia ipse tenebatur restituere fructus perceptos verè coram Deo, qui erant maiores, quam taxati, &c.

Prima parte lib. 1. de tempor. ordin. cons. 29. in fine addatur sequēs annot.

Loquitur auctor de vltramontanis secundum opinionem glossæ & aliorum. nam text. habet de sacris enim, vt sit suspensus, & non de minoribus ordinibus, vt infra cons. 1.

Secunda Parte lib. 4. Tit. de cogna spirit. cons. 6. in fine addatur sequens annotat.

Aduertatur quod Congregatio sacri Concilij tenuit contrarium, vi delicet cognationem spiritualem contrahi per procuratorem & ipsum procuratorem eā non contrahere, sed mandantem.

a *Cap. quicūque & c. præsertim 1. qu. 5. & c. de simonia. & c. de regularibus. de simon.*
b *In c. ad aures. in cōclus. 11. & 16. de rescrip.*

CONSILIORVM ET RESPONSORVM
D. Nauarri finis.

DEO IESV CHRISTO ET SAPIENTISSIMO
Consultori, vnde ab Isaia Consiliarius nominatus, & fidelissimo legum
auctori, & propterea legifero ab eodem nuncupato gloria &
honor in perpetuum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

RERVM OMNIVM, QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR,

COPIOSISSIMVS, GENERALIA, MAXIME VTRIVSQVE IVRIS QVASI AXIOMATA, ET communes tum Theologorum, tum Iurisconsultorum sententias complectens.

*IN QVO ILLVD OBSERVANDVM, EAS, QVAE HAC nota * seu asteriſco notantur sententias, cum iis quæ sequuntur, vsque ad initialem seu capitalem litteram, ad secundum huius operis tomum pertinere, quæ verò nullam notam habent, eas ad primum tomum spectare.*

IVRIS PORRO VTRIVSQVE REGVLAS, ET DEFINITIONES littera Italica notauimus, quia ea præcipuè memoriæ commendanda arbitramur: numerum autem primum paginam, alterum columnam, & litteram paruulam columnæ partem denotare notum est. Quando verò litteræ paruæ A maiusculum adiungitur, hoc est ex Annotationibus Consilijs additis desumptum.

A

ABBAS, ABBATIA, ABBATISSA.

ABBAS non potest dare litteras dimissorias suo familiari, si non sit regularis, alioqui suspensionis, pœnam incurrit. 38. 2. d. & si ministrauit, irregularis factus est. ibid. e. & tenetur ad restitutionem fructuũ illius anni. ibid. Abbatis benedictio non est iterabilis 65. 1. f. Abbatissę benedictio nc. ibid. 2. a. Abbas benedictus qui non habet litteras suæ benedictionis facientes fidem, quid faciet, vt iterum non benedicatur. ibid. b

Abbas priuilegiatus, sine collegio monachorum non præcedit Ecclesiæ Cathedralis canonicos, sed reliquos clericos. 89. 2. b. Abbas non præcedit canonicos Ecclesiæ cathedralis collegialiter incedentes, sed sic sigillatim 90. 1. a. Abbates episcopalibus insignibus vtentes, sunt alijs, qui non vtuntur, maiore gloria digni. ibid. 2. c

Abbate nimis sæuiente in monachos, licet eis fugere à monasterio. 139. 1. a. Abbatiæ plures sunt beneficia incompatibilia, & curata. 139. 2. a

Abbatię iurisdictionem quasi episcopalem habentes iure communi requirunt residentiam. 139. 2. c. Abbatiæ plures quomodo in canone Concilij Trident. comprehendantur. ibid. d. Abbatiarum iurisdictio non est tradenda episcopo. ibid. e. Abbas plurium abbatiarum qua ratione poterit reditus illarum sibi reseruare. 160. 1. a. ad Abbatem pertinet iure communi tota abbatiæ administratio. 169. 1. f.

Abbas qui forma iuris seruata alienauit bona suæ Abbatiæ sita in alieno episcopatu procuret consensum episcopi illius regionis, in qua sunt. 171. 2. d. Abbas an possit cædere arbores opacas & infrugiferas sui monasterij, & earum pretium in emptionem bonorum immobilium conferre, quæritur & resoluitur affirmatiuè. 172. 1. a. b. Abbas non potest arbores fructiferas & infructiferas simul vendere sine consensu conuentus & superioris. ibi. e. f.

Abbas & conuentus possunt bona conuentus inter se diuidere sine auctoritate Papæ: sed nisi confirmatio Papæ sequatur potest ab Abbate pro libito reuocari. 173. 1. a. b.

Abbas legitime translatus non tenetur iterum profiteri, sed simplex monachus sic & cur. 275. 1. a hoc tamen reiicitur, ibid. b. in Abbatiam alterius ordinis translatus, vt valeat professio iterum nouitius annum integrum esse debet. ibid. 2. b. tenetur dicere officium ordinis. ibid. c

Abbas non est electus in Abbatem ante confirmationem. 265 c.

Abbas non potest oblatos & monachos accipere sine consensu conuentus. 317. 2. f.

Abbas monachorum laicorum si non sit clericus, est inferior honore quouis clerico. 317. 1. b. Abbatissa triennalis non est benedicenda. ibid. d. e. Abbatissas perpetuas melius est esse, quàm triennales. ibid. Abbatissæ non omnes sunt benedicendæ, sed solæ illæ quæ solent benedici. ibid. 2. a. Abbatissas triennales tantùm eligendas esse constitutio decernens solum complectitur regulares. 342. 2.

Abbas legem sibi imponere non potest, ita vt non possit reuocare aliquam curam suo subdito impositam. 347. 2. f. Abbas non facere potest suum monachum proprietarium. 348 1. c.

Abbas qui ex cœmeterio S. N. puteolanam extraxit, & per campos disperſit, grauiter peccauit. 378. 1. c.

Abbas commendatarius potest omnia quæ titularis, & si sit exemptus & nullius diœcesis potest remittere denunciationes, quas potest remittere episcopus. 17. 1. a. b. * Abbas potest priuare officijs, quæ suis monachis confert ad nutum sine iusta causa. 79. 1. d.

Abbas qui cessit abbatiam non potest gerere seu administrare abbatiam cessam, etiam ex consensu abbatis cui cessit. 101 1. c

Abbas habens priuilegium conferendi subdiaconatum ante Concilium Trident. an post illud illum conferre possit quæritur, & resoluitur negatiuè. 207. 2. b c. * Abbates possunt primam tonsuram & minores ordines conferre sed non sacros. ibid. d. idque sine examine. 208. 1. a. ad Abbates solos iure antiquo regimen monasterij pertinet, sed non nouo. 210. 1. d. vide prælatus, Superior, monachus. &c.

ABIVRATIO, ABIVRARE.

Abiuratio propriè dicta probat abiurantem verum fuisse hæreticum & abiuratio impropriè purgat de suspicione. 41. 2. b

Abiurare raro ponitur pro purgare se à suspicione hæresis. 213. 2. f. *

Abiurare propriè est *recedere ab aliquo cum iuramento de non redeundo ad eum.* & abiurare hæresim, *est recedere ab hæresi.* &c. 133. 1. d. * Abiurauit qui hæresim non potest tenere vllum beneficium nec publicum officium. ibid. f.

Abiuranti hæresim solet frequenter imponi pœna suspensionis. ibid. 1. a. Abiuratio hæresis est quædam purgatio canonica & sic abiuratus de leui, & de vehementi, est pro tali habendus qui non commisit crimen. ibid. c. per Abiurationem absolutus non manet inhabilis ad aliquid, nisi iudex talem ei pœnam imposuisset. ibid. d.

Abiuratio duplex est, vna quam cogitur facere hæreticus pœnitens, altera qua de hæresi suspectus monstrat se innocentem. ibid. e. per priorem inhabilitas incurritur per posteriorem nulla. ibid. f.

Abiuratio, est *recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad eam, per quam qui abiurat, confitetur se in eam incidisse.* 134. 1. b. impropriè *est purgatio qua inquisitus cum iuramento se* purgat & negat se vnquam in eam incidisse. 134. 1. c. qui hoc posteriore modo abiurauit non comprehenditur in bulla Pij V. sed qui priore modo abiurauit, sic. ibid. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ABORTVS.

Abortum qui consulit, mandat, vel procurat, eo sequito est irregularis. 154.2.f. * Abortus caussa mulieri putanti se grauidam, qui dixit vt se minueret sanguine, non debet se irregularem ideo putare. 155.1.c

ABSOLVTIO, ABSOLVTVS, ABSOLVI.

Absolutio deneganda quomodo sit regius consiliarijs prohibentibus bullarum prohibitionem. 9.2.c

Absolutio à peccatis facta à prælato tolerato valet, etiamsi ipso iure perdidit officium. 82.1.e

Absolutus quoad forum conscientiæ tantum non est absolutus in foro exteriori. 111.2.c

Absoluto ab excommunicatione vel irregularitate in foro conscientiæ expedit habere litteras à confessario fidem facientes, quæ qua ratione fieri possint declaratur. 126.1.c.d. Absolutiones quas dant pœnitentiarij in foro conscientiæ tantum nunc litteris confirmari peti non debet. ibid.2.a.b. Absolutiones hæ si dentur in foro exteriori nihil valerent. ibid.c

Absolutio ab excommunicatione quam dat morituro parochus prodest etiam quoad forum exterius. 235.1.c

Absolutio Iobel erorum valet quoad momentum quo quæritur indulgentia sic tamen vt statim reincidant. 324.2.b

Absolui quis potest à peccato & ab excommunicatione non soluta pœna à iure imposita. 361.2.f

Absolutio data excommunicato à superiore valet etiamsi sit injusta. 95.1.d. & data excommunicato bona fide confesso. ibid. Absolutio peccati simoniæ quæ nondum facta est realis, sed postea fit, non tollit excommunicationem. 103.1.a

Absolutus ab excommunicatione generaliter, antequam celebret potest credere se non incurrisse irregularitatem ob celebrationem post excommunicationem simoniæ realis contractam. 103.1.b. * & eodemmodo absolutus per ignorantiam non incurrit irregularitatem. ibid.d. Absolutio qua sacerdos absoluit suam concubinā valet. 111.c. Absolutus cum reincidentia est absolutus pro tempore quo fuit absolutus. 126.1.c

Absolutio excommunicationis duas ob causas, non extenditur ad alias quæ aliis de causis sunt incursæ. 196.1.b. * Absolui quis potest à casibus reseruatis commissis post promulgatum Iubilæum illius virtute 205.1.e. Absoluere in foro conscientiæ tantum quid sit 206.1.c

Absolutio ad cautelam à Vicario ei facta qui domicilium in vrbe non habet est valida. 266.1.f Clausula teque Absoluentes impedimentum aliud non tollit, quām quod prouenit ex censuris. ibid.2.a. Absolutio eius qui data cautione intra terminum absolui debuit, quam non dedit, non valet. 267.1.b

Absolutus ab interdicto à simplici sacerdote in mortis articulo præsente episcopo non est bene absolutus. 234.1.c. * Absolui potest virtute Iobelæi excommunicatus parte etiam non satisfacta quando res est dubia. 238.2.d

Absolutus virtute Iobelæi, quod intendebat seruare ab omnibus reseruatis, si postea illud non seruet, vere est absolutus. 233.1.c.d. * Absolui magis merentur actu restituentes quam promittentes. 262.1.c. *

Absolutus absolutione generali quæ datur in collatione beneficiorum etiam si esset excommunicatus, licite potest vti eo beneficio vt suo. 266.1.c

Absolutio ab excommunicatione in foro conscientiæ à religiosis præstita quid operetur. 267.2.d * Absolutio virtute Cruciatæ non iuuat in foro interiori nisi parte satisfacta, & minus in foro exteriori. 268.1.c. Absolutus bene ab excommunicatione, debet prius absolui à peccato mortali. ibid.d

Vide excommunicatio, pœnitentia.

ACCESSORIVM.

Accessorium sequitur naturam sui principalis & regulatur ab eo. 162.1.a. fallit quando est diuersa ratio. ibid.d

Accessorium sequitur naturam principalis, hæc regula multis modis limitatur. 319.1.e.f. verus eius regulæ intellectus. ibid.2.a

Accessorium sequitur naturam sui principalis. 103.2.c. fallit quando diuersa ratio diuersum in eo concludit. 104.1.a

ACCESSVS.

Accessus & regressus differunt, quod accessum habens agit de iure nouo quærendo, & regressum de iure ante habito recuperando. 277.1.d. *

Accessus & regressus à Concilio parificantur. ibid.

ACCIDENS.

Accidens additum generi videtur eximere id cuius est accidens à suo genere. 71.1.a

ACCVSATVS, ACCVSATIO.

Accusatus de crimine pendente lite modo non præcesserit infamia, promoueri potest & concurrere ad beneficia. 56.2.b. *

Accusationem debet præcedere inscriptio, & denunciationem correctio, & inquisitionem fama. 57.1.c.d

Per Accusationem impeditur promotio, quando propter illam accusatus factus est infamis apud graues viros. 57.2.a. * Accusationis pendentia factæ calumniose non impedit promotionem. ibid.c

Accusatio infamat, quando est facta de graui caussa puta capitali vel statu. ibid.e

ACTA, ACTIONES, ACTVS.

Acta coram notariis sicut coram iudice sunt acta publica. 33.2.d

Actiones suas remittentibus nō est dandus regressus. 53.1.c. Actionem qui habet, videtur ius habere præsertim si sit realis. ibid.e

Actus factus coram eo cui deberur reuerentia, si fiat propter eam ita vt aliter non fieret non est validus. 108.1.f. Actus meticulosi non sunt iure ipso nulli, sed rescindendi. ibid.2.c

Actum in dubio nemo præsumitur facere qui sit delictum. 125.2.f.

Acta per prælatos & rectores Ecclesiæ debent esse æqua, decentia & expedientia. 139.1.f

Actus factus sine scriptura, in quo illa debet interuenire est nullus. 155.1.b. Actus cum scriptura maiore cum iudicio fit, quām sine illa. ibid.c. Actus virtute alicuius potestatis factus non valet in se seruata forma, cui data est facultas illius actus faciendi. ibid.2.a

Actiones & obligationes conuenientes alicui transeunt in hæredes eius, & contra hæredes debitoris. 209.2.b

Actus iustitiæ & aliarum virtutum quomodo differant. 221.2.d

Actus omnis hominum peccatum est, hæretica est sententia, actus hominum magna ex parte culpa saltem veniali sunt infecti, Catholica sententia est. ibid.e

Actu ex nullo colligitur intentio & mens testatoris. 228.1.e

Actus fortitus effectum habens caussam successiuam multo tempore continuatus facit dici rem consueram. 232.2.a

Actio triplex personalis, realis & mixta, & actio rei etiam triplex persecutoria, pœnalis & mixta. 240.2.b

Actus factus contra formam substantialē à lege præstitutam non valet. 281.2.c. Actus nullus meru factus ligat agentem quo ad forum conscientiæ. 288.2.c. Actum qui fecit expresse frustra iterum facit. ibid.e

Actus contra legem regulariter est nullus, sed fallit. 30.1.b. * Actus vt valeat tenetur facere, qui ex statuto tenetur aliquid facere. 244.2.b

Actibus gestis in specie potius credendum est quam regulis generalibus. 43.2.d

Actus in dubio præsumendus est bonus, nec est præsumendum malum id quod potest indicari esse bonum. 61.1.c. * Actus humani magis accipiunt speciem à fine quam ab obiecto. 93.2.f

Actui qui præsens est auctorizando, non tenetur de culpa si actus fiat nullitèr. 220.2.b

Actio ad centum soluēda post annum vel biennium, minoris emi potest quam pretio centum, *& actionem minus est habere quam rem.* 168.2.a. * Actionis remissio ob anticiparam solutionem recepta minori summa vsuram sapit, secus si alio respectu. ibid.c. Actor & reus vnus & idem quandoque esse potest. 184.2.c. Actio recuperandi pecuniam debitam post aliquod tempus, potest emi pecunia minore illa debita. 186.1.c

Actore non probante reus absoluitur. 246.2.d. * *Actionem minus est habere quam rem.* 202.1.c

ADIVRATIO.

Adiuratio creaturæ irrationalis, cui aliquid vanū vel falsum miscetur, tacita censetur dæmonis inuocatio. 271.1.c *

Adiuratio creaturæ irrationalis qualiter sine superstitione fieri possit. ibid.d

ADVERSARIVS.

Aduersario credere, quod faciet aliquid in sui defensionem nemo debet. 191.1.f *

ADVLTERIVM, ADVLTER.

Per Adulterium coniugis liberatur coniux ab omni seruitute coniugij. 296.1.f

Adulterium solum non impedit matrimonium post mortem viri adulteræ, nec ides de matrimonio, sed vtrumque simul. 25.1.e *

Adulter qui adulteræ promisit, se illam ducturum, si posset fieri, mortuo marito non potest illam ducere. 26.1.c.d. Adulterio coniugum mutua cōpensatione tolluntur, ita vt adulterans primo ius petendi debitum recuperet altero adulterante. 48.1.d. Adulterij caussa non potest vxor dimitti si vir simili vitio laborat. 49.1.b

Adulter ad recipiendam adulteram coniugem cogi potest. 156.2.b. * Vide matrimonium, fornicatio.

ÆQVITAS.

Aequitas non est præferenda rigori, quando ea scripta non est, rigor autem sic. 153.2.b

AFFINITAS.

Affinitatis impedimentū sine copula carnali non oritur. 17.1.b. * Oritur ex copula quacumque siue occulta siue publica. 31.2.e

Affinitatem non contraxerunt vir & mulier, cuius viri soror, nupra illi viro fuit, qui postea eam mulierem duxit. 32.1.f. * Affinitatis solum primum genus inducit hodie impedimētum. ibid. & 2.a

Affines generaliter dicuntur, *Quorum vnum, trahitur ad finem alterius.* ibid.d. Affinis propriè non est matitus vxori, nec sponsus sponsæ. ibid.e. sed sic largo modo. ibid.f. Affinitas & impedimentum affinitatis diuersa sunt. ibid. Affinitas iure cæsareo non nascitur ex illicita copula, sed sic iure pontificio. 31.1.a

Affinitas est proximitas personarum ex copula carnali prouenientes omni carens parentela. ibid.b

Affinitas non contrahitur nisi fiat seminum commistio. 33.1.d. * Affinitas semel contracta non extinguitur morte personæ, qua mediante contracta est. 34.2.f. Affinitas præueniens matrimonium ex illicita copula orta matrimonium impedit & dirimit, sequens matrimonium non dirimit. 35.1.a

Affinitatis impedimento sublato per dispensationem, non videtur sublatum publicæ honestatis impedimentum, nisi de eo fiat mentio. 35.1.e. * Affinitatis impedimenti sublationem non vitiat taciturnitas impedimenti publicæ honestatis. ibid.f

Affinitatis impedimentum an nascatur ex copula illicita & inter Paganos & Iudæos quæritur & resolutur negatiuè. 38.1.a.b. Affines non sunt nisi ex iustis nuptijs iure Cæsareo. ibid.c. Affinitatis impedimentum non nascitur ex copula illicita ante baptismum habita post illum. ibid.2.c.d

Affinitas ex illicita copula cur nascatur iure pontificio. 38.2.c. *

AGASONES.

Agasones seu muliones qui quo minus impendant, adeunt loca partita, à Missa audienda diebus festis excusantur. 119.1.a

ALIENANS BONA ECCLESIÆ, alienatio.

Alienans bona Ecclesiæ in casibus à iure permissis non est excommunicatus, & alienare non licet bona Ecclesiæ sine consensu Papæ: de qua re duo Auctoris dicta conciliantur. 170.2.a. Alienans bona Ecclesiæ prælatus excommunicatus est, sed non denunciatus retinet administrationem, & soluens ei liberatur. ibid.f

Alienans bona Ecclesiæ inferior episcopo amittit beneficia. 177.

Alienans bona Ecclesiæ sine licentia Papæ, & sine iusta caussa, & non seruato iuris ordine peccat, & est excommunicatus, & perdit in foro exteriori beneficia, quæ habet in Ecclesia, cuius bona alienauit. 171.2.a. Alienare bona Ecclesiastica iura prohibentia sunt intelligenda de immobilibus & mobilibus pretiosis. 172.b. Alienatio rei Ecclesiæ etiam caussa pietatis fieri potest. 175.2.c. Alienantes Ecclesiæ bona quando peccant & quando non. 176.2.d. Alienantis bona Ecclesiæ pœnæ non remittuntur, nisi fiat eorum in integrum restitutio. ibid.e

Alienare non potest, qui potest ad breue tempus locare. 189.1.d

Alienationis prohibitio facta à testatore nuda caussa & persona non valet. 220.2.d

Alienare prohibitus rem aliquam extra familiam, non potest de ea re extraneum hęredem facere. 228.1.a. Alienādi prohibitio quando vltra fidei commissum concurrit, fiscus aliquid consequi non potest. 233.1.a

ALTARE.

Altari qui non seruit de altari non debet viuere. fallit. 148.2.d

ALTER, ALTERNATIVA.

Alteri per alterum non potest inferri iniqua conditio. 130.1.b

Alternatiua mensium non prodest ordinarijs acceptantibus, nisi postquam eorum acceptatio ad Datarium peruenerit. 165.1.f

AMICTVS.

Amictu capite tecto Missam integram dici posse auctor probat, & quid amictus significet. 368.1.b. Amictus est potius tectorium capitis quām superhumerale quoddam ex institutio Ecclesiæ. ibid.e. Amictu capite tecto non solum debili, sed etiam sano Missam dicere licet cessante scandalo. ibid.2.b. & pro Amictu pileolo honesto iusta ex caussa vti licet. ibid.

ANATHEMA.

Anathemata in lib. Iosue cur res quædam fuisse dicantur. 270.2.a. * Anathematizatio est excommunicatio, & anathematizari non possunt bruta animantia. ibid.b.

Anathema in Christiana Ecclesia duo significat & quæ illa. ibid.c

ANCILLÆ.

Ancillæ quæ promisit 100. pro dote, quæ post 25. annos ætatis & seruitij passa est sibi virginitatem eripi, tenetur de dote. 23.1.c

Ancillæ quæ aliqua modica quotidie sine dominorum consensu tribuunt quando tenentur de suo restituere. 159.2.a. *

ANIMALIA.

Animalia irrationalia propter proprium actum citare & excommunicare vanum est. 270.1.d. *

Animalia irrationalia maledici non possunt. ibid.2.c

Animalia irrationalia qui episcoporum vicarij excommunicare voluerunt, licet exordia habeant laude digna, fines tamen habent superstitiosos. ibid.e. Animalium irrationalium excommunicationes, quæ aliquid sunt operatæ qua virtute id fecerint. 271.1.c.

Animalia quædam qua ratione coniurari legitimè & fugari possunt. ibid.2.a.b. vide adiuratio, creatura.

ANNATA, ANNIVERSARIUM, annus.

Annatam soluere debet resignatarius non resignans beneficium, & compositionem quæ soluitur pro impositione pensionis is cui reseruatur. 71.1.a. * Annatam qui vult soluere, vt resignetur beneficium in suum fauorem est simoniacus. ibid.b

Anniuersaria & alia similia emolumenta non videntur comprehendi sub fructibus & prouentibus beneficij. 149.1.d.e.

Annus fructuum de quorum dimissione dubitatur varie incipit. 233.1.e. Annus vario modo circa varias materias & varia proposita incipit. ibid.2.b.

Annus vnde incipiat nihil refert posita auctoris opinione. ibid.c

ANTIQVITAS.

Antiquitas facit vt instrumentis non desiisse solemnitates necessariæ præsumantur, quamuis hæ non apparcant. 125.2.c

ANTONIANI.

S. Antoniani verè sunt religiosi, & tenentur seruare paupertatem in communi, vt alij religiosi. 238.2.b. * vide quæstores.

APOSTATA, APOSTASIA.

Apostata non est episcopus transiens ab ordine ad episcopatum. 216.1.c

Apostata à religione est qui voluit profiteri etiam dolo inductus, si postea à religione defecerit. 269.1.c

Apostatæ qui relicto habitu temere vagantur digni sunt vitupe-rio, & indigni auxilio. 282.1.a

ab Apostata bona quæ lita eo mortuo pertinent ad sedem Apostolicam. 349.2.a

Apostatis quomodo sit consulendum auctoris sententia. 281.1.b.c

Apostata minor ex multis mercimonijs quæ exercuit, quibus quæsiuit. 286.2.d.e

Apostata minor quæ quæsiuit per vltimas voluntates remanent caduca. 286.2.f

Apostatæ iuribus quæsitis succedens sedes Apostolica, debet etiam soluere ex æquitate eius debita. 287.1.a

Apostatæ debita & iura quælita quomodo recuperari possint. ibi b

Apostasia triplex à fide, ab obedientia, & ordine & hæc duplex ab ordine clericali, & religione. 138.2.a. * Apostasia ab obedientia seu præceptis obediendi dicitur apostasia generaliter, non est tamen apostasia à religione, & quæ illa sit. ibid.b. Apostata non est monachus in monasterio continuè renuens obedire superiori, & violans votum castitatis. ibid.c

Apostata à religione non est qui recedit ab sua religione cum animo intrandi aliam etiam laxiorem. ibid.d

Apostata & fugitiuus quomodo differant. ibid.f.

Apostata à religione, *dicitur religionem expresse vel tacitè professus, qui deserit religionem quam professus est sine transitu cum animo non reuertendi ad illam.* 139.1.a

Apostatæ qui & quot censendi non sint. ibid.b

Apostatæ sunt qui vigore breuium, quę scinut vel scire debent esse inualida, stant foris religionis suæ. 139.2.c. * idem dicendum de degentibus vigore licentiarum suorum superiorum, si sint inualidæ. ibid.d. Apostatæ non sunt, qui cum dispensatione legitima obtinent beneficia. ibid. Apostatæ multi sunt in foro exteriori, qui non sunt in interiori. ibid.

APPARITORES.

Apparitores Hispani arma capientes clericis, & scholasticis ob hoc delictum puniri possunt, sed ad restitutionem armorum non tenentur, donec condemnentur. 251.2.f. * Eorum iudex competens in hoc casu potest esse episcopus, sed melius est, vt sit laicus nisi sint monachi. 256.1.a

Apparitores Hispani clericis & scholasticis exemptis arma detrahentes eis postea reddendis quamdam vindemiam faciunt. 255.2.a. * Hi non habent priuilegium simile Gallicano, non tamen incidunt in pœnam canonis. ibid.b. non tamen peccant eos capiendo & cur ibid.d.f. sed sic grauiter eis arma tollendo pretio redimenda. ibid.e

APPELLATIO, APPELLARE.

Appellatio caussa probabili interposita annihilat censuras omnes post eam latas. 81.1.a

Appellare licet legitime in omnibus caussis infra decendium. 137.2.b

Appellare non licet post Concilium in caussa visitationis, correctionis &c. nisi iusta caussa expressa. 138.1.a

Appellari potest ab omnibus ad Romanam sedem, & à Concilio prouinciali ad Generale. ibid.e

Appellari potest ab omnibus definitiua, à qua non reperitur inhibita appellatio. 138.1.d

Appellatio regulariter suspendit exequtionem. sed fallit quando procedit appellatione remota, & appellatio est friuola. &c. ibid.e

Appellare ne liceat religiosis quæritur & respondetur licere. ibid.d.e

Appellatio est defensio & iure naturæ nemini deneganda. ibid.f

Appellationis effectus est rescissio actus, à quo appellatur, & repositio appellantis in eo statu, in quo erat. 140.1.d

Appellatio duplex vna fit verbo, altera facto. ibid.

Appellationi potest assistere iudex à quo, non tamen est citandus. ibid.2.a

Appellatio regulariter suspendit sententiam, etiamsi trahat secum executionem. ibid.d

Appellans ab iniusta sententia, appellato negligente prosequi suum ius, potest credere eum tamquam sibi male consium totum ius suum deseruisse. 141.2.c.d

Appellatio non suspendit excommunicationem sed declarationem ipsius. 244.1.c. * & rursus clarius. 243.2.d

Appellari non potest in facto notorio, sed sic à sententia iudicis declarantis illud esse tale. ibid.

ARBITER.

Arbiter electus vt iudicet inter actorem & reum, debet probationibus illis fidem adhibere, quibus adhibuisset index fori exterioris. 109.2.c

ARBOR.

Arborum infrugiferarum cæsio non est prædij damnificatio. 172.2.d

Arbores cæsas vendere nullo iure prohibetur. ibid.e

ARCHIDIACONVS, ARCHIDIACONATVS.

Archidiaconus præsidet ante episcopum in capitulo, cùm ibi inter est vt canonicus. 89.1.d

Archidiaconum debet præcedere vicarius episcopi in choro per consuetudinem. ibid.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

Archidiaconatus duo sunt beneficia incompatibilia.158.2.c
Archidiaconatus litigiosus non vocauit ipso iure per possessionem alterius pacificam posit litigiosi obtentionem.159.1.c
Archidiaconus ob amentiam perpetuam non est priuandus beneficio sed coadiutor dandus.167.2.a

ARCHIEPISCOPVS.

Archiepiscopus an in Concilio prouinciali excommunicari possit, quæritur & resoluitur affirmatiue.92.1.b.c
Archiepiscopus est caput Concilij prouincialis.hoc quomodo intelligendum.ibid.e
Archiepiscopus Minor se obligauit ad 500. scuta soluenda pro palatio quod ad vitam suam emerat, quæritur an hæc 500. scuta Camera teneatur soluere & respondetur affirmatiue.208.2.f.
Archiepiscopus ille qua ratione de suis reditibus disponere poterit.210.1.c.d
Archiepiscopus non potest testari de reditibus sui beneficij.210.2.f
Archiepiscopus regularis quidquid quæsuit, sui archiepiscopatui vel sedi Apostolicæ quæsuit.211.1.f. nihil potuit per vltimam voluntatem cognatis relinquere, neque ad opera pia.ibid.2.a
Archiepiscopus titularis carens clero & populo quidquid quærit, sedi Apostolicæ quærit.ibid.
Archiepiscopi accipere possunt in suo aduentu aliqua munera consueta dari illis.362.2.b

ARMA.

Armorum delatio quando est mortifera, & quando venialis.117.2.c. * Arma qui fabricant in terris Turcarum imperio subditis,quæ Turcis ipsis vendunt non peccant. 118.1.a.b.nisi sciant certo eos contra Christianos armis vsuros.ibid.b
Arma bellica triplicis generis sunt,& quæ illa.120.1.a

AVCTOR.

Auctor iuris tantum Canonici Doctorem se ingenue fatetur, quem honorem bis adeptus est.319.1.c.d.Quanti eum fecerit Carthusianorum Generalis,& quas ad eum litteras dederit.ibid.c.d.e

AVGVSTINVS DOMINICVS.

Augustini Dominici Sacci testamentum,ex quo præclarum ortum est consilium,quo quæritur an Episcopus Alexandrinus potuerit emere Palatium quod fuerat illius Augustini. 187. 188. affirmatur potuisse & non peccasse neque contra iustitiam neque contra caritatem.189.1.b. c

AVRICVLA.

Auriculæ aliqua parte carens quæ tegi possit, potest sine dispensatione ministrare.74.2.c

B

BANNITI.

BANNITOS aggrediens tamquam priuatus & non ex publica auctoritate iniustum bellū bellare dicitur, & est irregularis, si quis occidatur.144.2.c. *
Bannitos insequens cum auctoritate publica, & ex eis cum alijs aliquos occidens,est irregularis,sed non indispensabilis.152.1.c
Bannitos reuelare ex constitutione Gregorij XIII. clerici vel monachi non tenentur.383.1.d.e. de hoc tamen consulendum auctorem putat.ibid.f Bannitos accusare vel denunciare nulli tenentur.ibid.1.a
Bannitos tollerare omnes prohibentur.ibid.b
Bannitum quem licet impune interficere, qui comitatur occisores,est irregularis.142.1.a. Bannitos,vt interficiant officiales iustitiæ congregati non sunt irregulares illi, qui sunt in vno loco, vbi nemo occiditur, quamuis alij eos occidunt, qui sunt in alio loco. ibid. d. imo si cum eis fuisset qui interfecerunt non sunt irregulares, non interfecissent suis manibus.ibid. e
Banniti vxor potest ei communicare, & consanguinei eos recipientes minus puniuntur lege Cæsarea,quàm alij.153.1.f. *
Bannitos qui iuuant, ad euadendum manus iustitiæ sine scandalo & violentia ad finem se melius conuertendi, non sunt excommunicati.ibid.2.a. Bannitum quem dubitat esse famosum receptans,non est excommunicatus.ibid.c.Banniti homicidæ complices excommunicati,sed non nominati,qui solum non mutauerūt, an sint vitandi, quæritur & dicitur,non.254.1.a

BALNEVM.

Balnei dominus non potest tenere pueros ad lauandas mulieres nudas,& contraria consuetudo est corruptela.215.1.c. *

BALSAMVS.

Balsamum solam Iudæam habere incertum est.64.1.c.Balsami tria sunt genera vel plura etiam, quæ in alia regione quam in Iudæa reperiantur.ibid. d. Balsamum an sit de essentia Chrismatis quæritur, & resoluitur negatiue.ibid.d.e.f.Balsamum non est de substantia Sacramenti confirmationis sed de conuenientia. ibid. 2. e. Balsamus si desit,quomodo supplendum sit id quod deest confirmationi.65.1.b

BAPTIZATVS, BAPTISMVS,
Baptizare.

Baptizatum suscipere de sacro fonte apud hæreticos licet, sed non hæreticum patrinum assumere.101.c
Baptizatur cùm adultus non necesse est vt sit patrinus, satis est, si ipse consentiat.66.1.b
Baptismus non soluit coniugia si ambo coniuges conuertantur. 298.1.c.Baptismus non tollit legem naturæ sed perficit.299.2.b
Baptismus vere conferri potest infanti, in vtero matris, in ea corporis parte quæ extat.375.1.f
Baptismus in hac verborum forma collatus. *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, Filij & Spiritus*.quæritur 376.1.d.e.f
Baptismi forma quàm Græci seruant vera est.& baptismus nō desinit esse verus,etiamsi ab hæreti co vel pagano sit collatus.376.1.f
Baptismum nullum efficit mutatio vocum formæ per quam quippiam necessarium omittitur.ibid.2.b.
Baptismus nihil valet cui defuit vna ex tribus sanctissimæ Trinitatis personis.ibid.e
Baptismus nulli peccatori in peccato perseuerare volenti dandus est.377.1.c
Baptismus infanti cum consensu parentum dandus est illud poscentium, quod credant per illum filium sanitatem recuperaturum. ibid.Ægrotis autem adultis dandus non est, nisi velint ab infidelitate recedere.ibid.d
Baptismi vicem mors pro Christo tolerata subit.ibid.e
Baptismus solemnis est proprius actus presbyterij.197.1.c. *
Baptizans virum quem putat esse fœminam vere baptizat, si intendit baptizare quod ei offertur, non autem si intendit baptizare virum.199.1.c
Baptizans in necessitate filium, quem ex sponsa habuit ab eo vxorio affectu cognita, ante Concilium Tridentinum publicatum non contrahit vllam cognationem,quæ noceat matrimonio.28.2.b *
Baptizans filium in fornicatione genitum, non potest matrem in matrimonio habere.ibid.c
Baptizatus iuxta formam Bosnæ si contrahat cum Catholica non valet matrimonium.sed sic iuxta formam aliorum Græcorum.251.1.c.d. vide character.

BARCHINENA.

Barchinenæ statutum quod habet cambij litteras Valentiam datas,nisi post sex menses solui non posse,est iniustum.17.1.b

BARTH. CASSANÆVS.

Bartholomæus Cassanæus qui edidit quemdam librum de animalium irrationalium excommunicatione quanta vana scripserit.270.1.c.d.

D. BASILIVS.

D. Basilij in religione vti multa fit expressa professio : an fiat professio tacita per annalem habitus gestationem,quæritur & resoluitur affirmatiue.250.1.c.d
D. Basilij religionem relaxatam professus ea reformata non tenetur seruare eius duritiem superinductam. 267. 2. d. nisi relaxatio sit noua ibid.e

BELLVM.

Bello capta à Sarracenis contra Christianos pugnantia mobilia an vendita ab illis Christianis sint ementium, quæritur & non resoluitur.121.2.a.b
Bello iusto qui interest, non est irregularis si non mutilet per se & si mittat tela vel globulos bombardularum modo nesciat se aliquem interfecisse,non tenetur id credere.140.2.f. *
Bello iniusto captum non licet occidere, si potest seruari & detineri post prælium initum.141.1. c
Bellum iustum ex parte satellitum missorum à præfecto vigilum ad eos qui furantur fructus hortorum & vinearum est iniustum ex eorum parte.ibid.2.b
Bellum iniustum quoad effectum irregularitatis & restitutionis obligationem non efficit qualitas mala bellantis, sed requiritur vt sit contra iustitiam.142.2.c.f

BENEFICIVM, BENEFICIARIVS,
beneficialis.

Beneficia plura habere in titulum diuisa quomodo sit peccatum. 7.1.c.Beneficia plura tenendi,quæ iusta causa sit. ibid.2.a
Beneficium curam animarum habens videtur requirere residentiam iure diuino. 8.1.c.non residendi iusta causa esse potest quæ arbitrio episcopi definienda est.ibid.d.
Beneficij collatio facta criminoso valet,si crimen irregularitatem non continet.9.1.a
Beneficium conferri potest alteri quam cognato si non reperiatur dignus,etiam contra statutum fundationis illius.17.1.f
Beneficium ad impetrandum non requiritur speciale mandatum. 22.2.f
Beneficium qui nihil de nouo confertur,sed impedimentum tollitur acquiritur ignoranti.23.1.a
Beneficialis gratia est ipso iure nulla, si taceatur beneficium prius obtentum,etiam sine dolo.25.1.f
Beneficij valor. non excedentis 24. Duc. non exprimendus in secundo.ibid.2.b
Beneficium ad conferendum certum tempus institutum est, sed non ad instituendum.26.1.b
Beneficio in aliquo intrusus est inhabilis ad illud.27.2.f
Beneficium accipiens absque titulo est intrusus, non tamen qui continuat possessionem ipso iure perditam.28.1.a
Beneficij valor ex locatione non constat.ibid.d
Beneficium iam quæsitum non perditur per homicidium, sed irregularitas,& inhabilitas ad alia contrahitur 28.2.e
Beneficium qui impetrat quod verè est simplex, & dicit esse curatum vere impetrat.29.1.e
Beneficiarius tribus ex caussis amittens fructus sui beneficij, non liberatur à restitutione per vnam condonationem.ibid.2.d.e
Beneficiarius qui accepit fructus sui beneficij post titulum nullum, si recipiat titulum iustum,fructus male perceptos retinere potest.30.1.a

Beneficiarij plurales nomine suæ Ecclesiæ alteri pluralitatem beneficiorum opponere possunt.41.2. a. Beneficia regularia per gubernationem 40.annorum sunt sæcularia & econuerso.39.1. c
Beneficij resignatio facta ab inquisito de hæresi, & priuato per sententiam omnibus beneficijs, quomodo nulla sit ante sententiam lata.41.1.d Beneficiarius qui resignauit beneficium ad cuius titulum fuerat ordinatus retenta sibi pensione 100. ducat. bene resignauit. 42 1.a Contrarium tamen statuit congregatio.A ibid. d
Beneficium accipere potest sine oblentione litterarum is, cui litteræ non sunt tradi tæ.ibid.2.b
Beneficium sine Canonico titulo retineri non potest.ibid.d
Beneficium resignans vitae dies 20. à die consensus præstiti. 43. 1.f. loquitur de infirmo resignante,ibid.1.a
Beneficium in manibus Papæ renunciatum per procuratorē subsequutam sit resignatarij. 43. 2. a. Beneficia matrimonium contrahentis ipso iure vacant.ibid. c. Beneficij dominus sit triennalis possessor pacificus, vel habet ius legitimum percipiendi fructus, si bona fide possedit ibid.d.Beneficia quæ resignantur in curia per procuratores dicuntur vacare in curia 43.1.d
Beneficij collatio post irregularitatem est nulla.48.1. c
Beneficij collatio post suspensionem est item nulla. nec facit fructus suos.ibid. 2. c. non tamen perditur. sed fructibus non potest vti nisi certo modo.ibid.
Beneficium collatum illegitimo sine legitima dispensatione non tenet.169.2.a. sed cum dispensatione episcopi si sit beneficiū simplex etiam canonicatus valet.ibid.
Beneficium illegitimus qui accepit & minores ab Episcopo in defectu natalium non dispensatus , quid facier vt & beneficium & pensio ei collata valeat.70 1. a. Beneficia omnia regularia præter prælaturas sunt manualia iure communi,ibid.2.b
Beneficium non perditur ob irregularitatē posteā incursam.71.1.c
Beneficium per triennium possidens bona fide cum titulo coloratо facit illud suum.79 2.c.Beneficij possessionem quis non perdit, eo quod perdat illud ipso iure.82.d
Beneficium non potest licite sine canonica institutione possideri. 84.1.b
Beneficij possessio pacifica per triennium facit titulum.84.1.c.d.& defendit etiam excetabilem.ibid.2. c
Beneficium perpetuum simplex potest efficere ordinarius manuale.86.2.c.hoc quomodo iure fieri possit declaratur.ibid.2.a
Beneficium de manu laici capi non potest.87.1. a
Beneficium simplex non fit curatum per Ecclesiam parochialem ei annexam.93.2.d
Beneficiorum sectio & partitio prohibita est, potest tamen fieri. 111. 1. c. Beneficium vacans conferri debet sine diminutione , et tamen aliquod onus imponi potest. ibid. Beneficium non vacans iustè vniri alteri potest etiam non vocato beneficiario. ibid. f
Beneficij collatio notarij sigillo sed non subscriptione episcopi instrumento munito probatur. 115.2.c
Beneficium resignantis intentio, vt resignatarius post adeptum beneficium faciat hoc vel illud non nocet.129.1.d. e
Beneficium adeptus post resignationem potest resignanti vel alteri intuitu paupertatis vel pietatis aliquid tribuere. ibid.
Beneficium possidens triennio cur per regulam sit eius legitimus possessor.131. 1.e
Beneficij in fundatione lex posita non magis obligat quam lex Papæ.133.1.c
Beneficij onera in fundatione statuta sunt seruanda nisi fuerint legitimè sublata.133.2.d
Beneficium perpetuum cum consensu patroni episcopus potest in manuale reducere ex caussa.134.1.b
Beneficiarius à sententia iniusta priuationis appellans, si postea continuarit possessionem per biennium quod datur ad prosequendam appellationem, sine contradictione, non tenetur beneficium relinquere.141.2.a.b
Beneficiarius bona sua patrimonialia potest relinquere suis cognatis & viuere de reditibus sui beneficij. 142.1.c. d. Canones tamen aliqui contrarium sentiunt.ibid.e.f.probatur prior sententia.ibid.2. b. c. Beneficiarius plures reditus habens quam sint sibi necessarij dimittat plura beneficia si habeat, vel dispensationem procuret. 143. 1. c. d
Beneficiarius potest impendere non solùm quæ conueniunt suæ personæ,sed etiam suæ dignitati, ex reditibus suis.143.1.e
Beneficiarius peccat, sui beneficij fructus in vana & profana impendens.ibid.f
Beneficiarius iure ipso non perdit beneficium si malè viuat, nec tenetur ad restitutionem fructuum modo horas recitet.ibid.2.c
Beneficium omne etiam simplex iure communi requirit residentiam, & *propter officium datur beneficium*.143.2. d
Beneficiarius qui in absentia nihil percipit, sed eius fructus acquiruntur præsentibus tenetur residere.ibid.e
Beneficium simplex habens, vt per alium ei inseruiat valet consuetudo.146.1.c.d
Beneficiarium præsentē aliquibus horis luerari distributiones pro alijs horis à quibus abest consuetudo indueens est reproba.147.2. a
Beneficiarius Romæ residens ad prosequendam litem sui beneficij iustè de licentia sui superioris fructus percipere sui beneficij potest in absentia,quam etiam Papa ei dare potest.149. 2.d.e
Beneficium curatum nemo accipere potest animo non inseruiendi ei,sed permutandi,vel resignandi retenta pensione.150.1. c
Beneficium accipiens animo resoluto mutandi statum clericalem in laicalem peccat, sed si animo conditionali id faciat non peccat. 150. 1. f
Beneficium habens monachus vel canonicus regularis, debet in eo deseruire,& non in monasterijs viuere.151. 1. c. d
Beneficio simplici donandus alio examine indiget, quàm eo quo clericus factus fuit.154.1.b.c
Beneficium illud sæculare est in cuius fundatione non fuit dictum, vt à regularibus teneretur & quod sæculares per 40.annos tenuerunt.ibid.d.e
Beneficia omnia debent conferri in titulum, sæcularia sæcularibus & regularia regularibus iure communi.ibid. f
Beneficia sæcularia sunt perpetua, & rolli non possunt nisi per ordinarium caussa agnita.155. 1. a
Beneficium annexum habens sacerdotium, vel requirit illud antequam conferatur, vel statum habilem ad illud recipiendum,& quæ sit vtriusque differentia.156.1.d
Beneficium habens & nesciens ea.quæ illud requirit,tenetur illud reinquere,vel addiscere quæ scire debet.ibid.2. a
Beneficia plura possidens non requirentia personalem residentiam modo sint ei ad sustentationem necessaria tutus est.157.1.a
Beneficia plura simplicia possidens quam sint sustentationi necessaria ante concilium obtenta retinere potest & post non. ibid. d
Beneficium simplex habens & acquirens aliud simplex sufficiens an perdat,prius quæritur & resoluitur negatiue. 157. 2.c. per sententiam tamen cogendus est prius reinquere.ibid. d
Beneficium simplex non vacat per adeptionem alterius nisi sit vniforme sub eodem tecto.ibid.f
Beneficia incompatibilia ex sua natura intrinseca vacant per alterius assecutionem,sed simplicia si sint sufficientia vacant per accidens.159.1.a. Beneficium simplex sufficiens est incompatibile altero, sed non vacat per assecutionem alterius.ibid.c
Beneficium possidens pacificum incompatibile,& accipiens aliud litigiosum non tenetur priori renunciare , donec habeat secundi pacificam possessionem. 158. 2. c. Beneficium pacificum incompatibile obtinens tenetur priori renunciare.ibid. f
Beneficium habens iurisdictionem spiritualem fori exterioris est dignitas. & habens in foro interiori & exteriori est curatum. 159. 2.a
Beneficiarij tenentur iura sui beneficij defendere & non alienare sed alienata recuperare. ibid. f
Beneficia duo vniformia sub eodem tecto existentia sunt incompatibilia.difformia autem non.160.1.d
Beneficia vniformia quænam sint.ibid.e
Beneficia incompatibilia propterea quod requirant residentiam personalem , non vacant ipso iure nisi sint illa de quibus in cap. de multa.160.2.b.Beneficium simple non vacat. per adeptionem alterius simplicis vel curati ipso iure.ibid c. Beneficium simplex Ecclesia parochialis non vacat per promotionem ad ipsam Ecclesiam parochialem. ibid f. Beneficia difformia eiusdem Ecclesiæ possunt obtineri vi consuetudinis,statuti, vel dispensationis episcopi. 161. 1. a
Beneficia suæ Ecclesiæ conferendi potestatem habens,potest eque conferre illa,quæ vacant per suam renunciationem ac alia.ibid.b
Beneficia tot retineri possunt si non exigunt continuatam residentiam,quot sunt ad sustentationem necessaria ibid.e
Beneficium simplex habens,adeptus aliud curatum.cui annexum est aliud simplex an possit vtrumque retinere & quæritur & resoluitur negatiue.162.1.a.b. Beneficia omnia vniformia sub eodem tecto sunt incompatibilia. ibid. 2. c. Beneficia duo difformia sub eodem tecto magis sunt compatibilia,quam duo alia in diuersis.ibid. e
Beneficia duo difformia eiusdem Ecclesiæ numquam fuerunt incompatibilia si alterum alteri non repugnaret.163.1.a
Beneficium requirens residentiam ordinens, non est inhabilis ad quærendum aliud etiam curarum ibid. d
Beneficiarius ante adeptum beneficium nihil potest promittere de fructibus sui beneficij,sed post illud adeptum potest dare,vel promittere pietatis caussa. 167.1.e
Beneficia sine diminutione sunt conferenda.170.1.a
Beneficium qui contulit cum pacto vt beneficiarius non posset illud nisi in manibus Papæ vel ordinarij resignare simoniam commisit. ibid. b. per Beneficij vnius vnionem ad alia,status beneficij vniti non alteratur. 174.1.b. Beneficiarius non potest suum beneficium diminuere vel damno afficere.ibid.3.a
Beneficiarius successor quando tenetur soluere debita sui præcessoris.210.1. e. Beneficiarij successor ex spolijs ipsius soluere tenetur ea,quæ iustè in sui sustentationem expendit.ibid.2. a
Beneficiarius ære alieno obligatus est pauper, si non habeat, vnde illud æs soluat,& sic potest ex reditibus illud soluere.ibid. c
Beneficiarius nullus potest testari de reditibus sui beneficij,& quilibet potest contrahere obligationem sine actiuam siue passiuam. 211. 2. c
Beneficiatio succedens in bonis quæsitis ex reditibus Ecclesiæ, non teneur ad soluenda debita Ecclesiæ, nec succedens in Ecclesia, tenetur ad soluenda debita, quæ non sunt conuersa in vtilitatem Ecclesiæ.211. 2. d
Beneficiarij possunt donare in vita vasa destinata ad cultum Dei, sed non per mortem ab intestato vel testamento.212.1.d
Beneficiarius exæquatur vsufructuario, in eo quod omnes fructus separati à solo suo nomine, die quo moritur ad eum pertinent. 212. 1. f
Beneficiarij possunt donare superflua dum ægrotant.212.2.a.b.cur post mortem legare non possit.ibid.c
Beneficiarius non est absolutè dominus redituum sui beneficij sed secundum quid.209.1.a
Beneficiarius regularis æquè de reditibus sui beneficij disponere potest ac alius clericus.ibid.c
Beneficiarius hæres à patre institutus non tenetur de bonis beneficij debita & legata pia vltra valorem suæ hæreditatis soluere. 219.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.f. nisi sine beneficio inuentarij adiuerit hæreditatem, nam tunc in foro exteriori cogetur soluere, non in interiori. 220.1.a. Pia legata de bonis beneficij soluere poteris, sed non profana debita. ibid.b

Beneficium impetrare valet absolutus ab excommunicatione ad reincidentiam antequam reincidat. 267.2.c.*

Beneficij possessor malæ fidei aliquis non eo dicitur, quod super eo litigat. 352. 1. a Beneficia quæ personatus seu personalia beneficia vocantur in Prouincia Terraconensi qualia sint. 337.2.c

Beneficium de pertica est illud quod semper vacat in manibus ordinarij nullius valoris. 358.1.c

Beneficia quæ personatus seu personalia beneficia nominantur quibus verbis in Concilio Terraconensi sint probata. 358. 1.e.f. an in istis beneficijs interueniat simonia quæritur & resoluuntur sequentia. ibid.2.b. Personatus quatenus est deputatio bonorum aliquorum operi pio &c. est opus bonum & licitum. ibid. f. Personatus iste non est beneficium si fiat sine auctoritate episcopi. 359.1.b

Beneficium Ecclesiasticum spirituale non potest institui sine auctoritate Ecclesiæ. ibid.c. Personatus iste etiam si sit auctoritate episcopi institutus non potest dici beneficium. ibid. e. per consuetudinem immemorialem si obtinuerint esse beneficia vere sunt talia. ibid.2.a

Beneficium definitur. *benevola actio seu benevolum datum, gaudium tribuens accipienti.* 359. 2. d. Beneficiarius in minoribus constitutus contrahens matrimonium perdit beneficium, sed non cætera quæ dedit Ecclesiæ. 360.1.c. Personatus non esse beneficia Ecclesiastica, rationes quædam confirmant sed refelluntur. ibid.d. e

Beneficium *proprie est ius percipiendi aliquos fructus seu reditus ecclesiasticos.* 360. 2. b.

Beneficia personalia seu personatus quo fine maximè institui possint. ibid.d. personatus institutio quomodo sit simoniaca vel non. ibid. e. Personatuum horum varia genera, quæ non fuerunt omnia auctori narrata. 361.1.c d.A

Beneficiarius qui litigat super suo beneficio pendente lite per appellationem an teneatur horas recitare, quæritur & resoluitur negatiue 373.1.a.b. Beneficiarius qui horas non recitauit tenetur restituere fructus pro rata temporis, sed restitutio fieri potest pauperibus non Ecclesiæ. ibid. e.f. Beneficiarius pro primis sex mensibus Horas non recitans fructus restituere non tenetur, quamuis grauiter peccet. ibid.2.c. Beneficiarius si sit pauper quomodo restitutionem fructuum facere potetit. ibid. d. Beneficia sunt iura spiritualia consequenter & non antecedenter, & requirunt aliquid spirituale. 380.2. e

Beneficia quæ sunt iura percipiendi redirus Ecclesiasticos sunt sacra, & prædia eis annexa, & ea diripiens est sacrilegus. ibid.f

Beneficium quamlibet paruum ad Horas obligat, & ad vitanda sæcularia negotia. 383.1.a

Beneficij collatio facta ordinato à non suo episcopo est valida. 49. 1.b. Hoc tamen Rota non tenuisse dicitur. A. ibid.c

Beneficij titulum non habere, & illi renunciasse paria sunt. 51.1.c

Beneficium curatum malè adeptus potest relinquere illud & aliud assumere, sed fructus quos percepit tenetur restituere. 54.1.d

Beneficia à fede Apostolica collata amittuntur, nisi intra certum tempus litteræ expediantur. 56.2.a. Beneficium simplex non vacat ipso iure per adeptionem curati. 61.1.c. Beneficium curatum ante ætatem nullier accipiens multa peccat. ibid.2.c.d. Beneficium omne habens curam iurisdictionalem curam animarum habet. 67.1. a

Beneficiarius qui ficte subdiaconatum accepit, tenetur fructus restituere, quos si non fuisset subdiaconus non recepisset. 24.2. *

Beneficij collatio & quælibet alia dispositio simoniaca simonia realis est ipso iure nulla. 58.2.a.* Beneficium qui tradit, & pro illa traditione accipit aliquid temporale, committit simoniam realem. ibid. b. Beneficij in collatione vt scutum vnum accipiatur pro subscriptione & alterum pro appensione sigilli consuetudo improbatur. 59. 1.c. Beneficij vacantis vt medietas fructuum detur canonicis iure fieri potest. ibid.2.d

Beneficij in collatione potest promitti quod conferet, quidquid iure conferri debet. 59 2.c.* Beneficium conferens cum pacto vt sibi vel alteri dimidium fructuum det Simoniam committit. 60.1. a

Beneficij collationi pactum omne vel conditio adiecta quæ iure non inest, efficit eum simoniacam. ibid. Beneficium qui contulit his verbis vtens. *Ego tibi confero beneficium, & tu conferes 25. pro expensis tui præcessoris*, censentur simoniacus in foro exteriori, sed non in interiori. ibid.1.f.2.a Beneficij collatio facta criminoso valet, si crimen est tale, quod non inducat irregularitatem. 62.2.c

Beneficia impetrare aliquis cum ea spe licitè potest, vt ea renunciando alteri pensionem consequatur. 66.2.c

Beneficium per simoniam renunciatum nõ acquiritur etiam ignoranti illam, sed si verè vacat mihi acquiritur ignoranti eam. 69.1.c.*

Beneficium permutare volenti qui dat pecunias ne retrocedat à dicta permutatione Simoniam committit. ibid.2.b. hoc autem quando dat ex pacto est intelligendum; alioqui secus. 70. 1. a. Resignanti beneficium qui pecunias mutuat antequam cõsensum præstet, si non intendat eum ad consensum præstandum principaliter inducere, non est simoniacus, quod si intenderit, est simoniacus mentalis, sed id eo non tenetur beneficium relinquere. ibid. d

Beneficium resignanti non licet pacisci quod aliud alius resignet, seu pensionem soluat, vel expensas bullarum restituat, nisi exprimatur Papæ 73.1.d

Beneficium resignans cum pacto vt ei relinquatur fructus in vita est simoniacus, sed non compensus in bulla de confidentia. 74.1.c

Beneficij resignatio est actus spiritualis, & dare aliquid pro illo actu est simonia. 74.1.f.* Beneficij resignatio facta libere intentione vt conferatur tertio, valet, sed non si accedit pactum. 75.1.e

Beneficij resignatio simonia reali infecta habet annexas censuras etiamsi nulla sit. ibid.2.c

Beneficium qui consequutus est, quod consequi non poterat propter irregularitatem, tenetur suo competenti satisfacere, qui ab eo illud consequi impeditus est. 80.2.a

Beneficia sua permutare nulli licet propria auctoritate. 81.1. b

Beneficia quæsita permutare & non quærenda licet. 81.1.d.*

Beneficia plura permutare cum vno licet, sed suum beneficium permutare cum alio, vt suum detur tertio non licet. ibid.e

Beneficio imponi potest pensio in permutando ad coæquandos beneficiorum qui permutantur fructus cũ facultate ordinarij. ibi f

Beneficium non vacat per renunciationem simoniacam. ibid.2.b

Beneficialis concordia vt vnus iuris suo renunciet, & alter pecunias der est iure fori simoniaca, sed non iure poli, si detur pro expensis, vel ad non persequendum ius, quod nullum habet. ibid.d.e. super Beneficio facta transactio auctoritate iudicis probata, est licita. 82. 2.f. Beneficium suum nemo transferre in alium potest, neque relinquere ita vt vacet, sine superioris auctoritate. 83.2. b

Beneficium resignans simoniace, adhuc manet eius dominus, vnde si accepit aliquid à resignatario, potest illud cum fructibus ab eo perceptis compensare. 85. 1. f. * Beneficiorum permutatio & venditio fructuum alterius simul corrispectiuè fieri nequeunt, sed separatim sic. ibid. 2.c.d. Cauendum est ne cum Beneficium permutatur fructuum venditionis fiat mentio & promissio. ibid. e

Beneficij possessio est quid spirituale vel spirituali annexum. 88.1.b

Beneficij resignatarius recusans soluere pensionem tertio reseruatam, eo quod in eius reseruatione fuerit inter eum & resignantem commissa simonia, non est audiendus. 89 1.d.e

Beneficium ante irregularitatem adeptum ipso iure non perditur per irregularitatem postea incursam. sed collatum per simoniam, collatio debet refici per eum qui potest illud conferre. 95.2. a. *

Beneficium procuran simoniace inhabili & indigno quomodo fructus restituere teneatur. ibid. d. Beneficij resignatarius qui promisit procuratori resignantis se daturum filio eius 50. de fructibus donec ad ætatem legitimam perueniret, non commisit confidentiam. 96. 2. a. Beneficium laicus procurans clerico, cum pacto vt illi cedat media pars fructuum sicut & cessit, est simoniacus, obligatus ea quæ accepit restituere. ibid. e. f

Beneficium resignans cum regressu, si purificato regressu iterum adipiscitur beneficium censetur illud, eo modo quo antea habebat habere. 97.1.e.* Beneficij resignatarius qui soluit expẽsas litterarum pensionis quàm sibi resignans reseruabat animo eas recipiendi in termino pensionis, non est simoniacus, sed fortè talis præsumeretur. ibid.2.c. Beneficium resignans qualiter poterit etiam si sit coniugatus fructus beneficij vel pensionem in tuta conscientia recipere. 98. 1.d. Beneficij resignatarij intentio gratificandi resignanti non nocet, sicut nec intentio resignãtis qui resignat ea spe vt tali cõferatur. ibi.f

Beneficiarij ex bullis Pij IIII. & V. non obligantur nihil vnquam dare ijs qui eis beneficia contulerunt. 100. 2. a

Beneficium vnum sufficiens habens non potest aliud accipere, sed acceptum ante Concilium potest retinere. 101.2.a.*

Beneficium ab Ecclesia vel prælato cui seruitur, accipi potest sed non pacisci. 101.1.c

Beneficia qui procurant alijs, vt de eis postmodum ad libitum suum disponant peccant, non alijs. ibid.d. in Beneficio ius acquiritur, eo ipso quod Papa signat supplicationem collationis. ibid.2.a

Beneficium ad exigendum non licet dare multa bona, vt postea exigenti conferatur. 104.1. d

Beneficium qui obtinuit per simoniam ab alio se ignorante commissam fructus extantes durante ignorantia perceptos tenetur restituere secundum quosdam. 100.2.a.* ibid.b. in Beneficijs cæteris paribus indigena est præferendus extero. 115.1.a

Beneficium post irregularitatem ante dispensationem obtentum nemo retinere potest. 133. 1. d. restitutio tamen eius potest aliqua ex caussa arbitrio boni viri differri. ibid.e

Beneficij quærendi in impetratione, facienda est mentio de beneficio iam quæsito. ibid.2.b

Beneficium qui bona fide suum esse credit, licet non sit, eidem deseruiendo, distributiones & partem fructuum, quam alteri inseruienti dedisset potest retinere. 106.2. d. *

Beneficium adeptus per simoniam à se ignoratam potest illud tenere cum dispensatione episcopi nisi sit prælatura. 107.1.d

Beneficium qui adeptus est per simoniam, potest aliud adipisci sine dispensatione. ibid. Beneficij collatio facta homicidæ vel alias irregulari est ipso iure nulla. ibid.f

Beneficium obtentum per simoniam propriam, nullus potest rursus consequi sine dispensatione Papæ. ibid. 2. a. in Beneficio intrusus sit inhabilis ad illud licet non ad alia. ibid. b

Beneficiarius sciens quædam per suum fratrem iurisperitum tractari, quæ simoniaca esse ignorabat, non incurrit ob illa excommunicationem. 108.2.a.b

Beneficij collatio facta per simoniam eam ignoranti, an sit ipso iure nulla quæritur & resoluitur negatiue. ibid. c. d. tenetur ad illud beneficium renunciandum sed valuit collatio. ibid.e

Beneficiarium occulte excommunicatum monere debet confessarius, vt restituat distributiones. 168.2. f. * Beneficiarius absolutus ab excommunicatione potest retinere fructus alios à distributionibus. 169. 1. b. Beneficiarius qui omisit facere professionem fidei an per Concilium Tridentinum amittat ius omne in beneficio, quæritur & concluditur non. 174.1.d.e.* ob id non præsumitur hæreticus. ibid.d. Beneficij valoris expressio secundum taxam Cancellariæ sufficit vt prouisio eius valeat, sed non ad compositionem faciẽdam de fructibus malè perceptis. 177.2.d. *

Vide renunciatio, resignatio, simonia & multa huiusmodi.

BIGAMVS, BIGAMIA.

Bigamus potest esse conuersus laicus. 193. 1.c. Bigamus qui contraxerat clam cum corrupta, quæ illo absente alteri nupsit religionem ingressus, & ordinatus est irregularis, & dispensatione Papali indiget. ibid. f

Bigamiæ impedimentum non contraxit qui cum vnica & virgine nulliter propter impotentiam contraxit, matrimonium. 74. 1. a

Bigamiæ irregularitatem laicus non contraxit, qui cum muliere corrupta nulliter contraxit. 75. 1. e

Bigamiæ tres species vera, similitudinaria & interpretatiua. ibi. f

Bigamus est non trigamus post virginem viduam ducens. 76. 1. b

Bigamus cur ineptus iudicetur ad ordines, quæ ratio militat tam in eo qui est trigamus, quàm qui bigamus est. ibid. c

Bigamus ordinata tonsura ab episcopo ei collatum beneficium non valet. ibid.2. a

Bigamia fundamentum habuit in Paulo, sed tamen iure canonico inducta est. 102.2.f. Vide irregularitas.

BLASPHEMARE, BLASPHEMIA.

in Blasphemiæ vitium quale nam quidam episcopus, edictum tulerit. 87.2. e. reprehenditur quod nimis breue ad reuelandum tempus præfigat. 88.1.a. & quod sit obscurum. ibid. b. & ob multa alia. ibid. c

Blasphemare *est dicere tacite vel verbo aliquid contumeliosum contra Deum & sanctos.* 127. 2. b. *

Blasphemans D. Petrum & 12. Apostolos duo tantum peccata committit. 129 1.a.* Blasphemi & iniurij in Deum & Sanctos quomodo absoluendi. 252.1. b

BONIFACIVS.

Bonifacij VIII. extrauagans innouata per Gregorium XIII. de datis & accepris, & non videtur fuisse vsu receptas: sicut illa Gregorij, quoad denunciationes quas præcipit. 247. 1. c. *

BONVM, BONVS VIR.

Bona sunt illa alicuius quæ supersunt ære alieno deducto. 52.1. c

Bona constante matrimonio quæsita iure Cæsareo pertinent ad maritum, nisi aliud statuto vel consuetudine seruetur. 52.1.a.* Bona & non mala dicenda est illa actio, quæ in bonam vel malam partem exponi potest. 100.2. e

Bonorum tria genera, vitæ, famæ, & pecuniaria, & restituenda non sunt minora, cum iactura maiorum. 122. 1. c. Bona mobilia ab hostibus capta sunt capientium. ibid.2. b

Bona illa dicuntur esse à moriente relicta, quæ supersunt deducto ære alieno. 209.1.d. Bona delinquentis confiscata occultans tenetur illa fisco reddere. 217.2. c

Bona aliqua sibi relicta sine solemnitate retinens iuste retinet, quamuis priuari à iudice possit. 210.2. c

Bona vinculata transire ad propinquiorem vinculantis, & non vltimi possidentis falsum. 228.2. a

Bona certa sunt incertis potiora, hoc cæteris paribus est intelligendum, & illud etiam & præsentia futuris. 235.2. d

Bona patrimonialia clericorum non gaudent communiter priuilegio bonorum Ecclesiæ, nisi in casibus à iure expressis. 381. 2. d. fallit in bonis patrimonialibus, quæ habet pro titulo suæ ordinationis. ibid. e

Boni viri est nemini nocendo alicui prodesse vel velle prodesse. 267.2. f. *

BREVIARIVM.

Breuiarium Romanum recitari non potest ab eo, qui habet aliud breuiarium auctoritate publica ante 200. annos compositum, nisi cum consensu episcopi. 367. 2. c. Contrarium autem consultus alibi responder. 372.1. d. sed prius responsum probatur à congregatione. ibid.2. b. Vtraque pars probabilis censetur. ibid.d.e. pars negans magis pia est, pars affirmans non damnanda. ibid.e

BVLLÆ ROMANORVM PONTIFIcum, Bulla cœnæ.

Bullæ Pontificum promulgatæ Romæ quæritur an obligent Vltra montanos, si promulgatæ non sint, respondetur negatiue propter non receptionem. 6.2.b.c. quod non habet locum in Bulla cœnæ. A. ibid.e. Bullas Pontificias Confessarius docere pœnitentem non tenetur, quas ipse probabiliter ignorat. ibid. e

Bullæ Pij IIII. & V. de confidentiis sunt odiosæ & ; ringendæ. 20. 1. f

Bullam cœnæ domini in Frãcia publicari, an auditor iũ regis Christianissimi prohibere potuerit, quæritur & resoluitur, NEGATIVE districtissime & copiosissime. 113.1.a.b.c

Bullas falsas qui confinxerunt, & acceperunt tantum pecuniæ quantum constituissent si veræ fuissent tenentur eas pecunias restituere. 219. 2. c. & ei à quo eas pecunias acceperunt. ibid. d. Cancellariæ eas pecunias non tenentur restituere & cur. ibid. e

Bulla Cruciatæ facit potestatem absoluendi confessario præuia satisfactione. 268.2.b. *

Bulla Gregorij XIII. contra bannitos & diffamatos de crimine capitali quos comprehendat. 253.2.d.* & rursus 254.1.c.d in Bullam cœnæ vt quis incidat capiendo male fructus Ecclesiæ quid requiratur. 257. 1. b

Bullæ cœnæ quatenus habet excommunicari eos qui hostiliter episcopos & Cardinales insequuntur explicatio. 257. 2. c. * in Bullæ cœnæ excommunicationem Prætor incidit subdiaconum incarcerans, & tanquam reum principalem, & testem examinans &c. ibid. e.f. in Bullæ cœnæ excommunicationem non incidit Vicarius foraneus qui impediuit sacerdotem quemdam non audire confessiones tempore Iobelæi ob caussam. 261. 1. a

Bullæ cœnæ quarenus excommunicat eos qui per se vel per alium litterarum Apostolicarum executionem impediunt explicatio. 261. 2.a.b. * in Bullæ cœnæ excommunicationem non incurrit qui fructus clerici debitoris sui stantes pene laicum, per iudicem laicum sequestrari fecit. ibid.e. Vide extrauagans.

C

CADAVER.

CADAVER an possit transferri sine solutione gabellarum, non est ita clarum. & petendum à Pont. max. 136.2. c. d

Cadauer hominis humo extractum ad deferendum in Hispaniam cum nondum esset consumptum, concoctum est ad separandum carnes ab ossibus vnde oritur quæstio vtrum Prior monasterij qui in hoc locum dedit sit excommunicatus & concluditur non. 237.1.e.f

CADVCITAS.

Caducitatis pœnam lex excusans intelligitur de pœna sola caducitatis, non de ea quæ loco eius ponitur. 202. 1. e

CAMBIVM.

Cambij pecuniam lex statuens nisi post sex menses exigi non posse est iniqua. 16.2.d. e

Cambium per minutum cuilibet licitum etiam ei qui nõ est campsor ex officio. 181.1. b

Cambium per minutum exercens, ita vt pro ærea pecunia argenteam accipiat, non committit vsuras. 183 1. b

Cambium de vno loco ad eumdem locum post aliquod tempus cum aliquo auctario est illicitum. 184. 1. b. * Cambium illud an sit iustum in quo literæ diriguntur in eum locum, vbi campsarius nullas habet pecunias, tursum tractatur ab Auctore, & concluditur esse iustum aliis rationibus. ibid. c.d. Cambium per litteras quatuor concurrentibus licitum. ibid. d

Cambium prædictum non est cambium sic condemnatum à Pio V. ibid. 2. a. Cambium vt iustum sit requiritur vt nulla habeatur ratio temporis. 185.1.b. A. Cambia illa prædicta communiter iusta non esse dicuntur. ibid. c. A. Cambium con la ricorsa difficile ab vsura excusatur. ibid.d. A.

Cambium quo campsores dant pecuniam campsariis, qui actu non habent pecunias in illo foro. ad quod cambium dirigitur, si ne iustum fuse tractatur, & primo forma illius cambij Latinè & Italicè. 179.2.b.c.* rationes quibus iniustitia illius cambij probatur. 180.1. c.f. Hoc genus cambij qui approbarint. ibid 2. c

Cambij veri proprietates tres, & conditiones quæ sunt lucri moderamina quæ omnia prædicto cambio conuenire demonstrantur. 181. 1.a. b

Cambij iustitia in quo sita sit. ibid.d. e. Cambiorum quatuor genera duo iusta & duo iniusta. ibid.2. b. Cambium hoc iustum reale & verum esse probatur. ibid. d. e. in Campsoria arte quoties pars cambiens non grauatur, & distantia temporis nihil lucri affert numquam ibi est peccatum. 182.1 e. Hoc cambium dicitur esse mixtum ex cambio & fideiussione. 183. 1. b. in Cambio per se haberur ratio diuersitatis loci & numismatum, sed per accidens temporis. ibid. 1.a. Campsores cur potius ad suum correspondentem litteras cambij de la recorsa quàm ad alios dirigant. ibid. c

Cambiorum concursus quo campsor pecunias eadem diuersis litteris recipit & remittit licitus. ibid.2. e

Cambiorum factorum interesse post bullam Pij V. certificare non potest, & creditor cum debitore non potest pacisci, quod soluet interesse cambiorum & recambiorum ad tot pro centum. 165.1.c. * Cambia pro secundis & tertiis nundinis maiora esse non debent quam pro primis. 179.1. a

Cambia si non soluantur pro primis nundinis cum debito lucro, potest fieri recambium pro secundis. cum debito lucro. ibid. c

CAMERARIVS.

Camerarius Papæ potest concedere licentiam Iudæis habitantibus extra statum Ecclesiæ exercendi vsuras. 188.2.c.*

CANONICVS, CANONICVS REGVLARIS.

Canonici infirmi lucrantur fructus in absentia & duo etiam Canonici in seruitio episcopi manentes idem facere possunt. 144.2. e

Canonici qui in obsequio episcopi possunt fructus sui beneficij percipere, non possunt percipere distributiones. 145. 1. a

Canonici præsentes non possunt dare facultatem absenti percipiendi distributiones. 147.2.c. Canonicus Romæ residens pro negotiis sui capituli, consensu aliorum canonicorum satisfacit obligationi quam habet residendi in sua Ecclesia. ibid.e.f. Canonici hi absentes ex consuetudine lucrantur etiam quotidianas distributiones, quæ consuetudo valet. 147. 1. c. Canonici hi non vere residere dicuntur. ibid. e

Canonicus qui pro crimine in carcere fuit coniectus de quo fuit, absolutus percipere potest omnia quæ alius percepisset. 147.2. d

Canonicum 40. annis Ecclesiæ inseruientem qui liberet ab officiis diuinis, & distributiones ei assignet absenti nullus est canon. 149. 1. e. Canonicatus exigit residentiam personalem. ibid.

Canonicus nobilis excusatur à residetia ob tenuitatem reditum quamdiu hoc episcopus & Vicarius Papæ ei concedit. 150.2.a. b

Canonicus regularis legitime de curato beneficio prouisus an debeat suæ curæ desertire, vel manere in suo cœnobio, quæritur & resoluitur cum in Parochia debere manere. 150.2. f

Canonici regulares sunt qui gestant Rochetum album, etiamsi alias nullas regulares observantias custodiant. 249 1.a. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Canonicatum & dignitatem in eadem Ecclesia quis retinere potest. 161. 2. b. si tamen residentiam requirant erunt incompatibilia quo ad retentionem sed alterum ipso iure non vacat. 162. 2. a

Canonicatus & dignitas in diuersis Ecclesiis sunt beneficia incompatibilia secundi generis, sed in eadē Ecclesia non sunt incompatibilia, neque primi neque secundi generis. 162. 2. c. d

Canonicatum & dignitatem potest quis obtinere in eadem Ecclesia sine dispensatione Papæ vel episcopi. ibid. c. Canonici occulti hæretici & postea reconciliati distributiones, cui sunt restituendæ. 163. 1. a

Canonicatus & præbenda pœnitentiarij sede vacante à capitulo concessa quomodo valida esse possit vel non. 169. 1. b. c. Canonicus habens ius optandi potest si vult optare præbendam minorem. 174. 2. b. Canonicus vt canonicus simplex non habet successorem. ibid.

Canonicis regularibus iam non dantur beneficia secularia. 345. 1. b. A. auctor tamen contrarium probat de Canonicis regularibus Congregationis Lateranensis cum dispensatione sui generalis ibid. c

Canonicus regularis factus episcopus quærit episcopatui non suo priori monasterio. ibid. 2. d. Canonicorum regularium capitulum triennale conuocare pertinet ad metropolitanum regionæ, vbi est conuocandum. 350. 1. a

Canonicus regularis non potest absque dispensatione obtinere beneficium sæculare non curatum. 344. 2. b. sed curatum sic eum episcopi licentia. ibid. c. & sine vlla dispensatione beneficia curata consueta regi per regulares canonicos obtinere potest. ibid. e

Canonici habentes ius præsentationis Parochorum conuenientes inter se, vt semper duos ex seipsis præsentarent, peccarunt peccatum capitulare personarum, & simoniæ. 61. 2. f. *

Canonici sic de Ecclesia parochiali prouisi tenentur renunciare, alij peccarunt simoniam realem vel cōuentionalem vel mentalem, & nisi pœniteant absolui non debent. 62. 1. a

Canonicus vt recipiatur non licet aliquid dare, quod vel in pauperes vel in fabricam Ecclesiæ conuertatur. 104. 1. c

Concilium Tridentinum quod videtur permittere dationem in vsus pios explicatur. ibid. 2. d

Canonicus simoniace promotus, & postea de nouo prouisus debet habere vltimū locum. 130. 1. a. * Canonicatus est beneficium simplex licet secundum pleros que residentiam personalem requirat. ibid. e

Canonici regulares separatas domos habere possunt. 275 1. c. * in eas domos mulieres honestis de causis introducentes nullam censuram incurrunt. ibid. d. Canonicus regularis quando dicitur à Concilio priuatus voce actiua & passiua quibus priuatus esse intelligatur. ibid. 2. b

Canonicus Ecclesiæ Cathedralis non est persona in dignitate ecclesiastica constituta, potest tamē esse delegatus Papæ. 210. 1. f. * Canonicatus est beneficium simplex. ibid. 2. a

CANONISTÆ.

Canonistarum triplex error de impedimentis matrimonij. 9. 2. d. * primus est gradus in Leutico prohibitos obligare nos, qui sub lege Christiana sumus, confitatur. ibid. c. f. secundus est Papam posse dispensare in his impedimentis diuina lege inductis vt nunc confutatur. 10. 1. c. d. tertius cum dicunt in impedimentis lege Canonica inductis Papam posse dispensare vt valeant prout tunc refutatur. ibid. 2. a

CANTOR.

Cantores Papæ post 25. annos non tenentur ire ad horas certis diebus nisi ad Missam, quamuis statutum contrarium habeant & cur. 32. 1. c. d

CAPELLANVS, CAPELLANIA.

Capellanus ordinatus ad titulum Capellaniæ Papæ est rite ordinatus. 52. 2. f. Capellaniæ Papæ non vacant morte Papæ. ibid. Capellanus is, qui discessit ob aliquod impedimentum ab ea capella, eo sublato redire debet. 52. 1. a

Capellani triremium visitari possunt, vt alij viatores seruato cuicumque suo tam exemptionis, quam alio iure competente. 117. 1. c

Capellaniæ an duæ fundatæ vt ibi dicitur obligent capellanum ad onera quæ ibi dicuntur quæritur & resoluitur negatiue. 133. 1. b. c. d. Capellaniæ cuidam inseruientes, an teneantur residere iuxta Sixti V. edictum. 141. 2. a. b. resoluitur sic. ibid. c

Capella cum ex perpetua sit manualis amittit ius beneficij. 164. 1. d. & hoc fieri potest iusta de causa. ibid. e. Capellano quid faciendum, qui in huiusmodi capella institutus petiit ab ordinario confirmationem. ibid. f. de Capella hac quid patronus & capellanus iure poli & fori facere debeant. ibid. 2. b

Capellanus habens capellaniam, cui missæ indefinite dicendæ sunc eius valoris qui describitur, tenetur Missam toties dicere quoties deuotè & commodè potest. 155. 2. a. Missa à dicenda eum Capellanū quæ caussæ non excusent. ibid. Capellania illa quæ iusto salario instituta est, facta facultate hæredi, vt posset præsentare quem volet, & sine caussa amouere non est beneficium. ibid. d

Capellaniam ad hanc præsentatus licet non sit presbyter debet tamen esse ætatis eius, vt possit presbyter fieri. ibid. e

Capellanias duas obtinens in vna Ecclesia quarum vna est in vno altari, altera in altero non habet incompatibilia. 160. 1. e

Capellania illa non est beneficium Ecclesiasticum quæ auctoritate priuata patroni instituta, habet capellanum manualem. 155. 1. a

Capellaniam hanc qui non est presbyter tenere potest. ibid. b Capellaniam super hanc episcopus non potest dispensare, nec Papa sine caussa peti potest. ibid. c

Capellanus habens certam capellaniam non tenetur celebrare quotidie. ibid. f

CAPITVLVM.

Capitulum repræsentatiuum non potest tollere facta in Capitulo Generali auctoritate Papæ. 17. 1. c. neque etiam quæ à Capitulo generali sunt statuta sententia definitiua, sed sic facta reuocabilia. ibid. d

Capitulum repræsentatiuum, vel eius Præpositus, debet præponere ea, quæ iuste reuocari possunt, & non alia. ibid.

Capitulum non potest dare vocem aliquibus in eligendo, quibus ea non competit. 32. 2. f

Capitulo non debet nocere defectus vnius de capitulo clandestinus, eius legitime facto. 36. 2. a

Capitulum succedit sede vacante, in omnem iurisdictionem per se vel per alium exercendam. 60. 2. c

Capitulum sede vacante succedit in iurisdictione ordinaria episcopi, & potest dispensare cum illegitimo ad minores, & simplex beneficium. 71. 1. c. d

Capitulum non posse eligere prælatum eo absente, qui si adesset præsideret, nullo iure cauetur. 81. 2. c

Capitulum sede vacante habens iurisdictionem potest eam exercere in singulos de capitulo & decanum ipsum. 91. 1. d

Capitulum alicuius Ecclesiæ & singuli eius sunt ciues eius ciuitatis, in qua sunt. 93. 1. c

Capitulo quando aliquid intimandum est, quod ab omnibus persici debet, id eis est congregatis capitulariter intimandum. 121. 2. a. nisi sit actus meri facti, quod potest singulariter expediri. ibid. d. non autem inuiti liter expediri ab eis non potest, nisi constituant maiorem partem capituli. ibid. e

Capitulo debitum, si non soluatur eo anno, quo est debitum, potest solui alio, in quo erunt aliqui, qui non fuerunt quando deberi cœptum est. 220. 1. d. * Capitulo interdicto non sunt interdicti singuli de capitulo. 234 1. e

à Capitulo debitum, non censetur debitum à singulis capituli. 245. 2. c. * Capitulo suspenso collationes beneficiorum eius non iudicabuntur inualidæ. 273. 1. d

CAPSARIVS.

Capsarius cuius domini consentiunt vt vtatur cambio ad minutum, eo potest vti. 182. 2. d

Capsarius non potest quartinum vnum scutis à se emptis adiicere pro errore quem in computatione facit vel facturus est. ibid. e

Capsarius non peccat etiamsi domini expresse non consentiant, & ille illud cambium ad minutum sine damno dominorum exerceat. 183. 1. b. Capsarius accipiens pecuniam satisfacit reddendo valorem iustitutum à principe. ibid. 2. d

CARDINALIS.

Cardinalis non est inhabilis ad beneficia saltem simplicia. 40. 1. d. Cardinali asserenti aliquid sibi creditum esse viuæ vocis oraculo creditur. 81. 1. e

Cardinales quomodo alij alios præcedant. 91. 1. a

Cardinali inseruiens Canonicus lucrari potest sui beneficij fructus sed non distributiones. 141. 1. a. Cardinalis vnius testimonio etiam in rebus in quibus de præindicio alterius agitur status. 224. 1. a. dummodo tria concurrant, & quæ illa sint. ibid. c

Cardinali saltem iurato dicenti quod Papa viuæ vocis oraculo huiusmodi facultates concesserit creditur, idque stylus curiæ seruat. 224. 1. c

Cardinalitium dignitatem vt assequatur, qui dat aliquid committit peccatum Simoniæ. 88. 1. f. * sed si Papa sciat & consentiat non incidit in pœnas, humanas, sed sic in diuinas. ibid. 2. b

CAROLVS.

Carolus VIII. Galliæ rex præter Minimorum multa cœnobia in Gallia constructa, erexit Sanctissimæ Trinitatis in vrbe cœnobium. 354. 1. d. Caroli II. Neapolis & Siciliæ regis fundatio Ecclesiæ collegiatæ S. Nicolai valde illustris, & quæstio de ea re mota. 156. 1. a. b

CARTHVSIANVS.

Carthusianorum religio an sit strictior religione Minimorum quæritur, & asseritur esse Carthusianorum. 271. 1. d. e. Carthusianorum religio in quo sit arctissima. ibid. f. Carthusianorum abstinentia qua illi carnibus numquam vescuntur, maior est Minimorum abstinentia, qui eis in ægritudine vtuntur. ibid. 2. b

Carthusianorum statuta eos obligant ad mortale non Minimorum. ibid. c. ad Carthusianos possunt transire ex aliis ordinibus, non contra. 272. 1. c

Carthusianus ex iusta caussa ad Minores transire potest. ibid. f

Carthusianorum statutum quod obligat proprietarios summæ excedentis valorem trium solidorum ad cōfitendum &c. est iustum. 329. 2. a

Carthusianos quantæ quantitatis appropriatio reddat reos peccati mortiferi, quæritur. & respondetur non esse quamliber minimam. 330. 1. d. e

Carthusianum reddit reum peccati mortalis appropriatio tantæ quantitatis, quanta redderet laicum furantem reum peccati mortalis. 331. 1. c. f

Carthusianorum Capitulum & Priores possunt suos subditos excommunicare. ibid. 1. d. Carthusianorum donati sunt subditi & excommunicantur ob proprietatem vt alij ibid. f. Carthusianus furans vel impendens sine licentia summam trium solidorum vna sola vice vel pluribus est excommunicatus. 332. 1. d

Carthusianum non excommunicari propter minuta furta etiam quando ea peruenerint ad dictam quantitatem verior sententia est. 332. 2. d. Carthusianus qui cepit aliquam rem de bouis monasterij sine licentia, quam non potest restituere, tenetur se manifestare, alioquin erit excommunicatus. 331. 1. b. Carthusianus qui appropriauit sibi vltra quantitatem trium solidorum, & fecit restitutionem sufficientem ante lapsum termini à Priore præfixi non excommunicatur. ibid. 1. d. e. Carthusianarum priores non possunt remittere suis monachis manifestandi sibi appropriata obligationem. ibid. 2. c. & per nullam remissionem suam excusantur ab obligatione fruendi denunciationem. 1. d. & non benefacerent, si remitterent eis appropriata. ibid. e

Carthusianorum priores possunt subdelegare alijs confessarijs, potestatem absoluendi monachos proprietarios, & ab excommunicatione. 334. 1. a. Cathusianus à peccato proprietatis absolutus per eruciatam tenetur iterum confiteri. ibid. b

Carthusianus per bullam Cruciatæ absolui non potest ab excommunicatione proprietatis incursa nisi manifestet. ibid. e

Carthusianus qui furaretur ob vtilitatem monasterij non peccaret bis, sicut qui furaretur vt sibi appropriaret. 334. 2. c

Carthusianorum statuto quo excommunicantur qui sibi appropriant vltra valorem trium solidorum non aduersatur Concilium Trident. quod statuit, ne quis pro re leui excommunicetur. ibid. e

Carthusianorum Prior male impendens vel appropriatus, quamuis non manifestet non est excommunicatus. 335. 1. a. b

Carthusiani qui dant vel accipiunt litteras sine licentia Prioris quando peccant peccatum proprietatis & quando non. 335. c. d

Carthusiano simplici non licet de ijs quæ sibi ex sua sustentatione reliquata sunt sine licentia superioris impendere. ibid. 2. c

Carthusianorum Priores quid considerare debeant in acceptandis vel reiiciendis legatis, quæ subditis ipsorum conceduntur, quandiu eis superior vti voluerit. 336. 1. c. f

Carthusianus de licentia Prioris potest accipere pitantias Missarum impendendas in aliquos pios vsus. ibid. 2. c. d

Carthusianus confiteri debet peccatum proprietatis antequam Misset, vel communicet. 336. 2. c. Carthusianus qui confessus est & communicauit sæpe, & peccatum proprietatis non est confessus vsque ad diem cœnæ, tenetur omnes confessiones præteritas repetere. 337. 1. b. nisi simplicitas eum excusaret. ibid. d

Carthusianorum confessario in absentia Priorum confitenda sunt peccata omnia reseruata & non reseruata, reseruata, deinde Priori quam primum poterit sunt confitenda ibid. c. f. Carthusiani ista confessio potest esse sacramentalis vel non. ibid. 2. a

Carthusianus Priori reuertenti vel eius commissario sola reseruata confiteri debet. ibid. b. Carthusianus peccatum proprietatis confessus vicario, non tenetur iterum confiteri Priori. ibid. c. d.

Carthusianus non tenetur manifestare alienata vel dispensata de licentia Vicarij, nouo Priori, nec manifestatam proprietatem visitatori, rursus tenetur manifestare. ibid. e

Carthusianus potest mittere amicis proxeniolis fructus sui horti cum licentia tacita vel expressa. ibid. f.

CASSINENSIS.

Cassinensi è monasterio exeuntem qui sine licentia sui Superioris in alia religione receperunt excommunicantur. 272. 1. b. Cassinensis ille monachus qui ex suo cœnobio non petita licētia discesserat ad illud redire tenetur. ibid. c. ad Cassinenses regularis Tertianorum transire potest petita sed non obtenta licentia. ibid. 2. c

CASTRATVS.

Castratus à medicis potest sine vlla dispensatione ad omnes ordines promoueri. 73. 2. d

Castratio & omnis impotentia coëundi, nisi sit per eam contracta irregularitas non impedit ordines. 74. 1. b

CASVS.

Casus exceptus à regula generali extendi potest debetque ad similem casum. 339. 1. d

Casus omissus habetur pro omisso, & prouisio specialis in vno regulariter non extenditur ad alium, sed statui prouisioni communi. 344. 1. b Casus legis vbi est, non est locus dubitandi. 350. 1. a. Casus omissus habetur pro omisso & relinquitur iuri communi. 353. 1. d

CATECHIZARI, CATECHISMVS, catechumenus.

Catechizari qui petit, non tenetur se obligare ad suscipiendum baptismum nec se separare ab aliis quibus curæ est, nec eos episcopus seu parochus alere. 317. 1. f

Catechismo quot & quanta Christianorum millia indigeant. ibid. 2. a. Catechizare oporter denuo paruulos, sed hoc factu difficile censetur. ibid. e. Catechumenorum sustentationi largiter in vrbe prouisum est. ibid. d

Catechizari qui volunt contra voluntatem parentum infidelium sustentari debent. ibid. e. Vide cognatio.

CATHOLICVS.

Catholicus qui degit inter hæreticos, tenetur habere propositum numquam negandi se esse Catholicum. 129. 1. c. * Catholicus inter hæreticos degens quando teneatur inde exire, & quando non. ibid.

Catholici an licite possint hæreticorum funeribus interesse, quæritur. 130. 1. c. f

Catholici qui comitantur funus hæretici more hæreticorum se pelendi, triplici ratione videntur peccare. 130. 1. b. * sed hæc non obstare concluditur. ibid. c. Catholici deducentes funus hæretici non denunciati ad sepulturam profanam solo affectu humanitatis non videntur peccare. ibid. d. sed deducentes funus hæretici ad locum sacrum peccant. ibid. e. si deducant animo fauendi hæreticis peccant & sunt excommunicati. 341. 1. a. timore non excusante ne displiceant suis amicis & cognatis. ibid. Catholicus potest communicare proximo suo regulariter, sed fallit quando id ex iusta lege prohibetur. ibid. c. Catholici tertarum vbi magistratus hæreticus vel infideles imperant tabernas claudere possunt, in quibus operantur, diebus festis ab hæreticis vel infidelibus institutis. ibid. f. modo hoc faciant non consentiendo ritibus infidelium. ibid. 2. a

Vide Christiani.

CAVSSA.

Caussa solum impulsiua potest esse illa sine qua non fieret actus quam modo ob eum principaliter non fiat. 65. 2. d. e. * Caussa principalis non bene definitur qua ceſſante ceſſat effectus. 67. 1. c. d

CAVTELA.

Cautela abundans non nocet. 250. 2. c. *

CENSVRA, CENSVRATVS.

Censuræ nec irregularitas non videntur infligi ipso iure nisi exprimatur. 49. 1. c

Censura timenda est ac seruanda etiamsi sit iniusta modo non sit nullia. 272. 2. f. Censura nō est iure nulla propter omissam correctionem fraternam. ibid. Censuratus tribus censuris potest exercere iurisdictionem quam habet publicā & valent ea quæ agit vt iudex, donec denunciatur 273. 1. a. Censuræ latæ sine monitione valent, ipso iure, & appellatio non suspendit eas, declaratio tamen quod quis incurrit eas, sine citatione fieri non potest. ibid. e

Censuræ omnes in multis conueniunt, & in multis differunt, vnde vna nomine alterius appellari potest. 276. 1. f. * Vide excommunicatio & cæteras.

CENSITICI CENSVS.

Censitici contractus fieri possunt sine superioris licentia. 197. 1. f. Census pretium iure communi non est taxatum saltem redimibilis, statui tamen potest, sed non à ciuitate, quæ recognoscit superiorem. ibid. 2. b. Census perpetui constitui possunt sine circunstantijs requisitis à Pio V. ibid. d. De censu Bulla Pij V. cur non comprehendat census perpetuos antea approbatos. ibid. e. Census emi non potest pecunia debita longe antea, secundum Bullam Pij V. 194. 1. c

Census ante bullam Pij V. potuit pecunia ante debita, emi, & solui in alia re quàm in pecunia. 194. 1. d. idem habetur. 196. 1. c

Census si non solueretur pœna, apponi potuit, restitutionis fortis ante Pium V. 16. d. Census percipiendi qui est in possessione eo fraudari non potest, quod si non sit, negari potest. ibid. c

Census redimibilis nullum certum pretiū est, irredimibilis vnum pro viginti. 196. 1. f. Census contra Bullam Pij V. factus reprobatur. 197. 1. a. reformandus est iuxta illius formam. ibid. d

Census redimibilis super rem immobilem positus eo pacto, vt si res incapax inueniatur, positus censeatur super omnibus bonis constituentis, est contra Bullam Pij V. 197. 1. c. f. an pactum illud vt si res incapax æquipolleat fideiussioni quæritur & negatur. ibid. 2. a. Census non potest constitui super persona, ita vt actio personalis nascatur contra illum. ibid. d. in Census emptione non habenda est ratio valoris censuariæ rei modo possit reddere tantū quantum valet census. ibid. f. In censu fideiussor dari potest quod possit vendere illum & quod est bene impositus. 198. 1. a

Census soluendus est eo tempore, quo inter partes conuenerit, regulariter autem in fine anni. ibid. b. c. Census soluendi fideiussor dari non potest. ibid. d

Census cum pacto vt soluatur liber ab onere, & gabella potest esse contra Bullam, & non. 198. 1. c. Census ante Bullam Pij V. poterat cōstitui super omnibus bonis immobilibus & mobilibus constituentis. 199. 2. c

Census emptio eo magis iustificatur, quo maiori periculo pretium illius subiicitur. ibid d. Census annuus super omnibus iuribus cum pacto de recognoscendo probari. ibid. f

Census annuus super omnibus bonis non posse constitui, quæ rationes probent. 200. 1. b. respondetur rationibus. ibid. d. e. Census est quoddam accidens & manere non potest sine subiecto, & quale sit illud. ibid. e

Census in contractu in quo clausula apponitur qua nihil in eo contrarium Bullæ Pij V. meisse contrahentes pacisc untur, vel si quid inde irritū esse quomodo excuser, notarium & contrahentes, si quid ille ex bullæ contrarium habeat. 14. 1. a. b. * Census annuum super bonis suis potest aliqua communitas constituere, vt pretium mutuet pauperibus conferuantibus illam indemnem. 162. 1. c

CHARACTER.

Characterem ordinis puer vel infans si ordinetur vere accipit. 198. 2. f

CHRISMA.

Chrisma quomodo conficiendum & quid significet. 64. 1. c. χρισμα à χριω. i. vngo deducitur, & vnctionem propriè designat. ibid. a. b. Vide balsamus.

CHRISTVS, CHRISTIANVS.

Christus paupertatis amicus Apostolos pauperes nō obliguait ad balsamum emendum rem canti pretij. 64. 2. c. Christo multi crediderunt qui habuerunt paruum motiuum, & multi non, qui habuerunt magnum. 67. 2. c

Christus largum se promittit erga suos ministros. 142. 2. d

Christi consilia non obligant de præcepto ad sui obseruantiam. 189. 2. d. Christi D.N. Passio nos lætificat & contristat. 321. 1. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus est Dominus omnium redituum Ecclesiasticorum, & Papa eius supremus administrator. 381. 1. a
Christum incarnari & nasci ex muliere, & pauperem vitam ducere quomodo necessarium non fuerit. 127. 2. a. *
Christus exponens suam vitam non seipsum occidit, sed permisit se occidere. 140. 1. b. *
Christianus quilibet quid in genere scire teneatur. 226. 2. c. *

CITATIO, CITARI.

Citatio partis regulariter in processu necessaria, sed non semper. 115. 2. a
Citari in alio loco quàm de iure requisito nemo potest, nisi quando executori data est talis potestas ob non rutum accessum. 123. 2. b
Citatio pertinet ad defensionem & defensio debetur iure naturali, quæ à nullo principe tolli potest. 134. 2. f. *
Citatio debet legitime parti intimari. 273. 1. e. *

CIVITAS.

Ciuitate in aliqua habitans studiorum causa distante à suo domicilio potest conuenirj, sub iudice illius. 266. 2. a. *

CLAVSVLA.

Clausula in aliqua dispositione posita ad omnia illius capitula referntr, fallit. 191. 2. a
Clausula posita in vna parte dispositionis, censetur referri ad omnia contenta in illa. 108. 1. a. *
Clausulæ apponi solitæ habentur pro appositis. 151. 1. d. *

CLAVSVRA.

Clausura regularium iure humano non diuino inducta. 28. 2. a
Clausura monialibus professis cur indicatur non oblatis. 340. 1. d

CLERICVS.

Clerici ealege non tenentur, quæ prohiber ne equi extra regnum disfrahantur. 15. 1. b. c. Clericum non includit statutum vetans alienare in non subditum. ibid. d
Clericus peregrinus faciens fidem de sua celebratione ad celebrandum admitti potest. 77. 1. d. Clericos sæculares parochi hortari possunt, vt doctrinam Christianam in scholis doceant, sed non cogere. 85. 2. d. e
Clericus nullus minorum ordinum patrociuando peccat nisi sit beneficiarius. 98. 2. d
Clericus ex cuius patrocinatione mors sequuta est irregularitatem incurrit, & dispensatione indiget. 98. 2. d. Clerici iure tantum humano ab armis in bello iusto tractandis arcentur. 102. 1. e. Clericorum statui arma bellica sunt contraria. ibid. f
Clericis licuit in lege veteri bellare & sanguinem fundere. 102. 2. d. Neque hoc eis prohibitum est iure naturali, & diuino positiuo in lege Euangelica. ibid. e. f. Clericis & episcopis ad bellum iustum hortari licet. 103. 1. a. Clericis sententia sanguinis condemnare non licet. ibid. b. Clericis iure tantum humano bellare & sanguinem fundere prohibitum. ibid. d
Clericus peccat ferendo testimonium in criminalibus, quando ex eius testimonio mors posset sequi vel mutilatio. 125. 1. e
Clericus ordinatus minoribus cui non constat an sit prima tonsura initiatus quid facere debeat. 138. 1. a
Clericus fornicator notorius, si celebret ante pœnitentiam sit irregularis, nec sufficit interior pœnitentia, sed ad excusandum eum in foro exteriori requiritur exterior. 144. 1. f
Clericus si semel cum muliere consuetudinè habeat, an in Conc. Trident. decreto comprehendatur quæritur & resoluitur affirmatiue. 144. 1. f. Clericum propter vnam simplicem fornicationem antiqua iura deponendum censuerunt. ibid. d. Clericis habere concubinas, aut alias de quibus suspicio possit haberi fuit prohibitum, vel ad illas accedere. ibid. e
Clericus est irregularis qui inuentus cum muliere, & inuasus à marito, cum moderamine eum interficit, & qui adulteratus est, si postea vxor ob id à marito occiditur. 150. 2. e. Clericus adulter est irregularis, eo quod maritus id suspicans percussit vxorem, quæ ob id abortuit, sed aliud visum est Gregorio XIII. 151. 1. a
Clericus sæcularis potest de suis bonis patrimonialibus vel quasi eo modo disponere quo laicus. 214. 2. b. Clericus non potest testari de fructibus suorum beneficiorum iure communi. 215. 2. e
Clericus sæcularis beneficiarius potest dispendere bona sui beneficij in suos decentes vsus & superflua in vsus pauperum. 215. 2. b
Clerici sæculares & regulares degentes in vrbe possunt disponere in vita & in morte de omnibus bonis quæsitis etiam ex fructibus suorum beneficiorum. ibid. d. Clericis omnibus potest facere Papa testandi facultatem & cur. 216. 1. a
à Clerico filio familias ludente alea de bonis, quę à patre sustentationis suæ gratia dantur, qui aliqua lucratur non tenetur restituere. 218. 1. c. d
Clerici bona quæsita per industriam & laborem suum, sunt vere patrimonialia, & quæsita ratione officij & ordinum sunt quasi. 219. 2. a
Clericus de his bonis perinde potest disponere ac laicus. ibid. b. Clericus negotia principum in curia etiam recepto stipendio agere potest. ibid.
Clerici quicquid quærunt fere malis artibus quærunt. 221. 1. c. d
Clericus qui ob tacitam fidem datam de restituendo incapaci damnatur fisco Ecclesiæ restituat. 224. 2. f
Clericus omnis sacris non initiatus, nec beneficiarius potest omnia facere quæ laicus. 232. 2. e
Clericus soluens sponte collectas peccat, sed non excommunicatur, exigens autem sic. 381. 2. e. f. Clericus minorum ordinum carens beneficio non peccat vtens arte medica, sed sic sacris ordinatus, vel habens beneficium. 383. 1. a
Clericus medicinæ artem exerceus non incurrit vllam censuram licet peccet. 383. 1. b. non peccat etiam causa necessitatis vel pietatis illam exercens. ibid. e. indiget dispensatione ad curandos quoscumque. ibid.
Clericus qui in minoribus patrocinatus est, non indiget dispensatione aliqua, nisi irregularitatis, si mortis vel mutilationis causam dedit. 384. 2. b
Clericus patrocinando in caussis ciuilibus seu ecclesiasticis, non incurrit excommunicationem. 384. 2. a. peccat tamen si habeat beneficium. ibid.
Clericus non potest dare mandatum ad agendum criminaliter contra hom eidam neque ciuiliter nisi cum protestatione. 217. 1. b. *
Clericus pater contra occisores filij agere non potest velut contra occisores, sed contra iniurios sibi. ibid. Clericum qui vnum pluries vno impetu percutit; semel tantum excommunicatur. 228. 1. f. sed si vno ictu tres clericos percutiat ter. ibid. 2. e
Clericus præmissa protestatione potest sine metu irregularitatis agere contra delinquentem ciuiliter pro suorum bonorum recuperatione. 142. 1. f. * potest etiam conquestionem prosequi, & facere omnia ad obtinendam victoriam super sua conquestione. ibid. 2. a
Clericus non potest petere, vt fur capiatur, si non erat necessaria captura furis, vt sententia contra illū exequeretur, alioqui sic. ibid. b. Clericus in bello iusto assistens etiamsi peccet, & vulneret, non est irregularis, si ipse non occidat. ibid. e. Clericus aliorum iniuriam criminaliter prosequi non potest, imo nec suam sine protestatione. 143. 1. f. Clericus insequens furem non est irregularis, si ab aliis occidatur, nec malefactorem si se interficiat. ibid. 2. c
Clericus iuuans chirurgum ad scindendum aliquod membrum quod arte chirurga abscindi debet non fit irregularis. 144. 2. a. *
Clericus non potest eligere iudicem in criminalibus de mandato eius, cuius est iurisdictio. 147. 2. e. Clericus qui opem fert homicidio alias iusto est irregularis sed non indispensabilis. 156. 1. c
Clerici percussio illa enormis est, ex qua multum sanguinis effluxit, & macula aliqua relicta est, & non potest ab episcopo absolui. 164. 1. d. * nec excusatur ob ætatem maior impubere, sed sic ob pauperatem & patriam potestatem. ibid. e
Clericus minorum ordinum potest epistolam cantare sine manipulo, imo & Euangelium sine stola. 198. 2. b. * Clerici & religiosi oua comedendi facultatem habentes in Indiis, quando per Bullam Cruciatæ ea non possunt comedere. 208. 2. f
Clericus minorum ordinum ante 14. annum non priuatur priuilegio canonis, sicut priuilegio fori per Concilium. 212. 2. e. * Clericis priuilegium fori ad maximam regum instantiam ne iurisdictio eorum fraudaretur, videtur imminutum. ibid. f
Clericis minorum ordinum ante 14. annum non omnibus priuilegium fori sublatum est. 213. 1. a. * A Clerici quinam priuilegium fori videantur perdere. ibid. d. e. Clericus se immiscens enormibus nullo iure perdit priuilegium fori antequam moneatur. ibid. f
Clerici sacro ordine insigniti nullo modo à iudice laico puniendi. ibid. 2. b
Clericum in Gallia ob portum armorum iudices laici priuare possunt armis ex consuetudine immemorabili. 255. 1. f. *
Clericos arma portantes cur noctu iudex laicus cupiat. ibid. 2. d
Clericum laicus ad impediendum delictum & scandalum vitandum retrahere & capere potest. 256. 2. e. * Clericum percutiens aliter quam pro moderamine inculpatæ tutelæ sui & proximi est excommunicatus. 264. 1. c
Vide ordo, presbyter, beneficium, & infinita alia.

COADIVTOR, COADIVTORIA.

Coadiutor archiepiscopi non potest eo nolente beneficia conferre, & alia facere, quæ archiepiscopus ipse per se vult facere. 168. 2. e
Coadiutor iure communi ordinario creatus facere tenetur omnia, ad quæ datur, & is cui datur tenetur facere, & ex reditibus beneficij tenetur viuere. 167. 2. d. Coadiutor cum spe futuræ successionis datus & cum ampliationibus & restrictionibus nō est iure communi datus. ibid. e
Coadiutor archidiaconi qui sic iure extraordinario datus est, non tenetur seruire archidiaconatui. 168. 1. a
Coadiutoria data ob vnam causam, non censetur data ob aliam. ibid. 2. b
Coadiutor archiepiscopi pallio vti non potest, donec sit archiepiscopus. ibid. d. sed sic benedictionem dare, & ordines conferre si sit consecratus episcopus. ibid.

CÆCVS.

Cæcus qui horas dicere non valet sine dispensatione eas omittat. 372. 1. b

COEMETERIVM.

Cœmeterij reconciliatio eisdem casibus facienda, quibus sit Ecclesiæ reconciliatio. 365. 1. a
Cœmeterium simpliciter auctoritate episcopi deputatum ad sepeliendum, si polluatur per presbyterum, aliàs per episcopum reconciliandum. ibid. c

COGNATIO CARNALIS, SPIRITUALIS, legalis.

Cognatio carnalis ad aliquos effectus nocet in rerum Ecclesiasticarum tractatu, sed prodest ad præfumendum donationem maiorem esse. 204. 1. c

Cognationem spiritualem non contrahit non baptizatus tenens baptizatum, sed sic baptizatus & non confirmatus tenens confirmatum. 27. 1. d. e. * Cognationem spiritualem contrahit infans leuans de fonte infantem. ibid. 2. d. e. Cognationem spiritualem tunc demum minor contrahit in baptismo vel confirmatione, si habet iudicium ad peccandum mortaliter. 28. 1. e. d
Cognatio spiritualis an contrahatur per procuratorem quæritur & resoluitur negatiue. 28. 2. f. * Cognationis tres species carnalis, legalis & spiritualis, aliæ item harum species. 29. 1. c
Cognatio spiritualis vt contrahatur per alium consuetudine inducì potest. 29. 1. a. Cognationem spiritualem contrahi per alium consuetudine non est inductum. ibid. b
Cognatio spiritualis quomodo nobilior sit quàm carnalis. 30. 2. f. * Cognatio oritur ex omni copula licita vel illicita iure Cæsareo. 38. 2. d. ex ea post baptismum nascitur impedimentum impediens & dirimens, sed non ex affinitate. ibid. e

COLLEGIVM, COLLEGIALITER.

Collegium nullum Ecclesiasticum potest constitui in vno, constitutum tamen venire potest ad vnum. 25. 1. c
Collegia & corpora, sine auctoritate legitima collecta regulariter sunt illicita nisi causa religionis. 116. 2. d. Collegium laicum est, & non mixtum, in quo maior pars sunt laici. ibid. Collegium illud simpliciter laicum & secundum quid Ecclesiasticum vocari potest. 117. 1. b
Collegialiter quæ aguntur, in his sententia maioris partis præferrur minori. 169. 2. c
Collegium sacerdotum cui quidam legauit sex scuta cum onere singulis annis dicendi vnam Missam, an possit illa inter se diuidere, & dicitur non. 172. 2. b. Collegium aliud est, & aliud singuli de Collegio ibid. c
Collegium & concilium aliud est à singulis collegij vel concilij. 192. 1. d
Collegia pro pauperibus scholasticis erecta spiritualibus sunt annexa, & non licet locum in eis suum vendere. 196. 1. e. * pro Collegiis huiusmodi pecunia accepta, est restituenda pauperibus de consilio. ibid. 2. b. vel ab eo qui dedit impetranda. ibid. c. Collegio debitum potest ei restitui tempore aliquorum, qui non erant de ipso collegio quando cœpit deberi. 210. 1. c

COLONI.

Colonos adscriptitios domini vendicare sibi possunt, & eos quocumque profugientes persequi. 13. 2. a. quod æque bene facere possunt Ecclesiastici ac alij. ibid. b

COMES PALATINVS.

Comes Palatinus non potest dispensare illegitimum ad ordines & beneficia. 68. 1. d. e

COMMENDA, COMMENDATARIVS.

Commendam perpetuam esse titulum canonicum, & quomodo per cessationem commendæ vacare beneficiū censeatur, hoc quomodo sit intelligendum. 164. 2. e
Commendatarij prælati æquiparātur proprietariis quoad omnia iura pertinent. ad administrationem. 250. 2. d
Commendatarij S. Spiritus de Saxia an possint præter suum victum & vestitum de suis reditibus disponere, & reliquum debeant præceptori sui hospitalis reddere quæritur & resoluitur negatiue hæc pars postrema. 345. 2. a
Commendæ siue perpetuæ siue manuales debent confertri intra sex menses, & non possunt obligari ad vilas pensiones insolitas. nec de fructibus illorum superiores durante vacatione accipere. 346. 1. b
Commenda duplex vna temporalis altera perpetua. 156. 2. d
Commendæ perpetuæ habentur pro legitimis titulis & earum commendatarij possunt facere quicquid vere titulares. ibid. e. temporalis non dat ius in beneficio, nec commendatarius facit fructus suos. ibid. Commendæ per cessationem vacat beneficium commendatum eo modo quo vacabat ante commendam, & commenda non dat titulum. 164. 2. d

COMMISSIO.

Commissio cum his verbis, *in qua conscientiam tuam oneramus*, non tollit quin hæc alteri committi possit. 79. 2. e

COMMODVM.

Commodum licet ex sua iniquitate reportare nemo debeat, occasionaliter tamen & mediate potest 97. 1. f *
Commodum ex sua malitia, neque incommodum ex sua probitate quis non debet reportare. 144. 1. d. *

COMPOSITIO.

Compositio seu noua cōuentio remittit debitum soluta, & non deuoluenda. 202. 2. d

COMMVNIA.

Communia quæ sunt pluribus vt singulis, maior pars in his non potest minori parti præiudicare, fallit in multis. 95. 1. b

CONATVS.

Conatus puniendus est regulariter, sed fallit in multis. 53. 2. a

CONCESSVM.

Concesso aliquo concessum etiam id videtur sine quo id commode fieri nequit. 38. 2. c

CONCILIVM, CONCILIVM TRIDENtinum & alia.

Concilij generalis decreta non obligant, antequam à Papa confirmentur. 3. 2. a
Concilium Tridentinum innouans decreta contra ordinatos sine titulo quomodo intelligendum. 50. 1. e. Concilium Tridentinum quando statuit neminem posse ordinare aliquem, nisi de licentia ordinarij explicatur. 59. 2. c. d
Concilium Trid an habeat locum in eo qui ante illud obtinebat beneficium in Ecclesia, in qua pater eius habebat, & nunc is possit quærere, quæritur & resoluitur negatiue. 71. 1. e. f. Concilium Tridentinum explicatur quatenus videtur tollere prælatis inferioribus potestas cognoscēdi de caussis matrimonialibus. 79. 1. a. Concilium Tridentinum quatenus agit de correctione capitularium ab episcopis facienda cum consensu canonicorum duorum explicatur. 83. 2. a
Concilium prouinciale an possit capere informationem contra aliquem episcopum inspectum, ad effectum transmittendi processum ad Rom. Pont. quæritur, & resoluitur negatiue. 115. 2. d. e
Concilium Trid. an derogetcap. *de extero* & cap. *ad audientiam* quæritur & resoluitur negatiue. 144. 2. b. c. Concilium Trid. quatenus habet vt beneficium conferatur habentibus qualitates ad illas requisitas, quomodo intelligendum. 156. 1. e
In Concilio prouinciali potest aliquid statui suffragantibus aliis episcopis & repugnante Archiepiscopo. 169. 2. c. Concilio generali aliter præest Papa quàm Archiepiscopus prouinciali, vel episcopus synodali. ibid. e
Concilium Tridentinum cur professionem ante exactum probationis annum fieri vetuerit, & multa in eo decreto explicantur. 276. 2. c. d. Concilij Trid. Congregatio non potest dare licentiam regulari manendi extra claustra. 280. 2. d
Concilium prouinciale congregare potest vel Papa, vel Patriarcha vel Archiepiscopus. 275. 2. f. * Concilium prouinciale non potest congregare visitator, nisi ab his missus cum facultate congregandi tale. Concilium. 276. 1. a. Concilium prouinciale quoduam sit. ibid. b

CONCVBINARII, CONCVbinarus, Concubina.

In Concubinarios qua via iudex Ecclesiasticus procedere possit. 86. 1. b. c. In Concubinarios clericos, varię pœnæ inflictæ. 16.
Concubinatus non erat illicitus Romana lege. 18. 1. f * Concubina est, *mulier domi retenta quasi quadam vxor*. ibid. 2. a. Concubinæ filij nati in concubinatu non legitimātur per sequens matrimonium: sicut illi qui nascuntur post matrimonium cum ea contractum. 53. 2. b

CONCVPISCERE.

Concupiscere rem alienam in Decalogo quomodo prohibitum. 188. 2. d. Intelligitur de concupiscentia inordinata contra legem iustitiæ specialis. 189. 2. e

CONCVSSIO.

Concussionis crimen committit qui ratione officij duplici capit male aliquid, cuius pœna est ipso iure restitui quadrupli. 261.

CONDITIO.

Conditionis natura est, vt ea adueniente obliget, alias non. 211. 1. d. *

CONDVCTOR.

Conductor perpetuus debet soluere impensas refectionis non temporalis. 177. 1. f
Conductor non tenetur nisi de culpa leui & leuissima. 202. 1. e. vide locatio.

CONFESSARIVS, CONFESSIO IVDIcialis, & sacramentalis.

Confessarius non tenetur monere pœnitentem de iure humano quod probabiliter ignorat. 62. e. Confessarius potest absoluere pœnitentem non tenentem suam opinionem si ipse nitatur auctoritate probabili. 71. b. Confessarius non debet negare absolutionem pœnitenti, ob crimina non confessa, nec tenetur interrogare nisi quandoque. 91. 1. f
Confessio prior præualet posteriori. fallit. 124. 2. d
Confessioni posteriori per tormenta extortæ potius standum est quam priori sine tormentis factæ. 124. 1. f. Confessio mulierum de his quæ pertinent ad matrimonium carnale aut spirituale in libero loco fiat. ibid. b
Confessarius religiosus qui pecuniam à pœnitente acceptam tradendam suis creditoribus impendit in suos vsus quid facere debeat. 208. 1. a. Confessarius potest esse vnus de pauperibus, si restitutio facienda est pauperibus. ibid. b
Confessiones bona fide qui fecit coram sacerdote carente iurisdictione tenetur eas reiterare, quod factu facile esse ostenditur. 221. 2. a. b. * Confessiones ab eo factæ qui perseuerauit retinere beneficia male quæsita sunt reiterandæ. 223. 2. c. Confiteri peccatum iam cōfessum nemo iure diuino tenetur. 229. 1. c. Et fusius. 233. 1. c
ad Confitendum idem peccatum legitimè confessum quis de suo consensu obligari potest. 329. 2. c. Confessio peccati non inducit notabilem famæ iacturam, sed reparationem ipsius. 330. 2. a. b. Confitendum est omne peccatū mortiferum ante sumptionem Eucharistiæ. 336. 2. e. Confessarius nescit vt homo sed vt Deus, falsum, & potest per scientiam confessionis non eligere in prælatum, quem alias elegisset. 329. 2. d. Confessarium cur episcopi & alij prælati possunt eligere. 344. 1. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confessio sacramentalis facta coram sacerdote rurali ab eo, qui habet in vrbe domicilium est nulla.19.1.b.* Confessio facta per errorē potest reuocari probato errore hoc quando fallit. 43.1.d. Confessioni coniugum standum non est, quando dicunt aliquid quod non est remissibile per consensum partium.ibid.b.
Confessis proprium crimen non est credendum deponentibus contra alios participes suorum criminum.55.1.b.*
Confessio qualificata non potest ita diuidi, vt acceptentur confessa qualitate reiecta 63.1.b.* hoc magis explicatur. ibid c. Confessio sacramentalis olim cuilibet sacerdoti fieri poterat. 307.1.b
Confessarius quomodo teneatur admonere pœnitentem, quem scit aliena tenere. 77.2.e.f.* Confessarius potest dicere coniugatis minus legitime copulatis, sed probabiliter ignorantibus eos esse in bono statu. 78.1.c. Confessarius virtute Iobelæi approbatus, potest absoluere à confidentia, & à datis & promissis pro iusticia 206.2.c
Confessarijs alijs quàm ordinarijs facultatem facere confitendi vtile est populo Christiano.207.1.b.*
Confessarijs credendum est non solū in ijs quę sunt iuris, sed etiam in ijs quæ sunt facti, quando miscetur aliquid iuris in modo faciendi.222.1.d.*
Confessarius non debet absoluere renuentem odium & rancorem deponere.223.1.c.*
Confessarius non potest absoluere excommunicatum per monitorium quod qui promulgauit reseruauit sibi vel superiori absolutionem. 230.1.a. * Confessarius absoluens sub conditione rei futuræ delinquit.233.1.c.
Confessarius habentem plura beneficia, nec de hoc se accusantem, tenetur interrogare, quomodo illa teneat, eumque respondentem quod iuste retineat tenetur absoluere. 225.1.c. * Confessarius audiens confessiones rusticorum non tenetur eos interrogare an alias sint confessi numerum peccatorum.227.2.a
Confessarius audiens rusticos qui dicunt se de numero peccatorū & de specie blasphemiæ non fuisse interrogatos debet eos ad confessiones reiterādas adigere vel certe numerum suorum horum peccatorum mortalium exprimere.227.2.d.e. * Confessarius potest absoluere Aethiopem, qui vrum vel alterum peccatum confessus alia confiteri nescit. 228.1.a. Confessarius non potest audire Confessiones nautarum imperfectas in periculo tempestatis, vt alios deinceps audiat.ibid.b.nec debet omittere interrogationes quas tenetur facere.ibid.c. Confessarius non tenetur reuelare peccatum per monitorium, quod reuelatum ei est ad sciendum vtrum illud reuelare teneretur.229.2.d.aliter sic.ibid.e
Confiteri licet vltimam speciem peccati: necessario confitendi tacita vltima specie peccati necessario non confitenda. 229.1.f.* Confitens excommunicato quem esse talem scit vel dubitat tenetur iterum confiteri, vel eidem absoluto vel alteri.ibid.2.c. Confessio eius qui Iobilæum fraudare intendens confitetur animo non faciendi in eo requisita non est integra. 233.1.f. Confessio non est iteranda ob defectum implementi pœnitentiæ. 235.1.b. Confessum religiosis habentibus priuilegium iterum teneri ad confitendum suis parochis error est.237.1.a
Confessarius secundus virtute Cruciatæ electus potest mutare pœnitentiam prioris confessione pœnitentis non audita. 235.1.e.* sed iusta de caussa. ibid. d. Confessarius ad impediendum peccatum, quod patratur in aliquo conuentu potest dicere prælato tacitis nominibus quid in eo fiat.235.1.c
Confessarius debet monere pœnitentem, vt faciat ea quæ sunt necessaria ad remissionem peccati sibi confessi.269.1.a.* vide sacerdos, parochus &c.

CONFIDENTIA, CONFIDENTIARIVS.

de Confidentijs Bullæ Pij IIII. & V. sunt factæ contra Simoniacos, & ad eos ab Ecclesia exterminandos.21.2.a
Confidentia illicita an commissa sit à duobus fratribus quorum alter procurauit beneficium intentione vt sibi renunciaretur, alter accepit vt illud renunciaret, & concluditur negatiue.101.2.d.e.*
Confidentiarij ante constitutiones Pij IIII. & V. cogebantur in vrbe pacta seruare.103.1.f.
Confidentialis simonia est si compermutantes paciscantur, quod in certum euentum sibi ipsis priora restituant beneficia.86.1.b.*
Confidentarius sit quidem inhabilis ad obtinenda beneficia, sed non ad ordines suscipiendos, quos à censura absolutus iuste potest accipere.ibid.e.Confidentia in foro exteriori iudicabitur si probatur renuntiantem ea intentione resignasse, vt tertius cui reseruabatur pensio, illam in vtilitatem familiæ resignantis conuerteret 89.1.e. Confidentia quam damnant Pij IIII. & V. est solum circa beneficia; & non pensiones.92.2.f.quod probatur 93.1.a
Confidentia quædam beneficialis licita est, quamuis alia sit illicita, de hac loquitur Bulla Pij V. non de illa. 66.2.b.*
Confidentialis intentio damnata à Pio V. est illa de qua expresse vel tacitè conuentum est. 67.2.d. Confidentia licita est qua quis renunciat beneficium, cum spe quod ipse dabit illud cuipiam eo digno &c. 68.2.c. Confidentia solo animo concepta, & in mente retenta, donec facta fuisset renunciatio, non est illicita.ibid.e.Confidentiam illicitam non arguit accipere fructus beneficij renunciati vel partem illorum.ibid.f.Confidentiarius non est, qui tertio ignoranti imperrat beneficium sperans quod ille in sui fauorem retrocedet. 85.1.c.
Confidentia pensionalis duplex vna propria & altera impropria & quæ illæ. 93.1.c.d. * Confidentiæ simplices ante bullas Pij IIII. & V. permittebantur, sed non simoniacæ.96.2.b
Confidentia præsumitur in foro exteriori, si resignans à resignatario fructus vel pensionem accipiat.98.1.b. * de Confidentia Bulla Pij IIII. quid contineat, ibid 2.c.d. & Pij V. ibid.d.e.f
Confidentia sine pacto explicitè vel implicitè non contrahitur. 100.1.b. Confidentia non probatur per dictam socij irati, & contrarij ei, quod dixit in iudicio. ibid. d. Confidentia non committitur dando seu promittendo dare fructus ipsi resignanti, sed simonia. ibid. 2.c.d. Confidentiarum Pij V. constitutio in resignationibus tantum simplicibus non autem in permutationibus locum habet. ibid. f. Confidentia ex sola intentione resignatarij & resignantis non committitur, probata tamen intentio in foro exteriori punitur. 101.2.f.

CONFIRMARE.

Confirmare sacerdos simplex ex commissione Papæ potest, sed non sacrum ordinem conferre.207.2.d.*

CONGREGATIO, CONGREGATIO Concilij.

Congregatio sæcularium ad educandos orphanos facta regularis à Pio V.24.2.e. an Bulla eius de ea sit censenda subreptitia eo quod narretur aliquid quod non constat quæritur & negatiue resoluitur. ibid. f. Congregationis huius religiosi ad statum æcularem redire non possunt. 25.1.c.
Congregatio quæ dicatur corpus & quæ collegium.116.2.b
Congregatio corporis Christi, & si sit laica subest tamen episcopo quoad actus ecclesiæ. ibid.e
Congregatio Concilij non potest cognoscere contentiones facti, sed tantum quæstiones iuris, quæ super intellectu Concilij demerserint. 351.1.c.d. Congregatione in eadem non debent esse homines professionis ita diuersæ.* vt sint aduersæ.356.1.d.

CONIVNX, CONIVGATVS, CONIVGIVM.

Coniugi confitenti aliquid cōtra matrimoniū nō creditur.137.2.a
Coniugium licet incompatibile sit religioni, per dispensationem tamen Apost coniugatus verè religiosus esse potest.247.1.d.
Coniugatus non est ordinandus is scilicet cuius vxor non amisit ius petendi debitum. 294.2.f. Coniugatus de licentia vxoris nondum cognitæ an possit ordinari, quæritur & asseritur affirmatiuè. 295.1.a.b. Coniugatus de licentia vxoris non solum accipit ordinem sed executionem. ibid. c. modo vxor voueat continentiam etiamsi non ingrediatur monasterium. ibid.e. nec hoc requiritur, si vxor sit senex vel alias extra suspicionem incontinentiæ.ibid.2.a
Coniugatus cuius vxor promisit se ingressuram religionem ordinatus an illa postea ducente vitam inhonestam ad eam redire teneatur, quæritur & resoluitur negatiuè.ibid.c.d.
Coniuge adulterante coniunx innocens intrare religionem & profiteri sine alterius consensu potest.296.1.c. & non tenetur ad eam redire.ibid. f.
Coniuges dare sibi possunt suorum corporum potestatem sine carnali copula.15.2.d.* vide matrimonium, maritus, vxor.

CONIVNCTIO.

Coniunctio &, vel ac, significat copulata esse diuersa.212.1.c.*

CONSANGVINEI.

Consanguinei, *sunt cum vnus descendit ab alio vel ambo ab vno tertio.*32.1.c. Consanguinei qui se incestu polluerunt, si velint contrahere, in dispensatione non tenentur de incestu mentionem facere, 35.2.e.f

CONSCIENTIA.

Conscientię in foro multa licent quę in foro exteriori non licent, & contra multa in hoc licent quæ non licent in illo.190.1.e. de Conscientiæ diuisione & cæteris multa remissiue.ibid.f
Conscientiæ prætorium consulere licet etiam post litem in foro obtentam.191.1.c.d.
Conscientiæ in foro creditur partibus tam pro se quàm contra se. 291.1.a

CONSENSVS, CONSENTIENS.

Consensus requisitus ad aliquem actum, potest interuenire post illum.355.1.f
Consensus matrimonij liber esse debet, & tamen potest esse conditionalis.22.2.c.*
Consentiens vere in peccatum mortale suum vel alterius peccat mortaliter, præsumens autem consentire in foro exteriore peccare præsumitur.224.2.b.*

CONSERVATORES, CONSERVATORIA.

Conseruatores sunt iudices delegati. 78.2.d. Conseruatores possunt cognoscere de caussis ecclesiasticis in prima instantia: & sic sunt ordinarij.ibid.e
Conseruatoria iurisdictio & omnis alia delegata est odiosa & restringibilis.ibid.f

CONSILIVM, CONSVLENS, CONSVLERE.

Consilium seruandum est, quando requirendum est ab alio tamquam à Collega.20.1.d
in Consilijs capiendis rerum agibilium quilibet cum salute animę potest sequi opinionem alicuius doctoris, modo sit fulta aliqua ratione probabili.182.2.c. Consulens qui dicit alicui posse se scrupulum deponere, eo quod alter sibi dictum esse aliquid dicit, intelligit etiam in casu, in quo is solum opinaretur.id sibi esse dictum.189.2.b
Consulens prius soluenda esse debita posteriora nomine proprio facta, quam priora alieno nomine contracta peccauit, sed non grauiter nec tenetur de damno.207.2.a. *ex Consilio nullus dummodo fraudulentum non sit obligatur.* ibid. c. Consulentes male circa delicta de damno tenetur. ibid. d. Consulentes, auxiliantes & similes cum excōmunicantur censentur in dubio accessorię excōmunicati.244.1.c

Consulentes appellare ad futurum concilium non excommunicatur in Bulla cœnæ nisi opere subsecuto.244.2.d
Consulens in dubio parochum sciens esse ignorantem non satisfacit conscientiæ acquiescendo eius consilio sed sic, si credit esse peritum. 227.1.a.* & qui relinquens parochum consulit theologum bonæ famæ latè satisfacit suæ conscientiæ sequendo eius consilium. ibid.b
Consulens viros peritos rei de qua agitur bona fide agens quod ipsi consulunt non peccat, si id quod agit est humana tantum lege vetitum non diuina naturali.92.2.c.*
Consulens duos Theologos eiusdem famæ diuersæ opinionis, quem voluerit ex eis sequi potest.227.1.a.b.*
Consulens doctorem qui dicit duas esse do re ea sententias quarum vtramque sequi potest, potest sequi quam voluerit, sed non, si dicat vnam ex eis esse sequendam.ibid.c

CONSTITVTIO.

Constitutio noua non extenditur ad præterita fallit quando agit de effectu futuro.16.2.c

CONSVETVDO.

Consuetudo contra ius canonicum vt sit præscripta quadraginta annorum tempus requirit & præter ius triginta.32.2.c
Consuetudo generalis ab omnibus seruanda videtur.82.2.f
Consuetudo rationabilis præscripta valet contra quodcumque ius humanum.89.2.d
Consuetudo rationabilis omni ratione esse non debet.ibid.e
Consuetudo immemorabilis non potest mutari.falsum.221.1.b
Consuetudo hæc mutari non debet sine iusta caussa.ibid.2.a
Consuetudinis longævæ magna est auctoritas.133.1.e
Consuetudo ludendi admissa in vno foro, excusat à pœna quam infligit illud forum delinquenti in illo ludo, sed non à pœna quam infligit aliud forum quod non admisit illam ludendi consuetudinem. 160.2.b. Consuetudo excusat à pœna, 163.1.a
Consuetudo temporis immemorialis equipollet priuilegio.152.2.a
Consuetudo præscripta habet vt plura beneficia si non sint sufficientia quis retinere possit, nisi sint curata vel dignitates.161.2.e
Consuetudo non potest excusare à peccato vsuræ, nec à restitutione per vsurā quæsiti, sed à pœna vsurariorū in foro exteriori.175.2.d.*
Consuetudo vt census super omnibus iuribus constituerentur ante Bullam Pij V. præscripta fuit.100.1.a
Consuetum vt aliquid dicatur, necesse est vt saltem bis sit factum. 232.1.f
Consuetudo immemorialis habet vim constituti & priuilegij, & per eam probatur quilibet titulus allegatus pro ea.362.1.e
Consuetudo quæ legitime præscripta non fuerit, non tollit ius commune.ibid.f. Consuetudo illa est irrationabilis, quæ iuri diuino, vel naturali est contraria. ibid.
Consuetudo dandi aliquid ecclesiasticis pro sacramentorum administratione valet & seruanda est.ibid.2.c.non tamen potest exigi. ibid.d.A
Consuetudo immemorialis habet vim constituti quando est circa temporalia non spiritualia.105.1.c.*
Consuetudo dandi aliquid pro sustentatione ministrantis sacramenta seruanda.106.1.d
Consuetudo ius diuinum abrogare non potest, sed fic illud augere, minuere & distinguere.163.1.b.*
Consuetudo contra legem humanam inducta legitime præscripta vim legis habet, sed cōtra legem naturæ vel Dei est corruptela.175.1.d
Consuetudo irrationalis contra legem diuinam excusat à pœna humanitus constituta, sed non à diuina.150.2.a.*

CONTINENTIA.

Continentia non est annexa sacro ordini, vt ab eo separari nequeat.321.2.d
Continentia aliqua maiora bona reperiuntur.325.2.b

CONTRACTVS, CONTRAHERE.

Contractibus innominatis non est locus pœnitentiæ.131.1.a.
Contractus omnis legitimus fieri potest cum Ecclesia.181.2.e
Contractum venditionis vel permutationis faciens circa ecclesiastica reseruata Papæ voluntate non incurrit censuras.150.1.c
Contractus & distractus facti ab excommunicato tolerato valent. 171.1.a. nisi de hæresi sit suspectus.ibid.b
Contractus in quo ponens operas, tenetur soluere medium sortis datæ ei in societatem negotiationis, si pereat, est partim licitus partim illicitus.175.2.b
Contractus hic quomodo iustificari possit.176.1.a
Contractum aliquem alias iniustum, iustum facit incertitudo vel dubium perdendi.178.1.b.cum multis exemplis, ibid. c
Contractus ex conuentione partium legem accipiunt. ibid.e
Contractu in omni permutationis vel emptionis pro iustitia recurrendum est ad æqualitatem dati & accepti.181.1.c
Contractus omnis est iniustus, in quo non seruatur æqualitas pretij.193.1.a. Contractus quo emitur præstatio annua vitalitia quo nomine dici possit, ibid.e
Contractus quo do tibi 206.scuta vt tu mihi des tantum tritici & vini &c. quotannis licet non sit vsurarius, iniustus tamen esse potest. 198.2.d. potest etiam esse iustus.ibid.
Contractus ille quomodo iustus censendus sit.ibid.e
Contractus vitalitius ex sua natura iustus est, sed potest reddi iniustus.199.2.a. hoc totum pender ex arbitrio boni viri.ibid. d
Contractus prohibitus censendus non est sine lege prohibente. ibid.2.c
Contractus ex conuentione partium legem accipiunt. 201.2.b
in Contractibus par virtus est taciti & expressi.237.2.c
Contractus siorum subditorum neque secum initos princeps dissoluere non potest nisi iuste.300.2.d
Contractus multi sunt illiciti qui vulgo videntur liciti, & contra. 162.2.f.* circa contractum errans de quo inter Doctores dubitatur an sit licitus non peccat.163.1.b
Contractum hunc vel illum vsurarium esse non est necesse omnibus scire.ibid.e
Contractus & aliæ dispositiones humanæ intelliguntur factæ secundum consuetudinem regionis, in qua fiunt.164.2.c.*
Contractus vsurarius nullus est, pro ea parte qua vsurarius est, secus pro alia. 165.2.c. non potest ex eo agi quatenus est vsurarius sed sic ex alia.ibid.e
Contractus vsurarij cessio tenet vsque ad quantitatem capitalis mutuo dati.165.2.f.*
Contractus mutui esse non definit, licet apponatur pactum, quod nisi species mutuo data tempore conuenienti detur, liceat mutuanti exigere pro ea certum pretium secus si pactum fuisset in voluntate mutuatarij 167.2.d.e
Contractus mutui non vitiatur eo quod in eo apponatur pœna à mutuatario, si pœnam incurrerit soluenda.168.1.a.*
Contractus vsurarius est, in quo emptor fide iussori dat. 1300. soluenda in termino, cum pacto vt is soluat venditori pensionem quæ debetur ei vsque ad terminum.173.1.f
Contractus omnis quamuis licitissimus ex mala intentione depraui potest 182.2.b.*
Contractus mandati debet esse gratuitus sicut & mutui.185.2.b
Contractus coram Notario etiam Ecclesiastico initi non potest cum clausula, vt si contenta non impleuerint excommunicari possint.169.1.d.*
Vide de contractibus in omnibus speciebus contractus.
Contrahere vel disponere de hæreditate viuentis est illicitum tractare autem non disponendo sed deliberando non.250.1.b.*
in Contractu aliquo solennitas requisita seruanda præsumitur longo tempore, præsertim 30.annorum.259.2.a

CONVENTIO.

Conuentio circa beneficialia illa est simoniaca quæ principaliter respicit dationem rei spiritualis pro aliquo temporali vel simili; pretio.72.1.c.*
Conuentiones super beneficijs eorumque renunciationibus sunt simoniacæ & prohibitæ, nisi cum fiunt ita, vt iure tacitè insint.73.1.d
Conuentio inter duos vt vnus accipiat beneficium, & alter litem de eo faciat, vt postea pro concordia pensio alteri constituatur, non est licita.98.1.f
Conuentio omnis etiam iurata remitti potest ab illo in cuius fauorem facta est.130.1.d

CONVENTVS.

Conuentus potest constituere procuratorem sine consensu prælati in his quæ ad ipsum pertinent.38.2.c
Conuentus est aliud à prælato, & prælatus non est proprie de capitulo. ibid. d. à Conuentu procuratorem constitutum Prouincialis reuocare potest.ibid.f.vide capitulum.

CONVENTVALES MINORES.

Conuentualium ex ordine quis potest transire ad alium ordinem Mendicantium.177.1.c. & alium non mendicantium si sit æque strictus ac ille.ibid. d. sed non ad laxiorem nisi habeat facultatem à Papa. ibid. e
Conuentuales qui professi sunt de nouo regulam Obseruantium non potuerunt retrocedere ad suam pristinam.ibid.2.a
Conuentualibus electis ab Hispania remedium datum non fuit sufficiens.282.1.e.f

CORPORA SANCTORVM.

Corpora Sanctorum quomodo non sint transferenda de vno loco in alium, & quomodo sint.217.1.a
Corpora Sanctorum nondum perpetuæ sepulturæ tradita licet portare de loco ad locum.377.2.d
Corpora autem perpetuæ sepulturæ tradita non licet mouere loco sine licentia principis. ibid.f

CORRECTIO.

Correctio fraterna quando omitti potest ante denunciationem alicuius occulti criminis.54.2.a.b.*
Correctio fraterna non est necessaria ei qui malitiose & quasi improhibite frequenter peccat.55.2.b

CREATVRA.

Creaturam irrationalem adiurare ad agendum proprium actum praua res est.270.1.d.*

CREDERE, CREDITOR.

Credere oportet quæ communiter accidunt, & insolita non sunt credenda.61.1.f
Credere vnus potest vnum propter vnum motiuum, & aliud propter aliud.68.1.a. non Creditur vni soli etiam Cardinali in præiudicium tertij. 80.2.e
Credit nemo nisi volens, & fides caussatur à voluntate.216.1.d.*
Credenda sunt quæ communiter accidunt, & insolita non sunt credenda.127.1.c
Credulitas iusta tituli quæ ex errore facti descendit prodest ad vsucapiendum rem, de qua quæruntur fructus 134.1.c
Creditor anterior potest reuocare translationem per quam debitor transtulit fructus vineæ à se locatæ posteriori creditori 208.1.f
Creditori debitoris soluere est dare debitori in effectu.210.2.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

CRVCIS SIGNVM.

Crucis signum ne sculpatur in pauimento statuere potest synodus diœcesana & prouincialis.378. 1. e. f

Consuetudo cótraria non tã est approbatiua qua permissiua.ib.2.a

CVI LICET.

Cui licet quod est plus, licet quod est minus. 326.1.f

CVLPA.

Culpa sine sua non est quis puniendus.102.2.d.*

Culpa pro alterius alter non est puniendus.137.2.b.* sed potest tamen impediri per culpam alterius ne veniat ei bonum, quod ei alioqui obuenisset.ibid.d

CVM QVID.

Cum quid vna via prohibetur, non debet altera concedi. 244.2.c

CVRA, CVRATOR.

Cura animarum dupiex est altera fori conscientiæ, altera fori contentiosi.63.1.a

Curatorem vt patrem quis reuereri tenetur.108.1.c

CVSTODES.

Custodes & vigiles non accusantes quos inuenerunt, licet peccent, non tamen debẽt pœnam quam ipsi soluissent soluere.217.2.a.*

Custodes portarum non debent soluere id quod exportari permiserunt, licet si illud inuentum fuisset, fisco debitum fuisset.ibid.b

D

DÆMON.

DÆMONEM adiurare licet tamquam hostem ad compellendum & expellendum, non vt amicum & socium ad habendum ab eo aliquod adiutorium.271.1.b.*

DAMNARE, DAMNATVS AD MORTEM, DAMNVM.

Damnari nemo sine citatione & accusatione debet.139.2.c

Damnato ad mortem debet dari Sacramentum Pœnitentiæ & Eucharistiæ,& cadauer Ecclesiasticæ sepulturæ. 241. 1. a.* Eucharistiam non dari consuetudo obtinuit.quæ probatur.ibid.b

Damnatorum cadauera tradi sepulturæ præceptum non est,& iuste eis negari potest.ibid.e.disputatur tamen.ibid.f.2.a

Damnato ad mortem non est danda Eucharistia quabus vel tribus horis antequam moriatur. 242.1.a

Damni qui caussam dat damnum dedisse videtur,& est ad restitutionem obligatus.113.1.b

Damnatus ad perpetuos carceres cum taxatione quatuor vnciarum panis,& totidem aquæ ad victum quotidianum,non est proprie vltimo supplicio affectus,sed sic, vt nil plus edat vel bibat in die.221.1.a.* & si is moriatur damnans est irregularis.ibid.c

Damnato ad mortem non danda est Eucharistia pridie eius diei quo moriturus est,si prius cibum sumpsit, nec ipso die per consuetudinem. 242.1.c.*

Damnum quod alicui sua culpa venit sibi debet imputari. 166.2.b

Damnificare prædium & alienare duo sunt.172.1.c.restitutio Damni & pœna quæ pro peccato maleficij imponitur sunt diuersa.176.2.c

Damnum iniustum qui non dat,nec causssam iniustam damni,non tenetur ad restitutionem.215.2.b.* Damnum non præstat,qui res iniuste dispositas ad earum iustam dispositionem reducit, nec tenetur restituere. ibid.d.Damnum qui dat cum alijs non vti dux, nec communicato consilio, non tenetur ad totam damni restitutionem. 216. 1.b.Damni qui causssa proxima est,restituere debet.217.1.f

DATIO, DARE.

Datio ad vitam est datio ad longum tempus.173.1.d

Dari potest aliquid alicui delinquenti ob maleficium aliquod ab ipso alterius causssa perpetratum.63.1.c.*

Dandum vel faciendum aliquo tempore, potest ante illud fieri, quando tempus adiectum est in fauorem debitoris.240.1.c.*

DATARIVS.

Datarius non est iudex impertantium beneficia;& si ante collationem ad euitandas lites summariè de potentium se informet qualitatibus.154.2. a

DEBITOR, DEBITVM.

Debitor non liberatur soluta parte debiti.53. 2. f. debitor potest agere contra creditorem de crimine vsuræ,qui est obligatus 100. pro mutuo,& quinque pro interesse.88 2.a

Debitor cui creditores remiserunt debitorum certam partẽ dum peruenit ad pinguiorem fortunam , non tenetur eis remissam partem soluere.95.1. b.Debitor cui creditores remiserunt partem ob timorem perdendi totum ex sua malitia , tenetur soluere partem remissam,ex inopia vero non. ibid. c. Debita manente Societate contracta à communi ipsius sunt soluenda.99.2.c

Debitor qui pœnitens confessario pecuniam restituendam dedit excusatur,si is eam non restituerit.207.2. f

Debita beneficiatorum sunt soluenda de reditibus sui beneficij si non aliunde habent.209.1.f

Debitor rerum inanimatarum habentium fines ad se circunscribendum destinatos potest soluere quomodocumque voluerit.315.2.c

Debitor non est in mora soluendi ante petitionem creditoris.hoc quomodo sit intelligẽdum.49.1.c.* Debitum legale,& ad quod soluendum debitor cogi potest clam accipi potest non alind.216.1.d

Debiti incerti quod debetur pauperibus in genere debitor si sit pauper retinere potest.219.1.c

Debitor fugitiuus capi potest auctoritate priuata , non autem, qui non est fugitiuus. 142.2.d.*

Debitor, qui certo die tenetur soluere creditori si ob hoc creditor accipiat ad vsuras vt soluat creditori,cui tenebatur soluere, debet damnum illud refarcire.162.1.d

Debitor damni dati ei quem ipse nouit , si sit pauper debet damnum restituere,si is sit eo pauperior,vel æquè pauper, vel dilationem restituendi impetrare.219.2. c. *

Debiti communis solutio vim mutui habet quatenus respicit alios creditores debendi , & pro ea aliquid vltra sortem capere nisi ratione interesse est vsura. 167. 1. e. f Debitor propter moras tenetur soluere vsuras & interesse in contractibus bonæ fidei.178 1.c

Debitum quando soluitur in alio loco quam debeatur solui, iudex debet cogere debitorem soluere accessoria.185.1.f

Debitum Ecclesiæ nomine contractum,& debitum prælati nomine factum quam sint diuersa.209.2.c

Debitor occultus testatoris,qui fecit, vt testator minus ei legatit quàm decreuerat non liberatur.231.1.d.e

Debita in vnum vsum pium non debent conuerti in alia sine auctoritate Papæ.312.1.c

Debita prius soluenda sunt quam religio ingredienda. 315. 1. d. in debito generaliter,electio est creditoris.215.2. a

Debitum sibi clam accipiens à debitore nolente sibi soluere non peccat,& non tenetur ad restitutionem etiamsi peccet.215.2.d.*

DECIMÆ.

Decimas præsertim prædiales iure communi omnes tenentur soluere. 241. 1. b. Decimas qui non soluunt propria auctoritate à parocho à sacramentis repelli non possunt.ibid.c

Decimæ non debentur quoad quotam iure diuino nisi quoad sustentationem ministrorum. ibid. d. contra decimarum solutionem quoad quotam laici possunt præscribere , sed non ius percipiendi decimas.ibid.f

Decimis in soluendis consuetudo din obtenta seruãda est. 239.2.c

Decimæ ouium dimidium quæ pascuntur in monte stellæ soluendæ sunt in illo,non autem in terris,per quas transeunt.ibid.d

Decimandum nõ est de minimis de præcepto.ibid.c.& dimidium alterum in parochia in qua reliquo tempore pascuntur.ibid. f

Decima personalis debetur Ecclesiæ, eo quod in ea sacramenta percipiat.240.1. b. Decima alia personalis,alia prædialis,alia mixta. ibi.e.Decima mixta est decima animalium & cur ita dicatur.ibid. 2.a

Decima mixta partim soluenda Ecclesiæ in qua dominus domicilium habet,partim illi,in qua pascua sunt,quæ animalia pascunt.ibi. b. Decimarum ouium dimidium debetur Ecclesiæ parochiali Domini,& dimidium dimidij Ecclesiæ vbi habent pascua in hyeme , & alterum dimidium,Ecclesiæ in qua sunt reliquo tempore.ibid.d.

Decimarum permutatio cum alijs bonis temporalibus non videtur posse fieri cum auctoritate ordinarij.352.1.d

DECIPIENS.

Decipiens aliquem citra dimidium iusti pretij in emptionibus ad restitutionem tenetur.54.1.a

DEFECTVS.

Defectus probationis non inducit defectum iuris.97.1.d

DEFINITIO.

Definitio omnis generalis est in iure periculosa. 138.1.f.*

DEFORMANS.

Deformans grani vulnere in facie & publice si non mutilet non est irregularis.140.1.c. *

Deformatio non omnis facit irregularem, sed illa quæ tollit formam hominis naturalem vel accidentalem.ibid.e

DEGRADATIO.

Degradatio est actus spiritualis potestatis , sicut promotio ad ordines vnde pro ea pecunia accipi non potest.106.1.c.*

DELEGATIO, DELEGATVS.

Delegationem causssæ à Papa impetrans , potest ei renunciare , & causssam coram primo iudice agere.78.2.c

Delegatio omnis facta episcopo non transit in omnem vicarium eius.79.1. f. Delegatio facta vicario vel officiali non transit ad episcopum.ibid.2.b

Delegatio Papæ est stricti iuris.177.1.c

Delegatus Papæ subdelegare potest , delegatus tamen delegati ab eo,non potest.81.1.e

Delegatus in causssa sibi delegata est maior quàm legatus.82.1. a

Delegatus ad corrigendos clericos auctoritate delegata potest procedere contra exemptos.248.1.c

Delegatus ab inferiori principe non potest subdelegare, nec delegatus Papæ nudum ministerium habens.204.2.a.*

Delegati Papæ non dicuntur officiales eius.277.1.b.*

DELICTVM, DELINQVENS.

*Delicto in pari vel casu melior est conditio possidentis.*106.2.b.*

Delinquendi materia danda non est.16 2.f

Delinquenti tribus modis aliquis consentit , & punitur vt delinquens. 237. 1. b. non tamen incurrit pœnam excommunicationis vel aliàs.238.1.c

DENVNCIARE, DENVNCIATIO.

Denunciare nemo debet,nisi quod probari potest.88.1. c

Denunciare non debet complices sui delicti in casu extraiudicialis ab ipso pœnitens nisi præuia correctione fraterna.263.1.a.*

Denunciandi aliquod peccatum iam præteritum præceptum est durum & parui effectus, nisi vergat in læsionem honoris Dei & reip. ibid. d

Denunciatio criminis occulti quando sine correctione fraterna fieri potest.54.2.a. *

DEPONENS, DEPOSITARIVS, Depositum.

Deponens pecuniam apud camsforem cum facultate vtendi ea, nihil ei debet pro custodia.181.1. c

Deponens sine ea facultate tenetur depositario mercedem soluere & deponens qui exigeret vsuram committeret.ibid.e

Deponens qui scit depositarium ei soluere aliquid metu , ne ipse suam pecuniam ei auferat,& alteri tradat,est vsurarius. ibid. f

Deponere an liceat aliquam pecuniam apud Ecclesiam,ea lege vt ea in census annuos impendatur , & quinta pars Ecclesiæ & reliquæ quatuor deponenti,quæritur & asseritur.ibid.2.c

Depositarius tenetur de dolo,& constitui potest vt teneatur etiam de culpa.ibid.f

Depositi sub nomine,pecunia hæc Ecclesiæ dari non debet, sed donationis sub modo.182.1.a.b

Deponenti contrarium eius quod antea deposuerat non creditur. 5.2.f.* etiamsi prima depositio facta fuisset in iudicio summario , & secunda in plenario.6.1. a.*

Depositarius tenetur reddere fisco, quod penes ipsum is deposuerat cuius bona sunt confiscata.218.1. a

Deponens pecuniam apud alium nihil iuste potest à depositario accipere.161.1.a.*

Deponentes apud Montes non dicuntur vere deponentes sed mutuantes, vnde sequitur eos vi depositi nihil posse capere.ibid.b

Deponens apud montem vt quatuor pro centum possit accipere, quæ concurrere debeant.ibid. c

Depositum in quo deponens facit facultatem depositario vtendi deposito transit in mutuum.174.1.a

Depositi contractus debet esse gratuitus , alioquin est iniustus. 178. 2. d. Deponens pecuniam apud camsforem sine facultate vtendi ea peccat,non reddens illi mercedem.ibid.f

Depositarius est vsurarius qui habens pecunias vectigalis colligendas eas dat mercatori cum pacto vt vltra pretium principi soluendum ei reddat dimidium lucri earum pecuniarum.180.1.b

Deponens pecuniam apud camsforem,vt possit iuste lucrum ex ea accipere.ibid.f

Depositi contractus cum pacto de septem pro singulis centenarijs soluendis simpliciter est iniustus & non tenendus.ibid.2.b

Deponentes sic pecuniam apud mercatores quid facient. ibid. d.e

DETENTVS.

Detentus à magistratu vel iudice si non se sistit die statuto excusatur.147.2.f

Detentus in carcere potest percipere omnes fructus sui beneficij.148. 1.c

DETRACTIO.

Detractio qua quis verum suum peccatum prodit, etiam extra confessionem vt plurimum est venialis.330.1.c

DEVS.

Deus & forũ conscientiæ in quo à foro exteriori differant.66.1.d*

Deus solus est simplex & sine vlla compositione. 101.2. d

à Deo qui aliquid petit obseruans aliqua maiestate sua indigna videtur illa tacite à dæmone petere.191.1.a.*

Dei nomen ineffabile litteræ continentes Hebraicæ nullam vim habent ad mouendum Deum.ibid. c

Deus non obligat nos ad habendam scientiam quæ non potest haberi à nobis,nec requirit illam in moralibus 222.1.a. *

Deus quomodo concurrit in actu quod peccatum est. 224.1. c. & clarius.2.c

DIACONVS.

Diaconus non habet ordinariè prædicandi potestatem,80.1.b

Diaconus qui solemniter etiam ad formandã pacem baptizauit & postea presbyter factus ministrauit , quæritur ab alio doctore an sit irregularis.197.1.c.*

Diaconus exercens actum presbyterij est ipso iure suspensus ab ordine diaconatus.ibid.d

Diaconus vt sit irregularis solemniter baptizans , debet hoc tamquam sacerdos facere.ibid.2.b

Diaconus is in foro animæ non est irregularis , sed in foro exteriori præsumetur talis,ait Doctor.198.1.b. posset etiam in foro exteriori excusari.ibid.c

DICENS, DICTERIVM, DICERE, Dictio, Dictum.

Dicenti aliquod onus fuisse impositum non creditur nisi probet. 136.1. f

Dicterijs omnibus blasphemiam & impietatem sapientibus ab omni Christiano abstinendum.127.1.d. *

Dictio taxatiua non excludit similia , in quibus est eadem ratio. 54.2.à *Dictorum intelligentia ex causssis est assumenda dicendi.*ibid.b

Dicit qui de vno de alio negat, dissimili scilicet.ibid. f

Dictio vniuersalis extendit generalem ad multa , quæ aliàs non comprehenderet.109.2. c

Dictio nisi post negationem nisi accedat affirmatio nihil ponit in odiosis & pœnalibus,& in non odiosis.64.2.c. *

Dictio,pro aliquando principalem,aliquando remotam causssam signat.65. 2. b

Dicto cuiusque alterius in illis quæ nulli sunt præiudicialis statur. 224.1.b

Dicto illius standum est, cui state voluit is,cuius solius dicto standum esset.231.1. a

Dictum sufficienter directum in mortem alicuius est, *quod suapte natura, vel intentione dicentis dirigitur ad illam.*147.1.d.*

Dictum quo suos cognatos quis adhortatur vt fœdera cum eis qui illos læserunt , rumpant , quod postea ruptio fœderum , & mors aliquorum est sequuta,vt faciat dicentem irregularem vel non. 149. 1.f Dicere falsum nemini licet,sed verum tacere sine alterius præiudicio sic.190.1. a

DIES, DIES DOMINICVS.

Dies est ante solis ortum & post occasum,quamdiu homines possunt se sine lumine internoscere.36.1. d

Dies cœptus & non annus habetur pro completo. 48.2.a

Dies termini non comprehenditur in termino quando illi additur præpositio à vel ab. 165. 2. b. fallit quando ex mente auctoris vel referatoris aliter colligitur.ibid c. fallit item quando inclusio est à lege & non contra ius.ibid.f. fallit item quando inclusio est fauorabilis ei cui fit.166 1.c

Die Dominico vtilius est communicare quam die feriato.238.1.f.*

DIFFAMATVS.

Diffamatus de aliquo crimine potest vti iuris remedijs , sed melius est tacituritate iniurias opprimere quàm iudicio persequi nisi &c.214.1.f. *

DIGITI.

Digitos quatuor pedum qui perdidit ob egritudinem non est irregularis.74.d.digitus non est dignitas membrum sed pars membri.ib.e

Dignitas curam iurisdictionalem habens non conferenda minori 25.annorum.63.1.b. de Dignitate hac idem dicendum quod de Parochiali,& continetur in extrau. execrabilis.ibid.

Dignitates habentium eiusdem ordinis ille præcedit qui prior ad illam assumptus est.90.2.c.fallit hoc aliquando. 91.2.d

Dignitatem aliquam habens & notabilem aliquam qualitatem, præcedit eum qui habet eamdem dignitatem , sed non qualitatem. 91.1.b.Dignitas insignibus episcopalibus decorata,est maior alia destituta.ibid.d

Dignitas vna non crescit in magnitudine eo quòd ei vniatur dignitas alia maior.93.2.c

DISPENSATIO, DISPENSARE, DISPENSATVS.

Dispensatio super vno impedimento publico an valeat tacito altero quæritur,& resolutur affirmatiuè. 8.2.c

Dispensatio subreptitia, est concessa ad beneficium obtinendum expressa vna irregularitate,tacita alia.30.1.c

Dispensatio an impetrari possit sine mandato,quæritur,& resoluitur negatiue.22.2 c.d

Dispensatio super impedimento matrimonij ab vno coniugum impetrata an vtrique prosit quæritur & affirmatur. 23.1.f

Dispensatio facta subdiacono vt possit ducere vxorem non obstat quin possit dispensationem petere,vt affinem ducat.24.1.f

Dispensatio de comedendo carnes facta dicenti se nobilem valet, & si non sit nobilis.ibid.c.d

Dispensandi commissionem habens cum aliquo ad omnes ordines , in primo ordinis actu dispensasse censetur ad omnes ordines. 61.1. d. e

Dispensatio iusta tollit vim legis super qua dispensatur.189.1.c.sine Dispensatione impetrata non valet actus,qui sine ea non fieri potest.190.2. b

Dispensatio super omni irregularitate concessa ordini Præmonstratensi non includit eam quæ ex bigamia & homicidio voluntario oritur.152.2.b

Dispensandi facultas in his irregularitatibus non est concessa pœnitentiario summo.ibid.c. nec Papa ea concedit suis nuntijs & legatis à latere.ibid. e

Dispensatio voti,quæ retrahit à magis malo est licita.321.1.b.c

Dispensatio voti sine iusta causssa est nulla.ibid.2.c

Dispensatio est odiosa & restringenda & facta monacho ad beneficium curatum non extenditur ad simplex, & super vno actu non extenditur ad accessorium eius,sine quo ipse potest confiteri. 374. 1. f. Dispensatus ad vnum non est dispensatus ad aliud ei cohærens cum multis exemplis, & contra dispensatus ad vnum est dispensatus ad aliud cum exemplis.ibid.2.a.b

Dispensatio non prodest ei qui non facit , propter quod illa fit. 375. 1. b

Dispensatio ad non recitandas horas propter febrem non extenditur ad cæcum , sed sic ad cum qui patitur dolorem oculorum impedientem recitationem.ibid.c

Dispensatio non valenti recitare vt non recitet parum prodest. ibid.d

Dispensationes quæ exorbitant à iure communi sunt odiosæ & restringendæ.379. 1.c

Dispensatio petita,ab eo qui non eget,non ei nocet,sicut nec petitio absolutionis.384.1.a

Dispensatio super impedimento affinitatis vel consanguinitatis an valeat non facta mentione de copula, quæritur & affirmatiuè resoluitur. 36. 1. a. b.* Congregatio tamen Cardinalium contrarium censuit ibid f.*

Dispensationis quinque causssæ ad contrahendum matrimonium, in secundo consanguinitatis gradu non sufficiunt de rigore iuris. 39.1.b. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dispensatio concessa narranti se in bello iusto interfuisse, in quo nulli occiin sunt se adiuuante occisores, non prodest eisdem, si iuuat ad hunc vel illum occidendum.141.1.f.*
Dispensatio irregularitatis in pœnitentiaria data non sufficit ei, qui in foro exteriori est irregularis.145.1.a
Dispensare potest episcopus in impedimentis dirimentibus occultis quando matrimonium est publicum, & non potest haberi recursus ad Papam.39.1.c.f.* Dispensatio legitima impetrata à Pontifice censetur vt consanguinei inter se contrahant est doris assignatio competentis, quàm mulier dare non poterat, & trium sororum eius. ibid. 2. a. b. Dispensatio est inualida quæ viro sciente impedimentum impetrata est, cum clausula qua coniuges illud se ignorare dicebant 40.1.a
Dispensandi facultatem habens super irregularitate sicut episcopi non potest dispensare in ea quæ oritur ex homicidio iusto.152.1.a.*
Dispensandi contra canones inferiori Papæ concessa potestas, causæ cognitionem & iustam requirit causam. 154.2. a
Dispensandi facultas fauorabilis est, sed dispensatio odiosa.154.c. b.* Dispensatio irregularitatis ex abortu procurato vel consulto productæ est à Papa petenda.155.1.a
in Dispensatione irregularitatis impetranda non necesse est vices in quibus irregularitas incursa est exprimere.156.1.a
Dispensatus ab vna irregularitate: non est dispensatus ab alia diuersa. & dispensatus irregularis ad tenendum vnum beneficium, non potest illud tenere si fuit irregularis alias ob causas in gratia impetranda non expressas.196.1.c.d. *
Dispensatio est stricte accipienda sed facultas dispensandi amplianda.197.1. c
Dispensare super legem maioris minor nisi insta de causa non potest.255.1. d. *

DISPOSITIO.

Dispositio etiam exorbitans loquens in vno casu habet locum in alio sibi iure æquiparato.54.2.d
Dispositio loquens generaliter etiam minimum includere videtur, fallit quando non est ratio.63.1.d
Dispositio fauorabilis censenda est quæ intendit principaliter aliquid fauore dignum.71.2.d
Dispositio non claudit eos quibus sua verba non aptantur. 94.2.f
Dispositio per vltimam voluntatem est vsque ad mortem mutabilis & per contractum non.130.2.b
Dispositio facta ab eo qui non habet regalia in damnum alicuius siue causa, est ipso iure nulla.140.1. a
Dispositio iusta testatoris pro lege est habenda.180.2.a.fallit quando est iniusta contra legem vel bonos mores.ibid. b
Dispositio conditionalis non existente conditione nihil operatur. 257.1.b
Dispositio quæ loquitur de vno habet locum in pluribus, vbi eadem ratio id suadet.350.1.a.b
Dispositio restringibilis non est extendenda vltra terminos propriæ significationis illius.33.2.b.*
Dispositio debet extendi, quantum sua ratio principalis extenditur.210.2. c
Dispositionem aut legem ita interpretare debemus, ne legislator sibi sit contrarius.211.1.b
Dispositio copulatiua ad sui veritatem requirit vt omnes eius partes sint veræ.140.1.c.*
Dispositionis promittentis vel condonantis verba, de præteritis debent intelligi.140.2. b. *
Dispositio conditionalis conditione non adimpleta non est efficax.267.1.b
Dispositio conditionalis adueniente conditione purificatur.12.2. a. * Dispositio declarans interpretans & confirmans debet intelligi secundum terminos dispositionis declaratæ.188.2.a
Vide lex.

DISTRIBVTIONES.

Distributiones assignari posse pro certis horis, & pro aliis non quidam tradunt.147.2.a.b. sed hoc non tenendum.ibid.c. A.
Distributiones vt dentur solis surgentibus ad matutinum statui potest.ibid.
Distributiones non amittit legitime impeditus.ibid.f
Distributiones quacumque de causa non esse tradendas absenti consuetudo dictans irrationabilis.149.1.

DIVERSA, DIVORTIVM.

Diuersa quoad & quanta diuersis temporibus ab vno fieri possunt. 101. 2. a
Diuortij sententia iniusta censetur quam tulit iudex vt separarentur qui ante triennium habitare simul non potuerunt.40. 1. c. * vt hæc sententia iusta sit, triennalem cohabitationem iterum experiri debent.ibid.d

DOCTOR.

Doctoris opinio consulentem excusat quando reputatur doctus. 197.1. f
Doctor vel concionator non omnia quæ vel ad lectionem, vel ad concionem præparauit dixisse vel docuisse asserendus.116.1.c.*
Doctori alicui qui credens dat testimonium de alicuius idoneitate, si ipse id non nouit, peccat.189.2. f

DOLVS.

Dolus prælati efficit, ne monasterium habere debeat bona ingressi & dolus ingredientis, ne monasterium teneatur illum alere. 271.1.a

DOMICILIVM.

Domicilium ad contrahendum in aliquo loco sufficit vt quis in eo habitare incipiat animo vitam peragendi.15.2.c
Domicilium habitationis magis est attendendum quàm domicilium originis, licet hoc sit firmius eo. ibid. f
Domicilium quis contrahit in loco, vbi constituit habitare animo perpetuo habitandi. 46.2.c
Domicilium originis patris transit in filium, sed non habitationis. 46.2.c. Domicilium non amisit, qui animo redeundi in locum domicilij diu in scholis manet.47.1.d
Domicilium non acquiritur nisi animo perpetuo manendi in aliquo loco.69.2. f
Domicilium & ciuitas quæsita per officium videtur perdi eo relicto vel omisso.223.2. a
Domicilium originis non perditur ob adiectionem domicilij dignitatis.ibid. e
Domicilium quis habere potest in duobus locis si æquè vtrobique se collocauerit.240.1.b

DOMINICANI.

Dominicanorum statutum de bonis à fratribus relictis quos comprehendat. 223. 1. f. ab Ordine Dominicanorum Magister sacri Palatij est exemptus.ibid.2.b
Dominicanorum religionem qui vouit, non satisfacit ingrediendo ordinem S. Ioannis Hierosolymitani.318.2.c

DOMINIVM.

Dominium quæri & amitti non potest ex pluribus causis.29.2.e
Dominium rei plenum tanti valet, quanti valet pensio collata in 20.annis.176 2.a. *

DONATIO.

Donatio facta ab vxore marito stante matrimonio non valet nec contra.15.2.c
Donatio non est constitutio dotis vel auctarium eius 16.1. d
Donatio facta, &c. fallit in constitutione dotis.ibid.e
Donatio facta sub Modo vt donatarius faciat aliquid non reuocatur regulariter ipso iure.136.2.b
Donatio reuocari potest quando donatarius non seruat conditiones in ea positas.ibid.d
Donatio facta sub modo quo quis pro mille 100. quotannis in vita accipiet est licita; & sub bulla de Censibus non comprehenditur. 211.2.c.d
Donare licet alicui cum pacto, quod si vixerit certos annos reddatur ei duplum.alioqui nihil.ibid.e
Donatio vasorum argenteorum facta capellæ in qua elegit sepulturam à beneficiario valet, nec ea pertinent ad Ecclesiam, in qua ille fuit beneficiarius.212.1.a
Donatio caussa mortis quoad sui initium est similis contractibus, & quoad effectum est similis vltimis voluntatibus.213.1. f
Donatio nulla quæ de morte non facit mentionem potest dici donatio mortis caussa.213.2. c
Donatio non desinit dici inter viuos, eo quod sit conditionalis, & conditio non impletur ante mortem donantis.ibid.
Donatione conditionali non transfertur dominium ante impletam conditionem.214.1.d
Donatio facta à beneficiario de suis reditibus ob non pias caussas estn ulla.2.b
Donatio à clerico de bonis Ecclesiæ in notabili quantitate facta præsumitur in foro exteriori facta in fraudem.214.2.c
Donatio facta & simulata non tenet. 217.1. f. facta vxori non valet, nisi esset iurata. ibid.
Donatio vera in fraudem facta ipso iure tenet, & non potest creditor admitti ad bona donata, nisi per actionem reuocatoriam rescindatur.217.2. b
Donatio non iurata plusquam 500 aureorum & non insinuata nisi sit inter viuos non valet.ibid.f
Donatio caussa mortis quando transit in donationem inter viuos.218.1.a
Donatio pia illa dicitur, *quæ fit principaliter ob amorem Dei, & necessitatem proximi.* 218.1.f
Donatio beneficiarij & pensionarij facta parentibus principaliter propter egestatem fieri debet.ibid.2.b
Donatio de rebus aliis reliquatis quàm de bonis Ecclesiasticis clerico etiam ad profana licet.ibid. c
Donatio facta absenti stipulante notario etiam non acceptante est irreuocabilis.130. 2. f
Donatio perfecta valet, etiam antequam donatarius eam sciat. 131. 1. b
Donatio facta episcopatui non potest per episcopum remitti aut relaxari.ibid.c
Donatio facta ab ingressura monasterium cognatis eo quod decreuisset illud ingredi non valere censetur.285.1.c. aliud tamen congregatio iudicauit.ibid. e
Donatio ab ingressuro religionem facta cum pacto vt si exiret è monasterio donatio esset nulla, an valeat quæritur & resoluitur negatiue. ibid. 2.a
Donationem fieri ante ingressum non æquè fauet ingressuro quàm post illum & cur.ibid.e
Donatio iam facta difficulter reuocari potest.286.1. a
Donatio facta cum conditione, vt detur alicui tertio volente donatore & donatario reuocari potest.319 .1.e
Donationem iuramento firmatam factam vxori non potest vir etiam legando eam ad pia opera reuocare.52.1.c.d.*

Donatio non præsumitur vbi alia coniectura etiam leuis cadit. 173.2.d.*
Dans aliquid alteri, & vltra id quod dedit accipiens eò quod periculum subeat non committit vsuram.174. 1. d

DOS.

Dotem qui puellæ deceptæ tenetur præstare, non cogitur antequam nubat dotem ipsam ad certum lucrum mercatori tradere. 12. 2. c. * Dote promissa ancillæ, si honestè seruierit, non tollitur salarium, si turpiter vixerit.23.2.d

DVBITANS, DVBIVM.

Dubitans probabiliter an quid liceat, si illud facit peccat, sicut & qui contrauenit sententiæ probabiliter dubiæ.378.1. d
in Dubio certiorem partem quis tenetur eligere in foro conscientiæ. 317. 2. b
in Dubio recipiendus est sensus, quo cultus diuinus augetur.163.2. b
in Dubijs peritiores consulere non necesse est, sed satis est peritos & idoneos ad ea quæ proponuntur dissoluenda.227.1.a
Dubitans de aliquo an sit mortale, si non potest commode doctorem consulere quomodo se gerat.ibid. d
in Dubijs pro religione iudicandum est & consulendum.249.1.f
in Dubijs nemo præsumitur fingere aut peccare. 181.2.a.*

DVELLVM.

Duellum qui prouocatus ingreditur, etiamsi se defendendo aduersarium occidat, incurrit pœnas.156.1.f. *
Duella omnia, etiam priuata, & sine vlla solemnitate habita sunt prohibita.214.1. d
Duella mentalia à Concilio & à Gregorio XIII. non puniuntur. 214.1.d. * de Duello prohibitiones & sub quibus sint factæ. ibid.2.b
Duella priuata non fuerunt à Pio IIII. & Concilio damnata sed publicata.ibid.c.d. Sed sic à Gregorio XIII. sub pœna excommunicationis reseruatæ.115.1.a

DVX MILITVM.

Dux qui minorem numerum militum quam princeps stattuerat in pagum introduxit etiam ex consensu paganorum peccauit. 96. 2. a. non tamen restituere stipendia absentium ipsis paganis tenetur, qui ea soluerunt, propter consensum iniustum ipsorum. ibid.b

E

ECCLESIA, ECCLESIASTICI.

Ecclesia debet seruare iustitiam etiam contra viduas. 142.2. d. in ea Ecclesia diuina officia celebranda sunt, in qua iussa sunt celebrari.126.1. f
Ecclesiæ res diminuere est eas ad aliquod obligare.172.2.c
Ecclesiæ res non possunt hypothecari sine iusta causa.ibid. e
Ecclesiæ bona locans ad vitam etiamsi beneficiarius sit habens bona indiuisa cum conductore incidit in excommunicationem. 173. 1.d. si e. trauagans hoc prohibens cum suis pœnis ibi recepta est.ibi.e
Ecclesiæ bona non sunt subimittenda laicis.182.
Ecclesiam regularem Mendicantium fundari melius est quam sæcularem.241.1. c. f. hoc intelligitur si omnia sint paria, ita vt fundator tantas faciat expensas in regulari quàm in sæculari fecisset. 242. 1. a
Ecclesia an possit petere etiam per vim monitorij libros rationum ab hæredibus Seij, qui contractum cum Caio fecerat quo &c. & an hæredes illi teneantur illos libros exhibere, & respondetur non. 259. 1. c.d
Ecclesia potest petere bona emphyteutica sine eius consensu alienata.ibid.
Ecclesia est cultrix iustitiæ, & non debet cum aliena iniuria locupletari, nec velle vt iurisdictio sæcularis defraudetur.169.2. c
Ecclesia consecrata si est polluta debet reconciliari per episcopum, si sit benedicta per presbyterum.365.1.b
Ecclesiasticis personis onus insolitum imponens in bullæ excommunicationem incidit.380.2. b
in Ecclesia in qua sepultus est excommunicatus priuatim orare licet sed non Missam facere.129.1.a.*
Ecclesia in qua notorius hæreticus sed non denunciatus est sepultus non est profanata.ibid. b
ad Ecclesiæ iudicium confugiendum est, quoties aliquod dubium in humanis actionibus apparet. 80.2.f.*
ab Ecclesiæ ingressu prohibitio interdictum & suspensio dici potest.276.1.d.* & hoc qua ratione fiat.ibid.
Ecclesiastici habentes iurisdictionem in causis mortis, non possunt per se eam exercere, sed bene per vicarios.13.2.d

EDERE.

Edere mortifera & notabiliter valde læsura iure naturæ prohibemur.209.2.d. *

ELECTIO.

in Electionibus plena libertas esse debet restringi tamen potest. 17. 1.f
Electionis confirmator non tenetur constituere commissarios ad decidendam electionis caussam, sed potest illam decidere.33.1. e
in Electione Generales & seruatores, qui fraudarunt votis alios, & ea tribuerunt alicui, quem volebant esse Prouincialem grauiter peccarunt, & sunt puniendi.34. 2.a
Electionis superior peccat non acceptando monialem Abbatissam à maiori parte conuentus electam.ibid. d
Electio omnis metu facta est ipso iure nulla. ibid. Electio facta de extraneo idoneo à toto Collegio vel maiori parte valet.35.1.b
Eligere seipsum nemo potest, nec pro se cum alijs suffragari. ibid. d. nisi vt vnus ex compromissarijs.ibid. e
Electores etiamsi ad duos redacti sint non possunt cogi ad accipiendum alios sed soli eligere extraneum.ibid.d.e
Electorum de numero non est qui schedulam albam in vrnam immisit.35.1.b
Electio debet fieri in continenti post collationem suffragiorum, alioquin cassa, quod limitatur ibid.c
Electio post moram interpositam facta per malitiam eligentium sine fraude electi valet.ibid.e
Electio an fieri possit nocte dubitatur & resoluitur affirmatiuè ante tenebras, sed non post.36.1.c. d
Electio, in qua sine fraude aliquis ostendit alteri, pro quo suffragetur est bona. ibid. 2. a
Electio non valet, non vocatis ijs qui suffragandi ius habent.38.2.b
Electio facta ad episcopatum renunciatum per suum episcopum sine licentia Papæ non valet.42. 1.a. sed capitulum ob id ius non perdit eligendi.ibid.b
Eligentes tenentur eligere meliorem & vtiliorem, & si minus dignum eligunt peccant, sed valet electio.61.2.d.*
Eligentes dignum omisso digniore non tenentur ad restitutionem, sed sic si indignum eligant.ibid. e
Eligentes alios non habentes vocem vocare alios & eis vocis suffragium dare possunt, sed hoc in dubio non præsumitur.62.1. c
Electio & præsentatio à malæ fidei possessore facta nó valet.81.2.d
Electio incertæ personæ de certis quas testator nominauit, facta ab hærede est valida.229.1.c
Electio incertæ personæ de certis vel de certo genere personarum vel familiæ potest in arbitrium alterius conferri. ibid. f

EMPHYTEVTA.

Emphiteuta potest præscribere libertatem soluendi canonis per triginta annos. 136.2.c
Emphyteuticis bonis dirutis census annuus qui in recompensam datus est Emphyteutæ soluendus est, ipse vero Ecclesiæ statutum canonem soluet. 176.1.b.c
Emphyteuta non potest locare ad longum tempus sine consensu domini proprietatis.189.1.e
Emphyteuta canonem non soluens fundum amittit, nisi vbi aliter est constitutum.202.1.a
Emphyteusis ad tres vitas quomodo dari possit.359.1.b

EMPTIO, EMPTOR.

Emptionis contractus non irritatur eo quod solutio fiat in alia re quam in numerata pecunia.194.1. a. per emptionem & donationem in fraudem factam transit dominium in emptorem & donatarium. 217. 2. b
Emptori onus impositum præter naturam contractus diminuit de pretio. 171. 2. b. * sed hoc intelligitur si non possit statim se ab hoc onere eximere.ibid. f
Emptor si prædium tributum est soluta tantum parte pretij, tenetur soluere venditori partem fructuum pro rata pretij non soluti. 172. 2. f. Emptor tenetur soluere partem fructuum receptorum pro tempore, quo venditor non potuit adimplere quod promisit. 173. 1.a

EPISCOPVS, EPISCOPATVS.

Episcopi dare non possunt facultatem celebrandi in domo priuata, vbi Concilium est receptum. 12.1.d
Episcopi possunt absoluere ab hæresi per se vel per vicarium. 14.1. c. non tamen facultatem generalem dare possunt.ibid d
Episcopus potest esse iudex in caussa Ecclesiæ suæ.31.2.b
Episcopo nec eius vicario licet accipere aureum pro informatione matrimoniali commissa sibi à Papa.ibid.d
Episcopo titulari an collatio beneficij simplicis facta valeat, quæritur & resoluitur affirmatiue.39.1.b.c
Episcopus perdit beneficia per consecrationem, vel lapsum temporis consecrandi. ibid.b. hoc limitatur ad possessionem adeptam, & fructuum perceptionem ibid.d.
Episcopo potest conferri beneficium ex caussa legitima. ibid.
Episcopus non potest relinquere episcopatum sine auctoritate Papæ, & accipere aliud beneficium.40.1.a.b
Episcopus præsertim titularis non est inhabilis ad beneficia etiam simplicia. ibid.c. Episcopo non licere renunciare suo episcopatui multis modis probatur.ibid.e.f
Episcopus contrahit matrimonium spirituale cũ sponsa sua.ibi.2.d
Episcopatui suo ne quis cedat sine licentia Papæ R.I.41. 1. a
Episcopi renunciationem factam in manibus Capituli Papa ratam habere potest, & Canonicis ius eligendi adimere. ibid.d
Episcopus potest conferre beneficium amico alterius episcopi, cum intentione, quod ille conferret aliud suo amico. 45.1.b
Episcopus alienus non potest conferre primam tonsuram familiari suo nisi ei statim beneficium conferat.48.1.c
Episcopus an possit ordinare de licentia diœcesani alienos subditos habentes literas suorum episcoporum, quæritur & resoluitur affirmatiue. 19. 2. b. c. Episcopus qui post annum rogatu Capituli in aliena Ecclesia sede vacante, & suos subditos & alios ordinauit, defenditur. 60. 2.d.e
Episcopus vicinus vel alius rogatus ab ordinario potest in aliena celebrare ordines & pontificalia exercere. 61.1.a
Episcopi tolerare possunt male ordinatos cum probabili ignorantia. 67. 1. c. Episcopis & presbyteris qui dixerit eamdem potestatem esse ordinandi hæreticus est.ibid. 2.a
Episcopus non potest dispensare non suum subditum super interstitijs temporum ordinandorum. 49. 1.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopus non potest dispensare cum familiari suo illegitimo, qui non est suus subditus, vt possit tonsuram & minores ordines & beneficium simplex accipere. ibid. 2 b
Episcopus qui ordinauit aliquem sine titulo scienter debet eum alere. 50. 1. d. Episcopus originis patetnę potest filium ordinare. 52. 2. a
Episcopus potest habere ratam ordinationem ab alio se ignorante factam. 59. 1. a
Episcopus originis potest dispensare cum illegitimo promoto ad ordines sacros sine dispensatione Papæ. 69. 1. d quod postea explicatur. ibid 2 b. A
Episcopus male ordinauit illegitimum ad minores non prius eum dispensans, & collatio beneficij sic ordinato facta est nulla. ibid. 2. d. e
Episcopus non potest ordinare nisi subditum ratione originis, beneficij, vel domicilij. ibid. f
Episcopus qui bigamum tonsura insignauit, & beneficium ei contulit, in quas pœnas inciderit. 76. 2. b
Episcopus non potest dare licentiã celebrandi in alieno episcopatu. 77. 1. c. Episcopus quilibet tenetur ad conftituendum sibi vicarium idoneum. ibid. 2. e
Episcopus commissa vicario expedire nequit & contra. 79. 2. b
Episcopus sine consensu capituli potest vnire beneficia. 82. 1. b. sed contrarium verius. ibid. c. A
Episcopus in quolibet loco suæ diœcesis ius dicere potest. 82. 2. c. modo locus sit honestus, & partes sine magno incommodo litigare possint. ibid. d
Episcopi eyr vicarios generales habere debeant. 83. 1. b
Episcopus sine consensu capituli corrigere non poterat capitularem iure antiquo. ibid. e. sed contra hoc multa sunt præscripta à prælatis. ibid. de ea re variæ in orbe constitutiones. ibid. f
Episcopus an possit cogere beneficiarium ad ostendendum titulum sui beneficij obtentum 10. annos quæritur, & resoluitur affirmatiue. 84. 1. a. b. Episcopus an possit cogere tenentem incompatibilia vt ostendat dispensationem; quæritur, & resoluitur negatiue. ibid. 2. c
Episcopus cogere potest execrabilem, vt iuret se canonice obtinere duo illa beneficia. 85. 1. a
Episcopus potest inquirere in vtentes matrimonio clandestino officio suo nobili. 85. 2. e
Episcopus an possit ferre monitorium contra eos qui blasphemant Dei nomen & Sanctorum & presentes fuerint, quæritur & resoluitur affirmatiue. 87. 2. c. f. Quomodo melius procederet. ibid. 2. d
Episcopus non potest præcipere, vt sibi aliquid reueletur nisi præmittatur correctio fraterna. ibid. e
Episcopi in conciliis œcumenicis præcedunt ratione antiquioris promotionis. 90 2. d
Episcopus legitime impeditus interesse potest Concilio per procuratorem. 91. 2. b. Episcopo relictum ab extraneo censetur relictum ratione dignitatis. 99. 1. f
Episcopus potest dispensare cum verbaliter à se deposito, modo non sit crimen maius adulterio. 110. 1. f
Episcopus potest dispensare super sententia sua, & restituere depositum ob incestum spiritualem. ibid. 2. a
Episcopus potest dispensare in incestu maiore adulterio. ibid. b
Episcoporum depositio est hodie reseruata Papæ & cognitio & examinatio. 116. 1. b
Episcoporum crimina prælati inferiores nunciare possunt, verbo vel scripto extrajudicialiter, sed non processum aliquem iudicialem firmum mittere. ibid. e
Episcopus congregationem laicorum corporis Christi iudicare potest in actibus Ecclesiasticis. ibid. 2. f
Episcopi qua ratione capellanos triremium & alios viatores visitare possint. 117. 1. d
Episcopi possunt retinere in obsequium suum duos canonicos, qui in absentia fructus percipient. 144. 2. f
Episcopus peccaret, si dimitteret punire absentẽ canonicũ. 145. 2. d
Episcopus potest dispensare super qualitate ad beneficium requisita cum consensu patroni semel aut bis. 146. 2. b
Episcopi contemplationi vacare debent & rectores etiam animarum. 151. 2. c
An Episcopi bona qui mortuus est extra suam diœcesim in domo metropolitani debeantur cameræ vel successori quæritur & resoluitur cameræ. 152. 2. f. sed postea temperatur. 153. 2. c
Episcopus beneficia perpetua deuoluta & reseruata sedi Apostolicæ vnire potest. 171. 2. d. e
Episcopus an possit superflua ad fabricam vnius Ecclesiæ alteri inopi assignare, dubium non. 175. 1. a
Episcopus post concilium potest super altari portatili in loco profano in sua diœcesi Missare, & aliis ad id facultatem facere. 201. 1. f. *
Episcopus potest examinare parochos per Capitulum poni solitos in ea ecclesia illi subiecta curam animarum habente, & visitare & corrigere. 203. 2. a
Episcopus potest cognoscere de inhabilitate vicarij exempti &c. ibid. d. Episcopus potest cognoscere de inhabilitate eorum qui non fuerunt ordinati ab eo, vel per litteras dimissorias eius. ibid. e
Episcopus quos curam habentes examinare non possit. 204. 1. a. absolute potest omnes. ibid. b. A
Episcopus quidam renunciauit episcopatui, eo quod liberum aliquorum canonum vsum in sua diœcesi publicare non liceret. 215. 1. c. d. eius vitæ sanctitas & mors & donatio facta Ecclesiæ S. Mariæ supra Minervam. ibid. c. vnde oritur quæstio an ea donare potuerit. ibid. f. resoluitur affirmatiue. ibid. 2. c. d
Episcopalis status perfectior est statu monachorum. 216 1. e
Episcopum fratrem Papæ subiici tamquam simplicem monachum prælato indecens est. 216. 2. b
Episcopus non potest recipere professionem religiosi sibi non subiecti seu exempti. 265. 1. c. Episcopus non potest incorporare quemquam religioni à sua iurisdictione exemptæ. ibid. e
Episcopus non debet ordinare aliquem qui sibi non subest. ibid. d
Episcopatus non est ordo secundum Theologos sed canonistas. 325. 1. b. Episcopo procedente virtute delegationis debet appellari ad sedem Apostolicam & non ad metropolitanum. 350. 1. c
Episcopus est Pater pauperum & curator bonorum eorum. 351. 2. a
Episcopus ex duobus idoneis qui præsentantur, potest instituere quem voluerit. 352. 2. c. Episcopus est superior quoad conferendum beneficia & instituendum in eis. 353. 2. d
Episcopus non potest clericos compellere ad soluendum tributum capitis, potest tamen subsidium caritatiu um à suis clericis petere. 362. 1. c. d
Episcopus statuere potest contra ius commune nouum redeundo ad antiquum. 378. 1. f
Episcopus nec sacerdos tutelam & curam minorum ad assumendum cogi non possunt. 382. 1. f. eas tamen possunt suscipere. ibid. 2. a
Episcopus pensionem imponere beneficio sine iusta caussa non potest. 60. 1. b. * Episcopo qui mutuauit principaliter ad ineundam eius amicitiam, & secundario vt beneficium consequeretur, non est simoniacus. 66. 1. a
Episcopus dispensat in simonia pro ignorante commissa. 84. 2. c
Episcopus potest dispensare super irregularitate occulta nata ex simonia occulta. 95. 1. f. * Episcopus concedens ius patronatus augenti dorem est simoniacus sed non excommunicatus. 106 1. a
Episcopus potest dispensare vt prouisus de canonicatu per simoniam ignoranter, iterum illi conferatur. 110. 1. d. *
Episcopus potest dispensare in irregularitate, ex simonia oriente, & quacumque alia se sciente & consentiente commissa. 111. 1. c. d
Episcopus potest dispensare cum homicida voluntario quoad beneficium simplex, sed nõ quoad ordines sacros nec curatum. 154. 1. f. *
Episcopo qui reuelauit post monitorium rem furto sublatam non incurrit excommunicationem. 160. 2. a
Episcopus qui per inaduertentiam aliqua pontificalia in aliena diœcesi exercuit, suspensus fuit, & celebrando factus est irregularis, vnde ei ad auctore pœnitentia iniungitur. 195. 1. a. b. *
Episcopus potest absoluere ab excommunicatione ob simoniam incursa, & in irregularitate dispensare quæ per celebrationem post illam contigit. 196. 1. c. d. Episcopus potest dispensare in irregularitate ex actu publico contracta, sed occulta & ignota præsentibus. 197. 1. a. b. sed hoc non tenetur ibid. c. A
Episcopus non potest dispensare homicidam voluntarium, nec ad vllum ordinem nec beneficium. 144. 2. f. *
Episcopus non potest dispensare cum eo qui fuit caussa mortis iustæ à iudice illatæ. 146. 2. b. sed hoc reiicitur. ibid. A
Episcopi voluntas qua vult non ordinare aliquem & qua vult non imprimere characterem differunt. 199. 1. a. *
Episcopum non velle ordinare aliquem defectum ætatis patientem in dubio non est præsumendum. ibid. c
Episcopus non peccat intendendo verum ordinem conferre accedentibus digne secundum iura fori exterioris & peccaret si intenderet non ordinare eos qui propter crimina occulta indigni sunt. ibid. d
Episcopus qui protestatus est se nolle ordinare descendentes ab hæreticis non potuit nec voluit arcere illum cuius auus maternus ab inquisitoribus ob verba quædam damnatus fuerat. 200. 2. c. d
Episcopi Romæ non vtuntur facultate dicendi sacrum vbicumque super altari portatili nisi de speciali Papæ facultate. 201. 1. d. neque in aliena diœcesi id facere possunt. d
Episcopo inferiores non possunt cognoscere de caussis matrimonialibus. 204. 2. c. *
Episcopus caussas criminales exemptorum ratione dignitatis & ordinum cognoscere non potest. ibid. d
Episcopi possunt absoluere à casibus Papæ reseruatis etiam post Concilium. 205. 1. d. & in casibus Bullæ omnibus excepta hæresi, ibi. f
Episcopi facultati absoluendi ab hæresi derogatum esse à Bulla cœnæ statuit Congregatio Cardinalium. Sed quid auctor responderit. 205. 2. c. * Episcopus habens facultatem absoluendi ab Hæresi potest absoluere extra confessionem sacramentalem. 206. 1. d
Episcopus si habeat facultatem à Papa absoluendi ab hæresi non potest eam subdelegare, sed sic si vtatur facultate sibi à Concilio concessa. 206. 2. a. Episcopus virtute lobelæi confessarium non nisi approbatum potest eligere. ibid. c
Episcopi possunt absoluere ab excommunicatione à iure vel homine alij reseruata propter morbum vel impedimentum aliquod. 266. 2. d. * Episcopis non tollitur ius reseruandi casus etiamsi pontifex aliquando der facultatem aliquibus ab eis absoluendi. 236. 2. c. *
Episcopus non potest dispensare cum non subditis, sed sic cum subditis suis exemptis iuxta quemdam. 237. 1. d
Episcopo excommunicato non censetur excommunicatus eius Vicarius. 244. 1. c. *
Episcopatus omnis appetitio & petitio est reprobata nisi appetatur vt prosit ab eo qui est dignus. 250. 2. b
Episcopum qui tetigit bono zelo ductus, vt aliquod scandalum euitaret non incidit in canonem. 256. 2. d. *
Episcopi nepos cui ipse debebat 80. scuta accipiens ex eius granario granum pro valore illorum peccauit sed non est excommunicatus. 257. 1. a. Episcopum iniuriosis verbis prosequens & percutere conatus, sed non percutiens non incidit in canonem. 257. 1. e. *
Episcopum insequens nullam incurrit excommunicationem iuris, communis, sed sic bullæ. ibi. 2. a. Episcopum insequi vt bullæ excommunicationẽ incurrant qui dicendi sint & quid sit insequutio. ibi. b. c
Episcopus qui declarauit aliquas mulieres incurrisse excommunicationem ob ingressum monasterium, non potest illis facere protestatem communicandi cum alijs & audiendi diuina. 263. 2. c

Episcopi licentia suscipiendi ordines à quocumque non cessat per excommunicationem. 264. 1. f. sed vsus eius impeditur. 265. 1. a
Episcopus an possit excommunicare iusta de caussa Rectorem positum à Papa. 276. 1. c. * Episcopi non possunt procedere contra officiales & nuncios Papæ sine illius licentia. ibid. f

EREMITA.

Eremita qui professionem facit in manibus cuiusdam Matthæi qui non poterat illam admittere, non est verus religiosus. 264. 2. a

ERROR, ERRANS.

Error personæ & conditionis seruilis annullat matrimonium cui proximo accedit apud nobiliores error nobilitatis seu plebeitatis. 3. 2. d. *
Error quo quis creditur primogenitus in primogenio quo patri succeßurus est censeri potest error personæ. ibid. e
Error iuris obscuri excusat à peccato mortifero. 55. 2. d
Error iuris non prodest ad rem vsucapiendam sed ad fructum eius. 86. 2. e
Error iuris dubij perinde prodest ad hoc vt error facti. ibid. e. *Qui errat non consentit.* 104. 1. d
Error & ignorantia iuris non excusat. R. I. ibid. 2. b. quod declaratur. ibid.
Error iuris licet non prosit ad vsucapiendum rem, prodest tamen ad acquisitionem fructuum. 134. 1. b. Error iuris dubij perinde prodest ad præscribendum ac error facti. ibid. d
Error iuris etiam non obscuri prodest ad vsucapiendos fructus reipsa perceptos. ibid. e. per Errorem soluens repetit solutum. 155. 1. f. Errans & ignorans & deceptus non consentiunt. 93. 2. c. *

EVANGELIVM.

Euangelium non est solum in verbis Scripturarum sed in sensu. 19. 1. e

EVCHARISTIA.

Eucharistiæ processio & deportatio ad ægrotos omitti possunt quando timetur dehonestatio. 13. 1. a
Eucharistiæ materia est vinum, cui non necessitate absoluta sed præcepti admiscetur aqua. 64. 2. d
Eucharistiam non esse dandam damnatis ad mortem quam sit rationabile. 241. 1. c. * in Eucharistia sumpta manet Christi corpus, quamdiu eius species sunt inconsumptæ, ibid. Eucharistiam sumere in vita semel saltem iure diuino tenemur vt ait quidam, sed non in mortis articulo. ibid. d
Eucharistia non est sacramentum adeo necessarium vt Pœnitentia, & proinde hæc damnato ad mortem negari non potest, illa sic. ibid. f
Eucharistiam à ieiunis sumi præceptum Ecclesiæ est quod religiosissime seruatur. ibid. 2. a
Eucharistiam in articulo mortis sumere non obligatur qui semel in anno communicauit, sed sic confiteri si habet peccatum mortale. ibid. c. Eucharistia non est danda bis infirmo non ieiuno in eadem infirmitate. 242. 1. d. Hoc autem postea limitatur. ibid. c

EXAMINATOR.

Examinatori promouendorum ad beneficia facta promissio generalis non inducit simoniam. 87. 2. c. * neque esculentorum ei factorum oblatio, ob quæ nequaquam fuit motus, vt eidem examinando faueret. ibid. d
Examinator fauendo verbis ei qui promouendus est, si not abile adiutorium non intulit, non incidit in censuras Conc. Trid. ibid.
Examinatores eos qui accedunt ad ordines accepta pecunia idoneos iudicantes qui sint excommunicati & qui non. 94. 2. b

EXCOMMVNICATVS, EXCOMmunicatio.

Excommunicatus non auditur in iudiciis, sed fallit quando excipit pro vtilitate Ecclesiæ. 31. 2. a
Excommunicato præsente electio est nulla si constabat esse excommunicatum. 33. 1. a. Excommunicatio minor, & peccatum mortale non æquantur. 46. 1. f
Excommunicato iniuste reddenda sunt omnia quæ per illam perdidit. 148. 2. b. Excommunicationem per annalem quis incidit in suspicionem hæreseos. 171. 1. b
Excommunicatus ob debitum si signa contritionis dederit, & fuerit absolutus à parocho potest in loco sacro sepeliri. 234. 1. c. & non est exhumandus sed cogendi hæredes ad soluendum debitum. ibid. e
Excommunicatum vel interdictum à simplici sacerdote absolutum qui sepelierunt in sacro non peccauerunt. 235. 2. a. & hoc si denunciatus non fuerat, & si bona fide factum est in eo qui denunciatus fuerat. ibid. b
Excommunicans lex pro aliquo delicto non videtur excommunicare consentientem & desiderantem. 237. 2. c
Excommunicatus non potest absolui per viam Cruciatæ sine præuia satisfactione. 334. 2. c. Excommunicare simplex sacerdos non potest sed sic denunciare. 338. 1. a. b. Excommunicatus declaratus non facit fructus suos nisi quoad sustentationem. 351. 2. d
Excommunicatio lata ob multas causſas copulatiue non tollitur nisi per absolutionem respondentem ad illas omnes. 78. 2. a. *
Excommunicatus in foro interiori quis sit ob simoniam quæ tei patuæ datione est commissa. 87. 2. d
Excommunicatus quis & irregularis vno & eodem actu esse potest. 111. 1. a. *
ab Excommunicatione absolutus cum reincidentia non reincidit in illam, antequam iudex reducat in illam. 126. 2. d
sed verius est quod reincidat. ibid.
Excommunicato etiam notorio qui communicat in his quæ ad salutem animæ pertinent, etiamsi interserat aliqua alia non excommunicatur. 131. 2. c. * in Excommunicatione qui per annum fuit, suspectus de hæresi est. 132. 1. c
Excommunicatus per annum, vt iudicetur hæreticus quid opus sit. 135. 1. c
Excommunicationem quilibet excommunicatus tenetur seruare, quæ non tollitur, nisi per superioris sententiam expressam. 137. 2. d. *
Excommunicatus si celebret vel coram se auctorizando celebrare faciat est irregularis. 191. 2. f. * secus si simpliciter audiat. 192. 1. a
Excommunicatus ignorans se talem celebrando non fit irregularis nisi ignorantia sit supina aut affectata. ibid. c
Excommunicatus non est irregularis accipiendo eucharistiam, sed sic sacros ordines. ibid. e. Excommunicatus diuinis interessens, & psallens non fit irregularis. ibid. 2. d
Excommunicatio & suspensio imponuntur propter delictum proprium interdictum etiam ob alienum. 193. 2. c. *
Excommunicatus & suspensus, gaudet priuilegio fori & canonis, non aliis honoris & dignitatis. 194. 2. b
Excommunicari potest ignorans & absens, licet non seruando eam non peccet, nec incurrat irregularitatem. 195. 1. a
Excommunicatus fructus & distributiones sui beneficij perdit non irregularis. ibid. c
Excommunicatus & interdictus celebrans duas incurrit irregularitates vel - nam ex duabus causſis constantem, quarum altera sine altera tolli potest, sed non prodest. 196. 2. c. *
Excommunicare potest habens iurisdictionem Ecclesiasticam licet non habeat claues vt laicus ex priuilegio. 242. 2. b. *
Excommunicatio non incurritur ipso iure contraueniendo legi vel mandato nisi adsit clausula id exprimens. ibid. d. e
Excommunicatum declarans aliquem sub pœna excommunicationis vocatum à se excommunicare tacite videtur. 241. 1. c
Excommunicatio non debet ferri pro culpa præterita sine monitione. ibid. f. Lata tamen non est ipso iure nulla ibid. 2. a. Fallit ramen in quatuor casibus glossæ & in vno quem auctor addit. ibid. c
Excommunicatus sub prædicta culpa regulariter indiget dispensatione, & si celebret sine illa fit irregularis. ibid. d
Excommunicatio lata à delegato qui copiam suæ commissionis non dedit est secundum Innocentium nulla, quod tamen auctori improbatur. 243. 2. c. * ex æquitate tamen Innocentij sententia teneri potest. 244. 1. a
Excommunicato communicans in actu in quo controuertitur an sit excommunicatus, non est talis. ibid. c. Excommunicatus appellans à declaratione, durante lite non est vitandus, nec vitare debet. ibid. d
Excommunicatio contra Capitulum lata nulla est, & si feratur contra illud & singulos culpabiles, non includit, non culpabiles, vel solum culpa veniali. ibid. e. f
Et qui est culpabilis etiam mortaliter potest in sacro loco sepeliri nisi sit denunciatus. ibid. 2. a. Et vinus quamuis vitari non debeat, ipse tamen vitare alios debet, & si celebrat est irregularis. ibid. c
Excommunicatio non incurritur nisi ob peccatum mortale. 245. 1. f. Excommunicatio potest ferri in singulos culpabiles mortaliter alicuius vniuersitatis. ibid. 2. b
Excommunicatus generaliter, non potest declarari nisi citetur & audiatur. ibid. d. Pœna excõmunicationis imposita non addita clausula ipso iure, non excommunicat transgressorem eius sed facit excommunicatione dignum. 251. 1. c. Excommunicatio cõtra bannitos lata comprehendere illos tantum videtur qui fauendo eis mortifere peccant. 252. 1. d. Excommunicatio quæ continet errorem intolerabilem non valet, & quæ illa sit. ibid. e
Excommunicatus generaliter magis vitandus quàm bannitus generaliter. 254. 2. c. Excommunicatus nisi denunciatus non vitandus fallit in notorie percutientem clericum ibid. 2. f
Excommunicationem non incurrit clericus qui legens litteras alium clericum eas legere cupientem subiratus manu repulit. 255. 1. d. * Excommunicatus qui cum non esset, fuit absolutus ad cautelam cum intamento veniendi Romam, peter declarationem prudenter. 256. 2. c. Excommunicatus non est qui vadit animo capiendi Cardinalem vel episcopum, si non insequatur nec capiat. 247. 2. d. Excommunicatus collectam in choro vel capitulum cantans fit irregularis alias non. 258. 2. c. Excommunicatus vbi absolutio non tenuit fructus beneficij non facit suos nisi forte quoad sustentationem. ibid. f
Excommunicatus est per se vel alium Apostolicarum litterarum executionem impediens vel ratam habens. 261. 2. a
Excommunicatus suscipiens ordines minores an fiat irregularis, respondetur non. 266. 1. d. b. c. * neque est inhabilis ad tenendum beneficium. 266. 1. d. Excõmunicatum mori aliquẽ iura horrent. ibid. 2. e
Excommunicatus absolui potest regulariter manente irregularitate, sed si offensa sit manifesta non potest absolui ab excommunicatione, nisi satisfaciat pro offensa. 267. 1. f. * Excommunicatus ab homine & non denunciatus perinde potest absolui, sicut à iure. ibid. 2. e. Excommunicatus ab homine & notorius percussor clerici parte satisfacta possunt absolui à religiosis priuilegium habentibus in foro conscientiæ. ibid. d. ab Excommunicatione lata ab homine absoluere non potest, nisi lator eius vel successor, vel superior & hoc parte satisfacta. 268. 1. c
Excommunicari nemo potest nisi homo baptizatus mortalis habens superiorem. 270. 1. c
Excommunicatum denunciatum sola fama pro tali habitum vitare tenemur. 272. 1. c. *

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXENTERARE.

Exenterare qui fecit aliquem est excommunicatus & si non fecit absolui post duos annos vt suspectus de hæresi iudicandus.135.1. e

EX EO.

Ex eo non debet quis fructum consequi, quod visus est impugnare. R.I. 81. 1. a

EXORCISMVS.

Exorcismus omnis increpatio & adiuratio dæmonis iure dici potest. 85. 2. c

Exorcismum hunc Christianus omnis facere potest.ibid.f. Exorcizare dæmones Christianus nullus prohiberi potest.ibid.2. a

Exorcizare infantes solus sacerdos in baptismo potest. ibid.

Exorcizare arreptitios nullus Papa inferior quemlibet Christianum prohibere potest. ibid. sed sic eos qui ad id cum certa potestate sunt deputati. ibid. c

EXTRAVAGANS.

Extrauagans Gregorij XIII. contra extrahentes vel ementes granum vltra proprium vsum, non habet excommunicationis latæ sententiæ pœnam. 251.2.c.d. Contrarium tamen statuit prætorium pœnitentiariæ. ibid.2. a

Extrauagans Pij V. de electione Superiorum Minorum an includat fratrem qui impetrauit Domini cuiusdam litteras ad electores, vt ei fauerent.sed his non est vsus & dicitur non.252.1. a.b. An vetita subornatione vetetur etiam subornatio vera & vtilis & dicitur,non. ibid. 2. b

Extrauagantis ab ipso Gregorij XIII. absolutionem petens an teneatur reuelare complices, quæritur & resoluitur. 262.2.b.c. * hæc extrauagans vsu non recepta, & proinde non obligare ad reuelandos complices ostenditur.263.1 c.d. Vide bullæ.

EXVL.

Exul factus iniustè à ciuitate lucratur distributiones quas antea lucrabatur. 148. 2. b

F

FACIENS, FACTVM.

FACIENS aliquid quod putatur publice licitum, non censetur male facere.163.1. a

Faciens aliquid eo quod intelligit male iura canonica, non peccat. ibid.

Factum lege approbante non est peccatum.95.2. e

Factum vsque ad aliquem terminum, non durat adueniente illo. 124. 1. a

Factum contra aliquem vi detentum deber retractari. 148.1. f

Factum legitimè pœnam non meretur.349.1. b

FACVLTAS.

Facultates quæ & quot quæ per Bullam Cruciatæ non tolluntur. 208. 1. d. *

Facultates illæ per illam Bullam suspenduntur,quæ eius acceptionem aliquo modo impedire possunt.ibid. 2. a. Facultas per Cruciatam concessa durat perpetuo donec reuocetur. 209.1. a

FALSVM.

Falsum dicere nemini licet,etiamsi liceat tacere verum. 278.2.d

FAMA, FAMOSVS.

Famam maxime publica persona tenetur conseruare. 40.2. c

Fama quæ habet originem à maleuolis vel inimicis nullius est efficaciæ. 100. 1.c. * per Famam scire quis propriè non dicitur. 129. 2.d. Fama quæ requiratur, vt aliquis per famam hæreticus dicatur. ibid. e

Famosum aliquid ea auditio efficit quæ nascitur ex dicto alicuius, qui vidit rem fieri, & creditur à toto populo vel collegio vel maiore parte illius.353.2.c. *

FAMVLI, FAMVLARI.

Famuli qui stipendium iustum non recipiunt, an possint clam aliquid subripere quæritur.201.1. a. b

Famulus ætatis legitimæ nulla necessitate se locâs minoris quam valeant eius operæ,non potest quicquam accipere. ibid.c. sed si non sit talis, est iniusta locatio & potest aliquid vltra suam mercedem accipere.ibid. f

Famuli iustam mercedem quæ & quanta minuere vel augere possint. 202. 1. a. Famuli qui auliciis inseruiunt quid lucrari merito possint. ibid. b

Famuli videntes conseruos suos damnum aliquod domino facere & non indicantes peccant. 218.2.d. * sed si res non sit eorum custodiæ deputata, non tenentur ad restitutionem. ibid. e. quomodo hi excusari possunt à denunciatione. ibid.

Famulari alicui malo etiam idololatræ in his quæ non sunt contraria legi diuinæ,licet,in aliis non. 223.1. c

FAVOR.

Fauor quo vnus alium iuuat ad consequendam aliquam gratiam est res natura sua inuendibilis.88.1.c. *

Fauores qui vendere solebat Sumo ab imperatore necatus est. ibid. f

FERIATVS DIES SEV FESTVM.

Feriato die figuli præparantes materiam in diem sequentem peccant, nec excusantur consuetudine, quia non est præscripta. 118. 2. a

Feriato die famuli artificum nisi audita missa laborare non possunt & nisi herus vel ipsi necessitate premantur. 118.1.c. d

Feriato die sutores qui adstant tabernæ vt vendant calceos non peccant saltem mortaliter. 118.2. b

Feriato die plus in vno opere seruili quàm in alio impendi potest prout consuetudo dictat, & vir prudens iudicauerit. 119.2.b

Festorum obligatio & ieiuniorum quomodo varia sit in variis diœcesibus. 6.1. b

Festum præsentationis B. Mariæ, & aliquot alia in quibusdam regnis celebrari possunt.367.1. c

FEVDATARIVS, FEVDVM.

Feudatarius non omnis tenetur inuestituram petere & iurare fidelitatem. 204.1. d

Feudum concedens habet dominium directum feudi. ibid.e. Feudum concedi potest absque onere petendi inuestituram, & præstandi iuramentum fidelitatis. ibid.2. b

Feudum iure perditum & renouatum adeo censetur vetus, vt agnati possint in eo succedere. ibid. c

FIDALGVS.

Fidalgus vere est nobilis & fidalguia nobilitas.230.2. a

FIDES CHRISTIANA, FIDES humana.

Fidem omnis Christianus confiteri tenetur, sed non ad semper. pag. 1. 1. b

Fidem quando quis profiteri teneatur. ibid.c. Fidem suis temporibus non confitentes Christiani timore pœnæ à peccato non excusantur. ibid. d

Fides bona licet à peccato excuset,non tamen à pœnis incursis per actum qui bona fide est factus.48.1. d

Fidem ad generandam duo requiruntur,motiuum & pia affectio. 67. 2. d

Fides etiam hosti seruanda est.95.2.c.Fidem frangenti fides etiam iurata frangi potest. ibid. d

Fidei professionem omittentes non possunt regula de triennali possessore gaudere quoad faciendos fructus suos 131.1.d. e

Fidei professionem an canonici omittentes perdant non solum fructus sed & titulum beneficij, quæritur & resoluitur negatiue. 131. 2. d. e

Fidei professionem canonici etiam exempti tenentur facere in manibus episcopi. 132.1.d. & prælati regulares. ibid. e

Fidei professionem parochus ante duos menses qui non fecit,faciat eam post.132.2.a. & si non potest, per procuratorem, quod tamen negatur. ibid. c

Fidei professio post duos menses non prodest ad quærendos fructus præteriti temporis. ibid.b. Fidei professionem qui non fecit per ignorantiam,non peccauit. ibid. d

Fides perficit matrimonium & facit de non rato ratum. 299.2. c ad Fidem & baptismum nemo inuitus cogi debet, neque id propter scandalum. 303. 2.

Fides duæ circa matrimonium sunt, altera pactionis seu promissionis,altera consensus 4.1.d. * Fidem de contrahendo matrimonio qui dedit, & cum sponsa rem habuit, tenetur in vtroque foro eam ducere. 12.1. a

Fidem Catholicam numquam negare licet, sed eam profiteri quando necesse est quisque tenetur.129.1.d. * Fides producitur à motiuo & libera voluntate.189.2. c

FIDEIVSSOR.

Fideiussori accipere licet vsuram quam soluit creditori. 162.1.d. *

Fideiussor præcipue obligationes sui principalis post annum soluendas potest minoris iuste pretio emere.168.2. c

Fideiussori pro fideiussione licet aliquid accipere.174.2. f

FIDEICOMMISSVM.

inter Fideicommissum simplex & expressam testatoris alienationis prohibitionem quid interst. 188.1. e

Fidei commissum impedit translationem dominij, & facit contractum nullum 189.1. f

Fidei commissum datur ea conditione vt post mortem fideicommissarij detur alteri, & post illius mortem cedat alicui operi pio. 359. 1. a

Fideicommissum tacita fide præstita de restituendo inc apaci, debet hæredi restitui, & illud qui habet eo priuari.224.2.c. Non autem si palam.ibid. d

Fidei commissum illud qui possidet potest illud tenere, donec eo priuetur ibid.e. Fideicommissum qui reuelat dimidiam illius partem consequitur.ibid. f. vel tertiam. 225.1.a

Fideicommissum conditionale non transmittitur ad hæredes nec etiam ad liberos. 229. 2. c

FILIVS, FILIVS FAMILIAS, FILIVS spurius, Filia.

Filius impubes habet idem domicilium, quod pater suus. 47. 1. a

Filius familias potest sibi eligere domicilium post pubertatem. ibid. c

Filius quas ob caussas exhæredari à Patre possit. 54. 2. a

Filius natus in legitimo matrimonio & matri morienti dicenti se esse spurium credens vt ordinari possit sine dispensatione. 67. 2. c

Filius natus in matrimonio legitimo, quicquid ei mater dixerit, se legitimum credere debet. 68. 1.b. Filius natus ex illegitimo matrimonio regulariter non admittitur,ad successionem.72.2. b

Filius præsumitur esse similis patri. 71. 1. b. Filiorum appellatione nepotes quando contineantur. ibid. c

Filius non tenetur credere matri asserenti se voluisse religionem. 125. 1. d

Filius familias patrem habens diuitem pauper dici potest, & ei frater beneficiarius diues necessaria in studiis suppeditare.141.1.f

Filius quoad honores & nobilitatem non sequitur conditionem matris, sed patris. 230. 1.d. Filius ex nobili patre & ignobili matre est nobilis. ibid. f

Filius spurius ex damnato coitu natis non succedunt parentes nec contra. 131. 2. d

Filius natus in agro vbi mater pestis caussa secesserat, censetur in vrbe natus, vbi mater habebat domicilium. 339.1.b. c

Filius is tenuit legitimè beneficium illi ratione talis domicilij collatum. ibid. f. Filius religionem professus quam fecit tempore necessitatis parentum tenetur exire, si tempore professionis habuit potestatem subueniendi eis. 242. 2. c

Filij viuentibus parentibus habent spem succedendi in legitimis eorum post mortem illorum, sed antea nihil. 311. 2. f

Filius legitimus ex spuria clerici natus potest præsentari ad capellaniam, quæ est iuris patronatus ipsius clerici. 15. 2. a

Filij spurij & bastardi dicuntur esse de familia & sanguine defuncti. ibid. b

Filij spurij nati viuente primo matrito non legitimantur per subsequens matrimonium. 11. 2. c. * Filia post 25. annum stuprum committens non potest exhæredari, nec dote priuari. 23. 1. f

Filij illegitimi sunt, quorum parentes cum in tertio gradu contraxissent, commissionem habuerunt ad episcopum, vt ipse dispensaret cum eis, non dispensauit. 47. 2. f. *

Filij nati ex matrimonio legitimo sed in peccato contracto sunt legitimi. 47. 1. f. * Filius natus ex nupta viuente cum suo marito præsumitur filius eius. 43. 1. d. Filios legitimos facit ignorantia impedimenti vtriusque parentis vel alterius, si legitime matrimonium contraxerunt. 46. 1. b

Filij nati antequam pater fieret hæreticus non afficiuntur pœnis sicut nec filij nati ante proditionem patrum rebellium, nec ingratitudinem patrum libertorum. 136. 2. c. f. * Filij nati ante dignitatem patris vel postquam ex motus fuerit, illius priuilegiis non gaudent. ibid. Filios hæreticorum natos ante hæresim puniti sententia communis est. 137. 1. f. A.

Filius familias vt mortifere peccat furando patri ad illicita, ita adrestitutionem obligatur. 218. 1. b. c. *

Filius si per 20. annos vixerit in quasi possessione sui iuris emancipatus præsumitur. 302. 1. e. Filius familias potest præscribere spacio 20. annorum contra patriam potestatem. ibid. f. Filij Iudæorum nequaquam sunt inuitis parentibus vel altero saltem baptizandi. ibid. 2. c. d. Filium ancillæ ad baptizandum requiritur eius consensus. 303. 1. a

FISCVS.

contra Fiscum in dubio iudicandum est. 217. 2. c

Fisco non tenetur quis restituere res ei debitas ante sententiam latam. 217. 1. f. * Fisco pater legitimam tenetur soluere, quam filius eius debuit habere, qui ad eam amittendam fuit condemnatus. ibid. 2. f

FOEMINA.

Fœmina licet ecclesiasticam iurisdictionem habere possit, excommunicare tamen non potest iure communi sed ex priuilegio Papæ. sic. 242. 2. a. * Fœmina pauper quæ non potest ire Romam ob percussionem clerici vel ob aliam caussam ab episcopo absolui potest. 263. 2. b. c

FORMVLA.

Formula quædam supplicationis faciendæ ad pœnitentiariæ prætorium, qua petitur absolutio à censuris incursis ob confidentiam simoniacam, & habilitatio ad beneficia deinceps obtinenda. 86. 1. f. *

Formula supplicationis, qua quis ob verba quædam male prolata veniâ petit, & ab omni hæresis suspicione liberari petit. 127. 2. c. d

Formula supplicationis qua dispensatio ab irregularitatibus & obtinendi beneficia in eis obtenta petitur. 216. 1. a. b

FORNICARI, FORNICATIO.

Fornicando vno & eodem genere peccati peccant subdiaconus & episcopus, & simplex religiosus, & prælatus quamuis hi grauius. 322. 1. a

Fornicatio illius quæ contraxit contra formam Concilij tollit obligationem eam ducendi, sed non dotandi. 17. 2. d. *

Fornicatio præcedens matrimonium non potest obesse vxori aut hæredibus eius. 51. 2. f

Fornicatio est peccatum infectiuum aliorum, & denunciari potest sine præuia monitione. 54. 2. c * Hoc intelligitur de fornicatione, in qua non speratur emendatio, sicut in hæresi. 55. 2. d

Fornicarius qui sæpe post copulam amasiam est exosculatus sine animo copulam habendi, semel tantum peccauit. 225. 2. d. *

Fornicationis peccata, & contra naturam non sunt referuata, nec expedit. 231. 2. b

FORTVNA.

Fortunam ad pinguiorem tunc quis peruenisse dicendus est quando deducto eo quo indiget ad se decenter sustentandum soluere potest. 274. 1. a. ad Fortunam pinguiorem qui peruenit, debet soluere debita de his, quæ ei supersunt retenta sibi commoda & honesta sustentatione. ibid. b

FORVM.

Forum exterius indicat facta externa & hoc secundum quod probatur. 105. 1. c. *

in Foro pœnitentiæ pœnitenti tam pro se quam contradicenti creditur. 120. 1. d

D. FRANCISCVS A PAVLA, D. Franciscus, & alij.

D. Francisci à Paula priuilegium in fauorem nationis Gallicæ Minimorum conuentui in vrbe concessum. 18. 1. d Hoc priuilegium tuetur auctor contra eos qui illud infringi cupiebant. 19. 1. b. c. S. Franciscus eur statuerit vt tanto tempore quis subsit quanto præfuit. 38. 1. d

Francisci Lamberti episcopi Nicien sis (debuit dicere Genuien sis) quia hæc propria sedes est illius episcopatus) donatio facta Ludouico Balduino ex quæ oritur quæstio. 212. 2. d. c. An prædicta donatio fuerit caussa mortis vel donatio inter viuos & respondetur fuisse hæc posterior. 213. 2. a. b. Donatio hæc irem defenditur quod non tam fuerit donatio, quam plurimorum laborum compensatio. 214. 1. a

S. Francisci Tertiariorum regula non est religio, sed modus viuendi approbatus. 263. 1. b. nisi sit de nouo à sede Apostolica pro religione approbata. ibid. c. Potest qui eam vouit cum habitu illo in aliquo eremiterio solus viuere. ibid. d

S. Franciscus voluit fratres suos toros à Deo pendere. 227. 1. b

D. Francisci Tertiariarum duo genera, & quomodo viuere debeant. 343. 2. d. e

S. Franciscus de Paula in Galliam ex Italia quo modo venerit. 374. 1. d. S. Franciscus potuit apponere in fundatione cœnobij S. Trinitatis Romæ conditionem quam apposuit. 335. 1. c

S. Francisci Tertianorum religiosus potest transire ad aliam religionem etiam Mendicantium petita sed non obtenta licentia. 272. 2. b

S. Francisci de Paula Priuilegium datum in fauorem sui ordinis Francorum Gallicæ nationis, vt eis & non aliis cœnobium sui ordinis inhabitare liceat. 209. 2. f. * Circa quod quæritur an solus corrector Gallicæ nationis esse debeat, & respondetur non solum illum sed & alios officiales Gallos esse debere. 210. 1. d. e. Imo vero omnes eius conuentus fratres. ibid. 2. a. Et hi non possunt, mutari, & alij in eorum locum aliarum nationum substitui. ibid. c. Nouitij aliarum nationum quam Gallicæ recipi non possunt. ibid. f. aliarum nationum nouitij quando ibi recipi possint. 211. 1. a

FRANCIGENÆ, FRANCI.

Francigenæ non habent filios in potestate. 303. 1. c. Francorum rex priuilegio Apostolico est canonicus in aliquot Ecclesiis Franciæ. 356. 1. c

Francorum regnum tamdiu stabit, quamdiu in eo Catholica Romana religio vigebit. Francisci primi dictum. 113. 1. c

Franciæ rex est in suo regno imperator. ibid. c. Franciæ rex nec eius subditi quoad temporalia, non sunt Papæ subiecti, sed sic quoad ea quæ in Bulla continentur. 115. 1. e

FRAVDATOR.

apud Fraudatorem nihil debet remanere ex eo quod per fraudem venit ad eum. 208. 2. a

FRATRES.

Fratrum duorum conuentio iurata de vnione suarum legitimarum maioratui, & an teneat quæritur & resoluitur affirmatiuè. 130. 1. c

Fratres tamen eam conuentionem violando non peccauerunt mortaliter. ibid. 2. c

FRVCTVS BENEFICII, Fructus.

Fructus beneficij sui quorum est administrator consentiens laico vt sine iusta caussa vsurpet, peccat & excommunicatus est. 42. 2. c

Fructus beneficij qui fuit nulliter prouisus debet restituere, vel de eis componere. 62. 2. d

Fructuum à restitutione duo excusant paupertas & seruitium. 68. 2. b

Fructus beneficij quos sacerdos à laico tamquam pro seruitio ipsius beneficij accepit non restituere tenetur. 86. 2. b

Fructus quærit bonæ fidei possessor modo non sit prædo. ibid. f

Fructus beneficij Canonici absentis vltra trimestre sunt operi pio applicandi, quod fuerit arbitratum. 145. 1. d

Fructus hos expresse remittere episcopus non potest, sed si non priuet, canonicus non tenebitur eos reddere. ibid.

Fructus dicuntur, *qui residui sunt deductis impensis.* 212. 2. a

Fructus episcopatus vacantis à die vacationis de iure successori debentur. 206. 2. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fructus beneficiarij morientis quinam censendi sint, quando eos ille moriens donat. 212. 1. c
Fructuum diuisio inter præcessorem & successorem beneficij, facienda modo quo inter vsufructuarium & proprietarium. 233. 1. f
Fructus beneficij collecti, vel à solo separati beneficiariorum pertinent ad eos vel ad iustos hæredes eius non ad ordinarium. ibid. 2. c
Fructus beneficiorum viuente titulari reseruati suæ administrationi à solo separati, debentur hæredi ipsius. 218. 2. c. & si fuerunt impensi pertinebunt ad hæredes eius vel ipsius causam agentes si non sunt impensi, ad spolia. ibid. f
Fructus sede vacante iure communi debentur successori, nisi obstet priuilegium. 219. 1. c
Fructus beneficij inter præcessorem & successorem quomodo diuidi debeant. 233. 1. d
Fructus Beneficij qui male percepit ob Horarum omissionem, quomodo faciet, vt sit liber. 373. 2. f. Fructus Canonicatus qui consistunt in distributionibus & grossa restituendi sunt aliis canonicis, quibus illi accrescunt. 374. 1. a
Fructus ob absentiam Ecclesiæ parochialis perdens restituere debet fabricæ vel pauperibus loci. ibid. c. Fructus beneficiorum quatenus sunt tales, subiacere potestati laici, asserere sapit hæresim. 381. 2. b
Fructuum beneficij maior expressio facta ad hoc, vt Papa consentiat certæ pensionis reservationi, & si videatur contingere traditionem facti, quod sit loco rei spiritualis obtinendæ, non tamen obtinet, nec continet simoniam. 72. 1. b. * est tamen res profana, falsa, mala & peccatum. ibid. d. & peccatum est mendacium mortale. ibid. d. & facit gratiam nullam. ibid. e
Fructus beneficij per simoniam quæsiti non debentur Ecclesiæ, sicut pecunia pro illo data. 78. 2. d. *
Fructus beneficij post triennalem possessionem percipiens etiam mala fide facit illos suos. 85. 1. a
Fructus beneficij de iure & non de facto vacantis pertinent ad eum qui illud primus canonice fuerit consecutus. 96. 1. b. *
Fructus beneficij irregularis quos teneatur reddere vel non. 111. 2. c. d
Fructus beneficij sunt vt plurimum industriales. 112. 1. c. * Fructus beneficij per simoniam ignorante beneficiario commissam acquisiti pertinent durante ignorantia ad ipsum beneficiatium. ibid. d. e
Fructus beneficij non debentur ei qui ius in eo non habet, & qui scit eos ab alio teneri, non tenetur illos ei reuelare per monitorium. 218. 1. c. * Fructus in dubio pertinere ad possessorem bonæ fidei credendum. ibid. 2. c

FRVSTRA.

Frustra precibus impetratur, quod iure communi conceditur. 98. 2. f

FVRIOSVS,

Furioso gladium quando licet vel non licet reddere. 119. 1. b. *

FVRANS, FVRTVM.

Furantem qui videt non tenetur ad quod furatum est restituendum, etiamsi possit prohibere, nisi ad id teneatur. 112. 1. a
Fur qui furando, & latro qui prædando occiditur in loco sacro non debent sepeliri. 235. 2. e
Furtum rei minimæ est furtum, sed non mortiferum. 331. 1. a. Furtum mortale quæ quantitas faciat opinione auctoris. ibid. f. 2. a
Furta multa minuta qui fecit non tenetur illa restituere, donec illa peruenerint ad quantitatem notabilem, postea autem sic. 332. 1. c
Furto subtrahere grauius est quam furata retinere, vnde ex furto sublatis non semper facienda est restitutio. 159. 2. b. *
Furtum committens in finem seminandi discordias duo peccata committit. 160. 1. d. fures in vtroque foro rem restituere tenentur. ibid. f

FVTVRA.

Futurorum cognitio quæ non pendent ab aliqua causa naturali est reseruata Deo. 130. 2. f. *
Futura cur in veteri testamento à prophetis scisciari liceret non autem in nouo. 191. 2. d. Futura velle scire per se peccatum non est, sed tantum modo indebito. ibid.

G

GABELLA.

GABELLAS qui non soluens, ob id quod iure non debet, & si ob id in aliquas pœnas inciderit, mercede conductus non debet eas de suo soluere. 236. 2. c
Gabellam imponere est ius reseruatum principi pertinens ad regalia, & eam ciuitas regia non potest imponere, sed regi imponenti consentire. 363. 1. d. Gabella imponi à principe sine iusta causa non potest. ibid. e
Gabellam ciuitas quæ vult imponere quid faciet. ibid. Gabellas etiam sine iusta causa rex & ciuitas auctoritate regia imponentes non incidunt in bullam cœnæ. ibid. f
Gabellam minimam iniuste exigens ab ecclesiasticis tunc demum excommunicatur, cum exigit intentione exigendi eam vsque ad notabilem quantitatem vel cum de facto ad eam peruenit. 363. 2. c. d. & obligat pariter ad restitutionem. ibid. Gabellas nouas per bullam cœnæ imponi prohibitas, videtur imponere Superior vetans extrahi triticum extra territorium eius integrum non molitum. 364. 1. c
Gabella personalis à clericis exigi nõ debet, neque pro rebus propriis imponi, quando eas mittunt dono, nisi causa negotiationis. 381. 1. d. e. Gabellam non debent clerici de rebus suis quas vendunt, intra suum territorium, nec extra illud quando eas ad amicum dono mittunt. ibid. 2. a
Gabella an debeatur pro rebus à clerico missis standum est clerici iuramento. ibid. Gabella debetur à clerico si fingat se mittere dono, res suas, & tamen conuenerit cum alio vt tantumdem de suis rebus ad eum mittat. ibid. b

GALLIA.

Gallia seruat ius antiquum, secundum quod gratia sine litterarum expeditione valet. 56. 1. f
Galliæ consuetudo ius coloratius habenti possessionem beneficij adiudicat. 154. 1. c. Galliæ omnes Ecclesiæ Cathedrales fuerunt Canonicorum regularium. 249. 1. a
Gallia quantum à crimine hæreseos aliena non ita pridem fuerit. 154. 2. a. * Vide Franci.

GENERALIS.

Generalis potest transferre suum subditum ad ordinem laxiorem cum iusta causa. 273. 2. d. Hoc autem scriptura authentica constare debet. ibid. e. Generalis dans facultatem transeundi ad aliam religionem intelligendus de strictiore, vel pari, nisi id exprimat. 274. 1. a. Generalis quem recusauit admittere, si velit ingredi non satisfecit. 318. 1. a
Generalis qui tulit in suum subditum sententiam privationis habitus & expulsionis, nullam habet amplius in eum iurisdictionem. 284. 1. b
Generalis causa cognita potest præcipere suis subditis, ne talem vel talem recipiant. 318. 2. a. Generalis potest concedere suo subdito vt maneat extra monasterium habitu retento ad subueniendum parentibus. 338. 2. a
Generalis ordinum Minorum an possit transferre moniales sibi subditas ex vno monasterio causa nouæ fundationis vel correctionis, iure communi quæritur & resoluitur affirmatiue. 338. 2. d. e
Generalis ordinis mendicantium concessit suo monacho Ecclesiam sibi vnitam & quæritur an sit licita præfata concessio &. resoluitur affirmatiue. 347. 1. a. sed esse contrarium Concil. Trid. asseritur. 348. 2. a
Generalis ordinis Mendicantium qui concessit certam Ecclesiam suo monacho ad vitam, an eam reuocare possit, quæritur & resoluitur affirmatiuè. 347. 2. b. c. sed sine iusta causa fieri non debet. 348. 1. d

GERVNDIVM.

Gerundium adiectiuum vel participium passiuum necessitatem signant. 366. 2. b

GESTA.

Gesta ratione publici officij valent propter errorem communem quomodo sit verum. 67. 1. f

GRÆCI.

Græci si sunt hæretici, (de quo auctor dubitat) vt alij hæretici sunt vitandi. 111. 1. b. Græcus in sua regione peccaret consecrando in azymo, & Latinus in fermentato. ibid. e

GRATIA DEI, GRATIA PRINCIPIS.

Gratia facta per mortem concedentis non expirat, licet mandatum de ea facienda expiret. 78. 1. f
Gratia principis intelligenda est sine alicuius præiudicio, vt hoc intelligatur. 91 2. a
Gratia facta vsque ad beneplacitum Papæ morte eius expirat, sed non facta vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ. 165. 2. a
Gratiam subreptitiam facit expressio falsi, quæ mouet principem ad facilius eam concedendam. 167. 1. b
Gratia à Papa facta donec aliud decernat non expirat: illius mortem, sed sic quando concessa est ad eius beneplacitum. 200. 2. f. Gratia semel facta durat donec reuocetur, vel suspendatur. 209. 1. a. Gratia gratum faciens & iustitia originalis quomodo differant. 301. 2. a
Gratiam nullam efficit omnis expressio falsi, sed non omnis taciturnitas veri. 30. 1. c. * Gratiam nullam facit taciturnitas eius quod delictum auget, & defectum expressum super quo dispensatur. 36. 1. d
Gratiæ verba non sunt extendẽda vltra propriam significationem. 117. 2. b. * Gratia Papæ valet etiamsi scripta non sit & morte concedentis non expirat, quamuis mandatum de ea facienda re integra sit. 200. 2. b
Gratiæ reualidatio per sordes præmissas obtentæ ita videtur danda, vt nihil quod promissum est, sed quod iuste labor meretur soluatur. 249. 1. d. * Gratia illa est facta apud sedem Apost. quæ facta est in ipsamet curia & ad Papam pertinet ratione papatus. ibid. f. sed sufficit vt ad ipsum specter ratione tẽporalis iurisdictionis. ibid. 2. c. A.

GRAVATVS.

Grauatus simpliciter restituere aliquid alicui, non potest illum grauare vt restituat illud alij. 229. 1. f. Grauatus restituere aliquid simpliciter, si restituat fideicommissario onere aliquo adiecto, satisfacit obligationi restituendi. ibid. 2. a Grauatus restituere aliquid alicui de familia non potest grauare illum, vt restituat alteri, fallit. ibid. b

GVBERNATOR.

Gubernator qui non tradidit prõmpte suspectum de hæresi Inquisitori, & carcerarius qui dimisit eum fugere sunt excommunicati. 132. 1. c. * & excommunicatio illorum de iure non est Papæ reseruata, sed sic quatenus sunt fautores hæreticorum ob excommunicationem Bullæ cœnæ. ibid. d, sed si aliam ob causam quam vt fauerent hæreticum hoc fecerunt, non censentur excommunicati in foro interiori. ibid. c

H

HABITVS RELIGIONIS.

HABITVM regularem deferre occultum æque difficile dispensatur ac nullum deferre. 249. 2. e. Habitum occultum deferens minus recedit à professione regulari, quã qui nullum defert. 150. 1. a
Habitus religionis post concilium sumi potest ante 16. annum, & annis probationis compleri. 253. 1. c
Habitum probationis patenter distinctum portans quantocumque tempore non censetur professus. 260. 1. c. nec obligatur religioni in genere, neque in specie. ibid. 2. a. Habitus probationis non impedit matrimonium contrahendum. ibid. b
Habitum vt suum dimittat nullus inferior Papa regulari concedere potest. 280. 2. f. nisi eum eiiciendo è suo ordine. 281. 1. a. Habitum suum regularis dimittens est excommunicatus. 282. 2. f

HÆRES.

Hæres ad seruanda iusta præceptæ testatoris cõpelli potest etiam per censuras ecclesiasticas. 191. 2. c
Hæres iustitutus in aliqua quota hæreditatis est verus hæres. 210. 2. a
Hæres non tenetur credere dicenti sibi à testatore iniustum esse, vt daretur ei 400. scuta nisi adsit coniectura probabilis. 231. 1. c
Hæredem ignorans eius cui debet, quid teneatur facere vt possit debitum soluere priusquam pauperibus tribuat. 232. c
Hæres scriptus cuius culpa testator obiit, illi succedere nequit, & à sortiori venit priuandus, si illum occidit. 51. 2. c. *
HÆRESIS, HÆRETICVS.
in Hæresim aut schisma lapsi reconciliari possunt, & potest episcopus pœnas iuris reconciliatis remittere, si sit consuetudo. 7. 2. f. cum Hæretici communicatio licita quomodo esse possit. 10. 1. c
Hæresis & schisma quomodo differant. ibid. f
Hæretico notorio non est danda aliqua præeminentia. 14. 1. a
Hæreticus fautor quidam est credendo, alius cibando, prior est hæreticus, non posterior. 41. 2. c
de Hæresi cognoscere inquisitores & diœcesani possunt, sed hi sine illis sententiam definitiuam non possunt ferre, nec illi sine his. 120. 2. b. *
Hæresis *est crimen Catholicæ fidei contrarium*. 121. 1. d. cum Hæreticis conuersatus vltra montes non tenetur illos Romæ denunciare, sed sic in Italia vel Hispania. 122. 1. f
Hæreticus rediens ad cor non debet absolui non manifestatis Iudæis qui ei Iudaismum suaserunt. ibid. 2. b. c
Hæresum nostræ ætatis causa præcipua fuit prauа beneficiorum collatio. 154. 2. f
Hæreticis non fanet Papam cum quibusdam sacerdotibus ad ducendas vxores iusta de causa dispensare. 324. 2. a
Hæretici notorij bona an vt occupari possint indigeant sententia quæritur, & resoluitur affirmatiue. 134. 1. d. * sed sententia communis est contraria. 135. 1. c. A. *Hæresis omnium infidelitatum est pessima.* 135. 2. f
Hæretici non sunt quotquot ab officio inquisitionis aliqua pœna condemnantur, & descendentes ab eis non sunt ab ordinibus arcendi. 200. 1. d
Hæreticus non est censendus, cui hæresis obiecta nec probata fuit. 133. 1. b. * ob Hæresim bona confiscata iuxta iura antiqua pertinent ad principem in cuius ditione sunt. 134. 1. c. sed per iura noua pertinent ad sedem Apostolicam. ibid. 2. b
Hæresees crimen est pure Ecclesiasticum, nec illius cognitio ad vllum regem & principem sæcularem pertinet. ibid. b
Hæreticorum bonorum apprehensionem debet præcedere sententia declaratoria. ibid. 2. d
Hæretici qui vt haberentur fecerunt vel dixerunt aliqua, & si non sint tales, in foro interiori non sunt excommunicati, sed sic in exteriori. 128 1 c. * sunt etiam irregulares ob crimen notorium depositione dignum. ibid. d
Hæreticorum precibus qui intersunt Catholici non sunt excommunicati. ibid. 2. d. Hæreticos etiam notorios vitare non tenemur si non sunt denunciati, & sacerdotes etiam hæreticos, imo ab iis possumus sacramenta accipere. ibid. e
Hæretico mensam benedicenti more hæreticorum respondere, non licet aperto capite, nec gratias agenti, sed non est peccatum mortale. ibid. f
Hæreticum sepeliens quem nouit esse hæreticum est excommunicatus. 129 2. c. oportet vt sit nominatim publicatus pro hæretico. 130. 1. a. A. Hæreticis non denunciatis communicare licet in Gallia & Germania. 131. 1. c
Hæretici fautor est qui fauet hæretico vt hæreticus est, ei autem extreme egenti subueniendum, & non extreme etiam v homini. 254 1. f. * Hæreticus perdit omnia iura sibi competentia. 274. 1. e. *

HERMAPHRODITVS.

Hermaphroditi professio non est valida in religione virorum, quando sexus muliebris virilem exuperat. 269. 1. c. alioqui valuit. ibid. f. Hermaphroditus cuius potentia est par non potest ordinari. ibid. 2. a. cum Hermaphrodito super eius professione est dispensandum. ibid. b. Si non vult exire compellendus maxime si in eo prædominetur sexus muliebris. ibid. c

HIEROSOLYMA.

Hierosolymis religiosis degentibus subueniri potest eleemosynis per indulgentias concessis, nec est vllus modus ad eis succurrendum aptior. 239. 1. a. *

HISPANIA.

Hispaniæ bonorum hæreticorum confiscatio vt multa bona regioni illi intulit, sic & mala. 134. 1. d. *

HOMICIDIVM, HOMICIDA.

Homicidium ante baptismum non facit quem irregularem. 38. 2. f
Homicidium casuale non parit irregularitatem quando prouenit ex ludo licito, sed sic ex proposito, etiam in occisione iusta. 140. 1. a
Homicidium casuale parit irregularitatem, ex opere illicito prouenientis. ibid. b
Homicidium qui hortatur eũ facere, qui animo deliberato vult illud facere, non est irregularis, si postea fiat. 145. 1. f
Homicidij causa remota non facit irregularem sed causa propinqua, & quæ illa sit. 147. 1. b. c. 2. c
Homicida habens canonicatum potest illud retinere, & illi deseruire quatenus licet, & cum dispensatione potest simplicia alia beneficia obtinere. 153. 2. b
Homicida iniustus & indispensabilis vt quis sit, requiritur transgressio legis iustitiæ & non caritatis. 156. 1. c
Homicidium non dicitur voluntarium si cum duo se prouocassent ad singulare certamen, alter ipsorum à tertio ex rixa accessorio occiditur. 149. 1. d. *
Homicidium qui committit cum moderamine inculpatæ tutelæ proximi, si defendat proximum non peccat, sed est irregularis. ibid. 2. c
Homicidium voluntarium illud est quo quis magno gladio longe petito percussus in capite sequenti die obiit, in foro exteriori & interiori. 151. 2. f. *
Homicidiorum quatuor genera, & quæ ex illis peccata sint vel non & quæ inducunt irregularitatem vel non, dispensabilem vel non. 152. 1. e. f. Vide occisor.

HOMO.

Homine de malo melius est bonam habere opinionem quam de malo bonam. 182. 1. b. *
Hominem occidere in extrema famis necessitate ad eum vescendum non licet, sed homine occiso ad id vti certum non est. 191. 2. b

HONORIVS.

Honorij de Sabellis & Cameræ Apostolicæ controuersia ex qua consilium petitur. An quædam castra sint ad dictam Cameram deuoluta. 203. 1. d. e. & an D. Honorius perdiderit feudum eo quod non petierit inuestituram & fidelitatem non iurauerit. 204. 1. c. d

HORÆ.

Horas recitare non tenetur de beneficio nulliter prouisus. 62. 2. d
Horas canonicas recitare licet ei qui callet plures linguas priuatim idiomate quo voluerit. 371. 2. a
Horas B. Virginis quæ dicuntur in choro extra illum canonicus recitare non tenetur. ibid. b
Horas extra chorum canonici qui recitant peccant mortaliter, nisi adsit iusta causa. ibid. d. Horas canonicas in choro aliqui recitare non tenentur. 372. 1. a
Horas qui dispensatus iuste non recitat, non acquirit meritum quod acquisitur recitando horas. 375. 1. d

HOSPITALARII, HOSPITALE, Hospitalitas.

Hospitalarij Ioannis Dei non debent esse professi, & eorum religio non est vera religio. 245. 1. a. b. debent viuere secundum regulam D. Augustini, illam tamen profiteri non debent. ibid. c. eam in religionem probatam erigi auctor non probat. ibid. d
Hospitalis rector tenetur ad horas recitandas quando hospitale est beneficium aliàs non. 370. 1. f
Hospitale est beneficium quando in fundatione ipsius statutum est vt sit beneficium, &cæt. ibid. 2. a
Hospitale aliquod esse beneficium vel non esse quæ coniecturæ esse possunt. ibid. b. c
Hospitale quod clericis & laicis commendari solet non est beneficium. ibid. d
Hospitalis Palmæ visitatio an pertinet ad episcopum tamquam sedis Apost. delegatum. 351. 1. a. b
Hospitale constructum de bonis laici, in quo non est altare auctoritate episcopi fundatum esse beneficium præsumendum non est. ibid. f. potest tamen ab episcopo visitari. ibid. 2. a. b
Hospitalis rectores debent monere episcopum quando redditurі sunt rationem vniuersitati, vt adsit si velit. ibid. c
Hospitalitas in sacris litteris multum commendata est, & hospitibus & peregrinis nihil carius vendendum quam indigenis. 364. 2. b. c
Hospitandi curam vendere cum priuilegio ne qui alij eos excipiant inhumanum est. ibid. d
Hospitandi ius consuetudo vendendi, cum priuilegio vendendi fogliettam vini vno denario carius hospitibus quàm indigenis defendi non potest. 364. 2. e

HVMANÆ.

Humanis carnibus vti vel ad vescendum vel ad medicinas conficiendas vel ad anatomas, non videtur certum, sed videtur à Pontifice facultas impetranda. 191. 2. d. e. *

HYPERBOLICA.

Hyperbolica locutio communiter non est peccatum nec mendacium. 132. 2. a. *

Universidad de Deusto
Biblioteca

I

ID QVOD.

ID quod noſtrum eſt ſine facto noſtro ad alium tranſferri non poteſt. 180.1.f. rurſus.
Id quod noſtrum eſt ſine facto & conſenſu noſtro expreſſo vel tacito tolli à nobis non poteſt. 168.2.c. rurſus.
Id quod noſtrum eſt ſine facto noſtro tolli à nobis non poteſt explicatur.300.1.f
Id quod nullum eſt ab initio tractu temporis non conualeſcit. 7.2.c.* fallit in plurimis. ibid.

IEIVNIVM, IEIVNARE.

Ieiunium olim ſeruabatur ita vt hora tertia poſt meridiem cœnaretur nunc in meridie cœnare licet. 368.1.f
Ieiunare Quadrageſimam tenetur, qui dies eius aliquos ſine ieiunio tranſegit. 378.2. d
Ieiunare valentibus famulis dominus denegare debet cœnam, etiamſi pro auaro habeatur. ibid. e
Ieiunij diebus diſpenſatus carnes comedere, hoc ſecreto, & non coram ſociis debet facere. 379.1.a. Ieiunij diebus habens facultatem comedendi ouа & lacticinia non poteſt eis veſci ieiuniorum diebus à Iobelæo indictis. ibid. c
Ieiuniorum diuerſa ſunt genera, & quod licet in vno non licet in alio. ibid.f. Ieiunare dicitur qui neceſſitate ductus edit quidē carnes vel alios cibos vetitos, ſed in reliquis ieiunium ſeruat. ibid. 2.c.d

IGNORANTIA, IGNORANS.

Ignorantia excuſat à peccato quæ eſt cauſſa illius & iuſta eſt. 3.1.b. Ignorantia quæ ſit peccati cauſſa & iuſta. ibid. c
Ignorantia affectata, & craſſa quæ ſint. ibid. d. e. Ignorantiæ factum dicenti, credendum eſt in foro conſcientiæ. ibid. 1. b
Ignorantia in foro exteriori probatur per præſumptionem. ibid. c
Ignorantia iuris clari non excuſat. 24. 2. b
Ignorantia excuſat à ſubreptione. 28. 1. e. Ignorantia probabilis excuſat alienum ſubditum ordinantem epiſcopum. 158. 1. f
Ignorantia probabilis iuris poſitiui excuſat. 78. 2. a. Ignorantia iuris humani dubij excuſat à mortali. 79. 2. f
Ignorantia iuris apicum viris religioſis eſt laudabilis. 81. 1. b
Ignorantia iuris clari non excuſat, & quæ cauſſa peccati, vel tollit illud vel minuit illud. 131. 2. a. b
Ignorantia illa non eſt probabilis, qua quis rem alienā eſſe ignorat habens de hoc publica documenta. 134. 2. e
Ignorantia iuris humani quod ſcire tenetur non excuſat à mortali facientem actum, quod eſt peccatum, mortale, ſed ille hoc neſcit, & diuini etiam. 226. 2. f
Ignorantia præſumitur, vbi non probatur ſcientia. 237. 2. d. Ignorantia nequit eſſe iuſta quoad legem naturalem & diuinam, ſed quoad pœnam illi lege ſtatutam. ibid. e. per ignorantiam iuris quis excuſatur ab omni pœna valde extraordinaria & exorbitante. ibid. f
Ignorantia iuris dubij etiam naturalis & diuini excuſat. 238. 2. b
Ignorantia quem ab hæreſi excuſare non poſſe, eſt contra ius. 121. 1. a. *
Ignorantia facti, non iuris excuſat & præſertim naturalis & diuini. 162. 2. e.* fallit in ignorantia iuris obſcuri, vel dubij, vel infrequentati. 163. 1. d
Ignorans quid probabiliter eſſe peccatum à peccato omnino excuſatur, ſed qui ignorat circunſtantiam aggrauantem, excuſatur à tanto ſed non à toto. 246. 2. f. *
Ignorantia quæ eſt cauſſa peccati non excuſat à peccato contra legem diuinam & naturalem ſed ſic à pœna excommunicationis & alia extraordinaria. 247. 1. b. c. & 2. f

ILLEGITIMVS.

Illegitimus in Eccleſia in qua pater habet vel habuit beneficium miniſtrare nullo modo poteſt. 8. 2. b. Illegitimus habens beneficium in Eccleſia patris poſt Concilium Trid. nihil quæſiuit, ante quæſitum permutandum. ibid. c
Illegitimum familiarem epiſcopus non ſuus, ad ordines minores & beneficium diſpenſare non poteſt. 49. 2. b. c. Illegitimus eſt incapax beneficij ſine diſpenſatione. 68. 1. c
Illegitimus factus canonicus Eccleſiæ Cathedralis regularis, an poſſit fieri Archidiaconus eiuſdem ſine diſpenſatione Papæ, quæritur & reſoluitur negatiue. 70. 1. c. d
Illegitimi poſt profeſſionem poſſunt habere adminiſtrationem. ibid. 2. a. b
Illegitimus profeſſus non poteſt habere beneficium manuale ſi curam animarum habeat. ibid. c. neque diſpenſatus ad presbyterium poteſt habere ſine diſpenſatione beneficium curatum. ibid. f
Illegitimus cum quo diſpenſatum eſt cum hac clauſula, *modo non ſint plura* non poteſt tenere duo ſimul beneficia ſimplicia. 164. 1. a
Illegitimis donare quæ iure communi illis dari poſſunt non prohibet bulla Pij V. 222. 1. c. d. Illegitimi etiam ſi ſint ſpurij aliquid habere poſſunt de bonis parentum iure communi. ibid. 2. a
Illegitimis iure naturali, debetur educatio & alimenta. ibid. b. Illegitimos quoad temporalia legitimandi ius Pontifex principibus non tollit, nec hi illi circa ſpiritualia. ibid. c
Illegitimi diſpenſatio ad ſæcularia beneficia facta ſæculari non extenditur ad regularia eidem regulari. 45. 1. d. *
Illegitimus ſine diſpenſatione, & cum falſis literis etiam ſacris ordinatus, à Pontifice ab his omnibus diſpenſatus poſt ſuſpenſionem ei indictam celebrare poteſt. 192. 2. c. *
Illegitimus eſt quidem irregularis, ſed non eſt ſuſpenſus. 193. 1. e

IMPEDIMENTVM.

Impedimentum non præſtat quod de iure nullum ſortitur effectum. 41. 1. b. Impedito agente non currit tempus. 45. 2. e
Impedimentis de duobus vno ſublato non tollitur aliud. 49. 2. b
Impeditus cum reſtituitur aduerſum lapſum temporis datur tempus à lege ſtatutum, alioquin illud ſolum in quo fuit impeditus. 109. 1. a
Impedito ſeu ſuſpenſo propter ſuam culpam non currit præſcriptio. 236. 1. f. *

IMPVBERES.

Impuberes qui & quot genuerint & conceperint. 14. 2. e. f. * Impuberibus quibuſdam vt matrimonium contraherent conceſſit Pius V. 16. 1. b
Impubem ignorare quicquid videt quomodo ſit intelligendum. 28. 1. b

INCESTVS.

Inceſtus matrimonium impedit contrahendum, ſed non dirimit, contractum inter ipſoſmet committentes & minus quoad alios. 9. 1. e. Inceſtus cum matre & filia carnali maius eſt adulterio, ſed in aliis gradibus & filia ſpirituali minus. 110. 2. b
Inceſtus ſpiritualis non eſt propriè talis. 110. 2. c
Inceſtus non eſt copula inter cognatos ſpiritualiter. 30. 2. d. * Inceſtus impedimentum non dirimit matrimonium, ſed ſuper eo poteſt diſpenſare epiſcopus. ibid. f
Inceſtus cum conſanguinea impedit matrimonium contrahendum cum alia ſicut cum affine. 31. 1. b. c
Inceſtus cum affine in tertio & quarto gradu an impediat exactionem debiti, ſicut in primo & ſecundo quæritur, & inclinatur in partem negatiuam. 35. 1. a. b. *
Inceſtu conſanguinei qui ſe polluerunt habita à Papa diſpenſatione ſuper conſanguinitate, & ab epiſcopo ſuper inceſtu poſſunt contrahere. 36. 1. a
Inceſtus impedimentum licet ſit impediens non eſt dirimens ſecundum omnes. ibid. 2. d. hoc etiam impedimentum contrario vſu ſublatum eſt. ibid. e
Inceſtus commiſſus inter duos conſanguineos, qui miſerant pro habenda diſpenſatione ad contrahendum matrimonium non vitiat diſpenſationem ſuper eo habitam. 37. 1. c. *
Inceſtum occultè poſt commiſſionem ad diſpēſandum admiſſum commiſſario confiteri non eſt neceſſe. ibid. 2. b
Inceſtum qui commiſerunt, & habita diſpenſatione conſanguinitatis matrimonium contraxerunt, non indigent diſpenſatione inceſtus. ibid. 2. c. d

INDICIA.

Indiciorum copiam reo torquendo dandam eſſe lex ſtatuens humana eſt & ſubobſcura. 58. 1. c
Indiciorum copiam iudex reo, non dans, licet pœnam mereretur, non tamen in foro conſcientiæ. ibid. d. Indicia ſufficientia efficiunt capturam iuſtam, quoad capientem, non quoad captum. 248. 2. f

INDVLGENTIA.

Indulgentiarum conceſſio eſt reſtringenda. 22. 1. a. Indulgentiæ conceſſio facta altari priuilegiato vt liberetur anima indefinite à pœnis purgatorij eſt reformanda. ibid. b
Indulgentias plenarias Papa reuocat in indictione Iobelei, & non alias non plenarias, nec facultates abſoluendi à caſibus aliis quam reſeruatis in bulla cœnæ. 230. 2. a. *
Indulgentiæ quæſtuariæ reuocatæ. ibid. d. Indulgentias concedere manus adiutrices porrigentibus Papa infetior non poteſt. 231. 1. c. Indulgentiæ immoderatæ & non ſubditis non ſunt concedendæ. 232. 1. e
Indulgentia non quæritur niſi fiant omnia quæ indulgens requirit ad eam concedendam. 233. 1. d. * Indulgentiæ per quæſtores non publicandæ. 238. 2. f
Indulgentia conceſſa communicanti die Dominico non valet communicanti alio die. 239. 1. c. *
Indulgentiam ad quærendam oportet facere opus & ſubire onus, quod imponitur. ibid. d. Indulgentiæ conceſſio eſt diſpenſatio & reſtringibilis. ibid. f
Indulgentia quæri poteſt mortuo per exiſtentem in malo ſtatu. ibid. 2. c. Indulgentia quæ acquiritur in alteri priuilegiato non requirit magis vnam Miſſam quam aliam. ibid. e
Indulgentiam ad conſequendam, ſicut tres dies ieiunare oportet, cum hoc requirit, ita tribus diebus eleemoſynam facere opus eſt cùm præcipitur. 240. 1. c. d.
Indulgentia conceſſa pro mortuis ad viuos non extenditur. 240. 2. a. * Indulgentia vt quæratur viuo per alterius factum vix conceditur. ibid.

INFAMIS.

Infamis eſt in foro exteriori, qui paſſus fuit virgas in cauſſa criminali etiam iniuſtè. 60. 1. f. Ordines accipiendo peccauit, & ſuſpendi poteſt, & miniſtrare, vbi non eſt cognitus. ibid. 2. b
Infamis & criminoſus qualis eſt apoſtata ad accuſandum non permittitur. 55. 1. a. * Infami infamia iuris & facti non eſt credendum. ibid. c
Infamia exorta ex receptione inter reos, ob crimen faciens quempiam inhabilem ad honorem, impedit illum ab illo aſſequendo. 37. 1. b. *
Infamia nemo laborare dicitur, niſi ea ſit apud bonos & graues viros. ibid. 2. b

Infamia facti ſed non iuris tollitur per emendationē vitæ. 157. 2. c. *
Infamia non eſt irregularitas, ſed illius cauſſa. ibid. e
Infamiam inducentia crimina non inducunt immediate irregularitatem. 158. 1. b

INFANS.

Infans eſt incapax beneficij Eccleſiaſtici. 62. 1. b
Infans baptizatus ſine ſolemnitate eſt in Eccleſia cum ſolemnitate ſepeliendus. 235. 1. a
Infans baptizatus ſine ſolemnitate tam baptizatus eſt, quàm ille qui cum ea. ibid. e
Infantem qui tenuit in vtero matris rite baptizatum, non poteſt ducere in vxorem matrem ipſius. 376. 1. a
Infans cuius mater pro Chriſto moritur vna cum matre occiſus, ſaluari creditus eſt. 377. 1. e. hoc quomodo ſit intelligendū. ibi. 2. b. A
Infans tenens baptizatum an contrahat cognationem ſpiritualem, quæritur & reſoluitur dubie. 27. 2. b. *
Infans occidens aliquem legis Corneliæ pœnam non patitur, nec eſt irregularis. ibid. Infans licet non præſumatur doli capax, frequenter tamen eſt talis. ibid c
Infans doli capax obligatur iure iurando, & poteſt eſſe periurus. ibid. d. Infans occidens doli capax eſt irregularis. ibid. e
Vide impuberes.

INFIDELITAS, INFIDELIS,
Infidelium Filij.

Infidelitas propria non obeſt alicui ad ordines & beneficia niſi ſit hæreſis. 256. 2. e
Infidelis conuerſus an teneatur monere priorem vxorem ſi velit ſecum cohabitare, priuſquam fidelem ducat quæritur & reſoluitur affirmatiue. 297. 1. c. d. Infidelis conuerſus non poteſt votum continentiæ emittere, niſi requiſita vxore. ibid. f
Infidelis conuerſus vt contrahat matrimonium cum ſecunda, vtilis eſt monitio iudicialis prioris ſed non neceſſaria. ibid. 2. b
Infidelis qui habet plures vxores conuerſus tenetur monere primam, ſi velit ſecum cohabitare, & non alias antequam Chriſtianam ducat vxorem. 297. 2. d
Infidelis cuius vxor conuerſa eſt non poteſt cum alia contrahere antequam ipſa alteri nubat, alioqui nullum erit matrimoniū. 299. 1. e
Infidelium filij inuitis parentibus lege naturali baptizari non debent, quam non tollit lex Euangelica omnes baptizari præcipiens. 303. 1. f. Parentum nomine hic intelligūtur pater & mater ſoli. ibi. 2. b
Infidelium filij ne moriturī quidem ſunt baptizandi inuitis parentibus, etiamſi abeſſet ſcandalum. ibid. f
Infidelis filius patre ad fidem conuerſo baptizari poteſt inuita matre. 304. 1. b. & matre conuerſa etiam volente inuito patre. ibid. c
Infidelium filios non debere baptizari &c. quomodo D. Thomas dixerit eſſe de iure naturæ. 305. 1. f. periculum Apoſtaſiæ quod eis imminet non eſt paruifaciendum ad probandum hoc non licere. ibi. 2. b
Infidelitas præcedens baptiſmum minime nocet niſi fuerit hæreſis. 135. 2. c. *
Vide filius, hæreſis.

INHABILITAS.

Inhabilitas ſine lege nemini eſt inducenda. 163. 1. d

INIVRIA, INIVRIOSA VERBA.

Iniuriam verbo illatam alapa vindicans, ſi poſtea ab eo cui dedit alapam, aggrediatur, & is ab eo cum moderamine occidatur, eſt irregularis. 150. 1. c. d. * Iniuria facta filio redundat in patrem. 217. 1. b. c
Iniuriam paſſum & ſi deceat remittere pœnam aduerſario inflictam, non tamen tenetur ſub pœna peccati. 222. 2. d. e
Iniuriam paſſus licet teneatur odium & rancorem remittere, non tamen actionem iniuriarum, &c. quæ iura permittunt, & licet teneatur diligere iniuriantem in genere, non tamen in ſpecie. 222. 2. c. * & ſi non vult alloqui, non poteſt ei negari abſolutio. ibid. f
Iniurioſa verba tria diuerſæ ſignificationis proferens tria peccata committit, ſed vnum ſi ſint eiuſdem. 218. 2. e. f. *
Iniuria non debet prodire, vnde iura manant. 246. 1. d

INNOCENS.

Innocens vt quis puniatur & ſine culpa contra leges omnes eſt. 211. 2. a. Innocentes iuſſu regis Herodis pro Chriſto interfecti martyrij laureolam ſunt adepti. 377. 1. f
Innocentibus ſine ſuo merito dedit Chriſtus hanc gratiam. ibi. 2. a

INQVIRI, INQVISITIO,
Inquiſitor.

Inquiri non poteſt contra aliquem etiam ob dicta duorum teſtium idoneorum, niſi laboret infamia. 56 1. d. *
Inquiſitio duplex eſt, generalis & ſpecialis, & quomodo hæ differant. 37. 1. d. Inquiſitionem ob generalem contra neminem dicitur pendere lis. ibid. e
Inquiſitionē in hæreticos quomodo impedire prohibitū. 120. 2. d. *
Inquiſitor hæreſis ſuper crimine inceſtus quod dicitur facer dos cum duabus filiabus ſuis ſpiritualibus commiſiſſe, non poteſt cognoſcere. 121. 1. c
Inquiſitores non poſſunt cognoſcere de ſuperſtitionibus & diuinationibus niſi manifeſtiſſime ſapiant hæreſim. 121. 1. f. *
Inquiſitor de nullo crimine cognoſcere poteſt, quod non ſit hæreſis, vel manifeſtiſſime ſapiat hæreſim. ibid. b. ſed priuilegio vel conſuetudine aliqua approbata de aliquo crimine hæreſim non ſapiente cognoſcere poteſt. ibid. b
Inquiſitor poteſt cognoſcere de nefarijs nuptijs, monachi vel alicuius ſacro ordine inſigniti. 121. 2. d. * & de eo qui ducit vxorem alia ſuperſtite. ibid. e. ab Inquiſitoribus ex leuibus indicijs & ſignis etiam plene probatis, non debet quis de hæreſi interrogari. ibid. f
Inquiſitoribus denunciare edictum iubens non ligat eos qui quoquomodo id nouerunt, ſed eos qui per viſum vel indubitato id nouerunt. 122. 1. e
Inquiſitor poteſt caſtigare Iudæos procurantes peruerſionem cōuerſorum ad fidem. 122. 1. d. *
Inquiſitoribus denunciare quis tenetur, hæreticos, quos nouit, alioqui excommunicatur. 123. 2. d. e
Inquiſitori hæreticos denunciare quis non tenetur, quando nulla inde conſequetur vtilitas. 124. 1. a
Inquiſitores & iudices hæreticorum quando excommunicantur accipientes pecuniam. 131. 1. f. *
Vide hæretici.

INSIGNE.

Inſigne dicitur id quod præ aliis ſui ordinis habet aliquid præcipuum. 273. 2. c. *
Inſignis locus dici poteſt pagus vel vicus non muratus. ibid. d
Inſignis dicitur locus qui vulgo habetur pro tali. ibid. e

INSOLITA.

Inſolita non veniunt in conceſſione generali, & inſolita diligentia fraudis ſuſpicionem induceit. 151. 2. b. c. *

INSTRVMENTVM.

Inſtrumentum falſo die ſignatum non plus prodeſt coram Deo quam ſi fuiſſet vero die ſignatum. 217. 1. e

INSVETA.

Inſueta videntur præ ſe ferre aliquid fraudis. 84. 2. a

INTELLECTVS, INTELLIGENTIA.

Intellectus non poteſt credere niſi primis principijs, & concluſionibus ex ea deductis. 67. 2. c
Intelligentia dictorum ex cauſſis eſt aſſumenda dicendi, quia non ſermoni res ſed ſermo rei debet eſſe ſubiectus. 354. 2. b

INTENDENS, INTENTIO.

Intendens aliquid non intendit contrarium eius. 254. 1. c. * ex Intentione & proposito malitia diſtinguuntur. ibid. e

INTERDICTVM, INTERDICTVS.

Interdictum non omne eſt tale, quod appellatio legitima non ſuſpendat. 141. 1. c
Interdicti & ſuſpenſi ſimpliciter non ſunt prohibiti prædicare niſi interdicantur ab officio prædicandi. 272. 1. a. *
Interdicti denunciati & ſuſpenſi Miſſam audire non licet. ibid. b
Interdictus niſi prius citetur denunciari nemo poteſt. 234. 2. b. *
Interdictus peccat coram Deo iubens, vt in loco ſacro ſepeliretur. ibid. c. Interdicti & ſuſpenſi in illis actionibus vitandi, in quibus eis interdicitur vel ſuſpenduntur, ſed nominatim denunciati tantum. 272. 1. a
Interdictus qui celebrat, vel vtitur alijs ordinibus etiam minoribus ſit excommunicatus. 265. 2. c. *

INTERESSE.

Intereſſe vero ſimile à principio paciſci poteſt. 88. 2. b
Intereſſe damni emergentis & lucri ceſſantis poteſt à mutuante ante moram ſtipulari ſine peccato vſuræ. 164. 2. f. *
Intereſſe damni emergentis & lucri ceſſantis conſtat inter mercatores, qui quotidie emunt & vendunt. ibid. 2. a
Intereſſe ſuum mercator ſolitus mercari, & cambire dum alteri mutuat non debet monere. ibid. c. d
Intereſſe non debetur niſi à debitore moroſo, niſi creditor eſſet mercator. 165. 1. f
Intereſſe damni emergentis quod factum eſt litigando pro aliquo debito iure accipitur. 167. 1. a
Intereſſe lucri ceſſantis accipi ſolum poteſt etiam poſt ſententiam iudicis, quantum veriſimiliter, aliquis ex principali fuiſſet lucratus. ibid. b. c
Intereſſe lucri ceſſantis non habet locum niſi debitor ſit in mora ſoluendi, vel ſit mercator. 171. 1. c
Intereſſe non debet ſolui in principio anni ſed in fine. 176. 2. a
Intereſſe extrinſecum & remotum non debetur in foro conſcientiæ. 217. 2. b. *

INTERPRETATIO.

Interpretatio clauſulæ continens delictum in dubio reiicienda. 64. 1. f. *

INTIMATIO.

Intimatio quæ ſit alicui ad inferendum ei præiudicium, debet ei fieri perſonæ propriæ vel procuratori eius. 123. 1. c

INVENIENS, INVENTA.

Inueniens rem ad aliū pertinentem debet eam reſtituere. 175. 2. c. inuenta inſtrumenta antiqua alicuius rem tangentia tutius eſt reſeruare. 176. 1. a

IRACVNDIA.

Iracundiæ calore acta quæ obligant vel non obligant. 307. 1. a. b

IRREGVLARITAS, IRREGVLARIS.

Irregularitas ſuperueniens non aufert beneficium quæſitum, non tollit actus canendi. & alios qui ordini proprij non ſunt. 29. 1. a
Irregularitas eſt impedimentum ad accipiendum ordines, & ad vtendum vſu acceptorum. ibid. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Irregularis ob presbytericidium impetrans dispensationem propter homicidium nihil impetrat.30.1.d
Irregularis est qui accipit duos ordines sacros eodem die & suspensus suspensione large sumpta 47.2.a
Irregularitas quæ nascitur ex susceptione duorum ordinum sacrorum est duplex & quæ illa.ibid.c
Irregularitas non contrahitur nisi adsit contemptus.50.2.f
Irregularitas non incurritur per solam cõcelebrationem.151.1.c.A
Irregularitates quas quis contraxit male ordines suscipiendo, an sint occultæ,dubitatur & resoluitur.55.1.d.
Irregularis est assumens bis sacramentum characterem imprimens.64.1.d
Irregularitas non contrahitur per crimen occultum nisi homicidium vel alia de quibus in iure.60.1.e
Irregularis post ordines sine sua culpa effectus potest exercere omnia,quæ non impeditur. 63.1.e
Irregularis celebrando contra iura non incurrit irregularitatem. ibid.f. Irregularis sua culpa ab omnibus arcetur. ibid.
Irregularitas iure tantum humano canonico fuit inducta.103.1.a
Irregularis est qui volens circumcisus est.127.1.c
ab Irregularitate absolui potest ab episcopo,delinquens,cuius socius ob idem delictum fuit deductus in iudicio sed liberatus. 137.1.e
ab Irregularitate dispensatio omnis est Papæ reseruata,sed prælati habent priuilegia dispensandi cum suis de omnibus exceptis tribus.186.1.b
Irregularis celebrando licet peccet non contrahit nouam irregularitatem.194.1.f
Irregularitatis occultæ dispensatio ab episcopo collata quid operetur.111.1.e.* sed non facit vt beneficiorum collatio post irregularitatem facta ante dispensationem habitam valeat.ibid.f
Irregularitatem non incurrit, qui abiurauit hæresim de leui nec de vehementi.132.2.d
Irregularitas non incurritur propter pœnitentiam publicam, sed propter solennem. ibid.e
Irregularitas non contrahitur in casu in quo iure non contrahitur.140.1.c
Irregularis non est omnis qui alium facit irregularem.140.1.d.*
Irregularis non est qui hortatur generaliter in bello iusto & iuuat ad vincendum,nisi adhortetur spiritualiter ad hunc vel illum occidendum.141.2.a.Irregularis est is cuius verba ex compassione dicta fuerunt in causa vt aliquis citius occideretur.ibid.e
Irregularis in dubio nemo iudicandus in foro exteriori.ibid.2.b
Irregulares efficiuntur omnes qui comitantur iudicem ducentem aliquem ad exequendam sententiam mortis.142.1.b.*
Irregularis est omnis qui mortem infert etiam iuste sed irregularitate dispensabili. ibid. Irregularem efficit omnis actus de se illicitus,ex natura sua ordinatus ad mortem,si illa consequatur.143.1.f
Irregularitas ex homicidio non contrahitur ,nisi ab eo qui occidit vel consulit,vel mandat, vt opem afferat ei,qui occidit.ibid.2.b
Irregularitatem non efficit causa mortis remota. ibid.e.f
Irregularitas non incurritur per mutilationem membri sanitatis causa factam.144.2.a.*
Irregularis non potest acquirere beneficia sed iam quæsita non perdit,nec potest promoueri ad sacros ordines.ibid.e
Irregulares sunt omnes qui stant à parte bellantium iniuste, si quis occidatur. 145.1.a. * Irregularitatem dispensabilem incurrit sacerdos qui accusat aliquem,vel est causa mortis iusta à iudice illatę. 146.1.f. Irregularis non est testis morte damnandi,qui post alias probationes admissus est si non est causa, vt alter damnaretur ,nec citius moreretur.146.2. d. sed si dubitat an propter illum alter sit occisus,debet ille iudicis vel notarij dicto credere.ibid.e
Irregularem efficit mors non intenta sequuta ex opere aliquo, quando opus illud illicitum eo respectu est tale,quod dirigitur in illam.147.1.f.* Irregularis an sit clericus sacri ordinis, qui dixit id ,ex quo alter nefando crimine notatus captus est, quæritur & resoluitur.ibid.2.f. Irregularis est testis in causa sanguinis si mors inde sequatur. 148.1.a. Irregularis est qui agit rem illicitam vnde sequatur mors,si res illa illicita vel intentione agentis vel natura sua &c. dirigetur in illam ea sequuta. ibid.b
Irregularis non est qui non iuuat homicidam nec impedit homicidium etiamsi posset.ibid.d
Irregularis non est qui tenet gladium euaginatum dum alius occiditur,si non iuuit percussorem ibid.f
Irregularem facit causa propinqua homicidij quamuis non immediata.150.2.f.*
Irregularitas ex homicidio iusto veniens & ex bigamia cur non veniat in cap liceat Concilij Tridentini. 151.1.b
Irregularitas ab eo incurritur,qui archibusium super scamnum posuit,& puer illud tangens puerum alium interfecit. ibid.2.c
Irregularitas hæc tamen facile est dispensabilis. 153.1.a
Irregularitas non impedit canere in choro.ibid.2.c
Irregularis tonsuram assumens,nullam censuram neque irregularitatem incurrit.154.1.d. * Irregularis non potest tenere pensionem, sicut nec beneficium ecclesiasticum.ibid.
Irregularitas contrahitur ex homicidio sequuto ex actu illicito præcedente,qui aliquo modo erat directus ad illud.156.2.d.e
Irregularitas ob violationem suspensionis à solo Papa tollitur. 193. 2.e. * sed ad eam tollendam facultas Concilij Tridentini episcopis data extenditur.ibid.
Irregularitatem ob violationem censurarum, vt quis occurrat, necesse est,vt actus sit diuinum officium,& ordini alicui sacro deputatus. 194.2.a
Irregularis est censuris innodatus collectam in choro dicens, seminiter baptizans, aquam benedicens.ibid. d. & in altari interdicto sicut & in ecclesia celebrans.ibid.e sine contemptu irregularitas non incurritur. 195.2.a
Irregularis est vtens ordine sacro,quem non habet,nec potest susceptis vti,nec ascendere sine dispensatione quã solus Papa dat.196.2.e.*
Irregularis vt quis sit vtens ordine quem non habet duo requiruntur.197. 2. c. Irregularem se in dubio iudicare debet in foro conscientiæ,sed non in exteriori. 198.1.e
Irregularis non est qui causa rixarum & percussionum fuit,modo non sit sequuta mors aut mutilatio.215.2.c.*
Irregularitas incurritur ex omni actu quo auctoritate iudiciatia aut priuata mors aut mutilatio sequitur.ibid.e
Irregularitas non tollitur per lobelæa. ibid.f
Irregularitatem non inducit celebratio excommunicati nisi sit mortifera.266.2.f.*
Vide bigamia,homicidium & mulcta,

IVBELÆA.

Iubelæa in foro conscientiæ possunt tollere suspensionem, non in foro exteriori,neque irregularitatem. 69.1.f

IVDÆI.

Iudæis licet locare gabellas sed cum conditione.9.2.e
cum Iudæis licet mercimonia contrahere,nisi in certis casibus.ib.f
Iudæus eo quod aliquis fuerit, non debuit à canonicatu repelli. 256.2.e.Iudæus ne admittatur in aliquod Collegium statutum est illicitum.257.1.f.nisi &c.
Iudæus qui contraxit sponsalia cum Iudæa & consummauit matrimonium conuersi ambo non tenetur in Ecclesia iterum contrahere. 298.1.b,
Iudæorum matrimonium non requirebat aliquam solemnitatem ad sui valorem præter consensum mutuum de præsenti.ibid. d. e
Iudæus habens filios ad Christum conuersus est quorum vnus in Iudaismo perseuerans vxore ducta filium suscepit quo mortuo quæritur an infans ille auo Christiano an matri Iudææ sit committendus,respondet autem per multa auctor matri.301.102.
Iudæi conuersi ius patriæ potestatis non amittunt. 301.1.e
Iudæorum filij non sunt inuitis parentibus baptizandi. ibid. 2. f. cuius rei rationes redduntur,sed illa potissimum quod conuersio talis misericordiæ Dei est relinquenda 302. 2.a. hic infans traditus est auo Christiano.306.2.d. A
Iudæi non ligantur hodie cæremonialibus suis & iudicialibus legibus.298.1.f. Iudæi post Christum carent rege & principe.ibid.2.a
Iudæorum cæremoniæ quas hodie seruat in contrahendis matrimonijs,non efficiunt illud nullum si absint ibid.2.
Iudæis vxor conuersa est ad fidem,qua viua ille aliam superduxit, & ambo postea conuersi sunt, quæritur an is cum secunda viuere possit & respondetur negatiue. 299. 1. a. b. quæritur 2. an Papa possit dispensare vt viuat cum secunda,& prius matrimonium dissoluere & dicitur sic.100.1.a.b.cuius rei iusta causa esse dicitur ibi.2.a
Iudæis an liceat vendere myrtos ad celebranda sua scenopegia quæritur,& resoluitur affirmatiue.111.2.c.*
Iudæi celebrando sua festa peccant hodie. ibid.c
Iudæorum azyma comedere sub pœna excommunicationis laicis,& depositionis clericis est prohibitum.116.1.a
Iudæis licet inter Christianos suos ritus seruare licet ij peccata sint.ibid.b. Iudæis permittit vsuras Papa certo modo tẽperatas. ibi.c
Iudæis vendere has myrtos per se est res indifferens quæ bona & mala ex circumstantia finis esse potest ibid. e
Iudæis istas myrtos non licet vendere vt celebrent sua scenopegia. ibid.a.Iudæorum synagogas non licet reficere.ibid.b
Iudæis quomodo sine peccato myrti illæ vendi possint.ibid.c
Iudæi ad fidem conuersi fraudari ab possint à parentibus ea parte quæ eis venirent ab intestato, & concluditur legima eos priuari non posse.117.1.b.c.d
Iudæorum filio conuerso deberur legitima etiam viuo patre. 117. 2.a. * Iudæi non possunt esse complices hæreseos, & non subiiciuntur Ecclesiæ.122.1.b
Iudæus conuersans cum baptizatis cædendus.ibid. c
Iudæi non vt hæretici,sed vt eorum fautores puniri possunt. 122. 2.c.* Iudæi quomodo sint subditi Ecclesiæ.ibid.f
Iudæorum filij in quibusdam partibus aa prohibeantur promoueri ad ordines per constitutionem Pauli IIII.quæritur & resoluitur affirmatiue. 135.2.d.e
Iudæi conuersi si relabantur magni hæretici sunt. 136.1.b
Iudæi nulli iam sunt in Hispania ,sed ij qui sunt, sunt hæretici. 232.2.c.*
Iudæi Burgenses in Hispania ad prædicationem Episcopi ex Iudæis conuersi facti sunt Christiani, & nulli deinceps deuiarunt à fide Catholica.136.1. d. *
Iudæorum descendentes vt non eligantur in Guardianos sufficit semiplena probatio, vt vero iam electi officio dimoueantur plena. ibid. 2.a
Iudæis an princeps summus alius à Papa possit permittere exercere suas vsuras.186.2.b. * concluditur affirmatiue. ibid. d. sed contrarium dicitur verius.187.1.f.A
Iudæis vt exerceant vsuras Papa Romæ permittit. 186.2.c
Iudæis vt exerceant vsuras nulla communitas nec principi superiorem agnoscens potest permittere,187.1.c
Iudæis vt exerceant vsuras, si quæ communitas concedit, debet habere facultatem à Papa.ibid.f
Iudæis vt exerceant vsuras maiores alienigenis quam subditis princeps non debet permittere.188.1.c.*
Iudæis vt soluantur vsuræ permissæ & promissæ princeps qui e as exercere eis potest permittere , potest suos subditos compellere. 187. 1. d. * Iudæis Papa non permittit exercere vsuras extra suam iurisdictionem temporalem , cum eas permittit in locis suo dominio subiectis.ibid. 2.c
Iudæorum banchariorum reformatio facta in vrbe non includit Iudæos extra Papæ statum degentes.188.1. e. f
Iudæi qui de permissione Camerarij Papæ exercẽt vsuras in aliquo territorio principis sæcularis possunt quibuslibet ad vsurã dare.ibi.2.d

IVDEX SÆCVLARIS, ET Ecclesiasticus.

Iudex sæcularis adiri posset pro decimis per viam possessorij, non autem per viam petitorij directè.13 1.c
ad Iudicem sæcularem pro decimis qui trahuntur non excommunicantur,sed sic qui sponte.ibid.d
Iudicum nulli licet vendere iudicium , & Iudex delegatus nihil præter esculentum & poculentum potest accipere. 31.2.d.e
Iudicibus munerum acceptio vetita iure diuino.ibid. f
Iudex potest supplere non solum ea quæ iuris sunt,sed etiam quæ sunt facti,in spectantibus ad publicam vtilitatem. 33.2.a
Iudex superior potest compellere ad testificandum eos,qui sciuerint aliqua extra confessionem etiam si iurauerint ea non reuelare. ibid.f.Iudicem esse aliquem sui iudicis iuri exosum est.38.1.c
Iudex etiam inferior procedere potest sine citatione quando notorie constat ei non competere defensionem. 41.1.f
Iudex ordinarius potest procedere ad instantiam vnius partis in causa etiam postquã altera pars misit ad litteras impetrandas à sede Apostolica.78 1.b
Iudex inferior per præscriptionem,vel alias potest cognoscere de causis matrimonialibus. 79. 1. b
Iudex executor alicuius processus debet esse Canonicus Ecclesiæ Cathedralis,vel in dignitate positus. 81. 1.e
Iudex cui præsentatum est instrumentum,per quod creditor fatetur se debere 100 pro mutuo , & 5. pro interesse, si debitor nihil opponat,debet illud exequi. 88.1.a
Iudex in dubio non debet præsumere actor em delinquere.ibid.b. & secundum allegata & probata iudicare debet. ibid.
Iudex potest inquirere generaliter de criminibus sui territorij, nulla expressa persona nisi aliquis de ijs notatus fuerit.ibid.c
Iudex eos solum declarare vsurarios potest , qui sunt notorie tales. ibid.e
Iudex vt iudex ignorat omnia,quæ vt talis non cognoscit.ibid.
Iudex per generalem inquisitionem alicuius personæ crimen sciens,potest postea in eam inquirere.ibid. f
in Iudices qui formam hanc non sequuntur obiurgatio.89.1.a
a Iudice punitus pœna canonica,ab alio puniri potest pœna sæculari,110.1 d. Iudex fori exterioris cui constat de impedimento matrimonij in foro conscientiæ sublato , an possit secundum illud de matrimonio statuere,quæritur & concluditur negatiue.111.1.b.c
Iudex si scit reum fecisse delictum , qui probatur legitimè innocens deber eum absoluere in foro exteriori , non in interiori,& contra. 111. 2. c. Iudex iudicare debet secundum veritatem, quam nouit vt iudex.ibid. f
Iudex à quo,potest cognoscere de attentatis post appellationẽ. 115. 2.f. Iudex iure communi regulariũ est abbas vel alius prælatus. 117.2.d
Iudex non potest procedere contra delinquentẽ per viam inquisitionis nisi fama præcedente. 118.1.b
Iudex qui post exequutionem sententiæ mortis à se latæ primam tonsuram accipit,peccauit,sed excusari potest à mortali.154.1.b.*sed non tenetur ad dispensationem petendam, nisi velit priuilegio ordinis gaudere. ibid. c. Iudex potest vti officio suo nobili ad vtilitatem publicam & salutem animarum. 156. 2. c. potest reuocare maritum religionem ingressum ex consensu vxoris,sed quæ non emisit votum continentiæ.ibid.
Iudex errans in subtilitatibus iuris non peccat.163.1.b
Iudex exequi debet instrumentum quod tamquam iudici non constat ei illud esse vsurarium.166.1.c
Iudex in dubio non debet præsumere actorem delinquere. ibid.d
Iudex debet iudicare secundum allegata & probata,& non secundum priuatam scientiam. ibid. e
Iudex inferior ex magna causa transgredi potest canonem & legem superioris. 367.1.d
Iudex reum ab Ecclesia exempta extrahens non satisfacit se episcopo submittens,& reum liberum abire permittens.380. 1.a
Iudex in dubio præsumitur benefacere. 55.1.c. *
Iudex qui transgreditur legem humanam subobscuram non peccat mortaliter. 58.1.b
Iudex ad vnum potest procedere contra impedientem processum eius quoad illud. 122.2.c.*
Iudex Ecclesiasticus infidelem quomodo punire possit. ibid,
Iudici exteriori nemo se tenetur prodere. 123. 2.c
Iudici hæretico interroganti potest responderi falsum iuxta mentem suam,sed non iuxta mentem respondentis.129.1.c
Iudex officium suum non requisitus impartiri non potest ad vtilitatem priuatam , nec ad publicam inquirendo particulariter in aliquem nisi præcedente fama iudicialiter probata. 66.2.c.*
a Iudice monitus vt quid faciat sub pœna excommunicationis, si id non faciat excommunicatur,nec eum ignorãtia excusat. 195.1.f
Iudex laicus non potest punire clericum pro vllo crimine nisi post trinam monitionem.213. 1.f.*
Iudicibus non bene succedit qui hoc aliquãdo tentati sunt.ibi.2.a
Iudices non tenentur ad vtilitatem priuatã nisi parte petente procedere.267.2.f.* Iudex Ecclesiasticus nõ est cõpetens pro laicis in regnis,in quib' illi iudici Ecclesiastico profitẽtur se submittere 269 1.c

IVDICANDI OFFICIVM, IVDICIVM.

Iudicandi officium qui emit,ab eo qui illud gratis conferre poterat peccauit. 100. 2.c. an peccauerit illud exercendo quæritur & resoluitur negatiue.ibid.d
Iudicandi officia vendi possunt. ibid. e. sed non à priuato & non habente regalia nisi cum facultate eius. 201 1.a
Iudicandi officio non priuatur qui illud emit,donec illi auferatur, & sic illud exercere potest.201.1.b
Iudicandj officium dimittere non debet qui illud emit, donec ipso per sententiam priuetur. ibid,c. nec tenetur per illud iuste quæsita restituere. ibid. d
Iudex nemo esse debet in causa propria etiãsi alias sit iudex.241.1.c
Iudicium quod sufficit ad obligandum quem diabolo sufficit ad obligandum Deo. 307. 1.a

IVRAMENTVM.

Iuramentum regulariter admittitur in his quæ sunt in animo, quia aliter probari non possunt.3.2.d
Iuramento eius contra quem est præsumptio iuris non est standum. ibid.
Iuramentum omne in præiudicium alterius quale est religiosi sine consensu superioris est illicitum. 98.1.c
Iuramentum ad actorem numquam deferri debet in supplementum probationis,nisi cum habet semiplenam probationem, 109.2.b
Iuramentum est tortura quædam spiritualis. 124.2.a
Iuramentum de non ludendo ad ludos malos validum,sed potest relaxari etiam ab episcopo.128.1.f
Iurans se non lusurum sub pœna eundi Hierosolymam tenetur eo ire si luserit,sed relaxari potest per Iobelæum vel alium.ibid.2.a b
Iuramentum absoluto metu siue vi præcisa factum , vix dari potest.ibid e. Iuramentum si quod esset vi præcisa factum non obligaret iurantem.129.1.a
Iuramentum licitum metu siue vi conditionali præstitum obligat iurantem. ibid.b
Iuramentum omne seruandum quod potest seruari sine interitu & dispendio salutis æternæ ibid.c.
Iurare non dicitur qui dicit per iuramentum promitto vel cum iuramento. 129. 1. d. Iuramenti secreti trangressio non inducit vllam inhabilitatem. ibid.
Iuramentum decisorium ad præstandum specialissimum mandatum requiritur. ibid.2. f
Iuramentum quod dicitur perpartium videtur requirere iurationem & relationem. ibid.
Iurare fidelitatem domino nomine proprio, & nomine dignitatis sunt diuersa. 130. 1.f
Iuramentum non tollit necessitatem interpellandi, nec constituit aliquem in mora faciendi quod iurauit,antequã interpelletur.ibi.2.c
Iuramentum de non petendo relaxationem non est validum.170. 1.b.Iuramentum non omne seruandum est,sed tantum licitum & iustum. 192. 1.c.f
per Iuramentum alicuius probantur quæ sunt animi alicuius. 267. 1. d. e. Iurans manere in aliquo loco , potest inde exire si salus corporalis eius id exigat. 279 2.b
Iuramentum quacumque verborum forma concipiatur, debet adimpleri in eo sensu,quo iurans intellexit. 12. 1.c.*
Iuramenti purgatio non conceditur , nisi ei de quo constat tali purgatione indigere.114.1.c
Iuramentum ad mentem suam & non eius qui offert illud quando quis potest dare. 15.1.f.*
Iuramento affirmanti credendum est in his quæ pertinent ad mentem suam. 198.1.c

IVS, IVS PATRONATVS, Ius ciuile.

Iure suo vtens nemini facit iniuriam.35.1 f
iure suo sine sua culpa priuari nemo debet. ibid.2.d
Iurium correctio est vitanda cum rationabiliter possunt conciliari. 50.2 a
Iuris diuini vel naturalis aliqua indeterminata sunt , quæ determinata sunt iuris humani cum multis exemplis.14.1.c.f.*
Iuri quæsito non nocere possunt , vt prælatus & seruus,qui nocere possunt quærendo.57.1.a
Iuris humani rigor circa ea quæ respiciunt apices eius apud regulares non est adeo seuere obseruandus. 81.1.b
Iure quod non est cautum,asserendum non est. ibid.2.c
Ius semel peremptum potest resurgere per innouationem illius, qui potest eam facere. 94.1.a
Iuris naturalis est non posse quem iuste sine iurisdictione ius dicere.113.1.d
Iura omnia potestati summæ laicæ subiecta possunt per eam construi & destrui.114.1. c
Ius ad antiquum reditio est fauorabilis. 120. 1. c. ius dicenti extra suum territorium impune non paretur.126.2.c
Ius patronatus per præscriptionem tolli minui vel modificari potest. 120.1.b
Iure postliminij quæ capta in bello gaudeant & quæ non. 122 2.f *a iure communi qua exorbitant in consequentiam non sunt trahenda.*131.1.c.Iurium correctio vitanda est. ibid.2.c
Ius offerendi quando est sequela actionis iam natæ præscribi potest secus si sit præambulum.134 2.c.Ius quod possidet nemo tenetur in dubio indiscussum relinquere. 156. 1. c
Ius patronatus facilius præscribitur contra patronum quam contra libertatem Ecclesiæ.137.1.a
Iure suo qui vtitur nemini facit iniuriam. 161.1.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iuri fauorem suum concernenti quilibet renunciare potest.255 2.c
Ius circa dubium errare non est peccatum. 257.1.d
Ius naturale cœpit à mundi exordio.104.1 f
Ius naturale est quod est per se notum, aut ab eo in bona consequentia deductum.333.1.f
Ius patronatus consistens in vniuersitate bonorum transit cum venditione illorum bonorum, vel permutatione ad alterum nisi illud specialiter reseruetur. 352. 1.c
Ius patronatus acquiri potest per vnum quodlibet ex tribus.355.1.a
Ius ciuile prælegere potest minor clericus qui non habet dignitatem, nec est monachus. 383. 2. c. Iuris ciuilis prælectio non vetatur etiam constitutis in dignitate sed aduitio.ibid f
Ius limitans aliud extenditur ex similitudine rationis ad casum similem.159. 2.c *
Ius antiquum non censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum illud tollit. 212. 2. c. *
Iure recte quæsito quis vti potest in foro conscientiæ etiamsi solemnitas iure humano requisita seruata non fuerit. 216.1.a
Ius diuinum naturale quot modis & à principe ecclesiastico & sæculari limitetur. 236. 2.c.*

IVRISCONSVLTVS.

Iurisconsultus egregius errore iurisconsulti egregij excusari potest 55.2. e
Iurisconsultorum est respondere more Sceuolæ ad proposita vt proponuntur. 191.1.b. Iurisconsultus multo plura potest elicere ex rescriptis principum quam alius iurium ignarus. 278.1.d
Iurisconsulto licet aliquid pro concilio dato accipere præsertim vltro oblatum. 131.2.c.*

IVRISDICTIO.

Iurisdictio omnis & imperium iure Canonico sunt delegabilia 33.1. c. Iurisdictionem suam extra suum territorium exercere nemo potest.39.2.a. fallit in iurisdictione voluntaria & contentiosa de consensu partium. ibid.e
Iurisdictionem dupliceam habens in dubio, videtur ea vti qua magis processus firmatur. 79. 1. f. ad iurisdictionem omnia quæ pertinent sunt delegabilia iure canonico. 80.1. c
Iurisdictio delegata non potest prorogari de persona ad personam. ibid.e
Iurisdictio delegata est ipsius delegantis, & non potest extendi sine eius consensu. 80.1. e. Iurisdictionem dupliceam habens potest per vtramque procedere, & valebit actus. 81.1.f
Iurisdictione nemo potest habere in seipsum, nec par in pare. 92.1.c
Iurisdictio ordinaria potest alicui competere vel iure communi, vel consuetudine, vel priuilegio. 204.1.f
Iurisdictio concessa inferiori episcopo videtur in dubio concessa cumulatiue, non priuatiue. ibid. 2. f. fallit in multis. 205.1.a
Iurisdictionem etiam sæcularem ad personas Ecclesiasticas spectantem laicus vsurpans incidit in excommunicationem bullæ 380. 1.e. quod intelligitur de iurisdictione, quæ eis competit, vt sunt personæ ecclesiasticæ. ibid. 2 a
Iurisdictionem criminalem habens clericus sine irregularitate potest alteri illam committere, non tamen mandare commissario vt hunc quem condemnauit mane curet interficiendum. 145.2.c.d.*
Iurisdictionem cum limitatam omnes habent præter Papam. ibid. 2.a

IVSTITIA, IVSTE.

Iustitiæ lege nemo tenetur in foro conscientiæ nisi ad quantum in foro exterioti patefacta omni veritate. 183.2.f
Iuste fieri non potest quod sine peccato mortali fieri non potest. 89.1 a. * Iustitia commutatiua requirit æqualitatem inter datum & acceptum. 216.2. a

IVVANS, IVVARE.

Iuuans ad peccandū alium peccat, etiāsi eū peccati pigeat. 223.2.f.*
Iuuans eum qui peccat, non semper iuuat peccantem, ita vt peccet etiamsi iuuet in eo sine quo non peccaret. ibid. f
Iuuare alium in actum in quo peccaturus creditur, an liceat disputatur. 224. 1. c.d

L

LÆSIO.

Læsio parua quando excusat à peccato mortali & quando non. 184.2. c. non excusat autem à venali vmquam. 185.1.d

LAICVS.

Laicus est incapax beneficij Ecclesiastici secundum iura. 67.2.b
Laicus & clericus minorum ordinum pares sunt in irregularitate ex matrimonio inualido cum corrupta contracto incurrenda. 75.2.b
Laicus minus contempsisse videtur ordines si prima vxore virgine mortua ducat viduam, quam clericus hæc faciens. 76.1.e
Laicus de licentia sacerdotis & clericorū prædicare potest. 80.1.b
Laicus est incapax iuris conferendi beneficium, & instituendi & eligendi, nisi priuilegio Papæ. 86.1.f
Laicus potest accipere beneficium eo animo vt viuat clericaliter nec tamen vltra se promoueri curet. 154.1.a
Laici de manu capellam ex perpetua factam manualem accipiens non est inhabilis. 164.2.b
Laicis nulla est super bonis Ecclesiæ dispondendi facultas. 241.2.c
Laicus ex priuilegio Papæ ius præsentandi prælatum vel Abbatissam habere potest. 353.1.d
Laicus de fide disputans est excommunicandus nisi ignorantia prohibitionis excusetur. 137.2. b. * peccat mortaliter quod quamuis subdurum videatur, tenendum tamen est. ibid.
Laicis quantumuis docti, cur de fide potius disputare prohibeantur quam clerici minus docti. ibid.d
Laicus exercens chirurgiam non incurrit irregularitatem truncando membrum putridum. 144.1.c. nec clericus illum adiuuans, sed e sic abscindens. ibid.f
Laici coram iudice Ecclesiastico competente conueniri possunt, vbi per legem non prohibentur renunciare suo foro. 269. 1.c.*
Laici non possunt renunciare suo foro sæculari in regnis Lusitaniæ, Castellæ, & Nauarræ & cur. ibid. 2.a

LECTOR.

Lector S. Scripturæ in Ecclesia Cathedrali etiam regulari qualis est Ecclesia Pampilonensis statuendus est iuxta Concilium. 114.2.d. e. * Lector vnus in vna Cathedrali & regulari, S. Theologiæ ponendus. ibid.f
Lector S. Theologiæ potius esse debet Ecclesiæ Cathedralis canonicus in ea Ecclesia quam alius externus. 115.1.a

LEGATVS, LEGATVM.

Legatus debet honorari tamquam is quem repræsentat, sed non quantum ille. 92.2.c
Legatus à latere recusari potest reuerentialiter tamen, & ab eo appellari. 138. 2. a
Legatus & quiliber ordinarius potest facere de vna capellania manualem cum consensu patroni. 164.1.c
Legatum Collegio non potest inter collegas diuidi si habeat onus annexum perpetuum, sed est in bona stabilia conuertendum. 17 2.2. c.d
Legatum incapaci pro non scripto habetur. 226.1. c
Legatum ei qui tempore testamenti viuebat, si postea is desinit remanet penes eum à quo relinquitur, ita tamen vt onus iniunctum impleat. ibid.e
Legatum quo mandatur hæredi, vt det omni anno aliquid loco pio conferur perpetuum. 227.1.b
Legatum vel fidei commissum captatorium sine institutione quæ est posita in voluntate alterius est inualidum 229.2.
Legatum relictum alicui de familia, cui vel quibus hæres volet est validum. ibid.f
Legatum ita factum vt hæres faciat ea quæ iusserit ei confessarius an valeat quæritur. 230.2.c f
Legati Apostolici solent habere potestatem absoluendi ad tempus propter absentiam eius ad quem pertinet absolutio. 266.2.d.*
à Legato Papæ absolui quomodo possit qui longe abest ab eo qui eum excommunicauit. 268. 2.d

LEGITIMATIO.

Legitimatio imperatoris non se extendit ad spiritualia. 45.1.d.*

LEGISLATOR, LEX.

Legislatorum est non solum vias directas sed etiam indirectas probibere. 244. 2.c
Legis anima est mens & ratio, & legis verba ita interpretanda sunt, vt ipsa non frustretur. 276.1.e
Lex non ligat antequam promulgetur. 3.1.f
Legis scientia non quælibet sufficit vt quis ligetur ea. ibid.2.e
Legis scientia sufficiens quænam sit vt quis ligetur. 4.1.b
Lex etiam iuste promulgata non videtur ligare, si maior pars populi eam non recipiat. ibid.c
Lex non ligat ante illud tempus, quo legislator non vult eam ligare. ibid. d
Lex ligat ab eo tempore quo legislator vult eam ligare. ibid.e
Lex principis non videtur ligare ante lapsum duorum mensium post promulgationem. ibid.f
Lex princ pis an obliget prouinciales post promulgationem duorum mensium in curia factam quæritur & disputatur fuse ibid. 2.c.d
Lex non recepta non ligat. 5.2 b
Lex quæ decennio non est recepta non obligat. 5.2.d
Lex non recepta ab eam ignorantibus an ita eneruetur, sicut ab eam scientibus quæritur. ibid. d.e concluditur affirmatiue. ibid. f
Lex non recepta ideo non ligat, quia non est firmata vsu. ibid.
Legem reuocari à legislatore, & eam à subditis non recipi non sunt paria. 6.1. b
Legem non receptam Doctor docere non tenetur, id tamen potest. ibi. 2.f. Legis ratio est anima legis. 8.2.c
Lex principis sæcularis non obligat ad peccatum mortiferum quando habet pœnam temporalem. 14.2.c
Lex imperialis generaliter loquens rationabilis cui non contradicunt canones habet locum in clericis. 15.1.a
Lex imperialis præiudicialis non includit clericos, si de eis specialem mentionem non faciat. ibid.c
Lex item fauorabilis non eos includit si præcipiendo vel prohibendo loquatur. ibid.
Lex vna potest tolli quoad vnam partem & manere viua quo ad aliam. 32.1.c
Lex tolli potest per desuetudinem seu non vsum. ibid.d. hoc explicatur de non vsu continente contrarium actum æquipollenter. ibi.e
Lex generaliter loquens limitanda est per specialem, siue præcedat siue sequatur. 18.1.d
in Legem is committit qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem. R. 1.9.1.d
Lex noua inducens vnam pœnam, non tollit alteram per veterem impositam. 20.2.f
Lex generaliter loquens habet locum in omnibus contentis sub genere, & si non militet tanta ratio in alijs. 7 1.2.c
Lex disponens aliquid ad arcendum & euitandum dolum censetur odiosa. 21.2.c
Lex omnis respicit vtilitatem publicam, sed non de finite esse odiosa. ibid. e. Lex dicitur fauorabilis quando respicit vtilitatem publicam directe & immediate. ibid.f
Legem humanam male intellectam si quis transgrediatur à peccato excusatur. 63.2.c
Lex noua inducens remedium non censetur tollere aliud per alias leges iam inductum. 86.1.c
Lex etiam Conciliaris seruata à tempore immemoriali mutari potest. 121.1.c.de Lege iudicandū est cum fit, & cum facta fuerit secundum illam iudicandum. ibid.d
Lex humana non mutanda nisi cū occurrit aliquid melius. ibi. 2.b
Lex humana male intellecta non ligat in foro conscientiæ. 132.1.d. & qui eam transgreditur putans se habere iustam causſam non peccat saltem mortaliter. ibid.e
Lex omnis iusta tam sæcularis quam ecclesiastica obligat ad mortale. 184.2.b
Lex generalis posterior limitatur per legem specialem priorem. 144.2.c. Lex excōmunicans facientem aliquid regulariter non comprehendit mandantem nisi id exprimat. 147.1.e
Lex licet lata à tali vel tali non obligat ad mortale, lata tamen ab alio obligat. 185.1.a
Lex humana potest quidem tolli consuetudine rationabili, sed non irrationabili. ibid. d
Lege humana non potest tolli naturalis. 222.2.b
Lex regitur & ducitur ratione sua, & limitatur extenditurque iuxta suos terminos. 223.1 b
Lex illa censetur fauorabilis per quam res reducitur ad pristinam suam naturam. 231.1.e
Legis mens magis est attendenda quam verba. 239 1.d
Lex priuata seruiendi Deo in aliqua religione est præferenda legi publicæ seruiendi officio vel dignitati. 243. 1.a. si constat inspirationem aliquam priuatam esse legem Spiritus S. ibid. 2.e
Leges in Concilio præsente Papa vel eius legatis factæ post duos menses à promulgatione ligant. 260.2.d
Lex quæ mandat vt statim executioni mandetur, ligat etiam ignorantes quoad actus nullitatem non quoad alias pœnas. ibid.e
Lex censetur fauorabilis quæ principaliter intendit fauorem, etiamsi per consequentiam in aliquius præiudicium vergat. ibid.f
Lex iuste non ignoratur post tempus legitimum ad id constitutum. 261.1.c. Lex generalis præfertim vniuersalis & negatiua generaliter est intelligenda. 289.2. f. etiam quando maior ratio inuenitur quare non debeat includere vnam speciem ac aliam. 290.1.a
Legum notatio & limitatio, & extensio nisi vrgente necessitate non videtur vtilis. ibid. d
Lex diuina non potest tolli nec limitari nisi alia diuina. 313. 1.a
Legis vel canonis non recepti transgressor minime peccat nec est puniendus. 349. 2.d
Legis humanæ nondum receptæ ad tollendas vires sufficiunt decem anni, sed ad tollendas vires receptæ, 40. anni requiruntur. ibid.e
Lex principis non præiudicat alteri nisi summum in eo quod exprimit. 352. 2.f
Lex quæ pro parte recepta est non obligat quoad eam, & pro lege habendum est quod legislator responderet. 366.2.f
Lex etiam in odiosis extenditur quantum eius verba proprie extenduntur. 374. 2.c
Lex extenditur & restringitur secundum mentem legislatoris. ib.f
Lex ligare non debet ad periculosissima qualis est denunciatio bannitorum. 383 2.c
Lex quæ multiplicem intellectum habet non potest pro fundamento allegari nisi pro parte quæ vitio caret. 64.2. b. *
Lex seu constitutio interpretans secundum terminos legis interpretatæ est intelligenda. 66.2.c
Lex generaliter loquens tum generaliter est intelligenda, quando nulla lege alia nec ratione aliqua restringitur. 69. .c.* secundum leges humanas facta, quæ diuinis legibus non repugnant conueniētia censentur. 90. 1.c
Leges cum instituuntur iudicari debent, cum sunt constitutæ secundum illas iudicandum est 37.1.c
Legis essentialis qualitas est iustitia & honestas. 139.1.f.*
Lege tota perspecta non antea debemus de rebus quibuslibet ferre iudicium. 183.1.e
Legem non transgreditur qui eam seruat cum moderatione ei concessa legitime. 202.1.c.* secus si ea sublata sit ibid f
Lex per quam reditur ad ius antiquum est fauorabilis & ampliandа. 207.1.b. * Lex à iure communi exorbitans restringenda, scilicet odiosa non fauorabilis. ibid d
Lex non ligat antequam promulgetur. 211.1.e
Lex & dispositio pœnalis aliquando comprehendit ignorantes. 211. 1. f. * hoc quando sit verum vel non. ibid. 2.a
Lex multipliciter intelligibilis non obligat contrauenientem ei secundum vnum sensum, modo non contraueniat ei secundū alium. ibid. 2. c. Lex debet esse rationabilis. 211. 2.f
Leges humanæ pœnales in foro conscientiæ non ligant, nisi quatenus in eo sunt receptæ. 217. 2.b. * Legislator etiamsi monarcha sit subditur suæ legi quoad vim directiuam. 231. 1 f
Lex generaliter statuta generaliter est intelligenda, hoc quomodo sit verum vel falsum. 238 1.d.e.*
Lex negatiua fortior est affirmatiua cum ea concurrente. 241.2.d
Lex Iusta de ambitu non habet locum in vrbe Roma. 250.1.b.*
Lex puniens facientem aliquid, non includit conantem illud facere. 252. 1. b. Legislator non intendit ligare per suam legem aliquem vltra finem quem intendit. 252.1.c
in Legem ille committit qui legis verba complexus contra legis nititur voluntatem. 252.1.d. *
Lex generalis generaliter est intelligenda explicatur. ibid.e
Legis ratione cessante & mente legislatoris, cessat dispositio eius. 254.1.c. Lex iam recepta tollitur per consuetudinem contrariam. 40. annorum noua autem per 10. annorum non obseruantiam. 263.1.c.*
Lex quæ à principio à nullis est recepta non ligat, etiamsi legislator id ignorer. ibid.f
Lex potest obligare quoad vnam partem, non quoad aliam. 265.1.f
Vide dispositio, ius, præceptum.

LIBRI HÆRETICORVM ET mercatorum.

Libros hæreticorum legentes qui excommunicantur vel non. 12. 2.a. Libros hæreticorum legendi facultatem ordinarij dare non possunt. ibid. c
Libris mercatorum creditur maxime contra eos. 99.2.c
Libros Martini Lutheri, & aliorū quidam vbi legisset hæreticorum doctrinam magis est detestatus. 123.1.c
Libros hæreticos legens est excommunicatus in bulla cœnæ, sed non vt hæreticus. ibid 2.b
Libros hæreticos legens absolutus ab eis vere fuit absolutus, licet excommunicatus remanserit. ibid.c
Libri hæretici cum apud eos reperiuntur, qui eos examinare possunt, nullam mali suspicionem generant. 125.2.f
Libros hæreticorum qui legerunt etiam in Anglia sunt excommunicati in bulla cœnæ. 128.1.c
Librum negotiatorum reuisio quando consulenti pœnitenti, qui dubitat an deliquerit, sit necessaria. 64.1.d
Librum prohibitum legendi ab episcopo facultatem habens, potest illum legere extra suum territorium. 201. 2. b. sed dubitatur. ibid. c.A

LIBERTAS.

Libertatem Ecclesiasticam non tollit statutum continens sententiam D. Pauli de non litigando. 382.1.c

LIBIDO.

Libidinis qui aculeos sentiunt, licet eos non plane expellant, non peccant. 66.1.f

LICENTIA.

Licentia semel data durat etiam post mortem concedentis donec reuocetur. 150. 1.a

LIS.

Lis incipi non potest, donec citatio vel intimatio culpæ fiat. 57.1.f.*

LITTERÆ TESTIMONIALES & aliæ.

Litteræ testimoniales quibus quis esse idoneus ad ordines dicitur, non sunt eædem cum litteris dimissoriis. 55. 2.b
Litteræ pœnitentiariæ quæ dantur discreto viro quomodo non valeant in foro contentioso. 112.1.e f
Litteræ cruciatæ quibus aliquæ dispensationes conceduntur in foro conscientiæ non prosunt in foro contentioso ibid 2.a
Litteris episcopi sigillatis sine vlla subscriptione creditur. 225. 2. d
Litteras accipere religiosum sine licentia prælati quantum & quale sit peccatum. 335.1.d
Litteras ad Papam directas aperiens etiam legitime scripeas nulla censura innodatur. 349. 1.d.e
Litteras quando monachi accipere & dare possunt sine licentia prælati, & quando non. ibid.e.f
Litterarum beneficialium pro expeditione aliquid accipere simonia censetur. 58.2.c.*
Litterarum expeditionis valor non est tantus, quantum pro eis datur, & sic iniustitia in eis committitur. ibid. d.e
Litteras dimissorias pecunia accipere est simoniam in ordine iure pontificio accipere. 95.1.b
Litteræ hortatoriæ ad vindictam non faciunt regularem irregularem generaliter loquentes, etiamsi mors aliqua sequuta sit. 145. 1. d.* & minus si litteræ non peruenerunt. ibid.e
Litteras iudicis, in quibus mandatur executio mortis deferens clericus est irregularis. 143.2.c
Litteris posse contrahi emptiones ius dicit & vsus seruat. 173.1.b

LOCANS, LOCATIO, LOCARE.

Locans res sui beneficij extra casus à iure expressos excommunicatur. 177.1.d. sed non locans eas promouendo vtilitatem sui beneficij. ibid. f. Locare potest venditori res empta cum pacto de retrouendendo, tam care quam alteri locaretur. 187. 1.c. sed non debet de æquitate. ibid.
Locatio est iniusta cum res minus iusto pretio locatur. 201.2.d
Locatio ouium 100. ad quinquennium quæ describitur vsuraria censenda est & iniusta. 202.1.d. Locatio fructuū beneficij quando soluenda sit præcessori & quando successori. 219. 1.c.d
Locatio est iniusta si pensio notabiliter est iniusta. 176.1 f.*
Locatæ rei periculum regulariter ad locatorem spectat ibid 2.b
Locare licet domum vsurario & meretrici ad peccandum modo non consentiat in eorum peccatum. 223 2 c.*
Locans cameram lusoribus sola causſa vtendi suo iure locandi, non peccat modo non consentiat. 224.2.d

LOCVPLETARI.

Locupletari nemo debet cum aliena iactura. 172. 2.c.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVCRVM.
Lucrum magnum accipientis ad vsuram, non excusat mutuantem. 173.2.f.* Lucri certi adsecuratio debet minuere lucrū incertū. 176.1.c
LVDVS.
Ludus triplex, bonus, malus venialiter, & malus mortaliter, & de primo ludo votum, non valet, de secundo sic. 320. 2.d. in hoc voto dispensari potest & debet. ibid.d
Ludi in tertia specie an dispensandum sit quæritur, & resoluitur affirmatiue. ibid.c.f
LVTHERANI.
Lutherani & alij hæretici perduelles à Francisco primo iudicati sunt, quod ipsius regno molirentur interitum. 113.1.c
M
MAGISTRATVS.
MAgistratvs malum tutorem nominans tenetur damna resarcire ab illo pupillo illata, si ille non restituat. 95.2.f. *
MAGNVM.
Magnum est commodum possessionis. 51.2.e
MAIORATVS.
Maioratus est dignitas & persona ficta distincta ab ea quæ illum possidet. 130 1.e. Maioratus vendi vel cedi potest, sed hoc quando fit, sine præiudicio filiorum ad illud vocatorum fieri debet. ibid.f
Maioratum qui possidet potest consentire vt aliqua fiant in sui præiudicium, sed non minoratus. ibid.2.c. Principis est non pontificis dispensare super maioratu. ibid.d
Maioratus potest ita instituj vt successor sit talis qualis describitur. 230.1.c
MALEFICIVM.
Maleficio quis impediri potest vt cum vna aliqua coire non possit, qui cum alia ad coeundum potens erit. 40.1.d. *
MALVM.
Malum quanto est vniuersalius tanto est deterius. 183.1.c.*
MANDANS, MANDATVM.
Mandans aliquid personæ qualificatæ cognitæ ratione qualitatis videtur magis respicere qualitatem quam personam 99.1.c
Mandans aliquid alteri quod sine labore & expensis fieri non potest credere potest id non esse factum, si mandatarius nihil ei dixit, & expensas non petijt. 189.2.d.*
Mandatum generale ad aliquid faciendum est intelligendum de eo quod fieri licite potest. 198.2.a
Mandatum morte mandantis finitur, non lex, quæ post mortem durat. 202.2.b
Mandatum omne expirat morte mandantis re integra. 129.2.c
Mandatum generale non extenditur ad peccatum. 233.1.c.*
MARIA VIRGO.
Mariam virginem inter & B. Ioseph fuit verū matrimoniū. 15.2.c.*
MARITVS.
Maritus cui promissa est dos non tenetur vxorem alere, donec ea ei soluatur. 271.1.a. Maritus cuius vxor publice fornicata est, potest ingredi religionem, & eam profiteri. 291.2.a
Maritus causam adulterandi non dat, qui procul ab vxore eam non monet. 291.2.b. Maritus, qui inuita vxore religionem ingressus est, & professus, & repetitus ab ea exiuit, an ea mortua possit ducere aliam, quæritur & asseritur non posse sine dispensatione. ibid.c. 292.1.a. Maritus post professionem debet remanere in monasterio, nisi repetatur, & post mortem vxoris non potest aliam ducere. ibid.e
Maritus qui profectus in longinquam regionem finxit se mortuum, & vxor eius id audiens fecit se monacham, an possit religionem egredi & asseritur non. 292.2.c.d
Maritus cuius vxor adulterata est, & ipse est adulteratus non potest sacris initiari. 293. 2. d. sed si fuit, potest ministrare cum Papæ dispensatione. ibid.
Maritus cuius vxor adulterata est publicè, sacerdos fieri potest. 293.2.f.& monachus. 294.1.2. & non tenetur redire ad eam. ibid.c. sed non fuit rite ordinatus si fuit bigamus. ibid.f
Maritus ingressus religionem de consensu vxoris promittentis continentiam & religionem ingredi, non debet extrahi de religione, sed illa cogi ad seruandum votum. 296. 1.a
Maritus cuius vxor adulterata est tenetur eam recipere, si ipse publice vel secreto sit adulteratus. 48.1.c.d.* etiamsi sententia diuortij lata sit, in foro conscientiæ tenetur eam recipere, imo & repetere. ibid.2.a. Maritus non potest dimittere vxorem corruptam, quam vt virginem duxit. ibid.e. & tenetur vxorem sic dimissam requirere ac repetere. ibid f
Maritus timens ne vxorem occidat, si vxori cohabitet, non potest illam relinquere. 49.1.a.*
Maritus non debet existimare sibi esse dedecori habitare cū vxore ab alio antequam sibi nuberet se ignorante corrupta. ibid.b. Maritus sine licentia potest religionem ingredi, quādo adulterium est notorium, vel lata diuortij sententia, sed non si vir sit adulteratus. ibi.2.a.c
Maritus adulter occultus pœnitens habens vxorem adulteram impœnitentem nō potest irrenocabiliter religionem ingredi. 50.1.a.b
Maritus adulter occultus potest vxorem adulteram pœnitentem dimittere, & diuortium petere. 50.1.c.* sed obtenta sententia diuortij religionem ingredi poterit. ibid. e.
Marito non est facile credendum dicenti se vellecum vxore adultera & pro tali damnata cohabitare velle. ibid. 2.b.
Mariti ob sæuitiam perpetuo duraturam potest dari separatio perpetuo duratura, & ob breuem sæuitiam breuis separatio. 50. 2.c.*
Marito qui duxit alteram vxorem viuente priore sunt deneganda sacramenta. 51.2.b
Maritus occidens vxorē eius hæres quomodo esse poterit. 52.1.c.A
Mariti absentis mors an fama probetur, vel alijs coniecturis iudex arbitrabitur. 52.1.c.*
de Mariti morte vnus testis deponens non satis famam probat. ibid.f.ad hanc Mariti mortem probandam duo vel tres idonei testes sufficiunt. ibid.2.a. Mariti debita vxor potest soluere nolentis ea soluere, ne peccet. 215.2.c
Maritus potest aliter suum honorem seruare, quam occidendo adulterum repertum cum sua vxore turpi operi vacantem, & cur lex Cæsarea hoc permittat. 149.2.c. * Maritum qui occidit cum moderamine, eo quod eum volebat occidere, propter adulterium quod committebat cum sua vxore, peccat & est irregularis. 150.1.c
Maritus non incidit in excommunicationem ob percussionem clerici in casibus in quibus eum iure ciuili licet occidere. 255.1.b.*
MATER.
Mater negotiorum gestrix filiæ si multa expendit pro ea animo donandi, non potest in reddendis rationibus iurare, se nihil eo nomine à filia habere, sed aliter sic. 129.1.a
Mater vel pater pro filijs aliunde bona habentibus facientes expensas iudicantur ea facere de filiorum bonis. ibid.b
Matri seni & inopi quæ sua culpa non amisit diuitias etiam à religioso opitulandum. 280.1.c.ad eam subleuandam exire è monasterio cum licentia iuste potest. ibid.d
Matri non competit tutela filij viuente auo in cuius potestate est, secus non. 301. 2.c.
Mater in tutela filij præponitur omnibus legitimis & datiuis tutoribus licet non testamentarijs. 304.1.d Mater filij interfectores sine odio & rancore vsque ad mortem perseguens est in tuta conscientia. 54.1.b.* Et sacramenta ei non debent denegari. ibid.c.a
MATRIMONIVM.
Matrimonium Catholico cum hæretica vel schismatica non licet contrahere, sed matrimonium valet, & turpia pacta in eo non valent. 10.2.c
Matrimonij in possessione manet, qui 10. annos in eo fuit. 84.1.c
Matrimonium siue præsentia parochi competentis nullum est. 86. 1.2. Matrimonij non omnis incapax est qui accepit characterem ordinis. 103.2.f
Matrimonium liberum consensum requirit, & sic matrimonium nullum est, quod puella contraxit asserens se nolle contrahere. 107. 2.e.f.ad Matrimonium annullandum sufficit sola nimia reuerentia, ob quam contractum fuit. 108.2.b
Matrimonium illud non est validum in foro contentioso, super quo dispensatum est in foro conscientiæ. 111.2.a.b
Matrimonium inter impuberes contractum est nullum. 137.1.c
Matrimonium nec verum nec præsumptum est, si nec verba de præsenti, nec copula intercessit. ibid. f. super Matrimonio sententia lata quomodo retractari possit. ibid.2.a
Matrimonium consummatum Pontifex non potest dissoluere. 254.2.d. Matrimonium aliquod vt sit inualidum iure particulari non potest statui. 257.1.d
Matrimonium metu contractum sit validum, si cessante metu pars quæ metu consensit, illud ratum habeat. 258.2.d.& rursus. 270.2.c
Matrimonium error personæ non qualitatis & fortunæ annullat. ibid: f
Matrimonium ratum non consummatum potest dissolui per ingressum religionis S. Ioannis Hierosolymytanorum. 290.1.c
Matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinum valida erant. ibid.2.d
Matrimonium bona fide legitimum putatum à coniugibus, non separandum, si ex eo graue scandalum sequeretur. 291.1.c
Matrimonium ratum & non consummatum dissolui nullo modo à Pontifice potest. ibid. f. Matrimonium in foro exteriori non creditur in præiudicium ordinis sacri. 293. 2.c
Matrimonium per nororium adulterium dissoluitur quoad torum & habitationem. ibid.f
Matrimonij valorem tutius est in dubio casu præsumere. 296. 2.b
Matrimonium per copulam maritali affectu habitam perfectum non potest dissolui, quoad vinculum. ibid.c
Matrimonium contractum inter infideles non dissoluitur per conuersion ē alterius, donec alterum matrimonium cōtrahatur. 277.2.c
Matrimonium verum inuenitur apud Iudæos & alios infideles & est indissolubile. 298.1.b
Matrimonium ante Concil. Trident. ad sui essentiam nihil requirebat, quam liberum legitimarum partium consensum. 298.1.f
Matrimonium inter infideles licet sit verum, non tamen est ratum neque sacramentum. 299.1.c
Matrimonij inseparabilitas est de lege naturæ. 299.2.a
Matrimonium secundum contractum ab infideli conuersa dissoluit prius. ibid.d
Matrimonium apud ipsfideles est legitimum, sed non ratum & proinde Papa potest illud dissoluere. 300.1.b
Matrimonium inter fideles ratum & non consummatum verum est sacramentum & potest dissolui. ibid. d
Matrimonium non potest contrahi cum pacto, vt seruetur continentia ab vtraque parte. 310.2. b
Matrimonij separatio fieri potest, quando probabiliter excohabitatione timetur mors siue corporalis siue spiritualis. 313. 1. b.c
per Matrimonium quæritur vxori ius petendi alimenta, & multa alia. 313.1.e

Matrimonium quare dirimat votum solemne religionis, & ordinis sacri, non autem simplex. 322.1.a
Matrimonij sacramenti materia est consensus vtriusque, forma autem sunt verba vel signa, quibus ille consensus exprimitur. 3.1.b.*
Matrimonium bis censebitur in foro exteriori contraxisse, qui facte per procuratorem vnam, & per se aliam duxit, quamuis in foro conscientiæ secundam tantum verè duxerit. ibid. c
Matrimonium qui cum duabus eodem tempore contraxit pro remedio antequam molestetur, ad inquisitionis officium supplicabundus accedat. ibid. d. Matrimonium qui vt contrahat cum A. nobili & illustri puella se nobilem primogenitum & diuitem finxit, cum esset plebeius grauiter peccauit, & familiā illustrem offendit, matrimonium tamen valet. ibid. 2. b. Matrimonium hoc cum ratum sit, & non consummatum Papa potest dissoluere. ibid. c
Matrimonij huius dissoluendi iustæ causæ quæ & quot esse possint. 4.1.a.* Matrimonium nullo iure naturali, diuino, vel humano sine consensu esse non potest. ibid. c. Matrimonium Christiano Catholico cum hæretica contrahere non licet, si tamen contrahatur tenet. ibid. 2.d. Matrimonium nullum est hodie per copulam præsumptum nisi in terris vbi non est publicatum Concilium. ibid.
Matrimonium per copulam an sit inter Catholicū & hæreticam post sponsalia quæritur & negatiue resoluitur. 4.2.e. f. * Matrimonium non requirit necessario verba, sed sufficiunt signa & nutus quibus consensus significetur. 5. 1. f. 2. a. Matrimonium sine consensu vtriusque partis consistere negant. ibid. b
Matrimonio consensum defuisse ex coniecturis multis colligitur. ibid. c. d. Matrimonio parochus interesse non audebit, cui opponitur sponsalia cum iuramento inter alium interessisse. 6. 2. a
Matrimonium contra ius humanum qui bona fide contraxerunt, relinquendi sunt. ibid. f
Matrimonium quod ab initio nullum fuit, altera parte ignorante, an sublato impedimēto requiratur nouus consensus partis ignorantis quæritur & resoluitur affirmatiue. 7.2.d.e.* Matrimoniū cōtractū cum eo qui aliam habet vxorem est ipso iure nullū, & potest peti diuortium etiam mortua priore. ibid. f. Matrimonij impedimentum quod ignorat alter coniunx debet ei notificari, habita dispensatione, vt de nouo matrimonio consentiat & sic valere incipiat. 8. 1.c. * An autem huiusmodi consensus præstandus sit coram parocho & testibus stante Concilio Tridentino quæritur, & quod non sit necessarius consensus expressus aliquibus argumentis probatur. ibid. 2.c.d
Matrimonij impedimenta omnia sunt ex iure positiuo excepto primo gradu ascendentium, quæ Papa auferre potest. ibid. b. Matrimonium nullum, sublato impedimento vt validum sit requirere nouum consensum fuse probatur. 9.1.c. d
Matrimonium non est si adhibeantur verba de præsenti cum conditione, *si pater consenserit*, etiamsi pater consenserit, nisi accedat nouus consensus. ibid. c. Matrimonij consensus debet esse mutuus, purus, & sine conditione. ibid. 2. b. Matrimonium inter patrem & filiam, matrem & filium, nouercam & priuignum, & vitricum & priuignam iure naturali non potest consistere, & sic Papa cum his dispensare non potest, sed sic vt frater relictam fratris ducat. 10.1. d. *
Matrimonium in primo gradu transuersalium numquam celebrari dispensatum est. ibid.f. Matrimonium quod nouo consensu validandum est, non requirit præsentiam parochi & testium ex declaratione S.D.N. 11.2.a. Matrimonium qui contraxerut coram hæreticis ministris non debent separari. 11.1. e
Matrimonium in foro exteriori quale verum erit in præsentia parochi contractum, quod non erit verum in interiori. ibid.2.a. Matrimonium nō valet si mœchus adulteræ dixit, se eam post mariti vxorem ducturum, post mortem vere contractum. ibid. c
Matrimonium inter duos impuberes nobilissimos contrahi ne possit quæritur & in eo Papa dispensare quæritur & asseritur. 13. 1.d. c.* Matrimonij contrahendi tempus præscriptum est potius legis diuinæ quam humanæ. 14. 1. a. tempus hoc tamen determinatum vt in fœmina sit 12. & in masculo 14. annorum est iuris humani. ibid. 2. b. Matrimonij impedimentum quod successum temporis tolli potest naturaliter vel per artem non est contra substantiam matrimonij. 15. 1. a. de Matrimonio inter illos impuberes Greg. XIII. sententia. 16. 2. c. A
Matrimonium non definit esse validum si non adhibeantur omnes solennitates modo præsentia parochi & duorum vel trium testium adsit. 11.2. e.* Matrimonium quod non est tale post Concilium Tridentinum nullum est, & sic mattimoniū præsumptum iam est sublatum. 12.1.b. Matrimonium inter impuberes nec inter puberem & impuberem esse non potest, sed tantum sponsalia. ibid. 2. f
Matrimonium illud per solam ætatem superuenientem non confirmatur, sed magis obligat quam sponsalia de futuro. 13.1.a. Matrimonium qui impuberes cōtraxerunt quomodo cōpelli possint ad illud adueniēte pubertate vel non, ibid. b. Matrimoniū qui ante ætatem legitimam contraxerunt, & diu vixerunt quomodo possint matrimonium reficere. ibid. c. d. Matrimonio regulariter ineptus est qui nequit reddere debitum. ibid. 2. c
à Matrimonio sine præsentia parochi cōtracto discedi potest etiam propria auctoritate. 17.1.f.* & illud vim sponsalium non habet. ibid. 2.a. Matrimonium ad contrahendū sufficit præsentia parochi vnius, contrahentium in quacumque parochia celebretur. 18. 1. a. de hoc tamen dubitatur. ibid. b. c. Matrimonium contractum contra Concilij decretum neque per septennij cohabitationem validatur, & possunt partes alteri copulari. ibid. e. f
Matrimonium quoad cohabitationem separari potest quando alter coniugum alteri mortem machinatur. ibid. 2. a
Matrimonium de licentia parochi tempore pestis coram acolytho contractum est nullum. 18.2. c.* Matrimoniū est nullum, quod ciuitatis incolæ corā parocho rurali loci, vbi ipsi animi gratia concedunt contraxerint. ibid. c. Matrimonium non desinit esse validum ob absentiam parochi, vbi Concilium non est publicatum. 19.1. c
Matrimonium coram parocho schismatico pro tali non declarato validum est. ibid. d. Matrimonium valide contractum est coram parocho simulatè ad alia vocato, & duobus & tribus testibus. 20. 1. a. b. Matrimonium cur Concilium contrahi voluerit coram parocho & testibus. ibid c. Matrimonio adesse potest habens generalem à parocho curam exercendi suas vices. ibid. 2. a
Matrimonium vt contraharur extra suam diœcesim an episcopus suo subdito dare possit licētia, quæritur & negatiue resoluitur. 21.1.c.
Matrimonium cur Concilium voluerit coram parocho suo celebrari. ibid. f. Matrimonium qui clandestine ante Concilium celebrabant peccabant, sed in nullas censuras incidebant. ibid. 2.d
Matrimonium coram parocho & testibus contractum cum conditione licita, adueniente ea an sit iterum celebrandum quæritur & resoluitur negatiue. 22.1.d. e
Matrimonium contrahens per procuratorem, cogendus est in eo perseuerare, nisi probet se mutasse voluntatem. 23.2. d. * Matrimonio collocare qui puellam tenetur, constituitur in mora per lapsum 25. anni, vel temporis sufficientis arbitrio boni viri. 23.2. a
Matrimonium per verba de præsenti contractum non tollit votum, si statim vult illud adimplere. 24.1. c. Matrimonium non impeditur inter duos, eo quod alter occiderit alium in bello, vel aliqua alia de causa. 26.1.a. Matrimonium qui contraxit nulliter, viuente prima vxore, ea mortua debet iterum contrahere. ibid. 2. a
Matrimonium non validum, denuo contrahendum est coram parocho testibus & notario qui fidem de hoc matrimonio secundo contracto faciat. ibid. d. e
Matrimonium qui clam contraxit cum N. ante Concilium, & post cum O. publice, mortua N. debet rursus cum O. contrahere. 27. 1. a.* Matrimonium ab initio nullum, non potest validari nisi nouo consensu. ibid. b. Matrimonium inualide contractum in facie Ecclesiæ potest clam & secretè de nouo contrahi. ibid. b. Matrimonij impedimenta potius restringi, quam ampliari expedit reip. 29. 1. d. Matrimonij dispensatio inter cognatos spiritualiter an nulla sit, eo quod contracturi prius quam eam obtinerent, se carnaliter cognouerint, quæritur & resoluitur negatiue. 30. 2. a. b
Matrimonium iuste nemo contrahit, nisi credat non adesse impedimentum. 32. 2. f. Matrimonium ad impediendum non sufficit tetaris gradu se attingere. 32. 1. b
Matrimonium potest esse sine copula carnali actuali sed non potentiali. 41. 2. f.* Matrimonium vt significet indissolubilitatem conjunctionis Christi ad Ecclesiam requirit coniunctionem sexuum. 42. 1. a. Matrimonium quod constat carnalem copulam consequi non posse, dissoluendum est. ibid. b
Matrimonium quomodo esse possit cum fœmina non potente seminare, & cum viro eodem modo affecto. ibid. f. Matrimonij ad consummationem non est necessaria seminum viri & mulieris commixtio. ibid. b. Matrimonium contractum inter fidelem & infidelem baptizatum valet, sed non inter fidelem & infidelem non baptizatum. 41. 1. c. Matrimonium qui propria auctoritate separauerunt, & aliis se coniunxerint sunt deneganda sacramenta. ibid. 2. c
Matrimonium eorum parocho & testibus celebratum non seruatis aliis solemnitatibus est validum tam antiquo quam nouo iure. 52. 2. a. * Matrimonio non obest sine licentia episcopi contractum esse nec concubinatus triginta annorum. ibid. c
Matrimonium spirituale contraxerunt qui sacros ordines susceperunt vel professionem ediderunt. 75. 1. f. Matrimonium per dispensationem de nouo contrahendum, est publice contrahendum si fuit clandestinum, & secreto, si fuit occultum. 78. 2. b. vide coniugium, nuptiæ.
MAVRI.
Maurorum descendentes pauci sunt qui sponte Christianismum bene retinent. 136. 1. c. *
MEDIATOR SIMONIÆ.
Mediator Simoniæ rogatus, vt oblata restitutione expensarum bullarum suadeat resignationem, si illam simpliciter fieri procuret, & postea gratuito darem pecuniam accipiat non simoniam realem sed solum mentalem committit. 71. 1. c. d. *
Mediator simoniæ est, *ille qui dat vel facit aliquid temporale pro aliquo, vt ille impetret collationem beneficij, & est tam simoniacus, ac ille qui dat.* 80. 2. a
Mediatori qui dat pecunias, vt accipiat dimissorias, & ille eas pecunia obtinet, & alter ordinatur earum virtute, an sit simoniacus in ordine quæritur. 93. 2. c. * Negatiue concluditur sed non ex sententia auctoris. 94. 1. c. d. non est simoniacus arteriter iure naturali & diuino auctoris sententia. ibid. 2. f. sed sic iure Pontificio attento. 95. 1. a
Mediator simoniæ tenetur fructus male perceptos restituere, si beneficiarius simoniacus eos non restituat. ibid. 2. c
Mediator simoniæ tunc demum in subsidium beneficiarij fructus restituit, quando collatio est nulla, & non quando collatio beneficij valet. 97. 2. b. *
Mediator simoniæ *est ille qui fuit in causa vt illa fiat, etiamsi ex illa nullam percipiat vtilitatem.* 111. 2. d
Excommunicatus est si simonia completa sit in ordine & beneficio. ibid. e
Mediator qui vltra suum laborem nihil aliud percipit in nullas pœnas incidit. ibid. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mediator simoniæ tenetur restituere fructus causſa suæ mediationis male perceptos. 112. 1. c. Mediator simoniæ ad restituendos fructus, cur non teneatur probat quidam doctor. ibid. 2. c. sed auctor argumentis respondet, & probat suam sententiam. 113. 1. a. b

MEMBRVM.

Membrorum suorum dominus nemo est, & ideo non potest se obligare ad pœnam ignis, vel mutilationis. 132. 2. b. *

MENDAX, MENDACIVM.

Mendax non est, qui supplet aliquid in mente, sine quo esset. 189. 1. c. * Mendacium nullum est in iudicio mortale, quod extra illud non esset tale explicatur. ibid. d

Mendax non est qui simpliciter dicit aliquid esse verum, licet id verum esse pro indubitato non habeat. ibid. 2. a

MENDICANTES ORDINES, MENdicare, Mendicitas.

Mendicantes non permittunt suis vti verbo appellationis & petitionis apostolorum, sed vti possunt verbo defensionis. 140. 1. c. Mendicantes non debent esse peioris conditionis quam alij. ibid.

Mendicantes non possunt absoluere pœnitentem à casibus episcopo reseruatis, nisi aliunde ad id facultatem habeant. 233. 2. c

Mendicare lex naturalis permittit & præcipit, & per se & per alios. 238. 2. a. b

Mendicantium ordo plus prodest Ecclesiæ quam clerici sæculares. 241. 2. c. Mendicantium ordinem profitens ante annum probationis completum non fiebat verus religiosus. 252. 1. a. sed religiosus in genere. ibid. b. Matrimonium ab eo contractum valet. ibid. c

Mendicantium ex ordine is cui facta est facultas transeundi ad quamcumque religionem transire, potest transire ad militarem. 274. 1. d. Hoc tamen reprobatur. ibid. f. A. non potest habere aliquam in ea prælaturam. ibid. f

Mendicantium qui ex ordine ad ordinem Canonicorum regularium trâsfatus est debeat ne esse nouitius per annũ, vt professio valeat, quæritur & resoluitur affirmatiue. 275. 2. f. apud Mendicantes professio facta ante finem anni nouitiatus, etiam de consensu vtriusque partis est nulla. 276. 1. f

Mendicantium ordo ille est, *cuius fratres in communi nec in particulare habere proprium non possunt*. ibid. 2. a

Mendicantium ex ordine translatus ad canonicos regulares potest eligi in Canonicum dicti ordinis in Ecclesia numerata & non numerata. 278. 1. d

Mendicantes transeuntes ad non mendicantes sunt ex communicati, sed non dicuntur apostatæ. 138. 2. c. *

Mendicitas incerta requiritur ad hoc, vt aliquis ordo dicatur Mendicantium. 326. 1. a

MERCATOR, MERCATVRA.

Mercator qui vendit plus iusto pretio rigoroso vt illud plus det proxenetæ peccat. 185. 2. b. & idem si sartori ob eam causſam tribuat. 186. 2. a

Mercator qui mercimonia multa exercuit, quæ vix sine fraude exerceri possunt, quid faciet vt suæ conscientiæ consulat. 195. 2. f

Mercaturam per se esse illicitam & malam quæ argumenta probent. 220. 2. c. Mercatura duplex honesta & turpis. ibid. f

Mercatura non facit quem malum, sed periuria & mendacia. 221. 1. a. Mercatura probatur esse licita, & licet emere vilius & carius vendere. ibid. b. est indifferens potest esse mala & bona. ibid. c

Mercator quando non inuenit qui mercem suam præsenti pecunia emat, dilata solutione non potest eam vendere carius, nisi duo concurrant & quæ illa. 170. 1. c. * nec hoc licet quando emptores nolunt emere præsenti pecunia, & ob suam vtilitatem differri solutionem petunt. ibid. 2. a

Mercator iturus ad nundinas pecuniam ad merces emendas præparatam mutuare potest, & accipere lucri cessantis interesse. ibid. b

MERETRIX.

Meretrix quæ confessa & communicata fuit in paschate, & post ea in domo amasij interfecta reperta fuit debuit sepeliri in loco sacro. 235. 2. c

METVS.

Metus reuerentialis filij efficit professionem religionis ipso iure nullam. 34. 2. c. Metus omnis etiam non iustus reddit actum nullum in foro conscientiæ. ibid. Metus reuerentialis etiamsi non sit iustus excusat à valore matrimonij & professionis. 43. 1. c

Metu facta secundum quid inuoluntaria sunt, sed simpliciter voluntaria. 100. 1. b. Metu iusto ordinatus accipit characterem, sed non tenetur ad continentiam. 101. 2. c. f. Metus iustus minor est mulieri quam viro. 102. 1. a

Metus minor iusto sufficit ad annullanda & rescindenda gesta per eum in foro interiori. 102. 1. b. Metus cõditionalis non impedit impressionem characteris ordinis, nec alterius sacramenti. 103. 1. c per metum gesta in principio inualida per ratificationem cõualescunt. ibid. d. hoc quomodo fiat declaratur. 104. 1. c

Metu facta regulariter ipso iure valent, fallit tamẽ in voto & matrimonio. 104. 1. b. Metu facta aut ipso iure sunt nulla, aut rescindenda. 105. 1. c. Metu facta spiritualia præsertim nullam inducunt obligationem in foro conscientiæ. ibid. d. Metus qui iustè infertur alicui non parit actionem, nec sufficit ad annihilandum aut rescindendum actum. ibid. 2. f

Metus iustus arbitrio boni viri definiendus relinquitur. 108. 2. a

Metus qui facit contractus alios rescissione dignos, facit matrimonium ipso iure nullum. ibid. c

Metus ideo hoc facit, quia tollit consensum. ibid. d

Metus reuerentialis sufficit, vt professio per eum facta declaretur nulla. 108. 1. c. & Matrimonium etiam. ibid. Metus reuerentialis quem sola patris præsentia inducit, non sufficit, sed ille qui causſa fuit, vt filia consentiret. ibid. e

Metu datum ad restitutionem tunc obligat quando est metus mali iniuste inferendi non quando iustè. 185. 2. e

Metus iuste illatus non inducit violentiam, imo neque metum ex quo nascatur actio. 155. 2. c. *

MILES ORDINIS SACRI, Miles, Militare.

Miles ordinis Christi manens in Italia gaudere debet priuilegio canonis & fori, & remitti ad suum iudicem qui est rex Lusitaniæ. 247. 1. c. Milites ordinum, quibus est permissum coniugium sunt religiosi. ibid. 2. b

Miles ordinis S. Iacobi qui crimen morte dignum commiserat, ab ea est liberatus, eo quod religiosus sit iudicatus. 247. 2. c. Milites S. Ioannis vere & propriè sunt regulares ibid. f. Milites hi comprehenduntur decreto Conc. Trid. quo iubentur episcopi castigare quoscumque religiosos delinquentes extra claustra manentes, nisi habeant priuilegium. 248. 1. a

Milites Hierosolymitani & alij Cruciferi sumpto habitu in monasterio extra illud probationis annum complere possunt. 265. 2. e

Militum S. Ioannis religio est vera, & ad eam ingressus dissoluit matrimonium ratum & non consummatum. 290. 1. f

Miles ordinis religiosi habens pensionem non tenetur dicere preces B. Virginis recitans ex officio 120. Pater & Aue. 374. 2. e

ad Militandum Principi Turcarum se obligare in bellis iniustis & iustis peccatum est, sed non in bellis iustis ipsius subditis. 118. 1. c. d. *

MINIMORVM ORDO, MINIMA.

Minimorum statutum de correctore conuentus Minimorum in vrbe è natione Gallica deligẽdo. 18. 1. b. c. huic statuto quædam opponuntur. ibid. e. f

Minimorum hoc statutum non est contrarium priuilegio S. Francisci de Paula ei conuentui concesso. ibid. 2. c. d. Minimorum conuentus in vrbe debet constare ex fratribus Gallicæ nationis etiam non stante priuilegio. 19. 1. c. Minimorum illud statutum non potest ita intelligi, vt alij quam nationis Gallicæ in eo passim admittantur. ibid. e. f. Monasterium Minimorum Vrbis ex solis Gallis magnum est Vrbis & orbis ornamentum. ibid. 2. a

Minimorum hic conuentus non tenetur obedire Generali contra prædicta, sed appellare modeste ab eo debet. ibid. b. c. Minimorum generalis potest ex causſa suos religiosos vbicumque voluerit mittere non tamen eos qui sunt in Vrbe. ibid. e. f

Minimorum generalis non potest recipere monachos in vrbe sine consensu correctoris & conuentus. 20. 2. b. Minimorum an generalis constitui possit vicarius generalis disputatur & resoluitur negatiue. 37. a. b

Minimorum prælatus tanto tempore debet subiici quanto præfuit. 17. 1. d. Minimorum generalis finito triennio non potest fieri zelosus nec procurator generalis. ibid. 2. c. Minimorum Prouincialis potest fieri zelosus seu procurator generalis. 38. 1. b

Minimorum Generalis non potest constitui Vicarius in aliqua prouincia. ibid. c

Minimorum in congregationibus an potius locus sit dandus Prouinciæ Lugdunensi, an Aquitaniæ quæritur & resoluitur, huic. 93. 2. a. b. in Minimorum ordine cõgregationibus prouincialibus datur præcedentia iuxta ordinem antiquitatis prouinciarum. 94. 1. d

Minimi conuentus S. Trinitatis in Vrbe à quadam vicarij generalis sui sententia appellare potuisse probantur. 139. 1. c. d

Minimi fratres Gallicæ nationis quantum laborare debeant, vt priuilegium ejs in vrbe concessum tueantur. ibid. e. f

Minimorum in ordine professio ante 18. annum facta an valeat quæritur, & asseritur, valde dubia, sed in partem negatiuam inclinat. 155. 1. e. f. Minimorum in ordine professio N. qui fuerat ex genere Infideli inualida, aliorum vero valida & cur. 256. 1. c. f

de Minimis non est curandum saltem ad effectum rescindendi magna. 203. 2. f. Minima non nocent cum ex circumstantiis personarum præsumitur contrarium. 204. 1. a

Minimorum capitulum generale an statuere potuerit ne quis ex infideli genere descendens in illum ordinem admittatur quæritur & resoluitur negatiue. 256. 2. a. b. ex Minimorum ordine nullus est eiiciendus, eo quod genere Iudæus in eo professionem fecerit. 257. 2. a

Minimorum in ordine professio facta ante annum probationis completum est nulla. 219. 1. b. Minimorum religio arctior & durior est quam pleræque aliæ. ibid. c. Minimorum in ordine professio ante 17. annum completum facta est nulla. ibid. d. post illum annum autem noua professio, facienda est, neque opus est noua receptione. ibid. Professus ante 17. annum exire potest & aliam religionem laxiorem ingredi, vel vxorem ducere si sit laicus. ibid. e. Professus est tacite qui mansit in eo ordine annũ integrum post 18. annum. ibid. 2. a

Minimorum cœnobij Sanctissimæ Trinitatis constructio quando & à quo facta. 254. 1. d. in eo nulli Correctores nisi Gallicæ nationis esse debent concessione S. Francisci per Iulium III. confirmata. ibid. e. f. quæritur an illa concessio sit de iustitia seruanda, an verè de decentia, & respondetur de iustitia. ibid. 2. b. illius cœnobij patronus Carolus VIII. censendus est. ibid. 2. f

Minimorum conuentui in Vrbe quot & quanta à Cardinalibus Gallis sint collata. 355. 2. c. d

Minimorum quemlibet religiosum pudere debet contra statutum illud de correctore nationis Gallicanæ in vrbe eligendo hiscere. 357. 1. d. Vide S. Franciscus de Paula.

MINORES DE OBSERVANTIA.

Minor Conuentualis, qui impetrauit vt posset [illegible]obedientia ordinarij in eremitorio, etiamsi dicatur fuisse maior de obseruantia in suo rescripto vere fuit dispensatus. 29. 1. c. f

Minoribus de obseruantia legatum aliquod fieri non potest, quo illi teneantur aliquot sacra quotannis facere, & multa huiusmodi. 225. 1. c. d. Non possunt institui hæredes, nec licet eis dare aliquid eo modo, quo non licet eis accipere. ibid. pecunia tamen vel res immobilis eo modo, quo illi eã accipere possunt eis donari potest. ibid.

Minores non possunt habere vlla bona pecuniaria, nec in communi, nec in speciali. 225. 2. b

Minorum paupertas arctissima, qua ratione grauari maxime possit. ibid. 2. c. f. Minoribus non licet aliquid accipere nisi pro præsenti aliqua necessitate vel præterita, & non ab eo qui ad id sit obligatus. 226. 1. b. Minoribus legatum cum non valeat quæritur an illius æstimationem dare eis liceat & respondetur negatiue. ibid. c

Minoribus legatum ad pia cuius ipsi sunt incapaces quomodo eis obuenire poterit saluis eorum constitutionibus & statutis. 226. 1. a

Minoribus legata perpetua pro dicendarum Missarum obligatione assignari non conuenit, nec dispensationem Papæ ad id habere. ibid. 2. b. legatum Minoribus pro fabrica, vino, hostiis &c. an valeat quæritur & affirmatiue respondetur. ibid. e

Minores conuentuales non potuerunt cogi ad profitendam regulam obseruantium. 251. 2. b

Minores conuentuales posse eiicere suos nouitios quantocũque tempore apud eos manserint, f. Ilsum est iure communi. 253. 1. c. Si autem statuto hoc apud eos vel consuetudine præscripta hoc viget professus non est tacite qui apud eos biennium mansit. ibid. f

Minorum conuentualium est ordinis, qui in eis professionem fecit, & postea exiit ad minores de obseruãtia, ex quibus deinde exiit. ibid. 2. c. d. Minor conuentualis professus qui in obseruantia mansit septem annos tacite est in ea professus. ibid. f

Minor non potest exire è religione ad subueniendum necessitati matris suæ sine licentia superiorum, & qui ita exiuit & ministrauit est irregularis. 254. 1. a

Minoris cuiusdam de obseruantia qui incarceratus & damnatus aliquoties ad triremes fuerat causſa quæritur an possit. Generalis ei facultatem concedere, vt maneat extra claustra & resoluitur affirmatiue. 281. 1. c. d. Minores de obseruantia quale dominium seu possessiones acquirant in rebus sibi à rectoribus Ecclesiarum & aliis clericis oblatis. 287. 1. c. d. Minoribus à laicis & clericis multa donari non possunt sine licentia Papæ. ibid. e

Minorum generalis quicunque sit habet facultatem reducendi Missas ad pauciores in suis conuentibus fundatas. 370. 2. a. Potest dispensare in Missis receptis ante & post bullas, sed non potest dare facultatem vt plures quam possunt dici recipiantur. ibid. b

Minorum Generalis potest dispensare tam in tempore visitationis quam extra illud super his Missis, non tamen hanc dispensandi facultatem aliis committere ibid. e. f

Minorum generalis qua ratione hãc permutationẽ faciet. 371. 1. a

Minores quomodo has Missas postea commutandas possunt recipere. ibid. b

Minorum ordo de obseruantia non est capax iurisdictionis spiritualis nec iurium parochialium. 209. 2. c. *. & si ministrent sacramenta Eucharistiæ vel extremæ vnctionis vel matrimonij sunt excommunicati. ibid. Nisi id faciant ex priuilegio Papæ, quid probabunt si allegent consuetudinem immemorialem. ibid. d. Vel de licentia Episcopi. ibid. e

Minorum prælatus qui correctionis gratia fecit verberari suum subditum à laico, an inciderit in canonem quæritur & resoluitur. 256. 1. c. *. Non potest castigare per alium qui non sit subditus ex priuilegio. ibid. e. Potest excusari ex eo quod suum priuilegium male intellexerit. ibid. f. Vel propter consuetudinem. ibid. 2. a. vide Conuentuales.

MISSA.

Missa in omni animæ liberantur à pœnis purgatorij. 21. 2. c. Missa à solo fine ministro dici potest, quamuis secundum canones duo, & secundum consuetudinem vnus semper interesse debeat. 74. 2. b

Missa à dicenda omnino surdus excusatur: & illa sine ministro per statutum Ecclesiæ dici non potest. 75. 1. c

Missam ordinatus legitime in alieno Episcopatu an in eo possit dicere quæritur. 77. 1. c. d. concluditur affirmatiue. ibid. 2. a. nisi quandoque. ibid. b Missam ad dicendam quæ sint necessaria. 77. 1. e

Missam audituri duo triaue millia rustici conficiunt. 118. 2. c

à Missa audienda quæ distantia excuset à iure non est determinatum. ibid. f

Missam vt non audiant aliqui custodes ouium nisi raro in anno consuetudine præscribi potuit. 19. 1. c. eorum tamen dominis præcipiendum, vt curent eos audire. ibid. Missam ad audiendam pastores vel citius vel tardius oues ad pascendum debent educere. ibid. d

Missam addicendam quotidie obligatus satisfacit eam, dicendo eam quoties salua honestate & decentia eam dicere poterit. 163. 2. c

Missas tres in die Natali Christi Domini nullus presbyter celebrare tenetur. 365. 2. d

Missæ tres in die Natali dici possunt post auroram omnes sed vna tantum ante illam attento iure communi. ibid. f

Missas duas in die celebrare licet ob necessitatem, & vilitatem non dicentis sed audientium. 366. 1. b

ad Missas duas quæ sit necessitas arbitrio boni viri statuendum est, & quidem in Anglia iam esse talis iudicandum est. ibid. c

Missa sine vestibus sacris non potest celebrari. ibid. f

Missæ vltimæ orationi addere licet, vbi est consuetudo & Regem nostrum cum prole regia, &c. ibid. f

Missam Italus in Græcorum terris ritu Græcorum an audire debeat interrogatus qua de re sit informandus. 367. 2. a. b

Missa de audienda præceptum humanum est. 367. 2. b

Missas & officium defunctorũ quis viuens vt pro se fiant procurare possit sed cauendum in illis, ne ea dicantur quibus is mortuus esse perhibetur. ibid. e. Missam capite tecto dicentes quos auctor & vbi viderit. 368. 1. a. b

Missam capite pileolo tecto licere facere auctor probat. ibid. 2. a

Missam in loco non sacro quis dicere possit vrgente necessitate. 368. 2. b

Missam regularis vnam pro duabus pitantijs etiam superiore concedente dicens non satisfacit. ibid. e. Missa non tantum valet vni si pro pluribus dicatur, quam si pro vno solo. ibid. f

Missa tribus modis applicari potest defunctis per intentionẽ animi per memoriam, & per collectas. 369. 1. d

Missam applicandi defunctis optimus modus est per collectas. ibid. f. Missarum collectæ quæ sunt propriæ defunctorum magis eis quadrant quam collectæ pro viuis. ibid. 2. b

Missa pro defunctis cæteris paribus magis eis prodest, quam Missa de feria. ibid. in Missis priuatis de Sanctis potest fieri commemoratio pro defunctis. ibid. c

Missæ peculiares in diebus festis quomodo celebrari sint veritæ. ibid. d. Missas qui habent facultatem reducendi ad pauciores in Ecclesiis collegiatis quam circumspecti esse debeant. 370. 1. a

Missæ per prælatos diminutæ qua ratione restaurari debeant. ibid. c. Missas diminuendi quæ pertũr in dies à piis personis non est iusta causſa pauciras facerdotum, & caritas annonæ, sed bene eas quæ sunt fundatæ. 371. 1. c. d

Missam eius quem scit esse simoniacum audiens si non sit denunciatus non peccat. 172. 1. d. *

Missæ sunt æquales valoris quoad opus operatum. 239. 2. f. *

Missa pro defunctis quoad aliquid valet plus pro illis quã alia, sed aliæ etiam illis ex opere operantis plus valere possunt. 240. 1. a

MOBILIA.

Mobilia in bello capta vt fiant capientium non requiritur iustitia belli. 121. 2. d. Mobilia Lusitanorum capta à Mauris si tribus diebus continuis ea possideant, non redeunt ad pristinos dominos. ibid. e

Mobilia perdita in bello, non debent restitui primis dominis nisi sint res in quibus locum habet ius postliminij. ibid. f

Mobilia in bello capta vt non restituantur consuetudo orbis totius esse videtur iam ab antiquissimis recepta temporibus. 123. 1. a

MODVS.

Modus, & onus iniunctum per viam modi non faciunt dispositionem conditionalem. 191. 2. d

MOLLICIES.

Mollicies peccatum committens quomodo simul plura peccata committat. 219. 1. b. *

MONACHI, MONACHISMVS, Monachatus.

Monachi olim & eorum abbates subiacebant episcopis, licet non possent ab eis inquietari super quibusdam. 254. b

Monachus magis ad residendum obligatus, quam canonicus satisfacit huic obligationi absens propter negotia sui monasterij de consensu sui Abbatis. 147. 1. a

Monachus annum probationis facere potest extra monasterium de mandato sui superioris. ibid. b. Monachi non excusantur ab obseruatione trium votorum substantialium, etiam si res dura aliquibus videatur. 166. 2. f

Monachus simplex non potest iure communi testari, nec dare alicui quicquam inter viuos, sed vtrumque potest ratione specialis priuilegij 216. 1. b

Monachus non fit apostata non redeundo ad ordinem post episcopatum renunciatum. ibid. f

Monachus factus episcopus exuit monachatum non quoad tria vota substantialia, sed quoad alias obseruantias. 216. 2. f

Monachus est ciuis illius ciuitatis, in qua fecit professionem, nisi alio transmittat. 223. b. Monachis post professionem neque episcopus neque conuentus possunt facere condendi testamenti potestatem. 247. 2. b

Monachus qui occisus repertus est in suo cubiculo suspensus, in loco sacro sepeliri debuit. 236. 1. d

Monachus manens extra monasterium de licentia abbatis videtur manere intra illud. 249. 1. d. Monachus qui non est, habitum monachalem non debet deferre. ibid. 2. c. Monachus iustè potest fieri vicarius vel cubicularius episcopi. ibid. e

Monachus nemo potest esse qui nõ faciat professionem, validam, & Monachum non facit habitus sed professio. 257. 1. a. Monachorum receptio pertinet ad conuentum, & prælatum immediatum. 264. 1. a

Monachus electus potest manere in habitu clericali sub obedientia episcopi. 284. 1. c. quod explicatur de monacho electo iuridice. ibid. f. Monachus priuatus Ecclesia parochiali vel qui eam renunciauit debet manere sub obedientia episcopi. ibid. 1. a. Monachus electus tenetur adire episcopum, & illi suum statum significare. ibid. b

Monachi secundum regulas antiquas nullam habent vocem in capitulo, sed iam prælati tenentur regere secundum consensum conuentus. 289. 1. f

Monachismus plus separat matrimoniũ quam sacerdotiũ. 295. 1. f

Monacho non licet vota vouere sine consensu abbatis sui, limitatur 326. 1. d. Monachatus non est honor nec dignitas & inhabiles ad beneficia sunt habiles ad monachatum. 327. 1. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monacho aut monachæ nulla ratione aliquid tribui potest impendendum in vsus pios sine licentia superioris.336.1.b. Monachi in vsus quod impenditur,id in communem vsum monasterij impenditur.ibid.2.d. Monachus de ordine non mendicantium non potest de suo monasterio sine culpa mutari. 338.1. d. e

Monachus non potest obligare sibi suum prælatum & conuentum. 347. 2. d

Monachus conuersus & donatus valde differunt & quomodo. 341.1. d. Monachus ad prælatum suum ita se habet vt seruus ad dominum. 347. 2. c. Monacho agere contra suum prælatum non permittitur. 348.1. a

Monachus excommunicatus est, qui ad curias vadit, vt noceat monasterio. 349.1. d

Monachorum correctio primo pertinet ad Abbatem,etiamsi Abbas non sit exemptus. 205. 1. b.* Monachorum creatio ad conuentum & abbatem simul pertinet.210.1.f. vide Abbas,regularis.

MONETA.

Monetam leuiorem hic emere licet.sed non vendere pluris quàm hic valeat.182.2.c. Monetam transferre licet, vbi pluris valeat, & emere vt ibi transferatur,sed non vendere pluris quam valeat. ibid.

Monetam auream qui mercatoribus tradunt, & postquam illam recipiunt argenteam cum adiectione vnius quartini vel plurium,non peccare censentur.183. 2. a

Monetæ auctarium quando est domini & quando heri.184.1. b

MONIALIS.

Moniales episcopus sine consensu abbatissæ creare non potest.20. 1. f. Moniales 16.quarum 9. elegerunt vnam ex eis in abbatissam, metu compulsæ non potuerunt eligere aliam, & electio alterius est nulla.34. 2. b. c

Moniali confessioni primæ quæ fassa est, se esse monialem an sit standum,an secundæ qua id negat quæritur & resoluitur posteriori. 124. 1. c. d

Monialium morientium ante professionem sicut & abeuntium bona non pertinent ad monasterium.234.1. a

Monialibus pauperibus permissum est paciſci cum ingressura super dote honesta. 271. 1. b. Moniales non possunt exire è monasterio tam facile ac Carthusiani, eis tamen morbi causſa hoc conceditur. 279. 2. b

Monialis corrupta consecrari potest,sed non benedictione virginum. 289. 2. b. & rursus,327. 2. c

Monialis occulte corrupta consecrari potest consecratione virginum mutatis mutandis. ibid. d

Monialis publice corrupta si non vult benedici benedictione viduarum,debet è virginum monasterio eiici.327. 2. c

Moniales ex causſa probata ab episcopo possunt transire ex vno monasterio in aliud.339.1.b. exemptæ autem cum approbatione superioris. ibid. f

Moniales gratis & sine pretio sunt recipiendæ iure communi 353. 2. e. Monialis nulla esse potest nisi quæ tria vota substantialia in religione probata vouerit. 140. 2. d

Moniales quædam sæculares sunt collegialiter seu conuentualiter viuentes. 341. 2. b. Monialium monasteria an liceat episcopis ingredi visitationis causſa quæritur & resoluitur affirmatiue. 343. 1. a.b. sed intelligitur ob causſam vrgentem etiam sine licentia superioris. ibid. f

Monialis ejecta ob simoniam si rursus recipi atur in eodem,sedere debet in vltimo loco. 110. 1. c.* Monialibus in foro exteriori credi non debet dicentibus sibi à Papa gratiam esse factam manendi extra clausſtra.100.2.b.nec in foro interiori nisi adsit semiplena probatio.ibid. c. vide monachi.

MONITORIA, MONITIO.

Monitoria multiplicis formæ esse solent. 87.1. d. Monitoria pro varietate formarum sunt magna cum prudentia à subditis obseruanda.ibid.c. Monitorium quod ferrur contra eos qui Dei nomen audiunt blasphemare,quale esse debeat ibid. 2. a, b. Monitoria pro rebus perditis vt plurimum male concedunturibid. c

Monitorium compellens ad denunciandum, non ligat scientem probare non valentem,sed si iubeat vt testis reueler,tenetur.124.2. a

Monitio non est adhibenda quando non creditur profutura.196, 2. d. sine Monitione pro culpis præteritis excommunicatio non est ferenda,sed sic pro futuris.330.1 d

Monitorio episcopi de manifestando furto non ligatur, q ui restituit illud,neque qui nouit illud iam esse restitutum.333.1. c

Monitorio promulgato contra detinentes,& scientes non satisfit, nisi qui habent restituant, & qui sciunt ita reuelent ; vt ad quos spectat eorum possint iuuari testimonio. 160.1. c.*

Monitorium seu præceptum de soluendo sine clausſula iustificante est nullum. & excommunicatio ex eo subsequuta.195.1. c

Monitorium non continet excommunicationem sed comminationem eius & declaratoria , quod factum fuit declarat. 243.1. c.* per Monitorium quis potest se iuste credere non excommunicatum ante declarationem. ibid. d

per Monitorium nullus tenetur reuelare illud,in quo scit eum qui publicauit illud ius non habere.158 1 c

Monitorium deficiente probatione iuste peti potest ab Ecclesiastico iudice,& ille potest illud concedere.259.1.d *

Monitorium debet continere clausſulam iustificatiuam. ibid. c. per Monitorium non tenetur reuelare rem præscriptam vel vsucaptam qui præscripsit vel vsucepit. ibid.2.c

MONS PECVNIARVM.

Mons Veronæ pecuniarum constatus ad mutuandum pauperibus quomodo licitus esse non possit. 161. 1. c

Mons deputatus tantum ad pecuniam mutuandam , non potest contrahere iustam societatem ad lucrandum. ibid.2. a

Ministri Montis , qui pauperibus mutuant pecunias , quomodo iuste aliquid capere possint. ibid. b

MONSTRVM.

Monstrum non est baptizandum quod caret anima rationali. 376. 1. b

Monstrum habens caput serinum non censetur homo,verum vero illud tale sic iudicio peritorum relinquitur. ibid. c

MORA.

Mora duplex regularis , & irregularis , hæc sine interpellatione committitur,illa non.173.1.a.*

Mora regularis ex interpellatione lapsus diei solutioni præstiti oritur. ibid. b

MORIENTES, MORS.

Morientibus libera est de suis rebus ordinandi facultas. 155.1.d

Mors omnia soluit & consequenter matrimonia. *

Mortis in articulo absolui quis potest à quocumque sacerdote etiam præsente suo parocho. 214.1.b.sed contrarium tenendum est. ibid. 2.c. A

Mors naturalis censenda non est ea quæ obtigit alicui, eo quod dum conscederet clunes equi , equus eum calce percutiens interemit. 275. 2. d.*

Mors obueniens prægnanti mulieri ex partu non censetur naturalis. ibid.e

MVLIER.

Mulier sæcularis & nupta monasterium regularium non potest ingredi. 50. 2. e.* Nisi hoc fiat cum honesta & rationabili causſa ab episcopo probata.ibid.f. Mulier non potest nubere antequam certũ habeat de mariti morte nuncium.52.2.c

Mulier consors criminis non auditur in denunciatione illius sicut vir. & quare. 55.2.f.* Mulier regulariter repellitur à testimonio in causſa criminali.56.1.a.Maximè contra sacerdotem.ibid.c

Mulier fidelis quæ nupsit fideli & postea infideli, si nubat alteri non potest percipere sacramenta.51.2.b.*

Mulieres non prohibentur ingredi alias domos regularium nisi monasteria.275.1.d.* Vide fœmina.

MVLIO.

Mulio bona fide res furto ablatas de loco ad locum perferens domino earum tenetur eas restituere non furi, modo id fine suo detrimento possit facere.159.2.e.*

MVNERA.

Munera quæ olim fuerunt , per consuetudinem facta sunt iura debita.362.2.c

MVTATIO.

Mutatio antiquæ vitæ in religiosis solet esse difficilis.34.1.d.e

MVTVARE.

Mutuandi officium etiam præstituto aliquo salario est iustum & honestum. 178. 1. d. Mutuum est omnis depositio pecuniæ cum facultate vtendi ea,& si aliquid ob id sumatur est vsura cum obligatione restituendi.ibid.2.b

Mutuum & depositum ab vsura non excusant eo quod ex eis ad mutuatarium & depositatium magna proueniat vtilitas.179.1.d

Mutuo ex palliato quale est depositum accipere aliquid est vsura. 179.1. f

Mutuãs cum spe lucrandi aliquid principaliter est vsurarius, non autem minus principaliter.181.2.a

Mutuans frumentum, accipiens melius quando ad restitutionem teneatur vel non. 196.1.a

Mutuo qui debet clerico morienti Romæ non debet soluere cameræ sed hæredibus ab intestato.232.1. b

Mutuare licet alteri ad consequendum eius gratiam:ex qua deinde ei proueniat aliquod beneficium 69.2.d.*

Mutuare quis potest alienos nummos de voluntate domini ac suos.161.2.f.*

Mutuare non licet alteri ea lege,vt vltra sortem sibi reddendam, detur aliquid alicui operi pio.162.1. a

Mutuans aliquid vltra sortem potest capere interesse lucri cessantis aut damni emergentis.ibid c

Mutuare quis potest dupliciter sponte,& quomodo ibid. f

Mutuans egenti cum damno suorum bonorum vel cessando lucrari bonum opus exercet etiamsi mutuet saluo interesse. 162.2.a.*

Mutuatarius non tenetur soluere vsuras pro mutuo promissas iure naturali & canonico.165.1.c. Nisi promissio fit iurata.ibid.2. a

Mutuans ad vsuram non perdit ipso iure pecuniam, quam mutuo dat.ibid. d

Mutuum datum alicui ea lege , vt si moreretur intra sex annos nihil ei redderetur, & si viueret , redderetur illi illud & centum pro 1000.est iustum.178.1.d.*

in Mutuo nulla apponi potest conditio seruitutis sine labe vsuræ, sed sic in venditione.183.2.c

Mutuare licet ad interesse verum tam Iudæis quam Christianis. 187.2. c

N

NAVFRAGI.

NAVFRAGORVM bona diripientium excommunicatio olim non fuit reseruata. 262. 1. b.*

Nunc cur non videatur relaxanda. 2.ibid. c

NECESSITAS.

Necessitate instante licet in sacrato vase bibere. 324.2. d

NEGATIO.

Negatio totum quod positum est destruit & contrarium eius ponit. 274.1. d.* Nisi quando lege peccati vel aliqua ratione esset limitanda. ibid. 2. c

NEGLIGERE.

Negligere non solum extranea sed etiam communia naturale vitium est. 147. 1. d

NEGOTIATIO.

Negotiatio duplex illicita & licita: & illicita duplex , alia contra leges caritatis quæ non obligat ad restitutionem, & alia contra leges iustitiæ quæ obligat.221. 1. f

Negotiationis vtriusque exempla. ibid.2. a. b. Negotiationem honestam ad se suosque sustentãdum,potest exercere clericus etiam sacris initiatus. 232.2.e. vide mercatura.

NEMO, NVLLVS.

Nemini licet contra sua facta venire. 31. 1. e. Fallit quando agitur de salute animæ. ibid. e

Nemo dat quod non habet,licet ratione suorum officiorũ plurimi quæ non habent. 93. 2. c

*Nullum quod semel est tractu temporis non potest conualescere.*ibid. f

Nemo debet reportare damnum ex bono opere nec malum ex bono. 96. 2. a

Nemo tenetur resarcire damnum ex consilio eius prouenies nisi fuerit fraudulentum. 97.1. b

Nemo potest cogi crescere nec inuitus obligari ad austeriorem vitam quam non vouit. 340. 1. b. Nemini sua bonitas debet nocere nec malitia prodesse. ibid.

Nemo debet alterius causſa prægrauari,nec cogi ad alterius soluenda debita.145.2.f.*

Nemo præsumitur peecare in dubio , & approbare delictum alterius propter solam cognationem.261. 2. c

NEPOS.

Nepotes presbyterorum an arceantur ab auorum beneficijs sicut filij à paternis,quæritur & resoluitur negatiue.72.1. a. b

Nepos succedit in locum filij falsum,quando filius supernixit patri. ibid. d. Nepotes presbyterorum legitimos posse succedere in beneficiis suis auis pluribus probatur. 73. 1. a

NOCTV.

Noctu fieri quæ specialiter non prohibentur quocumque tempore fieri possunt.36.1.a. Noctu fieri actus iudiciales non possunt.ibid. b. Nisi de consensu partium. ibid. c

NOMEN.

Nomen & cognomen suum mutare licet cuilibet , nisi sit seruus. vel fiat in aliquam fraudem. 190. 2. a. * Hoc autem cum auctoritate publica facere melius est. ibid.

NON ENTIVM.

Non entium nullæ sunt partes. 174.1. b

NOTARIVS.

Notarius episcopi visitantis potest accipere aliquid à visitatis pro decretis & ordinationibus in visitatione factis,nisi in certis casibus. 361. 1. a

Notarius non magis accipere potest pro calamo,quam episcopus pro ordinatione. 50.1. d.*

Notarius qui accepit concordiam Simoniacam male fecit, & tenetur protocollum eam continens comburere.81.1. b

Notarius si bona fide nouit aliquem esse creditorem talis tenetur eum monere.218.2.a.* sed si sciebat illud esse solutum , tenetur restituere debitum,vel expensas in eo exigendo factas. ibid.

NOTORIVM, NOTVM.

Notorium quod est alicubi,notorium est vbi que. 60.1. c

Notum est Collegio , quod notum est parti repræsentati totum collegium,non est hoc firmum. 54. 2. c. *

NOVITATES.

Nouitates sunt vitandæ quatenus sine naturalis & diuinæ legis transgressione vitari possunt.175.1. c

Nouitates discordiam pariunt. 313.2. d

NOVITIVS, NOVITII, NOVITIATVS.

Nouitius faciens actum ad professum tantum spectantem videtur profiteri. hoc quomodo intelligendum. 107. 1. d. Nouitius religionis approbatæ gaudet priuilegio canonis & fori.117.1.f

Nouitium de homicidio accusatum prælatus torquere potest,sed per religiosum.ibid. 2. a

Nouitiatus annus interrumpitur per exitum nouitij à clausſtro per tres aut quatuor dies sine licentia.261.2.c. Nouitius vt probet in diuiduo omnes austeritates monasterij non est necessarium.ibid. c

Nouitiatum non interrumpit latitatio momentanea in monasterio animo fugiendi. 262.1. d

Nouitia sicut potest exire è monasterio , ita illud eam excludere. 289. 2. b

NVPTIÆ, NVPTIALIS.

Nuptias facit consensus non concubitus. 300. 1. c

Nuptialis benedictio siue male ab hæreticis,siue bene accepta non auget vinculum matrimonij 11.1.c.*

Nuptiæ primæ nec directe nec indirecte prohiberi possunt virgini siue viro siue fœminæ. 23.2. b

O

OBEDIENTIA, OBEDIENDVM.

Obedientiam quot & quanta hominum genera præstent. 241. 2. d. per Obedientiam monachalem quis efficitur religiosus, & quæ illa sit. ibid. e. Obediendum non est vni superiori , quando superior illius contrarium præcipit. 356.2. b

Obediendum est superiori possidenti,donec lis est super proprietate. 234.1. e.*

OBLATVS, OBLATIO, OBLATÆ.

Oblatus est qui se & sua donat nihilo sibi reseruato , & quæritur an sit religiosus & respondetur negatiue. 270.1. c. d

Oblatum esse minus est quam esse conuersum , & proinde quam esse monachum. ibid. e

Oblatio non est tantæ virtutis ac efficaciæ vt professio, nec facit religiosum. 318. 1. a

Oblatæ turris speculorum tenentur ad clausſuram si sint veræ monachæ 339. 1. f. Si non veræ monachæ non tenentur. 340. 1. a

Oblatæ illæ si non sunt professæ sunt sæculares & non regulares. ibid. f An sint veræ monachæ quæritur,& resoluitur non esse. ibid. 2.a b. Oblatus & donatus non sunt monachi. 341. 1. c

Oblatæ turris speculorum etiamsi in sua oblatione de nouo addiderint paupertatem & castitatem non sunt monachæ. 342. 1. a

Oblatas has non esse propriè religiosas iterum confirmat auctor. ibid. d. e. Oblatæ hæ ad eligendam præsidentem trienalem non obligantur,sed possunt eligere de more perpetuam. ibid.2. a. b

OBLIGATVS, OBLIGATIO.

Obligatus ad aliquid faciendum intra tempus certum, eo elapso non liberatur. 132. 2. c

Obligatio ad soluenda decem scutorum aromata minor est quam obligatio decem scutorum. 187.1. b

Obligatio naturalis quæ ex pacto & conuentione licitis etiam nudis nascitur in foro conscientiæ seruanda. 191.2. a

Obligatio est restringenda. 316. 2. b

Obligatus ad aliquid certo in loco faciendum non liberatur faciendo in alio. 371. 2. d. Obligatus ad aliquid qualificatum faciendum,non soluet simpliciter faciendo illud. ibid. f

OBSONATORES.

Obsonatores an peccent mortaliter pluris emendo carnes quam sit à magistratu constitutum,quæritur & resoluitur. 184.1. f

Obsonatores hi clare peccant & à mortali propter , paruitatem rei non excusantur. ibid. 2. c. & quia transgrediuntur legem diuinam. ibid. b

Obsonatores possunt aliquid dare venditoribus , vt eis libentius vendant,sed non in præiudicium suarum animarum.185.1. f

OCCASIO.

Occasionis ad peccatum datio non omnis peccatum est , sed ea quæ à lege prohibetur.96.1. c

OCCIDERE.

Occidere seipsum nemo potest , nec consentire vt ab aliquo occidatur.140.1.* Occidens alium ad defensionem suæ vitæ aliàs ineutabilem nõ est irregularis.141.1.c. Occidens alium cum fugere possit,sed non fugit propter dedecus,nõ peccat,sed est irregularis.ibid.d

Occisurum licet præuenire quando nullum est effugium,sed non eum quem certo scimus nobis pluries paræsse insidias,& nobis mortem aliquando illaturum.140.2.a.*

Occidens inuasorem etiam cum moderamine est irregularis , si causſam dedit , vt inuaderetur. ibid c. Occidens alium excedendo moderamen inculpatæ tutelæ sit irregularis , sed potest dispensari. 151.1. d. Occidens extra modum inculpatæ tutelæ est puniendus,sed non pœna ordinaria,sicut qui iusto dolore victus occidit. ibid.

ODIVM.

Odium inordinatum & rancorem quilibet tenetur dimittere, sed potest iniuriæ satisfactionem quærere.54.1. b.*

Odium & rancorem prout tenemur abiicere , & simul actionem iniuriarum nolle remittere,humiliter eam petenti difficile.233.1.a.*

OECONOMVS.

Oeconomus accipiens auctarium pecuniæ aureæ quam dedit pro argentea an teneatur illud referre in vtilitatem heri , quæritur & resoluitur negatiue. 183. 2. c. d. hoc quando verum sit declaratur. 184.1. b. c

Oeconomus qui conuenit cum pistore de accipiendo panc ab eo semper, & ille dabit ei aliquid singulis mensibus,peccat , sed non si pecuniam auream domini habens eam cambit cum pecunia minuta aliorum,& aliquid lucratur 219.1.a

OFFICIVM, OFFICIARIVS, OFFICIALIS.

Officio aliquo fungens , & accipiens aliquid pro eo exercendo, in illud vertisse præsumitur.99.2. b

Officio alicui præpositus , accipiendo aliqua vel necessaria vel commoda ad illud,obligant eos qui eum præposuerunt.ibid d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Officiarium principis non decet causſam, quæ ipſum tangat ſine ipſius licentia tractare.110 2. b
Officialis qui accipit pecunias ſuper officio ſuo pluſquam illud reddat, peccat. 207.1. e. Prius ſoluens his à quibus poſterioribus nomine ſuo pecunias accepit, quam illis quibus prioribus pro aliis fide iuſſit peccat. ibid. f
Officialis publicus tenetur ad reſtitutionem damni ſua culpa dati, etiam ſua negligentia 216.1.e *
Officialis ſuum officium à rep. ſibi oblatum cum minore iuſto ſalario acceptare cogitur. ibid. f
Officialis miſſus à principe, vt omnes latronum propinquos mittat in exilium, parcendo eis, ſi non ſunt in culpa non peccat, ſed ſic pecuniam accipiendo. ibid. 2. e. f
Officiales qui damnant ad perpetuos carceres, ex quibus breui mors ſequitur ſunt irregulares. 221.1. c
Officialis eſt nomen latum & ſignificat omnes qui ſeruiunt alicui in aliquo officio, ſed reſtringitur per adiectionem genitiuorum, &c. 276. 2. d. *
Officialis propriè eſt qui ſeruit alicui immediatè in aliquo officio. ibid.
Officiales Papæ qui & quot dici non poſſunt, etiamſi ab eo inſtituti ſint. ibid. e
Officiales Papæ non dicuntur poteſtates ſeu rectores ſi ab eo ſolum confirmentur vel ſint perpetui. 277. 1.a. nec qui ab eo ponuntur vel reuocantur pro ſua voluntate & arbitrio. ibid. vide vicarius.

OPINIO.

Opinio doctorum fundata in pluribus & melioribus rationibus, eſt magis tenenda, quam contraria, licet ſit communis. 72.1. c
Opinionem grauis auctoris ſequens in iis quæ ſunt iuris humani diuerſo modo intellecti non peccat. 37.2.a. *.

ORATIO.

Oratio ambigua in eo ſenſu intelligenda, quam ei dat qui eam protulit. 125. 1. b. *
Orationis ambiguæ ille ſenſus maxime probandus eſt quem antecedentia & conſequentia verba ei dant. ibid. f
Oratio quantæ ſit virtutis & efficaciæ. 271. 2. c. *
Oratio etiam peccatoris impetrat ſemper, quoties eam quatuor comitantur. ibid. d

ORDINATVS, ORDINARIVS, ORDO.

Ordinatus ſine titulo patrimonij vel beneficij ſuſpenſus eſt. 8.1. f
Ordinari non poteſt virtute reſcripti poſt Concilium, quod ante illud obtentum eſt. 16.2. c
Ordines aſſumendi à quocumque facultas morte concedentis non expirat. 24.1. d. e
Ordinarius conferens valde deformi etiam cum diſpenſatione Papæ Eccleſiam parochialem peccat. 31.1. b. eumque ab officio non amouens. ibid. d
Ordinarius an poſſit cum iure ab Eccleſia expellere quæritur & reſoluitur affirmatiue. ibid. d. e
Ordinarius qui contulit beneficium propinquo reſignantis eſt ſuſpenſus per bullam Pij V. niſi vere cum ignorabat. 44.2. b
Ordinatus in Francia ante legitimam ætatem non incurrit pœnas bullæ ſibi Pij II. bulla recepta non eſt. 48. c peccat tamen. ibid. c
Ordinati poteſt quis ab epiſcopo loci ſui domicilij. ibid. 2. b
Ordinandus ne ſit filius natus in vna diœceſi ab epiſcopo alterius diœceſis, in qua pater domicilium habet, quæritur & reſoluitur affirmatiue. ibid. e f
Ordinatus non ſeruatis temporum interſtitiis per Conc. Trid. ſtatutis non eſt ſuſpenſus. 47.1. e. f
Ordines duos minores aſſumens non eſt ſuſpenſus. 47.2. d
Ordinum accipiendorum interſtitia à Conc. Trid. indicta, epiſcopus tollere poteſt. ibid. e
Ordines tres aſſumiens ante legitimam ætatem ter ſuſpenſus fuit, & bis vtendo bis irregularis 48. 1. a
Ordinatus in ſitè parentum putans ſe ætate eſſe maiorem quam fuerit non eſt ſuſpenſus. ibid. e
Ordinatus ante 24. annos completos etiamſi parum abfuerit eſt ſuſpenſus, & celebrando ſit irregularis ibid. 2. a
Ordo clericalis acceptus à non ſuo non debet iterari, ſed approbari. 49.1. a
Ordinati ſine patrimonio aut ſine titulo ſufficienti pœnæ. ibid. 2. f
Ordines aſſumpturus quale beneficium habere debeat, & vt non ſufficiat titulus patrimonialis ex Conc. Trid. 50.1.a. b
Ordinatus ad titulum aliquem patrimonij, non poteſt illum alienare. ibid. c. Ordinatus legitimè per diſpenſationem extra tempora non incurrit pœnam ſuſpenſionis, eo quod beneficij poſſeſſionem quo erat legitimè prouiſus non cepit. ibid. 2. c. d
in Ordinando Conc. Trid. requirit non ſolum ius proprietatis, ſed poſſeſſionem beneficij. ibid. f
Ordinatus cum falſis litteris dimiſſoriis eſt irregularis. 51.1.b. quomodo in vtroque foro poterit abſolui & miniſtrare ibid. d. e
Ordinatus ad præſentationem beneficij cum conuentione nihil petendi à præſentante non poteſt aſcendere, nec miniſtrare. ibid. 2. a
Ordinatus ad diaconatum cum titulo patrimonij & poſtea renuncians nulliter renunciauit. ibid.
Ordinatus ad titulum qui tantum valebat quantum debebat non eſt ſuſpenſus. 52.1. a
Ordinatus cui datum eſt prædium cum obligatione vt ſoluat illi æquialens, non tenetur illud ſoluere. ibid. c. d
Ordinatus ab epiſcopo originis paternæ qui nihil in bonis habet niſi poſt mortem patris ſtricto iure nullas pœnas incurrit, ſed ad cautelam poteſt petere diſpenſationem à ſuſpenſione & irregularitate in celebrando incurſa. 16.2. b, c
Ordinatus ad titulum patrimonij, & ante ſuſceptionem preſbyterij ei renuncians & miniſtrans an rite ſit ordinatus quæritur, & reſoluitur negatiue. 53.1. c. d. ſed peccauit. ibid. e. idem reſoluitur de eo qui poſt presbyterium renunciauit, nempe non incidiſſe in cenſuras, ſed peccaſſe. & poſſe puniri ab epiſcopo. ibid. 2. b. c
Ordinatus ad titulum patrimonij, quod mentitus eſt eſſe ſufficiens non eſt bene ordinatus. ibid. d. e
Ordinatus ab alieno cum litteris dimiſſoriis falſo fidem talis tituli facientibus ſuſpenſus eſt 54.1. a
Ordinatus cui parum deficit ad ſufficientiam bene eſt ordinatus. 54. 1. b
Ordinari poteſt à quocumque, cui epiſcopus conceſſit vt à quocumque extra tempora ordinari poſſet ſi Papa id cõcederet, etiamſi Papa dixerit, vt à ſuo ordinaretur tantum ibid 2. a
Ordinandus debet habere litteras dimiſſorias ab Epiſcopo vel Vicario epiſcopi, originis, vel domicilij aut prælati ſuæ religionis. 55. 1. b
Ordinatus ante annum per licentiam capituli poteſt tenere beneficium. 56. 1. a
Ordinatus minoribus ſine litteris dimiſſoriis non eſt ſuſpenſus licet mereatur ſuſpendi. ibid. c. Et beneficium ei collatum tenet niſi ſit vltramontanus. ibid. e
Ordinatus minoribus per dimiſſorias falſas ſine peccato non poteſt vti ordinibus, niſi ratificetur ordinatio. 56. 2. c. non tamen ſuſpenſus & irregularis eſt ſi vtatur. ibid. d. niſi ſit aliunde excommunicatus, ibid. e
Ordinatus ab alieno non caret ipſo jure executione ordinis ſed eſt ei interdicenda. 57.1.b. quod intelligitur non de laico, ſed de clerico. ibid. c
Ordinatus ad minores cum falſis litteris, & cum veris ad ſubdiaconatum licet peccauerit nullam pœnam incurrit. ibid 2. b. c
Ordinatus per falſas litteras, qui tamen veras obtinuerat, ſed ad eum hæ non peruenerant, licet peccauerit, non tamen in cenſuras incidit etiamſi ſacros ordines accepiſſet. ibid. d. e
Ordinatus cum litteris ſui epiſcopi, dicentis ſeipſum velle illi conferre, & eis ne vteretur, non peccauit nec in cenſuras incidit 58.1.b
Ordinatus cum titulo bonorum mobilium, curet vt quamprimum ea in bona immobilia transferat. ibid. d
Ordinandus nemo eſt à dæmone poſſeſſus. liberatus ab eo poteſt in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. 58.2. a
Ordinatio ab alieno facta tenet, & repeti non debet, ſed ratificari. 59. 1. d
Ordinatus ab alieno eſt ſuſpendendus iure antiquo, & ſuſpenſus nouo. ibid. e
Ordines male accepit qui poſt ſententiam iudicis, qua fuit fuſtibus cæſus eos accepit. 60. 2. a. poteſt tamen miniſtrare ſi iniuſtè fuit cæſus, & ignoratur. ibid. b
Ordinatus ſine titulo patrimonij vel beneficij olim erat ſuſpenſus. 61.2.c. hæc pœna mutata fuit, vt ordinans teneatur eum alere, quæ reſtringenda dicitur. ibid. d
Ordinatus per ſaltum, non eſt irregularis ſed ſuſpenſus. 65.1.c. d
Ordinatus bis eodem ordine eſt irregularis. 65. 1. d. Ordinem diaconatus non accepit, qui in traditione librum non tetigit. ibid. 2. d. nec etiam preſbyteratum, ſi non eum intendebat accipere, ſi non eſſet diaconus. ibid. e
Ordinatus ſic debet accipere iterum illos ordines. ibid. e. Ordines qui accepit cum ſcrupulo, cui conabatur reſiſtere, & cui deerant aliquæ veſtes ſolitæ bene eſt ordinatus. 66.1.d. ad Ordines accipiendos intentio neceſſaria quæ ſit. ibid. 2. c
Ordinati male ob defectum intentionis ſuæ vel miniſtri, quo remedio poſſunt melius ordinari. 66 2.c. f
Ordines minores male aſſumens non incurrit ipſo iure ſuſpenſionem. 67. 1. d
Ordinatus illegitimus habens commiſſionem vt cum eo diſpenſetur, non eſt irregularis ſi ſine diſpenſatione bona fide eſt ordinatus. 69. 1. c. Et cum eo poſt ordinem ſubdiaconatus ita male ſuſceptum Epiſcopus per commiſſionem, vt ad ſuperiores ordines promoueatur diſpenſare poteſt. ibid. d. e
Ordine ſacro inſignitus matrimonium contrahens excommunicatur. 100. 2. b
Ordine ſacro quidam inſignitus an poſſit militiæ S. Ioannis adſcribi quæritur & reſoluitur affirmatiue. 101.1.a. b
Ordinatus per metum ſubdiaconatus & diaconatus ordine an poſſit ducere vxorem quæritur & reſoluitur affirmatiue. 103.2.c. d
Ordinatus non eſt qui iuſto metu compulſus ſacros ordines accepit, proteſtatus ſe vi id facere. 115.1.a b
Ordinatus per metum vere eſt ordinatus ſi conſenſit. 100. 1.a. ad Ordinationem requiritur conſenſus abſolutus vel conditionalis, diſſenſus autem eam reddit nullam. ibid. d
Ordinatus metu iuſto characterem accipit. ſed non obligatur ad continentiam. ibid. c. Ordinatus metu iuſto, ſi contrahit matrimonium tenet. ibid. 2. a
Ordinatus ritè eſt ad ſacerdotium qui ſecretè circumciſus, ſecretè apoſtatam abiuratit, & poſtea religionem ingreſſus auctoritate Papæ ordines duos ſacros in vna religione ſuperioris iuſſu aſſumpſit, & in altera preſbyteratum. 127.1.a
Ordinatus ante legitimam ætatem, ab epiſcopo proteſtante ſe nolle tales ordinare, an ſit iterum ordinandus quæritur & reſoluitur. 198. 2. c. f. *
Ordinatus non eſt is, ſi epiſcopus vere ore & mente non intendebat ordinare. 199.1. d. ſed ſic ſi ore tantum proteſtatus & mente

Ordinare voluit. ibid. ſed ſi hoc proteſtatus eſt, iterum ordinandum eſſe, decretum eſt ibid. 1. f. * A
Ordinatus eſt ſi epiſcopus noluit, vt tales ordinarentur. ibid. 1. f.
Ordinatus non eſt quem epiſcopus non intendit ordinare. 200.1.b
Ordinandi promotionem non impedit infidelitas præcedens. ibid. c
Ordinarius eſt abbas nullius diœceſis, & habens iura quaſi epiſcopalia. 17.1.b. *
Ordinarius neque parochus non poſſunt dare licentiam vt matrimonium coram alio quam ſacerdote celebretur. 18.2. d
Ordinatus extra tempora hodie eſt ſuſpenſus 193.1.f. * ſed ipſo iure ante illam extrauagantem non erat ſuſpenſus ſed ſuſpendendus. ibid. 2. a
Ordinatus extra tempora ſi miniſtrat hodie eſt irregularis. ibid. b
Ordinatus preſbyterio ante legitimam ætatem eſt irregularis, & quia celebrat cum epiſcopo ordinante fit irregularis. ibid. f
Hoc tamen non ita certum eſſe aſſeritur. 194.1.a
Ordinarij locorum etiam Cardinales non poſſunt concedere facultates quę Chriſtianis omnibus conueniant. 231.2.f. * & non debent concedere quæ iure communi competunt, & ſuperflua. 232.1.a
Ordines minores non ſunt ſacramenta ſed ſacramentalia, & excommunicatus eis vtens non fit irregularis. 165.2.d. *
Ordines minores male aſſumens vel male vtens non punitur ea pœna qua ordines ſacros male aſſumens, vel ijs male vtens. ibid. e
Ordines minores aſſumens ante legitimam ætatem non eſt ſuſpenſus ſed ſuſpendendus. 266.1.a

ORIGINALE.

Originale peccatum non contraxiſſemus niſi Adam peccaſſet. 301.1.f

OTIVM.

Otium & voluptas peccandi ſunt occaſiones. 40 2.a

OVA.

Ova & lactic'nia cui per Bullam Cruciatæ ob neceſſitatem licet comedere, poteſt piſces niſi ſibi valde noceant alternis diebus edere. 209 1.d. * ſed non in eodem prandio vel cœna. ibid. e. poteſt in prandio carnibus, & in cœna, ſi ei licet veſci carnibus. ibid. f

P

PACTA.

Pactorum priuatorum iuri publico derogari non poteſt. 33.2.d
Pacta regulariter valent, & pactum de dando aliquid pro palmario litis regulariter valet. 96.1.a
Pactum de quota parte litis danda aduocato, ſi vincat non valet. ibid. b
Pactis priuatorum ius publicum non eſt diminuendum. ibid 2. d
Pacto ex nudo non oritur actio, nec ius agendi. 97.1.a, falſum. nam oritur obligatio. ibid. d
Pactum vel conuentio illicita nullam pariunt obligationem naturalem. 191.2. b
Pactum de non redimendo cenſum perpetuum conſtitutum promiſſis perpetuo celebrandis in aliqua Eccleſia valet. 194.1.a
Pactum eſt *duorum in idem conſenſus*. 61.1.b. *
Pactum de conſenſu præſtando in penſione ſuper meo beneficio, ſi alter ſuum reſignet, in fauorem alterius quem volo, eſt illicitum & ſimoniacum. 68.1.a

PERCVSSVS, PERCVTERE.

Percuſſum qui ſanatus intra menſem obijt, non teneor credere ex dicta percuſſione mortuum. 149.1.c. *
Percuti mandans alium citra mortem, ſi percuſſus moriatur eſt irregularis ſed diſpenſabilis. ibid. f.
Percutere volenti aliquem, ſi quis opem polliceatur, & is irruens in alium occidatur, eſt irregularis irregularitate diſpenſabili. ibi. 2. a
Percutere poſſum iniurtantem etiam fugientem quantum neceſſarium eſt ne magnam honoris iacturam faciam. ibid. d
Percutere iubens & non occidere, ſi percuſſus moriatur eſt irregularis. 155.2.c

PALMARIVM.

Palmarium litis immoderatum illicitum, moderatum licitum. 96.1.d

PAPA.

Papæ lex ante finem duorum menſium poſt promulgationem obligat. 4. 2. b
Papæ leges etiamſi non publicentur in prouincijs per prælatos & alios non deſinunt obligare ibid 2 c.f
Papæ lex magis eſt ſcitu neceſſaria quàm lex imperatoris. ibid. c
Papæ lex ignorata vel per maiorem partem non recepta. 6.1.a
Papa quando vt Papa & quando vt doctor loquitur. 14.2.a
Papæ facta ſunt, quæ fecit Capitulum generale auctoritate Papæ congregatum. 17 2.c.
Papæ auctoritate qui fecit aliquid, non poteſt illud tollere ſua auctorita c. ibid.
Papa cum diſpenſat cum vna perſona contrahere, intendit diſpenſare cum vtraque. 23.1.d.
Papæ placet vt ſua mandata nõ exequantur ſi ſint iniuſta. 31.1.c
Papa eſt ſupra ius omne poſitiuum. 52.2.f
Papa & alij dum diſpenſant ſe differunt quia Papa conferens gratiam inhabili ad eam cum ipſo diſpenſat, alij vero non. 68.2.e
Papa tenetur legem diuinam ſeruare. 101.1.b c
Papa poteſt diſpenſare vt ſacerdos & monachus ob iuſtam cauſſam vxorem ducant. 91.2.b
Papa conſenſum in matrimonio ſupplere non poteſt. 108.1.a
ad Papam cauſſæ maiores ſunt referendæ. 110.1. a
Papa inferior non poteſt cognoſcere de hæreſi epiſcoporum. ibid. b
Papa ſtatuere poteſt vt vnum matrimonium valeat, quoad vnum forum, & non quoad aliud. 111. 2.d
Papa ſtatuere poteſt vt vnum ſacramentum quod verè iudicari poteſt tale in vno toro, non ſit tale quo ad aliud. 12.1 c
Papæ omnes Chriſtiani ſubditi ſunt, in ſpiritualibus. 115.1.f
Papa poteſt eſſe iudex in cauſſa propria ſicut imperator in cauſſa ſui fiſci. ibid. 2.c
Papa faciens aliquem actum, in quo eſt aliquis defectus iuris humani ſupplet illum, ſed non ſi ſit iuris diuini. 179. 1.a
Papa tenetur ſeruare ius diuinum vſque ad ſanguinem & conſequenter non poteſt diſpenſare ſuper vſura ibid. b
Papa non poteſt tollere priuilegia conceſſa circa temporalia à principibus iuta regalia habentibus. 222.2.d
Papa æqualem poteſtatem habet ei quã habuit D. Petrus. 247.1.f
Papa poteſt reuocare indulgentias à ſuis prædeceſſoribus conceſſas. 250. 1. c
Papa initio ſuæ creationis non reuocat indulgentias, ſed regulas Cancellariæ ſuorum præceſſorum. ibid c
Papam non poſſe dare facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis epiſcopis falſum. 136.2.d
Papę à iuriſdictione nemo exemptus eſt 148.1.c.
Papa non poteſt compellere monachos in apparentia, vt veram religionem ingrediantur. 150 1 f
Papa ſolus diſpenſare poteſt in his quæ pertinent ad eſſentiam religionis. 157. 1. b
Papa poteſt annihilare profeſſionem ex maxima cauſſa. 161.1.a
Papa non poteſt nulliter profeſſum ad nouam religionem profitendam cogere. 164.2.b
Papa diſpenſare poteſt vt ſubdiaconus, & monachus profeſſus vxorem ducat. 322. 1. b. c
Papa diſpenſando in voto non facit, vt manente voto non teneatur ſoluere, ſed facit vt in hoc caſu hæc non ſit voti materia. ibid. f
Papa an poſſit facere, vt preſbyter vxorem ducat. ibid. 2. f. 323. 2. a. b
Papa diſpenſauit vt multi ſacerdotes vxores ducerent. ibid. 2. c.
Papa non poteſt facere, vt aliquis ſimul vtatur matrimonij & ſacrorum ordinum exercitio, quod redarguitur. 324.1.a
Papa poteſt etiam epiſcopo & archiepiſcopo poteſtatem vxorem ducendi facere. 324. 2. c
Papa an debeat diſpenſare illi de quo erat quæſtio preſbytero, & epiſcopo, quæritur & reſoluitur affirmatiue. 325.1.b.c
Papa eſt omnium monachorum & Chriſtianorum prælatus ſummus. 336.2.d
Papa non poteſt quempiam eximere à iuriſdictione papali in ſpiritualibus. 351.1.b
Papa iuribus regijs raro derogat. 356.2.c
Papa quod poteſt ſtatuere, poteſt induci conſuetudine immemoriali. 359.1 a
Papa poteſt diſpenſare in matrimonio rato & non conſummato. 3. 2. c. *
Papa diſpenſare poteſt per legem ſpecialem cum aliquibus ſuper impedimentis matrimonij, & tollere & mutare per legem generalem. 8.2.d.e
Papę omnis lex humana ſubiicitur, quoad hoc, vt eam poſſit iuſtè pro loco & tempore relaxare. 14.1.d. *
Papa non poteſt diſpenſare in lege naturali & diuina, poteſt tamen interpretari & declarare, vt non poſſit ſeruari, quando ratio id ſuadet. 15 d. e. poteſt item efficere vt aliquod factum hominis, quod includitur ſub lege diuina, non includatur ſub ea. ibid. f
Papa ſolus diſpenſat in matrimonio contrahendo cum ea, quam quis viuente priore viro duxerat. 27. 1.c. *
Papa poteſt diſſoluere matrimonium ratum & non conſummatum iuſta de cauſſa, quæ ibi exponitur. 340.1.e.f
Papa interdicere poteſt alicui matrimonium vſque ad certum tempus iuſta de cauſſa. 44.2.a
Papã duas perſonas alioqui habiles facere inhabiles ad contrahendum matrimonium indignum eſt quod peratut. 44 2.b. * hoc tamen noſtro tempore factum eſſe aſſeritur. ibid. d. A
Papa interdicere poteſt Parocho & ordinario, ne tali matrimonio præſentiam exhibeant. ibid. b. Cauſſa huius rei poteſt ſuſpicionis timor & 9 quæ ibi narrantur. ibid. c
Papa poteſt interdicere, ne quis matrimonium cum hæretica contrahat, ſed non poteſt ita illud prohibere, vt ita contractum ſit irritum. ibid. f vel ſi poteſt illud irritum facere non eſt vtile. 45.1.a
Papa mandans Generali, ne illegitimos ad dignitates admittat, non priuat dignitate cum qui eam ante habuit. ibid. 2. a
Papa an poſſit facere vt poſt mortem coniugis putatiuæ, filij illegitimi cenſeantur legitimi approbando matrimonium inter ipſos, quæritur & reſoluitur negatiue. 46.1. b. *
Papa non poteſt facere, vt quod factum ſit, infectum ſit. licet poſſit ſi tionem & præſumptionem in contrarium inducere. ibid. c
Papa non poteſt facere, vt aliquid ſit ſacramentum niſi concurrant ea quæ ſunt neceſſaria ad ſubſtantiam ſacramenti. ibid. d
Papa poteſt facere quicquid per canonem fieri poteſt. ibid. 2. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Papa quæ in matrimonio nulliter contracto mortuo altero conjuge facere non potest. ibid. e f
Papa quæ non facere vel facere potest circa leges à suis præcessoribus latas & maxime circa matrimonium. 47. 1. a. b
Papa legem qua vetitum est ne consanguinei intra gradum contrahant potest reuocare, ita vt fingatur non esse facta. 47. 1. c. * Hoc autem sine peccato nisi maximam ob caussam fieri non posse ostenditur. ibid. 2. a. b
Papæ beneplaciti reseruatio non excusat exequentes contenta ante quam illud impetretur. 71. 2. b
Papæ circa ea quæ sunt iuris positiui potestas tanta est, quod potest reuocare legem præteritam, ita vt habeatur pro infecta fic, quod effectus ab ea producti nati nulli. 75. 2. c. *
à Papa conuentio probata dici potest, cum iudex ab eo datus eam probat. 82. 2. f
Papæ beneplaciti reseruatio in conuentionibus beneficialibus excusat ab omni pœna temporali. 83. 1. d. sed non si prius veniatur ad executionem quam illud detur. ibid. 2. a
Papæ auctoritas abolet omnem simoniam saltem quoad pœnas eius. 85. 1. c. *
Papæ beneplacitum qui reseruarunt, si antequam illud impetrarint conuenta seruent, sunt simoniaci. ibid. d
Papa peccare potest peccatum simoniæ, agens actum qui iure naturali & diuino est simoniacus. 88. 2. a
Papa si statuit aliquid contra ius humanum tollit illud, si præsertim de eo mentionem faciat. 104. 2. c. *
Papa diuersa ratione summus rex, & summus pontifex dicitur. 184. 2. c
Papa potest permittere Iudæis exercere vsuras. 188. 1. c. hoc est non punire. 189. 1. a A
Papa per clausulam generalem in irregularitate non dispensat nisi id exprimat. 196. 1. c
Papa motu proprio scribens non inducit dispensationem, circa ea quæ iure communi obsunt. 196. 2. a. *
Papa ius diuinum quomodo limitare possit, & episcopis casus reseruatos alijs absoluendis concedere. 237. 1. b. *
Papa contra inuidiam partem nihil potest desimire, vt ipse testatur. 245. 2. d
Papa viuente an qui promisit & dedit quædam bona N. vt inclinaret quemdam ad faciendum aliqui vt in primo conclaui Papa fieret, incidat in pœnā Bullæ Pauli III I. contra ambientes Papatum, quæritur & resoluitur affirmatiue. 250. 1. a. *
pro Papatu sibi vel alij quærendo dare aliquid est simoniam committere & Papatus est beneficium ibid. 2. d
Papæ litteris qui contradicunt non incidunt in Bullam, nisi impediant litterarum executionem. 261. 1 a
Papæ præceptum in dubio vt verba sonant interpretandum. 273. 2. f. *
Papa in dubio nemini præiudicat. 276. 1. b

PAR.

Par in parem non habet imperium. 339. 2. a
Paria sunt duo fieri eodem die, & duobus interpollatis per viam adiectionis & accessionis. 267. 1. c. *

PARENS.

Parentis alterius bona fides sufficit ad legitimandos filios. 35. 2. b. *
Parentes qui multo tempore filios habuerunt & nominarunt non debent audiri si dicant postea eos à se non esse genitos. 43. 1. d

PARIFICATA.

de Parificatis idem debet iudicati. 276. 1. d

PARLAMENTA.

Parlamenta Galliæ Christianissimi regis auctoritate collecta non præcipiunt episcopis sed precantur. 381. 1. b. si vtantur stylo præceptorio emendanda sunt ibid. c

PAROCHVS, PAROCHIANVS,
Parochialis Ecclesia.

Parocho vni vt in aliena parochia detur auctoritas præsertim fori exterioris ægrè conceditur. 28. 1. b. *
Parochus contrahentium & non loci, vbi contrahitur debet interesse matrimonio. ibid. 2. e
Parochianum non facit habitatio extra domicilium ad tempus. 19. 1. a
Parochus qui non est sacerdos matrimonium coram se celebratum validat. ibid. f
Parochus quid propriè significet, & quid largo modo. ibid. 2. a
Parochus non sacerdos potest exercere omnia, quæ alius sacerdos excepris quibusdam. ibid. b
Parochus non sacerdos non potest matrimonio contrahendo interesse sed debet hoc sacerdoti committere. 19. 2. c. A. *
Parochus qui dat licentiam alteri sacerdoti vt adsit matrimonio verbo eam solo dare potest. 201. d
Parochus vices suas committere alteri potest, & à regula non discedit nisi probetur. ibid. 2. b
Parochus in sua parochia interuenire debet matrimonio suorum, non in aliena. 21. 1. d
Parochus extra suam parochiam, & ordinarius extra suam diœcesim censentur esse priuatæ personæ vt tales. 21. 1. c. *
Parochus cur extra suam parochiam sui subditi confessionem audire, & episcopus ordinare possit: non autem matrimonio interesse. ibid. 2. a
Parochus petens ante collationem nuptialis benedictionis, pro ea dari consueta, peccat sed non est simoniacus. 105. 1. c. & si sit simoniacus non incurrit excommunicationem. ibid. 2. a
de Parochiali Ecclesia per concursum prouisus, si Papa non adeat, & Ecclesiam vacantem relinquat, non potest inducere alium, vt a Papa eamdem Ecclesiam tamquam vacantem impetret. 25. 2. d. e
de Parochiali Ecclesia per concursum prouisus, si ipse non faciat quod suum est, prouisio illius ad Episcopum redit. 26. 1. a
Parochialem Ecclesiam qui accepit, nec intra annum fecit se ordinari, amisit illam. ibid. 2. a. & fructus eius perceptos post annum tenetur restituere. ibid. b
Parochialem Ecclesiam qui accepit, non debet moneri, vt accipiat presbyterium, ne amittat eam. 27. 1. d. ad restitutionem fructuum primi anni tenetur, si non intendebat sumere presbyterium. ibid. e
Parochiales Ecclesias sine dispensatione plures obtinens, est inhabilis ad illas, & quæuis alia beneficia obtinenda. ibid. 2. d. An qui eas obtinuit cum dispensatione sufficienti, sit etiam inhabilis quæritur & resoluitur negatiue. ibid. e. f
Parochialem Ecclesiam qui ante ætatem acceptauit, & postea legitime est ordinatus peccauit, sed censuras non incurrit. 54. 1. c
Parochi pœna cuius culpa parochianus sine sacramentis obiit est arbitraria. 139. 2. a
Parochus qui cum licentia sui episcopi fungitur officio vicarij episcopi in altero episcopatu iuste potest fructus sui beneficij percipere. 149. 2. f
Parocho episcopus non potest dare licentiam vt absit à sua parochia ad munus gerendum vicarij episcopi alterius. 150. 1. b. A
Parochus fieri potest regularis & relicta sua Ecclesia debet transire ad monasterium, nisi sit legitime dispensatus, vt Ecclesiam parochialem teneat. 151. 2. b
Parochus habens in eadem ciuitate canonicatum & seruiens vtrique, vt ibi declaratur residere in vtroque beneficio dicitur. 152. 1. a
an Parochus cuius antecessores Ecclesiæ inseruierunt per capellanum seu vicarium, teneatur ipse per se ei deseruire quæritur & resoluitur negatiue. ibid. d. e explicatur hoc de parocho, qui habet curam in habitu non in actu. ibid. 2. a
Parochiali vacante non tenetur episcopus edictum proponere, sed sufficit examinandos nominare, nisi aliter sit statutum. 154. 2. c
Parochi nullius diœcesis non possunt compelli ad synodum, sed possunt visitari à proximiori episcopo. 94. 2. c. f
Parochus ad sumendos ordines in fine anni impeditus, restituitur ad tempus, in quo illos sumere debuit. 109. 1. a
Parochiales Ecclesiæ non sunt Abbatiæ, quæ non habent parochiam, cuius curam debeant abbates per se administrare. 159. 2. c
Parochus potest capellanum in sua Ecclesia retinere. 160. 1. d
Parochia cum canonijs quæ non exigunt continuatam residentiam in terris vbi non seruatur Concilium retineri potest, si sit insufficiens. 161. 1. c
Parochiam tenuem habens retinere potest duas capellanias & iuuatur regula de triennali. ibid. 2. a
Parochianus vt quis sit ad sumenda sacramenta voluntaria requiritur, quod habeat domicilium habitationis. 248. 2. d
Parochianus non est, qui recreationis caussa vel alterius rei vadit in villam, & ibidies plures moratur. ibid. e
Parochianum efficit habitatio bona fide suscepta in aliquo loco, vnde non potest reuerti ad percipienda sacramenta. ibid. f. non habitatio in præiudicium parochi proprij. 239. 1. a
Parochianus moritur in sua ecclesia cum moritur vbi secesserat animo redeundi. ibid. e
Parochiales plures obtinens sine Papæ dispensatione, perdit eas & est ipso iure inhabilis ad alia beneficia. 147. 1. f
Parochialem habens suæ prædendæ vel alij simplici beneficio annexam non censetur habere curam animarum. 174. 2. d
Parochi non possunt remittere trinas denunciationes, quas in matrimonio faciendas esse concilium mandat. 16. 2. e. *
Parochi siue viri siue mulieris præsentia sufficit, quando matrimonium in sua parœcia celebratur. ibid. e. & quando etiam non in sua parœcia sed in parœcia viri parochus mulieris, & contra, sufficit ibid. 2. e f. A
Parochus qui excommunicatus coram se diuina celebrare facit est irregularis. 192. 1. a. *
Parochialem Ecclesiam habens si non fiat presbyter intra annum eam amittit, sed si fiat, etiamsi male recipiat non. 196. 2. f
Parochus irregularis non est assistens diacono baptizanti. 198. 1. d
Parochus non potest absoluere à casibus reseruatis episcopo, etiamsi credat nocturum pœnitenti si eum remittat nisi ob aliquam circunstantiam. 234. 2. c. *
Parochus non est iudex ad cognoscendum de casibus reseruatis an debeat mitti ad episcopum. ibid. f
Parochi antequam præmiantur omnes examinandi sunt. 203. 2. c. *
Parochus facultatem confitendi alteri suo subdito negans peccat. 207. 1. c
Parochus qui conuenit cum Pensionario vt ei 50. aurei redituum remaneant, quomodo cum eo conuenire debeat ad onera suæ Ecclesiæ ferenda. 274. 2. f. *

PATER DEVS, PATER
homo.

Patrem in diuinis maiorem esse filio quis credens non peccet. 163. 1. b
Pater multa in bonis habens in vita, in opera pia, & in donationes remuneratorias potest multa impendere. 217. 1. e
Pater filio impubere sepulturam potest eligere. 234. 2. a
Pater cur hoc non facere, & alia possit. ibid. e
Pater potest computare filio in legitimam ea, quæ ipse est ei furatus ad lusus & alia illicita. 218. 1. b. * & illa etiam quæ patet soluit pro filio ad pœnam aliquam à iudice damnato. ibid. d

PATRIA POTESTAS.

Patria potestas non est inducta iure naturali diuino, sed ciuili Romano. 303. 1. b
Patria potestas cum fauore religionis coniuncta non sufficit ad baptizandos infidelium filios. 304. 2. c
Patria potestas non extenditur ad spiritualia. 304. 2. a
Patria potestas in quibus terris & regionibus non vigeat. 305. 1. b
in Patria potestate quomodo non sit filios baptizare. ibid. 2. c
Patria potestas non extenditur ad hoc vt paruulus filius parentum vnius religionis eis inuitis tradatur quo educandus alterius religionis. 306. 1. c

PATRINVS.

Patrinus Canonicus regularis sicut nec monachus esse non potest. 344. 2. c
Patrini si plures nominati sint, & à Parocho sint suscepti, omnes cognationem spiritualem contrahunt. 30. 1. a. b. *
Patrini vt plures fierent eiusdem baptizandi iure antiquo prohibitum. ibid. c
Patrinum oportet esse doctum, qui docere possit baptizatum fidem Catholicam &c. 27. 2. b. *
Patrinum maiorem esse baptizato non requiritur, nec verum est eum gerere personam patris vel matris. 28. 1. f
Patrinus vt quis fiat requiritur tactio seu leuatio. 29. 1. b
Patrinus non solum fideiussor & doctor, sed pater vel mater infantis constituitur. ibid. 2. f
Patrinos accipere plures quam duos est contra ius commune. 232. 2. f. *

PATRONVS.

Patronus alicuius Ecclesiæ licet non habeat præsentationem prælati iure communi, habet tamen præsentationem canonicorum & beneficiorum illius collegij. 353. 2. b
Patronus debet præsentandos præsentare superiori, qui est episcopus. ibid. e
Patronus præferendus est episcopo in præsentatione, monialium, quamuis hic dotatam 200. aureis ille 100. præsentet. ibid. f
Patronus laicus est clericus cui competit ius præsentandi ratione bonorum temporalium. 380. 2. a

PAVLVS.

Pauli III. Bullæ pars quæ agit de Iudæorum filijs conuersis, quibus debetur legitima etiam viuentibus explicatur. 117. 1. c. 2. b. *

PAVPERES, PAVPERTAS.

Pauperibus qui est obligatus aliqua soluere, si sit pauper potest illa sibi tamquam vni ex pauperibus, soluere. 210. 2. d. e
Paupertas non eadem est in omnibus religionibus. 247. 1. f
Paupertas parentis impotentis dotare filias suas cõpetenter potest esse caussa dispensationis vt cõsanguinei inter se contrahant. 39. 2. b. *
Pauper mulier quæ alteri non æquè pauperi frustula panis furripit, quando peccat, & quando non. 159. 1. c. *
Pauperes mulieres quæ eleemosynam pro altera certa paupere petunt si retinent peccant, sed si petunt pro paupere in genere non. 190. 1. a
Pauper mendicare assuetus ob excommunicationem Romam ire tenetur, sed non is qui labore & industria sua victum quæritur. 263. 2. d. *

PECCATVM.

Peccato alterius non inuoluitur qui ob finem dat aliquid alteri quem scit eo peccaturum, secus si det aliquod quod directe ad malum culpæ pertinet. 170. 2. c
Peccatum ob vnius non est puniendus alter, & pro peccato alterius alter non excusatur. 176. 2. c
Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum. 220. 2. d
Peccatum omne siue mortale siue veniale est illicitum. 231. c
Peccatum contra caritatem & alias virtutes dempta iustitia non inducit restitutionem. ibid. 2. c
Peccato mortali qui consentiunt peccant mortaliter & venialiter, sed non incurrunt excommunicationem pro tali mortali latam. 238. 1. a
Peccatum notorium est tripliciter. 241. 1. e
Peccatum aliquod mortale quomodo fiat veniale. 330. 2. c. d.
sine Peccato veniali raro aliquid committimus. ibid. e. f
Peccatum nullum veniale est quod non sit mortale dum placet, hoc vt intelligendum. 331. 1. b
Peccata reseruata desinunt esse reseruata oblita in confessione facta ei, qui habet potestatem absoluendi à reseruatis. 95. 1. c. *
Peccant vt principalis agens nouem personæ, & sex tenentur ad restitutionem. ibid. e
Peccato consentire, *est in materia nostra cooperando aut auxilium ferendo.* 118. 2. d. *
Peccato consentit qui omittit facere quod tenetur, facit, quod licitum non est. 119. 1. d
Peccata nocentium inulta non esse, & oportet & expedit. 147. 1. c. *
Peccatum vnum in genere moris constituunt plures actus ad vnum finem tendentes vel quando vno impetu fiunt. 228. 2. c. *
Peccati numerum non augent actus præambuli, nec subsequentes peccatum. ibid. 2. a
Peccata diuersa sunt actus præambuli, & subsequentes interrupti notabiliter, sed non sunt necessario confitenda. ibid. c
Peccans spe veniæ per Bullam consequendæ potest absolui illius virtute. 239. 2. d
Peccati venia non datur nisi correcto & pœnitenti. 24. 2. d. *
Peccatum occultum infectiuum aliorum potest sine correctione denunciari. 54. 2. c
Peccans non debet esse melioris conditionis quam innocens. 262. 2. d. *

PECVNIA.

Pecunias qui dederunt pro fructibus alicuius possessionis, quæ eis post tot annos restituentur, quomodo vsuram committant vel non. 11. 2. a. b
Pecunia salua sorte quomodo dari possit in Societatem, quæ pupillorum est. ibid. d. e
Pecunia præsenti aliquid vendi non posse est contra ius naturæ. 17. 1. b
Pecunia dandum non est quod iure communi conceditur. 231. 2. a
Pecunia egenti, & cam petenti aliquo contractu gratuito, dari potest contractu non gratuito. 174. 1. d. e. *
Pecuniæ emi & vendi solent. vnde traiectitiæ. 181. 1. c
Pecunia pluris valet præsens quam absens, & plus in vno loco quàm in alio. 185. 2. d

PENSIO, PENSIONARIVS.

Pensionem qui transtulit per confidentiam non incidit in pœnas latas contra confidentiarios. 22. 1. c
Pensio non est beneficium. ibid. d
Pensio remicti potest sine Papæ auctoritate & cum illa redimi. ibid. e
Pensio reseruata in beneficio à resignante non habente ius in illud non valet. 26. 2. d
Pensio reseruata in beneficio ab eo, qui non habet ius in illo an valeat dubitatur. 26. 2. c. d. e. resoluitur videndam esse supplicationem. 27. 1. a. ea visa resoluitur affirmatiue, proterea quod sufficienter hic defectus in ea expressus fuerat. ibid. b
Pensiones resignantium non desinunt valere, etiamsi resignans ius nullum in beneficio habeat. ibid. 2. a
Pensiones non sunt beneficia, & inhabilitatus ad hæc, non est inhabilitatus ad illas. 28. 1. c
Pensio 200. scutorum bona fide impetrata super beneficio quod dicitur valere 300. sed non locatur nisi 273. est valida. ibid. 2. a. remitti tamen de pensione potest si numquam plus valiturum est. ibid. b
Pensionis non est capax, qui non est capax beneficij, secundum stylum curiæ. 48. 2. f
Pensionem integram potest pensionarius à successore exigere, quamuis eam minuere cum prædecessore pactus fuerit. 95. 1. c
Pensio sine auctoritate Papæ remitti potest, non tamē redimi. ibid. f
Pensio vni reseruata ad vtilitatem curialis, quomodo possit iure in alium transferri. 90. 2. a
Pensio non est ius mere temporale, sed spirituali annexum, quod suapte natura requirit clericatum, & obligat ad Horas B. Mariæ. ibid. d
Pensio imposita super beneficio, soluenda ei qui non est ciuis capax propter leges regni, in quo est beneficiū, quomodo redimi possit vel non. ibid. f
Pensio an legitime constituta redimi possit sine auctoritate Apostol. quæritur & resolutur negatiue. 91. 1. c. d
Pensio non potest constitui sine auctoritate superioris inferioris Papa sine causa, & constituta à Papa sine caussa valet. ibid. e
Pensio sine caussa laico constitui non potest à Papa. ibid. 2. a
Pensio *est certa portio fructuum ex aliqua caussa à beneficio aut mensa separata*, hæc definitio pensionis reiicitur. ibid. b
Pensio est ius non temporarium sed spirituale, autitli annexum non antecedenter sed consequenter instar beneficij. ibid. e
Pensio gratis remitti potest, sed non redimi. ibid. e
Pensionarius habens potestatem transferendi pensionem non potest illam in alterum transferre retenta ea ad vitam. 92. 1. b. c. d. Hæc translatio iudicabitur nulla, & nisi auctor obstitisset similis fuisset iudicata confidentialis. ibid. d. Vt huiusmodi reseruatio sit valida Papæ auctoritas est necessaria. ibid.
Pensio quæ non daturi titulum, sed in vitam pensionarij non est beneficium. ibid 2. c. Pensio extincta per translationem, non potest reuiuiscere per auctoritatem priuatam. 93. 2. a
Pensionis translatio si non valuit, non fuit extincta ibid. b
Pensionem constitutam in pecunia non est tutum soluere per concessionem fructuum ad multos annos. 101. 1. d
Pensio non est beneficium & si facultas adsit transferendi potest transferri sub conditione si moreretur. 120. 2. d
Pensionarius tenetur viuere clericaliter, si tamen habitum dimisserit, & ad militiam profectus sit, pensionem non amittit. 143. 2. b
Pensionarius cui non sufficit ad sustentationem pensio potest exercere officium clericali compatibile. ibid. d
Pensionem accipere à beneficiario qui nondum accepit possessionem beneficij an iustum sit. 166. 1. f
Pensionis ab onere quis potest se liberare relinquendo beneficium. 167. 1. a
Pensio reseruata laico super commenda à magno Magistro militiæ S. Ioannis est nulla. ibid. c
Pensio laico à nullo inferiore Papa constitui potest etiam non coniugato. ibid. d
Pensio à beneficiario laico solui potest non tamquam debita sed gratuita. ibid. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pensionem quam de consensu Prioris & conuentus super bonis Abbatiæ constituit Abbas eo renunciante non tenetur Prior & conuentus soluere. 169.1.c.f
Pensio vendi non potest nec tradi ius percipiendi eam tertio sine auctoritate Papæ.171.2.a
Pensio licet non sit spirituale, est tamen annexum spirituali.ibid.b
Pensio vltra triennium sicut nec beneficium locari potest nisi cum Papæ auctoritate.173.2.c
Pensionem assignatam super Cantoria Ecclesiæ N. an possit exigere cantoria vacante Pensionarius à capitulo vel à singulis respondetur negatiue. 205. 1. b. c. & an possit eam petere à successore cantoris & respondetur affirmatiue.ibid.f
Pensionarius potest petere à successoribus sui beneficij pensiones detentas & non solutas. ibid.2.b
Pensio annua illo anno quo non nascuntur fructus soluenda non est, sed debet solui pro illo anno alijs sequentibus quibus nascuntur fructus.205.2.c
Pensio hæc à cantore statim soluenda non est, donec tot fructus perceperit, vt ex eis eam possit soluere.206.1.a
Pensionis reseruationi non consentiens, ob non solutionem non ligatur censuris ante intimationem. ibid.e
Pensione obligatum habens beneficium tenetur eas soluere quas eius præcessor non soluit.206.1.e
Pensionarius non potest auctoritate propria capere fructus beneficij, pro pensionibus non solutis. ibid.2.b
Pensionarius ea quæ reliquat ex sua pensione, potest in pia opera & cognatorum necessitates impendere. 218.1.e
Pensionem habens super beneficio, tenetur pro rata soluere expensas pro Ecclesiæ reparatione factas nisi pensio ab omni onere sit libera.379.2.c.f
Pensionem super beneficio suo quis non potest constituere, vel constitutam redimere sine Papæ auctoritate. 83.1.f.*
Pensio licet non sit quid spirituale, tamen non potest emi neque redimi sine sedis Apost. auctoritate. 89.2.a
Pensio est annexa rei spirituali beneficio nempe, & ideo emi non potest. ibid.c
Pensionis venditio licet sit simoniaca non tamen inducit excommunicationem. 89.1.d.*
Pensio est ius annexum spirituali sicut ius patronatus.90.1.a
Pensionis venditio excommunicationem inducit, quando venditur tamquam medium aut gradus ad acquirendum beneficium.ibi.b
Pensionem constituens super suo beneficio soluendam tertio, vt suum ille resignet beneficium, & promissionem accipiens indemnitatis, committit simoniam conuentionalem, quæ sit realis si soluat pensionem. ibid.c

PERMVTATIO BENEFICIORVM.

Permutatio beneficiorum valoris inæqualis, in qua minoris valoris beneficium habens dat alteri fructus excedentes valorem fructuum alterius beneficij propria auctoritate est simoniaca. 86. 1.b.*
Permutatio beneficiorum est simoniaca facta cum pacto, vt si beneficium aliqua pensione grauatum inueniretur, is cuius illud erat ante permutationem eam solueret.ibid.2.c.sed ante solutam pensionem non est realis sed conuentionalis. ibid. d
Permutatio beneficiorum auctoritate episcopi non aliorum inferiorum collatorum fieri debet.109.2. f.*
Permutatio non fit solo consensu contrahentium, sed rei pro re traditione.180.1. f.*

PERSONATVS.

Personatus beneficij erectio de qua ibid. non bene fuit facta. 63. 2. f.*
Personatibus in his erigendis nulla conditio apponi potest, quæ non potest apponi in erectione aliorum beneficiorum. 64.1. a
Vide beneficium.

PERITI.

Peritorum consilio qui non acquiescit non potest esse immunis à culpa.224. 2.f

PETITIO.

Petitio iudicialis legitima continere debet, quis, coram quo, quo iure, & à quo, quis petat. 129. 2.f

PIVS V.

Pius V. bullam de censibus cur condiderit.203.1.a
Pij V. bullæ aduersus Simoniacos pars quæ explicatur.108.1.a.*
Hæc bulla non ligat acquirentes pensionem, nec eos quibus per simoniam alterius se ignorante beneficium est acquisitum.ibi. d.Pij V. & Pauli III. bulla contra apostatas de quibus loquatur.139.1.c.
Pij V. bulla qua iubet vt monachi præter ordinem iuris in aliam religionem translati ad suam reuertantur explicatur.174.2.c.d
Pij V. bulla de translatis intelligitur de translatis virtute priuilegiorum, non virtute iuris communis.287.2.e

PLACERE.

Placere alicui vel debere placere id quod fit in materia accepti & dati sunt patia. 215.2.f.*

PLVMBATORES.

Plumbatores bullarum quamuis habitum quemdam ferant, non sunt veri religiosi.145.2.a. non sunt censendi Conuersi Cistercienses. ibid.e

PLVS.

Plus valere quod agitur quam quod simulate concipitur. R. I.178.2.d

POENITENTIARIA, POENITENtiarius, Pœnitentia.

Pœnitentiariæ dispensatio non prodest nisi quoad occulta & in foro conscientiæ.6. 2.d.*
Pœnitentiarius summus an recte petat libros sui sigillatoris, quæritur & resolvitur affirmatiue.120.2.c.d
Ablatio prædictorum librorum an fuerit iniusta quæritur, & resoluitur.121.1.a.b
Pœnitentiarius non potest aliam præbendam à sua optare.174.1.f
Pœnitentiarius maior tenetur expedire vbique gratis.236.1.c.*&
nil potest exigere, imo nec sponte datum accipere.ibid.
Pœnitentiario maiori & eius officialibus iniunctum est onus seruandi silentium non minus quam Confessarijs. ibid.d
Pœnitentia iniuncta & acceptata seruanda est, sed potest mutari ex iusta causa à quolibet confessario.307.2.b
Pœnitentiaria non potest tollere pœnam temporariam quæ debetur alicui in foro conscientiæ 362.1.a
Pœnitens confitendo iam confessa & occulta crimina seipsum infamando peccat saltem venialiter.229.1.c.*
Pœnitens non tenetur confiteri circumstantiam extenuantem peccatum. ibid.f
Pœnitentia ab vno simplici confessario imposita ab alio mutari potest.242.2.c
Pœnitentiam à superiore impositam ob casum sibi reseruatum inferior mutare non potest nisi forte ob necessitatem vel vilitatem pœnitentis.235.1.a.*
Pœnitentiarius electus ad formam Concilij, non potest à reseruatis absoluere.235.2.b.*
Pœnitentiarius maior presbytericidæ quam pœnitentiam erat imponere solitus, an sit iuridica. 235.2.c.d
Pœnitentiariæ prætorium non facit fidem de his quæ ab eo concessa sunt, nec si daretur, illud valeret quod forum exterius.89.2.c.*
à Pœnitentiaria gratia concessa cum clausula *si sit occultum* non vitiatur si postea reueletur.105.2.a

POENA.

Pœna priuationis alicuius iuris non est dicenda alicui imposita nisi eam lex expresse ponat. 131.2.f
Pœnæ canonum præsertim conciliorum solent esse temporales. 132. 1.a
Pœna posita pro facto negatiue non incurritur sine monitione. 152.2.f nisi ei terminus præfigatur.153.1.d
Pœna à iure vel homine statuta alicui delicto, non remittitur quamuis delicti patrator doleat & restituat.176.2.f
Pœna imposita contra præsumentem non includit eum qui sine dolo & malitia rem facit. 177.1.c
Pœna aliquo statuto ciuitatis imposita videtur tolli pœna communis.21.1.f
Pœnis à duabus legibus diuersis impositis, quando iudex altera tantum punire potest & quando non.ibid.2.c
Pœna apposita in vno correlatiuo videtur apposita in altero, hoc quomodo verum sit vel fallum. 186.2.c
Pœna non ligat conscientiam antequam infligatur.107 2.c.*
Pœna imposita contra malefactorem non debet extendi ad alios iure naturali & diuino.137.1.b.*
Pœna non debetur in foro conscientiæ ante sententiam latam. 217.1 e.sed sic post. ibid.2.f
Pœna ad contrahendum matrimonium nemo obligari potest. 6.2.a.*
Pœna ipso iure imposita non obligat in foro conscientiæ donec à iudice imponatur, sed fallit in multis. 157.2.c.f
Pœna mortis statim est exequenda regulariter. 242.1.b.*
Pœnæ ipso iure incursæ executio non potest fieri ante declarationem validam citata parte 246.1.a
Pœna imposita facienti aliquid non ligat conantem facere, si ad factum non est perueniens, nec mandantem vel fauentem. 251 1.f.*
Pœna legis humanæ posita contra facientem aliquid non ligat nisi perficiatur. 251.1.e
Pœna canonum & præsertim Conciliorum solent esse temperatæ, ita, vt non excedant mensuram delicti. 274.2.b.*

POLLEX.

Pollex non est membrum, quo priuatus non est irregularis. 73.2.c
eo priuatus nisi magnam inducat deformitatem celebrare non prohibetur, & si sit dubium consuli debet episcopus.ibid.d

POLLVTIO.

Pollutio extraordinaria non æquiparatur adulterio in amittendo iure petendi debitum, vel recuperandi amissum. 48.2.b.*

POSSESSORIVM, POSSESSOR, Possessio.

Possessorium petitorio suspenso prius terminari debet.119.2.c.
ad Possessorium retinendum non est remedium iure cæsareo sed possessorio. 120.2.d
Possessio non desinit esse immemorialis eo quod constet per aliquam scripturam aliquid non fuisse possessum.137.1.a
Possessio triennalis interrupta potest cessante controuersia de nouo inchoari. 141. 2.e
Possidere censetur is per quem stat quo minus possideat.145.1.c.
Possessio triennalis de titulo colorato facit verum. 165. 1.b. incertum.ibid.A

*Possessor male fidei nullo tempore præscribit.*170.2.f
Possessor in dubio non tenetur id quod possidet indiscussum relinquere. 196.1.c
Possessor bonæ fidei facit fructus suos præsertim industriales. 112. 1.c.*
*Possessor malæ fidei nullo tempore præscribit.*259.2.d. *

POTESTAS, POTEST.

Potestas laica data est immediate communitati mortalium, ad se gubernandum in hac vita naturaliter: potestas Ecclesiastica à Christo data ad gubernandum se super naturaliter 113.2.c.f
Potestates duæ hæ quomodo differant ibi d.f
Potestas laica data est humano generi longe ante Ecclesiasticam. 115.1.b
Potestas sæcularis quamuis suprema non potest de iure decimarum statuere.241.2.c
*Potest quis per alium, quod per seipsum potest.*28.2.f.* fallit in multis casibus.29.1.d.&in cognatione spirituali.ibid.2.c
Potest quis per alium facere quod potest per seipsum. 212.1.2.*

POTIOR.

Potior qui est tempore, potior est iure. R.I. 93. 2.a. hoc habet locum quando cætera sunt paria.94.1.c & quando non est expressum in iure contrarium.ibid. 2.a

PRÆBENDA.

Præbendas duas in vna Ecclesia nemo retinere potest, & prior vacat per adeptionem secundæ ipso iure.162.1.b
Præbendarum duarum simplium retentionem sub eodem tecto iura plus oderunt quam duorum curatorum sub diuersis.ibid.c
Præbenda sacerdotalis promoto ante ætatem non danda. 194. 2. b.*

PRÆCIPIENS.

Præcipientibus duobus contraria maiori est obediendum 301.1. quod explicatur de duobus diuersis, non de vno & eodem.ibid.c d

PRÆDICARE, PRÆDICATIO.

Prædicare non est actus ordinis sacri, & potest committi ei qui non est in sacris. 79.2.f. & contrarium explicatur de iure proprio. 80.1.a
Prædicatio non est de numero officiorum diuinorum quæ interdicto vel suspensione prohibentur. 272.1.b.*

PRÆDIVM.

Prædium proprium dare in censum annuum in perpetuum cum pacto vt possit tanta pecunia redimi non est prohibitum. 202.2.f

PRÆGNANS.

Prægnans cur non tenetur pati se secari, vt fœtus periclitans baptizetur.139 2.f.*
Prægnante qui cum muliere saltauit, quæ post ea abortum fecit, si illa cum alijs saltauerit, non est irregularis.155.1.d
Prægnanti qui dedit consilium vt abortiret, & media ad abortiendum, abortu non secuto, sed fœtu edito quem ipsa maret occidit, quando est irregularis, vel non.155.2.c.d.*

PRÆLATVS.

Prælatorum eligendi modus vt sint perpetui est aptior quam vt sint ad tempus.34.1.c
Prælati electio non est facienda de aliquo qui sit de Collegio, ad hoc vt valeat. 35. 1.b
Prælati præceptum non excusat à suspensione & irregularitate. 48.2.a
Prælati quinam in iure vocentur & communi vsu intelligantur. 79. 1.f
Prælatus Ecclesiæ Collegiatæ quando ordinari debeat. 63.1.d
Prælatus is inseruiens suo episcopo non excusatur à fructuum perceptione, si res non vrgeat.ibid.e
Prælatus Ecclesiæ collegiatæ æquiparatur abbati. 90.1.b
Prælatis cum conueniunt conuentualiter alijs honor exhibendus quam cum aliter. 91. 2. b
Prælatus est ciuis ciuitatis cuius est Ecclesia. 93.1.c
Prælatus alienans male bona Ecclesiastica non potest petere nec acceptos ferre fructus eorum 171.1.c. tenetur ea recuperare, & rationem Deo reddere & de fructibus eorum. ibid. d
Prælatus omnis de crimine sui nouitij regulariter non potest cognoscere nisi statuto & consuetudine.ibid.f. contrarium videtur verius. 118.1.a
Prælatus cognoscere potest de delicto sui nouitij si competit ei iurisdictio cognoscendi de crimine depositione digno iure speciali. 118. 1. c
Prælati & alij superiores possunt agere pro iuribus suorum monachorum 110.2.d
Prælati qui non admittunt iustas appellationes suorum subditorum iniquè agunt, & iniquius qui detinent. 139.1.c
inter Prælatum & conuentum fieri potest bonorum diuisio, sed ea est reuocabilis à prælato seu abbate 347.2.c
Prælatus potest obligari monacho obligatione naturali ex pacto & contractu descendente.348.1.d
Prælatus Papa inferior non potest concedere subdito vt quingentos aureos firmiter habeat. ibid.2.c
Prælatus potest differre professionem nouitij iudicati idonei post probationis annum.260.1.c
Prælatus inferior Papa potest & conferre facultatem transeundi ad ordinem parem.277.1.d
Prælatus efficere potest ex ordine cum quem scit nulliter professum.287.2.c
ad Prælatum & conuentum simul spectat refutare eos qui volunt religionem ingredi, sicut & admittere. 318. 1. d
Prælatus qui Canonicum regularem fugientem, & ad Papam litteras deferentem incarcerauit nullam censuram & pœnam incurrit. 349. 1. b
Prælatus potest litteras etiam ad Papam directas sui subditi aperire. ibid. e.f
Prælatus Ecclesiæ fundatori potest apponere aliquas conditiones in signum gratitudinis.355.1.b
Prælati regularium conferendo beneficium inhabili non cum codispensant e iam si sciant eum esse inhabilem. 451.1.f.*
Prælati regularium exemptorum possunt vti iurisdictione criminali in suos non requisito episcopo.204.2.d
Prælati regularium non possunt dispensare cum suis in irregularitate homicidij voluntarij virtute priuilegij Eugenij III. 145.1.f.*
Prælati qui habent iurisdictionem quasi episcopalem possunt exercere in suos subditos ea, quæ episcopi in suos.212.2.c.*
Prælatum qui scit non esse verum ob defectum tituli non tenetur ei obedire.238.1.c. *

PRÆMONSTRATENSIS.

Præmonstratensi ex ordine ad Cistercienses quis transferri possit perita & non obtenta licentia.275.2.a

PRÆPOSITVS.

Præpositus S. Mariæ de Scala qualis describitur, an debeat habere præcedentiam in processionibus, quæritur & resoluitur affirmatiue. 90.2. b.c. eius præpositi prærogatiue. 91. 1.f
Præpositus Ecclesiæ Cathedralis in carcere ob suspicionem homicidij detentus an incrari possit omnia quæ canonici præsentes petciunt, quæritur & affirmatiue resoluitur.148.1.c.d

PRÆSCRIPTIO.

Præscriptio immemorialis liberat ab obligatione iuris. 82. 2.f. sed hoc intelligitur quando ius naturale non obuiat eis. 83.1.c
per Præscriptionem minorem 40. annis res Ecclesiasticæ non perduntur. 93.1.d
in Præscriptione longi temporis requiritur titulus in præscriptione longissima, nullus.133.2.a
Præscript. a mala fide iure canonico nulla est. ibid. b
Præscriptioni successoris non nocet mala fides præcessoris nolentis vti accessione possessionis illius. ibid.c
Præscriptionem non caussat possessio immemorialis, si præcesserit mala fides. 136.2.f

PRÆSENTATIO.

Præsentatio nulla est minoris septennio ad simplex beneficium & institutio. 62. 1.a
Præsentatio ad beneficium curatum & institutio ante 23. annum est inualida. ibid.d.e. sic possessionem capiens intrusus est. ibid. f. remedium horum omnium. ibid.2.a
Præsentato ad beneficium institutio differri potest, etiam maiori tempore quam si collatio esset libera. 260. 2.d
Præsentatio vnius ordinis religiosi ad abbatiam alterius ordinis non est iuridica sed tolerabitur. 275 1.f
Præsentatio facta ab excommunicato declarato non valet. 351. 2.d
Præsentare valide potest is, qui bona fide possidet ius patronatus, vel beneficium cui ius præsentandi annexum est, secus mala fide. ibid. f
Præsentare debet patronus Ecclesiasticus digniorem, sed ex duobus æquè dignis illum cui gratificari voluerit 352. 2.d.e
Præsentationi consentire differt à præsentatione. 353.1.f
Præsentans ad beneficium cum pacto vt nisi præsentatus intra tempus prosequatur suam præsentationem liceat ei contrauenire præsentationi, non est simoniacus. 64.1.c.*
Præsentans præsentato ius suum non prosequente potest alium præsentare. ibid.2.d
Præsentatio simoniaca gratiam subsequutam annullat. ibid.f

PRÆSTATIO.

Præstatio certa communis N. an possit exigi à D.N. quæritur & resoluitur affirmatiue. 135.1.c. d
Præstatio annua alicuius rei prætensæ non inducit obligationem. ibid. e
Præstatio annua soluta decennio inducit præsumptionem pro iustitia exigentis. ibid.2.a
Præstationes annuæ per an. 30. continuatæ producunt ius petendi eas in futurum. ibid.b
Præstationes & seruitia quæ iure communi non debentur, præsumuntur indebite soluta hoc quomodo intelligendum. 135.2.e
de Præstationibus annuis quas D. N. percipiunt, quid teneantur in conscientia etedere. 136.1.b.c
Præstatio quæ iniusta sit. ibid.e
Præstatio annua viralitia valet ad minus quintuplum eius quod est quotannis præstandum. 193.1.b
Præstatio in collatione beneficiorum per consuetudinem imme-

Universidad de Deusto
Biblioteca

morabilem fieri solita, potest probari per quacumque iustam caussam. 59.1.c.*

PRÆSTIMONIA.

Præstimonia sunt beneficia. 157.1.d

PRÆTERITA.

Præterita perfecte acta non tolluntur per dispensationem sequentem etiamsi effectus eorum pendeat à futuro euentu. 45.2.c.*

PRECATOR, PRECES.

Precator mendax carere debet impetratis immo & puniri. 24.2.f
Preces principis nudæ non sunt iusta caussa dispensationis, nisi fundentur in iusta caussa. 39.2.c.*
Preces quibus rogatur collator beneficij non inducunt simoniam, quando subest debita caussa. 69.2.c
Preces leues alicuius viri gregarij sunt graues respectu alicuius viri magnæ auctoritatis. 57.2.d.*

PRESBYTER, PRESBYTERALIS, Presbytericida.

Presbyter qui vouit fieri tenetur adimplere votum. 314.1.b. potest tamen illud ab ordinario rite commutari, quamuis illud votum continentiæ includat. ibid.c
Presbyterio pauca æquè bona excepta religione reperiuntur, vnde ad illud commutandum votum caussa iusta requiritur. & quæ illa ibid.d
Presbyteralem habitum gestare, & presbyter fieri qui vouit prius statim adimplere tenetur, posterius autem differre potest, nisi dispensetur. ibid.2. a
Presbyter fieri qui vouit, si commutatio facta fuit, debet esse iusta alioqui votum tener. 314.2.d.e. potest tamen expectare tempus 15. annorum si nondum illud attigit. ibid.f
Presbyteri Neapolitani nuomodo singuli teneantur soluere singulos aureos ducatos vel non. 161.1.c.d
Presbyteris quanta corporis & animę munditia conueniat. 323.2. a
Presbyteris continentia inre humano tantum inducta est. ibid.e
Presbyteri simplices possunt sacras vestes exceptis corporalibus benedicere. 365. 1.f
Presbyter Ecclesiam pollutam si nondum est consecrata potest expiare. ibid.3.a
Presbyteri ne vestes sacras benedicant consuetudine inductum est, sed non ornamenta altarium. ibid.b
Presbyteri obligantur ad dicendas preces quæ sunt in Missali dum induuntur sacris vestibus. 166.1.e
Presbyter quando eos omittendo peccat mortaliter vel non. ibid.2.e
Presbyter doctoratum in iure ciuili etiam sine licentia episcopi assumens nullam pœnam incurrit, peccat tamen illum capiens sine sufficienti scientia. 382.2. d.e
Presbytericidæ quæ sit à iure imposita pœnitentia. 23.2.c.*
Presbyterum qui occidit subito cum vxore inuentum non est excommunicatus, secus si maturo consilio id faciat. 255.2.a.b.*
Vide sacerdos.

PRETIVM.

Pretium rei ideo maius non est, quia ex ea magna peruenit ad emptorem vtilitas, sed quia venditor magnam perdit commoditatem. 179.1.a
Pretio per arbitros æstimando emens aliquid, si postea conueniat, vt ei pretio aliquid addatur fit iniusta venditio. 187.1.a
Prætium rei minuit pactum de retrouendendo & magis si addatur aliud pactum de locando venditori. ibid.d
Pretium debet heri quoad conuentionem in pecunia, sed non quoad solutionem. 194.2 b
Pretia locationum soluenda tempore sedis vacantis ob fructus quæritos tempore vitæ præcessoris debentur præcessori. 219 1.a
Pretium, rei venditæ debetur venditori, & res vendita emptori. ibid.b

PRIMICERIATVS.

Primiceriatus non est extinctus etiamsi per Papam vnitus sit mensæ capituli. 174. 1.a
Permiceriatu durante decanatus non est secunda dignitas post episcopalem. ibid.e
Primiceriatus ille numquam vacat. ibid.d

PRIMOGENITVS.

Primegenitus dicitur qui primus natus est, siue postea alius nascatur siue non. 93.1.b

PRINCEPS.

Principem suis ipsum legibus obtemperare est æquum. 101.1.d
Princeps quod placuit legis habet vigorem in his quæ libera sua potestati subiecuntur. 121.1.f
Principes nisi beneficijs creuerint, nihil se prestitisse putant. 122.1.b
Princeps & monarcha sine aliqua legis cognitione potest suæ legi derogare. 153.1.f
Princeps voluntates postremas suorum subditorum mutare potest, sed id sine iusta caussa fieri non potest. 155.1.c
Principis est cudere monetam, & illius pretium statuere. 183.2.d
Princeps potest priuatos cogere ad rem propriam vendendam propter publicam vtilitatem maxime ob Ecclesiæ commoditatem. 188. 1.f
Principum beneficia perpetua esse decens est, sed reuocari tamen ab alio qui concessit possunt. 230.1 d
Princeps non potest priuare subditum suum bonis suis sine iusta caussa vel sua culpa 163.1.e
Principes illi habent regalia à quibus non appellatur & hi possunt gabellas nouas imponere. 364.1.c
Princeps aliqua de caussa peccata mortifera fieri notorie & publice permittere potest 186.2.d.*
Princeps etiam ecclesiasticus non potest permittere aliqua peccata cum participatione lucri. 187.1.d
Princeps sæcularis sine permissione Papæ potest permittere Iudeis in suis terris habitantibus mediocres vsuras exercere. ibid.2.e
Principi plurimis intenti facilius subripitur, quàm alteri. 263.1.c.*

PRIOR, PRIORATVS.

Priores plusquam tres de vna natione assumi statutum definiens est iustum. 17.1.d. e
Priores indigni numquam sunt eligendi, & si indigni eligerentur huius statuti caussa, esset relinquendum. ibid.f
Prior habens curam animarum exercendam per alium non tenetur intra annum sacerdotio insigniri. 39.1.d
Prioratus cui annexa est cura exercenda per se & cui exercenda per alium valde differunt. ibid.e
Prior Ecclesiæ collegiatæ habens dignitatem vel canonicatum in cathedrali non debet præcedere alias dignitates in choro & capitulo, sed alijs in locis. 89.2.c.& 90.1.b
Prior regularis licet nullum dominium bonorum habere possit, administrationem tamen eorum habere potest. 127.1.f
Prior qui de duabus partibus bonorum, quas Titius eius nomine administrabat disposuit, dum moreretur, tertiam ipsi Titio donasse præsumi non debet. ibid.2.b.c
Prioratus multæ Ecclesiæ sæculares appellantur. 154.2.c

PRIVANDVS.

Priuandus re sua nemo est antequam audiatur. 121.a.b

PRIVILEGIVM.

Priuilegia non extenduntur extra personam vel casum proprium. 49. 2. b
Priuilegium vt operetur aliquid contra ius commune satis est, in reliquis restringendum. ibid.d
Priuilegium concessum personæ non egreditur illam, & onus impositum personæ non egreditur illam. 188.2.c
Priuilegiorum derogatio cum fit per viam legis clausula generali contenta est. 248.1.d
Priuilegij vim habet consuetudo immemorialis. 250.2.a
Priuilegium dato aliquo quod operetur non debet ad aliud extendi ad id in quo inuenitur eadem ratio. 274.1.b
Priuilegium personale sequitur personam & extinguitur cum ea. 303. 2.c
Priuilegio concedi potest, quod iure communi conceditur. 339.1.e
Priuilegia dato aliquo quod operentur sunt restringenda. 379.1.e
Priuilegium personale non extenditur vltra proprietatem verborum. ibid.2.b
Priuilegia concessa miserationis, pietatis, & alimentorum caussa non tolluntur per derogationem generalem. 202.1.c.*
Priuilegium si allegetur accedente immemorabili possessione censetur probatum. 205.1.f
Priuilegia dato quod aliquid operentur sunt restringenda quæ scilicet sunt odiosa non fauorabilia. 207. 1.c. & in quibus non est eadem ratio. 208.1.c
Priuilegij tenor seruandus non extendendus. ibid.2.f
Priuilegium magis est restringendum quam lex & strictius inter pretandum. 211.1.c.*
Priuilegium non nocet ei contra quem conceditur donec ei intimetur. ibid.

PROBATIO.

Probationis annus in religione debet esse continuus. 251.2.c.& in legitima ætate continuatus. 252.2.a
Probatio dubia non reuelat communiter, sed fallit quando in vtroque intellectu concludit. 164.2.b.*

PROCEDERE.

Procedendi legitime quæ viæ sint, & quibus modis quis conueniripossit. 55.1.d.*

PROCVRATOR.

Procurator legitime constitutus potest agere illa ad quæ est constitutus. 39.1.b
Procurator episcopi qui loco illius interesse Concilio potest, & si alij voluerint etiam decidere, non debet præcedere abbates. 92.2.b
Procurator item abbatis post abbates sedere debet. ibid.d
Procurator pro vtilitate mandantis mutuans non obligatur. 97.2.c
Procurator ratione societatis constitutus societatem obligat. 99. 2. à
Procuratoris mandatum expirat morte concedentis, & beneficiarij lite contestata. 129.2.e
Procurator dominus litis cum sit, sit solum quoad non requirentia speciale mandatum. ibid.

Procurator non tenetur monere principalem agentem de defectu quodam in gratia impetranda omisso. 78. 2. c.*
Procurator cui mandatū est, vt pecunias Romæ accipiat ad cambium ad expedienda aliqua negotia an possit ea à se accipere & pretium cambij exigere quæritur & resoluitur. 185.2.b.*
Procurator lucrum hoc capere non potest ratione lucri cessantis, sed per viam contractus emptionis quo præsenti pecunia absens minoris emitur. ibid. d. & quibusdam aliis modis. ibid. e
Procurator hic potest accipere quantum campsor iustè potest accipere. 186. 1. b

PRODIGVS.

Prodigo & dissipatori non est ipso iure bonorum administratio interdicta sed interdicenda. 171. 1. c

PROFESSIO, PROFESSVS.

Professio tacita per gestationem habitus indistincti quando fit. 107. 1. b
Professio tacita fit per gestationem habitus, quia qui post annum gestat habitum præsumitur habere animum profitendi. ibid. c
Professionem non vitiat in religione militari anni nouitiatus omissio. 167.2.c. A
Professio quæ ob metum est nulla per ordinis susceptionem vel alia non ratificatur. 105.2. b
Professio eius mulieris quæ à perpetuo carcere liberata est, si fieri vellet monacha est valida. ibid. f
Professio ante 16. annum in qualiber religione facta est nulla. 106. 1. e. & ante annum nouitiatus expletum. ibid.f
Professio ob metum etiam reuerentialem est nulla. ibid.2. a
Professio excommunicati & ad ratiocinia obligati valet. 242.1. f
Professionem faciens secundum aliquam regulam approbatam tria vota facit paupertatis, castitatis & obedientiæ. 246.2. d
Professio nulla ante annum probationis valet. 248. 2. e. Professio tacita quando fiat. ibid. f
Professio tacita non tollitur per renunciationem beneficij. 249.1.f
Professio tacita fieri censetur, vbi regularis habitus semper defertur, licet expressa nunquam emittatur. ibid. 2. d
Professio nulla potest esse vera sine animo profitendi coram Deo. 250. 1. e
Professio tacita supplet expressam, & professio tacita fit per delationem habitus tempore legitimo sine protestatione contrariæ voluntatis. 250.2. c
Professio eius non est valida qui decem menses in vno cœnobio fuit, & postea aliud ingressus post 2. menses professus est. 251.2. d. e
Professio non fit ante 16. ætatis annum. 252.1. f
Professus nemo fit per sacram ordinationem, nec quod quis se immiscerat actibus professorum. ibid.2. d
Professus est tacite qui duos annos continuos habitum tulit in Conuentu fratrum conuentualium. 253.1 c
Professus tacite expetere potest vt expresse profiteatur. ibid. d. vide Minores Professio tacita non fit si expresse vel tacite conuentus nouitio dicat eum non futurum professum donec expresse profiteatur. ibid. 1. a
Professio ante 16. annum est nulla, & non validatur per aliquorum annorum in ea religione mansionem. 254.1. d. sed in foro exteriori post quinquennium à susceptione habitus nullus auditur qui Professionis nullitatem vult opponere. ibid. e. ante quinquennium iuste impeditus, post illud potest restitui ad Professionis nullitatis probationem. ibid. f
Professio eius qui ante 15. annum vel post ingressus religionem anno 16. facta, valida est iure communi. 254. 2.f. sed an sit valida in religione vbi statutum est, ne professio fiat ante 18. annum non asseritur. 2 5. 1. a
Professio inualida non validatur per sacram ordinationem neque per admissionem ad actus professorum. ibid. b
Professio sic inualida non ratificatur per consuetudinem religionis, qua ita possessi tolerari solent. ibid. d
Professio ne fiat ante annum probationis completum statutum est in fauorem potius priuatum quam publicum. 255.2. d
Professio, *est contractus quidam obligatorius ex parte religionis & religiosi.* 256. 1. c
Professio vt non valeat nullum Capitulum generale statuere potest, si iure communi illa valitura esset. 257.1. c
Professionem expressam annullat defectus consensus & multo magis tacitam. 257.2. c
Professio nulliter facta non ratificatur per consensum profitentis, neque per admissionem ad actus professorum. 258. 1. d
Professio ante 16. annum non valet nec ratificatur per perseuerantiam in religione, nisi sciens eius valorem nullum eam ratificet. ibid. 2. c
Professiones tacitas Concilium Tridentinum non tollit. 259. 1. f
Professio in vno monasterio post sex menses facta non valet, etiamsi in alio monasterio eiusdem ordinis, sine licentia dimissus sex alios menses manserit. ibid.2.d. e
Professus censendus non est alicuius religionis, qui virtute alicuius breuis transiuit ex vna religione in aliam. 260.1. a
Professio facta ante annum probationis expletum, ab eo qui ignorabat decretum Concilij Trid. est nulla. ibid.2. b
Professio facta purè eo momento quo fit valet, aut non. 261. 1. a
Professio eius qui sex menses in cœnobio vixit, & sex alios menses alibi cum debita licentia an sit nulla quæritur & resoluitur affirmatiue. 261. 1. d. e
Professio ante 16. annum, & ante probationis annum completum facta est nulla. 261.2. b
Professus tacite non est, qui per annum integrum intra monasterium, vel extra de licentia habitum non gestauit. ibid. c
Professionem nouitiorum Ecclesiæ Cathedralis regularis recipere aliquando ad episcopum, aliquando ad Capitulum spectat, & tunc quid faciendum. 263.1. e. f
Professionem recipere magis spectat ad Abbatem, quam ad conuentum de iure. ibid.2, b
Professum facere non potest. nec solus Abbas, nec solus conuentus, quando ad vtrumque hoc spectat. ibid. e
Professus religiosus vt quis sit quid facere debeat. 265.1.a. b
Professionem facere in manibus episcopi non sufficit. ibid. d
Professio facta in manibus eius, qui non potest incorporare religioni, eius nomine recepta qui potest incorporare est valida. 265.2.a
Professio tacita per delationem habitus non fit, nisi tria concurrant. ibid. d
Professio facta in ordinibus non mendicantium ante probationis annum completum ante Concilium valida. 267. d
Professionem intra annum & post cœnam faciens mortaliter peccat, cum professio sit actus heroicus. 268.1. d
Professionis schedulam legens absque animo profitendi, non est vere professus. 268.1. d
Professionem nullam videtur approbasse qui est virtute illius ordinibus sacris insignitus, & diu prælatus fuit. ibid.
Professus non est qui fictè religionem ingrediens post 15. menses ex ea egreditur 268.1. b
Professio facta caussa habendi beneficium est valida. ibid.e
Professio facta per dolum in vtroque foro valet. ibid. f
Professio non potest consistere sine animo se obligandi Deo & religioni. 269. 1.b
Professio facta ab eo qui Gallico morbo laborat eo tacito est nulla per statutum religionis, & valet per ius commune, potest tamen professus is à superiore puniri. ibid.2.f. exite tamen ipse sine licentia non potest, si professio valuit. 270.1.a
Professio ob defectum consensus nulla eo adueniente censetur valida. ibid. 2. d
Professionem nullam non reddunt deceptio & dolus. ibid. e
Professio ante annum probationis facta in quocumque ordine post Concilium nullius plane effectus etiamsi sit de consensu partium facta. 276.2. a. b
Professus non est qui genere cum esset Iudæus professatus est se talem non esse, cum aliter esset à professione reiiciendus. 287. 2. a
Professio nulla in foro poli eget declaratione in foro fori. ibid. b
Professio expressa quatuor requirit & quæ illa & tacita etiam & quæ illa. 288.1.c. f
Professio quæ inualida & I. ante annum 16. II. ante annum probationis expletum. III. metu facta etiam reuerentiali. ibid.2.a. b
Professio nulla non ratificatur nisi ab eo qui eam nullam esse scit. ibid. c
Professio tacita non fit per annalem gestationem habitus ab eo qui semel expresse professus est. 288. 2. d
Professio tacita valida vt sit quid requirat. ibid. f
Professio inualida quomodo fiat valida. 289.1.a. Professionem inualidam qui fecit, & non solum eam non ratificat, sed exit, & ducit vxorem est tutus in conscientia. ibid. b. & scandalum inde ortum est scandalum pusillorum & postea Pharisæorum. ibid. e
Professio metu reuerentiali facta est nulla & ante annum nouitiatus completum post secundam habitus sumptionem si bis sumptus est. 290.2. d. e
Professio eius cuius vxor publice adulterata est tacito matrimonio valet. 293.1. a
Professio bigami coniugati cuius vxor adulterata est publice valet, nisi constet aliter. 294.1. c
Professio regularis tollit irregularitatem ex defectu natalium ortam quoad ordines, non quoad dignitates. 45.1.c.* Vide regulares, monachus, &c.

PROHIBITVM.

Prohibito vno videri prohibitum illud quod est præambulum ad illud in quo eadem ratio militat. 159.1.a.*

PROMISSIO, PROMITTENS.

Promissio legitima & deliberata absque metu facta est seruanda. 97. 1. b
Promissio facta iusto metu non rescinditur. 105. 2. f
Promissio generalis sola intentione illicita non includitur sub extrau. Gregorij XIII. 248. 1. c
Promittens etiam absens pro strena solicitatori alicuius beneficij 20. vel 40. scuta in illam extrauag. incidit, sed excusatur ob ignorantiam. ibid. e. sed præsens illam sciens non vnde indiget condonatione pœnarum, & reualidatione gratiæ. ibid. f
Promissio conditionalis dandi, si intra tale tempus gratiam obtinuerit, & si deficiente conditione nulla sit, comprehenditur tamen sub illa extrau. ibid.2. c. d
Promissio conditionalis neminem obligat ante conditionis aduentum potest tamen esse mala, & delictum dignum pœna & castigatione. ibid. f
Promittens & promissionem acceptans pro gratia temporali à Papa obtinenda ambo sunt excommunicati. 218. 1. a
Promissio non solum fit per actum exercitum & signatum, sed per solum actum exercitum. 308.2. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Promitto Deo mori in religione, qui dixit vouit religionem. 309.1.b.
sed potest ingredi quam voluerit. ibid. d
Promissio facta Sancto de aliquo bono non est votum sed materia voti, hoc quomodo sit intelligendum. 309. 2. b
Promittere Deo in manibus alicuius hominis quod faciet aliquid boni, & promittere homini quod faciet idem bonum differunt. ibid. c
Promissio generis aut non valet, aut vt valeat debet habere fines certos 315. 2. c
Promisit qui duo alternatiue, tenetur alterum illorum adimplere. 317. 2. c
Promittens mulieri præsertim virgini ducere illam in vxorem, etiam absque animo decipiendi tenetur illam ducere. 12.1.e.*
Promissio geminata plurimum operatur. 13. 2. c
Promissio rei quæ iure impleri non potest, non valet. 34.1.a.*
Promissio rei sacræ non valet, nisi adsit iuramentum & conditio, si ex priuilegio res fieret profana. ibid. 2. c
Promissio post tres annos facta resignanti ad inopiam redacto, opus caritatis non confidentia est. 100.1.c.*
Promissio per verba iactatoria & generalia facta non obligat. 102. 2. a
Promittens dare curiali aliquid pro gratia apud Sed. Apost. impetranda non accepranti promissionem, nisi pecunia deponatur non excommunicatur ratione pacti, sed sic ratione promissionis. 246. 2. d. e.* sed excusatur ratione ignorantiæ. 247. 1. c
Promissionis mediator qui diceret 100. scuta amicus meus dabit, &c. non incurrit excommunicationem. ibid. 2. d.e

PROPOSITVM.

Propositum intrandi religionem etiam firmum non est votum. 168. 2. e
Proposita quælibet frequenter iterata voto non æquipollent. 307. 2. a
Propositum nullum quamlibet firmum nec deliberatio quamlibet resoluta efficit votum. ibid. e
Proponere intrare certam religionem non est vouere. 308. 2. e

PROPRIVM.

Proprium quod regulares habere vetantur quale sit. 346. 1. f
Proprium ad habendum religioso Papa dispensare non potest, sicut potest ad votum castitatis. ibid 2. a
Proprium improprium 1. administrationem aliquam bonorum pecuniariorum regulares habere possunt cum licentia. ibid. b
Proprium quomodo regulares de sui Superioris licentia habere possint, probatur ex iure. 347.1.d. e

PROTESTATIO.

Protestatio animi declaratiua operatur, vt actus dubij eâ sequentes intelligantur secundum illam. 262. 2. d
Protestatio facto contrario tollitur. 267. 2. f
Protestatio animi declaratoria etiam si sit facto contraria iuuat. 126.1.f.*

PROVINCIALES.

Prouinciales dicuntur non qui ex prouincia sunt otiundi sed qui incolunt prouinciam. 16.1. a

PROXENETA.

Proxeneta ne vltra pretium iustum recipiat remedium. 185. 2. f
Proxeneta qui à mercatore plus accipit quam sibi debeatur eo quod metuat ne ducat ad alios mercatores aduenas non peccat. 185. 2. d
Proxeneta quando ad restituendum teneatur quod accepit vltra iustam mercedem à mercatore & quando non. 186. 2. a
Proxeneta vel mediator non tenetur mandato vel obligatione descendenti ex contractu, qui fit inter partes eo mediante & consuiente. 247. 2. c.*

PVBERES.

Puberes qui iam sint, etiamsi ad pubertatis annos non peruenerint. 16. 1. f.*

PVBLICA HONESTAS.

Publicæ honestatis impedimentum oritur inter coghatos sponsi cum sponsa maximè si sit nubilis. 77. 1. d.* & inter consanguineos sponsæ cum sponso. ibid. e. de hoc impedimento quidnam statuerit Concilium Tridentinum. ibid. f
Publicæ honestatis impedimentum manet vt erat ante Concilium in matrimonio rato & non consummato, quod quidam sponsalia de præsenti vocant. ibid. 2. a
Publicæ honestatis impedimentum quomodo differat ab impedimento affinitatis. 33. 2. a

PVER, PVELLA.

Puer qui desperatione motus ingressus est monasterium, & post multa professus est, vererecligiosus est. 262. 1. 3. b
Puellam emisisse votum ingrediandi religionem non præsumitur eo quod parentes eius eam in consortiummonialium inducant. 267. 1. c. f
Puellam ingredi monasterium cogens vsque ad ætatem nubilem est excommunicatus per Conc. Trid. 144. 2. a. b. si tamen per ignorantiam legis obscuræ hoc fecerit neque peccauit mortaliter neque excommunicatur. ibid. e
Puella iudicatur inops cui pater reliquit testamento 100. florenos in auro quamuis certo sperarer matrem & executores longe plura ei daturos. 20 2. b. c. & dispensatio quæ obtenta fuit vt ea de causa nuberet consanguineo iudicatur valida. ibid. d. e
Puer qui ludens cum alio ludo lapidum eum occidit quomodo sit irregularis. 140 2. a b.*
Pueri coquinæ iussu eo qui deferentes donaria amicis ipsius inuito domino peccantes non sunt absoluendi nisi velint desistere. 159. 2. d

PVPILLVS.

Pupillus proximus pubertati contrahere potest & contrahendo obligari. 14. 2. d.*

PVRGATIO.

Purgatio canonica fit cum iuramento & tollit infamiam & suspicionem præcedentem. 213. 2. e.*
Purgatio de vehementi non est abiuratio sed iuratoria cautio. 214. 1. a
Purgare se & velle se purgare purgatione vulgari graue peccatum est. ibid. c

PVRGATORIVM.

Purgatorij à pœnis an citius liberetur qui legauit 100. missas si illæ citius dicantur, vel tardius si tardius, concluditur tardius. 237. 2. a. b.*
in Purgatorio nullum est meritum nec demeritum, sed sic remissio peccatorum. ibid.
in Purgatorio debitor non manet donec eius debita soluantur, sed fieri potest, vt ob non solutionem retardetur. 237. 2. f.*

PVRITAS.

Puritati conscientiæ non deesse debet discretio rationis. 88. 1. a

Q

QVÆ.

QVæ per accidens ac minus principaliter contingunt, non sunt attendenda. 158. 1. b

QVÆSTORES.

Quæstores S. Antonij non prohibentur à Conc. Trid. pro se & suis ægrotis eleemosynas quærere. 238 1.c.d.*
Quæstorum abusus in Concilio damnantur. ibid. 2. e. f

QVALIFICATVM.

Qualificatum cum quid requiritur, non sufficit illud esse simplex. 52. 2. d
Quod probatur multis exemplis. ibid.

QVILIBET.

Quilibet præsumitur se suosque magis diligere quam extraneos. 166. 1. b

QVOD.

Quod tibi fieri non vis alteri ne feceris, explicatur. 188. 2. b
Quæ sibi fieri nollent multi aliis faciunt sine peccato. 189. 2. a
Quod semel placuit amplius displicere non potest. 347. 2. b

R

RAPTOR, RAPTVS.

RAptor non est quem virgo sequitur, licet eam stupret. 156. 2. c
Raptus pœnam non incurrit, qui virginem stuprat, si eam alium in locum non transferat. ibid. f
Raptus non committitur sine violentia. 137. 1. a
Rapta dicitur, *quæ contra voluntatem patris ipsa volente à domo abstracta fuit.* ibid. d
Raptor non potest raptam ducere, nisi fuerit ab eo separata, & in tuto loco posita. ibid.
Raptus non potest esse sine violentia, quâ tamen attulisse censetur qui per munera à domo patris abduxit. ibid. 2. b
Raptus in infamia qui vult dispensari, non debet exprimere incestum cum rapta commissum. 158. 1. a
inter Raptum & raptam sint ne prohibita sponsalia, quæritur & resoluitur. ibid. f. 2. a
Raptorem inter & raptam cur matrimonium non esse Concilium Tridentinum statuerit. 158. 2. d. e.*

RATIHABITIO, RATIFICATIO, ratum.

Ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur. 59. 2. f

Ratificatio actus iure inualidi vt teneat, necesse est vt illum exercens sciat illum esse nullum & postea illum exerceat. 104. 1. c
Ratificare actum metu factum quis non videtur, quoties alia causa quam ratificandi actum occurrit. ibid. f
Ratificatio habet locum in delictis etiam in simonia. 61. 1. d.*
Ratum habere non potest quis quod non est gestum suo nomine. 265. 2. b

REDITVS.

Reditus suos facile recuperabiles Dominus vel collegium alicui dare cum pacto, vt collector eorum ei aliquid soluat vsura est. 179. 2. c. d
Redituum istorum collectori debetur merces iure naturæ. ibid. e

REGES, REX.

Reges nostri sæculi non habent maiorem potestatem quam habuerunt illorum prædecessores ethnici. 113. 2. b
Reges subditi sunt pontifici quoad ea quæ pertinent ad religionem, & ad suam suorumque salutem. ibid. c
Rex nullus potest ea conferre quæ sunt Ecclesiasticæ potestatis. 114. 1. f

REGRESSVS.

Regressus in pristinum ius est valde fauorabilis. 277. 1. d.*
Regressum habens si vigore regressus beneficium adipiscatur, & illud denuo resignet, non habebit amplius regressum. 74. 1. a.*

REGVLA, REGVLARIS.

Regula nulla est tam generalis quæ non patiatur aliquam exceptionem præter vnam. 132. 1. b
Regularis non mutat statum legitime parochiam accipiendo. 151. 2. a
Regularis residens in sua parochia, debet obedientiam episcopo non prælato. ibid. b
Regularis superat rectorem statu & officio. ibid. d. Regularis potest dare de rebus monasterij cum licentia expressa vel tacita superioris. 153. 1. a
Regulares post Conc. Trid. an possint celebrare tempore interdicti in festis suorum Sanctorum, &c. quæritur. 202. 1. b. c. asseritur non posse, & illorum priuilegia nihil in hac re illis prodesse. ibid. 2. a
Regulares qui ante Conc. nimis laxè viuebant, post illud possunt ad seruandam suam regulam compelli. ibid. 2. b
Religiosi sunt parochorum coadiutores, & sic interdictum, quod illi seruare debent seruare. ibid. e
Regulares habentes beneficia non tenentur communicare suis conuentibus eorum fructus. ibid. f
Religiosorum exemptorum & non exemptorum differentia, & vt episcopi de exemptis cognoscere non possint per Concilium. 104. 1. d
Regulares an possint virtute libellæi confiteri sacerdotibus approbatis sæcularibus quæritur & resoluitur. 206. 2. c. f. sed hoc limitatur. 207. 1. f. A.
Regularis exemptus non potest se subdere alteri prælato sine sui superioris licentia, sed fallit in eo, cui secundum ius antiquum subest. 207. 1. b.*
Regulares debent examine præuio ab episcopis ordinari. ibid. 1. e
Regularis priuilegium habens audiendi confessiones, & illud amittens per bullam Cruciatæ, quando teneatur ipse accipere bullam, vt possit suo priuilegio gaudere, & quando pœnitentes. 208. 2. c
Regulari translato concessa à Papa disponendi licentia de bonis quæsitis extra monasterium comprehendit donationes inter viuos factas in vsus pios. 217. 1. a. b
Regularis translatus ad beneficium sæculare desinit esse subiectus ordini suo. 223. 2. c
Regulares exempti non subsunt episcopo ita vt possint sine eius consensu sepulturam dare. 234. 1. e
Regulares exemptos episcopus excommunicatos denunciare non debet etiam si id fecerint per quod excommunicatio incurritur. 241. 2. f.* sed à Pœnitentiario maiore etiamsi factum sit notorium in foro conscientiæ absolui possunt. ibid. 243. 2. a
Regulares quibus sub pœna excommunicationis veritum est ad quasdam moniales scribere, si vnus ex eis scripserit, & litteræ ad Monialem non peruenerint non est excommunicatus. 251. 2. c. d
Regularis potest transire ad arctiorem petita licentia sed non obtenta 272. 1. a
Regularis vt possit transire ex vna religione in aliam plura requiruntur in foro interiori quam exteriori. ibid. e
Regularis nihil vllo modo proprium habere potest. 273. 1. e. & quicquid quærit, deo, sedi Apostolicæ, & fitæ religioni quærit. ibid. f
Regularis translatus ad aliud monasterium nihil potest ad illud transferre, nisi quantum ei sedes Apost. permiserit. ibid. 2. a. vestes solas & inutilia quædam scripta & reliqua quæ priori suo prælato non ingrata futura sperat transferre potest. ibid. c
Regularis ex ordine Præmonstrarensi translatus ad ordinem S. Spiritus de Saxia potest in eo remanere non obstante bulla Pij V. 274. 2. a. b
Regularis an legitimè translatus de vna religione in aliam teneatur iterum profiteri quæritur & resoluitur affirmatiue. 274. 2. e. f
Regularis translatus ad aliam religionem, vt fiat prælatus; deposita prælatura fit monachus posterioris ordinis. 277. 2. a
Regularis translatus potest tenere beneficia ordinis posterioris, nisi fuerit de Mendicantibus. ibid. 2. d
Regularis ex mendicantibus translatus ad canonicos regulares ante professionem debet facere probationis annum. 278. 1. e
Regularis non potest manere extra monasterium nisi de licentia superioris iusta de caussa facta. 278. 2. b
Regularis translatus ad laxiorem potest inscribere beneficio curato cum licentia sui superioris si sit aliqua illius rei vtilitas. ibid. e. potest etiam ad manendum extra monasterium, & inseruiendum curato illi beneficio à Papa facultatem petere. ibid. e
Regulari manendi extra claustrum necessitatis parentum subuentio est iusta causa. 280. 2. a
Regularis morbo laborans qui commode in suo monasterio curari non poterat potuerit ne ad domum medici vt ibi curaretur mitti, quæritur & resoluitur affirmatiue. 279. 1. b. c
Regularis potest exire de monasterio, & manere extra illud iusta de caussa. ibid. f
Regularis iusta de caussa habitum dimittere potest sicut & clericus. ibid 2. a
Regulari prædicatori iusta caussa est dimittendi habitum & prædicandi mater inops & quod nemo eius regionis linguam calleat. 280. 1. c
Regulari beneficium simplex iusta de caussa dari potest. ibid. e
Regulari ægroto quomodo sit prouidendum. 281. 1. a
Regularis potest esse vicarius episcopi & eius cubicularius. 281. 2. b
Regularis potest dari obses pro monasterio. ibid. Regularis electus non tenetur ferre habitum, sed dimissus ex caussa sic. 282. 2. f
Regularis tenetur habitum suæ religionis parentem portare. 283. 1. a
Regularem priuare habitu & eiicere perpetuo ex ordine potest Prælatus. præcipere autem vt arctiorem ordinem ingrediatur non. ibid. e. f
Regularis electus ab ordine subiaceat episcopo suo. ibid. 2. a
Regularis incorrigibilis electus è monasterio quomodo tuto in sæculo esse poterit. 283. 2. b. A
Regularis electus non est liber ab obedientia sui prælati. ibid. d. A
Electi docendi & prædicandi officium non possunt exercere nisi habeant parochialem Ecclesiam. ibid. e. A Electus potest intrare quamcumque religionem sine licentia ac si numquam fuisset religiosus. 284. 1. c
Regularis electus cogi non potest à confessario, nec à iudice fori exterioris vt redeat ad suum monasterium, 284. 2. d. e. nec potest cogi ad ingrediendum aliud monasterium, nec tenetur rogare, vt iterum in suo ordine recipiatur. ibid. f. electus ab ordine & ordinatus diaconarus potuit à suo ordinario presbyterio insigniri, nisi irregularitas vel quid aliud obstet. 286. 2. c
Regularis virtute iuris communis transire potest de laxiore ad arctiorem cum licentia sui superioris. 287. 2. f. ad laxiorem transeundi solus Papa cum caussa facultatem dare potest. 288. 1. a
Regularis beneficiarius, potest de fructibus sui beneficij disponere æque ac sæcularis. 345. 2. f
Regularis simplex quærit suo monasterio, alij aliis. 346. 1. c. d
Regularis simplex de nihilo potest disponere sine licentia, beneficiatus autem sic. ibid. e
Regularis cui prælatus beneficium aufert, quia vult, potest opponere eum malo animo id facere. 348. 1. c
Regularis potest concedere Papa, vt 500. aureos possit in vsus pios impendere, ita vt à nullo prohiberi possit. ibid. 2. c
Regularis fugientis ex monasterio sine licentia pœnæ. 349. 1. b. c
Regularis renuncians beneficium regulare cum pacto, vt sibi conferatur aliud pro recompensa, eo adepto est simoniacus realis. 79. 1. c. * largiri tamen potuit pecuniam ne inquietaretur in secundo beneficio, si illud canonice adeptus fuisset. ibid.
Regularis ante ætatem presbyterio insignitus sine irregularis exscessione in choro inter sacerdotes & similibus quæritur, & resoluitur negatiue. 194. 1. e. f
Regularibus peculia habere rerum mobilium cum licentia Papæ, vel prælati non est prohibitum. 114. 2. c.*
Regularis canonicus qua ratione proprium habere possit. 115. 1. c
Regularis qui de quadam muliere interfecta dixit aliquid ex quo delatus est ad iudicem interfector, & occisus, non est irregularis. 147. 2. b
Regularis congregatio an habeat facultatem cognoscendi de hæresi & statuendi de ea, quæritur & resoluitur negatiue. 120. 1. b.*
Regularis illa congregatio non potest augere pœnam de eo crimine de quo non potest cognoscere, sed sic de iis de quibus potest cognoscere. ibid. f
Regularis conuersus dimisso habitu se immiscens enormibus perdar ne priuilegiis fori quæritur, & resoluitur negatiue. 213. 1. c. d.*
Religiosus conuersus æquè gaudet priuilegio fori ac alius clericus. ibid. 2. c
Regularis ante ætatem promotus post ætatem comperentem celebrare iussus & in vltimo loco presbyterorum sedere, cum ad agendas gratias surrexisset, vt locum dignorem occuparet duos religiosos pepulit, fuit excommunicatus & grauiter peccauit. 254. 2. c. d.*
Regula nulla est tam generalis quæ non patiatur aliquam exceptionem præter vnam. 274. 2. d.*

REIPVBLICÆ.

Reipublicæ interest vt digniores ad publica munera eligantur. 252. 2. c.* & delicta puniri. 253. 2. f

RELIGIO, RELIGIOSVS.

in Religionibus non desunt aliqui seminantes odia inter homines diuersarum nationum. 19. 1. b
Religiosi non tenentur obedire prælatis in omnibus, sed secundum regulam. ibid. 2. b. appellare ab eo possunt. ibid. c
Religiosus in vno monasterio receptus & filius eius factus non potest cogi sine sua culpa vt ad aliud transeat, nisi per speciale ius sit statutum contrarium. 19. 1. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Religiosorum receptio pertinet ad prælatum & conuentum 20. 1. a. b
Religiosi solemnizantes matrimonia non solum sunt excommunicati, sed etiam suspensi. ibid. 2. d. e
Religiosi grauius puniuntur solennizantes matrimonia contra parochorum voluntatem quàm alij sacerdotes & cur. 21.1. a
in Religione quadam consuetudo qua antiquiores solum habent vocem in capitulo reprobatur. 32.2. c. d
Religiosus omnis professus subdiaconus habet vocem in capitulo etiam ad electionem prælatorum iure communi. ibid. d
Religio nulla potest condere statutum iuri communi contrarium sine Papæ dispensatione. 34. 1. c
Religiosi qui volunt ab alieno ordinari debent habere litteras dimissorias sui diœcesani. 55.1.c. A.
Religiosorum ordinarius ad dandas litteras dimissorias est eorum superior, si habeant priuilegium ad hoc. 58.2. c
Religiosum criminis socium non teneri ad denunciandum illud superiori. falsum est dogma. 64.2.c. *
Religiosus qui acceptauit beneficium ad quod requirebatur paulo plus studuisse ex præcepto sui Superioris est tutus in conscientia. 63. 2. c
Religiosus qui accessit ad ordines accipiendos cum aliqua dubitatione vere eos accepit. 66.2. b
Religiosus illegitimus non potest habere beneficia Ecclesiastica. 70. 1. e. quod limitatur ad prælaturas. ibid. f
Religiosus translatus ad aliam religionem sedere ibi debet iuxta professionem in ea emissam, sed translatus vt præesset, renunciata, præfectura sedebit post præfectum. 94.2. c. d
Religiosus simplex non potest se obligare nisi de mandato sui superioris. 97. 2. d
Religiosi obligationes actiuæ & passiuæ cedunt monasterio cuius est filius. ibid. f
Religioni etiam militari qui se dedit suscepto sacro ordine non retrocedit. 101. 1. d
Religionem quis ingredi potest, etiamsi vxorem duxerit, modo cum ea rem non habuerit. 105. 2. c
Religiones militares vere sunt religiones & præsertim religio S. Ioannis. 106.2. d. e
Religionis per professionem quæ non sit vera religio, nemo fit religiosus. ibid. f
Religiosus qui fecit professionem nulliter ex religione emissus tuta conscientia vxorem potest ducere. 107.1. e. f
Religiosorum regimen melius est esse perpetuum quam triennale. 119. 2. f
Religiosus professus nullum habet dominium in bonis patrimonialibus. 127. 1. e
Religiosus habens administrationem donare potest inter viuos sed non causa mortis. 127. 2. b
inter Religiosos probos non auditur vox, *appellatio*, hoc quomodo intelligendum. 139. 1. b
Religiosus non est Iudæi filius qui ordinem professus est, cuius constitutiones vetant quemquam ex Iudæis prognatum admitti. 135. 2. a
Religionis ad ingressum quæ maxime sint necessaria, & vt pronitas ad libidinem, possit esse eius rei causa. 242.1.b. c
Religionis professio eius cuius parentes premuntur inopia valet, sed is prosituendo peccat. ibid. e
Religionem an possit ingredi Anglus seminarista, qui iurauit se in Angliam iturum & prædicaturum fidem catholicam prius quam illud iuramentū impleuerit quæritur & negatiue resoluitur. ibid. c. d
Religionem ingredi seruus non potest sine consensu domini. 243.1. b
Religionem non potest ingredi obligatus ad ratiocinia. 243.1. c & qui habet debita donec soluat debitum si potest. ibid. d
Religionem ingredi cogens non excommunicatur nisi secuto effectu, sicut neque consulens & auxilium præbens. 244.1.b. c
Religio vera instituì potest ad militandum. 246.1.c
Religio non desinit esse talis, quamuis tota obseruantia regularis non seruetur in ea. 249.1. b
Religionis de essentia non est habere generalem omnibus religiosis præsidentem. 250.2. e
Religiosi non possunt cogi ad profitendā nouam regulam, quam antea non vouerunt. 251. 2. a
Religiosus in genere non est verus religiosus, sed obligatus ad se faciendum religiosum. 252.1. b
Religiosus vt dimittat habitum non satis causæ est quod ab aliis iniurias patiatur. 253. 2. d
Religiosi non debent esse valde curiosi causarum forensium. 254. 2. b
ad Religionem Christiani omnes quamuis ex infidelibus descendentes sunt apti vt admittantur. 256.2. e
Religiosus nemo nisi volens & consentiens fieri potest. 258. 1. b
Religiosus nullus effici potest, nisi absoluerit annum probationis, qui vt inchoetur requirit cōsensum & admittentis & admissi. ibid. c
Religiosus manens extra monasterium eum licentia superioris residet intra illud. 261.2. b
Religiosus non est, qui emisit tria vota tertij ordinis S. Francisci. 263. 1. b. sed tenetur seruare dictam regulam. ibid.
Religione eiectus potest quamcumque aliam religionem ingredi & profiteri. ibid. 2. d
Religiosus non sit, nisi qui vouet tria vota substantialia in manibus eum potentis incorporare religioni approbatæ. 264. 1. c. d
Religio sicut & vniuersitas conseruari potest in vno aliis omnibus mortuis. ibid. e
Religiones sunt magna pars reip. Christianæ, in qua ius publicum consistit. 276. 2. f
Religionem ad laxiorem transeundi licentia est contra ius commune. secus ad strictiorem. 277. 2. d. e
Religionem quæ vouit & postea nupsit & multa aduersa pertulit, quæ viro voto narrato facultatem ab eo accepit ingrediendi religionem an debeat, & respondetur negatiue. 312. 2 d. e
Religionem intrare nemo debet, nisi qui sit ad eam dispositus. 313. 2. a
Religionem qui vouit in genere ingrediendo vnam, satisfecit voto, & egressus non tenetur alias tentare. 315. 2. e
Religionem qui vouit vnam ex tribus, & in vnam ingressus reiectus est ob infirmitatem, indiget dispensatione, vt in sæculo manere possit. 316. 1. c. d
Religionem ingredi vouens non satisfacit quoquomodo, sed requiritur, vt bona fide eam ingrediatur. &c. ibid. 2. d
Religionis vita non est dura sed facilis & suauior vita sæcularium. 326. 1. d. e
Religiosus arctiorem religionem sine consensu superioris vouere potest. 326. 1. c. nec superior votum illud irritare potest. ibid. d. sed dispensare super illo. ibid. e. & multo magis commutare. ibid. f
Religionem qui vnam vouit intrare, potest dispensari, vt in laxiorem ingrediatur ab inferiore Papa. ibid. 2. d
Religiosus potest restituere damna, quæ inulit suo monasterio. 329. 2. c
Religiosus non peccat mortifere ob vnius oboli proprietatem. 330. 1. c
Religioso quando licet de iis quæ sibi in suam sustentationem data sunt in pios vsus conuertere, & quando non. 331. 2. d
Religioso factum legatum valet tamdiu, quamdiu Superior eo illum vti voluerit. ibid. f
Religiosi parentum necessitas superueniens est iusta causa exeundi ex monasterio ad eis succurrendum, præcedens efficit vt non possit iustè intrare. 338. 1. f
Religiosis professis non potest imponi austerior vita, si vouerunt limitatam seruare regulam. 340. 1. c
Religiosus potest esse executor testamenti obtenta tamen prius licentia à superiore, & tutor & curator miserabilium personarum. 382. 2. a
Religionis habitus datio est quid spirituale cum de laico faciat Ecclesiasticum. 105.2.d. * vide professio, monachus, &c.

RELIQVIÆ.

Reliquiæ quæ sunt inclusæ legitimè altaribus ad illorum conseerationem. non possunt mutari de illis ad alia. 137. 1. b
Reliquias Sanctorum in collo portare, aut honestè in oratorio tenere licet cessante superstitione. 377. 2. d
Reliquias portarunt Constantinus & Helena, & fere omnes fideles pij hoc faciunt. ibid. e
Reliquiæ Sanctorum neque vænales exponi, neque extra capsam vbi sunt repositæ ostendi debent. 378. 1. c

REMISSIO.

Remissio induxit donationem & per consequēs simoniam, quando remittenti aliquid perit, & recipienti aliquid acquiritur. 76.2.f. *

RENVNCIATIO BENEFICII.

Renunciatio reciproca non est, quando pactum & conuentio tacita non intercessit. 44. 2. c
Renunciatio reciproca illicita est, quando conueniunt duo, vt alter renunciet beneficium in fauorem alicuius, & alter resignet beneficium in fauorem alicuius alterius. 45.1. a
Renunciatio beneficij facta virtute mandati reuocari, sed non intimati valida est. ibid. c. f
Renunciatio facta donec consensus præstetur, nullum parit effectum, etiamsi sequatur admissio, & collatio beneficij renunciati. ibid. 2. e
Renunciatio tituli ab ordinato ad diaconatum est ipso iure nulla. 51. 2. a. per Renunciationem spontaneam non perdit quis possessionem beneficij donec eam relinquat. 82. 1. d
Renunciatio beneficij coram notario non valet sine auctoritate Superioris 42.1. f
post Renunciationem beneficij factam in manibus superioris potentis illam admittere beneficium retineri non potest. ibid. d. post talem renunciationem capiens fructus beneficij tenetur restituere eos deducto salario mercenarij si inseruiat. 43 1. b
Renunciatio & obligatio inter viuos ab vltima voluntate quomodo differat. 286. 1. f
Renuncians beneficium in manibus ordinarij cum spe quod ipse vel alius conferent illud alteri secundum suam voluntatem non peccat. 66. 2. b. *
Renunciare beneficium cum spe vt detur idoneo, & quod is gratus futurus est non est simonia. 67. 1. a
Renunciare beneficium cum intentione, vt conferatur alicui certæ personæ non est contra Bullam Pij V. de confidentia. ibid. 2. b
Renuncians beneficium præmisso pacto, quod ordinarius conferet illud Ioanni est simoniacus. 68. 1. b
Renunciatio reciproca illicita quænam sit. 68. 1. c. * Renunciatio illicita non est quando interuenit intentio mentalis, sed tacita vel expressa conuentio. ibid. f. Renunciatio beneficij in manibus collatoris cum spe, quod ipse dabit cuipiam eo digno, quem ipse nominauerit licita est. ibid. 2. c
Renunciatio simoniaca est ipso iure nulla, & omnia quæ illam sequuntur. 69. 1. c

Renunciatio cum spe vt conferatur tali, modo non intercueniat pactum, vel conuentio cum collatore non est illicita. 71.2. c
Renunciatio reciproca cum pacto facta non valet, vnde qui sic renunciarunt possunt restitui sua beneficia ab episcopo, post absolutionem ab excommunicatione. 74. 2. c. f
Renunciatio omnis beneficij facta sub modo & conditione est simoniaca. 81.2. a
Renunciatio in manibus superioris fieri debet, & talis qui possit inuitum destituere. 109.2. c

REPVDIVM.

Repudium Mosaicum vel numquàm licuit vel saltem post Christum non licuit. 300. 2. b

RES.

Res omnis per quascumque res nascitur per easdem dissoluitur. 38.2. f
Res quæ culpa caret in damnum vocari non debet. 44.1. b
Res per quas causas soluitur per easdem nascitur. 136.2.c
Res iudicata pro veritate habetur. R. I. 137. 2. a
Res inter alios acta non præiudicat aliis. ibid. e
Res quæ culpa caret in damnum vocari non conuenit. 148. 1. c
Res promissa vel legata cum perit sine culpa debitoris, non tenetur ad eam soluendam. 166. 2. a
Rem promissam præstandi difficultas non excusat promittentem ab illa præstanda. ibid. b
Res deputatæ ad vsum vnum non debent in alium vsum conuerti nisi auctoritate principis. 175. 1. f
Res cum suo onere transit. 205. 1. b
Rei suæ traditioni quisque potest modum imponere. 211. 2. c
Rei suæ quilibet est moderator & traditioni rei suæ potest adiicere modum qui nec turpis nec impossibilis sit. 230. 1. b
Res iudicata pro veritate habetur & contra rem iudicatam nulla partium auditur per viam iuris. 285. 1. a
Res omnis per quascumque causas nascitur per easdem dissoluitur. 299. 1. d fallit in sacramentis. ibid.
Rem quæ culpa caret in damnum vocare non conuenit. 102. 1. d. * Res extincta nihil operatur. 111. 1. f
Reditillius frustra expectatur euentus, quæ etiamsi eueniret, nullum produceret effectum. 34. 1. c. *
Rem suam exportare cuique vbicumque voluerit, iuris naturæ est. 212. 2. a
Res vno respectu potest appellari vno nomine & alio respectu altero. 276. 1. c. *

RESCRIPTA.

Rescripta ad lites & ad beneficia in quo differant. 22. 2. a
Rescriptum pro alio pro immunitate eius impetratum sine eius consensu valet. 23. 2. b. c
Rescriptum ad lites pro coniuncta persona aliquis impetrare potest sine eius consensu. 23. 2. d
Rescripti ante præsentationem non quæritur iurisdictio iudici, nec præsentatori. 42. 2. c
Rescripti alicuius intimatio fieri debet per porrectam scripturam authenticam. 80 1. d. & per partem aduersam & procuratorem eius. ibid.
Rescripti authentici transumpto non tenemur credere, nisi sit factum auctoritate iudicis, & parte cuius interest citata. ibi. f
Rescriptum principis facit ius non solum quoad partes sed etiam quoad alios. 164. 2. f
Rescriptum est genus ad rescripta principum & inferiorum. 265. 1. b. *
Rescriptum à Papa factum & ab ordinario quomodo differant. ibi. c.
Rescriptum in iure solum est Apostolicum, imperiale seu regium. ibid. e
Rescripta principum faciunt ius, etiam quoad alios nominatos in rescriptis pro similibus casibus, non rescripta inferiorum. 265. 1. c. *

RESIDERE, RESIDENTIA.

Residendi necessitas est duplex, altera qua quis residere debet continuo seruiendo, altera qua debet residere vt lucretur fructus. 145. 2. a
Residere lex præcipiens comprehendit eos qui vtroque modo ad residendum obligantur. ibid. f
Residentiam quæ beneficia requirunt intelligunt personalem. 146. 2. a
Residere non cogitur dignitas cui assignatæ non sunt distributiones iuxta Conc. Trid. & cuius prædecessores à fui fundatione non resederunt. 146. 1. b

RESIGNATIO.

Resignationem beneficij qui impeditus legitime intra tempus præfinitum non publicat, non perdit beneficium. 43. 2. c. Resignatio facta in manibus Papæ, de beneficio prius resignato in manibus ordinarij nihil valet. 45.2.b. c

RESTITVTIO, RESTITVERE.

Restitutio ita facienda est vt veniat in manus domini res substracta, alioqui nihil valet. 160. 1. e
Restituere rem furtiuam furi tenemur nisi sit suspicio, eum non restituturum. ibid 2. a
Restituere tenetur viator, quæ in via surripuit, vt mendicitatem & viæ incommoda virarer. ibid. c
ad Restitutionem aliquis obligari potest ex eo quod sine sua culpa gestum est cum exemplis. 163 1. f
Restituere quis damnum ex æquo debet quando in re damnificauit, sed si damnum intulit in re nondum adepta non tenetur damnum omne resarcire. 178. 2. a
Restitutio omnis grauis ei qui restituere debet censetur, sed firma stat regula, *non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum.* 110. 2. b. *
Restituere tenetur ad peccandum inducens si vi metu vel dolo induxerit, non alias 113. 2. d
de Restitutione præceptum obligat pro semper sed non ad semper. 113. 1. f
Restituere non obligat violatio caritatis, sed tantum iustitiæ. 218. 1. f. *
Restituere tenetur impediens bonum alterius qui ius habet in re vel ad rem, & non alij. 220. 1. a

REVELANS.

Reuelans delictum occultum antequam à iudice iuridice iubeatur peccat. 56. 1. f. *

REVS.

Reus cogitur ederę instrumenta sua fisco actori ratione publicæ vtilitatis. 32. 2. b. & multo magis in causis spiritualibus. ibid. c
Reus interrogatus à iudice competente negans suum crimen peccat mortaliter. 189. 1. c. *
Reus interrogandus non est regulariter de crimine aliorum nisi de crimine læsæ maiestatis & quibusdam aliis. 262. 2. c. *

RIXÆ, RIXANS.

Rixæ iniustæ qui caussam dat eric irregularis, si ex ea accessorie oriatur altera rixa, in qua aliquis occidatur, secus si non accessorie secunda rixa orta sit, sed per se sedata prima. 249. 1. c. *
Rixantem fabrum cum alio si quis arripiat. & in scalas proiiciat, vnde is vulneratus obeat, is alius non est irregularis. ibid. f

RVTHENI.

Rutheni & Moschouitæ ad pœnitentiam & communionem Catholicorum qua ratione admitti possint. 11. 1. d.
Rutheni & Moschouitæ pœnitentes quomodo absolui possint vel non. ibid. f

S

SACERDOTES, SACERDOTIVM.

Sacerdotes peste infectis quomodo sacramenta ministrare possint. 12. 2. c
Sacerdotes qui tenentur sacramenta ministrare, non debent fugere tempore pestis. ibid. f
Sacerdotio probato probantur alij ordines, sed probato acolytatu, non probatur tonsura & minores. 128. 1. c. d
Sacerdos qui cum filia spirituali fornicatur debet deponi, & alias pœnas subire. 121. 2. c. *
Sacerdotum in testimoniis de his quæ in sacris confessionibus audiuerunt præstitis nullus iudex suum debet fundare iudicium. 122. 1. a
Sed potius eos debet deponere & atrocissime punire. ibid. b
Sacerdos qui vsus est aliqua superstitione ad futurorum cognitionem non est excommunicatus in Bulla cœnæ 191. 1. f. quomodo mortaliter vel venialiter peccauerit in hac re. ibid. 2. a
Sacerdos proficiens eum à quo multa damna acceperat, & cum apparitores in eum misissent, is in domum fugiens cum euadere non posset, se præcipitauit & interfecit, quæritur an sit irregularis, & respondetur negatiue. 143. 1. d. e. *
Sacerdoti non est illicitum insequi malefactorem suum, nec procurare vt capiatur. 144. 1. a. *
Sacerdos nullus excusari potest in totum à peccato ob ignorantiam iuris infligentis irregularitatem in causa mortis. 146. 1. d
Sacerdos qui male affectus à latrone post sex horas dixit nomen eius, intendens eum non posse inueniri, eo inuento, & interfecto, non est irregularis. 147. 1. a
Sacerdos est irregularis qui post pulsum, *Aue Maria*, vocata ad se muliere, & cum ea in Ecclesia conclusus, post egressum ipsius mulier occisa fuit, & post aliud homicidium est sequutum. 150. 2. c. *
Sacerdos irregularis qui cōiuluit abortum, si fœtus animatus erat alioqui non. 154. 2. e
Sacerdos qui scire cupiens per somnium futura aliqua fecit quæ narrantur an peccauerit, quæritur & dicitur sic. 191. 2. d
Sacerdos putans se conficere 10. hostias & sunt 11. nullam conficerat, sed sic si putat se hostias quæ sunt ante se. 199. 1. c. * vide presbyter, clericus & multa alia.

SACRAMENTVM.

Sacramentum nullum sine materia substantiali consistere potest. 64. 2. a
Sacramenti ad iterationem non sufficit materiæ & formæ repetitio, sed necessaria est intentio. 6. 2. b
Sacramentum vel sacramentale aliquod cum dubitatur an sit acceptum debet assumi cum conditione. 67. 1. c
Sacramenta imprimentia characterē non requirunt vllum actum suscipientis. 104. 1. b
Sacramentum non potest pendere à futuro euentu vel futura ratificatione 111. 1. c
Sacramentalia non conferunt gratiam ex opere operato sicut sacramenta. 215. 1. b
Sacramentum inualidum facit diuersitas verborum formæ per quam conficitur substan ialis verborum sensus. 376. 2. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sacramenti verba murata ad fouendum errorem intolerabilem destruunt sacramentum. ibid. d
Sacramentis cum aliqua necessaria desunt suppleri non possunt, sed ipsa sunt repetenda. 9.2. b.*
Sacramentalia ab Hæreticis notoriis non licet accipere nec sacramenta præter baptisma in morte. 11.1. d
Sacramenta qui accipit ficte sine animo recipiendi illa, non illa recipit, sed est falsarius 24.2. c.*
Sacramentum ipsoiure est irritum si qui illud ministrat non habet intentionem conferendi illud. 198.1. f.*
Sacramentis & beneficijs ecclesiasticis indigni sunt mortifero peccato infecti. 199.2. b
Sacramenta aliquè conficere & ministrare qui sit inhabilis grandis excessus est. 203.2. b

SÆCVLARES.

Sæculares in suo sæculari statu saluari non posse cogitatio satanica est. 320. 2. a

SALARIVM.

Salarium cum augendum esset alicui publico ministro à decurionibus, an is qui dedit 4. suffragia, sine quibus id augmentum factum fuisset teneatur ad restitutionem, quæritur & resolvitur. 215.2.b.c.*
Salarium cui vere debetur maius quam quod ei datur potest illud accipere. ibid. c. resoluitur negatiue quæstio supra dicta, & iustum salarij augmentum fuisse decernitur. 216. 2. d

SALTANS.

Saltans cum muliere grauida quæ abortum facit, quando est irregularis, & quando non. 151.1.c.f.*

SARACENVS.

Saracenis qui necessaria bello faciendo Christianis subministrant excommunicantur. 120.1.b.*

SARTORES.

de Sartoribus qui ducunt emptores ad mercatores statutum curiæ Capitolinæ. 186 1.b. dubia circa illud. ibid. c
Sartores qui accipiunt plus pro mercede quã ducunt emptores ad mercatores quam eis sit statutum non tenentur ratione iusti metus id restituere. ibid. 1.c. neque ratione ipsius statuti. ibid. d

SCANDALVM.

Scandalum pusillorum quale sit, & Pharisæorum. 107.1. f. propter Scandalum proximi nemo tenetur relinquere bona spiritualia aut temporalia. ibid. 2. a
pro Scandalo vitando illa quæ non sunt cum peccato mortali coniuncta sunt relinquenda, quomodo hoc sit intelligendum. ibid. b
ob Scandalum nemini bona spiritualia aut temporalia sunt relinquenda. 189.1. c

SCHISMATICI.

Schismatici ab Ecclesia quomodo recipiendi. 10.1.d.e
Schisma est *peccatum quo quis se separat ab vnitate Ecclesiæ nolendo subesse ei vel membris eius.* ibid. f
Schismatici vel hæretici qui ad festa Catholicorum veniunt non reiiciendi. ibid. 2. c

SCIENS, SCIENTIA.

Scienti & consentienti non fit iniuria neque dolus. R. I. 54. 2. b
Scienti & consentienti non fit iniuria neque dolus. R.I. 95.2. c
Sciens quod res est sua & credens iuste, quod est sua à restitutione excusatur. 258.1. a
Scientia & credulitas mortis coniugis excusant secundo nubentem. ibid. b
Scire *est veritatem visu perceptam in mente retinere.* 129. 2. d.*
Scire quis id non dicitur, quod non potest probare, ad hoc quod teneatur illud denunciare. ibid.

SCRIPTVRA, SCRIBERE, SCRIPTA.

Scriptura qui actus indigeant, & qui non vt sint validi. 20. 1.d.e
Scribere quomodo seruile opus non sit. 119. 1.f. Sed sic si sumatur pro scribere. ibid. 1. a
Scripta aliena manu scripta in scrinio ipsius reperta nisi subscripta sint manu propria alteri nocere non possunt. 114 2.a.*
Scripta imperfecta & inemendata & indigesta etiam propria manu exarata non possunt alicui iure obiici. ibid. b
Scripta sua scriptori emendare & corrigere licet, donec sunt in membranis. ibid.
Scribere aliquid nemo potest, quod non lima & correctione primo egeat. ibid. d
Scripta ita vt intelligi nequeant pro non scriptis habentur. 125.1.a
Scripturæ vna pars declaratur per ea quæ alibi sunt scripta. ibid. 1. d. Scriptor operis excusandus venit, qui in fine sui operis se Eccl. Rom. iudicio subiicit. 126.1. e

SCRVPVLVS.

Scrupulisqui anguntur non desinunt habere fidem. 66.1 f. Scrupulus à vero dubio differt, & calcato scrupulo tollitur dubium. 2. d
Scrupulus, *est argumentum aliquod apparens contra id quod credimus vel opinamur.* 191. 1. d
Scrupulum & conscientiam erroneam deponere proprio iudicio quisque potest. ibid. e
Scrupulis agitatus eo quod religionem ingressus ex voto sexies exierit quid faciet. 320.1. a
Scrupulosus credens se excommunicatum confessario pio & erudito contrarium dicenti debet acquiescere. 221.2. e.*
& Si vere esset excommunicatus, liber tamen esset à pœna coram Deo. ibid. f. gaudet etiam omnibus bonis Ecclesiæ, ac si non esset excommunicatus. 221.1.a. nec tenetur quærere aliorum consilium, imo quærens peccat. ibid. c. peccat venialiter non acquiescendo eius consilio dicenti eum esse satis confessum. ibid. d
Scrupulus & dubium quomodo differant & quid sit scrupulus. 227.1.e*

SEMEL.

Semel dicatum Deo non potest in vsus humanos transferri, hæc regula multis explicatur. 324.2.b

SENATVS, SENATORES.

Senatus Mediolanensis potuit mutare ob causam testatoris voluntatem. 189.1. a
Senatus Mediolanensis habet regalium vsum à suo rege. ibid. b
Senatus Mediolanensis de domo quadam vendenda decretum defenditur. 190.2.c. f
Senatores & liberi eorum cur cum quibusdam personis matrimonium contrahere iure ciuili sed non pontificio prohibeantur. 158.2.f.*

SENECTVS, SENEX.

Senectus metaphoricus morbus est & non venit in litteris beneficialibus, quæ sunt ambitiosæ nomine morbi. 168.1. b
Senex quamliber grauatus, & quamlibet impotens potest contrahere matrimonium. 15.1.c.*
& Scotus qui contrarium tenere videtur reiicitur. ibid. 2. b
Senes quinam non debent contrahere; & quando Scoti sententia vera est. 42. 2. e

SENTENTIA.

Sententia lata à iudice non competente nulla, sicut & illa quæ sine citatione præcessit. 139.2.f
Sententia iniusta non obligat in conscientia. 141.2. c
Sententia in se iniusta non prodest in foro Dei, ei pro quo datur &c. 1. e. *
Sententia de matrimonio lata non ita transit in rem iudicatam, quin de integro possit cognosci. 53.1. c

SEPVLTVRA, SEPELIRI.

Sepulturæ locus tribus modis dari potest, & qua ratione eum episcopus dare potest, vel non. 234.1. d
Sepulturæ electio est actus pertinens ad vltimam voluntatem, & mutari potest. ibid. 2. e
Sepeliri debet omnis qui in Paschate communicauit in loco sacro nisi in certis casibus. 135.2. f
Sepultura quis priuandus non est ob peccatum veniale. 330.2. b

SEQVESTRVM.

Sequestrum positum in casu clem. 1. de seq. possess. non tollitur per concordiam partium, donec iudex declaret finitam esse litem & concordiam validam. 124.1. b

SERMONES.

Sermones morales vniuersales minus sunt vtiles & cur. 138.1.c.* vide verba, oratio.

SERVILE, SERVVS, SERVIRE.

Seruile opus, *illud est opus manuarium quod proprius conuenit seruis, quàm iis quibus seruitur.* 119.1. f
Seruile nullum sit opus eo quod ob lucrum fiat. ibid. 2. b
Seruus fugitiuus ad dominum redire debet, vel eum contentum facere nisi iusta causa excuset. 122.1.d. qualis est timor perdendi vitam, vel ne ad triremes adigatur. ibid.
Seruus hic tenetur suum pretium hero, vel per se vel per alium soluere. ibid. d
Seruire concubinario in licitis licet, in illicitis non. 223.1.d.*
Seruus concubinarij consentiens in eius peccato & complacens hero peccat. ibid.
Seruus concubinarij quot modis peccet ei seruiendo, & qua ratione absolui non possit. ibid. e, f
Seruire quis potest peccatori in alium finem quam in peccatum. ibid. 2. e. Seruire meretrici quatenus liceat. 214.1.2

SIGILLATOR.

Sigillatoris pœnitentiariæ libri curportius in manu datarij quàm summi pœnitentiarij venire eo mortuo debeant. 121.2. c, d

SIMONIA.

Simoniam confidentialem præsumetur commisisse, qui sibi renunciauit beneficium etiam ob pietatẽ certos fructus offert. 42.1. e
Simonia ex parte resignantis completa dicitur, eo quod talem facit resignationem, quæ si non esset simoniaca valeret. 74.1. e
Simonia ex parte resignatarij completa non est, quando tradit apocham promissionis fructuum, sed non ipsos fructus. ibid. 2. b
Simonia vt sit completa sufficit, quod vtrinque sit pro parte adimpleta. ibid. e
Simonia conuentionalis resignare beneficium litigiosum cum pacto vt euicta lite resignatarius consentiat pensioni. 75.1.e
Simoniace ignoranter de beneficijs prouisi non incidunt in censuras, debent tamen quam primum beneficia renunciare. ibid. d
Simoniaca pacta non sanat scientia ordinarij collatoris inferioris Papa. ibid. e
Simoniaca pacta qui quatuor commisit, & in reualidatione gratiæ trium tantum fecit au mentionem, propter quartum omissum indigeat noua reualidatione quæritur & negatiue concluditur. 77. 1. c. d
Simoniacum vt sit pactum in materia beneficiaria non requiritur vt per illud aliquid pereat promittenti, & aliquid acquiratur promissario. 78.1. e Præcedens conclusio necessariam esse gratiæ reualidationem ob quartum pactum omissum confulenda demonstratur. ibid. e
Simoniæ tot fuerunt commissæ quot fuerunt pacta simoniaca, totque sunt absolutiones necessariæ, quot sunt incursæ excommunicationes. ibid. f
Simonia realis commissa non est à duobus competitoribus, quorum alter alteri promisit, se consensuum pensioni, si illud assequeretur qui postea pensioni consentire noluit. 79 1. f
Simoniam non inducit nisi debiti illius remissio, quod potest ab inuito exigi. ibid. 2. a
Simoniam committunt competitores qui conueniunt vt alter non opponat impedimentum, & alter consentiat pensioni. ibid. c. d
Simoniacus est concurrere omittens pacto inito aliquid recipiendi. 80, 1. c
Simoniam admittit, qui re æstimabili pecunia rollit impedimenta, quæ iuridice opponi possunt ibid.
Simoniacum quid iure poli non iudicatur, quod iure poli tale censebitur. 81. 2. c
Simoniaca pacta ab alio sine suo consensu facta nemo tenetur approbare, sed execrari. 82.1. a
Simonia per tertium commissa in concordia beneficij non nocet parti quo ad peccatum & excommunicationem, sed ei ius suum manet illæsum. ibid. e. debet tamen ius quod per eam acquisiuit, statim atque illam nouit renunciare. ibid.
Simoniam ab alio in sui commodum commissam esse credere quis tenetur quando sunt præsumptiones verisimiles ad illam præsumendam. ibid. 2. a
Simoniaca est omnis pactio in beneficialibus etiamsi per eam nihil perdatur aut acquiratur. 83.1. e
Simonia commissa inter resignantem & tertium, cui pensio reseruata fuit, & pensionem ipsam, & collationem beneficij vitiat. 89. d
Simoniæ in materia venditio omnem contractum non gratuitum designat. 90. 1. c
Simoniam ad incurrendam paria sunt dare aliquid collatori beneficij, & dare alteri qui sit caussa collationis. ibid. 2. c. propter Simoniam in alio quam in ordine & beneficio admissam non incurritur excommunicatio. 91.1. a
Simonia non est extinguere pensionem pecunia iuridicè, & illam pecuniam mutuare alteri ad aliam extinguendam pensionem ei qui soluat aliquot scuta annua. ibid. f
Simoniacus realis in beneficio an possit absolui sine dimissione beneficij quæritur, negatiua est conclusio. 95. 1. d. e.
Simonia aliena non nocet eam ignoranti, nisi vt teneatur renunciare beneficium cum primum rescierit 96.1.c
Simoniam realem admisit procurator qui conuenit cum resignatario, vt ille 50. libras filio ipsius quousque ad ætatem legitimam peruenirent penderet, vt & fecit. ibid. e. f
Simoniacè ignoranter prouisus fructus durante ignorantia perceptos suos facit, sed postquam sciuit, tenetur beneficium & fructus durante scientia perceptos restituere. ibid. 2. c
Simoniaca non est resignatio ob solam intentionem quam habet resignans, vt postea tertio cedatur, sed fit talis si resignatarius promittat mediatori tertio cedere. 97.1. c
Simonia realis commissa est ab hero & famulo, quorum alter se obligauit, vt procuraret illi beneficium, alter vt ei in omnibus obsequeretur. 269.1. c
Simoniace ignoranter de beneficio prouisus habita illius notitia tenetur dimittere, etiamsi Papa illum ad compensationem fructuum male perceptorum admiserit, si ei nouam collationem non fecerit. 277.2. b
Simoniacam labem iura vetantia non possunt tolli per non vsum. 59.1. a.*
Simoniam non committit, qui in actu collationis exigit id, quod pariter exigeret, si non ab ipso, sed ab alio fieret collatio. ibid. 2. c
Simonia est omnis traditio rei spiritualis facta mediante aliqua conditione quæ iure non inest & Simonia est, *studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.* 60.2. a
Simonia realis non intercenit cum collator beneficij se debere falso putans 100. Petro, ea petit sibi donari vt beneficium Petro conferret, & Petrus credens ea sibi deberi, ea donauit. ibid. c
Simonia est conferre beneficium vacans cum pacto, quod resignetur alteri, vnam certam pensionem sibi, & alteram (si illius beneficium sit capax reseruando. 61.1. a. b.*
Simonia mentalis nullam pœnam nec restitutionem annexam habet. 62 2. e
Simonia est, Patrono qui promisit præsentare sed non præsentauit, ob illam promissionem, certam pecuniam dare, sed conuentionalis tantum, quæ non reddit inhabilem ad beneficia. ibid 2. d.
Simoniam ab alio commissam ratificans nullam pœnam incurrit. ibid. e
Simoniam non ratificauit, qui pecuniam cognato dedit, quam ipse patrono beneficij dederat, vt eum indemnem redderet. 63.1.a
Simoniacè fundantes beneficium possunt priuari bonis ei beneficio applicatis in pœnam. 64.1. b
Simonia vt sit realis sufficit ex duobus in pactum deductis alterum completi. 65. 1. a. *
Simonia est renunciare beneficium principaliter, vt ob id ad aliud præsentetur, secus si secundario & ob caussam impulsiuam. ibid. d. e.
Simonia non est dare alia ratione quam pro pretio quærendi spirituale. ibid. f.
Simonia non est dare temporale pro spirituali minus principaliter. ibid. 2. c
Simonia non est dare vel accipere aliquid pro cura & impensis excommunicationis. 66. 1. b
Simoniam non inducit intentio tollendi obligationem antidoralem, quæ non habet vim pretij. 67.1. b
Simonia non est renunciatio beneficij ea sola intentione facta vt alteri detur. ibid. 2. c
Simoniam non committit mandans libere resignare, & admissa resignatione rogare, vt tali conferatur. ibid. d
Simonia non dicitur reciproca, quando non interuenit pactum nec conuentio. 68.1.d.*
Simonia reciptoca non est resignare in fauorem, intentione vt alter pronocatus simile faciat ex gratitudine. ibid. e
Simoniacus non amittit iure ipso titulum beneficij simoniace renunciati 69.1. c. d
Simoniam non inducit intentio minus principalis ibid. 1. d. e. Simonia iure diuino prohibita non committitur nisi cum intentione emendi vel vendẽdi spirituale &c. nullo iure humano inducta committitur sine pacto seu conuentione. 70. 1. a
Simoniam non inducit sola intentio resignatarij gratiosè dandi aliquid temporale, & resignantis gratiosè accipiendi. ibid. 2. c
Simonia mentalis non inficit actum, nec ad vllam restitutionem obligat. ibid. d
Simoniam committit saltem in foro contentioso qui post quæstum ius aliquod in re, ante adeptam possessionem dat aliquid. 71. 2. a
Simoniam an faciat expressio valoris beneficij maioris vero, ad hoc vt Papa pensioni consentiat, quæritur, & resolvitur negatiue. ibid. 2. c. d. Rursus eadem quæstio ventilatur susius. 72. 2. b.c. Concluditur solum mendacium &c. expressionem falsi valoris non posse dici Simoniam, sed cum interesserit conuentio inter partes, vt ea fieret ad perficiendam resignationem, si Simonia auctor id excusari non posse putat. 73.1. b
Simonia conuentionalis est si resignanti promittitur, quod precipiet fructus, vel quod talis eius propinquam ducet in vxorem, sine que adhuc percepit fructus, nec propinqua eius tali nupsit. ibid. 2. a. b. Sed si hoc factum est, tunc simonia realis commissa erit, quare ab ea promissione discedendum est, & postea libere hæc agi poterunt. ibid. c
Simoniaca est omnis renunciatio cum pacto etiam conditionali, si saltem prebuit caussam renunciationi. ibid. e. f
Simonia est dare aliquod temporale, pro quærendo spirituali siue sit parum siue magnum. 87. 1. a. *
Simonia in tantum potest crescere vt fiat hæresis. ibid. b
Simoniã quæ res parua vel magna in foro exteriori efficiat, arbitrio boni viri relinquitur. ibid. c
Simoniam res minima mortalem, efficit, quæ furtum mortale non efficeret. ibid. e
Simonia non est dare temporale pro spirituali alio respectu quam pro solutione ipsius. ibid. 2. a
Simoniam realem committunt, qui dant ministris munera, vt preces pro eis apud Collatorem interponant, obtento beneficio. ibid. f
Simonia est si prouisus de beneficio soluat pensionem antiquam impedienti expeditionem litterarum. 88.1. a
Simonia est rogare aulicum, vt beneficium quod primum vacauerit, N. impetret & N. consentiet pensioni ab aulico constituendæ. ibid. 2. d. sed si non sit pactum de pensione, sed ipse libere consentiat est Simonia. e
Simonia committi potest per promissiones antequam ius in beneficio acquiratur, & per eas quæ fiunt post litteras expeditas, vel possessionem apprehensam. 102. 1. b. *
Simoniacus conuentionalis factus realis si antequam celebraret virtute iubilæi absolutus est à simonia non incurrit irregularitatem. ibid. f
Simonia an sit dare in capienda possessione beneficij aliquid temporale pro aliqua re profana ad Ecclesiam spectante quæritur & multa dicuntur. 104. 1. a
Simoniam non committit qui dum accipit possessionem beneficij dat valorem semestrem sui beneficij ex constitutione Pij V. 104. 2. c.* declaratur hoc quomodo sit verum, & dicitur pœnas tantum humanas tollere, & hoc non dari pro pretio. 105. 1. a
Simonia est principaliter pro receptione ad habitum religionis pecuniam accipere, non autem minus principaliter. ibid. 2. c
Simoniacus in beneficio an sit irregularis & inhabilis ad alia quæritur & resolvitur negatiue. 107. 1. a. b
Simoniacus in beneficio non est suspensus. ibid. c
Simoniacus in ordine est suspensus licet non sit irregularis. ibid. e
In Simoniacos Bulla Pij V. non habet locum in beneficijs ante simoniam adeptis. ibid. 2. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simonia per se commissa non facit simoniacum ipso iure inhabilem ad alia beneficia 110.2.d
Simoniacus in ordine an sit irregularis quæritur & affirmatiuè concluditur. ibid. e.f
Simoniacus in ordine & simoniacus in beneficio diuersas sortiuntur pœnas. 111.1.b
Simoniam an qui commisit imponenda sit pœnitentia vt moneat eum cum quo simoniam commisit, quæritur & resoluitur negatiue. 113.1.d.e.*
Simonię à labe non vacat concedere facultatem absoluendi à casibus reseruatis pro nummo argenteo. 231.2.c.* Hoc tamen solus Papa potest efficere, & facit in Bullis Cruciatæ & cur. ibid.d
Simoniam iure tantum humano inductam iuste potest Papa committere, non illam quæ iure diuino est vetita. 231.2.d.*
Simonia iure tantum humano inducta in quibus sit. ibid.e
Simonia mentalis est mortifera, sed non excommunicat. 248.1.d
de Simonia accusatus & infamatus de excommunicatione olim vitandus erat, & nunc non. 272.1.c.*

SOCIETAS IESV.

Societatis Iesu clerici qui peracto biennio tria vota religionis ediderunt vere sunt religiosi. 270.1.f.2.a

SOCIETAS IN MERCATVRA, SOCIVS.

Societatis contractus in quo salua sorte pecuniæ aliquis fructus datur quomodo fieri debeat, vt sit licitus. 12.1.a.b
Societate inita ad mercaturam quidquid vnus accipit pro ea illam obligat. 99.2.c
Societate extincta licet eam renouare in quam pecuniam prioris societatis & lucrum ex ea consequutum licet reponere. 196.2.a
Societas in officijs contrahi non potest in lucro quod sperat officialis vltra valorem sui officij. ibid.b
Societas in qua saluum capitale manet est illicita: si pereat, est licita. 196.1.b
Socio conferenti pecuniam post diffidictam non licet aliquid accipere. ibid.f
in Societatem qui pecuniam contulit non potest quicquam accipere præter sortem post diffidictam seu solutam societatem. 178.2.d.* nisi ratione lucri cessantis. ibid.e
Societas inita cum pacto vt ponens operas teneatur assecurare sortem & lucrum certum, est vsuraria. 174.2.c.* sed erit iusta si separatim tres contractus libere fiant. ibid.d
Societas leonina est *in qua alter socius capit lucrum damnum non sentiens.* 175.1.a
Societas vt licita sit tria requiruntur, negotiatio licita, periculi subitio, & æqualitas. ibid.b
Societas saluo capitali licita iniri potest. ibid.c
Societas in qua ponens industriam subit periculum sortis dimidiæ est iniusta. ibid.2.b
Societas 100. ouium datarum ad biennium, ita vt ex eis detur danti 18. scuta est iniusta. 176.1.c
Societas in officijs Romanæ curiæ qualiter instituatur. ibid.2.d.c. in ea abusus, qui irrepserint, à pontificibus damnati. 177.1.a
Societatis huius conditiones. ibid.d.e
Societas hæc iustificatur ob periculum perdendi totam sortem, si officialis moriatur antequam discedat ab hoc contractu. 178. 1. 2. b. Hoc periculosum esse postea dicitur. ibid.2.f.A

SODOMIA.

Sodomiæ vitium cum propria vxore paulominus est quam cum alia persona admissum. 110.1.b. hoc crimen mixti fori est. ibid.d

SOLEMNITAS.

Solemnitas non solum intrinseca, sed etiam extrinseca præsumitur longo tempore præsertim 30. annorum. 259.2.a.*

SPADO.

Spado cuiuscumque generis sit an possit matrimonium contrahere. quæritur & resoluitur negatiue. 41.1.e.f.*
Spadonum multa sunt genera, & qui contrahere possunt, & qui non. 42.1.c
Spadonis vnius matrimonium validum esse asseritur. ibid.2.f
Spado ad copulam impotens potest remanere in coniugio contracto vt frater & soror, sed non vtendo delectatione carnali. 44.1.d.*

SPES.

Spes successionis & donationis non sunt bona illius qui habet spem. 30.2.d

SPIRITVALIA, SPIRITVS.

Spiritualibus annexa sunt spiritualia, sed non tam ac ipsa. 114. 2.b
Spiritualibus annexa, quomodo sint spiritualia, etiamsi annexum idem non sit eum eo quod ei annexum est. 115.1.c
Spiritus & spirituale multas habet significationes. 113.1.c
Spirituale quid sit quatenus ad Ecclesiæ potestatem pertinet. ibi.f
Spiritualis definitio explicatur. 114.1.a
Spiritualia sunt omnia sacramenta & sacramentis annexa. ibid.b.c
Spiritus non est nomen tertiæ adorandissimæ Trinitatis personæ sed Spiritus sanctus. 376.1.c

SPOLETVM.

Spoleti statutum ne quis filiæ plus mille florenorum dotem det. 15.2.a. An illud statutum seruare teneatur Spoletanus qui vxorem filiam Spoletani ducere cupit Romæ, quæritur & resoluitur negatiue. ibid. c.d
Spoleti statutum non ligat eos Spoletanos qui Spoleti domicilium non habent. 16.1.c

SPOLIATVS, SPOLIA.

Spoliatus à iudice sine iuris ordine ante omnia restituendus, ac si is non esset iudex. 140.1.c
Spolia *sunt illa quæ debitis suis solutis clericis super sunt.* 214.1.c
Spoliorum collectores vt cuitet clericus donet in vita in pia opera. 26.2.e
Spolia clericorum *sunt illa quæ reperiuntur post mortem ipsorum nondum pie impensa.* 216.1.c
Spolia regularium degentium extra claustra debentur cameræ Apostolicæ. ibid.2.d
de Spoliis clericorum duæ Iulij III. extrauagantes satis duræ & tertia eas mitigans tolerabilis. 232.1.d
Spoliorum nomine censenda non sunt quæ præsenso clerico ex mercatura mortuo superfuerunt. ibid.2.c

SPONSA, SPONSALIA.

Sponsa de præsenti cuius sponsus ingressus est religionem anteneatur exspectare vltra duos menses, & dicitur annum integrum 289.2.d.e
Sponsus cum religionem est ingressus, cur debeat professionem in annum integrum differre, potiusquam illam breui tempore facere. 290.1.b.c
Sponsus in dubio credere debet sponsam cum maritali affectu cognouisse. 296.2.c
Sponsalia de futuro non annihilauit Concil. Trident. sed tantum de præsenti sine præsentia parochi. 307.1.c
Sponsalia dissoluuntur per ingressum religionis, sed cauendum ne inde infamia contra sponsam oriatur. ibid.
Sponsi infideles qui se animo non consummandi matrimonium cognouerunt conuersi matrimonium debent contrahere secundum formam Conc. Trident. 4.1.c.d.*
Sponsi infideles conuersi ad fidem subiiciuntur canonum legibus, & cum impedimentis canonicis non possunt contrahere. ibid.e
Sponsalia transeunt per copulam in matrimonium præsumptum, vbi non est publicatum Concilium. 4.2.c.*
Sponsalia Catholici cum hæretica sunt ipso iure nulla, quia in his conditio turpis inter cessit. 5.1.a
Sponsalia dissoluuntur per superuenientem hæresim. ibid.b
Sponsus cum sponsa rem habens cur matrimonium consummare in dubio præsumatur. ibid.c
Sponsalia quamuis iusta dissoluuntur per causam iustam ipso iure. ibid.d
Sponsalia ipso iure nulla non producunt effectum matrimonij per copulam subsecutam. ibid.e
Sponsalia non contrahit qui cum iuramento mulieri dixit, *promitto tibi me aliam non ducturum nisi te.* sed videtur quod sic decepiam teneatur ducere. 6.1.c
Sponsalia ex consensu parentum inter absentes contracta, vel non ratificata non obligant. 6.1.e.* sed eis præsentibus vel ratificantibus facta valent. ibid.f
Sponsalia etiam iurata dissolui possunt per mutuum consensum. ibid.2.a
Sponsalia dissoluuntur, quando superuenit aliquid quod si à principio interuenisset non fuissent contracta. ibid. d. & sic sponsa cuius sponsus bannitus fuit sine dispensatione alteri potest nubere. ibid.
Sponsalia etiam iurata dissoluuntur, si sponsus de facto cum altera contrahat. 12.1.c
Sponsalia per copulam ante Concilium fiebant matrimonium. 21.2.f.*
Sponsalia de futuro cum conditione, ante illam nihil valent, post illam, sunt efficacia. 23.1.b
Sponsalia non prohibentur semper quando matrimonium prohibetur. 158.2.b.c
Sponsalia pubes qui cum impubere contraxit, non potest ab illis resilire, antequam impubes ad pubertatem peruenerit, & tunc nisi ea consentiat sine peccato non potest contrahere matrimonium. 12.2.d.*
Sponsalia qui contraxit cum filia cuius matrem prius cognouerat, & postea filiam ipsam cognouit, tenetur resarcire damnum. 31.2.a.b
Sponsalia absolute inter duos secundo consanguinitatis gradu se attinentes contracta nulla sunt, & sub conditione si Papa dispensauerit, aliqui valida esse tenent, at aliqui plures. non. 34. a. b. * Quid tenendum sit in hoc casu sententia auctoris. ibid.2.d
Sponsalia clandestina cur non annullat Concilium Tridentinum, sicut matrimonium. 158.2.e.*
Sponsalia inter raptum & raptam nulla esse possunt sicut nec matrimonium. 159.1.a

SPVRII.

Spurij ex damnato coitu nati non succeduut parentibus, neque ab intestato, neque ex testamento nec contra. 231.2.c
Spurij quomodo legitimentur. ibid.f

STANDVM.

Standum est regulæ confirmatæ à Papa, & ipsius declarationi. 274.1.c

Standum

Standum ei potius est quod videmus in individuo effectum, quam ei quod in genere definitur non esse effectum vel fieri non posse. 43.2.c.*

STATVTVM.

Statutum ciuitatis factum in fauorem personarum porrigit effectum extra territorium stantium. 224.2.d
Statutum in vno correlatiuo habet locum in alio si modo eadem ratio militat. 253.1.f
Statuitur cum quid, & illa omnia statuta videntur sine quibus vel nullomodo, vel commodè illud fieri nequit. 297.1.c
Statutum confratriæ quo cauetur ne quis confratrum possit conueniri coram iudice ecclesiastico vel sæculari ab alio confratre non est contra libertatem Ecclesiasticam. 182.1.b
Statutum à tempore immemoriali seruatum habet vim priuilegij contra libertatem Ecclesiæ. ibid.d

S. STEPHANI MILITIA.

S. Stephani militia, in qua vouentur tria vota caritatis, pudicitiæ & obedientiæ est vera religio. 246.1.a hæc militia non requirit aliquem ordinem, imo neque clericatum in his qui arma tractant. ibid. b. Hi milites expresse vel tacite paupertatem vouent, & liberam testandi potestatem non habent. ibid.f. Argumenta quæ probant eam non esse veram religionem diluuntur. ibid. 2. c. d

STIPVLATIO.

Stipulationis pars tolli potest per acceptilationem eius manente stipulatione firma quoad reliqua. 200.2.b

STVLTVS.

Stultus non debet melioris esse conditionis quàm sapiens. 37.2.e
Stultus & si non debeat melioris esse conditionis quam sapiens, per accidens tamen aliter euenire potest. 236.1.f.*

SVBDIACONATVS.

Subdiaconatus est iuris diuini à Christo D.N. institutus. 321.2.a
Subdiaconatus & diaconatus sunt integre ordines & non participatiue. ibid.b. an votum castitatis subdiaconatui annexum, Papa possit tollere quæritur & resoluitur affirmatiue. ibid.e.f
Subdiaconatui votum continentiæ annexum est accidentaliter iure humano, & statuto Ecclesiæ. 321.1.d
Subdiaconi multi dispensati. ibid. c
Subdiaconus non habet causam legitimam, vt cum eo dispensetur, eo quod sit fraude ordinatus cognatorum, qui eum cum esset prædiues pauperem esse dixerunt. 32.6.b
Subdiaconus dispensatus ad ducendam vxorem, an teneatur ad Horas & concluditur negatiue. 374.2.e.f
Subdiaconus qui ficte ordinatus contraxit matrimonium non indiget dispensatione ad vtendum eo in foro conscientiæ. 24.2. f.* in foro exteriori quid respondere posset, si matrimonium illud accusaretur. 25.2.a
Subdiaconus qui non est potest passionem sine stola in die parasceues vel eius partem cantare. 198.2.a

SVBORNATIO.

Subornatio duplex est bona & mala & quid sit subornatio. 252. 2.d.*

SVBROGATVS.

Subrogatus debet sapere naturam eius cui subrogatus est. 112.2.c

SVBREPTIO, SVBREPTITIVS.

Subreptio non vitiat gratiam, nisi quoad illud cuius causa fuit. 25.1.a
Subreptitius est qui impetrans à Papa beneficium secundum, tacuit primum eo quod volebat illud relinquere. 25.1.f
Subreptitia gratia non valet. 29.2.d
Subreptio omnis non facit nullas gratias ordinarij sicut gratias Papæ. 54.1.d
Subreptitius est qui habens mandatum vt secum dispensetur asserit se dispensatum. 68.2.f
Subreptio non vitiat gratiam nisi illud cuius causa fuit. 35.2.a.*
Subreptio vitiat gratiam à Papa non autem ab ordinario concessam. 265.1.b.*

SVBSIDIVM.

Subsidium caritatiuum peri potest à clericis ratione beneficiorum si non sint pauperes, vel solum ad suum patrimonium sint ordinati. 362.2.c

SVCCESSIO.

Successio ab intestato cessat per successionem ex testamento. 223.2.c

SVPERIOR.

Superiorem recognoscenti superiori non creditur dicenti se fecisse aliquid ex iusta causa nisi probetur. 273.2.c
Superior potest dare talē facultatem manendi extra claustra suo subdito translato qualem suo originario seu vernaculo. 278.1.f
Superior nullus potest dare facultatem suo subdito manendi extra claustra sine causa iusta. 279. 1. a. & cum iusta non sine habitu. 280. 2. b
Superiores religionum perpetuos esse melius est quam esse triennales. 342.1.a
Superiores monialium ingredi earum monasteria nullo iure prohibentur. ibid. 2.d
Superior potest aufferre beneficium regulare quia vult. 348. 1. d
Superior regulariter potest retractare aliqua mala se consentiente facta, nisi in certis casibus. 111. 1.d.*
Superiori non tollitur potestas cognoscendi de delicto se consentiente siue mandante perpetrato. ibid.e
Superior religionis qui à Papa petijt vt liceret sibi dispensare cum suis super irregularitate, & is concessit deleta voce per breue, non potest ea vti litteris non expeditis. 209.2.d

SVPERSTITIOSVM.

Superstitiosum est quoties aliquis nititur efficere aliquid per causas quæ nec virtute sua naturali, nec ex diuina aut ecclesiastica dispositione id possunt efficere. 271.1.a.*
Superstitiosæ coniurationes, quare suum aliquando sortiantur effectum, & non bonæ. ibid.f

SVRDVS.

Surdus omnino peccauit mortaliter qui se ad omnes sacros ordines fecit promoueri. 74. 2. a. hoc tamen non omnino certum. ibid. b.& e.f
Surdus qui fecit se ordinari falsis litteris testimonialibus ab alieno quot & qualia peccata commiserit. ibid. & 75. 1. a. remedia quibus indiget. ibid.b.c

SVSPICIO.

Suspicionis causa non tractanda est coram iudice recusato, sed coram arbitris. 17.2.c

SVSPENSVS, SVSPENSIO.

Suspensus & irregularis est inhabilis ad beneficia obtinenda sed non perdit obtenta. 48.2.c
Suspensio quæ nunc fit, non nocet quoad præterita nec retrotrahitur. 56. 2. a
Suspensione ab omni à iure lata & Papæ non reseruata absoluit Episcopus. 59.1.c
Suspensus ter est qui tres sacros ordines per falsas litteras testimoniales accepit. 74.2.c
Suspensio facta donec satisfaciat, non tollitur donec iudex declaret esse satisfactum. 124.1.b
Suspensus an sit cui superior prohibet ne celebret, quæritur & resoluitur distinguendo. 127.2.d
Suspensio à voce actiua & passiua an per legitimam appellationem suspendatur quæritur & resoluitur affirmatiue. 140.2.c.d
Suspensio ab officio & ab ingressu Ecclesiæ per appellationem non tollitur, sed sic aliæ. ibid.
Suspensionis ab officio diuino & sacramentis violatio sola inducit irregularitatem. 141.2.b
Suspensio lata in capitulum absolute ligat singulos de Capitulo non excommunicatio. 241.2.c
Suspensio ferri potest absolute in vniuersitatem sed non ligat nisi culpabiles in ea. 246.2.a
Suspensus ab ordine non est suspensus à beneficio, & fructibus eius percipiendis. 153.1.b.*
Suspensus à diuinis communicans vel confitens non peccat, sed solum prohibetur agere suum officium sicut prius, & ministrare. 192.2.a
Suspensio *est censura ecclesiastica qua persona Ecclesiastica prohibetur exercitium sui officij vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem.* 192. 2.b.*
Suspensio à diuinis intelligitur exercendis, non autem audiendis vel suscipiendis. ibid.
Suspenditur nemo nisi ob culpam propriam. 193.1.c
Suspensio quid rursum. ibid.2.b
Suspensionis omnis violatio peccatum est, sed illa inducit irregularitatem, qua violatur suspensio à diuinis. 193.2.d.*
Suspensus actus iure particulari sacerdotio adscriptos exercens peccat, sed non est irregularis. 194.1.f.2.a
Suspensio quæ incurritur per notorium concubinatum ipso iure per pœnitentiam tollitur, sed non irregularitas. 196. 1.f.*
Suspensus incurrit irregularitatem, si diuinis se ingerat, hoc quomodo sit verum. 266.1.b. *
cum Suspenso ab oratione communicans nullam incurrit excommunicationem. 372.2.a.*
Suspensus ab officio & suspensus ab oratione, & quis potest suspendi ab oratione per solum peccatum veniale. ibid.b
Suspensus à confessario ministrando non efficitur irregularis. ibid.
Suspensio sicut & excommunicatio à iudice competente lata regulariter valet, & seruanda est. ibid. f
Suspensio ab officio est generalior suspensione à diuinis, & qui suspensus est ab officio vel diuinis non incurrit irregularitatem interessendo diuinis. 273.2.a

c 2 Procurator

Universidad de Deusto
Biblioteca

T

TACITVRNITAS.

TACITVRNITAS non dolosa beneficij simplicis male obtenti, non vitiat dispensationem ad obtinendum curatum impetratam. 68.2.a
Taciturnitas temporis immemorialis vim habet tituli. 175.2.d
Taciturnitas non omnis vitiat gratiam qualis est eius quod princeps nouit, vel quod iure inest, vel est notorium. 203.2.d
Taciturnitas illa gratiam vitiat quæ id tacet, quod iura mandant exprimi, vel quod expressum reddidisset principem ad concedendam gratiam difficiliorem. ibid.e

TEMPORALE, TEMPVS.

Temporale non potest fieri spirituale, nisi spirituali potestate accedente. 360.1.b
Tempus omne in iure statuum in dubio censetur esse continuum. 288.2.b

TERTIANI.

Tertianorum regula est vera religio in certo monasterio. 272.2.a
Vide S. Franciscus.

TESTAMENTVM.

Testamentum à parocho scriptum, & à testatore signatum in foro exteriori non valet, at in foro conscientiæ qui ex eo bona possidet iustè possidet. 219.2.e
Testamentum clerici de bonis per negotiationem quæsitis quomodo validum. 220.1.f. de qua re mouetur quæstio & probatur de bonis illicite contra alias virtutes quam specialem iustitiam non esse validum. ibid.2.b. sed probatur contrarium. ibid.d.e
Testamentum ad pia non quærit septem testes, sed duo sufficiunt. 223.2.f
Testamento institutus hæres à volente ingredi religionem statim post professionem illius possessionem capere potest. 227.2.c.d
Testamentum factum à volente ingredi religionem confirmatur morte ciuili illius. 227 1.e
Testari licet volenti religionem ingredi & Episcopi consensus & conuentus ad id non requiritur. ibid.f
Testamentariorum potestas durat vno anno post monitionem eis à iudice factam. 228.1.b
Testator non potest committere testamentarijs instituendi vel substituendi hæredem secundum ius commune. ibid.
Testatus quis pro parte, & pro parte intestatus decedere non potest, nisi sit miles. ibid.e
Testator instituens hæredem & substitutum nominans excludit monasterium quod institutus ingreditur quando expresse vel tacite eum noluisse constat vt monasterium succederet. ibid.2.d. sin minus monasterium excludit substitutum ibid.
Testari velle non est testari, & velle legare non est legare. 231.1.e

TESTIS, TESTIMONIVM.

Testis iuste interrogatus reum non detegens, non tenetur fisco restituere pœnam, quam ipse ipso iure incurrit. 217.1.e
Testis nulliter accepti depositio prior, postponenda est posteriori. 124.1.c
Testis vnius idonei iurati dictum inducit iustam credulitatem. 125.1.a
Testis de auditu & alter de veritate sine iuramento non probat sufficienter. 32.1.b.*
Testimonium de veritate est naturale & regulare, testimonium de auditu irregulare. ibid.d
Testi vario aut contrario modo loquenti non creditur. 33.1.e
Testes non sunt admittendi regulariter post publicationem testium, super iisdem saltem articulis. 41.1.b.* fallit in testibus deposituris per artem. ibid.
Testes non legitimi vt mulieres quando adduci possunt & quando non. 56.1.a.*
Testis vnius dictum deponentis de delicto inducit semiplenam probationem sed deponendis de confessione vel de iudicio, nihil videtur probare. ibid.
Testes contra reos condemnandos examinatos repetendos esse lex mandans est humana, & consuetudine tolli potest. 58.2.c.*
Testimonio vnius non creditur in foro exteriori quantæcumque sit dignitatis, fallit in multis. 224.2.a
Testimonium falsum nemini nocens qui dixit peccauit, sed ad restitutionem non tenetur. 190.1.c.*
Testimonium falsum qui dixit ante latam sententiam, tenetur reuocare illud si fit in damnum proximi. ibid. d. nisi damnum illatum restituat, nam tunc non tenetur se infamare. ibid.e

THEATINI.

Theatinorum qui sunt clerici regularis origo. 92.2.f. eorum præcipua sedes censenda est Roma & Ecclesia S. Siluestri. 93.1.b.

THESAVRARIVS.

Thesaurarius Ecclesiæ S. Nicolai qui erat alias multis nominibus patum dignus quomodo puniri à Priore possit. 156.1.f.2.a
Thesauraria potest retineri cum capellania in eadem Ecclesia. 161.2.d

THOMAS VVALA, THOMAS Manricus.

Thomas Vvala Ticinensis Iuris Cæsarei professor quid contra auctorem scripserit. 190.1.c. Auctor quomodo ei responderit. ibid.d.e
Thomæ Manrici Dominicani dignitates & officia & testamentum ex quo oritur quæstio an illud potuerit facere. 223.1.e

TIMOR.

Timor si est iustus excusat à peccato violationis legis humanæ sed non à violatione legis naturalis & diuinæ. 131.1.b.*
Vide metus.

TOLERARE.

Tolerare verbum est generale, & duplex est tolerantia vna boni approbatiua, altera mali permissiua. 16.2.a.*

TOLETANA.

Toletanæ Ecclesiæ institutum ne descendens ex Iudæis Sarracenis & Hæreticis siat in ea beneficiarius probatur. 17.1.d

TONSVRA.

Tonsura prima non est ordo nisi generaliter. 48.2.f
Tonsuram qui male accepit, pensionem sibi collatam retinere potest. 55.2.c. sed hoc negatur. A. ibid.f
Tonsura prima non est ordo, nec necesse est, vt qui eam accipit dicat, *Dominus pars, 66* 1.a
Tonsuratus est medius inter clerum & laicum, sicut nouitius inter sæcularem & professum. ibid.b
Tonsura insignitus fictis litteris dimissorijs & beneficium sumens suspensus & irregularis non est. 192.2.d.*

TRACTATVS.

Tractatus & consensus qui sunt necessarij præcedere debent nec sufficit ratificatio ex interuallo facta. 190.2.d
Tractatus non debent fieri super prouisione beneficiorum nondum vacantium, quod intelligitur de illicitis. 250.1.d.*

TRADITIONES.

Traditiones Apostolicæ duorum sunt genera, & quæ illæ. 324.1.c

TRIDENTINVM Concilium.

Tridentini Concilij leges non receptæ suspensæ sunt. 6.1.c
Tridentini Concilij decreta an vbi non sunt publicata obligent quæritur. ibid.d
Concilij Tridentini decreta publicatione non indigent. ibid. c. concluditur ea non ligare, in locis in quibus recepta non sunt, sed non quia non sunt promulgata. ibid.2.a
Tridentinum Concilium cur electiones secreto faciendas statuerit. 36.2.d
Vide Concilium.

TRINITAS SANCTISSIMA verus Deus.

Trinitatis gloriosissimæ opera omnia sunt indiuisa ad extra. 113.2.f

TRIREMES.

Triremes piraticas an captiuus timore inter Turcas fabricans peccet mortaliter tractat quidam Doctor, & inclinat in partem negantem. 118.2.c.d.*
in Triremibus Turcarum remigantes non sunt excommunicati, sed à peccato non excusantur. ibid.e
Triremes Turcarum fabricans, modo in his non plus operæ ponat, quàm requirat vitæ eius conseruatio non peccat auctoris sententia. 119.2.b
ad Triremes condemnatus quod est pœna æquipollens fustigationi censetur in foro exteriori irregularis. 132.2.f. & sic ad ordines non posse promoueri. 133.1.a

TVRCÆ.

Turcis Christianus in Turcarum regione habitans arma & equos vendere potest, vt eis in bellis iustis vtantur. 118.1.f.*

Turca bellum iustum quando gerere potest, & quomodo Christianos in eo capti iuste retinere possit & non restituere. ibid.2.a.b
Turcis qui adferunt cacabos & ollas, ex quibus conficiunt arma bellica, an incidant in bullam quæritur & resoluitur. 119.2.c.d

TVTOR.

Tutoris liberatio à reddenda tatione suæ administrationis dupliciter fieri potest, inter viuos & in testamento. 286.c. quomodo ab interesturo fieri possit, vt tutor maneat liberatus. ibid.d
Tutor dandus non est puero viuente auo. 302.1.a

V

VASALLVS.

VASALLO & domestico faciens iniuriam videtur eam domino facere. 380.1.c

VENDENS, VENDERE, VENDITIO.

Vendens ob dilatam solutionem carius quam præsenti pecunia pretio rigoroso vsuram committit. 169.1.d. Medina & Sotus contrarium sentientes redarguuntur. ibid.2.a.b. difficultas recipiendi pecuniam ab emente in termino solutionis & cætera non possunt hanc venditionem iustificare. ibid.c.d. Nec ratio lucri cessantis. ibid.e
Vendere licet rem carius quam empta sit mutata forma, loco & tempore. 170.1.d
Vendere licet rem carius dilata solutione intra latitudinem iusti pretij. ibid.f. & ob verum interesse lucri cessantis faciendo duos contractus. ibid.2.a
Venditio cuiusdam depositariæ Pop. Rom. an iniusta & asseritur esse iniusta. 177.2.c.f
Venditio vt iusta sit necesse est vt interueniat merx vendibilis & pretium iustum. 178.1.c
Vendibile non est quicquid sacrum non est. 179.1.d
Vendens scienter male tenetur de euictione & ad interesse quando emptor emit bona fide non autem mala. 191.2.f
Venditam rem emens sciens eam esse venditam postponi debet priori emptori, etiamsi prius ei tradita fuisset. 192.1.b
Vendita re inuendibili vt est liber homo emptor rem venditam petere non potest sed pretium. ibid.2.d
Vendens rem certo pretio conuertendo in annuos census, si relinquat illud apud emptorem censetur vsurarius. 194.2.c
Vendens pluris iusto pretio ob dilatam solutionem est vsurarius nisi ob vnam causam. 96.2.c.d
Venditor de euictione tenetur iure naturali. 198.1.a
Venditio prædij cum adiectione facta in diem est pura. 213.2.e
Venditio cum pacto de retrouendendo est pura venditio. 213.2.f
Venditiones mortiferæ nullæ sunt tolerandæ, sed veniales sic. 116.2.c.*
Venditiones ob malum finem factæ castigari debent si probarentur, quod est difficile. ibid.f
Vendens triticum pro pretio quo valebit tali mense, pretium mensis illius eligat alioquin erit vsurarius. 168.1.c.d.*
Vendere carius ob dilatam solutionem, vel emere vilius ob anticipatam mercatoribus lanarum & pastoribus non licet. ibid.2.c. nisi ratione lucri cessantis vel damni emergentis. ibid.f. & intra latitudinem iusti pretij. 169.1.a
Venditor fundi aut domus si dilata solutione tantum pro singulo centenar o quotannis accipiat, vsuram committit. 170.2.c.* nisi emptor sit in mora. ibid.f
Venditio fundi 1500. solutis tantum tribus millibus, si ad decennium reliquorum 12000. solutio differatur, ita vt 18000. soluantur est iniusta. 171.1.c
Venditio hæc per duos contractus vel vnum duobus æquipollentem iusta fieri potest. ibid.f. Quod quæritur & asseritur. ibid.2.b.c
Venditor prædij soluta media parte pretij, altera post annum soluenda dato fideiussore de euictione, si non dederit non potest mediam fructuum partem percipere. 172.1.d.e. sed postea probatur posse. ibid.2.b.c
Venditor percipere potest fructus rei venditæ non soluto toto pretio. 172.2.d.*
Venditor rei quando accepta parte pretij retinet illam cum suis fructibus donec totum soluatur, emptor debet habere partem fructuum pro rata pretij soluti. ibid.e
Venditor etiamsi à principio non intenderit accipere partem fructuum pro rata pretij non soluti, donec adimpleuit quæ promisit, non tamen hoc tenetur seruare. 173.2.c
Vendi multa possunt, quæ actu non sunt. 182.1.b
Venditor & emptor vnus & idem quomodo esse possit. ibid.2.c

VERBA.

Per Verba futuri temporis non infligitur ipso iure pœna. 56.1.a
Verborum impropriet ates non sunt extendendæ. 76.1.d
Verba quæ in sensu denotant delictum in alio non, intelligenda sunt in eo sensu in quo proferens deliquisse non dicatur. 125.1.c.*
Verba non sunt intelligenda captiose contra proferentem, neque ita vt proferens sibi contradicere videatur. ibid.e
Verba intelligi debent, secundum id, ad quod principaliter loquuntur & proferuntur. ibid.1.e
Verbum positum ad vnum finem secundum illum est interpretandum. ibid.e
Verba alterius qui recitat non censetur illa approbare. ibid.f
ob Verba manifestam hæresim non sapientia nemo ab inquisitoribus est interpellandus. 127.1.e
Verba in dubio prolata ab homine non suspecto sunt in bonam partem interpretanda. 127.1.f.*
Verba sunt intelligenda secundum vulgatum modum loquendi. 137.2.c

VERISIMILIA.

Verisimilia iuste credi possunt cum contraria non probantur. 125.1.e
Verisimilia quæ non sunt credenda non sunt. 151.2.b.*

VEXATIO.

Vexationem tunc demum licet redimere cum infertur iniuste & non iuste. 80.1.d.*

VIA.

Viam tutiorem in dubio quilibet videtur eligere. 99.2.a

VICARIVS EPISCOPI, VEL alterius, vicariatus.

Vicarius episcopi cui subiacet parochus contrahere volentium matrimonium, potest dare licentiam contrahendi coram non suo parocho. 21.1.a.b
Vicarius episcopi potest dare licentiam religiosis administrandi sacramenta Eucharistiæ & extremæ vnctionis parochianis suæ diœcesis. ibid.b
Vicariatus generalis non est incompatibilis alio beneficio incompatibili. 17.1.a
Vicariatus non est beneficium nec compatibile nec incompatibile. ibid.2.a
Vicarius generalis prælati eo mortuo vel suspenso moritur vel suspenditur. 38.2.d
Vicarius constituendus à capitulo sede vacante debet esse doctor, vel alioqui idoneus. 77.2.d
Vicarius episcopi debet esse idoneus ad id quod vice eius gesturus est. ibid.
Vicarius quauis sit ineptus, facta tamen apud se valent si sit in minoribus constitutus. ibid.e
Vicarius episcopi conseruatoris priuilegiorum sedis Apost. vrens hac iurisdictione videtur posse excusari. 79.1.c.d
Vicarium statarium episcopi Poloniæ an statuere debeant quæritur, & resoluitur affirmatiue. 82.1.c.f
Vicarium generalem etiam non statarium episcopus tenetur constituere. & ad id cogi potest per suos archiepiscopos. 83.1.a
Vicario parochiali non omnes fructus sed congrua portio debetur, nisi omnes essent necessarij. 84.1.b
Vicarius episcopi in choro non præcedere debet cæteros canonicos. sed stare in suo ordine. 89.1.d
Vicarius episcopi canonicatum vacantem sine iusta caussa diuidere non potuit. 107.1.a
Vicarium non potest patronus onerare vt de terris vicariæ soluat primitias parochiæ. 141.2.b
Vicaria perpetua vnita alicui dignitari vel monasterio est beneficium curatum, non tamen regulare, etiamsi dignitati regulari adiuncta sit. 144.2.d
Vicarios ad Ecclesias parochiales præsentare possunt dignitates vel monasteria, quibus id iure competit non obstante Conc. Trid. ibid.f
Vicarios temporales possunt mutare episcopi in perpetuos, sed non sine caussa, alioqui ab eis appellari potest. 343.1.a
Vicarius episcopi non sacerdos matrimoniis contrahendis non præsit, sed sacerdorem ad id deleget. 19.2.f.*
Vicarius parochi contrahendis matrimoniis assistere valet, etiam ad modicum tempus. ibid.2.b.c
Vicariatum episcopi temporalem qui emit est simoniacus, sed non excommunicatus. 114.1.a.* tenetur tamen emptor vel conductor eum relinquere. ibid.b.c
Vicaria spiritualis non est beneficium. ibid.
Vicariatum episcopi sede vacante qui canonici contulerunt vni ex ipsis eo pacto, vt omnia emolumenta vicariatus inter ipsos canonicos diuiderentur omnes sunt simoniaci. ibid.d.e. non sunt tamen excommunicati. ibid.2.a
Vicarius episcopi qui scripsit ad nobilem in carcere hæresis caussa constituitur &c. non est excommunicatus. 131.1.c.*
Vicarius episcopi non potest absoluere ab hæresi per Concilium. 206.2.e. sed potest Episcopus ei hanc facultatem concedere, si in hac re Concilio non sit derogatum. ibid.f

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vicarius episcopi non sacerdos habens potestatem absoluendi à casibus reseruatis, potest eam remittere vel subdelegare. 235. 2. d. *

VIDVA.

Vidua & virgo possunt fieri religiosæ etiam indomibus suis manentes. 342. 1. d
Vidua solemniter vouere potest castitatem & votum professionis accipere. 289. 2. b. & rursus. 327. 2. c
Viduis & orphanis vt certum lucrum ex pecuniis detur nisi pertres contractus fieri non potest. 160. 2. d. *
Viduæ quæ multiplices contractus egit, & dubitat an in illis aliqua acceperit vt restituat quid consulendum. 164. 1. b. c

VIGILIA.

Vigilia Pentecostes de consuetudine est ieiunanda. 378. 1. c

VIOLENTVM, VIS.

Violentum id dicitur, *quod fit à principio extrinseco passo non consentiente vim.* 128. 2. f
Vis illata excusat quem à faciendo illud quod alioqui facere teneretur. 148. 1. f

VIR.

Virorum & mulierum cohabitatio quando careat periculo & quando non. 42. 2. c. d. *
Virorum prouidorum facta relata in aliquam scripturam recta præsumenda sunt etiam ex parte literam impropriando. 64. 2. a
Viri alicuius docti auctoritas excusat quem à peccato etiamsi erret. 72. 2. c

VIRGO.

Virginem qui diu sollicitauit fingendo eam velle ducere, & tantum ad oscula & tactus peruenit non tenetur eam ducere, & dotem ob restitutionem damni dati offerens satisfacit. 12 2. a. *
Virgini huic qua ratione dos assignabitur vel tacito eius nomine vel expresso qui eam assignat. ibid. b
Virginem qui deflorauit contracto matrimonio sine præsentia parochi quando teneatur eam dotare vel non. 17. 2. b. & similiter qui sacris initiatus vel coniugatus eam defloraut. ibid. d
Virginem qui stupraut seductam falsa spe matrimonij tenetur eam dotare & ducere iure canonico 34. 1. c. f. *
Virginem concipere posse sine violatione claustri virginei dicitur. 43. 2. c
Virgo confitens se cum viro rem habuisse non tenetur se confessario interroganti an vmquam corrupta fuerit dicere se mollitie corruptam fuisse, si illud peccatum legitimè confessa fuerat. 229. 1. d. *

VISITATOR.

Visitator qui in visitatione aliquid accipit concussionis crimen committit. 361. 2. d. qua pœna puniatur in foro exteriori ipso iure. ibid. e. absolui potest in foro conscientiæ restituendo simplum. ibid. f

VITA, VIVERE.

Vita hominum vt corrigatur siue plectendo siue ignoscendo curandum. 281. 2. d
Vitæ mutatio præsertim in senectute est difficilis. 313. 2. b
Vita Religiosorum est suauis & facilis omnibus nisi ambitiosis & gloriperis. 320. 1. b
Viuere quis præsumitur iure communi vsque ad 100. annos. 53. 1. b. *
Vitæ meæ cum periculo non teneor ab eo abstinere quod mihi alias licet, propter proximi damnum euitandum. 119. 1. a. *

VLTRAMONTANVS.

Vltramontanus ordinarius in Italia sine literis dimissoriis etiam minoribus est suspensus suspensione inducente irregularitatem. 56. 1. d. e. & hoc modo ordinato beneficium collatum non valet, & indiget noua prouisione. ibid. e. Contrarium tamen habet infra, & solum ad ordinatum in sacris limitat. 57. 1. b. c

VOLVNTAS.

Voluntas solum necessario vult beatitudinem, & necessario illam consequentia. 67. 2. f
Voluntas coacta, voluntas est. 100. 1. b
Voluntas hominis cogi non potest ad eliciendum actum immediate prodeuntem ab eo. 128. 2. c
Voluntas peccandi aliquod peccatum est peccatum etiamsi postea non committatur. 185. 1. b
Voluntatem mutare quando quis præsumitur ex traditione rei facta monasterio. 266. 2. d
Voluntaria quando non præstant inuoluntariis. 325. 1. d

VOTVM.

Votum religiosi, sine consensu superioris non est firmum neque etiam iuramentum 98. 1. b
Votum metu iusto factum est ipso iure nullum. 100. 1. f
Votum ab initio temporis inualidum tractu temporis non conualescit. 105. 1. f
Vota metu mortis in ægritudine vel naufragio emissa valent. 106. 1. a
per Votatria extra veram religionem approbatam nullus sit religiosus professus. 106. 2. c
Votum omne licitum obligat nisi iuste relaxetur. 151 1. f
Vota quæ in periculo mortis vel in aliqua animi perturbatione sunt an obligent quæritur & respondetur affirmatiue. 306. 2. c. f
Votum coniugati de castitate emissum non indiget dispensatione. 232. 2. d
Votum omne est in religionis votum commutabile etiam auctoritate propria. 242. 2. d. cuius rei ratio redditur. ibid. e
Votum inducit valentiorem obligationem quam iuramentum quo ad Deum, sed illud quo ad homines. 243. 1. c
Votum religionis non excedit omne bonum quia non excedit martyrium. ibid. 2. c
Votum de non intranda religione non potest esse licitum nisi per quandam consequentiam. 243. 2. f
Votum obedientiæ continet alia duo Paupertatis & Castitatis. 246. 2. c
Votum castitatis coniugatis iure communi non sufficit ad constituendum votum solemne. 247. 1. a
Voti obligatio est iure diuino & humano, sed solemnitas voti iure pontificio est inducta. 247. 1. c
Votum castitatis coniugatis quomodo possit sufficere ad religionis perfectionem. ibid. f
Votum simplex est, *Promissio facta omnipotenti Deo de permanendo vel ingrediendo religionem in genere vel in specie.* 266. 1. d
Votum nulliter factum ad ratificandum non sufficit manere in religione sed oportet manere animo ad illud ratificandum. 254. 1. c
ad Votum requiritur propositum faciendi aliquid, & promissio se obligandi ad illud. 267. 1. a
Votum aliquem fecisse non est iudicandum nisi probetur. 367. 1. b
Votum intrandi religionem impletum est per ingressum licet non fiat professio. 168. 2. b
Vouens aliquam religionem sine intentione seruandi regularem eius obseruantiam, ad eam obligatur. 169. 1. a
Votum de non ingrediendo regulam strictiorem est nullum. 273. 1. a
Votum rei bonæ si est maioris boni impeditiuum non obligat. ibid. b
Votum simplex continentiæ qui vouit non potest contrahere matrimonium sine iusta dispensatione. 292. 1. a
Votum factum à filio familias in præiudicium patriæ potestatis non obligat durante illa, sed sic illa cessante falsum. 291. 1. b
Votum coniugati cur non valeat repugnante vxore dum viuit, & illa mortua sic. ibid.
Votum simplex habens, licet peccet contrahendo, matrimonium tamen tenet. ibid. c
Vota facta per iracundiam valent, & ad sui complementum obligant. 307. 1. d. Eorum tamen dispensatio, vel commutatio in prætorio sacræ pœnitentiariæ peti potest. ibid. e
Votum perturbatione animi factum non valet, quando est tanta, vt vouentem ponat extra iudicium. 108. 1. b
ad Votum non sufficit propositum, sed requiritur promissio & voluntas se obligandi. ibid. e
Votum fecit qui dixit, *Domine da mihi salutem & ego seruiam tibi*, intendens de seruitio in statu continentiæ. 308. 2. b. c
Vota duo fecit qui dixit, *Promitto Deo mori in religione*, & quæ. 309. d
Voti de essentia est, vt votum fiat Deo, vel sanctis vt hominibus deificatis. ibid. f
Votum non fecit quæ promisit in visitatoris manibus se futuram monacham. ibid. 2. d
Votatria qui edidit in manibus non potentis eum incorporare religioni non est religiosus. 309. 2. f. nec tenetur intrare religionem, sed sic vota seruare castitatis & paupertatis. 310. 1. a
Vota simplicia non habent vim tollendi aliquid vouenti præter libertatem vtendi matrimonio, & quærendi peremptionem. ibid. b
Votum habens paupertatis ab episcopo petat dispensationem ad quærendum. ibid. c
Vouens intrare religionem sine intentione actuali intrandi non est obligatus, sed sic, si non habuit intentionem contrariam. ibid. d
Vouens continentiam sed cum conditione vxorem ducendi quæ seruet eandem simpliciter debet seruare continentiam. ibid. 3. a
Vouens is dispensandi iustam causam non habet. ibid. c
Vouens non commiscri mulieri quam falso suam cognatam esse existimabat, quando tenetur voto, & quando non. ibid. e
Vouens intrare religionem & seruare castitatem, si non recipiatur quando tenetur seruare castitatem & quando non. 311. 1. b. c
Voto pœnali commutato qui postea contra facit non cadit in pœnam, secus quando commutata est obligatio adimplendi pœnam iam incursam. 211. 1. c. f
Votum ædificandi monasterium à matre factum de legitimis suarum filiarum ingressis religionem fuit inane. 212. 1. a
Votum ædificandi monasterij de bonis suis solutis debitis est licitum. ibid. c
Votum qui post legitime factum se facit impotentem ad soluendum illud peccat. ibid. d

Votum de intranda religione videtur extingui per matrimonium. 313. 1. f
Voti ab executione desistere quando superior præcipere possit. 314. 1. c
Voti commutationes inualidæ non tollunt illius obligationem. ibid. 2. f
Vota pœnalia in sacra pœnitentiaria facile relaxantur. 315. 1. b
Vota pœnalia quando obligant ad soluendas pœnas incursas. ibid. c
Vouens ingredi religionem certam tenetur ad illam, & in genere tenetur ad tentandas plures, quæritur an iste post ingressum in vnam si egrediatur ad tentandas alias teneatur, & resoluitur negatiue. ibid. 2. a. b
Vouens ingredi certam religionem, si ab ea ante vel post ingressum reiiciatur potest nubere. ibid. b
Vouens profiteri in genere voto non satisfacit, si egrediatur nisi profiteatur. 316. 1. a
Vouere quod fiat religiosus & vouere ingredi religionem sunt paria. ibid. b
Vouens ingredi religionem in genere ingressus Carthusiam ante ætatem quam eius statuta requirunt voto satisfecit. ibid. 2. a. Gregorius XIII. non concessit & auctor ipse minus probauit. ibid. f
Vouens ingredi religionem simpliciter, si superueniente infirmitate eiiciatur satisfecit. 317. 1. a
Vouens quod fieret frater cuiusdam monasterij ante finem anni nouitiatus exiens voto satisfecit, & potest matrimonium contrahere. 317. 1. d
Vouere intrare religionem, & vouere fieri frarrem talis monasterij sunt paria. ibid.
Vouens religionem vnam, si aliam ingrediatur & profiteatur, voto satisfecit, si non profiteatur, voto tenetur. ibid. 2. a
Vouens ingredi religionem Capucinorum vel inferiore hospitali, si non fuit receptus à Capucinis, tenetur seruire hospitali. ibid. e
Vouens in genere aliquam religionem, non liberatur à voto si Generalis eum noluit admittere. 318. 1. c
Vouens in genere satisfacit si adeat magnam partem conuentuum regionis, in qua habitat. ibid. 2. a
Vouens religionem conditionaliter, conditione non impleta, quæ per eum non steterit, quin adimpleretur nō tenetur ingredi. ibid. 2. b. c
Vouens religionem intra triennium finito triennio non liberatur. ibid. d
Vouens religionem si sufficienter sit doctus ad eam intrandam, si per eum stat, vt non euadat doctus ad eam ingrediendam tenetur. 319. 1. a
Votum qui commutare potest, pœnam ob illius fractionem incursam non potest remittere. 319. 1. c
Voto pœnali commutato non videntur mutatæ pœnæ ob illius violationem iam incursæ. ibid. d
Votum de intranda religione commutat nos dispensat Papa, qui petenti respondet vt aliam ingrediatur. ibid. 2. b
Votum pecuniam dandi Ecclesiæ alicuius sancti Papa potest in aliquos alios pios vsus conuertere. ibid. d
Vota licita & honesta sunt adimplenda vel certe auctoritate legitima dispensanda vel commutanda. 320. 1. b
Votum de perseuerando in religione magis obligat quam de intrando. ibid. d
Voti commutatio non requirit causam obstantem executioni eius. sed sufficit quod sit melius id, in quod commutatur. ibid. 1. f
Vota omnia iuris diuini sunt, Papa tamen in eis potest dispensare. 321. 2. c
Voti adimpletio est item iuris diuini. ibid. d
Voti solemnitas iure tantum humano est inducta. ibid. f
Votum dispensandum est cum est maioris boni impeditiuum. 325. 1. c
Votum de intranda certa religione duo continet, quorum vnum soli Papæ reseruatum est, alterum non. 326. 2. b
Votum de non tangendo mulierem libidinose non est votum castitatis, sicut etiam non nubendi, & potest episcopus cum eis dispensare. 326. 2. d
Vouens sacros ordines accipere, licet non sit sufficienter doctus, &c. non potest vxorem ducere. ibid. e
Votum ingrediendæ religionis non annullat collationem beneficij postea factam. ibid. f
Votum religionis non tollitur per sponsalia etiam cum copula postea sub sequuta. 24. 1. d. *
Votum religionis non tollit sed differt restitutionis obligatio, siue ante siue post votum nata sit. ibid. f

VSVRA.

Vsuræ nullo modo pro sustentatione viduarum & pupillorum exercendæ. 12. 1. c
Vsuram exercere non est hæresim admittere, licet credere vsuram licere sit tale. 12. 1. f
Vsura æquiparanda est mendacio & nullo modo iuste fieri potest, sicut nec fornicatio. 179. 1. c
Vsura est dare reditus suos colligendos cum pacto, vt collector aliquid reddat vltra ipsos reditus. 180. 1. a
Vsura non est remittere censum annuum vitalitium non iusto pretio soluto. 192. 2. f
Vsura non est dare 200. vt quotannis dum vixero certum quid frumenti vel vini mihi detur. 198. 2. b. c
Vsura pro redemptione captiuorum exercери non potest. 161. 1. c. *
Vsuram exercere ad facienda pia opera non licet. ibid. 2. c
Vsurarium contractum faciens quem licet impune facere an peccet putans esse iustum, resoluitur negatiue. 162. 2. d. e
Vsura omni iure prohibita. ibid. Vsurarium illum contractum qui fecit, an teneatur restituere dubie resoluitur. 163. 2. a. affirmatiue concluditur. ibid. c. A
Vsurarius est qui soluit pro dilatione termini ab ipso præstiti. 165. 1. a
Vsurarius alios contractus facere potest, & testari nisi sit manifestus, & tunc sic, si dederit cautionem. 165. 2. c. *
Vsura palliata est emere minoris iusto pretio ob anticipatam solutionem, & vendere pluris ob dilatam. 169. 1. f
Vsura palliata committitur in contractibus mutui palliati, & clara in contractibus mutui clari. 172. 2. c
Vsura vera tantum in mutuo, palliata in omni contractu committi potest. 173. 2. f
Vsuram non admittit dans 100. ituro in Syriam ea conditione vt recipiat 125. si nauis salua redeat, alioqui nihil. 174. 1. b. c. *
Vsurarium exercitium quamuis sit contra legem naturalem, tolerari tamen potest vt ab Hebræis exerceatur, sed sine participatione lucri. 188. 2. f

VSVRPATIO.

Vsurpatio longa prætensa non inducit obligationem in futurum. 135. 1. f

VT DICTIO.

Vt dictio posita in principio canonis causam finalem denotat, quæ sola debet inspici. 71. 1 f

VTILITAS, VTILE.

Vtilitas publica iuuanda & præferenda priuatæ. 16. 2. d
Vtile per inutile non vitiari quando verum. 229. 2. b

VXOR, VXORICIDIVM.

Vxor non potest sine consensu viri contrahere, nec aliquam donationem inter vxios facere. 95. 2. c. An vxor quæ promisit se daturam sua bona Petro, si suam neptem in vxorem duxerit, possit eam promissionem reuocare, quæritur, & resoluitur affirmatiue. ibid. d. e. monenda tamen est, vt non faciat. ibid. f
Vxor nubendo nobili fit nobilis. 230. 1. c
Vxore moriente ante copulam, vir non lucratur partem dotis. 231. 2. a. b
Vxorum occisores & aliarum cognatarum vt se Deo commendent eas prius communiter admonent. 236. 1. a
Vxor cuius maritus ingressus est religionem non potest alteri nubere, & si nupsit, non potest petere debitum, nec reddere, nisi de eius morte sit dubia. 291. 2. a
Vxor quæ clam contraxerat ante Concilium marito absente publice nupsit adulterata est, & maritus eius potuit religionem ingredi. 293. 1. c
Vxor nulla duorum potest esse. 11. 1. d. *
Vxor quæ scienter nupsit viro impotenti perpetuo, non potest ab eo discedere. 15. 1. c
Vxoricidium est impedimentum dirimens, quando fit ad ducendum eam cum qua est mœchatus. 26. 2. b
Vxor non tenetur sequi virum extra territorium quando est periculum ne ab eo occidatur. 49. 1. a. *
Vxor adultera à iudice sæculari in pœnam inclusa in monasterium, marito repetenti non debet tradi, sed sic à iudice ecclesiastico. 50. 1. a
Vxor Christiana nupta Turcæ & cum eo cohabitans non potest absolui. 51. 1. c
Vxor fidelis nupta fideli postea infideli, non potest alteri nubere, sed sic cum illo habitare sine contumelia creatoris. ibid. 2. a

FINIS.

Deo Iesu Christo æterni Dei æterno filio laus & gloria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVGDVNI,
EX TYPOGRAPHIA PETRI
Rolandi, Anno salutis.

1594.

Universidad de Deusto
Biblioteca

L V G D V N I.

EX TYPOGRAPHIA PETRI

Rolandi, Anno Salutis.

1 5 2 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca